AZ SZENT

PROPHETAK-

NAK (KIK SZAM SZERINT tizenketten vadnak, és az ő rőuid tanitásokra nézue, Minoreſeknek ſoktanak neueztetni) iráſoknak Prędicatiók ſerint való magyarázattiának

Bibl. Com. Széchényi

ELSŐ RESZE,

OSEAS.

AMOS.

Sóvári SOOS CHRISTOPH által iratot.

BARTFFAN
Iacab Klőss nyomtatta,
1601. Eztendőben.

Pſalmo. 119. v. 72.

Iob énnékem az te ſzádnak tŏruénye, ezer arány és ezüſt pénznél.

2. Pet. 1. v. 19.

Es vegyon igen erŏs bizonſágunk az P
phétáknak beſzédek, mellyet hogy kŏu
tek mint ſŏtétſęgben az lámpáſt, ól
elitek, mîg az nap meg világoſod
hainal czillag fel támad

AMN.M. ... KÖNYV... TAR...

REGEN HIRES NEVES
(de most meg nyomorodot)

VITEZLŎ MAGYAR NEMZETNEK, AZ ATIA ISTENTŎL

ſent Fiaért az ſent Léleknek minden v̊duŏſſęges aiandékit és vigaztaláſit, ſŭuem ſerint kéuánnom, és ſolgálatomat aiánlom.

A. M. N. MUZEUM KÖNYV. TÁRÁBÓL

AZ FELSEGES MINDENHATO ISTENNEK az ŏ ſok és drágalátos kŭlŏmb kŭlŏmb fęle ió téteménij és aiandéki kŏzzŭl (mellyeckel minket halandó embereket meg aiandékozot) ez ſem kŭſſeb, ſem aláb való drága ió téteménye, hogy az ŏ áldot, és ŏrŏk életre vezérlŏ ſent igeiét meg nilatkoztatta, hirdetteti és prædikáltattia, ki által az ŏrŏk életre tanitatunk és vezérlettetŭnk, az mint az mi kŏzben iárónkis az Wr Chriſtus mondgya, monduán: Ertekezzetek és tudakozzatok az iráſokat, mert azokban látattok ŏrŏk életet találni. De miképpen hogy az ember az Iſtennek akar mely aiandékiáual és ió téteményéuelis gonoſúl és hálaadatlanúl ſokot élni, az ŏ romlot terméſeti mia: ezenképpen az ŏ ſent igeiébenis válogat, és azt kŭlŏmbeztetuén meg veti, mely mondom, ŏ neki ŏrŏkké való eletére és v̊duŏſſę-

gére való vólna, ha kedueſſen és azt iól venneie.

Ezokáért vadnak illyen gondolatban és itéletben nemely emberek (kik magokat az ſent iráſnak magyarázattiában és értelmében nem tudatlanoknak de tudóſoknak vélik) az ſent Bibliának (mint kŏzŏnſęges igéuel ennek neuezŭk) kŏnywei felŏl, monduán: hogy az O Teſtamentomnak kŏnywei czak az Sidókra néztek, azokat tanitottak, és azoknak ſolgáltak, de immár mi reánk, vgy mint, kik az Vy Teſtamentomnak vdeie táián élŭnk, nem néznek, nem ſolgálnak minekŭnk, és nem mi reánk tartozandók, hanem néznek mi reánk, és ſolgálnak minekŭnk az Vy Teſtamentomnak kŏnyuei, vgy mint az Euangeliſtáknak és az ſent Apoſtaloknak kŏnyuek.

Ezek az emberek, kereztién Oluaſo, hŭdgyed valóban értetlenŭl, gorombáúl, és tudatlanúl ſóllonak, és az Iſten igeie ellen káromláſt beſéllenek, holot mind az O Teſtamentom (az Cæremoniáktól el váluán) mind peniglen az Vy Teſtamentom az mi lelkŭnknek teſtŭnknek ŏrŏkké való életére vduŏſſęgére ſolgálnak. De ezek tudatlanúl és magok gondolatlanúl, az mint mondám, az Wr Iſten és az ŏ ſent Iráſa s-igeie ellen vétkezuén, találtanak kiuáltképpen három argumentomot, okoskodáſt, mellyekkel az ŏ téuelgéſeket erŏſiczék és óltalmazzák.

Ezek elsŏben azt mondgyák, hogy az O Teſta-

ſtamentom forgattia czak az Sidóknak állapattiokat, czak az ő dolgokról beſél, és mi reánk kereztiénekre, vgy mint, kik az Vy Teſtamentomnak vdeiére iutottunk, ſemmiképpen nem tartozandók. Máſodſor azt beſéllik, hogy az mellyek Chriſtus által el vétettenek, méltatlanſág viſont azokat az dolgokat az anyaſentegyházba bé hozni, az Wr Chriſtus által el tŏrŏltetet penig az O Teſtamentom, minden ŏárnyékiáual, példázo ieleiuel egyetemben, nem ſabad tahát azokat bé hozni. Harmadſor igyis ſóllonak, hogy más az mi vdŏnknek állapattia, s-más vólt az O Teſtamentombeli hŭuek vdeiének állapattia, midŏn az Prophéták tanitottanak, és ſemmiképpen ezeknek tanitáſok nem illik az mi vdŏnkre.

Látatnak vgyan ezek ez okoskodáſok ſép ſinŭueknek és elégſęgeſeknek az tudatlanoknál, és az ſáia izi reſeteknél, hogy igy ſóllyak, kiuáltképpen ha czak mindenkoron az Vy Teſtamentomnak kŏnyueit diczirik, és az halgatók elŏt tanittiák, de maga az mint az Deákokis ſóllonak, *Latet anguis in herba*, az fŭ kŏzŏt lappang az kigyó, kŭ tetzik az rókának az farka, és az ŏ tudatlan s-goromba elmeiŏk vgyan ez ŏ okoskodó beſédekbŏl czáczogáſokból kŭ tetzik, és niluán valóuâ léſen.

Mert ha azt meg engedik, hogy az O Teſtamentomnak kŏnyueijs az ſent iráſnak tŏb kŏnyueihŏz tartozandók, hogy ezekis Iſtennek igeie légye-

nek, kérlek miczoda dolog indittia őket, hogy ezeket az könyueket az anyaſzentegyházban tanitani, prædikállani meg nem engedik? Az Iſtennek igeie örökké való, és mindenkoron egyenlő, és álhatatos ő magában, és igy ezenképpen léuén az dolog, minden vdönkben ſolgál az emberek vduoſſçgére, mert miképpen maga egy, igy azö ſzent igeieis egy.

Ezek ellen példáiúl elő hozhatnánk az Wr Chriſtuſnak és az Prophétáknak tanitáſokban való példáiókatis, kik azö tanitáſokban prædikálláſokban Moyſeſnek és az Prophétáknak iráſokkal éltenek, ezenképpen az ſzent irás magyarázó Doctorokis ezektől példát véuén, az Moyſeſnek és az Prophétáknak iráſokból ékösitették, és erősitötték, bizonitották tanitáſokat és iráſokat, az mint ezt az ö könyuekből (az ki oluaſſa) meg értheti.

De ezek ellen elég minekünk az S. Pál apoſtalnak méltóſága, ki az Timotheus Püſpöknek (vgy mint az Vy Taſtamentőnak és anyaſzentegyháznak ſolgaiának) azt iria, hogy minden irás Iſtentől ihletet, és haznos az tanitáſra, az megiobbitáſra, az figyelemre, mely igazſágban vagyon, hog tökélletes légyen az Iſten embere, minden ió czeleködetre tökélleteſen fel kéſzitetet. Ezen ſzent Apoſtal máſut iſmetlen ezt mondgya, hogy valamellyek meg iratattak, az mi tanuſáginkra iratttanak meg, hogy az békeſçges türésáltal, és az iráſoknak vigaztaláſa által, reménſçgünk légyen.

2. Timoth. 3. v. 16. 17.

Rom. 15. v. 4.

Hogy

Hogy penig mêgis meg teſſęk, mely erőtelen és tudatlan elmétől ſármaztanak azok az argumentomok, mellyek ſóllonak az O Teſtamentomnak S. könyuei ellen, kűlön kűlön imè mindenikre meg felelek, halgasd meg keteztién Oluaſo. Elősőr azt mondgyák ezek, hogy az O Teſtamentőnak könyuei néztenek czak az Sidókra, és czak azoknak való vólt, és immár mi reánk nem néz, nem nekűnk való, vgy mint, kik az Vy Teſtamentomnak vdeiében élűnk: ez fęle emberek elsőben mint egy gyalázatosképpen ſóllonak az Sidóknak neuek felől, mint ha az ő magában tizteſęgtelen és gyalázatos vólna, holot niluán meg tetzik az ſent irásból, hogy ez az nemzet vőt neuet az egy igaz Iſtentől, és Iſtennek régenten ſaiát és tulaidon népe vólt, minden nemzetſęgek fölől, mely nemzetſęg közől az ő ſent igeiét, igaz iſmeretit, és akarattiát hirdeteté, tanitatá, és prædikáltatá.

Más az, hogy az Vy Teſtamentomnak könyuei vgyan azon dolgokat forgattiák, mellyeket az O Teſtamentom, és azokat magyarázzák, mert az Vy Teſtamentomnak népei pogány nemzetſęgekből válaztattak Iſteni kegyelemre, és vgyan azon ió tétemények néznek ő réáiokis, mellyeket régenten Iſten az Sidó nemzetſęggel czelekedet.

Az mely okoskodáſt penigten máſodſor elől rántnak, az O Teſtamentomnak el vételéről, vdeie múláſáról, és meg ſűnéſęről, erre meg felel ő ne-

kiek ő maga az Wr Iesus Christus, mert az Euangeliomban eggyűt ezt oluasom, hogy igy ſóllot vólna az Wr, monduán: Ne véllyétek, hogy az Prophétáknak és az tőruénnek el rontáſára iöttem vólna, ſőt nem iöttem el rontáſára, de bé tellyeſitéſére. Es ő ſent felſége nem egy helyen, bizonittia prædikátioiát Moyſeſnek és az Prophétáknak iráſockal, kit kőuettenek az ő ſent Apoſtalijs, mint iráſokból ez kű tetzik.

El tőrőltetet vgyan és meg ſűnt az Wr Chriſtusban, az O Teſtamentomnak Cæremoniáij, mellyek régenten az kőuetkőzendő dolgoknak árnyéki vóltanak: De az vduőſſęgnek tudománya, mely az O Teſtamentomban elő adattatot, el ſem tőrőltetet, s- meg ſem kellet ſűnni, mert mais vgyan azon az vduőſſęgnek módgya, az mely régenten az elsö ſűléknek Iſtentől igértetet vólt, és annak vtánna Moyſeſnek és az Prophétáknak általa niluábban és bőuebben meg magyaráztatot: Oly tudnia illik, kinek egyedűl elégſęges authora az Wr Ieſus Chriſtus, kit az régi igéretek prædikállanak, az tőruénnek Cæremoniai árnyékoztanak, és az Prophéták mind az ő ſent orſágáual egyetemben igazán hirdettenek.

Nem iól czelekőznek azért ez ſęle elmétlen emberek, hogy az mit az O Teſtamentomnak Cæremoniainak meg ſűnéſęről ſóllonak az Apoſtalok, azt Moyſeſnek és az Propętáknak iráſokról ma-

magyarázzák, arról értik, s-arra viſik. Az O Teſtamentomnak könyueit, auagy el vétetetnek, auagy megſüntnek lenni, imezért nem kel itélni és vélni, hogy miuel azok az iráſok az Wr Chriſtusban bé tellyeſettenek, mellyek régenten ott meg mondattanak, és példáztattanak: ſöt inkáb haznos és vgyan ſükſęgesis mind az két Teſtamentomnak könyueinek özue haſonlitáſa, egyben való vetéſe, azért, mert innen az mi hütünknek és az Euangeliomnak igazſága kü tetzik, mert láttiuk hog ſemmi az Euangeliomban oly dolog nincz, mely iól elein az O Teſtamentomban meg nem iöuendültetet vólna.

Innen vagyon ez, hogy az Wr Chriſtus, az Sidókat, ſöt még az ö tanituánitis, gyakortalatoſſággal, az ö prædikálláſában beſédében, Moyſeſnek és az Prophétáknak iráſokra vezeti és igazittia, hogy meg tanúllyák innen, hogy ſemmi vy és az elöt hallatlan dologról nem ſól, mely az O Teſtamentomban meg nem iöuendültetet, és meg nem mondattatot vólna, hogy ezképpen ſe az ö tudományában, ſem peniglen halalában meg ne botránkoznának, kétſęgbe ne eſnének. Értekezzetek (la hogy mond együt) az iráſokat, mert azok én felöllem teznek tanubizonſágot. Ha Moyſeſnek hünnétek, kétſęg nélkül énnékemis hünnétek, mert én felöllem irt ö.

Az ö ſomoru és bánkodó tanituáninak az ö halála

mia, és ŏtet dŭczŏſegeſen fel támatnak az halálból, nem hŭuŏknek, ezképpen ſólla, s- monda, midŏn immár elŏttŏk állana: Ezek az beſédek, mellyeket ſóllottam tŭ néktek, midŏn mêg veletek vólnék, hogy ſŭkſęges vólt bé tellyeſedni mind azoknak, mellyek meg vadnak iruán az Moyſeſnek tŏruényében, és az Prophétákban, és Pſalmuſokban, én felŏllem. Iſmetlen mond: Igy vagyon meg iruán, és ezképpen kellet az Chriſtuſnak ſenuedni, és fel támadni az halálból, harmad napon, és prædikáltatni az ŏ neuében pœnitentiát, és bŭnnek boczánattiát, minden nemzetſęgeknek,

Es imè látodé eſedbe veheted innen, hogy az Wr Chriſtus az ŏ dŭczŏſęges fel támadáſának nem czak hiſtoriáinak meg iŏuendŭléſęt adgya elŏ, és bizonittia meg az O Teſtamentomból, de ſŏt az ſent Euangeliomnak vduŏſſęges tudományát, az pœnitentiát, tudni illik, és az bŭnnek boczánattiát, ŏáltala véghŏz mentnek lenni mondgya, hogy az Prophétáknak iráſokban erről ſóllani és iŏuendŭlni bé foglaltatot

Mi kŏuetkŏzik ſerelmes és bŏczŭletes nemzetem, ha azt mŏdgyuk, és illyen értelemben leſŭnk, hogy mind ezek meg ſúntenek és el vétettenek, ki tŏlt vdeiŏk, nincz immár kenyerek, tahát az Euangeliomi ŏruendetes és vduŏſſęges tudomántis meg veſsŭk, meg vtállyuk? mert im hallyuk, hogy valamellyek az O Teſtamentomban meg vadnak iruán,

uán, vgyan azokat interpretállya az Vy Teſtamentom? Gonoz dolog kŏuetkŏznék innen, kit magadtólis eſſedbe vehetz. Auagy állyanak elŏ ez fęle tiztes Diſputátorok, (hogy már) és mondgyák meg énnékem, hogy ha valamely ember az Vy Teſtamentomnak igazſága felŏl kételkednék, és czak az O Teſtamentomhoz ſoritaná magát, vallyon nem az O Teſtamentomból bizonitanáké meg az Vy Teſtamentomnak igaz vóltát? biznoyára onnan kellene meg lenni.

Harmadſor elŏ állanak, és azt mondgyák az O Teſtamentomnak ellenſęgi, hogy más az mi vdŏnknek állapattia, s- más vólt az O Teſtamentombeli hŭuek vdeiének állapattia, midŏn az Prophéták tanitottanak, és ſemmiképpen ezeknek tanitáſok nem illik az mi vdŏnkre? Bezzeg eztelen beſſédek ezek, vesd ŏzue az Moyſeſnek és az Prophétáknak vdeiŏket, az mi vdŏnckel, az melyben éltenek, s-te magadis meg ſégyenled magadat, el pirúlz.

Vŏd eſſedbe: Miképpen hogy az felſęges mindenhtó és ŏrŏkké való Wr Iſten régenten az Izrael népét Moyſes prophéta által, az Ægyptombeli rabſágból fogſágból meg ſabaditá, és vgyan ezen Izraelitáknak az ŏ ſent akarattiát meg ielenté: ezen képpen moſtanábanis az Antichriſtuſnak kegyetlen fogſága alól meg ſabadituán, az ŏ ſent neuének iſmeretire, és az ŏ ſent igeiének ſeretetire, és ſent akarattiának kŏuetéſęre, és vdŭŏſſęgŭnk-

nek

nek meg talaláſának módgyára vit és vezérlet bennünket, ezzel ſéppé, ékősé, ſőt ezennel dűczősségeſsêis téſen.

Es miképpen régenten ſokan vóltanak az Izraeliták közzűl, ollyak, hogy Ægyptomot inkáb ſerették az Iſtentől meg igértetet földnél, Iſtentió téteményeért boſſontották, és morgolódtanak ellenne: igy moſtanis ſok emberek vadnak, kik az Antichriſtuſnak ſötét tudományát inkáb ohaitiák, arra hátra vigyorognak, az ekére tötték kezeket, de hátra néznek (hogy az Iduözitőnek phraſiſsáual éllyek) az Ieſus Chriſtus által talált ſabadſágot megvetik, azö édes és gyönyörűſséges igáiát nyakokból kű rázzák, meg tapodgyák s nem akariák viſelni.

Es, miképpen mêgis régenten noha ſok zugolódó és morgolódó emberek vóltanak az Izrael népe közöt, de azért azoknak morgáſok, zugolodáſok vgyan nem árthatot ſemmit az Iſtentől meg igért földnek bé menetelire az hűueknek: Igy noha ez mi világunkbanis, ſok kegyetlenek fenik és köſſörűlik fogokat, kardiokat, az hűuek ellen, mind azon által nem aluſsik az Izraelnek Wra és Iſtene, ha egy kiczinné ſanyargatatnakis, az örök életnek kű mondhatatlan dűczősségének meg adáſáual el feleiteti ezennel ezennel az Wr Iſten: ö vélek azt, czak légy hű és álhatatos, tenéked adattatik az életnek Coronáia, azt mondgya az Wrnak a-

maz

maz válaztot edénye. Mert azt mondom bizonnyal (vgy mond) hogy az mellyeket mostan ſenuedűnk nem hasonlitandók az dűczőſęghőz, mely nekűnkmeg ielentetik. Rom. 8. v. 18.

Auagy mêgis, miképpen hogy az Sidó orſágnak meg ozlása két felé válása vtán, mind az Izraeliták, mind pedig az Iuda háza, anyaſentegyháznak őrőmest akarnak vala hiuatatni, és mondatatni, az Iuda háza rakua léuen báluányozáſſal, és tőb ſántalan kűlőmb kűlőmb fęle bűnőkkel: az Izrael háza penig, noha az kűlső Isteni tizteletet tartia és őrizi vala, de életéuel ezt meg rutittia és vndokittia vala: Igy Ezenképpen ez mi v̊dőnk, világunk, két rézre oztatathatik, anniból hogy az Papistáknak religioiok kűlőmb, hogy sem mint az Euangelikusoké) kit nem amaz régi téuelgőkről értek, mert azok Titulus sine re éltenek ez néuel.)

Az Papisták méltán mondatathatnak egy réſént, Izrael házának, mert az élő Istennek igaz tizteletit, az mint kellene, és az mint az felsęges Wr Isten paranczollya, nem gyakorollyák, nem ſolgáltatiák: Az kik magokat peniglen az Euangeliomnak ſeretőijnek és kőuetőijnek vallyák, nagy fogyatkozások vadnak bennők, mert miképpen az Iuda háza meg tartotta az kűlső Isteni tizteletet, de annak életéuel meg nem felelt: igy noha az felsęges Istennek igeie igazán és világoson hirdetettetik kőzottűnk, de mi hazna, ha annak gyűmőlczét

nem

nem teremtiük, az ió és iámbor fiu nem czak ſereti atiát, de ſolgális néki: Igy nem elég azt mondani, Hüſek én Iſtenbe, ſeretem az ő igeiét, és azonkőzben lator légy, tudodé hogy mond ſent Iacab apoſtal, hogy az hűt ió czelekődet nélkül nem lehet: virága az igaz hűtnek az ió czelekődet, gyűmölcze ő maga, fáia penig az egy élő Iſten, mert azt mondgya (vgy tetzik) ſent Pál, hog az hűt Iſtennek aiandéka.

Véſéde immár eſedbe, mely nagy egyenlőſég vagyon mi kőzőttünk az Sidóknak régi állapattiokhoz, tahát valóban vgy ſolgál minekünk az O Teſtamentom, miképpen az Vy Teſtamentő, és mind az kettő az örők életnek vtára igazgat. De eztis módhatom hozzá, vallyon az Sidóknak nyomoruſágokat, kinnyokat, ſerelmes haziokból való kű budoſáſokat, nem érezzűké mi Magyarok, nem ſenuedgyűké? (s- mégis azt mondgyák nemellyek, hogy nem az mi vdönkre való az Prophétákrſak tanitáſok) igenis ſenuedgyűk, azon bűntetéſe az felſęges Iſtennek raitunk, az mely ő raitok vólt, mert az ő vétkekben, bűnökben, miés réſeſek vagyunk.

Az O Teſtamentom könyueinek prædikállásának és magyarázattiának ha több hazna nem vólnais, (de nagy ſok vagyon, az mint meg hallád) czak erreis fölötte ſükſęges, mert példákat és meg lőt dolgokat, oly dolgokról, mellyek ez ielen való vdönkbenis meg léznek, onnan kel venni és hozni, mind lelki s- mind teſti dolgokra nézendőket.

Az

Az O Teſtamentomnak kőnyueinek magyarázattiából érthettiük és tanúlhattiuk aztis meg, mely kelletlen Iſtennél az emberi elmétől gondoltatot és ſereztetet vy Iſteni tiztelet, ez ſem az ő régiſégéuel, ſem nagy Czaſároknak, Királyoknak, feiedelmeknek méltóſágáual, ſem erőuel, diadalommal, ſem az ő bódog és ió állapattiáual, magát igazzá nem teheti, s- nem igazithattia: az O Teſtamentom kőnyuei tanitanak arrais meg bennűnket, hogy haſontalan aiakkal Iſtenhőz közelgetni, (mint az Prophéta áltális ſól) és ſűuel táuul iárni, ſűuel tőle meſſe lenni. Nem eſeſek auagy tudóſok azért azok az emberek az ſent irásban, kik az O Teſtamentomnak ſent kőnyuei felől illyen mosdatlanúl értenek, tudatlanok és eztelenek inkáb az ſent irásban, nem tanúlták még azt meg, az mit meg kellet vólna tanúlniok, előb akartanak ez iámborok Meſterek lenni, hogy ſem mint tanituányok.

De azt beſéllik ez ſęle nyughatatlanok, hogy az O Teſtamentomnak kőnyuei meg értéſre nehezek és homályoſak, kiknek én azt felelem, hogy tegyék le tahát az Vy Teſtamontomnak kőnyueitis, 2. Pet. 3. v. 16.
hőz ſe nyúllyanak, ez ockal, mert az S. Péter apo-
l az S. Pálnak leuelei felől azt iria (mely S. Pálnak
elei az Vy Teſtamentomnak kőnyuei közzűl egk) hogy az ő iráſában nemellyeket nehéz meg
ni, mellyeket az tudatlanok és az értetlenek el
ernek, mint egyéb iráſokatis, ő magok veſedelel.

Az

Az Vy Teſtamentomnak kŏnyueijs ſokaknak homállyoſaknak látatnak, ſŏt vgyan bé fedeztetek-
nek, de czak az hŭtetleneknek, kiknek értelmeket
2. Corinth. 4. v. 4. (az mint az Apoſtalis ßól) meg vakitotta ez világ-
nak Iſtene, hogy az Wr Chriſtuſnak amaz ŏ dŭczŏ-
ſęge ŏ nekiek ne fęnlyék, és ne tŭndŏklyék. Ta-
hát az Euangeliomnak tudományától, és az ßent
Pál apoſtalnak leueleinek magyarázattiától, meg
kelé ßŭnnŭnk, fęlre kelé ezeket hadnunk? vagy ez
fęle eßeueßet embereknek beßédekhŏz képeſt, az
Ioan. 10. Wr Chriſtus igeiétŏl táuúl kelé állaniok az iuhok-
nak, kik az ŏ kegyes és ió páztoroknak ßauát meg
iſmerik? Ne Iſtenért.

Tanúllyuk meg tahát, hogy oly igen egyen-
lŏ mind az O s-mind az Vy Teſtamentom, hogy
egyikben az mi homállyoſság, az az máſikba nil-
uán és világoſon meg magyaráztatik, czak fogad-
gyuk meg az Wr Chriſtuſnak ßauát, és paranczo-
lattiát, értekezzŭk, t udakozzuk, az iráſokat, (mert
munka nélkŭl az dolog nem lehet) ielen vagyon
ŏ az ŏßent lelkéuel, ki meg tanit minket minden
igazſágra.

Ezeket akarám rŏuideden felelnem azoknak
az embereknek, kik az O Teſtamentomnak ßer
kŏnyuei ellen ßáiokat fel tátani merik, és azok
lén ßóllonak, kiket intek és kérek fŏlŏtte igen
Wr Chriſtushoz való ßerelmekért, az Wrnak
ga igeie beßéde ellen ne ßóllyanak, mert az ki

tŏl vagyon, az Istennek igeiét halgattia, az ki Istentŏl ninczen, iele hogy az Istennek igeiét nem ſereti, és az pokolbeli ŏrdŏgtŏl légyen.

Tuduán elmémnek tudatlanſágát, és elŏttem foroguán az az gyakorlatos betegſęgis, mellyel az én felſęges Wram engemet kegyelmeſſen meg látogatot, és meg aiandékozot, nem ollyan ſándékkal és vgyekŏzettel kezdettem vala ez tizenkét ſent Prophétáknak iráſoknak magyarázattiához, hogy az kŏzŏnſęges nép kŏzzé ki menne, és mêg ez világból való kŭ múláſom vtánis azokat tanitaná, és az ŏrŏk életre kéſitene: de hogy czak magam épŭlnék általa: de (tudgya azt az felſęges Isten, ezt nem valami fel fuualkodáſomból mondom) czuda kéſeritéſekkel ez munkámban vgy ſegitet és gyorſalkottatot ŏ ſent felſęge, hogy vgyan neuekednék és ŏrŏgbŭlne kezembe az kŏnyw, és mennél hamaráb kŏzŏnſęgeſsé lenne, az ŏ ſent lelke oly nagy buzgoſágot inditot ſŭuemben, hogy noha mind az moſtani vdŏnek nyomorúlt és fel háborodot állapattia elŏttem forganá, az gyakorta való betegſęg tántorgatná, ſok káruallás ſŭkſęg rémitene, de mind ezekkel nem gondoluán, nagy ſeretettel, vig ſŭuel, vig ortzáual, irtam és magyaráztam meg ez ſent Prophétáknak iráſokat bŏuebben.

Az okok peniglen, mellyek engemet illyen kŏnywnek, illyen nagy munkának, el kezdéſęre,

véghöz] viteletire inditottak és ſegitöttek, az ſent Lélek Iſten elsöben, ki én bennem vgyan ſörzö és czeleködö ok vólt erre, mert az mint mondámis, ez nagy terhes és ſulyos munkábanis oly nagy vigaſsággal és örömmel tartot engemet, hogy vnás nélkül ezt az munkát véghöz vigyem, honnan itélem hogy ö vólt az én ſámmal, és ö tanitot meg engemet arra, mit kellyen ſóllanom, mint Moyſes prophétánakis ſólla az Wr, vöttem eſembe hogy vgyan meg peczétlet engemet az igéretnek ſent lelkéuel, mint az Apoſtalis monda az hüuekröl.

Exod. 4. v. 12.

Eph. 1. v. 13.

Második oka, mert vöttem eſembe, hogy vgyan azon bünök gonozſágok, mellyek régenten az Iuda és azIzrael házában Iſtennek nág bosuſágára gyakoroltattanak, ez mi nemzetſégünk közötis, vgyan azon bünök mondom, nem fogynának, nem kiſſebülnének, de czak ne neueködnének, czak ne többülne, czak ne ſokaſúlna: miképpen azért ezek az ſent Prophéták az ö intéſekkel dorgáláſokkal arra vgyekeztenek, hogy az Sidó nemzetſéget az igaz Iſteni iſmeretre, az igaz hütre, az ſent életre, meg tanithatnák, ezeket vélek ſeretetnék: ezenképpen énis az ö iráſoknak általa azon vólnék, ezt süuem ſerint kéuánnám, hogy ez mi nemzetſégünketis az ióban épithetném, ezt nála kedueſsé tehetném, az gonozban fogyathatnám. Mert látom hogy noha ezennel mind az lelki éhſég reánk ſál, (kitöl az felſéges Iſten óltalmazzon) mind az teſti

ſti bűntetés raitunk vagyon, mert hogy más fęlékről ne ſóllyak, nám czak nem minden nemzet ellene támat, reáia tátotta ſáiát torkát, hurogattiák, ölik, vágiák, kergetik, vgy annira, hogy méltán mondhattiuk az Sidókkal eggyűt, Pelyuáuâ és elvetet állatockâ tőttél minket (Wram) minden népek közöt, mondom, mind ezek noha ekképpen vadnak, de mêgis ſemmi pœnitentiát nem látok, ſemmi iobbúláſt nem látok közöttűnk, ez az oka hogy az mint Ieremiasis monda az ő kőſerues és ſiralmas énekében, Felhőt vetet az Wr maga eleibe, hogy által ne mennyen az mi imadſágunk. Ha látna az mi kegyelmes Iſtenűnk az ő hozza való engedelműnket, meg téréſűnket, kétſęg nélkűl az bűntetésis meg ſűnnék raitunk, hozzánk fordúlna, és atiai kegyelmſſęgéuel el feleitetne mi velűnk az nagy és ſörnyű bűntetéſeket, mellyeket moſtan ſenuedűnk méltán.

Tren. 3. v. 43.

Tren. 3. v. 44.

Obſerv.

Harmadik oka ez énielen való iráſomnak és munkamnak, ez könywnek Magyar nyeluen való ſükſęge, mert noha (légyen hála az felſęges Iſtennek) nagy ſok drága és ſent könyuek vadnak immár az mi nyeluűnkönis, (noha egyébképpen igen meg nyomorodot nemzetek vagyunk) de mêg ez az könyu és irás illyen niluán és bőſęgeſen nem vólt az mi nyeluűnkön, nem vólt mi közöttűnk, mert noha Deák nyeluen és egyéb nyeluekenis netalám vadnak ezek az könyuek, de czak azok vehetik a-

zoknak haznát, kik vgyan azon nyelueken értenek, azokat az nyelueket tanúlták.

Miért hogy peniglen mi közöttünk Magyarok közöt, ritka az ió Deák, ritka az az ember, az ki egy nehány nyeluen értene, azon vgyekeztem, hog ez szent könyueknek értelmire és tanúlására ez illyen együgyüueknekis szolgállyak. De bizonyára az ki vgyan valóban oluassa (noha az nyomtatásban vadnak hellyel hellyel fogyatkozások, mert magam ielen nem lehettem, oztán az Typographusnakis más tizteſſęges hiuatallya léuén, nem mindenkoron érkezet, ez könyunek nyomtására vigyázni, de ez fogyatkozások türhetök) az deákis haznát veheti, azis tanúlhat, azis épülhet általa.

Nem kel azért senkinek meg vtálni ezt az könyuet, azért hogy Magyar nyeluen vagyon, sőt inkáb nagy hálaadással tartozunk az mi kegyelmes Istenünknek, hogy ez mi nyeluünketis vgy meg szentelte, hogy az ö szent igeiét az ö igaz ismeretit, ez mi nyeluünk általis, kiáltatia, hirdetteti, prædikáltatia.

Notan. De bizonyára iól tudom, hogy miképpen ez elöt való iráſimis sükſęgeſek és haznoſok vóltanak, és az igen Isten szeretö hüueknek kedueſekis vóltanak, de nem mindeneknek tetzet: azonképpen ezis, azoknak, kik irigyek, és ezt nem czelekedhetik, noha nálamnál, az deák neylvhöz többet értenek (ſem diczirem ſem dicsalmozom magamot) ked-

keduetlennek, és az mint ßokáſok ez fęle nag nyeluüeknek, hiuatalom kŭuŏl való dolognak mondgyák (kiknek meg feleltem az Poſtillának præfacioiában) kiknek én az ŏ beßédekkel ſemmit ſem gondolok, mert ha az élŏ Iſtennek ßent fiának prędikatióia és tanitáſa nem mindeneknél vólt kedues, ſŏt czak az maradék népnél: mentŏl inkáb, ki ŏ ßent felſęgéhŏz képeſt, fŏld, hamu, romlandó edény vagyok, (noha az ŏ ßent iráſát magyarázom) nem tetzhetik, nem kedueltethetik mindeneknek elŏtte.

Postillam scripsit Christoph. Sovs de Sowár.

De ez fęle irigy emberek nem annira ártanak énnékem, nem annira teznek kárt énnékem, mint ŏnnŏn magoknak, kirŏl nagy ßépen ßól az ßent Agoſton Doctor, s- mond: Miképpen az rosda (vgy mond) az vaſat, igy az irigyſęg vgyan azon lelket, az kiben vagyon, meg ŏli és meg emézti: és az miképpen beßéllik, hogy amaz mérges Vipera kigyó az ŏ anyának mehét, melyben vagyon, meg ßagattia és rontia: igy az irigyſęgnek terméßetiés azt az lelket, à honnan vitetet, mind meg emézti, és mind el vezti.

Serm. de temp. 84.

Sŏt nem hogy ártanának énnékem ezek, de inkáb az ŏ irigyſęgŏk az ió dolgoknak gyakorláſára oka léßen én bennem, miképpen az Perianderis ßól: Socrateſt az pogány Bŏlczet kérdik vala, hogy miczoda vólna nehez dolog az ió és iámbor embereknek? Felele: Az gonoßoknak bódogſágok, vi-

Stob. Ser. de Inuidia.

Anto. in Meliſſ. Ser. 70. Par. 1.

ſont meg kérdeték, Az gonoz embereknek miczoda vólna leg nehezeb dolog, mit bánnának inkáb? Felele, az ióknak elő meneteleket, ió állapattiokat bánnák. De ezek ám fullyanak meg az ő irigyſęgekben, ha meg nem akarnak térni, ſóllok immár czak rőuideden erről.

Akartam vólna ſűuem ſerint, hogy mind ez Tizenkét Prophétáknak iráſoknak prædikátiók ſerint való magyarázattia egy kőnyuben ſoritatathatot vólna, ottan penig ha igy nem lehetne, akar czak két kőnyuben lehetet vólna meg, de nem mehetet véghőz, ezértis mert az ſűkſęg nem engette, ióltudták ſokan ez én munkámot, de igen keueſen találtattanak, kik engemet erre való kőltſęgben megſegitettenek vólna: Iólhet vólt az igéret, de az igéretnek ſemmi euentuſát nẽ láttam, az kőnyvnek temérdekſęge ſem engette, hogy auagy mind eggyűt, auagy akar czak két kőnyuben bé kőtettethetſęk: ezokáért négy kőnyuben mégyen kű kűlőn kűlőn mindenikben három Prophéta iráſa léſen: Ez első kőnyvben az Oſeas, Ioel, és Amos Prophétákiráſi léznek, az tőbbiés, ha az Wrvgy akaria, nem ſok kéſedelemmel kű adatatnak.

Kérek azért minden Iſten ſelő iámbor keresztién embereket, hogy ez én munkámot vegyék lelki buzgoſággal, vegyék ió neuen, és éllyenek véle, az felſęges Iſtennek ſent neuének dűczőſęgére, lelkők ſzűuőſſęgére, és felebaráttioknak épűletőkre, ez én

nagy

nagy fáratſággal véghöz ment munkámot, ſenki gonoz és irigy nyeluéhöz képeſt meg ne vtállyák, meg ne veſsék, mert meg láttiák, oluaſsák czak, hogy az örök életnek igeie vagyon belé rekeztetuén, menyei kinczül, és lelki tárházúl lehet ő nekiek ez az irás: Mind azon áltál, mint hogy ember vagyok (kinek tulaidona az téuelgés és el eſęs) ha holot valamiben meg vétkeztem, azt auagy el tűriék kereztiéni ſzeretetből, auagy ha tűrhetetlen az vétek, arról énnékem ſzóllyanak, azt én bennem meg iobbiczák, hogy vdeién mêg az Wr Iſten ez ſátorban tart, az én iráſom meg emendáltataſſęk, hogy mentől iob és haznosb leheſſen.

Engedgye az Felſęges mindenható Wr Iſten, hogy ez az én iráſom leheſſen leg elsöben az ő ſzent neuének örökké való tizteſſęgére, minden hűueknek lelkök vduöſſęgére való könyü és irás, ſzent fiáért az mi meg válto és vduözitö Ieſus Chriſtuſunkért, az ő ſzent lelkének általa. Amen.

Irtam Sovvárat, Pünkösd hauának 16. napián, az mi vduözitönknek ſzületéſęnek 1601. eztendöiében.

Tü ſzolgátok és Atiátok-
fia Iſtenben,

Sovvari Soos Chriſtoph.

ERSZ. LYCEUMI KÖNYV-TÁR

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK ELSŏ RESZÉBŏL való

ELSŏ PRAEDICATIO.

WŏN az Wrnak igéie az Oseashoz Beerj fiához, az Vziasnak, Ioathannak, Achasnak, Ezechiasnak Iuda országbeli királyoknak ydeiŏkben, és Ieroboamnak ydeiében, ki Ioasnak az Izraël országának királlyanak fia vólt.

2 Elŏször igy szólla az Wr Oseas által: Monda az Wr Oseasnak: Meny el, végy magadnak paráznát feleségŭl, és neuely fiakat az parázna asszonytól: Mert paráználkoduán paráználkodot ez földnek népe, hogy ne kŏuesse az Wrat.

3 El méne azért (Oseas) és vŏué magának feleségŭl Gomerth az Diblaim leányát, és teréhbe eszék, és hoza néki egy fiat.

4 Es monda az Wr néki: Neuezd Iezreelnek ŏtet: Mert egy keués ydŏ múluán meg bŭntetem Iehunak házát, Iezreel városában tŏt vérontásért, és az Izraëlnek országát el rontom.

5 Es ackor léssen ez, hogy Izraël országának juét el törŏm Iezreelnek völgyében.

6 Ismet terhbe esęk (az Gomer,) és hoza egy leánt: és monda az Wrnéki, neuezd az ő neuét Loruchamanak: Mert többé nem miuelem, hogy meg kegyelmezzek Izrael házának, hanē el veztuén elveztem ötet.

Ez Igéknek röuid értelme.

Az Prophetaknak az tanitasban valo egyēlőségek.

Miképpen mindnyáian az Szent Prophéták, kik, á mint Szent Péter apostal ſól, az Szent Lélek Istennek ihléſéből ſóllottanak, az ő tanitáſokban és prædikálláſokban egyenlők és egy értelmüek vóltanak, nézuén és tekintuén kiuáltképpen imez két rendbeli tanitáſoknak tzéllyára, Először, hogy az bűnt feduén, ki téréſt prædikáluán az pœnitentiát hirdetuén, nem czak nemünemű inteſſel, de az ő vdeiőkbeli világnak ſok Istentelenſęgihéz képeſt, nagy erős fenyegetéſeckel, és bűnöknek meg bűnteréſęuelis. Máſodſor, midőn immár az bűn miat tellyeſęggel el ied el remül az ember, fęl, nem bátorſágos, mutatnak az Prophéták az kétſęgbe eſęs ellen, az bűnnek rettentéſe ellen, az Iesus Chriſtuſra, kiben reſkeztetet és adattatot az egéz emberi nemzetnek vduőſſęge, és az menyei polgárſágba való bé fęrkezéſe, az mint Szent Péter apoſtalis niluán vallya, hogy nincz vduőſſęg ſem Egen ſem földön, az Nazarethbeli Iesus Chriſtus kűuől. Ez két rendbeli fő dologra, nem czak az Szent Prophéták, de az Szent Apoſtalokis, egyenlő értelemmel tanitottanak: honnan eſedbe vehered, mely drága és nőmős tudomány legyen az Szent Irás: mely Szent Irás, egy vttal és egy móddal, meg tanit tégedet az te vduőſſęgődnek módgyára.

Actor. 3.

Azonképpen ezen rendi és tzéllya vagyon, ſerelmes atiámfiai kereztiének, az Szent Oſeas Prophétának prædikálláſában és tanitáſában is, kinek moſtan magyarázatiát és vduőſſęges értelmét az Szent Lélek Istennek vezérléſęből el kezdettem. Mert ezis, mint á több Prophéták, azt bűnt keménnyen feddi, és iezti: annak vtánna az bűnnek iſonyuſága ellen vigaztal az Chriſtus Iesusnak nyert ſabadſágáual, királi diadalmáual, miképpen ez ielen való igékbenis, az bűnt az felſęges Isten, az Prophétának az parázna aſſonniállattal való házaſulaſáual, feddi és prongattia, hogy nem kű-

lőmben

lőmben czelekőßik ő véle az ő népe, mint az parázna aßßoniállat az ő ßériéuel, ki az ő Wráual való házaßágának nagy kőtelét meg ßeguén, paráznaßágnak vétkéuel el ßakaztia magát tőlle. Ezenképpen az ő népeis nem elégőduén meg ő véle lelki ßériel és tárßal, el ßakad ő tőlle az bűn miat, és paráznáuá léßen, mert nem elégedet meg az ő ßériének s Wrának ßok iótéteményéuel, tizteletiuel, egyebek után futuán, tiztatalanná lőt.

Főlőtte igen vétkeznek azért azok, kik az Prophétáknak irásokat és tanitásokat bizonyos népre és nemzetre ßorittiák, mely vgy mint czak (az mint ők beßéllik) az Sidó nemzetet illetneie, egyéb nemzetßégekre nem tekintene: ezek főlnak az egéz ßent Irásnak tanitása és prædikálása ellen, mely ßent Irás előnkbe veti magát, és az Chriſtus Iesus által niluán kiáltia, hogy értekőzzük, tudakozzuk az Irásokat, mert azokban láttatunk őrők életet találni. Ioan. 5.
Szent Pál apoſtalis niluán mondgya, hogy valamellyek meg irattattanak (az Iſtennek könywében) az mi tanuſáginkra és épületinkre irattattanak meg. Fogadgyuk mi az Chriſtusnak intéßét és tanitáßát, az ő iámbor és ßent ßolgainak egyenlő értelmőket, hűdgyük minden iráßt, mely az Iſtentől ßármazot, haznosnak lenni az tanuſágra, az meg győzéßre, az iobbitáßra, az igazßágban való oktatásra, á mint Szent Pál apoßtal ßól. 1. Timoth. 3.

De hogy az ßent Irásoknak ió értelmű tanuſagit, ez ßent Oseas prophétának irásáual egyetemben, veheßed az te épületedre, ßükßég azt eßedbe venned, minemű állapatia vólt az Sidó nemzetßégnek az táiban, és mellik Prophéta kinek kinek prædikállot, ezt ßükßéges és haznos rőuideden meg értened. Vőd eßedbe atiámfia: Az Sidó orßág, Salamon királynak halála után, két felé ßakada, (á mint Magyar orßágis iára) eggyik réßét Iuda orßágának hittak, melyben az Dáuid királynak maradéki wralkodtanak, mely orßág noha főlőtte és vndokúl vétkőzetis, mind azon által azzal vala iob az más réznél, hogy ebben meg tartatot Moyſes által paranczoltatot Iſtennek tiszteleti, és ezzelis tekintetesb és ékősb vala: mert Iudából igirtetet vala az emberi nemzetnek meg váltóia az Chriſtus. Ez Iuda orßágában tanitottanak Eſaias, Ioël, Michæas, Sophonias, Habacuk, Ieremias, és több ßent Prophéták.

Allapatia az Sido nepnek az Prophetak üdeieben, es miczoda feiedelmek alat prophetaltak.

Az más rész neuezteték Izraël orßágának, ki tiz nemzetßégből állot, (Iuda orßága penig czak kettőből.) Ez rész ßakat vala el az Dáuid nemzetßégétől, kit az Iſten bűntetéßűl engede az Salamon

1. Reg. 12. 13. királynak vétkeiért. Ez rész országban minden dolgok fenéckel fel fordúltanak vala, rettenetes és vndok báluányozásokban és bűnekben élnek vala, az igaz Istení tiszteletnek minden rendit tellyességgel el fordituán: mint ezt kiuáltképpen czelekődé az Ieroboam király, báluány Istení tiszteletet bé hozuán, kinek czelekődetit annira vtállya az Szent Irás, hogy az vtánna való Istentelen királyoknakis vndok czelekődeteket Ieroboamnak, vgy mint el kezdőnek, tulaidonittia: mint sok helyen találom ezt az Szent Irásban: Es gonoszúl

2. Reg. 15. czelekődék az Wrnak szőmei előt. Nem táuozék el Ieroboamnak az Nébat fiának bűneitől, ki vétekbe eité az Izraelt. Ez Izrael országában tanitot az Oseas prophéta, több Prophétáckal egyetemben.

Gondolhatod atiámfia, mely nehéz és súllyos és veszedelmes lőtt legyen ezeknek tanitások: enny bűn és sok Istentelenségek kőzőt, mint kel álhatatosan és bátran feddeni az bűnt, nám az Magyarok szokták mondani, hog az ki igazat mond bé tőrik az feie? Noha peniglen Oseas az Iuda országárólis emlekőzik irásában, de azt czak rőuideden czelekőszi; de kiuáltképpen az Izraelitákat, kik kőzőt prædikállot, tanitttia az Iuda példaiáualis. Ez elég legyen az én tanitásomnak sommáiáról, szükség az hűueknek lelkők épületire ez meg hallot igéket bőuebben meg magyaráznunk. Oztom penig ez Igéket két tanuságra:

I. *Az Oseas prophetanak hiuatallyarol, szőmellyeről, es miczoda üdőben elt.*

II. *Az bűnnek nagy kemeny feddeseről, bűnteteseről, az parazna asszoniallatnak szemelyeben.*

Ezekről szóluán rőuideden vég lésen tanuságunkban.

AZ ELSŐRŐL.

Oseas prophetanak tituluſa.

AZ Szent Ieremias prophéta az ő irásának első részében) hogy meg ielenté, az ő tanitását és irását nem emberi főtől ki gondoltatot igéknek, auagy tudománnak lenni, de sőt az felséges mindenható Istennek igeiének és beszédének lenni, kinek ő czak kiáltó szózatia) igy szól:

Szólla azért az WR énnékem, monduán.

Ez szokások és tanitásoknak elei minden szent Prophétáknak, hogy az ő tanitásokat és prædikállásokat az felső októl, kitől származot, az az, Istentől, tegyék bőczületessé és méltóságossá. Az mint Esaiasis ez

asis ez rendet tarttia meg iráſában, monduán:

Hállyátok meg Eghek, és vegyed fűleidbe föld, mert az Wr ſól. Az Szent Oſeas prophétais (auagy akar ki, az ki az ő iráſa eleibe ímez igéket rendelte, nemellyek Ezdráſt mondgyák) meg akaruán mutatni és bizonitani, hogy nem valaki feiének tetzéſét, ſem maga emberi leleményét, hanem az felſęges Iſtennek igeiét prædikállya, tanittia, és annak ſolgáia: Ecképpen kezdi el iráſát: *Eſaiæ 1.*

Iſten igeie az Prophetaknak tudomanyok.

Az Wrnak ſaua, mellyet ſóllot Oſeasnak.

Ez igéckel előſőr meg ielenti az Prophéta, minden kereztién és Iſtenes tanitónak minemű az ő tizti és miczoda, tudni illik, Nem valami alá való, ſleit, és goromba tizt, de oly, ki az felſęges Iſtennek minden tolmácza, ki által az embereknek az ő akarattiát és paranczolattiát kiáltattia, prędikáltattia, és hirdetteti. Erről mondgya Szent Pál apoſtal: Vgy itéllyen mi felőllűnk minden ember, mint Chriſtusnak ſolgai felől. Vőd eſedbe. Ha ez világi feiedelmeknek Wraknak ſolgaĳ az ő bőczűleteket és méltoſságokat Wroktól vehetik és véſik: Mentől inkáb az kereztién tanitók, az felső októl, az ő Wroktól az Iſtentől, méltán vehetik az ő bőczűleteket és méltoſságokat. Mint Chriſtusis niluán ſól: Az ki tűteket halgat, engemet halgat; az ki tűteket meg vtál, engemet vtál meg. Szent Pál apoſtalis igy ſól: Mert ha fölőttéb dűczekődömis az mi hatalmunk felől, mellyet az Wr adot minekűnk, néktek épűléſtőkre, nem rontáſtokra, nem ſégyenűlűnk meg. *Az iambor tanitoknak czufoloĳ tanullyának.* *2. Corinth. 10.*

Máſodſor, az Prophéta arrais meg tanit minket ez Igékben, minden kereztién tanitóknak miczoda az ő tiztők, tudni illik, Nem az külső birodalom, wraſág, fegyuer, mert az ellen niluán ſóllot Chriſtus, monduán: Az pogányokon wralkodnak az ő királlyok, és az kiknek azokon birodalmok vagyon, kegyelmeſeknek hiuattatnak: Tű penig nem vgy: (vőd eſedbe az niluán való igét) hanem az ki leg nagyob tű köztetők, ollyanná legyen mint az ki leg kűſſeb, és az ki fő, ollyanná legyen mint az ki ſolgál. Szent Pális niluán mondgya: Az mi vitézkődéſűnknek fegyuerei nem teſtiek, hanem Iſtennek ereie által erőſſek, nagy erőſſęgeknek le rontáſára. Ezen Apoſtal aztis mondgya: Az ki az Oltárnak ſolgál, az Oltárról éllyen. Az ki Euangéliomot hirdet, az Euangéliomról éllyen. Mert miképpen nem ſabad az külső embernek az Papſágnak tiztibe bé *Luc. 22.* *2. Corinth. 10.* *Papok tizti miczoda.*

be bé állani: azonképpen az Papnak sem szabad az kűlső és világi birodalomhoz nyúlni. Miképpen az Azarias pap, mind maga tiztit, mind peniglen több kereztién tanitóknak tiztőket, Vziás király előt meg mondgya, mikor igy szól: Vzia, nem te dolgod az Wrnak fűstőlni, hanem az Aaron pap fiaié, kik arra szenteltettek.

2. Paralip. 26.

Tahát miczoda tiztők? Az Isten igeiének igazán való hirdetése prédikállása. Mert á mint Szent Pál szól, az Szárokban ez kiuántatik, hogy kiki hűnek találtassék. Az Istennek szava, igéie, beszéde, az tanitónak Decrétoma, nem az Orszag tőruénye, mint nikuán szól az W R Ezechiel által, monduán: Eőr állóúl adtalak én tégeded Izrael házának, hald meg azért az én számból az én beszédemet, és incz meg őket az én neuemben. Ieremias Prophétának is igy szól az Wr Isten: Imé az én igémet az te szádba adtam, és mindeneket, valamellyeket én paranczolok teneked, azokat szóllyad.

1. Corinth. 4.

Ezech. 1.

Ierem. 1.

Ezech. 44.

Nem ok nélkűl Ezechiel Prophéta altalis azt paranczollya az Isten, hogy az Papok ő előtte iárianak, és ő néki szolgállyanak, előtte álljanak és áldozzanak ő néki kőuérséggel és vérrel, és az ő rendelésit megőrűzzék. Az O Törvénybenis, ennek példaiára, hogy az kereztién tanitók az Isten igeiét hirdessék, és emberi főtől találtt lelemént ne kőuessenek, bizta vala az Wr Isten az áldozatot czak az Papok kezébe. Szent Pál apostalis azt mondgya, hogy meg vetette az fondomentomot, azt penig Iesus Christusnak neuezi. Annak okáért más fondomentomot vét az, valaki azt az tudománt nem hirdeti, mely az Christus felől, és az kereztiéni hűt felől bizonságot tészen. Tiztőket továbba ezen S. Pál apostal meg mondgya az tanitóknak ottis, midőn Timotheus püspekről azt iria, hogy gyermekségétől fogua az Szent Irásban vólt foglalatos, és intiés, hogy naponként neuekődgyék.

1. Corinth. 3.

Igaz fundamentom miczoda.

Mit szóllok sokat? Mikoron az mi vduzitőnk bizonyos tudománnak, mely az Szent Irás prédikállásához szorittia az Apostalokat, nemde ezzelis, annak igazán és hűuen való tanitásara paranczolattal vezetié őket? Ez eggyik tiztek az Tanitóknak. Más penig az ő életőknek szentsége, melyés meg kiuántatik minden kereztién Tanitókban, hogy más képpen éluén, az mit eggyik kezéuel épit, azt az másickal el ne roncza, és iayis annak, az ki által az botránkozás el iő. Iutalmatis igér az Wr Isten az hű Tanitóknak Saffároknak, hogy fénlenek mint az Eghnek czillagi: de fenyegeti az bé nyelőket és tőstéket, hogy miképpen meg szégyenitetik az

Papoknak szenttül kel elni

Ierem. 2.

lopó,

lopó, azonképpen meg ßégyenitetnek azok.

Touábba, hogy bizonyos lehes az S. Oseas prophéta tanitásának igazságában, nem elég hogy czak magát neuezze, sőt mêg Beeri neuű embernek fiának vallya magát, monduán: *Az Vrnak ßaua*, (vgy mond) *mellyet ßollot Oseasnak az Beeri fianak.* Az Sidók azt vélik és tarttiák, hogy az mely Prophétáknak atiokis neuén neuezteti k, azokis Prophéták lőttenek legyen: de ez vélekődés bizontalan és kétsęges. En inkáb vélem, hogy ezért vagyon emlekőzet nemzetsęgekről az Prophétáknak, hogy niluán legyen azis, mel tiztessęges és iámbor ßűléktől nemzettenek legyen: auagy azértis, hogy az Prophéta meg válaßßa magát más ezen neuektől atiának neuezetiuelis. *Ki volt az Oseas propheta.*

De nem v̂duőssęgűnkre való dolog, az neueknek ßámlalása, haznosb azt az igét fogadnunk, mellyet az Wr Isten S. Oseas prophéta által ßóllot, ki valóban ő igéie és beßéde: mert ha az S. Oseas prophétának nē hűßűnk, ki az mellyet tanit, Isten igeiének neuezi, hűdgyűnk az élő Istennek fiának Christusnak, ki az ő prędikatioiában bizonituán Istentől való hiuatallyát és boczátásßát, éll ennek irásáual, monduán: Sőt inkáb mennyetek el, és tanullyátok meg mi legyen: *Irgalmassagot akarok, es nem aldozatot.* Ez mondás penig ez S. Oseas prophétának hatodik réßében meg vagyon. Vgyan ezen mondásáual Oseasnak éll másutis az ő prędikátioiában az mi Iduőzitőnk. S. Pál apostalis, az mi iőuendő fel támadásunkra, és az Christusnak vtólsó el iőuetelire, ezen Prophéta mondásiual éll: *Hol vagyon halal* (vgy mond) *az te diadalmad? Hol vagyon pokol az te fulakod?* Ez igék meg vadnak Oseasnál, irásának tizen harmadik réßében. Ezen S. Pál az Roma városbeliekhőz irt leuelébenis S. Oseasnak illyen mondásáual éll: *Az nepet, az ki nem enim vala, en nepemnek hiuom, es az mely ßerelmesem nem vala, en ßerelmesemnek.* Ez meg vagyon ez Prophéta irásának első réßében. *Oseas tanitasanak meltosaga.* *Matth. 12.* *1. Corinth. 15.* *Rom. 9.*

Kétsęg nélkűl atiámfia, ha ßabad vólna bizontalankodni az Oseas prophétának irása felől, sem az élő Istennek fia Christus, sem az ő ßent és meg dűczőűlt ßolgaij, nagy nehéz és sűllyos dolgoknak meg erőssitésęben, nem éltenek vólna ennek mondásiual. De mennyűnk touáb az dologban. Kőz mondás ez: Valamely dolognak napia és v̂deie nincz, ninczen annak vége. Azért az S. Lélek Isten, az Oseas tanitásának niluábban való el hűtelére, ebbenis módot ßabot, hogy v̂deiétis előnkbe adgya az Prophéta tanitásának. Ar-

Ideie az Oseas propheta tanitasanak.

ról penig az igék eképpen követkéznek:

Az Vziasnak, Iotamnak, Achaznak, Ezechiasnak, Iuda országbeli királyoknak vdeiökben, és Ieroboamnak vdeiében, ki Ioasnak az Izrael országának királyának fia vólt.

Eöt királyokról vagyon emleközöt, Vziasról, Iotamról, Achazról, és Ezechiasról; az négye Iuda országbeli királyok: Ieroboam az Izraelnek királlya: nem azért, hogy czak Ieroboam király vdeiében prophétált legyen Oseas, de inkáb ezért, hogy ö vdeiében kezdet tanitani, és hogy bizonyos leheſſen ezis, meni vdeîg tanitot legyen. Niluán vagyon penig az hiſtoriákból, hogy mind az Ozias királynak vtólſó vdeîglen tanitot, mikoron ittis emleközetet tészen Ezechias királyról, ki Ozias Izraelbelli királynak negyedik eztendöiében kezdet vralkodni Iuda országában.

Minemü állapatia löt legyen peniglen az Iuda és Izrael országának az táiban, midön az Oseas tanitot, czak röuiden meg mondani, de meg mondom azért, hogy igazán meg itéllyed és meg ismeried, minemü álhatatos, hü és bátor vitézzé löt legyen az Vr Istennek az S. Oseas prophéta. Vöd elsedbe:

Allapatia az Izrael országanak Oseas üdeiében.

Noha Ieroboam király vdeiében egy elöször bódog allapatia tetzet az Izrael országának, kinek az ö atia Ioas, győzödelmet vén után az Iudának királyán Amaziaſon, Ieruſalemnek kőfalait czak nem mind le ronta, és az Templomnak kinczét és az feiedelmet Samariába viué. Ieroboam penig több ellenſégin győzödelmet vén után, az Országnak régi határit meg böuité. Es gondolom, hogy vagy vóltanak az Izraeliták Istentelenbek az elöt, vagy nem. de enniuel inkáb ö magokat iobbaknak vélték az Iuda országbelieknél, hog azoknál ſerenczésbek és diadalmasbak, kiknek nyákokon immár ſánthatnának. Az mint czeleköznek minden Istentelenek, holot ez világi bódog állapatiokból tulaidonitnak magoknak Istennél keduesb lételt és ſerelmetesbet, nem gondoluán meg az Istennek más és külömb itéletét, holot gyakorta ez életben nyomoruſággal iár az Istenſég, gyakorta az örök Istentelenſéget köuet. Maga az Iuda országbeliek közöt vgyan tizta és igaz vala azért az igaz Isteni tiztelet, noha nyomoruſággal: amazok penig az Izraeliták Istentelenek léuén, meg maradtak az ö vakſágokban.

2. Reg. 14.

Világi bodogſagert itiletet ne tegy.

Illyen

Illyen goromba és hamis itéletű népnek vólt prædicátora az Oseas prophéta. Gondolodé ez ßent iámbornak menij baiáual sbuiáual lőtt? Oseas kárhoztatá azt az báluány Isteni tizteletet, és egyéb fęle bűnőket, az melyben az Izraeliták élnek vala, és naponként gyakorollyák vala, és fenyegete bűntetéssel őket. Azomban peniglen más felől nem czak hogy meg nem bűntetettenek, de sőt nagy bódog és ßerenczés állapattal éltenek.

Ez ió itilet nélkűl való népek gondolodé mit véltenek Oseas felől, valami álhatatlannak, Cigánnak, és hazugnak vélték, holot mind kűlőmben esnék az dolog, hogy sem mint ő hirdetne és iőuendűlne. Mind azon által meg marad Oseas az ő tőkélletessęgében, tuduán és értuén ő az Istennek hoßßu tűrésęt, annak haznátis, à mint Szent Pál ßól, hogy meg térésre onßolna: el iár vala ő az ő tiztiben, fed, int, és dorgál vala alkalmas és alkalmatlan v̂dőben, Istentől váruán annak bé tellyesedésęt.

Oseas felől hamissan itiltek az Sidok.

Oseas prophetanak alhatatossaga az ő tiztiben.

Kőuessęk, kérem főlőtte igen, az Oseas prophétát az mostani Papok és prædikátorok, ne czak az ió ßerencze v̂deiében tudgyanak kiáltani, de az nyomorusságokban és v̂ldőzésekbenis, egyenlő vîgh indúlattal legyenek: Mert akar kiis kőnnyen bátorkodhatik és ßólhat, mikor senki nem ellenzi: de ackor tetzik meg az lelki álhatatosság, midőn sok tűuis kőzzé v̂ltetik, ha meg marad ackoris az ő álhatatosságában, őué amaz igéret, Légy hű és álhatatos, néked adom az életnek Koronáiát. De ha az tűuis kőzőt v̂luén, magais tűuissé léßen, hasonló képpen ßól annak az felsęges Isten, mint az Sardisbeli tanitónak, megis tellyesiti penig raita, monduán: Miuel hogy lágy meleg vagy, sem hideg sem héw, tégedet az én ßámból ki okádlak.

Papok mind ßéles es ßoros vton egyenest iarianak.

Apocal. 3.

Nem hadgyá az Wr Isten Oseast az ő iámbor ßolgáiát hazugságban, nem engedé hogy az Izraelitáknak álnok vélekődések meg téllyék raita: nem sokáîg álla az ő bódogságok, el hoza reáiok ez veßedelmet, midőn atiai ió voltát nem tudták vólna venni, mint erről bizonságot téßen az historia. Mert Ieroboamnak halála vtán Zacharias az ő fia v̂le ßékibe, alîg orßágolhata hat hóldnapîg, és az Sallumtól partolkodásnak okáért meg őletteték, kiben az Iehu magua el fogya.

Sallum ellen más neműnemű lator Manahen támada ki Sallumt meg őluén, az orßágot el foglalá, és tiz egéz eztendeîg rettenetes kegyetlensęggel birá. Ez az Sallumis penig vgyan attól, kit magá-

nak óltalmúl válaztot vala, az Assyriabeli Phulassertől kímilés nékül nyomorgattaték: Kit le nyomuán, az Manahen fia ellen Phaceia ellen, támad az Phacee, és azt erőssen nyomorgatuán, az orßágot el foglallya: Ki noha neha győződelmes vólt, és az Iuda orßágának sok bántására vólt, de végre az Assyriabeli Teglatphalasseruel meg győzettetet, Galilęát az Nephtalin ágazatiát, tőbbeckel egyetemben el vezti, és Oseas feiedelem által arúltatásból meg őletik. Igy tőrettetének meg pártolkodásockal és ßűntelen való hadackal, (mint Magyar orßágis) mind addîglan, mîglen tellyesęggel az Assyriabeli népektől az egéz orßág fenéckel fel fordúla, ki felől ingyen sem vélekődtek hogy meg esęk raitok, mikoron az Wrnak ßolgáia az Oseas tanitani és iőuendűlni kezde effelől kőzőttők.

Oseas igazat mondot.

De vgy tetzik, igazat monda Oseas prophéta, nem marada az hű és iámbor ßolga hazugságban, tuduán Wrának tizta és ßent terméßetét: vgy tetzik ahoz képest tuda az népet inteni, fenyegetni, nem marada hűßem benne? Mostanis ezen ßolgaŋ tiztessęge őrűző felsęges Isten ő; Iáry el czak te az te tiztedben; prędikállyad az pœnitentiát és az bűnnek boczánattiát valóban, nem hágy az te Wrad téged meg czalatkoznod: Ha láttatik neha neha kűlőmbet és máſt czelekődni, hogy sem mint gondolnád, had ő reia czak az te igaz mondásodnak bé tellyesitésęt, hűdgyed nem maratz benne, mint Oseassal és tőb ßentiuelis czelekődőt ő ßent felsęge. Nám az Vizőzőnt sem hoza az Noë prędikálására mindiáráſt el, ßáz húsz eztendőt vára. Sodomát, Gomorrhát sem sűllyezte mindiáráſt el az Loth patriarcha prędikállására: de vgy tetzik, hogy sem Noë, sem peniglen Loth, nem marada hazugságban, mert az meg nem térő népekre el iőue az Istennek haragia, és meg emézte őket, mert ő maga meg éméztő tűz, és á mint Szent Pál mondgya, rettenetes az élő Istennek kezébe esni.

Sęolgaijnak Isten tiztessęgeket meg őrzi.

Kesedelem Istennek ßokasa

Oseasnak az tanitasban volt maga gyakorlasa, noha még ifiu vala.

Ne retteny meg az emberi fęlelemtől, az te benned ßólló ßent Léleknek bátorságát kőuessed, mint Oseasis, az mint meg ßamlálhattiuk, ifiuságában kezdet tanitani, leg előßőris az nagy kegyetlen báluányozó Ieroboam ellen prędikállot; az vtán az Orßágnak rettenetes veßedelmes állapatiához képest, gondolhad meni réműlési és rettentési vóltanak, Királyok, Wrak, fő népek nem keduezuén, sulykot várhatot minden nap és halált feiére: de igaz az Sz. Dáuid mondása, hogy sem alußik sem ßunnyadoz az, az ki őrzi az kereztiénsęget, Tudta Oseas kinek tartozik nagyob hűsęggel,

annak

annak ſolgalt, vőtteis haznát: teis azt czelekődgyed, s haznát veſed, Chriſtusnak amaz igirete ſerint: Az ki engem meg val emberek előt, énis meg vallom azt az én atiám előt, ki mennyegben vagyon. Meg őrűz ő téged minden veſedelem ellen, mint Oſeaſtis meg őrze, mert az tiz nemzetſęg el vitetuén rabſágba Aſſyriába, meg marada Oſeas tőb kereztién tanitóckal az veſedelemnek v̊deiébenis, miképpen Lothis meg ſabadúla az Sodoma és Gomorrha tűzétől. Ez elég legyen az mi prędikátiónknak első réſéről.

AZ MASODIKROL.

AZ Szent Pál apoſtal, az Roma városbelieknek írt leuelének máſodik réſében, így ſól: Auagy Iſtennek kegyelmeſſęgének, és békeſſęges tűréſęnek és ſenuedéſſęnek gazdagſágát meg vtálodé? Nem tudodé, hogy az Iſtennek kéſedelme téged meg téréſre onſol? Mely igékben noha az Apoſtal az Iſtennek az bűn ellen való hoſſú kéſęſęt váráſát magaztallya és aiánlya, mind azon által hogy az ember, az bűn ellen Iſtennek kegyelmeſſęge ſerint való kéſedelméuel gonoſúl ne éllyen, nem ſűnik meg az ő igéie által az bűnt meg feddeni, és az bűnért kőuetkőzendő kemény bűntetéſſel fenyegetni az meg nem térőket. *Iſten nem ſiet.*

Illyen maga tartáſa vagyon ő ſent felſęgének az bűnnek meg feddéſęben és bűntetéſęben Sok helyen az ſent Irásban bizonſágunk vagyon erre, de miért kőrűllyűk azt meſſe, az kit kőzel meg találhatunk? Niluán való példáia találtatik ennek ez Szent Oſeas prophéta iráſábanis. Mert az mint meg ſamlálhattiuk az hiſtoriákból, ſáz és kilentzuen eztendőuel (minek előtte mëg Oſeas tanitani kezdet vólna) táuozék el és el idegenűle az Izrael népe az igaz Iſteni tiztelettől, és gonoz és vtállatos Iſtentelenſęgben inkáb keményűlnek és neuődnek vala, (az Iſtentől el ſakattaknak ſokáſok ſerint) midőn Ieroboam király alat ſerenczéſen és bódogúl élnek vala; abból vgyan azt itilik vala ők, hogy az ő Iſteni tizteleteket és életőket nem czak hogy nem iauallya az Wr Iſten, de ſőt vgyan paranczollya és ſereti. De annij eztendőknek haladékia vtán, felindita az Wr Iſten ſent lelke által Oſeas prophétát, rettenetes fenyegető ſóual, hogy az bűnben meg keményetteket, valóban el kőuetkőzendő bűntetéſſel fenyegeſſe.

Tanúllyuk meg azért atiámfiaij, (à mint prędikátiómnak első réſé-

Vilagi allapatbol ne tegy itileted.

sö réßébenis mondám) hogy ez világi ió állapatból, ßerenczéből, ne itillyük se magunknak se másoknak Istennél való keduesb vóltát: mert az mint Salamonis ßól ez világi állapatról, nem tudgya senki, gyűlölsęgreé auagy ßeretetre méltó. De térek az Igéknek magyarázatiára.

Hogy meg ielencze az Prophéta, hogy czak egy igétis maga feiétől nem ßól nem talal, de sőt minden beßédének és vgyeközetinek indúlatia, az Istennek lelke: Ennek niluábban való meg erősitésęre másodßoris igy ßól:

Elößör igy ßólla az WR Oseas által.

Nem öué tahát az beßéd, nem emberi lelemény, hanem az felsęges Istené. Legyen bőczűleti tahát az Oseas prędikátioiának, az ő eredetire, az az, az Istenre nézue, kiről ßent Dáuid király igy ßól:

Psalm. 19.

Hogy az Istennek tizta igéij kiuánatosbak minden tizta aranynál, és édesbek az lépes méznél. Az Wrnak tőruénye tőkélletes, meg eleueniti az lelkeket. Hallyad immár rendit az Igiknek:

Monda zz WR Oseasnak: Meny el, végy felesęgűl magadnak egy niluán való paráznát, és neuely fiakat az parázna aßßontól: Mert paráználkoduán paráználkodot az földnek népe, hogy ne köuesse az Wrat. El méne azért Oseas, és vöué magának felesęgűl Gomert az Diblaim leányát, és teréhbe esęk, és hoza néki egy fiat.

Miert izen haragal az Vr az Prophetatol.

Itt ßűksęg, minek előtte az Igiket meg magyarázom, imez kérdésre felelnem és ßóllanom: Mondhatna valaki: Miért küldi el az Wr Isten az Prophétát illyen haragos kőuetsęggel? ha az S. Irás arra tanit, hogy az Tanitók az ßelidsęgnek és engedelmessęgnek lelkétől viseltessenek? holot amaz kőz mondás ßerint, *Az engedelmes beßed meg tőri az haragot*, tőbbet haználhatot vólna az Prophéta az ió intéssel, hogy sem mint az haraggal, mert gyakorta igaz, hogy az harag gyűlölseget ßőrőz?

Mollis responsio frangit irã.

Ira odium generat.

Meg felelek. Kűlőmb engedelmes embereckel bánni, kűlőmb engedetleneckel veßekődni, Az Tanitó eßesen ßabia affęlékhőz magát, Vőd

gát. Vőd eſedbe: Az engedelmes intéſſel ackor éllyen, midőn az tudatlanſágból való vétek gyakorlattatik, és az bűnben az emberek meg nem keményettenek; auagy (hogy az Szent Pálnak phraſiſa ſerint ſóllyak) mikoron az emberek az bűnt nem wralkodtatiák magokban; ezeckel vgy kel bánni, mint az el téuelyedet Iuhual, nem kel az tűuis kőzzűl bottal verni kergetni, ki kel haitani ſeliden, és meg kel tiztogatni, és az tőb ſereg után haitani, az mint Chriſtusis amaz példában ielenti, hátára kel venni. De az engedetlen embereckel, és az kik az bűnben meg keményűlnek, vgy kel bánni, á mint S. Péter bánék az őrdőngős Simon Maguſſal, Veszel, vgy monda néki, mind pénzeſtől, ki alitod az aiandékot pénzen venni. Auagy, kőuetni kel Chriſtusnak amaz paránczolattiát, egy auagy két intés után el kel táuoztatni. *Engedelmes es engedetlenekkel mint kel banni.*

Illyen Iſtentelenek és bűnben meg keményűlt emberek vóltanak az Izraeliták, mikor az Wr Iſten prędikáltata nékik Oſeas által. Nem kellet tahát ezeckel gyengén bánni, kenegetni, feneketni, de mint az bűdős bakokat, kinek kedues mindenkor az koſlatás, verni és páltzázni kellet. Mely Izraelitáknak Iſtentelenſęgők imé ezekből níluán meg tetzet: Nem tudgyák vala ezek az Iſteñek paranczolatiát, nem akartak érteni, melyben kemény fenyegetéſekkel meg tíltotta vala az Wr Iſten az báluányozáſt, és az arany bornyúnak tizteletit, mêg régenten az puztában az ő atiokbanis keményen meg bűntőtte vala: de mind ezeckel ők nem gondoluán, nagy vakmerőſęggel mind ezeket tíztelik vala, kiket leg előſőris Ieroboam kezde nekiek, az arany bornyúnak tizteletit mondom. *Izraelitaknak Iſtentelenſegők*

Máſodſor, ebbőlis ki tetzik vala az ő vakmerő Iſtentelenſęgők: Mert az Wr Iſtentől az ő tizteletire válaztot helyet, Ieruſalem városat, holot kel vala áldozni, el hagyuán, ókis más és kűlőmb helyeken teznek vala áldozatot, az Iſtennek tílalma és paranczolattia ellen, vgy hogy kőſerueſen panaſolkodik az Wr Iſten ő felőlők az Prophétáknál, hogy minden zőldelő fa alat le vínek.

Mind ezeket penig nem tudatlanſágból, hanem vakmerőſęgből czelekődték. Mert mikoron Ieroboam az arany bornyút meg czinálta vólnais, mindiáráſt meg izene az Wr Iſten az Prophéta által néki, feddé és bűntetéſſel iegeté: az Prophétának beſędét penig igaznak lenni nagy czudáckal megis erősíté az Wr Iſten. Ilyés Prophéta, Eliſæus menit feddették őket, de ſem engedelmes prædikátiőiockal, ſem haragos intéſeckel, ſem az Ige igazſága mellet

való

való czoda tételeckel ióra nem haithaták őket. Mikoron az Wr Isten az Achab nemzetsęgét el törléssel fenyegetneie, és Iehu az Isteni tizteletet valamenire gyakorlanaia, vgyan nem tauozanak azért el az arany bornyúnak tizteletitől, hanyat homlok ezben veße feiők. Ezeket illetteé az engedelmes prędikatio? Ezeknek kellet vólnaé édesden ßóllani, kikre az Istennek nagy haragos busulasa ielen vólt? Bizony atiamfia, nem illette ezeket. Iamborúl s emberűl czelekődte az Oseas, hogy ezeckel vgy bant mint fattiackal, Kereztelő Szent Ianosis ecképpen czelekődék az vakmerő Sidókkal, monduan: Mérges kigyóknak nemzetsęgij, kiczoda mutatta meg tűnéktek, hogy az reiatok kőuetkőzendő haragot el tauoztatnatok? Szent Istuan protomartyris oluasd meg mint ßólla az Sidóknak, Actor. 3. Hallyad immár az Igéket:

Actor. 3.

Meny el, (vgy monda Isten) végy paráznát felesęgűl, és nemz attól paráznaságnak fiait.

Hogy ezt az Wr Isten nem ok nélkűl paranczollya, ez kőuetkozendő igék meg ielentik: Mert paráználkodással el ßakat à föld népe az Wrtól. Hogy valami iegyző példa és intés legyen ez, ez igék meg ielentik. De hallyuk imezt előßőr: Meg lőt dologé ez, auagy czak latas? Valóban ezt paranczollyaé czelekődni az Wr Isten az Prophétának? holot ha egyéb emberekben az iamborsagot és ßent éltet kiuannya, az Tanitóban nem kiuannyaé? hanem hogy paraznalkodgyék, paraznat vegyen felesęgűl, ától fatiakat nemzen? Mi dolog ez? Hallyad atiamfia: Szabad kiki mit itil mit tart effelől: de én az Sidóckal őrőmest eggyezek ezből, és Isteni ielenésnek, illyen latasnak mondom azt. Mert az mely vétket az Wr Isten egyebekben tilt, bizonyara azt az Tanitókban nem ßereti. Ha penig ezt mondana valaki, hogy noha ez à dolog gonoz vólt, de azért ió végre vólt, ió kőuetkőzőt belőlle, azért vgyan helyen kely hadni az Igiket, az mint vadnak, miert hogy megis neueztetnek az vetkek. Ennek en nem engedek, mert S. Pallal azt mondom, hogy nem kel gonozt czelekődni, hoǵ ió iőiőn belőlle. Ha neuek meg találtatik, azert igaz: azt mondom hoǵ nem kőuetkőzik, előßőr, mert neműnemű hasonlatossagert neuők vagyon, ki mit kepezzen arról ezentől ßóllok.

Latasé, auagy lőt dolog, hogy Oseas paraznat vegyen?

Latasnak modgya s ertelme.

Vallyak aztis nemellyek, hogy iámbor ßemelt vőt legyen az

Propheta

Propheta maganak, es àtól fiakat es leanyokat nemzet: ez noha nem bűn, de az iamborokat az Wr Isten, azt tartõ, soha gyalazattal nem illeti, mert az Irasban oluassuk, hogy az iambor hazasokat az Wr Isten tizteli. Mondom azert, őrőmőst hailok az Sidókhoz ebben, kik ezt czak latasnak tartiak; mint ha az Propheta beszedenek illyen értelme vólna: Latom vala, mint ha az Wr ennekem igy szóllana: Meny el, vegy paraznat felesęgűl, (rút vndok paraznat, minden buyalkodassal tellyest) nemz àtól parázna fiakat, fattiakat: Engedék az paranczoló Istennek, az Gomer leant, Diblaim leanyat, vőuem el, az, vgy mond, teréhbe esęk, fiat szűle, azt neuezém Iezreelnek. *Iamborokat Istenik tiztel.*

Hallyad, imé mire való vólt è látás és prędikállás. Mint ha én ezt czelekődném, tűis hasonlóképpen czelekődtetek az Wr Istenuel. Az Wr Isten elein tűteket hűttel fogadot vala magának, mikor vgyan valóba az Diblaim leányának Gomernek nemzeti vólnátok, (ez ockal neuezi őket) de tű ez tű hűtetőket meg szeguén paráználkodástockal; az az, báluány imádástockal és egyéb bűnetőckelis, nem kűlőmben el szakadtatok az Wr Istentől, és az ő paranczolatiától mint az kurua asszoniállat hogy meg szegi az ő wrahoz való hűtit, és az latrok vtán foly és fút. Ez az igéknek atiámfia iegyzése.

Illyen rettenetesen vtállya az Wr Isten az báluányozást, hasonlituán azt az parázna és hűti szeget asszoniállatnak vndok czelekődetihőz, az mint sok helyen az szent Irásban az Báluányozás paráznasagnak neueztetik, hogy ez vndok véteknek neuezetiuelis rettenczen bennűnket az hamis Isteni tiztelettől s báluányozástól. Mond az Wr Isten Moysesnek: Meg lásd, mondok, hogy szőuetsęget ne szőrőz annak à földnek lakosiual, hogy mikor ők az ő Istenőket tizteluén paráználkodnak, és áldoznak az ő Istenőknek, tégedet el ne hitessenek, hogy egyél az ő áldozattiokban. Ezechiel által meg igy szól az Wr Isten: Meg bántattam az ő parázna szűuők miat, ki tőlem el szakadot, és az ő parázna szőmők, paráználkoduán az ő báluányok vtán. De érczűk meg niluábban mêg, minemű lelki házasságunk vagyon az Wr Istenuel, és ezt miképpen szegiűk meg, kőuetuén az parázna asszoniállatnak természetit, ki az ő wrától paráznaság miat el szakad. *Az Baluanyozas paraznasag hoz hasonlitatik.* *Exod. 4.* *Ezech. 6.*

Nem czak az Israelitákat példáztattia az felsęges Isten ezzel az hasonlatossággal, mi reiánkis kereztiénekre illik ez hasonlatosság, mert miés hűttel kőteleztetűnk az Wr Istenhőz, miés ő lelki iegyesi vagyunk, holot az ő szent fiában el iegyzet minket. Miképpen azért *Hűuek mindnyaian kőtelesek Istennek.*

az szent

az Szent házasságban két személy egy testé lészen: Ecképpen az Christus Iesus, ki az mi testünkbe öltözöt, Istenuel eggyesitet minket, és vgy annira meg engezteléstalálc, hogy mind Eghen s földön békeség vagyon.

Istennek tiztök.

Miczoda tahát immár tiztünk, hà Istennek iegyesi vagyunk? Vöd esedbe: Miképpen az iámbor házasok mind az ió mind az gonoz szerenczét egyaránt szenuedik viselik: ecképpen az mi lelki férjünkis az Wr Isten, az ő igazságát, bölcseségét, magát az ő Szent fiával egyetemben, nekünk adgya, és az mi erötlenségünketis el viseli, bűneinket magára veszi, és Szent fiára tekintuén, keduez minekünk, à mint Szent Pál erről szól, monduán: Miuel hogy annak okaért az Szolgák testből és vérből valók, öis hasonlatosképpen részesé lött vgyan azokban, hogy az halálnak általa el rontana azt, az kinélaz halalnak birodalma vala, az az, az ördögöt.

Hebr. 2.

Masodsor: Nagy és meg segheterlen kötél vagyon az házasok közöt, annira hogy niluán való paranczolatunk vagyon, hogy ember azt el ne válassza, az kit az Isten özue sörkezteret: Ecképpen nagy és meg segheterlen kötele vagyon az hűueknek Istenuel, kinek szeretetitől, az Szent Palnak mondása szerint, semmi minket el nem szakaztbat.

Rom. 8.

Harmadsor: Az iambor férynek tízti ez, hogy az ő feleségét óltalmazza, szeresse, és ha mi erötlenséget és fogyatkozást talális benne, mint gyarlób edénnek el szenuedgye: Vissont az iambor feleségtől az kiuantatik, hogy öis az ő iambor w-at ismerie, szeresse, ő vélle meg elégödgyék, és néki engedelmes legyen. Ecképprn az Wr Istenis az ő Anyaszentegyhazát szereti, óltalmazza, ha mi erötlenséget és fogyatkozást talal benne, el szenuedi, az mint az Prophéta altal igiri, *En el törlöm* (vgy mond) *az te hamisságodat, es többe rolla meg nem emleközöm.* De ez kiuantatik az hűuektölis, hogy ökis ismeriék meg az ő feiöket az Christust, czak egyedül ötet szeressék, és néki engedelmesek legyenek, és ő tölle fügienek.

Anyaszentegyhaz gyermekeket szül.

Negyedsor: Miképpen az iambor feleség gyermekeket szül az ő wranak, nem valami idegen férytől szüli: Ecképpen az Anyaszent egyhazis gyermekeket szül az Wr Istennek, és ezeket más féry mas fő ala nem rekezti, hanem az Christus Iesus neue ala, kit Szent Palis kiuan és paranczol.

Mind ezeket valakik az ő férjökhöz test szerintis meg nem tartiak, paraznak: Azonképpen mind ezeket (az testi hazassaghoz képest)

valakik az lelki házasságban meg nem allyák az ő Wrokhoz Istenőkhőz, paráznák azok, mas fęriet válaztuán az helyet, mellyet válaztottanak vólt; és illeti őket ez az hasonlatosságis, az mely hasonlatossággal az Wr Isten feddé az Izrael népét, az ő lelki paráznaságokról, mely az báluány imádás.

Auagy rőuidebben monduán, hogy iobban eßedbe vehesd: Miképpen az fertelmes aßßoniállat, azt az hűtet, mellyel wrának kőteleztetet vala, meg ßegi, ha az ő ßeretetit kűllyeb teriezti; ki noha gyermeket ßűl, de parázna ágyból ßűli, és azokatis wra neuéről akaria neueztetni, és az igaz ágyból valóckal egyenlő őrőkőssé akaria tenni: Ez az ő v̄gyekőzeti. Ecképpen az Anyaßentegyházis, ha azt az kereztiéni tudománt és hűtet, mellyel az Istennek kőtésęben meg erőssittetnek kel vala lenni, meg ßegi, idegen Isteneknek ßolgál, azokat tizteli; és az mely gyermeket ßűlis, noha ez világi emberek előt Isten fiainak akaria neueztetni, és az igaz fiak őrőksęgébeis akaria bé vinni, Nem kőuetkőzik: Mert ő vgyan parázna, el hadta az ő fęriét, mások vtán indúlt, fattiakat nemzet: tahát ninczen réße az ő iámbor fęriének semmi iauaiban, nincz réße az ő fattiainakis az fiaknak őrőksęgében.

Ez illyen hűti hagyattakat példázza az Wr az Prophéta által, hogy magokat akariák Isteneseknek tettetni, midőn igy ßól:

Hogy az parázna aßßoniállat, az mely fiat ßűl, Iezreelnek neuezze. Noha az ő ßándékok az vólna, hogy Izraëlitáknak neuezteſſenek, de nem méltók, hanem Iezreelitáknak: Iezreel penig váras neue, holot nagy sok vérontás gyilkoság eset gyakorta. Ehőz ez vndok varoshoz hasonlittia az Wr Isten az dűczekődő Sidókat, és mindeneketis, az kik az ő Wrokat Istenőket el hagyuán mások vtán koslatnak. De lássuk à kőuetkőzendő igiket:

El méne azért (Oseas) és vőué magának felesęgűl Gomerth az Diblaim leányát, és teréhbe esęk, és hoza néki egy fiat.

Ez meg neuezeteckelis ielenti az Prophéta, az népnek állapatiát: Mert az *Gomer* annit téßen Magyaról, mint *Meg veßet*, az *Diblaim* penig mint *Czomo fűgek*. Mint ha igy ßóllana az Prophéta: El vőm az Czomó fűge leányát, az meg veßettet. Mellyel azt ielenti, hogy az Sidó nép előßőr Istennek kedue ßerint való népe vólt, de az

az vtán meg veße, el gonoßúla, és Istentelenné lőn.

Ez két neuet nemellyek kűlőmben magyarázzák, fordituán ez zeknek neuőketis az Sidóknak bűntetésőkre. Azt mondgyák azért, hogy az *Gomer* épsęget iegyez, az *Diblaim* penig nagy puztaságot, mellyel Isten azt ielentene, hogy midőn Isten őket minden ßép aiandékockal meg ékősituén, ez világnak minden nemzetsęgű kőzzűl ki válaztuán, hordoznáia, éltetnéie, azomban el feletkőzuén az ő ió téuő Istenőkről, és hálaadatlanocká léuén, őkis meg bűntetének, és tellyesęggel el puztitatának. De az népnek bűntetésęről niluábban ßól az Wr imez igékben:

Baluanyozatnak bűntetese. Nem haznal ez ellen az kepmutatas.

Es monda az Wr néki: Neuezd Iezreelnek őtet. Mert egy keués v̊dő múlua meg bűntetem Iehunak házát, Iezreel városában tőt vérontásért, és Izraelnek orßágát el rontom.

Ez Igékben immár niluán valóképpen bűntetést ßab és rendel az Wr Isten, az ő tőlle el faiúlt népnek, és mint ha igy ßóllana nékik: Am bátor Iezreelitáknak hiuattassátok magatokat, dűczekődgyetek az néwnek méltoságáual: de sockal kűlőmb itéletem vagyon nékem ez tű neuetek felől, ki inkáb ez néwel meg emlekőztetem az tű sok gonozságtokról és Istentelensęgtőkről; mert nem sok v̊dőre az Iezreelnek vérét meg keresem Iuda házán. Az Iehu maradékit ez igéuel neuezi, kik kőzzűl való vala az Ieroboam, ki ez v̊dőben regnált. Mit ércz penig az Iezreelnek vérén, imé meg tanitlak reia, hallyad: Az Iezreelen amaz ártatlan Nabototh érczűkit az hamis Achab király az ő lator felesęgéuel meg őleté: az Iehu penig az Istennek boßßuállásáiért, az ártatlan vérért, Achab nemzetsęgén boßßút álla, mint az ßent historia tanit. Meg mutatuán Isten ezzelis, mint gyűlőli ő az bűnt, el sem ßenuedi bűntetés nélkűl. Ez Iehu által ió végre czelekődte vala aztis ő ßent felsęge, tudni illik, az ő igaz tizteletinek kű terieztésęre, minden Istentelensęgeknek el enyéßésęre, ha ez ió móddal akarnak vala élni.

Iezreel miczoda.

1. Reg. 25.
2. Reg. 9.

De itt egy kérdést vethetz ellenem, monduán: Mit hallok? Az Wr Isten az Naboth vérét az bűntelen Iehún akariaé meg venni, kiben ő néki semmi vétke nem vólt, hogy Achab meg ölette? Auagy az Achab s Iezabel véreért akaré Isten boßßút állani Iehún, holot ő maga paranczolta vala azt? Nem igy ércz atiámfia, nem

igy ércz

igy érez. Az Naboth véreiért Iſten Iehut nem bűnteti, ſem penigſen az Achab és Iezabel meg ölésiért, mellyet ő maga paranczolt vala: hanem meg bűnteti Iehut, mert Iehu nem az végre vitte végh ő z az Iſtennek akarattiát, az mi végre az Iſten rendelte vala; hanem az prædának örűlúén Iehu gonoßúl élt azzal. Mert noha az Báluány Iſtenek ſolgálattiában ſok dolgokat meg változtatá, mind azon által nem álla meg ſokáig, hanem az birodalomban meg erőſűlúén, az Ieroboam báluányozáſát iaualá, kiuel az ő maradékinak és az egéz népnek okot ada ſok fęle báluáni tiszteletekre és ſolgálatokra. Mint ha mondana azért az Wr: Igen rőuid vdőn meg keresem azt az vért és Iſtentelenſęget, mellyet Achab és Iehu Iezreel városában onták: mert noha Iehu az én paranczolatomból azt czelekődte, kiért az bűnteteſt nem érdemlette legyen, de nem igaz és tökélletes ſűuel iárt el dolgában, holot vgyan azon vétkeket czelekőßik az ő maradékiés, ezekért boßßút állok raita, és az Izrael orßágát tellyeſęggel el rontom. Es monda touábba:

Iehu miert bűntetet veg.

Es ackor léßen ez, hogy Izrael orßágának ijuét el tőröm Iezreelnek völgyében.

Itt immáran arra meg felel nékiek az Wr Iſten, hogy, bátor ne bízzanak ſemmi kűlső ereiőkben, hatalmokban, fegyuerőkben, louokban, várokban, városokban, mert ezek Iſten ellen mind ſemmit kezdnek haználni; ſőt az várakban, váraſtokban, mellyekben bíztok és bízakottok, kél el minden erőtők és hatalmotok. Ez meg eſęk raitok, mert ſemmi ereiőckel és hatalmockal ſem magokat ſem orßágokat, az Aſſyriabeli népnek hatalma ellen, meg nem óltalmazhatták, mely népet az Wr Iſten hozza reiáiok; ſőt tellyeſęggel mindeneſtűl el rontatának, mert igaz amaz mondás, *Hogy ninczen Iſten ellen tanacz.*

Iſten ellen ſemmi erőſſeg nem haznal.

Ez tanuſágban feddetnek mind azok, az mely Wrak, feiedelmek, mint egy Iehu, hamiſſan és álnokúl iárnak el az Iſteni tiszteletre való gondgya viſelésben. Illyenek azok, az kik ez világi haznokért, iőuedelmekért, teuelygő erethnek Prędikátorokat, faluiokban, váraſokban, el ſenuednek: mert ha kű vznék őket, auagy Wraknak haragiába eſnének, auagy keueſeb iőuedelmők lenne. Ninczen ez fęlékben az Szent Pęternek lelki álharatoſsága, az ő Apoſtal társaſual egyetemben, kik mikoron meg veßőztettenek vólna az Sidóktól és Papi fęiedelmektől, és meg paranczolták

Inſignis locus communis, quę meritò Magiſtratus Chriſtianus obſeruare debet.

Erethnek Prædikatort ne tarcz.

vólna nekiek, hogy ne prædikállanának az Nazarethbeli Iesus neuében, monda Szent Péter: *Iob Istennek engedni, hogy sem mint embereknek.* Félő hogy vgy ne iárianak effęlék, mint az Iehu és az ő maradéki, bizony nem óltalmazhattiák meg magokat az Wr Isten ellen, el érkőzik reiáiok az veßedelem, mikor ingyen sem vélnék, mert az ki az embereket hordozza, vgyan azon ismeg emberek által meg bűntetheti őket, mint egy Iehut és tőbbeket. Erczűnk tőbbet mêgis. Igy ßól az Prophéta:

Actor. 5.

Ismeg teréhbe esęk (az Gomer) és hoza egy leánt, és monda az Wr néki: Neuezd az ő neuét Loruchamanak.

Meg mondám ennek előtte, hogy az Wr Isten az hűti hagyot parázna aßßoniállatnak példaiában, az embereket az ő tőle való el ßakadásokban példázza; az parázna aßßoniállatnak gyermek ßűlésęuel peniglen, az ő tőlle való el válásnak és el ßakadásnak bűntetésęt ielenti. Mert miképpen az házasságnak gyűmőlcze az gyermek ßűlés: acképpen az bűnnek gyűmőlcze az bűntetés. Ez egynehány igékben immár másodßor való gyermek ßűlésęben az parázna aßßonnak, az bűnnek naponként őrőgbitésęt és abban való neuekődést ielent, à mint ezt vgyan az néwis, mellyel az gyermeket akaria neueztetni, azt adgya előnkbe. Mert az *Loruchama* annit teßen Magyar nyeluen mint *Kegyelem nelkűl valo.* Kétsęg nélkűl penig azokat illeti az meg nem kegyelmezés, az kik az kegyelmet ingyen sem keresik. Nem fiat mond peniglen hogy ßűlt másodßor az parázna aßßony, hanem leant, mellyel mondom, hogy vgyan azt ielenti, hogy az mely népek Ieroboam kiraly v̂deiében viragozni és bódogoknak láttattanak, az ő orßagokban erőßeknek és hatalmassoknak, ezek nem sok v̂dőre meg erőtlenűltenek, és gonoz aßßoniallati terméßetűek léuén, minden gonozsagba, Istentelensęgbe bé esuén, neuekődtenek, és őn magokat és orßagokatis latorkodasockal, partolkodasockal az kűlső ellensęg fegyuere ala vetették.

Loruchama miczoda.

Leany ßűles mit peldazot.

Nem czak az Sidóknak lőt igy dolgok: de igy vagyon, és igy ßokot lenni mind azoknakis, kik az bűnben naponként gyarapodnak, kik az egy igaz Isteni tiztelettől el fordúluan, minden Istentelensęgekre és baluanyozasokra haiolnak. Mert miképpen hogy az igaz kereztiéni hűt és tudomány neueli az embereket az Isteni bőlczesęgben és ismeretben, és kűlső képpenis az ellensęg ellen fel

Bűntetesek az Isten igeie vtallomak.

fegyuer-

fegyuerkőzteti, bátorittia, és óltalmazhattia, mint egy erős vitézt az ő vitézi szerszáma: Ecképpen bizony az hamis Isteni tiztelet és Istentelenség oka, mind az lelki kárnak, mind peniglen kűlsőképpen az testi veszedelmeknek és szégyen vallásoknak: az mint erről S. Pál apostal niluán szól, Hogy az kik az igaz Isteni tiztelettet meg nem adgyák az Istennek, hanem azt az báluányoknak és teremtet állatoknak tulaidonittiák, az Wr Isten azokat el fordúlt elméuel bűnteti, hogy illetlen dolgokat czelekődgyenek. Chriſtusis niluán mondgya, hogy az mely emberből az ördög egyszer kű vzetik, és az meg másodszor magához veszi, annak az embernek vtólsó dolga az elsőnél szokal gonozban lészen. Rom. 1. Luc. 11.

Erczők tahát és meg tarczuk az igaz Euangéliomi tudománt, legyűnk oly álhatatosak ebben hogy ha egy menyei Angyal ezen kűuől más Euangéliomot prædikállanais, ne hűdgyűnk, az mint S. Pál paranczollya; Es igy az Vr Istennek óltalma és gondgyauiseléseis velünk lészen, mind belső és kűlső ellenségink ellen. Mert vgyan az az mi óltalmazónk, az ki régenten az ő hűueinek ellenségihez háttal fordúluán, sötéteskődőt; az ő hűueihez penig világosságot hordozuán, ékős diadalommal viselte.

Sok eztendőie immáran annak, hogy Mahumetnek fegyuere az Magyar nemzet ellen kű vonua és czapóuan áll, és az kereztién népnek ereiéhez képest, valóban semmié tétethetnék az Sáskáktól, de nem engedi ezt az lelki Moyses, mert valameddig fen tartatik az ő keze, mind annisor meg veretik az ellenség. Fen tarthattiuk penig az ő kezét, mindenkor kedue szerint való tiztelettel, és iámbor élettel. Kőuetkőzik immár bűntetések azoknak, kik az bűnben naponként gázolnak, és abban végig meg maradni vgyekőznek. Mond az Wr: Mahomet Magyarokon vralkodik.

> Neuezd az ő neuét Loruchamanak. Miért? Mert többé nem miuelem, hogy meg kegyelmezzek Izrael házának. Tahát mit miuel vélle? Hanem el veztuén el veztem ötet.

Meg tellyesedet ez az Sidókon, fölő hogy bé ne tellyesedgyék miraitunkis, ha naponként az Istennek tűzét feiűnkre gerieztiük. De szóllyunk az Igékről.

Az Gyermek neuezetiés Loruchama, az az, kegyelem nélkűl

való, az Sidóknak bűntetéſőket ielenti, mely néwnek okát vgyan önnön maga az Wr Iſten meg adgya, mert azt mondgya:

Mert többé nem miuelem, hogy meg kegyelmezzek Izrael házának, hanem el veztuén el veztem őtet.

Mint ha így ſóllana ő ſent felſége: Imé minden érdőmetők kűuől tű veletek ez előt kegyelmeſen czelekődtem, irgalmaſságomból és ió vóltomból tűteket nagy diadalmockal és őrőmőckel meg láttogattalak: de tű ez én ió tételemmel gonoſſúl éluén, nem hogy hálaadók vólnátok, de ſőt inkáb gonoſſal és boſſúual illetek engemet, és én ellenem tulaidon erőtőkben és hatalmatokban bizotok: Vdeſe azért immáran ſintén, hogy meg mutaſſam tűnéktek azt, mely erőtlenek és haſalmatlanok legyetek az én ſegitſégem nélkűl: El veſem immáran tőletek az én ió tételemet, ki néktek ez előt mint egy erős kő várotok vólt: Bizony meg iſmeritek ezennel, miczodák lehettek magatoktól, meg láttiátok, hogy ha elegek vagytoké az magatok meg óltalmazáſára: Kű veztlek gyűkereſtűl, kű gyomlállak tűteket ezennel az főldről, mert az nagy báluányozáſtockal és egyéb vndok bűnetőckel meg ſektétek az énnékem tartozó igaz hűtetőket.

Sidókat nem ok nelkűl fenyegette Iſten.

Hogy az Wr Iſten nem ok nélkűl fenyegette az Sidókat, meg mondám vgy tetzik ezen prędikátiómban, hogy Ieroboam halála után fenekét fel fordita, mind magokat, mind orſágokat, az Aſſyriabeli kegyetlen népnek éles fegyuere és rabſága alá aduán.

Magyar orſág állapattia.

Nem ſok héa hogy így nem iára Magyar orſágis, kitől az Mahumetnek fegyuere elein oly táuoly vala, hogy ez mi nemzetink midőn hallanák, hogy az Tőrők Gőrög orſággal és egyéb Orſágockal kegyetlenűl bánék, azt ſokták vala mondani: Noo, Soha nem ió ide az Tőrők! azomban nagy bátran ſok Iſtentelenſégekben, vtállatos báluányozáſokban élűnk vala, és ſok bűnekben naponként neuekődűnk vala: De imé vgy tetzik, nagy hirtelen el tuda az Wr Iſten hozni, kezébe ada az egéz Gőrög orſágot, azonnal ſomſédunkba ſálla, Orſágunknak eggyik fő vára és határa Nándor feier vár vég vár lőn, és laſſan laſſan vgy kezde az Iſten Orſágunkbeli báluányozáſokat és egyéb vndok bűnőket bűntetni.

Oda vagyon immáran az mi fő ſékes városunk Buda, tőb

teyel és

teyel és méſſel folyo tartományockal: és az kikben meg maradtunkis, czak ſulykot várunk minden nap feiünkre, valóban el vezte tién el vezt az W R bennünket, ha az bűneket, és ſent paranczolattia ellen való vétkeket el nem táuoztatunk. Egh alat ſemmi nemzetſég, ez moſtani vdő táiban, nincz haſonlatosb az Magyar nemzetnél, mind orſágoſtólis, az Sidó nemzethőz. Két felé bakattunk, egymáſſal ellenkődünk, és igen fztő, hogy az Chriſtus mondáſa bé ne tellyeſedgyék raitunk: Minden orſág, valamely ő magában meg haſonlik, el kel annak vezni. Kitől óltalmazon minket és meg nyomorodot házánkat az Szent Háromſág, Atia, Fiu, és S. Lélek, egy bizony őrők Iſten. Amen.

Imátſág.

VR Iſten, mi menyei ſent Atiánk, az te áldot ſent fiadban az kedues Wr Ieſus Chriſtusban, kérűnk téged, óltalmaz meg minket, hogy az te néked tartozó hűtűnket meg ne ſegitők, lelki paránácká, az az, báluányozócká léuén, és más idegen Iſtenek után futuán: de hogy az te igaz tizteletedben meg maradgyunk, és mint iámbor iegyeſek álhatatoſſak legyűnk az kereztiéni igaz hűtben, hogy ecképpen el veheſsők, az mi vő legénűnk vtán, az menyorſágnak minden iauait. Oltalmaz teſti paráznaſágtólis, és minden bűntől. Adgy minekűnk ióra vezérlő Szent Lelket, hogy ez képpen mind őrőckőn őrőcké meg maradgyunk az te keduedben és ſerelmedben, Az mi Wrunk Ieſus Chriſtusért, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK ELSŐ réſzéből

MASODIK PRAEDICATIO.

DE az Iuda orſágának meg kegyelmezek, és meg tartom őket az ő Wrokban Iſtenőkben, nem ſeckel ſem fegyuereckel tartom meg, ſem ővközeteckel, ſem louackal ſem

louagockal.

8 Es el válaztá Loruchamát az czecztöl, teréhbe eſęk hoza egy fiat.

9 Es monda az Wr: Neuezd az ö neuét Loamminak, mert tü nem én népem, én ſem leßek tü Iſtenetök.

10 Mind azon által az Izrael fiainak ßáma ollyan leßen, mint az tengernek föuenye, mely meg nem mérettethetik, meg ſem ßámláltathatik; és meg leßen ez, hogy az helyen, à hól azt mondották önékik, nem én népem vagytok tü, ott mondgyák ezt nékik, az élö Iſtennek népei vagytok tü.

11 Es özue gyülnek az Iuda és Izrael orßágának fiaij egyenlöképpen, és egy feiedelemhöz halgatnak, és fel iönek az ö budoſáſoknak földéröl: Mert nagy leßen Iezreelnek napia.

12 Mondgyátok meg az tü Atiaitoknak fiainak, hogy immár én népeim ök, és az tü húgaitoknak, hogy keduemben vadnak énnékem.

Ezek az Igék röuideden, mellyekböl ez óraban tanuſagunk léßen.

Ez Igéknek röuid értelme.

Bünnek meg feddeſeben valo modgya Iſtennek.

AZ bünnek meg feddéſęben az felſęges Wr Iſten két módot ßokot tartani: Mert elößör (hogy röuideden ßóllyak) az bünnek ißonyuſágát elö aduán, ennek bünteteſętis elö ßamlállya, ßerelmes atiámfiaij kereztiének, hogy az emberek az büntis meg vtáluán, auagy az bünnek büntetéſętöl féluén, inkáb az ióra vezérelteſſenek. Miképpen S. Dauid királyis czeleködék, ki midön Berſabéual, Vriáſnak feleſęgéuel, vétkezet vólna, maga vtálla bünét,

ißonyo-

iſonyodék tőlle, monduán: Az én bűneimet én iſmerem, és az én bűnöm ſűnetlen előttem forog énnékem. Az után mond iſmeg: Wr Iſten moſs meg engemet Iſóppal, és meg tiztúlok, Moſs meg engemet, és feierb léſek az hónál. Bűntetéſtis ſaba az Wr Iſten néki, holot meg izene Nathan prophétától, hogy mind egéz életében is el nem táuozik az fegyuer az ő házától, hogy S. Dauid inkáb tudna magát őrűzni és óltalmazniaz bűntől. Pſalm. 50.

Máſodik módgya az Wr Iſtennek az bűnnek meg feddéſében, az ő kegyelmeſſégének és irgalmaſságának aianlása, meg mutatuán azt, mit kellyen kőuetni, mit kellyen el táuoztatni. Az mint az Prophétánál ſól az Wr Iſten, monduán: Eletet és halált adtam elődbe, válazd azért az életet magadnak. Nám Adámnak és Euánakis az Wr Iſten az iónak és gonoznak tudó fáiát ada eleikbe, és meg monda hogy az iót kőueſſék. Mikoron peniglen oztán az emberek, az felſégeſ iſtennek illyen drága nőmős terméſetiuel, maga viſeléſével, ſemmi ióra nem indúlnak, el iő végre, meg hűdgyed, az Iſtentelenekre az veſedelem.

Mind ez két ockal és móddal élt az Wr Iſten az Sidó népnek bűnének meg feddéſében, az mint ez moſtani ſent letzkénkbenis (noha az előt az bűn ellen való kemény haragiát és ſőrnyű büntetéſet elő adgya) immár kegyelemre és meg irgalmazáſra fordúl, kéſeb léuén az meg boczáſra, hogy ſem az büntetéſre: mert terméſeti ſerint nem haragos ő; mikor meg haragſik, tizti vezérli reia, hogy az bűnt meg büntеſſe. Iſten nem haragos.

Aiánlya azért ez igékben az felſégeſ Iſten az ő kegyelmeſſégét és irgalmaſságát az ő válaztot népének, az Iuda házának, az az, minden vdőben léuő és minden rendbeli kereztiéneknek. Igiretetis téuén arról, hogy léſen oly vdő, kiben az kőz falt által ſakaztia ő ſent felſége, és Sidókból és pogányokból magának egy kereztiéni gyűlekőzetet ſőrőz, rekeztuén azt amaz egy feiedelem Ieſus Chriſtus alá. De haznoſb és vduőſſégesb tanuſágunknak okáért ez meg hallot Igéket két rendbeli tanuſágra oztom: Kőz fal el rontatik.

I. *Az Sido nepnek peldaiaban, az Anyaſſentegyhaznak győiteſeről, es az Meſsiasnak el iőuetelinek vigaztalaſarol.*

II. *Ezen Sido nepnek peldaiaban, az Poganyoknak Iſten orſágaba valo hiuatalyokrol.*

Mikor ezekről az Iſtennek lelke ſóllanom enged, végét teſek tanuſágomban, és az hűuek Iſteni békeſſéguel el mehetnek.

AZ ELSŐRŐL.

MIkoron Szent Illyés prophéta buſlakodnék, bánkodnék, és ſoc morkodnék, az Iſteni tiſzteletnek nyomorúlt állapattián, és nagy kőſerues ſűuel mondana: Nagy buſuláſom vagyon az Seregeknek Wraiért Iſteneiért, mert az Izrael fiaĩ el hadták az te ſőuetſ ſęgedet, le rontották az te óltáridat, és az te Prophétaidat meg ölték fegyuerrel, és én egyedűl maradtam, engemetis penig halálra
1. Reg. 19. keresnek. Monda az Wr néki: Még hagyok Izraelben hét ezer embert, kiknek az ő térdek meg nem hailot az Baalnak, és kiknek az ő ſáiok nem czokolta meg azt. Mely mondáſaual az felſęges Iſten azt ielenti, hogy noha ez világnak nagyob réſe az ő teremtéſęnek fő vége ellen, idegen az ő Iſtenének igaz tiſzteletitől és ſolgálattiá-
Iſtennek mindenkor vagyon nepe. tól, de azért minden vdőben vólt és lésenis ő ſent felſęgének oly népe, kire való tekintetiben győnyőrkődik az ő teremtet állatiſban, és kikértis iót teſen mind ez ſéles világgal. Ez illyen ſerelmes és ió czeléde kőzzűl való vólt ręgentenis az felſęges Iſtennek az Iuda háza, kitől el ſakadot és pártoláſt tőt vala az Izrael háza: mely Iuda házának az felſęges Wr Iſten, az mint meg hallánk, ki válaſztó és meg neuező igéuel, ió tételt, kegyelmet, és meg irgalmazáſt ígér, mikoron igy ſól:

> De az Iuda orſágának meg kegyelmezek, és meg tartom őket az ő Wrokban Iſtenőkben, nem ieckel ſem fegyuereckel tartom meg, ſem vtkőzeteckel, ſem louackal ſem louagockal.

Mely Igékből két dolgot tanólhatz atiámfia. Elől ſőr: hogy az
Mint őrzi Iſten es ki altal az ő nepet. Iſten meg tartia és őrzi az ő népét. Máſodſor: ki által, miképpen őrzi és óltalmazza meg. Noha peniglen nagy ſok nyomoruſágockal és háborgatáſockal kőrnős kőrnyűl vldőztetik vala az Iuda háza, és kiualtképpen az ő ſaiát népétől az Izraelitáktól, melyekben láttaték tellyeſęggel ezennel ezennel el fáratnak és veſetnek lenni: Mind azon által az Wr őrzi és óltalmazza vala őtet, az ki ręgentenis mind az vizellen mind az fegyuer ellen meg tudta az ő népét óltalmazni, noha láttaték ackoris az ellenſęg az Iſten népének hátán tellyeſęggel lenni. Mint ha azért igy ſóllana az Wr, az ő

ellen-

ellenſęginek rettentéſére, az ő hűeinek penig vigaztaláſokra, mód-
uán: Hallátoké ? Noha tűnéktek, vgy mint gonoſoknak, és niluán
való ellenſęgimnek, bűntetéſt ſabtam és rendcitem: mind azon ál-
tal ezzel meg ne rettennyen az én népem, mert én meg tudom őket
óltalmazni és őrzeni, az tű romláſtokban és veſedelmetőkbenis.
Mert miképpen hogy tűreket bűntetéſſel fenyegetlek; igy viſontag
az én ſerelmes népemnek meg ſabadúláſt és ŷduőſſęget igérek:
mert bűneinek meg kegyelmezek, és irgalmaſságot czelekődőm
vélek, ki az én ió tételemnek fő kút feie. Ez az ő meg óltalmazáſa.

De immár ki által és miczoda módiáual óltalmazza. Mond:

Az ő Wrokban és Iſtenőkben.

Az Atia Iſten ſól itt, és más ſemélyis neuez: valaki azért maga ſe-
mélyében máſról ſól, ő maga az nem lehet, hanem vgyan máſt kel *Iſten ſol az*
raita érteni, mert nem él ſemmi oly igéuel az vtánis, hogy azt az *Chriſtusról.*
igét máſról nem kellene értenűnk. Előremeſt egyet értek azért Ter-
tullianus Doctorral, ki ez Igén érti az mi Wrunk Ieſus Chriſtuſt,
á mint Danielnélis haſonló ſóláſnak módgyát találom: Es moſtan
halgasd meg mi Iſtenűnk, á te ſolgádnak könyőrgéſęt és az ő imát-
ſágát, es világoſicz meg az te ortzádat az te ſentſęges helyeden,
mely el puztitatot, az Wrért. Látodé az Iſtennek könyőrög Da-
niel, de viſont az Wrért kiuánnya az meg halgatáſt, mellyen érti
kétſęg nélkűl az Chriſtus Ieſuſt. Ittis azért az Wr Iſten azt mond-
gya, hogy az ő népe meg ſabaditatik Chriſtus által, ki ackor czak
igéretben vala, és váriák vala az teſtbe, de világ kezdetitől fogua
á S. Iános iráſa ſerint meg ŏlettetet ez az Bárány az hűuekért, mert
minden vdőbē ez Bárányért Chriſtusért keduezet Iſten az ő népé- *Chriſtusra nez-*
nek. Nem ieckel ſem kűlső fegyuereckel mondgya hogy óltalmaz, *ue voltak az hí-*
minden kűlső ezkőz nélkűl ſabaditia az ő népét az Chriſtus által. *uek mindenkor*
keduefek.

De érczűk méllyeb magyarázattiát S. Pál apoſtaltól ez igék-
nek, ki ezeket az kereztiéni Anyaſentegyházról magyarázza, mel
Sidókból és Pogányokból áll. De az előt vőd eſedbe ezt: Noha az
Sidóknak eggyik réſe, á mint immáran meg mondottam, az Izrael
háza, mint hogy az ő tulaidon nemzettétől el ſakat vala, acképpen
az ő Wrától Iſtenétőlis el ſakat vala, kit megis imez igéckel feny-
get és pirongat az Wr Iſten:

Es el válaſta Loruchamat az czecztől, (az
parázna aſſony) teréhbe eſęk, hoza egy fi-

at, és

at, és monda (az Wr:) Neuezd az ő neuét Loamminak: Mert tű nem én népem, én sem léßek tű Istenetők.

Ez Igéckel az Wr Isten aiánlya az ő hoßßu türéſét és váráſát, az engedetlen néphőz; hogy noha az ő keduéből és ſerelméből ki eſtenek, mind azon által vária, keduez nékik, az ő bűnökből ha megtérnének, mert meg eskűt raita igazán: Elek én Isten, hogy nem kiuánom az bűnős embernek veſedelmét, de hogy meg térien és élyen. Amaz Igéuel penig, az mellyel az Gyermeket akaria neueztetni, *Loammi*, az az, *nem en nepem*, iegyzi az népnek ő ſent felſégétől telyeſséggel való el forduláſát: mely nêwnek okátis adgya: *Mert tű nem en nepem, en ſem leßek tű Iſtenetők.*

Ezech. 33.

Loammi miczoda.

Fiat mondgya iſmet hogy ſűlt: mellyel azt akaria ielenteni, hogy Phacee feiedelem alat valamenijre megvyúl ereiők, midőn magokat â Syruſokhoz aduán, az Iuda házât prędállyák: de ez nẽ ſokáîg állandó. Mert miképpen hogy az kiuel az Wr Iſten vagyon, annak ſenki nem árthat; azonképpen valakiuel ő ſent felſége ninczen, ez világnak, pokolnak minden ereie bár ott legyenis, ſemmi. Igaz azért S. Dauid mondáſa, hogy az kik az Wrban bíznak, haſonlatoſak az Syon hegyéhőz, mely meg nem mozdúl, és mind őrőcké meg marad. De víſont, ha kiuel az Wr nincz, annak mindenek veſedelmére vadnak. Tériűnk az Anyaßentegyházra, az melyről S. Pális ez Igéket magyarázza.

Iſten nelkűl ſemmi à dolog.

Pſalm. 124. 125.

S. Pal ertelme az Iudarol.

Ez tanuſágban peniglen, leg előßőris emez két tzickelt kel előnkbe vennűnk: Előßőr, Mi által győitetik és épitetik az Anyaßentegyház. Máſodßor, Kíre auagy mire, auagy miczoda fondamentomra épitetik. Az Anyaßentegyház, auagy kereztiéni gyűlekőzet, régi, vgy mint, ki Adamon és Euán kezdetet el, de mind azon által vgyan kezdetet, mert emberből kellet ennek lenni az ember teremtéſçnek penig kezdeti vagyon. De ezben ki kételkődik Iſtenért? Azon vagyon moſt az kérdés: Mi által győitetik ſedetik az kereztiéni gyűlekőzet? Az felſéges Iſten bizonyos embereket válaztot és válazt arra, kiknek ſáiokba az ő ſipiát, az az, ſent igeiét adgya, az kik ſipoluán, az az, az ő ſent igeiét hirdetuén és prædikáluán, minden nemzetſégeknek fűlőket meg zengeſſék, hogy iőienek bé az ákolba, hogy ha akarnak meg menekődni az farkaſoktól,

Anyaßentegyház mikor kezdetet.

Az Anyaßentegyhaz mi altal győitetik.

meduéktől és egyéb vadaktól, az kik bé íönek az ſipnak ſauára, életet találnak: az kik penig kűuől kerenguén nem akarnak bé íöni, el veznek, és az ő veſedelmők ő magoktól léſen.

De hogy niluábban ſóllyak: Az Papok és Prædicátorok az Iſtennek ſipoſi, az az, ſent Igeiének hirdetőij: mely Papok az Igének hirdetéſęuel gyűitik és hijják őzue az kereztiéni ſereget, auagy amaz nagy hegyen rakot városſt, á mint S. Pál erről niluán ſól, monduán: Eő (az az, Iſten) rendelt nemellyeket Apoſtaloknak, nemellyeket penig Prophétáknak, nemelliyeket penig Páztoroknak, Doctoroknak. Miért? Aztis meg mondgya miért rendelte. Hogy mond? Az Szenteknek egy teſtben való kőtőzéſekre, ſolgálatnak munkaiára, az Chriſtus teſtének épitéſęre. Az Tanitók azért oly munkáſok, az kik az Iſtennek házát, városát, naponként rakiák és épitik, az ő ſent és drága igeiéuel, á mint Szent Iakab apoſtal ſól, monduán: Ki (az az, Iſten) akarattia ſerint ſűlt minket, (mert az Iſten az fő oka az mi ſentſęgűnknek, Anyaſentházáuá való lételűnknek) az igazſágnak beſéde által, hogy lennénk az ő teremtet állatinak neműnemű első ſengeij. Ez ockal neuezi S. Pális az Tanitókat, munkálkodó ſolgáknak, á kik az Igének hirdetéſęben munkálkodgyanak. Ez ockal inti Szent Péteris az Tanitókat, hogy legelteſſęk az Iſtennek ſeregét. Az mint Eſaiasnális ſól az Wr, monduán: Az én Igémet az te ſádba helyheztetem. Tiztőket az Igének hirdetéſęben az Tanitóknak meg mondgya Chriſtusis egyűr, mondván: Nem czak ezekért kőnyőrgők (Atiám,) de azokértis, kik az ő ſauok által hűendők én bennem.

Papok mire valok.

Iacob. 1.

1. Corinth. 3.

1. Petr. 5.

Ioan. 17.

Nem tartom ſok ſóual az hűueket. Arra tanitlak immár meg: Ez Anyaſentegyháznak miczoda fondomentoma vagyon, á melyre rakiák? Mert azt oluaſom, hogy városhozis haſonlitatik az Anyaſentegyház, az város penig ſőt még czak egy házis, mellyet álſandóúl akarnak rakni és czinálni, fondomentom nélkűl ſemmiképpen nem lehet: kőuetkőzik azért innen, hogy az Anyaſentegyháznakis fondomentoma legyen, mellyen az egéz épűlet meg álljon. Az á fondomentom ki legyen penig, Szent Oſeas által az Wr Iſten ez mai ſent letzkénkbenis meg mondgya:

Fondomentoma az Anyaſentegyháznak miczoda.

Meg kegyelmezek Iuda házának, és megtartom őket az ő Wrokban Iſtenőkben.

Ezért hogy azért nem ollyan az Anyaſentegyház az ő lételében, mint

ben, mint valamely roppant nagy Város; acképpen ennek fondomentomais nem valami kő rakás, hanem lelki, vgy hogy az meg kegyelmezésben és irgalmazásban áll ennek az fondomentomnak erőssęge. Az mi v̊duőzitő Wrunk Iesus Christus azért az fondomentom, atiámfia kereztién ember; és ez oly bátorságos fondomentom, kinek sem vész sem viz nem árthat, az városnakis penig, az az, az Anyaßentegyháznak, mêg az pokolnak kapuij sem álhatnak ellene. Vgyan ezen Christus ßegelet kőueis az ő városának, vgy hogy mely ßegelet kőtől véuén az házaknak falaijés minden erőssęget, erre vagyon az egéz épűlet rakattatuán. Vgyan ezen Christus (mert immár itt az testhőz hasonlittatik az Anyaßentegyház) feieis ennek az testnek. Miképpen azért ha az fő egézsęges és êpp, az tagoknak ereiőkis egézsęgesek iól vagyon: Ecképpen az Christus Iesusis fő léuén, az ő teste, az az, az ő Anyaßentegyháza erős, álhatatos és bátor, vgy hogy nem ok nélkűl hasonlittia Christus az ő Anyaßentegyházát az Elephantnak erős teteméhőz.

Touábba, Előbbi beßédemre téruén, azt mondom, hoǵ Christus az fondomentom és az ßegelet kő, kit bizonitok másodßor S. Pállalis, holot ő igy ir az Ephesus városbeli kereztiéneknek: Fel épitettetek az Prophétáknak és Apostaloknak fondomentomára, melynek belső ßegelet kőue az Iesus Christus, kiben az egéz álkotua ßép rendel rakatuán neuekődik, hoǵ legyen Istennek ßent Temploma. Mond Sz. Péter apostalis: Meg kostoltátok, hogy kegyelmes az Wr, kihőz iárúluán, (ki elő kő) az emberektől ióllehet meg vettetet, de az Isten előt bőczűletes és drága; tűés mint elő kőuek êpitessetek fel, hogy legyetek lelki ház. Ismeg S. Pál apostal mond: Mert más fondomentomot senki nem vethet, az kűuől, az mely egyßőr vettetet, Mely az Iesus Christus. Hogy penig az Christus feieis az Anyaßentegyháznak, arrólis niluán ßól S. Pál, monduán: Es mindeneket vetet (az Atia Isten) az ő (az az, Christus) lábaij alá, és őtet tőtte mindeneknek főlőtte az Anyaßentegyháznak feiéué. Eő (Christus) mindeneknek előtte vagyon, és mindenek ő általa állanak, és ő az Anyaßentegyháznak ő testének feie. Ez niluán való bizonságockal minden ßeléd Oluasó meg elégődgyék, mert aznyughatatlanockal máßor léßen v̊gyem.

Ephess. 2.

1. Petr. 2.

1. Corinth. 3.

Ephess. 2.

Coloss. 1.

Rőuideden penig ezt vőd eßedbe, hogy az felsęges Wr Isten minden v̊dőkben való Anyaßentegyházat, az kereztién tanitók által ßent igeiéuel győitőt, és az Christusrk fundálta, mint itpi,

Iuda házának igér kegyelmet az ő Wrokban, az az, Chriſtusban, az ő várandó Meſsiasban, mely ő nékiekis ackor vigaztalás gyanántis eſet, az nagy ſok háború és nyomoruſágok közőt, kik nem anníra ohaitották, vélem, az teſti ſabadſágot, mint az lelkit kinánták, minden kereztiéneknek állapattiok és terméſetők ſerint. Azért az Wr Iſtenis biztattia őket az lelki ſabadſággalis, őketis mondom, és minden kereztiéni gyülekőzetet, monduán:

Hűnek lelki iot varnak.

Az ő Wrokban Iſtenőkben tartom meg őket. Nem ieckel, ſem fegyuerőckel, ſem louockal, ſem louagockal.

Meg mondám miképpen győiteſſék az Anyaſzentegyház, és mire épiteſſék: Immár az ió tételről emlekőzőm, mellyel az W R az őret igazán tiztelő népéhőz vagyon. Igy ſól azért az W R az ő népének, és az ő beſédének értelme ez: Noha nem vitézeknek ſokaſágával, ſem teſti erőſſéggel fegyuereckel, nem óltalmazom én meg az én népemet, azt vélitek tű, hogy ezennel ezennel el veznek, de ielen vagyok én nekiek, kit ők tiztelnek, minden ſegitſéggel, és alkalmatos ídőben megis ſabadítom őket.

Modgya Iſtennek az meg ſzabaditasban.

Vőd eſedbe módgyát az felſéges Iſtennek meg ſabaditáſának. Mert nem vgy ſól itt az teſti ſabadſágról, mint az lelkiről. Noha peniglen mind teſti veſedelemből való meg ſabaditásról iliik és vétethetik az meg kegyelmezéſnek igéie, mellyel mondgya az Wr hogy az Iuda házát meg ſabadittia, de kiuáltképpen ez az ige *Kegyelmezes* oly dologért vétetik, mint ha ki valamiben vétkőzik, és az ő néki bűnnek nem tulaidonitatik. Ittis azért az Wr Iſten azt mondgya, hogy az Iudát meg kegyelmezéſſel ſabadittia előſőr meg, bűnét ő néki meg boczátuán, és minden dolgát ő néki íduőſſégére fordituán, Szent Pálnak amaz mondáſa ſerint: Az Iſten ſeretőknek mindenek iauokra leznek, és megis tarttia hatalmaſságának ereiével, az ő Wrokban Iſtenőkben, az az, az mi ídvőzitő Ieſus Chriſtusban, hogy mind az Iuda háza, mind penig az egéz kereztién Anyaſzentegyház, el hűdgye azt, hogy nem adatik ő néki ſenkiben egyébben ídvőſſége, hanem czak az egy Ieſus Chriſtusban, kinek meg ſabaditáſa, az ő hűueinek, minden veſedelmektől, nem ez világi hadakozáſnak czate pateiával módgya ſerint léſen, az mint ittis mondatik, hogy

Sem

vezté az Wr Iſten őket ſőmeij elől, hogy ímé immár minden nemzetſégeknek farkáuâ lőttek.

Touábba midőn az Prophéta váltig fenyegette vólna az Sidókat, az Iſtennek kemény bűntetéſęuel, vgyan ezek kőzőt való válazt ot hűuekért iſmeg vigaztallya imez igékben, monduán:

> Mind az által az Izrael fiaijnak ſáma ollyan léßen, mint tengernek főuenye, mely meg nem mérettethetik, meg ſem ſámláltathatik.

Mint ha így ſólana az Wr Iſten: Noha moſtan te Sidó orſág két részre ſakattál, tőrtők egymáſra, kiért meg romlotok, de mind ezek meg ſűnnek végre, és miképpen hogy az Babyloniai fogſágból meg ſabadúluán, iſmeg egy néppé leztek: acképpen az lelki Babylonbólis, az pokolnak orſágából, ackoron meg ſabadíttattok, midőn az tőb hűueckel egyetemben, az egy fő Chriſtus alá rekeztettek, és minden dolgotokban az menyei dolgokra leg inkáb figyelmeztek. Miképpen ſent Pális ſól iőuendőben az Sidóknak az őrők életre való válaztáſokról. Ez elég legyen az mi Prædikatiónknak első réßéről,

AZ MASODIKROL.

Pogányok őrők életre valók.

2 Samuel. 22. Pſalm. 18. Ieremi 6. Sophon. 3.

HOgy nem czak az Sidók, de az Pogányokis az őrők életre méltók, az Aria Iſtennek kegyelmébe való bé vételre, az Vr Ieſus Chriſtusnak általa, az ſent Irás ſok helyen meg bizonittia, az miképpen Szent Dauid királyis az Chriſtusnak példaiában mond eggyik énekében: Sok nemzetſégeknek feiedelméué tőttél engemet, és az mely nemzetſéget én nem iſmertem, azis ſolgál énnékem. Ieremias prophétais így ſól: Te hozzád iőnek az népek az főldnek határiról. Sophonias prophéta általis így ſól az Wr Iſten: Az Szereczen orſágnak folyo vizen túl lakozók kőnyőrőgnek énnékem, és az én el ozlot népemnek leánij aiandékot hoznak énnékem. Mind ez niluán való tanubizonſágok, az Pogányoknak az Iſtennek iſmeretire való hiuatalyokrol ſólnak, vgy mint, nem iſmeretes de idegen népről. Melyben aiánlattatik az Iſtennek végetlen ſerelme és kegyelme, ki nem czak egy auagy két nemzetſéget veßen bé kegyelmébe, de az mint Szent Pál mondgya, azt akaria hogy minden emberek az igazſágnak és ővduőſſégnek iſmeretire iuſſanak. Ezen kegyelmét az feligeſ Iſtennek és ió vóltát

Iſten kegyelmet aianlya Pogányok hiuatallyában.

aiánlya

aiánlya az Szent Oseas prophétais, mellyel elől veßi mind az Sidó nép kőzzűl való, mind az Pogány nép kőzzűl való, ßent fiában el válaztot hűueit, mint erről niluán ßól az Wr Isten Ieremias prophéta általis, monduan: Imé el iőnek az napok, azt mondgya az Wr, és meg látogatom az környűlmetélkődetet az környűlmetélkődetlenuel egyetemben. Hallyad azért erről Oseastis, ki így ßól: Ierem. 9.

Es léßen ez, hogy az helyen, àhól azt mondották ő nékik: Nem én népem vagytok tű, ott mondgyák ezt nékik, az élő Istennek népeij vagytok tű.

Talám azt ítéled atiámfia, hogy mint az bőrt az kaptára erőtuel, vgy czelekőßőm énis az Oseas mondáßáual, midőn ez mondáßt nem czak az Sido népről, de az Pogányokrólis értem: de ne ítéllyed ezt felőllem atiámfia, S. Pál apoßtaltól tanúltam én ezt, (el veßßen penig az, valaki ennek iráßának nem hűßen) mert őis ezen mondáßát Oseasnak, az egéz Anyaßentegyházrol, mely Sidókbol és Pogányokbol áll, magyarázza, holot így ßol: Es hogy meg ielentene az ő dűczőßégének gazdagßágát az kegyelemnek edénnyhőz, mellyeket kéßített dűczőßégre, (mit mondhatz ellene? mert ez Igék előt díßputál amaz válaztaßról) kiket hiuot, tudni illik, minket, nem czak az Sidók kőzzűl, hanem az Pogányok kőzzűlis. Az mint Oseaßnális mondgya: Az népet, az ki nem enim vala, én népemnek hiuom, és az mely ßerelmeßem nem vala, én ßerelmeßemnek. Es léßen, hogy az helyen, àhól azt mondották nekiek: Nem én népem vagytok tű, ott azok hiuattatnak az élő Isten fiaijnak. Rom. 9.

Niluán való Igék ezek, kikben S. Pál apoßtal neuezet képpen ßól á Sidóknak és Pogányoknak hiuatalyokról, és őrők életre való válaztáßokról. Rakua penig az O és az Vy Teßtamentom az Istennek ki teriet kegyelmes és irgalmas vóltáról, mellyel minden nemzetßégeket környűl véuén, keduébe és ßerelmébe helyheztet, az fiaknak őrőkßégébe bé veßen, minden ßőmély válogatás nélkűl, miképpen Sz. Péter apoßtalis ßól, monduán: Bizonnyal moßt látom, hogy az Istennél ninczen ßőmély válogatás, hanem minden nemzetßégben valaki őtet ßéli, és igazßágot czelekőßik, á kedues ő nálla. Actor. 10.

De ßerelmes atiámfia kereztién ember, hogy te néked az poßolbeli Satan romláßodra ne lcheßßen, és azzal iegetuén kétßégbe ne

eiczen, hogy te pogány léuén, nem vagy az őrők életre híuatalos, Nem vagy Istennek válaztot népe. Imé az ellen te néked az ſent Irásból meg bizonitom, mind mondásockal, mind iőuendűlésekkel, és példáckalis, hog teis Istennek kedues és ſerelmes népe vagy, ha az Atia Istennek tanáczát kőueted, ki imillyen módot ſabot tenéked az te v̊duőſſęgődben, ſóluán az ő ſerelmes ſent fia felől: Ez az én ſerelmes fiam, kiben tű hozzátok meg békéltem, őtet halgaſsátok. Iállehet az ſent Irásban találtatnak oly mondáſok, mint ha az Istennek kegyelme czak az Sidó néphőz tartozandó vólt vólna, és nem az Pogányokhoz: mint midőn Christus Wrunkis tiltani láttatik az ő tanituánit, hogy az Samariabelieknek vtokra ne mennyenek, az Pogányoknak határiba ne térienek: Ismeg, mikoron amaz Cananæabeli aſſoniállatnak ecképpen felele: Nem kűldettem, hanem czak az Izrael házából el veſet Iuhokhoz.

Valaztas felől őrdőg mesterſeſemmi.

Matth. 15.

Ez mondáſok, és tőbbekis ezekhőz haſonlatoſak, az v̊duőſſęget czak az Sidó néphőz ſoritani tetzenek, de kűlőmben vélekődgyél atiámfia az Istennek ió keduéről, ki gazdag mindenekhőz, őtet ſegitſęgűl hiuókhoz, az mint Szent Pál apoſtal mondgya. Mert midőn az ſent Irásban azt oluaſod, hogy az Wr Isten az ő válaztot népét az v̊duőſſęgre ſent Fia által hitta, tudni illik, az Sidókat, Előſőr vgy ércz azokat az mondáſokat, hogy ő reiáiok nézet előſőr az hiuatal, az kegyelembe bé vétel, az Istennek czodálatos itileti ſerint, de az ő első hiuatallyok kű nem rekeztette azért az Pogányoknakis az őrők életre való hiuatallyokat, mert ſőmély válogatás nélkűl az Christus mindeneket hiu az v̊duőſſęgre, czak hogy, mondom, az első hiuatal nézet az Sidó népre, az miképpen Szent Pális ſól erről, monduán: Mert én nem ſégyenlem az Christus Euangéliomát, mert Istennek hatalma minden hűuőnek v̊duőſſęgére, Sidóknak előſőr, az vtán az Gőrőgőknekis.

Nem czak Sidokat ſeret Isten.

Rom. 1.

Vélhetem hogy az Wr Isten az Sidókat előſőr hitta, illyen okért, tudni illik, az ő ſent fiának emberi teſtnek (mellyet az Sidó nemzetből fel vőn) fel vételére nézue, hogy erre képeſt, bőczűleteſsé tenne az Sidó nemzetetis: mely Christus atiánál való méltóſágáról ſent Iánosnál igy ſól: En nem kereſem dűczőſęgemet, vagyon ki kereſſe, és meg itéllye.

Sidok miert hiuattattak előſőr.

Ioan. 8.

Touábba, az mi v̊duőzitő Wrunk Ieſus Christusis, ki által az Atia Isten minden kegyelmét az emberekre áraztotta, midőn czak az Sidó néphőz mondatik iőtnek, Eztis iól meg ércz Atiámfia: mert

mert az Sidó néphőz iőt az Christus czak, hógy kőztők ßűletessęk, és rőuideden monduán, hogy az v̂duőssęgnek minden módgyait ő kőztők végezze el, ott kén oztassęk, ott hallyon meg, ott támadgyõ fel, onnan mennyen menyegbe, sőt hogy amaz régi O Tőruénybe-li sok kűlőmb kűlőmb fęle áldozatokat, példázatokat, mellyek Sidó orßágban lőttenek, ott tellyesicze bé, ott adgya meg azoknak valóiát, mellyet azok árnyékoztanak. Ez ßerint és illyen képpen semmi nemzethőz nem iőt az Christus, hanem tulaidon czak az Sidó néphőz, az mint Szent Pál mondgya, hogy az Christus test ßerint az Atiáktól ßűletet. Másut ismeg, hogy Abrahám nemzetsęge. De az mi az v̂duőssęgre való el iőuetelit illeti Iduőzitőnknek, az mint hogy ennek igéreti kőzőnsęges vólt, acképpen minden nemzetsęgekhőzis kűldetet, mint S. Pál niluán mondgya, hogy ninczen Sidó, sem Gőrőg, sem Scytha, mert mindnyáian eggyek vagyunk az Christusban. Iduőzitőnkis kőzőnsęgesen minden bűnős embereket magához hiu, mikor igy ßól: Iőuetek én hozzám mindnyáian tű, kik meg vagytok terheltetuén, és én meg kőnnyebbitlek tűteket. *Matth. 11.*

De vőd eßedbe immár atiámfia, hog az Isteñek igéreti ßerintis bizhatol az te v̂duőssęgődbe, noha pogány vagy, holot az ßent Irásnak ßántalan mondási erőssitik az te válaztásodat és hiuatalodat. Miképpen az vén Iakob patriarchais az ő fiainak meg áldásokban bé hoza ezt, midőn az Christus Iesushoz sok népeket mond gyűlni: (kőzőnsęges mondás ez, mely nem egy auagy két nemzetsęgre illik) *Nem vetetik el* (vgy mond) *Iudatol az birodalom, es az kirali paltza az maradekiatol, mig nem el iő az Siloh, (az Meßias) es sok nepek gyűlnek hozza.* mint ha mondana, mind Sidóknak mind Pogányoknak haznok léßen benne. Moyses általis igy ßól az felsęges Vr Isten: Eőruendezzetek Pogányok az ő népéuel, mert az ő ßolgainak vérét meg torollya, és boßßút áll az ő ellensęgin, és kegyelemmel bé fedezi az ő földét és az ő népét. S. Dauid királyis az ő énekében igy ßól: Meg emlekőznek és meg térnek az Vrhoz az földnek minden határij, és imátkoznak te előttőd az Pogányoknak minden nemzetsęgi. S. Esaias prophétais niluán mondgya, hogy az Vr Isten az Pogányok kőzőt Zázlót emel. Hasonlatosság ßerint mondgya ezt az Prophéta, mert az holot Zázlot ßoktanak emelni, az alá népeknek kel gyűlni. Zacharias prophétais ecképpen iőuendűl: Az napon nagy sok pogány népek adgyák magokat az Vrhoz, és leznek én népem, és én lakozom ő kőzőttők.

Poganyokat ßent Iras biztat

Gen. 45.

Deut. 32.

Psalm. 32.

Esa. 11.

Zach. 2.

De el fogyna v̊dőm, ha czak az O Testamentomnak minden irásit elő hoznám, nem vntatom azért meg beßédemet, hanem az Vy Testamentomnak egy auagy két mondásiual példaiual mégis meg erősitem ezt, hogy te hozzád pogányhozis tartozó az Isteni hiuataly, az v̊duőssęg, czak el vőd amaz fogó kézuel, az igaz hűttel. Az mi édes v̊duőzitő Vrunk Szent János Euangélistánál igy ßól: Más iuhaimis vadnak nékem, mellyek nem ez ákolból valók, azokatis elő kel hoznom, és az én ßómat halgattiák, és léßen egy ákol és egy páztor. Az Szent Pál apostalis igy ßól: Egy Szent Lélek által mi mindnyáian egy testé kereztelkődtűnk, akar Sidók, akar Gőrőgők, akar ßolgák, akar ßabadosok. Szent János ismeg azt mondgya, kőzőnsęgesen ßóluán: Valakik penig őtet, az az, Christust, véuék, ada azoknak ily méltoságot, hogy Istennek fiaij lennének, tudni illik, azoknak, az kik az ő neuében biznak és hiznek. Amaz példa beßédbenis, Christus Vrunk, mellyet az nagy vaczora kéßitő emberről ßólla, emez igékben: Mennyetek el az vtakra és ősuényekre, kéßericzétek mindeneket ide bé iőni, gyűlni, az Pogányok hiuatallyát érti.

Ioan. 10.

Corinth. 12.

Ioan. 3.

Luc. 14.

Ez Pogányok hiuatallyát erősiti, atiámfia, igaznak lenni, azis, hogy auagy Christus Vrunkat, auagy az ő ßent ßolgait, találta meg valamely Pogány ßűksęgében, mind azokban őket nagy ßeretettel meg halgatták: Mint Christus Vrunk, nem czak hogy meg nem halgatta amaz Századost, ßolgáia betegsęgében, de sőt diczirúénis az ő hűtit, az tőb Pogányoknak v̊duőssęgérőlis ßólla, monduán: Mondom tű néktek, hogy sokan el iőnek Napkeletről és Napnyugatról, és le telepednek Abrahámmal, Isaackal és Iakóbbal az menyorßágban. Az Cananæabeli aßßoniállatotis (noha előßőr hűtiuel meg kűzdék) de meg halgata azért őrdőngős leánya felől, nagy édesden leányának neuezuén, és hűtét diczirúén. Szent Péter apostalnakis iól hagya az Wr tenni amaz pogány Corneliussal. Szent Philep azonképpen prędikállya az Szereczen királyné aßßonnak Komornikiának.

Poganyok hiuatallyarol valo peldak.

Matth. 8.

Matth. 15.

Mind ez Irások és példák somma ßerint azt adgyák előnkbe, hogy czak hűdgy, s v̊duőzűlz, Cigán vagyé, Tóth vagyé, Horuáth vagyé, Czeh, Olah vagyé, Magyar vagyé, Német vagyé, Tőrők vagyé, Tatár vagyé, czak hűdgy, mondom az Istenben, az v̊duőzitő Vr Iesus Christusnak általa, az Szent Istennek ßenteléséből. Mert az ki hűßen v̊duőzűl, az ki nem hűßen el kárhozik.

Vtólßor.

Vtólßor, bé rekeztuén Szent Oseas prophéta az ő prędikátioiában mind az Sidóknak és Pogányoknak v̊duőssęgőket, immár ßól arrólis, kiben kőttetnek őzue, ki alat leznek oly eggyesek, hoǵ, az mint Szent Esaias prophéta ßól, az farkas az baránnyal lakozzék, meg se bánczak egy máſt. Mond azért:

Es ŏzue gyŭlnek Iuda és Izrael orßágának fiaj egyenlŏképpen, és egy feiedelemhŏz halgatnak, fel iŏnek az ŏ budosásoknak fŏldérŏl, mert nagy léßen Izraelnek napia.

Vőd eßedbe itt ennek előßőr ige ßerint való magyarázattiát, mely imillyen léßen: Hogy az Assyriabeli romlás miat, melyben az tiz nemzetsęg nem sok v̊dőuel ez vtán el viteték, és ismeg az Babyloniabeli fogság miatis, melyben az Ierusalem Temploma mind várostól fel fordittaték, sőt az egéz Sidó orßág hetuen eztendőîg v̊ressen és puztán marada, tellyesęggel ez nép kőzőt való válaztot hűuek, az rettenetes harag és bűntetés miat, meg ne réműlnének, ez igékben igiretet téßen az Prophéta nékik, hogy léßen mêg oly v̊dő, az melyben eggyesek leznek, és meg téruén az Babyloniabeli fogságból, eggyé leznek mondom, kiuáltképpen az főben, az az, az Iesus Christusban.

Mert nagy léßen Izraelnek napia.

Az az: Az Istennek itéleti, mellyel meg bűnteti az ártatlan vérnek ki ontásſát, és az ő neuének tizteletlensęget, emlekőzettűl hagyattatik. Auaǵ, ha az meg ßabaditásról értiűk ez mondást, sem vétkőzűnk, mellyel Isten elől véué ez népet, tudni illik, az nagy bűntetés vtán nagy ßabadságual meg ßabadituán és meg óltalmazuán őket.

Hogy el végezem im̃ár prędikátiomat atiámfia. Méllyeb magyarázattiais vagyon ez Igéknek, mert mint az tőb mondási Oseasnak az Pogányok hiuatallyáról ßólnak, acképpen ezis nem czak az Sidókra, hanem az Pogányokrais tekintel. Mert á kik az Anyaßentegyházban léuén, és az Wrnak iuhainak terméßetit kőuetik, mind azok az egy fő alá, auagy az mint itt az Prophéta ßól, az egy feiedelem alá, az Christus alá, foglaltattak, kiből mint tagok állonak, és kitől életet és v̊duőssęgetis várnak, az mint Sz. Pál apostalis ßól, monduán: Tű penig az Christus teste vagytok, és ő tagiaij rész ßerint. Ismeg, (mert ßűksęg ez igéket az Anyaßentegyházra alkal- Corinth. 12.

meg érdemlette az ő gonozságáiért.

Isten az ő felese gehöz nagy ßeretettel vagyon. *Deut. 7.*

De tekincz meg vgyan itt az Wr Istennek nagy irgalmassá-gát és kegyelmessęgét, ki az ő lelki felesęgéhöz sockal nagyob ßerelemmel ßokot lenni, hogy sem az testi házas az ő felesęgéhöz: Ezek közzűl az mellik fęl vétközik azt meg ölik: de az Wr Isten inti és kéri az ő népét, mit miuellyen, mitől táuozzék el, ha az bűntetést akaria el kerűlni. Igy ßól penig:

Vesse el azért az ő kuruaságát az ő ortzaiáról, és az ő paráznaságát az ő mellyéről.

Miért hogy az Wr Isten az ő tőle el ßakat népét az fertelmes aßßoniállathoz hasonlittia, ez ielen való igékbenis, vgyan azon fertelmes aßßoniállatnak circumstantiáit kőrnyűl álló dolgait tarttia meg, mellyeckel az ő tiztatalanságára ackar élni, és tanittia az Wr az népet, hogy ha el hadgya az ő sok Istentelensęgét és bűneit, őis meg kegyelmez nekiek.

Előßőr azt paranczollya az Wr, hogy az ő kuruaságát el vesse az ő ortzaiáról az ő nepe. Ezzel inti az Vr Isten az ő népét az kűlső Isteni tizteletre az hűtnek bizonyos vallássára. Effęle kűlső dologbanis azt akaria az Wr Isten, hoǵ semmi főtől gondolt tizteleteckel az ő Isteni tudománya vallása meg ne elegyitessęk, de hogy tellyessęggel az bűdős húst kű irczunk fogunk kozzűl, és az mi kűlső Isteni tizteletűnknek módgyais az ßent Irásra nézzen. Nem akaria azt, hogy miképpen az kurua az ő otzáiát ßeretőij vtán fordicza, azok előt keni feni magát, acképpen az ő népeis czelekődgyék, nem akaria mondom, hogy más vtán fordicza elmeiét, és hogy semmi dologban meg ne tarcza az báluányozásnak vétkét. Ez ockal paranczollya vala régentenis az Wr az ő népének, monduán: Annak okáért bé se vigyed az te házadba azt az vtállatosságot, hogy átok ne légy, mint az az báluány átok, hanem átkozuán átkozzad, és vtáluán vtállyad azt, mert átkozot.

Másodßor azt kiuánnya az Wr az ő népétől, Hogy az ő paráznaságátis le vesse az ő melyéről. az az: miképpen az kurua hoǵ az ő melyéuel czecziuel, az latroknak ßokot ßolgálni, nem akaria az Wr hogy ecképpen czelekődgyék az ő népe. Ez Igéken penig azt akaria az Wr érteni: Miért hogy az mi ßűuűnknek minden indulattia és gondolattia ßűntelen gonoz, nemis ßokot meg elégődni az igaz Isteni tiztelettel, tilttia azért hogy ezt ne miellyék, de az

Gen. 6.

mi ßű-

mi ſůuůnk haiollyon mind kůlsö mind belsö tiztelet ſerint az egy kereztién igaz hůtre és vallásra, és az egy fondomentomon, mely az Iesus Christus, az mint Szent Pál ſól, meg állyon.

Imé érted ſerelmes atiámfia kereztién ember, mely vtállatos példáckal és neueckel akar téged az te Wrad az hamis Isteni tiztelettöl és báluányozástól el vonni, és minden bůnektöl. Az élö Istenért kérlek, ne ſakadgy el az te Vradtól, maradgy meg az ö igaz tizteletiben az ſent Irás ſerint, és az ſent és iámbor életben, ha az köuetközendö bůntetéſeket, mellyek rettenetesek, el akarod táuoztatni. Mellyekröl köuetközik prędikátiónknak második réſe.

AZ MASODIKROL.

HOgy meg foztuán mezitelen ne hagyam ötet, és ne tegyem ollyanná, minemů vólt az ö ſůletéſęnek napián.

Az engedetlen népnek, aki az felſęges Wr Istennek intéſęre és ióra haitó paranczolattiáual, nem akar meg lagyúlni, és meg térni, ez elsö bůntetéſe. De méltó hogy ezeket ez Igéket elöſör azokra magyarázzuk, az kikhöz ige ſerintis löttenek: Annak vtánna hogy mi reiánkis tartozandó ezek, bizonnyal hůdgyůk, ha az hiuó Istennek nem engedůnk, meg magyarázom.

Az báluányozáſnak vétkeiért (ki mely nagy bůn legyen, és mely vtállatos az Vr Istennek elötte, ez példának vndok vóltábólis eſedbe veheted) azzal fenyegeti leg elöſöris az Vr Isten az Sidókat, hogy ollyan mezitelenné teſi, mint az ö ſůletéſęnek napián. Ezt penig ne érez atiámfia arról az mezitelenſęgröl, az mely ſokot lenni az terméſet ſerint való ſůletésben, mert ezen az Vr Isten érti azt az mezitelenſęget, az vndok téuelygéſt, báluányozáſt, az melyben régenten élt az Sidó nemzetſęg. Mert ez nemzetſęgnek az igaz Isteni tizteletre való fordulások czak Abrahám patriarchától kezdetet, az elöt Isteni iſmeret nélkůl, az töb Pogányockal egyetemben, mint az barmok éltenek. Erröl emleközik az Wr Ezechiel prophéta általis, mikoron igy ſól: Az te ſůletéſed penig imillyen, az mely napon ſůletél, el nem metzetet az te köldököd, és vizzel meg nem moſtak, hogy tizta lenne az teſted, ſem ſóual meg nem ſoztanak, ſem bé nem pokáltanak, ſemmi ſöm meg nem ſánt tégedet, hoſt ezekben valamit czeleködöt vólna tę veled, könyörůluén raitad.

Mezitelenſegröl.

raitad: hanem el vetettél vólt az mezőn, meg vtáltatuán, az mely nap ßűlettél.

De mond arról, mit czelekődőt immár vélle: Es melőlled megyek vala, és láttalak téged, és imé az te v̊dőd házasságra való v̊dő vala. Es ki teritém az én ruhámat te reiád, és bé fedezém az te mezitelensęgedet, és meg eskűuém te néked, és frigyet veték te veled, azt mondgya az Vr Isten, és lől nékem felesęgemmé. Ez azért az, az mit az Vr Isten Oseas általis ßól, hogy noha kegyelméből kőrnyűl vőtte, ßent ismeretire hitta, az v̊duőssęget eleibe adta: de vißont ha ez ellen felel meg az ő életi, ßűnetlen az ő Istentelensęgében foly, azzal bűnteti meg az Vr Isten őtet, az mi vólt, tudni illik, meg sőtétűlt elméuel, gonozságban való bátorsággal, és hogy tellyesęggel az ő ó ßűletése ßerint éllyen.

Sőtetűlt elme bűntetese Istennek.

Ez első bűntetés, mellyel Isten fenyegeté az Sidókat. De miraitunkis meg esik ez. Mert igaz Sz. Pálnak amaz mondása, hogy mindenek az mi tanuságunkra irattattanak meg. Meg esik, mondom, hogy ha az igaz Isteni tizteletet meg nem tarttiuk, és mint ßintén az Sidokat, azzal bűntet meg az Vr Isten bennűnket, hogy vißßa kűld Ægyptusba, az az, mi reiánkis bűnűnk ßerint sőtét és tudatlan elmét boczát, hogy az miat veßßűnk el az kit kiuántunk.

Második bűntetésęről az báluányozásnak igy ßól:

Puztaságra ne iutassam, és ßárraz földdé ne tegyem ötet, és ßomiúual meg ne öllyem.

Ez hogy az Isten igeiének meg vtállásáiért meg eset az Sidókon, azt senki nem tagadgya, mert ßőműnckel niluán láttiuk állapatiokat, orßágról orßágra budosuán, bizonyos helyők sohól ninczen, orßágok ßép városok el puztúlt: sőt ha lelki értelemre veßűkis, ő raitok bé tellyesedet Amos prophétánakis amaz prophétiáia, á hól azt mondgya: *Ime iőnek napok, azt mondgya az Vr Isten, mellyekben boczatok ehseget ez földre, nem kenyernek ehseget, sem vizeknek ßomiusagat, hanem az Vrnak igeienek halgatasanak ehseget es ßomiusagat. Holot Isteni ismeret nelkűl vadnak, az űduőssegnek modgyat nem tudgyak, tuduan meg vetőttek.* Ez meg eset az Sidókon niluán láttiuk. De immár ezen kellene forgolódnunk, hogy mi ez bűntetéseket el táuoztatnánk, oly igen kőzel vagyunk penig, mennél inkáb.

Puztasaggalis bűntet Isten.

Noha penig az Istennek igéie fęnlik kőztűnk, de mêgis mi oly meg sőtétűltek vagyunk, hogy halálig mind Ægyptusba kiuánkozunk,

zunk, elöttünk vólna regulánk, az Chriſtusnak és az Apoſtaloknak tanitáſok, de ezzel nem elégödvén, vy és kűlömb Iſteni tiszteletet főrzűnk annál, mely iſmeretes vólt Chriſtusnál és az Apoſtaloknál: mert vagy imez vagy amaz, de ez két rendnek tanitáſa kűuől ne engedgye az Wr Iſten hogy én kűllyeb lépiek, auagy az mi az ő iráſockal nem eggyezne.

Harmadſor fenyegetuén az Wr, mond:

Az ő fiaijn ſem könyörűlök: Mert parázna-ſágból való fiak.

Mint ha igy főllana az Wr Iſten: Az mint czelekődrem az ő eleiőckel, kik én tőllem el ſakaduán, el hailottanak, vgy czelekő-ſőm ezeckelis, miért hogy azoknak czelekődetőket kőuették. Ve-ſedé eſedbe atiámfia, mely rettenetes dolog az mi Eleinknek bál-uányozáſokra tekintelnűnk, azt forgatnunk, hogy az Atiáinc igy éltek, amugy éltek, mi ſem vagyunk eſesbek azoknál. Mert ha igy kel diſputálni, és az hűtben az Eleinket kőuetni kire kel inkáb tekinteni, mint Adámra, mert ő Iſten ellen vétuén őrők veſedelmetis találа: az mi Eleinket ne kőueſsük azért az hűtben mindenkorő, de fogadgyuk itt S. Hieronymus mondáſát, hogy ne kőueſsük ſe Atiainknak ſe Anyainknak vétkőket és téuelygéſeket, de az ſent Iráſra tekinczűnk. Sőt gyakorta nem hogy keduelne az Wr Iſten az fiaknak abban való czelekődereket, midőn az ő Eleiőket kőuetik, de vgy tetzik, vgy fől, hogy harmad és negyed izîgis meg kereſi az Atiáknak vétkőket az fiakban.

Eleinknek baluanyozajara gonoz tekintelnünk.

Eſaiæ 8. Ioan. 5.

Vtólſor, Egy gonoz ſokáſátis elő adgya az Wr Iſten az ő népének, mellyel ſokot élni az ő Iſtentelenſégében, és melynek ſokta tulaidonitani az ő bódog ſerenczeiét, mikoron igy ſól:

Mert paráználkodot az ő anyok, ſidalomba bé merűlt az ki őtet ez világra ſűlte.

Ez Igékben azt adgya elő, mint éltenek az ő Eleiők, és hogy ők is azoknak parázna ágyból való fattiai, kőuetuén czelekődetőket, és ezt mondotta:

El megyek az én ſeretőijm vtán, kik énnékem meg adgyák az én kenyeremet, vizemet, gyapiamat, lenemet, olaiomat, és az

D én ita-

én italomat.

Hasonlituán az Wr Isten az ő el fordúlt népét az tiztatalan asszonyállathoz: Ittis azoknak szokásoc szerint szól, az kik szoktanak dűczekődni az ő latroknak aiandékiual, mellyet ő nékiek az ő kuruaságokért adnak: de itt az Wr Isten néz és tekint amaz gonoz szokásra, az mellyel éll vala az Sidó nemzetségis, az igaz Isten igeiének hirdetésében, az mint Ieremias prophétánál iruán vagyon, hogy lot így szóllanak vala néki az Sidók: Az szót, mellyet szóltál nékünk az Wrnak neuében, nem akariuk tőlled hallani, hanem azt czelekődgyük az mi kű származot szánkból, hogy áldozatot tegyünk az egén való állatoknak, és ő nékik itali áldozattal áldozzunk, az miképpen czelekődtünk mi, és az mi Atiáinc, és az mi Királinc, és az mi Hadnagyink, Iudának városiban és Ieruſalemnek vtzáin, és bé töltünk kenyereckel, és gyönyörűségben voltunk, és semmi gonoz nem láttunk. Mikoron penig ezt nem kezdénk czelekődni, az után szálla reánk minden nyomoruság.

Ieremi. 44.

Az Sidóknak az ő gonoz szokásokat pirongattia az Wr Isten, az Kuruáknak beszédeckel, kik szoktanak, mondom, dűczekődni az ő kuruaságoknak bériuel, annak tulaidonittiák az haznot az iót: Igy czelekődőt az Sidoságis, az Isten igeiét meg vtálta, ki itt ez világon nyomorusággal iár, az Istentelenséget szerette az ió szerenczéuel, ki itt ez világon gyakorta az gonoszokat kőueti.

Euangeliom mellet őztőke vagyon.

Ez szokást meg tarttiák az mi népeinkis, Mert látuán ők az Euangéliomi tudomány mellet az őztőkét, az az, az kereztet, azonnal az szent tudományra vetnek, monduán: Addig mind ióI vólt dolgunk, míg az Nőtelen papok valának, de miólta ez Nős papok támadának, az ólta szálla reánkis minden nyomoruság. De effele balgatagoknak, miért hogy azok, énis czak azt felelem, az kit Ieremias prophétais felele az Sidóknak, monduán: Nem szenuedhette touáb az Wr az tű gonoz czelekődetteket az vtállatosságokért, mellyeket czelekődtetek, és el puztúlt az tű földetők lőt czudi és átok, vgy annira, hogy senki ne legyen ki szállya, mind ez napiglan.

Az szegény Luther Mártonra vetnek, de még híre sem vólt Luthernek, az mi ődőn Országunk mind várositól, mind földétől el kezdé szakadni, mégis azt merik nagy szőmtelenűl mondani, hogy az Luther Márton tudományáual eggyűt iőt bé az Tőrők fegyuer kőzínk-

kőzinkbe. Hazugſág ez. Ez hazugſágnak penig niluán való vóltát meg iſmeri, az ki ió elméuel oluaſſa az Bonfinius Antal iráſát. Sőt inbáb azt mondom, Nem hogy az Luther tudománya hozta vólna bé az fegyuert, de ſőt az Wr Iſten ez meg maradot Orßágunkbanis, az igaz tizteletiért, őrűz és tart, reménſęg kűuől, noha kereztuel és nyomoruſággal, mind azon által meg őrzi az ő kűczin czelédét. Ne veſsűnk azért atiámfiaij, az Wr Iſten igeiének igazán való hirdetéſęre, mert bódog ember az, az ki erről éyel nappal elmélkődik: de ſőt azon kőnyőrőgiűnk az Wr Iſtennek, hogy ez ő fel gyuitot ßőuetnekét tarcza meg mi kőzőttűnk mind őrőkkőn őrőcké, ßent Fiáért ßent lelke által, Amen.

Imátſág.

VR Iſten, ki az te iámbor és ßent ßolgádnak Ezechiel prophétának általa azt mondottad: Elek én Iſten, hogy nem kiuánom az bűnős embernek veßedelmét, de hogy meg térien és v̊duőzűllyen: mely mondáſoddal meg ielentőtted, hogy ſenki veßedelmének és kárhozattiának te oka nem vagy: Kérűnk azért tégedet, adgyad mi nekűnk az te ßent lelkődet, kinek világoſitáſának általa az meg talált és meg iſmert igaz őſuényen által meheſsűnk az őrők életre, meg menekődüén az bűntől, az bűntetéſtől, ßolgállyunk tenéked ßentſęgben és igazſágban, az mi Wrunk Ieſus Chriſtusnak, te drágalátos ßent fiadnak általa, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK MAſodik réßéből

MASODIK PRAEDICATIO.

ANnak okáért, imé én tűuiſſel bé rekeztem az ő vtát. Es ſőuént fonok eleiben, hogy az ő őſuényét ne talállya meg.

6 Es az ő ſeretőij után iáruán azokat ne érie el, és kereſuén ne találllya meg, az után azt mondgya: El megyek én és meg térek az előbbi ſçriemhöz: Mert iobban vólt ackor dolgom, hogy ſem mint moſt.

7 Es ő meg nem iſmerte, hogy én adtam néki az búzát és az bort, és az olayt, és én ſaporitom meg az ezűſtet ő néki, és az aranyat, ő penig Baalra költötte.

8 Annak okaért reia térek, és el veſem az én búzámat az ő vdeiében. és kű veſem kezéből az én gyapiamat, és az én lenemet, mellyel fedezi vala az ő rútſágát.

9 Es moſtan kű nilatkoztatom az ő bolondſágat az ő ſeretőijnek ſömök előt, és ſenki kű nem raggadgya öket az én kezemből.

10 Es meg állatom minden örömét, vnnepléſçt, vy Hóldnak vnnepét, ſombattiát, és minden ő vnnepe napiát.

11 El puztitom az ő ſölöiétis, és az ő fügeiét, kikről azt mondotta: Az én bérem ez, mellyet énnékem adtanak az én ſeretőijm, és erdőué teſem azokat, és az mezei vad meg eſi.

12 Es reia emleköztetem ötet az Baalnak tiztelétinek napiára, az mikor áldozot, és mikor fülön függöiéuel, arany lántzáual, magát fel ékösſitötte, és el ment ſeretőij után, és én róllam el feletközöt,

közöt, azt mondgya az Wr.

Ezek az Igék, mellyekből moſtan az felſęges Iſtennek kegyelmes engedelméből tanuſágunk kőuetkőzik.

Ez Igéknek rőuid értelme.

Mért hogy az ſent Oſeas prophéta által az felſęges őrők Atia mindenhato Wr Iſten elő áll, és neműnemű iámbor és hűtiben tőkélletes házas embernek haſonlatoſságában, önnön magát elő adgya, ki nem oka nélkűl czelekődgyék. midőn az bűnért, nem czak az Sidó nemzetſęget, (kinek itt ige ſerint prædikál) hanem minden embereket, az ő tőlle való el fordulásért, kemény büntetéſeckel fenyeget, és megis bűntet, ezeket ő ſent felſęge példázuán oly hűti hagyot parázna aſſoniállatnak haſonlatoſságában, ki el feletkőzuén az ő wrának tartozó hűtiről és kötélről, más és idegen ſęrhőz aduán magát, kuruáuá leſen: Mint hogy mondom, íly ſęmélyeknek példaiában prędikál az Wr Iſten ezeknek bűntetéſeket is, lelki értelem ſerint, az ő tőlle el ſakat népre fordíttia és viſi; mert miképpen hogy az iámbor ſęry meg ſokta az ő parázna feleſęgét bűntetni: acképpen kétſęg nélkűl, nem marad bűntelen az Iſtentől való el ſakadás fordúlás, az ſok bűnben való gázolás, vſás, mellyek miat el ſakad az ember az ő igaz hűtitől, mellyel teremtő Wrának tartozot.

Ez bűntetéſekről ſól ez Igékbenis az Wr, (noha az tęgnapi prædikatióbanis ſólla) mellyek kőuetni ſokták az Iſtentelen és engedetlen népeket, mint az ſent Iráſnak ſok hiſtoriai és mondáſi ezt nekűnk bizonnyal előnkbe adgyák. Sodoma, Gomorrha, Ieruſalem mint iára, (hogy ne ſóllyak az egéz világnak vizzel való el veſéſęről) az miképpen az Wr az Nahum prophéta általis ſól, monduán: Nem ſenuedhetőie Iſten az boſſúnak, és boſſú állo az Wr, boſſuálló mondom, az Wr, és buzgo haragú, boſſút áll az Wr az ő ellenſęgin, és meg tarttia haragiát az ő ellenſęgi ellen. De haznoſb és vduoſſęgesb tanuſágunknak okáért, ez moſtani prædikatiómban czak ímez egy tanuſágról ſóllok:

Az Iſtentől valo el fordulaſnak es el ſakadaſnak az bűn miat valo rettenetes bűnteteſeről, mely kőueti az engedetleneket.

Te peniglen ſebes ſél és tűzes nyelueknek haſonlatoſságában az Apoſtaloknak feiére ſálló ſent lélek Wr Iſten, légy velem, Ámen.

AZ Felſęges Mindenható Wr Iſten, az Moyſes Prophéta ö-
tödik könyuének harmintz kettödik réſzében, fenyegetuén
lelki és teſti bűnteteſeckel, az ö tölle el fordúlt népet, így ſzól: El
reitem az én ortzámot elöllök, meg latom mint iarnak végre,
mert el fordúlt nemzetſeg ez, és oly fiak kikben ſemmi tökelletes-
ſeg ninczen. Meg eméztetnek éhſeggel és el veznek gyuladozo be-
tegſeguel, és keſerű halállal. Holot oly nag és vtállatos az Wr Iſten-
nek elötte az vakmerö Iſtentelenſęg, bűn, ki nem elég czak egy fęle
bűntetéſre, de két képpen, az az, lelki és teſti bűntetéſſelis fenyge-
tözik az Wr Iſten ez fęlék ellen, mint ez niluan vagyon az ſzent irás-
nak töb helyeŋ közzül ez mai ſzent prædikatiónkbanis. Mert nem
czak teſti bűntetéſſel fenyegeti az Wr az ö tölle el ſzakat és el for-
dúlt népet, de lelkiuelis, ki az teſti bűntetéſnél anniual nehezeb,
mert ſoha vége nem leſzen. Mint ez bűntetéſröl niluán ſzól az Eſaias
Prophéta, monduán: Az ö tűzök meg nem aluſzik, fęrgök ſem hal
ſoha meg. Igy ſzól ez okáért az Vr Iſten ez ielen való igékben.

Bűn nem czak egykeppen bűn tettetik.

Annakokáért imé én töuiſſel be rekeztem az ö vtát, és söuént fonok ö eleibe, hogy az ö öſuényét ne talállya meg.

Meg értetted ſzerelmes kereztiénem, minemű haſonlatoſságnak pél-
dáia alat föddi az Wr Iſten, az ö tölle el ſzakat népnek bűnét, tud-
nia illik, ezt haſonlituán egy parazna aſzſzoniállathoz: de nem e-
légezik azzal meg ö ſzent Felſęge, hogy czak ehöz haſonlicza, ha-
nem meg mondgya bűntetéſętis ennek, teſti bűntétéſe alat ez pa-
rázna aſzſzonnak, minemű lelki és teſti bűntetéſe legyen az ö pa-
rázna feleſegénekis, az az, az báluányozó és Iſtentelen népeknek.

Mint hogy peniglen egy nehány bűntetéſęröl ſzóllot az Wr
Iſten immár ez fęléknek, moſtan ſem ſzűnik meg, de ez teſti bűnte-
tés alat, mely ſzokta elöl venni az parázna ſzemélt, az az, külön
ſzokták ötet rekezteni, fogſágban ſzokták tartani, így kéſzituén az
iöuendö nagyob bűntetéſre; Szól az Wr Iſten amaz lelki tömlö-
tzözéſrölis, lelki vakſágról, kegyelmének vdeig való meg vonáſá-
ról, az embert magának hagyáſáról, hogy ez képpen meg láſſa, mi-
czodalegyen ö magátol, á mint ſzent Pál apoſtalis ſzól erröl, mond-
uan: Miért hogy az igazſágnak ſzeretetit nem vötték, hogy vduö-
zülnének, boczata az Iſten ö reáiok az czalárdſágnak ereiét, hogy

Lelki vakſág-gal miert bűn-tet Iſten.

2. Teſs: 2.

hűnnének

hünnének az hazugſágnak, és azokat czeleködnék, az mellyek nem illenének.

Auagy ez igéknek értelmében haſonlíttia az Wr Iſten az engederlen népet, az meg hizot és köuér díznókhoz máſutis, áhól paranczollya vduözitönk: Az díznók eleibe az gyöngyöt ne veſſétek, kiket külön ſoktanak tartani ſöuényeckel által fonni, hogy ki ſaladuán másképpen nagyob kárt és fogyatkozáſt ne ſerezzenek. Igy tarttia mondom az Wr azokat, kik az igaz öſuént által akarnak hágni, és az igaz lineától félre akarnak menni, mellyeken ért minden myomoruſágokat, háboruſagokat: de mind enni nyomoruſág és kén közötis, mind addiglan táuúlb megyen az Wr Iſtentöl, valameddig élete felöl valami remenſege lehet.

Emberi nagy haladatlanſág

Nagy hálaadatlanſág az az emberben, hogy ſem az ió és bödog allapatban, ſem peniglen á ſok külömb külömb féle nyomoruſágokban nem tud az ember az Wr Iſtenhöz térni, mint az Prophétais panaſolkodék erröl: Vered öket, de nem érzik. Ez nagy Iſten ellen való kemény ortza és ſemtelen vakmerőſeg léſſen oztán oka, hogy az Wr Iſten minden kegyelem és irgalmaſság nékül, és vég nékül, örökön örökké bünteſſe az engedetleneket, és amaz retteneteſ ſententiáual (Menyetek el az örökké való tüzre) az pokolnak büntetéſére veſſe. Mind azon által az az nép, ki az ö Vrától Iſtenétöl fűg, és hallya az ö vő legényének ſzauát, nem hiſſi el magát az ió ſerenczében, nem keményül meg az gonoz ſerenczében; de miképpen az viaz az nap melege elöt meg lágyúl, az képpen ezekis á ſent lélek Iſtennek világoſitáſaból meg lagyúlnak az iora, és haznát veſik az nyomoruſágnak kereztnek, noha vdeiglenbenekis vagyon az keményülés. Az mint ez igékbenis az Prophéta által illyen haznát mondgya az nyomorgatáſnak:

Haszna az nyomoruſagnak.

Es az ö ſeretöij vtán iáruan azokat ne érie el, kereſuén ne találla meg.

Az hüuekis mondom vdeig oly idegenek, hogy mind futton futnak mind addiglan, mîglen eſſekben veſik oztán, hogy az emberi bizodalom haſontalá. Ezt oztán mikor eſſébe veſik, mond.

El megyek az én elſö ſeriemhöz, mert nékem ackor vólt iobban dolgom mikor nála vóltam, hogy ſem mint moſtan.

Meg emlekezhettek rólla atiámfiaĩ kereztiênek, hogy az paráz-
na aſſoniállathoz, ki az ő hűres wrától el ſakad, haſonlította vala
az Wr az engedetlen népet: Ez igékben imár haſonlatoſság ſerint
magában való tuſakodaſit ennek (midőn minden reménſege állapa-
tia felől meg fogyot vala) foglallya bé, hogy miképpen az paraz-
na aſſoniállat, aduán magát az latrokhoz, azoktól hamar meg vn-
tatik, és őrőmeſt kéuánkoznék oztán az ő előbbi iámbor férjéhőz,
ackor iut eſzébe, hogy czak igen aláualó és hamar el fogyó ſere-
teti vólt ő néki az ő latraĩtól: Igy vagyon dolgok az engedetlenek-
nekis, kik az Iſtení ígaz tizteletről el fordúluán, midőn láttiak oztán
az bűnt ő bennek bűntetni, őrőmeſt fogadnák oztán, vgy tetzik az
Iſtennek ió inteſęt és kegyelmét, mint amaz pokolbã való kazdagis.

Haznát tanúllyad azert atiámfia itt az kereztnek nyomoruſág-
nak, mert gyakorta (noha az Iſtentelenek az hiueket, mind Iſten e-
lőt, mind ez világ előtt, azért itélik el vetetteknek lenni, mert inkáb
czak nem minden nemzetſęgeknél nyomorúltab életet viſelnek)
az Iſtennek ſerelme és ió vólta ezekből ki tetzik, ki az ő népéhőz,
és mint az ió atia, noha ſereti az ő édes gyermekêt, de midőn lát-
tia annak furcza állapattiát, kezeben az veſső megis ſuytogattia
(noha eztis nagy keſerueſen miueli az atia) hogy iőuendő gonoztól
óltalmazza: Ezképpen az atia Wr Iſtenis, hogy fellyeb ſeret mín-
ket hogy ſem az teſti atiák az ő gyermekeket, innenis ki tetzik,
mert az ő eggyetlen egy ſűlőttét adta mi érőttünk: nem miueli ezt
ſenki, hogy eggyik gyermekéért maſikát meg őletteſſe, ha miuelneis
de igen nehezen, és czak nem lehetetlen: de Chriſtus azt monde-
Ioan: 3. gya, hogy czak ſeretetiből miuelte ezt az Atia. Vgy ſerette Iſten
ez világot, hogy eggyetlen egy fiát adta érőtte.

Immár hogy vér ő ſent Felſege, nyomoruſág és kerezt alat
tart, nem azert miueli hogy gyűlőlne, de akar iőuendő rettenetes
bűntetéſektől őrízni. Ioſephet ártatlan azért vettete az tőmlőzbe,
hogy óltalmazza az tíztaſágot ő benne. Dauidot azert tarta mind
hóltig nagy haboruſágokban, hogy az ſok gonozſágot ő benne fo-
gyaſſa. Azert vere meg Manaſſeſt, Nabuchodonozort, hogy az
Engedetlenek ő el ſánt veſedelmes gonoz gondolattiokat véghőz ne viheſsék. Es
Kővér artanyok ezképpen nem ok nekűl haſonlíttatik az engedet népeln az kővér
hoz mert haſon árranyokhoz, díznókhoz, kiket őrízet alat ſoktak tartani.
la ojjok.

Mert noha miemberek az Iſtennek ſemeliere és abrázattiára
teremptettünk, és minden állatokok főűé válaztattuk de oly

meg

meg vetemet az terméſet, hogy ez Iſteni ió akaratot nem érti, értelme ſerint haſonlatos az baromhoz, czak teſtere viſel gondot. Ha ió és bódog állapatban vagyon, meg hízik, és ide és tóuá rúg, el hagyuan az ő igaz Iſtenét, más és kűlőmb Iſtent tiztelettiuel válazt magának, az mint erről feddette vala az Wr Iſten az Izrael népet régenten, az ő ſolgaiának Moyſeſnek általa, holot azt oluaſom: Es minek vtánna meg hízot az Izrael, Iſten ellen rugodozot. Meg hizakodtal, meg kővérettél, meg gazdagúltal. El hadgyá az Iſtent az ki fel magaztalta vala őtet, és meg vtála az Iſtent az ő meg ſabadítáſának kőſikláiát. Midőn az okáért az Wr Iſten láttia, hogy illyen ſabadon nyargal az ember, nagy kegyelmeſsen czelekőſi, ha ſőuént fon előnkben, meg rekezt bennűnket, kűlőmb kűlőmb nyomoruſágokat, gonoz hírt, betegſéget, az ő atiaĩ mértéke ſerint, boczat reiánk, hogy ezképpen zabolát veſſen ſaiunkba, és mint az gyermekdéd keduén tartot tulyok nyakra főre az verembe ne vgordgyúnk. Deut: 32.

Erzette Dauid az kereznek haznát, és azert énekeli ezt: Ió ennékem Vram, hogy meg aláztál engemet, mert én meg tanúlám az te igázitáſidat. Ez ielen valo prædicatióbanis illyen haznát mondgya az Vr az nyomoruſágnak, hogy az után iſmeri meg oztán az ember az ő előbbi ſzriét az ő kegyelmes Iſtenét, midőn láttia, hogy az ő ſegiſege nélkűl ſem egen ſem főldőn nem találtatik ſegitſég. Az mint ſent Dáuidis énekel: Hogy ha az Vr velőnk nem leſsen, minden veſedelem raitunk léſsen.

Touábba nem czak lelki de teſti bűntetéſekről is beſél az Wr Iſten ittis az engedetlen népnek, iſmet az feddeſre tér azért, és az bűntetéſre, melyek fogiák kővetni az Iſtentől el fordúltakat. Mond azert:

> Es ő eſsébe nem veſsi hogy én adom ő néki az bort, az buzat, az olayt, és én ſaporitom meg az ezűſtet ő néki, ő penig Baalra kőltötte az aranyat.

Es ígékben meg felel előſsőr az Wr amaz előbbi mondáſra, holot az parazna aſſony (ki viſeli az Iſtenteleneknek képét) azt mondotta vala, hogy az ő ſeretőĩ után megyen, kik ő néki mind kenyeret, vizet, gyapiat, olayát és italát meg adgyák. Arra felel azert az Wr

Isten, és leg előßőr, minek előtte az bűntetésről ßóllana, azzal vádollya őket, hogy azokat nem ismerik meg Isteni aiandékoknak lenni, aláb valók léuén az ßamároknál őkrőknél, kik meg ismerik az ő gazdáiokat és az ő iázlókat, az mint Esaias által ßól az Felseges Wr Isten. Másodßor azzal vádollya őket, hogy az Isteni aiandékokat az Baalra tzifrázták, kőltőtték, az báluányokra ficzerezték, hamis Isteni tizteleteket ßerezuén.

Ezt peniglen az Wr Isten nem czak az Izrael népében, de ez mostani világbanis méltan fedheti: Mert inkáb sokan az emberek kőzzűl, mind gabonáioknak boroknak terméſęt, az ő munkáioknak faratságoknak tulaidonittiák, vagy valami egyéb ezkőznek, vgy hogy ha azok meg fogynak, ketsęg nélkűl nagy drágaság leßen, nem goldoluán meg az Istennek mind egen földőn való hatalmát. Ackoresik esső mikor ő akaria, ackor leßen io meleg, mikor ő akaria: vißont ezeket megis tudgya változtatni terméßeti ellenis, ßabadon czelekedhetik. Mint az ßent Dauid királyis ßól, monduán: Az gyapiúhoz hasonló hauat adgya, és hinti az hauat mint az hammat: ki az ieget darabocka fagylallyá, melynek hidegsęgét ki álhattia meg: ki boczáttia az ő beßédét, és el oluaztia azokat: az ő ßele fu es az vizek folynak. Fed hát bennűnket arrolis, hogy az ő vőt aiandékit, nem arra az mire paranczollya, de kedue ellen való dologra kőltiűk, mint az pogany Tőrőkis es egyéb báluányozók oltárra egyéb Isteni tizteletekre fordittiák, veztegetik az Istennek sok nőmős aiandekit, kiket az Wr fenyeget az Esaias Prophéta általis, hogy magok leznek nyaualyáioknak oka: iay az ő lelkőknek, mert azok ßereznek nekiek nyaualyát. Hallyuk immar az bűntetéseket, melyeckel az Wr fenyegeti az báluányozókat és minden Istenteleneket.

Psal: 147.

Annakokáért rea térek, és el veßem tőlle az én buzámat, az ő v̊deiében, és mustomat diuattiában, és ki veßem kezéből az én gyapiamat, és az én lenemet, mellyel az én ellenem való rútságokat fedezték.

Isten elis vehetti az kit adot.

Első bűntetéſęt azt mondgya. hogy el veßi valamellyeket adot. Es mint ha igy ßóllana, Tű Izrael népe es minden emberek, kiket

Aegyptus

Aegyptusból az kemény rabságból, lelki és testi veszedelemből ki hozálak, ió földre helyheztettelek, teyel mézzel folyo földre bé vittelek, és az minemű sidalomban és gyalázatban vóltatok abban az én kegyelmességemmel tűreket meg könnyebbitettelek, hogy senki ne vélne bennetek nálam gyűlölségeseknek. De tű mind ezekről el feledközuén az én ió tételimet magatok érdemének tulaidonituán, báluányozásra forditottátok, abból az bódog állapatból, mellyet én minden érdemetek nélkül veletek miueltem, keressek és veztek az én tőllem való el fordúlásban, okot és feleletet. Ennekokáért, énis, miért hogy aiandékimmal iól nem tudtok élni, valamit tű néktek adtam. ismet mind el veszem, hogy gonosúl ne élhessetek vélle.

Kétség nelkül meg hűd atiámfia, hogy sem az kő esső, sem az veszedelmes zapor és ragya, mellyek gobonának, bornak, és minden éledelnek sükséget tesik, történetből nem esik, de az bűnért az Wr Istentől reánk boczáttatnak, mint ez nem czak az Oseas Prophéta prædikatióiából tetzik ki, de az szent irásnak egynehány helyeiből. Adamotis az Wr Isten az bűnért azonnal az földnek sirtalanságáual átkozá, monduán: Atkozot az föld te érőtted, nág fáratságos munkáual egyed annak gyűmőlczét, minden életednek napián, és tőuisset és bogáczkórót teremczen te néked, és az mezőnek fűuét egyed. Az Moyses által ehőz hasonló bűntetéssel fenyegeti az Wr Isten az bűnt, monduán: Atkozot léz az varásban, és átkozot az mezőben. Ismet: Az Wr az esső helyébe az te földedre ád port és hamuat, az égből sál te reád mind addig mig tellyességel el vesszendez.

Ragya, kő esső nem történetből vagyon.

Gen: 3.

Deut: 28.

Ez bűntetéssel ielenti oztán ki az Wr Isten, mely hasontalan, és meg ségyenülés az egyéb idegen Istení tiztelet, az mint ez mai letzkénkbenis ig sól az Wr erről. Mint ha azt módana: Miért hogy másnak tulaidonitotta az én ió tetelimet, el veszem azért tőlle hogy ki nilatkoztassam (vgy mond az Vr) az ő gonozságát az ő seretőinek semek előt, kiket senki az én kezemből ki nem ragadhat: az az, midőn minden iauaimat el veszem tőlletek, mint egy meg vtált Kuruát meg vetlek tűreket az tű seretőitők, az az, Istenitek eleiben, és azkor meg mutatom oztan, hogy semmi segitség nincz én ellenem, hiában vetettétek reménségteket azokban: mint hogy penig semmi mentseget semmi iót nem adhatnak azoknéktek, acképpen valóban az én bűntetésimtől sem szabadithatnak meg.

meg tűkteket. Igy czelekőßik az Wr minden Iſtenteleneckel, hogy ha láttia, hogy az ő ió intéſit nem veßi bé magának hadgya, magával meg iſmerteti, mely veßedelmes Iſten nelkűl lenni, el kőzelget penig hamar hamar az veßedelem ez fęlékre. Az mint Aaron és Moyſes vdeiében czielekődőt vala az Izrael nepével.

Iſten az gonoßokat magoknak hadgya.

Mert midőn Moyſes az Wr Iſtennel való beßélgetesben vólna folglalatos, addig az nép nem győzuén Moyſeſt várni, báluánt ónte magának, idegen Iſteni tizteletet ßerze. Mit mvele az Wr? Nem ßabadithattia vala meg az Wrnak buſúlt haragiától az arany bornyu az népet, ha Moyſes az Wr Iſten előt nem eſedezik vala. No ha egy előßőr virágozni láttatnak az Iſtentelenek az ő ßerenczeiőknek, az az, Iſteni tizteleteknek tulaidonittiak az ió és bódog állapatot, dé lęßen męg oly vdő, hogy ezeket el véuen az Wr Iſten ő tőlők, az ő rutſágokat és vndokſágokat ez vilagnak ßeme eleibe veti. Ne boßßonkodgyal az hűtetlenekre (azt mondgya Dauid) ſe ne irigykődgyel az gonoßúl czelekődőkre, mert mind az fű hirtelen ki vagattatnak, és mint az ződellő fű meg ßáradnak. Lattam az el hatalmazot hűtetlent, és hogy az fel fuualkodot, mint az ki teriedet zőldellő fa. De el múlék, és imé nem vala, kereſem őtet es imé meg nem találám. De nem elég az Wr Iſtennek, mert retteneteſſen gyűlőli az engedetleneket, czak egyfęle bűntetéſsel bűntetni, málſalis bűnteti, kiről igy ßól az Prophéta, monduán.

Zſal: 36.

> És meg állatom minden őrőmét, inneplęſęt, vy hóldnak innepét, ßombattiát és minden Innepe napiát.

Ez igén minden kűlső Iſteni tizteletetken ért, kit az ő feiőknek agyoknak gondolattiából ßerzettenek vala, es moſtis ßerezne valaki azzal feneygeti azért ez fęleket, hog véget ßakazt ebben. Meg állatom auagy meg ßűntetem. Véghőz viue az Wr Iſten ezt a Sidokonis, mikor az Aſſyriabeli nép által mind templomoſtol orßágoſtol meg fozta őket, rabſágra vitettetuén magokat. Vgyā ez fęle bűntetes, az mi vdvőzitőnk teſti fűletéſe vtánis, negyuen eztendő taián meg eſęk raitok, midőn az Romai néptől, tellyeſſęggel, orßágoſtol templomoſtol feneket fel forditatának.

Sockepepenbűntete Iſten az Sidokat.

Valóban igy lęßen dolgok minden Iſtenteleneknek, kik az Vrat

nem

nem véuén, Wr nélkűl léuén, retteneteſſen meg bűntetének. Az mint ez bűntetéſt viſeli immár az Pápa tudományais, ki leg elſőſőr bátor Szent Péter apoſtalon kezdetetet legyen, mint az Sidók Iſten tizteleti hogy régi ſent Atiákon, de miképpen ezek hogy el táuoztanak azoknak értelmőktől: acképpen az Pápa tudományais, midőn az ſent Péter apoſtal értelmétől kűlyeb lépet vólna: meg ſégyenite ezt az Wr Iſten, ki válazta kőzzűlők az ő népét, mint az Apoſtalokat az Sidó papok kőzzűl, kikis igẽ dűczekődnek vala az méltoſsággal, papi ſékuel, és ezeknek tanitáſok által ielenti kű az Wr Iſten, az őrdőgnek mely ſok álnokſágń el rekeztettenek vólna az egy fő alá, az Pápa alá. De ezekről másut.

Végezetre: Hogy az Iſtennek bűntetéſét czak valami állő fillőnek ne vélnék, az termő földeknek bűntetéſçreis tér, monduán:

El puztitom ſőlőijt és fűge fáijt, mellyek felől azt mondta: Bérőmben iutottak ezek énnékem, mellyeket az én ſeretőijm adták énnékem. Es erdőiẽ teſſem azokat, és à mezei vad meg eſi.

Az el puztúlásnak bűntetéſçnek okáról ſól itt kiuáltképpen, mint ha azt mondana: Minden lelki és teſti bűntetéſimet hozom azért reiáiok, mert nem nékem ő Iſtenőknek, de máſoknak az ő ágyokból kű gondolt Iſteni tizteleteknek tulaidonittiák az én ſok iő tételimet, nem akarnak arra nézni, az mely tzélra paranczoltam hogy irányozzanak, tndnia állik, az Tőruényre és az bizonſág tételre, valaki azért ez ſerint nem ſólland, nem léſen annak reggeli világoſsága. *Eſaiæ 5.*

Es reia emleköztetem ötet az Baalnak tizteletinek napiára.

Az az: Ha panaſolkodik az bűntetéſnek méltatlanſágáról, reia emlekőztetem ötet minden Iſteni tizteletire, mint kőuette ellenem az báluányozáſt, az mely tiztelettel engem kellet vólna tizteltni, azt ő az ő feiének tetzéſe ſerint, az ő báluánńnak adta és tulaidonitotta. Az Báluányokat az Wr ittis haſonlatoſsá teſi az maga tziffrázó kuruához, hogy inkáb teſſęk az ő latrainak. *Ciffras kuruák hoz baluanyozok haſonlatoſok.*

Es mikor fűlőn fűggőiéuel, arany lántzáual, magát

magát fel ékösítötte, és el ment az ö ſeretöij vtán, és én róllam el feletközöt, azt mondgya az Wr.

Az báluányozó emberekis azért czuffollyák eggyik okáért az Chriſtus ſeregét, hogy nem ez világi módra arannyal s ezüſtuel orſágol, de az Chriſtusnak Euangéliomiát alázatoſan víſeli, meg czeréluén ez világi kerezten az örökké való terhes dúczöſſeget. Im hallyuk azért ſzerelmes atiámfiaj kereztiének mint fenyegetözik az Wr Iſten az báluányozáſnak és minden bünöknek ellene, köuetsük azokáért amaz ö inteſét, ha el akariuk kerülni az büntetéſeket, hog ö átkot és életet adot elönkbe, de arra int, hogy válaſſuk az életet magunknak. Kit hogy minekünk meg engedgye az felſéges Wr Iſten, ſent fiáért Chriſtuſért, ſent lelke vezérléſéből reia ſegituén, mondgyuk el imez Imátſágot:

Imátſág.

VR Iſten, mi menyei dúczöſséges ſent Atiánk, az mi Wrunk Ieſus Chriſtusban kérünk téged, hogy az te nagy hatalmadnak általa az ióra az mi meg keményült ſüuünket lagyiczad és haiczad, hogy mi czak egyedül téged tiztellyünk, az te méltoſágodat és tizteſségedet teremtet állatnak ne tulaidoniczuk, de mind végig meg maraduán az te igaz Iſteni tizteletödben, ſent lelködnek általa orſágoly bennünk, táuoly kergetuén mi töllünk az mi éhen és ſomiuhan, és foga czikorgatua kórnyülünk forgolódó lelki ellenſéginket az pokolbeli Sáthánt, ki minden gonozſágnak oka mibennünk. Tábort iártas mi kórnyülünk az te ſent Angyaliddal, kik minden mi vtainkban velünk legyenek, hogy az kőbe lábainkat meg ne vtsük. Mind ezeket ſüuünk ſerint váriuk felſégedtöl, ſent fiadnak Chriſtus Ieſusnak érdömeiért.

Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK MAſodik réſzéből

HARMADIK PRAEDICATIO.

De imé,

DE imé, én hozzám haitom ötet, mikor az puztába viſem ötet, és ſóllok ö néki ſép ſóual.

14 Es meg adom néki az ö ſölöiét, mikor onnat az fogſágból meg hozom, és Achornak völgyét meg mutatom, hogy ió reménſęg támadgyó benne, és hálaadáſnak énekét énekli ott, mint ifiuſágának vdeiében, és mint ackor, mikor Ægyptus földéből ki iöue.

15 Es meg léſen ez, azt mondgya az Wr, hogy ackor azt mondod énnékem, En fęriem vagy, és nem mondod többé ezt énnékem, En Baalom vagy.

16 Es el veztem az Baaloknak neueket ſaiából, és nem emleközik meg többé azoknak neuekről.

Ezek az Igék moſtan mellyekből tanuſágunk léſen.

Ez Igéknek röuid értelme.

MIért hogy az felſęges Wr Iſten nem czak igaz, és nem czak az bűnnek keményen meg büntetőieis, de az emberi nemzetſęgnek kegyelmes és irgalmas Iſtene, és az ő válaztot hűueinek hűſęges óltalmazóia és gonduiſelőieis, kiket ſemmi veſedelem, nyomoruſág, ő tőlle el nem ſakazthat, az mint az ſent Pál apoſtal ſól; ecképpen az hűtetleneknekis ſörnyű romláſokat, veſedelmőket, vgy iöuendűli és prædikállya, hogy mind azon által az ő ſerelmes hűueit vigaztalás és bátoritás nélkűl ſemmiképpen nem hadgya. Ezen formán czelekőſik az Wr Iſten az ſent Oſeas prophéta taniſtáſának rendiben is, holot rettenetes bűntetéſſel fenyegete, mind ez vdeiglen az Prophéta, az Báluányozáſnak vétkét, kit nem ſok vdőre elis hoza az Wr Iſten, midőn az Salmanaſar feiedelem által az egéz Sidó orſágot el puztitatá, és az mely emberek ennek fegyuerét

uerét el táuoztathaták, azok az Assyriabeli fogságtól meg nem menekődhetenek.

De maga hogy ezek kőzőt való hűuek és szentek reménség nélkűl ne maradnának, ezekért ez ielen való igékben gyönyőrűséges vigaztaló beszédeckel szól az Wr Isten az Prophéta által, mellyekben nekiek meg szabadúlást igér, és arrais meg tanittia őket mit ezelekődgyenek, mihőz tarczák magokat, ha az kőuetkőzendő bűntetéseket akariák el kerűlni, mely bűntetések ezennel ezennel kőuetni fogiák az engedetlen fiakat. Igazán iőuendűle penig az ő hűueinek meg szabadulása felől, az hamisság nélkűl való Isten, mert bé tellyesedék ez az igéret, ackoron, mikoron az Cyrus feiedelem által az Sidók az ő hazáiokba vissza térének, noha ez lelki meg szabadulásnak kiualtképpen bé tellyesedése az Christus Iesus által lőt, mert az ő meg szabaditását árnyékozta ez meg szabadúlás.

Gondollyuk meg tahát az felséges Istennek nagy szerelmét, és az ő hűueihőz való diadalmas patrociniumát, mellyel meg tarttia mindenkor az ő benne bizókat, meg óltalmazza ez világnak háborgó tengere és szele ellen: és noha meh bűnteti az engedetleneket, kiknek bűntetések rettenetes és sőrnyű, de oly igazság szerető Isten ez, hogy az igaz embert az Istentelenuel eggyűt el nem vezti, soha vgy nem haraghatik, hogy atiai irgalmasságáról meg nem emlekőzzék, mellyel elől véssi az ő szerelmes népét, az mint erről igéretiis vagyon az Prophétánál, á hól azt mondgya, Hogy az mint az Anya az ő szerelmes gyermekéről el nem feletkőzhetik, de ha az szintén el feletkőznékis, ő az ő válaztot népéről soha el nem feletkőzhetik. Két tanuságunk léssen penig mostan:

I. *Meg szabadulast es mentseget iger az Vr Isten az ő nepenek.*
II. *De miuel tartoznak az hűuek ez ő io tetemenyeiert az Istennek.*

Ezekről sóluán rőuideden vég léssen tanuságunkban.

AZ ELSŐRŐL.

AZ felséges Atia mindenható Isten az Ezechiel prophéta irásának tizen negyedik réssében, igy szól: Es adok nékik egy szűuet, és vy szűuet adok ő belőlök, és kű vessem az kő szűuet az ő testőkből, és adok nékiek hús szűuet. Mely mondásában bessédében az Vr Isten, igeretet tessen az emberi meg romlot terméssetnek, ki sűnek keménségében áll, meg vyétásáról és meg szenteléséről, kiről ő szent

ő ſent Felſége ez ielen való ſent letzkenkbenis prædikál, és kiuel vigaztallya az bűntetéſtől meg rettent hűűeit, mikoron igy ſól:

De imé én hozzám haitom ötet.

Mely igéből eſedbe veheted, hogy az embernek az vduőſſége nek el vételére, ereſe, az ő romlot terméſeti miat az Adámtól kit fel vőt, nem lehet, és tellyeſſéggel hatalmatlan erre ő magától: máſut kel tahat ezt keresni, másban találllya ezt meg, tudni illik, az mindenhato Iſtenben, ki, mint meg hallád, azt igére Ezechiel által, hogy az kő ſűuet, az engedetlent, hus ſűué, az az, engedelmeſsé teſi, miképpen az ſent Dauid király és Prophétais keuánnya ezt, és kőnyőrőgis az Wr Iſtennek ezert, monduán: Teremcz én bennem tiztа ſűuet Iſten, és az erős lelket vijcz meg én bennem.

Ember erőtelen az üdueſſegre.

Pſal: 51.

De miképpen több nőmős és drága czőlekődetiben az Felſéges Iſtennek bőlcz és ió rendeléſi vadnak: az képpen az engedetlen ſűuek engedelmeſsé tételébenis imez harom módot talált ő felſége, az mellyekről ez ſent letzkénkbenis emlekőzetet teſen: Előſőr, az mint az Prophéta általis ſól, az puztára viſen, az az, kereztnek, nyomoruſágnak, haboruſágoknak tűzében bé vet, hogy azok által ki tiztitaſſunk, az Adámtól reánk maradot ſenyből ki moſodgyunk, és mint az arany az tűzben vgy meg ſépűllyűnk es tiztűllyunk. Ezbenis nagy haznokra czelekőſik az Wr Iſten az ő hűueinek, mint erről tanubizonſágot teſen az ſent Iob Patriárchais, kinek valóban réſe vólt az nyomoruſágban, holot igy ſól: Imé bezzeg bódog ember az, kit Iſten meg dorgál. Annak okáért az mindenhato Iſtennek bűntetéſet meg ne vtállyad. Az kit ſeret az Vr meg dorgállya, miképpen az atia az fiát az kinek iauát akaria.

Iſteni mod az engedetlen ſűuhöz.

Iob: 5.

Pro: 3.

Második módgya az Wr Iſtennek ebben, ſépen ſóllás, noha ez igéuel az Wr Iſten az tanitókatis inti az ő tiztekben való hiuen el iáráſra, hogy, tudnia illik, az ſent Pál mondáſa ſerintis, az Iſtennek igeiét nag értelemmel prædikállyák, de mindeneketis int és kegyelmes igéretet teſen, mellyel vigaztal és az iora kéſit és igazgat: mert miképpen az bűntetéſnek fenyegetéſeuel rettentéſsel az ſű lánkaduán vagyon, az képpen az vigaztaláſſal kegyelmes igiretteckel meg éled Erről mondgya az Dauidis az ő énekében: Az te neuedben őruendeznek minden napon Az te igazſágodban fel magaztaſtatnak. Mert az ő ereſeknek ékőſſége te vagy, és az te ió akaratod által emeltetik fel az mi ſaruunk. Erről énekel Ieremias

Pſal: 89.

Thren: 2.

Thren: 3. is, monduán: Minden reggel meg vyulnak az ő irgalmassági, nagy az te igazságod.

Harmadik módgya ő szent felsęgének az engedetlen szűnek engedelmessé tételében, az ő igeretinek meg tőkéllése, és valóban való meg adása, kiről igy szól ez ielen való prædikatiónkbanis:

Es meg adom néki az ő szőlőiét mikor onnat az fogságból meg hozom, es Achornak vőlgyét meg mutatom, hogy ió reménsęg tamadgyon bennek.

Mely igékben az Vr Isten immár éppen és tellyesseggel való meg szabaditásáról szól az Sidó népnek, az rabságból házáiokban való menésęről. Emlőkezetet teszen az szőlőrőlis, ki az emberi termeszetnek nem oly szűksęges, mint az buza, gabona: de maga ő tellyesseggel immár, nem czak az ki valoban szűkseges volna, de az ki szolgálna az tiztessęges vigásagra és egyeb győnyőrűsegreis meg adnaia: és az Sidó népet ez igékben tellyesseggel amaz első meg szabaditásra viszi, emlekőzteti, mellyel kőrnyűl vőue őket, midőn Aegyptomból Pháraho insęgéből ki hoza: és mint ha igyszóllana:

Miképpen az tű atiaitockal czelekődtem, kiknek szűueket meg haitottam, hogy az Moyses beszédére figyelmeznének, paranczoltam hogy őtet kőuetnék, azok kőzzűl penig azokat, kik az Aegyptombeli nagy rabságbol meg nem lagyúltak vala, az puztában negyuen eztendeig nagy sok nyomoruságockal tanittotam: mind azon által az én tőruényemet nékik eleikben sok szép igéretimmel egyetemben adtam, mellyeckel magokat bátorithatták vigaztalhatták az nagy sok nyomoruságok kőzőt, végezetre által hozám őket czuda hatalmammal az Iordán vizen, és Iericho varasába vőm, győnőrűseges helyre, ki neműnemű okokból az vtán Achornak neueztetek: holot ő nékiek niluán való reménseget adtam az igért földről, midőn azoknak gyűmőlcziuel élnének.

Hasonlatos képpen mostanis czelekődherem, czelekőszemis, mert tű kőzzűletek kik az Assyriaij és Babyloniaij fogságba vitettek: szűueket erre verzérlém, hogy az Cyrus feiedelemnek, az meg térésnek paranczolattiafelől, szót fogadgyanak, és az Zorobabelt, Iosuat, Nehemiast hadnagyúl, vezérűl bé fogadgyanak: és noha sok vti bódogtalanság elik raitok, midőn házáiokban mennek-

is, az

ís, az ellenſegtől ſok felől való bántáſok léſſen: mind azon által Prophétákat boczátok nékik, kik az ő fęlemes és erőtelen ſſűueket az ſok nyomoruſágok és háboruſágok kőzőt, támogaſſák, vigaztallyák, bátoriczák, és mind ezeknek vtánna bizonnyal meg hűdgyek, hogy az tű tellyeſęggel való meg ſſabadúláſtokra nagy gondom léſſen, megis ſſabaditlak bennetek. Ezt penig vgyan megis tőkélle az Felſeges Iſten, kiről tanubizonyſágot teſſen az Esdraſnak és Nehemiaſnak kőnyueij, ſőt az Zachariaſnak és Aggæuſnak kőnyueijs.

Ez harmadik dologgal az mi kegyelmes Iſtenűnk mellyet ſſokot czelekődni az engedetlen ſſűueckel, tudni illik, igéretinek bétőkélléſęuel, nem czak az Sidó népeket vőtte és veſſi kőrnyűl, de minden hűueiuelis igy czelekőſſik, midőn az ő kegyelmes meg halgatáſának v̊deie el érkezik, mely v̊dő noha neha kéſedelmesnek láttatik, de igy tetzet az Wr Iſtennek, hogy előſſőr, mint az vaſat, auagy az aranyat iól meg verik paskollyák, tűzben tiztittiak, és az vtán ſſépitetik meg: ezképpen az hűuekis az ő ô ſſűletéſek ſſerint, ſemmiképpen az Wr Iſtentől ſem̃it ſem érdemlenek: de midőn oztán valóban meg vakartatnak, az ſſent kereztnek tűzéuel meg tiztitatnak, az Wrnak draga iárma miat az ő fődéſſęgekből, az az, vtállatoſſágokból ki tiztitatnak, főlőtte igenis érdemelnek oztan az Wr Iſtentől minden fęle iókat.

Vrnak iarmat viſelik az hűuek.

Bizonnyal hűdgyűk hogy az Abakuk Prophéta mondáſa ſſerint, ha kéſedelmet teſſen az Wris, iőtőn iő azert, meg ielenik végre és nem hazud. Ne ſſabiunk v̊dőt és módot Iſtennek az meg ſegitetben, czak ez az mi dolgunk, hogy hűdgyűk hogy iő, és az ſſent Pál mondáſa ſſerint az reménſeg meg nem czal minket.

Remenſeg meg nem czal.

Noha ſok iőuendűléſek találtatnak az emberi eztől, mellyek az kereztién orſſágoknak ezennel ezennel kőuetkőzendő rettenetes puztuláſokat romláſokat ielentik, de azt merem mondanom, hogy ha mi az mi kegyelmes Iſtenűnket ſſűbeli pœnitentia tartáſunckal, imádſágunckal, kőnyőrgélűnckel, v̊deién engezteluén, meg találnánk, valóban az ő kelyelmes termeſſeti ſſerint az Wr Iſtenis el forditaná róllunk mind az ielen való, mind az kőuetkőzendő veſſedelmeket, az mint erről igazán ſſól az Sucz Varasbeli Bildad, monduán: Ha ſſorgalmatoſſan az erős Iſtent meg keresnéd, és az mindenható Iſtentől boczánatot kérnél, czak tizta ſſűuő és igaz légy, bizonyára fel ſerken tetérőtted, és el végezne az te igazſágodnak haylokát,

Iſten az bűnteteſt az meg teresſel el forditia.

Iob: 8.

Ieremi: 4. Iſmet az Wr Iſten az Ieremias Prophéta által igy ſól: Mert ha meg térendez Izrael, azt mondgya az Wr. En hozzam téry. ha én tőllem el veted az vtallatoſſágidat, és ha nem budoſol, és ha igy eskűſzöl: Eél az Wr, tőkélleteſſegben, itéletben és igazſagban, áldgyák (ez az igeret) ő benne magokat minden nemzetſegek, és ő benne dűczekődnek. Az Eſaias által meg igy ſól: Hadgya el az gonoz ember az ő vtát, és az álnok férfiu az ő gondolatit, és térien az Wrhoz, és kőnyörűl raita, és az mi Iſtenűnkhőz, mert hailando az meg boczatáſra. Az Baruch prophéta által is azt igére az Wr Iſten az meg térő népnek, monduán: Viſſza hozom őket az földre, mellyet hűtemmel igértem az ő atioknak Abrahámnak, Iſaaknak, és Iakobnak, hogy el vegyék azt, annak fölötte őket meg ſokaſitom, meg ſem keueſednek.

Eſa: 55.

Baruch: 2.

De miért hogy ſerelmes atiamfiai kereztiének, az Iſtennek népe hű ſerege, nem vgy az teſti ió ſerenczét és bódog állapatot oháittia, mint kiuáliképpen az lelki és őrökké meg maradandó ſabadſagot, ſűkſeg az teſti ſabadſágnak példaiában erről is ſollánunk, mely az igaz Moyſes az Chriſtus által meg lőt. Vőd eſedbe azert: Az Felſeges mindenható Iſten az igaz Moyſeſt, az az, az Ieſus Chriſtuſt, ackor kűldé és boczata ez világra, mikoron mind az Sidó nemzetſegnek, ſőt égh alat minden nemzetſegeknek állapattiok veſző ſelben vólna, az ördögnek hatalmaſsága miat: Ez el iőuén, mint amaz régi Moyſes, fel vőue hadnagyſágát az ő népének, ſólla, prædikálla, és ſent lelkének általa megis haita az ióra ezeknek ſűueket, hogy az hiuó Iſtennek beſzédének és paranczolattiának engednének, el hagyuán minden ezzel ellenkező dolgokat.

Lelki és igaz bodogſagrol.

De miért hogy még az meg vyúlt és ſent életre fordúlt kereztiénekbenis nem találtatik tellyeſſeggel való tőkélleteſſeg, ſűkſeg lőn hogy ez az Ieſus Chriſtus kűlőmb kűlőmb ſele veſſőckel, ſuiſogátalockal, nyomoruſágockal, haboruſágockal ezt az viſſa fordúltſágot naponként fogyaſſa, és az el kezdet iót ő bennők naponként gyokorollya, mint ez ſele ió és meg ſokot tanitáſáról önnön magais ſól az élő Iſtennek fia, az mi Wrunk Ieſus Chriſtus, monduán: Az ki én vtánnam akar iőni, vegye fel az ő kereztit, és kőueſſen engemet. Az ſent Pál apoſtal peniglen erről iſmet ſól, monduán: hogy ſok nyomoruſágoknak és haboruſágoknak általa kel az menyorſágba menni.

Matt: 16

De tekéncz

De tekéncz meg ebben való kegyelmessęgétis az mi meg váltó Iesus Christusunknak, nem czak ki nem v̊z, nem czak ki nem kerget magátol, de sőt arra int, hogy őtet kőuessűk. Miképpen kel penig őtet kőuetni? hogy hogy, annak tanitására, mint régen az Izrael nepének az haza menetelre való kalauzokat adot, acképpen mi nekűnkis pâztorokat, tanitókat, rendelt, az kik az tudatlanokat taniczak, az el teuelyedteket ió vtra vigyék, az erőtleneckel ió l bánnyanak, hogy az ő királyokat meg ismeruén, végeztre bé iussanak az lelki Chanaánnak földébe, az meg igért és Christus által meg ſerzet őrőcké való dűczőſęgbe.

Ennek penig el hitelére hogy álhatatosoknak találtassunk, meg igiri az mi ſőlő hegyűnketis borunkatis, az az, az ſent lélek Istennek vigaztalása és bátoritása által az mi ſűueinket meg vidamittia, és Istennek kedue ſerint való épsęgre fordittia. Ez ockal neuezi az ſent Pál apostalis az ſent lélek Istent, az mi v̊duőssęgűnknek zálogának. 2. Cor: 1.

Az kik immár az lelki ſabadsággalis vigak az Wr Istenben, gondgya vagyon az Wr Istennek oztán ezeknek testőkreis, az ő el rendeléſe ió akarattia ſerint, Christus Vrunknak illyen mondása kit meg erőſsit: Keressętek előſőr Istennek Orſágat, és az ő igazságát, és az vtán mindenek meg adatnak tű néktek. Példákis bizonittiák ezt, mert nám az Christus Iesusnak kőuetőŋ testi ſűksęgekbenis meg holgattatának, mint az hét ezer fęrfiak. Az őzuegy aſſoniallat az ő fiának fel tamaztásá[illegible], és tőbbek: sőt hogy ha ez életben (az mint gyakorta) az k[illegible]eztet Christus vtán viſikis, nem igen sulyos dolognak tarttiák ezt, tudgyák azt, hog őkis Christus nyomdokit kőuetuén, ahouá Christus bé ment az kerezt viſelésben, őkis oda kőzelitnek, amaz mondás ſerint: Ha ő véle egyűt ſenuedűnk, véle eggyűt megis dűczőitetűnk. Meg gondolu án az hűuek S. Pálnak amaz drága mondását, ki igy ſól: Az én Istenem penig meg tellyesiti néktek, valami nékűl ſűkölkődtők az ő gazdagsági ſerint dűczőſęgessen az Christus Iesusban. Az Istennek pedig az mi atiánknak dűczőssęg mind őrőckőn őrőcké. Amen. Matt: 6.

AZ MASODIKROL.

Mikoron az Wr Isten az egéz világot az bűnért, vizzel tellyessęggel el veztette vólna, de mind azon által az ő kűczin czelédgyét és valaztot népét Noe patriárchát nyóltzad magáual

Noeban haaladásnak peldaia vagyon.

kegyelmessen meg tartá és meg őrizé, és ió tételéről meg emlekőzt uén az Noe Patriarcha igen ßép halaadásnak módgyát az el vő iókért adgya előnkbe: mert meg ßabadúluan az veßedelemből óltárt épite az Vrnak, és áldozatot tőn, kétsęg nékűl hálaadó áldozatot: Az mely kedues vólt az Wr Istennél, ki az hálaadó áldozatról paranczolatotis ada; de czak ez mai ßent letzkénkis az Wr Istentől el vőt iókert hálaadásra nodit bennűnket, holot midőn meg ielenti az Wr Isten az Sidó nemzetsęgnek, hogy noha az engedetleneket ő kőzőttők rettenetessen meg bűnteti, de az ő kőzőttők való ßerelmes népét meg tartuán, az hálaadást kéuánnya, midőn igy ßól:

Es hálaadásnak énekét énekli ott, mint ifiuságának v̊deiében, tudni illik, ackor midőn Aegyptusnak főldéből fel iőue.

Holot ez mondásban az Wr Isten emlekőzteti az népet amaz régi ió téteménire, mellyeket czelekődőt vala az ő atiockal, midőn nagy hatalmas kézzel az Pharahónak insęges rabságálból, ki ő nekiek mint egy vyonnan ßűletések gyanánt esęk, az veres tengeren ßárraz lábbal által hoza, és mint ackor ez az nép hálaadással tiztele az Wr Istent ezért az ióért, monduán: Eneklek az Vrnak: mert az ő nagyságos hatalmasságát meg ielentette, az louagat és az gyalogokat az tengerbe vezte: En erőssęgem és én énekem az Vr, mert engemet meg ßabadúta ez az én erős Istenem, ezt diczérem, ez az én atiamnak Istene, azért fel magaztalom őtet. Azt kéuánnya azért az Wr Isten ez néptőlis, hogy mint régenten az ő atiok az Istennek ió téteményét hálaadással vőtték, hasonlatos képpen őkis czelekődgyenek, midőn az meg ßabaditást láttiák. De hallyad:

Es meg léßen ez, azt mondgya az Wr, hog ackor azt mondod én nékem, én fęriem vagy.

Vegreis Istenhőz kel futnunk.

Mint ha igy ßóllana az Wr Isten; Miképpen az parázna aßßoniállat az ő latraitól hamar meg vnatik, és ackor veßi eßébe hogy nem kellet vólna az ő iámbor fęriét el hadni: Azképpen teis én népem, midőn eßedbe veßed, hogy sem egen sem főldőn én kűuűlem segitsęget nem taláz, czak engemet kezdez tiztelni, czak én tőllem

kezdez

kezdez fűggeni, azzal az segitsęggel kezdez segitsęgűl hiuni, az mely segitsęgnek formáiát az én igémben te néked elődbe adtam.

Nem mondod tőbßőr, én Baalom vagy.

Nem tiztelz idegen Isteni tizteteltel, sőt énis azt az iót czelekőßőm veletek, hogy az Baalnak neuét, az hamis Isteni tizteletnek neuét, ki veßem az tű ßaiatokból, az hamis Isteni tiztelettől meg ßabadituán benneteket, magamnak ßerelmes népemmé tezlek. Miképpen azért minden v̊dőbeli hűuek az el vőt iókért ßép halaadásockal tiztelték az Vrat, az mint az ßent Dáuid király énekéből ki tetzik sok helyen, magais és int egyebeketis hálaadásra, monduán: Aldom az Wrat minden v̊dőben, az ő diczireti mindenha az én ßámban léßen. Az Wrban dűczekődik az én lelkem, hogy hallyák ezt az nyomorúltak és őrűllyenek. Diczíriétek az Wrat én velem, és egyaránt fel magaztallyuk az ő neuét. Az vén Tobiasis az el vőt iokért illyen hálaadó éneket énekel: Diczirendő az Isten, az ki él mind őrőcké, és az ő orßágais hirdetendő. Mert ő ostoroz meg és ismet kőnyőrűl, ő vißen pokolra és ismet ki hoz. Tob: 18.

Mondom minden hűuek tudták kedues tizteletnek lenni az hálaadást az Wr Istennek, mint kit vgyan paranczoltis, annakokáért ez kéuántatik, hogy ez ő tizteleti mind őrőcké zengien az ő válaztottinak ßáiokban és ßűuekben. Mert ez vgyan tiztek az Christus meg váltottinak, hogy mind testi lelki iókért hálaadók legyenek, kire minket az terméßetnek tőruényeis vezet; mert ha azok az ő ió tételekért kőßőnést és hálaadást érdemlenek, kik czak ez világi dolgokban segithetnek; mentől inkáb hálaadásnak tizteletiuel diczirendő az tőkélletes ióknak adó Istenne, kinek aiandékiában semmi fogyathozás és veßedelem nem lehet; mert az ő ió tétele magátol az Wr Istentől, ki minden iósagnak kút feie, veßen méltoságot és bőczűletet: noha penig láttatik neha meg kőseriteni, de hadgyuk magunkat bizuást az ő atiai gonduiselésęre, meg gondoluán azt, hogy az Isten ßeretőknek mindenek iauokra esnek, és nincz semmi kárhozattiok az Christusban valóknak.

Touábba ez vtólso tanuságban aztis eßűnkbe vegyűk, hogy az hűueknek az ő termeßetők, ßokások és erkőlczők, mely az Isten felől való igaz és álhatatos kereztiéni vallástétel, mi bennűnkis meg találtassęk, mint erről is igiretet teßen az Wr az Oseas által ez mai ßent leztkénkben, monduán:

Es meg léßen ez, azt mondgya az Wr, hogy ackor ezt mondod énnékem, én ferjem vagy, és nem mondod többé ezt énnékem, én Baalom vagy.

Szaiſalis vallaſt kel Iſtenről tenni.

Itt ez igékben máſodßor az vallástételt kéuannya az Wr Iſten, mert nem elég czak az ßűben viſelni az Iſteni vallástételt, ßayalis valláſt kel ő rólla tenni, ßent Pálnak amaz mondáſa ßerint, Sűuel hűßűnk, de ßayual teßűnk valláſt az vduoſſégről. Chriſtus Vrunk is mond: Az ki val engem az emberek előt, énis vallom azt az én atiám előt: de ha ki meg tagad engem az emberek előt, énis meg tagadom azt az én atiám előt ki menyegben vagyon. Erre iólleher az Iſteñek batorito lelke ſegét kiuáltképpen, de miés vgyekőzzűnk raita, előßőr meg tekéntuén az Wrnak ezbeli kéuánſágátis, ki az ßayual való vallás tételtis kéuánnya; máſodßor meg emlekőzuen minden ßent Prophétáknak, apoſtaloknak, martyromoknak, nem czak ßűuel, de ßayual váló kereztiéni vallástételeket az igaz és élő Iſten felől.

Mondom annakokáért hogy miés ne iſmeriűnk más és kűlőmb ferjet az egy Ieſus Chriſtus kűuől, kinek az ßent Lélek hűttel kőtelezet minket, ettől el ne ßakadgyunk, mert ha kűlőmben czelekőßűnk, fizetéßűnk ollyan leßen, mint az el vetet hűti hagyattaknak, es parázna ágyaſoknak: de ha meg maradunk az tőkélleteſſégben, miés réßeſültetűnk az mi vő legényűnknek menyei és őrőcke való iauaiban, ki veßi az mi ßánkból az Bálnak neuét, az az, ßent lelkének általa az mi goromba erőtlen állapatunkat vaſtaggá és álhatatoſſá teßi az ő kedues és igaz iſmeretire, nem engedi hogy az vndokſágban heuerűnk, mert az vilagoſſágnak az ſőtétſéggel nincz ſemmi kőzi, minden hűtetlenſéget és téuelygéſt ki gyomlál, magának ßent népéué téßen, mint fogadáſa vagyon erről az Ezechiel Prophéta által, hogy az kő ßűuet hús ßűué, az az, minden iór a engedelmeſsé teßi: Kit hogy meg czelekődgyék velűnk az ő tiztelſſégének és dűczőſſégének teriedéſéért ßűűnk ßerint kériűk az ő iő vóltáért ez imadſágban, monduán.

Imádſág.

Mennyei

MEnnyei ſzent Atiánknak kedues és ſzerelmes fia Wr Ieſus Chriſtus, legyen áldot az te neued, ki minket ſem arannyal ſem ezüſtel, de drágalátos véreddel az lelki Babylonból ki hozál, auagy az kegyetlen lelki Pháraho fegyuerétől meg őrzél és meg mentél, hogy minket őrőcké való halállal meg nem ölhet; de áldunk téged az mindennapi iótéteménidértis, mellyel minket elől véſzez minden v̂dőkben: és kérünk téged, hogy tarcz meg minket az álhatatoſſágban, engedgyed hogy iól vitézkőduén meg tarczuk az hűtet és ió lelki iſmeretet; erőſſicz meg minket erőtelenſęginkben, batoricz fęlelmes vóltunkban, hogy naponként ſiethesſünk az heruatatlan koronának el vételére, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK MAſodik réſzéből

NEGYEDIK PRAEDIKATIO.

17. ES frigyet ſzőrzek ő nékik azon az napon, az mezei vadackal és az éghi madarackal, és ez földi czűſzo máſzo állatockal, az iuet, az fegyuert, és az hadakozáſt el veztem ez földről, és meg nyugatom őket nagy bátorſággal.

18 Es vyonnan el iegzelek tégedet magamnak hazastárſúl mind őrőcké, és el iegyzelek tégedet magamnak igazſágual, és itellettel, kegyelmemből és irgalmaſſágomból.

19. Es el iegyzelek tégedet magamnak hűttel, és meg iſmered az Wrat.

20. Es léſzen azon az napon hogy meg halgatom, azt mondgya az Wr, meg halgatom az egeket, ők-

is meg halgattiák az földet.

21. Az földis meg halgattia az buzat, az muſtot, az olait, és ökis meg halgattiák az Izraelt.

22. Es bé vetem én magamnak ötet az földbe, és meg kegyelmezek annak az ki kegyelem nékül való, és ezt mondom annak az ki nem én népem vala: En népem vagy te. Es ő azt mondgya: te vagy az én Iſtenem.

Ez Igéknek rövid értelme.

Az ſent Eſaias Prophétának általa az Felſęges Iſten az ő népének megoltalmazáſáról és ő hozza való kegyelmes gonduiſelésęről így ſól: Mikor penig látnám hogy ſenki nem vólna az népnek ſegitője, és almélkodnám hogy ſenki nem ſegélleneie őket, ſabadulást főrzer nékem az én karom, és az én haragom ſegélle engemet. Mely mondáſát és igéretit az Wr Iſten mindenkoron bé ſokra tellyeſiteni az ő válaztot hűuein, noha ezekeris az bennek lęuő bűnért, proba és hogy így ſóllyak, bűntetés nékül nem hadgya: mind azon által az ő kegyelmeſſęgének és irgalmaſságának az ő válaztot népéhőz ninczen ſem vęgi ſem ſáma, és áhol az emberi ſegitſęg meg fogyatkozik, ott az Iſtennek ſegitſęge iarúl elől.

Ezen kegyelmet és ió téteménit ez meg hallot igékbenis aiánlya az Wr Iſten minden hűueihőz: mert mikoron az bűnőkért az nagy és ſulyos bűntetéſeket elől ſamlálta vólna, immar viſontagaſsággal tér az vigaztaláſokra es ió téteményekre, mellyek elől fogiák venni azokat, kik az Iſteni ſeretetben igaz Iſteni tiztelętekben meg maradnak, vgy hogy az keſerues nyomruſágok, ſorongató háboruſagokis, ő nekiek haznokra és örömökre fordúlnak, mert ezzel ők fenitékben tartatnak, hogy az Iſteni ſeretetben örőckė meg maradgyanak.

De mint ez elől való prædikatiónkban, vgy moſtanis az ió téteményekért, miuel tartozzanak az emberek Iſtennek, tudnia illik, engedelmeſſęggel hálaadáſſal, int ezekre bennünket. Mely dolgokra ha iranyzunk azt czelekőſi ő ſent Felſęge velünk, hogy, miképpen az meg hallot prædikatiqinkban meg értėnk, minden

bűntetés

bűntetés kőrnyűl fogia azokat, az kiknek Isten ellensęge: az képpen ez ielen való igékben meg értiűk minden állatokat ßolgálni és haznokra lenni azoknak, az kiknek az Wr Isten kegyelmes és ió akaratú, vgy annira, hogy az mint az ßent Pál apostal ßól; ha Isten velűnk, senki nem leßen ellenűnk.

Ez kéuántatik azért minden hűuektől, hogy ha Istent ez egéz világgal őueieknek akariák tenni, az igaz Istent ismeriék, ő hozza meg térienek, és az ő kegyelmessęgét két kézzel kapiák; mert ha ezt nem czelekőßik, az Istennek harágos itéleti és minden állatoknak kegyetlenkődése el lepi őket. De mind ezekről ßóllunk nilüábban, és az Wrnak kegyelmessęget az ő ió téteméniből magaztallyuk, az mint ez ielen való prædikatiois czak ezben foglaltatik be:

Tudnia illik, az Istennek ió tétemeniről, mellyek közelitik az őtet ßeretőket, beßellek ket rendben.

Az Wr Isten ßent lelke által adgyon erőt ennek haznosan való ki kiáltására.

MIdőn az Wr Isten az mi első ßűleinket Adámot ez Euát az paradiczomnak győnyőrűsęges kertében, ßentsęgben és artatlanságban teremtette vólna, nem lőn elég ő ßent Felsęgének ez az ő ió tétemény az emberhőz, hogy minden teremtet állatoknál ßeb és ékesbés okosb állat lenne, ki czak egyedűl érteneie az Isteni mennyei felsęges dolgokat, sőt minden teremtet állatokon Vrra, az mint ßent Dauidis ßól, és gazdáuá téué, hogy miképpen hogy minden teremtet állatok ő érőtte teremtettenek, az képpen ő nékiés ßolgállyanak. De miképpen hogy az pokolbeli őrdőgnek irigysęge által meg foztattunk az mi első teremtésűnknek ßentsęgétől, és az mint hogy ackoron mindenek ióra ßolgáltanak mi nekűnk; az képpen immár az őrdőg őztőkelésęnek miatta az bűnért mindenek ellenűnk vadnak, és mindenek mi reánk tőrnek éghi, földi és vizi minden állatok. Vißont, az Wr Isten ki gazdag irgalmassággal és kegyelmessęggel, meg békéllik velűnk, meg békéllik mondom velűnk, és minden teremtet állatokat meg békéltet mi velűnk, czak az ő méltán hozzánk illő tiztessęgét meg adgyuk, és az bűnőckel ne busiczuk. Miképpen ez meg hallot ßent letzkénkbenisigéri az ő ió téteménit, mind testi és mind lelki képpen az ő válaztot népének, midőn igy ßól:

Emberek nagy meltosaga az eset előt.

Emberi nagy bodogtalansag az eset vtan.

Es frigyet

Es frigyet ßörzek ö nékik azon az napon, az mezej vadackal és az éghi madarackal, és az földi czúßó máßó állatockal, az iuet, az fegyuert, és az hadakozástel veztem az földröl, és meg nyugatom öket nagy bátorsággal.

Vöd eßedbe: Ez ö iö tetemêninek elöl ßámlalásában két dolgot ád elönkben: Elößör, az mi néz az oktalan állatoknak (mellyek vagy lábasok vagy repesök) kegyetlenködésęre: akaruán emleköztetni minket amaz mi elsö állapatunknak bódogságára, melyben, az mint mondám, minden állatok ßolgálnak vala: mely mi állapatunk az bűnért meg változot, vgy hogy immár minden teremtet állatok, mint Istennek ellensęgire, reánk támattanak.

Es ketsęg nélkűl atiamfiaij, ne aliczuk történetnek, az vdö iárásának, auagy ßokásnak lenni, midön az oktalan állatoktól, fęrgektöl az emberek, vagy magok, vagy marháiok nyomorgattatnak, hogy az kigyo mergesen meg haraphat nem történet hoǵ az sáska, czerebogar, ßúnyog, veréb vetésűnkben ßölönkben kárt teßen nem történet, de az bűnért az Wr Istentöl reánk boczattatot ostor, mint erröl à ßent irásban sok bizonságok találttanak: miképpen à Moyses általis fenyegetözik az Vr Isten, mõduán: Ha az én rendelésimben nem iarándotok, boczatok reátok kegyetlen mezei vadakat, hoǵ az tű barmaitokból tűteket ki puzticzanak, és tűteket el fogyassanak, annira hogy puzták legyenek az tű vtaitok. Sok magot vißez ki az mezöre, és keueset takarz bé, mert meg eßi azt az sáska: Szölöket vltetz, és azokat miueled, és bort nem ißol, és nem ßedz, mert meg emézti azt az fęreg, minden faidat és földödnek minden gyűmölczét meg emézti az sáska.

Kigio, czere bogar, vereb, mind Isten ostora.

Leuit: 26:

Deut: 28.

Ez bűntetést ßeműnckel láttiuk ez ielen való eztendökben, de mêg sem ismeriűk lenni Istennek bűntetésęnek, az bűnért, mint az lopo, toluay, nem örömest vét magára, mind addig halózza, mîg lehet: Gonoz ßokás ez, és fęlö, kit tauoztasson ö ßent Felsęge, hogy ez az nagy vakitásnak neműnemű iegye ne legyen mi bennűnk. Czudálkozom én az Istennek az ö kegyelmessęgén, czudálhozhatol teis atiámfia velem egyetemben; mert noha az bűnért fenyege

nyeget bűntetéseckel, de más felől, mint kyegyelmes atia, kéz ismet az bűntetéseket rollunk el venni, czak az ő ió akarattiáual tudgyunk élni.

Azt mondgya hogy frigyet ßőrőz kőzőttűnk, az oktalan állatok kőzőt: hasonlatosságot veuén az két haragos és ellenkőző emberektől, kik mind addig ßoktanak egymással ellenkőzni, mîglen békesęg, frigy, kőzőttők nem léßen. Az Wr Istenis azt fogadgya, hogy meg engezteli, ßollittia, tartoztattia az oktalan állatokat, hogy ne kegyetlenkődgyenek raitunk, hanem czak az ő engedése ßerint. Innen immár vőd eßedbe, ha Isten te testődnek ellensęgiuel bir, kétsęgnélkűl az te lelkődnek hohérétis az régi kigyót meg erőtleniti, hogy az te veßedelmődre, gonoßodra, te néked ne árthasson, te néked mondom, ki kőrűl futos és olálkodik, mint az siuó riuó Orozlány, ki hűt által Christusba óltattal. Ez ez ő mostani ió téteméninek előd ßámlalásának első rendi.

Második rendi kőuetkőzik, melyben az emberek kőzőt való kegyetlenkődéseketis le ßallittia, és meg enyhiti. Mert noha egy teremtő Wrunk és Istenűnk vagyon, és mindnyáian emberecké teremtettűnk, de mind azon által, oly igen meg veßet és meg fordúlt az mi állapatunk, hogy az oktalan állatoknak kegyetlensęgőket egy más kőzőt felyűl haladgyuk: sőt noha mindnyáian emberi terméßerűek vagyunk, de az oktalan állatok nem sietnek vgy veßedelműnkre, mint mi emberek egymas ellen fennyűk fogunkat. *Isten emberi kegyetlenk edőstis meg enyhit.*

Mert nem czak azockal ellenkődűnk, kik immár az egy igaz Istentől el fordúluán, idegen Isteneket magoknak válaztottanak, mellyeckel kéuántatik az ellenkődés az egy keteztiéni hűtért: de mint kik immár az kereztsęget az ßent háromság Isten neueben fel vőttűk, fogadást tőttűnk ő neki, ßoktunk egymás ellen kegyetlenkődni, irrigykődni, patuarkodni, iőuendő bűntetésűnket meg nem gondoluán, hogy valamely orßág meg hasonlik el kel annak vezni. Ez embereknek ember ellen való kegyetlensęgőkbenis módot ßab az Wr Isten azt igéri, hogy el veßi ha hozza haituán hozza haiolunk: kétsęgnélkűl meg czelekődheti peniglen, mert ha az hadat ő indittia fel, vißont ő ßallittia leis, az mint Nabuchodonozor az Babyloniai kiraly felől ßól az irás, hogy az Wr inditotta fel őtet az hadra; de mind azon által zabolát és horgot vetet ő neki.

Innen immár eßedbe vehered atiámfia, mind az lelki mind az testi bódogság honnan legyen, és kitől adattassęk, kiczoda lehet ennek való- *Lelki testi bódogsag honnan legyen.*

nek valóban meg ſőrzőie és álhatatoſsá téuőie. Mert vadnak ſokan kik iranyozzák, hogy ackoron talállyák meg az bódogſágot és békeſſęget, ha az kereztiéni igaz tudomántol el táuoznak, és az Iſtentelenekkel ez világon eggyűt éluén vigadnak, hamis és gonoz tudománt kőuetuén.

Nemellyek innen alittiák, hogy iő az bódogſág és békeſſęg, ha az kereztién tanitókat meg tiltiák, hogy ne ſollyanak az téuelygők ellen: mert, vgy mondonak, haboruſágot ſőrőztek. Vadnak ſokan kik hanyat homlok minden gonozſágra rea mennek, hogy ezképpen ez Iſtentelen világnak teſſenek. Sokan bódogſágokat, békeſęgőket, az feiedelmeknek fő népeknek frigyekhőz kőtik, biznak ezekhőz, hogy immár békeſeg vagyon, mert meg békéltenek az feiedelmek.

Azon kőzben nem veſik eſőkbe magokat, hogy emberek lęuén emberben vetik reménſęgőket, nem gondoluán meg ſent Iereмiaſnak amaz mondáſat, hogy átkozot minden valaki emberben bizik. El feleitik az Wr Iſtent, nem őtet (vgy mint ki minden teremtet állatockal bir) vallyák az békeſegnek és bőldoſságnak meg adoiának lenni; de emberben biznak kinek az ő lehelleti az orrában vagyon. Es az Eſaias ſent Prophéta által níluán ſól az Wr etnek hiában valóſagáról, monduan: Mikoron kialtandaz, ſabadiczanak meg tégedet az te berlet vitezid. De azokat az ſél mind el viſi, az hiaban valóſág el ragadgya: Az ki penig én bennem veti reménſęgét, őrőkſęgűl biria ez főldet, és biria az ſent hegyemet.

Eſa: 57.

Gondolhad penig atiámfia, mely álhatatlan legyen azok kőzőt az békeſęg, kik nem Iſtenben de emberben vetik reménſęgőket. Innen vagyon ez világon az ſok zúr zauar, had, vérontas, és tőbvndogſág, mert az békeſęgnek Wra Iſtene minczen az ő frigy ſőrzéſekben, ezért mondgya az ſent irásban ſok helyen ő felſęge, hogy nem tudgya mit végezzenek, és ő hire nélkűl végeztek.

Mi azért és minden kereztiének, az igaz bodgſágot, állando békeſęget, nem máſtol, hanem czak egyedűl az Iſtentől hűdgyűk lenni, ki az embereknek ſűueketis hordozza, forgattia minden teremtet állatoknak hatalmaſſan paranczol, hogy azoknak ſemmi képpen nem árthaſſanak, az kik az ő Iſteni gondgya víſeléſęben biznak. Mert főllőte kegyelmes, ki mondhatat an ió akaratú az felſęges Wr Iſten az őtet ſeretőkhőz, mondom kik őret Wroknak és ſabaditó iokanak iſmerik. Edeſſen főlőtte igen győnyőrűſęgeſſen ſól az Eſaias

Eſa: 48.

által

által erről, monduán: Vayha figyelmeztél vólna az én peranczolatimra, ollyan vólt vólna az te békeſęged mint az folyo víz, és az te igazſágod mint az tengernek habiaij.

Vőd eßed ben: Midőn az emberben való bizodalomnak haſonlatoſſágáról és hiaban valóſágáról tanitok, ezzel ſenkinek okot az egymás kőzőt való veßekődéſre és gyűlőlſęgre nem adok: ſőt azt akarom, hogy az meniben emberek mindnyáian egymáſſal békeſęgeſek legyűnk, ne háborodgyunk, ſőt ßereſſűk egymáſt mint atiafiak, és á ßent Pál paranczolattiát meg fógadgyuk monduán: Senkinek ſemmiuel ne tartozzatok, hanem hoǵ egymáſt ßereſſętek, mert az ki egymáſt ßereti az tőruent bé tőltőtte.

De azért azt mondom hogy az Iſten tizteſſęgét dűzőſęgét, embernek ne adgyuk: embert Iſten nékűl haßontalannak aliczunk: de Iſtent ember nékűl haznoſnak, erőſnek, az ő ió akarattia ßerint mindenkoron hűdgyűk, meg gondoluán hogy ember Iſten ellen meg nem óltalmazhat, de Iſten ember ellen mindenkor meg óltalmazhat, Dauidnak amaz mondaſa ßerint: Az Wr én velem, kitől fęlnék. Es iſmet: Az Iſten az mi óltalmunk és erőſſęgűnk, és igen alkalmas ſegitſęgűnk az mi nyomoruſanginkban. Ennek okáért nem felűnk ha főld meg indúlnais, és ha ßintén az hegyek az tengerbe bé merűlnénekis. Es ez ez moſtani letzkénkben az Wrnak az ő népéhőz tő tió téteménínek, igéretinek, máſodik ágának vége. Kőuetkőzik az máſodik io téteménye. Rom: 17.

Touábba meg emlekőznek iól tudom az kereztién halgatók arról, hogy az felſęges Wr Iſten az ő népének tőlle való el ßakadáſát az ßent Oſeas Prophéta által egy neműnemű parázna aßßoniállasnak formaiában ada előnkbe; ki el ßokot ßakadni az ő iámbor fęriétől, nem emlekőzuen meg az ő hűtiről, annak bűntetéſętis meg hallánk, hogy az Wris az ő népét azon formán el vetneie magátol, mint az parázna aßßoniállatot el ßokta vzni és el vetni magátol az iambor fęry. De immár ez ielen való igékben, meg mutattia az Felſęges Iſten azt, hogy ſockal nagyob az ő ßereteti az ő lelki iegyeſęhőz az Anyaßentegyházhoz, hogy ſem mint az minemű ßeretet az teſti házoſok kőzőt vagyon.

Mert nem vgy czelekőßik az ő tőlle el fordult néppel, az ő parázna iegyeſęuel mint az teſti házas ßokot czelekődni az ő hűti ßeget tárſaual. Miképpen? Láttiuk azt az teſti házaſok kőzőt hoǵ

ha valá

ha valamellik fęl az ő ágyát meg fertezteti, meg őlettetik érőtte: ha penig meg nem őlettetikis, meg engednek egymásnak, de soha egyűt házasságban nem laknak. Nem ezt miueli az mi Wrunk és Istenűnk mi velűnk. Meg ßegte vala az Sidó népis az ő hűtit az Wrhoz: meg ßegtűk miés, de ismet magához fogad ő minket, és meg nem keuesiti az ő előbbeni ßeretetit mi hozzank, sőt ió tételeckel elől veßen minket. Hallyadza mit mond:

Es el iegyzelek magamnak tégedet házastársul, mind ŏrŏcké: és el iegyzelek tégedet magamnak igazságual és itélettel kegyelmembŏl és irgalmasságomból. Es el iegyzelek tégedet magamnak hűttel, és meg ismered az Wrat.

Azt mondgya, hogy noha reméntelen az ő meg ßabadulások (mert ige ßerint az Sidóknak ßól itt) midőn az Babyloniaŋ fogságban nyomorúltúl vitettetének; de ne fęllyenek, ne kételkődgyenek, ismet magának iegyzi el őket. De miert hogy ezek az igék nem czak az Sidó néphőz tartozandók, sőt az Istennek minden v̌dőben léuő Anyaßentegyházáról mondatnak, ier visgállyunk iobban meg az igéket, minemű módgyaŋ lehetnek az mi Istennel való meg békélléſűnknek. Igy ßol előßőr:

Istennel valo meg békellesnek minemű modgya lehet.

Es el iegyzelek tégedet magamnak (mert meg hallád hogyel vetette vala az bűnért magától) házastársúl mind ŏrŏcké.

Allando, erős, bomolhatatlan léßen azért az mi Wrunckal Istenűnckel való meg békélléſűnk, nem czak illő fillő módra, sőt ha az ő kegyelme feiűnkőn, ezzelis meg haladgya az ő nagy ßerelme az ő népéhőz az embereknek ßeretetőket, mert végetlenűl ßeret minket, mint erről ßól az Ieremias Prophéta általis, monduán: Hogy ha fel bonthattiátok az én ßőuetsęgemet, mely vagyon az nappal és az eytzakáual, vgy hogy se nap se eytzaka ne legyen az ő v̌deieben; az én ßolgammal az Dauiddal való frigyemis fel bomol. Ismet ezen Prophéta által azt mondgya, hogy az hegyek

Ierem: 33.

és halmok

és halmok meg indúlnak, de az én teueled való kötésem meg nem bomol.

Es el iegyzelek tégedet magamnak igazsággal és itélettel.

Mely igékben arra tanít, hogy nem képmutató czalárd tettetes képpen, de igazán, valóban, minden tettetés nélkül el iegyez magának, az mint ez ő mi hozzánk való igazságos ſereteti meg tetzik ezbőlis, holot az Prophéta által, az édes atiának anyának ſeretetinél nagyobnak mondgya és fellyeb magaztallya az ő mi hozzánk való ſerelmét. Harmadſor igy ſól:

Kegyelmemből és irgalmaſſágomból.

Itt immár nem czak módgyát mondgya meg az meg békéllésnek, de az mi minket tőlle el rettenteneis, az bűn, az ellenis vigaztal. Nem az mi érdemünk ſerint czelekőſik velünk: Nem fizet vgy az mint érdemlettük, de az ő irgalmaſſága és kegyelmeſſęge ſerint czelekőſik velünk, az mint az Dauidis erről ſól, hogy mint az Nap kelet Nap nyugattól mely meſſe, oly igen meſſe veti mi tőlünk az mi bűneinket. Negyedſőr mond:

Es el iegyzelek tégedet magamnak hüttel.

Az ő mi hozzánk való nagy ſerelme ezbőlis ki tetzik, mert nem elégeſik hogy czak egyſer éllyen az el iegyzésnek igeiéuel, de hog álhatatosbnak és igazbnak vallya lenni, háromſor él ezzel: El iegyzelek, el iegyzelek, el iegyzelek hűttel.

Itt immár az mi vélle való meg békélléſünknek ezkőzét, az az, az igaz hűtet, mellyel mi ő néki minden kegyelmét, iauait, el fogiuk mondgya meg.

Es meg iſmered az Wrat.

Szól itt arról, hogy mit kéuán tőllők ez ió tétemények ért? Tudni illik, hogy ő vélle az ő igaz tezteletiben meg elégedgyenek, ő kűuűle ſe menyen ſe földőn, az ő Iſteni tizteſſęgét teremtet állatnak ne adgyák, az v̂dueſſęgnek minden v̂dőben való egy módgyáual, az Chriſtusban meg elégődgyenek, kiről őnnőn maga ſóllot Chriſtus Wrunk, az ſent János által, monduán: Atiám ez az őrők élet, hogy tégedet iſmerienek egyedül igaz Iſtent, és az kit el boczáttál az Ieſus Chriſtuſt. Ioan. 17.

Mondám azért íméntis, hogy ezek az igék az Istennek minden
Vdőben léuő anyaſſentegyházára tartozandók, nem czak az Izrael-
nek házára néznek. Ier hasonlíczuk azért magunkatis vgy az Sidó
néphőz, hogy ezek az igék valóban mi reánkis nézzenek. Mert az
Vdueſſęgnek minden rendei bé rekeztetnek ez igékben: Előſőr an-
Minket hiue- nakokáiért, niluán való dolog ez, hogy az Felſęges Isten minket
ketis el iegyzet az ő fiában az Iesus Chriſtusban őrőcké való képpen, és meg máſol-
Isten. hatatlanképpen el iegyzet magának, és az ő kezeiből senki ki nem
Ioan. 10. ragadhat. Mi reánk nézendő és tartozandó tahát, vgy mint Isten-
nek iegyeſire, az menyorſágnak dűczőſęge és bódogſága.

Ez el iegyzésnek peniglen miczoda oka légyen ércz meg: Nem
egyéb semmi irgalmaſſágánál, kegyelmeſſęgénél, ki minket világ
fundomentomának fel veteſe előt az ő fiában az Chriſtusban el vá-
laztot és az ſegény emberi nemzettetvgy ſerette, hogy az ő eggyet-
len egy fiát érette adná.

Az mi magunk viſeléſe penig, auagy állapatunk, hasonló az Iz-
Ioan. 3. rael népének állapattiához. Mert mind bűnben fogontartunk és
ſűlettettűnk, és noha az Wr Isten az ő kegyelmében be vőtt, mind
azon által napónként való gyarloſágunk ki tetzik, az bűnre koroſa-
ként hailunk: de mind azon által ő ſent Felſęge az ő Istení ió vól-
tából meg hartzol az mi erőtlenſęgűnckel, az bűnt nem tekénti,
ſőt az Vduőſſęgnek igeiét minékűnk megnilatkoztattia, az ő ke-
gyelmeſſęgének kénczeit elő adgya, vgy anníra, hogy valamely
felé forditod magad, mindenűt meg tekintelheted az Istení kegye-
lemnek ſegitő páltzáiát.

Módgyairól az Istennel való meg békéllésednek czak ím ez előb
ſőllék, hogy tudnia illik az igaſſágban és az itéletben. Mert az Vr
Isten az ő igaſſágát az ő fiában az Chriſtusban reſelteti velünk, és
ez által az pokolbeli őrdőgnek kegyetlenſęgéből ki ſabadit, és
minden ellenſęginktől hatalmaſſan óltalmaz. De őis meg kéuán-
nya mi tőlünk az hűtet, magának és fiának igaz iſmeretit, mellyel
őtet Vrunknak feiűnknek és mi vő legényűnknek iſmeriűk, és ő
neki engedelmeſſek legyűnk. Ne vellyéd penig hogy ez az hűtis
magad ereiéből lehetne, Istennek aiandéka, mint az ſent Pál a-
Eph 2. poſtal ſól holot senki nem iőhet az Chriſtushoz, hanem ha az Atiá-
Ioan. 6. tól vonattatik. Ha ezt vallandgyuk, és ehőz tartiuk magunkat, e-
ſűnkbe vehettiűk, hogy czak merő kegyelem az mi Vduőſſęgűnk,
kit az egéz ſent iráſſal énis igazán vallok és értek.

Vegyűk

Vegyük elő immár tanuságúl tőb ió teteménit az Felsęges Istennek, mellyel aiánlya magát az ő meg tért népéhőz: Mond:

Es léßen azon az napon, hogy meg halgatom, azt mondgya az Wr, meg halgatom az Egheket, ökis meg halgattiák az földet, az földis meg halgattia az buzát, az mustot, az olayt, és ökis meg halgattiák az Izraelt.

Nem czak lelki iockal, de testi iockalis, meg áldgya az Vr Isten az őtet fęlő népet, amaz mondás ßerint: Ha az én paranczolatimban iarándatok, az földnek iauaiual éltek. Ezek ez igék peniglen, midőn az érzékensęgnek nelkül való állatoknakis ßóllás tulaidonitatik, az Deákoknál prosopopæiának hiuattatik, és az ßent irás nem idegen ez féle ßólláſtol, mint ám az ßent Esaiasis az ő első reßében igy ßól: Hallyátok Eghek, ved eßedbe föld, mert az Vr ßól. Az Abel véreis mondattatik kiáltani az földből. Oka peniglen ez fęle igéknek, rendeltettenek az bőlcz Istentől, az emberi eztelen elmének gyengesęgének meg mértéklésęre, mint Christus Vrunkis az ő bőlcz ékős prædicatióit ez világi dolgokhoz ßabta az gyarló elmékért, mint az konykolról való bęßédéből, az nagy menyegzőről való példa beßédéből ki tetzik. Az ßent irasnak penig ez fęle ßólláſnak módgyában ió értelemmel semmi hamissag ninczen. Mert ez fęle ßólláſoknak mindenüt okai módgyaij vadnak. Mint ez igékbenis, az kőzőnsęges embereknek módgyok ßerint ßól az Vr Isten, kik az ßükſęgnek és ehsęgnek v̊deien semmit egyebet, mint kenyeret, bort, és ez életre tőb ßükſęges dolgokat ohaitnak. De hiában keuánnyák ezt, ha az ió és siros földben nem vetnek. Az föld sem veheti penig magátol az ió neduessęget, ha felyül az éghből meg nem őntetik, hármatockal nem neduesitetik. De az Eghektől sem lehet ez neduesites, ha neha az Vr Isten akaria, az kinek akarattiától vezérlésętől ez egéz világ, és ezben minden rendek viseltettetnek, mert igazán mondgya az ßent Dauid király és Prophéta ő felőlle: Hogy ő nittia meg az ő kezeit, és minden élő állátokat ő elegit meg. Eő fedezi bé az egheket homállyal

Testi iockalis meg aldgya Isten az hüueit.

Erzekenseg nelkül való allatok, hogy ßólhatnak, halhatnak.

mállyal, és essőt szerez, és fűuet teremt az hegyeken. Ő adgya az hauat mint az gyapiat, és hinti az szűz marazt mint az port.

Es innen immár essedbe veheted, miért tulaidonit az Vr ez szent letzkében az Egheknek, földnek, buzának, mustnak és olaínak egy másnak meg halgatásokat, nem hogy ezekben valami érzékenség vólna, mely sokot lenni az érző okos állatokban: de meg halgattiák ezek egymást, midőn az Vr ő nekiek saporodást és gyűmölczőzést enged, és az mint mondám itt az Vr Isten az közönséges mód szerint prædikál.

Bőség honan vagyon.

Ercz meg tahát szerelmes atiámfia kereztién ember, honnan legyen az bőség, és minden gyűmölczőknek, buzának, bornak bőuölkődése. Sokan az emberek közzűl gonosúl élnek az vdőnek iarásáual. Mint soktak mondani: Mostan sok gabonát gyűitők czűrembe, mert nagy Tél lészen, az fáról az leuél nehezen húl le. Drágaságis lészen, mert az mezei vetés nem bokroson, czak sálonként iő ki. Es vísont: Ez eztendőn nagy bőség lészen, mert semmi féreg nincz az mezőn, az szőlőnek metzéseis igen nedues, sok bor lészen. Es azonban mi lészen, hogy az Vr Isten ez fele embereket, viseltetik, de kik czak az vdőtől és okosságtól víseltetnek, meg szégyénicze, hazugnak itilletik.

Parazt Prognosticum alhatatlan es hamis. Mert czak az okossagtul az Istentől meg szegyenitetik es hazugnak itiltetik.

Ved essedbe azért kereztién ember, hogy noha az bőségre segit az vdőnek földnek iő alkalmatosságais, de ezek nem vgy segitenek, hogy ezek nélkűlis az Vr Isten bőséget, kedues eztendőt ne tudgyon szőrzeni, mert ezek mindenkor czak az ő engedelméből iók. Mint hogy fölőrtéb az vdőhőzis ne bizzál, azt czőlekősi ő Felsége, hogy mikoron immár az vdők iól iárnának, minden vetések szőlők iól mutatnák magokat, azonközben nagy hirtelenséggel az Vr Isten el veszi azokat tőlünk, eztis az mi haznunkra penig, noha nehéznek tetzik, hogy ne hűtetlenkődgyünk, és se menyen se földön több segitséget nálánál ne keressünk.

Légen tahát az bő és kedues eztendő az Felséges Istennek áldásából, ki mind éghnek földnek siriát kegyelmessen meg szőrzi, ha miés káláadóképpen és Istení félelemmel tudgyuk venni. Mert noha az Napot mind iókra mind gonosokra fel támaztia, és essőtis mind ióknak mind gonosoknak ád, mind azon által mind ezek

hasónta-

haßontalanok léznek azoknak kik ezzel gonoßul élnek, vgy léznek haznossok iók, ha amaz módot és dolgot kőuettiűk ezben, kiről az Vr ßent irásban ßól: Tudni illik, az mint mondám, az földnek iauaiual élűnk, ha az ő paranczolatiban iárunk. Es ez mai ßent letzkénkbenis nem oka nélkűl ßól igy:

Azbuza, az must, az olaij, meg halgattia Izraelt.

Tudni illik azokat, kik az Istennek nem haßontalan, de az anyaßentegyházban eleuen és kedues fiaij, kik valóban Izraeliták, és Istennek maguaij. Látodé atiámfia kereztién ember, hogy mi ßőrzűnk drágáságot az bűnnel, ackor tahát magunkra panaßolkodgyunk, ne Istenre. Mi ßőrzűnk bőſęget, ha fiuij engedelmessęggel ßolgálunk az Vrnak: mert noha ő az fő ok, ki mind ezeket adgya, de általlyában az mi állapatunkra és magunk viselésęreis tekerit.

Emberis ßerez dragasagot az bűnnel.

Im értiűk azért immár, hogy mind ezek Istennek kegyelmes áldásából adattatnak, meg lássuk azért hogy ezeket háláadóképpen vegyűk, és ezeckel az Vrnak neuének diczíretire éllyűnk, az ő meg nyomorultinak segitsęgekre. Mint ezekreis az ßent irás tanit és on ßól minket, ßent Pál azt mondgya, hogy háláadással ßentellyűk meg az mi éledelűnket, hogy mi nekűnk ne árczanak. Ismeg tanit az ßent irás, hogy az mi morsalékink az Lazárnak alá hullyanak. Az kik ezt nem czelekőßik az Sodomabéliekkel vétkeznek, kikben az Vrnak aiandékiual való gonoßul élést, és az ßűkőlkődőknek el feleitésęt az ßent Ezéchiel Prophéta által az Vr keményen feddi.

2. Timoth. 4.

Halaadassal ellyűnk Istennek iauaiual.

Ezech. 16.

Végézetre immár és vtólßor, midőn tőb drága és kegyelmes ió tételit elől ßamlálta vólna, mellyek kőuetik az őtet fęlőket, ßól immár az ő népének ßaporodásárólis, mert miképpen az dőgh halál ostora ő ßent Felsęgének, melyben léßen sok embereknek hirtelen való le omlások, az képpen az ßaporodás és tőbbűlés ő ßent Felsęgének áldásából vagyon. Neuekedgyetek (vgy tetzik vgy ßólla az Wr) és ßaporodgyatok, és tőlczétek bé az egéz földet. Miképpen ßól itt erről? Hallyad:

Istennek aldasa az nepnek ßaporodasais.

Gen: 3.

Es bé vetem én magamnak őtet az földbe,

és meg kegyelmezek annak, az ki kegyelem nélkül vala. Es ezt mondom annak, az ki én népem nem vala: En népem vagy te: és ő azt mondgya, te vagy az én Istenem.

Ez igékis mint az többi, nem czak az Sído nemzetséget illetik: hanem az egéz Anyaszentegyházat. Mert az Wr Isten minden vdőben az ő hűueit, az ő magua, az az, igeie által vetette bé az földbe, az az, vitte az ő igaz ismeretire az kereztiéni gyűlekezet közzé, minden érdemek és czelekődetek nélkűl az ő gazdag irgalmasságából. Vgyan ezen igék az kereztiéni gyűlekőzetnek álalandó voltárólis bizonyságot teznek, és hogy soha ez meg nem fogyot, el sem fogy, mert prædikáltatik az Isten orszagának Euangeliomia mind világ végezetig, és mind addig ielen Christus az ő anyaszentegyházában, mert ezt nem hadgya áruaiúl, ki kőzőt mindenkor meg tartia az ő igaz ismeretit, hatalmat ez ellen az pokolnak kapuia nem vehet. Mert az min fundáltatot ez az ház, tudni illik, az Iesus Chrstuson, oly erős fundamentum, hogy az egéz éppűlet czak ettől vesen erőt, és az fundamentum oztán sépeti és ekősse teßi az egez éppűletet Isteni igaz ismerettel és vallás tétellel, midőn az szent Lélek Istent az Atiától el küldi mi nekünk, ki azt kiáltattia mi velünk: Abba, Edes atiánk, mint az szent Pál ßól. Az Wr Istenis ezért ez fundamentomért szeret bennünket, ki felől azt kiáltia az Eghből: Ez az én szerelmes fiam, kiben én tű hozzátok meg bekéllettem, őtet halgassátok. Ezért oztán azt mondgya mi nekünk:

En népem vagy te. Vißont mi ő neki:
Te vagy az én Istenem.

Könyőrögiünk azrét az menynek földnek Wrának és Istenének, hogy az ő szent fiaért az Iesus Christusért, az ő szent lelke világosítását mind őrőcké tarcza meg mi bennünk, és ezt geriezße naponként, hogy az ő szeretetiés mi hozzánk, és az mi szeretetönk is ő hozza, mind őrőckőn őrőcké meg maradgyon. Amen.

Imádság.

Vr Isten

VR Isten ki az te haiódban iól tetted az te ſent Fiadat az Ieſus Chriſtuſt, hogy az zuggo ſél és habos tenger ellen ezt meg oltalmazza, kőnyőrgűnk te néked ezen ſent Fiádnak az Ieſus Chriſtuſnak neueiért, hogy ez te anyaſentegyházadat naponként, lelki és teſti ió téteményeduel ne ſűnnyél meg az te ió akaratod ſerint naponként őtet magadhoz vonni. Tarcz meg ő kőzőttők az te ſent Fiadnak az Ieſus Chriſtusnak euező páltzáiát, az az, az te ſent igédet, mellyel ez világ előt hatalmas, te előtted penig ſép és őrőcké ékős légyen, vilagoſitó ſent Lelkednek creiéből, az mi Wrunk Ieſus Chriſtusért. Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK HARmadik réſe.

MOnda az Wr énnékem, Meny el mêgis ſeres oly aſſonyállatot, az mellyet az fęrie ſeretet, de azért parázna az Wrnak Izrael fiaihoz való ſereteti ſerint, kik mêgis az idegen Iſtenekhőz vagyakoznak, és ſeretik az palazk bort.

2. Es meg ſőrzém én azt magamnak tizen őt ezűſt pénzen, és más fęl véka árpán.

3. Ez mondék néki, ſok v̊deig v̊lz te őzuegyen én ſámomra, és nem paráználkodol, más fęrhőz ſem mégy, és én hozzám vézlek iſmet tégedet.

4. Mert az Izrael fiaij ſok v̊deig v̊lnek király nélkűl; feiedelem nélkűl, óltár nélkűl, Pap őltőző nélkűl, és képek nélkűl.

5. Annak vtánna meg térnek az Izrael fiaij, és megkereſik az ő Wrokat Iſtenöket, és Dauidot az ő királlyokat, és ſelelemmel iárulnak az Wrhoz, és az ő ió vóltához az vtólſo vdöben.

Ez Igéknek röuid értelme.

AZ Felſęges Wr Iſten, igéretet tőn az mint meg hallánk ez előt való prædikátiónkban arról, hogy az fogſágból az ő népét meg ſabadittia, és iſmetlen keduébe és ſerelmébe bé vęſi, magának vyonnan el iegyzi. De hogy czak valami történetnek azt az meg változaſt ne alíczák, és hogy az ſok vdeiglen való rabſág miat fölörtéb ne törödgyenek, ez moſtani ſent letzkénkben az ellen cznál és ád oruaſſagot ő nekiek, hogy eſekbe vegyék, hogy ő ſent Felſęgének keduében és ſerelmében vadnak, és kétſęgnélkül meg ſabadittia öket, noha mind azon által az Wrnak iármát nyakokon kel víſelniek, az ſent kereztnek oskolaiában kel lenniek, az ő haznokért, holot ióbban gyakoroltaſſanak, az Wrnak iob iob gyümölcznek neuekődéſęben, hogy ez képpen az nekiek meg igért tellyes és tökélletes bódogſágot el veheſſęk. Mely prædikátio igaznak lenni meg erősíti és bizonittia ſent Pálnak amaz ſép és drága mondáſat: Hű (vgy mond az Apoſtal) az Iſten, ki nem hádgy tükteket feilyeb kéſęrtetni, hanem czak az menire el ſenuedhetitek.

Mert noha ő ſent felſęge minden vdőbeli hűueit ſerette, óltalmazta és tartotta, de mind azon által ſoha az fenyétő veſſőt és oſtort meſſe és ráuoly nem vitte tőlök, tuduán hogy mint az bolond és eztelen gyermeczkek, ha az ő atioktól meg nem ſanyargattatnak veſőztetnek, hamar és könnyen veſedelembe eſnek: Igy tudgya láttia ő ſent Felſęge, hogy az emberi ſűnek minden gondolattia gyermekſęgétől fogua hailando az gonozra, nem veti azért meſſe az veſſőt az nyomoruſágot, ſőt minden hűueire mért és rendelt taníto igát, mely miat meg tartoztaſſanak, hogy ez világgal egygyűt el ne veſſęnek, ſőt az mi feiunckel Chriſtuſſal ha eggyűt ſenuedűnk, eggyűt ő véle megis dűczőitetűnk. De hogy mind ezek ez igék, mellyeknek bőtű ſerint való magyarázattiát az hűuek

az hűuek meg hallák, az mi lelkűnknek éppűletire iobban ſolgállyanak, ſűkſég bőueb magyarázattal ez igéket magyaráznunk három kiualtképpen való tanuſágban.

I. *Szóllok az Iſtennek nagy és ki mondhatatlan kegyelmeſſegéről, irgalmaſſagaról, az bűnben eſet emberi nemzetſeghöz.*
II. *Szóllok az Izrael népének és mindnyaiunknak bűnéről és bűntetéſeről.*
III. *Szóllok az Meſsiaſról, az az, az Ieſus Chriſtuſról, és az ő anyaßentegyhazaról, ki ůdőieben gyűitetik.*

Az Wrnak ßent lelkének világoſito ereie énnékem az ſóllâſra, tű néktek az halgatâſra, adgyon erőt. Amen.

AZ ELSŏ RŏL.

AZ el múlt és meg hallot prædikatiónknak, ez moſtani ßent letzkénk neműnemű ſommaiának és ertelmének niluán mondattathatik, melyben paranczoltatik az Prophétának (ki az mint ez elől való prædikátiónkban meg mondottam, ez egéz kőnyuben az Iſtenek ßemélyét viſeli) hogy egy neműnemű parázna és máſtol ßerettetet aſſonyállatot meg ßereſſen: El mégyen az Prophéta és vgy czelekeßik, vęßen eggyet, nem igen nagy és bőczűletes áron, vgy mint harmintz ezűſt pénzen és más ſél véka árpán. Mely kiczin és ſleit árral, ez aſſonyállatnak alá való és nyomorúlt állapáttia meg ielentetik, ki mêg az ſolgalónak bérit ſem érte el, vgy mint az miképpen meg hadta vala az Wr az O tőruényében, hogy az ſolgalónak árra harmintz ſiklus legyen. De az Prophéta nem azonnal iegyzi ez aſſonyállatot magának, de meg akaruán őtet probálni hűtnek tőkélleteſſégében, paranczollya hogy azzal az pénzeczkéuel maga árráual tengeſſe életét, és vllyen valami vdeig kűlőn magának, az az, varánczon, és azonkőzben ne paraználkodgyék, valamely ſérfiuual magát ne egyelicze, ha ezt hűuen meg állya, meg tarttia, ős meg tarttia ő néki az ő igért hűtit, hogy vdő rea teluén feleſegűl veßi őtet.

Ez ez latáſnak meg magyarázattia, melynek értelmét avagy iegyzéſét önnön maga az Wr Iſten ki magyarázza, midőn ő haſonlatos képpen az Izrael fiait ßeretni mondgya, ki őtet meg vetette vala, idegen Iſtennek vtán nézeluén, és naprol napra vij vij Iſteni

Mig parazna feleseg Izrael, addig Isten el nem vötte.

tizteleteket gondoluán, az palazk bort, az az, réßegsęget kőuették. Nem lehetne annakokáiért, hogy addig magának el iegyezze, az mint meg igére minapi prædikátiónkban, míglen oly fertelmessűl élne, de ez keuántatnék az dologhoz, hogy valameddig nem feleseg gyanant, de sőt neműnemű el vetet és alá való aßßonyállat gyanánt tartassęk, miglen mondom, az nyomoruságockal és győtrelmeckel meg lágyúl, hogy ezképpen eßébe vegye magát, hogy czak egyedűl őtet ismeriűk igaz fęriűnknek lenni, az ő iauaiual iótéteményuel meg elégeduen, minden tellyes tehetsęgeckel, ßűueckel, lelkeckel, őtet tiztellyék.

Ezek én tőlem ige ßerint nem oka nélkűl mondattattanak meg, mert igy mind ezekből, minemű ßent tanuságok kőuetkőzzenek, nyluábban meg érthetik az halgatók. Holot előßőr ez vij látásban, az Istennek nagy kegyelmessęge irgalmassága árnyékoztatik. Mely minden nyleutől ki mondhatatlan, hogy az bűnesőketis ßeresse, és őket ßent igeiet által pœnitentiára hija, holot mélto és igaz illendő okaij volnának, hogy az bűnért el veztené és karhoztatná minden embereket. Es minden ember ezt monhatna magárol, mint az ßent Tobias ßól az ő kőnyőrgésęben, monduán: Ióllehet sok igaz és illendő okaid vadnak, hogy én velem az én bűneim ßerint, és az én atiaimnak vétkek ßerint czelekődgyél, mert nem tartottuk meg az te paranczolatidat, és tőkélletessen nem iártunk te előtted.

Tob. 3.

Isten Irgalmassagarol

Ier tanúllyuk tahát, az menire ki mondattathatik, az Istennek kegyelmessęge irgalmassága az bűnős emberi nemzetsęghőz mely nagy legyen. Az Israel népe az rút és vndok parázna aßßoniállathoz, ki az ő idegen ßeretőij vtán fút, és az ő álhatatlanságáért mindenektől kiczin árra vagyon, méltán hasonlitatik: mert mondom, miképpen effęle parázna meg nem elégeßik az ő iámbor fęriéuel, de naponként vy vy ßeretőket keres, és azokat hasonlóképpen az ő fęriének tarttia, hogy ezképpen ßolgálhasson és vtat nithasson az ő vndok győnyőrűsęgének kőuetésęre: Ezképpen az Israeliták midőn akarnának Isten igaz tiztelőijnek láttatni, mondatni, de maga hamissan, mert nem czak az egy igaz Istent kőuetik vala, de az ßent Ilyés prophéta mondása ßerint, két felé sántikálnak vala, az Baalt, az az, az Báluányokat tiztelik vala, kiket az menynek földnek Wrának Istenének, ez világnak vezérlésęben, vgy mint segitő társoknak alitnak vala, sőt inkáb haiolnak vala ez tizteletre, hog sem mint az igaz Istennek tizteletire bőczűletire.

Többet

Többet mit czelekőznek vala?

Szeretik vala az palazk bort.

Az az: Ez teretes és képmutató ſentſégnek alatta meg boczátták vala az teſti gonoz kiuánſágnak zaboláit, Iſtentelen élettet kőuetuén, az réſegſégben gyönyörköduén. Ez terméſetők és tulaidonſágok mindé báluányozóknak, hogy az ő képmutató ſentſégeknek alatta vagy kiuáltképpen való haznokat kereſſék, auagy bizontalan és kétſéges Iſteni tiztelettel ide és térouá ſaggattaſſanak. Midőn illyen vólna az Iſraelnek háza, vgyan ſereté őket az Wr Iſten, (ő ki beſélhetetlen irgalmaſság) és el iegyze magának őket, á mint az Prophéták iráſiból bizonnyal értiük, kiket magához mind vntalan vntalan fel rázot.

De vallyon czak az Sidók vóltanaké illy iámborok, én hűſem *Moſtani embe-* jobbak vagyunk mi náloknál? Illyen, ſerelmes atiámfia kereztién, *rekis haſonlók* az mi tellyes állapátunkis, nem keuesbbé tetzet meg az Wrnak ir- *az Sidokhoz.* galmaſsága kegyelmeſſége mi raitunkis. Az Chriſtus ſületéſe előt minemű állapattia vólt ez világnak, arról elég bizonſág lehet az Prophétáknak iráſok. De miés minemű állapatuak vóltunk az Pápának ſötét orſága alat tudgyuk, minek előtte az Euangéliomnak világoſsága (ki az Pápa tudománya miat meg homályoſodot vala) iobban ki teriede. Mert noha mindnyáian az Chriſtus Ieſuſt valiyuk vala ſánckal, és az mi tellyes reménſégünket hűtünket czak ő benne vallyuk vala: mind azon által idegen Iſtenek után futoſtunk, és alá való auagy haſontalan árron auagy árrúl czalatattunk miés el, ſőt anniual ſullyosb vólt az mi vétkünk, hogy magunkat az Chriſtus barátinak és társainak, az Apoſtaloknak és Martyromoknak ſerelmeſsínek vallottuk: de nem elégedtünk meg ezeknek álſlapattiockal, ſőt emberi leleményeket kőuetuén, naponként vy vy hűtnek ágazatit patkóltunk, kik minekünk, nem az Iſtennek vduőſſéges és mennyei porát adták vigaſágúl, de az zauaros és emészteten muſtól el réſegituén bennünk, minden dolgok, mint az réſegeknél bizonytalanok vóltanak, noha tetzettünk ez világon virágozni, de mely ſötét elméuel birtunk az leiki dologban, ki ki vegye eſébe.

Nem ſereteté minket az Wr? Szeretet bizonyára, noha nem az bűnért, de őrőké válaztot minket, mint az ſent Pál ſól, az Euangéliomnak prædikálláſa által elis hit, hogy az ő fiának iſmere- *Eph. 1. Rom. 8.*

tiuel

tiuel meg világosottak léuén, ő benne bizzunk, és az igaz hűt által ő bene őrők életet találljunk. Ez ő mondhatatlan szeretetiről, nagy almélkodáſſal ſól az Szent írás, vgy mint az Szent Pál apoſtalis mond eggyűt: Aianlya Iſten mi hozzánk az ő szeretetit, hogy az Chriſtus mi érőttünk meg hólt, midőn mêg bűnősők vólnánk. Iſmet: Midőn ellenſzgi vólnánk, meg békéltettünk Iſtennel, az ő fiának halála által. Sőt az Ieſus Chriſtuſis hogy mond eggyűt, vgyan magához hia az bűnősőket, monduán: Jőjetek én hozzám mindnyáian az kik munkálotok, és meg terheltettetek, és én meg könnyebitlek tűkteket. Iſmeg: Egy bűnős embernek meg téréſzn őrőm vagyon menyeknek orſágában. Az Iſten szerelmének hozzánk való nagy ki ielentéſzért neuezi magat Chriſtus Wrunkis ió és igen kegyes páztornak, ki az el téuelyedet iuhoknak kereſzſzre iőt, kikért életet ada.

Vigaztallyuk tahát magunkat mind az pokolbeli őrdög kéſzrteti ellen, ki vntalan az mi ſok bűneinket hánnya szemünk eleibe, mint az magunk méltatlanſága ellen, ki rettent az Iſtennek haragos ítéletiuel az bűnért, az Wrnak az bűnősőkhöz való ki mondhatatlan irgalmaſſágos kegyelméſſzgéuel, ki nem hogy az bűnre ſabadſágot ádna, de ſőt az bűn tételben vigaztal és ió reménſzgre indit, és naponként való Iſteni fzlelemre geriezt. Az mint Szent Pális ſól: Ahól az bűn bővőlködik, ott az Iſtennek kegyelme fellyeb neuekedik mert az ſok bűnőknek meg boczátáſából tetzik ki az ő nagy irgalmaſſága és kegyelmſzga. Ez éleg legyen az mi prædikátiónknak első réſzéről.

AZ MASODIKROL.

AZ Izrael nepének bűnét, ki miat az Wr Iſtentől bűntetéſt és tanitáſt érdemlettenek, az Oſeas Prophéta imez igékben előnkbe adgya:

Kik mêgis az idegen Iſtenekhöz vagyakoznak.

Miczoda az leg felelmesb dolog.

Holot ved eſzedbe, hogy ninczen ſemmi rettenetesb és fzlelmesb dolog, mint az igaz Iſtentől való el fordúlás, és az ő igaz tizteletinek meg vtállása, ez ám az báluányozás, ez ám az hűtetlenſzg, kit az egéz Szent írás fed,. kárhoztat és tilt. Az Iſtennek tiz paranczolattia leg előſőris arra int: En vagyok (vgy mond) az te Wrad Iſtned: En előttem idegen Iſtenid ne legyenek, ſe menyei ſe földi,

Rom. 5.

Exod. 20.

földi, se vizbeli állatoknak hasonlatosságokra, mert erős és bosszu állo Isten vagyok az engem gyülölőkön. Az Ezechiel Prophéta által esmeg így szól: Miért hogy hiuságot szóllottatok, és láttatok hazugságot, ez okaért imé én tű ellenetek leszek, szt mondgya az Wr Isten. Meg lássa annakokáért minden ember és minden nemzetség, hogy meg elégedgyék az egy igaz Istennek tiszteletiuel, az szerint, az mint az ő szolgainak, Prophetainak, Euangelistainak és Apostolinak irásiban elönkbe adta, mert kettségnélkül ha ki más tiszteletet gondol és czinál az Isten igéie kűuül, az lelki és testi kárral meg büntetik, az mint szent Pál mondgya, hogy az kik az Isten tiztessségét teremtet állatnak tulaidonittiák, az Isten azokat meg fordúlt elmére adta. Ezech. 13.

Sidó országotis az Wr Isten az baluányozásért az pogánnyokkal bűnteté meg, mely bűntetést ez mi házánkis meg érzet, mert az Wr Isten az pogány Törökök által, kik noha nem az egy Istennek tiztessségére néznek, de magok ereiére haznára, azért meg büntetendők, mondom az pogány Törökök által tiztita ki az báluányozást, kit midőn, az az, mely Isten tiztessségét nem akara venni az szegény Toth Országis (kinek vesedelmén nem örűlők) imé az Wr Isten az ő igaz ítéleti szerint az 1593. eztendőben az egéz országot az Török birodalmába adá, czak egy nehány hóldnapokon. Így tudgya az Wr Isten az embereket az ő igaz tiszteletire vinni, és az ő tiztessségét meg keresni.

Második bűne az Izrael népének és minden népeknek, az palazk bornak szeretése, ez oztán az hűtetlenségnek gyűmölcze, mert miképpen az igaz hűtet kőueti az ióságos czelekődet, iámbor élet, az képpen az hűtetlenséget el nem hadgya vgyan az gonoz czelekődet, és Istentelen élet. Ez fele Istentelenségek akar miczodások legyenek, részegség, paráznaság, gyilkósság, étetes, sitkozódás, hazudozás, (mert itt az palazk boron minden gonoz czelekődetek értetnek,) azt mondgya szent Pál, hogy Isten országát nem vesik örökségűl. De bűkség hogy ez szent letzkénkben, az Wr mind az hűtetlenségnek, mind az Istentelen életnek, neműnemű bűntetését tanitását adgya elönkbe, hogy arrólis szóllyak, holot így szól az Wr: *Izraelitak bűne.*

Megbőrzem én azt magamnak tizen öt ezüst pénzen, és más fél véka árpán.

Hűtetlenségnek bűntetése.

Első

Első bűnteſét azt mondgya, hogy oly igen aláualóuá teſen, hogy még czak az ſolgálóknak, ſőt az oktalan állatoknakis árrát ne érie, mint az O teruényből ki tetzik, és ne emberi éleſęggel, hanem mellyel az oktalan állatok ſoktanak élni., éllyen ez az paráznaaſſony. Másodſor azt mondgya:

Es mondék neki: Sok vdeig vlz te özuegyen én ſámomra, s nem paráználkodol, más fęrhöz ſem mégy, és én hozzám vezlek iſmet tégedet.

Itt immár fenyegeti őket az fogſággal és nyomoruſággal, melyben adgya őket tiztitáſra, mint az aranyat az tűzbe. Es noha mind ezek rettenetes bűntetéſek é fenitékek, de almélkodgyál ezben az Wr Iſten nagy ió vóltán és bőlcz czelekedetin, mert mind ez nagy bűntetéſekkel nagy haznot ſerez, az ő parázna népét, az az, az ő báluányozo népét (mert az báluányozáſt paráznaſágnak neuezi az ſent irás) oliya teſi, mint az iámbor és igaz házas aſſony az ő fęriéhőz.

Sok vdeig vlz te özuegyen én ſámomra.

Mint ha mondana, azért adlak tégedet fogſágba, azért bűntetlek meg, hogy el faiúly az te báluánidtól, el ſokiál te ſok gonoz czelekődetidtől, engemet meg iſmery igaz lelki fęriedet, Wradat, teremtődet, és hogy ninczen más Iſten én kűuűlem ſe menyen ſe földőn.

Látodé ittis haznát ereiét az Iſten kezének, hogy noha az emberek nehéznek és terhes dolognak, ſulyos igának, velik, midőn az Wrnak iármát nyakokon hordozzák: de bizonyára haznot ſerez ez, mert noha az aranyis az tűzben éghten égh, de azért nem vész az arany el, czak az roſda ő rólla: igy noha az ökőrnekis nehéz az iárom, de azért haznát veſi az Wra az után az ökőrnek: Ezképpen nem veznek el az hűuek, midőn az Wrnak keze meg ilieti őket, ſőt inkáb meg tartatnak ez miat, hogy az keduen tartot ſamárnak veſedelme raitok ne történnyék, magának ſőrzi az Wr ezzel az ő hűueit, ezzel tarttia meg ő ſent felſęge az tökélletes ſęgben, mellyel ő néki tartoznak, az ő hűueit: azért mondgya az Dauid: Io énnékem Wram hogy meg alázál engemet. Miért ió? Mert én meg tanúlám az te meg igazitásodat.

Arany tűzben egh.

Es miképa

Es miképpen méltán nem haraghatik az parázna és réßeges aßßoniállat az ő fęriére midőn ő tőlle meg dorgáltatik: Ez képpen mi sem panaßolkodhatunk az Felsęges Istenre, midőn az bűnért kűlőmb kűlőmb veßßeiéuel suitogat minket, gondollyuk meg ennek az végét. Miczoda? Hogy ne czelekődgyűk azt, az ki miat őrők veßedelembe kellene mennűnk, sőt ő néki kedue ßerint való házasi hűűei léuén, kőuessűk őt et az mi menyei házánkba. Touabba, hogy mint az Izrael népe, sőt az Wrnak minden népe, niluábban meg ércze az ő tanitásának bűntetésęnek módgyait, vijonnan ßól rólla, monduán:

Mit ne czelekedgyűnk.

Mert az Israel fiaij sok v̊deig v̊lnek király nélkűl, feiedelem nélkűl, áldozat nélkűl, óltár nélkűl, pap ŏltŏzŏ nélkűl, és képek nélkűl.

Noha ßóllottam, de czak rőuideden, azokról az fenyétő tartoztatásokról, mellyeckel ßokot az Wr banni, az ő tőlle el fordult uéppel, ez vegre, hogy vißße fordúlyanak az Wrhoz, de mégis bőuebben, az mint mondám, az mely fęnyegető bűntetéseket és tanitásokat az előt hasonlatosság által prædikálla, most vgyan azonokat világos értelemmel ki feiezi.

Vilagosson való bűntetésekről.

Ez bűntetéseket penig általan fogua ßűksęges hogy előßőr az Sidókra vigyűk, annak vtánna mi magunkrais alkalmaztassuk, mert igaz az mi v̊duezitő Christusunknak amaz mondása, kit akkoron monda, midőn hirt mondának az Galilæabeliek felől, (az mint ßent Lukácz ßól) kiknek vérőket az Pilátus egyelitőtte vala az ő áldozattiockal. Es feleluén Iesus monda nekiek: Gondollyátoké hogy ez Galilæábeliek bűnősbek vóltak vólna az tőb Galilæabelieknél, miuel hogy ezeket ßenduetek. Nem, mondom néktek: Sőt inkáb ha meg nem tértek mindnyáian hasonlatosképpen el veztek. Lassuk azért előßőr ez fenyegetések mint illették az Sidókat. Két dologgal fenyegeti őket, előßőr hogy feiedelem és kiraly nélkűl hadgya őket. Ez két neuezet alat penig minden tiztarto feiedelemsęgeket be foglal, mellyek ha meg ßűnnek, nem tudom egyebet mit várhatnak, hanem nagyob nagyob romlást magokra. Másodßor ezen igékben azt adgya elő, hogy meg foztia őket áldozat, óltár, pap őltőző, és képek nélkűl.

Luc. 13.

Feiedelem nelkűl lenni miczoda.

Miczoda Pap nelkűl lenni.

Itt immár kétsęg nélkűl az isteni tizteletről ßól, ezen rendel: Nem oka nélkűl neuez kettőt, áldozatot és pap őltőzetet, mert ezen

Hieronym: Coment. in cap. 3. Oseæ.

érti az papſágot, ez penig meg eſęk az Saul ýdeieben, midőn Doëg, az mint oluaſſuk, nyoltzuan őt embereket ölé meg, kik az pap ruhát viſelik vala, az az, kik egyházi tíztet birnak vala. Ezek közze iſmet az Prophéta két dolgot rekezt bé, óltárt és képet, mellyek az Iſtennek tőruényében niluán kárhoztatnak vala, tudni illik, oly képeket, kiknek éléſek által az pogányok őrdögi feleleteket veznek vala.

Mind ez mondáſockal az bőlcz Iſten, hiában valónak és haſontalannak, az ő meg óltalmazáſokra mondgya lenni az idegen Iſteni tízteleteket, vgy mint, az kiket amaz báluányozó Ieroboam felt emelt vala, ki noha az Iſtennekis tetzet ſolgálni, de hamiſſan, mert más felől báluánt emelt fel. Ez nagy vakmérőſęgnek és nagy Iſtentelenſęgnek illyen bűntetéſęt mondgya, hogy miért hoģ orſágokat hűteket az mágok feiének, gondolattiától vezérlették, és két felé ſántikáluán Iſtennek és agyoknakis ſolgálni akartanak, az Wr Iſten őketis, mind orſágokról minden Iſteni tízteletektől meg foztia, és el veſi, vgy hogy nem kőuethetik azokat, vgyan iobbakat ſem kőuethetnek azoknál az hellyén.

1. Reg. 12.

Nem tőlté ez bé az Sidokon? Igenis. Mikor? Fogua vitténének Aſsiriába, két ſáz eztendeiglen (tudni illik, Ezechiaſnak hatodik eztendeiétől fogua, mikoron Samaria el raboltaték, mind Cyrus birodalmának első eztendőieig, ki az Sidóknak az hazamenetelre ſabadſágot ada) mind orſágok, mint papſágok nélkűl léuének. De męg nagyob történék ezeknél az Sidókon, nagyob bűntetéſſel bűnteté az Wr őket, mert az igaz Iſtent hátra vetuén vgyan meg vakulának, az Ieſus Chriſtuſt az Iſtennek fiát meg vtáluán meg ölék, lelki vakokkáis léuének, ez világon el ozlának, vgy hogy immár ezer őt ſáz eztendőktől foguán, minden gyűlekőzet és orſágok nélkűl vadnak.

2. Reg. 18. Sidok nagy romlaſa.

Valóban miés Iſtennek népeij vagyunk, és az ſent Pál mondáſa ſerint: Valamellyek meg irattattak (az Iſtennek kőnyuében) az mi tanuſágunkra irattattak meg, és ha az bűnért az terméſet ſerint való ágaknak nem keduezet, minekűnk ſem kezd keduezni, vgy mint vad ágaknak. Es Chriſtuſnak amaz reguláia ſerint: Ha az nyers fán ezt miuelik, metzenek az aſſunak? Mélto annakokáért mind meg gondoláſra, mind meg rettentéſęre az bűnnek, ez mai igékben való fenyegetéſe az Vrnak, azzok ellen, kik ő ſent Felſęgęuei iádzonak, és kereskődnek, az az, az mely hűtnek vallá-

Iſten nepeij vagyunk mies

ſát ez világon ſirosbnak allittiák, arra haiolnak. Illyen vólt amaz Iſtentelen Ieroboam feiedelem, kinek nyomdokát az Izraeliták nagy rézre kőuették. Illyenek és ehőz haſonlatoſok ſokan találtatnak moſtanis, mint az Pápa orſzágában az kik élnek, mellyek noha ſzáiockal vallyák az Chriſtuſt: de mind azon által ez kűuől más áldozattiok vagyon, más elégtételek az v̋duőſſęgre, tőb kőzben iárot kereſnek, az anyaſzentegyhaznak más feiét mondgyák, kit ſzent Pál egy főnek val, mely ő vallásokat midőn erőſiteni akariák, nem az ſzent iráſra, Iſtennek igeiére, de feiedelmeknek és fő népeknek méltoſágockal, és emberi ſzerzéſeckel, conciliomockal állattiák erőſsitik, mint ha az Iſten igeie kűuől ſzabad vólna valakinek traditiót ſzőrzeni, és ha ſzőrezis, kőteles vólna ennek meg tartáſára.

Papa honnan erőſsiti vallaſat.

Ezekről nem ſokat kűlőmbőznek azokis, kik midőn az Euangéliom által az Chriſtus iſmeretire iutottanak, mind azon által mégis hátra vigyorognak, és Papiſtáknak nem őrőmeſt akarnak mondattatni, de azért méltán mondattathatnak ſántáknak, kik hól iſmide hól amoda kapdoſnak. Nem ſockal iobbak azokis, kiknek noha ió értelmek, és az tanitáſra alkalmatoſságok ió vólna, de hogy ez világnak ſzeme ő reáiok moſolyogion, és hogy az fűl vizketéshőz, (hogy az ſzent Pál reguláiáual éllyek) módgyok leheſſen, vgy ſzólnak és irnak, hogy nem hogy más egyűgyűnek de mêg ő magokis nehezen vehetik izét. Mind ez vakmerőſęgeken és tőb vndokſágokonis, bizonyára boſzſu állo az igaz Iſten, és felő, hogy ez fęlékis, mint az Sidók, mind orſzágokat, mind hűteket, egyházokat el ne veſzeſſęk.

Fel papaſok Hypocritak, kik ſem papaſok, ſem kereztienek.

Homalyoſſon irok nem haznoſok.

Mit tarthatok penig kűlőmbet, vagy teis atiámfia mit remélhetz, midőn látod az Tőrőknek, ki iſtennek veſzſzőie, birodalmának napról napra való ki árradáſát, mellyel az kereztién orſzágokat látodé mint ſzaggattia ronttia. El kerűlhetnénk ám ezt, ha ſietuén ſietnénk,, és az Vrnak előtte ió illatu áldozattal áldoznánk, az az, ha az ő igaz iſmereti nálunk lenne, és az mi igaz hűttűnk gőzőlőgne iámbor és Iſtenes élettel.

AZ HARMADIKROL.

Ideie immár hogy ſzóllyak igéretem ſzerint azokról az haznokról, lőt vigaztaláſokrólis, az mellyeket ſzokot hozni az Vrnak kezének meg illetéſſe, mely tanúſág az Chriſtus leuſtis bé foglallya, ki által és kiben az Wrnak népe naponként ſzaporodik. Holot igy ſzól arról az Prophéta;

Annak vtánna meg térnek az Izrael fiaij, és meg keresik az ő Wrokat Istenőket, és Dauidot az ő királlyokat, és fęlelemmel iarúlnak az Wrhoz és az ő ió vóltához, az vtólso v̊dőben.

Ez igékben előßőr vigaztaltatik az Istennek népe, hogy mind enni nyomoruságokban és kőserűsęgekbenis kétsęgbe ne essenek, sőt váriák az ő lelki ßabadságokat, az meg igértetet Messiasban. Mert noha az bűnért meg bűntettetnek, de azért az Wr az bűntetésben sem feletkőzik el az ő igéretinek tőkélletessęgéről, vgyan el boczáttia azért az Messiast az testbe. Vgyan ezen igék haznátis meg mondgyák, az mint meg mondám, az Wr dorgálásának bűntetésęnek, mert ezzel térnek és fordúlnak az Istenhőz, és az mely nép az előt az bódog és kedues állapatban meg nem vnta keresni az ő teremtő Vrát Istenét, az immár az nyomoruságoknak és kőserűsęgeknek kőzepette haiokázuán, keresi az Vrat az ő ßabadito Istenét. Látodé hogy igaz az Prophétának amaz mondása: Az nyomoruságban keresnek tegedet meg. Es az győtrelem értelmet ád.

Azt mondgya azért, hogy meg térnek az igaz Istenhőz, és az ő igaz tizteletire, és el vetuén magoktól minden ßackadozásokat, téuelygéseket, egy kereztiéni gyűlekőzetté leznek, és meg keresik az ő Vrokat Isteneket. Mert az az kereztiénsęgnek első tzéllya, az mint Christusis tanit: Keressętek előßőr Istennek orßágát. Meg keresik mondom az ő Vrokat Istenőket, el táuozuán minden pogány Istenektől báluányoktól, az igaz Istenhőz térnek, és Dauidot az ő királlyokat keresik. Nem amaz Isai fiáról Dauid királyról ßól, de az ßent irásnak tanitása ßerint, itt az Atia az Vnokáért vétetik, kin az Christus értetik, mert az Christs felől való igireteknek bé tellyesedése az Dauid ház népében vagy nemzetsęgében vitetet véghőz, mert ennek házából ßűletet az Christus test ßerint. Ezt az Dauidot, az az, az Dauid nemzetsęgéből ßűletendő meg igértetet Christust, veßi az Izrael háza, mert az Atia Istennel való meg békéliések kűlőmben nem lehet, vgy mint ki felől az Atia azt kiáltia az éghből: Ez az én ßerelmes fiam, kiben én meg békéltem tű hozzátok, őtet halgassátok.

Matt. 6.

Dauidnakis mondatik Christus.

Az vtol-

Az vtolsó v̂dőben mondya az Prophéta, hogy mind ezek bé tellyesednek, az mint ió réßére béis tellyesettek Christus Wrunk az testben el iőuén, kiben mind ezek bé tellyesedének, mely v̂dő táiban az Sidok kőzzűl sokan az Euangéliomnak tanitása által az Christusnak igaz ismeretire térének, noha sokan megis vtálák. Ez Prophétának ez ő mondása meg iőuendőlis az Sidoknak tőb meg térésekről (mert azt bátran merem mondanom) az mint ßent Pális erről ßól és iőuendűl, monduán: Mert akarom hogy tutotokra legyen atiámfiaij ez titok (hogy magatokat el ne hűdgyétek) hogy ez keméntéés, mely réz ßerint vagyon, czak addig vagyon az Izraelen, mîg az válaztot pogányoknak ßámok bé telik. Es illyen módon az egéz Israel meg tartatik, mint meg vagyon iruán: El iő Sionból az ßabadito, és el vezti az Iakobnak bűneit. Es ez nekiek én tőlem az ßőuétsęg, hogy el tőrlőm az ő bűneket.

Sidok meg ternek még.

Rom: 11.

Esa: 59.

Esa: 27.

Fęlelemmel iarúlnak az Vrhoz, igyis ßól az Prophéta, mely igékben az igaz pœnitentia tartásnak módgyat feiezi ki, vgy mint, ki Isteni fęlelemben áll, az bűnnek meg vtállásában és attól való vgy el rettenésben, hogy napról napra attol v̂gyeköznek táuol táuolb menni. Az mint ez fęle fęlelmet, meg iedést, diczéri az Bőlczis, monduán: Bódog ember az ki igen retteg ßűntelen, az az, mindenkor Isten fęlő. és ez az fęlelem nem vißi őtet az kétsęgbe esęsre, de sőt inkáb az Vrnak haragos itéletiből az bűnt meg vtáluán, fiui fęlelemmel és engedelemmel iárúl az Vrhoz, és az ő ió vóltához, mely igén az Vrnak minden ió tétemeni értetnenk, valamellyeckel elől veßi az ő hűueit: mint az ő ßent igeieis igen ió, nem czak azért hogy őué, de mi bennűnkis haznot ßerez, és az mint Esaias Prophéta által ßól az Vr, ő hoza vißßa, haßontalanúl nem tér. Eddig ßóllottam az vtólso tanuságban az Israel házáról, ßűksęg immár hogy magűnkrais tériűnk.

Felelemmel kel Istenhez iarulni

Prouerb. 28.

Lássuk tahát. Tiztek az azoknak, kik az Vr Istentől az bűnért bűntettetnek, hogy az bűnből ezeknek minden vndogságiból meg térienek. Térienek penig az ő Vrokhoz Istenekhőz, az kitől az bűn miat az előt el ßakattanak vala, mely Wr Isten minden lelki testi ßabadságunknak igázán valo ßőrző oka, mert ezben fűg az mi kereztiéni vallásunknak és ßabadságunknak summáia. Erről mondgya az Ieremias Prophétánakis általa, monduán: Israel, ha meg akarz térni, én hozzám téry. De mi ßegény emberek méltatlanok vagyunk, és fölőtte undokok, s nem elegek arra, hogy meg békél-

Mitsoda tiztek az bűntettetnek.

hessűnk az ſent és igen tizta Iſtennel. De kéſeritetűnk miis meg keresni az Dauidot, mondom az lelki Dauidot, tudni illik, az Dauid király nemzetſęgéből ſármazot Wr Ieſus Chriſtuſt, kiben az Wr Iſten meg engezteltetni és meg iſmertetni akar, kit valakik nem tiztelnek, azok az Atiát ſem tiztelhetik, midőn ſenki az Atiához nem mehet, hanem czak az Chriſtus által. Haſontalanúl czeuegnek annakokáért azok az emberek, az kik az kőzben iáro Chriſtusnak kőzben iáraſáual meg nem elégeznek.

Fellyűnk neis fellyűnk iſtentől.

De ſerelmes atiámfiaij kereztiének mi nekűn kis fęlelemmel kel iarúlnunk az mi Vrunkhoz Iſtenűnkhőz. De nem oly fęlelemmel, mint Cain, Saul, és Iudas iarúlának az Vr Iſtennek ſine eleibe, az kik kételkődének, az ő nagy bűneőkhőz képeſt, az Vr Iſtennek kegyelmeſſęgében s irgalmſſagábā. De vgy fęllyűnk, hoǵ az á fęlelem ne rettenczen minket el ő ſent felſęgétől. Fęllyűnk az bűntől, de ne retteg ű ik az Vr Iſtentől éllyűnk iol az ő kegyelmeſſęgéuel s irgalmaſſágáual, iſmeriűk meg hogy atiánk ő, nem verhet kegyetlenbű czak az mint kegyelmes atia, az miért bennűnket vér, oſttoroz, hadgyuk el czak azt, bizony ő ſent felſęgeis el tőrdeli az veſſőt az kiuel minket ſuitogat, és előttunk az tűzbe veti, az ő ió vóltát mies el veſſűk oztán, raitűnk leſen az ő őrőké való áldáſa, nem léſen ſenki ellenűnk, mert az Vr léſen mi velűnk. Az kik ezt nem fogadgyák, méltán meg érdemlik az bűntetéſt, nem méltok hogy Iſten fiáinak hiuattaſſanak: de mi hűuek és Vrnak ſent városa iſmeriűk meg az Vr Iſtennek ió vóltát, ki az méltatlanokat ſereti, az reſteket és tunyákat atiai veſeiéuel ſanyargattia és v̂duőſſęgőket kéuánnya. Tériűnk ő Felſęgéhőz tahát, hogy meg maradhaſſunk az ő váraſában, hogy ő benne éllyűnk mi Vrunknak az Ieſus Chriſtuſnak általa, kinek adaſſęk tizteſſęg, dűczőſęg, és őrőcké való hatalom, mind őrőckőn őrőcké. Amen.

Imádſág.

VR Iſten mi menyei dűczőſſęges ſent Atiánk, ki noha az bűnt nem ſereted mind azon által az bűnőn kőſergőket és bánkodokat oly igen meg ſeretted az te ſerelmes fiádbā az Vr Ieſus Chriſtusban hoǵ ezeknek nem el vezteket, de meg téréſeket akarod és őrülőd kőnyőrgűnk te néked ezen ſent Fiadnak az Ieſus Chriſtuſnak neuéért hoǵ az ſent lélek veled egy állatu Iſteñek ſok nőmős és drága ereiét ne olcz meg mi bennűnk, ſőt minket fűſtőlgő czepűket és meg tőrőt nád ſálakat geriez, és épicz te magadnak az te őrőcké való tizteletedte. Téricz meg Wram, és meg tér űnk, fordicz meg

és meg

és meg fordulunk, hogy ézképpen el veheſsük minden lelki és teſti áldáſodat, az mi Vrunk Ieſus Chriſtuſnak általa, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK NEgyedik részéből.

ELSŐ PRAEDICATIO.

HAllyátok meg az Wrnak beſzédét, tű Iſrael fiaij: Mert az Wrnak pöri vagyon ez földnek lakoiual. Azért hogy ninczen ő bennek ſemmi igaz beſzéd, ſemmi irgalmaſſág, és az Iſtennek ſemmi iſmereti ninczen ez földi emberekben.

2. Az hamis eskűués, az hazugſág, az gyilkoſság, az orſág, és az paráznaſág el árrattanak, és eggyik vér az máſikat éri.

3. Annakokáért meg romol ez föld, és minden lakóij el veznek rólla, minden mezei vadackal, éghi madarackal, ſőt az tenger halaiual egyetemben el veznek.

4. Mégis bátor ſenki ne fedgye, s-ne oktaſſa az embert, Mert az te néped (az kihöz én küldlek) kétſęg nélkül haſonlatos azokhoz, kik az ő papiockal ſembe ſöknek.

5. De el kel fęnyes nappal vezned, el véz az Prophétais eyel veled egyetemben, el veztem az te anyádatis.

Ez Igéknek röuid értelme.

NOha elég világoſſan és minden homály nélkül az Wrnak igéi, mellyeket ſóla ez vdeig az Oſeaſnak az ő ſolgaiának álatala, az menire ő ſent Felſ̃gétől engetteteet, én tőlem meg magyaráztatának: Mind azon által azoknak az igéknek, mellyek vgy mint éghi látás és példa által lőttenek, világoſb textuſok magyarázatockal egyetemben, ez ielen való rézben, az Wrnak ſent lelkének ereiének általa magyarabban ki mennek, vgy mint az mely beſédek ez előt példa és látás által lőttenek mondattattanak, azok immár niluáb értelemmel ki adattanak. Mert az hűtetlenſ̃gnek bűneiért az Iſten itélő ſeki eleibe idézi az Prophéta az népet, kiknek ez előt hiában prædikállot, kiáltot, és minden rendbeli emebereknek vétkeket kárhoztatia, és az ielen való bűntetéſſel fenyegeti. Szűkſ̃g peniglen mind ez ſent Oſeas Prophéta tanitáſának rendiben, mind az tőb ſent Prophétaknak tanitáſoknak tzéllyokban ez ſokáſt eſ̃ünkbe vennünk, kiknek tanitáſok vigaztaláſokkalis elegy de rettenetes fenyegetéſeckelis az bűnért remit. Ez módgyat és rendit penig az ő tanitáſokban az ſent Prophétak nem valami álhatatlanſ̃agokból és maga gondolatlanſ̃agokból czelekőtték, de vitte őket az bűntetéſeknek elő ſámalaláſára és meg lételére az népnek viſſa fordultſ̃ga és Iſtentelenſ̃gre. Viſontag az vigaztaláſokat czelekőtték az hűuekért mellyek el ne romúlnének az Iſtenteleneknek bűntetéſeknék és melto iutalmoknak elő ſámalaláſaban, hogy meg kel probálni azokat, kik az Iſten titkos dolgainak ſafáriuá válaztatnak. Innenis meg tetzik, mert ió értelemmel és itélettel kel annak birni és lenni, az ki az ő halgatóinak értelmekhőz és életőkhőz tudgya magát ſabni és rendelni. Az mi penig ez ielen való igéknek mégis niluáb és világoſb értelmét illeti, noha elég értelemmel vadnak annak mágyarázattiához, ſemmit nem kéſuén, hozza kezdek, az ſent Lélek Iſtennek, kinek tizti terméſeti az meg világoſitás, az igazán való ſóllás, és az haznos épités, ſegitſ̃géből és kegyelmes engedelméből, és ez meg hallot ſent letzkénkket két rendbeli tanuſágban meg magyarázni vgyekőzőm.

I. *Az Felſeges Iſten be idezi és tőruenyere ſollittia az embereket az bűnert.*

II. *Meg nyeri az pört igazan és meltan ő ſent Felſege, annakokaert az bűntetéſeckel fenyeget.*

Az Vr Iſten ſent lelke adgyon mind ezekről haznos értelemmel ſóllanunk, Amen.

AZ

AZ ELSŐRŐL.

SZent Dauid király és Prophéta Szóltár könyuének őtuenedik réßében az Felsęges Isten ezképpen ßól, és igy ßolittia meg az népet, mely az ő igaz Isteni tizteletitől el ßakat vala: Az Isteneknek Istene az Iehoua ßól, és hia az földet Nap kelettől fogua mind Nap nyugatig: Gyűiczétek én előmbe az én ßentimet, kik én velem ßőuetsęget tőttenek vala az áldozatok által. Es az Eghek ki ielentik az ő igasságát, mert az Isten biro. Ehőz hasonlo ßóllasnak módgya ezekis az igék, mellyeknek bőtű ßerint való magyarázattiát meg hallánk, melyben az mindenhato Isten, az ßent Oseas ő ßolgáiának általa, elől ßolittia és bé idézi az engedetlen népet, kiket az bűntől nehezen ßakazthat vala el, mikoron igy ßól:

Hallyátok meg az Wrnak beßédét tű Israel fiaij.

Az mely igék, vehered eßedbe attiámßa kereztién, hogy veztegletessęgnek és czerdessęgnek kéuánságának igeij, mellyel két dologra inti és kéßeriti az Prophéta őket. Mert előßőr azt mondgya, hogy Isten igéiét akar ő előttők beßélleni prædikállani, ki midőn ßól, auagy mely ige midőn mondatik, nem vgy kel embernek mágat ahoz tartani, mint az közőnsęges embereknek ßauokhoz beßédekhőz, de mélto hogy mint Egh és föld halgasson, az mint az ßent Esaias Prophétais ßól, monduán: Hallyátok meg Eghek, és vegyed fűleidbe föld, mert az Wr ßól. Vgyan ezen igéuel az Oseas meg menti magát az patuarkodók és czeuegők ellen, kik őtet nem Isteni igeiének prædikátorának, de czak magátol ßólni allittiák vala, neminemű magá fel fuualkodásából, negedsęgéből. Nem igaz az (mint ha igy ßóllana az Prophéta) mert az Wrnak beßédét igeiét prædikállom, mely tanitásnak rendit az tőb Prophétakis meg tartnak irásokban. Másod dologgal és okkal inti az népet az Prophéta az Isten igeie halgatására, tanulására, midőn őket Israel fiaijnak neuezi, vgy mint kik magokat Istennek kiualtképpen való népének és az ßent atiáknak maradékinak vallyák vala magokat lenni, kiket Isten magának az ő kezesęuel frigyéuel el iegyzet vala.

Miert teßen veztegletesęget Oseas

Esai: 9.

Vgyan ezen két ok és dolog indithat minketis és indiczonis az Isten igéiének bőczűletire és halgatására, tudnia illik, hogy az mely tudomány az ßent irásnak kút feiéből merittetik, arra az mi fűleinket

Isten igie halgatasara mi indiczon.

fűleinket kéßen tarczuk, vgy mint oly igének hálgatáſára, ki az
2. Tímot: 3. mint ßent Pál ßól, az Wr Iſtentől ihletet, és az ßent Lélek Iſtenek általa elő adattatot az ßent Péter mondáſa ßerint. Es meg máſodßor miés, ha Iſten fiainak és Chriſtus Iuhainak méltán mondatni akarunk, az ő beßédét ßauát halgaſſuk meg tarczuk, ßűkſęg, mert ha nem, mi magunk leßűnk kárhoztatoń és vádoloń magunknak.
Ioan: 8. Méltán ßól erről Chriſtus az ßent Iános által: Az ki Iſtentől vagyon Iſten ígeiét halgattia.
Ioan: 10. Es iſmet: Az én iuhaim az én ßamót halgattiák. Immár az dolgot níluábban elő adgya az Prophéta s mond.

Mert az Wrnak pőri vagyon az földnek lakoiual.

Mint ha így ßóllana az Prophéta: Igaz eleget és ſokatis bailótatanak veßekettenek veletek az Prophétak, kik kőzzűl énis nem egyßőr az tű bűneitekről feddettelek tiltottalak, és tiztem ßerint intettelek: De miért hogy az tű vakmerőſęgtek kemény, vgy mint kit az Prophétáknak hartzok meg nem enyhithetet lagyithator, bizonnyára immár, másképpen kűlőmben bánik az Wr Iſten veletek. Mert íme pőrben fog tűreket, tőruénykőzni kezd veletek, és miért hogy az ő kegyelmeſſęgének irgalmaſſágának nem lőn helye nálatok, immár az ő igaz ítéletit veßi elől, és tűreket az tű bűneiteknek érdeme ßerint kezd meg bűntetni. Meg látiátok mint álhatok meg az ő igaz ítéletiben, holot ő igen igaz legyen, tű penig merőn vndokok legyetek. Tőruéntelenſęg, hamis czelekődet nem léßen penig ez ő tőlle tű nektek, mert ez földnek lakóń vadtok, kit ő néktek lakáſtokra adot, és az ő igaz tizteletinek vgy mint egy kűlőn házat adta, hogy íly nagy bűnőket és vakmerő hűtetlenſęgeket tű bennetek meg ne kereſſen.

Vagyon itt mit tanólnod, mit eßedbe venned. Hallodé hogy az Iſtentelenek hűtetlenek az Iſtennek ßéki eleibe citáltatnak idéztetnek. Ez képpen rettenti és reméti igazán és valóban az Wr Iſten az ő igeiének meg vtálóit, vgy mint az kik az ő igeiének fenyegetéſęt és dorgáláſit czak czufságnak és boßuſságnak tartották lenni. Bizonyára bé idéztetnek valaha mëg az Iſten ítélő ßeki eleibe.

Iſten eleiben idéztetnek az emberek.

Miképpen penigten az Egyházi ßolgákat tanítókat az ő nagy és ſulyos tiztekben vigaztallya, azképpen mindeneknek épűlęſekre való és az Iſtennek igazſága aianlattatik és fel magaztaltatik, ki nem ke

nem kegyetlenül és erőßak ßerint czelekőßik, de igaz itéletiből forgattia dolgokat az embereknek. Miért hogy penig minden embereknek v̂duőſſęgeket kiuáñya (mint S. Pál ßól) naponként ſok ió tételiuel látogattia aiandékozza őket, és ſok vétkeket erőtlenſęgeket fedezuen fedezi, és int hogy az ő kegyelmeſſęgéuel iól éllyünk.

Ha láttia ő ßent felſęge végezetre, hogy ő néki meg vtállóñ vißßa fordúltak és vakmerők leznek, Még ſe vegyeé elő az bűntetéſt? Igenis méltó, előis vegye, előis veßi kétſęg nélkül, és kőſeruesen és ſiruán meg bűntet, bé telik oztán amaz beßéd: Rettenetes az élő Iſtennek kezébe eſni, S. Pál mondgya ezt. Ne feletkőzzünk el erről, emlegeſsük ezt korosként: Gondollyuk meg miés, hogy az mely földőn élünk munkáloßunk, Iſten adta ezt, ki hogy határt vetet és mezőt az népeknek, S. Pál niluán vallya. Ha keduesen élünk ő előtte, ő nékiis gondgya léßen az mi életünkre, és nem az ő igaz itéleti ßerint, auagy az mi bűneinknek érdőme ßerint, de az ő kegyelmeſſęgének és irgalmaſságának tőruénye ßerint ßóllit minket bé az ő itélő ßéki eleibe: mert ha az mi bűneinket meg tartandgya, kiczoda maradhat meg? de ő nálla vagyon az kegyelem, hogy tizteltéſſęk, Igy ßól S. Dauid. Touábba, okát mondgya immár, miért hia pőrbe, miért idézi ßéki eleibe az népet, midőn igy ßól: *Actor: 11.* *Pſal: 130.*

Azért (vgy mond) hogy ninczen ő bennek ſemmi igaz beßéd, ſemmi irgalmaſság, és az Iſtennek ſemmi iſmereti ninczen ez földi emberekben.

Mely kemény feddésben és dorgálásban tekéncz meg az Oſeas prophétának, az ő tiztiben, az az, az tanitásban való hűſęges álhatatoſságát: Nem vduar hazugia az Oſeas, ninczen az ő lába eggyik az prædikáló ßékben, máſik az vduarban, Iſtennek akar keduezni nem embereknek, mely álhatatoſság minden kereztién tanitókban meg kiuántatik, az mint az Wr Iſtenis paranczollya az Eſaiasnak, és ő képében minden kereztién tanitóknak, monduán: Torkod ßakattából kiálcz, ne keduez, emeld fel az te ßódat hangoſan, mint az trombitát, és hirdeſſed az én népemnek gonozſágát. S. Pál apoſtalis erre inti Timotheus pűſpőket, holot igy ßól: Prædikállyad az igét, raita légy mind alkalmatos mind alkalmatlan v̂dőben, feddődgyél, dorgalódgyál, inczed az halgatókat minden ßelidſęggel és tanitáſſal, *Oſeas alhatatoſſaga.* *Eſa: 38.* *2. Timoth: 4.*

Hogy peniglen meg tériek az igékre, az mellyek erre ez mondásrais okot adának, és az mellyek az Istennek embereckel méltán való pőrinek meg létére vtat nitának, itt azt ved eßedbe: Mert az Prophéta elő ßámlállya azokat az dolgokat és ioságos czelekődeteket, mellyeknek meg kellene lenni az Istennek hűueiben, de miért hogy nem kőuete azokat az Israel háza, annakokáért az Wr Isten niluán idézi őket az ő itélő ßéki eleibe. Előßőr azt mondgya hogy ninczen ő bennek semmi igaz beßéd, Mely igéuel azt ielenti, hogy sem ßauokban sem czelekődetekben semmi álhatatosság ninczen, annakokáért ha ezek ninczenek, kőuetkőzik hogy hazugok, és czalárdok vóltanak. De hogy vóltanak Istenért igazak mint ßauokban mind czelekődetekben, kik az egy igaz Istent az ő igaz tizteletiuel el hadták az báluányokat kőuetuén, mëgis tettetes képpen azt mondották, hogy annak az Istennek ßolgálnak ők, ki őket az Ægyptombeli rabságból ki hozta, az mint az hűti hagyot Ieroboam királyt az arany bornyu előt azt kiáltattia vala. Masodßor igy ßól az Prophéta:

Israel nepe meltan idezteret Isten ßeki eleibe.

Semmi irgalmasság ninczen bennek.

Ez igéuel immár idegeneknek és kéményeknek mondgya őket az ßeretetben kőnyőrűletben, az mely ióságos czelekődetet Isten az ő ßent tőruényében minden emberektől meg kéuán, ha ez ßeretet immár nem vólt bennek, kétsęg nélkűl tahát egy más gyűlőlők és fondorlók vóltanak: hogy vólt penig az ßeretet bennek, ha egymást czak nem meg ölték, egymás ellen nagy hadakat viseltenek, az Israel háza az Iuda hazáual mind éltig hadakoztanak, pártolkottanak, mint Erdély Magyar orßággal nem régen. Harmadßor azt mondgya rólók az Prophéta:

Es az Istennek semmi ismereti ninczen ez földi emberekben.

Itt immár meg felel nekiek az Prophéta az kik azzal diczekőttenek, hogy ők azt az Istent tiztelik, ki ő vélek czudálatos dolgokat czelekődőt, Ægiptomba bé vitte, onnan nagy hatalommal ki hozta, negyuen eztendeig az puztában czudaképpen tartotta óltalmazta, mind addiglan, miglen őket az meg igért Chanaannak földeben le czendeßitette, azt feleli az Prophéta nekiek: Ha ezt az Istent tiztelnétek, kétsęg nélkűl az ió czelekődetekben foglalatosok vólnátok, mert az igaz hűt ninczen ió gyűmölcz nélkűl: de hogy

az igaz

az igaz Istentis tuduán ki Itegyen nem ismeritek v̊duessęgessen, ezzel mutattiátok meg, mert az igaz hűtnek ió gyűmölczét nem teremtitek, hanem mindent az ki ezzel ellenkőzik kőuetitek. Oseas Prophétáual egyetembe énis azt mondhatom ez mostani világnak, hogy hiában haßontalanúl dűczekődnek azok az igaz Istennek ismeretiuel, az Christus érdemes halaláual, (mint sokan ßoktak mondani, azt hűßem az mint az credo tarttia) valakik az ő kereztiéni hűteket valá sokat, kűl, ő iámbor életeckel czelekődetckel meg nem bizonittiák.

Mostani világis meltan feddetik.

Iacob: 2.

Halyhadza mit mond ßent Iakab apostal: Mi hazna vagyon atiámfiaij, ha valaki mondgya, hogy hűti vagyon, czelekődeti penig ninczenek, auagy meg tarthattiaé azt az hűt? Touábba, itt tőbbetis ßóluán, oluasd meg, mond ismet: Azonképpen az hűt ha czelekődeti ninczen, meg hólt ő magában. Es vißontag ez fęle dűczekődőknek énis azt mondom, az mit vgyan S. Iakab felel, monduán: Te néked hűted vagyon, énnékem czelekődőtim vadnak, mutasd meg énnékem az te hűtedet az te czelekődetedből, és énis meg mutatom az én hűtemet az én czelekődetemből te néked. Innen hűßem hogy az Christusnak beßéde igaz és bé tellyesedet, ahol azt mondgya: Az mikor (vgy mond) az embernek fia el iő, vallyon találé hűtet ez földőn. Miért mondom ezt? Mert igen keuesen kezdettek és igen ßámoson az ő igaz hűteket czelekődeteckel meg mutatni, sőt inkáb hamis hűteket gonoz czelekődeteckel mutattiák meg, mint réßegsęgeckel, paráznasagockal, hamis eskűuésekkel, mely vétkekről immár kezdek ßóllanom.

Hallyad: Miért hogy az Prophéta azok nélkűl az tulaidonságok nélkűl, mellyek minden ßentekben Istennek hűueiben meg ßoktak találtatni, valla lenni az Sidó népet, kőuekőzik immár hog azok az dolgok és czelekődetek találtattak ő bennek, mellyek az gonoßokat és Istenteleneket el ßokták nyomni. Igy ßól azért azokról az dolgokról.

Az hamis eskűués, az hazugság, az gyilkosság, az lopás, és az paráznaság el árrattanak, és eggyik vér az másikat éri.

Cegeres bűnekről.

Ez vétkeket kiki iól tudgya miczodás, de hogy inkáb futhassunk ezektől, ier visgállyuk iobban meg. Előßőris az hamis eskűuésről ßol, kit az Wr Isten az ő tiz paranczolattiábanis meg tiltot, monduán:

monduân: Az te Wradnak Istenednek ueuét hiában ne vegyed, mert ezt az Wr bűntetés nélkűl nem hadgya. Ezen penig ért minden átkozódást, káromlást, ezekhőz hasonlatosokat, az mely vétekekben az hűtetlenek magokat be sokták keuerni, czak hogy ő neki hitelek legyen, könnyen fel fuiák az hűtet.

Hamis eskűuésről.

Feddetnek itt azok, kik meg nem gondollyák, hogy miképpen az hűt által vduezűlűnk, az képpen az hűtetlenségért el kárhozunk. Hűtetlenségnek mondatik penig az hamis eskűués, mert az ember ott az ő teremtő Wrának Istenének neuére hamissan eskűsik. De ez immár oly közönseges dologgá vált az emberek közőt, hogy akar mely kiczin alaualó el vetet dologért, bátor vgy ne legyenis, könnyen ki fakaztiuk imez eskuuéseket: Istenre mondom, Isten meg verien, Isten vgy segéczen: meg nem gondollyák, mely nagy és sulyos igék ezek, és ha hamissan mondatnak, ő magok kérnek az Wr Istentől átkot feiőkre. Feddetnek itt közönséggel, nem czak egy auagy két emberek, de az hamis gyűlekőzetis, ki az Isten anyaszentegyháza ellen káromlásokat sokot sórni, mint kiknek tulaidonságokat az S. Dauid az ő Sóltár könyuében meg iria.

Psal: 2.

Hazugságról.

Másod rendben az Prophéta az hazugságotis emlegeti, ez penig ez mostani világban semmi gonoz véteknek nem tartatik, de érczűk miczodás vétek. Az hazugság oly vétek, mellyel sokunk élni egyebeknek gyalázattiára, magunknak nagy veszedelmére, és kétség nélkűl nincz ember ítélés czűffolás nélkűl. kitis meg tiltot az Wr, és niluán iriá az S. Iános, hogy minden hazugoknak az ő részek az tűzzel és kénkőuel égő tóban lésen, mely az másik halál.

Apoc: 21.

Gyilkosságról.

Harmadsor sól az gyilkosságról, mely nem czak fegyuerrel lehet, de sóual tanáczalis meg lehet. Mely vétekről is az szent Pál niluán mondgya, hogy az Istennek országát őrökségűl nem veszi.

Lopásról.

Negyedsőr az lopásról sem feletkőzik el az Prophéta, mint kit ismert az ő népeiben, mely igében nem czak az titkon való el vételről sól, de az raggadozásról és erősak tételről is, ezis oly véteknek mondgya S. Pál, ki az Isten országából ki rekezt.

Paraznaságrol

Eőtődsőr, az paráznaságrol is, mellyel minden vtállatosságokat, testi közősűléseket meg tilt, az házasság kűuűl, mellyeket az paráznák soktanak czelekődni, vagy magok által, vagy másockal: ez vétekis minemű bűntetés legyen oluasd meg az S. Pálból. Mind ez vétkeknek penig árradást tulaidonit, igy sóluán:

Elárrattanak.

Holot

Holot hasonlatosságot veßen az vizektől és kút feiektől, kik az essőnek és hónak vizeitől meg árraduán, ki folyanak az ő ßokot folyások kűuűl, és az mezőkben kárt teznek: ezképpen ez vtálatos vétkekis az embernek Istentől teremtet ió rendit el változtattiák, kűuűl hágattiák az tzélnak, és őrők veßedelemben meritik. Kőzőnsęggel penig minden vtálatos vétkekről, mellyek vagy ez fęlék, vagy ezek kűuől találtatnak, monduán: *Aradásnak hasonlatossága.*

Es eggyik vér az másikat éri.

Mely igén az vakmerő és summa ßerint való gyilkosságokat és tőb vétkeket niluán ért, kiket az Wr Isten bűntetés nélkűl nem hádgy.

Tekénczuk el, ßerelmes atiámfiaij, az egéz világot, lássuk meg ha mint az Sidókat, minketis nem méltán ßólité pőrre, nem méltán akaré tőruénykőzni velűnk az mi kegyelmes Istennűnk, kiki mennyen magaba, és tegyen igaz itéletet maga főlől, meg láttia hogy nem sockal iámborb az Sidóknál. Nem vagyűnké hamissan eskűuők? De hogy nem! Nám az mit hűtűnckel el vehetűnk kőnnyű dolognak tarttiuk. Hallottam hamis hazug prokátortól, hogy az ő principálissát intette az hamis hűtre, monduán: No az mit hűteddel el vehetz nem égeti meg az ßádat. Nem bűnteté meg az Wr Isten ezért? Bizony meg! Meg égeti mêg valaha az ßádat. Hallyadza hogy mond az Wr az Moyses által: Ne eskűdgyetek az én neuemre hamissan, mert meg fertezteted az Istenednek neuét. En vagyok az Wr. Az Iesus Sirachis mond: Az eskűuésre ne ßoktassad az te ßádat és az te eskűuésedben ßentIstent gyakorta neuezni ne ßokiad. Mert miképpen az ßolga nem keués kékeket hordoz, az mellyet gyakorta ßoktanak bűntetni, vgy az ki eskőßik és az Istent mindenkor neuezi, az bűntől tizta nem léßen. Meg paranczolta vala az Vr Isten, hogy az hamis hűttűket meg kőueznék az ő tőruénbenis. Az fęrfiu ki sokat eskőßik tellyes hamisságual, és el nem táuozik annak házátol az ostor. *Velunkis igazan póról az Vr.* *Leuit: 19.* *Leuit: 24.* *Sirach: 23.*

Nincze mi kőzőttűnk az hazuság, melyről másod rendben itt ßól az Prophéta? Adna az Isten hogy ne vólna, de most az hazugok élnek, az igaz mondok győtrettetnek. Az hazugokat ßoktak most neuezni, ió nyáias világi embereknek, nem mórd emberekhőz adgya magát: Az igaz mondók penig egyűgyűek hátráb állyanak, mert nem oda valók, azt ßoktuk felőlők mondani: Ez az solitarius vgy akar élni, mint az menyorßágban. Neueken neuezhetnék sok hazugokat, kik felől igazán mondom ezt, hogy életeket

czak

czak ezzel keresik. Hallyuk mit mond ezekről az ſent irás. Tartoz-
Coloſſ: 3. tat az S. Pál apoſtal ettől minket, monduán: Ne hazudgyatok egy
más ellen, miuel hogy le vétkeztetek amaz ô embert, az ő czele-
kődetiuel egybe. Iſmet: Minek előtte többet ſóllot vólna, mond:
Ephe: 4. Azért le vetuén az hazugſágot ſollyon igazſágot minden ember
1. Regum: 5. az ő fele baráttiáual, mert egy máſnak tagiaij vagyunk. Mégis
bűntettetik penig az hazugſág, miképpen az Giezi az Eliſæus Pro-
Actor: 5. phéta ſolgáia hóltig való pokloſsággal meg bűntettétek ezért.
Ananias és Saphirais meg ölettetének az hazugſágért.

Az gyilkoſságis meg vagyon közöttünk, kinek bűntetéſeis
Gen: 7. ſemünk előt, az mint az Wr ſólla: Az ki ember vért ont, annak
vére ember által ontaſſęk ki. Iſmeg az Wrnak töruénye: Ne öly.
Ez igét az mi v̊duőzitőnk mélyebben magyarázuán, azt monda,
hogy meg ſe haragudgyunk egy máſſal. Szent Ianos iſmeg azt mon-
da: Hogy az ki gyűlőli az ő atiafiát gyilkos az.

Lopókis vagyunk, mely nem czak titkon ſokot lenni, de erő-
uel raggadozáſſalis, mint lopó vala Achab és Iezabel, mert erőuel
és czalárdſággal el vőué az Nabotnak ſőlőiét. Lopó vagy teis, ha
nyúzó foztó vagy, erőuel el veſed az máſęt, iobbágyodat, ſelléré-
det, ſőlőie borát el veſed, azt adod érte az mit akarz. Néked ſól
az Vr Iſten, monduán: Iaij az ki prædálz, mert el prædáltatól.
Iaij annak az ki idegen ióſsággal az ő házát éppiti. Ne lopy azt
mondgya azt ſent töruényis.

Es az paráznáſág el árrattanak

Vgy mond Oſeas) Nem igazé ez? Mert hogy ne ſőllyak az
titkon való fertelmſſęgekről, mellyek az embereken magoktólis
Gen: 38. meg leznek, kiért vgy tetzik meg öletteték az Vr Iſtentől az Onan,
Mind ezekről mindőn az emberi magot el vezté. Niluánis immár ſemtelen pa-
maſut bőuebben ráznaſágok keztenek lenni. Nám az Tőrőkők gyalázatos paraz-
ha az Vr engedi. naſágais közzénk érkezet immár, mellyet S. Pál vgyan neuen ne-
uez, hoǵ az fęrfiak egymáſon éktelenſęget czelekőznek. Sokan mêg
az házas emberekis az latra, az maga háza népéuel paráználkodik,
egynehány rendbeli ſolgálóia el ſőkik eztendeig. Mind ezekről
hallyad mit ſól az ſent irás, Igy ſól Moyſes által az Wr Iſten: Az
ki fęrfiuual hál mint egy aſſoniállattal, mind ketten nagy fertel-
meſſęget czelekődtenek, meg öleteſſenek, az ő halálokrak oka ő-
Leuit: 20. magokban vagyon. Iſmet: Valaki az ő felebaráttiának feleſęgét
meg

meg ferteztetí, meg ôleteſſęk mind az kettô. Az S. Pál apoſtal azt mondgya, hogy ſem az paráznák, ſem az fęrfiackal kôzôſûlôk, Iſten orſágát nem veſſik. Szent Ianos iſmet azt mondgya, hogy az paráznáknak réſſek az tûzes kénkôues tóban léſſen. Az Beniamin nemzetſęgeis azért vágaték le. Sodoma Gommorrha ezért veſe el. Sôt ez egez világ Noétol el váluán, réz ſerint ezért veſe el vízzel. *1. Corinth. 6. Apoc. 21. Iudic. 20.*

Im érted annakokáért ſzerelmes atiámfia kereztién ember, hogy igen méltán, és fôlôtte igen igazán tôruenykôzik az tizta és ſent Iſten az emberi nemzetſęggel, mert meg változtattuk az mi teremtéſûnknek végét, mi kik Iſtennek tûkôrt vóltunk, az ſárban heuertûnk, moczkoſokká lôttûnk, ellene gyakorta naponként ſárunk, ellene való dolgokkal buſitiuk. Erczûk meg és hallyuk immár prædikatiónknak máſodik tanuſágában, mint tárnak és mint léſſen dolgok az engedetleneknek.

AZ MASODIKROL.

SZoktak mondani, igazánis mondgyak, mert vgy vagyon ez hûtetlen világban, hogy az kinek Wra pôrôſe Iſten annak oruoſa, ez ellen mégis talál oruoſságot, mely ôtet az ô Vrának kegyetlenſęgétôl meg mentheti és meg ſabadithattia, tudni illik, az Felſęges Iſtent, de az ellen az kinek Iſten pôrôſe, ninczen annak oruoſa. ſem menyen, ſem fôldôn nem talál az mentſęget, ſabadſágot, ez kûuûl, ha néha meg iſmeruén elégtelenſęgét iſmet ehôz tér. Ez ſelen való tanuſágunkban penig, vgy kezd az dolog lenni, hogy az Wr pôrbe és tôruénybe ſôllituán, az mint meg hallánk, az bûnért, az embereket, nagy méltán és nagy igazán, az mint aztis meg hallánk, meg nyeri az pôrt, az pôr meg nyerés után az ſententia az bûntetés kôuetkôzik, mellyel ſanyargattia és meg kôſeríti az engedetlen ſûueket, és ecképpen nem találz oruoſságot és ſabadſágot ô ellene, mert az menyet, fôldet, ezekben való minden állatokatis teréiád támazthattia, ô biruán vélek.

Niſd fel az ſômedet, hald meg fûleiddel az bûntetéſt te engedetlen és viſſa fordúlt ember, auagy nemzetſęg, kinek az bûnben való heuerés gázolás ollyan mint az ebnek az okádás, auagy az diznónak az ſár, az mint S. Péter apoſtal ſol. Annakokáért fir az Fôld, és minden lakôi meg betegeznek, minden mezei vadackal, égi madarackal, ſôt az tenger halaiual egyetemben el veznek Az miképpen ennek elôtte az Wr Iſten érzékenſęget tulaidonitá az érzékeny- *2. Petr. 2. Sir az fôld.*

Oseæ: 2. zékenſęg nélkűl való állatoknak, az holot azt monda: Az főld meg halgattia az muſtot, az buzát, az olayt, őkis meg halgattiák az főldet. Itt haſonlatos képpen az főldnek ſiráſt tulaidonit, minden állatoknak betegeskődéſt, az mint ſzent Pál apoſtalis él ennek ez ſzoláſnak modgyával, á holot ezt mondgya: Iol tudgyuk hogy minden teremet állatok egyetemben foházkodnak, és eggyűt mind ez ṽdeig (vgy mint) nőgnek.

Rom: 8.

Ez mondáſok nem oka nelkűl vadnak, auagy Ieznek, de az Iſtennek nagy haragiának ki terieztéſęnek meg bizonitáſára, holot nem czak az emberek kezdik ezt érzeni (noha ezek indito okaij) de ſőt az főldis, az oktalan allatockal, madarackal czuſzó máſzó állatockal, halackal egyetemben, kiknek annira el kel puztitani vezni, hogy az oktalan állatok ſe talállyanak és főldőn elég elégſęget magoknak. Itt penig az Iſtenre az ő igaz és niluán való czelekődetiért ſenki ne zugolódgyék. Mert miképpen mindenek az emberekért az ő haznokért teremtettenek vala, és mikoron ő vélek iól élnek, vgy mint őkis őrűlni és vigadni mondatnak: Azképpen nem czuda, ha ő reáiokis el érkőzik az Wr Iſtennek haragia, midőn ő vélek gonoſzúl élnek.

Ez bűntetéſek bételének valóban és kétſęgnélkűl az Sidó nemzetſęgén, midőn az Aſsyriabeli néptől fogua vitettének, és az ő főldőkis igen nyomorúltúl el hanyattaték és puztitaték. Es nem tőlt bé ő raitokis még az Iſtennek haragos igaz itéleti, vgy hogy egyéb nemzetſęgek ne érezzék ez bűntetéſeket az bűnért. Mint Hieronymus Doctoris bánkodik és ohait ezen, hogy az ő ṽdeiébenis haſonló bűntettéſeket meg látot Tóth orſzágban, Macedoniában és tőb orſzágokban. De énis ohaituán ſirhatok és bankodhatom ezen, hogy ez mi moſtani ṽdőnkbenis nem keueſebbé égh feiűnkőn az Wrnak kemény és haragos puztitó haragia, és fęlő hogy még ſzőrnyebbeket ne laſsunk. Ha ſokaſul az bűn, kétſęgnélkűl az ő oſtorais meg bőuűl. Sir az főld, Mert imé minden ſiriát naponként el hadgya, maga nagy veritéckel nyelik az emberek, betegek az benne auagy raita lakók, mert meg erőtlenettenek mind tanáczokban mind czelekődetekben az emberek (nám alig találunk két auagy három eſzes embert, midőn valamire kelletik) ſőt az egéz világnak minden állaſa ezennel elvéz az bűnért, az Vrnak nagy haragia miat. Láttiuk ezt, lattiák naponként az emberek, ſőt nem czak láttiák, de vgyan érzikis, mind azon által keués meg iobbuláſok auagy vgyan ſemmi

Ritka az eſzes ember.

nincz

ő rekiek, ſőt még inkáb vgyan gerieztik az Vrnak haragiát, kiknek vakmerő engedetlenſégekről ezképpen ſól az Wr:

Mêgis bátor ſenki ne fedgye, s-ne oktaſſa az embert, mert az te néped (az kihőz én kűldlek) kétſégnélkűl haſonlatos azokhoz kik az ő Papiockal ſőmbe ſöknek.

Ez igék azt adgyák elönkbe, hogy mint ſenuedik az emberek, midőn valami Iſtenfélő tanitótól, auagy bátor akar mely iámbortóſis, az bűnért meg feddetnek, nem kőſőnik vgyan meg: Sőt mit kőſőnik az Iſtenért, ha azonnal búczút adunk az Papnak: Nem bőczűl meg az hituán roz Pap, el hitte magát, meg keuélyedet, maga vgy tetzik Wra vólnék. Nem ſeretik az igaz mondókat, nem illyet ſeretnének, hanem az mineműről Eſaiasis ſól: Ne láſſatok, ollyat ſóllyatok az ki minekűnkis kedues. Es az mint S. Pális ſól, fűl vizkettető tanitókat ſeretnek. *Moſolyog czák, de ſirz még.* *Eſa. 30.*

Innen vegyük eſűnkbe, hogy nagy bűntetéſnek és veſedelemnek iegye, az kik az bűnért az Iſten igeiéből nem akarnak meg feddetni: holot miért hogy terméſet ſerint az gonozra hailandók vagyunk, czak az Iſten igéie tarthat meg minket az ióban, ki ellen ha nyakunkat keményen tarttiuk, annak fenyegetéſét és feddéſét nem kéuánnyuk, lehetetlen hogy minden gonozſágban el ne merűllyűnk, valakik mondom az vduőſſeges igát nyakokból ki akariák vetni. *Emberek nem ſeretik az feddeſt.*

Ezokáért gyakor helyen az ſent irásban az ſemteleneknek hamar való veſedelmek meg iratik, hogy az tanitáſnak zaboláiát el ſaggattiák, és az tanitóknak tőruént ſabnak az ſollásra Ezeket átkozá Dauid niluán és igazán, mikoron igy ſólla: Vágia ki az Wr mind az hizelkődő aiakokat, és az keuély nyelueket, kik ezt mondgyák: Nyeluűnckel mindent tehetűnk, az mi aiakink mi velűnk vadnak, kiczoda minekűnk Wrunk? Az Eſaias által iſmeg igy ſól az Wr ez ſéleknek: Miuel hogy meg vtállyátok ez beſédet, és bíztok az álnokſágban és hamiſſágban, és ahoz támazkodtok, azért léſſen néktek ez hamiſság haſonlatos az le eſendő (kő falnak) haſadáſához, auagy az magas ki dűllyedet kőfalhoz, melynek le omlaſa hirtelen egy ſőm pilantásban léſſen. Chriſtusis az mi iduőzitőnk azért mondgya az Phariſeuſokat ördőgőktől valóknak, miért hogy az iſtennek igeiét nem akariák hallani. *Pſalm. 30.* *Eſa. 30.* *Ioan. 8.*

Mondgyad: Halgatom én az Istennek igeiét, ßeretem beßélleni, de azt bánom, hogy az hituán Pap tiztessęgemben practikál; mi gondgya néki imez auagy amaz én dolgomra. Halládé atiámfia: Eőr állóuâ tőtte őtet az Israelnek Istene az te lelked felől, melyben ha ő igazán és hűuen el nem iár, halálnak halaláual fenyegeti ezért őtet az ő Istene. őtet válaztotta az Wr oly ßőméllyé, (az mint az Prophétáknak Apostaloknak tiztekbőlis ki tetzik) ki tégedet az ió czelekődetért diczirien, az gonoz czelekődetért penig meg fedgyen rettenczen, lelke veßedelme alat el kel néki ebben iárni. Azt paranczollya ő néki az ßent Pál: Igyekőzzél Istennek előtte kedues lenni, és oly munkás, ki nem ßégyenli az munkát, és ki igazán tanittia az igazságnak beßédét. Ha ezt nem czelekőßi, az Wr Isten azt mondgya ő felőle, hogy ki okádgya őtet. Ha ő el iár az ő tiztiben hűuen és igazán, iól léßen ő néki dolga: de ha nem, veled egyetemben meg bűntettetik, à mint az Oseas által ez mai ßent letzkénkben igy ßól az Wr erről:

Ezech: 33.

Papok kőzőnseges neppel feddetnek.

De el kel fęnyes nappal vezned, el véz az Prophétais éyel veled egyetemben, el veztem az te anyádatis.

Kőzőnsęgessen fenyegeti az Wr ez igékben mind az feddésért morgo népet, mind peniglen az hizelkedő rest tunnya Papokat, kik nem Istennek de embernek akarnak kedueskedni az ő tiztekben.

El kel (vgy mond az Wr) fęnyes nappal vezned:

Az az, ßintén akkoron romlaz és véz el, ackor érkőzik reád az veßedelem, az mikoron magadat alitanád mentől iob és bódog állapatban lenned. Es midőn, vgy mond: el érkezik az háborusághnak éytzakáia az Prophétátis azon bűntetéssel veztem el.

Nem óltalmazhat meg tűteket az tű anyátok.

Az az, az tű dűczekedő és keuély maga hányástok, mellyeckel éltek, hogy kőzőttetek az Istennek temploma, tű vadtok az Istennek népeij Abraham nemzetsęgi. Nem óltalmazhat ez az dűczekődés meg tűteket, mert hiában és ok nélkűl dűczekődtek az Istennek nepének méltoságos titulussáual, és az ßent Atiáknak testi nemzetsęgeckel midőn Istennek lelki fiaij nem akartátok lenni (vagy az mind

ßent Pál

ſent Pál fól) Abrahámot az ő hűtiben nem akartátok kűetni. Bé tellyeſedék ez ſenyegetés az Sidókon, midőn fogſágba vitettetének el vezték mind Egyhazokat mind méltoſágos állapattiokat, és mo-ſtanis azon igaz Iſtennek ítéletit viſeli az ſegény Sído nemzetſég. Ezen bűntetéſeket váriák feiőkre mind Papok, mind kőz népek, kik az ő hiuatallyokban igazán és hűuen el nem iárnak.

Vtólſor az Oſeas Prophétának ió maga tartáſátis vegyűk ez-ſűnkbe az ő tiztiben, ki noha láttia vala hogy keués hazna vagyon az ő tanitáſának feddéſçnek: mind azon által ez őtet meg nem reſtíti, tunyáuâ nem teſi, el iár ő az ő tiztiben. Vgyan ezent czelekőttek az tőb ſent Prophétákis, kiknek az Vr Iſten noha vgyan meg ielentette hog keueſet haználnának az ő tanitáſockal prædikálláſockal, mind azon által meg nem ſűntenek az tanitáſtol. Gonoſűl czelekőznek azért azfçle tanitók, kik azzal mentik magokat (midőn az tanitásban meg czőkőnnek) hogy az ő halgatóiok okaſſ ennek, nem őrőmeſt veſsik az Iſtennek igéiét. Ne atiámfia! Ha tőbbet nem nyerhetzis, ha tőb haznod nem léſſenis, elég haſon léſſen, midőn te az te lelkedet meg mented, vduőzitőd, Iſten előt mentő teſsed. Nem ſégyen két auagy három embernek prædikállani, Nám az Vr Iſten czak Adámnak és Euánakis prædikálla paradi-ezomban. Chriſtusis azt mondgya, hogy valahol ketten auag hárman őzue gyűlűnk az ő neuében, őis kezőttűnk vagyon. Kériűk annakokáért az meg keményedet ſűueknek meg lagyitó Vrat Iſtenét, ki ſent lelke világoſitáſa által tarczon meg minket mind végig az ő Iſteni igaz iſmeretiben, és menyei ſent eletben, ſent Fiáért Chriſtusért. Amen.

Keues halgató Papot tunyaud ne tegyen.

Imádſág.

VR Iſten ne iőy pőrbe auagy ítéletbe az te ſolgaiddal, mert ez-képpen czak egy ember ſem vduőzűl az te ſined előt; Ne i-dézbé minket az te igaz tizteletednek ſéki eleibe, de ſolicz minket az te kegyelmeſſçgednek és irgalmaſságodnak ſéki eléibe. Ne pő-rőly Vr Iſten mi velűnk, de ſőt meg engeduén minekűnk minden gonoz bűneinket, állas minket te magadnak kedued ſerint való é-letre. Mſſ aiandékot hozzunk te néked mint Vrunknak Iſtenűnknek, tudni illik, az te ſent Fiadnak az Vr Ieſus Chriſtusnak drágalátos ki ontatot vérét mutogattiuk te előtted, mely nem az igazakért, hanem az bűnőſekért lőt. Tudgyuk hogy ez az aiandék kedues te ſent Felſçgednek előte. Azokáért kőnyőrgűnk te ſent Felſçgednek,

hogy el feletkőzuén minden mi bűneinkről, tarcz meg mi bennünk az te őröcké való ſent lelkedet, kinek általa minden ióra világoſodgyék az mi elménk, és álhatatoſſan meg maraduán az igaz hűtben, viſelheſsünk magunkat az te ſined előt ſent és menyeij életben, az mi Vrunk Ieſus Chriſtuſért. Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK NEgyedik réſzéből.

MASODIK PRAEDICATIO.

EL véz az én népem, miuel hogy tudomány nélkűl való, miuel hogy te megvetetted az igaz tudománt, énis megvetlek tégedet, hogy Papom ne légy énnékem, és miuel hogy az te Iſtenednek törvényéről el feletkőztél, énis el feletkőzöm az te fiaidról.

7. Mennél több ióual vóltam hozzáiok, annál inkáb ellenem iártak, de én az ő dűczőſſégöket gyalázztra fordítom.

8. Az én népeimnek bűneiért való áldozattiáual élnek, és azoknak az ő bűnőkre nagy ſorgalmatoſságal vigyáznak.

9. Annakokáért az mint iár miattam az nép, vgy iár az Pap, és meg bűntetem őtet az ő gonoz vtáért, meg fizetek néki munkáiáért.

10. Mert éſznek de meg nem elégednek, paráználkodnak de nem ſaporodnak, mert el ſakattak az Wrtól, hogy ő néki ne ſolgállyanak.

11. Az

11. Az paráznaſág, az bor, az mnſt el võtte eſzeket.

12. Az én népem az õ fa Iſtenétõl kérd tanáczot, hogy az õ paltzáia felellyen néki, mert az paráznáſágoknak lelke meg czalta õket, hogy paráználkodgyanak el fordúluán Iſtentõl.

13. Az hegyek teteién áldoznak, és halmokon gyuitnak áldozó fũſtõt, czerfa alat, nyárfa és hárs fa alat, mert ió annak az õ árnyéka. Annakokáértaz tũ leanitok Kuruákká leznek, és az tũ menyietek paráznákká.

14. Es nem bũntetemé meg az tũ leánitokat, hog kuruálkodtak, és az tá menyeijteket hogy paráználkodtak? Mert õk az õ paráznáiokhoz adgyák magokat, és az kuruáckal áldoznak, és az értelem nélkũl való nép el véz.

Ez igéknek rõuid értelme.

REndel az ſzent Oſeas Prophéta mind az kőzőnſęges népnek bűneit, mind peniglen az Papoknak vétkeket, tunyaſágokat és rő ſtſęgőket az tanitásban, feddi és dorgállya ez ielen való igékbenis, ió v̋gyekőzettel léuén az Prophéta, hogy ne talántám meg vtállyák az bűnt, nem wralkottattiák magokban, mint kitől az S. Pál apoſtalis ellenz, és ióra forduluán az egy igaz Iſtent meg iſmerik, az báluányozáſtól, vgy mint lelki paráznaſágtól el futnak, és Iſtenes életben élnek. Mert haznos az vétkeknek meg ielentéſe, noha nehéz azoknak, az kik az bűnben édeskednek, az meg ielentés, de haznál azoknál, kik noha az gyarloſágot magokban meg nem tagadhattiák, mind azon által az bűnt ſzégyenlik, és attól őrőmeſt el futnak. Iezabel királyné aſſzony az Achab királynak feleſęge, miért hogy az bűnben aluſzik vala, bána hogy meg feddeték az Nábot ſzőlőie el vételeiért, és inkáb meg keményedék az gonozſágban. De Dauid király, mint ki az bűnnel hartzol vala, meg ſzégyenlé magát, midőn meg feddeték Nathan Prophéta által, az

Haſzna az meg feddeſnek.

paráznaſágért, gyilkoſságért, és meg iobbíta életét. Illyen hazna vagyon az hűuekben az bűnnek meg feddéſęnek, noha az hűtetlenekben nagyob keménysęgnek ereie, kik mindent gonoßúl veznek és magyaráznak.

Ezen v̊gyekőzettel tanitot az Oſeaſis, és minden ßent Prophéták, ha kiben az ő feddéſek keménysęget ßőrzőt, annak nem az ő v̊gyekőzetek vólt oka, de az magok vakmerőſęge: az mint az Vr Iſten az Eſaias általis ßól, monduán: Iſrael az te veßedelemed te magadtól vagyon. Ha kiben penig ßőrzőt haznot, az az Iſtennek S. lelkének lágyitó ereie által lőt, az mint vgyan azon Prophéta által iſmet mondgya: Mert czak én bennem az te v̊duőſſęget. De hogy ez meg hallot ßent letzkénknek értelmére vtat nithaſſunk, ßűkſęg tanuſágokra oztanunk, illyen két rendben meg magyarázuán:

I. *Szollok az hamis tanitokrol, papokrol, az ő bűnekről, és mind az neppel eggyűt való bűnteteſekről.*

II. *Szollok az baluanyozaſrol, ennek artalmas voltarol, es vißont az ő bűnteteſeről.*

Az Wrnak lelke ereie által, midőn ezekről való beßédemet el vegézem, az hűuek iſten áldáſáual el mehetnek.

AZ ELSŐRŐL.

Midőn az Ieroboam feiedelem Iſraelnek orßágán Wrrá és királlyá tétetet vólna, el ßakada az ő Wrától és Iſtenétől, vij és ßokatlan báluányozáſt hoza be az nép kőzzé, czináltatuán két arany bornyu képet, és az népet ez ßóual el hitetuén és meg czaluán: Elég hogy ez v̊deig Ieruſalemben iártatok: Ihól vadnak az te Iſtenid ô Iſrael, kik tégedet ki hoztanak az Ægyptuſnak főldéből. Ez vij hűtnek auagy báluányozáſnak papiaitis ßőrze, az mint erről bizonſágot teßen az harmadik kirali kőnyunek tizen kettődik réße, mely Papok ennek ez vij hűtnek báluányozáſnak prædikátori és hirdetői lennének, nem igaz papi méltoſságból valók léuén, vgy mint, kik nem az Leui fiaij kőzzűl valók valának, és mely Papok nem az Iſtennek igeiétől paranczolattiától fűgnek vala, de az Ieroboamnak az ő paranczolattiától hatalmától.

1. Reg: 12.

Rőſt papok.

Ez Papokat (hogy rőuideden ßóllyak (és mindent ez fęléket, fed az Wr Iſten az ő ßolgáia az Oſeas által, és bűntetéſſel rettent, az mint meg hallánk ez maij ßent igékben, kiket el veztene

mind

mind az néppel egyetemben, miért hogy ezekis ez fęle hazug és álhatatlan Papokban győnyőrkődnének, az hű és álhatatos tanitokat vtáluán, annakokáért meg érdemlenék, hogy bolond páztorok, és az néma ebekhőz hasonlatos Papiok lenne ez fele engedetlen embereknek. Mint az Zacharias Prophéta általis ßól az Wr erről, monduán: Es ßőrzek páztort ez földőn, mely az ki az nyaiból ki ßakattat meg nem keresi, az gyengét őlébe nem veßi, az meg romlottat meg nem gyogyittia, az mely békéuel vagyon azt nem őrzi, az kőuérnek husáual lakik, és azoknak kőrmőket meg ronttia. Tériűnk az igékre immár:

Zacha: 11.

Az baluanicz o Papoknak tudatlanságok es czelekődetek minemű.

El véz az én népem, miuel hogy tudomány nélkűl való.

Azért véz el (vgy mond az Wr) mert az Isten igeiében tudatlan, és czak az ő maga tudományát kőueti, kinek tudománya tudatlanság és sőtétsęg. Kérdhetned: Mitől vólt ez az tudatlanság ezben az népben, mely népnek bőlczebnek és eßesbnek kel lenni az Isten tőruényének értelméuel, ez világon való minden nemzetsęgeknél, mint Moyses Prophétais ßól? Hallyad az okat:

Tudatlansagert el vez ember de miert.

Miuel hogy te meg vetetted (ô Pap) az igaz tudománt.

Véßedé eßedbe, hogy az Papoknak tudatlansága, Istentelensęge, vólt oka az népnek ostoba és goromba voltának, mint kik nem az hű és kereztién tanitókban győnyőrkőttenek, de az Ieroboam papiait (kiknek állapattiókról hallánk) ßerették és ezekhőz hasonlok vtán vagyakottak. Tanúllyák meg tahtá innét az Egyházi rendek, hogy ők ne az emberi leleménnek kiáltőij, de az ßent irásnak az Isten igeiének hirdetőij legyenek, az mint ßent Pál apostalis az Timotheus pűspőkőt, gyermeksęgétől foguán, az ßent irásnak tanulására inti.

L. C.

Miben kel az kereztien tanitoknak foglalatosoknak lenni.

Touábba nem czak bűnőket, és tiztekben való tunyaságokat, ßamlállya elő az Prophéta az hamis tanitóknak, de bűntetéseketis méltán meg mondgya, az mellyek fogiák ez fęléket kőuetni, mikoron igy ßól:

Hamis tanitoknak bűntetesek.

Miuel hogy te meg vetetted az igaz tudománt, énis meg vetlek tégedet, hogy pa-

pom ne légy én nékem, és miuel hogy az te Iſtenednek tŏruényéről el feletkŏztél, énis el feletkŏzem az te fiaidról.

Matt. 5.

El vezetéſſel és el feleitéſſel fenyegeti, és vgyan megis bűnteti az Wr Iſten az hamis hűtetlen Papokat, mint Chriſtuſis ezen bűntetéſeket mondgya lenni az izetlen auagy ſóralan ſónak, az az, az reſt és haſontalan Papoknak, monduán: hogy ha az ſó meg izetlenűl, miuel ſozathatik meg? nem ió az után ſemmire, hanem hogy ki vetteſſék és meg tapodtaſſák mindenektől. De nem elég ezak ez bűntetéſſel meg bűntetődni az reſt hamis tudományú Papoknak, ſőt azzalis fenyegeti az Wr Iſten őket, hogy az ő fiakrólis el feletkŏzik, az az, ez világ előt, hazugnak és álhatatlannak bizonittia őket. midőn minden báluányozo, képmutató tizteleteket (mellyeket ők az ő agyokból formáltanak vala) el tŏrli el vezti, ſemmiuē teſi, vgy annira, hogy meg bizonittatik azkor, hogy Iſten őket ő Papiaĥnak ſoha nem eſmerte, noha bizonyos tanaczából vdeig az ő téuelygéſeket el ſenuedte.

Mind ez bűntetéſeknek okait meg hallád, hogy azt monda az Vr Iſten, miért hogy az ő tudományát meg vetették, és az Iſteni tŏruényről el feletkŏztenek. Nem valami ez világi bŏlczeſségről, tudományról, értelemről ſól itt az Wr Iſten: de az igaz kereztién tanitóknak fő képpen való tiztekről, vgy mint kiknek el tauoztathatatlan tiztek, az Iſtennek ſent igeiének hirdetéſe és prædikálláſa az nép kŏzŏt. Tudodé hogy mond az Malachias Prophéta által az Wr: Bizonyára az Papnak aiakaĥ őrizik az tudománt, és ő tőle kérdenek tŏruént, mert az Seregek Wrának Iſtenének kŏuete. Az S. Pál apoſtalis peniglen az Pűſpőknek kiuáltképpen való tiztinek vallya, az tanitáſra való kéz lételt. Feddetnek tahát itt az hashizaláló Pűſpőkők Papok, az mineműuek (igazán mondom) az Pápa Cirkeĥ, kik midőn nem tanithatnak, nemis akarnak tanitani (mert ők ez világi tŏruént ŷlik, áhozis penig nem Euangelicè, de decreticè ſólnak, mint egy ő kŏzzűlek mondgya vala neműnemű tŏruényben) mind azon által az Chriſtus vére által meg váltatot anyaſentegyházon hatalmokat erőſitik lenni, maradgyon meg az pűſpőkſégnek neue, az kontza, de táuoly legyen az Pűſpeknek igaz tizti és hiuatallya az ő értelmek ſerint,

Iſten igeie hirdeteſe.

Malach. 2.

2 Tmioth. 3.

Papa papiaĥ miczodaſok.

Arianus papok.

Illyenek az Chriſtus ellen morgolódó és káromlo Arianus Papokis,

pokis, kik az hamis és Isten káromló tudomány mellet hizlallyák az ő hasokat testőket, és az Christusnak tudományát, mely az Prophétáktól, Apostaloktól, Euangélistáktól, meg irattatot, nem vessik nem akariák az igékhez illendő magyarázatockal egyetemben kőuetni. Mint ez fęléket meg veti az Wr Isten, elis feleiti, mêg az ő emlekőzeteketis őrőcké való gyalázattal tőlti bé. Vgy hogy az mint Sent Pál mondgya: El tőrli ezeket az Wr az ő száiának lelkéuel, és el vezti az ő fęnyes el iőueteliuel. Tőb vétkekről is sól az Wr az hamis Papoknak, tudnia illik, az ő iauaiual és kegyelmessęgéuel való gonosul élésekről pirongattia:

Mennél tőb ióual vóltam hozzáiok, annál inkáb ellenem iártanak; de én az ő dűczősségeket gyalázatra forditom.

Mint ha igy szolana az Wr Isten: Mennél tőb ióual, kegyelmessęgimmel, irgalmasságimmal vóltam ez néphez, annál hálaadatlanb és feledékenyeb én rollam. Illyen bódog és győnyőrűsęges állapattia az Sidó népnek vala az hamis Ieroboam ydeiében, mint erről minap szóllék. Veheted azért eszedben atiámfia, az embernek visßa fordult és gonoz természetit, holot az hálaadást az természetnek törvényébőlis minden teremtet állatok meg tartriak, czak egyedűl az emberben találtatik az Isteni ió tételekről való hálaadatlanság, és szokot élni gonosúl ő ellene: mely gonoság és vtállatosság naponként szemünk előt való példákból ki terzik. Nem szenuedte el az Wr Isten az gonoz hálaadatlanságnak vétkét az Sidóknakis, az mint ez ielen való igékbenis fenyegete, holot igy szólla: *Hálaadatlanság nagy vetek.*

En az ő dűczősségőket gyalázatra forditom.

Látom hogy az én iauaimmal nem tudnak élni, naponként szakasúl az gonoság kőzőttők, de el veszem mind az Papoktól mind az köz néptől azokat, és az miuel inkáb dűczekődnek, az mit leg nagyob bodogságokra tartnak, azt forditom nekiek gyalázattiokra veszedelmőkre. Igy lőn dolgok, midőn az Assyriabeli néptől fogságba vitetettének és el nyomattatának. Mostan sem szenuedi el kęrség nélkűl az Wr Isten az hálaadatlanságnak vétkét, mert az hamis és Istentelen tudomány és élet kőzőt, szoktanak egy először meg lenni az ő sok és bő iauaiń, ha az emberek azzal nem tudnak élni azt hálaadoúl nem tudgyák venni, el veszi az Wr Isten tőlők, és meg

bűnteti az hálaadatlanságért. Mert igaz az Bölcznek amaz mondása: Az hálaadatlan embernek házától, az gonoz, veszedelem, el nem táuozik.

Haladatlanságnak bűntetese.

Példáiát talállyuk ennek az keuély és hatalmas Babijlloniaij Nabuchodonozor királybanis, kit az Wr Isten nagy bódog és kedues állapattal meg látogatot vala, de nem tuduán ez ió tételeckel élni, el vőue az Wr Isten tőle, vgy annira meg bűnteté, hogy hét eztendeiglen az mezei barmok közőt szénát kelle rágni és az essőtől verettetni. Achab és Iezabel királyné asszonyis hálaadatlanul éluén az Istennek iauaiual, az ebektől étetteték meg. Az Pápaságis hasonló példáia ennek, kiket az Wr Isten nagy bódog és szerenczés bő eztendőkben tartot, de nem tuduán élni az Wrnak iauaiual, vgy tetzik el vőué tőllők, az pogány fegyuere által meg bűnteté őket, ki vzeté, ki kergetteté, mind Erdély mind Magyar országból, az maradékiátis ki irttia, ki puztittia ő szent felsęge, mind ezeknek mind egyéb erethnekeknek, à mint Christus Wrunkis szól, monduán: Az kit az én attám nem plántál, ki kel annak szaggattatni. Harmadik rendben feddi az Papokat az fősuénysęgrőlis, midőn igy szól:

3. Reg. 22.
4. Reg. 9.

Az én népemnek bűneiért való áldozattiáual élnek, és azoknak az ő bűnőkre nagy szorgalmatossággal vigyáznak.

Erti itt az Prophéta, az mint nemellyek magyarázzák, az népnek bűnének ételén, az bűnért való áldozatokat, mellyeckel az Papok meg szoktak vala telni és gazdagúlni. Az szent irásnak penig ezis szokot szóllása, hogy az bűnőn gyakorta az áldozat értetik, mint S. Pális szól az Christusról, monduán: Az Christus bűnné lőtt, az az, bűn el véuő áldozattâ. De miért mondgya az Prophéta (kérdhetnéd) hogy az népnek bűnét őtték az Papok? Ez az oka: Mert az áldozatoknak nemely részе az Papok részére iutot, az Istennek tőruénye szerint. Ezért feddi immár őket, hogy méltatlanúl veszik el azt az rézt, holot az népet az áldozatnak értelmére haznára nem tanittiák (vgy mint az bűnnek ismeretire, pœnitentiára, az Christusban való hűtre, vgy mint Istennek bűn el véuő barányára) de az bűnben szabadon hadgyák vala gázolni, holot ő nékiek ezből tőb haznok iőuedelmek vala. Mint nemely Borbélyok (az latráról szóllok) szoktanak őrűlni az sebes embereknek, miért hogy nekiek

Rom. 8.
2. Corinth. 5.

Nepnek bűnet mint őttek az Sido papok.

ezből

ezből haznok iů, auagy az temetők, sirasók, ßoktanak őrůlni az halottaknak.

Azoknak az ő bűnőkre nagyßorgalmatossággal vigyáznak,

Igy ßól az Wr, nem azért vigyáznak, hogy az népet meg feddenék azokról, de győnyőrkődnek az ő bűntételekben, mert tőb tőb áldozat kel érőttők, inkáb hizlalhattiák magokat, holot ezen nem őrůlni, sőt kősergeni sirni kellene inkáb. Ezis ßokások ez mostani vdőben és terméßetek mind az Papoknak mind az kőzőnsęges rendnek. Az Papok ackor czelekőßik ezt, midőn az bűnt el titkollyák, nem feddik alatomban el mulattiák. De miért hogy ßereti az bűnt ez világ, kétsęg nélkűl ßereti ez fęle hazug hizelkődő Papotis. En sokakat neueken neuezhetnék mind az Pápai renden, mind az mi Papink kőzzűl. Az kőzőnsęges rend ackor vétkőzik ezben, midőn az ő alatta valoinak vétkőket el tűri ßőm előt, mely latrok és vétkesek ő néki titkon fizetnek az latorságban való ßabad nyargalásokért. Illyeketis sokakat látunk ez ielen való világban. Mind ez vétkek penig czak czuffagnak tetzenek mostã az emberek előt, bizonyára bűn ez. hallyad minemű bűntetéssel fenyeget az Vr érőtte.

Hizelkődő Papok es kőssegis.

Annakokáért az mint iár miattam az nép, vgy iár az Pap.

Mint ha azt mondaná: Miért hogy az Pap ollyan mint az nép, az nép ollyan mint az Pap, bizonyára bűntetésekis egyenlő léßen.

Es meg bűntetem őtet az ő gonoz vtáiért, és meg fizetek néki munkaiáért.

Módgyát penig az bűntetéseknek, miuel, mint, bűnteti, hallyad:

Mert éznek, de meg nem elégeznek, paráználkodnak, de nem ßaporodnak.

Mely igékben azzal fenyegeti őket, hogy noha életőknek minden rendit, keresetit, az ő haznokra nyeresęgőkre akarnaiák vonni, de semmi nem kél benne, mert minden dolgok heiában való, és veßedelmőkre kezd lenni: mert az tanitó, embernek akaruán kedueskődni, Istennek ellensęgéué léßén, és meg ßégyenűl, az mint az Vr fenyegeti. Ha az lopot marhát azért ßeretik, azért győitik, hog éllyenek vélle, nem megyen véghőz, mert az Vr Istennek áldása

Mich. 3.

nem

nem léſſen raitok, ki (az mint az Bölcz mondgya) az embert meg gazdagittia, és annakokáért vgyan ebül kel el vezni. Ha Iſtentelenül paráznául élnek, vgy ſem léſſen ſaporodáſok, mert igaz az Sent Dauid mondáſa, hogy az gonoz emberek felét ſem érik meg Vdeiöknek, ſöt hamar le vágattatnak, és meg ſárradnak mint az fü.

Touábba, ezek ez igék lelki értelem ſerintis magyarázta hatnak, mint: az kik az hamis és hütetlen tudományokat köuetik, noha ſokat éznek, naponként ſok vy Iſteni tiszteleteckel élnek, mind azon által ſoha nem lehet bátorſágos lelki iſmeretek, mindenkor eheznek ſomiuhoznak: mely ehezéſt ſomiuhozáſt czak az Ieſus Chriſtus enyhithet meg (az ö ét ſeretökben) ki menyei kenyér, és ki oly víz, ki az örök életre fel for. Ezt midön az Iſtentelenek meg vetik, ezt enni innya nem akariák, ſükſég hogy öröcké való ehezésben és ſomiuhozásban maradgyanak. Es noha az ö báluányockal, hamis Iſteni tiszteleteckel, mind élüſg paráználkodtanak, mind azon által vgyan nem ſülhetnek Iſtennek fiakat, és nemis ſérhetnek az Iſten városába, kit Iſten magaénak és tulaidonának iſmer, és kickel vége gezetre közli minden menyei iauait.

Lelki ehezeſſről es ſomiuhozaſrol.

Ioan. 4. 6. 7.

AZ MASODIKROL.

EZ vtólſo tanuſágban böuebben való okáról ſól az felſéges Iſten, miért büntesſe meg mind az Papokat s mind az közönſéges népet. Mert mikoron ſóllot vólna közönſégeſen az népnek Iſtenhöz való engedetlenſégéről, mind azon által (de meg nem akaruán feddetni az Vrnak igeiéből, és magokhoz haſonló hazug Papokat kereſuén, ezeknek árnyékok alat az bünben inkáb neueskoduén) tér immáran az báluányozáſnak nagy és ſulyos vétkére, kiről keményen és haragoſſan prædikál, vgy mint oly vétekről, kit az emberek Iſtennek kedues és kelemetes tiztelet gyanánt ſokranak tulaidonitani. Hogy ez vétteknek meg feddéſére tob és haznosb vtat nithaſſon penig, leg elöſöris ez igékben kezdi el:

Az paráznaſág, az bor, az muſt el vötte eſöket.

Eſa. 28. Ez két vétkeknek, nema az Eſaias iráſából ki tetzik, az Iſrael népé közötegyéb vétkek fölöt wralkodnak vala.

Az én népem az ö fa Iſtenétöl kérd tanáczot.

Ez igékben peniglen pirongattia az hypocrita kép mutato népet, kik egyebek fölöt ſentesbeknek akarnak alitatni, hogy azokról az vét-

az vétkektől, mellyek ßoktanak lenni az paráznákban és réßegesekben, ők idegenek. De meg mutattia az Vr Isten ez igékben, sockal gonozßabnak és veßedelmesbnek lenni ezfęle tettetéseknek állapatiokat, és mint ha igy ßóllaná: Niluán vagyon előttem az tű parázna és réßeges életetek, bizonyára ßemérem, hogy az Isten képére teremtetet ember ez vétkekben vgy el merűl, hogy hanyat homlok minden ßégyen tartoztatás nélkűl meg czelekődgye ezeket. De ez fęléknélis nagyob gonoz az tű vétketek, kik mikoron én népemnek mondatni és itéltetni akarnátok, mind azon által én velem egy Istennel meg nem elégeztek: de az tű fa Istenetektől báluányotoktól kérdetek, és az tű paltzátoktól vártok meg felelést.

Ez igék penig vagy az pogányok báluányozásnak módgyára, vagy az Israel népének báluányozására vitetendők, de ßól az fęle hamis Isteni tizteletekről, mellyek az igaz Isteni tiztelet kűuűl ßoktanak esni. Szól kétsęgnélkűl báluány képről, mint az Ieroboam arany bornyuiais vólt, vagy az pogányok báluáni, mint az Iupiter auagy Diana kepé Feddi ezt az báluánt, mely báluányozás az Israel népe kőzőt, talam az pogányok módgya ßerintis vólt immár. Elég bolondság penig, elég Istentelensęgnek iele, vagy tanáczot, vagy segitsęget az báluányoktól kérdeni keresni, ő előttek meg haiolni, és Isteni tiztelettel tiztelni. Mint az Abakuk Prophéta ßépen ßól erről, monduán: Mit haznál te néked az faragot kép? vagy annak faragóia ki faragta azt? vagy az őntőt kép, mely hazugságra tanit, miuel hogy bizik annak faragóia annak czinálmányába, hogy néma báluányokat czinállyon: Mind ez fęle báluányozásokról feduén az Wr az népet, azt mondgya, hogy az paráznaságnak lelke vitte őket erre. Habac. 2.

Mert az paráznaságnak lelke meg czalta (vgy mond) őket, hogy tuduán akarattiok ßerint az igaz Istent el hagyuán az néma báluányokhoz és haßontalan őrdőgi iőuendűlésekhőz hailottanak. Ki nem ismeri annakokáért ezekben veßedelmesbnek az paráznaságot réßegsęget, hogy sem mint az kik czak test ßerint kőuőtik ezeket, midőn egyéb vétkeckelis tellyesek. De itt minekűnk mind azon általaz igékben két dolgot kel eßűnkbe vennűnk: Előßőr, miczoda bűnőkről ßól, mert oly bűnőkről ßól, kit ez mostani világ bűñek sem tart,

mint az

mint az réßegſęgről paráznaſágról. Mondom ez két vétket ez moſtani világ czak moſolyogia, de ſockal kűlömb itéleti vagyon az Wr Iſtennek ez vétkek felől ez helyenis midőn azt mondgya, hogy az embereknek ßűuét auagy eßeket el veßi.

Paráznaſágnak es reßegſegnek artalmas volta.

Az paráznaſág, az bor, az muſt el veßi eßőket.

Ertedé? Ki nem mondaná tahát vndok veßedelmes véteknek azt, az ki az embereknek ßűueket eßeket el ßokta venni, vgy mint, mely vétek ollyat veßen el, ki az emberi állatnak leg főb réße, honnan mind élete mind v̄duőſſęge fűg, és mellyen minden oktalan állatoktól meg válaztatunk. Az ki ez vétkeket gyakorlya, mennyen magába, igaz itéletet tehet az én beßédemről. Mert ha valakik az paráznaſágnak vndokſágában heuernek, azok meg bolondúluán, bűnnek ſem alittiák ez vndokſágot, és igy minden ßégyen és pirúlás nélkűl vndokſágokat, oktalanſágokat ßólnak czelekőznek, marháiokat ioßágokat rútúl kéméllетlenűl el veztegetik, tőruény ßerint való feleſęgeknek édes gyermekeknek gonduiſeléſekről el feletkőznek, és az rőuid győnyőrűſęgnek okáért, teſtőket életőket, tuduán akarattiok ßerint veßedelmes veßedelmekbe meritik, és ſemmi tartoztaſockal, példáckal, tőruényeckel meg nem enyhittethetnek. Nem gondolhattiák meg ezek, hogy az ő teſtőket paráznaſágnak tagiaiuâ teßik, ki hogy az ßent lélek Iſtennek temploma legyen, az Chriſtus az ő véréuel azért intette vólna vgyan meg.

Az paraznaknak vakſagok.

Az reßegeſeknek Iſtentelen ßokaſok es magok viſeleſek.

Az réßegſęgnekis ez hazna gyűmölcze, mert midőn az emberek mértékletlen itallal meg telnek, az Vilkumot meg iſſák (mert igy iádzik immár ez véteckel ez vndok világ) azonnal más és kűlömb eßek léßen, hogy ſem mint iózan korokban vólt, nyeluőket ki ßéleſitik, meg boczáttiák minden tartoztatás nélkűl, gyalázáſra, káromláſra, vndok béßédekre, ßemei paráznáúl villognak, kezek hadakozáſra kéz, és az oktalan állatokhoz haſonlók léuén fogockalis meg ßagatnak azkor egymáſt, ihogás vihogás, nincz ſemmi emberſęg kőzőttők. Maga Chriſtus meg tiltotta, hogy az mi ßűueink réßegſęguel és tobzodáſſal meg ne nehezíteſſenek. Szent Pál niluán vallya, hogy az réßegeſek az Iſten orßágát őrőkſęgűl nem veßik. Ezt moſt nyaiaſságnak, ió keduűnek ßoktuk neuezni, de az régi iámborok, ßabad akarat ßerint való bolondſágnak neuezték ezt. Talám vadnak kőzűletek ollyak, kik ezt ez feddéſt moſolyogiátok, de bizonyára nem tréfában ßóllok, nem neuetſęgre ſem moſolyodáſra való dologról beßéllek, de oly dologról, kit ha gyakórlaz, ré-

Ebrietas eſt voluntaria inſania: Definitioia az Reßegſegnek.

laz, réßed az ördögöckel és az ő angyaliual léßen. Azt mondgya az Bölcz, hogy magad verz kéſt torkodba, az az, magad léßez vesedelmednek oka, ha ezt czelekeßed.

Másod dolgot ezt vegyük eßünbe, mi légyen oka és erdeti az báluányozáſnak, midőn az népet az fától páltzáioktól, iőuendőlőktől kérdeni mondgya. Az Wr Iſten az embereket az ő igeiében fel épitőtte, mellyel mind az ielen való mind az kőuetkőzendő dolgokról meg intettetünk, hogy itt ez világon élhettünk, és mit várıúnk az vtólſo vdőben, előnkben adgya, az iőuendő fel támadáſra és őrők életre reménſéget indit ſőrőz. De mind ez meg ielentéſſel, kegyelmes ió keduel, az emberek meg nem elégednek, magoktólis akarnak érteni, és teſti nyughatatlanſágoktól el ragattatuán, minden dologban az iőuendőléſt őrőmeſt kéuányák. Ez módnak és oknak inditóia léßen az Sathan, vñ Iſteneket, vñ Iſteni tizteleteket, báluány képeket, ſamlálhatatlan iőuendőléſeknek meſterſégét, bozorkányſágot, vueg viaz által nézéſt, és tőb czalárdſágokat, mely czelekődettel el vonnyák az embert az Iſtennek igéie és igaz tiztelei mellől. Régentenis czelekődtetet ez, bizonyára ez mi moſtani világunkis czelekőßi. De én az tanácz, ha czelekődted, ne czelekődgyed, bátorſágoſan meg maradhatz atiámfia, az Iſten igéie mellet, tudod magad mihőz tartani, czak figyelmez iól arra, mind el múlt mind ielen való, mind kőuetkőzendő dolgokról prædikál néked az áldot ſent ige.

Ezt paranczolia az Wr Iſten az ſent Eſaias Prophéta általis, midőn igy ſól: Hogy ha penig azt mondgyák tű néktek, tudakozzatok az nézőtőktől, és az iőuendő mondóktól, kik ſuttogua ſólnak, tű ne engedgyetek. Mert auagy nem az ő Iſtenétől kérdé minden nemzetſég tánáczot? auagy az élők felől az hóltaktól kelle tudatkozni? Az tőruényre és annak tanitáſára halgaſátok. Valaki nem ſóland annak beßéde ſerint nem léßen annak reggeli világoſſága. De niluábban hallyad meg mint ſól az Vr az lelki parázna- *Eſa: 8.*
ſágról, az az, báluány imádáſrol, holot igy ſól: *Baluanyozaſrol.*

Az hegyek teteién áldoznak, és halmokon gyuitnak áldozó füſtöt, Czerfa alat, nyárfa alat, és hárs fa alat, mert ió annak az ő árnyéka.

Mely igékben feddi az népet az egy igaz Iſteni tiztelet kűuűl gondoltatot báluány tizteletekért. Meg paranczolta vala az Vr

Iſten

Isten, hogy czak az Ierusalem templomában lenne az áldozat és kűuűl senki más vij Isteni tizteletet ne ßőrzene, kiről másut ßóllotam. De nem gondoluán ezzel az nép, az hegyeken, halmokon, ßőrzettenek óltárokat, Isteni tizteleteket, sőt minden zöldelő fa alat (az mint Ieremias ßól) áldoznak vala. Miért mielik vala ezt? annak okátis meg mondgya az Prophéta, monduán:

Ierem. 2.

Mert ió annak az ő árnyéka.

Az az, meg czalattatuán az ő emberi okosságoktól, agyoknak leleményétől, Isteni tiztelet gyanánt, és értelem nélkűl való aitatosságokból czelekőßik vala. Az mint S. Pális ßól, hogy vagyon aitatosságok, de nem értelem ßerint. Azt vélik vala ezek, hogy keduessen venne az Wr Isten tőlők, ha sok templomokat rakatnának, egy nehány helyeken áldozatok, az ô tőruénnek módgya ßerint, lennének, de nem vala ez kedues, mert az Isten igéie és rendelése kűuűl lőn, miért hogy az Istennek paranczolattia ellen czelekőßik vala ezt, ki magának tulaidon és saiát tizteletet ßőrzőt vala, nem kel vala tahát azt meg változtatni. Szégyenűltessenek meg tahát mostanis mind azok, kik az Istennek igéie kűuűl gondolnak Isteni vij tizteleteket, nem elégeduen meg azockal az tizteleteckel, mellyek az ßent irásban előnkken adattatnak, holot hiában tizteltetik az Wr emberi tudományockal, mint Esaias által ßól: Az kik ezt czekőßik, az Isten Igeiéhőz igy tóldoznak fóldoznak, nem maradnak ezekis bűntetés nélkűl. Igy ßól az Wr:

Matth. 15.
Esa. 29.

Baluanyozasnak bűntetesi.

Annakokáért az tű leanitok Kuruákkâ leznek, és az tű menyeijtek paráznákkâ.

Látodé atiámfia, az Wr Isten az ő igaz itéletiből mit czelekőßik az báuányozásért, bűnt bűnnel bűntet ő ßent Fels. Mert hogy őrizze ő azoknak tiztessęgeket, hogy v̂gyekőzék azoknak iauokra előmentekre, az kik az ő Isteni tiztessęge és bőczűleti ellen hanyat homlok sietnek. Szabadon boczáttia oztán ez fęléket nyargalni az ő bűnőkben, ki veßi az zabolát ßáiokból, hogy vßßanak az bűnben, az kik annak édesettenek, lelki vakockâ teßi őket, hogy ha lélek ßerint paráznák báluányozók, test ßerentis illyen gonoz és vndok gyűmőlczők légyen. Az ki árt árczon ez vtánis, és az ki fertelmes, légyen ez vtánis fertelmes, az mint az S. János altal ßól az Wr: Ha nem hűt az igazságnak, hűdgyen az hazugságnak.

Ezzel bűnteti ám, illyen meg vakúlt eßßel, gonosságban való meg ke-

meg keménedéssel, aiandékoza meg az Vr Isten az vakmerő és engedetlen embereket, mint ſzent Pál apoſtalis erről niluán ſzól, és mond: Es miképpen nem akarták az meg iſmert Iſtennel meg elegedni, azonképpen őket adta el fordult elmére (elmének) hogy illetlen dolgokat czelekődnének, hogy tudnia illik, mind fęrfiak mind aſſzoniállátok az terméſzetnek rendit el valtoztatuán az ő érdemek ſzerint iutalmat vennének. Minden v̊dőben kőuette az lelki paráznaſágot, az az, az báluány imádáſt, az teſti paráznaſág. Az Sidókis lelki paráznák léuén, nem vóltak v̊reſſek teſti paráznaſágtólis. Mit ſzóllyak az moſtani világnak állapattiáról? Mert ſenki bűn nélkűl ninczen, az ſzent Iob beſzéde ſzerint ſenki nem mondhattia: En tizta vagyok, én bennem bűn ninczen. De holot kőueti az lelki paráznaſágot inkáb az teſti paráznaſág moſtanis az emberek kőzőt mint az Tőrőkőkben, és egyéb báluányozokban? Elég bűntetés ez az kiről ſzóllok, de mêg tőb bűntetéſrőlis ſzól, és tőb bűntetéſeckelis fenyegeti az Wr az ő tiztesſęgének arulóit, az báluányozókat. Miuel? hogy mond:

Es nem bűntetemé meg az tű leánitokat, hogy kuruálkodtak, és az tű menyeijteket hogy paráználkodtak? Mert ők az ő paráznáiokhoz adgyák magokat, és az kuruáckal áldoznak.

Ved eſzedbe ez igéknek folyáſit. Nem azért mondgya, hogy meg nem bűnteti őket az bűnért, hogy mind őrőcké feledékenyſęgben és bűntetés nélkűl lenne az ő bűnők, de ſzól az atiaij veréſről és oſtorozáſról, hogy ez ſzerint nem veri meg őket, vgy mondom mint az édes atia az ő édes gyermekét, de ſzabadon boczáttia őket, hogy hanyat homlok mennyenek minden bűnre, tőlczék bé az hűtetlenſęgnek mértékét, és ez ſzerint gonoſzúl el veznek. Azt mondgya hogy nem vgy bűnteti őket, mint az ő hűueit ſzerelmes népeit ſzokta meg ſanyargatni, kiuel őket az bűntől tartoztattia: de vgy czelekőſzik vélek mint fattiackal, nem kéuánnya ſemmi iauokat, és lelki vakſággal meg veri, hogy őrőckőn őrőcké el veſzſenek. Itt azért nem az fiuij, de az engedetlen és vakmerő fattiaknak állapattiokról ſzól. Vtólſor immár ezképpen ſzól az Wr Iſten:

Es az értelem nélkűl való nép el véz.

Rom. 1.

Hitetlenek es hűuek bűnteteſi külömbőznek.

Véſedé eſedbe az igéknek iegyzéſét, ſánt ſándéckal teſik vala magokat értetlenné ezek az Iſtennek tőrvényében paranczolattiában, holot oly vétkekben élnek vala, ki őket meg bolondíttia vala. Nem iob az mi állapatunkis ezekénél. Sokan mentik magokat mostanis: En nem mennék az Papiſtak prædikátioiára, az Arrianuſok prædikátioiára de mit tudok belé iót mondé vagy gonoszt? Ez ám az vétek. Ez tőt tégedet vakká, hogy meg nem értheted, mert oly fézket akar az őrdög benned rakni, mint réſegſéget, paráznaſágot, több bűneket, mellyeckel el veſi eſedet, hogy az igazſágot meg ne érczed: könnyű te néked az igaz tudománt az hamiſtol meg válaztanod, czak ne engedgy az őrdőgnek. Valamely tanító az egy igaz Iſten kűvűl, ki főldnek menynek teremtője, Iſteni tiszteletet nem ſab, nem igazit máshoz, iámbor tanító az, igaz tudománt prædikál.

Sőt rőuideden monduán: Hűſem tudod az hűtnek ágazatit (az Credot az mint hiák) ha ez ſerint tanit tégedet az te Papod, nem igazit Péterhőz, Pálhoz, érdemedhőz de czak, az mint az Credo tartia, az ſent haromſág Iſtenhőz, iámbor tanító ez, igaz az ő tudománya, azt kőueſſed, ez fęle Papnak prædikatioiára ſies, bár az én lelkem veſſen el hakárt vallaz benne. Az kik ezeket nem czelekőſik, el veznek. Mert hallád hogy azt monda az Vr: El veznek. Bizonyára vgy el veznek, hogy az ő tűzek ſoha meg nem alufik, férgek ſoha meg nem hal, és réſzek léſen az kénkőues tűzes tóban. Kitől minket óltalmazzon meg az mi ió akoró és ſerelmes ſent Atiánk ſent fiáért, az Wr Ieſus Chriſtusért, Amen.

Imádſág.

VR Iſten iuh ruhaiában bé ólrezteretet ragadozó farkaſok iőttenek az te Egyhazadba, akariák ſaggatni mind lelkekben teſtekben az te ſent fiadnak az Chriſtus Ieſusnak drágalátos ſent véréuel meg váltatot népedet: kőnyőrgűnk annakokáért te néked, ály ellenek az hamis Prophétáknak, hogy az ő kéuánſágok ſerint ne kegyetlenkőd teſſenek, óltalmazd meg az te hűueidet ezeknek fene ſebektől: tarcz meg az te igaz iſmeretedben tiszteletedben minket, hogy az mi vduſſęgűnkre te veled mindenre elégſéges Iſtennel meg elégedgyünk. Az S. Lélek Iſtennek tűze meg ne aludgyék mi közőttünk, de naponként geriedgyen, az mi hűtűnkre és ſent életünkre, hogy ez életnek vtanna őrőcké éllyűnk te veled. és fel

emel yűk

emellyük ſauunkat, és vgy d cziriünk tégedet. Ezt meg engyedgyed ſzent fiadért az Wr Jeſus Chriſtusért. Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK NEgyedik réſzéböl.

HARMADIK PRAEDICATIO.

HA te paráználkodolis Iſrael, czak immár az Iuda orſzága ne ſzakadna el én tölé. Ne mennyetek Gilgalba, ne mennyetek fel áldozni Bethauenbe, és ne esküdgyetek ott (mõduán) Eel az Wr.

16. Mert mint az deczeg v̊ſzö, ollyan deczeg az Iſrael népe, de ezennel tágas földön örizi ötet az Wr, mint az igen gyenge báránt.

17. Az báluányokhoz ragazkodot Ephraimnak orſzága, hágy békét (Oſea) ne baioly vélle.

18. Meg döglöt az ö börök, paráználkoduán paráználkodtanak, ſzerették mondani az ö fö népeij az ö gyalázattiokra: Hozzatokaiandékokat.

19. De az hirtelen való veſzedelemnek ſzele, ſzárnya alá veſzi ez népet, és meg ſzégyenül az ö áldozati miat.

Ez igéknek rõuid értelme.

NINczen ſemmi vétek ſulyosb és nehezb, és ki nagyob bünteteſt és rettenetesbet érdemlene, ſzerelmes atiámfaij kereztiének, mint az Iſtentöl való el ſzakadás fordulás, és az báluányozáſnak kõuetéſe és gyakorláſa: mert miképpen az báluányozáſnak általa az felſęges nagy Wr Iſten az ö tiztelſęgétöl meg foztatik, az gonozúl

élésre nézue és kedue ellen való tiztelettel illettetik: Azképpen az kik ő tőlle el táuoznak és el idegenűlnek kétsęg nélkűl az őrőcké való ióknak, mennyeij gazdagságoknak kénczének réßesi nem leznek. Ez az oka hogy az Isten lelke által ßóló ßent Prophéták az vétek ellen keményebben haraguznak, feddenek, intenek, és tanitanak, az mint ezt eßűnkbe vehettiűk az Oseas tanitásának rendibőlis. Miért hogy penig az ßent Pál niluán és igen igazán mondgya, hog az Isten ßeretőknek, minden dolgok iauokra esnek, annakokáért az Felsęges Wr Isten ez ielen való igékben meg akaruán tartani és ßabaditani az ő népét az Iuda hazát, hogy az Israel házának gonozságáual meg ne tellyék, mely mind ő tőle, vgy mint igaz Istentől, el faiollyon, inti ezekben ez igékben; Hogy azokat az bűntetéseket ezis ez nép el ne vegye ha ßot nemfogad, mellyek fogiák azokat kőuetni, kik az Istennek az ő intésit és haznos paranczolatit nem veßik, és nemis akariák venni.

Innen eßűnkbe vehettiűk ßerelmes és tiztelendő atiámßaij kereztiének, hogy az Felsęges őrők Atia mindenhato Wr Isten nem ok nélkűl neuezi magát édes és ió akaratu néuel, mert az ő ió akarattia és ßerelme mi hozzánk sockal nagyob és fellyeb való, az mint az Esaias Prophéta által ßól hogy sem mint az édes atiák ßoktanak lenni az ő édes magzattiokhoz gyermekekhőz, mert az mit ő Felsęge lát és iranyoz minekűnk veßedelmesnek és károsnak lenni, meg ßólit azonnal rólla, ha nem fogadgyuk megis bűntet, meg sem boczát minket ő ßerelmes gyermekit, és kedues háza népét czeledit, hogy az kőrűl futoso és áhol kűuűl budoso diznóckal egyetemben mollékot nyalogassunk, de hogy az fiackal eggyűt ió és feier kenyeret egyűnk. Miért hogy peniglen ez ielen való igék kőzőnsegessen és elegyesen ßóllanak, hól az Israelnek bűnéről bűntetésęről, hól penig az Iuda házának az iobban való meg maradásának intésęről és tanitásáról, annakokáért énis mostan ez ielen való prædikátiomat czak ez egy tanuságba foglalom bé, tudni illik:

Hogy az Isten nepe meg maradgyon az ioban, az Istentelen gonoz nepnek ßokasa ßerint ne ellyen, mert azoknak bűntetesek meg nem alußik, sőt az Vr Istentől, az mint hallyuk, kemenyen meg bűntettetik.

Engedgyen énnékem erről haznossan és bátorságossan ßóllanom, és tű nékrekis az őrők életnek kenyerét engedgye vduessęgesen ennetek, az mez és langozo tűzes kementzében léuő három ifiaknak bátorito ßent lelke. Amen.

Az S.

AZ S. János Apostal és Euangelista Isteni ielenésről irt könyuének tizen nyoltzadik réßében igy ßól az Wr Isten: Fussatok ki (Babyllonból) én népem, és ne legyetek réßesek az ő bűneiben, hogy az ő bűntetéseckel ne bűntetessetek. Mely mondásában intésęben az Wr Isten külön ßakaztia és külön akaria ßákaztani az ő hű és ßent seregét az Istentelen és Dathan seregi közzűl, hogy ezképpen az ő saiát és kedues népe meg maradgyon az ő ßerelmében, hogy ez világgal eggyűt el ne veßßen. Mert igaz az ßent Pál apostalnakis mondása, ki arra int, hogy az hűtetleneckel egy igát ne vonnyunk, mert miczoda társasága vagyon az igazságnak az hamissággal? Es miczoda eggyessęge vagyon Christusnak az Beliallal? Auagy miczoda közi vagyon az kereztiénnek az hűtetlenhöz. Féltuén annakokáért az Felsęges Wr Isten minden ůdőben az ő népét az hűtetlen társaságtól, ez ielen való igékbenis arról prædikál és tanit az Prophéta által, mert az gonoz társaság soha nem hoz iót, sőt gyakorta az ió társaságotis meg ßokta haboritani bántani. El kezdi azért tanitásár erről, és mond:

Apoc: 18.

2. Cor. 6.

Gonoz tarsasag nem io.

Ha te paráználkodolis Israel, czak immár az Iuda orßága ne ßakadna el én tőllem.

Mint ha igy ßóllana az Wr Isten: Te Israel haza ki én tőllem el ßakattál, te igaz fęriedtől hűtesedtől, mint egy parázna és kurua aßßonyállat, vgy mint, ki semmi intésimmel tanitásimmal hozzám nem akarz fordulni, ottan immár czak az Iuda háza maradgyon meg az én igaz tizteletemben, kit az te gonoz példa adásoddal el ne haiollyon.

Ezek az igék penig előnkbe adgyák, hogy ha el ßakad Istentől és el fordúl az Iuda háza, ki mêg eddig az igaz Isteni tizteletben meg marat vala, sockal gonoßabbúl léßen dolga, hogy sem mint az Israel házának. Mert ez az meg ismert és bé vőt igazságot ganaiollya oztán meg, holot közőttők vala az Istennek temploma, kit isten az ő tulaidon tizteletire hellyel válaztot vala, az aldozatoknak igazán való ßolgaltatása közőttők vala, vgy annira, hogy az Israel házával (mint ki báluányozouâ lőt vala) nem ßabad vala és nemis mernek vala tizteletet illeni. Mind ezekből eßűnkbe vehettiük, hogy mely hailando és lágy az ember arra az dologra, ki ha gyermeksęgében iól neuelletikis, de mind azon által, hogy ha gonoz társaság közzé elegyűl, könnyen ßokot annak engedni. Mert ki re-

Meg ismert igazsag ellen nehez tusakodni.

1. Reg 12.

mélhette volna az Israel házát, kik kőzőt az Istennek tőruéni, rendtartási valának, hogy el ßakadna az Wrtól, és báluányozouâ lenne, de meg eſęk raita, mert az ő atiokis nem egyßőr eſęnek báluányozásba idegen Isteni tizteletbe, miképpen Aaron Pap v̊deiébenis. Ez gonoz ßokást segitette az embereknek az báluányozásra való hailandoſágokis, kik inkáb az példákra hogy ſem mint az ßent irásokra figyelmeztek.

Gyermekſegetől foguan, az mi ßokatban megyen nehez el hadni.

L. C.

De eßőnkbe vegyűk itt, hogy egyebeknek gonoz példáiokat nem kel kőűetnűnk valamiczodáſok, vagy gazdagok, hatalmaſok, és fők. Az Israel háza mind nemzetſęggel, méltoſsággal, hatalommal, fellyeb való vala az Iuda házánál, és noha az Iuda házáual nemzetſęgeſek valának, nem akarnak vala az Iſtennek népétől idegeneknek láttatni, midőn az kőrnyűlmetélkedéſis kőzőttők vala, az Iſtennek igaz iſmeretiuel dűczőkednek vala. De maga miért hogy vij és hamis Iſteni tizteleteket magoktól ßőrzenek vala, az Prophéta ezért őket paráznáknak mondgya, és inti az Iuda házát, hogy ezeknek példáiokat ne kőueſſęk. Mert nem ßabad embernek keduét, az Iſten igéie ellen, kereſni, holot az ßent Péter apoſtalis niluán vallya, hogy iob Iſtennek hogy ſem mint embereknek engedni, mert ember ellen Iſten meg óltalmazhat, de az emberi méltoſágnak ninczen hatalma Iſten ellen.

Senkinek gonoz peldaiat ne kőueſsűk.

Act 5.

Nagy diczireti vagyon az ßent irásban Noe Patriarchának és az tőb ßent atiáknak, kik noha ßám ßerint keueſſen vóltanak, és ſemmi hatalmas méltóſágok ez világnak nagy ereiehőz képeſt nem tetzet, mind azon által az igaz hűtet, kereztiéni valláſt, mellyet az Vr Iſtentől vőttenek, valak álhatatoſſan meg tartották, ezben mindenkoron meg marattana, ez világnak gonoz példáiára, hűtire, valláſára nem amúltanak, aiúltanak, és nem ingadoztanak.

Szegeny az Chriſtus ſerege ez vilagon. De ezert ne ſuſſunk tőlle.

Ezent látom és tekéntelhettem méltán az ßent Apoſtolokban és martyromokbanis, keueſen és becztelenek vóltanak ezek, és az ki meg akarta magát vtaltatni, gyűlőltetni, lőt kereztiénné, azonnal meg találta azt, mint S. Pális az hűueket moſlékoknak neuezi (ez gonoz világnak álhatatlanſágára nézue. (Azon legyűnk azért mindnyáian atiámfiaij kereztiének, hogy meg maradgyunk mi az Chriſtusnak kiczin ſeregében, kit ő magais ennek neuez, és ne kőueſsűk az ßéles és tágas vtat, v̊gyekőzzűnk bé menni az ßoros és keskeny vton, mert amaz veßedelemre vißen.

Luca. 12.

Mit hánnya tahát mi nekűnk Pápa és az ő ſok kofiomos bárſonyos

sonyos papia az ő anyaházoknak nagy méltosságát, sok vóltát czengő pengő állapattiát? Auagy mit dűczekődik az Mahumetis az ő hoczaiaual egyetemben ió és bódog ferenczáiockal, Gazdag hatalmas vóltockal, holot mi tudgyuk, hogy nem ezben áll az igaz hűt kereztiénsęg, czak az Isten igeiéből itélhetni azt meg. Azt mondgya Christus: Az én iuhaim az én fómot halgattiák. Nem elég az kereztiésęgnek neuéuel dűczekődni, midőn báluányockal egyetemben hamis Isteni tizteletre hailottanak. Ezben áll az kérez-tiénseg, hogy mind hűttel mind életnek fentsęgéuel valóban azok legyűnk. Mint kőueték az báluányozást, és holot czelekőtték az Israel háza, arrolis prædikál az Prophéta, inti az ő népét az Wr, hogy vgyan ne kőuessęk ezekben amazokat:

Papa es Mahumet ne keuelykedgyek.

Ne mennyetek Gilgalba, ne mennyetek fel aldozni Bethauenbe.

Ez két helynek meg neuezeti alat minden tőb báluányozó hellyeń értetnek az Israel házának, valamellyeket az Isten igéie kűuűl kőuet vala, holot az Wr Isten czak Ierusalemben paranczolta vala lenni az áldozatokat. Az báluányozó helyeket penig azokat neuezi neueken, mely hellyek regenten az Istennek sok ió tételiuel, az Atiáknak iól éléseckel, az többi főlőt ékesbek valának. Gilgalt neuezi előfőr, mely hellyen, leg előfőris fálla meg az Israel népe, midőn az Iordán vizén fárraz labbal által iőue, és holot az Wr az rakás kőuetis emlekőzetre paranczola, és az földnek gyűmőlczétis ott kostoltatá meg. Itt lőn az kőrnyűlmetélésis, azokon kik az puztában kőrnyűl nem metéltettek vala, mely nélkűl az Istennek kőtésęből ki kel vala fakadni. Itt ielenék meg Iosuénak az vitezlő angyal. Ez helyen tétetik Samueltől Saul királlyá. Az másik hely Bethel, kit Oseas Bethauennek nag ockal neuez az mely hellyen regenten az Abrahám áldozatokat tőtholot az Wr Isten az Iakobnakis meg ielenék, ki az dolognak meg lételétől neuezteték Bethelnek.

Gilgal.

Ios. 4. 5.

Ios. 5.

Bethel.

Nezzed immár gonoz aijtatosságát az népnek: Hogy ők ez helyeken Isten igéie kűuűl áldozatokat teznek vala, azt alittiák vala hogy az fent Atiákat kőuetnék ők, és az Istennek ió tételit emlekőzérben tartanák, mely helyen az régi Atiákis Isteni tizteleteket tőttenek. De másképpen itél az Oseas az fent lélek Istennek általa ezeknek gondolattiokról itéletekről, ki meg tiltia hogy ez helyeken ne áldozzanak, és az Bethelt immár, nem be Bethelnek, az az, Isten

Israelitak gonoz aijtasagok.

házának, de Bethauennek, az az, hamisságnak hazának mondgya. Nem mondhattiák vala azért ők méltán magokat az ſent Atiáknak kőuetőinek lenni, kik, midőn bizonyos helyek Isteni tizteleteknek nem vólt, minden hellyeken czelekődhették Isteni vezérlésből: de im ezek magok feiének tetzéſęt kőuetuén, midőn az Wr Isten az Isteni ſolgálatnak bizonyos helyet rendelt vólna, azt ők meg nem bőczűluén, másuuâ ſédelgettenek, kűlőmb hellyeket válazt ottanak. Gonoſúl kőueték, és nem ió végre kőuetik ezekis az ő eleiőknek ſokáſokat és erkőlczőket. Kiki meg láſſa ez moſtani v̂dőbenis, hogy az Atiáknak czelekődeteket nem mindenkor kőueſse, ha ſintén iónak láttatnék és tetzeneis, vgy mondom, Ha az Isten igeiéből az meg nem erőſsitetik.

Atiák példáiat mint kőueſsük.

Szokáſok vólt mindenkoron az Sidó népnek (minden téuelygőknekis) hogy az ő eleiőknek példáiát vetették elő, az ő téuelygéſeknek meg őrizéſęre. Chriſtus Wrunkis és az Apoſtalok v̂deiébenis az kőrnyűlmetelkődéſt, az Isten tőruénye ſerint való áldozatokat, mellyeckel az ő Atiok élt, hánták vetették elő, nem iól éluén ez argumentáláſſal, nem gondoluán meg hogy az Wr Isten bizonyos v̂deig rendelte vólt ezt, tudni illik, czak az Ieſus Chriſtusnak emberi teſtben való ſűletéſeig, mint őnnőn maga az Wr Isten példának neuezi czak az ô tőruénynek ſertartáſit. Chriſtus Wrunkis niluán mondgya: Az tőruény és az Prophéták S. Ianosig vóltanak. Az Pápa hadais ſeregeis él ez okoskodáſſal az igaz tudomány ellen, hogy az Atiák, irás magyarázó Doctorok imigy amúgy tartották. De ne az Atiákat, Doctorokat, tegyék énnékem fő tanitomimâ, térienek az ſent iráſra, kit ő maga Auguſtinus Doctoris oly iráſnak mond, kinek czak egyedűl kőteles hűtelre tartozunk. Engedgyék, kérem, biráúl az ſent iráſt, ne az Doctorokat. Meg bőczűleteſſenek ezekis az ő iráſokban, de vgy ha az mérő tzérna és linea kűuűl nem ſetálnak.

Ad Vincen: Don epiſt: 4.

Bepen ſól it Agoſton.

Touábba, innen aztis vegyűk eſűnkbe mi, hogy az Sidóckal egy téuelygésben ne legyűnk, eggyik helyet az máſiknál ſentésbnek véluén, és Isten igéie kűuűl ő nalla keduesbnek alituán. Hűdgyűk hogy az Wré az főld, és annak minden tellyeſſęge, és Chriſtuſis prophétált az v̂dőről, monduán: Hogy el ió az v̂dő, hogy az igazán imádók ſem Ieruſalemben, ſem valami rekeztet helyen, de lélekben és igazſágban imádgyák az Iſtent. Vgyanis ſokáſok penig az hamis prophétáknak ez, hogy az Chriſtuſt imit és amot

Matth. 24.

mutogaſ-

mutogaſsák, mint Pápais czelekőßik, hól emez amaz legyen mutogattia Chriſtuſt tanitani, nem engedi minden helyen.

Harmad rendben az Oſeas Prophéta által az Wr Iſten inti az Iuda házát az hamis eskűuéſrőlis, ezen vétket feduén az Iſrael házában. Azt penig igy kezdi el:

Es ne eskűdgyetek ott, monduán: Eél az Wr.

Es igék magyarázat nélkűl vgy itéltetnének mondatni, mint ha az Wr Iſten itt azt kárhoztatna, az kit máſut vgyan paranczol, tudnia illik, az ő neuére való eskűuéſt, az mint ő maga ßól az Wr: Es minden nyelw én reám eskűßik. De ha az igéket az igaz magyarázatra boczáttiuk, nem léßen ſemmi egyenetlenſęg bennek. Mert mikoron az Wr Iſten az ő neuére paranczollya az eskűuéſt, az igaz és nem hamis hűtről ßól, mellyet tiztának és ßentnek akar tartatni, minden vélekődés és téuelygés nélkűl.

Szabad Iſten neuere eskűnni.

Eſa. 45.

Eſa. 29.

De ez letzkében az Prophéta ßól azokról, kik mikoron az eskűuésben az igaz kereztiéni hűttel vallásſal duczőkednének, azonban Gilgalba és Bethauenbe el menuén, az Iſten igéie által meg tiltatot áldozatokat, rend tartáſokat, meg ßőrßik vala. Ez fęle v̄gyekőzetűnknek, az Vrnak neuére való eskűuéſeket, tilttia az Prophéta, ki az ő neuét azokról emlitetni neueztetni nem akaria, az kik nem az ő igaz tizteletit és hűtit kőuetik. Mint ha ezképpen ßóllana annakokáért: Ha Gilgalban és Bethauenben ßűkſęges dolog (Iſteni ßolgálatért menni) tahát az igaz Iſtennei dűczekődni ne merietek, hogy az magatok ßáia tűkteket ne kárhoztaſſon, midőn az ő igaz tizteletiuel nem akartok meg elégedni, holot az ő neuére való eskűuéſſel dűczőkődtek: és ki ßenuedheti el, hogy az ő neuét az tű hűtetlenſęgtekben neuezzétek, gyakorollyátok?

Ha eßedbe veßed atiámfia az Oſeas tanitáſának tzéllyát ez aránt, az Szent Ilyés prophétának tanitáſa ßerint ßól, ki az Iſrael népének ez előt ſok v̄dőuel igy ßóllot vala: Mit ſántikáltok két fęle? Ha az Wr az Iſten, kőueſſętek őtet. Ha peniglen Baal menyetek ő vtánna. Tanúllyuk meg tahát mies innen, hogy az Iſteni tizteletnek igaznak tiztának kel lenni, kiben ſemmi az ő igéié kűuűl ne taláttaſſęk, ſemmi hozzá ne tételſęk. Mert ha kűlőmben léßen, igy minden dűczőſſęg ő neki nem adattatik, és valami teremtet állatnak tulaidonittatik, az ő tőlle el vétetettik, és ezképpen az ßentſęg tőréſtől meg nem oltalmazhatod magad.

1. Reg. 19.

Az kereztien embernek az hűtnek dolgaba nem kel ket fele ſantikalni.

Iſten igeie czak maga maradgyon.

Tahát méltán feddem itt azokat, kik vagy az ő imádságokban máſt, Iſten kűuűl, találnak meg, vagy mikoron eskűznek nem czak az Iſten neuére eskűznek, és nem elégeznek meg az egy igaz Iſtennel. Nem kiczin ió tetéle ſzerelme az Wr Iſtennek ezis, hogy az nagy igaz és fő dolgokban az ő neuére való eskűuéſt meg engette, és vgy mint az mi beſzédűnknek magát bizonságúl tamaztotta. Ha ki annakokáért ezzel meg nem elégeſzik, tőb bizonſágokatis eskűuéſęben bé foglal, az az Wr Iſtent nagy gyalázattal illeti, mint ha ő nem elégſęges bizonyſág lehetne. Nem ok nélkűl feddi azért az Sophonias Prophéta által az Wr Iſten el veztéſſel azokat, kik egyſzőrſmind az ő Wrokra és Iſtenőkre, és az ő királyokrais eskűnni ſzoktanak vala, holot igy ſzol: (Azok ellenis) ki nem nyuńtom az én kezemet, kik az Egheknek czillagit imádgyák magas helyeken, és az kik tiztelik az Vrát, és eskűznek ő reiá, és az ő Királlyokra.

Iſteni iotetemeny, hogy magara hagyot eskűnni.

Soph. 3.

Touábba, miért hogy akar mely dologbanis az példáknak czelekődeteknek nagy ereie vagyon, mind azon által ninczen ſemmiben inkáb mint az hűtnek vallásában. Mi peniglen miért hog terméſzet ſzerint hailandók vagyunk az báluányozáſra, idegen Iſteni tizteletre: azképpen embertelen dolognak és keduetlennek láttatik, egyebeknek hűtőket kárhoztatni, mint ha azban nem v̄duőſſęgeſen forgolódnának. Innen lêſzen, hogy mikoron kiuáltképpen való dolgunkban az atiafiui ſzeretetnek tiztiről el feletkőzűnk, abban mindiáráſt iók és fők vagyunk, á holot az Iſtennek dűczőſęgéről agitálnak. Es midőn ſenkit vakmerőképpen itélni nem akarunk, önnőn magát az Iſtent vgy mint pőrbe hiuiuk, ki az Chriſtus kűuől v̄duőſſęget ſenkiben nem ſzőrzőt. Vala ez az Sidók kőzőtis régenten, kik az Iſraelitáknak vélekődéſeknek hűtőknek nagyot tulaidonitnak vala, és gyakorta azokhoz kőzelgetnek vala, kickel kik atiafiak és ſzomſzédoſokis valának, illendőképpen és nagyob barátſágoſan élhetnének. Es ez kőzőſűlêſnek általa az Iſraelitáknak bűnőkbenis réſzeſittetnek vala amazokatis az ő téuelygéſekben és vallásokban keménybbé és vakmerőbbé teſzik vala.

Ha ſokallod tedle, masſzoris meg oluashatod ezt.

Ez ellen kemény és kereztiéni módon (mint immár egynehánſzor meg mondottam) inti és tanittia az Prophéta az Iuda házát, hog ennek vtánna meg óltalmazzák magokat, és az Iſteni igaz ſzolgálattal meg elégedgyenek, idegen és hamis Iſteni tizteletekre ne haiollyanak: kit hogy keményebben véghőz viheſſen az Prophéta, auagy hogy ez dologról értelmesben tanithaſſa őket ez ielen való

igék

igékbenis, mind bűnőkről az Israelitáknak és immár bűntetésekrőlis sokat ßól és prædikál: kit hogy miés iobban eßűnkbe vehessünk, méltó rendel azokról értekőznűnk. Leg előßőr az vakmerősęgnek bűnéről feddi őket, ezt ő bennők neműnemű hasonlatossággal meg iruán, és igy ßól:

Mert mint az deczeg v̊ßő, ollyan deczeg az Israel népe.

Hasonlittia őket az fęle tanulatlan furcza tulokhoz, ki az iármot ki veti nyakából, és nem tartoztattia meg magát semmi sőuény ellen hanyat homlok veßedelmére siet. Az mely példa igen illik az báluányozó elmékhőz emberekhőz. Mert miképpen hogy az Wr Isten az igaz hűtre teremtette az embereket: azképpen az ő nyakokba az ő tőruényének igaiát vetette. Nem az mi ßabadságunkban áll, hogy az magunk ßabad akarattiából, hatalmából, auagy az ő igaz Isteni tizteletit, auagy az magunk élete rendit forgassuk. Annak okaért valakik az igaz Isteni tizteletet el hagyuán vy báluányozó hűtet kőuetnek, azok az ő nyakokból ki vetik az Isteni tőruénnek igaiát, és minden dolgokat magok elmeiéből czelekőduén, zabola nélkűl, mint tanúlatlan tulykok, az bűnnek ßabadságában heuernek, és se Isteni se emberi tőruényekben magokat illendő képpen nem viselhetik. Ezt czelekőßik az Israelitákis, az mint ez v̊deig való prædikátióimből eßetekbe vehetitek. Vgyan ezent ez mostani v̊dőbenis hogy czelekődgyék az emberek, niluán meg találom.

Deczeg tulykok az emberek.

Christus Wrunk paranczollya, hogy vegyűk fel az ő igáiát, mert az győnyőrűsęges és haznos. Vgyanis mi lehet édesb, győnőrűsęgesb és haznosb, mint kiben czak egyedűl vadnak valamellyek az mi v̊duőssęgűnkre tartozandók? Mi lehet az életnekis czendezsęgére haznosb, mint az ßeretetben ßent és ártatlan életben élni? De sokan nem veßik ezt, az igaz tudománt el rúgiák, ennek győnyőrűsęges fenitékének igáiát nyakokból ki vetik. Es nemellyek az Christus kűuől az v̊duőssęgre más vtat keresnek, kit meg nem találuán kételkődnek. Nemellyek el feletkőzuén az kereztiéni életről, az Christus zaboláiát ßáiokkan meg ßakazttiák, és midőn kereztiéneknek akarnának tettetni, vgy élnek, hogy az ő magok viselésęben az kereztiéni embernek életét nem találhatod. Ezek mind dőczeg és furcza v̊ßők, tanulatlanok vadok, és azon bűntetéseket ezekis el veßik, az mellyeket az Israel haza el vőt és ßenuedet. Mellyekről haly kérlek:

Matth. 11.

De

De ezennel (igy ſól az Prophéta) tágas földön örüzi öket az Wr, mint az igen gyönge báránt.

Szép haſonlatoſsággal prædikállya nékik az bűntetéſt. és mint ha igy ſóllana: Az Wr Iſten ezeket az embereket mindenképpen bódogúl meg áldotta teyuel mézzel folyo földet adot nékik, nagy diadalmas győzödelmeket, gazdagſágokat, méltoſágokat, fel épitötte őket tőruényéuel és igeiéuel. Mely iótételeket mikor ő nekiek meg kellene érteniek iſmerniek, haſonlóuá lőttenek az tanúlatlan tulykokhoz: és immár az Wris nem vgy mint embereckel, de mint oktalan állatockal beſél. Es miért hogy az ő tőruényében az Iſtennek győnyőrűſęges kegyelme kőzőt nem akartanak legeltetni, ki viſi vgyan őket tágas és ſabad helyre de az ő nagy veſedelmőkre. Szintén vgy tőrténik dolgok mint az baránnak, ki el hagyuán az nyáiat, az ſéles és tágas mezőn meddőué léſſen, és midőn láttia hogy czak egyedűl marat, páztort keres, és kőſerues nyőgéſeckel kiáltáſockal egéz mezőket, vadon erdőket kőrűl furoſſa. Bétőlt iól és vgyan vaſtagon az fenyegetés ő raitok, az Aſſyriabeli vitelben, noha az Iſten tőruényének iármát nyakokból ki veték, de maga elég ſok rettenetes nyaualyáknak, nyomoruſágoknak, inſęgeknek iármát viſelik nyakokon.

Győnge baranyon mit ercz.

Ezent váriák mindenek, miés feiűnkre, valakik az Euangéliomi tudomány ellen áſitnak, és kiknek győnyőrűſęgőkre ez egéz világ alig lehet elég: nem ſenueduén az Wrnak iármát nyakokon, kinek terméſeti irgalmaſság és kegyelmeſſęg, az miképpen S. Dauid ſól, az embereknek iármát kelletik végre nyakokon hordozni, mely emberekben ſem igazſág ſem irgalmaſság ninczen, ezeketis el tudgya az Wr Iſten idegen népeknek rabſágára adni, auagy az ő téuelygéſekben és bűnőkben hadni, és nyomorúltúl el vezni. Ne miellyűk ezt, az v̄duőſſęgnek vtán ballagiunk, veſsűk aláia magunkat az Iſten igeiének alázatoſſan, veſsűnk zabolát az teſti gonoz kiuánſágoknak, hadgyuk magunkat tellyeſęggel az ő Iſteni akaratiára. Az bűntetéſnek kemény és nagy vóltát eſedbe vehed atiámfia, az Vrnak kőuetkőzendő beſédéből: kéri ő ſent felſęge az Oſeaſt, hogy ne kőnyőrőgien érőttők, ne veſekődgyék érőttők, Igy ſóluán:

Iſten iarma helyet ember iarma adatik.

Oſeaſt az Iſten nem hadgya kőnyőrgeni Iſraelert.

Az báluányokhoz ragazkodot Ephraim orſága,

ßága, hágy békét néki, ne haioly véle (Osea.)

Méltatlanoknak itéli immár őket az tanitásra oktatásra, holot ninczen immár semmi remediomok oruosságok az meg iobbulásra. Sulyos, nehéz, rettenetes igék ezek atiámfiaij. Mert miképpen hogy az Vr Isten az ő igéie által v̄duősséget hoz az embereknek, és az téuelygőketis ez által igazittia az vtra: Ezképpen ha mi tőlűnk ezt (az ßent igét) meg vonandgyas el veßi, és nem akar touáb feddeni és inteni, őrőcké való veßedelem kétsęg nélkűl kőuetkőzik. Miképpen az atiais, ha láttia az ő kemény és vakmerő terméßetű fiának az ió intés ellen való kemény nyakát, békét hágy néki, veßőben boczáttia, nem vezteget ßót reáia Keués véteknek tarttiák, és véteknek sem tarttiák az emberek magokban mostan azt, midőn bűnőkről nem akarnak meg feddetni, azt, nehezen: és nemis ßenuednetik: de Isten óltalmazzon engemet ezeknek terméßetektől.

Artalmas dolog feddest nem ßeretni.

Nagy vétek vagyon valóban ő bennők, gondollyák el czak, vaksággal verettettenek meg, hogy látuán ne lássanak, és haluán ne hallyanak hogy el veßßenek, mint az Esaias által fenyegeti az Wr az engedetlen ßűueket. Az bűnt ßeretik ezek, az ő veßedelméris el veßik midőn nem akarnak meg feddetni. Hogy peniglen mind ez bűntetéseket az Israel népe méltatlan dolognak ő raita lenni, minden érdőme kűuől raita meg esni, igazán ne mondhatna, elő ßamlál az bűnekbenis az Vr egynehányat, hogy eßekbe vegyék, hogy érdőmők ßerint esnek az veßedelembe.

Az báluányokhoz ragazkodot Ephraim orßága.

Az Ephraimon mind az tiz nemzetsęget érti. Ezeket azért neuezi neueken, mert az tőb ágakat mind hatalommal mind gazdagsággal meg halatták vala Előßőris az Báluány imádást mondgya vétkőknek lenni. mint ha igy ßóllana: En ez népe. magamnak el iegyzettem vala, hogy czak egyedül én tőllem fűgien, de ők meg ßegték meg tőrték az én velem való hűtőket, az báluányokhoz kőtelezték magokat, kiknek tiztelereket én fölőtte igen tiltottam és fenyegettem: tahát meg érdemlették az bűntetést ezek, kik az egy igaz Istennek tiztessęge ellen Báluányoknak ßolgáltanak, azokat tiztelték. Sokßor mondottam, atiámfiaij, mely igen gyűlőllye az felsęges Vr Isten az Báluányozást, vgy mint kit paráznaságnak réßegsęgnek neuez, és ki vgyan ezen vétkeckel egyetemben az embereknek eßét el veßi. Fussunk tahát az Báluányoktól, se imádgyuk, se

tiztel-

tiztellyük, se kőuesszük, mert valamit ő szent felsége gyűlől és mi kőuettiük, kétség nélkül azért megis bűntet. Más vétkőket az Részegséget mondgya:

Meg dőglet (vgy mond) az ő bőrők.

Reszegesek tobzodok. Mely igékben az részegeseknek és tobzódóknak erkőlczőket feddi, kik az mértékletes itallal meg nem elégeduén, vgy annira bé merűlnek az bor italba, hogy azzal gonoszúl éluén, vgyan meg dőglenek bűdősűlnek az bortól. Noha az részegséget nem tartod te bűnnek, de bizonyára annira való bűn, és oly gonoz dolog, mely azok az bűnnek kőzzé számláltatik, az mellyek az Istennek meg engeztelhetetlen haragiát érdemlik, és kik méltatlanok az vduősséges igére. Mert (az mint példa beszédben szoktak mondani) ha táuoly valóual beszél az, valaki az részeggel pőrlődik, miért veztegetne az Wr Istenis hiában az ő szent igeiét ezekre. Hályhadza hogy mond

Esa. 5. Esaias Prophéta az részegeseknek: Iaij azoknak, az kik ió reggel fel kelnek, hogy részegeskedgyenek, és mulatnak az bor mellet mind estueig, hogy az bor fel geriesse őket. Salamonis veszedelemmel fenyegeti azt az földet, valamely földnek részeges feiedelme vagyon, igy szóluán: Iaij te néked Ország, mikoron az te királyod gyermek, és az te feiedelmid reggel éznek. Mert ez fęlek midőn soha iózanok ne legyenek, iózan fűlők nem lehet az Isten vduessęges igeiének halgatására. Féltlek bennetek ió Wraim, miért hogy részegesek tobzodok vadtok, el veszi tőletek az Wr Isten az vduősséges tudománt, az sőtétsęgbe bé merit tűteket, mert sem az ő igeiéuel sem magatok káráual, mely az részegsęg miat vagyon raitatok, semmit sem gondoltok. Harmadik bűne az Israel házának ez:

Eccl: 10.

Paráználkoduán paráználkodtanak.

Lelki es testi paraznasag. Sidó szólásnak módgya ez. Mellyen ertz mértékletlen tartoztathatatlan paráznaságot. Szóluán ittis mind az lelki paráznaságról, mely az báluány imádás, mind az testi paráznaságról, mely az igaz házas ágy kűuűl szokot lenni. Nem ok nélkűl szól ez vétkekről ennisőr, mert minden bőnőknek anyának méltán merem mondani, kiből az tőb bűnőkis ki folynak, miképpen az minapi prædikátiómban szóllék erről. Negyedszőr igy szól:

Szerették mondani az ő fő népeij az ő gyalázattiokra: Hozzatok aiandékot.

Ez sem

Ez sem kűsseb és kőnyeb vétek (sőt vgy mint az tőbbitis meg neheziti) mellyeket ez v̂deiglen elő ßamlála, azoknál Feddi penig az Israel népében az hamis itéletet, ßemélyre való tekéntést, ßemély valogatást, az kik ßerették ezt *Hozzatok aiandekot*: pirongattia őket, hogy az aiandék el fordittia az ő ßemőket, az igaz itéletről el feletkőzuén, hamis itéletet teznek. Miért? Az aiandékért. Ez vétek penig mind az Israel Biraiban, mind az mi Biraínkban, az kik illyenek, az veßedelmes fősuénysęgnek iele, mely fősuénysęget az ßent Pál apostal, minden gonozságnak gyűkerének mond, igy ßóluán: Minden gonozságnak gyűkőre az pénznek ßerelme, mellyet nemellyek az kik kéuánták el téuelyedtenek az hűttől, és ő magokat által ßegezték sok gondockal.

Hamis tőruent Isten igeie vtal.

1. Timot. 6.

Mondom veßedelmes dolog ez, midőn az fő népeket, mellyek vagy Egyhazi vagy kűlső renden találtatnak, itélő Birákat, Mestereket vgy meg fogia az áiandéknak ßerelme, hogy ßemekben meg vakúllyanak, és ßűuekbenis meg változzanak. Mely veßedelmes dolgot megis tiltot az Wr az ő tőruényében imillyen igéckel: Aiandékot ne végy, mert az aiandék meg vakittia az ßemeseketis, és az igazaknak itéleteket el fordittia. Vralkodik vala ez vétek az Israel ßin népeiben, mind Egyházi s mind kűlső renden valókban, ettől léßen vala az, hogy sem az Isteni tizteletnek, sem az kűlső életnek rendi ő kőztők iól és Istenesen nem vala. Nem oka nélkűl mondgya az Prophéta azért, hogy az ő gyalázattiokra veßik az aiandékot.

Exod. 30.

Mert semmi az fő népeket, Birákat, inkáb meg nem kissebbiti, becztelenné nem teßi, mint ha az kőzőnsęges nép eßébe veiendi, hogy aiandéknak ßeretőie, hamis itélettel léuén. Igy léßen kétsęges az tudómány, hamisnak itéltetnek az tőruények, semmi bőczűletre méltónak ßeretetből őket nem itélik, holot láttiák hogy az aiandéknak ßepsęge ßerelme őket hamissackâ tőtte, hogy ki meri ezekre bizuást ez fęlekre az ő igaz igeiét biznia. Mint az báluányozás hogy iele az orßágok veßedelmének: vgy niluán ielei az hamis tőruény tételekis itéletekis az iőuendő veßedelmeknek és romlásoknak. Mint ezt eßében vőtte vala amaz Romabeli Iugurtha, ki az Városbol ki menuén igy ßól vala: *O venalem Vrbem, si emptorem inueneris.* O te adakozo (el adando) Váras, ha véuőt találhatz.

Becztelenne mi teßi az birakat.

Adna az Wr Isten hogy ez mi világunkban tőb vétkeckelis eggyűt ne regnálna folyna az hamis itélet tőruénytétel. De az Wr

Ez mostani világ miczodas birakat ßenued.

Isten

Iſten az kinek látáſra ſemet adot, ha láſra ſűlet adot, ſőlláſra nyeluet adot, meg láthattia, halyhattia, kiés mondhattia, minemű birak ůllyék moſtan az tőruényeket, mind octáuakon, mind Vár megyéken, mind egyéb helyeken, bizonyára ſokaknak ſokat ůltethetnék méltán igazán az ő attiok bőréből czinált ſékbe, mint Cambiſeſről oluaſſuk. Nem hamis itéleté ez kérlek atiámfia, hogy moſt tőb gonozſágokról ne ſőllyak, mikoron az ſegénnek igaz ůgyét, mely valami hatalmaſſal vagyon, az ſin alat el ſokták halgatni itélni. Feiedelem dolga ez, ne tegyűnk kárt: keués iőuedelme vagyon annélkűlis ő Felſęgének. Meg bőczűllyék imezt amazt, ezennel valami embertelennek mond.

Az iamboranak tiztesseg adassek.

Hamis birak bűntetesi.

Vay álnok átkozot hamis birák. Tudgyátoké hogy nem kellene kőuetni az ſokaſágot az gonozban, nem kellene ſőllani az tőruényben az ſokaſág mellet, az igaz itéletnek el forditáſára. Az ſegénnek ſemélyére ſem kellene nézni az tőruényben, mint az gazdagnak ſemélyére hogy nem kellene. Iaij azoknak, az kik az latrot az aiandékért meg iámborittiák, és az igazaknak igazſágokat el forditiák ő tőllők. Annakokáért miképpen meg emézti az pozdoriát az lang, és az pelyua lemmiê léſen az lang előt, azonképpen ezeknek gyűkerek meg rothad, és ezeknek virágok mint az por el múlik. Iaij az hamis Decretom ſerſőknek, és az kik irnak emberek nyomoritáſára való hamis ſententiákat: Hogy az ſegényeknek itéleteket el fordiczák, és az én népemnek ſegényének igazſágokat el ragadgyák, hogy az őzuegyek legyenek az ő prædáiok, és az áruákban ſákmánt veſſenek. Igy ſólaz Vr ezeknek az Eſaias által. De ez ielen való prædikátiónkbanis nem halgattia el az Felſęges Iſten ezeknek bűntetéſeket, Igy ſóluán:

Exod. 29.

Eſa. 5.

Eſa. 10.

Mert az hirtelen való veſedelemnek ſele ſárnya ala veſi ez népet.

Mely igékben azképpen mondgya őket el hanyattatni és rontatni az Iſtennek haragiának ſelétől, mint az port ſokta hánni hinteni ide és tetouâ az ſél, miképpen S. Dauid király és Prophétais ez fele hűtetlenekről Iſtentelenekről ſóluán, haſonlo igéuel él monduán: Nem vg az hűtetlenek (ez ige előt ſóluán az hűueknek bódog állapattiokról) hanem leznek mint az pelyua, mellyet az ſél ideſtouâ hány. Az Iſtennek igaz itéleti ſerint el veztek tű hamis birák, hazug prokátorok, noha láttattok nag bódogúl és ſerenczéſſen élni,

Pſal. 1.

az czáuá-

az czáuába viſzik néktekis bőrőtőket, mint az előttetek való hamis Biráknak Prokátoroknak, gyermektekenis ki tölti az Wr boſſzuiát, meg láttiátok.

Es meg ſzégyenül az ő áldozati miat.

Es ez vége moſtan moſtani prædikátiónknak, mely rőuid igékben az Oſeas ezt akaria mondani: Sem külső ſem belső Iſteni tizteletetek tű néktek haznotokra nem léſzen, mindenek veſzedelmetekre fordúlnak, mert ellenſęgi léuén az Wrnak ez egéz világnak minden veſzedelme ellenetek áll. Mely igékből eſzünkbe vehettiük mêgis vtólſzor, hogy az Iſtennek ellenſęgi el rontatnak el veznek. Meg neueti ezeket az Wr az ki lakozik menyegben, és meg czufollya őket. El fordittia az Wr az pogányoknak tanáczokat, és el ronttia az népnek gondolattiokat. Mint az fű hirtelen ki vagattatnak, és mint az zőldelő fű meg ſzárradnak. Tanáczot tart az hűtetlen az igaz ellen, és foggal czikorgat ő ellene. Az Wr penig neueti őtet: mert láttia hogy el iő az ő napia. Igy ſzól az S. Dauid király és Prophéta. Mi annakokáért ſzerelmes atiámfiaŋ kereztiének bizzunk az Wrban, czelekődgyűnk iót, lakozunk ez főldet, és éllyűnk hűtnek általa. Győnyőrkődgyűnk az Wrban, és meg adgya minékűnk az mi ſzűueinknek kéréſęt. Hűdgyűk el ezt, és kőnyőrőgiűnk ő néki illyen imádſággal, ſzent Fiának az Chriſtusnak néuében:

Pſal. 2. 33. 37.

Pſal. 37.

Imádſág.

MInden irgalmaſságnak és kegyelmeſſęgnek Wra és Iſtene, óltalmaz meg minket te népeidet, hogy az kik világoſságnak fiaiuâ lőttűnk, ne legyűnk ſőtétſęgnek fiaŋ, ne ſzolgállyunk az őrdőgnek, ſőt te veled igaz Iſtennel az mi v̂duőſſęgűnkre meg elégedgyűnk: ne engedgyed hogy réſzeſűllyűnk az őrdőgnek ſeregéuel, de meg maradgyunk mind őrőcké az tégedet ſzeretőknek ſeregeben: vezérely Wr Iſten minket, hogy ha igaz hűttel vallunk lenni tegedet igaz Iſtennek, ez külső menyeŋ ſzent életűnkkelis meg bizonithaſſuk. Kit meg engedgy minekűnk az te S. fiadért az Wr Ieſus Chriſtusért, az te mindenhato lelkednek ereiének általa, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRÁSANAK ő Tődik részéből Elsö Prædicátio.

HAllyátok meg ezt tű Papok, vegyétek eſſetekbe tű Iſrael népeij: halgaſsátok meg királynak vduara népe: Mert tű veletek vagyon pöri az Wrnak, kik ollyannâ löttetek az köz népnek, mint az Miſpah magas hegyen az madaraknak meg vettetet tör, és az Thábor hegyen az vadaknak ki terieztet háló.

2. Kik az öldökléſre álnok tanáczot tartottanak, iólléhet én dolgom hogy mindeneket meg bünteſſek.

3. Eſmerem én az Ephraimot, és az Iſrael nem reitezet el én elöttem: Mert te Ephraim paráználkodtál, meg ferteztetted az Iſraelt.

4. Nem vgyeköznek azon, hogy az ö Iſtenökhöz térienek: Mert az paráználkodáſra való nag buzgo lélek vagyon bennök, és az Wrat nem iſmerik.

5. De elég tanúia léßen az Iſrael ellen az ö keuélyſége. Az Iſrael azért és Ephraim az ö álnokſágokért el veznek, mêg az Iuda orßágais ö vélek el véz.

6. Az juhockal és barányockal mennek az Wr kereſni, de nem talállyák: Mert el reitezet elöttök.

7. Hütetlenül czeleködtenek az Wr ellen, mert idegẽ fiakat nemzettenek. Moſt immár bizonyos

veßede-

veßedelem rõuid napon bé nyeli õket, az õ õrõkſégõkuel egyetemben.

8. Kũrtõllyetek ßaruual Gilcában, kũrtõllyetek Rhamában, trombitállyatok Bethauenbenis, az vtán hogy te benned ô Beniamin kũrtõltenek.

9. Az Ephraim el puztúl az bũntetéſnek vdeién. Az Iſrael nemzetſégij közõt eléggé tanitottam az igazſágot.

10. Fel bontották az Iudának feiedelmi az Iſten tõruényének határát, de ki ontom reiáiok mint az viz õzõnt az én nagy buſuláſomat.

11. Prædára kõlt az Ephraim, tõruény ßerint romol meg, mert ßabad akarattia ßerint iárt emberek paranczolattia vtán.

12. De én meg emésztõ moly gyanánt léßek az Ephraimnak, és az Iuda házának ßú ſereg gyanánt.

Ez Igéknek rõuid értelme.

MIkoron az Iſrael orßága az Manahem feiedelem vdõieben, (meg fogyatkozuán immár az Iehunak maradeki) nagy nyomorultúl ſok inſzgeckel ide és tetouâ hanyattatnék. és mind az kũlsõ életben mind penig az Iſteni tiztelettben gonoßul és vndokúl élne, ez prædikátiót téue és kezde ackor elõttõk az ßent Oſeas Prophéta, melyben oly hárem rendbeli embereket fed és int, kiknek neuezetek alat az egéz Iſrael népeinek ßin népeit ki feiezi és ki magyarázza. Ez moſtani tanitáſais peniglen az Prophétának nem igen kũlõmbõz ez elõt való prædikátiotol, czak hogy immár ez ielen való igék niluábbak és homályatlanbak, és az Iuda házárais tartozandok. Idézi iſmet õket az Iſten itélõ ßéki eleibe, bũnõket feduén, bũntetéßõket meg mondgya, és minden dolgokat, mely-

2. Reg. 15.

lyekhöz bizodalmok vólt és vagyon, erötelennek és hasontalannak tanittia, az ö meg szabadításokra és segitségökre.

Annakokáért szerelmes atiámfiaĩ kereztiének, ez igék elönkbe adgyák, hogy az bün meg büntettetik, büntetés nélkül nem marad, mint az szent irásnak igaz historiaiból ez niluán kitetzik, és oruosságunk az bünnek büntetése ellen semmi nem találtathatik, ha nem ha pœnitentia tartással az Wr Istenhöz térünk, kitöl az bün mia
Iob. 8. el táuoztunk vala. Mint erröl igazán mondgya az Bildad S. Iobnak egyik barátzia: Ha sorgalmatossan az erös Istent meg keresnéd, és az mindenhato Istentöl boczánatot kérnél, czak tiszta szüvü és igaz légy, bizonyára fel serkenne te érötted, és el végezne az te igazsá-
Esa. 55. godnak hajlékát. S. Esaias prophétais igy szól: Hadgya el az gonoz ember az ö útát, és az álnok férfiu az ö gondolatit, és térien az Wrhoz, és meg könyörül raita, és az mi Istenünkhöz, mert hajlandó az meg boczátásra. De hogy niluábban és értelmesben, az mi lelkünknek vduösséges épületire, ez meg hallot menyei szent letzkéneki iobban eszünkbe vehessük és meg érthessük, ez kiuántatik, hogy imez két tanuságra el osszam:

I. *Szollok az Israel nepenek bünerol, minden embereknek rendeknek az Oseas propheta kit meg talaluan fed.*

II. *Szollok az lelki es testi büntetesekrol, mellyek követik az bünöket.*

Az Wrnak S. Lelke erösiczen mindnyáiunkat ezeknek meg halgatásara, értésre, és meg tartásara, Amen.

AZ ELSÖ RÖL.

HAromkiuálképpen való rendbeli emberekröl (mellyeknek neuezetekben, auagy neuezetek alat, az egéz Sidó orszagnak, mind külsö, mind Egyházi renden való embereknek, bünök Istentelenségek, feddetik és fenyegettetik) tészen emleközetet az szent Oseas Prophéta ez ielen való igékben, mellyeknek betü szerint való magyarázattiát meg hallák az hüuek.

Hallyátok meg ezt tü Papok (vgy mond az Prophéta) vegyétek esetekbe tü Israel népei, halgassátok meg királynak vduara népe.

Szollittia leg elöször az Papokat és hamis Prophétákat, annak

vtánna

vtánna az egéz Iſraelnek házát, az az, az közönſéges népet. Harmad rendben ſóllíttia az királýnak vduara népét, az ő vitézit ſő népeit, tanaczoſit és egyéb tiztartoit: vezteglereſſégre inti őket, hogy halgaſſanak, hallyák meg az Wrnak beſédét. Ez ő inteſçnek vezteglereſſégre való tanitáſának okát mondgya:

Mert tű veletek vagyon pöri az Wrnak.

Veletek vagyon az Wrnak dolga, tű veletek indít pőrt az Vr, ki az tű bűneiteket az ő igaz itéleti ſerint meg akaria bűnteni. El rendelte hogy az bűnért meg bűnteſſen tűteket. Mely beſédéből és intéſçből az Prophétának eſűnkbe vehettiük, hogy minden rendbeli emberek, Czaſárok, Királyok, Hertzegek, Fűſpökök, Papok, gazdagok, ſegények, az Iſten igéie alá veſſék magokat, annak alázatoſſan engeduén, kinek ha engednek Iſtentől iót véznek, ha engedetlenek leiendnek, bűntetés nélkűl nem maradnak. Az tőruényre és az bizonyſág tételre (vgy mond az Wr az Eſaias által) valaki ez ſerint nem ſólland, nem léſen annak reggeli világoſſága. Miért hogy az Wr Iſten mindeneknek paranczol, az képpen ſűkſéges hog mindenek az ő beſédének engedgyenek.

Minden rendek Iſten igeie alá veſſék magokat.

Eſa. 8.

Es miért hogy minden emberek az meg romlot és erőtelen terméſet miat, vyonnan ſűletéſnélkűl (ki az Iſten igéie beſédének magua által léſen) ſűkölködnek, ez kéuántatik, hogy mindenek ez drága igét halgaſſák, és hozzáiok tartozandónak itéllyék. Az kik ezt nem fogadgyák, kiuáltképpen az fő rendek, mellyeknek példaadáſok veſedelmes és botránkoztató, ſűkſég hogy ők erről meg ſólitaſſanak, hogy auagy ő magok, auagy az ő példáiockal máſok, gonozſágban ne lelezenek és meg ne botránkoztaſſanak. Iol ez eſeſen czelekőſik tahát az Oſeas Prophétais az ő tanitáſának rendiben, holot leg előſőr az fő rendeket, Papokat, Vrakat, az kirali vduart ſólittia meg az bűnről, vgy mint kik egyebeknekis gonoz példát adnak vala, holot ő nekiek iő példaadoknak kel vala inkáb lenniek. Chriſtus, az mi vduzitőnkis meg tarttia és kőuetiez tánitáſnak rendit, holot ő ſent felſçgeis az Papokat Iráſtudókat ezen dolgokért feddi.

Moſtani Vrak nagy bűnt czelekőznek.

Pſal. 2.

Papais bűnt czelekőznek.

Nagy bűnt czelekőznek azért ez moſtani világban az Wrak, fő népek, kik méltán az bűnért meg ſem akarnak feddetni, el ſem ſenuedhetik az feddéſt, ſőt az ſent Dauid királynak és Prophétának mondáſa ſerint, leg előſőris ők vgyekőnek nyakokból ki vetni az Chriſtusnak igáiát, iármát. Nagy bűnt czelekőſik az Papais, és az ő

Dist 40. cap. 51. Papa.

és az ő kőuetőij, kik meg nem akarnak feddetni ßollítatni az kűlső rendtől, hanem igazán iárnak el hiuatallyokban, ha egy nehanyßor lelkeket az pokolba bé v̊znékis. Nem kőrűlik azért el, nemis kőrűllutik el sem ezek sem amazok, az Wrnak itéletit, melyben kiki el veßi az mit erdemlet. Tériűnk vyonnan az Prophétának tanitására, miczoda bűnt fed, miképpen feddi:

Kikollyannâ lőttetek (igy ßól) az kőz népnek, mint az Mispah magas hegyén az madaraknak meg vettetet tőr, és az Thabor hegyén az vadaknak ki teritetet háló.

Mispah es Thabor hegyeij.

Az Mispah és Thabor hegyeij igen magas hegyek, és az vadázásra, madarazásra igen alkalmatos helyek. Az Mispah túl az Iordán vizének vagyon Galaad tartományában, az Thabor hegye penig Galilæában vagyon, az mely hegyen az Christusis el váltaztatta vala az ő ßinét az tanituányok előt, mint nemely Bőlczeknek tetzik, és az holot az Atia Istenis az Eghből bizonyságot tőn felőle, monduán: Ez az én ßerelmes fiam, kiben én meg engeztelttettem, őtet halgassátok. Az Mispah peniglen az mi nyeluűnkőn annit téßen, mint őr állo hely.

Matth. 17.

Nem ok nélkűl hasonlittia penig az Vr Isten ez népet ehőz. Mint ha igy ßóllana: Az Isten tűteket őr őllókkâ tőt vala, az kik az kőuetkőzēdő dolgokatis iól elől meg látnátok, és az népnek haznos élete rendire tekintelnétek: de tű ezekről el feletkőzuén az madarázást és nyulázást kőuettétek inkáb, és miképpen az emberek az Mispah és Thabor hegyen hálókat és tőrőket minden felől vetnek, mellyeckel az vadakat, meg rekezthessęk és meg foghassák, ezképpen néktek minden dolgotok v̊gyekőzetők arra való, hogy az tű mesterſęgteckel az népet kőrűl vegyétek, és nyomorúltúl fogdossátok. Ez az beßédnek ertelme.

Sok nyomorusagot czinaltatnak az Sido Papok es fő nepnek.

Ez nyomorgatás penig sok képpen lőt az fő népnek által, holot az Papok el mennek vala, és tőrt vetnek vala az népnek nyomorult lelki ismeretinek. Oltalmazzák vala ezeknek kegyetlenſęgőket, hamissagokat, királlyok, Wrak fő népek, kéßerituén őket az Wr Isten ől meg tiltot áldozatoknak czelekődetire, és őr állokatis vetuén kémeket ő nekiek, kik vigyáznának figyelmeznének ő reaiok, ha Ierusalembe fel mennének az áldozatra, hogy ott az Isten tőruénye ßerint áldozatot tennének.

Méltán

Méltán mondatik vala azért törnek és hálónak, az Papoknak és az fő népeknek ez gonoz és viſſa fordult terméſetek, kiknek példaiockal ſokan meg botronkozuán az veſedelembe bé mérülnek vala. Iarul vala ez kegyetlenſęghőz és tiztekben való hamiſſan el iáráſokhoz, az nyuzás, foztás, birſáglás, ado, mellyeckel vagy az Papok, az hűtnek ſine alat, vagy az feiedelmek erőuel, auagy az kőzőnſęges népnek haznának ſine alat, az népet éſik mardoſsák vala. Az Manahem feiedelemis czelekőſi vala (ki v̊deiében az prædikátiót tette Oſeas) midőn az Sellum meg őlettetuén az Phulnak Aſsiriabeli feiedelemnek ezer talentum aranyat adá, hogy az ő ſegitſęgéuel az ő tőle gonoſul el foglalt orſágot meg oltalmazhatnáia. Mely ſummat ő vitézi ereiéuel gyűitőt vala, az mint az ſent Irás erről bizonſágot teſen. Mind ezekért és ezekről feddi az Prophéta őket. 2. Reg 15.

Ezen vétkeket meg talállyuk ez moſtani világbanis, minden kereskődeſre vadazáſra adták mogokat az Egyházi rendek, midőn hamis tudománt hintnek, az Prophétáktól, Apoſtaloktól, Chriſtus Wrunktól meg nem gondoltat hirdetnek, ebből léuén nagy haznok és ſok aranyok mint az indulgentia oztók aranyon ezűſtőn az bűnnek boczanattiának váltáſa, és tőb complárkodáſok. Oltalmazzák eztis ez világnak nagy Vraij, Királij, orſágij, és az igaz Euangéliumnak drága ſine alat erre erőltetik az népeket, és ſorgalmatoſſan őrt állonak, vigyáznak, hogy valakik az Chriſtus anyaſentegyházának diſes ſerege kőzzé ne mennyenek Azonban ha meg tekénted mind ez két fęle rendet, vndokúl vtállatoſſan élnek, és az ő példáiockal az bűnnek ſabadſágára ſokaknak botránkozáſt teznek, nyuſók, foztók, mód ſűkſęgnélkűl való gyakor ſartzoltató adók. Mind ezeket mikoron láttiák az tanitók fedgyék dorgállyák, és az Iſten ſéki eleibe idezzék őket, hogy az kik az halando emberektől nem tartnak, az halhatatlan Iſtentől őrőcké való ſégyenuallaſſal meg bűntetteſſenek. *Sidok vilaga haſonlatos az mi vilagűkhoz.*

Tekincz meg peniglen az hipocritáknak és tettetes ſenteknek az ő állapattiokat, kik midőn méltan meg feddet nekis, erremagokat méltatlanoknak mondgyák lenni, és kétſerte inkáb gyakorlyák az ő hűteknek ſertartáſit. Ez minden v̊dőben terméſetek az kép mutatóknak. De meg kel felelni ezeknek mêg, ki kel ielenteni az ő tettetes ſentſęgőket, mint az Oſeasis czelekedet az Sidóckal, igy ſóluán az Wr nekik: *Kep mutatoknak terméſetek*

Kik az öldökléfre álnok tanáczot tartottanak. Iólléhet én dolgom, hog mindeneket meg bűntesſek. Iſmerem én az Ephraimot. &c.

Az ő áldozattiokat neuezi öldökléſnek, vgy mint, kik nem az Iſten tőruénye ſerint áldoznának, de mellyeckel az embereket el áltatuán és meg czaluán, őrőcké meg ölnék őrők veſedelemben vetuén, Iſtentől el táuoztatnák az ő igeiét, nem engeduén nekiek vti ősuényeknek lenni. Tanáczot tartottanak az Wr ellen.

Iollehet én dolgom (igy ſól az Wr) hogy mindeneket meg bűnteſſek.

Mely ige fenyegeti az el fordult népet, hogy keményen rettenteſſen meg bűnteti ezeket az ő igeiéuel, kinek igéie őrőcké meg marad Egyebek penig mint az fű meg ſárradnak. Hogy minden ok nélkűl méltatlan dűczelkődtenek az ő ſentſégeckel Iſteni ſolgalattiockal, az Wr Iſtennek imez kőuetkőzendő beſéde meg bizonittia:

Eſmerem én az Ephraimot, és az Iſrael nem reitezet el én előttem.

Mint ha igy ſólna: En előttem az tű ſentſégteket képmutatoſágtokat ne hannyátok igen, ióltudom én miczodáſok vadtok, és miczoda vgyekőzettel czelekedtek mindent. Az tű haznatokat nem az én dűczőſſégemet kereſitek, nem az én paranczolatimat, de az tű álmotokat kőuetuén, bőczűlitek, az mit azért tű ſentnek és drága dolognak alitotok, azt én paráznaſágnak mondom, kinek tű Ephraimiták vóltatok authori Ieroboamnak, és az tű példátockal az egéz Iſrael meg veſet és vtállatoſsá lőt. De talam még el ſenuedhettem mind azokat, mellyeket ez vdeig czelekődtetek, czak hogy immár valaha az meg téréſről, életetek iobbitáſáról gondolkodnátok: de oly meg veſemet és vtállatos az tű gonozſágtok, ninczen ſemmi gondotok arra, hogy az tű Wratokhoz Iſtenetekhőz meg térnétek, ki tűreteket magának hitezet vala, és enni ſok iótételéuel minden nemzetſégek fölőt meg áldot, el foglalt tűreteket az paráznaſágnak lelke, hogy az ſentſégnek és ártatlanſágnak lelkének ne engednétek, ki haralmas az engedetlen fiakban.

Eph. 2. Innen tanullyak meg minden emberek, hogy az Wr Iſten ſemmi tiza

ſemmi tizteletet ßolgalatot nem ßeret, nem iaual, valamely az ő igeiéből nem ßármazot, ezből nem fűg és nem ehőz való, neis dűczekődgyék ſemmi nemzetſęg és nép az Iſteni igaz iſmerettel, az menyei tudománnak világoſságáual, valaki az Vrnak tőrüénye ßerint nem ßólland, és erre minden vgyekőzetiuel nem haiol, meniuel aitatosbak ők az ő elmeiektől talált tizteletekhőz, anniual táuolb mentenek az Vr Iſtentől, és el idegenettenek ő tőlle: anniual inkáb gyűlőli ezeket. Es ez elég legyen az mi prædikátiónknak első reéßéről.

Iſten miczoda tizteletet nem ßeret.

AZ MASODIKROL.

IGazan mondgya Bonifacius Doctor, hogy egy ió dolog ſincz fizetetlen, egy gonoz ſinczen bűntetlen. Mert noha az emberek alunni ßoktanak az bűnben, de valóban kiki érzi az ő bűnének iutalmát, auagy bűntetéſęt, mert az Iſten, ki terméßet ßerint ioſág és igazſág, nem ßenuedheti el az bűnt (ki az őrdőgnek tulaidona) annakokáért ez ellen az ő keze mindenkoron fel huzua áll. Ez meg tetzik az ßent iráſnak régi mondáſiból, az mint hiſtoriaibólis, melyben ßol az bűnnek bűntetéſi ellen. Ezt adgyák előnkbe ez ielen való igékis, mert mikoron az bűnekről ßóllot volna Oſeas, az mellyekben vznak vala az emberek, nem halgattia el bűntetéſeket ezeknek, ſőt niluán ki ielenti és meg mondgya, ki által igy ßól az Vr erről:

Bonifacius ßep mondaſa.

De elég tanuia leßen Iſrael ellen az ő keuelyſęge.

Keuelyſeg Iſten igeie meg vtalaſa.

Keuélyſęgnek neuezi ő bennek az Iſten igeiének meg vtálláſát, és azzal való gonßúl éléſeket, ezt ő bennek annira meg mondgya bűntettetni, hogy őnnőn magok az Iſraelitákis, és egyéb népekis, érdemek ßerint való bűntetéſnek kéßeritetnek méltán lenni magokon, holot azt mondgya, hogy az ő magok keuélyſęge felel meg ő nekiek. Mint ha azt mondana: Nem ßűkſęg hogy főllőttéb bizoniczam hogy meg érdemlettétek az bűntetéſt, tű magatokis meg tekéntuén állapatotokat biraŋ lehettek magatoknak. Ved eßedbe tahát atiámfia, hogy bátor egyebektől meg ne itéltesſęlis, meg itéltet tégedet az te magad bűneiért az Wr Iſten az te lelki iſmereteddel, és erre nézue nem oka nélkűl mondgya az ßent Iános az Iſteni ielenéſről irt kőnyuben, hogy az Vr az lelki iſmereteknek kőnyuéből teßen itéletet, Sokan penig, az kiket az magok lelki iſmereti meg

Iſten magaddal iteltet meg.

fed, ezzel gonoſúl éluén, kétſégbe eſnek, és erők vefedelembe meritetnek, mint Cain, Saul, Spira Ferencz, és többen. Hallyad touáb az Wrnak bűnteteſét.

Az Iſrael azért és Ephraim az ő álnokſágokért el veznek, mêg az Iuda orſágais ő tőlők el véz.

Az Iuda orſágán érti azokat, az kik az Iſraelitáknak gonozſágockal egyelettenek és közőſűltenek vala, mint ez előtt negyedik részben hallánk erről. Honnan vegyék eſekbe azok az népek, mint iárianak, mit várianak feiőkre, kik az Iſtentelenecknek vtokba térnek, és kőuetik őket az ő gonozſágokban, hogy ez képpen ez világon ſerenczé-ben és vigabban élheſſenek. Mit várianak feiőkre? Azt bizonyára, hogy ő vélek egyetemben el veznek. Az Loth Patriarcha feleſége, hátra tekinte, kéuánuán mégis Sodomában való lakáſát, az Vr Iſtentől retteneteſſen meg bűnteték. Gőrög orſágis midőn 1453. eztendőben az Romai Papa hűti alá ada magát, noha ſok képpen óltalmazzák magokat az Tőrőknek birodalma ellen: mind azon által nem ſok vdőre mind orſágokat magokat el vezték és vefedelembe meriték, és vgy tetzik moſtan, hogy fő ſékes városokban Conſtantinapolyban Tőrők Czaſárnak mondgyák az Herdot. Magyár orſágis nem ſűnuén meg az bálványozáſtól, az Tőrők fegyuerét boczátta leprőűl az Vr Iſten, ki ezt ſepere, és naponként ki ſéperne, ha az Vr nem könyőrűlne raitunk.

Kik az gonozſagban maſokat kőuetnek mint iarnak.

Gőrög orſágot Papa hűti vezette.

Magyar orſágot feltem Papa hiti miat.

Harmadſor az meg ſabaduláſnak és Iſtennel való meg békéléſnek módgyátis meg tagadgya az Vr az Sidóktól, mikoron igy ſól.

Az iuhockal és barmockal mennek az Wr kereſni, de nem talállyák, mert el reitezet előttők.

Nagy vétek erdemli ezt, és nagy haragnak iele, holot Chriſtus azt mondgya: Kereſſetek és meg talállyátok. De itt ſól az Vr az képmutató és viſſa fordúlt népről, kik noha láttanak vala az Iſtent kereſni, mind azon által magoknak hízelkődnek vala inkáb, és noha nyeluőckel az Iſtent emlegetik vala, de az ő ſűuek tauol vala ő tőlle, mint az Eſaias általis panaſolkodik erről az Wr. Hiában ál-

Matth. 7.

Eſa. 64.

ban áldoznak vala azért iuhockal ökröckel, midőn ő magokat az Vr Istennek élő áldozatúl nem akariák vala vinni, ki fő és kedues tizteleti az Wrnak, mint ſzent Pál apoſtal ſzól. Hogy az legyen igaz magyarázattia az Prophéta mondáſának, az kőuetkezendő igékből meg tetzik, holot igy ſzól: Rom. 12.

Hűtetlenűl czelekődtenek az Wr ellen: Mertidegen fiakat nemzettenek.

Niluábban meg mondgya itt miért érdemlyék az Wr Istentől az bűntetéſt, kit az ő maradékiokis fog érzeni, miért hogy kőuetik az ő Atioknak hamis nyomdokit. Holot midőn az ő gyermekőket, fiokat, Istennek kellet vólna ſzűlniek, az tők Istentelenſęgre, Isten igeiének meg vtálláſára és boſſzontáſára neuellyék fel.

Azokáért immár bizonyos veſzedelem rőuid napon bé nyeli őket (hallyad) az ő őrőkſęgekuel egyetemben.

Mint ha igy ſzóllana Azt vélik, hogy ez bűntetés táuol vagyon tőlők, és oly nagynak és hatalmaſnak vélik az ő méltoſágokat, hogy ha az nagy néhéz nyomoruſágok el érkeznek reaiokis, kőnnyen ki nem gyomláltathatnak, és kiczin v̊dő erre nem elég: de igen hamar el hozom az ő bűnteréſeket, vgy hogy igen keués v̊dőben igen kiczin v̊dőre minden ő friſſęgőckel, ereiőckel, hatalmockal, az veſzedelembe meritetnek. Hogy ez meg eſet raitok, meg mondám minapi prædikátiombanis, Ieroboam feiedelem halála vtán, és immár az Manahem feiedelem v̊deiébenis el kezdeték, midőn az Iſraeliták pártoláſockal, erőſzak tételeckel, ſzűntelen való hadackal nyomorgattatnának, és végre az Aſſyriabeli néptől az nag fogſágra vitettetének.

Ier hallyunk magunkrólis immár, egyebek bűntetéſęt hogy mi ſe moſolyogyuk. Az Isten igéie meg vtáltatot, és feledékenſęgbe ment nálunk, futtunk az Isten igéie előt, napot halaztunk néki, hogy azt máſzoris meg halhattiuk, ha váriuk hogy ki ſzaladhaſſunk az Isten igéie prædikálláſa elől Az minemű iámborok magunk vagunk, gyermekinkis azonban neueltetnek, mi ſem Istennek ſzűllyűk nemzűk. Az kik igen ſzenteſeknek és Isten fęlőknek láttatnakis, nem az Istennek dűczőſſęgét, de tulaidon ez világi haznokat kereſik. Mit czudalkozunk tahát, miért panaſzolkodunk tahát, az méltán és

Ielen valo világ ſeddetik.

tán és igazán bűntető Istenre, ha ßűntelen való veßedelmes hadackal orßágunknak határit, nem kűllyeb veti, hanem rőuiditi, és az pogany Tőrőkőknek mérgét ßáia tátua reank futattia. Kőnnyű oruosságunk vólna ez bűntetések ellen, tudni illik, ha pœnitentiára téruén az Iesus Christus által kegyelmet kérnénk az felsęges Istentől, ßent lelke ereie és világositása által. De hállyuk meg az tőb bűntetéseket.

Ha sokalod ezt masod prædilallasra halaßßad.

Mert miképpen hogy az Vr Isten az el kőuetkezendő bűntetéseket meg iőuendűltette: ezképpen azoknak okaitis, mellyek ő S. felsęgét kéßeriték az bűntetésre, meg mondgya és ki prædikáltattia. Mint ez az Oseas irásábólis ki tetzik, mert az bűnőknek elő ßámlalása előt az bűntetéseket és fenyegetéseket prædikáltatta ki, annak vtánna az bűnőket vgy kezde ßamlálni, de még az bűnőknek ßámlalásában véget nem vetet, hanem tőbbeketis ßamlál elő az bűntetéseckelis egyetemben. Igy ßól annakokáért:

Maga hia bayra az Vr az Si dokat.

Kűrtőllyetek ßaruual (trombitáual) Gibeában, kűrtőllyetek Rhamában, trombitállyatok Bethauenbenis, az vtán hogy te benned ô Beniamin kűrtőltenek.

Hasonlatossagnak okáért fegyuerre és bő viadalra, maga ellen ő ßent Felsęge, ki ßollittia és elő állattia őket, ellensęgnek veti magát ellenek. Es miképpen az kik az ő ellensęgőckel ßemben akarnak vini, kéßűlőt funak trombitiackal auagy egyéb ßerßámockal: Ez képpen az felsęges Vr Isten az ő tőlle el fordult népet nodittia, hogy v̊llyen fel és kéßűllyen hartzra, mert immár ő az ő bűnőkért és engedetlensęgőkért ßemben akar vélek ßállani, és megis akar vélek vini: az az, immár kőzel vagyon az bűntetés, az mellyel őket akaria meg bűnterni: de ha hiában épit az az ki az Wrnak segitsęgét maga mellé nem veßi, az mint S. Dáuid énekli, bizonyára heában és haßontalanúl hadakozik, valaki az Wr Isten ellen akar hadakozni, mert igaz az Bőlcznek mondása, hogy nincz Isten ellen sem értelem sem tanácz. Es ha ninczen senki ellenűnk mikor ő melettűnk vagyon, bizonyára mindenek ellenűnk vadnak, mikor ő ßent felsęge velűnk ninczen.

Nem birunk mi Istennel.

Hogy peniglen meg ielencze ő ßent felsęge az el fordúlt népnek maga ellen való erőtlensęgőket, az mely városokba leg főlőttéb

és erőssę-

és erőſſęgőkbe biznának, azokat ſzóllittia elő, és kéſzeriti hogy az hartzra kéſzűllyenek, trombitállyanak, vgy mint, Gibeában, Rhamában, Bethauenben, az mellyekben igen ſzép templomokis valának az Sidóknak. Beniamintis melléie vonnya ezeknek, hogy meg ielencze, hogy az Iudátis kőzel éri az veſzedelem, és Samaria ſem marad bűntetés nélkűl, az vtállatos báluányozásért. Hogy penig nem Iudát neuezi, de Beniamint, ki Iudának czak eggyik réſze vala, czelekőſzi azt az Ieruſalem városáért, ki nem az Iuda, de az Beniamin nemzetſęgében vala, és ki az egéz orſzágnak, mind az hűtnek, fő ſzékes helye városa vala. Mind ezeknek ſumma ſzerint való értelme ez: Az kőzőnſęges nyomoruſág bűntetés el lepi az Izrael házátis, de bizonyára az Iuda ſem marad bűntetlen, miért hogy nem ſokkal iobbak vóltak őkis Izraelnél.

De kérdhetnéd, ha czak az Sidó nemzetſęggél akarté hadakozni, és hadakozoté az Wr Iſten? Hallyad atiámfia: Az bűnért hűtetlenſęgért ő ſzent felſęge minden nemzetſęgeckel orſzágockal ſzőmbe ſzállot, és ſzőmbeis ſzál, ſemmi nemzetſęgnek ezért nem keduezet, mint ezt ez világnak ſok hiſtoriaij meg mutattiák. Mert nám az egéz világot el vezté vizzel az bűnért hűtetlenſęgért. De meg tarttia azért ő ſzent felſęge az módot és rendet, és az előt ſenkit nem bűntet. Mellyeket? Miképpen ez világi feiedelmek, ha az ő ellenſęgéuel akar hadat inditani, nem miueli ezt hirtelen auagy vakmerőűl, kőuetit kűldi boczáttia hozzá, hogy ha ezt auagy amazt meg czelekőſzi, hadát le ſzállittia, és nem háborog vélle: de ha nem czelekőſzik az ő izeneti s kőuetſęge ſzerint, fel vl az hadra, és meg vij vélle: Ezképpen az Wr Iſtenis ſoha ſenkit nem bűntet meg addig, miglen az ő kőuetij tanitoij prædikátorij által meg nem izeni az embereknek, mit kőueſſenek és mit el táuoztaſſanak, az mint S. Pális ſzól erről, holot ezt mondgya: Miuel hogy azért az Chriſtus képpében iárunk ez kőuetſęgben, mint ha Iſten kérne tűteket mi általunk, kérűnk az Chriſtus képpében, hogy békéllyetek meg Iſtennel.

Czak Sido nem zettel hadakozoté az Vr.

2. Corinth. 5.

Ha láttia ő ſzent felſęge, hogy kemény az ember, engedetlen az ió intéſre, el iű és el hoza az ő bűntetéſęt, és az menire tőbbet várta, (az pogány Bőlcz Valerius mondáſa ſzerint) azt az kéſedelmet meg ſzerzet tőb bűntetéſſel bűnteti: és az mint S. Pál iſmet ſzól, Az te keménysęged ſzerint, és meg térhetetlen ſzűued ſzerint győitez te magadnak haragot az haragnak napiára, és az Iſtennek igaz itéletinek meg ielentéſęnek napiára.

Rom. 2.

Minden

Leuit. 26. Minden v̊dőben illyen ſzokáſt tartot és tart az Vr Iſten, â mint
Deu. 28. az ő tőruényébenis ſok iókat igér azoknak, kik az ſzerint élnek: de
Luc. 6. 10. viſzont fenyegeti amazokat bűntetéſſel, kik az ellen rugodoznak.
Chriſtus Vrunkis Ieruſalem városát azért fenyegeti, mert meg nem
tudta iſmerni az ő meg látogatáſának napiát. Az ſzent Apoſtalokis
Act. 13. 18. ezen kőuetſęgnek rendit meg tartották: Előſzőr intették az embere-
ket, de ha nem fogadták az ió intéſt, ott mëg az ő lábok porátis le
rázták.

Bűntetéſnek modgya az Sidokon. Touábba, az bűnnek bűntetéſſęnek módgyárólis ſzól az Pro-
phéta, hogy inkáb valami kőnnyű oſtorozáſnak vereſęgnek ezt ne
aliczák, és leg előſzőr az Ephraimot fenyegeti, mellyen az egéz Iz-
rael orſzágát érti. Igy ſzól penig:

Az Ephraim el puztúl az bűntetéſnek v̊deién.

Mint ha mondana: Noha ennek előtte eléggé bűntettem az enge-
detleneket és az vakmerőket, de ezzel ő nekiek nem haználtam, azt
vélték hogy czak atiai indulartal, nem vgy mint Biro, ſanyargat-
tam őket, látom azért immár hoǵ kűlőmben kel vélek bánom, vgy
mint hűtetleneckel, puztaſágra adom azért őket, és mond:

Az Izrael nemzetſęge kőzőt eléggé tanitot-
tam az igazſágot.

Ez Igékis czak azt adgyák előnkbe, hogy ſzűkſęg vólt az bűn-
tetéſre fel kelni az Vr Iſtennek, midőn az ő ſok intéſęt ezek nem
vőtték nem fogadták, ſőt az Iſtennek hoſzſu várakodáſáual gono-
ſzúl éltenek, az bűnre ſzabadſágot aduán magoknak ezzel: maga az
Vr Iſtennek hoſzſu váráſát tűréſęt mind az Sido népnek, vgy min-
den embereknekis ióra kellene magyarázni, tudni illik, az mint S.
Pál apoſtal ſzól: Nem tudodé hogy az Iſtennek kegyelmeſſęge tê-
Rom. 2. ged meg téréſre indit. Az ſzent Iráſnak ſok helyeñ bizonſágot tez-
nek az intéſekről, az mellyeckel az Vr Iſten az Sidókat intette tani-
totta az Iſtenes életre, és az hűtben való végig meg maradáſra.

Sokkeppen tanitotta intette Iſten Iſraelt. Ilyés, Elizæus, tőb ſzent Prophéták által, Ieroboamot amaz
báluányozó Iſtentelen királt igy feddeté fenyegetteté meg az Vr
az ő Prophétála által: Oltár, óltár, ezt mondgya az Vr, Imé egy
1. Reg. 3. fęrfiu ſzűletik az Dauid házából, kinek neue léſzen Ioſias, ki meg ál-
dozza te raitad az te kőrűlőtted való Papokat, kik ió illatot ſzerez-
nek moſtan te raitad, és az emberek tetemiti meg égetik te raitad.
De nem tuda az Wrnak kegyes atiai voltát venni az Sidó nép, an-
nakokáért

nakokáért erőssen meg fenyegete őket. Bizonyára, az mint láttiák, béis tellyesité raitok. Igy ßólla az Prophéta felőlők: El idegenűle azért az Vr az egez Israelnek maguától, és meg sanyargata őket, és koborlók kezébe ada őket, miglen mind el vetne őket az ő ßemeij elől. Ismet czak vgyan ott: Miglen el vete az Vr ßemeij elől az Israelt, az mint ßóllot vala mind az ő ßolgainak az Prophétáknak általok, és el viteték fogua Israel az ő földéből Assyriába mind ez mai napig. 4. Reg. 14.

Hallod én tőllem ember ezeket ez beßédeket: Hallod bizonyára. Az élő Istenért kérlek és intlek, vagyon kit meg tekéntened az Wr Istennek bűntetésęben, az báluányozásnak és minden vtállatosságnak bűneiért, az Sidó népet. Intlek mondom az élő Istenért, hogy haioly az te kegyelmes Wradhoz Istenedhőz, addig mig atiai képpen téged magához akar haitani, mert bizonyára ha meg haraghatik, meg eméztő tűz ő, és rettenetes dolog az ő kezébe esni, niluán mondgya az S Pál. Ne légy Báluányozó, réßeges, parázna, gyilkos, hazug, czalárd, mert ez fęlékre ßokot az Istennek itéleti igazsag ßerint iőni, mondám az kik illyen dolgokat czelekőznek, mint az ßent Pál eztis niluán mondgya: Ha az ő választot népének nem keduezet az Wr Isten az bűnért, sőt meg bűntette őket, bizonyára te néked sem keduez te pogány nemzet. *Vilag vilag ne siketeskegyel.*

Negyed rendben térűl és fordúl immár az Iuda ágazattiárais, és ez képpen ßolíttia meg őket: *Iuda agazattiatis feddi az Vr.*

Fel bontották az Iudának feiedelmi az Isten tőruényének határát, de ki ŏntŏm ŏ reaiok, mint egy viz ŏzŏnt, az én haragomat.

Mint ha igy ßóllana az Wr: En az Iudát nem kűlőmben mint egy kűlőn határral az én igaz tizteletemmel el választottam vala az Israeltől, és egyéb pogány nemzetsęgektől, az mely kűuől se iobra se balra nem kel vala haiolni, és midőn el hailot vólnais intettem kegyelmessen, hogy azoknak vétkeckel auagy vétkekben ne réßesűlne, de nem akara engedni az én intésemnek, kűllyeb hága az határnál, az az, az én tőllem rendeltetet Isteni tiztelettel meg nem elégedék, de az tőb engedetlen nemzetsęgeckel egy igát kezde vonni. Gilgalba és Bethauenbe megyen fel, az ő tetzése ßerint Isteni tizteletet ßerzeni. En vgy aránzom hogy ez értelem illík és kőzelb iár az igékhőz. Iöllehet nemely forditók Bőlczek ez igéket igy ßokták magyarázni;

Az Iudá-

Az Iudának feiedelmi ollyanok mint az kik az határt kůllyeb teßik.

Es illyen magyarázatot teznek erre: Hogy miuel az Iuda ágazattia őrůlt vólna az Israelnek veßedelmének, hogy ez képpen az ő

Hatar el foglalas nagy bůn.

határát el foglaluán az ő földeket ki ßélesithetneiék. Ez magyarázatis nem bůn, holot az határoknak hamissan való foglalások mind az Sidókban s mind penig egyéb emberekben nagy vétek az Vr Istennek előtte, noha ez világiak mostan tőb bůnőckel eggyůt czak mosoliogyák ezt. Hallyad hogy mond az Vr az Moyses által: Atkozot (vgy mond az Vr Isten) valaki az ő felebaráttiának határát el fordittia. Es mondgya mind az egéz sokaság, Amen. Nagy bůn vala az Sidókbanis ez: mert Isten nekiek kůlőn kůlőn határokat rendelt, mellyeckel meg kellet elégedniek. De amaz előbbi magyarázat hagayattassęk ez igékben helyén, mert ez fordításbanis nem mondgya hogy határ foglalók, de ollyanok mint az határ foglalók.

Deut. 27.

No miuel fenyegeti őket? Nem hadgya fenyegetés nélkůl, bizonyára bůntetés nélkůlis az Vr Isten az bůnt. Azt mondgya:

Fenyegettetik az Iuda.

Ki öntöm reáiok mint az viz özönt az én nagy busulásomat.

Az ő haragos bůtetésęt az meg áradot vizhőz hasonlittia, auagy az viz őzőnhőz, mely mindeneket el lepet vala. Ez képpen az ő haragia bůntetéseis meg nem kémélli az engedetleneket, de el veztuén el vezti, mint ez meg tetzik Cainon, Az Pharahon minden ő nepéuel egyetemben, Saulon, Iudáson, és tőbbeken.

Iuda feiedelmi miert feddetnek.

De vőd eßedbe még ezt, hogy neuezet ßerint miért feddi czak az feiedelmeket, igy ßóluán:

Az Iudának feiedelmi fel bontották az Isten töruényének határát.

Ez az oka atiámfia. Mert ő tiztek ez, és reaiok néz leg előßőris, hogy az igaz Isteni tizteletnek ió daikaŋ ió gonduiselőŋ legyenek, és az kůlső tiztessęges rend tartásbeli állapatnakis gondgyát és ió módon való igazgatását fel vegyék, az az, hogy az Istennek mind az két kő táblán való paranczolattiának hů ßó gaŋ legyenek, mint az iámbor Iosias király czelekődőt, ki az Isten töruényét oluastattia, oluasta, hirdeti, az báluányozókat meg őletteti.

2. Reg. 23.

Vegyék eßekbe itt az tizt viselő emberek, hogy minden feiedelmek,

feiedelmek, valakiknek hatalmok és birodalmok alá mások helyheztettenek, azok vagy sokak vagy keuesek, és az ő tiztőkben nézzenek az Istennek tiztessęgére, magockal egyetemben az ő alattok valóknak épületekre, és zengien földőkben mindenkoron S. Dauidnak amaz intése: Az Isten áll az Istenek gyűlekőzetiben, és az Istenek kőzőt itéletet tessen. Meddig itéltek hamisságot, és az gonosoknak semélyeket keduelitek? Tegyetek itéletet az segénnek és áruának. Az nyomorúltat és az segént igaziczátok meg. Erre nézzenek, mondom, hogy valamiképpen más felé haioluán az Vr ezképpen ne panassolkodgyék felőlők: Az te feiedelmid el hailottanak, és oruóknak társaij, mindnyáian seretik az aiandékot, és az fizetésre néznek, és az áruáknak nem itélnek, és az őzuegynek pőrit nem boczáttiák eleikbe.

Psal. 82.

Nem artana az assessor vraimnak midőn az decretomban illyen igekkel elennek.

Nò solga, te kőssęg, hallod hogy az te Vrad feiedelmed pirongattatik itt, ne talám őrűlőd, de bizonyára te sem maradz bűntetlen, ha az te Vradnak Istenednek haragiát ellened ingerled. Hallyad miképpen fed az Vr kőzőnsęgesen minden embereket: Miért hogy ollyannâ lőttetek mindnyáian tű, mint az koh ganéy, imé én egyben győitlek tűteket Ierusalem kőzepire, az mint egyben sokták győiteni az ezűstőt, az értzet, és az vasat, és az fekete ónat, és az feier ónat, az koh kementze kőzepibe, hogy azban fel fuiák az tűzet meg oluaztani, igy győitlek őzue az én búsulásomban és haragomban és vetlek (az kohban) és egybe oluaztalak tűteket. Ismetlen az Israel orsságára tér az Oseas által az Vr Isten, és igy sól.

Esa. 1.

Ezech. 22.

Prædára költ az Ephraim, tőruény serint romol meg. Mert sabad akarattia serint tart emberek paranczolattia vtán.

Ezekben az igékben az felsęges Wr Isten aző iámbor és sent solgáiának az Oseas Porphétának általa az Israel orsságabeli népnek imillyen ellen vetésęre felel meg: Azért fed és dorgal minket az Wr, hogy miuel az ő igaz Isteni tizteletit el hayguán, más és kűlőmb tizteletre és solgálatra fordultunk. Nemde ellene álhatunké mi az Ieroboam királynak auagy az ő kőuetőijnek? Elégtelenek vóltunk erre, és sűksęgesképpen bé kelle vennünk, ki minket ez mostani Isteni solgálatra tanitot. Erre mondom ez ellen vetésre felel meg az Wr Isten nekiek monduán:

Israel magamentese, es az Vrnak arra valo feleleti.

Prædára költ az Ephraim.

Az az, nagy sok insęges nyomoruságockal, fogságockal, ßorongatásockal vöttedé bé az Ieroboam báluányozását, kit nem kellet volna mielned? Bizonyára kétßerte nagyob léßen az te bűntetésed, miért hogy bé vötted, az kinek bé vételére tégedet, te ô engedetlen nép, semmi ez világi nyomoruság, kin nem kéßerithetet vólna, és erre nézue az te igaz Istenedet az ő tizteletiuel meg nem kellet vólna vtálnod és vetnőd. Elég præda vólt vgyan az Israel háza az sok ßántalan királyok miattis, de ackor lőn inkáb prædáiâ, midőn az Assyriabeli pogány néptől az nagy rabságra vitették, ott telék bé az Istennek iőuendűléle ő felőle.

Magátis menti penig az igaz itéletű Isten: mert azt mondgya hogy ez néppel semmit tőruénytelen nem czelekődőt:

Mert tőruény ßerint romol meg.

Mindent meg probált ő ßent felsęge, valami dologgal ióra fordithatta vólna ezt az népet, hól kegyessen intette hol fenitékiuel bűntetésęuel retentette, de ha az ei kezdet gonoz Istentelensęgben véget nem vetet, az Istentelen Ieroboam báluányozása és vndok életi vtán indúlt, bizonyára igaz biroij tizti ßerint keßeritetet őket meg bűntetni.

Ved eßedbe: Szűuem ßerint kőserűlőm, láttia az én igaz Istenem, magammal egyetemben az emberi nemzetsęgnek hailandó és erőtelen vóltát, hogy mely kőnnyű ő néki el esni, és az igaz vtról el téuelyedni, mint ez meg bizonittatik ezben az Sidó nemzetsęgben. Az Ægyptombeli rabságból ki iőuetele vtán (midőn az Wr Isten ezt az Sidó nemzetsęget az pogány és báluányozók ellen az ő ßent tőruényéuel, paranczolattiáual, kőrnyűl mint egy kő fallal vötte vala) mind az Salamon király eztendeieig, az az, őt ßáz és tizenhét eztendőknek el mulásaiglan, az ő ßent igeiét igazán hirdettette kőzőttők, és igen ritkán vólt ezből valami fogyatkozások: ez ő igéie hirdetése mellet az Wr Isten az ő igeiének és tizteletinek meg vtállóij ellen mindenkorõ az bűntetéstis kőzőttők hordozza, erre, tudnia illik, tanitó veßőiűl, mint iárianak az ő és igeiének ellensęgi.

Kőnyű embernek el esni.

De imé mégis amaz oktalan és párt vtő Ieroboam királynak orßáglása alat mint meg változék ez az ßent nép báluányozást indit, azonnal engednek néki, az Istennek régi tizteleti ellen Boriút emelnek fel az Istennek az ő ßokallan tizteletire, vißßa mennek az ő

Attiok-

Atioknak Ægyptomban való báluányozásokra, az mellyeket az Wr Isten bűntetés képpen megis bűnteté az puztában. Illyen álhatatlan az emberi romlotság ő magától, ha az Isten lelkétől nem vezéreltetik, az veßedelembe bé merittetik. Sokan ez mostani Vrak Nőmősek kőzzűl azért veßik bé az Pápa tudományát, mert felesęgők báluányozó, kedueskődnek néki, mint egy Achab az Iezabel gonoz kéuánságára. Exod. 32.

Eztis tanuld őtőd rendben: Hogy se kéßeritéssel, se ßép ió aiandék, tiztessęgnek aianlásával az meg ismert igaz és ßent tudománt falba ne rugiad, se vessed. Azért nemellyek Arianusok mert az ő előtők iáro az, és ha más hűtet kőuetnének, annak haragiában esnének. Azért nemellyek Pápások, mert az ő előttők iáró az, és nem tennék Assessorra, ha Pápás nem vólna. Ezek álhatatlanok ßegények, az embert fęlik inkáb az Wr Istennél. Christus azt mondgya, hog az ki őtet emberek előt vallya, azt őis vallya az ő menyeij atia előt, az ki meg tagadgya emberek előt őtet, őis meg tagadgya azt az ő menyei ßent atia előt. Es niluán int, hogy ez hamis és vißßa fordúlt világ előt ne ßégyenlyűk őtet. Az ßent Dauid királyis igy ßól nagy bátran az ő álhatatos vallás tételéről: Nem hallok meg hanem élek, és hirdetem az Vrnak dolgait. Ió engednűnk feiedelműnknek, de az Istennek tiztessęgét az ő hatalmokhoz ne kőssűk. Adgyuk meg Czaßárnak az mi Czaßáré, de vgy hogy Istennekis meg adgyuk az mi őué. Az Apostalokis midőn meg tiltatnának az Sidó fő népektől, hogy az Christus neuében ne prædikállyanak, azt felelék: Inkáb kel Istennek engedni, hogy sem embereknek. Minden Martyromok vérőket ez nagy álhatatosságért ontották ki, hogy tudnia illik, nem kőuették azt, az mit itt az Prophéta fed az Israelitákban, az az, hogy az ő királyoknak Istentelen paranczolatiokra nem engettenek. Mi az S. Pálnak amaz reguláiátis eßűnk be tartuán, ßűuel hűdgyűnk az igazságra, és ßáial tegyűnk vallást az v̂duőssęgről.

Meg ismert igazsag ellen ne hartzoly semmi kenczert.

Matth. 10.
Marc. 8.
Psal. 118.
Act. 5.
Rom. 10.

Az vtólso igék kőuetkőznek immár az ielen való letzkénkben, mêgis fenyegeti az Vr Isten az engedetlen népeket az rettenetes bűntetésęuel, igy ßóluán:

De én meg eméztő moly gyanánt léßek Ephraimnak, és Iuda házának ßú fęreg gyanánt.

Szuhőz es moly hoz hasonlittia az Vr magat.

Rettenetes ßók és fenyegető igék, az mellyekben fenyegetőzik az Wr Isten az őtet káromlok ellen. Hasonlittia magát ßúhoz és az moly fęreghőz, illyen hasonlatosságockal: Miképpen az moly az ruhában az ßú az fában teremuén, nem másunnan iőnek auagy esnek beleiek. Ezképpen az bűntetések, mellyeckel az Wr Isten az mi engedetlensęgűnk ellen él, mi magunktól vadnak, magunk vagyunk okaij, hogy bűntettetűnk, holot az bűn bennűnk léuén, az meg romlot terméßet miat az bűnért esnek ez bűntetések raitunk, az mint Ieremias általis ßól az Vr, monduán: Israel az te veßedelmed te magadtól vagyon, és innen kőuetkőzik immár, hogy az Vr Istenre nem panaßolkodhatunk, káromkodhatunk, midőn az bűnért igaz itéletiből meg sanyargat.

Másodßor, miképpen az moly és az ßú nem mindgyáráſt hirtelensęggel vezti el az ruhát, fát, hanem lassan lassan éßi és rothaztia, vgy hogy ha v̊deién gondot viselnek az ruhára, fára, eleit vehetik ezeknek veßedelmének: Ez képpen az Wr Isten az bűnért nem hirtelen, de nagy atiai lassusággal késedelemmel hozza el az ő boßßuállásat, vgy hogy ennek eleit vehetik az emberek, Istenbeli igaz hűtuel és ßent menyei élettel: de ha kemény nyackal leßűnk ellene, bizonyára ő ßent felsęgeis el veztuén el vezt bennűnket. Haßontalannâ és semmire kellőuë teßen, mint az moly és ßú az ruhát, fát, ha bizonyára és való képpen belé esik. Az miképpen régenten czelekődék az Ægyptombelieckel, és az Pharahóual, kiket midőn nagy sok ieleckel és czuda tételeckel az pœnitentiára intene onßolna, de hogy nem akarák venni, vgy tetzik moly és ßú gyanánt lőn nekiek, midőn az tengernek vizéuel el nyelete őket.

Mennél nagyob az viz őzenbeli veßedelem, mely világnakis nagy sok intéssel és bűntetésęnek el halaztásáual inti vala őket az engedelmessęgre, de miért hogy nem fogadák, hűßem ßú és moly gyanánt lőn nekiek, midőn se nagynak kiczinnek semmi emberi, se oktalan allati kőzzűl, nem keduezte, de nagy vizzel ez ßéles világot meg foita, az nyoltz ember kűuől (és neműnemű állatok kűuől) kiket az ő ßeme előt igazaknak talála. Sőt az miuel fenyegete az Vr Isten ige ßerint az Sidókat, az ő raitokis bé telék, midőn az nagy engedetlensęgért, bűnőkért, egy más kőzőt való pártolkodó hadak miat, az Assyriának nagy fogságába bé vitettenek, mint erről bizonyságot teßen az második királi kőnyunek hußon negyedik réße, ki felől Ieremias nagy kőseruessen monda az ő énekében: Miképpen áll

pen áll puztán czak önnön maga az Város, mely bővölködik vala sok néppel. Ismeg, Miképpen homályositotta meg az Vr haragjában Syonnak leányát, az Eghből alá haitá az földre Israelnek ékösségét, és meg nem emleközöt haragjának ydeién az ő lábai alat való székről.

Ne vegye tahát senki tréfára, mosolygásra, az Vr Istennek bűn ellen való rettenetes fenyetékét, sőt inkáb könyörögjünk, hogy Szent fiának érettünk való áldozattiáról meg emleközuén, az ő Szent lelkének világositasának ereiének általa fogyassa mi bennünk az bűnöket, az mellyek hozzák reánk az ő rettenetes háragiát, kiért könyörögjünk ő Szent felségének ez könyörgéssel:

Imádság.

VRam ha meg emleközöl az bűnről, és az Szerint fizetz minekünk, kiczoda az az ember az ki az te vereségedet meg álhatia? Nem él az, sőt éluén meg hól. Ne fizes minekünk az mi bűneinknek sokasága Szerint, de az te haragodnak és busulásodnak ydeién emleközzél meg amaz atiaj irgalmáságról, az melyből indultattál arra, hogy az magadhoz mindenben egyenlő Szent fiadat mi érettünk, az mi vesedelmünknek el táuozásáért, az emberi testbe öltözteted, és az által minket meg váltottál. Erről meg emleközuén, czeleködgyél kegyelmessen velünk. Adgyad az te jóra vezérlő Szent lelkedet, ki mi bennünk munkálodgyék, benned való igaz hűtet Szerezzen, Szent és menyei életre indiczon, mellyeknek bé vételéuel és kőuetésével az te rettenetes haragos büntetésedet magunkról el harithassuk. Az te Szent fiadnak az Iesus Christusnak által. Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK ötödik részéből, Második prædikatio.

ESláta Ephraim az ő nyaualyáiát, Iudais láta az ő sebét, és Assyriába ment az Ephraim, az Iareb királyhoz küldöt, de ő nem gyogyithatot meg tűteket ez nyaualyától-

ból, tűteket meg nem óltalmazhatot.

14. Mert én az Ephraim ellen ollyan vagyok mint az Orozlány, és az Iuda háza népe ellen mint az Orozlány kölök, én magam meg faggatom, el megyek meg ragadom, és ſenki kezemből ki nem ragadhattia.

15. El megyek, viſſza térek az én helyemre, mind addig miglen meg iſmerik magokat, hogy vétkeztenek, és mig nem meg kereſik az én ortzámat: mikor az nyaualya raitok léſſen meg kereſnek engemet.

Ez igéknek rőuid értelme.

KETkiuáltképpen való dológról ſól és teſſen emlekőzetet ez meghallot ſent letzkénkben, az ſent Oſeas prophéta által, az teremtő Vr Iſten, mellyben mi nekűnk az ſent lélek Iſtennek vezérléſe által előnkbe addattik tamáztatik az mi megtarró és vduőzitő menyeij ſent Atiánknak Iſtennűnknek az ő nagy ereie és hatalma által minden láthato és lathatatlan állatok, hordoztatnak, éltetnek, és viſeltetnek: és viſſont iſmet kinek ereie és hatalma nélkűl ninczen ſohól ſemmi bátorſág, feletlenſég, vgy annira hogy igaz az Bőlcznek amaz mondáſa: Hogy ninczen ſem tanácz ſem erő az felſéges Iſten ellen. Nem bátorſágos orſág ſem nemzetſég az, valaki ez kűűl az ő bizodalmát ſerenczeiét teremtet állatba veti, kiben ninczen ſem igazſág ſem irgalmáſſág.

Mint hogy láttia penig az Vrnak lelke által az ſent Oſeas Prophéta tőb bűnőckel eggyűt ez vétketis, tudni illik, az veſedelemnek és ſerenczétlenſégnek vdeiét, az emberben való bizodalmát és ſegitſégnek váráſát az Sidó nemzetſégben, mint illyen veſedelmes és Iſtentelen vétektől rettenti és félteti az népet, hogy ezben ne procedállyanak, mert megbűntetnek, és az kikhőz inkáb bíznának, ſinten azok miat iutnának az veſedelemre. Tahát mit kel vala miuelniek? Annak az Vr Iſtennek ſegitſégének és óltalmazáſának váráſához fordúlnának, az ki valóban meg oltalmazhat, és ki

magához

magához hía az embreket, noha az bűnt ő ellene meg ezelekőßik, mind azon által az Moyseinek azt mondgya, hogy az ő neue kegyelmes és irgalmas, hoßßu tűrő, és sokáig ßenuedhető, az miképpen az ßent Dauid király és Prophétais énekli, monduán: Kegyelmes és irgalmas az Wr, késedelmes az haragra, és nagy az ő kegyelmessége. Ió az Wr mindeneknek, és az ő irgalmassága minden ő teremtet allatin. De summa ßerint, hogy niluábban meg érthessük az Prophétának ez ielen való v̊dőben tanitásának tzéllyát és rendit, mondám hogy két dologra tanitatunk ez meg hallot letzkénkben.

I. *Az Istennek segitsege es oltalmazasa kűuől, az emberben való bizodalomnak erőtelen es haßontalansagarol.*

II. *Az Istennek az ő batorito vigaztalasarol, es az kereztnek nyomorusagnak neműnemű haznairol.*

Az Wrnak segitsęge által ezekről leßen mostan tanuságunk.

AZ ELSŐRŐL.

AZ bűnért az felsęges Wr Isten, az mellyckel őtet az Sidó nemzetsęg boßßontotta, az ő ió tételiért kegyelmeiért, mellyeckel minden nemzetsęgek főlőlt meg látogatta és fel magaztalta vala, és vgy mint meg ékősitőtte vala, miképpen az ßent Moyses Prophétais ßól erről, mnoduán: Bódog vagy Israel: kiczoda ollyan nép mint te, ki óltalmaztatol az Vr által, az te segitsęgednek paisa által, ki az te dűczősęgednek fegyuere. Mondom az bűnért. (az menire ez az nép fel magaztaltatot vala) anniual inkáb ala nyomattaték és meg aláztaték, mint Iesus v̊duezitőnkis az Capernaum Varasról mondgya: Te Capernaum az Ehgig fel magaztaltattál vala, de mind az pokolig alá nyomattatál. Az Sidókrol ezis igazán mondattathatik.

Meniuel inkab fel magaztaltatot Israel, anniual inkab ala nyomattatot. Deu. 33.

De miképpen ßokások amaz vakmerő embereknek (mellyeket hasonlitnak az sűl diznóhoz, kit menire inkáb vernek paitzáznak, hogy az ő orrát ki dugia az ő gyakós bőréből, anniual inkáb bellyeb vonnya és mind halálig vereti magat) hogy mennél inkáb verettetnek bűntetnek, annál inkáb meg gonoßodnak, és meg keményűlnek, mely dolog az Sidó nemzetsęgben igen niluán és világossan ki tetzik, nem elég vala, az mennire immár az Vr Istentől bűntettettenek sanyargattattanak vala de mind nagyob nagyob haragiát ingerlik vala ő felsęgének feiőkre. Nem az Wr Istenhez futnak vala nyauályáioknak nyomoruságoknak v̊deién, de ő ellene

emberben vetik vala bizodalmokat, kinek haßontalanſágáról az ielen való igék kőuetkőznek.

Es láta Ephraim az ő nyauályáiát, (igy ßól az Wr.) Iudais láta az ő ſebét. Nò hogy immár látta mit miuelt, miképpen akart meg ßabadulni? igy ßól:

Es Aſſyriába ment az Ephraim, az Iareb királyhoz kűldőt. Haználté ezzel? Arról igy ßól:

De ő nem gyogyithatot meg tűtekek, és nyaualyátokból tűteket meg nem oruoſolhatot.

Bőuebben és niluábban érczűk meg ez igéket. Előßőr az igéknek tulaidon iegyzéſęben oly vakmerő embereknek mondgya lenni őket, hogy noha látna Ephraim az ő nyaualáiát, az az, az Iſrael orßágais látna az ő kőuetkőzendő veßedelmét, ez képpen Iudais látna, az az, az Iuda orßága, (mert az mint oda fel mondottam, mind Iuda mind Iſrael egy orßág vólt, de az Roboam király v̊deiében v̊tőttek vala pártot egymás ellen) az ő ielen való veßedelmét, de meg vakúluán és meg vakitatuán, mint hogy emberektől háborgattatnak és v̊ldőztetnek vala, vgy az képpen itélik vala, hogy ember ellen viſont ember óltalmazhatna.

Ember ember ellen nem mindẽkor oltalmazhat.

De ez az beßéd nem mindenkor igaz, mêg gyakorta ember ellen nem óltalmazhat ember, ſőt keßeritetel az felſęges Iſtennek ſegitſęgéhőz folyamondani. Iericho váraſát ember ellen meg nem óltalmazhatta, de Iſteni erő és hatalom által rontaték le. Iſrael Pharaho ellen, az ki iőuetelben meg nem óltalmazhata, de kéßerit eték az Wr Iſtenhőz kiáltani az ő ellenſęgi ellen, tulaidon ereiéuel vgy merité az Wr Iſten Pharahot minden királi ereiéuel az vizbe. Ieruſalem váraſát ember ember ellen meg nem óltalmazhata, hanem kéßeriteték az iámbor Ezechias király az Wr Iſtent az nagy káromláſról meg emlekőztetni, mellyel őtet káromlya vala az Sennacherib, és az ő igaz fogadáſát eßébe iutatni (hogy igy ßóllyak) mellyel meg ſegiteni tartozik az ő benne bizókat, ez képpen az Vr Iſten tulaidon menyegből boczáttatot ßent angyala által rettenetesſen meg vere mind ſeregeſtől az hűtetlen királt, és az Ieruſalem váraſát meg ßabadita. Az Syriábelieknek tábora ellen nem ember

óltalmazta

óltalmazta vala meg az Wrnak népét, de tulaidon ereiéuel rettentette vala meg az Vr az ellenſégnek ſűuét. Igy ſól az Irás. Mert az Vr azt czelekedte vala, hogy az Syriábeliéknek ſerege hallana ſekereknek zörgéſét, és louak lábának dobogáſát, az az, nagy ſeregnek ropogáſát. 2. Reg. 7.

Sok igaz és ſent Iráſnak hiſtoriáiát hozhatnam erről elő, hogy az Wr Iſten gyakorta az nagy emberi erő hatalom ellen, minden ezköz nélkül meg óltalmazza az ő benne bizókat: gyakorta penig ezközzel óltalmaz, de ezbenis őué az diczíret, az tiztelſſég, ki az ezközöket mi nekünk haznoſſa teſi, az miképpen Gedeon által hog meg vere az Wr az ellenſéget, holot ez kiáltatik vala: Az Vrnak és Gedeonnak fegyuere. Iud. 7.

Máſod rendben ez igéknek magyarázatiában azt vegyük eſűnkbe: hogy mit czelekődőt tahát az Sidó nép, midőn Iſtentől nem várta ſegitſégét? Azzal auagy ezért fedi az Vr őket, hogy emberben vetették reménſégőket, mert az Iſrael orſága az Aſſyriabeli néphöz futot, az Iareb királyhoz küldőt. Mely igén nemely Bőlczek ezzel egyetemben az ſegitſégnek váráſát értik, auagy hog két fçle neue vólt, auagy penig nemünemű tartománynak neue. Nemely Bőlczek ez neuet megis magyarázzák, boſſuálláſt ezen magyarázuán, vgy mint kit az Sidok magoknak egyebek ellen, nagy kemény boſſuállóúl válaztatának.

Ez beſſédeckel peniglen az Prophéta mind az két orſágnak Iſraelnek és Iudának bűnét egyetemben elő adgya. Mert az miről itt tanitok (miképpen ezen részek első prædikatióiábanis meg mondám) az Manahem feiedelem vdeiében lőt, ki hogy az orſágot (kit gonoſűl foglalt vala el) maga birodalmába meg erősíteneie, az Aſſyriabeli Phulazar feiedelmet hiua ſegitſégre (az mint ezt minapis meg mondám) Ennek czelekődetit kővetuén az Romeliának fia az Péka, ők is az Iuda orſága ellen az Syruſokat vona maga melé, az mely vdőben az Achas az Aſſyriaiackal való frigyét kötéſét meg ſegé. Mikoron penig az Ezechias király kezdet vólna orſágolni, az Ægiptusbeli néphöz futának ſegitſégért, noha az Vr Iſten tiltia vala ettől őket az ſent Eſaias Prophéta által, kit nem fogada az nép: az okáért az Vr Iſtenis meg mondgya itt immár hog mit kezd nekiek haználni, auagy ſemmit nem kezd haználni az emberi ſegitſég az Vrnak ereiékűől, igy ſóluán: Eſa. 7.

De ő (azok az emberek, orſágok, királyok, kikről előb ſólléc)

Emberben nem kel remensegünket vetnünk.

Nem gyogyithatot meg tüteket, és nyaualyátokból tüteket meg nem oruosolhatot.

Igazat ßólla az Vr, mert nem hogy segitsęggel óltalmal vóit vólna az Sidó nemzetsęgnek az Assyriabeli nép, de sőt inkáb ezektől puztitaték és rontaték meg. Miképpen magyar orßágis iára, midőn az eb lántzot az Tőrők Czaßárral meg kőté az vén Iános király, akar vala ezzel haználni mind magának mind orßágának: de mint iára? maga fiát az királyságtól el ßakazta, orßágátis el vezté, el kele Buda tőb teiel mézzel folyo földeckel, mert emberben nem az Wr Istenben veté bizodalmát. Tériünk az igékre.

Ven Ianos kiraly bolondsaga.

Meg érdemle az Sidó nemzetsęg, mint ki Isten ellen akaria vala magát óltalmazni, hogy az Vr Isten az embereket se boczátna az ő segitsęgére, sőt az kihőz biznak vala ezekkel rontatna meg, és mêg őnnőn magais ellensęgéué lenne nekiek, kiről igy ßól:

Mert én az Ephraim ellen ollyan léßek mint az Orozlány, és az Iuda háza népe ellen, mint az Orozlány kölök, én magam meg ßaggatom, el megyek meg ragadom, és senki kezemből ki nem ragadhattia.

Mint ha igy ßóllana az Wr Isten: Tűnektek (te ô engedetlen nép) molynak és ßúnak láttattam czak az v̊deig lenni, de immár miért hogy napról napra való meg keményűléstőket vakmőrősęgtőket az bűnnek gyakorlására látom. Orozlány léßek immár tű néktek, auagy Orozlány kőlők, kik sinak, rinak, ordítnak, az ehezésnek v̊deien, énis tűteket eheztelek meg, és nagy kegyetlenűl meg ßaggatlak el rontlak tűteket: Meg látom ki menthet tűteket meg az én haragos bűntetésemtől: Atiai kegyelmessęgemet meg vtáltatok, annakokáért vgy mint biro bánom immár tű véletek az én igaz itéletem és igazságom ßerint: Az mit az Orozlán el ragadhat, nem fęlti hogy el vegyék tőle, valóban tűteket sem veßen senki ki az én kezemből.

Vagyon ezekből mit tanulnod: Előßőr meg tanúllyad, de ne kőuessed: Az Istennek ió téteményének te tőled való meg nem ismeretit, nem néz árra az mi az te v̊duőssęgődre tartozando vólna, teis ô ember. Honnan tetzik ez meg? Honnan? Innen attiamfia:

Ió végre

Jo végre és mi nekünk nagy haznunkért boczáttia az Wr Iſten az áldot kereztet mi reánk, hogy az győtrelem mi nekünk értelmet adgyon, az mint az Prophéta eggyût ſól: De mi ezzel ez ió öztönnel, mely az ô Adámnak minden keuánſágát ki akaria mi belőlünk öztönözni, gonoſſúl elünk, az nyugodalmas czendez életet ſeretiük, az Iſten kegyelmes veſſeiének nagy haznát nem godollyuk, az bódog állapatunkra vigyorgunk, akar miczodas legyen az hűt, Sidó, Pápás, Mahumet, Arrius czak minekünk legyen iól dolgunk, ám iárion az alázatos Ieſus az ő ſeregéuel, czak Pluto ſereſſen. Ezeckel vetünk frigyet, ha bekeſſgeſek leſünk vélek, kitől ſélnénk?

Kereztel gonoſſul élünk.

Radetius locum tenens ſátana.

De nézetze meg itt az te bűnöder eſetedet az Wr Iſten ellen. Az Iſten gyűlőlőkhöz hűtetlenekhöz adod magadat, ezeket az menyeknek fődnek Iſtene ellen, ki valamit akar menyben es földen meg czelekődheti, hatalmasbnak iéled és aránzod lenni az ió ſerencze kedueiért, kiket az Wr Iſten veled egyetemben ſemmié tehet. Másodsor az emberi nemnek terméſetinek tulaidonſágat ſem gondolod, kit az ſient iras hazugnak mond, ezért mert az mit igérnekis nem akariák gyakorta bé tellyeſiteni, és nemis lehet. Atkozza az okáért Ieremiaſis, az ki emberbe bizik és erőſſégét helyhezteti az teſtbe, és az ő ſűue el táuozot az Vrtól.

Pſal. 116. Ier. 7. Hazug az ember.

Ez mi vdönkbenis (mert méltó ezt meg irnom) midőn az feiedelmek, Vrak, fő népek, fölöttéb biznának az Törők Czaſárral való frigy kőtéſekbe veteſekbe, az Vr Iſtennek ſegitſégét óltalmát el feleitették vala. Mit miuele az Vr Iſten? Frigy vala vgyan Törők Czaſárral, de nagy hatalommal meg iſmere Horuáth és Tóth orſág emberbe való bizodalmának haznát. Magyar orſágnakis iuta benne, Pápa, Palota, és Nagy Győr oda lőn. Iólehet az Wr Iſten meg kegyelmeſſen tekénte reánk, mert bűntetéſe mellet atiai kegyelme mindenkor ott vagyon, Phileket tiz Török várral meg ada, annak példaiára, hogy ha őtet kőuetiük, ők ſeret minket. Legyünk azon atiámfiai az Wr ſegitſége álta, hogy ſe moly, ſe ſú, ſe Orozlány, ſe Orozlán kőlők, ne legyen az Vr hozzánk, de mint kegyelmes Atia az ő édes ſűlőtihőz.

Toth es Magyar orſágnak nem haznala az frigy.

Iſtennek kegyelmeſſegeből iſmet ide vadnak ezek.

Eger oda vagyon. 1593.

AZ MASODIKROL.

Miképpen az felſéges Wr Iſtennek az ő kemény és rettenetes bűntetéſe nagy, mellyel meg veri az engedetlen embereket: azképpen

pen bizonyára az fenyegetésis nagy, az mely fenyegetéssel ki ielenti és meg iőuendűli az kőueskőzendő bűntetésęt. De vgyan ezben feddésęben és dorgálásábanis atiai irgalmasságáról s kegyelmessęgéről el nem feletkőzik, tudgya és ismeri hogy az ő maradék népeis emberek, és magoktól kőnnyen és czak hamar el eshetnek, annak okáért az ő fenyegetésęnek és bűntetésęnek ki hirdetésęnek és meg ielentésęnek kőzepetteis keduez az ő népének, vigaztallya (noha amazokat fenyegeti) ezeket édes, kegyelmes, győnyőrűsęges vigaztálasáual, miképpen erről való beßédemnek igazsága ez vtólso tanusságbanis ki tetzik.

Istennek atiai io volta aianlatttatik.

Hallád ez fenyegetéseket és bűntetéseket azok ellen, az kik az Wrhoz engedetlenek, de maga azért rőuideden monduán, az fenyegetéseknek és bűntetéseknek meg ielentése kőzőt vigaztallya és bátorittia az ő ió hűueit, az ő és kegyelmes ßabaditásáual. Erről penig tanitani illyen renddel kezd az ő ßent ßolgáia az Oseas prophéta által: El megyek vißßa térek az én helyemre.

Ne aliczad atiámfia, ez igéket oly értelemmel zengeni, mint ha az felsęges Istent az ő Isteni állattiában valami határos és véges helyhőz kőteleztetni auagy lenni itélne, ki az ßent Irásnak igaz és méltosságos tanitási ßerint, minden helyeken ielen vagyon, helyből helybe nem mozditathatni, á miképpen az S. Dauid király és Prophéta niluán mondgya, hoǵ az Vr Isten minden helyeken vagyon. Erről mondgya az Wr az ßent Esaias prophéta általis: Az menyorßág énnékem v̊lő ßékem, és az főld az én lábaimnak nyugotóia: hól vagyon az ház, mellyet épitenének énnékem, és hól vagyon az én nyugodalmomnak helye? Ieremias prophéta általis igy ßól az Wr: Vallyon el reitezhetiké valaki az reitek helyeken, hogy én ne lássam őtet? azt mondgya az Wr.

Isten mindenűt vagyon. Psal. 129.

De atiámfia, kőueti itt az Wr Isten az emberi ßóllásnak módgyát, és az ő beßédének értelme ez, mint ha igy ßóllana az Vr Isten: Ez v̊deiglen ennek ez népnek ielen vóltam én az én segitsęgemmel és óltalmazásommal, de miért hogy immár őket látom vakmerőknek és gyogyúlhatatlanoknak lenni, el hagyom őket, vgy czelekődüén vélek, mint ha semmi gonduiselésem és óltalmazásom ő reiáiok nem nézne. Nem lőné ez meg? Bizonyára meg esęk ez raitok. Mikor? Ackoron mikoron az Izrael orßága két ßáz eztendőig, az Iuda orßága hetuen eztendőig rabságra vitettetuén, mind templomok mind orßágok nélkűl léuének, vgy hogy valóban meg ismerék az

rék az Istennek reáiok való gondgya viselésének méltán és igazán való késedelmet. Nem feletkőzik el, nem feletkőzik mondom, azért az Wr Isten az ő kegyelmes természetiről, mert határt vét az ő bűntetésének (az ő szó fogadó hűueinek) igy szól:

El megyék, visszatérék az helyemre. Meddig Vrã? Mind addig mîg nem meg ismerik magokat, hogy vétköztenek, és mîg nem meg keresik az én ortzámat. Mikor az nyauálya raitok lésen meg keresnek engemet. *Meddig ter visszá az Vr tőlünk.*

Drága igék ezek. Mert az Istennek nagy irgalmas és kegyelmes természetiről tanitnak, ki az bűntetéseket kegyelmessen meg tudgya mértéklenni, és vissont aztis adgyák előnkbe, mely haznos és győnyőrusséges az Christus kerezti, az kit minden hűueknek az őrők életig ő vránna kel viselni. Hallyad: Ninczen sohon semmi reménség szabadság ott, vala holot az Isten az ő kegyelmét meg vonnya. Nem méltatlan vonnya meg penig kegyelmét, hanem az mi bűnünk erdemli ezt ő tőlie, mert szeret minket, és vduősségünket kéuánnya, ok nélkül meg nem haragszik, el sem hágy minket, ha noha ezt az mi bűnünk meg érdemli, mert igy szól Esaias Prophéta: Az tű hamisságitok tőrtek külömbséget tű közöttetek és az tű Istentők közőt, és az tű bűneitek miat reitezet el az ő ortzáia tű előttetek, hogy meg ne halgatna. *Esai. 59.*

Hogy azért az bűn ne különözteſſe az Vr Istent mi tőlünk az tőruénynek tűkörét vegyük elő, holot bűneinket ha meg ismeriük kétségbe ne essünk (soha á bűn oly igen nagy ne legyen) de keressük meg az Istennek ortzaiát, az az, ő vélle meg békéllyünk, kinek ortzáiát az Dauid örömmel tellyesnek mondgya. Salamon azt mondgya hogy az királynak vidam ortzaiában élet vagyon, mentől inkáb az Istennek vidam ortzaiában keresük az életet, mellyet mond hogy mi hozzánk kegyelmessen fordittia. Miképpen kel Istennel meg békélleni? Meg békéliünk vélle, ha elsőször az Christushoz folyamunk, ki minekünk őret, az az az dűczősséges atiát meg engezteltte, és lőt mi nekünk igazságunk, szentségünk, és váltságunk. Ha ezt ez mi vallásunkat iámbor szent kerezténi élet kőuet, ki az hűtnek nőmős gyűmőlcze, valamely emberek ezekhőz tarttiák magokat, az szent Lélek Istennek ereie álta viseltetuen, azok az Istenhőz meg *Pſal. 16. Pro. 16.* *Mint kel Istennel meg bekéleni.*

hőz meg tértek és őtet kőuetik, és naponkent kőnnyebſęget tálalnak az ő lelkőknek. De valakik ezeket meg vetik, emberi főtől és agytól viſeltetnek, azok magokra tőb tőb ként győtrelmeket váriának. Engedgye annakokáért az mi kegyelmes Iſtenűnk, hogy az mi bűneinket meg iſmeruén, ő hozzá igazán és ſzűuűnk ſzerint meg tériűnk, és ő vélle meg békéluén, az Ieſus Chriſtusban mi Vrunkban illendő életet viſellyűnk, kinek adaſſęk tiztesſęg és dűczőſſęg, hatalom, minden méltóſság, mind őrőckőn őrőcké, Amen.

Imádſág.

O Ieſus Chriſtus élő Iſtennek ſzent Fia, ki az bűnős embert nem vtállod, hanem te hozzád fogadod, és minden bűneit meg boczátod, ha te hozzád meg térend: kérűnk annakokáért tégedet, engedgyed hogy te hozzád meg térheſsűnk, tégedet meg iſmerheſsűnk, és czak te benned bizhaſſunk, hogy az őrők életre iuthaſſunk, ki élz és vralkodol az Atiáual és az ſzent Léleckel egyenlő és egy őrőcké való dűczőſſęgben, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK HATODIK réſzéből Első Prædicátio.

TErtek el, tériűnk az Wrhoz, mert ő ſzaggatot meg és ő gyogyit meg minket, meg vert és bé kőti az mi ſebeinket.

2. Meg eleuenit minket két nap múlua, harmad napő fel támazt minket, és élűnk az ő ortzáia előt.

3. Meg iſmeriűk ió vóltat, és el iutunk az Wr kegyelmének iſmeretire, hozzánk kéſzűlt az ő ki iőuetele mint az haynál, és el iő mi hozzánk mint az eső, az földnek v̊deiébeli esőie

4. Mit czelekődgyem te veled Ephraim? Mit czelekődgyem te veled Iuda? Mert az tű iámborſágtok

ſágtok ollyan mint az reggeli harmat, és mint az kŏd mely reggel fel kél.

5. Azokáért megvertem az én Prophétáim által, megŏltem ŏket az én ſámnak beſédiuel, és az te itéletid (ollyanok vólták) mint az feliŏue Napnak világoſsága.

6. Mert irgalmáſságot kéuánok én tŏlled, nem áldozatot, és az Iſtennek iſmereti inkáb tetzik én nálam az égŏ áldozatnál.

Ez Igéknek rŏuid értelme.

Miképpen az mindenhato Wr Iſten az ŏ kegyelmes természeti ſerint kéſedelmes az meg bŭntetéſre: Az képpen bizonyára az meg bŭntetésbenis erre néz és figyelmes ŏ ſent felſége, hogy meg enyhitteſſék az ŏ bŭntetése, ha ŏ hozzá térnek az emberek, és ŏrŏk életet találllyanak. Ez az oka hogy ŏ ſent felſége az ŏ bŭntetéſének ki hirdetéſének és meg prædikálláſának kŏzepetteis int és onſol az meg téréſre, miképpen ez kegyes atiai indultattiát ŏ ſent felſégének ez Oſeas Prophéta iráſának magyarázattiának rendiben meg tanulhattuk és eſŭnkbe vehettŭk.

De mind azon által hogy mégis iobban az tzélra auagy az Iſtenhŏz való meg téréſre viheſſe az Prophéta az engedetlen népet, ez ielen való igékben az mint meg hallánk az Iſtenhŏz való meg téréſnek rendit és igaz módgyát, meg iria és elŏ támaztia, tanuſágunkra ki adgya, tulaidonituán az válaztot hŭueknek az igaz pœnitentiának Iſtenhŏz való meg téréſnek módgyát állapattiát, ezeknek meg ellenekbe veti az képmutató és ſentſégtettetŏ embereknek állapattiokat ſokáſokat, kik mindenkoron inkáb nézelnek az kŭlsŏ ſem elŏt való tiszteletekre, hogy ſem mint az belsŏ Iſteni ſolgálatokra.

Annakokáért Iſtenben ſerelmes atiámfiaĳ kereztiének, miképpen ez vdeiglen ez ſent Prophétának iráſát kereztiéni indultatal meg halgattuk, az képpen ez ielen való tanitáſatis mind az kŏuetkŏzendŏckel egyetemben, az mi lelkŭnknek vduŏſſége éppületire meg halgaſſuk, hogy az Iſten népének termeſzetekből ſokáſokból

ſokból Iſtenhőz való igaz meg téréſnek rendit tanóllyuk, az képmutató és ſemnek kedueskődő emberektől penig, az hiában és el mulandó czalárd tizteleteknek el táuoztatáſát. Hogy penig mind ezekről haznoſſan és v̊duőſſęgeſſen tanulhaſſunk, oztom ez meg hallot ſent letzkénket két rendbeli tanuſágokra.

I. *Szollok az Iſtenhőz való meg tereſnek modgyarol, mely tanuſagban az Ieſus Chriſtuſnak halalarol fel tamadaſarol, ezzel ſzerzet haznarol rőuidőden emlekezetet teſzek.*

II. *Szollok az Iſtennek kőſerues panaſzolkodaſarol az bűn ellen, es az ő leg keduesb tizteletiről.*

Ezekről ſzóluán az Vrnak kegyelme legyen az hűueckel.

AZ ELSŏRŏL.

KEzdik el nemely Bőlczek az Oſeas Prophéta tanitáſának hatodik réſzét, az őtőd réſzének vtólſo igein, tudni illik, az holot igy ſzólla az Wr:

Mikor az nyaualya raitok léſzen ackor meg kereſnek engemet.

Az mely igékben az Wr Iſten az ő kereztinek haznát, mellyel az őueit meg ſzokta látogatni, mondgya és ielenti meg, hogy az miképpen az ſent Dauid királyis énekli magáról: Jó Wram énnékem hogy te engemet meg aláztál, mert én meg tanúltam az te meg igazitáſidat: Ezenképpen minden hűueknekis haznokra és nagy iauokra vagyon az Vrnak atiai veſſeie, és valaki ezt ſereti bőlcz léſzen, az miképpen az bőlcz Salamon királyis ſól monduán: Az ki ſereti az dorgáláſt bőlcz léſzen. Annakokáért tér immár ez ielen való meg hallot ſent letzkénkben az ſent Oſeas Prophéta arra, hogy mire indittia és vezeti vezérli az embereket az Iſtennek kegyelmes ſuitogataſa veſſzei, tudnia illik, pœnitentiára Iſtenhőz való meg téréſre, melynek rendit és állapattiát ezen igéckel kezdi tanitani. Monduán:

Mire indit az kerezt.

Iertek el, (igy ſzólnak) tériűnk az Wrhoz.

El menni es meg terni miczoda.

Mely igékben leg előſzőr az ſzolláſnak módgyát ved eſzedbe, hogy el menetelnek és meg téréſnek igeiét foglallya magában, oly meg téréſęt penig, az mellyel fordúlunk az Iſtenhőz, Ez ſzolláſnak módgya penig méltán haſonlittathatik azokhoz, az kik az bűn miat egy előſzőr el táuoznak az Vr Iſtentől, de ez állapatban nem maradnak,

radnak, hanem másodßor (hogy igy ßóllyak) ki térnek, és vißßa térnek az ő bűnőkből, és az Vrat ő Istenőket meg keresik. Vgyanis vgy lehet az meg térés igazán, ha nem más senkihőz, de az egy élő Istenhőz térűnk, holot czak ő legyen egyedűl, ki az gonozt mi tőlűnk el táuoztathattia és az v̂duőssęget előnkbe hozhattia. *Igazan mint terünk meg.*

Miképpen ßól ő maga erről az felsęges Isten az ő ßolgáiának az ßent Ieremias Prophétának általa, monduán: Izrael ha meg akarz térni én hozzám téry. Ez meg térést penig auagy meg fordúlást az bűnből, érdemlette minden hűueknek az mi Wrunk Iesus Christus, ki miképpen czak egyedűl engeztelte mi nekűnk meg az atiát: az képpen magátis vtnak ő hozza való menetelűnkre czak egyedűl mutata, mint őnnőn magais bizonittia: Senki nem mehet az Atiához hanem én általam. Es az Apostalokis niluán tanubizonságot tőnek az Iesus Christusról az egéz Sidó Papoknak conciliomok előt, monduán: Ezt az Isten (az az, az Iesust) az ő iób kezéuel fel magaztáluán tőtte feiedelemmé, és meg tartotta, hogy adgyon az Izraelnek pœnitentiát és bűnnek boczánattiát. *Ier. 4. Ki erdemlette az meg terest. Ioan. 14. Matth. 3. 17. Act. 5. Szentek imadok vetkeznek.*

Vétkeznek ez tanitásnak ellene mind azok, valakik az ő életeknek minden állapattiának rendiben nem az Wr Istenhőz térnek, de az Istenben el nyugot ßentektől, teremtet állatoktól várnak és kérnek segitsęget, az elégsęges kőzben iáro Christus kűuűl, más óltalmat és kőzben iárót futosnak.

Másodßor az Prophétának ßóllásának rendiben aianlattatik az hűueknek tulaidonságok és terméßetek az vijonnan ßűletésben, kik nem czak magokat akariák az ő Wrokhoz Istenőkhőz vinni, de egyebeket másokatis kéßeritnek ennek kegyelmessęgének el vételére. Mely czelekődet tiztek az Isten válaztottinak hűueinek, kit az Istennek dűczőssęgeis kéuán ő tőlők, ki semmi dologgal inkáb nem dűczőitetik, mint az embereknek ő hozza való meg téréseckel, de az ßeretetnek tőruénye erre vezet, kinek kiuáltképpen való czelekődeti, az mi felebaratinknak hazna és épűleti. *Miczoda tiztek az hűueknek.*

Nám az Vr Isten Moyses által meg paranczolta, hogy az mi felebaratinknak őkrére ßamárára gondunk légyen, mentől inkáb tartozunk ezzel, hogy az mi felebaratinknak épűletekre és v̂duőssęgőkre v̂gyekőzzűnk, midőn téuelygésben látiuk őket lenni: kőuetik annakokáért az hűuek az Loth Patriarchának példáiat, ki ßánnya Sodomának veßedelmét és romlását, mint ßent Péter apostal bizonittia: Ez képpen az kereztiénekis, nem hogy őrűlnének *Exod. 33. 2 Pet. 2.*

vigadnának az ő társoknak veßédelmén, de sőt mindeneknek haznokra és iauokra v̂gyeköznek, tuduán hogy egy atiának ßai, azokáért egyenlő indúlattal ßeretik egy mást.

Touábba az bűnben győnyőrkődő auagy az bűn el foglaló embereket, nehéz az ő téuelygésekből ki venni. Mert midőn intetnek az pœnitentiára, Istennek kedue ßerint való életre, ezek auagy haßontalanak auagy lehetetlennek lenni az Istenhőz való meg térést vélik, auagy az Cainnak az ő sententiáiát elől ragaduán, az ő bűnőket oly nagynak tarttiák, kit meg ne győzzen az Istennek kegyelme. Innen vagyon hogy sok emberek az ő nyomoruságoknak insęgeknek v̂deiében, az Istennek segitsęgét nem kéuánnyák sem kérik, mint ha azokat ő ßent felsęge meg nem tudna kőnyebbiteni auagy tellyessęggel el venni, midőn ő neki tetzik. Meg felel annakokáért az Oseas Prophéta ez fęléknek az ő pœnitentia tartóknak ßemélyekben, mikoron igy ßól:

Bűnben győnőrkődőknek teuelygesek.

Mert ő ßaggatot meg, és ő gyogyit meg minket, meg vert, és bé kőti az mi sebeinket.

Ez terméßetit az Wr őnnőn maga, az meg segéllésben, mondgya eggyűt az Moyses irásaban, monduán: En őlők és én eleuenitek, és én sebessitek, és én gyogyitok. Az Samuelnek anya ßent Anna aßßonyis ezeket énekli az Wrról: Az Wr meg ől, és ismet meg eleuenit, pokolra ala vet, és ismet fel hoz. Az vén Tobias mond: Eő ostoroz meg és ismet kőnyőrűl, ő vißen pokolra és ismet ki hoz. Az Bőlcz Salamonis igy ßól: Te mind az élettel mind az halállal birz: és te viz az pokolnak kapuiára, és onnét te hoz vißßa.

Deu. 32.

1. Sam 2.

Tob. 13.

Sap. 16.

Ezek az igék és mondások mind az Oseas Prophéta beßédéuel egyetemben mi előnkbe tamazttiák és adgyák, hogy az Wr Isten az nyomoruságokat és minden insęgeket (gonoßokat) mellyek ő tőlle boczáttatnak, vißontagsággal el veheti, és keduébe ßerelmébe azokat bé veßi, az kik annak előtte az ő bűnőckel ozlást tőttenek vala Isten és magok kőzőt, mint az Esaias által ßól az Wr. Mert ved eßedben atiámfia, kűlőmb az Barbélynak tizti, kűlőmb az Hohérnak tizti. Az Barbély az végre metél azért teßen sebet raitad, hogy tégedet az te nyaualyádtól meg ßabadiczon, nagyob betegsęgtől meg óltalmazzon: Az Hohér penig az végre bánik veled, hogy tégedet meg őllyen: Ezképpen az Vr Isten az ő hűueit nem veßedelmekre sanyargattia és kéßeriti, de hogy az bűnt, mely ő S.

Isten meg terőket ßeret.

Barbely es Hoher tizti kűlőmböznek.

felsęgének

felſęgének ellene vagyon fogyaſſa ne neuellye. De maga azért vgyan az ſanyaruſág és kőſerűſęg közepetteis ennek nagy haznát meg mutattia és meg ielenti. 1. *Pœnitentiahoz bűnnek iſmereti keuantatik.*

Máſodſor az pœnitentiának módgya és rendi ez rőuid igékben elő adatik: melyben leg előſőr magunkra tekéntuén meg gondollyuk, mely vndokok és erőtelenek legyunk, és az S. Dauid királlyal és Prophétáual ezt mondgyuk: Mert az mi bűneinket mi iſmeriűk, és az mi bűnűnk ſűntelen előttűnk forog mi nekűnk. Annak vtánna kéuántatik az hűtis. Mert ha czak az bűnnek iſmeretinek bánattiában maradunk, az mi nekűnk halált hoz, az mint Pál apoſtalis tanit. Az mely hűt az Iſtennek kegyelmeſſęgéhőz ragazkodgyék az Wr Ieſus Chriſtusnak általa, ki mi nekűnk ezt az ió keduet meg érdemlette, miképpen ſent Pál apoſtal ſól, monduán: Meg igazúluán azért az hűtnek általa békeſęgűnk vagyon Iſtennel, az mi Wrunk Ieſus Chriſtusnak általa. Hűdgyűk, hogy ha ő ſaggatot meg, ő ſebeſitet meg minket, iſmet ő gyogyithat meg, ő oruoſolhat meg. *Pſal. 51.* 2. *Hitis keuantatik.* 2 *Cor. 7.* *Rom. 5.*

Az miképpen az pœnitentiának két kőnyuét adta az Wr Iſten mi előnkbe, mellyeket? Előſőr az Tőruént, melyből viſen bűnűnknek meg iſmeretire. Máſodſor az Euangéliomot, az mellyel bátorit az mi bűnűnknek retentéſe ellen, az Wr Ieſus Chriſtusnak halalának általa meg érdemlet Iſteni kegyelméuel, kéuántatik hogy az háboruſág és kerezt viſelésben az engedelmeſſęghőz és tűréshőz tarczuk magunkat, tuduán hogy az Iſten ſeretőknek ſemmi gonoſokra nem eshetik, és az ſent Iobbal ezt mondgyuk: Ha azt iót el vőttűk az Wr Iſtennek kezéből, az gonozt miért nem vennénk el? *Pœnitentianak ket kenyue.*

Eſekben tarczák az hűuek, hogy ſemmi kárhozattiok nem lehet az Ieſus Chriſtusban, de kéuántatik hogy lélek ſerint, ne az teſt ſerint iárianak. Nem mindenkor haznos, ha czak az bűnt gondollyuk meg, az melyért bűntettetűnk, mert ez, az mint mondám, ketſęgbe eſęſt hoz: de az Iſtennek keggyelmétis meg gondollyuk, hogy nem nézi az mi ſántalan bűneinket, de kőnyőrűl raitunk, ha el hűſűk hogy ő vert meg minket, és viſont ő gyogyithat megis. *Rom. 8.* *Nem kel czak az bűnről gondolkodni.*

Senki ne alicza annakokáért, midőn akar mi nyomoruſág eſſęk raitais, ſegényſęg, betegſęg, háboruſág, hogy az tőrténetből lőt raita, de az Wr iſtentől fenyetékbűl boczáttatot, az bűnnek tartoztatáſára, mint az ſent Iob baráttiais nagy fel magaztallya az Wrnak kereztit, monduán: Imé bezzeg bódog ember az, kit az *Iob 5.*

Iſten meg dorgál, annakokáért az mindenhato Iſtennek bűntetéſęt
1. Petr. 4. meg ne vtállyad. Az ſzent Péter apoſtalis azt mondgya: Annakokáért az kik ſzenuednek Iſtennek akarattiából, aiánlyák Iſtennek, mint hű teremtői őknek, az ő lelkőket, iót czelekőduén. Ha czak egy veréb, egy hay ſzál ſem eshetik le az főldre auagy feiűnkről,
Matth. 10. mentől inkáb az emberen, ki ezeknél iób, nem lehet ſemmi *ex caſu* tőrténetből, mint Chriſtus Wrunkis vigaztal bennunket.

Más dologis bántia és tartoztattia az embert meg, az Iſtenhőz
Nagy kerezt az keſedelem való meg térésben, ki az gyarlo embernek ez nagy akadály. Miczoda? Az meg halgatáſnak kéſedelme, és halatlanſága, hogy igy ſzóllyak. Vgy tetzik ez táiban mi nekűnk, mert az teſt tanáczollya mint ha az Wr Iſten minden gondgya viſeléſęuel táuol állot vólna tőlűnk, és nem hogy ſzorgalmatoskodnék az mi meg ſzabaditáſunk felől, de ſőt naponként nehezűl őregbűl az nyaualya raitunk. Mi-
Pſal. 64. 73. 10. képpen az S. Dauid királyis az anyaſzentegyház képében ez képpen kiált: Miért vetettél el minket Iſten mindeneſtűl fogua, és miért fűſtőlőg az te haragod az te meződnek iuhai ellen Iſten, ne halgas és ne veztegely, és ne nyugodgyál Iſten. Wram miért allaz táuoly? Miért reited el magad kelletikorán az mi nyomoruſáginkban? Illyen az ember mikor magának hagyattatik. De hogy ez kéſedelemnek oráia ſe tartoztaſſon meg minket, az mi Vrunk Iſtenűnkhőz való meg térésben, eleit veſzi ennek az Prophéta, és vigaztal az meg halgatáſſal, és mond:

Meg eleuenit minket két nap múlua, harmad napon fel támazt minket, és élűnk az ő ortzáia előt.

Dan. 7. 12. Haſonlo ſzóllaſnak modgyát találom ehőz az Daniel Prophéta iráſábanis, az holot emlekőzet vagyon az vdőkről. Ideig, fęl vdeig.
Apoc. 12. Iſmet az Iſteni látáſról irt kőnywbenis az Anyaſzentegyház meg ſzabáduláſára ezer két ſzáz hatuán napig határoztatik. Ez fęle bizontalan vdők penig, az hűuek meg ſzabaduláſára, nem ok nélkűl adattatnak elő, mert nem akaria az Vr hogy az mi akaratunkon forogion az mi meg ſzabaduláſunk, de ſőt mind addig czendez ſęguel várakozzunk, az mîg ő néki tetzik.

Ezt akaria azért az Prophéta az hűueknek ſzemélyekben mondani: Ne eſsűnk kétſęgbe, noha mind ez vdeiglen az Iſtennek ſegitſęge haladot, az ſzabadſág nem mindiáráſt adatot meg, mert az

mi ma

mi ma nem lőt, holnap auagy az vtán meg léßen, auagy mint á Magyarok ßólnak: Az miuel el haladot azzal el nem múlik. Bizonyos az Wr meg ßabadításának igéreti annak bé tellyesitésęről, nem feletkőzik el az Isten. De az meg halgatásnak v̊deiét az ő hatalmában akaria tartani, (mint az kőnyőrgő imádságbanis tanittia erre. Légyen meg az te akaratod, miképpen menyegben vgy ez földőnis) ne ßorgalmatoskodgyunk, nyughatatlankodgyunk főlőttéb az v̊dőkről, ne siettessűk ő ßent felsęgét, ne ßabiunk v̊dőt az meg halgatásnak, mert noha el halazttia az meg halgatásnak v̊deiét, mind azon által v̊deie léßen az mikor az mi kőnyőrgésűnk ő nála haßontalan nem léßen, az mely v̊dőben oztán, nem kűlőmben mint az sőtét koporsóból az nyomoruságokból ki von bennűnket. Szépen ßól ßent Agoston erről, monduán: Oly iő (vgy mond) az Isten, hog soha nem eugedne semmi oly gonozt tőrténni, hogy ha valami iobbat nem akarna belőle ßőrzeni. *Agoston Doctor draga mondasa.*

Fel támádásnak példaiáual él az Prophéta az meg ßabadulásnak v̊deiére, miképpen az Ezechiel Prophéta általis az Vr az Babylloniai fogságbol való meg ßabadúlást ehőz hasonlittia, nem oka nélkűl, holot azban az fogságban az egéz Sidó nemzetsęgnek ékőssęge meg aluuék. Mikor meg ßabadit az Wr mint léßen oztán dolgunk, kérthetned? *Ezech. 37.*

Iárunk az ő ortzáia előt.

Az az, az ő óltalmazása és hatalmassága alat nagy bátran és nagy bódogul élűnk. Mert nem ßunnyadoz, nem alußik az az ki az kereztiénsęget őrzi, mint Dauidis tanit. Eőrőcké való békesęgűnk, bódog állapatunk léßen, holot nem léßen sem sirás, sem iaygatás, mert az előbbiek el múltanak: mert diadalmasok léuenmindenec kel birni fogunk, és az Isten mi Istennűnk léßen, és mi ő fiai léßűnk. *Apoc. 21.*

De nem hozok bé hamis magyarázatot az Istennek házába, ha ez igéket az Christus fel támadásának rendiről magyarázomis, az melynek elő hozasáual az Wr Isten bátoritotta régentenis az ő népét és vigaztalta, amaz ßó ßerint: Az Bárány világ kezditől fogua meg ölettetet, hogy tudnia illik, az ő segitsęgében és meg halgatásában senki ne kételkődnék, mert mind lelki és testi iókat el hozna ez az ő akarattia ßerint az ő fiában az Christus Iesusban, kinek halála és fel támadása nem czak ez mostani hűueknek haznál, de kezdettől fogua minden ßentekre rea haromlot annak az ő hazna és ereie. *Christus mindē ůdőbeli embereknek haznos.*

Nagy zálag lehetet annakokáért az Christus, arra való, tudnia illik, hogy bizonyossa tegye az ő népét az Isteni igéretnek tőkélletessęgében, az az, hogy ő benne legyenek erőssek az Istennek igéreti. Sőt nem czak az régi hűuek, de minden v̄dőben való hűuek kőzőnsęges vigaztalást vehetnek innen, hogy ha az Christust, mint ſent Pál ſól, nekűnk adta az Atia, mi vólna immár oly, az kit mi nekűnk ő vélle nem adnal. Holot az Christus halalában? auaǵ eǵ igéuel meg monduán, az ő meg testesűlésęben helyheztetet az mi v̄duőssęgűnknek fundamentoma, az ő halála az mi halálunknak el rontása, meg eleuenedése, fel támadása, az mi őrőcké való életűnknek meg hozása, és meg adása, vgy hogy az mint ſent János ſól: Az Christus vére meg tiztit minket minden álnokságinkból. Auaǵ az ſent Pális igy ſól: El adattatot az mi bűneinkért, és fel támadot az mi meg igazulásunkért. Az Christus fel támadásáról nagy niluán ſól az Prophéta, hogy harmad napon lenne, de nekűnkis tulaidonittia azt az fel támadást, mert minekűnk és minden hűueknek tőt azzal haznot ő ſent felsęge, ſent Pálnak tanitása ſerint, hól azt mondgya, hogy meg hóltunk és el temettetűnk az Christussal, és ismeg ő vélle fel támadunk. De erről itt ſóm elég légyen, más irásomban niluábban rólla ſollok, ha Isten akaria, most tériűnk az tőb igéknek magyarázattiára.

Rom 4.

Tanitot ez rézben ez v̄deig az ſent Oseas prophéta, az Istenhőz való meg térésről, annak rendiről és módgyáról: most immár kezdi el tanitását az meg térésnek haznáról és gyűmőlczéről, hogy miczoda haſon kőuetkőzék ebből. Az melynek ki mondásáual és prædikállásáual az hűueket bátorittia és reménsęgessé teſi, az Isten igéretinek tőkélletessęgében, nagy bizodalomra őket viuén. Ezképpen ſól penig:

Meg ismeriük ió vóltát, és el iutunk az Wr kegyelmének ismeretire.

Ez első gyűmőlcze az pœnitentia tartásnak, tudnia illik, az Isteni igaz ismeret, kit az Wr Isten mindiáráſt réſesit az ő hűueiuel, midőn az bűn miat fęlelmes embereket vigaztaló és bátoritó igeiéuel támogat és erősit. Ez penig az pœnitentiának nem czak valami illő fillő hazna, az mikoron az fęlelmes lelki ismeret, ki minden egyéb kénokat felyűl halad vigaztaltatik az Isteni igaz ismerettel és értelemmel. Innen ki tetzik, hoǵ bizonyára gonoſúl vagyon azoknak dol-

1. *Isteni ismeri pœnitentia gyűmőlcze*

nak dolgok, és az Iſteni igaz iſmeret nélkül vadnak, az kik az Wr Iſtenhőz meg nem akarnak téríni, de az ő bűnökben vakmerőül meg maradnak.

Vőd eſedbe peniglen az igéknek iegyzéſét, az minemű igékkel az meg tértek ſóllanak: Es el iutunk (vgy mondanak) az Wr kegyelmének iſmeretire. Az igék azt adgyák előnkbe, hogy nem azonnal tellyeſſeggel az meg téréſnek kezdetiben iuthatunk az Iſten igaz iſmeretire, de igazán mondgya S. Pál, hogy réz ſerint iſmerőnk, réz ſerint prophétálunk, az miglen az Eghbe fel vitettetuén az Iſtent ſinről ſinre meg láttiuk. Sok akadállyok, meg bántáſok érkőzik atiámfia még addig az hűueknek, mig az tőkéletes értelemre iutnak: noha naponként neuekődnek, de valóban az teſttel ſokat kel hartzolniok, kikben ők mind azon által előmenetelt veznek, hogy az ſent Abrahám hűtit el érték, hogy tudnia illik, aztis reménlyék, az holot ſemmi reménſeg nem láttathatnék. Erre példa amaz vak ember, kinek előſőr az ő ſemének látáſa czak réz ſerint lőn, láttia vala az embereket (mint az fákat) iárni, de midőn Chriſtus kézen raggada őtet, ſemének tellyeſſeggel való látáſa meg adattaték. Vigaztaltaſſunk annakokáért innē, ne eſſűnk azonnal halálos fęlelembe, midőn még ſok hia vólna az mi Iſtenhőz való meg téréſűnknek. Figyelmezzűnk erre, hogy Iſtentől ſent lelke által erőt kéruén, naponként vgyekőzzűnk az ióra, és bizonyára az vgyekőző és erőlkődő embereknek ielen vagyon az Iſtennek ſent lelkének ereie.

Nem egyſőr s mind adattik az ſteni igaz iſmeret. 1. Cor. 16.

Máſodik gyűmőlczéről az pœnitentiának igy ſól az Prophéta:

Hozzánk kéſzült az ő ki iőuetele mint az haynal. 2.

Ertuén az igéken az Iſtennek ſegitſęgét, mellyel ielen ſokot lenni az ő ióra vgyekező hűueinek. Ertelme penig az igéknek illyen: Noha ez vdeiglen el reitetetnek és magát meg vonattatnak láttatot lenni az Wr Iſten, de bizonyára elő iő az ő vdeiében, miképpen az haynal, ki az éyczakának ſőtétſęgét az ő világoſiságával neuekedő világoſitáſra hozza.

Gyűmőlcze pœnitentianak Iſteni ſegitſeg.

Szép haſonlátoſság ez az Iſten ſegitſęgének várása. Miképpen az haynalt az mikoron meg láttiuk, tudgyuk hogy az fęnyes Nap ezentől fel kél: Ez képpen midőn az nyomoruſágoknak és inſęgeknek éyczakaiába ereztők az Iſtennek ſegitſęgének réſét, tudgyuk világ kezdittől foguán az ő ſegitſęgét hűueihőz, azonnal eſűnk-

Haynalnak ſęp haſonlatoſsagi.

ben vehettiük, hogy az éytzakából napra viradunk meg, hogy az bűnökből Istenes életre fordulunk. Touabba miképpen az haynalnak fel iőuéſęt ſenki meg nem tartoztathattia az halando emberek
Ier. 33. kőzzűl, hogy napot ne hozzon: Ez képpen ſoha ſenki azt az frigyet és kőtéſt, az mellyet az Wr tőt az ő hűueiuel, meg nem erőtelenitheti, meg ſem ſegheti. Harmadſor: Miképpen az haynal nem mindgyáráſt virrazt napra de laſſan laſſan: Ez képpen az Wr Istennek ió kedue, és meg téréſre való ſegitſęge nem egyſőr s mind öntődik ki, de laſſan laſſan és réſzenként. Sokat kel még, az mint előb mondám, az mellet ſenuedni. Negyedſőr: Miképpen az haynál elől veſi az Napot: Ez képpen az hűuek az Isten igeiének általa legelteinek erősiteinek, őriztetnek, mind addiglan, mîg az igaz Napot, ki az Christus Iesus, az őrők életben el érik.

El ő tanuſáginknak vtólſo réſzében immár ſől az Prophéta (miért hogy ſólla az Istenhőz való meg téréſnek gyűmőlczéről haznáról) vgyan ezennek, tudnia illik, az Isteni ſegitſęgnek az hűuekben való nagy ereiéről hatalmáról, mely diadalmas légyen ez az Szenekben. Igy ſól penig:

Es el iő mi hozzánk mint az eső, mint az Tauaz vdőbeli eső az főldnek alkalmas vdeiébeli esőie.

Ez igékben az Prophéta kűlőn ſakazttia rekezti az hűueket az hűtetlenektől, az mellyekben az Wr Istennek ſegitſęgének nagy ereiehatalma vagyon. Amazok penig még az ió intéſſelis meg keménynednek, Isten ellen kemény nyackal vadnak, és veſzedelmőknek magok okai. De ſockal kűlőmben vagyon, az mint mondám, dolgok az Isten hűueinek, az kikben az Wrnak ſegitſęge és indulattia eső gyanánt vagyon. Tauaſi eső gyanánt mondom, az mely eső az kemény Tél miat meg puztitatot főldet gyűmőlczőſſé és ékőſsé teſi, meg virágoztattia és ſépiti: Ez képpen az hűuek kik terméſet ſerint haragnak fiai vóltanak, az Istennek indiráſának és kegyelmeſſęgének általa Istennek fiaiuá és őrőckőſiué léznek, és nem maradnak meg az hideg Tél miat meg marat fagyos vóltokban, de meg lagyúluán, és meg melegűluén az Isten ſent Lelke által virágokat és gyűmőlczőket teremnek, az az, igaz hűtőkhőz illendő gyümölcz életet viſelnek.

Miképpen az Wr is meg igére ezt az ő ſolgaiának az S. Eſaias Pro-

as Prophétának általa, monduán: Miképpen le ßál az eső és hó az Eghből, és oda vißßa nem tér, hanem meg réßegiti az földöt, és azt mieli, hogy az föld teremien, és az mag vetőnek magot adgyon, és kenyeret az ehezőnek: Vgy léßen az én beßédem, mely az én ßámból ki megyen, nem tér én hozzám vreſſen, hanem meg czelekőßi az mit akarok, és ßerenczés léßen azoknál, az kikhőz küldöttem. Kéuántatik tahát atiámfia, az meg vyúlt kereztiénekben az igaz hűtnek ió gyűmölcze, mint Kereztelő lánosis ezben való hátra maradáért az Sidókat feddi, monduán: és inti őket erre, Mérges kigyóknak nemzetſęgi, kiczoda inte meg tűteket, hogy az Iſtennek kőuetkőzendő haragiát el táuoztatnátok? Teremczetek azért az pœnitentiához illendő gyűmölczet. *Eſa. 55.* *Matth. 3.*

Touábba, ez eſőbeli példának haſonlatoſsága arrais tanit meg minket, hogy miképpen az eső nem mi tőlűnk adathatik: Ez képpen ninczen embernek hatalmában az Iſtenhőz való meg térés, az ióra fordúlás, nem teremthetűnk ió gyűmölczőket Iſteni erő nélkűl, de ßűkſęg hogy az Iſten vonnyon minket arra, és az ő menyei kegyelmes eſsőiének általa meg harmatozzon. Mert igazán mondgya ßent Pál apoſtal, hogy az iónak czak meg gondoláſára ſem vagyunk méltók, de Iſten az ki azt czelekőßi bennűnk, mind hogy akariűk, mind hogy véghőz vigyűk, az ő igéiében való ió keduéből. *Nem emberi hatalom az meg teres.* *Phil 2.* *2. Cor. 5.*

Annakokáért ßerelmes atiámfiaij kereztiének, miés azon legyűnk, miképpen minden hűuek erre néztenek, hogy békéllyűnk meg az Wr Iſtennel, az ő haragiát kiuel el táuoztathattiuk magunktól. Ha egyßőr s mind az ő kegyelmeſſęgét ki nem onttia reánkis, ezért kétſęgbe ne eſsűnk az ő ió vólta felől, hogy hidgyűk el az Abakuk Prophétának mondáſa ßerint, hogy iőtőn iő, és nem kéſik, meg ielenik végre, és nem hazud. Mi mind azon által meg ne ßűnnyűnk az el kezdet iótól, de ió vitézſęget vitézkődgyűnk, hűtűnket meg tartuán, és ió lelki iſmeretűnket, miképpen ßent Pál apoſtalis paranczollya. Es ez elég légyen az mi prædikatiónknak első réßéről. *Abac. 2.*

AZ MASODIKROL.

AZ Chriſtus Iéſuſnak drága áron meg váltot hűueij eßekbe vehették az Oſeas Prophéta tanitáſának rendit, hogy noha az Iſtentelen és vákmerő embereknek az ő meg érdemlet méltán való

bűntetéseket meg ielenti: mind azon által az hűueknek meg vigaztaltatásokról el nem feletkőzik, sőt ő nekiek módgyát és rendit mutattia meg, az mellyeknek kőuetésęuel meg szabadúlhatnánk és meg menekődhetnénk azokról, az veszedelmes bűntetésektől, az mellyek el szokták meriteni az kemény nyakuuakat, az mint erről hallánk az első tanuságban.

Sidok argumentalasa Oseas ellen.

De az mint szokások az képmutató és szinnel való kereztiéneknek, az Oseas Prophéta ellenis ez tanitásának rendiért, éz képpen argumentálnak vala az Sidók, monduán: Ha az Isten ollyan ió akaró és kegyelmes az ő meg tért hűueihőz, az mint te beszélled Oseas, miért tahát hogy mi hozzánk illyen kemény, kegyetlen, engeztelhetetlen? nám mi naponként ő hozzá közelgetűnk, áldozatokat teszűnk, naponként őtet hiuk segitsęgűl? Mely szó auagy beszéd atiámfia, természetek az hypocritáknak, kik mint hogy czelekődeteknek érdemes vóltában biznak, az képpen ezzel Istennel vetelkedni nem szégyenlik, kinek ez fęle természeteknek példáiát az szent irásban sokat találunk.

Esa. 1.

Az Wr az Sodomának feiedelmit és az Gomorrhának népét (hasonlatosság szérint) az maga hányo érdemért feddi és pirongattia, monduán: Mit tészek én az tű sok áldozatotockal, azt mondgya az Vr? Az kosoknak egézlen meg égettetet áldozatockal, és meg hizlalt tulykoknak kőuériuel hizlalt vagyok, és tulykoknak barányoknak kőuéieben nem győnyőrkődőm. Amaz kéuély Pharisæusis az ő ió czelekődetinek elő hanyásáért vtáltaték meg az Wrtól, és az bűnős Publicanus kedueltetéк.

Meg felel annakokáért az Oseas Prophéta által az mindenhato Isten, amaz fel vetet argumentomra, kiről ez előb emlekőzém, meg mondgya okát, miért kegyetlenkődgyék ő raitok, (hogy igy szóllyak, nagy kőserues panaszszal,) mert bizonyára szűue szerint szánnya az felsęges Wr Isten az embernek veszedelmét, okát mondgya veszedelmőknek bűntetésőknek azt, kiről az Esaias általis panaszolkodik, hogy az ő népe őtet száyal tiztelne, és nem szűuel. Ióllehet ez meg ielentés és meg mondás alat, az bűnőknek el táuoztatásárais onszol és indit, mert ez második tanuság, ez az ő fel vetet rendi. Halluyk immár az igéket, Igy szól az Wr.

Mit czelekődgyem te veled Ephraim? Mit czelekődgyem te veled Iuda?

Kőserues

Kőserues panaßolkodáſt hallaz itt az felſęges Iſtentől, hogy mint ember vgy tér magába, vgy panaßolkodik, (hogy igy ßóllyak emberi mód ßerint) mit kellene mêg veled czelekődni, az miuel tęgedet az veßedelemből meg ßabadithatná. Iay átkozot világ, hoģ nem kőserűled meg az te Iſtenednek kőserues panazßát te raitad De hallyuk miczoda bőuőb értelme ennek az Wr panazßának. Mert noha igę ßerint láttatik itt az Sidóknak ßóllani, de bizonyára actiámfia, teis Ephraim és Iuda vagy, te reádis tartoznak ez igék. *Iſteni kőserues panaßolkodás.*

Ez az értelme: Iól hallom az tű panaßolkodáſtokat, iól látom mint hánnyátok vetitek czelekődeteteknek érdőmét, és méltatlan bűntetéſnek vélitek lenni az én bűntetéſemet: De kérlek mit czelekődgyem többet veletek? Nem mindent meg próbáltamé raitatok, az kiuel magamhoz kellet vólna tűreket téritenem? Szent tőruényemet kőzitekbe adtam, az ki az én paranczoló akaratomat tű néktek meg ielentette, azt én tű néktek mind kegyelmes ígéretimmel mind haragos fenitekimmel aianlottam: Az én bűntetéſimet kegyelmeſſęgimetis kőzőttetek meg mutattam, hogy annál inkáb magamhoz tűreket téritenélek: Mind ezeckel keueſet haználtam. Mert bátor moſt (hogy ne ßóllyak az tű niluán való vtállatoſságtokról) tekénczétek magatok az tű tizeleteteket, magatok legyetek biráj magatoknak, laſtátok miczodáſok vadtok. Noha ßentęknek akartok mondatni, az tű ßentſęgtők vallâſtok, az mellyet tettettek, ollyan mint az reggeli harmat, és mint az kőd, mely reggel fel kél.

Mely igékben az Vr két bűnőket fed az Sidókban: Előßőr az képmutato ßentſęget, ßint. Máſodßor, hogy ezben ſem álhatatoſok, de álnokok léuén, az mint czak fedezték ez előt, arra niluánis rea haiolnak az bűnnek ßabadſágára. Haſonlittia őket az kődhőz, az ki reggel fel kél, hogy már vdeie korában eſőt adna, reménſęget ád ez felől, de meg czalaz reménſęg, mert az fęnyes Nap fel keluén azonnal el ozlattatik, ſemmié ießen: Ez képppen, azt mondgya, tű és tettetitek, hogy már az pœnitentia tartáſra iő reménſęget adnátok: de maga ezt czak az nyeluen forgatuán, belső képpen az bűnben győnyőrkődueń, vztok. Mert mikor az Nap fel kél, az az, én igazſágnak napia, nem kedues léuén én előttem az tű magatok viſeléſe, nem tekintek tű reátok, de az én fęnyem, igazſágom, ßentſęgem, el vz el ozlat tűreket én előlem. *Reggeli kődről*

Vagy illyenekis vadtok, mint az reggeli harmat, ki noha lát- *Reggeli harmatrol.*

tatik az

tatik az földet meg neduesiteni, és az fűueket hogy már meg hűuesiti, ſépen czillagzik az páſiton: De fel keluén az Nap, ezis ſemmié léſzen, hirtelen el ſzárrad az Napnak mellegſége ellen, nem haználhat ſemminek. Tűis kűlső ſzinuel kereztiének ſzentek vadtok, mint ha az bűnből való ki térésre nagy keduetek vólna, gyakran őzue gyűleköztek, közönſęges könyörgéſt ſzereztek, áldozatotokat téztek, de mind ezben czak hamar meg változtok, álhatatlanok léuén, és iſmetlen az előbbi gonoz állapatotokra tértek. Előttem, igazſágnak napia előt, nem lehet kedues az tű magatok viſeléſe: bűntetlen annakokáért nem maradtok.

Iuda es Izrael allapattia.

Hogy igaz légyen beſzédem. Az Iuda az Izrael orſzágánakis illyen képmutató ſzentſęgéről imé mind az két orſzágnak állapattiát tuttodra értéſedre adom, atiamfia: Achab Izraelbeli király vala, kire midőn mind orſzágoſtól az éhſęgnek oſtora ſzállot vólna, az
1. Reg. 18. Baal papiaijt meg hagyá őlni: mind azon által rakua vala Iſtente-
1. Reg. 21. 22. lenſęggel, az ſzegény Nabothot meg őleté: Micheas Prophétát az
2. Reg. 9. 10. Iſtennek beſzéde tanitáſáért az tőmlőtzbe rekeztete: Az Iehu feiedelem penig noha láttatik vala egy előſzőr ſzenteſnek lenni, de nem táuozék azért el az Ieroboamnak bűnétől, ki bűnbe eyte Izraelt (mint az ſzent irás tanit) el ſzenuede az arany bornyúkat, az mel-
1. Reg. 15. lyek az Izraelt veſzedelemre vitték vala. Az Iuda orſzágais nem vala v̊res ettől, holot az Aſa feiedelem az Iſteni tizteletet meg erőſsité
2. Par. 16. helyére hozá. Iólleher az báluányokat le rontatá, de az Syriaij Ben-
2. Par. 17. hadad feiedelemmel frigyet tőn, kiért midőn az Vrnak Prophétáia által meg feddettetneiék, az Iſten igeiének nagy ellenſęgéué v̊ldőzőiéué lőn.

2. Par. 21. Touábba, noha Ioſaphat az Iſteni tizteletet iól helyére állata,
2. Reg. 11. az báluányokatis el rontatta vólna, mind azon által az ő fia Ióram
2. Par. 23. 24. el idegenűle az Vr Iſtentől, báluányozóuâ lőn, kőuetuén az Izra-
2. Par. 15. el királynak vtait. Iſmet, az Ioiada Papnak tanácza által, noha iól
2. Reg. 14. viſele magát az orſzágban, de Ioiada meg haluán, iſmet az ok adáſra térének. Kőuete ezt az Amaſiasis, ki noha ſok dolgokat iól czelekődőt, de az báluányokat el ſzenuedte, az Idumæuſok báluány Iſtenit kőuette, az kiket meg győzuén, az ő báluánit Iuda orſzágába hoza, kiről mikoron az Vrnak ſzolgaij feddeneiék őtet, ezeknek ió intéſeket nagy vakmerő képpen meg veté.

Ez vtán marada az orſzágban az Vzias és az Iotham, kik ſok ſzinű tudományockal valának rakuak, kik közőt ezben fő vala az

Achaz,

Achaz, vgy hogy ennek orßagláſában az Iuda az Izrael orßágától ſemmit, auagy igen keueſet kűlömbőzőt. Ezek után élt az Ezechiás ki noha az Iſteni tiszteletnek gyakorlóia vala, de ezis el keuélyedék, és több ſok vétkektől nem lőn vres. Kőueté őtet az ő fia Manaſſes, ki az Iſtennek igaz tiszteletit tellyeſséggel fel fordirá. Ioſiasis noha mint egy Ezechias az Wrnak paranczolatit kőueté, mind azon által az Papi méltoſsághoz nem vala tőkélletes. Ez nagy álhatatlan és képmutató térméßeteket midőn az Wr Iſten látá naponként neuekődni kőzőttők, iőuendőben való állapattiokatis értuen, az Oſeas prophéta által nem oka nélkűl feddé hát, az ő tettetes és hypocrita termésetekről őket, és nagy méltán és igazán panaßolkodék ő ellenők.

2. Reg 16.
2. Par. 28.
2. Reg 18.
2. Par. 29.

Tellyes ßűuemnek ió indulattiából akarnám, midőn az felſőges Wr Iſten ez moſtani világ ellenis ez képpen nem kéßeritetnék panaßolkodni. De nagy méltán és igazán panaßolkodhatik ő felſsége, mi ellenűnkis. Azok az vétkek, bűnők, ſok gonozſágok, meg találtatnak kőzőttűnkis, az mellyeket az Wr Iſten régen meg tiltot, fenyegetet, és megis bűntetet vala, az ő ió ßolgainak hirdetéseknek és tanitáſoknak általa, noha moſtanis vgyan azon haragia bűntetése az fęle gonozſágok ellen meg nem ßűnik.

Mi ellenűnkis panaßolkodhatik Iſten.

Két fęle embereknek nemét találom ez világban: Előßőr, minden Erethnekek tęuelgők, mint Sidó, Tőrők, Pápás, Arrianus, Anabaptiſták, és többek, kik noha régen (mint az Izraelitákis) az Iſtennek igeiét meg vetteték, el táuoztanak tőle: mind azon által, neműnemű ßint, áll ortzát, viſelnek magokon, mellyel azoknak az mineműek, ne iſmerteſſenek meg lenni. Mert noha az farkas az ő kegyetlen termésseti ßerint adgya magát az iuhokhoz, bizonyára mind el futnak előle, ſemmit nem várnak, de kéßeritetik, ha ehezni nem akar, hogy nagy titkon az ő álnokſágos termésseti ßerint kőzelgeſſen az nyáłhoz. Ez képpen minden Iſtentelenek tettetik magokat az Wrnak kedues ßentinek ßolgainak lenni, de meg iſmertetnek azért az ő gyűmőlczőkről, mint az mi vduzitőnk tanit, az az, czelekődetekről.

Az Sidó váltig hánnya, hogy ő Iſten keduében ßerelmében légyen, de miért hogy meg vetette az Chriſtuſt, ki nélkűl az Atia ſenkit nem keduel, nem ßeret, tahát ne hűdgy néki. Az Tőrők igen hánnya hogy az ő Sergiuſſa, Mahumettie, Gabriel angyaltól vőtte az ő vallaſokat, de miért hogy ezis meg vetette az Chriſtuſt, és nem él

nem él az ő tanitása redelése ſzerint, tahát ennek ſe hűdgy. Pápa ſzántalan ſok ceremoniákat rendelt, mellyeckel akar Iſtennek ſzerelmében lenni, és miért hogy mennél tőb, annál vtállatosb, mert az Chriſtus elégſęges áldozattia ellen rendelteret, kérlek tahát hogy ennek ſe hűdgy. Az Arrianuſok, kik az Tőrőkők vallásától nem kűlőmbőznek, mint egy Tőrők Czauz beſzéli vólt Melius Péternek Tordán, mert az egy őrőktűl foguán való Chriſtuſt vdő ſzerint valónak vallya, keduetlen az ſzentſęgekhőz, fus tahát ezektőlis mint egyfene ſebtől. Az Anabaptiſta, kit hamiſſan neueznek vy kereztiéneknek, az ſzent házaſságot meg tilta, az kereztſęggel, Vr Vaczoraiáual gonoz végre él: Ezeknek ſe hűdgy tahát mint vy pogányoknak.

Más fęle emberek az Chriſtus Ieſusnak iegyeſi, az kik magokat el iegyzették ez egy vő legénynek, lőttenek az Atia Iſtennek fiaiuâ, Chriſtusnak penig őrőkős tárſaiuâ, az kikben adta az fiuij fogadáſnak lelkét, ki ezt kiáltattia vélek: Abba, Edes atiánk: Miképpen ſzent Pál ſzól. Ne panaſzolkodgyék tahát ſenki, ne zugolódgyék az nagy méltán való bűntetéſekért, mert bizonyára az Wr ok nélkűl meg nem haragſzik. Térek immár az bűntetéſekre, az mellyeknek meg hirdetéſęnek fenyegetéſęuel el akaria vonni az embereket az bűntől. Igy ſzól az okáért:

Annakokáért meg vertem az én Prophétáim által, meg öltem öket az én ſzámnak beſzéd éuel, és az te itéletid (ollyanok vóltak) mint az fel iöuö Napnak világoſsága.

Ez igékben láttatik az Wr illyen ellen vetéſre meg felelni: Noha ſok bűnt tőttűnk de azokat tudatlanúl czelek ődtűk, valóban máſt iobbat czelekődtűnk vólna, hogy ha az dolgot tudtuk értettűk vólna: Erre felel azért az Wr, monduán: Meg vertelek tűteket az én Prophétáim által, tutotokra adtam, meg izentem mit kellene czelekődnetek, kik tűteket nem czak intettenek az ióra, de ſőt feddetenek fenyegettenekis tűteket az bűnért az gonozért.

Meg öltem öket az én ſzámnak beſzédéuel.

Ezt nemellyek az Prophétának maga ſzemelyére értik, az kik az Iſtennek kegyelmes és ió keduű akarattiából az ő tudományoknak igazſágát vallását vérőknek ki ontáſa általis meg mutatták és

bizonitot-

bizonították, és az igéknek mint ha ez vólna értelme: Ha tudatlanságból vétkeztetek, az mint mondgyátok, tahát az Prophétákat miért ölétek meg, mi indítot tűteket azoknak vérőknek ki ontására? Azokat, nem egyéb az oka, hogy meg ölétek, de hogy tű néktek nem kedueztenek az bűnnek meg feddéſében, nem vóltanak társotok az tű vtállatoſságtokban. Ez magyarázatis nem bűn, de miért hogy nemely Bölczek más értelemreis magyarázzák, imé nem reſtellem aztis előtökbe adnom: Azt mondgyák hogy ez igéket kel érteni, mind az Izrael, mind az Iuda házáról, és az igéknek világoſb értelme ez vólna: Nem czak tanitottalak és intettelek, de megis ſanyargattalak bűntettelek, által járram az te elmédet, lelki iſmeretedet, vgy annira hogy az hűtetlenekis magokat meg győzetteknek lenni vallyák.

Az Iſtennek igeiének ez nem ok nélkűl tulaidonittatik holot S. Pális oly két élű tőrhőz haſonlittia, ki el hat, mind az akaratnak és az elmének, az tagoknak és az velőknek ozláſáig: ki meg ítéli az gondolatokat, és az bűnnek indulatit. Az ſent Eſaias Prophéta által az ő igeiének hatalmas ereiréől igy ſól: Hogy az földet meg veri az ő ſzánának veſſzeiével, és az aiakaſnak veſſzeiével meg öli az hűtetlent. Sőt ſent Iános az Iſteni ielenéſről irt könyuben niluán mondgya: Hogy az ő ſzájából éles tőrt ſármazni látot, mellyel az pogányokat meg veri vala.

Heb. 4.

Eſa. 11.

Harmadſor ez igék im illyen ellen vetéſreis meg felelnek: Miért hogy tű az bűntételben való tudatlanſágtokat fedezitek, holot tű magatok panaſolkodtok az ſent Prophétáknak tű ellenetek való feddéſről, és azt vallyátok, hogy azoknak méltatlan feddéſek miat ölettetek meg: &c. Nám az te ítéletid, mellyeket te néked az tőruényben elől adtam, ollyanok vóltak mint az fel iövő Napnak világoſsági, ollyanok vóltak, mondom, oly igen niluán ſőllottanak azok, hogy könnyen meg érthette akar kiés, kinek kinek mi legyen tizti, az kik az én óltalmazáſom gonduiſeléſem alat bátorſágoſſan akarnak vitezkődni. Mind ezeket meg czelekődtem, azt mondgya az Vr: de mikoron ſemmit én ezeckel nem haználtam, mit czelekődgyem immár többet, hanem ezt, vgy mint tűteket gyogyúlhatatlanokat el veſeſſelek.

Szerelmes atiámfia, tekéncz meg itt az Vr Iſtennek az mi meg feddéſünkre való iő módgyát és rend tartáſát. Mindnyáian meg tőrőt nád ſzálak vagyunk, kik mindenkoron az mi oſtoba és goromba

vóltunkért

vóltunkért fűkőlkődűnk segitség nélkűl. Tám asokat a rnakokért és gyamolokat, hogy igy follyak vet az Vr Iſten mirekűnk, tudnia illik, az ő iámbor és kereztién tanitóit, kik miket tanitnak, intnek, feddenek, vigaztalnak kik gyakorta az ő igaz mondáſokért vérőknek ki ontáſáual ſolgálnak. Mondom hogy gyakorta vérőknek ki ontáſáual ſolgálnak az kereztién tanitók, mert ſokan meg vtállyák az igét, de mind azon által vgyan ez meg őli őket és bűnőſsé teſi, hogy akarattiok ellen az magok bűnétis, az Iſtennek igazſágátis meg iſmeriék, és az Iſteni igéuel magokat meg ſebhettettek nek lenni vallyák.

Iſten igeie meg ól.

Léſen gyakorta, hogy ez ez ió ige halálnak illattia léſen azoknak, az kik ezzel az ő életőkre és ýdűőſſégőkre nem akarnak élni. Kíket az Vr Iſten rettenetteſſen meg bűntet, meg vakittia őket őrökké való kertſégbe eſſel, hogy az ő veſedelmőknek magok legyenek okaj. Mind azon által mind ezekben oly bőlczen czelekőſſik az Vr Iſten, hogy mélán ő ellene ſenki ne panaſolkodhaſſék, hogy auagy hamiſſan, auagy ok nélkűl czelekődnék, és valamit meg nem ielentene, az mit el kellene táuoztatnunk, auagy az kit kellene kőuetnűnk.

Níluán vadnak minden nemzetſégeknél az Vr Iſtennek az ő igazſági, nem menthetik magokat tudatlanſágockal, az terméſetnek tőruényeis nálok, és az Vrnak igeie mind ez világon zeng, mint az nagy hangos trombita. Mit keuánnunk hogy mégis czelekődgyék? Miért panaſolkodunk, mikoron bűntet bennűnket? Ha az mi magunk lelki iſmereti biráink mi nékűnk, az magunk czelekődeti vadolnak bé bennűnket.

Vtólſor, hogy az ſent Oſeas Prophéta, valamit az ő tíztíben el ne hadgyon, az melleyk kéuántatnak az kereztién tanitókban lenni, mikoron meg mondotta vólna, mit kellyen kőuetni, mit kellyen el táuoztatni, iſmet vyonnan meg mondgya mihőz tarczák magokat, az kereztién életnek rendit és modgyát iria meg, igy ſóluán:

> Mert irgalmáſságot kéuánnok én te tőlled, nem áldozatot, és az Iſtennek iſmereti inkáb tetzik én nálam az égő áldozatnál.

Iſtennek miczo da kedues czelekődet.

Ez igékben akar meg tanitani, hogy mi légyen Iſtennek kedues czelekődet, es mi nem. Kárhoztattia őket az ő kűl ő áldoza-

tiokban

tiokban való bizodalomért. Azt mondgya az Wr, hogy nem kellenek ő néki azok, niluán való igéknek paranczolattiáual megvetti, nem hogy az korban az áldozat ő magában gonoz vólt vólna de ezért tessik vala az ő áldozattiokat vtállatosá, mert ezzel az bűnnek szabadságára élnek vala, nem az bűnből való ki térésre, auagy az bűnnek meg vtálláfsára és el hagyáfára: az mit az kűlső áldozat prædikál és ielent vala nekiek, arra ők nem figyelmeznek vala Niluán és igazán mondom atiámfia, hogy szent gyönyörűfzges igék auagy mondás ez, méltó hogy mindenkoron elménkben forógion, miképpen Chriftus Vrunkis ezt ez mondáft kétfőr veti az Sidóknak és Phariſæuſoknak eleikbe. Mezt ezben ez mondásban rőuid igéuel bé rekeztetet az mi vduőſſegűnknek titokia és kereztién életűnknek rendi. Rőuideden annakokáért két dolgot vegyűnk itt eszűnkbe:

Sidók áldozattia mert volt vtallatos.

Matth. 9. 12.

Előfőr irgalmaſságra int minket ez ige, auagy, az mint nemelyek fordittiák, ió tételre: de mi az S. Léleknek magyarázattiáual meg elégedgyűnk, miért hogy Chriftus Vrunkis ez igét Irgalmaſſágnak forditotta, az mely ige többet foglal magában, hogy sem az ige iótétel. Mert az ki irgalmas, iólléhet nem lehet iótétel nélkűl, de tiltatik az czalárdſágis, az mely iótéteménnek szine alat meg lehet, ha az irgalmaſság nem gyakoroltatik. Oly irgalmaſságról fól penig itt az Wr Iften, ki minden képmutatós, czalárd és szinnel való czelekődet nélkűl vres légyen, és ki szűue szerint kereztiéni ió indulatból, szánnya és könyörűlye máſoknak nyaualyáit, hogy tudni illik, ollyan légyen, az minemű czelekődetnek módgyát Chriftus az Samaritanusról való példa beszédben ki adgya.

Irgalmaſſág es iotetel kűlömbóz.

Luc. 10.

Bé foglaltatik ez igékben az kerezteiéni szeretet, és az szeretetnek tiszti, az ki mindenekre ki árrad, miképpen Chriftus Vrunkis fól erről az itéletnek ſententiaiának ki mondáſában, az kik ezt gyakorollyák, czelekősik, azok vy és szent élettreis fel serkennek, és iótételeckel az tőruént bé tellyeſitik, mint szent Pális fól, monduán: Senkinek semmiuel ne tartozzatok, hanem hogy egymáſt szeresſetek, mert az ki egymáſt szereti az tőruént bé tellyeſite. Ha szintén vgy nem lehet, az mint kéuántatnék, nem segithetedé nyomorúlt barátodat, czak légyen iő vgyekőzettel az te kenés alamiſnád, kedues léſzen atiámfia. Nám amaz aſſonyállatnakis fillyérkeie az alamiſnálkodásban, miért hogy igaz szeretnek iő indulattiából adta, kedvesb vólt az gazdagoknak sok adomanyocknál, miképpen az mi vduőzitőnkis diczire.

Matth. 15.

Rom 13.

Szereſsük egy maſt.

Másodßor ez ige előnkbe adgya és támazttia, az Istennek igaz ismeretit, hogy tudnia illik, nem czak hűdgyék az emberek, hogy Isten légyen, mint ez fęle Isteni ismeret az őrdőgőkben és az engedetlen fiakbanis vagyon, az mint ßent Iakab apostalis ßól. Hogy az őrdőgőkis hűßik és rettegik az Istent. De oly Isteni ismeretet kéuán, az ki az Iesus Christusban való igaz hűt által léßen, az mellyel ennek érdőméuel kereset iókat el veßßűk, és ki czak egyedűl vißen minket és vezérel az Istennek v̊duőssęges meg ismeretire: Ez penig nem az emberi okosságból ßármazik, és minden értelmet felyűl halad.

Iacob. 2.

Matth. 11.

Az Christusban meg ielentette magát nékűnk tellyeseggel az Atia Isten, kiről igazán mondgya őnnőn maga: Az Atiátis senki nem ismeri hanem az Fiu, és az kinek az fiu meg akria ielenteni. Azokáért valakik az Iesus Christusban hűznek, vgyan azonok ő benne az Istennek igazságot fęlik, kegyelmessęgét, irgalmasságát nagy keduel veßik, bőlczesęgét czudállyák, valóban tiztelik, az ő mindenhatoságát iól értik, és tellyessęggel az ő ßolgálattiára, ő néki való engedelemre adgyák magokat.

1. Sam. 15.

Az Wrnak ez ielen való mondását az Samuel Prophétais erősiti, mikoron igy ßól: Vallyon az áldozatokban nagyob győnyőrusęge vagyoné az Istennek, hogy nem mint az ő ßauához való engedelmessęgben? Imé az engedelmessęg iób az áldozatnál, iob az ő ßauának meg fogadása, hogy sem mint az kosoknak kőuéri. Mert eßedbe ved az engedelmessęg az Istennek paranczolattiának meg őrizésęben helyheztetet, ki nem egyebet hanem Isteni igaz ismeretet, igaz hűtet, atia fiuij ßerelmet, auagy irgalmasságot kéuán mi tőlűnk, miképpen ßent Iános apostalis tanit. Ez azért az te regulád atiámfia: Semmi tiztelet, ßertartás nem kedues az Wr Istennél, valamely az Isten igeiéuel az ő eredetit és rendit nem veßi, és ezt végig nem tarttia fundamentomnak lenni.

1. Ioan. 3.

Aldozát hűt es ßeretet nelkűl semmi.

Ha az Wr Isten az régi áldozatokat nem iauallotta, az mellyeknek meg kel vala lenni, miért hogy hűt és ßeretet nélkűl való vólt, mit ßóllyak ez mostani világnak Isteni tizteletiről, az mellyeket ßerzettenek és rendeltenek emberi főtől, és az mellyeckel akariák tiztelni az Wr Istent, és azonban az ő aitatosságok mellet (mellyet ßent Pál apostallal igazán mondhatok, értelem nélkűl valónak) az irgalmasságról és ió tételről el feletkeztenek? auagy ha czelekőßikis nem az ő végekben, és az Istennek igeie kűuől akaruán vy

uán vy tízteletet ſzerzeni, magokat bőlczeknek alituán, bolondokká lőttenek. Ez fęléknekis igazán mondhattia az Wr Iſten, hogy irgalmaſságot akar inkáb, és az ő igaz iſmeretit kéuánnya inkáb, az ő áldozatoknál, tízteleteknél, mint hogy nem az végre élnek az ő Iſteni tízteleteckel, az mi végre az Wr Iſtentől paranczoltatot és rendeltetet.

Rom. 1. Kérnyúl metel kedeſſel el Tőrők és Sido.

Elnek ióllehet az vyonnan ſzűletéſnek ferdőiéuelis, élnek az Vrnak vaczoraiáualis, de miért hogy ezeknek rendelléſeket meg változtatták, méltán mondhattia az Wr Iſten nekiek: Irgalmaſságot akarok és nem kercztſęget, Iſteni iſmeretet, hűtet, és nem az vaczorát. Ez fęle Pápa, és az ő vtánna való czerkék, illyen az Tőrők, Sidó, és minden téuelgők.

De mi ſzerelmes atiámfiaij, kik az Chriſtus Ieſuſtól vőttűnk neuet, az igaz pœnitentiának rendit meg tarczuk, az Iſteni iſmeretben neuekedgyűnk, ki czak egyedűl az Chriſtus által épűl, és ezt ſzent és iámbor életűnckel niluán valóuâ tegyűk. Ez képpen léſzűnk az Wr Iſtennél keduesek, és igy kőuethettiűk az őrők életet, kit ő mi nekűnk őröktűl foguán az Ieſus Chriſtusban meg ſzerzet, kinek adaſſęk tízteſſęk, dűczőſſeg, birodalom, mint őrőckőn őrőcké Am̃.

Imádſág.

VR Iſten mi menyei ſzerelmes ſzent Atiánk, kőnyőrgűnk te néked, hogy engedgyed meg, hogy mi te hozzád, ne czak ſzáyual, de ſőt mind ſzáyual és ſzűuel kőzelgeſsűnk, tégedet igaz Iſtennek, egy állatú és három ſzemélyű Iehouának lenni meg iſmeriűnk, az bűntől táuozzunk, és naponként te hozzád kőzelgeſsűnk, az mit ſzánckal azt ſzűuunckel és czelekődetűnckelis vallyuk, hogy tégedet az őrők életben kőuetheſsűnk, és ſzemtől ſzembe, fel emeluên ſzauunkat, őrőcké diczíriunk, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK HATODIK réſzéből Máſodik Prædicátio.

DE ők mint meg romlot emberek, meg ſzegték az én ſzőuetſęgemet, és abban hűtetlenűl czelekedtenek én velem.

8. Az Gálaad álnokſágnak czelekŏdŏinek városa, és vér ontásban bé merŭlt.

9. Es mint az toluaiok leſik az embereket, azon képpen az Papi társaſág egyenlŏ tanáczual az vtŏ embert ŏlnek: mert az ŏ ßándékokat tellyeſitik meg.

10. Nagy gonozſágot látok Izrael házában, ott vagyon az Ephraimnak paráználkodáſa, meg ferteztetet az Izrael orßága.

11. De teis Iuda tſemeteket plantálz magadnak, holot én gondolkodom az én népemnek fogſágának meg változtatáſárol.

Ez Igéknek rŏuid értelme.

MEGhallánk, ßerelmes atiámfiaij kereztiének, az felſęges Wr ſten, az ŏ ßolgáia az Oſeas Prophéta által, miképpen meg feddé és meg dorgálá, mind az Izrael és mind az Iuda orßágában, az kép mutató, czalárd, és hamis pœnitentia tartáſnak czak ßinnel való maga mutogatáſát, az mely népek noha tetternek vala nemi-nimŭ áldozatokat tizteleteket, ezekben helyhezteruén Iſtennel való meg békélléſeket, de miért hogy czak nyelueken aiakokon forgatiák vala, nem vala kedues az Vrnak elŏtte: mint az ßent Eſaias álc talis panaßolkodik ez ſęlék ellen, monduán: Ez nép czak aiakáual kŏzelget én hozzám, az ŏ ſŭue penig táuoly vagyon én tŏlem. Nem kedues az Vr Iſtennek elŏtte, tahát ved eßedbe, ſemmi tizteleted, valamely az ŏ igaz iſmereti kŭuŏl az igaz hŭttel egyetemben, az ŏ irgalmaſságának várâſában, nem helyheztetet.

De miért hogy az képmutató és czak ßinnel való kereztiének-nek vakmerŏſęgŏk nagy és nehéz, moſtan ſem reſtel azok ellen ßólani az Prophéta, meg mutatuán meg ielentuén tŏb okockal, az ŏ czak elŏtte való kereztiénſęgŏket. Nem oka nélkŭl czelekŏßi penig ezt az Oſeas, mert ennek meg ielentéſęuel és ki feiezéſęuel elŏ adgya és meg bizonittia, mely hiában haßontalanúl, czalárdképpen, tettetik, magokat azok Iſtennek fiainak lenni, nemŭ nemŭ ßokot Iſteni

tizteletek

tízteletek gyakorlásáual, az kik belsőképpen az Vr Istent nem tíztelik, és nem fęlik. Nagy sokan ez mostani v̊dőbenis nem keméllik magokat (tettetuén magokat kereztiéneknek láttatni) az Isteni tízteletben, halgattiák az Vrnak igeiét, nagy ásituán és foházkoduán: de ha czelekődeteket és életőket meg tekéntem, hasonlithatom őket az meg ékősitet koporsóhoz (mint Christusis él ezzel az hasonlatossaggal) ki kűuűl ſép, de belől vndok, dohos, bűdős, auagy igazán mondhatom ő nekiek azt, az kit S, Pál apostal, az őtet artzul czaptató Ananias Papnak monda, monduán: Meg vér az Isten tégedet te meg feieritetet fal. Act. 23.

De miért hogy haznos és v̊duőssęges tanuságokat adatnak előnkbe, ſűksęg ez igéket bőuebben meg magyaráznom. Szóllok annakokáért az Vrnak ſent lelkét segitsęgűl hiuán:

Az okokrol, auagy az bűnőkről, az mellyeckel az engedetlen nep az ő hypocrita ſentseget meg ielenti, hogy az minek akaria magat iteltetni es alitatni, annak meg nem akar felelni. Iollehet nemely Bőlczek ez masodik tanitasnak rendit, az Anyaſentegyhaznak neuekődeseről es epűletiről magyarazzak, az mint erről ezentől niluabban es bőuebben ſollok.

LEG előſőr ez meg hallot igékben az felsęges Vr Isten az ſent Oseas Prophéta által, az kőtésnek mellyel az nép Istennek magát kőtelezte vala, és víſont Istenis az néphőz magát, meg ſegésęről és meg tőrésęről emlekőzik. *Istennek atiakkal valo regi kőtese.*

De ők, mint meg romlot emberek (igy ſóluán) meg ſegték az én ſőuetsęgemet, és abban hűtetlenűl czelekődtenek én velem.

Emlekőzik az Vr Isten arról az kőtésről, ſőuetsęgről, az mellyel kőtelezte vala magát, leg előſőr Abrahamhoz és tőb ſent Atiákhoz, mely kőtésęt az tőruényben ismet meg vyta.

Summaia annak az ſőuetsęgnek ez vala: En tű Istentők léſek, tű én népeim léztek. Mind ez két dolgot ő ſent felsęge bé tellyesiteni v̊gyekőzőt, hogy ő mi Istenűnk akart lenni, és lőttis, az ſent irás niluán sok helyen bizonittia: kiuáltképpen Ieremias Prophéta ſól erről, monduán: Az v̊dőben monda az Vr: En léſek Izraelnek minden nemzetsęgének Istene, és ők léznek én nékem népeim. Eñek ez ſőuetsęgnek penig erőſsé és haznoſsâ téuőie, az Iesus Christusnak vére lőt, ki mi nekűnk az ő Atiát meg engeztelé, mint az ő Gen. 17. 26. 28. Exod. 20. Ier. 33.

1. Cor. 11. ßent vaczoraiában önnön maga aiánlyais ezt minekünk. Hogy mi ő népeij lőttünk, magunkat az ő hatalma ala adtuk, az ő ßő rzésinek, Sacramentominak, ßent igeiének drága vóltáual való élésünknek módgya, rendi, tanubizonságot teßen,

Az ő ßőuetsęgének, kőtésęnek, fel bontásáért, feddi az Wr Isten, ez meg hallot igékben az Sidó nemzetsęgetis: *Az en kőtesemet, vgy mond, mint meg romlot emberek, meg ßegtek.* Iöllehet némellyek ez igéket igy ßokták magyarázni: ők penig, mint Adam meg ßegték az én tőruényemet, kőtelemet, az az: Miképpen az Adam az mi kőzőnsęges atiánk, az pokolbeli őrdőgnek ßép ßauának hűuén, az Istentől sok drága igéreteckel néki adatot paranczolatot meg ßegé és meg tőré, az Istennek ellene engedetlenül és gonoßúl vétkőzék: Ez képpen tű, midőn én tű néktek paranczolatokat adtam, az mellyeckel mind az belső, mind az külső életnek igaz normaiára tűteket vitettlcek vala, és az mellyekben én ő Istenőknek, ők penig én népeimnek lenni mondathattanak vólna: De ők az ő testekről és okosságokról, segituén erre nekiek az őrdőgis, meg czalattatuán és el hűtettetuén, az én ő vélek való kőtésemet fęl bontották, meg tőrték, midőn az ellen éltenek. De én, az mint el kezdettem, ezt az hasonlatosságot az embereknek meg romlot kőzőnsęges állapattiokhoz ßabom, és mint ha az igéknek bőueb értelme illyen kőuetkőznek:

Exod. 19. Mikoron én magamnak tulaidon népül és királi Pápságúl (mint az Moyses által neuezi az Vr őket) válaztottam vólna őket, ők én ellenem vißßa fordultanak, és kőueték az hűtetlen és hűti hagyot embereknek álhatatlanságokat, velem való kőtéseket meg ßegték, hűtetlenné lőttenek: Terméßet ßerint hazugok, haylandók, hálaadatlanok, és gyermeksęgektől foguán gonozságnak gondoloij. Illyenek vallóban, mert hűtetlenül czelekődtenek én vélem, maga akartak ßenteknek és Isteneseknek láttatni. Nám meg mondottam atiámfia kereztién ember, hogy ez az nép az ő külső Isteni tizteletiuel áldozattiáual akartanak Isten előt keduesecké lenni. Ennek az iegyzésęre haznaira nem akartanak nézni. Maga ezek iegyeznek vala, tanittiák vala őket, az Christusnak igaz ismeretire, és az ő testi kéuánságoknak le vagdalására, hogy magokat Istennek élő kedues áldozatúl állatnák.

Ezek penig, az mint meg mondám, czak az külső Cæremoniáknak rendtartásira néznek vala, ennek az ő haznát, fő tanitását,

lételének

ſételének okát el feleitik vala, az ő templomokat czak kűlső képpen ékősituén, mint ſent Ieremiasis ſól ez ſzékről, monduán: Ne bizzatok hazugſágba, ezt monduán, Az Vrnak templomá, az Vrnak temploma. Hanem inkáb valóban iobbiczátok meg az tű vtaitokat, és czelekődeteket, és igaz itéletet tegyetek az emberek kőzőt. Látodé hogy igazán mondgya az Vr, hogy hűtetlenűl czelekődtenek ő vélle, mert czak ſáiokon nyeluekőn forgatták igaz kereztiénſzégőket, de ez ſép ſin alat farkas terméſzetet viſeltenek. Tahát ſerelmes atiámfia, ved eſedbe teis, mert vagyon iſmet mit tanúlnod. Ier. 7.

Tekénthetzc meg mint léſen dolgok az hypocrita kereztiéneknek. Valaminemű tiztelettel és ſolgálattal ők leg inkáb akarnak az Wr Iſtenhőz kőzelgetni, anniual inkáb touáb eſnek ő tőlle. Noha ezeknek vgyekőzetek az, hogy az bőtű ſerint, hogy így ſólyak, kűlső tizteletteckel dűczekődnek, de maga annak ereiét meg tagadgyák, midőn azt az ő igaz rendiben és rendire nem czelekőſik. Nem láttathatnak ollyanoknak az ő czelekődetekből, az míneműknek kéuántatnának láttatni. Léſen ozán hogy az magok czelekődetitől meg itélteinek, midőn az Vrnak zázloiának ielének ſinnel való hadakozáſa alat az pokolbeli kegyetlen ördőgnek ſőtőznek tábort. Hypocritá ſen tek.

Rakua ez ſzéckel moſtanis nagyob rézre ez világ. Tőrők, Sidó, Pápás, mint gyakorlya magát, és minden hypocriták, templomokban ſokot tizteleteknek hellyén, mint oluaſnak, énekelnek, halgatnak, imádkoznak, bőytőlnek, vagdallyák, tőrik, foggyatiák magokat, ſőr kápában, fa talpú ſarut viſelnek, nirik haiokat, ſakállokat, baiúſokat, és többet ſokakat czelekőznek, az kickel akarnak tizteletet tenni az Vrnak: de miért hogy ez tizteleteket czak az Vrnak ſemeij eiőt tettetik, azt kérdem tőtők, mint vagyon az ő ſűuek, helyén vagyoné az Iſtennek ſerelmében? Igazán nem mondhattiák ezt, mert az ő gyűmőlczőkről meg iſmerem őket, és az boitoriánról fűgét ſem ſedhetnek, ſem az tőuiſſekről ſőlőt. Azt mondga az mi meg váltónk Tanácz annakokáért mindē embereknek, hogy elégedgyenek meg az ſent irásnak tanitáſáual, az Iſteni tiztelethenis, és ha mindeneket meg czelekőznekis, ne érdemezzenek, de vallyák ő magokat haſontalan ſolgáknak lenni. Mert ha kűlőmben czelekőznek, méltán és igazán fogia az Wr ő nékiekis mondani: Hogy mint meg romlot emberek meg ſegtők

az ő frigyét, és az ellen hűtetlenűl czelekődtenek. Erczűk az igéknek tőb réßeit.

Mikoron feddette vólna az kőzőnſęges rendet az Prophéta által az Vr, tér az Papokrais, méltán illetuén ezeketis az feddés, mert ha az Iſtenes és hű lelki páztor ió ſegitſęg lehet az Iſtennek igaz iſmereretire és az ióra, ketſęgnélkűl az Iſtentelen és béres terméßetű páztor, nagy vtat nithat az embereknek az őrőcké való veßedelemre. Hallyad. Szól penig itt az Prophéta bőtű ßerint az Izrael orßágábeli Papokra, kiket az báluányozó Ieroboam az kőzőnſęges nép kőzzűl el rendelt vala, az Iſtentől rendeltetet Leuita papok midőn Iudába kéßeritetének menni.

Io es haznos paztorok az haßon hozasban külömbőznek.

Honnan eßedbe veheted atiámfia, hogy ez gonoßúl rendelt Papoknak, mely nag vólt az igazſág ellen az ő vakmerő bátorſágok, az kik az Wr Iſtentől paranczoltatot tizteletet, vgyan ezen Iſtennek paranczolattia ellen fel forditani v̊gyekőztenek, és meg tiltot tizteleteckel, mind Iſtennek, és mind az népnek, az kik gyermekſęgektől foguán az igaz tudományban neuekettenek vala fel, akartanak ßolgálni. Ez lőn az oka, hogy az Oſeasis ſemmit ſem kéméllé őket, hanem nagy haraggal és fenyegetéſſel feddé őket. Eggyet neuez penig az Papoknak báluányozó óltárok kőzzűl, az melynek neuezeti alat, mind az tőb báluányozó helyeketis bé foglallya, moduán:

1. Reg. 12. 2. Par. 11. 13.

Ez moſtani vilaghan Romat neuezhettiük.

Az Galaad álnokſágnak czelekődőinek városa, és vér ontásba bé merűlt.

Az Galaad régenten Papoknak lakó hellyek vólt, és egy azok az városok kőzzűl, kiket az bűnőſőknek meg óltalmazáſára rendelt vala Ioſue, Iſten paranczolattiából, az Iordannak innen. Az Leuiták innen ki v̊zettetuén, az Ieroboam báluányozó papiáiual bé v̊ltettetek. Annakokáért az Prphéta ellenben való beßéddel ennek az városnak előbbi állapattiát az ielen valóual őzue veti, és mint ha igy ßóllana: En ezt az várost rendeltem vala az tőb városockal egyetemben, hogy az hű és iámbor tanitóknak lakó hellyek légyen, az kik innen ki oßoluán, az én igémet és tőruényemnek tudományát más hellyekenis ki hirdetneiék. Es rendeltem vala ez Várost az végreis, hogy az kik tőrténettel gyilkoſságot czelekőznek, azoknak óltalmazáſokra lenne. De imé mint meg változot, hogy ez város gonoz és Iſtentelen embereknek fęzkek, és tellyſſęggel vér-

Num 3. 5. Num: 3. Ioſ. 13. 21.

ontáſnak

óntásnak városá lőt, és kiben immár oly emberek lakoznak, az kik semmit nem külömbőznek az gyilkosoktól.

Hamis Papokrol.

Es mint az toluaiok lesik az embereket, azonképpen az Papi társaság egyenlő tanáczal az vton embert ölnek.

Némellyek igy magyarázzák: Es kik egyenlő tanáczual embert ölnek, az Sichem után: mint ha az Pprophéta ez igén az Ieruſalem és Iericho közöt való toluayló hellyet értene, és mint ha Chriſtus Vrunkis ez példa beſéd által ielengetne, holot ſól amaz Samaritanusrol, ki Ieruſalemből Ierichóba akaruán menni, ez két *Luc. 10.* város közöt az latrok kezébe eſek. Ez magyarázatis noha nem bűn, de vagy ie ent kiuálképpen toluaylo hellyet vagy nem, elég ha haſonlittia ez lator Papokat az vt állo és ember ölő toluaiokhoz.

Haſonlittia őket latrokhoz ez okáért, hogy mindent erőſzakkal czelekődnek, és nagy kegyetlenül bánnak az néppel. Mert nem elég vala ő nekiek, az hamis tudománnak hintéſe, és az idegen vy tizteleteknek bé hozáſa, de ennek fölőtte erethnekeknek és pártolkodóknak merézlik vala mondani azokat, az kik őket ezekért kárhoztattiák vala, miképpen egy ezek közzül az báluányozó Amaſias Pap czelekőſik vala az ſent Amos Prophétáual. Es megis tilt- *Amos. 7.* tiák vala, erre kémeket ſerezuén, hogy ſenki Ierulalembe az Iſten- *1. Reg. 12.* nek igaz tizeletire fel ne menne. Touábba, latroknak neueztetnek ezértis, hogy miképpen az lator embereknek terméſetők ez, hogy kép mutatók az egyéb emberekhőz, és iámboroknak és ió akarókonak tettetik magokat, de alatomban az vtakra figyelmeznek, az holot foſſanak, koborollyanak, és dullyanak és az embereket kegyetlenül öldöklyék.

Ez képpen az hamis tanitók, midőn barátoknak, atiáknak, vdüöſſégre vezérlő meſtereknek akarnak láttatni, de maga *titulus ſine re*, czak villognak, pillognak, miképpen hízlallyák haſokat, és től- *Illyek az Eſaiuita Papok.* czék erőſényeket. El vonnyák az embereket az hamis tanitók az Iſtennek igeiétől, az Chriſtus Ieſuſtól, ki az atiához egyedül elégſęges vtt, és ez képpen fűl vizkéntető, és embereknek kedueskődő tudománt tanituán, nagy orſágot és ſereget győitenek az ő atiokonak az pokolbeli Sarannak.

Ez feléket pirongattia Chriſtus Wrunkis, az Ieremias Prophéta iráſáual, hogy latroknak barlangiáuá tőtték az Iſteni tizteletre

rendelt templomot. Es hogy latrok, toluaiok, kik nem egy v̊duoſſęgnek aitaiát iſmerik de más vtakat, és feneketlen czatornákat kereſnek: Eötet élö viznek kút feiét el hadták, mint az Prophéta által panaſzolkodik, vy tudománt hirdetnek, vy Iſteni tizteletet ſzereztenek, az Chriſtusban való igaz hűttöl el tiltnak (midön az v̊duoſſęgre ſok vtat czináltak) complárkodnak az Iſtennek igeiéuel, mint egy Simon Magus v̊gyekőſzik vala.

Ezemplum huius rei haebimus inter Lutherũ & Tecelium de indulgentia Papali.

Ha ki őket ez fęle vétkekről és ezekhőz haſonlatoſokról meg feddi és meg ſzöllíttia, azonnal Erethneknek, partolkodónak, az anyaſzentegyháznak meg haboritoiának mondgyák, nem elégeznek meg ezek ellen az ſzent iráſſal hartzolni, mert az ő magokat győzné meg, de elő ránttiák az teſti fegyuertis, és azzalis v̊gyekőznek le óltani az Wrnak égő ſzőuednekét. De Saule Saule, miért v̊ldőz engemet? Nehéz te néked az őztőn ellen rugodoznod. Intetnek itt az kereztién tanitók, hogy ő bennőkis azon lélek vitézkődgyék, az hamis tanitóknak és minden bűnőknek meg feddéſęben kőueſſęk Chriſtuſt, ki niluán az engedetleneket őrdőgtől valóknak neuezi Szent Illyéſt, ki Achabot ſzemtől ſzemben meg feddi: Kereztelő Iánoſt, ki az Sidókat mérges kigyók faizatinak vallya.

Vadnak ollyan tanitók, kik ſzánt ſzándéckal az bűnt meg nem feddik, ha niluán tudgyákis nemely tzégeres latornak életit, ha meg feddenék, nem lenne maradáſok az helyben, és az ő teſtőknek ió hízlaláſáért el ſzenuedik az vétket. Igy ſzól ez fęléknek az Wr, kik az feddéſnek ió meg tartáſáual nem élnek, de azt el mulattiák: Téry meg, ha nem, ellened megyek hamar, és azok ellen támadok az én
Apoc. 2. ſzámnak fegyueréuel. Ilmet: Tudom az te dolgaidat, hogy te ſem hideg nem vagy, ſem héw, vay ha hideg vólnál auagy héw. Azért miuel hogy lágy meleg vagy, ſem hideg ſem héw, tégedet az én
Apoc. 3. ſzámbol ki okádlak.

Tér iſmet az Prophéta, mikoron eléggé feddette vólna az Papokat, az közenſęges népnek rendire, hogy mikór hallyák az Papokat feddettetni, magokat bűnteleneknek ne aliczák. Feddi ezeketis penig ſumma ſzerint az báluányozáſról, Mond:

Nagy gonozſágot látok Izrael házában, az az, oly dolgot, ki én előttem vtállatos és fölőtte gyűlölſęges. Mellyek azok? Ott vagyon az Ephraimnak paráználkodáſa.

Az az,

Az az, báluányozása, mellyet Ieroboam leg előßőris Ephraim városaban kezde el, az kiuel az egéz Izrael orßága meg vndokittaték, és ki az ßent Prophétáknak semmi tanitásockal meg nem enyhitetheték. Ez képpen neuezi ki két igében az Prophéta ittis, Izraelnek és Ephraimnak bűnét kik mind eggyet iegyzettenek, miképpen az Oseas irásának ötödik reßébenis ezen igéuel éle, monduán: Ephraim paráználkodot, és Izrael meg vndokitatot. Ez mai letzkénkbenis penig, Ephraim paráználkodot, Izrael meg fertezteteт auagy vndokitatot.

Kérthetnéd én tőlem: Miért hogy az Papoknak meg feddése vtán, az Vr kőzőnsęges népetis feddi? Ettől vagyon atiámfia, hog nem elég te néked az Papnak hamis tanitására vetned, ez meg nem ment tégedet az bűntől az Istennek ßéki előt: Fogad meg az iót, vtállyad ő benne az gonozt, nem vgy hogy valamit ő mond, vagy iót, vagy gonozt, hogy egyaránt meg fogadgyad. Kéuánnya az Wr Isten, hogy az nép fusson az hűtetlensęgnek tudományától, ne kőuessęk azokat az bőlczésęgért, ha hamissat tanitnak, kőuessęk az Istennek egy v̄gyű igéiét az igazságnak tanitásában. Az kik ezt nem czelekőßik vtállatossâ teßik magokat, táuoly mennek az Wr Istentől, ki czak egyedűl ßent, és ki minket az ő fiában megis ßentelt, ha ő benne tellyes reménsęgűnket vettiűk. *Papok meg fed dese vtan Isten kőzőnseges nepet miert fed.*

Látodé atiámfia, hogy nem elég mentsęg az te néked az Wr Istennek előtte, tudnia illik, az Papnak gonoz tanitására vetned, Nem mondaná az Pap, ha ió nem vólna, mert bizonyára nem czak az vak vezér esik az verembe, de azt mondgya az Christus, hogy ha az vak vakot vezet, mind az kettő az verembe esik. Esaias általis fenyegetőzik ezek ellen, hogy mind az Prophéta és mind az halgató meg bűntettetik. *Esa. 29.*

Vtólßor immár (nem késem az tanitással) vegyűnk értelmet az igékrőlis, az mellyekbē emlekőzik az Iuda orßágáról, monduán:

De teis Iuda tsemeteket plántálz magadnak (auagy plántáláſt) holot én gondolkodő az én népemnek fogságának meg változtatásáról.

Nemely Bőlczek igy magyarázzák ez igéket: Az Iudais aratáſt ßerzet te néked, mikoron én meg téritem az én népemnek fogságát:

auagy

auagy: az meddig én meg térítem. Az mely ígék valamint magyaraztatnak, de nagyob részre az Bölczek ez értelmen álnak meg (noha némellyek értik az Isten anyaszentegyháznak neuekődéséről, az mellyet Iudában az bűntetésnek kőzepetteis meg akará tartani, miért hogy az Messiasnakis ez nemzetségből kelle származni, és hogy ielentene az Iudának meg szabadulását, fogságának meg térítését, kűlőn amaz tiz nemzetségnek, az az, Izraelnek fogságban maradásától. Honnan illyen tánusságot hoznak ki, hogy az Wr Isten az nagy és sulyos bűntetés kőzőttis, nem feletkőzik el az ő anyaszentegyházának tőt ígéretiről, hanem azt kegyelmessen meg akaria tartani és őrzeni, minden háborgatók és rettentők ellen, miképpen az Noe bárkáiát az kiczin haioczkát, az ő szárnyának arnyéka alat, miképpen az szent Dauid király és Prophétáis ső́l: Hogy itt az Wr feddene az Iuda orszagátis, miért hogy az Izrael gonoz-

Ioan. Vigand. in Hos.

ságos czelekődetiben részesitettenek vólna az igaz Istennek előtte. Es mint ha igy szóllana:

Mikoron én azon gondolkodnám, hogy Izraellelis iól tennék (az mint Pellicanus magyarázza) és az Iehu vnokaiának az Ieroboamnak vdeiében az Syrusoktól el foglaltatot földet ő nékiek meg adtam vólna, azonban az Iudais meg busita, bossonta engemet, és aratást szőrze magának Achas alat, veszedelmes plántálást plántált, és gonoz czelekődetnek iutálmát szerzette magának, az kit az ő vdeiében elis fog venni, midőn nem sok vdőre az Chaldaeai fogságban vitettetek, miképpen Izraelis az Assyriába. Auagy igyis magyarázhattiuk. Látom hogy ezek az gonozságban meg gyogyúlhatatlanok (az mint Gualthernak tetzik) maga azon vagyok, hogy az én népemet, ki az Izrael kőzőt az báluányozásnak fogságában tartatik, meg menczem, és ennek az ő kőuetkőzendő bűntetését ő tőllők el fordiczam. De ímé te néked ô Izrael vy plántálást szőrzet az Iudais, mert az ő czelekődetinek példaiáual az te gonoz értelmedet tudományodat felyűl halatta, és álhatatossá tőtte.

Pellicanus in Hos.

Rodolphus. Gualt. in Hos.

Ved eszedbe atiámfia, hellyén maradhat ez az magyarázat: Az hamis és Istentelen tizteletet plántáláshoz hasonlittia Christus Wrunkis, monduán: Minden plántálás, valamellyet az én menyei Atiám nem plántált, ki szaggattatik. Ha aratást értezis ez igén, vgyan ezen értelme lésen, hanem hogy az bűnnek bűntetése az igéuel niluábban ki ielentetik. Mert gyakorta az aratásnak igeién az

Matth. 15.

szent irás

ſent irás boſſu áláſt ért, az miképpen Iſtenis mondattatik arattatni az ő angyala által azokat, az kiknek immár aratáſok meg ért, az az, az kiknek immár gonozſágoknak bűntetéſe el kőzelgetet, és ha áratáſt oluaſunk illyen értelme lehet: Az Iudais Izraellel egyetemben ollyat vetnek, az kit iőuendőben nagy veſſedelmőckel kezdnek aratni. *Ioel 5. Apoc. 14. Math. 13.*

Innen immár eſſedbe veheted, ſerelmes atiámfia kereztién ember, mely veſſedelmes, az Iſtenteleneknek tudományoknak nagy ſerege, értelme, kiuel ſokan dűczekődnek, mely nagy Wrak feiedelmek haitnak feiet annak az tudománnak, és mint ha ez vólna oka, az eggyeſſęgnek és békeſęgnek. De bizonyára az ő ſokaſágoknak Iſtentelenſęge meg keménituén őket ezben, veſſedelmes aratáſt iőuendűle nekiek, az melyben el veznek. Ez az oka hogy az Wr Iſten azokat az engedetleneket, kiknek meg ſabaditáſokra őrőmeſt haiol vala, nagy veſſedelmeckel el veſſeſſe. Mint mi hallyuk és fogadgyuk az Iſtennek igeiét, és ſieſsűnk az egy fő alá az Chriſtus Ieſus alá, kiben mint tagok egyenlő értelmeckel eggyűué kőteſſűk, hogy az ő tőle nékűnk meg ſerzet őrők életet mind őrőcke birhaſſuk. Kinek adaſſęk őrőcké való tizteſſęg és bódogſág, őrőckőn őrőcké, Amen. *Sokaſagert hamiſſagot ne kőueſsűk.*

Imádſág.

VR Iſten az te irgalmaſságod ſerint czelekődgyél mi velűnk, és gondolkodgyál az mi meg ſabaditáſunkról, ved el rólunk az bűnt, kitől meg menekőduén az bűntetéſtőlis hűſűk hogy meg ſabadulunk. Rekezd minket az te ſent fiadnak az Ieſus Chriſtusnak feiedelemſęge alá, hogy az ő óltalmazáſa alat bátran nyughaſſunk, világoſitzon mi nekűnk az ő ſent igéiének világoſságáual, hogy az ſőtetſęgben az mi veſſedelműnkre el ne eſsűnk. Tábort iártas mi kőrnyűlűnk az te ſent angyaliddal, hogy őrizzenek minket az mi vtainkban, hogy valaha meg ne v̊ſsűk az mi lábainkat az kőbe. Szent lelked által ſegicz minden ióra, ſent fiadnak Chriſtus Ieſusnak neueiért, Amen.

AZ

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK HETEDIK RÉSZÉBÖL, Elsö prædikátio.

MIkor az Izrael népét oruoſlanám, ackor tetzék ki Ephraimnak álnokſága, és az Samariának gonozſága: Mert czalárdúl czeleködtenek mint az lopo, mint az toluaij egymáſt ronttiák.

2. Es nem gondolták az ö ſzüuekben, hogy minden ö gonozſágokat látom: Moſtan környül vötték öket az ö gonoz czelködetek, és én elöttem vadnak.

3. Az ö gonozſágockal vidamittiák meg az királt, és az ö hazugſágokual az fö népeket.

4. Mindnyáian paráználkodnak, haſonlatoſſok áz sütönek bé fütöt kementzeiéhöz, ki czak ackor ſzünik meg annak gerieztéſętöl, mikor az meg dagaztatot tézta meg kél.

5. Az királt öröme napián az fö népek tömlö borackal meg betegitették, öis az czufokhoz tötte magát.

6. Mert az ö ſzüuöket az álnokſághoz vgy hozzá kéſziteték alattomban,, mint az sütö kementzét, mely egéz éytzaka égh, mîg az sütö aluſsik, mint az langozo tüz.

7. Mindnyáian heuek az gonozſágban, mint az héu sütö

heu sütö kementze meg eméztik az ö biráiókat: Minden ö királyok el húllanak, de mêg is egy sem kiált én hozzám ö közülök.

8. Az Ephraim az pogán nép közzé egyelitette magát, az Ephraim ollyan mint az tüz elöt meg nem forditatot pogácza.

9. Meg ötték az idegen népek az ö ereiét, és ö nem veßi eßében, megis ößült, mêg sem veßi eßebe magát.

Ez igéknek rö uid értelme.

EZ ielen való és meg hallot igék elönkbe adgyák, hogy az Istennek v̊duössęges magua, noha önnön magában ßent és drága dolog, de midön az földbe hintetik, az az, az emberekek ßüuekben, nem mindenik esik ió földbe, nem mindenek hallyák egyenlö értelemmel, és veßik: de nemely esik kößiklárais, és vtt fęlenis, az az, az Istenteleneknek ßüuekben, és semmi iót nem ßöröz az embereknek keménysęgére nézue, söt mint az pók mêg az ió ékös fürölis kösérüt ßéd és mérget, ez képpen az vakmerökis, az Istennek igeiéböl véznek magoknak veßedelmet, mint egy Cain és Lamech.

Nem külömben történt az ßent Oseas Prophétának dolga, ki midön feddene az Istentelen vakmerö és kemény embereket, nem hogy meg térésre való alkalmatosságot vönek az Prophéta tanitásából, de söt naponként terhesitik és nehezitik vala önnön magokat bünnel, nem fogyattiák vala, de többitik vala az ö Istentelen sok gonozságokat, miképpen Noe Patriarchánakis lön dolga az ö tanitásaual, nem vöue sem fogada azt az hütetlen világ, de meg érze iöuendöben az ö hütetlensęgének iutalmát, midön vizzel az Wr Isten el foyta és el burita öket.

Tanácz annakokáért minden embereknek, hogy az Isten igeiének maguának legyenek ió földeij, vegyék nagy böczülettel, ßeretettel, és haznossan, az Wrnak ßolgainak ßáiok és irások által, ezt az menyei és örök élet adó ßent kenyeret, hogy mind ez ielen való világon, mind az köuetk özendö örök életben haznát és ereiét érezzék ennek, Ne iádzék senki ne czufolodgyék az Wrnak igeiéuel, mert

uel, mert nem az tanitón tessük bosszút ezzel, ha meg vtállyuk az ő tanitását, miképpen nem ővé az besséd, az képpen nem ő raita lésen az bosszu, Istené az besséd, ő rea megyen az gyalázat. Ha ezt halgatod, meg nem vtálod, Istentől való vagy: ha nem halgatod, meg vtállod, ördögtől való vagy, miképpen Christus Wrunk mélotán bizonittia, az vakmerő Sidok, és minden engedetlenek ellen. Sok ielés dolgok vduősségés tanusságok adattatnak elő ez ielen való letzkében, az okáért nem késem semmit, de az magyarázattiához örömest hailok. Léssen annakokáért tanusságunk erről, tudni illik:

Ioan. 8.

Az nagy vakmerőségről es kemenységről, mellyeckel az Izrael nepe busittia vala az ő Vrat Istenet, mennel inkab intetenek az Istennek igeieuel az meg teresre, annal inkab restebbek voltak az bünnek el hagyasara, az büntetes elötte leuenis.

AZ meg vakúlt és engedetlen Izrael népét, ez ielen való és meg hallot igékben, hasonlittia oly gonoz és vakmerő emberhőz az felséges Vr Isten, kinek midőn az ió Oruosnak Doctornak akaratiára és kéuánságára kellene magát hadni, nem miueli azt, de az meg sokot és kemény terméssete szerint, az Doctornak Oruosnak ió tanáczát, oruosságát meg veti, és az ő engedetlenségéuel az ő betegségét örögbiti.

Mikor az Izrael népét oruoslanám (igy szól az Wr Isten) ackor tetzék ki Ephraimnak álnoksága, és az Samariának gonozsága.

Az az, Mikoron az Izrael népét oruoslani akarom vala az én szent igémmel és tanitássommal, és az bűnért mint ió Oruos megis keseritem vala őtet az én iremmel, hogy inkáb tartoztassam őtet az ő el indúlt sok Istentelenségétől gonozságától, imé mi lőn: Nem hazsnálok én ő nálok az én tanitássommal, ióra való intésemmel. Ephraimnak álnossága és Samariának gonozsága ki tetzék. Nem hogy fogatták vólna az én intésemet tanitássomat, sőt anniual inkáb örögbitték vétkőket, hogy az kit az előt titkon czelekőttenekis, niluán valóuá téuék. Ellenem szembe szökének, és az vétkektől nem akarának meg tartozódni. Az Ephraim városán, és az Samariánis czak az Izrael országa értetik. Ezért neueztetnek penig, miért hogy ezek valának az fő városok, kikben az fő népekis laknak vala, az kik okaij valának és az bűnre botránkoztató példa ádoij az közönséges népnek.

Samaria es Ephraim miert neueztetet.

De kérd-

De kérdhetik vala az népek: Miről feddez, miről intez? Okát adgya, semmit nem késik, monduán:

Mert czalárdúl czelekődtenek, mint az lopo, mint az toluay egymást rontiák.

Czalárdoknak neuezi és hazugoknak előßőr, mert czak kép mutatással tettetessęggel czelekőznek vala, hogy már Istennek valami ió és kedues dolgot, holot rakua valának sok vtállatosságnak bűneiuel. Lopóknak, toluaioknak, kik egy mást rontiak, neuezi, mert egymást, az hűtetlensęgnek gyűmölczéuel, tudni illik, fősuénysęgőckel, vsorálkodásockal, raggadozásockal, erőßak tételeckel, paráználkodásockal, réßegsęggel, és egyéb vtállatos vétkeckel, nem külőmben éßik és rontiák vala, mint az toluaiok, lopók, ßoktanak czelekődni az embreckel, kik semmi kőnyőrűletessęguel, kéméllésſel ninczenek hozáiok.

Ez igékből aztis eßűnkbe vehettiuk, hogy az Istennek igeiének ereiét haznát nem egyaránt ßokták az emberek venni. Mert miképpen az oruosság, mellyet az Wr Isten minekűnk az mi betegsęgűnknek kőnyebbitésere ezkőzzűl rendelt, nem egyaránt ßokta az emberben az ő ereiét meg mutatni, mert nemellyeknek egéssęgőkre ßolgál, nemellyeknek halálokra: Ez képpen az Istennek igeié őnnőn magában minden embereknek vduőssęgére haznos oruosság, de hogy ezzen ige nemellyeknek halálnak illattia, az az ò terméßettől, meg romlot állapattól, vagyon, az miképpen ßent Pál apostalis mondgya, hogy az Istennek tőruénye (ki ßentsęg, igazság) halalára vólt. De meg mondgya okát honnét vólt ez, mert maga kérdést czinál, és mond: Az ió énnékē halálos lőtté? Mert ez előt azt monda, hogy az tőruény ő magában ßent, amaz paranczolatis ßent, igazság és ió. Felel annakokáért, és mond: Táuul legyen az, sőt inkáb, az bűn (hogy az bűn meg ismertetnék) énnékem halált nemzene az által, az mi ió vala, hogy amaz paranczolat által az bűn én bennem fölőtte igen naggyâ lenne. Mert iól tudgyuk, hogy az tőruény lelki, de én testi vagyok, és rekeztettetet az bűn ala.

Isten igeiet nem egyarant veßik az emberek.

Rom. 7.

Hogy penigten az vyonnan ßűlettetet kereztiénekben az Istennek igéie vduőssęges mag, az vagyon ettől mert ezzek az Isten lelke ihléseből az bűnt meg ismerik, az igéhőz adgyák magokat, ezben győnyőrkődnek, és az test ellen testben akarnak élni. De az haragnak veßedelemnek edénij, midőn az bűnnel ők vgyan hiznak,

ez az ő gyönyörűségök, ezt szeretik: az Istennek igéjét, ki ez ellen tanit meg vetik, ez ellen tusakodnak hadakoznak. Az miképpen mind ez két féléknek á llapattiokrol, az S. Dauid és Saul igen szép példák. Mert ezekbenis az Isten igeiének gyümölcze nem egyaránt terzet.

Saul az Istennek paranczolattiát meg szegi niluán, és ellene ál, az Amalechitáknak le vágatások felől. Dauid meg feddetik az paráznaságért és gyilkosságért, az Nathan Prophéta által, az Istennek igeiéből. Előmmel veszi ezt Dauid, és magais könyörög az Wr Istennek igy, hogy meg mosattassék az ő bűneiből, és tiztitassék ki az ő álnokságából. Az Ieruſalembeli nép az Istennek igeiét az S. Péter tanitása által vduősségessen veszi, az mely igét az Papi feiedelmek és irástudók meg vtálnak, és az Christus ellen inkáb vgyekóznek hartzolni.

1. Sam 15.
2. Sam. 12.
Pſal. 51.
Act. 3. 7.

Vőd esedbe azért, hogy nem az Isten igeiében vagyon az gonoz és veszedelem, kit az szent Dauid az hétszer meg tiztitatot ezüsthöz hasonlit, de te benned vagyon te hűtetlen, parázna, reszeges, gyilkos, toluay, valaki az vagy, ki az Isten igeiének vduősségesmaguát meg foitod az te szüedben, hogy magához illendő gyümölczőt te benned ne teremtheſſen

Touábba az mint meg érdemlik, az feddéstől nem szűnik meg az Wr, okát adgya mely méltán és igazán esik az ő dorgálása:

Es nem gondolták az ő szüekben (igy szól) hogy minden ő gonozságokat látom.

Mint ha igy szóllana: El annira vak és eztelen ez az nép, nem hogy én felőlem kőzönségessen szóllana és beszélleneː de még czak magában szüében sem gondolkodik én felőlem, noha az én Istení gonduiseléſemet ez egéz világnak létele állása bizonittia, ennek minden részeiből világoſſan ki terzik, de ők engemet itéluén valami hiu olkodónak, mint embert lenni, azt vélik ők, hogy nem látom az ő czelekődetőket. Arról feddik és haragszik itt az felséges Isten, az kik emberek előt talám szégyenlik az vétket niluán, de Istent vaknak és sűketnek alituán, az titkon való bűneket meg czelekőszik, mint ha az Wr Istenis czak az niluán valót látnáia, nem az titkon valót.

Iſtent ne itéljük vaknak.

Szép példa vagyon erről *in vitis patrum*: Hog midőn egy iámbor atiát, szent embert egy neműnemű fertelmes asszoniállat az vétekre, paráznaságra ingerlene, az Atia meg akaruán ez asszoniállatot czu-

Lud in vitis patrum.

latot czufolni, és nem vgy meg czufolni mint iámborrá tenni, monda néki: Iőy vtánnam. Vőue őtet az kőzőnſęges ſok nép kőzzé, és mondá néki: Ter ide, és az mint akarod im paráználkodom veled. Látuán az aſſonyállat az ſokaſágu népet, monda: Hogy hogy czelekődhettiők azt enni ſántalan ember előt, meg őlnének. Felel az Atia: Ha az emberektől ſégyenled, menniuel inkáb ſégyenlened kel Iſten előt, ki az ſőtęrſęgnek titkait ki níſatkoztattia. *Ephrem Atia.*

De az embereknek illyen gonoz ſokáſokról és vélekődéſekről, kik az Wr Iſtent vaknak ſűketnek alittiák, midőn nem emberek előt, de titkon, házokban bé rekezkednek, paráználkodnak, réſſegeskednek, egyéb vndok vétkeket meg czelekőznek: az ſent iráſis panaſolkodik, és ſól. Hogy mond S. Dauid ez felekről? Igy ſól: Azt mondgya az bolond az ő ſűuében, Ninczen Iſten. Es iſmet, ſóluán az Prophéta az gonoz czelekődetekről, mond: Es azt mondgyák: Nem láttia az Iſten, és az Iákobnak Iſtene nem tudgya. Chriſtus Wrunkis, minden ſenteknek Wra, ez vakmerő teremętetről panáſolkodik, amaz gonoz ſolgának példaiának elő hozáſában, ki ingyen ſem reméllí az ő Vrának haza iőuetelit, és addig minden gonozſágot el czelekőſik. Meg iegyzették ez mondáſokat az Wrnak Apoſtaliés, az kik az bizontalan napról, óráról, és vdőről ſólnak az ítéletre való el iőuetelben. *Pſal. 14.* *Pſal. 94.* *1. Theſ 5.* *2. Petr. 3.*

Gondolodé atiámfia, hogy ez fęle vakmerő keményſęgnek ne légyen bűntetéſe, midőn az Wr Iſtent auagy titkon auagy níluán való bűnődnek czelekődetinek látáſában, vaknak ſűketnek alitod? Ne gondollyad atiámfia, mert valóbā nē igazán gondolkodol erről. Hallyadza hogy mond az Vr ez mai letzkénbenis az Oſeas által: *Iſteni bűntetés.*

Moſtan kőrnyűl vőtték őket az ő gonoz czelekődetek, és én előttem vadnak.

Az az, nem fęlt ez az nép én tőlem ſemmit, az maga lelki iſmeretiuelis hartzolt, de bizonyára nem léznek bűntetlenek és ſabadoſok. Mert vagy akariák vagy nem, de az magok lelki iſmeretí ellenſęg gyanánt lęſſen ő nekiek, az fogia őket kénozni, mardoſni, buſitani, mert noha azt gondollyák, hogy én nem látom czelekődetőket, de bizonyára níluán vadnak előttem minden dolgok, és lęſſen oly vdő, hogy meg bűntetem ő bennek az vétket.

Oh Wr Iſten nem czak az Izraelitákat, Sidó nemzętſęgét illetí ez az feddés, mi ſem vagyunk iámborobbak, ártatlanbak, iól tu-

dod ő náloknál. Meg czelekőßük az bűnt titkon, hogy már, oly iámboroknak ßenteseknek mutattiuk magunkat az kőzőnsęges nép előt, mint ha czak most ßállottunk vólna le menyorßágból Nem fed sem dorgál meg minket ezért senki, meg sem bűntet: De bizonyára (miképpen te igaz Isten) mondád az gyilkos Cainnak, az bűn az aito előt fekßik, az mi magunk lelki ismeretit támaztod hohérűl minekűnk, ki hartzol ellenűnk, mit ßerez egyebet, hanem kétsęgbe esęst és őrőcké való veßedelmet.

Lelki ismeretűnk magunk hohere.

Magunkis vtalnánk az bűnt, kit az előt nagy győnyőrusęggel czelekődtűnk, mint ßent Pális ßól az Galatia városbélieknek monduán: Miczoda haznatok vala ezből, az kit most ßégyenletek? Saul és Iudas példa erről, kiket mêg ingyen az bűnért senki sem vádól sem kárhoztat vala, mind azon által ő magok eßekbe véßik vétkőket, ketsęgbe esnek, meg őlik magokat, és őrőcké el veznek.

Veßedelmes dolog bűnben fekűnni.

Látodé atiámfia, mely veßedelmes dolog, az bűnben fekűnni, lelkűnk ismereti ellen bűnt czelekődni, és vgyan ezentől meg feddetni, mint az mely orßág meg hasonlik ő magában el puztúl az, niluán ßól az Christus: az képpen ha magunk meg hasonlunk magunkban, hidgyed hogy el veßunk.

Mit kel mielnűnk ha el nem akarunk vezni.

No mit miellyűnk tahát hogy el ne veßßűnk? Ismeriűk meg az bűnt előßőr, mert ez kéuántatik, vadollyuk bűnősőknek magunkat az mi Istenűnk előt, kériűk az ßent lelket az bűnnek meg vtállására, és el hagyására, fordullyunk jóra, és az Atia Istennek kegyelmét, az ő ßent fiának az Iesus Christusnak érdőmeiért, bizonyossan váriuk.

Hallyuk az Wrnak igeiét mêgis, mellyel ßól az Oseas ő Prophétáia által: Mert látuán az Wr Isten, hogy az ő kőzőnsęges meg feddéseckel, mellyeckel az engedetlen népet feddi vala az bűnért, nem sokat haználna, térűl az kiuáltképpen való meg feddésekre, és niluán valókra igy ßóluán:

Az ő gonozságockal vidamittiák meg az királt, és az ő hazugságockal az feiedelmeket.

Ez igékben feddi őket az ő Wroknak paranczolattiához való engedelmessęgekért, az gonozságnak Istentelensęgnek czelekődetiben: Es miért hogy az Izraelbeli királyok vy és hamis báluányozó czelekődetőket tizteleteket az végre rendeltenek ßőrzőttenek hogy az nép az áldozatra az Ierusalembeli templomban, az Isten paranczolattia

ezolatttia ſerint, fel ne mennyen, és ez mód és ok által valamiképpen az Dauid házához vyonnan ne haiollyon, mert ezképpen az ő Iſtentelen ſándékiokat orſágoknak meg erősítéſek felől, véghez nem vihették vólna. De mint ennek előtte, azképpen moſtanis fedi és kárhoztattia az Vr Iſten ezt az ő czelekődetőknek vétkét, és azt az czelekődetet, az mellyet az nép az ő királlyához feiedelméhőz ezbeli állapattiában engedelmeſſégnek vallya vala lenni, azt imé az Wr Iſten hazugſágnak és gonozſágnak neuéuel illetí. Gonozſágnak ennekokáért, mert ezt allattomban, iól értuén, mely veſſedelmes légyen, mind azon által meg czelekőſik vala. Hazugſágnak ezért, mert magokat mind azon által Iſtennek igazán tiztelőinek vallyák vala, maga attól régen el hailottanak vala. Ez ő, embertől inkáb, hogy ſem az Vr Iſtentől való ſelelmőknek és gonozſágra való engedelmőknek bűneiért büntetéſeckel fenyegeti az Wr őket. Honnan mi nekünkis vagyon mit tanólnunk: Menibenlegyunk engedelmeſek az mi feiedelműnknek, Vrainknak, biráinknak. *Meniuel legyünk teſti Vrainknak engedelmeſek.*

Mert noha azt mondgya az S. Pál apoſtal, hogy minden lélek az felső hatalmaſságnak, az az, feiedelmeknek, Vraknak, engedelmes legyen: Szent Péter apoſtalis ezt paranczollya, hogy az mi Vrainknak, előttünk iároinknak, engedelmeſek legyünk: de azért igazán ſólnak az Apoſtálok, és mélto dolgot kéuánnak, de minekünk meg kel gondolnunk, az engedelemnek határát és tzéllyát, és nem mindenben legyünk engedelmeſek. Az feiedelmek is penig és Vrak meg gondollyák, mely méltót és ne méltatlant kéuánnyanak az ő álattok valoktól. Mert nem minden engedelmeſſéget iaual és diczir az Wr Iſten. Nem ſabad az feiedelmeknek, Vraknak Biráknak, tiztartóknak ollyat paranczolni, mely az égi Iſtennek tiztelſſége ígeie ellen, és az közönſéges iő rend tartáſnak ellene való légyen. *Rom. 13. 1. Petr. 2.*

Ha peniglen annira mag vakúltak, és oly vakmerők, hogy ez ellen czelekődni paranczolnának, mint ha báluányozáſra, méltatlan ember őléſre, paráznaſágra, réſſegeskődéſre, és egyéb vndokſágnak czelekődetire paranczolnának, kőuetni kel az Iſtennek és iobbágyoknak ſent Péter Apoſtalnak amaz közönſéges reguláját, és ezt kel felelni az ő Vroknak: Iob Iſtennek engedni, hogy ſem embereknek engedni. Auagy kőuetni kel Daniele és az ő társait, Sidrachot, Miſachot és Abdenagot, kik az Nabuchodonozornak méltatlan és gonoz kéuánſágára, az fel emelteted arany báluány képek- *Act. 4. 5.*

Dan. 3. nek imadása és tiszteleti felől mondának: Nem szükség minekünk erről ez dologrol meg felelnünk néked, Imé az mi Istenünk, az kit tiszthelünk, hatalmas ki szabaditani minket az égő tüzes kementzéből, (mert ezzel fenyegeti vala az király őket) és az te kezedből király ki veszen, auagy ki vehet: Ha ki nem veszenis, tuttodra légyen király, hogy az te Istenidet mi nem imádgyuk, és az ozlopot, mellyet fel emeltél, nem tiszthellyük.

Szent Pál apostalis inkáb haila arra, hogy feiét vegyék, hogy sem az vndok és kegyetlen Nero Czasárnak Istentelen paranczolattia véghőz mennyen. Nagyob rézre minden szentek ferfiak és asszonyállatok ezért ontották ki nagy álhatatossággal vérőket hogy az hűtetlen feiedelmeknek, Vraknak, Istentelen paranczollattiok-nak nem akartanak engedni. De az kik az Istennek tartozó engedelmességekről el feletkőzuén inkáb kezdnek embertől, hogy sem Istentől, felni, inkáb akarnak embernek, ki czak az testet ölheti meg, hogy sem minr az Istennek, ki mind testestől lelkestől meg ölhet, miképpen Chrístus Wrunk szól, engedni: soha bűntetés nélkül nem maradnak. Mint iára Saul, hogy kedueze Isten paranczolattia ellen az Amalechitáknak királlyának és az ő barmainak: vgy tetzik hogy el táuozék tőle az Vrnak lelke, meg őle magát, és őrők vesedelembe meriteték. Iudas azonképpen nem fogaduán az Chrístus Iesusnak intését, enged az Papi feiedelmeknek tanáczának és paranczolattiának, Mint lőn dolga? Ezis meg őle magát, mint S. Péter iria, és az ördőgőckel vagyon lakása.

Meg büntettetetnek kik embertől, nem Istentől felnek.

1. Sam. 15.

2. Sam. 16.

2. Sam. 17.

Engedelmesek legyunk feiedelmünknek. Rom. 3.

Az mi penig néz az Istenes és az Isten igeiéhőz illendő paranczolattiokat az mi feiedelmünknek, Vrainknak, engedelmesek legyünk ő nekiek igenis, mint kiket az szent irás Istenneknekis neuez, és szent Pál azt mondgya: Valaki ellene támad az hatalmasságnak, feiedelemségnek, az Isten rendelésének támad ellene, az kik penig ellene támadnak, ő magok büntetést szőrőznek magoknak. Az földdel nyelete el Isten Choret, Dathant, és Abyront, hogy nem engedének az Moysesnek, ki az Isten népének vezére vala. Absolon, Achitophel hogy nem engedének az Dauidnak, meg büntettetének az Wr Istentől.

Ezen kűűl meg hallád atiámfia, hogy az Sidó nemzetség, nem czak lelki, az az, báluányozó, de egyszer s mind lelki és testi paráznais volt. Nem vétkezem penig semmit benne, ha ez kőuetkőzendő igéketis mind az lelki és az testi paráznaságra magyarázom

mondattat-

mondattatni, mert gyakorta és mindenkor inkáb, az lelki paráz-nálkodás, az az, báluány imádás, kőueti az testi paráznaságot s, mint ez ki tetzik az Tőrőkőkből, Pápásokból, és egyéb erethnekekből. Kőzensęgessen feddi tahát az Prophéta ezekről őket, midőn lát ez vétkektől minden rendbelieket el buritattatnak és el metetetnek lenni. Es igy ßól:

Lelki parazna sag testit vonßon vtanna.

Mindnyáian paráználkodnak, hasonlatossok à Sűtőnek bé gyuitot kementzeiéhőz, ki czak ackor ßűnik meg annak gerieztésętől, mikor az meg dagaztatot tézta meg kél.

Gyuitot kementzehőz Sidok hasonlatossak.

Hasonlittia az engedetlen népet az égő és meg geriet kementzéhőz, ki előb meg nem ßűnik az ő rettenetessęgétől, hanem ha az mi végre bé fűtetet, ha azt véghőz vißik: Ez képpen ez az népis mind az lelki mind az testi paráznaságnak bűnének czelekődetiben mind addig ragyag, buzog és ég (mint az dűhős eb ki vetet nyeluel) miglen véghőz vißi az ő gonoz ßándékát és v̊gyekőzetit.

Hasonlittia az Prophéta az paráznaságot, kit ez mostani latrok czak bűnnek sem tartnak, az bé gyuitot kementzéhőz, nem czak az buialkodóknak égő gonoz ßerelmekre nézue, de az ő romlásra és el veztésre nézueis. Hogy mint az be gyuitot kementzébeli fa el romol, el véz, semmié léßen az tűz miat: vgy ez fęlékis el romlanak, őrőcké való veßedelembe esnek az ő paráznaságok miat, auagy az tűz miat, az az, az Istennek haragia miat, kit az ßent irás meg eméztő tűznek val lenni.

Paraznak feddetnek.

Nékedis ßól itt az Istennek igeie, te parázna, felesęge hagyot, iobbágya felesęgéuel latorkodó, ha illyen vagy, tér meg, had el az te vndokságodat, mert ha meg nem térz, el vezt az Wr Isten. Tudodé hogy az Beniamin nemzetsęge, czak egy Leuita felesęgének meg ferteztetéseiért, mind le vágattaték az Wr Istennek haragia altal. Sodoma Gomorrha, ezért sűllyede el. Sőt ßent Dauid király, noha Istennek ßerelmes ßolgáia vala, de az paráznaságért hóltig való háborusággal insęgeckel bűntetették meg.

Ha penig ßerelmes atiámfia őrőmest nem akarnál ez vétekben lelegzeni: Tudodé mit mielly? kéried az Wr Istent, kőnyőrőgy ő néki, hogy az ßent lélek Isten templomának maraßßon téged mind végig lenni. Te magadis penig ez oktalan vétekre va-

Paraznasag ellen valo oruossag.

ló vt nilásokat, gonoz ezkőzőket meg lásd hogy el táuoztasd. Mert miképpen az hirtelen fel gyulat tűz, czak kiczin vízzelis meg ólattathatik, de ha erőt veszen, még sok vízetis hasontalanúl veztes rea: Ez képpen teis ha az vétekre ingerlő gonoz ezkőzőckel nem élz, mint ha semedet minden felé való el fordulástól meg tartoztatod, kezedet vezteg tartod, lábodat béklyóban tartod, száadat az mosolyodástol tartoztatod, elméd et gonoz gondolatokra nem boczátod, meg hűd. hogy noha fő dolog az Istenhőz való kőnyörgésedis ezben ez dologban, de az gonoz ezkőzőknek el tauoztatás sais nagy segitség te néked erre.

Mint iára amaz nagy szent ember Dauid ő ki tekénte palotaiából az ablakról, láta hogy az Vrias feleségge Bersabe asszony ott mosódnék, nem czak paráznalkodék az asszonnyal, de még annak fő lőtte az iámbor Vrias vitéz fő embertis meg öleté. Nem álla elene az buiaságra indító gonoz ezkőznek, imé mely nagy rettenetes két nagy vétekbe eite ez őtet, paráznaságba és gyilkosságba, kiért(noha az Wr Istennek, az mint mondám, kedues szolgáia vala az az Dauid) vgy meg vere ez világi életében, hogy mind halalának oraiáig czak merő siralom, bú, bánat vala az ő élete, az mint megis izente vala az Vr ő néki az Prophéta által, hogy az ő házától az fegyuer soha el nem táuozik,

Dauid az paraznaságert mind holtig bűntettetet.

Ez fele gonoz ezkőzőknek el tauoztatásról szól az Iésus Syrachis, monduán: Szégyenlyed az parázna asszonyállatra való nézésedet. Ismet: Az házaságban élő asszoniállatról való gonoz gondolkodásodat el táuoztassad. Az leánnak tiztaságát kéfertened, és annak ágyához menned. Az ki szeméuel hunyorgat gonozra vgyekőzik: és az ki tudgya azt, meg vonsa magát attól. Mond az Bőlcz Salamonis: Az ki szemmel hunyorgat bántást szerez, és az ki bolond aiakiual meg bűntettetik. Térek immár az igékre.

Syrach. 41.

Syrach. 27.

Paral. 10.

Az mi királyunknak napia szenteltetik. Auagy Az királt örőme napián az fő népek tőmlő borockal meg betegitették, őis az czufokhoz tötte magát.

Az mely igékben az Oseas által az felséges Isten az Sidó nemzetségét egy gonoz szokásáról tiltia, tudni illik, amaz minden ezstendőben szokot mértékletlen lakodalomról, melyet az feiedelmek

auagy szűle-

auagy ßűletéseknek, auag tiztekre való fel emeléseknek, auagy koronázattionak emlekőzetire ßerzettenek és tőttenek. Ez ßokás penig őnnőn magában mostanis, az én itéletem ßerint, nem vólna feddendő, sem penig tilalmas, mert méltó vólna mind ßűletésűnk napiát, mind penig az vtán az Istennek velűnk tőtt iótételit, emlekőzetbe, hálaadásnak okáért hoznunk, és ő ßent felsęgét az mellet segitsęgűl hinunk, hogy tarczon meg minket az ő ßerelmében, légyen segitsęg az mi tiztűnknek el viselésęben. Mondom ezen végre nem vólna artalmas ez az ßokás, de ártalmas és tiltalmas, az menire immár az emberek gonoßúl kezdettenek élni, nagy mértékletlenűl és az bűnőknek gázolásának heuerésęben.

Szűletesűnknek napiat io vegre meg tarthatiuk.

Két dolgot ád annakokáért ez igékben az Prophéta elő, az mellyek mind az Sidó népre, mind mi reánk nézendők és tartozandók: Előßőr azt mondgya: Hog az nép az királt meg réßegiti tőmlő borockal. Az mely igékuel az réßegsęget feddi, az mellyeckel az ő királlyokat erőtelenitik vala, hogy azt meg bolondituán inkáb az ő akarattiok ßerint véghőz vihessenek minden dolgot. Régen ez vala ßokása az Sidó népnek tiztre való fel emelésben, de most sem hagyattatot el az mi népeink kőzőttis. Mert mostanis semmi fęle lakadolom, nag mértékletlen és Istentelen tobzodások, réßegezkődések nélkűl nem lehet:

Kiralt meg reßegiteni miczoda.

Gonoz ßokasok vadnak az tiztre valo fel emelesben.

Mint, vagy királt, Czáßárt, Capitánt, Ispánt, Birót, Eskűtet teßűnk, mindnyáian oztán az nagy tobzodásra réßegeskődésre adgyuk magunkat: Vgy nem az, az mi az Tobias menyegzőiéről mondattatik, hogy őttenek és ittanak álduán az Wr Istent, de ez hogy őttűnk, ittunk, és fel kőltűnk iádzani, nagy igazán mondattathatik az mi lakodalmunkról. Minden dolgunknak végezésűnknek czak mind bor ital, réßegsęg az végi, sőt immár, mêg az halottas házis alig ismertetik meg az menyegző háztól, holot azt mondgya az ßent Pál, hogy az siróckal siriunk. Ha az Oseas Prophéta élne, vallyon mit mondana, mit feddene minket?

Meg az halotas hazis neuetest erdemel most.

Másod dologról arról feddik az Oseas: Hogy őnnőn magais az király az czufokhoz tőtte magát. Az az, hasonlóuâ lőt az czufolókhoz, ezeket nagy bőczűletben és nag győnyőrűsęgessen tarttia. Társa lőt ő nekiek minden gonozságnak czelekődetiben. Miért illyen? Miczoda ennek az oka, kérthed ned? Mond:

Mert az ő ſűűőket az álnokſághoz vgy hozzá kéſitették alattomban, mint az sütő kementzét.

Másodſoris ezen meg mondot haſonlátoſságra tér az Prophéta, mellyel azt adgya elő, hogy az fő népék, feiedelmek, nem maga gondolatlanúl, auagy tudatlanúl, de niluán akarattiok ſerint czelekőznek illyen vtállatoſságokat minden vndokſágokra, buialkodáſokra rea téruén, és királyokatis rea vezetuén. Mert miképpen az Sütő, ki noha aluſik éyel, de előſőr meg geriezti az tűzet az kementzében, hogy mind reggelig hew lévén, álkalmatos és illendő leheſſen az kenyérnek meg ſütéſére: Ez képpen ezekis noha alunni és nyugodni láttatnak, mind azon által azt az vdőt ártalmas gonoz gondolkodáſockal mulattiák, hogy az miről gondolkodnak minemű leg könnyeb móddal viheſſék véghőz.

Gonoz tanácz ártalmas.

Innen eſedben veheted atiámfia, mely ártalmas veſedelmes Czáſárok, Vrak, Királyok mellet az hamis és gonoz tanácz, kik auagy az ő haznoknak okáért, auagy hogy feiedelmeket, Vrakat, réſeſithеſſék az gonozſágban, erre módot és alkalmatoſságot mindenkor kereſnek. Kedueſek ez félék nemely Vraknál, feiedelmeknél, de az menit haználnak vélek, az példák meg mutattiák. Mit haznála Roboam királnak az Salamon fiának az gonoz ifiu tanácz? Azté, hogy Orſágának nagyob réſétől meg foztá, és mindeneknél

Eſth. 5. vtállatoſsá lőn? Az Hámanis az Ahaſuerus királynak veſedelmes tanáczot ád, az Sidóknak meg ölések felől, kiért az Király az Istennek bűntetéſét el nem kerűli vala, noha Haman érdeme ſerint meg bűntetteték. Ez féle hamis és álnok tanaczadókról és tanáczokról igazán mondgya Iobnak eggyik barátiais, hogy az Wr az Bölcze-

Iob 5. ket meg fogia az ő czalárdſágokban, hogy mind azoknak tanáczok, kik ő ellene tuſakodnak, haſztalanok legyenek. Iſmet: ki az álnokoknak gondolattiokat ſemmié teſi, hogy ſemmit az ő kezeckel véghőz ne viheſſenek.

Ez féle gonoz tanáczoktól vagyon moſtanis ez ielen való világban hogy az Czaſárok, Vrak, Királyok, feiedelmek, iámborok, (azokról ſóllok az kik ollyak) de az tanáczok latrok, kik az ő Vrokat mindē gonozſágra álnok ſin alat rea veſik, mellyeknek tanáczok noha valami keueſsé láttatik vírágozni, de meg czalatkoznak az ő gondolattiokban, és el veznek az ő tanáckozáſokban. Mert

az Wr

az Wr az Prophéta által azt mondgya, hogy ezeknek tanáczoknak eßét vezti. Az igéknek tőb réßét hallyuk.

Mikoron az Oseas az fő népeket, királyokat, az bűnért meg feddette vólna. Tér az közönſęges népreis (mert gyakorta igaz a-maz mondás: Iámbornak iámbor ſolgáia, latornak lator ſolgáia. Es az minemű az Wr, ollyan az ſolga) és mond:

Mindnyáian heuek az gonozſágban.

Az az, kiki az ő gonózſágára enged, mint az ſűtő kementze, ſem hűtekről, ſem az kűlső ió rend tartáſról nem gondolkodnak. Az ő feiedelmeknek példa adáſockal, méltóſságockal ſemmi gonoztól meg nem tartozódnak. De nem feletkőzik el az Wr ezeknek bűn-bűntetéſekről is, mert igy ſól: *Közenſeges nepek feddetnek.*

Meg emęztik az ő biráiokat: Minden ő királyok el hűllanak, de mégis egy ſem kiált én hozzám ő közűlők.

Az mely igékben az Wr Iſten az népnek veſedelmét ielenti, ki előßőr ennek feién kezdetet, az az fő népein, az mint ezeknek is bűntetéſeket meg monda, mert el feletkőzuén ezek mind az kűlső, mind az belső rend tartáſokról, naponként pártolkodáſokra vyab vyab háboruſág ßőrzéſekre haiolnak vala. Hogy ez igaz légyen im meg bizonitom. Hallyad: Ieroboam királlyá leuén, ki alat az Sidó orßág láttatot győzedelmeſnek, és vgy mint virágiában lenni, naponként az népek veſedelmes dolgokat kezdnek vala, hogy az koron az orßág inkáb mondathatot latroknak barlangiának, hogy ſem mint orßágnak, holot az Zachariáſt az Ieroboam orßágláſának hatodik holdnapiában meg őle az Sellum: Viſont ez Sellumot meg őle az Manahem feiedelem, midőn czak egy holdnapig orßágolt vólna. Ez Manahemnek fiát az Phaceat, meg őle iſmet az Romeliának fia Phacee. Ez Phacee nagy nyomoráitúl, ſok haboruſággal, noha húz eztendeiglen királykodék, de ez ellenis fel támada végre az Hoſeas, az Elának fia, és meg őle őtet. *Sido kiralyok közót ſok haboruſag.* 2. Reg. 15.

Eßedbe veheted ezekből atiámfia, mely ßőrnyű pártolkodáſok voltak azban az vdőben az közönſęges néptől, vgy mint ez ielen való letzkénkben, kikről igazán mondgya az ſent Oſeas Prophéta, hogy az ő Biráiokat meg őtték, és hogy minden ő királlyok el hullottanak. De mind enni ſok veſedelmes dolgokbanis czelekődetekbenis

detekbenis oly meg vakúltaknak és keményeknek mondgya az Prophéta őket hogy meg sem kiáltonak az Wrhoz az ő orßágoknak illyen nagy és romlásra közelgető állapatiokban, de inkáb (mint erről ide előb vólt ßóm) az emberben biznak vala, külső segitsęgekhöz frigyhöz Isten óltalma kűuűl bizuán. Az kik miat ők, nem meg óltalmaztattanak, de meg rontattattanak.

Sidok nagy bolõdsaga köz az magyarockal.

Nem illeneké ezek ez beßédek és igék ez mi mostani világunkhozis? Adna Isten hogy iobbak vólnánk ezeknél, de bizonyára igenis illenek. Láttiuk az királyoknak, Czáßároknak, Hertzegeknek, Vraknak, fő népeknek erkölczőket, kiknek az Oseas Prophétáual eggyűt énis igazán mondhatom, hog az bor el vőtte eßeket. Nagyob rézre czak lakás réßegezkődés dolgok. Tiztekben ez miat tunyak, restek, eßetlenek. Mert igazán mondgya egy vers, hogy az bor, az az, az réßegsęg semmi mértékletes dolgot nem ßőrőz. Az Bőlczis igy ßól: Az bor czufolóuâ téßen (az borral való gonoz éléſről ßól) és az réßegitő állat háborgóuâ, és valaki azban győnyőrkődik nem léßen bőlcz. Ez fęlek, nem kűlőmbek mint egy báluánnyâ léuén, semmi ió intéssel ióra meg nem lagyittathatnak, de czúf és bolondhoz illendő ßokásokat magokban terméßetté változtátuán, mind életekben mind beßédekben trágárkodnak.

Nem ßollok az iamborarol.

Pro. 20./1.

Ezekről azért az fő rendekről feiekről az tagokrais rea ßál az gonoz botránkoztató élet, mert miképpen az főnek faidalma sokára az tagokatis meg ronttia: igy az feiedelmeknek, elől iáróknak czelekődetek az közönsęges népreis rea árad, mint az Sidókonis meg eset ez dolog. Nám hallál arról. Es ha tellyesęggel meg romol, mind fő, mind tag, mi lez? Semmire ió. Ez képpen ha mind Vrak, feiedelmek, fő népek, közönsęges rendek meg veznek, nem várhatz egyebet atiámfia ßőrnyű veßedelmeknél. Annakokáért illyen feiedelmekről és orßágról igazán ßól az Bőlcz Salamon király, monduán: Iay annak az földnek az kinek királlya gyermek, és kiknek feiedelmek reggel éznek. Kőnőrőgyűnk tahát az Vr Istennek, hogy mind Vrainknak mind az kőssęgnek adgya az ßentsęgeknek és iózánságnak lelkét, hogy az bűntetést el táuoztathassuk, és az ő kegyelmében őrőcké meg maradhassunk. De lásuk mégis az kőuetkőzendő igéket.

Reßeges feiedelmeknek iay.

Ha el untad tedle, ved maßßor elő.

Nagy ßorgalmatossággal és hűsęggel az ßent Oseas Prophéta, az ő v̄deiébeli embereknek gonozságokat bűnőket mind az feiedelmekben, s mind peniglen az közönsęges rendben meg, feddete meg

Summaczka.

mutatuán

mutatuán és meg ielentuén nekiek, mit kellyen kővetniök, mit kellyen táuoztatniok, ha az bűntetéſeket ez ellen el akarják kerűlni. Ezt penig az Prophéta nem ragalmazásból és czufolásból czelekő-ſi de ió és kereztiéni indulatból, tudni állik, hogy az bűnből ki tér-ienek, és az Wr Iſtennel meg békéllyenek. Ez vdeiglen meg hal-lád, minemű bűnöknek nemeit ſamlálta elő az Wr Iſten az Pro-phéta által, azoknak meg ielentuén bűntetéſeketis, de mind azok-nak elő ſamlaláſáual meg nem elégezik, hanem iſmetlen más és *Tanuſág.* tőb vétkeketis ſamlál elő, hogy tudnia állik, nem czak azok, kik-nek ezek ige ſerint mondattanak, de azokis kiknek keduekért és haznokért az ſent Lélek Iſten ezeket meg iratta, tőb vduőſſęges ſent irásockal eggyűt, táuozzanak ettől, és meg tartoztaſsák mago-kat az vétkektől. Igy ſól peniglen az Wr:

Az Ephraim az pogány nép közzé egyelitet-te magat.

Az mely igékben az Wr Iſten feddi az Izrael házát, hogy a-zoknak az pogány népeknek társaſágockalis elegyítette magát, az mely népeknek társaſágokról tilalmaſok valának ők, vgy annira barátſágot vetettenek vala ezeckel, hogy nem czak frígyet és kötéſt teznek vala ő vélek, az Iſtennek niluán való meg tiltot paranczo-lattia ellen, de még azoknak ſokáſokat tudományokatis kővetik vala, vgy hogy az pogányok közőt és ő közőtők keués auagy *Sidok poga-* ſemmi kűlőmbſęg nem tetzik vala, el feletkőzuén amaz regulárol, *nyockalis kő-* az mellyel az Vr Iſten meg tiltotta vala ez néper az pogány népek- *zőſűltenek.* nek társaſágoktól. Mint az Moyſes Prophéta által is így ſól: Meg lásd, mondok, hogy ſőuetſęget ne ſőrőz annak az főldnek lakoſá- *Exod. 34.* ual, hogy mikor az ő Iſtenőket tizteluén paráználkodik és áldozik az ő Iſteninek, tégedet el ne hűteſſen, hogy egyél az ő áldozatiában. Iſmet: Szeuetſęget vélek ne tégy (az az, az pogányockal) és ne kő- *Deu. 7* nyörűly raitok. De ved eſedbe az igéknek folyáſat:

Az Ephraim az pogány nép közzé elegyi-tette magát, auagy közőſűlt az pogányockal.

Mintha igy ſóllana: Mikoron ſemmi ſulyos nehéz dolog, és midőn ingyen ſem fűkőlkődnének az pogányoknak barátſágok nélkűl, ők el feletkőzuén az én paranczolatimról, és az ő magok tulaidon méltoſágokról, minden ok kűuűl réſzeſitették magokat vé-lek, mely

lek, mely dolgoktól én őket meg tiltottam vala, hogy se házasságban, se egyéb dologban, vélek ne közösüllyenek.

Miert haragut Isten az Sidokra, az poganokkal valo közösülesert.

Kérthétned: Hogy miért feddik az Vr Isten illyen keményen az Sidó nép ellen az pogányockal való özue társolkodálért, és eggyé lételekért? Ez az oka atiámfia: Mert ez dolog ellenkőzik vala az ő hiuatallyockal és választásockal, és az Istennek tánaczáualis ellenkőzik vala, holot őket leg előßőr az Atiákban, annak vtánna az Moyses Prophéta általis nagy kőtéssel magának iegyzet és kőtelezet vala. Mert magának választotta vala ezt kénczűl és Papi orßágúl. Annakokáért az kőrnyűlmételkődéssel is, és az egéz ò tőruénybeli Cæremoniákkalis, minden pogány nemzetsęgek kőzzűl ki választotta vala ezt. Adta vala ő nekiek az ő tőruényét, igéiét, az mely ő nekiek régula és tűkőr gyanánt lehet vala. Ez okokért adta vala mégis ő nekiek azt az földet, az kik régen meg igért vala az ő eleiőknek Atioknak. Ezen okokért minden lelki testi ióckal meg áldota vala őket, semmi nélkűl nem ßűkölkőduén, hogy ez képpen inkáb meg tartoztatnák magokat az pogányoktól való kőzősűléstől, és barátságtól.

Leuit 19. 20.

Nem oka nélkűl paranczollya az Wr Isten egy nehány hellyen: Szentek legyetek, mert én ßent vagyok. Ismet: Ennékem ßentim leztek, mert én Wr ßent vagyok, és ki választottalak tűteket az népek kőzzűl, hogy enimek lennétek. Nagy gyakor hellyen peniglen az ßent irásban ßent Izraelnek neuezetiuel bőczűlteti és magaztallya őket. Hißem nagy vólt ßerelmes atiámfia, ez népnek vakmerősęgek keménysęgek, kik az Istennek tőruényét meg vetuén, meg vtáluán, az Istentelen pogány népeknek áldozattiokban réßesűlnek vala, azoknak ßokásokat és vndok terméßetőketis kőuetuén, vgy hogy azoktól semmit nem kűlőmbőzének, az kiket meg kel vala ismerniek az Istentől idegeneknek régen lenni.

Kereztienek se kőzősülyenek poganyokal.

Magunkrais alkalmaztassuk ezeket ez igéket. Mert ha miés, az mi hűtunckel és életűnknek rendiuel nem kűlőmbőztetűnk az Istentelen pogányoktól, kik mind fottig az földre néznek az menyeiekre gondot nem viseluén: Nem várhatunk miés bűntetésnél egyebet magunkra. Ez világtól kűlőn választot minket az Christus, nem akaria tahát hogy ez világiaknak terméßetek ßerint éllyűnk, kit tudunk hogy az világosságot vtállya, és tellyesęggel az gonozban helyheztettetet, mik éppen Christus Wrunkis ßól erről, monduán: Ha ez világból valók vóltatok vólna, ez világ az mi őué ßeretné azt;

retné azt: De miuel hogy nem ez világból valók vadrok, hanem *Ioan. 15.*
én választottalak tűreket ez világ közzől, annakokáért gyűlől tűre- *Ioan. 3.*
ket ez világ. Ismet ez világról igy ſól Chriſtus: Mert az ő czelekő-
detek gonoſak valának. Szent Ianoſis azt mondgya, hogy mind
ez egéz világ gonozban helyheztetet.

Touábba, miképpen az Sidó népről ſól az ſent irás, hogy
ſent, azonképpen mi róllunkis bizonſágot téznek az ſent Apo-
ſtalok, hogy az Chriſtusban őrők életre választattak vagyunk, hogy *Eph. 1.*
ſentek és meg fegyhetetlenek lennénk, választatot nemzetſég, ki- *1. Pet. 2.*
ráli Papſág, ſent nép, kedues nép, hogy annak iauait hirdeſsük, ki *1. Cor. 15.*
minket az ſötétſégből el hit czudálatos világoſságra.

Harmadſor, miképpen az Sidó nemzetſéget el választotta vala
egyéb nemzetſégektől, az kűlső ſent ieleckel, az környűlmetélkő-
deſeckel, és áldozatockal: Az képpen minketis kűlőn választot az *Iellel kűlőn va-*
Iſtenteleneknek ſeregekből, auagy bizonyos iellel kűlőn határozot *laztottanak az*
minket azoktól. Ezek az ielek, az kereztſég, az mellyel az Iſten há- *pogyanoktol.*
zábeli czeléd kőzzé be vétettetűnk, és az Wrnak vaczoráia, az
mellyel neuekődűnk és taplálcatunk az Iſten házában, éltetuén ma-
gunkat az Chriſtus teſtéuel és véréuel az őrők életre.

Hogy penig mind ezekben álharatoſſok legyűnk, az ő ſent igeié-
nek veſſőiét fegyelem gyanánt tarttia előttűnk, hogy ennek fenité-
kéuel az mi rendűnkben és híuatalunkban meg allyunk. Mélto an-
nakokáért és ez kéuántatik, hogy az Iſteni kegyelemről és ió tétel-
ről, és mind az magunk méltóſágáról meg emlekőzuén, leg előſőr
az kereztiéni hűtben álharatoſſok legyűnk, annak vtánna életűnk-
nek ſentſégéuel és ártatlanſágáual virágoztaſſuk az hűtet és gyű-
mőlcz termőué tegyük, legyűnk az Iſtennek ſent ez választot népen, *Egyebekertis*
hogy mi bennűnk auagy mi általunk, auagy mi reánk nézue, dű- *ióll ellyűnk.*
czőiczék az Iſtent és diczíriék azokis, az kik az ő igaz iſmeretire
még czak iutandók Miképpen Chriſtus Wrunkis paranczolla ezt,
monduán: Vgy fenlyék az tű világoſságtok az emberek előt, hog *Math. 5.*
láſsák az tű czelekődeteteket, és dűczőiczék az tű menyei atiátokat.
Az S. Pál apoſtalnak tanitáſát meg fogadgyuk, hogy az hűtelenek-
kel ne vonnyunk egy igát, és ſe házaſsággal ſe friggyel az ſötétſég-
nek ſeretőiuel ne réſzeſűllyűnk, mert ezeckel való társolkodáſunk
az botránkozáſra vtat nit, és laſſan laſſan az igaz hűtnek ſikráiát
ólton ólria, és az ió erkőlczeketis meg rontia, meg változtattia
el bontia.

De mi[illegible]

Czelczapo kereztienek.

De miképpen az Sidók, hogy vétkesek vóltanak ezben ez czelekődetbenis, vgy miés (akarnâm bátor ne lenne) nem vagyunk vressek és táuoly az fęle vétkektől. Mint: Ha kereztiének vagyunk, kereztiéneknek Isten hűueinek tettettiűk magunkat, ßidgyűk az ellenkőző fęlt: Ha Papisták kőzőt vagyunk, papistáuâ leßűnk, ha Arrianusok kőzőt vagyunk, azzâ leßűnk, és igy sok hűueknek botránkozásokra az hűtetleneckel társolkodunk. Mind ez fęle istentelen és báluányozó népeknek társaságoktól tilt minket az ßent irás, midőn azt mondgya: Hogy Christusnak az Beliallal semmi kőzi ninczen, auagy az világosságnak az sőtétsęggel. Es ném ßolgálhatunk két Wrnak. Nem lehetűnk réßesi az Isten aztalának és az őrdőg aztalának. Es az Istennek lelke Oseas általis ez fęle két hazugról (hogy magyarúl ßóllyák) téßen feddést és dorgálást:

Az Ephraim az pogány nép kőzzé elegyitette magát.

Ezek az kik ez fęlék, hűdgyék hogy nem maradnak bűntetés nélkűl, de az ő czak ßinnel való kereztiénsęgőkért niluán meg bűntettetnek. Nem kerűlhetik el, sem meg nem menekedhetnek az bűntetéstől, azzal hogy azt kiáltiák, mind az Sidókis: *Az Vrnak temploma, Az Vrnak temploma, Az Vrnak temploma, Az Vrnak temploma.* Mostan igy ßolnak: Más vagyon az ßűuemben, hogy sem nyeluemmel mondom: kereztién vagyok ßűuemmel, de hogy valamit el vehessek nyeluel hizelkedem néki. Nem vgy te Istentelen, nem vgy. Nem czak az ßűuel való hűtelt kéuánnya az Wr. Mert igy ßól S. Pál: Szűuel hűßűnk az igazságra, de ßáyal teßűnk vallást az vduőssęgről. Christus peniglen igy ßól: Az ki val engemet emberek előt, énis vallom azt az én menyei ßent Atiám előt, az ki meg tagad emberek előt, énis meg tagadom azt az én menyei ßent Atiám előt, ki menyegben vagyon. Haiollyunk az tőb igékreis, Igy ßól az Wr.

Nyeluel sem ßabad hißel kődni az Istentelennek.

Az Ephraim ollyan mint az tűz előt meg nem forditatot pogácza.

Ez hasonlatossággal peniglen az Sidó nemzetsęgnek vakmőrősęgét iegyzi az melyben minden meg téréfnek ió vgyekőzeti nélkűl ßűkőlkőttenek és mostanis semmit azban az Istentelensęgben el nem hatdanak: Haznátis meg ielenti penig ennek nagy bódogtalannak lenni

nak lenni. ebben leg előßőr, hogy naponként Istenteleneckel való társaságokban neuekettenek, hűtekben sem álhatatossak, vgy viselik magokat, hogy senki ő felőlők iót bizonyost nem remélhet.

Mert miképpen az pogácza, auagy béles, ha az tűz eleibe tétetik, de meg nem forditatik, egy felől iólleher eléggé sűl, sőt végre megis ég, de más felől nyersen és sűletlen marad, és tellyessęggel ételre alkalmatlan: Ez képpen az ki az igaz hűtnek ßine alat az ő tulaidon győnyőrűsęgekre vonattatuán ez világnak hizelkődnek, noha ezek az dűczőkődéssel fők, kiuáltképpen ott az holot haznot remélhetnek, de maga az ő gonoz indulattiokban meg ßáradnak és az kereztiéni hűttel való dűczekődésekben meg égnek, haßontalannâ leznek: Más felől penig, ha tekénted életőket, és az miképpen viselik magokat az Istentelenek kőzőt, meg látod és meg ismered őket tellyessęgel nyerseknek, az az, az kereztiéni hűtnek ellensęginek idegeninek lenni.

Vakmerősegnek vetke, es annak gyűmőlcze.

Hogy illyenek vóltanak az Izraeliták, azt az ßent irás niluán bizonittia, de hogy ez mostani világbanis vadnak ez fęle emberek, ezis niluán vagyon. Annakokáért minden rendbeli emberek intetnek ezzel ez hasonlatossággal, hogy az kik vagy az igaz hűt ellen vezketnek, vagy ennek gyűmőlcze ió czelekődeti ellen támadnak, főlőtte igen ßűkőlkődnek meg térés nélkűl. Mert nem mentik meg őket az sok és keuély fęnyes Babyllon tornyának épitőij, hogy ha mindenben nem az vy Adámnak, de az ò Adámnak felelnek meg. Mert az bűn tetél az meg romlot terméßettől léßen, és nincz semmi kőnyeb embernek mint el esni vétkőzni. De ha az bűnben vakmerőképpen gyakorlyuk magunkat, és ha magunkat annak ßolgálattia alá adgyuk, nem akarunk meg iobbúlni, auagy az ióra vißßa hátra fordúlni, ez az pokolbeli őrdőgtől vagyon, és az őrőkké való veßedelemnek kezdeti.

Meg teres kiuantatik azok tol az kik vetkeztenek.

Noha peniglen az gyarló terméßetis az őrdőgtől vagyon, de azért más gyarloságból vétkezni, más vißont vakmerősęgből, el ßántúl, akarat ßerint vétkezni, és azból soha ki nem feselni akarni. Es az meg romlot terméßet ßerint, auagy az gyarloság ßerentis vétkezni, őrők halált érdemel magában: mind azon által az Wristen az ő sokaságú irgalmalmassága és kegyelmessęge ßerint, és az ő ßent fiának az mi Wrunk Iesus Christusnak érdőmeiért, keduez az bűnőknek, azoknak mondom, az kik ióra v̊gyekezők, az pœnitentiának általa, az bűnből ő hozáia való meg térésre kéuániágok vagyon,

Gyarlosagnak es ẘralkodasnak bűnősi kűlőmbőznek.

gyon, mert igazán mondgya az Wr az ßent Ezechiel Prophéta által, monduán: Nem akarom az bűnősnek halálát, de hogy meg térien és éllyen. De azok az kik az Wr Istennek sem igéretiuel, sem peniglen intésiuel, sem az példáckal, el nem idegenitethetnek az bűntől, hanem az bűnnek czelekődetire győnyőrűsęgek keduek vagyõ, ezek ollyak mint az pogácza, az ki meg nem forditatik, ezek meg dőgleltetnek az ő bűnőknek czelekődetiben, és noha tettetik magokat igaz hűtű iámboroknak lenni, de maga életeckel erkőlczeckel azon merő nyersek, Istentelenek, hamissak, kiért végre az őrőcké való pokolbeli tűzben éguén geriednek.

Ezech. 18.

Ha ezt ez bűntetéseket el akariuk kőrűlni, tahát nagy ßeretettel őrizzűk, halgassuk, meg tarczuk azt az ezkőzt, az mellyel az Vr Isten él az mi meg térésűnkre, ki az ő ßent igéie. Mert bizonyára oly nag az mi meg romlotságunk, hog ha néha az Vr Isten az ő kezét nyuittia nekűnk, mi mêg az mi meg térésűnk felőlis ingyen sem gondolkodhatunk, mint ezt igaznak lenni meg bizonitatik az ßent Dauid királynak és prophétának példaiábanis, kit annira meg vakitot vala az bűn, hogy semmiképpen meg nem gondolhattia vala annak vtállatos vóltát veßedelmes vóltát, ha az Vr Isten az Nathan prophéta által meg nem ßóllittia vala őtet erről. Imé mely veßedelmes atiámfia azoknak vakmerősęgők, az kik az Isten igeiéből meg feddetni és meg iobbúlni nem akarnak, ezek ő magok léznek okaŋ az ő veßedelmőknek.

Dauid mint vakult volt meg.

Végezetre ez nagy vakmerősęgnek, keménysęgnek, auagy sűketeskődésnek, meg mondgya az Wr az ő okát mi légyen az népben, tudni illik, mert nem vehetik eßekbe az bűnt miczoda, és az bűntetéssel sem gondolnak, azon nem bánkodnak, és azból ióra ők nem v̄gyekőznek. Mond annakokáért:

Meg ötték az idegen népek az ö ereiét, és ö nem véßi eßébe.

Erti az idegen népeken az ő oly ellensęgőket, kik réz ßerint ellensęgnek mutatták magokat, réz ßerint barátságosoknak és ió akaróknak, mint vóltanak az Assyriabeliek és Syriabeliek, á kik hól ellensęgők hól baráttiok vóltak az Sidó nemzetsęgnek. De mind ez két képpenis elég nyomoruságára és kárára vólt ez az Izrael népének, mert ha ellensęgeknek kegyetlenkődése ßerint bánnak vala vélekis, ezis ő nekiek nagy győtrelmőkre vala, holot hól várok városok ron-

Mi hazna az sűketeskődesnek, es vißont ez mit hozo.

Külső frigy vetesnek hazna.

ſok rontatik vala, hól templomok puztitatik vala, hól mezőiők foglaltatik vala: Ha penig barátſágoſoknak és óltalmazóknak mutattiák vala magokat, ez ſem vala haznokra nekiek, mert nag ſok kőltſęgőckel, főldők ſiriának nagy haznának el vételéuel kel vala ezeket tartaniok és éltetniek, ő magok penig czak nem éhel halnak vala. Nagy inſęgek valának ezek atiámſia. De látodé hog mond az Wr, hogy az Sidók oly vakok és ſűketek vóltanak, hogy noha mind ezek feiekőn valának, de még ſem vőtték eſzekbe, nem érzették meg. Mely igék vtán vyonnan az ő álmos és aluſzékony állapattiokat iſmet meg iria, monduán:

Meg őſzűlt, mêg ſem veſzi eſzébe magát.

Az vén emberekhőz haſonlittia az Izraelitákat, kiket (az mint ſzoktak mondani) az gonozſág nem ſzűnt meg véniteni. Mert miképpen ez fęlék, noha láttiák hogy meg agottanak, ereiők naponként fogyatkozik, mind azon által az gonozſágnak régi mérge ki tőr belőlők, és ha czelekődettel nem lehet, ſzóual, intéſſel, nem hadgyák el az ő előbbi furczaſágokat, ha nem lehet, mégis meg vagyon az akarat: Ez képpen (vgy mond az Wr) az Izraeliták noha látiák orſzágoknak naponként való meg erőtelenűléſęt, fogyáſát, ielen léuő veſzedelmet, mind azon által még ſem hadgyák az ő régi bolondoskodáſokat, az pogány népeckel való tárſalkodáſokban és frigyvetéſekben, ſemmi okockal ettől el nem vonyattathatnak, hogy énhozzám meg térnének, kit nagy ſok bűnőckel bűntetéſre fel inditottanak, á mint erről az kőuetkőzendő prædikátiónkban hallunk. Moſtan láſſuk miés mit tanúlhatunk innen.

Sidok az gonozſagban meg őſzűltek.

Miképpen egyéb czelekődetekben az Sidókhoz haſonlatoſak vagyunk mi Magyar nemzetſęg, az képpen ez meg mondottakban is egyenlők vagyunk, mert annira el aluttunk az bűnben, és annira ſzunnyadunk, hogy meg nem iſmerhettiűk az mi nagy veſzedelműnket, mely minket kőrnyűl vőt minden felől. Vőd eſzedbe: Az Wr Iſten az embereket az bűnből és az veſzedelemből két képpen ſzokta ki ſzóllitani és ki hini: Előſzőr az ő igeiéuel, az mellyel az bűnt meg feddi. Máſodſzor, az bűntetéſeckel, az mellyeckel az kemény nyakuakat ſanyargattia, hog ne ſieſſenek az gonozra. Ha penig immár ſem az Iſten igeiének nem hűſzűnk, ſem peniglen az bűntetéſekkel meg nem iobbitatunk, bizonyára oda vagyon az mi reménſęgűnk az meg ſzabadulásban. Auagy mit czelekődhetnék az Wr Iſten tőbbet

Magyarok haſonlatoſok az Sidokhoz.

Bűnt veſzedelem kőuet, ha meg nem iobbulunk.

ſten tőbbet ennél mi velűnk? Egyebet nem, őrőcké való veſſedelemnel. Ne ſunnyadgyunk tahát, ne aludgyunk, kellyűnk fel az bűnből az igazſágra. Es az mint ſent Pál int: Iáriunk ékőſſen mint nappal.

Rom. 13.

Niluán miés panaſolkodhatnánk mi magunkra mi magunk ellen, hogy azoktól, az kik minekűnk óltalmazáſinkra boczátatot népeknek kellene lenniek, azoktól, mondom, meg eméztetűnk, és inſęget ſenuedűnk, barátſágnak és óltalmazáſnak ſine alat. Nem óltalmaztatunk, ſőt inkáb verettetűnk, kárt vallunk, mêg ſem veſſűk eſűnkbe. De ez az bűnnek iutalma, annakokáért viſelnűnk kel az Wrnak igáiát, mert meg érdemlyűk tőle. De mégis hogy minekűnk vigyázáſnak ſent lelkét adgya, és az mi méltán meg érdemlet bűntetéſűnket meg kőnnyebicze, ier minkis atiámfia, az magas menyegben fel emelt ſűuűnckel kűlső ſánknak általa, kőnyőrőgiűnk az felſęges atia mindenhato Iſtennek, ezt monduán:

Ezt ſűuűnknek nagy faidalmaual niluan erezzűk, mindē eztendőben.

Imádſág.

VR Iſten te magad iól látod az mi nagy erőtelenſęgűnket, és minden ióban való fogyatkozáſunkat, hogy te nálad nélkűl ſemmi iót, nem hogy czelekődhetnénk, de még ingyen meg ſem gondolhatunk. Kőnyőrgűnk annakokáért te ſent felſęgednek, az te ſent fiadnak az Chriſtus Ieſus neuében, hogy az te ſent lelkedet boczáſad el végetlenűl mi belénk, az ki minket az mi nagy álmunkból, az az, rettenetes bűnűnkből, fel ſerkenczen minden ióra, ne hadgyon az mi bűnűnkben vgy el alunnunk, hogy mind őrőcké az őrők veſſedelmet érdemeluén, ſerkenczen fel minket az világoſságra, hogy te néked kedued ſerint való ſent népet leheſsűnk, áldgyunk tégedet életűnknek minden v̂deiében. Kőnyőrgűnk ezenis, hogy az te rettenetes és ſulyos haragod minket tellyeſſęggel el ne buriczon, czelekődgyél kegyelmeſſen velűnk, mert látod hogy mi ſárból teremtettűnk, gyarlók és eſendők vagyunk, az mi nagy gyarloſáginkban mértékely meg minket. Téricz meg Wram, és meg térunk. Es diczirteſſęlmind őrőckőn őrőcké ſent Fiaddal és ſent lelkeddel egyetemben, Amen.

AZ

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK HETEdik részéből Második Prædicátio.

ES Izraelnek az ő keuélyſége ióllehet bizonyſágot tészen ő ellene, de mégis nem térnek az ő Vrokhoz Iſtenökhöz, és nem kereſték ötet mind enni rongálásábanis.

11. Es ollyan az Ephraim, mint az bolond galamb, balgatab, Ægyptusra kiáltnak, és Aſſyriába mennek.

12. De valahoua mennek, meg vetem nekik az én hálómat, és mint az éghi madarat le vonsom öket, meg kötözöm öket, mint meg hallották az ő gyüleközetekben.

13. Iay ö nékik, mert el táuoztanak én töllem, azért el puztitatnak, mert hütetlenül czeleködtenek én ellenem. En váltottam meg öket, és ök hazugſágot szóltanak én ellenem.

14. Es nem kiáltottanak én hozzám szüuek szerint, mikor az ő ágyas házokban iaygattak. Az buzáért borért egybe gyülnek, de én tölem el szakattak.

15. Es én bé kötöztem az ő kariokat, és meg erösſitettem, és ök gonozt gondoltak én ellenem.

16. Meg térnek de nem az Iſtenhöz, ollyanok vóltanak mint az czalárd kezü: De fegyuerrel húllanak el az ő fő népei, az ő nyeluöknek keuélyſége

miat, és az ő meg czufoltatáſok Ægyptuſnak földében.

Ez igéknek rövid értelme.

AZ mindenható Iſten miért hogy ő nálánál ſenki felſőgesb, hatalmasb, és meltoſágosb ninczen, magára és nem máſra eskűſik ezen, hogy él ő nem akaria ſem kéuánnya az bűnös embernek halálát, de inkáb hogy meg térien és éllyen, annakokáért két módon, auagy két képpen, ſokot czelekődni azockal, kiket meg akar büntetni és kárhoztatni. Leg előſőr ſemekre hánnya bűnöket, hogy így ſőllyak, az mellyeckel őtet meg bántották, és az büntetéſre elő kéſitették. Annak vtánna az büntetéſeketis meg iőuendűli, ki hirdeti, mind azon által ez végre, hogy ő nekiek ezzelis ió vtat adgyon eleikbe az meg téréſre, az büntetéſeknek el kőrűléſére.

Mind ezben való két rendi ſokáſának példáia, ez ielen való letzkénkben, előnkbe adatik és hozatik mi nékűnk, holot ez ővdeigien az gonozſágnak czelekődetiben az Oſeas Prophéta által ſokaſkat ſámlála elő, az mellyeckel az engedetlen nép, az ő vakmerőſégét, és az ióra való indúlhatatlanſágátegyebeknek ki ada. Noha mind azon által ez ellen való büntetéſekről is ſólla az Wr, de mégis fenyegeti őket ez meg hallot igékbenis, az bűnért való nág és ſulyos büntetéſeckel, ha valamenire meg lágyithatná, és az ió vtban igazithatná őket.

De mint ſokáſok az hűtetleneknek, hogy az ió intéſt meg vetuén, az fenyegetéſeckel nem gondolnak, ſőt inkáb meg keménituén nyakokat ez ió ellen, az büntetéſekbenis meg fáradhatatlanúl morgolódnak, és mind az kegyelemnek meg látogatáſának, mind az büntetéſnek meg látogatáſának ővdeiét halaadatlanúl ſokták veni és veſik. Mely Iſtentelenſégektől, bűnöktől, gonozſágoktól minden Iſten féllő hű embernek futni kel: kit hogy meg czelekődhetſűnk Iſteni engedelemből vegyük elő bőueb magyarázattal ez meg halot ſent igéket haznoſb értelmünkre ímez két tanuſágban: Es

I. *Szollok az büntetéſekről, az mellyekre keſeritik Iſtent az emberek az bűnöckel.*

II. *Szollok az Iſten io tetemeninek el vetelinek halaadatlanſagarol, es az bűnnek czelekődetinek gyakorlaſarol.*

Ezeknek haznoſan való meg magyarázáſara adgyon erőt az ſent háromſág egy bizony őrők Iſten, Amen.

AZ EL-

AZ ELSŏRŏL.

MIképpen az ió és kegyes Atia mindenkoron veßßőt, feniteket, ßokot tartani az ő fiaij, czeléde, háza népe közőt, hogy őket meg óltalmazza gonoz és veßedelmes dolgoktól: Ez képpen az kegyelmes és felsęges Atia Wr Isten, auagy ió auagy gonoz az ő czeléde, fia, háza népe, de mindenkoron veßßőt tart, bűntetést ßab, hogy az ióknak az az bűntől való tartoztatására légyen, az gonoßoknak penig meg bűntetésęre ßolgállyon, Miképpen ez meg hallot ßent igékbenis, közőnsęges bűnőknek czelekődetiuel és közőnsęges bűntetéseknek el közelitésęuel fenyegeti az ßó fogadatlan és engedetlen Izraelt. Ez képpen ßóluán: *Közőnseges bűnnek feddese.*

Es Izraelnek az ő keuélysęge, ióllehet bizőságot téßen ő ellene. (auagy az mint nemellyek forditiák, meg felel ő neki) Az mely igékben az Isten igeiének meg vtállását, ßent paranczolattiának meg vetésęt, az ő magok tulaidon ereiőkben való bizodalmok és reménsęgőknek miatta, neuezi keuélysęgnek és fel fualkotságnak. Azt mondgya, hogy meg felel és bizonságot teßen ő ellene, az az, meg ielentik ő magokat, noha ßenteknek akarnak láttatni, az Isten igeiének paranczolattiának meg vtáloinak lenni, az ő Istentől el faiúlt és engedetlen kép mutató ßűueckel, midőn ezt vtállyak nem veßik, sem ßeretik.

Másodßor, ez igék azt adgyák előnkbe, hogy miképpen az kikre rea bizonittatik az vétkeknek czelekődeti, az vtán azokat az bűntetés ßokta kőuetni: Ez képpen, miert hogy ez nép ellen az maga czelekődeti rea bizonittia az gonozságot, tahát nem egyebet várhat, auagy várhatot feiére, az bűntetésnél, ki hogy ő tőlők meßße nem vólt, az ßent irásnak igaz historiáij meg bizonittiák.

Ez ielen való világbanis aluznak az emberek az bűnben, alituán, hogy az bűnnek czelekődeti egy előßőr édes, de bizonnyára halálnak illattia vagyon végre alatta. Azt gondollyák sokan az emberek közzűl, hogy ha az bűnt meg czelekőßik, czak ő magok tudgyák azt, nem láttia senki, el titkolhattiák, soha nem léßen az bűnnek meg bűntetése. De meg czalattatnak ezek az ő okosságokban, holot azzal fenyegeti ez fęléket az Wr, hogy az magok czelekődeti, az magok gonozsága, teßen ezek ellen bizonyságot, az vadollya bé őket, ez léßen itélő biráiok ő nektek, mert igaz az Iesus Christusnak *Vetkek titkonis vadnak niluanis.*

Luc. 12. ſtumnak mondáſa, hogy ninczen ſemmi titok, az mely meg nem ielentetnék, ſemmi el reitet, az mely fel nem fedeztetnék.

Naponként való példák meg bizonittiák ezt, mely czudálatos minden nemzetſég kűuől az Wr Iſten, ki nilarkoztattia és világoſságra hozza az oly gonoz czelekődeteket, az mellyeket, az Iſtentelenek titkon és igen orozua czelekődtenek. Ha peniglen Dán. 7. ez világnak ſeme előt el reitethetikis nemńemű vndokſág, de bizonyára az vtólſo napon, midőn az kőnyuek elő hozzattatnak, és az lelki iſmeretnek kőnyuejj meg nittatnak, ſemminemű vétkek el nem titkolcathatnak, mert kiki meg győzettetik, és vétkeſnek itéltetik, az magok czelekődetitől és lelki iſmeretitől, kinél mi lehet igazb bizonſág, midőn az ember ő maga val magára?

Ez világonis penig, miért hogy az Wr Iſten igaz biro, gyakorta meg bűnteti az bűnőket, az embereket, mint az kik titkon vétkeztenek niluán gonoz hírrel, gyalázattal, bűnteti meg; az főſuényeket nagy fűkſéggel, ehezéſſel; az páráznákat, vndok betegſégeckel, varaczkal; az reſſegeſeket nagy ſomiuhózáſockal, vgy hogy az kiben az előſ mértékletlenűl éltek, moſt az miat kénlódgyanak, ehezzenek; igeiének meg vtálloit gonoz és artalmas lelki iſmerettel. Es igy kiki eſébe veſi ackor, az Iſtennek igazſágat, ki az bűnért nem ok nélkűl bűnteti meg az embert, ő kinek kinek maga ellen teſen bizonſágot az ő gonoz czelekődeti.

Bűnteteſnek ű deien minemű vala az Iſrael.

Tekénczűnk touáb az Oſeas prædikátioiában, az mely kőuetkőzendő igékben azt adgya elő, mit viſelte magát az nép az bűnteteſéknek és inſſgeknek kőzepette. Meg térté az ő Wrához Iſtenéhőz, auagy még inkáb viſſa fordúlté? Hallyad, Igy ſól erről az Prophéta:

> De mégis nem térnek az ő Wrokhoz Iſtenökhöz, és nem kereſték őtet minden rongáláſábanis.

Ez ő nagy vakmerőſégők, és az Iſtennek az ő kegyelme, auagy bűnteteſe ellen való keményſégek iele vólt ő bennek az ő meg gyogyúlhatatlan és meg térhetetlen fűuőknek, vgy hogy nem vólnának mellette az Iſteni kegyelemben való bé vételre. Az igéknek penig illyen értelme leher: Noha az Wr Iſten ezt az népet ſok képpen kéſeritette ő magához, magát ő Iſtenőknek lenni ſok ió tételéniuel meg bizonittotta, viſſontagſággal az bűnnők ellen igaz biroj tiztinekis mi vóltát meg ielentette, az mellyekből eſekbe vehették vól-

hették vólna, hogy az bűnben való gázolások és czelekődetek ő nekiek nagy bűntetésekre és romlásokra léßen. De oly kemény és engedetlen ßűuű nép ez, hogy sem az Wr Istennek atiai irgalmasságáual, kegyelmessęgéuel, mellyel ezt az népet magának foglalta vala, sem igazságának terméßetinek elő vételéuel, az pœnitentiára meg nem lagyitathatot. Tahát immár (kérthetnéd) miczodássâ lőt, mié változot, akarom meg tudni? Felel és mond:

Es ollyan az Ephraim mint az bolond galamb, balgatag, Ægyptusra kiáltnak, és Assyriába mennek.

Ephraim az Israel hazaert vetettetik.

Mint ha mondana, Ægyptusból és Assyriából várnak segitsęget, azok penig nem hogy meg segitének őket, de sőt inkáb rőuid ẘdőben az nagy sulyos és insęges fogságokban nyomorgattatnak, vgy léßen dolgok, mint az balgatag galamboknak, kik midőn az madaráztól futnak, eßekbe sem veßik hogy az ő meg vetet háloiába esnek, auagy az ő kezét el akaruán kőrűlni. ő néki prædáij léznek.

Előnkbe támaztatik itt atiámfiaij kereztiének, az egéz emberi nemzetsęgnek terméßetinek mi vólta és tűkőre, ki czak az nagy engedetlensęggel és vakmerősęggel gazdag, hogy mennél inkáb emelget minket az mi Istenűnk, mi miképpen az tékozlo fiu, annál touáb futunk és megyűnk el ő tőlle, nagyob reménsęgűnket vettűnk emberbe, hogy sem mint az élő Istennek kegyelméssęgébe és hatalmába, kinek naponként sok ió téteménit veßßűk.

Emberi elmenek tőkelletlensege.

Vegyűk előßőr erre példáiul elő az Izraelnek népét, annak vtánna tériűnk magunkrais. Ezt az népet az Egh alat való nemzetsęgektől kűlőn ßakaztuán, magának válazta, tulaidon saiát és ßerelmes népűl, ßent tőruényéuel, igeiéuel meg ékősité, sok fő és ßent Prophétainak ßáiok által igaz vtra igazitá, nagy sok gazdag ió téteménit hozzáiok meg ielenté, ellensęgit nagy sokßor ßemek láttára ßőrnyen meg bűnteté, mellettek, ióllehet az igazságban való maradásért, fenitékűl bűntetésęt tartá, mellyel őket az gonoztól rettenté, de ők az Wr Istennek mind enni ió téteméniréis, mêgis meg veték őtet, és az ő raitok kegyetlenkődő Ægyptust és Assyriát válazták inkáb, hogy sem mint, mondom, az Istent veßi vala óltalmúl.

Vay ha miés, mi Magyarok mondom, az Wr Istennek magunckalis tőtt nagy ió tételeket eßűnkbe tudnánk venni, és nem

emberbe, de czak ő benne vetnők teménsęgünket. Mert minketis nem külömben mint az Sidókat, az ő igaz ismeretire hozuán, ſent igeiének, ſent tőruényének, ſok bőlcz ſolgainak ſáiok prædikállások által meg ékőſituén, ió téteméniuel elől vőn, ellenſęgünket ſokſor ſemünk látára meg verte, noha atiai veſſő étis, az mikor kéuántatot, elő rántotta, és az engedetlenſęget meg büntette, kiről oluasd az Bonfiniuſt ſok helyen, és ſok ſép Magyar Chronikákat és hiſtoriákat, mint az Kenyérmezeién való nagy diadalmat, Nándor feier várban Hunyadi Iánoſt, mi v̊dőnkben az Szykſo mezeién való nagy győződelmet, Phileknek egy nehány Várral való meg
1593. vételét, Hatuan alat való nagy győződelmet.

De mind enni ſok ió téteméniés nám feledékenſęgben vadnak az embereknél, czak mind az ſokaſágot nézik az táborban auagy az ſeregben, nem gondollyák meg, mely nagy hatalmas tzéllya vagyon az ő hadoknak, tudni illik, az Ieſus Chriſtusnak igaz neue, és ſent igeiének előmeneteli, nem nehéz Iſtennek vgy keuéſſel hadat verni, mint ſockal. Nam czak mind ſegitſęget kiáltnak. Hallottam az táborban ſok fő emberektől: De czak az Erdéliek vólnának velünk nem vólna ſemmi fęlelmünk. Azonban az Vr Iſten ezeket meg huzuttolta, mert ő léuén az Táborral és az Erdéliek nem, kézben ada Phileket, és nagy győződelmeket ada. Hallottam aztis: Ha az Tőrők Czáſár ereie meg indúl, éleuenen el nyel bennünk. Azonban az Wr Iſten annakis más v̊gyét ada eleibe, és horgot vetet ſaiába mint egy Nabuchodonozornak, és mind az által az ő népének győződelmet adot.

Ladanij mezőn 1593. Es Hatuan alat 1594. eztendőben.

Ez vtánnis penig czak ő légyen az mi óltalmunk, es czak ő légyen Vra az mi ſereginknek, ne fęllyünk ſoha ſemmi ellenſęgtől. De ha őtet meg vettiük, őis meg vet minket, és mind ez egéz világ ellenünk léſſen nekünk, ha mondom, miés bolond és balgatag galambok léſſünk, mert noha ſűkſęg, az mi meg váltónk tannitáſa ſerint, erkőlczünckel galamboknak, az az, ſélédeknek és Iſten fęlőknek lennünk, de ez mellet ſűkſęg az kigyóknak okoſságokatis meg tanúlnunk, hogy tudnia illik, tudgyuk magunkat őriznünk mind Iſtennek büntetéſętől, mind ez világi életnek Iſtentelenſęgétől, hoǵ midőn az büntetéſtől futunk, az büntetésbe ne eſsünk, mint az galamb az tőrbe.

Galambok es kigyok mint legyünk.

Matth. 10.

Vőd eſedbe: Az Vr Iſten az meg téréſre indithato haſonlatoſságnak beſédétől meg ſűnuén, mellyel ez v̊deig élt ez ielen való

tanitáſunk-

tani tásunkban, láttia hogy nem kezd haználni ezzelis az vakmerő népben, tér immár az bűntetésekre vyonnan, az mellyeckel fogia bűntetni ezeknek az ő vakmerő és álhatatlã vóltokat. Igy ßól penig:

De valahoua meñek, meg vetem nékik az én hálomat (azt vélik, hogy az mit keresnek meg talállyák) és mint az Eghi madarat le vonßom őket, mint meg hallották az ő gyűlekőzetekben.

Meg hallád ide elő, hogy emberi óltalomhoz kőtőtték vala reménsęgőket az Israeliták, Ægyptusba és Assyriába futuán segitsęgért, az mellyek által nem meg óltalmaztatának, de inkáb meg rontatának. Mert gonoßúl czelekőßik vala ezt, Isten ellen emberben vetuén bizodalmokat.

Ez igékben immár arra felel az Vr nekiek, és azt mondgya: Hogy valahoua mennek, akar houa mennyenekis, de azért vgyan nem kőrűlhetik el az ő bűntetésęt, holot ő légyen az az Isten, ki mind az Eghet és földet bé tölti, és kinek ßéki az meny, es lábának sámollya az föld, mint az iámbor Esaias ßól. Auagy mêgis imez igékből eztis meg tanulhatod: Mely bódogtalan és elő meneteletlen, az Istennek igeié és rendelése ellen való tanácz és végezés, az mellet az emberek vagy magok vag egyebek haznára (de maga gonoßok) czelekődni és végezni láttatnának. Mint ennek haßontalanságáról az ßent Dauid Prophéta és királyis ßól, monduán: Miért dűhősk ődnek az pogányok, és az népek gondolnak hiában valókat? Az földnek királij őzue gyűlnek, és az feiedelmek tanáczot tartanak az Vr ellen és az ő Christusa ellen (ezt monduán) Szaggassuk el az ő kőteleket, és rázzuk el rólunk az ő igáiokat.

Istentelen gonoz tanacz haßontalan. Psal. 2.

De ßerelmes atiámfia, ez az tanácz véghőz meheté? Nem. Az ki lakozik az Eghekben, azt mondgya Dauid, meg neueti, és az Vr meg czúfollya őket. Nem mehet soha véghőz az Istentelenek tanáczok az ő akarattiokra és kéuánságokra. Mert nám elég eßesnek elég haznosnak vélik vala az ő meg maradásokra és óltalmokra az Izrael népe az Assyriát, auagy az Syrusokat, és az Ægyptust, de mi lőn benne, miért hogy arnyékba és kődbe helyheztették reménsęgőket, eßekbe sem vőuék hogy az Napnak fęnye el sűte őket. Mint? Mert az Vr az ő háloiáual el foga őket, és mint az Eghi madarat le vona őket, meg kőtőzé őket, vgy hogy immár

sohól

sohól semmi segitsęgők és óltalmok ne találtassęk. Hogy ezek az bűntetések megestenek ezen ez népen, az kereztiének meg hallották immár egy nihánßor, mind ez ßent Oseas Prophéta tanitásának rendiből, mind peniglen az ßent irásnak tőb kőnyueiből.

Innen mi nekűnkis tanuságunk ez lehet, hogy ne végezzűnk semmit Isten ellen, mert véghőz nem mégyen, de meg bűntettetűnk érőtte. Iay az hamis decretom ßőrzésnek, igy ßól az Esaias, és az kik irnak emberi nyomoritásokra való hamis sententiákat. Es vißont, ne fęllyenek az hűuekis az Istenteleneknek gonoz végezésektől semmit, mert az Vr el bontia ezeknek végezéseket, mert nem ő tőlle értették és vőtték. Azokáért igazan mondgya az Eliphas, hogy az Isten az álnokoknak gondolattiokat semmié teßi, hoǵ semmit véghőz az ő kezeckel ne vihessenek. Szent Pál apostalis igen ßépen ßól erről: Hogy ez világnak bőlczesęge Isten előt bolondság, mert (vgy mond,) meg vagyon irua, meg fogia az bőlczeket az ő bőlczesęgekben. Légyen az Istennek igeié azért az mi mérő tzérnánk, kire mi minden rendeléseket, végezéseket, vgy mint téuelyeghetetlen arbiterre vigyűk: Ha ez iauallya, miés: Ha penig nem, mi se diczíriűk: Es igy léßen minekűnk reggeli világosságunk, holot az tőrüényre és az bizonság tételre, az ki ez ßerint nem ßolland, nem léz annak reggeli világossága.

Esai. 30.

Iob. 5.

1. Cor. 5.

Touábba, hogy az Vrnak hamar és méltatlan bűntetése ellen ne panaßolkodhassęk az nép, ennekis eleit veßi az bőlcz Isten, mert azt mondgya, hogy meg hallották, nem czak most az bűnők ellen való bűntetésęnek mind meg lételét, mind penig fęnyegetésęt, az ő gyűlekőzetekben, az az, az Prophétáktól, mind az Moyses Prophéta irásából, mind penig az tőb ßent Prophétáknak irásokbeli bűn ellen való fenyegetésekből, hogy kőnnyen el kőrűlhették vólna az bűntetést pœnitentia tartással, ha az Isten kegyelmének meg látogatásának v̊deiét, és nem haragiának, és bűntetésęnek meg látogatásának v̊deiét, eßekbe vehették vólna.

Bűntetesek meg teresre fordiczanak.

Tanuság annakokáért minden embereknek, hogy ha az Isten kegyelmes ortzaiának hozzánk fordulására nem haylunk, auagy czak immár tériűnk ő hozza, mikor az feiße az fának gyűkőrére vettetet, hogy minden gonoz fa ki vagattassęk és az tűzre vettessęk. Mert mi hallyuk, hogy el hozza az Vr az bűntetést, meg léßen, mert az ő beßédének bé kel tellyesedni, nem ember ő, de Isten, ettől vagyon hogy beßéde el nem múlhatik, az Vrnak igeié őrőcké meg ma-

Esa. 40.

meg marad, egyebek penig mint az fű el sarradondók, igazán mondgya Esaias Prophéta. Esaie 40.

Végezetre, iayt kiált az Vr, mely ige az Sent irásban nagy retenetes és nehéz bűntetéseket iegyez, az mellyeckel meg bűntettetének az engedetlenek és Istentelenek, az mint az igékbenis el puztitással, sánki vetéssel fenyegeti az népet, más helyeken peniglen éhséggel, döggel, és rettenetes bűntetéseckel. Igy sól:

Iayó nekik, mert el táuoztának én tőlem, azért el puztitatnak, mert hűtetlenül czelekőttenek én ellenem.

Az bűntetéseknek okát azt mondgya, hogy az: Mert el táuoztanak ő tőlle. Mint ha mondana: Azért verem és bűntetem meg őket, mert az én velem tőt kőtéseket, hűtőket, meg seguén, nem engemet Istent, de embert vőttek magoknak óltalmúl: meg változtatták az én tiszteletemet, és magok feiétől akaruán tiszteltni, az én igémet meg vtálták: nem senuedem immár touáb hűtetlenül való czelekődetőket. Istentől el tatozni miczoda

Tanúld meg azért atiámfia, hogy az Wr Isten igeiének és magának meg vtálását vetéset, mely kegyetlenül meg torollya meg bűntesse, ne czelekődgyed azért, sőt tanúly néki engedelmessen szolgálni. Mert nem ok nélkül neuezi magát Eschaddainak, az az, elégséges Istennek, de hogy ő benne vadnak minden iószágoknak kút feiéj, és ő oztogathat mindeneknek mindent, valamit ő akar, mert igazán mondgya Agoston Doctoris, hogy isten azért hiuattatik, mindenhatonak, mert mindent meg czelekődhetik valamit akar, mind menyen és földön. Hallyad az bűntetéseket, mellyek kőuetik az Isten igeié meg vtálását, testi bűntetéssels, lelki képpen penig véghetetlenül. Gen. 17.

Az Sent Moyses Prophéta által sok fele bűntetéssekel fenyegeti az Vr az hűtetlen és vakmerő embereket, monduán: Hogy ha engemet nem halgattok, és ez paranczolatokat nem czelekődendi tek, Enis azt czelekődem veletek, hogy tűzeket az félelem el foglallyon, meg emésztő dögős betegséggel és hidegleléssel egybe, mellyek az te semeidet meg emésszék, és lelkődet győtőriék, és az tű gabonátokat hiában vessétek az földbe, mert meg éssi azt az tű ellenségtők. Es az én meg haragut ortzámat forditom tű ellenetek, hogy az tű ellenségtek előt el húllyatok, és vrakodgyanak raitatok az kik tűzeket gyűlölnek, és fussatok mikor senki nem űzis. Leuit. 26.

Ismeg

Deut. 23 Ismeg ezen Moyses Porphéta által igy ßól az Vr és ezképpen fenyegeti az ő ßent igeiének gyűlölőit és meg vtálóit, monduán: Atkozot léz az Várasban, és átkozot az mezőben. Atkozot léßen az te kosárod, és az te kenyered edényed: Atkozot léßen az te mehednek gyűmőlcze, és az te földednek gyűmőlcze, az te tehenidnek és az te iuhaidnak tenyezése Atkozot léz mikor bé menendez, és tátkózot mikor ki menendez. Sőt ezben ez egéz rézben, nagy ret enetes átkozásockal meg fenyegete az Vr, az kik az ő igeiéuel czúfolkodnak és engedetlenkődnek.

Talám atiámfia tőrténétnek alitod ez ielen való vdőbenis, mikoron az Wr Isten valakit, auagy gyakorlatos betegsęggel, auagy kárral, auagy egyéb nyomorusággal meg látogat. Bizonyára nem tőrténet, de az Vrnak bűntetése és veßßeie, mellyel az el kezdet gonoztól tartoztatni akar, és az ióban gyakorlattatni akar. S. Dauidon sem ok nélkűl mielé az Wr Isten, hogy mind halála napiáig háborusságban tartá, de zabola gyanánt lőn ez ő néki, ki egéz életében tartoztatá őtet az gonoztól. Es ez elég légyen az mi prædikátiónknak első réßéről.

AZ MASODIKROL.

HOgy az Wr Istentől, ßent és drága tőruény étől, az engedetlen Sidó nemzetsęg el ßakadot légyen, az ßent Oseas prophéta az Istentől el vőt ióknak háladatlanságnak bűnének gyakorlásának meg ielentéséről reáiok rakia és bizonittia: Es az Vr Istennek ßemélyében ßóluán az Prophéta, ez képpen kezdi el erről való tanitását:

En váltottam meg őket, és ők hazugságot ßóltanak én ellenem.

Az meg váltásnak igeiének neuezeti alat, minden ió tétemé-nyeket bé foglal, valamellyeket czelekődőt és tőt á Sidóckal. Mint: Az Ægyptomból Pharahonak keménysęges rabságából ki hozuán őket, az teyuel és mézzel folyo Chanaannak földére ßállitotta: vitézlő és diadalmas feiedelmeckel s Biráckal ellensęgők hatalma ellen meg aiandékozá, vgy mint Gedeon, Iephte, Samson és Dauid. Es noha ez népnek egy réße, az Dauid házától, vgy mint tőruény ßerint való igaz királi magtól, mondom az tiz nemzetsęg el hasonlék, mind az igaz Isteni tizteletetis hátra hagyuán, nem mélt ok léuén rea, kik az Istennek tőb ió téteménit el vennék, mind az on ál-

Halaadatlanok az Sidok.

tal meg

tal meg emlekőzuén az bőlcz Isten az atiai irgalmasságról, nem kiczin ió tételeckel látogata meg őket, ez halaadatlanságnak vétkébenis. Mert az Achab királynak, az Benhadad Syriábeli királynak hadán, győződelmet ada. Es az Ioachasnak és Ioas királynak feiedelmek alat, hosonlatosképpen az Syrusoktól meg ßabadita ezt az népet, és az Ieroboamnak birodalma alat, az orßágnak régi határit ki teriezté. 1. Reg. 20. 2. Reg. 13. 14.

De kérlek hálaadással vőttéké mind enni sok ió téteményeketis, lőnő valami kőßőneti? Nem. Sőt azt monda az Vr ő főlőlők:

Es ők hazugságot ßóltanak én ellenem.

Két kiuáltképpen való okért ßól igy az Wr: Előßőr azért, mert nem hogy az Isteni ió téteményeket, hálaadással és meg kőzőnéssel vőtték volna, de sőt, nem Istennek, ezeket ez ió tételeket, hanem magok ereiének hatalmának tulaidonitották lenni, és az Isten felől czak ßáiockal ßóllottanak, hizelkedő elméuel gondolkoduán. Másodßor, midőn az Vr Isten őket az bűnért naponként győtreneie és bűntetneie, el feletkőzuén ezek az Istennek régi ió téteméniről, és az ő bűnőket az bűntetésben nem akáruán meg gondolni, az Wr Istenre haraguznak és morgolódnak vala, vgy mint, ki ő vélek kegyetlenűl czelekődgyék, és az ő nagy és rettenetes bűntetésęuel, kéßericze őket, hogy ő kűuűlőtte idegen nemzetsęgeknek segitsęgeket kéuánnyák és váriák. Ez okokért mondgya az Wr, hogy ő ellene hazugságot ßollottanak. Nagy méltán nagy igazán tulaidonittia penig az Wr Isten az hazugságot ő nekiek, mint ez az ßent irásnak historiáibol ki tetzik, kiről ennek vtánnais hallunk eleget.

De miés, nem czak az Sidók, intetűnk és tanitatunk itt; hogy az Wr Istennek előtte el tűrhetetlen vétek az hálaadatlanságnak vétke és bűne, tudni illik, az kik az ő kezét ió téteményét meg nem ismerik, de nem hogy meg nem ismerneiék, sőt ha az bűnnek gyakorlásáért az Wr zabolát vét ßáiokba, még az Wr Istenre panaßolkodnak, és méltatlanúl czelekődőnek itélik lenni. Hallottam ki igy ßokot ßóllani az Istennek bűntetéséről: Nem ßintén érdemlettem vólna Istentől ezt az bűntetést. Sőt mindnyáian, midőn bűntettetűnk, eßűnkbe iut azonnal neminemű ió czelekődetűnk, és ezt gondollyuk, hogy nám mi imillyen amollyan iámborok léuén, miért bűntettetűnk? Nem gondollyuk meg, az keués ió czelekődetben az mi ßáz ezer gonozságos bűneinket, de Istenre haragßunk.

Halaadatlansag tűrhetetlen vetek.

Karomlo beßedek az halaadatlanoknak.

Fordúl-

Fordúllyunk ki az okáért ez feſſletſégből, és az Iſtennek ió tétetéſének okát tanúllyuk meg, ki ez végre való, hogy czak ő léuén az mi Iſtenünk, ötet iſmeriük meg, ő tőle váriunk ſegítſéget, és minden reménſégünket az ő neuébe veſſük. Együnk eſetsebek mi emberek az oktalan állatoknál, kiknekis az ſent irás tulaidonittia az ő Wránac gazdaiának iſmeretit, monduán: Az ökör eſmeri az
Eſa. 1 ő Vrát, és az Szamár az ő Vránac iázlát; de erről panáſolkodik az Iſten, hogy az ő népe nem iſmeri ötet.

Es nem kiáltottanak én hozzám ſüuek ſerint, mikoron iaygattanak az ő ágyasházokban.

Ezekben ez igékbenis, annak az mondáſának adgya okát az Vr Iſten, holot ez engedetlen nép felől azt mondgya, hogy ő ellene *hazugſagot* ſóllanak. Mint ha annakokáért igy ſóllana: Midőn ennek ez népnek az ő nyomoruſágában, és ſüuéből ſármazot igaz hűtbelí tőredelmeſſéggel az ő pœnitentia tar áſát meg kellene állaní,
Sidok mint ſirtak iaygattak az bűnön. ő ezt nem czelekőſi, ſem peniglen ez ỽdeiglen czelekette, iólhet eleget ſirnak iaygatnak az ő ágyas házokban, az ő nagy faidalmok és bűntetéſek miat, mellyeket az bűntetésben éreznek, nem ſirnak az ő bűnökért, auagy bűnökön.

Touábba; Bé gyűlnek vgyan az buzáért borért, Az az, az végre való az ő gyűléſek és Iſteni ſolgálattiok, hogy teſtőknek ſolgállyanak, és az én neuemnek dűczőſſégére gondot ne víſellyenek, auagy az én velem való meg békéléſre ſemmi ỽgyekezetek ne légyen, haſoknak ſolgállyanak, és ha ennek iő vagyon dolga, mire víſelnének többre gondot? Nem mondhatok én igaz Iſten egyebet felőlök, hanem hogy en tőllem el ſakattanak, az én igaz tiszteletemtől, neuemnek diczíretitől táuol mentenek, annakokáért bűntetéſnél egyebet ne váriának feiőkre.

Hamis pœnitentiarol. Vőd eſedben: Meg tetzik innen, hogy az fęle bánat és tőrődelmek, mellyet az Papiſták meg kéuánnak az pœnitentia tartókban fogyatkozáſok nélkül lenni, haſontalan, ſemmire kellő, ſőt
2. Cor. 7. ártalmas, miképpen S. Pális ſól erről, monduán: Az Iſten ſerint való bánat ỽduőſſégre való pœnitentiát ſőrőz, mellyet (az ember) meg nem bán, de ez világi bánat halált ſőrőz. Sokan találtatnak, az kik láttatnak kűlső képpen ſirni, bánni az bűnt, de miért hogy

níncz hűtből, azt mondgya az Apostal, hogy bűn az. Mert valamí níncz hűtből bűn az. Rom. 14.

Ez ielen való ígékbőlis penig eßedbe veheted, mint keduellye az Wr Isten az hűt nélkűl való sirást, iaygatást, bánatot, az fęle czelekődetet mondom, az ki nem ßűuéuel, de czak ßaiáual kőzelget ő hozza. Mert az ki pœnitentiát akar tartani, ióllehet kősergeni, bánkodni kel az bűnőn, miképpen az Maria Magdalnais, S. Péter apostal, sőt mint az S. Dauid királyis, ki midőn az Nathan Prophéta által meg feddetet vólna az paráznaságért és gyilkosságért, ezképpen sira az Wr előt, monduán: El fárattam foházkodásimban, meg mostan minden éyel az én ágyamat, és kőnyhallatásimmal meg őtőztem ágyamat, kőnyőrűly raitam én Istenem, az te irgalmasságod ßerint, az te irgalmasságodnak soksága ßerint tőrőld el az én bűneimet. Esa. 29. 2. Sam. 12. Psal. 6. 51.

De ne maradgy czak az sirásban és bánatban atiámfia, mert igy kétsęgbe esel, mint egy Saul, Iudas, Spira Ferentz: Hanem ßánuán bánuán bűneidet ßűued ßerint, mert annélkűl haßontalan, fus Istennek az ő kegyelmessęgéhőz, ki te veled az ő ßent Fiának az Iesus Christusnak hálalában meg békéllet, az mely Isteni kegyelmessęg nem czak az te bűnődnek sokságát, sőt ez egéz világnak minden bűneit felyűl haladgya, miképpen ßent Agoston Doctor igen ßépen mondgya: Mert ha az Adámnak bűne ez egéz világot el vezthette, az Wr Istennek kegyelmessęge vißont ez egéz világot v̂duőzítheti. Feletteb bankodni az bűnőn nem 10.

De az mint ide előis mondám, mint az Papisták, vgy sokan mostanis vißßa forditották az Istenhőz való meg térésnek igaz módgyát és rendit. Mert látuán és haluán ez ielen való v̂dőnek had miat való fel háborodot állapattiát, ióllehet nemellyek értik hogy miképpen minden ez világi nyomoruság az bűnért vagyon raitunk, az képpen az hadakozástis, az Wr Isten az ő veszeie által az Tatár, Tőrők, és egyéb ellensęgek által az bűnért hoza elő: mint meg fenyegette az Wr régentenis az ő népét, hogy az ő ellensęgőket bűntetéssűl kőzőttők tartaná, monduán: Nem veztem ki őket (az az, ellensęgtőket) az tű ortzátok elől, hanem léznek mint tőuissek az tű óldalatokban, és azoknak Isteni néktek botránkozástokra. Mondom, sokan értuén ez mostani v̂dőnek állapattiát, Czaßárok, Királyok, Vrak, Nőmőssek, eleget sohaittiák ohaittiák, de kiki nem figyelmez az Istenhőz való pœnitentia tartásra. Sokan az Baalt Iud. 2. Mi hozzank sem meßße Buda.

Hatuan alatis az kuruat meg veßöztek, az latrat bűntelen boczatak. Nem ok nelkűl verel vißßa onnā oh Isten.

imádgyák, de vgyan esik azért tűz alá az Eghből. Sokan sok népet eggyűué gyűitnek, de az Achant nem bűntetik meg, és ez az oka, hogy nem mi gyozűnk, de mi győzetűnk meg. Miért? Mert az Vr Isten kezében vagyon az mi ellensęginknek keze, és azzal vgy bűntet minket az mint akaria.

Vay ha meg térnénk az mi Wrunkhoz Istenűnkhöz, ő kűuűle más Istent nem imádnánk, hűtűnknek ió gyűmölczét teremtenénk, hűdgyed hogy az mi ellensęginknekis zabolát vetne ßáiaba, nem ßabadon nyargalna, meg rántanák az ßáiát. El iőue Sennacherib Ierusalem városára, az Ezechias királt benne lepe; De mi lőn? Altalhata az iámbor királynak kőnyőrgése az Eghet, és mind népe mind ő maga Sennacherib el veße. De mennyűnk előb az magyarázatban. Igy ßól az Wr:

Es én bé kötöztem az ö kariokat.

Isteni ió tetemenyeknek halaadatlansagarol.

Ez igékben ßól az Wr, példát hozuán az Barbélyoknak tiztekből, és ßól az ő ió tetéméniuel való gonoßúl élésęről az ő népének. Niluán vagyon az ßent irásnak igaz historiáiból, hogy az Izrael népe, kiuáltképpen az Achab királynak halála vtán, igen nyomorúlt állapattal vólt, vgy annira, hogy az kőrnyűle való pogány népeknek, nemzetsęgeknek éles ßablyáiok kőzőt forgot: maga az Iehu feiedelem birodalma alat, ki az pogány Isteni tizteleteket nemű-nemű rézből tagitotta vala, valamenire virágozni láttattak, és az Ioa feiedelem alatis az Syrusok ellen győdődelmesek lőnek. Ieroboam birodalmának penig még határokatis kűllyeb téuék: Mind ez ió téteményeknek czelekődetinek okáért mondgya az Wr Isten, hogy vgy bánt vélek mint az iámbor Barbély az ő sebessęuel, ki nag hűuen, nagy ßorgalmatossággal bánik betegéuel, az Vr Istenis minden iauaiual meg látogatta vala őket, de mint vőtték ezt ió neuen? Mond:

Es ök gonozt gondoltak én ellenem.

Mint ha mondana: Nem hogy hálaadassal vőtték vólna az ő ió téteményét, de inkáb boßßusággal, és ellenem való fel támadással, hogy már kőßőnték meg. Mert mikoron az én ő vélek való ió téteménimet én nékem az én neuemnek diczíretire kellet vólna tulaidonitaniok, ők ezeket az magok ereiének, hatalmának itélték lenni, és ez képpen feiőknak tetzésętől viseltetuén, inkáb meg keményednek és bátorodnak az ő gnozságokban hűtetlensęgőkben.

Vőd

Ved eßedbe itt hů ember: Miczoda termeßetűuek azok, az kik Istennek és az ő ió tétemeninek ismeretire nem iutnak, sőt inkáb az mi iót Istentől veznekis, nem az Wrat, az kitől az adatik, de az ő báluány Istenőknek, auagy feiőknek értelmének kőuetésęnek, alittiák azt lenni, ez képpen gonozt gonoßßal gyakorolnak, és ez nem egyéb, hanem az Isten ellen való pártűtes és fel támadás. *Miczoda termeßetűuek az bolondok.*

Ez Caputot magyarázuán az Theophilactus Doctor, mikor és hól vétkőzet kiuáltképpen az Izrael népe az ő Wra Istene ellen, mondgya: Előßőr (vgy mond) azkor midőn kőrnyűl áluán az bornyút, mondának: Ezek az te Istenid Izrael. Annak vtánna midőn mondának, minek vtánna meg vté az kő ßálat, és viz folyamék: Auagy adhaté kenyeretis. *In Osæ. cap. 7.* *Exod. 32.*

Negyedßőr és touabba: Az képmutató és hazug pœnitentiának módgya feddetik, mellyel nagy bűnt czelekőznek sokan, midőn ióknak ßenteseknek akarnak láttatni. Erről igy ßóluán az Wr: *Hypocrita ßentseg.*

Meg térnek de nem az Istenhőz, auagy, mint nemellyek ez igéket fordittiák Meg térnek az senkihőz. Ollyanok vóltanak mint az czalárd kézijű.

Mely mondásban előßőr feddi az Vr az hűtetlensęgért, és ő hozzá való engedetlensęgért az népet, mint az Ieremias általis panaßolkodik erről, monduán: Két gonozságot czelekődőt az én népem: El hadták engem élő kút feiet, és magoknak kútakat ástanak, bé omlot kútakat, kikben ninczen viz. Másodßor hasonlittia az Izrael népet az tudatlan kéz ijhőz, ki noha az nilat az idegbe veti, de gyakorta az nil hátra rúgia magát, és mint ha igy ßóllana az Wr: En őket mint az kéz ijues nilat meg vonom, auagy czak ő vélek az báluányozást, és egyéb vétkeket az pogányokban meg bűntessek, de ők vißßa forditák auagy rúgák magokat, én ellenem fel támadának, és nem czak hogy báluányozásba esęnek, és egyéb bűnőkben lelezének, de sőt inkáb ezekben meg keményeduén, ezeket óltalmazzák és ßeretik én ellenem. Auagy illyen magyarázattiais lehet az igéknek: Hogy miképpen az czalárd kéz ijues nem az el rendelt és meg hagyot tzélra lő, de az ő nilát másuuá vezeti: Ez képpen az Sidó népis, midőn az Vr Istenhőz az ßent és kereztiéni hűttel kellene iárulni, ezt ő nem czelekődé, hanem az ő feie tetzésęt az kép mutatás vtán haita. Mint ezen Oseas által az Wr Isten az ő *Ier. 2.* *Oseæ. 6. lasd.*

 ily termé-

terméſetőkért haſonlíttia őket az reggeli harmathoz, és az reggeli kődhöz. Tanúllyuk meg miés ínnen: Hogy az Vr Iſten minden képmutatókat, tettetes ſentſégűeket vtál, valamellyek nem az Iſten ígeiének paranczolattia ſerínt az Iſtennek neue diczíretire néznek.

Eőtődſőr, az nyelunek az ő meg tartoztathatatlanſágáról, mellyel gyakorta vétkeznek vala, feddi az Vr az népet. Mert ezek el mennek vala, és az ő ereiőket győződelmeket nagy fen magaztallyák vala, és az ő hamis Iſteni tízteleteket óltalmazzák vala, és az Prophétáknak vakmerő képpē ellenekbe vetík vala magokat. Mint
Eſa. 28. ſól ezekről az Eſaias Prophéta, monduán: Iay az keuélſégnek Coronáiának, az Ephraim réſegeſinek, és az ő dűczőſſęges ékőſſégének el húlló vírágínak, az kőuér vőlgynek feiedelmének, kik az bornak miatta tantorganak.

Nem találunké ez mi orſágunkban haſonló népet auagy nemzetſéget ez Sídó nemzeſéghőz? Ezekhőz haſonlatoſokat ne kereſſűnk bátor, ſe Németſe Lengyel orſágban, mi kőzőttűnk Magyarok kőzőttis eleget találunk, kőzőttűnk vagyō még az Bál Iſtennek tízteleti, azt ſoktuk mondani, mídőn az ellenſégnek hírét hallyuk, De mínem ſakat még magua az Magyaroknak, ſok kő vár vagyon még el őttűnk: Ihon Lengyel orſág oda fuſſunk. Ezt beſéllyük mi az hadaknak vdeién, de nem találtatik ſenki, az ki kőuetneie az iámbor Ezechias királynak példáiát, hogy el tőrnék az értz kígyót, és
Pſal. 77. az ki azt mondanáia, az mint az iámbor Dauid király beſél vala, monduán: Megemlekezem Iſtenről mikor háborgok: gondolkodom mikor az én lelkemnek ſomoruſága vagyon.

Bűnteteſſ-el fenyeget az Vr. Vtólſor ímmár vegyük eſűnkbe, hogy az Vr Iſten az bűntetéſeketis meg prædikállya, mellyeckel meg ſokta bűntetni az engedetleneket, monduán:

De fegyuerrel húllanak el az ő fő népeij.

Az feiedelmekről fő népekről emlekőzik előſőr, hogy az hadnak nagyſágát meg ielencze, és hogy tudnia íllik, azok ſem kőrűlik el az veſedelmet, az kik magokat az ő nagy ereiőkben győzedelmeſeknek vélik lenní, erős várám, erős vároſom vagyon, ſőt kőzőnſęges képpen el veznek az kőſſęggel egyetemben, mert igazat mond az Dauidis: Hogy ha az Iſten nem őrzi az váraſt, hiábán vigyáznak az mi ſemeink. Mond touábba az Vr:

Es az

Es az ő meg czusoltatások Ægyptusnak földében.

Mint ha igy ßóllana az bölcz Isten: Nem czak az ellensęgnek leznek czufáuâ, de ő magok közötis czúfok leznek, hogy az kiktől segitsęget várnának, azok közötis neuetsęgek leznek, Ægyptushoz biznak vélek frigyet töttek, ezek leznek ő nekiek az ő veßedelmeknek okaij. Béis tellyesedet atiámfia az Izraelitákon, kiket az Salmanazar király el vezté midőn hallá hogy Ægyptushoz ragazkottanak vólna. Az Iuda házais meg érze ezt az Ezechias birodalmában midőn az Rapsaces által az Sennacherib az kőuetsęget meg mondá. 2. Reg. 17. Esai. 36.

Ez képpen gyaláza Sennacherib Ægyptust, kihőz az Iuda bizik vala: Imé bizol te imez meg romlot nád ßálhoz az Ægyptomi királyhoz, melyhőz az ki támazkodik, bé megyen az ő kezébe, és meg sęrti azt: ollyan az Pharaho mind azokhoz, kik ő hozzá támazkodnak. Végezetre midőn Ierusalemis el puztitatot vólna, és Zedechias Babylloniába vitettetet vólna, az többi ßéllel ozlattanak vólna, nagy bűntetéseket (mint kit Ieremias iőuendűlt vala) vőnnek el, meg bűntettetuén, vgy hogy bé tellyesedék ő raitok az Vrnak mondása, ki igy ßól: Vißem őket az háboruságra, nekiek veßedelmőkre, ez földnek minden orßágiban: gyalázatra, és példára, és ßidalomra, minden helyeken az houá ki v̊zőm őket. Ier. 24.

Ertedé mint czelekőßik az Vr Isten az engedetlen népeckel, az kik őtet meg vetik, paranczolattiát nem veßik? Annakokáért tériűnk az Vr Istenhőz, hogy az Izraelnek és Iudának mi tőlűnk gyakorlot bűnőkért el ne veßßűnk, mert előttűnk az mi ellensęgűnknek fegyuere, kik ellen ier kőnyőrőgiűnk az mi nagy Hadnagyunknak az Iesus Christusnak, ezt monduán:

Imádság.

IEsus Christus élő Istennek ßent fia, ki az te néped előt fęnyes ozlop képben mégy vala, az te népednek ellensęgihőz penig sőtétsęget és éytzakát mutatz vala: Iőuel az te népednek mostanis, az te igaz Izraelitaidnak segitsęgőkre, mert emberi bizodalomtól meg foztatunk, és czak egyedűl te reád ßorúltunk. Iőuel verd meg az Sennacheribet, óltalmazd meg az te Iuditodat az Holofernes mérgétől, hogy te néked naponként ßűllyen fiakat, kik közőt maradgyon meg az te neuednek tizteleti. Te magadért mi Vrunk Istenűnk ezt czelekődgyed. Diczirtessęl ßent Atiáddal, ßent Lelkeddel őrőcké, Amen.

Ha te bekessegben prædikalod ezt, ne czodald ez imatsagomat: mert Cassahoz nem meßße vala az Tatar.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK NYOLtzadik részéből való prædikátiók.

VEgyed fádban az kürtöt(Oſea,és mondgyad) mint az Keſelyü ollyan ſebeſen iö az veſzedelem az Wrnak házára , mert megszegték az én frigyemet , és az én töruényem ellen hütetlenül czeleködtenek.

2. Kiált én hozzám az Izrael népe : En Iſtenem (vgy mond) iſmerünk tégedet.

3. De meſſze táuozot Izrael az iótól, az ellenſég azért kergeti ötet.

4. Királt emeltenek ök , de nem én tanáczomból. Feiedelemſéget ſörzöttenek , és én nem tudtam , az ö ezüſtökből és aranyokból báluánt czináltanak, az okáért el veznek.

5. El hágy tégedet az te boriu képed, ô Samaria , mikor áz én haragom fel geried ö ellenek: Vallyö s-meddig nem vgyeköznek az ártatlanſágra ?

6. Mert ezis az bornyu Izraelben támadot, meſter ember czinálta azt , s-nem Iſten ö , mert darabonként romol Samariának bornyúia.

7. Bizony czak ſzelet vetnek az földben , és forgo ſzelet aratnak , nem indúl az ſárba, nem leſzen azból az gabonából lizt , és ha ſzinte teremneis, az idegenek meg eméztik azt.

8. Bé nyeli az Izraelt az ellenſęg, maid immár az pogányok kŏzŏt ollyanok léznek, mint az el vettetet edény.

9. Mert ŏk Aſſyriába mentenek fel, az Ephraim mint az egyedŭl való mezei ßamár, ßeretŏt fogadot magának.

10. Noha meg bérlették az pogányokat, mind az által egybe gyŭitem azokat ŏ ellenek, és az királynak és feiedelmeknek terhe miat kŏſeregnek egy keueſsé.

11. Miuel hogy az Ephraim meg ſokaſitotta az óltárokat bŭn tételre, annakokáért veßedemére léznek ŏ néki az ŏ óltari.

12. Eleibe irtam az én drága tŏruényemet, de ŏk mint telek idegen dolgoknak alitották (azokat)

13. Az én égŏ áldozatomnak áldozattiában áldoznak nékem húſſal, és meg éßik, de nem veßi ió neuen az Wr: Immár meg emlekŏzik az ŏ álnokſágokról, meg látogattia az ŏ gonozſágokat, hogy ŏk Ægyptushoz folyamnak.

14. Es el feletkezet az Izrael az ŏ teremtŏiérŏl, és óltárokat épitet, és az Iuda erŏs városokat ßaporitot, én penig tŭzet boczátok ki az ŏ városira, mely meg emézti az ŏ palátáit.

Ez Igéknek rŏuid értelme.

NOHA niluán való igéckel és beßédeckel, mind ez v̊deiglen az mint meg hallánk, az S. Oſeas Prophéta intette, tanitotta, és az bŭntŏl rettentette, de viſont az Iſteni kegyelemmel biztatta az Izrael

az Izrael házát, auagy nemzetſégét. De látuán végezetre hogy ſem az ió intéſſel és tanitáſſal, ſem peniglen az Iſtennek bűntető oſtorának elő ſámlaláſaual, annak meg iővendűſéſeuel el nem vonhatná és el nem rettenthetne az báluányozáſtól és egyéb tzégeres vétkektől az Prophéta őket: vgy mint vakmerők és engedetlenek ellen immár botot vęſen fel az Prophéta, és minden vigaztalás nlkűl, minden ió és ſzeléd intés nélkűl feddi és bűntetéſſel fenyegeti őket, vgy mint kiket immár ezzennel az régen meg iővendűlőt bűntetés el lepne és el veztene.

Ne czudállyad peniglen atiámfia, hogy az Prophéta által az Vr Iſten mind czak azon vétkekért feddi őket, az mellyeket ez előtis feddet bennek, tudnia illik, az Iſtentől való el ſzakadáſt, az báluányozáſt, az Iſten igeiének meg vtálláſát, meg tiltot frígy vetéſeket az pogányockal, és az ő keuélyſégőket, és magokban való bizakodáſokat feddi. Mert ezt czelekőſi az Vr két okáért: Előſőr, mert az tanitáſnak rendi és módgyais, az mellyel ſoktanak élni az bűnnek meg feddéſęben, ſemmi képpen nem változhatik vala meg, midőn haznát auagy meg iobbuláſokat az nępnek nem látnák. Máſodſor, Miképpen hogy az Iſten meg nem változik, ezképpen mindenkoron ezen akarattia vagyon néki, hogy ő hozzá térienek az bűnős emberek, és az pœnitentia által az Chriſtusban vduőzűlyenek.

Nem tanithatot tahát az Prophéta egyebet, nemis kellet egyebet tanitani, ez Iſtentelen és engedetlen népnek, hanem az ő bűnőknek feddéſęt, az pœnitentiát oruoſságúl az bűn ellen meg kellet ielenteni, és ha ezt nem vęſik, auagy nem ſeretik, az Iſtennek haragos bűntetéſit és ítéletit, ő feiőkre váriák, meg kellet mondani. Ezen tanitáſnak módgyát annakokáért nem kel moſtanis meg vtálni az anyaſzentegyhâzban, holot az tizta búza az konkollyal egygyűt vagyon, ſőt ezen rendel kel el iárni az kereztién tanitóknak az ő tiztiben, az bűnt fedgye, pœnitentiát az meg térőknek hirdeſſen, és az engedetleneknek bűntetéſt iővendűllyőn. Ne hizelkődgyék
Gal 1. ez világnak, eſében tarcza S. Pál apoſtalnak amaz reguláiát: Ha embereknek kedueskődnék, Iſten ſolgáia nem lennék. Miért hogy penig ez meg hallot mai ſent letzkénk rőuid ſententiáckal és beſędeckel meg irattatot, és kőzőſleg kiuáltképpen czak két dologra tanit, tudnia illik:

Az bűnről es az bűnteteſről.

Enis az

Enis az Istennek lelke velem léuén ezekről prædi kállok és tanitok elegyessen. Ióllehet az bölcz tanitó, az igéket egy nehány prædikatiókra reuideden ozthatti.

Miért hogy az Sidó nemzetsęg ßent és kiuáltképpen való népének tarttia és itéli vala magát lenni, meg nem gondoluán mint és miképpen mondattassęk ennek: annakokáért haluán az fenyegetéseket és bűntetéseknek el közelitésęt az Prophétáktól, azt auagy lehetetlennek auagy valami czalárdiágnak véluén nem hűßik vala: annákokáért az ő hűtetlensęgőknek keménysęgének eleit veßi az ßent Isten, midőn az meg hallot letzkénkben az Wr Isten az Oseas Prophétát ő maga meg ßolittia, monduán néki: *Mi ockal vtallyak vala az Sidok az Prophetak tanitasat.*

Vegyed ßádba az kűrtőt (Osea) és mondgyad. auagy mint nemellyek magyarázzák: Fen kiálcz, nagy torockal kiálcz.

Mely mondásában az Vr Isten az Prophétát az bűnnek és az bűntetésnek, bátorsággal minden fęlelem nélkűl való ki kialtására kéßiti, miképpen az Esaias Prophétánakis meg paranczollya ezt, moduán: Emeld fel az te ßódat mint az trombitát, és mond meg az én népemnek az ő gonozságát. *Esa. 58.*

Hasonlittatik penig az Istennek igéie az trombitához, mely az kereztién tanitónak ßáia által zeng, ez okáért: Mert miképpen az trombita oly közönsęges ezköz, az melynek fuuása titkon nem lehet, és reitekben, hanem mindeneknek hallattára: Ezképpen az Wr Istennek igeiét nem ßabad az tanitónak czak némán fúni auagy meg tartoztatni fuuását, de ezt az ßabad tulaidonságában kel fúni és kiáltani. Eél penig az Wr Isten ezzel ez hasonlatossággal ezértis, hogy az ő nagy irgalmasságát és kegyelmessęgét, mêg az engedetlen kő ßűuekhőzis meg ielencze, hogy nám az ő ßent igeiét trombitáiát erőssen futattia, melyben az bűn tiltatik, az pœnitentia igértetik, az bűnnek bűntetéseis meg ielentetik. Ha az emberek ennek az ő ßauához nem halgatnak, ment és ßabados hát az Wr, és nem oka senki veßedemének. *Istē igeie miert trombita.*

Caintis meg inté, hogy maradna meg az Isteni kegyelemben, ha nem fogada, maga lőn oka veßedelmének. Mert soha az Wr Isten az ő bűntetésęt senkire el nem hozza, miglen ßent igeie által azt meg nem feddi, nem inti, mint az mi első ßűleinketis meg feddé inté, az bárány bőrbe fel oltőztetuén, az iőuendő ártatlan báránnak áldozattiá- *Tudatlan Isten senkit nem bűntet.*

dozattiának érdemének nagy haznának, és az el veſet ſabadſágnak meg hozzoiának példaiára. Az özön vizzel ſem vezte eladdig ez világot, miglen ſáz húz eztendeig prædikáltata nékik, hogy az bűnből meg téríenek, és el ne veſſenek. Dauidot ſem bűnéré addig az paráznaſágért, gyilkoſágért, miglen Nathan Prophéta által meg fedde őtet. Ieruſalem városát ſem vezte el addig, de negyuen eztendeig prædikáltata az meg téréſt nekik. Az Amoz Prophétais azt mondgya, hogy ſemmi dolgot nem czelekőſſik az Wr Iſten addig, mîg nem meg ielenti az ő titkát az ő ſolgainak az Prophétáknak. Moſtanis, akar mely bűnről is, előſőr lelki iſmeretünk által fed meg. Máſodſor az ő ſolgainak az prædikátoroknak ſáiok által, midőn azt fuytattia, hogy nem ió az bűn.

Touábba, miért hogy az emberek terméſet ſerint meg romlottanak, mely miat minden gonozſág bennünk termet, ezis bennünk vagyon, hogy az bűnnek meg czelekődetiben hizelkődünk és édeſkődünk magunknak, és alig gondollyuk meg hogy az bűnnek bűntetéſe légyen: Annakokáért az Wr Iſten, ki az mi üduöſſégünk felől igen ſorgalmatos, az ő igeiének ſolgait adta, kik nem czak az igének ki mondáſában mennek előb, hogy mit miellyünk, mit hadgyunk el, de vgy mint az mi lelkünknek őr állói az mi bűnünkre is ſámot tartnak vigyáznak, és mikoron eſekbe veſik, hogy azok az vétkek, mellyeket czelekőſſünk ſemmiképpen Iſtennek haragos bűntetéſi nélkül nem maradnak, azonnal az Iſten igeiének trombitáiát, mely az ő ſáiokban vagyon, nagy fen meg fuyák, és mind az bűnt meg feddik, mind peniglen az bűntetéſeknek ki hirdetéſeuel, az engedelmeſeknek pœnitentiát igérnek, az engedetleneknek pedig őrőcké való bizonyos veſedelmet kiáltnak. Mert az Vr Iſten az keresztién tanitóknak, (mint Ezechiel prophétának is ſól az Wr:) erős ortzát ád, az engedetleneknek ortzáiok ellen, és erős homlokot ád az ő homlokok ellen.

Mit mielnek az Iſten trombitaſi?

Ezech. 3.

Tanúllyanak innét tahát az Tanitókis, hogy ne legyenek nád ſálak, álhatatlanok, ſemmi dolgokban, mert ha kűlőmben czelekőznek, ſemély válogatók léznek, az bűnnek hizelkődnek, az Vr Iſten lelkők veſedelmeuel fenyegeti őket: meg gondoluán azért az régi ſent Prophéták Apoſtalok az ő tízteknek nehéz és ſulyos vóltát, hogy lelkők veſedelmében iár az nékik, ſéltuén lelkőket, nagy bátorſággal mindenűt hirdették az Iſtennek igeiét, az kit ez ſeretet, ők is iauallották, az kit ez vtált, azt ők is megvetették. Az O-

Ezech. 33.

rozlán y

rozlány orditot, és ki nem ſyne? az Wr Iſten ſóllot, és ki nem prophétálna?

Ne gondollyon tahát az Tanito azzal, ha valaki pirongattia ezzel, auagy az ő halgatoji arra intik ötet: Mi gondod néked az én életemmel, ha én parázna, réſeges, vſorás vagyok, te prædikál lyad az Iſten igeiét. Ne; ör állóia vagy az ő lelkőknek, ha az el vész az ő hűtetlenſségében, te tőled kéri az Vr elő az ő vérét. Inczed, fedgyed, dorgállyad ötet az Iſten igeiéből. Ezt miueld atiámfia. Ezt paranczollya az Vr Iſten. *Eőr állok az tanitok.*

Touábba, midőn az Vr Iſten az Prophétát az ő tiztire fel ſerkentette vólna, annak vtánna mit kellyen prædikálláni, tanítani, azt mondgya meg: *Ezech. 33*

> Mint az Keſelyű (igy ſóluán) ollyan ſebeſen iö az veſzedelem az Wrnak házára, mert megſzegték az én frigyemet, és az én törvényem ellen hűtetlenül czelekődtenek. *Mit taniczon Oſeas.*

Ez igékben az Vr Iſten noha rőuid ſóual, de mind az bűntetéſt, mind az bűntetéſnek okát meg mondgya: Az bűntetéſt ezképpen iöuendűli meg, hogy ő tőlek azt el fogia, az ki az ő magokban való bizakodáſokat neueli vala, es ő nekiek az meg téréſre akadályok vala.

Előſőr penig, miért hogy az ſomſédſágbelieknél fellyeb valók valának az Sidók, az Aſſyriábeliek penig (kik magoktólis vala mit czelekődhetni láttatnának) ő tőlők tauulb valának, hogy ſem mint azok miat meg gyozettethetnének, enniuel inkáb, hogy az Ægyptusbeliekis közel valának, kickel frigyet vetettenek vala. ez dologért egyikért az Prophétáknak fenyegetéſitől nem igen tartnak vala. Máſod okáért, ſoha ingyen ſem reménlik vala, hogy az Wr Iſten azt az nemzetſséget, ki közőt az ő neuének igaz tizteletit tartia vala, és azt az ő házát, kiben fogatta vala, hogy lakik, annira el vetneie, az mint az Vr Iſten őket az Prophéták által fenyegeti vala. De mind ezeknek, az mellyekhőz bizakodnak vala, eleit veſi ő ſent felſége, és az elsőt, tudnia illik, az Aſſyriabelieket az gyors és hamárſággal repűllő Sas keſelyűkhőz haſonlittia, ki nagy gyorſaſsággal és ſerenyſséggel ſokot repűlni ahouá akarattia vagyon, holot még ingyen ſem reménlették, hogy oda érkőzhetet vólna. *Miert nem tartnak vala az Sidok az Prophetak fenyegeteſitől? Leuit. 26.* *Aſſyriabeliek miert voltanak Sas keſelyűk.*

Haſonlit-

Hasonlittia ióllehet mint az egéz Assyriabeli népet az Sashoz, de kétsęg nélkűl az Nabuchodonozor királt érti raita, ki az ő ßolgait seregit el kűlduén, az Sidóknak templomát fel gyuiták Miképpen az Ezechiel Prophétais ßól erről monduán: Egy nagy ßárnyu nagy Sas keselyű, kinek hoßßu ßárnyaij valának, ki rakua vala tollackal, kikben kűlőmb kűlőmb fęle ßinek valának, iőue az Libanus hegyére, és az Cedrus fának teteiét el ßedé (ez neueken érti Iuda orßágát és azoknak feiedelmit)

Ezech. 17.

Hogy penig az Prophéta ezt Nabuchodonozorról magyarázza ezen rézben igy ßól: Auagy nem értiteké mit iegyzenek ezek? Mondgyad: Imé el iőt az Babyloniaij király Ierusalembe, és fel vőué az ő királlyát és feiedelmit, és el viue ő véle Babyloniába. Azzal fenyegeti penig az Prophéta az Sidó népet, hogy ez az Sas az Wrnak házára veßedelmessen iő, mint ha igy ßóllana: Tű ellenetek, az kik ezzel hamissan dűczeködtek, hogy az Wrnak tű háza népeij vólnátok, de nem Bethelek, hanem Bethauennek vadtok, nem Istennek házaij, de az hamisságnak és haßontalanságnak házaij vadtok, Isten népeij sem vadtok, de inkáb az hűtetlen hűti hagyattatnak moslékij peruatáij.

Isten haragiatol senki meg nem menthet.

Mely igékből mondásokból atiámfiaij kereztiének eßűnkbe vehettiűk, hogy valakikre az Wr Isten meg haragßik, nem bizhatnak azok semmi segitsęghőz bizodalomhoz. Mert igazán mondgya az Esaias az Wr Isten felől, hogy az táuoly való ellensęgeketis sűuöltéssel az föld határán lakozókat el hozhattia, hogy el iőienek, és nagy hamarsággal kőnnyen el iőnek. Az erős városnak kapuiát meg nithattia, és mindeneket, valamellyeket akar, meg czelekőßi menyben és földőn.

Esa. 5.

Esa. 43.

Ez táiban midőn ezt irnám, hozák az ßomoru hirt, hog Nagy Győr várát meg vőtte az Szinan Basa, ki felől igazán mondották, hogy az Tőrők Czáßár ereiénekis gond vólt vólna azt meg venni, de az Wr Isten, mint egy Cyrusról mondgya, hogy Cyrusnak iób kezét fogta, hogy ő előtte meg hóldoltassa az népeket, hogy az királyoknak derekakat meg erőtelenicze, hogy ő előtte meg nissa az kapukat, hogy az kapuk bé ne zaroltassanak. Méltán miés mondhattiuk ezt ez mi ßegény hazánkról: az báluányozás vezti el házánkat, Orßágunkat, és az vtállatos hypocrita ßentsęg.

Nagy Győr.

Esa. 45.

Miert bűntete Isten az Sidokat.

Az kőuetkőzendő bűntetésęt meg monduán az Prophéta az Sidó népnek, immár okára tér annak miczoda vétkekért bűntette légyen az Wr őtet. Igy ßól erről az Isten;

Mert

Mert meg ſegték az én frigyemet, és az én
tőruényem ellen hűtetlenűl czelekődtenek.

Emlekőzik itt elſőben az Wr Iſten, frigyről, tudni illik, az mellyel kőtelezte vala magát még régen az Abrahámhoz és az ő nemzetſégéhőz, annak vtánna az Moyſeshőz, így ſóluán az Abrahámnak: Helyheztettem az én ſőuetſégemet én kőzőttem és te kőzőtted, és az te magod kőzőt te vtánnad az ő nemzetſégekben őrőkké való ſőuetſéggel, hogy legyek te néked Iſtened, és az te magodnak te vtánnad. Moyſes általis azt mondgya az Vr, hogy arról az beſédről, frigyről, meg emlekőzik ő, mellyel meg eskűt ő az Abrahámnak, Iſaaknak, és Iakobnak. Ezt az frigynek meg tőréſét az tőruényénnyel kűlőn veti, hog ez valamit kűlőmbőzne az Iſtennek frigyétől, mert ottis kegyelmes atiánknak vallya magát lenni, és mi tőlűnkis engedelmet kéuán. De hogy inkáb meg magyaráza azt az igét, az mely láttatik homályoſnak lenni, és hogy eztis előnkbe adgya, hogy minden mi kénczűnk Iſtenben helyheztetet, annakokáért meg tanúllyuk, mit illik mi nekűnk kőuetnűnk és el hadnunk, kik Iſten népeinek vallyuk magunkat lenni. Ezen okért neuezi Moyſes az tőruénnek tábláit frigynek tablaiának. Deu. 9.

Frigy tőrőknek nagy méltán neuezi az Sidó népet, és méltóknak, kiket az ellenſég hirtelen el lepien, mert nem tudatlanſágból, de vakmerőűl, ſabad akarattiok ſerint, ſegték meg az Iſtennel való frigyőket; Toubbá, nem czak az Sidó nemzetſéggel, de mi velűnk moſtani embereckelis vagyon frigye az Wr Iſtennek, kit hogy ha meg ſegűnk, ez léſen minden nyomoruſágnak és veſedelemnek oka mi bennűk. Mert ha az pogányok, kiket czak az terméſet tőruénye víſel és igazgat vala, az frigy meg tőrőket akar mely nagy ſőrnyű bűntetéſre méltóknak ítélnek vala, Iſtentis ennek boſſu álloiának ítélik vala, czak az emberek kőzőt való frigynek meg veteſeértis: Meniuel nagyob léſen azoknak vétkek, kik azt az frigyet meg vtállyák, az kit mi velűnk az Vr Iſten tulaidon kegyelmeſſégéből kőtőt, és ſent fiának az Chriſtus Ieſuſnak véréuel meg erőſitet. *Velűnkis frigye vagyon Iſtennek.*

Ez ſęle emberek ellen méltó hogy mind emberek, angyalok, ſőt minden teremtet állatok bűntetéſt kiálczanak, miképpen az Moyſes által erről így ſól az Wr Iſten: Ha ſorgalmatoſsággal halgatandod az te Vradnak Iſtenednek ſauát, tégedet az te Vrad Iſtened ez *Iſten frigyenek tőrőij meg bűntettetnek.* Deu. 27.

ned ez földnek minden népénél fellyeb valóuá teßen. Áldot léz az mezőben, és áldod léz az városban. Víßontag: Ha nem engedendez az te Vradnak Istenednek beßedének, reád iőnek mind az átkok, és meg kőrnyeköznek tégedet: Átkozot léz az városban, és átkozot az mezőben.

Külső frygnek meg vetőijes meg bűntettetnek.

Tekinczűk meg bátor az ßent iráſtis, czak az külső frigynek meg tőrőijtis az Vr mint bűntette meg, az kik auagy az bűnnek ßabadſágára, auagy neminemű haßontalan okból éltenek ezzel. Víßont, az Vr Isten mint ßerenczéſitette azokat, az kik az frigynek meg állásában álhatatoſok vóltanak. Zedechias királt az Vr Isten mind orßágoſtól meg vere, hogy az Nabuchodonozorral való frigyét meg ßegé. Az Hoſeas királyis az Aſſyriábeli királtól el ßakad, és rábſágra addattatik érte, mert el iő az Salmanazar Samariát meg veßi, az királtis meg fogia, az orßágátis el raboluán őrők fogſágra viſi. Ezechias és Ioſias király az frigynek álhatatoſinak, bódogſáginak, igen ßép példait adgyák előnkbe, kiket az Vr Isten minden dolgokban meg ßerenczeſite: az pogányockalis meg kel tahát az frigyet tartani, mert az Istennek neuéuel erőſsitetik meg. Ha annakokáért az Vr Isten az külső frigynek meg tőrőit meg bűnteti, meniuel inkáb azokat, kik az lelki frigyet meg ßegik?

2. Par. 36.

2. Reg. 17.

Isten velünk valo frigyet miuel tőtte alhatatoſſa.

Ved eßedbe: Az Wr Isten friggyel kőteleztet minket magának, az melyben bűneinknek boczánattiát, az ő kegyelmeſſęgét, és az őrők életet igéri. Ezt penig álhatatoſſa tőtte, és meg peczételte ßent fiának véréuel, mint ő maga Chriſtus Wrunk vallya az ő vaczoraiában. De mi tőlűnk őis ezt kéuánnya, hogy czak ő tőle fűgiűnk, az mi v̂duőſſęgűnket czak az ő ßent fiának érdőmében helyheztesſűk, és ez által meg váltattatuán, ßenttűl és ártatlanúl éllyűnk, az az, az hűtnek iő gyűmőlczet teremczűnk.

Isten frigyet kik nem allyak meg.

De iay ki keueſſen találtatnak az emberek kőzzűl moſtan, az kik ennek ez frigynek az ő kőtéſęt meg tartanák, mert nemellyek az ő magok igazſágat czudállyák, és az ő czelekődeteknek érdőmében bizakodnak. Nemellyek vy áldozatokat az bűn ellen kereſnek, és naponként bűnért való vy elég tételeket ki gondolnak, más kőzben iárókat és eſedezőket Isten előt találnak: azokis penig, kik az Chriſtusban való hűteket vallyák, ennek valláſának ßine alat, az bűnnek czelekődetinek ßabadſágára élnek. Ne czudállyuk tahát, hogy minden felől az Istennek haragia geried raitunk, és véletlen hirtelen való háboruſágockal naponként nyomorgattatunk. Vgyan ne vár-

ne váriunkis penig czendezb életet magunknak, mind vdeiglenis, hanem ha az Istennel ismet frigyet vetünk, és azt meg állyuk.

Kiált én hozzám az Izrael népe: (igy ßól az Wr) En Istenem, (vgy mond) esmerünk tégedet.

Mely mondásban az Vr Isten az hazug és hypocrita ßentsegnek tettetöjről ßól, az kik noha, mikoron az nyomoruság raitok, látatnak esedezni, Istennek könyörgeni, de ez az ő könyörgések kiáltások czak ßájokban nyeluekben, és nem ßüuekben forog. Kiről az Wr Isten panaßolkodik az Prophéta általis ez nép ellen, monduán: Ez az nép aiakáual tiztel engem, de az ő ßüuek táuoly vagyon én tölem. Ezt mondgya azért az Wr Isten ezben ez mondásban: Tudom, ez az nemzetség mit kezd czeleködni, ha az büntetést ő reáiok el hozom, ő Istenöknek kezdnek engem vallani, hogy ök Izraelitak, és engemet igazán ismernek, az ő hüteckel és Istení tiztelteteckel váltig kezdnek düczeködni. De hasontalonság ez, ezeckel ök semmit sem nyernek, mert az Izrael meg vetette az iót az az, az Istent, az vduösséget, ki ő magát az ő igeiében nekiek adta vala. Annakokáért méltók rea, hogy kiket az ellenség kergessen el vessessen.

Nem czak az Sidók atiámfiaj, de miés intetünk ezeckel az igékkel (mert ßent Pál azt mondgya, hogy valamellyek meg irattattak, mi tanuságunkra irattattanak meg. Christus Wrunkis niluán ßól, hogy értekezzük az irásokat, mert azok ő felöle teznek tanubizonságot) erre, hogy minekünkis nem kezd semmit haználni az hüttel való kérkedékenység düczeködés, és az Istennek igéiéuel való keuélyködés, fel fuualkodás, hanem ha igaz ßüuel egyßörs mind külsö vallás tétellel az Vr Istent nálunk kénczül örizzük. Meg örizhettiük penig ötet mi nálunk, és meg örizhettiük igaz hüttel, mert ezzel vgyan meg foghattiuk ötet és meg bírhattiuk, miképpen az Iakob meg gyöze ötet. Ez penig az hüt az ő igéie által iö mi belénk, és ez nélkül nem terem senkiben. Azokáért az kik az Istennek igeiétöl el ßakadnak, és ezt tanúlni méltatlanocká téßik magokat, azok mind az Vr Istent, sőt ezzel eggyüt minden iókat meg vetnek, és annakokáért öröcké való veßedelmet érdemlenek. Ez végre ßól Christus, monduán az igének hirdetöiről: Az ki türeket vet meg, engemet vet meg. Az igéről penig ezt mondgya: Az ki ez beßédeket hallya,

Szaial való kereztienség nem haznos.

Igaz hüttel meg gyözzük Istent, ki Isten igeie által le ßen.

Luc. 10.

ket hallya, és az ſerint czelekőſik az haſonlatos az eſes ferſuhoz, ki az ő házát kőſiklán épitette. Viſontagſággal fenyegeti azokat, és Sodomának Gomorrhának bűntetéſeknel nagyob oſtorozáſra itéli Chriſtus azokat, az kik az Iſtennek igeiét meg vetik.

Matth. 7.

Vegyék eſekbe az Iſten igeiének meg vtállo emberek az kik az Iſtennek igeiét ellenſęgesképpen v̂ldőzik, auagy ennek ſine alat vtállatoſúl és vndokúl élnek, maga mind ez két fęlék dűczekődnek Iſteni igaz iſmerettel, ſegitſęgűl hiuáſſal, meg bűnteti mind ezeket az Vr Iſten, miképpen meg mondottam: de ióll léſen azoknak dolgok, kik az mint S. Dauid énekli, az Iſtennek igeiét éyel és nappal halgattiák. *a.*

a. Eddig egy prædikatiod lehet.

Ercz meg: Az Vr Iſten noha nagy ſok beſédeckel inteſeckel intette és tanitotta az Izraelitákat, de ſoha ſemmi képpen az pœnitentiára nem tudának hailani, az okáért mind ez elő ſamlált igékben, az képpen az kőuetkezendő prædikatioiábanis bűntetéſſel, oſtorozáſſal fenyegeti őket az Oſeas Prophéta, az Iſtennek lelke által, és mind azokat el fogia előlők, tanitáſának rendiben, valamely dolgokban és czelekődetekben reménſęgőket, bizodalmokat az meg bűntetéſnek el kerűléſęben vetették és helyheztették vólna, az ő gondolattiok ſerint,

Summaczka.

Mert nám meg monda az okát ez előt való tanitáſunkban, az bűntetéſnek és vereſęgnek, tudni illik, hogy az Wrnak frigyét fel bontották auagy meg ſegték vólna, miképpen meg hallánk: annakokáért, moſtanis tanúllyuk meg, hogy nem maradnak, el hűdgyék, bűntetés nélkűl, valakik az Iſtennel tőt frigyet meg tőrik ſegik, mellyet ő ſent fiának véréuel meg peczétlet és meg erőſsitet. De miért hogy az hypocrita ſentek nem hamar engednek, auagy vgyan meg ſem lagyúlnak ez fęle mondáſokra beſédekre, annakokáért mêgis tőb ſóual és bőueb igéckel ſól az Vr lelke által az Prophéta, az bűntetéſekről, és leg előſőris az ő hamis czelekődetekért, mellyeckel Iſtentől el ſakadának, feddi kárhoztattia őket, monduán:

Tanuſag.

Királt emeltenek ŏk, de nem én tanáczomból. Feiedelemſęget ſŏrzŏttenek, és én nem tudtam, az ŏ ezűſtŏkbŏl és aranyokból báluánt czináltanak, az okáért el veznek.

Ezekben az igékben hűt auagy frigy ſegőknek ezzel bizonittia és erőſsiti

és erőssíti az Vr ez népet, hogy mind az orßágnak állapattiát, mind peniglen az Isteni tiztelетnek minden módgyát, mellyet az Vr Isten vgy mint ő népe kőzzé helyheztet vala, hűtetlenűl és gonoßúl meg tőrék és meg ßegék. Nem oka nélkűl mondgya penig az Vr, hogy mind az orßágot, mind peniglen az ô tőruénybeli Papságnak rendit; ki az Iesus Christusnak vgy mint abrázo ieleij, és iőuendő el iőuetelire nézue, titkos dolgai vóltának, kit az ßent iráſis az Isten és ember kőzőt, frigynek auagy egy kőzben iárónak mond lenni. *Sidok mind ô tőruent, mind orßagoknak allapattiat meg vetettek vala.*

Az mi néz az Orßágnak állapattiára, az Vr Isten ezt az házat auagy nemzetsęget az Dauidhoz és az ő nemzetsęgéhőz meg igérte vala, monduán: Es mikoron az te v̄dőd bé tellyesedik, és el alußol az te atiáddal, fel támaztom te vtánnad az te maguadot, az mely ßármazik az te agyékodból, és meg erőssitem az ő orßágát. Es miképpen az Dauid sok dolgokban viseli az Christusnak képét, abrazó ielét, az képpen ennek az Christusnak az Dauid házából kel vala ßűlettetni, hogy el forditatnék az pokolbeli őrdőgnek orßága, az Istennek orßága épitetnék az emberek kőzőt, miképpen az Dauidis nagy őrőmmel énekel erről, monduán: Eőrőmmel énekellyetek az Vrnak földnek minden lakosi, zengietek, őrűllyetek, és mondgyátok diczeretet. Es ismet mond: Az Vr előt, mert el iőt ez földnek birására, biria ez világot igazsággal, és az népeket felette igen igazán Esaias Prophétais igy ßól az Christus Iesusnak orßágáról: Igazságban itéli meg az ßegényeket, és igazsag ßerint dorgállya az földnek alazatosit, az földet meg veri az ő ßaiának veßßőiéuel, és az ő aiakaijnak lelkéuel meg őli az hűtetlent. *2. Sam. 7.* *Psal. 98.* *Esa. 11.*

Az régi ô tőruénybeli sok kűlőmb fęle ßertartásokis ezen okokért rendeltettenek vala, mellyekben az fő Papoknak ßeméllyében az Christus kőzben iárásának és tiztinek ßemélye árnékoztatik vala. Ezeknek áldozattiok az Christusnak elég tételét példazta. De eztis meg veték meg ßegék az Izraeliták. Mert midőn az Salamon királynak halála vtán meg kőnnyebbitetni az sok nehéz igáktól kéuánnának, és kiről vgyan kőnyőrgénekis az Roboam feiedelemnek, haluán attol az nehéz és kemény iteletet, azonnal mint ha semmi egyéb dolgot nem kellet vólna ő nekiek tekinteniek, tudni illik, az Christus felől való igéretet, hanem czak az ő orßágokat, el feletkőzuén mondom, az Christus felől való igéretekről, az mellyeket Isten az Dauid nemzetsęgéhőz kőtőt vala, el ßakaduán Roboamtól, ezt kezdék kiáltani: Mi kőzűnk mi nekűnk Dauidban? *Heb. 2. 4. 5. 8. 9.* *1. Reg. 12.*

Ninczen mi nekünk őrőksęgünk az Isainak fiában, meny el az te haylékidba ô Izrael. Es ezeket monduán, minden Isteni tanácz nélkül, az ő magok agyának értelmétől viseitetuén, királlya téuék az Ieroboamot.

Ez Ieroboam penig oly nagy Istentelensęget czelekődék, hogy az Vr Istennek kiuáltképpen való tilalma és rendelése ellen, hogy valami v̂dőben vißont az Izrael népe ő tőlle el ne ßakadna, és az Dauid nemzetsęgéhőz ne haiólna, az Ierusalemben áldozatra való fel meneteltől el vona az Izraelt, vy templomot czináltata az Salamon temploma kűuől, vy és más Papokat rendelé, válogatuán Papokat, az ő akarattia ßerint, hól mi alaualó népből, arany boríút őntete, az gonozságban semmit el nem akaruán hadni, az kinek áldoztata az néppel, ezt kiáltatuán az fölőt: *Ihol vadnak az te Istenid ô Izrael, kik ki hoztanak az Aegyptusnak földéből.*

Mind ezekről meg emlekőzuén az Vr, és ezekre nézuén, neuezi az Izrael népét báluányozóknak és mint ha igy ßóllana az Vr: Frigy tőrők auagy frigy ßegők, valakik az frigynek közben iáróiát az Christust meg vetik: Niluán való dolog penig, hogy te Izrael ezt czelekődőd, midőn az orßágnak királlyától és az Isteni tiztelettőlis, hűtetlenűl el ßakattatok, mellyel az én fiam abrazoltatik vala. Honnan meg tetzik, hogy az nekiek meg igértetet v̂duőzitő, mêg azkor sem igen nagy bőczűletben vólt ő nálok, vgy mint kinek példázo ieleitől és arnyékitól illyen hamar és kőnnyen el ßakadának,

Mêg az igeretben sem bőczűlőttek Sidok Christust.

Az orßágnak gonoz ßokásárólis niluán ßól az Vr Isten, monduán: Királt emeltenek ők, de nem én tanáczomból. az az, engemet nem tanáczlottak felőle. Feiedelemsęget ßőrzőttenek, és én nem tudtam.

Az az, nem iaualtára, ióuâ nem hadtam. Holot ved eßedbe atiámfia, hogy azokat mondgya az Vr Isten nem tudni, auagy nem ismerni, az kiket az ő hűueij gyanánt nem ismér, és kiknek czelekődeteket nem iauallya. Miképpen az Christusis ehőz hasonlo ßólásnak módgyáual az Isten igeiének halgatásának képmutató dűczőkődőinek az Euangeliomban ez kêppen felel: Soha én nem ismertelek tűteket, tauozzatok el én tőllem kik hamisságot czelekőztek. Vegyűk eßűnkbe azért innen, hogy ez mostani v̂dőbenis, valami az igaz hűtből ninczen, mind az Egyházi, mind az kőzőnsęges ren-

Miczodat nem tud Isten.

ſęges rendekben haßontalanok, ſemmire kellők, és Iſten ellen valók. Erről mondgya ßent Pál apoſtalis: Valami hűtből ninczen bűn az.

De itt egy fő és ßűkſęges kérdés támad: Azt mondgya az Oſeas által az Vr, hogy az Izraeliták királt emeltenek, de nem ő tanáczából, feiedelemſęget ßőrzőttenek, és ő nem tudta: Mint vagyon ez? Nám az ßent Iráſnak hiſtoriaiában oluaſſuk, hogy az Vr az Silobeli Achias prophéta által válaztotta vólna királyâ az Ieroboamot, ellenkőzik az ßent Irás egy máſſal, mert imé Oſeas által az Vr, az mit máſut paranczol azt itt nem ßereti? Igaz mondo az Vr Iſten minden dolgaiban, vgy mint kiben ſemmi hamiſság ninczen mint az Prophéta ßól. Annakokáért az ßent Iráſnak két rendbeli mondáſát (ki Iſtennek igeie, és ſemmi képpen ezben ſem lehet ſemmi hazugſág, mert Dauid az hétßőr meg tiztitatot ezűſthőz haſonlittia) valoſággal érczűk.

Quaſtio.

Ieroboamot Iſten hatta királlya tenni, es vißont nem.

1. Reg. 11.

Mert az mi néz arra az hiſtoriara, melyben az Vr Iſten az Achias által az tiz nemzetſęgen az Ieroboamot királlyâ teßi, ott az Iſtennek tanácza és végezéſe beßéltetik elő, hogy miuel az orßágnak meg változáſa nem tőrténettellőt, de Iſtennek igaz itéletiből, ki az Salamonnak bűnét az orßágban ez képpen akarta meg bűntetni: az mit peniglen az Vr Iſten itt az Oſeas által elő hoz, az népre kel vinni és érteni, ki mikoron az Dauidnak házától el ßakadá, nem az Iſtennek tanaczára néze ezben, ſem az Salamonnak vétkét akarta ezzel kiſſebbiteni, de vakúl, pártoſúl, maga boßßu állásának indulattiából vitettetuén erre, és annira táuol vólt az Iſtennek tanáczától ezben ez dologban, hogy mindiáráſt ßabad akarattia ßerint, az báluányozáſt ő lele meg, mely vétekért az Vr az Dauid házátólis el foga az orßágot, mint az Salamon királyban meg tetzik.

1. Reg. 11.

1. Reg. 11.

Igazán vadollya azért az Vr az Izraelitákat, hogy nem Iſtentől valaztatuán királt emeltenek, és feiedelemſęget ßőrzőttenek, noha az Wr Iſten az ő halaadatlanſágokért, és álhatatlanſágokért az ő igaz itéletinek véghőz menetelire ezeckel igazán élne, és noha az orßágnak meg haſomláſais az bűnnek bűntetéſe vólt, az Iſtennek itéletire és tanáczára nézue: mind azon által ez álhatatlanſágnak és vakmerőſęgnek bűntetéſe az népben vólt. Ez dologról meg kérdettem iráſokban egy nehány iámbor fő tanitókat, vgy mint, az Theophilactus Doctortis, ki erről ez kérdéſről az tőb feleletiben eztis iria: Mikoron hallod az Iſtent ezt mondani: En tőlem lőt ez az beßéd, tudnia illik, hogy Ieroboam kiraly légyen, meg engedés ßerint ércz

Theoph. in Oſe. cap. 8.

rint ércz ezt. Midőn peniglen itt azt mondgya: Nem én általam wralkodtanak, érczed ezt, hogy nem az Istennek elől való akarattia ßerint lőt az. Vigandustis és Pellicanust, Gualtertis tanáczlottam, és midőn láttatak egyaránt ßóllani, énis engedtem az ő értelmőkre.

Illyen dolgoknak és czelekődeteknek rendi, az ßent irásban gyakor helyen találtatnak, sőt az mi életünk ezeckel tellyes, kit mi nekünk az végre kel eßünkbe vennünk, hogy meg érczük miképpen az Wr Isten azon dolgot czelekődgye, és vißont ne czelekődgye, és hogy ő azt vétek nélkül czelekőßi, az mellyet mi vétek és nagy bűn nélkül nem czelekődhetünk. Az mi tartozik az Isteni gonduiselésre, mellyel mindenek iól és igazán rendeltetnek, semmit ezből ki nem kel vennünk; és ez ßerint ő változtattia az orßágot, mint Daniel általis ßól az Wr, monduán. Az felsęges Isten wralkodik az emberek bizodalmán, és annak adgya azt az kinek akaria.

1. Sam. 2. Eő ől megis, mint az Anna az Elcana felesęge énekli: Az Wr meg ől, és ismet meg eleuenit, ő fozt meg marhainktól, ió ßerenczeinktől, mint az Iob Patriarcha állapattiából ki tetzik; ő haborittia fel az népeket és czelekőßik tőb dolgokat. Mind azon által nem mondhattia senki, hogy az Wr Isten ezeknek gonoz indulattioknak oka légyen, noha ezek által az ő itéletit véghőz vißi.

Iob. 1

Psal. 44.

Isten azon io vegre czelekőßik, az mit az ember gonoz vegre.

Mert vétkezik az ember az ő terméßetinek gonozságából, kiknek bűnőket az Wr Isten másoknak haznostâ teßen, az az, mikoron amazok által bűntet ió végre. Mint, Absolont fel támazttia az Wr az ő atia Dauid ellen, hogy az bűnt ezzel ő benne fenicze iezße: de Absolon nem ez végre támad fel az ő atia Dauid ellen, hanem hogy az Istennek niluán való paranczolattia ellen, ki az atiáknak anyáknak tiztelereket meg paranczolta, az ő atiát orßágából ki verie, és ő wralkodgyék. Itt azoknak akarék meg felelnem, az kik azt mondgyák, midőn az hűuek az Istennek prouidentiáiát mindenekre vallyák, mint ha Istent az gonozságnak auagy bűnnek okának és ßőrzőiének okának mondanák lenni.

Exod. 20.

Feddi immár ezek vtán az Wr az báluányozástis az Izraelitákban: Az ő ezüstökböl és aranyokból báluánt czináltatnak, az okáért el veznek.

Theoph. in Ose. cap. 8.

Mint ha igy ßóllaná: Mikoron én tőlem meg gazdagittatak vólna, sok ió tételimmel meg látogattatak vólna, nem kiczin haznot nyere-

not nyereſęget vőnek ezekből. Nem tudák azért ezt tőlem ió neuen venni, ſőt az én aiandékimmal, aranyockal, ezűſtőckel, gazdagſágockal, az báluányoknak tizteletire élének, nagy ſok drága ſerſzámockal való képeket czináltatuán. Mind ezek penig ennek ez népnek elől iaro veſzedelmének okaij vóltanak.

Nem tűrhetem hogy itt ne ſzóllyak az Pápának báluániról, kinek báluányozáſához az Sidóknak báluányozáſok haſonlo. Mert az Sidókat ſe véllye ſenki oly bolondoknak bálgatagoknak lenni, hogy őkis, az mely báluánt czináltanak auagy fel emeltenek, ezben maſuua nem néztenek vólna, tudniaillik, az igaz Iſtennek tizteletire, mint meg tetzik az Ieroboam báluányozáſábanis, ki noha az arany boriut hordoztattia az nép kőzőt, mint azon által nezzedze houá néz: Ez (vgy mond) Izrael az te Iſtened, ki tégedet ki hozot Ægyptuſnak földéből. Nem az báluánnak tulaidonitotta az ki hozáſt állattiában, de az igaz Iſtennek, mêg ſem lőn kedues az Vrnak előtte. De mit lőn Iſtenért kedues, ha az Vr Iſten, az vtánna való királyoknak báluányozáſokrais, mind az Ieroboam czelekődetit hoza elől. Mint az Nadabról, az Ieroboam fiárol ſzól az ſzent irás, monduán: Es gonoſzúl czelekődék az Vrnak ſzemeij előt, és iára az ő atiának vtán, és annak vétkeiben, mellyeckel vétkeztette vala az Izraelt. Simri királyrol iſmet vgy ſzól: Meg hala (vgy mond) az ő bűneiért, mellyeckel vétkezék, gonoſzúl czelekődüén az Vr ellen, iáruán Ieroboamnak vtában és az ő bűneiben, mellyeket czelekődőt vala, vétekbe eituén az Izraelt.

Papanak baluanirol.

1. Reg. 15.

1. Reg. 16.

Pápa ezenképpen óltalmazza az ő képeit, imez verſetskében: *Hoc Deus eſt quod imago docet, ſed non Deus ipſa. Hanc recolas, ſed mente colas, quod cernis in ipſa*: Azt iria: Az az Iſten, az mire az kép tanit, de azért az kép nem Iſten. Ezt tiztellyed, de elméddel diczíried az mit érzez auagy iſmerz ő benne. Imé Pápa ſem az báluánt mondgya hogy imádgya, mint az Sidókis, hanem az képben Iſtent. De miképpen az Sidók báluányozáſa nem lőn kedues, az Pápa báluányozáſa ſem kedues (mert haſonlo amahoz) az Vr Iſtennek előtte. Michaſnak az anyais (hogy mêgis azt bizoniczam, hogy az Sidókis az ő báluányockal, mint Pápa, Iſtennek tizteletire akartanak ſzolgálni) mikor az ő fia Michas el lopot vólna tőlle ezer és ſzáz ezűſt pénzt, és iſmet meg adta vólna, Ezt mondgya vala: Aldot légyen az Vrnak az én fiam, az Vrnak fogattam ezt az ezűſtőt, és ezt el kel venni az én fiamnak, és czináltatni kel belőle őntet és

Iud. 17.

faragot képet. Látodé hogy Michas az igaz Istent neuezi, kinek tiszteletire az ezűstel akar élni.

Nem kedues annakokáért sem az Sidók, sem az Pápák báluány képeij az Vr Istennek előtte, noha az ő tiszteletire fel állattanak, imez kőuetkőzendő okokért: Először, mert az Istennek tőruénye nem czak imádáſát, de tiszteletitis meg tiltia, hogy se czinállyuk, se tiszteilyűk: Az holot penig az Papisták az ellen azt vetik, hogy az tiz paranczolatban czak az fęle báluányozás tiltatik, mely ellenkőzik az terméſet tőruényeuelis, mint az régi pogányoké, kik ha báluánt czináltanak, vgyan azt imádták, miért hogy az ördög azonnal sokat czelekődőt auagy mint az Straboís iria az Ægyptumbeliek felől, hogy az veres hagymát, foghagymát, Crocodiluſt, gyikot, és még az Apin neuű czepegetet boriútis imádták, ez fęlék tiltatnak (vgy mondonak az Istennek paranczolattiában. De ez értelmet meg hamisitia illyen értelemmel az Sent Irás: Mert hogy az Vr Isten nem czak ez fęle báluányozáſt, sőt ollyatis, mely bátor az ő tiszteletire fordittaſſák, de azért báluány által tiszteltetik, ne keduellyen, és az ő tőruényében eztis tilcza, meg tetzik azból, hogy Aaron Papot czak nem mind az egéz néppel el vezté, midőn az Moyſes kéſękor, báluánt őnte, és azban akara tiszteini azt az Istent, az ki az ő népét Ægyptomból ki hozta vala, monduán: Ihon Izrael az te Istenid, kik téged ki hoztak Ægyptus főldéből. Azért az Istennek tőruénybeli paranczolattia nem czak amaz báluányozáſt tiltia, az mint mondám, de aztis mely az Sidóknak kőz az Pápáſokkal,

Istennek miért nem kedues az báluany.

Lib. 7.

Másodsor, nem czak azt tiltia az Vr Isten, hogy az végre báluánt czinálni nem ió, mint ha Isten az ő tulaidon állatiában ki abrazolhatnék auagy ki irathathatnéik, de semmi állatnak auagy egyébbelieknek auagy főldőn valóknak, (mely ige az emberi abrázatokatis bé foglallya) auagy vízben valóknak haſonlatoſságára, képet, báluánt ne czinállyanak, mely őtet iegyzene és példázna. Az Tőruénnek ki adáſa vtánis, mindáráſt meg tiltia ezt (mellyelis meg bizonittatik, hogy nem czak az pogányok báluányozáſát tiltia az ő tőruényébe, de az Sidóknak és Pápáſoknak báluánytis) monduán Moyſesnek: Ezt mondgyad az Izrael fiainak: Tű láttátok hogy az menyből ſóltam tű néktek; Ne czinállyatok azért én mellém semmit, ezűſt auagy arany Isteneket ne czinállyatok magatoknak. Meg fogatták ezt az régi Sentek, és annakokáért senki oly képet fel nem emelé, hogy az által, auagy azban, akarta vólna az Istent tiszteini,

telni. Sőt midőn ezt el kezdették vólnais, eleit vőué Ezechias király, mert az Istentől paranczoltatot Ertz kígyotis el tőré. De ezekről mostan elég. Szóllyunk az kőuetkőzendő igékről.

Az igéknek módgyát eßedbe vegyed atiámfia, mert ßóllék én itt az báluányozásról, ki hogy bűntelen nem marad, az Wr Isten meg ielenti ez igékuel,

Ezűstökböl és az ö aranyokból báluánt czináltanak, az okáért el veznek.

Vgyan ezen igék vtán tőb Istentelenſęgeketis az báluányozóknak hozza elő az Wr mellyekért érdemlyék az veßedelmet monduán:

El hágy tégedet az te boriu képed, ô Samaria.

Mint ha mondana: Te az te báluány bornyúdnak tizteletiből várz haznot és segitsęget, de ezen te boriúd kerget és futtat ki tégedet az te földedből, hogy miképpen te ezen ez földőn, mellyel én tégedet és az te atiáidat meg aiandekoztam vala, idegen Isteneket tiztelél, így áhouâ ki v̂zettettel idegen földre, ismery meg engemet egyedűl igaz Istennek lenni. Ez igék vtán mond:

Mikor áz én haragom fel geried ö ellenek.

Okát mondgya ennek, meddig nem tiztúlhatnak meg. mîglen nem iámborodik meg az Izrael népe? Felel itt: Miért hogy enni sok intésimmel és bűntetésimmel ez v̂deiglen semmit nem haználtam, semmiuel dolgokat, ellenem való czelekődeteket, hátra nem hadták, annak okáért én az én haragomat, mint az tűzet fel gerieztem ellenek, hogy ezek által meg tiztitassanak.

Ezekből miés tanúllyunk, hogy ha az Istennek igéie által meg nem akarunk iobbitatni, vakmerő keménysęggel ez ellen támadunk, az mi magunk czelekődeti báluányâ léßen mi nékűnk bűntetésűl. Mert ezeckel az Istennek haragia meg tűzesűl, és elő hozza az ő igaz véghőz vit tőruényének executorit, kiket executiora boczát, kiknek kegyetlenſęgeckel bűntet, ostoroz, puztit bennunket, miképpen az Izraelitákatis, kikre rea hoza az Assyrtábeli kegyetlen pogány népet, és el puztitatá városokat, földőket, magokat. Annak vtánna az Babylloniaŋ nagy hadátis nagy kegyetlenſęggel meg mutatá raitok.

Magunk czelekődeti altal bűntettetűnk meg.

Mostanis az Vr Isten Szinán Basát ßántalan néppel, az oktalan Tatárockal executióra kűldőtte ki, igen exequálnakis, mint ßemeinckel

Executiot tetet Isten az hűtelenecckel.

meinkel láttiuk, és tellyességgel el ront és el vezt ő sent felsége benünket, ha sőuünket lelkünket ő hozza fel nem emellyük, és mint ió termő fák gyümölczet nem teremtünk. Wr Isten, Wr Isten, Wr Isten téricz meg ha meg verz, könyörüly, hogy délbenis ne legyünk vakok. Im orrunk előt az ellenség, mégis röbögünk: No bolondozzatok czak bolondozzatok, az sok pénz nem ment meg az Istenek haragiától. Lépiünk touáb az igéknek magyarázatiában:

Mert ezis az bornyu Izraelben támadot, mester ember czinálta azt, s-nem Istenő, mert darabonként romol Samariának bornyúia.

Elősőr az báluánnak hasontalanságát iria meg, és mint ha így sóllana: Tű tőletek gondoltatot, és az tű feieteknek tetzésének czinálmánya ez, annakokáért hazna semmi ninczen. Ez után tulaidonságát iria meg, meg bizonituán azt, hogy méltán mondgya és nem ok nélkül, hasontalannak, Elősőr ezzel: Mert czak az czinálmány, mester embernek czinálmánya, auagy ezüstből, aranyból, auagy egyéb romlandó állatból. Miképpen Esaiasis sól erről, monduán: Auagy nem az mester ember czinállyaé az Báluánt, és nem az ötet aranyazzaé meg azt, és nem ő czinálé annak ezüst láncot? Másodsor azt mondgya: Nem Isten ő. Mint ha mondana: Mert ninczen semmi oly tulaidonsága, mint az igazságnak Istenének. Nem őrőkké való, nem mindenható, &c. Harmadsor azt mondgya felőlők: Mert darabonként romol Samariának bornyúia, az az, semmié léssen, mert auagy az réghi ődőtől, auagy sergektől egerektől el rággattatik, auagy az ellenség kezeáltal le töreti az Wr Isten. Esa. 40.

Mind ezeket az Báluánnak tulaidonittia az Vr Isten, hogy inkáb eleibe adhassa az bolond népnek, mely hiában való és hasontalan dolog, az Báluányozókhoz ragadni, és reménségeket helyhezetni. Touábba, az Báluányozásnak bűntetésére tér ismetlen, monduán: Báluányozásnak bűntetése.

Bizony czak selet vetnek az földben, és forgo selet aratnak, nem indúl az sárba, nem lessen azból az gabonából lizt, és hasinte teremneis, az idegenek meg emésztik azt.

Ez igék bűntetéssel mondom, fenyegetik az népet, és selet vetni mon-

ni mondatnak, miért hogy láttatni akarnának ſent és ió dolgokat czelekődni, holot czak haſontalanúl fáradnak és iádzanak, ſintén vgy mint az mely vető czalárd ember, ióllehet magot veſen markába, de azt őzue ſorituán, tetteti hogy már el veti, de czak hiában hordozza kezét, auagy ha vetiis az magot, de nem az ſántáſnak barázdaiára néz, hanem ideſtouá hagyigállya.

Ez az példa penig az bőlcz Iſtentől az báluányozókra hozattattatot. Miképpen? Láttatnak ezekis hogy már az igaz hűtnek magua vagyon nálok, és mint ha ezt akarnák vetni az földbe, az az, az embereknek ſűuekbe, de mind czalárd vetők, czak konykolt hintenek, kiben ſemmi haſon nincz, auagy ſemmit ſem, mely ſolſolgalna v̊dueſſęgőkre. Szelet vetettek, de forgo ſelet aratnak. az az, az Wr Iſtentől, kit ſent Pál meg eméztő tűznek mond, haragiának álhatatlan v̊deiét el veſik, az mely őket ki puztittia az földrőlis, mert bátor az ő vetéſeknek légyen fűueczkeie, auagy ſárba indulása, vgyan nem léſen azért ezből az gabonából lízt, az az, az ő gonoz ſorgalmatoſságok által ſoha nem v̊gyekőzhetnek vgy, hogy az ő nékiek ióra ſolgállyon.

Ha ſinte teremneis, igy ſól az Wr az Prophéta által, az idegenek meg eméztik azt. az az, az ellenſęg bé nyeli azt, vgy annira, hogy valamit czelekőznek, munkálodnak, annak mind haſontalan nyomorúlt izit érzik. Hallyad, ne vnd meg mégis az igéket atiámfia, mond:

Bé nyeli az Izraelt az ellenſęg, maid immár az pogányok kőzőt ollyanok léznek, mint az el vettetet edény.

Az mely igékben fenyegeti az Wr őket oly ſámki vetéſſel és el ozláſſal, minden nemzetſęgek kőzőt, hogy mindenek ő reáiok vtállatoſsággal nézzenek. Ez igéket nemellyek, az valóban való meg lételért vgy magyarázzák, mint ha az Vr az Prophéta által el mult dologról ſóllaná, ez végre hogy ennek meg kel lenni oly bizonyoſſan, mint ha immár meg lőt vólna, és mint ha igy ſól lana az Wr: En tűteket magamnak ſenteltelek vala, hogy énnékem minden nemzetſęg fölőt kiuáltképpen való népeim legyetek, de tű ez nagy méltóſágról el feletkőzuén, az pogányockal az én paranczolatom

Meg veſſet edenyek az Sidok.

latom ellen elegyültetek, azockal frigyet töttetek, és tőlők vártok segitsęget Azt czelekőßőm azért, hogy el ozlatlak az pogányok kőzőt benneteket, kik tűreket czak ßolgáknakis alig bőczűlnek meg de czak vgy tartnak mint valami rút bűdős ßerßámmal régen meg tőlt edént. Hallodé hállodé atiámfia, mit beßél itt az Vr Isten, légy azon tahát, kőnyőrőgy az te Vradnak, adgya meg tenéked az menyegző ruhát, légy inkáb kegyelemnek edénye, hogy sem mint haragnak vtállatos edénye. b.

b. Eddig ismet eleg egy prædikationak

Kőzel vala immár, vgy velem az Izraelitáknak iőuendő bűntetések és veßedelmek, mikoron az Oseas Prophéta által az Vr ezenképpen prædikállana nekik, mert nem igér semmit nékik, az melyhőz képest ßabadulásokat várhatnák: Mind azon által az Prophétáknak az ő ßokot módgyok ßokások ßerint az gonozságoknak okait ßorgalmatossan elő hánnya, hogy az kikben valami ióra való ielnek foganatossága tetzenék, vennék eßekbe az v̂duőssęgnek vtát, az mellyel az kőuetkőzendő bűntetést el fordithatnák, magoktól el harithatnák.

Summaczka.

Meg hallánk hogy előßőr feddé őket az hűtetlensęgről, az mellyel az Istentől el ßakadának, és az ő véle tőt frigyeket meg ßegék: mely dolgoknak iele ő bennek az orßágnak változása, és az báluányoknak tízteleti vala, mert az ő czelekődetek az Istennek paranczolattiáual ellenkőzik vala: Ez kőuetkezendő dolgokbanis az okáért bőuebben való okairól ßól mégis az ő veßedelemőknek. Honnan miés tanúllyuk, hogy az mellyek az Izrael népétől tiltattak, azon igékuel miés azoktól tiltua vagyunk, hogy az miért őkis meg bűntettettenek, azon legyunk hogy mi ne bűntettessűnk meg azon vétkeknek czelekődetiért. Igy ßól azért az Wr:

Tanusag.

Mert ŏk Assyriába mentenek fel segitsęgért.

Ezt minemű gonoßúl rútúl czelekődték, hasonlatos példa által meg bizonittia, monduán: Az Ephraim mint az egyedűl való mezei ßamár, ßeretŏt fogadot magának.

Vad ßamarhoz hasonlatos volt az Izrael nepe.

Hasonlittia az Izrael népet az vad ßamárhoz, ki egyedűl puzta helyeken ßokot élni, lakni, ki igen bolond és goromba állat. Hasonlittia penig ezért ehőz, mert az Izraelis oly bolond, és tudatlan, hogy azoktól vár segitsęget, és azokhoz bizik, kik ő nekiek

veßedel-

veſedelmőkre és őrők fogſágokra ſándékoznak, az mellyekből is fenyegeti az Wr Iſten őket, hogy azok által meg bűnteti az bűnért. Másodſor, ez igékben az Wr Iſten haſonlíttia az kuruákhoz az Izrael népét, mely tiztatalan ſemélyek pénzenis latrokat fogadnak meg magoknak, kiről az Wr Iſten nem czak Oſeas által, de az Ezechiel által is így pirongattia az népet: El bízád magad az te ſépſégedben, és az te hired neuedért paráznáuâ lől, és ki őntéd az te paráznaſágidat mindenre, az ki azon által méne, ahoz vala az te kéuánſágod. Iſmet: mert minden kuruának bért adnak: te pedig te adtad az te aiandékidat minden te ſeretőidnek, és aiandékoztad őket, hogy bé mennének te hozzád minden feiől, az te paráznaſágidért. Ezt az nagy bűnt feddette az Oſeaſis azkor, midőn az Manahem feiedelem wralkodnék, és ez után több feiedelmekis, kik nagſok pénzzel magoknak váltiák vala az pogány népeknek frigyeket. Mi mit tanúllyunk innen? Ezt: hogy intetűnk mi ez példáckal, mint légyen azoknak dolgok, az kik nem Iſtenben vetik reménſégőket, hanem az kűlső frigyhőz biznak, még az pogányockal vetnek frigyet penig. Hoſonlíttia az Wr ezeket az vad ſamárhoz, hogy ez ſélék eſékbe nem veſik, miképpen leheſſenek az embereknek kedueſek, az kik az Iſtenhőz való hűſégőket, engedelmeſſégőket meg tudni ſem kezdették. Mert ha igaz az, igazis penig, az mint S. Pál ſól: Ha Iſten velűnk, ſenki ellenűnk. Víſont: ha Iſten nincz velűnk, mind ez világ ellenűnk vagyon. Moſtanis valahól ki vagyon mindenik az frigyet kiáltia, mindeneket erre vezetik, erre kőtik, hogy már magoknak ezzel az pogánt engedelmes baráttiockâ óltalmazóiockâ tegik, bizonyos márháiokat, pénzeket, ſ bizontalan ſegitſégre óltalomra ki ontiák. Ezen vétekért az ſent Eſaias Prophétais az Ezechias király ídeiében fedde az Sidókat minketis, hogy az kikhőz bízunk azok foglyaſ és rabiaſ légűnk. Miképpen az Gőrőgőkis iárának, kik Aſiából ki hiúák az Tőrőkőket nagy kőltſéggel orſágokba, annak vánna ezek miat nyomorodának és puztitatának el. De többet ſól még az Wr Iſten az bűntetéſről, mondván:

Ezech. 16.

Külső frigyhőz bizni bűn.

Eſa. 39.

Gőrőgők mint iárának az Tőrőkkel.

Noha megbérlették az pogányokat, mind az által egybe gyűitem azokat ő ellenek, és az királynak és feiedelmeknek terhe miat kőſeregnek egy keueſsé. Miuel hogy az Ephraim

phraim meg ſokaſitotta az óltárokat bűntételre, annakokáért veſſedemére léznek ő néki az ő óltari.

1. Reg. 17. Az mely igékben az felſçges Iſten fenyegeti az Sidókat az Aſſyriábeli királlyal, kinek őket adó fizetőckẽ teſi, miképpen az ſent Irás bizonſágot teſsen erről. Es mikoron az Aſſyriabeli király ellen, az Ægyptumbeli királyhoz kőté magát, fel iőue az Aſſyriabeli király, meg veſi Samariát, az királt meg fogia, az orſágot el rabolya, és őrők rabſágra el viſi, Samariának földét idegen pogány néppel vlteti meg. Látodé atiámfia, mely haſontalan es ſemmire kellő az emberi ſegitſçgbe való bizodalom, azok miat hallod hogy el veſet az Izrael, az kiktől óltalmat és ſegitſçget várt. Mert az bálványozás és tőb vndok vétkek ſokaſúltanak ezben, és mind azon által az frigyről elmélkődtenek, az az, Iſtennel meg vetették az baratſágot, és emberektől vártanak ſegitſçget.

Iſteni kegyelmeſſeg es irgalmaſſag Sidokhoz.

De az Wrnak ezen bűntetéſçből ved eſſedbe és tanúld meg atiámfia, az ő nagy kegyelmeſſçgét irgalmaſságátis, hogy az bűnőſöket, Iſtenteleneket, minemű kegyes atiai móddal vezetne magához, és az igazſágnak iſmeretire haitaná, czak ſőt fogadnának. Imé az Izrael népét ſem vezte el hirtelenſçggel az nagy bűnért báluányozáſért: nagy ſokat inte prædikáltatá nekiek az ſent Prophétákkal, Eſaiaſſal, Ieremiaſſal, és mi Oſeaſſal, és tőbbeckel, fenyegeteis őket, hogy az bűnért az pogányok által meg bűnteti, annak vtánna hogy láttak az bűntetéſnek neműnemű ielét, hogy inkáb meg téreinek adó fizetőcké teſi őket az pogány népeknek. De nem gondolván mind ezeckel, el hoza raiok az nagy veſſedelmet, kiről az Eſaias

Eſa. 17. általis igy ſólla az Wr Iſten: Es léſſen ackor az vdőben, melyben az Iakobnak dűczőſſçge meg vékonyodik, és az ő húſának kőuérſçge meg őztőuéredik. Igaz vgy léſſen mondok, mint mikor az arató az veteményt őzue ſedi, és az gabona feieket kezéuel le arattia, és vgy léſſen mint mikor valaki az el hagyot gabona feieket fel ſedi az Rephaim vőlgyében.

Velünk Magyarockalis ſok kegyelme Iſtennek.

Nemde az Wr Iſten, nem igy czelekődiké auagy czelekőſsiké mi velünk Magyarockal, ſent igeiét prædikáltatta, prædikáltattia moſtanis, de Eſaiaſſal azt mondhatom; Wram ki hűſen az mi prædikátiónknak? Ado fizetőcké lőttünk, orſágunknak iób és drágáb réſe az pogányoknak adattatot, immár mit váriunk? Az mé-

ſároſnak

ſároſnak bárdgya alat tartatunk, kötélre köttettünk, bizony agyon vágat az Wr bennünk, ha az ſok báluányozáſt Iſtentelenſéget, hamis tőruény tételeket hátra nem hagyunk. Ha az Wrra az mi teremtőnkre nem tekéntünk, és az mi ſemeink az Izraelnek Iſtenére nem néznek, fölő hogy mind Czaſároſtól Királyoſtól Babyloniába őrők fogſágba vitetünk. *Eſa. 17.*

Máſodſor, hogy mégis magok menthetetlenek legyenek az Sidó népek az Iſtennek méltán való feddéſére és meg bántetéſeréis, eleikbe adgya az Wr ő nékik, hogy az ő ſent tőruénye kőzőttők volt, az melyre kellet vólna nekiek nézni mint egy mérő tzérnára, mond: Eleikbe irtam az én drága tőruényemet. Tudni illik, azokat az én paranczolatimat, az mellyek az természetnek tőruényéuelis eggyeznek, mellyekben mit kőueſſenek mit hagyanak el meg paranczoltam, eleikbe irtam, ezt egyéb pogány nemzetſégeket ettől meg foztuán, kiualtképpen való ió tételemmel meg ékőſitettem őket, holot az én tőruényemet nékik adtam. De az Sidók (kérdhetnéd) mit czelekődtenek? ők mint telek idegen dolgoknak alitották azokat. mint ha az nem ő reáiok tartoznék, auagy ők nem ſükölkődnének annélkül. Mert elősőr Megſokaſittiák az ő óltárokat bűn tételre. (itt magyarázom meg az 11. verſet) Mint ha mondana: En czak egy óltart paranczoltam vala, hogy amaz egyſőr való áldozatra őket inczem, ki elég léſſen az egéz világ bűnének el vételére el törléſére. Ezt peniglen az egy óltárt az ő eleiek mint óltalmazták és mint meg őrizték, meg tetzik az Ioſue Hertzeg könyuéből, mint meg haraguának azókra, és hadat inditának ellenek, az kik az óltar kűuűl más óltárt épitének, mellyet az Ruben és Gad nemzetſégi czelekődtenek vala. Mind ezekről mondom el feletkőzuén imezek, nem egy auagy kettőt ez óltar kűuűl czinálának, de ſokakat épitének Iſtennek tilalma és paranczolattia ellen. De hazna igen kőſerű lőn az ſok óltar épitéſnek. Mert azt mondgya az Wr felőlők, hogy mind ezek bűnre léznek ő nekiek, az az, ez léſſen az ő veſzedelmeknek és puztuláſoknak oka. *Egy oltárt paranczolt vala czak Iſten. Ioſ. 22.*

Innen eſűnkbe vehettiűk és meg tanúlhattiuk, hogy az mi agyunktól gondoltatot tiztelet, bátor iónak láttaſſékis az mi ſemeink előt, de ha az ſent iráſſal ellenkőzik, mely az Iſtennek ki ielentetet akarattia, beſéde, nem léſſen kedues ő ſen. feliggénél. Miképpen S. *Agybol gondolt tiztelet nem kel Iſtennek.*

Rom. 10. pen S. Pál apoſtalis ezen iegyzéſſel mondgya az Sidókról hogy Iſtenhöz való buzgoſág vagyon ő bennek, vagyon aitatoſágok, de nem értelem ſerint. Mert az Sidó népis óltarokat állat vala fel az Iſtennek tizteletire, mellyek valamennél többen czináltathattanak, anniual inkáb itéli vala az Sidó nép, hogy tiztelteſſenek azzal az Vr Iſten.

De lám hallád ez vélekedes ellen, hogy az monda az Wrnak, hogy az óltar ő nékik bűn tételre eſik: Veſſedelmire léznek (vgy mond) ő néki az ő óltári. Oka peniglen mind ez beſſédnek feddéſnek ez vala: Mert az Wrnak ki adot paranczolatia ellen való tizteletet gondoltanak vala, mellyet az Wr nem keduelé, mert nem az ő paranczolattiának mérő egyenes tzérnáiára néztenek. Tahát ez ielen való vdőbenis ne keduellyük az emberi aitatoſságnak tizteletit, mely gondoltatik az Iſten igéie kűűl, mert az Apoſtalis azt mondgya és feddi azokat, az kik igy ſoktanak ſólelani: Czelekődgyünk gonozt hogy iő iőiőn belőle.

Tudgyuk azt, hogy árnyéknak nincz immár helye, mert az fényes Nap az Ieſus Chriſtus fel kőlt, és világoskodik immár, nem kel az óltár, nem ſűſtig ſem koſt, ſem báránt, iuhot, fel vagdalni, nincz az tőruény átkának ereie raitunk, mert az Chriſtus Ieſus azt monda: Mindenek bé tellyeſettenek. Tudom Pápa mit beſſél, hogy az Anyaſzentegyház ſőrzéſet nem kel meg vtálni, de én moſt czak azt felelem az iámbornak: Hogy az tőruényre és az bizonſág tételre, az ki ez ſerint nem ſólland nem léſſen annak reggeli világoſságra. Iſmet: Vagyon Moyſeſek és Prophétáiok, hálgaſsák azokat. Vgy vagyon, ſent Pál az Anyaſzentegyházat igazſág ozlopának mondgya, de ezt az Apoſtal az igaz kereztién anyaſzentegyházról beſſélli, az ki meg áll az ő fundamentomán, és vakmerőűl hamis tudományokat vélekődéſeket bé nem hoz, mert az Anyaſzentegyházának ozlopa és erőſſége az, az kin ez ſokot helyheztettetni rakattatni, ez végre mondgya S. Pális: Senki nem vethet más fundamentomot, hanem czak azt mely egyſőr meg vetteték, az Wr Ieſus Chriſtuſt.

Chriſtus fényes nap.

Anyaſzentegyház ſőrzéſet nem kel meg vtálni.

Lib. 3. cap. 3. Iól mondgya az Iræneus Doctoris, hogy az Euangelium az ſent irásban az mi hűtűnknek fundamentomának és ozlopának adattatot, ſent Pálnak az Anyaſzentegyházról való mondáſa nem tartozik az PáPa atiánk anyaegyházára, mert ez meg vetette az

Pſal. 118. ſegelet kőuet, mint ſent Dauid ſól, káromlya az Chriſtuſnak érdőmét, és

dőmét, és az ő emberi ßőrzéſſęt, az Iſtennek tizta és igaz igeiéuel egyenlőnek vallya. Az Chriſtuſtól ßőrőztetet ßentſęgeket fel forgattiák, és ſok kűlőmb fabulákat ki gondoltanak, *purgatorium*, Szenteknek való kőnyőrgés felől, és tőbbeket egyebeket, mellyekben meg itélhetni őket nem igazſág ozlopának lenni. Az anyaßentegyház láda és ozlop, melyben az igazſág az ßent irás bé tétetet, az nkúért az ozlopis ettől véßen ékőſſęget, és mihelt ezt nem kőueti, nem igaz Eccleſia az. *Anyaßentegyhaz lada es ozlop.*

Tőb czelekődetekről feddi meg az Wr Iſten az Sidó népet, az mellyeckel az ő ßent tőruényéhőz vakmerőűl vóltanak, monduán:

Az én égő áldozatomnak áldozattiában áldoznak nékem húſſal, és meg éßik.

Ez igékben taxállya az Wr őket az áldozattal való gonoßúl éléſnek módgyáról, hogy ennek czelekődetinek ßine alat győny őrkődni, lakozni, vigadni gonoßúl akartanak. Holot vóltanak oly áldozatok, mint meg tetzik az Moyſes harmadik kőnyuének első réßéből, mellyet az Vr egézlen meg égetendő áldozatúl kéuánt, mellyet az neuén Holocauſtumnak hittanak, és ez áldozat iegyzi vala az Ieſus Chriſtuſnak iőuendő elégſęges áldozattiát, kinek egyßőr való áldozattia az Szenteket tőkélleteſsé tőtte, és ő mellé nem kel ſemmi társ az elég tételre, auagy ſegitő. *Leuit. 7.* *Holocauſtum.*

Nemellyek hálaadó áldozatokis valának, mellyeket ßoktunk hini *Sacraficia Euchariſtica*, ezből az áldozatból ßabad vala enni az áldozó ßemélyeknekis. Ennek az ételnekis penig nem valami gonoz kéuánſágbólkel vala lenni, de oly bőczűllettel kel vala ehőz lenni, az minemű tiztesſęggel az Wrnak vaczoraiához való ételhőz kéßeritetűnk lenni. *Leuit 3.*

De mind ezekről el feletkőzuén az Sidó nép, éßik vala az áldozatokból az ő tulaidon gonoz teſti kéuánſágoknak vigaſságoknak véghőz viteliért, ſemmit ezeknek példázattiokról, bűnőknek vallásáról, auagy az el vőt iókért való hálaadáſról, auagy egyéb ßentſęges dolgokról, mellyek mondom az áldozatokban arnyékoztatnak vala, nem gondolkoduán. *Sidok aldozatockal gonoßul eltenek.*

Azért atiámfia látodé hogy illyek az hypocrita ßentek, ki midőn kereztiéneknek és Iſten fęlőknek láttatni akarnának, mind az által erre figyelmeznek, hogy ennek kereſęſęnek ßine alat, az ő gonoz teſtőknek kedue ßerint való tartáſára és vigaſágára éllyenek.

Miképpen

Exod. 32. Miképpen régenten az arany bornyúnak tizteletiuelis igy kezdet vala az Sidó nép élni, kiről az ſzent irás igy ſzól: Es le v̊le az nép enni és innya, az vtán fel kelének iádzani. Ezért feddi ſzent Pális az Corinthus városbelieket, kik az Vrnak vaczoraiáual zabollodáſnak okáért ſzoktanak vala élni, monduán: Hogy ha valaki ehezik, othon egyék, hogy kárhozatra ne gyűllyűnk egybe.

1. Cor. 11.

Teſtnek győnyőrkőttőinek bűnteteſi.

Hallyuk immár az Vrnak bűntetéſęt, az mely ſzokta kőuetni ez fęle teſteknek győnyőrkőttetőiit. Előſzőr azt mondgya rólok:

De nem veſzi ió neuen az Wr.

Tudnia illik, azoknak tizteleteket, áldozattiokat, az kik az magokét kereſik inkáb, hogy ſem mint az Iſtennek ſzent neuének dűczőſſęgére néznének. Semmire kellő azért, haſzontalan az fęle, hogy már Iſteni tiztelet valamely az teſtnek gonoz kéuánſágára, és győnyőrűſęgének bé tellyeſitéſęre nézendő. Máſodſzor, igy ſzól az bűntetéſről:

Immár meg emlekőzik az ő álnokſágokról.

Mint ha igy ſzóllana: Noha láttatik az Wr Iſten az bűntetésben kéſedelmeſnek lenni, de miképpen hogy ő előtte ſemmi vétkek el nem reitethetnek: az képpen bizonyára minden bűnőknek meg bűntetőieis léſzen. Sőt hogy mond? Meg látogattia, az az, meg bűnteti őket az ő bűnőknek érdőme ſzerint. Es vgy bűnteti meg őket, hogy iſmetlen Ægyptusba térnek (auagy ehőz folyamnak) az az, azon rabſágra ſzolgálatra adattatnak, mellyet régenten az ő atiok az Ægyptusban meg értenek. Mert noha az Vr nem akara, hogy valaha Ægyptusba térnének, mind azáltal az ő Iſtentelenſęgőkért fenyegeti őket ez bűntetéſſel, Ægyptusban mellyet az ő atiok ſzenuedtenek, monduán: Léſzen hogy az fegyuer, kitől tű fęltek, az légyen raitatok Ægyptomnak földében, és az éhſęg, melytől rettegtek, kőrnyűl veſzen tűteket Ægyptomban, és ott haltok meg. Ez ielen való v̊dőbenis az bűntetéſeket el nem kőrűlik azok, valakik az ő haſoknak keduén való tartáſáért, auagy az ő atioknak, auagy az ő előiőknek Iſtentelen téuelygéſeket kőuetik. Meg latogattia ezeketis mêg az Wr, hogy ſzolgállyanak azoknak az kegyetlen ellenſęgnek, kiknek ez fęlék nem őrőmeſt ſzolgálnának.

Jer. 42.

Touábba, mind az egéz prædikatioiának az Oſeas ſummáiát egy igéuel ki mondgya: Es az Iuda házátis zabolára veti, ki noha az iámbor Ezechiaſnak királynak v̊deiében az igaz Iſteni tizteletet helyére

elyére hozta vala, mind az által sok más bűnőkkel valának meg
rteztetuén. Kárhoztattia az Izrael házátis, hogy el feletkőzőt az ő
remtőiéről. Hiuia az Istent teremtőiének, hog noha minden em-
ereket az Wr Isten teremtet, de őtet azt az nemzetsęget tulaidon
épének válaztotta vala, mint ſent Pál apaſtalis az Iſtennek hűueit
ſtennek álkotmáninak vallya.

Es óltárokat épitet, az mellyel azt ielenti az Izrael há- Eph. 2.
felől, miért hogy sok templomokat épitet magának, ez az iele,
gy az ő teremtő Iſtenőkről el feletkeztenek. Mert valamely nép,
Orſág, az Iſten igeiének paranczolattia és intése kűuől Iſteni tizte-
tet gondol és farag az ő agyából, ez el feletkőzik az ő Iſtenéről, és
tet czuffoluán gyalázza.

Vtólſor, az Iuda házárolis igy ſól mimár: Es az Iuda Iuda hazarol.
rős vároſokat ſaporitot. Ez czelekődetek eſet penig O-
ias, Iothan, és Ezechias kiralyoknak v̄deiőkben. Ez noha ő magá- 2. Para. 26. 27.
an az orſágnak épűléſe, váraknak, vároſoknak rakattatáſok, nem 32.
űn, ſőt diczíretes dolog, mert ezis az Iſtentől az meg óltalma- Prou. 18.
ſra ezkőz, de tiltatik az végre orſágot, várakat, vároſokat épi- Var varas epi-
ni, valaki ezekben veti, Iſten kűuől, tellyes bizodalmát, óltalmát, tes nem bűn.
meg őrzéſęnek ſabaduláſát, meg nem gondoluán, az mint S.
auid ſól: *Turris fortiſsima nomen Domini. Ad ipſam currit iuſtus &*
altabitur. Erős torony (vgy mond Dauid) az Iſtennek neue, e- Pſal. 27. 127.
őz ragazkodik auagy fút az igaz ember, és fel magaztaltatik meg
abadittatik. Bűn, mondom, az végre tornyot, várat, váraſt épi-
ni, mint az Babyllon tornyának épitőiés v̄gyekőzének. Mert ſem
ár, ſem város, ſemmi erőſsęg meg nem óltalmazhat, meg nem ſa-
adithat minket, nem menthet meg az nagy Iſtennek ereie és hatal-
ma ellen.

Mint ha igy ſóllana azért az Wr Iſten az Iuda házának: Az
égre épité az Iuda háza auagy nemzetſege erős és ſok váraſokat
magának, hogy azokban meg maradhatna és meg álhatna, az ő el-
énſęgi ellen, az én nagy erőm ellen, maga ereiéből. En penig
űzet boczátok, ki meg emezti az ő palotáijt.
őtt ez az Iuda házán, réz ſerint az Aſsyriabeli nép általis és az-
abylloniaiak általis, kik az fő váraſt Ieruſalemet nagy égő tűzzel
meg égeték.

Látodé mely nagy bűn atiámfia, az erősſęgekben reménſęgedet helyheztetned, és haßontalan azokban való bizodalmod, Mert az Wr dőrőguén az magas felhőkben, ſem hegy, ſem vőlgy, nem óltalmazhat meg, ſem értelem, ſem tanácz nincz az Wr ellen. Ez az ő benne hűuőknek eggyetlen egy óltalmok, ezben veſsűk reménſęgűnket, miés őzue kőttetuén az ßeretettel életűnknek ßentſęgéuel, ßent eggyeſſęggel az mi Wrunk Ieſus Chriſtusban: kinek adaſsęk tizteſſęg, dűczőſsęg, ßent atiáual, ßent lelkéuel, őrőkké való hatalmaſság, mind őrőckőn őrőkké. Amen.

Imádſág.

Ne mondgya ſenki Wram, hogy az bűntetéſt te tőled igaz Iſtentől meg nem érdemli, mert mind eredendő mind czelekődendő bűnűnk ßerint, őrőcké való halálra kőteleſek és meg érdemlők vagyunk, terméßet ßerint haragnak fiaij vagyunk. De te Iſten, ki terméßet ßerint igen irgalmas kegyelmes vagy, és czak tizted ßerint vagyon te benned harag, ne czelekődgyél mi velűnk az te haragodnak buſuláſának v̊deién keményűl, vegyen elől minket az te irgalmaſságod, és kőnyőrűluén raitunk, néz kegyelmes ßemmel mi reánk. Mert ihon és imé Wram az te ßent Fiad, ki minket előtted kedueſsé tőt, vérét ontotta, ezben ßány meg minket, és adgyad ióra igazgató áldot ßent lelkedet, ki indiczon minket minden ióra, hogy az te haragodtól bűntetéſedtől meg ßabadúlhaſſunk, az mi Wrunk Ieſus Chriſtusnak te ßent Fiadnak neueiért, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK IX. réßéből

Elſő Prędikátio.

NE vigadgy te Izrael ſe őruendez, mint egyéb népek. Mert paráználkodáſoddal el ßakattál az te Iſtenedtől, ßeretted az parázná bérit minden búza ßűrődőn.

2. De az

2. De az ßűrő és az ſayto nem tarttia el őket, ...s az muſt meg czallya őket.

3. Nem laknak az Wrnak földén, hanem ...ſmet Ægyptusba tér az Ephraim, Aſsyriában fer...el meſt éznek.

4 Nem áldoznak az Wrnak borral, és nem ...znek kedueſek az ő áldozattiok ő néki, az ő ...ldozattiok ollyan mint az ſiróknak kenyerek, az ...ik azban éznekis meg ferteztetnek: Mert az ő ...enyerők az ő lelkőkért nem mégyen bé az Wr...nak hazába.

Az igék értelme kőuetkőzik.

KEozel vala immár az Iſten haragos itéletinek és igazán való boßßuálláſának ůdeie, mikoron az S. Oſeas prophéta prædi...alla ezt az Izrael házának, vgy hogy immár nem vala ſemmi bizo...almok ſe reménſęgők dolgokban. Igazán vélem peniglen ezt a...ámſiaij, hogy midőn az Wr Iſten ezt az prædikátiót az Oſeas ...ltal izene nékik, akkoron az Wr Iſten az ő terméßetinek kegyel...meſsęge ßerint bódog és bő gyűmőlczekkel meg áldotta vala ő...et, kikkel emezek gonoßúl éluén nem tartnak vala ſemmi puztu...láſnak bűntetéſętől, és ez lőn oka, hogy napról napra bűnt bűn...e ſóznak vala. Ezekkel annak okáért az Oſeas, az mint hogy meg...s érdemlék, keményen és feddéſſel bánik, és mind puztuláſokat ...mind egyéb nyomorúlt bűntetéſeket, vgy iőuendűli meg, hogy ...mmár ninczen ſemmi ſegitſęg, az mellyet, ez előt ha remélettékes, de mind azok el vétetnek az ő ßemők elől: ßól iólleher iſmet ...z bűnőkrőlis, mellyeckel ez bűntetéſeket az Wrtol iól meg ér...demlették, nagy ió végre az Prophéta eztis czelekőduén, hogy ne ...alántán életőknek iobbitáſáról gondolkodnának.

Méltó penig az Oſeas Prophétának tanitá beli ßorgalmatoſsá...ga, ki noha láttia ſemmi haznát tanitáſának az engedetlen nép kő...zőt, és nem vólna ſemmi reménſęg az bűntetéſnek el táuoztatáſára, ...mind azon által azon meg mondot tudományát vntalan elő hoz...

za, és sem el nem változtattia sem el nem hadgya prædikállásában való módgyát, midőn amazokat sem láttia meg iobbúlni ßentűlni, sőt az gonozban naponként elő menni. Czak mind tanitton tanit. Ezt keuánnya ßent Pál apastalis minden kereztién tanitóktól prædikátoroktól, midőn az Timotheus pűspőknek ezképpen ir: Prædikállyad az igét, raita légy mind alkalmatos mind alkalmatlan v̊dőben, feddődgyél, dorgalódgyál, inczed (az halgatókat) minden ßelédsęggel és tanitással. Mert atiámfia, ha az tanitók semit tőbbet nem haználhatnakis, elég haßon léßen nekiek, ha az ő tulaidon lelkőket meg ßabadittiák az veßedelemből, az bűnőknek meg feddésére bátran elő áluán. De hogy ez igéket bőueb értelemmel, és haznos v̊duőssęges tanitással iobban eßűnkbe vehessűk, oztom két rendbeli tanuságra: Es ßóllok

2. Timot. 4.

I. *Hogy ne vigadgyon és ne őrűllyőn, de inkáb sirion az Izrael népe, minden Istenteleneckel egyetemben, az az, iob volna ha pœnitentiát tartanának.*

II. *Az bűntetéseknek és nyomoruságoknak kőuetkőzendő vóltárol ßóllok.*

Ezekről ßóluan az Vr Isten vezérellye az ő hűueit minden iora.

AZ ELSŐRŐL.

Testi iokban gonoz allapattiok az hűueknek.

GYarkorta vagyon ez, hogy mikoron az emberek az Wr Istenől ez vilagi iókkal aiandékockal meg látogattatnak, azon igen vigadnak és őruendezni ßoktanak, de nem élnek azokkal az Wrnak paranczolattia és akarattia ßerint, azért ez fęlék Istentelenűl vigadnak és őrűlnek: Illyen vala az Izrael népeis, kit ez ielen való letzkénkben az Oseas prophéta fed és dorgál ez vétekért: Ne őrűly se őruendez te Izrael az te békesęgednek, mint egyéb népek. Mint ha mondana: Noha mostan meg látogattattál békesęggel, és kedues bő eztendőuel az WR Istentől meg aiandékoztattál, mert nem léßen az állandó és meg maradandó. Az ő vigaságok és őrőmők meg tetzik ez igékből, hogy az Istennek ellene vóltanak, és az ő testőknek kedueskődüén, magoknál tetzet ez. Mert az mint meg mondám, mikoron az Prophéta ezt prædikállotta nékik, akkoron az Wr Isten az ő kegyes terméßete ßerint sok buzáual, gabonáual, és földőknek tőb ió és bő gyűmőlczéuel, meg aiandékozta vala őket, hogy auagy

czak

zak ezből ismernék meg az Istennek kegyes atiai voltát, auagy
nogy magok menthetetlenek lennének, mideon az Wr az bűnte-
ést el hozná reáiok, hogy azt ők nem érdemlették vólna, mert
mé az Wr Isten atiai kézzelis fogot hozzáiok, de midőn mago-
at ő tőle el vonták, vgy kéßeritetet az Wr Isten, birói tizti ßerint,
ő hozzaiok nyúlni.

Az Istennek az ő sok aiandékinak el vételébenis azt czelekő-
llék azért az Izrael népe, az mit minden Istentelenek ßoktanak cze-
ekődni. Mert az kik ő kőzottők valami ßenteseknek iámbo-
oknak akartanak láttatni és ítéltetni, azok az Istennek sok ßép a-
ándokit, nem ő ßent felsęge adományának, de az ő báluány I-
sten aiandékinak alittiák vala lenni, még innen veznek vala, Isten
igeie ellen, az meg vetésre okot, és azzal ßókták vala óltalmazni az
ő báluányozó tudományokat, miképpen ßent Ieremias Prophé-
ánakis mondgyák vala: Az ßót, mellyet ßöltál mi nekűnk az Wr-
nak neuében, nem akariuk tőled hallani: Hanem azt czelekődgyűk
az mi ki ßármazot az mi ßánkból, hogy áldozatot tegyűnk az Eh-
gen való állatoknak, es nekik itali áldozattal áldozzunk, miképpen
zelekedtűnk mi, és az mi atiaink, és az mi királyink, és az mi had-
nagyink, Iudának várasiban, és Ierusalemnek vtzáin, és bé tőltűnk
kenyerekkel és győnyőrűsęgben vóltunk, és semmi gonozt nem lát-
unk: Mi vdőtől fogua penig az Ehgen való állátoknak nem kez-
dénk áldozni, mindenekről ßűkölkődűnk, fegyuer és Dőg halál
miat meg emeztetűnk.

Gonoz emberek az ióert káromlyak Istent.

Ieremi. 44.

Nemellyek penig az Izrael népe kőzzűl, az Istennek ió és ßép
aiandékiual az ő tulaidon gonoz kéuánságokra, réßegeskődésekre,
paráználkodásokra élnek vala, kiuáltképpen az borral. Erős tila-
lom alat meg tiltotta, meg fenyétette, az Wr Isten az embereket az
réßegsęgtől. Christus Wrunk azt paranczollya hogy soha meg ne
mehezedgyenek az mi ßűueink, tobzodálnak, réßegsęgnek, ez vilá-
gi ßorgalmatossagoknak miatta. Esaias általis igy ßól az WR
Isten: Iay az nagy bor ihatóknak, és az kik serenyek az réßegitésre
való bornak tőltésęre. Ióél általis azt mondgya az Wr: Serkennye-
tek fel réßegesek, és siriatok, és ordiczatok tű mindnyáian bor iuók
az mustért, mert el vétetet az tű ßaiatoktól. Sőt ßent Pál azt mond-
gya, hogy az réßegesek az Isten orßágát őrőgsęgűl nem biriák.

Reßegesek ellen.

Luc. 21.

Esa 5.

Ioel. 1.

1. Cor. 6. 10.

Fogadgyaé ezt most ez világ? De mit fogadgya Istenért, Nem
tartiuk azt most embernek, iámbornak, az ki mennél tőbber nem

 ihatik,

íhatik, hogy, tiztessęguel monduán, ha mind felyűl, alól, az réßegesek iutalmát ki nem adgya. Ez oka atiámfia, hogy az kolika, kórsag, fő ßédelgés, kő, és minden egyéb nyaualya ez egéz világot mostan el burittotta, az embereket vndokkâ ßinetlenné tőtte, Es mêgis ez az oka, hogy noha nagy kőltsęgűnkkel faratsagunkkal, miellyűk, mieltettiűk, ßőlőinket, nagy sokat láttiuk hogy termet, de az Wr Isten czudálatosson el veßi az mi ßánktól. Harmadßoris ez léßen oztán az oka, hogy az őrők életből ki rekezt, holot az réßegesek nem czak meg mernek réßegűlni, de az réßégsęgben mint egy dűhős ebek, minden bűnre rea mennek. Ezen terméßetet kőuetuén az Izrael népeis, bizonyára méltán mondgya az Oseas nekiek, Ne őrűllyenek, ne vigadgyanak, noha mostan az Wr Istentől meg látogattattanak sok iókkal, mind azon által az ő raitok nem sokáig léßen, el veßi tőlők az Isten, egy czeppet se győnyőrkődgyenek abban.

Miert veßi el Isten az ő iauait.

Kérdgyed atiámfia: Miért veßi el? Mi az oka hogy el veßi, az kit egyßőr meg adot? Felel, azt mondgya:

Mert paráználkodásoddal el ßakattál az te Istenedtől.

Az az, mert az Istennel való frigyedet, hűtedet, kőtésedet, meg ßegted, rontottad, el hadtad ezt az igaz Istent, ki menyet, földet, minden állatokkal egyetembe teremtette, és ő helyette, lelki paráznáuâ, báluányozouâ lőttel, és az Istennek aiandékit ezeknek tizteletekre fordítod. Ezen iegyzésben mondgya az Wr az első Caputbanis, oly paráznának az Izrael népét, mint az mely kurua az ő hűtes iámbor Wrát el hadgya, és az ő latraij vtán mégyen. Mond touábba:

Szeretted az parázna bérit minden buza ßűrődőn.

Az paráznának bérin érczűk annak az segitsęgnek óltalmazásnak várását és meg adását, az mellyel biztanak az pogányokhoz, és azoknak frigyekhőz. Minem egyéb okáért hailottanak vala az Sidó népek az pogányoknak báluány Istenek vtán, de czak barátságért, hogy inkáb óltalmaztathatnának, és meg segitettethetnének azok által, egyéb és más ellensęgeknek kezektől, fegyuerektől, és hatalmoktol.

Sidok pogányokhoz miert hailottanak vala.

Mint ha igy ßóllana annakokáért az Prophéta: Miképpen (vgy mond) az parázna kurua aßßoniállat az ő latrának vndok és aláualó aiandékát, az ő iámbor és hűtes fęriének ßép és ékős aiandékánál,

kánál fellyeb bőczűlli és magaztallya: Ezenképpen mikoron az Isten tégedet (te Izrael) nagy sok aiandékiual, kegyelmes iauaiual, kezdettől foguán meg látogatot meg ékősitet vólna, teyel mézzel folyo földet te néked ádot vólna, sok ßép és ió gyűmölczőkkel, mezőkkel, marhákkal meg áldot vólna, és mindenképpen mint ámbor fęry magát vgy tartotta: oly lőn az tű háladatlanságtok és mitetlensęgtők, hogy az pogányoknak frigyőket segitsęgtőket az Isten aiandékinál fellyeb bőczűletétek, mostanis enni iauaimat látván, fellyeb bőczűlitek ßeretitek. Ne őrűly tahát, ne őruendez ennek az mostani bódog állapatodnak, mert hamar vége léßen ez őrőmnek, és siráfra változik vigaságtok.

Az mellyek mondatnak penig itt az Sidóknak, vgyan azon igéket és bűntetéseket váriák minden Istentelenek magokra, az kik tudnia illik, az teremtő Istennek iótéteménit teremtet állatoknak meg adásának tulaidonittiák lenni, és ezekkel élnek nem az egy Istennek tiztesęgére, de az ő gonoz Istentelensęgőknek gyakorlására, és kik nagyobnak bőczűllik emberekkel való társalkodásokat, hogy sem mint az Istennek óltalmát várnák és reméllenék: igérnek magoknak Isten nélkűl nagy és hoßßu állando békesęget nyugodalmat, de az vgy ßokot lenni, mint az Prophétais él ez hasonlatossággal, Miképpen az parázna aßßoniállatnak az ő latraiual való őrőme nem őrőkké való, nem sokáig maradandó, noha vdeiglen az fertelmessęg és az adomány győnyőrkőtteti őket, ezképpen az Istenteleknek gonoßoknak őrőmők, kik az Istentől el ßakadtanak, nem sokáig álhatatos őrőmők. Mert miért hogy az Wr Istent meg vetették, és minden ióknak adoiának őtet nem hűtték, és lenni nem itélték, és az ő iauaiual gonoßúl éltenek, lehetetlen dolog hogy annak óltalmához és segitsęgéhőz follyamhassanak, auagy azzal élhessenek. Es miképpen az Isten ßeretőknek (mint ßent Pál apostalis ßól) mindenek iauokra vadnak: Ezképpen az Isten gyűlőlőknek mindenek gonoßokra, őrokké való siralmokra, és bűntetésőkre, veßedelmőkre leznek.

Mint iarnak mostis kik Isten iauaiual gonoßul elnek.

Rom. 8.

Láttatnaké mêgis mind azon által valamit virágozni és bódogúl élni ez fęlék? Azt mondgya Dauid ez fęlekről és az ő őrőmőkről, álhatatlan bódogsagokról: Ne boßonkodgyál az hűtetlenekre, és ne irigykődgyél az gonoßúl czelekedőkre, mert ha az hűtetlen vgy fel neuekődnékis, mint az ki teriedet Laurus fa, mind azon által el veznek, Ismet ezen Dauid igy ßól az Istentelenekről:

Psal. 37.

Psal. 63.

Hűűek Isten oltalmaban vadnak.

Psal. 37.

Psal. 95.

Tanitok az ẽberekben az bűnt fedgyek.

Esai. 28.

Amos 6.

Luc. 21.

Prou. 23.

Vigyorog czak vigyorogy te aluuo ennek.

Amos 6.

Oda vagyõ Buda, Tómósuar.

El költ az öt forintos tantz.

ről: Bizonyára sikon helyheztetted őket, és őket nyakra főre veted. Az hűuekről Isten fiairol igy ßól ezen Dauid: El nem hadgya az ő Szentit, de őrőkké meg őriztetnek. Az igaz virágzik mint az Palma fa, és meg ßaporodik mint az Libanusnak Cedrusa.

Tanúllyanak innen azért az Egyházi ßolgákis hogy az Istenteleneknek gonoz és veßedelmes v̂gyekőzetekre ßemlellyenek, az kik tudni illik, az Isten aiandékiual gonoßúl élnek. Mert miképpen itt az Oseas feddi ez vétkeket, vgyan ezeket czelekődték amaz ßent Prophétákis, Esaias, Amos, és tőbben nagy sokan. Mond Esaias egyűt: Iay az keuélysęgnek koronáiának, az Ephraim réßegesinek, és az ő dűczőssęges ekőssęgének el húlló virágának, az kőuér vőlgynek feiedelminek, kik az bornak miatta tantorganak. Amosis iayt kiált azoknak, kik hegedű ßó mellet énekelnek, és vigaság téuő ßerßámokat gondoltanak, mint az Dauid, kik az bort nagy pohárokból ißßátok, és drága olayal kenitek magatokat, és nem ßánnyátok az Iosephnek romlását.

Sőt Christus Wrunkis ezt paranczollya, tiltuán az vtólso v̂dőben való embereketis, az tobzodástól és réßegsęgtől. Mert ez vétkeckel az embereknek elmeiők meg teluén, az Istenről és az menyei dolgokról el feletkőznek. Igazán mondgya az tobzodástól és mértékletlensęgről az Bölcz: Hogy kést verz az te torkodba, ha mértékletlen léßez. Hatalmas Isten sirathattiuk az mi világunkat ez v̂dőben, az kőuetkőzendő nagy veßedelemért. Imé az ellensęgnek fegyuere kőzzé helyheztettűnk minden felől. Oly vakság ßorúlt belénk, hogy meg nem gondolhattiuk azt, hogy az bűnőknek zaballodásnak el hagyásaual igaz pœnitentia tartással, az bűn ellen meg haragut Istent meg engeztelhetnők, ki az mi ellensęginknekis horgot vetne ßaiába, és vißßa randitaná: De nem miellyűk. Vőd haznát ha nem mieled. Igy léßen dolgod, mint az WR ßól Amos Prophéta által: Annakokáért ezennel elől vitettek tű az népek kőzőt az fogságra, és el kőzelget az ágyban nyúytozóknak iaygatások. Meg eskűt az Wr Isten az ő életére, azt mondya az Seregeknek Wra Istene, Vtálom én Iakobnak az ő keuélysęgét, gyűlőlőm az ő palotáit, ennek okáért kézbe adom az várast minden gazdagságáual, és ha tiz emberek maradnakis egy házban, meg halnak.

Tér az Prophéta, az meg mondot igéknek vtánna, ismetlen az bűntetésekre, mellyek fogiák kőuetni az Isten aiandékiual való gonoßúl

gonoßúl éléſt, Monduã: De az ßũrõ és az ſaytó nẽ tart-
ia el õket, és az muſt meg czallya õket. Látuán az
Prophéta Oſeas, hogy az bűn ellẽ való feddéſſel meg nẽ rettenthetné
az népet, ßól az bűntetéſtől, vgy hogy vagy akariák vagy nem, de
meg kel azon kőſeredniek: és fenyegeti őket ßűkſeggel és éhſeg-
gel: az mely bűntetés az báluányozáſnak nagy vétkéhőz illik. Mert
miért hogy az gonoz emberek az földnek haznát bő győmölczét
az ő báluány Iſtenőknek tulaidonittiák, méltók erre, kik az magok
veßedelméuel tanullyanak, hogy az hűueknek czak az egy Iſtentől
adatnak ezek, kinek akarattia és meg áldáſa nélkűl ſem az földnek
tiria nem haznos, ſem peniglen az Eghi harmattal meg nem őntőz-
tethetik: Szintén vgy leßen dolgok az hűtetlen embereknek, miképpen az tékozló fiaknak, kik az ő atioknak ió akarattiát czak akkor
vehetik eßekbe és iſmerhetik meg, midőn az ő lator tárſoktól el
hagyattatnak, és ehſęggel nagy ſok ßűkſeggel nyomorgattatnak.

Sűkſegh és Ehſegh.

Eßűnkbe kel penig vennűnk az Prophéta tanitáſának rendit.
Mert azt mondgya, hogy az ßũrõ és ſaytó nem tart el, és
az muſt meg czal. Nem azt mondgya, hogy nem teremne
mind az búza és mind az bor: Azt mondgya hogy terem, de hogy
haßontalanok leznek, vgy hogy ſem ételűnkben italunkban azzal
meg nem elégitethetűnk (mert Iſten ád atiámfia mi nekűnk, mind
éhſęgűnkben ßomiúſágunkban meg elégitéſt) ki ha nem leßen, hiá-
ban eßűnk ißunk.

Ez Igéket az tőb Prophétak más igékkel ßokták ki mondani,
noha egy értelemmel, miképpen az Eſaias általis ßól az Wr Iſten:
Mert imé az Iſten az Seregeknek Wra, el veßi Ieruſalemből és Iu-
dából az támazt, és az taplálót, es kenyérnek és az viznek ereiét.
Ezechiel prophéta általis igy ßól az Wr: Embernek fia, ime én el
tőrőm az kenyérnek bottiát (az az, taplaláſra való ereiét) Ieruſa-
lemben, és éßik kenyerőket mértéckel és rettegéſſel, és vizőket mér-
téckel és el aiuláſſal ißßák. En édes atiámfiai, láttiátok az Iſtennek
fenyegető oſtorit minden bűn ellen, az ő igaz Iſtenſęgének ßent
neueiért kérlek benneteket, kérietek ő ßent felſęgétől az tanitó
ßent lelkét, ki engem veletek és minden kereztiéneckel egyetem-
ben naponként indiczon ióra, bűnnek el hagyáſára.

Iſten nelkűl taplalaſra valo erő ninczaz kűlſő eledelben.
Eſa. 3:
Ezech. 4. 5. 14.

Fenyegeti máſodßor az Próphéta az engedetlen népet, Számki-

uetéssel, rabsággal, mikor igy szól: Nem laknak az Wrnak földén. Vőd eszedbe. Noha minden föld, és ennek minden kereksęge az Wr Istené, miképpen szent Dauid király és Prophétais énekli, de itt kiuáltképpen szól az Vr az Chanaan földéről, mellyet az Vr Isten az ő népének az Sido nemzetsęgnek lákoúl adot vala, és kiknek azon helyen, az ő igaz Isteni tizteletinek vallását és székit rendelte vala. De hallyuk meg az kőuetkőzendő bűntetéseket az bűnért az második tanuságban.

Psal. 24.

AZ MASODIKROL.

KEouetkőznek ez második tanuságbanis az Istentelensęgnek bűnének bűntetésinek igeij. Ezek az igek:

Hanem, (auagy) Es ismet Ægyptusban tér az Ephraim, és Assyriában, mint nemellyek fordittiák.

Az Isten, vőd eszedbe, az vakmerősęgnek bűneiért számkivetéssel és rabsággal fenyegeti az népet. Ægyptusba mondgya hogy térnek, nem hogy ismet arra az földre akarna őket vinni, (mert az Vr Isten ezt tőlők, mint ez el múlt napokban meg hallánk, meg tiltotta vala) de az Ægyptusnak neuezeti alat fenyegeti őket oly fogsággal rabsággal, az Assyriabeli nép és egyéb pogányok kőzőt, az minemű fogságot régenten az ő atiok Ægyptusban kőseruesen érzertek, és viseltek. Iőllehet ez igéket ezképpenis érthettiűk, hogymidőn az Assyriabeli nagy nép az Izraelitákra menne, sokan folyamtanak segitsęgért az Ægyptushoz, vgy mint kickel ő nekiek frigyek vólt, az mint erről touáb hallunk. Hallodé ezeket? Igy iárz teis, hogy ha az Istentől tenéked adot helyen rendeltetet földőn, ő szent felsęgének nem akarz szolgálni, és nem akarz engedni, ki vét, ki puztit tégedet az Vr arról az földről, és vagy niluán való ellensęged által, auagy szép szin alat, baratságnak neue alat meg czalat ő tégedet, és ezképpenis ki kel vezned.

Első bűntetes szamkivetes.

Fertelmest éznek,

Eztis mondgya Oseas. Ezis bűntetés gyanánt vólt az Sidőkon. Mert miképpen hog az Vr Isten ezt az nemzetsęget tulaydon saiát nepéül válaztotta vala magának, azképpen ezt sok tendeléseckel szőrzésekkel válaztotta vala ki az pogány nemzetsęgektől, az étel kőzőttis kűlőmbőzéseket és tilalmokat téuén, az mint ez meg tetzik az Moyses kőnyueiből. Ezek penig ez szőrzések, az igaz hűtnek kűlső ieleij valának,

Masodik bűntetes fertelmes etel.

Leuit. 11.
Deut. 14.

ának. Mikoron penig itt az Vr Isten azzal fenyegeti őket, hogy
ertelmes éledeleket fognak enni, nem egyebet ércz ezen, hanem
nogy az Istennek igaz itéletiből, nem czak földökből orßágok-
ból puztittatnak és vettetnek ki, az pogány népek közöt ozlattat-
uán, de sőt ezekkel eggyűt való lakásokban, oly nagy nyomorusá-
gokban léznek, hogy még az ő hűtőknek külső bizonság téuő ie-
étis el kel hadniok, meg kel változtatniok, vgy hogy semmiben ne
áttassanak külömbözni az hűtetlen pogányoktól, az kiknek erkől-
zőktől ßokásoktól az Wr Isten idegeneknek paranczolta vala az
idókat lenni. Ez penig, gondolhatod atiámfia, leg nehezeb kemé-
nyeb bűntetés vala az Izraelitákban, midőn az menyei Isten ő tő-
lök az kegyelemnek és hűtek gyakorlásának ielét meg voná, az mel-
lyeckel ez v̂deiglen vigaztalhatták sok kényokban magokat.

Mi ezekből mit tanúllyunk meg? Tanullyuk az Istennek hoß-
ßu várását és sok v̂deiglen való tűrhető vóltát, az mi bűneinkkel
hadakozni: de ha láttia hogy nem haznál, tanúllyuk vißont az ő tű-
zes fel geriet haragiának busulásának meg engeztelhetetlen vóltát.
Mert miképpen az ő meg bőczűlhetetlen Isteni ió vóltának ez az
iele, midőn az igaz hűtet niluán vallatni, ßent igeiét hallatni, az
ßentsęgekkel igazán élni, meg engedi. Ezképpen az ő rettenetes
kemény fel gyulat haragiának ez elől iáro iele és bizonsága, midőn
mind ezektől el fozt bennűnket, ezt el veßi előlűnk, nem en-
gedi hogy ezekkel élhessűnk.

Mi legyen Istennek haragiának leg nagyob iele.

De miczodás ez mostani világ? Rut, vndok, bolond, ezte-
len. Nem tarttiák Istennek kőuetkőzendő bűntetésęnek iélének
ezt lenni, az kiknek prædikátorok Isten igeie hirdető ßolgáiok nin-
czen, kiczin vétek az, ha soha nem hallyákis az Isten igéiét, nē kel-
lenek ez fęléknek az ßentsęgek, ő nekiek az halálos vétek, ha testők-
nek győnyőrűsęgének valaha keduét ßegik, ha sok hamis vsoráual
pénzt nem győithetnek, ha Istentelenűl nem koborolnak, nyúznak,
foztnak. Ez az igen nagy bűn ő nálok. De mit miuel az Vr Isten ez
fęlékkel? Midőn az ió ßerenczében amazokat bűnnek bűntetésęnek
nem itélik, az Vr Isten ez fęléket az kegyetlen ellenségnek lábok a-
lá vétt, hogy ott meg ismeriék ezeket bűnnek lenni, és nagy iayga-
tással, kőserues sirásokkal ohayczák ezt, és keuánnyák fohazkodá-
sokkal. Es noha külsőképpenis érzik az Istennek haragos bűntetésęt,
de érzik belsőképpenis lelkők ismeretitől győtrőttetuén.

Miczodás ez mostani világ?

Mit miuel Isten az bűnősökkel?

Mikoron 1566. eztendőben, és mostanis ez 1594. az Ta-
tárt ki

tárt ki hozta, auagy ki hoza az felséges Isten, az ő igeiének meg vtálláſáért, ſzent paranczolattiának meg vetéſeiért, vgy tetzik meg érze ezt Magyar orſzág. Mert nem czak lelkőket foga el az Wr Isten az ő igeiétől, de külső rettenetes faidalmas kénzáſockalis bűnteté őket. Nem kedueze az kiczinyeknekis az ő haragia, kit karóban vontanak, kickel gonoſzúl éluén az vtán agyekokat fel haſogatták, és tőb rettenetesęgeket vgy tetzik miuelének. Nem miueli ezt az Tatár magától, Isten indita őtet erre, Istennek ſzekertzeie és veſzőie ő, vér mind addig véle, mîg nem meg térűnk: Ha meg terűnk atiámfia, pœnitentiát tartunk, mint kegyelmes atia fogia kapia az ſzekertzét veſzőt, mind el tőrdeli, ſzeműnk láttára az tűzbe veti. Az élő Istenért ne ſűketeskődgyél, fęly ezektől, had el az réſzegſęget, paráznaſágot had el kérlek az gyilkoſſágot, dúláſt foztáſt, ſzegény ember nyúzáſt, mert ezekért ſzokot te raitad az Istennek haragia lenni.

Ellenſeg nem magatol kegyetlenkődik.

Végezétre az Prophéta mikoron ezképpen feddene az Izrael népét, nem alázák meg magokat, nem haitának feiet az Vr Istennek, ſőt az ő ſzokáſok ſzerint azzal dűczekődnek vala, hogy imillyen és amollyan áldozatokkal, ſzent czelekődetekkel tiztelneiék az Vr Istent, és annakokáért nem fęlnének ſemmi veſzedelemtől. De meg fogia ezben őket az Prophéta igy kezduén ſzauát: Nem áldoznak az Wrnak borral, és nem leznek kedueſek az ő áldozattiok ő néki, az az, noha az áldozatokbā és ezeknek koſtoláſokbā ſzorgalmatoſok, mind azon által nem kedueli ezeket az Vr, noha az ő neue tizteletire czelekődtetnek. Vőd eſzedbe tahát, hogy bátor iókat czelekődgyélis, de ha hűt nélkűl czelekődőd, mind bűn az. Mert az ki Istent akaria tiztelni az ő czelekődetiuélis, annak igaz hűtűnek és pœnitentia tartónak kel lenni. Igazán mond ſzent Pál: Hogy valami hűtből nincz, mind bűn az.

Harmadik bűntetes.

Hűtnelkűl az io ſem io.

De hogy vólt kedues az Izraelitáknak áldozattiok és egyéb ſzolgálattiok az élő Istennek előtte, ez kőuetkőzendő igékből meg érhettiűk. Ollyan (igy ſzól az Prophéta) az ő áldozattiok, mint az ſiróknak kenyerek. Mint ha mondaná: Szintén ollyan izetlen és alkalmatlan, mint az fęle lakodalom, kit hálottas háznál ſzoktanak tenni. Ez igékben nézet az Prophéta az Istennek amaz ő tőruényére, az ki az halothoz foglalatoiokat az áldo-

Deut. 26.

az áldozástól el tilt vala, és az Isteni tizteletbenis semmit ez fęlét bé nem akará venni. Ez vgyan tőruény vala, hogy valaki az halottat illette tiztatalan vólt, és valamit őttenek ittanak, auagy czak az mit illettenekis siratuán halottakat, mind tiztatalan vólt. Es ez okkal mondgya itt, hogy oly keduetlen az ő áldozattiok, mint az siróknak kenyerek. Sőt annira vtállatosok léznek, hogy valakik czak azból eznekis, meg ferteztetnek. Miért?

Mert az ő kenyerők az ő lelkőkért nem mégyen bé az Wrnak házába.

Az az, az ő kenyerők auagy áldozattioknak étele, mellyeket az ő lelkőknek tiztulásokért fel vittenek, Istennél nem léznek keduesek. Miért győlőllye penig az Vr Isten ennire őket, meg tetzik ez el múlt napokban való prædicatióinkból, és summa ßerint ezekért: Elő- *Sidokat miért gyűlölte Isten.*
ßőr, mert az ő áldozattiokban az Istentől paranczoltatot és rendeltetet módokat és regulákat nem tartnak vala meg, miképpen az mi napi prædicatiómban ßóllék rólla. Masodßor, mert hűt nélkűl teznek vala áldozatot, mikoron az Christus felől soha nem gondolkodnának: Es ezképpen az mi hűtből ninczen bűn az. Harmadßor, sok gonozságokban meg ferteztettek léuén, vérrel tellyes kezeket emelik vala fel az Istennek eleibe, kiknek tettetes hypocrita ßentsęgeket és imádságokat mindenkoron vtála az magas menyegben lakozo Isten. Miképpen az Esaias Prophéta általis ßól erről, monduán: Mikor az tű kezeiteket ki terieztitek, az én ßemeimet el reitem tű előtetek, mikor vgyan sok ióual imádkoztokis, meg *Esa. 1.*
nem halgatlak, mert az tű kezeitek rakuák vérrel.

Innen tanúllyuk meg miés kereztiének, hogy valakik aijtatosságból, ßent irás kiuől, vij Isteni tiztéleteket gondoltanak, és azonkőzben gonoßúl élnek, az Istennek nem kedues semmi tizteletek, sem peniglen magok. Mert nem lehetnek egyßőr s mind az Vr aztalá- *1. Cor. 10.*
nak réßesi, és az őrdőg aztalának, nemis illik hogy azok az hűtetlenneckel egy igát vonnyanak, kik őnőn magokat Istennek ßentelték.
Innen vagyon az, hogy az báluányozóknak társaságoktól meg til- *1. Cor. 6.*
tattattunk, és paranczollya Christus, hogy az ő hűuei az Babylonból ki iőienek, ezektől meg ne vndokitassanak, hogy eggyűt ő vélek meg ne bűntettessenek.

Feddem annakokáért ezben ez én tanitásomban az fęle embereket, kik magok hizlalásának okáért, auagy hogy az veßedelmeket

el kerűl-

el kerülhessék, mint ha hizelkednék másoknak Istentelenségökhöz, és igaz hüteknek vallását el rontnák. De mi kereztiének ne miuelyük ezt, tarczuk meg igaz hütünket az igaz Istenhöz, hogy minket az Iesus Christus öueinek meg ismerien. Kinek adassék tiztesség, dücziösség, hatalmasság, mind örökkön örökké, Amen.

Imádság.

VR Isten tudgyuk hogy az bünt senkiben el nem szenueded, adgyad annak okáért az te szent lelkedet mi nekünk, ki minket vgy meg világosiczon és erösiczen, hogy te mi bennünk kedues lakó helt nyugodalmat találhas. Te örüly mi nekünk az mi iónkra, nem az pokolbeli ördög az mi vesedelmünkre, szent fiadnak Iesus Christusnak érdemeiért, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK IX. részéből

Második Prædicátio.

MIt czeleköztek Eztendönként való innepen, az Wrnak innepe napián.

6. Mert imé az puztaság miat el buydosnak, Ægyptus rekezti bé öket. Memphis temeti el öket: kénczekkel éppitetet gyönyörüséges örökségeket az czalán vesi fel, és tövis fogia fel az ö lako helyöket.

7. El érkeztenek az ö meglátogatásoknak napiaij, el iutottak az fizetésnek napiaij, meg ismeri azkor az Izrael népe, hogy bolond vólt Prophétáia, balgatag, és hiában való vólt az ö álnokságának sokságáért, és Istenek ö ellene való gyülölségeiért.

Az

8. Az Ephraimnak ör állóia (tudni illik) az Prophéta, madaráznak tõriuê lõtt, minden õ vtaioan vtállatos állat õ, az õ Iſtenének házában.

9. Méllyen bé merültenek az gonozſágban, meg romlottanak életõkben miképpen az Gabaaoeliek, meg emlekõzik (Iſten) az õ álnokſágokról, meg látogattia az õ gonozſágokat.

10. Oly kedues vólt én nálam az Izrael, mint az puztában talált ßõlõ, és mint az fũge fának elsõ gyũmõlcze az elsõ termésben, ollyã kedueſſen fogadtã az õ atiokat, de õk az Baal Peor báluányhoz bé mẽtenek, és nagy ßégyenſęggel tõlem el ßakattanak, az õ vtállatoſſãgok vólt az õ keduek ßerint.

11. Ephraimnak az õ dũczõſſege el repũl mint az madár, mẽg ßũletéſętõl, mehében hordozáſától, és mehében való fogadáſától fogua.

12. Mert mẽg ha fiakat neuelend nekis, ki ßaggatom õket, hogy ember kort ne érienek, bizony nayis léßen nékik, mikor el táuozom tõlõk.

13. Az Ephraim, (az mint én látom) ollyan mint az Tyrus várasban háilék alat keduére plántáltatot fa, de mind az által az Ephraim ki hozza az õ fiaijt az veßedelemre.

14. Adgy valamit nékik Wram. de mit kériek, hogy adgy nékik? Adgy gyermek veztõ mehet nékik, és tey nékũl való kebeleket.

15. Minden õ gonozſágok Gilgalban vagyon, mert

mert ott gyŭlŏltem meg ŏket az ŏ gonoz czelekŏdetŏkért, ki vetem házamból ŏket, nem ßeretem tŏbbé ŏket, mert minden ŏ feiedelmi el állottanak mellŏllem.

16. Meg verettetet az Ephraim, meg aßot az ŏ gyŭkŏre, nem teremnek ió gyŭmŏlczŏt, mêg ha nemzenekis, az ŏ mehének ßerelmes magzatit meg ŏlŏm.

17. El veti az Iſten tŏlle ŏket, mert nem fogatták az ŏ ßauát, és buydoſócka léznek az pogányok kŏzŏt.

Ez igéknek rŏuid értelme.

NIluân való az menynek és fŏldnek Wrának és Iſtenének, vgymint maga mentéſe és beßéde, mellyel magát menti az Iſtentelen és gonoz embereknek, méltán való meg bŭntetéſek kárhoztatáſok felŏl, mikoron igy ßól az ŏ ßolgaiának az ßent Ieremiás prophétának általa, monduán: Izrael az te veßedelmed te magadtol vagyon, és czak én bennem az te v̊duŏſſęged. Mely mondásban az Wr meg ielenti, hogy nem oka ŏ ſenki meg bŭntetéſęnek auagy veßedelménekis, mert ŏ tŏle czak ió lehet, hanem az emberek ŏ magok vißik az bŭntetéſre és veßedelemre magokat. Mint ez meg hallot letzkénkbenis ßól az Wr az Izrael bŭntetéſęrŏl mêgis, hogy miképpen az ŏ ſok hiuatallyára, mellyel hitta ŏket, az ŏ igaz iſmeretire és hŭtelire, azonképpen az bŭntetéſeis ſok légyen, miért hogy nem engettek az ŏ Wrok Iſtenének ßauának, de hŭttenek az hazugſágnak és annak tudományának.

Ez lehet elſŏ prædikatiodnak ſummaia.

Es miképpen ßokot ez lenni, ßerelmes atiámfiaij kereztiének, hogy az igaz Iſtennek igazán való meg iſmereti dŭczŏiteſſęk, nem máſunnan, hanem az ŏ ßent és tizta igeiének világos tudományából merittetik. Azképpen az ŏ diczíretinek, iſmeretinek, fel magaztaláſának, meg óltáſa el aluuáſa az embereknek ßŭuekben, az hamis és Iſtentelen tudományoknak halgatáſa, tanuláſa, és meg tartáſa által léßen. Es ezképpen lehetetlen dolog hogy azok az Iſteni fęlelemben meg

Iſten igeie altal diczertetik: viſſont nem iſmertetik ez nelkŭl.

...en meg maradgyanak, és az gonoz indulatoknak kéuánságoknak ...lene állyanak, valakik az ő igazságát, Isteni ió vóltát, meg nem ...merik, mert czak az ő igeiének tanulása által léßen, mint ez ielen ...aló letzkénkbőlis ki tetzik. Mert mikoron az Oseas prophéta fed...ene az Izraelitáknak gonozságokat, mellyeknek bűntetéseketis meg ...nonda, kiuáltképpen való okát az Prophéta, az ő keménysęgők...ek, vakmerősęgőknek lenni, az hamis Prophetákat tanitókat mon...a, kiknek tanitások által az igaz Istent meg veték minden ő paran...olatiual egyetemben.

Touábba, ezis ki tetzik ez mostani letzkénknek igeŋből, hogy ...z Oseas prophéta meg ielenti és eleibe adgya az népnek, hogy bá...or semmibe bizodalmokat remensęgőket ne vessęk, mert miképpen ...a valaki az tűuis bokorhoz kap, meg sęrtetik attól, ezképpen (mint ...a igyßóllana) teis Izrael valamiben veted reménsęgedet, Isten kű...ől, mind azok á te sęrelmedre és veßedelmedre fordúltanak és for...úlnak te néked. Ne bizzál se sok népedben, ne bizzál hatalmas és ...adokozo fęrßaidba, ne bizzál virágazó és győnyőrűsęges orßágod...a, mert mind ezek á te veßedelmedre léznek. De mind ezekről hog ...őuebben és haznos értelemmel tanulhassunk, oztom ez igéket két ...endbeli tanuságra. Es előßőr, (miért hogy az Istentelen hypocri...ákná l nincz semmi keményeb és vakmerőb, és kik nem kőnnyen ...eztettethetnek meg) ßóllok mêgis

Harmadik predicatiod sommaia.

I. *Az bűntetesekről, mellyeckel az Vr meg bűnteti az kő és engedetlen ßűueket.*

II. *Szollok az Istennek bűntetesenek rettenetes valtarol, ki meg tetzik az Izraelitakban, az tiz nemzetsegben, kiket az Vr vgy meg bűntete, ostoroza, rabsagra ada, hogy soha onnan az Vrnak földere vißßa nem terhettenek, sőt el ozlanak buydosanak az poganyok közőt.*

Ezekről engedgyen mi nekűnk haznossan es űduőssegessen tanulnunk, az ßent haromsag egy bizony őrők Isten, Amen.

AZ ELSŏRŏL.

AZ ßent Oseas prophétának ez ielen való ßent prædikatióia bűntetésnek igeién kezdetik mindiárast el, mert igy ßól:

Mit czelekőztek az eztendőnként való innepeken? az Wrnak innepe napian?

Namely Bölczek ez igéket magyarázzák, az Sidóknak közönſęges innepekről, az mely innepeknek meg tartáſaual és böczülésęuel az ő veſzedelmöknek és rabſágoknak közöl való v̂deiében, az ő nagy károckal és bűntetéſeckel élnek vala. De ez igék iobban magyaráztathatnak, és az ő igaz ſenſuſokban igazabban meg maradhatnak, ha ez igéken neműnemű kiualtképpen való bizonyos innep napot értűnk, ez okáért, mert tudgyuk azt, hogy az Izrael háza mëg régen meg vetette vala immár az Iſtentől rendeltetet és ſzőröztetet innepi napokat, egyéb igaz Iſteni tizteleteckel egyetemben.

Tahát immár, miért hogy bűntetéſnek igeij ezek, érczűnk ezen ez innepen, melyről itt emlekőzet vagyon, vy innepi napot, melyről ſzól itt az Vr, és bűntetéſſel fenyeget azért, Mint ha igy ſzóllana: Miért hogy az én innepimet ſzent ſzőrzéſimmel egyetemben meg vetettétek, azok helyet máſokat agyatokból válaztuán ſzőrzéſeckel eggyűt, mit fogtok czelekődni mikoron az én tőlem rendeltetet igaz innep napokon (mint az Paſchanis czelekődék Iſten Ieruſalemben) az én rettenetes bűntetéſimet az tű veſzedelmeteket feieteken meg torlom? Auagy mëgis niluábban: Az innep napokon az Wr itt érti, az bűntetéſnek és boſſzu álláſnak napiaijt, tudnia illik, az mikor boſſzút áll az ő beſzédinek és rendeléſinek ellenkőzőin engedetlennin, az melyeckel az ő dűczőſęgére és tizteſſęgére fog ő élni.

Innep nap boſſzu allas napia.

Mint ez fęle bűntetéſről az Ezechiel prophéta általis ſzól, monduán: Szóluán az Prophétának az Wr: Mondgyad az madaraknak és minden ſzárnyas állatnak, és minden mezeij vadaknak: Gyűllyetek egybe, és iőietek el: Gyűlyetek egybe az én áldozatomra mellyet én ſzőrzek tű néktek, az nagy áldozatra Izrael hegyeijre, hogy egyetek húſt és vért igyatok. Szent Iánosis az ő látáſában ezt iria: Es láték egy Angyalt állani az Napban, ki kiáltá nagy ſzóual ezt monduán az madaraknak, mellyek repeſnek vala az Eghnek közepette: Iőietek el és gyűllyetek egybe az nagy Iſtennek vaczoraiára, hogy egyetek az királyoknak húſokat, az hadnagyoknak és erőſſeknek húſokat, az louaknak és azon v̂lőknek húſokát, és minden ſzabadoſoknak és ſzolgáknak kiczinyeknek és nagyoknak húſokat.

Ezech. 39.

Apoc. 19.

Az okáért mëgis ez moſtani igékben, mint ha igy ſzóllana az Prophéta: Iſten tű néktek innepeket és ſzőrtartáſokat adot vala (oh Izrael) kiket tű az ő paranczolattia ſzerint nem akatárok meg tartani, és miért hogy tű gonoſzúl élétek az ő paranczolatiual, imé Iſten innepet ſzentel, lakodalma léſzen, lakodalmat kéſzit az madaraknak

aknak és oktalan állatoknak, az tű testetőkel véretőkel, tudnia illik, aplállya ő ßēt felsęge őket. Mit czelekőztek hát? Miczoda őrőmetők éßen ez fęle innepen? Nem fog haználni tű néktek az tű bizodalmocok reménsęgtők akkoron, mikoron ezt meg érzitek, el veßitek.

Touábba ő maga az Prophétais kűlőmb kűlőmb bűntetéseket lől hozza, monduán:

Mert imé az puztaság miat el buydosnak,

z az, oly nagy léßen ennek ez földnek puztulása, hogy nem czak z kőzőnsęges rendek, de az fő és bőczűletes rendbeli emberekis uydosnia fognak, az kik vélték magokat meg erőtelenűltethetek-ek lenni. De houa buydosnak el? Felel:

Ægyptus rekezti bé őket.

Mint ha igy ßóllaná: Tudom hogy az Ægyptus földéuel álmoloztok, mint ha az tű néktek bátorságos ßálláftok és helyetek meg maradásra lehetne, de bizonyára meg czalatkoztok. Mert noha nemellyek el buydosnak arra az földre, de Ægyptus nem vgy fogadgya bé őket, mint barátit ismerőit, de mint rabiait és ellensęgit, vedelmekben rekezti. Memphis temeti el őket, az az, az Ægyptusnak fő varosa koporsó gyanánt léßen ő nekik, melybē nyomorúltúl és kőseruessűl el temetterni láttatnak. Theophilactus Doctor ez igéket igy magyarázza: Midőn Samaria meg vétettetéк, az meg maradot nép Æpyptomban futa. Ez vtán, hogy Ierusalem meg égettetéк Nebuzar Adam Királtól, futának Ægyptusban, meg őluén az Godoliást, noha Ieremias tiltia vala őket. Az Babyloniaij nép ezen meg busúluán, hogy az Ægyptumhoz folyamnának, ellenek fel fegyuerkőzuén, mind az Agyptombelieckel egyetemben meg bűntettetének. Latuán Ægyptusbanis az nyomoruságot és meg győzéseket, Memphis városába menének, onnan Machmasba, (mert ez Doctor igy fordittia ez igét) ki kőzel vagyon Memphishőz, de ottis mind meg halának, és soha Sidó orßágba nem terének.

Főis budosni kezd.

Kinczeckel épitetet (mond az Prophéta) győnyőrűsęges őrőksęgeket az czalán veßi fel, és tűuis fogia bé az ő lakó helyeket.

Mely igékben fenyegeti földőket, házokat, várokat, városokat, falukat, mellyek sok pénzel és ßámlálhatatlan kénczeckel fel épitettenek vala, hog czalánual és tűuissel neueli fel őket, mely mondással mon-

dom, az bűntetésnek, véresęgnek, rabságnak, hoßßu és sok v̂deig való lételéuel vóltáual rettenti őket, és meg ßabadulásoknak minden reménsęgőket el fogia, hoǵ ha ßintén valaha meg térhetnénekis földőkbe, de lakásra alkalmatlan és lehetetlen lenne az ő földők, az ßörnyű és nagy puztaság miat.

Ez igékből miés atiámfiaij két dolgot tanúllyunk: Előßőr, valakik az Wr Istent, az ő ßent igeiét, ßent ßőrzésit, nem az végre, az mi végre rendeltettenek és ßőrőztettenek, véßik és bőczűlik, de az ő Istentelen és emberi agyaknak gondolattiának értelmére veßik és tiztelik, és kik az Wrnak igeiéuel, ßent paranczolatiual, az ő Báluányozásokra és tőb fraczkáiokra élnek, mind ezek soha az Istennek boßßúálló és bűntető innepe napián, á mellyen ő belőlők lakodalmat ßőrőz az madaraknak és oktalan állatoknak, el nem kőrűlhetik, sőt érdőmők ßerint el véßik. Másodßor ezt tanúllyuk, hogy mind azok az iók, az mellyeket az Istentelenek az ő haznokra lenni alitanának ő nékik veßedelmőkre és romlásokra léznek. Mert miért hogyaz meg vakúlt testnek gonoz indulatitól viseltetnek, az ki czak az ielen valót tekinti meg, de az iőuendőkről nem elmélkődik, hanem czak az mi néz ez világi el mulandó győnyőrűsęgekre, ezekbe vetik reménsęgőket, ki ő nékiek veßedelmők nélkúl nem lehet, noha nagy sokan mostan, kik az Istennek atiai kezét el akariák kerűlni, nagyob veßedelmeknek és bűntetéseknek okaij, mind az által nem fęlnek.

Isten igeieuel kik elnek gonoßul.

Istenteleneknek az iois veßedelem.

Bé mennek Ægyptusba Memphisbe.

Az az, nagy veßedelmelen meg bűntettetnek. De tériűnk mêgis az Prophéta beßédire:

El érkeztenek az ő meg látogatásoknak (auaǵ boßßúállásoknak) napiaij, el iutottak az fizetésnek napiaij, meg ismeri ackor az Izrael népe.

Ez igékben az Prophéta niluábban meg magyarázza azt, mellyet ßőllá az innep napról, és azt mondgya, hogy nem meßße sőt ielen vagyon immár az Wr Istennek az bűnért való boßßúállásának napia, holot az Wr Isten az ő czelekődetők ßerint való érdőmét iól meg fizeti nekiek, mert meg vtállák az kegyelemnek és ßeretetnek napiát. Meg ismerik mondom immár, hogy az Isten nem czak kegyelmes, irgalmas, de az mellet igen igaz, kinek terméßetihőz nem fęr az bűn, annak okáért ő az bűnnek bűntetőie lehet.

Honnan

Honnan eßünkbe vehettiük, hogy miképpen az Wr Istennek az ió vóltának és kegyelmének vagyon v̂deie napia: Azképpen bizonyára az meg bűntetésnek és boßßúállásnakis vagyon napia és v̂deie, mely ez kőuetkőzendő irásokból meg bizonittatik. Tudodé azt, hogy az Wr Isten az pœnitentia tartásra, igasságnak kőuetésęre, v̂dőt és napot halaztá az első világnak, vgy mint, ßáz és húz eztenőllőt, minek előtte az Vizőzőnt reáiok akará hozni? Auagy emlekőzelé arrólis, mit ßólla az Wr Isten az nagy Abrahamnak, az Amorræusok felől, monduan: Az Amoræusoknak hamisságok mêg nem tőlt. Sőt tőb ßent Prophétáckal egyetemben az Esaias prophétais bizonyos napot mond az Babylloniaij fogságról. De mit ßóllok sokat? Nám az ßent Pál apastalis az kellemetes és alkalmatos v̂dőről niluán emlekőzik, Christus Vrunkis, az kegyelemnék meg látogatásának v̂deiéről Ierusalem ellen. Es im nám ezt is értiük, hogy az kőuetkőzendő itéletnek napia irgalmasságnak és bűntetésnek napiais léßen.

Ideie vagyon Kegyelem es boßu allas napianakis.

Genes. 6.

Genes. 15.

Esai. 13.

Rom. 13.

Gondolodé atiámfia, hogy mind az Izrael népét, és mind ez mostani világban élő embereketis, haßontalanúl intnek az ßent Prophéták, Euangélisták, Apostalok ez meg iegyzet v̂dőkről és napokról? Bizonyára nem haßontalanúl, mert nagy két dolgot czelekőßik ez az két fęle emberekben. Előßőr az Istenesekben és hűuekben az igaz hűtnek és ßent életnek bőuebben való fel inditására, és mind végig meg maradására épit, az mint ezt eßébe véué az Niniue várasa, és el nem veße. Másod ßor, az Istentelenekben és gonoßokban, nagyob keménysęget, és az testi gonoz kéuánságnak nagyob wralkodását, mint az Epicuræusok ßoktanak czelekődni: Egyűnk és igyunk, mert hólnap meg halunk. Egyűnk igyunk, mert hóltunk vtán nem léßen semmi győnyőrűsęgűnk, kikről az bőlcz Salamonis ir: Es ez napot meg nem iegyezuén az Ierusalem várasa, ettenetessen el vezté.

Haznos az tanitok intese.

Vőd eßedbe: Midőn az Prophéták ezt az Istennek intésit és ßent prædicatióijt az Izrael népének hirdetnék, itt amaz hamis Prophétákis, kik nem ok nékűl mondatnak az emberek lelkőkőn wralkodni czűggeni, mint egy nehéz terhek, nem ßűnnek vala meg ßemtelen ortzáual az ő hamisságokat igassagúl elől állatni, és az Isten Prophétaijnak igasságokat hazugsággal az nép előt hátra vinni. Mint ez meg tetzik az Achab király hamis Prophétaibanis, kik az iámbor Micheas Prophétát váltig gyalázák ßidalmazzák vala, és

1. Reg. 22.

dom, az bűntetésnek, véresęgnek, rabságnak, hoßßu és sok v̊deig való lételéuel vóltáual rettenti őket, és meg ßabadulásoknak minden reménsęgőket el fogia, hoǵ ha ßintén valaha meg térhetnénekis földőkbe, de lakásra alkalmatlan és lehetetlen lenne az ő földők, az ßőrnyű és nagy puztaság miat.

Ez igékből miés atiámfiaij két dolgot tanúllyunk: Előßőr, valakik az Wr Istent, az ő ßent igeiét, ßent ßőrzésit, nem az végre, az mi végre rendeltettenek és ßőröztettenek, véßik és bőczűlik, de az ő Istentelen és emberi agyaknak gondolattiának értelmére veßik és tiztelik, és kik az Wrnak igeiéuel, ßent paranczolatiual, az ő Báluányozásokra és tőb fraczkáiokra élnek, mind ezek soha az Istennek boßßúálló és bűntető innepe napián, á mellyen ő belőlők lakodalmat ßőröz az madaraknak és oktalan állatoknak, el nem kőrűlhetik, sőt érdőmők ßerint el véßik. Másodßor ezt tanúllyuk, hogy mind azok az iók, az mellyeket az Istentelenek az ő haznokra lenni alitanának ő nékik veßedelmőkre és romlásokra léznek. Mert miért hogy az meg vakúlt testnek gonoz indulatitól viseltetnek, az ki czak az ielen valót tekinti meg, de az iőuendőkről nem elmélkődik, hanem czak az mi néz ez világi el mulandó győnyőrűsęgekre, ezekbe vetik reménsęgőket, ki ő nékiek veßedelmők nélkúl nem lehet, noha nagy sokan mostan, kik az Istennek atiai kezét el akariák kerűlni, nagyob veßedelmeknek és bűntetéseknek okaij, mind az által nem fęlnek.

Isten igeieuel kik elnek gonoßul.

Istenteleneknek az iois veßedelem.

Bé mennek Ægyptusba Memphisbe.

Az az, nagy veßedelmelen meg bűntettetnek. De tériűnk mêgis az Prophéta beßédire:

El érkeztenek az ő meg látogatásoknak (auaǵ boßßúállásoknak) napiaij, el iutottak az fizetésnek napiaij, meg ismeri ackor az Izrael népe.

Ez igékben az Prophéta niluábban meg magyarázza azt, mellyet ßőllá az innep napról, és azt mondgya, hogy nem meßße sőt ielen vagyon immár az Wr Istennek az bűnért való boßßúállásának napia, holot az Wr Isten az ő czetekődetők ßerint való érdőmét iól meg fizeti nekiek, mert meg vtállák az kegyelemnek és ßeretetnek napiát. Meg ismerik mondom immár, hogy az Isten nem czak kegyelmes, irgalmas, de az mellet igen igaz, kinek terméßetihőz nem fęr az bűn, annak okáért ő az bűnnek bűntetőie lehet.

Honnan

Honnan eßünkbe vehettiük, hogy miképpen az Wr Iſtennek az ő ió vóltának és kegyelmének vagyon vdeie napia: Azképpen bizonyára az meg bűntetéſnek és boſſúállásnakis vagyon napia és vdeie, mely ez kővetkőzendő iráſokból meg bizonittatik. Tudodé azt, hogy az Wr Iſten az pœnitentia tartáſra, igaſſágnak kővetéſére, vdőt és napot halaztá az első világnak, vgy mint, ßáz és húz eztendőt, mínek előtte az Vizőzönt reáiok akará hozni? Auagy emlékezelé arrólis, mit ßólla az Wr Iſten az nagy Abrahamnak, az Amorræuſok felől, monduan: Az Amorræuſoknak hamiſſágok még bé nem tölt. Sőt több ßent Prophétáckal egyetemben az Eſaias prophétais bizonyos napot mond az Babylóniañ fogſágról. De mit ßóllok ſokat? Nám az ßent Pál apaſtalis az kellemetes és alkalmatos vdőről níluán emlekőzik, Chriſtus Vrunkis, az kegyelemnek meg iárogatáſának vdeiéről Ieruſalem ellen. Es im nám ezis értiük, hogy az kővetkőzendő ítéletnek napia irgalmaſſágnak és bűntetéſnek napiais léßen.

Ideie vagyon Kegyelem es boßuallas napa ianakis.

Geneſ. 6.

Geneſ. 15.

Eſai. 13.

Rom. 13.

Gondolodé atiámfia, hogy mind az Izrael népét, és mind ez moſtani világban élő embereketis, haſontalanúl intnek az ßent Prophéták, Euangéliſták, Apoſtalok ez meg iegyzet vdőkről és napokról? Bizonyára nem haſontalanúl, mert nagy két dolgot czelekőßik ez az két ſzle emberekben. Előßőr az Iſteneſekben és hűuekben az igaz hűtnek és ßent életnek bővebben való fel indítáſára, és mind végig meg maradáſára épit, az mint ezt eßébe véué az Niniue váraſa, és el nem veße. Máſodſor, az Iſtentelenekben és gonoßokban, nagyob keményſéget, és az teſti gonoz kéuánſágnak nagyob wralkodáſát, mint az Epicuræuſok ßoktanak czelekődni: Egyűnk és igyunk, mert hólnap meg halunk. Egyűnk igyunk, mert hóltunk után nem léßen ſemmi győnyőrűſégűnk. kikről az bőlcz Salamonis ir: Es ez napot meg nem iegyezuén az Ieruſalem váraſa, rettenetteſſen el vezté.

Haznos az tanitok inteſe.

Vőd eßedbe: Midőn az Prophéták ezt az Iſtennek intéſit és ßent prædicatiőjt az Izrael népének hirdetnék, itt amaz hamis Prophétákis, kik nem ok nékűl mondatnak az emberek lelkőkőn wralkodni czűggeni, mint egy nehéz terhek, nem ßűnnek vala meg ßemtelen ortzáual azo hamiſſágokat igaſſagúl elől állatni, és az Iſten Prophétaiñnak igaſſagokat hazugſággal az nép előt hátra vínni. Mint ez meg tetzik az Achab király hamis Prophétaibanis, kik az iámbor Micheas Prophétát váltig gyalázák ßidalmazzák vala, és

3. Reg. 22.

Esa. 16. Ierem. 26. 27. 28

mint az Esaias és Ieremias Prophétak v̂deiébenis vóltanak.

Oseas feddik hamis prophetakra.

Meg feddi annakokáért immár az ßent Oseas prophéta ez előttünk való igékben ez fęle hazug és hamis Prophétákat, és vgy ßabia feddéseknek módgyát rendit, hogy noha Prophétáknak mondatnak ez fęlék, de hogy ez néuel méltán ne dűczeködhessenek meg ielenti miczoda Prophéták legyenek, mikoron mond:

Prophétáia (ez népnek) bolond és hiában való vólt az ő álnokságának sokságáért, és az Istennek ő ellene való gyűlölsęgéiért.

Mint ha igy ßóllaná: Te Izrael népe, az kiket tű ßent és igaz embereknek véltetek itéltetek lenni, mint ha Istennek lelkétől viseltetnének hordoztatnának, és ez néuel tűteket meg czalni v̂gyekeztenek, imé ezek álhatatlan, bolond, (az igazságra nézue) hazug, hamis, emberek vóltanak, kiket nem az Istennek lelke, de az hazugságnak lelke az Sathan inditot fel az tű meg czaláſtokra, auagy álmoknak auagy egyéb ßem fęny veßtéseknek általa.

Méltán ßól az Prophéta ezekről igy: Mert ki nem mondaná azokat bolondoknak, hiában valóknak, à kik nem az Istennek tizta igeiének világosságától viseltetnek, mely czak az igaz bőlczesęg? és az kik hazugságot tanitanak, gonozságban torkig v̂lnek, és az népetis erre tanittiák, ki miat az emberek vezten veznek? Igenis bolondok és hiában valók, ez illyen dolgokért. Meg lássa azért ez egéz világ, kiktől tanúl és miczodásoktól, semaz Anyaßentegyház ßőrzésęből, sem az Pápák decretomából, ne tegyen itiletet az ő tanitoiárol, de az ßent irásból, és az hűtnek rőuid ágazatiból. Ha iuh ruhába öltőzőt iól meg ßemlellye, hogy az terméßet ßerint farkas ne légyen. Ha czudát teßen eßébe, vegye az halgató, hogy az czudát vgy ne czelekődgye mint az őrdőg, auagy amaz Simon Magusis. Ha diczíri az ió czelekődeteket, meg lássa az ember, hogy az Christus érdőmét és ezben való igaz hűtit meg ne vesse. Ha bőytőt tanit, meg lásd atiámfia, hogy az bűnnek ßabadságára ezzel vtat ne nisson, se adgyon.

Nonnan itillyünk az tudomanrol.

De itt mondhatnád énnékem atiámfia: Im hallom, és iól értem, hogy az Wr az ő népében feddi az hamis tanitókat Prophétákat, de miképpen lehessen ez, auagy hogy hűhessem el, nem tudom

dom, hogy az Wr az ő népe kőzzé, kit minden nemzetſęgek kőzzűl magának valáztot vala, ez fęle czalárdokat ereßßen, kik az igaz tudománt meg moczkollyák auagy rutt iczák? Ezen nem nyughatolé meg? Im meg mondom az okát:

Az ő álnokſágoknak ſokaſágáiért, és Iſtennek ő ellene való gyűllőlſęgeiért, Ez vétkekért mondgya az Prophéta hogy verte meg az Wr Iſten őket, hamis tanitókkal Prophétáckal. Illyen neuet tulaidonit penig az ő térméßetőknek ßokáſoknak, az Iſten és ßent ßolgaij ellen való, és viſſont az Iſten igeie ellen, vakmerő keményſęgőkért gonozſágókért, gyűlőlſęgőkért, háborgatáſokért. Az igéknek penig niluán való értelme és világos magyarázattia ez:

Miert ver Iſten hamis tonitokkal.

Te Izrael tégedet az te Wrad Iſtened az Egh alat ez világon minden nemzetſęgek kőzzűl, tulaydon ſayát népéué válaztot vala, ßent tőruényéuel bőczűleteſſé tőtt vala, és igaz Iſteni tizteleteckel meg ékőſitet vala, kűlſő ez világi dolgaidnak ió módon való igazgató tőruényéuelis meg aiandékozot vala (ez az erkőlcznektőruénye) ada tű néktek vezéreket, iámbor tanitókat, ßent Prophétákat, kik reátok vigyáznának, vgy mint tőruény őrzők, az Iſteni paranczolatban miben vétkeznétek, miben nem. De tű meg nem elégeduén az ő tőruényéuel, ſőt nem czak hogy meg nem elégedétek, de mêg azokatis meg vtálátok, az kik tűteket az Iſtennek ßőrzéſire, paranczolatira ßűuők ßerint nagy őrőmeſt kéßeritnek és intenek vala. Tahát méltók vadtok immár arra, kik ezeket czelekődtétek, hoǵ az Wr Iſten az ő igaz itéleti ßerint való gyűlőlſęggel vldőzzőn kénozzon tűteket, és tű kőzitőkbe oly téuelygőket boczáſſon, az kiknek általa botránkozáſtok és veßedelmetek légyen.

Ertedé te ezeket atiámfia, hogy az mely nép meg veti az igazſágot, arra boczát az Wr Iſten téuelygő lelket, hoǵ hűdgyen már az hamiſſágnak, ha nem hűt az igazſágnak. Sokan aztßoktákmondani, hoǵ ſoha az Anyaßentegyház nem téuelyeghet, Vallyon az Izrael népe nem vólté Anyaßentegyház? de imé mêgis téuelygéſnél nagyob hűtetlenſęgbe eſęk, mert el hagyá és el táuozék az Iſtennek lelke tanitáſától. Iuté ezeknek eßőkbe S. Pális mit ßól az anyaßéntegyházról, ezképpen intuén őket: Hamar az tű értelmetekből ki ne állyatok, ſe pedig meg ne háboritaſſátok. De ezekről máßßor. Ha nem intem ez egéz világot, hogy az nagy Iſtennek igeiét fogadgyák

Anyaßentegyház teuelyeghetés

és bőczűllyék, mert ha nem, kétſęg nélkűl az ſent Lélek Iſten helyet, az gonozſágnak és tiztatalanſágnak lelkének tanitáſa foglallya el ő-ket. Mint ez meg bűntetéſt ez egéz világnak nagyob réſe érzi, de el mulattſa őrőcké való bűntetéſęre.

Az Ephraimnak ŏr állóia madaráznak tŏriuê lŏtt, minden ŏ vtaijban vtállatos állat ŏ az ŏ Iſtenének házában.

Tŏr az hamis tanito.

Mint ha mondana: Az mely hamis Prophétàk magokat ŏr állónak neuéuel bőczűltetik, mint ha az népnek iauára vgyekőznének, de maga ollyannâ lőt mint az madaráznak tŏri, ki noha ſépen ſipol, és nag édesdeden fuia az madarak elől, de maga alatomban tŏrt vetet nekik, kiben meg kel akodniok, meg kel halniok, el kel veznìek: Igy az te Prophétádis Izrael, vgy tetzik te néked, hogy iórà tanit, mikoron báluánt czinál néked, hogy már ezzel az te Iſtened-ről emlekőztetne, nem egy helyen, de egy nihány helyeken tiztelteti veled, azt arànzod te iónak, reâ mégy az ſipra, de bizonyára meg akadz az tŏrben az te veßedelmedre, mert mind ezeket az te Prophétád gonoßúl és Iſten paranczolattia kűűl tanittia.

Azért, vgy mond, vtállatos állat ŏ az ŏ Iſtenének házában.

Oly vtalátos, kit az Wr Iſten ki okád és ki pők, mint ſent Iános álta fenyegeti.

Miés moſtani emberek intetűnk ezeckel, hogy az kik az áldáſt az tál lenczén el czerélték, ne adgyunk helt, holot ezek egyébre nem iók, hanem czak az méltóſágra és ez világi teſti győnyőrűſęgeknek őrőmeſt és ió keduel kereſőń, az bőczűletes neuet ígen meg kéuánnya, mert láttia hogy bőczűletes, de maga az tiztről, mellyet ez néw meg kéuán, el feletkeztenek, nem viſelnek arra gondot. Tarczuk azért őket az pokolbeli őrdőgnek katonaiñnak lenni, ki ez ſęle kűlſő világi győnyőrűſęggel őrűlteti őket, nekiek adta ez világot, azért imádgyák őtet. Mindenkoron igy virágoztanak régentenis az őrdőg ſolgaiń, amaz Simon Maguſis az Iſtennek nagy ereiéuel dűczeſkődőt, Chriſtus Wrunak iuh ruhát tulaydonit nékik, S. Pál pedig azt mondgya, hogy tetteti magát vlni az Iſtennek templomában. Miképpen hogy az Iſteni igaz és ſent iſmeretet az ő ſent igeiének tudományából tanúlhattiuk meg, ki egyßőrs mint igaz hűnek

Actor. 8. Matth 7. 2. Tim 3. Ez lehet egy prædikatiod.

és élet-

és életnek ártatlanságát nemzi: Ezképpen az hamis és ördögi tudományoknak általa az igaz Isteni ismerettől meg foztatnak az emberek, és az igaz hűthöz illendő égő györtiák meg aluznak az szűuekken, mind az hűttel egyetemben, és ezképpen oztán minden kemény szűueknek kődős és sötét éytzakáia el érkezuén, minden gonozságoknak czelekődő gyűkőre fiatalt vét, és fáuâ lészen, és terem az örök kárhozatra méltó gyűmölczöket. Summaczka.

Mert eszedbe veheted atiámfia, hogy nem lehet azokban Isteni fęlelem, az gonoz indulatoknak azok ellene nem álhatnak, valakik az ő szent Felsęge igazságát, kegyelmét, ió vóltát, meg nem ismerik, melynek ismereti az ő szent igeiéből lészen, mint ezek meg magyaráztatnak immár ez kőuetkőzendő igékben, holot az Prophéta, mikoron az Izrael népének gonozságát elő számlállya, az melyért ő nekiek romlások veszedelmök lenne, az hamis Prophétáknak közöttök való lételének tanitásoknak fogadásának okának mödgya ezt lenni, meg iruán őket az ő gyűlmölczőkről, hogy inkáb ezektől meg óltalmazhatnák magokat, és ezképpen ez tanitásának mostani rendiben fordúl ismeg az népre, és több bűnőket és bűntetéseket számlállya elő, az igaz Istennek az bűnért való meg bűntetésęnek elégedendő vóltáért. Hazna penig ennek ez tanuságnak minden emberekben ez légyen, hogy az bűnt meg ismeruén tanúllyák azt el táuoztatni, és az Wr Istenhöz igaz hűttel és szent élettel ragazkodni. Igy szól az Prophéta immár, feduén az népben az bűnben való szabad életit. (ha illik életnek mondanom.) Tanuság.

Méllyen bé merültenek az gonozságba, meg romlottanak életökben.

Vgy annira (mint ha mondaná) az őrőcké való veszedelemnek feneketlensęgébe estenek, hog magokat sem szabadithattiák meg, másoknak segitsęgéuelis az veszedelemből ki nem vonyattathatnak: meg változtanak minden természetőkben életőkben, és tellyesęggel az tőruénnek minden figyelmét meg vetették. Ez az gonozság penig az Izrael népében menire neuekődőt és öregbedet, példa szerint való historiáual meg ielenti, monduán:

Miképpen az Gabaabeliek, (vgy mond)

Mint ha mondaná oly igen gonoszocká lőttenek. Az Gabaabelieknek historiáiakról emlekőzuén, ki meg vagyon irua Iud. c. 19. hozza elől amaz vndok czelekődetet, mellyet az Leuita felesęgén és

várasbeli népek czelekődtenek vala, tudnia illik, terméßet ellen ő véle paráználkoduán: meg őlék, meg haluáh azban. Ez vndok fertelmes vtállatos emberekhőz hasonlittia az igazságnak Istene, az Prophéta által, az ő népét az Izraelt, az bűnért hűtetlenſęgért, mellyet az ßent irásban ßokßor kedues ßőlőiének neuez: (oh Wr Isten ßeműnket fűlűnket nisd meg az igazságnak látására, hallására, értésęre) mely Gabaabelieket oztán rettenessen meg bűnteté.

Ez igékben meg ielenti azt az Wr Isten, hogy miképpen az testi paráználkodással meg bántatik, boßßusággal illetetik az ő neue: azképpen az lelki paráználkodással az báluányozással, nem kissebben, sőt iól meg alkotással ßőrzéssel illetetik busulásra, és az meg bűntetésre. Az Gabaa városa az Beniamin nemzete várasa vólt, mint Iosuæ 18. Esd. 2. Nehem. 7 és 11. meg emlitetik, ki az Leuitáknak oztatot vala Iosua Hertzegtől.

Lelki paráznaság nagy bűn.

De nem feleitem el beßédemet, mert azt mondom, hogy az Wr Isten az báluányozássalis bűntetésre inditatik. Kiről hallyad az ielen való igéket, bátor ne mennyűnk meßße:

Meg emlekőzik (mond az Prophéta) Isten az ő álnokságokról, meg látogattia az ő gonozságokat.

Ha ember nem, Isten meg bűnteti az bűnt.

Mint ha mondaná: Noha az mi néz az emberekre meg nem bűntetik az tű sok gonozságtok (mint most az réßegsęget, hazugságot, ember czaláſt, &c.) és láttatik az Wr Istenis ez vdeiglen az ő terméßetinek irgalmassága ßerint, mint ha nem tudni auagy el feletkőzni ezekről, de bizonyára eßébe iut (hogy igy ßóllyak emberi mód ßerint) meg hűdgyétek el nem feletkőzik az tű gonozságtokról, vdeie léßen mêg, hogy ezt rettenetes bűntetésseckel meg torollya.

Mind ez igékből miés érczűk meg atiámfiaij, hogy az kik az igét és az Istennek figyelmét meg vetik, és az bűnnel, mint ßabados dologgal, vgy élnek, mint iárnak azok, mint léßen ez fęléknek végők. Legh előßőr egyebek botránkozásánakis authori ßőrző okaij léznek, kik gyarlolágból vétkőzuén, végre imezeknek példaiockal az Abyssusba az feneketlen gonozságokba merűluén, meg gyogyúlhatatlanockâ léznek, és az Istennek haragiát reáiok vonnyák, és magockal egyetemben az őrők veßedelembe bé meritik.

Kart teßnek gonoßok.

Erről az ßent irásban sok példáink találtatnak, kiket az végre kel vennűnk, hogy az Egyházi ßolgák, iámbor tanitók, kiket az

Christus

Christus Iesus ez világ sauának neuez, meg tárczák az ő ereiőket, hogy ezt valamiképpen meg izelenituén magokis el veßßenek, és egyebeknekis veßedelmőkre okok legyenek: Ne. Ez világi külső feiedelmeknek peniglen, Czaßároknak, Királyoknak, Hertzegeknek, Capitányoknak, Wraknak, Nőmőßeknek, Ispánnak, Birónak, Polgárnak, ezt adom tanáczúl, minden è világi rendeknek, mint kiket az Wr Isten az kőzőnsęges népnek őrzőiué tőt, hoǵ az kőzőnsęges figyelmet ßorgalmatossan meg tarczák. Te kőßęgis peniglen békesęggel ßenuedgyed az te gonozságodnak bűntetésęt, mert ez nélkűl semiképpen az kőzőnsęges ió békesęg nem gyakoroltattathatik.

Matth. 9. Mar. 9.

Tanacz minden rendnek.

Az Wr Isten nem czak az bűntetést ßokta az embereknek az bűnért meg ielenteni, de az mely czelekődeteckel azt meg érdemlik, aztis meg ßokta mondani hirdetni, miképpen ez ielen való igékben is meg ielenti, ßóluán immár az nagy háladatlanságról, az hűtetlensęggel kőzősűluén. Miképpen? Hallyad:

Oly kedues vólt én nálám (vǵmond az Vr Istē) az Izrael, mint az puztában talált ßőlő, és mint à fűge fának első gyűmőlcze az ő első terméſęben.

Ez igékben igy ßól az Wr Isten: Miképpen az puztában az kietlen vad helyeken iáro embernek semmi nagyob győnyőrűsęgére nem eshetik, mint ha ott ßőlőkre akadhat, termet ßőlőkre penig, mellyeckel az ő nehéz és súlyos puzta helyeken való iárása miat lőt ßőiuhozásának eleit veheti, és meg kőnyebbitheti, és enniuel győnyőrűsęgesb léßen ő neki, miért hogy vyság és első érő gyűmőlcz: Ezképpen (igy ßól az Wr Isten) mikoron ez egéz világ sok Istentelensęgben báluányozó Isteni tizteletekben, vgymint moslékokban heuerne, az puztához hasonlatos Izraelt találtam meg kőzőttők, kiket az én Isteni kegyelmemel elő vők, és kickel (mindē ez világō való nem zetsęgek kűuől) iót tőttem, őket ßerettem és kedueltem, plantáltam, épitettem, vǵ mint puzta ßőlőt. Auaǵ az mint Theophilactus ez igéket magyarázza, monduán: Ez igékben (vǵ mond à Doctor) ßemők eleibe támaztia (Isten) hogy nem oka nélkűl adta őket az veßedelemre. En penig (vgy mond) mint ha valaki az puzta földőn, ki tellyesęggel v̄res minden plánták nélkűl, talál már meg ért ßőlőt auagy peniglen fűgét, igen nagy őrőmmel ßedi azt: Ezképpen énis minden emberek kűuől, kik az ő lelkőket hűtetlensęgben vißik vala, Abrahámnak és az ő tőle nemzetet Patriarcháknak

Puztaban talalt ßőlő Izrael

Theophil in Ose cap. 9.

Ertelemmel oluasd ezt.

talált

találé gyűmölczöket le ſedem, és az ő maradékokat tulaidon né-
pémmé teſſem.

Honnan vegyétek eſetekbe ſerelmes atiámfiaĩ kereztiének, az Iſtennek nagy ió vóltát, kegyelmes, irgalmas terméſetit, ki az ő ingyen való kegyelmeſſégéből az Izrael népet ſőlő és fűge gyanánt vőtte, de ímé ez az nép meg romoluán, az Wr Iſten tilalma ellen az pogányoknak elegyedéſe által czak ollyanis alíglőn, mint az ſáy ózue ſorító és vonó vad ſőlő.

Izrael állapatia Nem hűſedé ezt? Tekincz meg atiámfia ezt az népet mínemű vólt Ægyptusban, tudnia illik, báluány őntő és azzal báluányozó.
Exod. 32. Mínemű vólt az puztában? Szent Dauid király és prophéta meg
Pſal. 78. 106. mondgya, igy ſóluán: Menĩſőr haragitották meg őtet, (az az, Iſtent,) az puztában? Az Ezechiel Prophéta által penig az Vr Iſten
Ezech. 36. az vndok fattiú gyermeknek ſűletéſéhőz és végre az kőzőnſéges meg vnt kuruához haſonlíttia ezt az népet, kínek ſemtnek és kedueſnek kel vala lenni, ha az ő ígaz Iſtenét háladátlanſággal nem boſſontia vala.

Miert gyűlőlte meg Iſten az Sidokat. De ezzel nem elégeduén kérdhetnéd tőlem: De mégis míért gyűlőlé meg az Vr Iſten ezt az ő ſent népét, akarnám meg tudni? Im meg mondom az okát: Ollyan kedueſſen fogattam (mint ha mondaná, mint az kiről ſóllék.) az ő atiokat, de ők az Baal Peor báluányhoz bé mentenek.

Az ő atioknak báluányozáſokról teſſen emlekőzetet, hogy meg ielencze nekiek az ő gonoz atioknak mely ſó fogadó fiaĩ legyenek az gonozſágban, és mint ha eztis őrőkſég ſerint viſelnék magokon, azokáért el vennék mind az ő atiockal egyetemben az érdemlet fi-
Num. 25. zetéſt: Ez az hiſtoria penig az kiről itt emlekőzik az Wr, az Moyſes negyedik kőnyuében vagyon meg irua. Oluas erről.

Vőd eſedbe: Mert miképpen hogy az Wr Iſten az ő kegyes gonduiſeléſét meg mődá az néphőz, azképpen hálaadatlanſágokatis gonozſágokatis ez vakmerő népnek nem feleiti el, Arról igy ſól:

Baal Peorhoz bé mentenek:

Ez az Moabitáknak báluány Iſtenek vólt, kíhőz az Izrael népeis bé méne, miképpen az parázna aſſony bé mégyen az ő latrához, vélc latorkoduán, (mert ezt érti ez igén)

Es (vgy mond) nagy ſégyenſéggel tőlem el ſakattanak. Mint

Mint az parázna ſömély, az ő hűtős iámbor Vrától el ſakad, nem gondoluán az házaſſágnak erős köteléuel: ezképpen az én népemis el ſakat én tőlem, az ő latraihoz báluánihoz aduán mágát. Harmadſor mond róllok: *Laſd erről az 3. 2. 3. Capitot.*

Az ő vtállatoſſágok vólt az ő keduők ſerint.

Haſonlatoſokkâ lőttenek báluányokhoz, kiket tizteluén ſeretenek, ezeket épitőtték, őregbitőtték, neuelték, az ő akaratiok ſerint. Az Wr Iſten az ő igaz itéletiből, ió kereztiének, az Báluányozókat az ő Báluányokhoz, az mint mondám, haſonlatoſsá teſi, miképpen az S. Dauid király ſól erről, monduán: Haſonlatoſok lőttenek azokhoz (ſóluán ez elől az Báluányokról) az kik azokat czinállyák, és mind az kik azokban bíznak. *Baluanyozok baluanyokhoz haſonlatoſak. Pſalm. 115.*

Tanúld meg touábba ezt, hogy régenten az Pogányockal az Sidó népekis eggyűt vóltanak, mind azon által ki tuda az Wr Iſten magának az Sidó nemzetſéget ő népének ſőrzeni, tulaydon czak kegyelmeſſégéből hogy tudnia illik, ő néki ſegyeſe lenne. Igy mindenkoron és ez moſtani vdőbenis az Wr Iſten ki tudgya hiuni, és el tudgya válaztani az ő Egyházát ſent gyülekőzetit ez világnak fiaij közzől. Lám ſok eztendeiglen czak nem mind az egéz világ az Antichriſtus orſága ſőtétſége alat vlt, holot ſemmi planta, győnyőrűſéges fű, mint puzta ſirtalan helyen nem találtatot: de ímé az Wr Iſten, ki az embereknek éltőket és vduőſſégőket ſomiuhozza, ſőlőt, fűgét találá ezek közőtis, és tulaydon czak irgalmaſságából az ſőlőt műuelni kezdé, az Euengéliomi világoſságának kapáia által, és magának őrőkſégűl ſőrzé, kit mindenkor vgy tartá, mint az ő földének győnyőrűſéges gyűmőlczőző termő ſőlőiét s fűge fáiát.

Ez ió tételekért, mellyeket az Wr Iſten mi velünk ő ſőlőiéuel műuelt, nem az Báluányoknak kel kedueskődnünk, teremtet állatoknak hízelkődnünk, és Iſteni tizteſséget nékik tennünk: de az igaz Iſtennek kel ſolgálnunk hálaadáſſal és dicírettel. Mert az Báluányozás mtly vtálatos vétek légyen az ſent Iſtennek előtte, iólehet ſokſor tanitot erről az mi Oſeas prophétánk, de ez prædikatióbanis meg emlekőztet arról bennünket, mikoron az Wr igy ſól ő általa:

Ephraimnak dűczőſége el rőpűl mint az madár.

Miért hogy az Izrael népe közőt ſok vitézlő Hadnagyok s fęrfiak vóltanak, azokat neuezi itt az Wr Ephraim dűczőſségének: de azt mondgya ő felőlők, hogy mint az madár el rőpűlnek, az az, bátor azok-

tor azokhöz se bizzék az Izrael, mert miképpen az Eztragok (Gólyák) és Daruak, ha meg riaztatnak, nagy sietsęggel el reppülnek, azonképpen tűés ezektől meg váltok, nem haználhatnak ezek tű néktek. Vgy váltok peniglen el tőlők, mint az mely madárnak az fézke el hanyattatik és oda nem ßál.

De nem czak az ő vitéz fęrfiaijról, de közönsęgessen mind az tiz nemzetsęgről érthettiűk ez igéket, hogy mint az fęzkestől, orßágostól, népestől, mint az el kergettetet madarak, meg válnak és meg foztatnak. Miképpen ßenuedgyék, minemű móddal, ezt az gonozt, hallyád immar ez igékben:

Mêg ßűlétésętöl, mehében hordozásától, és mehében való fogadásától fogua.

Három rendebeli igéckel, valamellyek az meddő auagy bódogtalan ßűlésre alkalmatlan aßßoniálatról ßoktanak mondatni, mind azokat bé foglallya (mert ez igékről atiámfia, ne ércz azt, hogy az Vr Isten egyßőrs mind el veztette vólna az Izrael népet, hanem az ő haragiának késedelmes vólta ßerint, egyßőris máßßoris suytogatta, sőt rontotta őket) iőuendőképpen mondgya, hogy az ő aßßoniállati, auagy hólt gyermekeket, auagy ßűletésęben ezennel meg halandókat, auagy vdőtleneket, és az mehben viselésre alkalmatlanokat ßűl, auagy az magnak az fogadásra elégtelensęget mondgya hogy fog lenni ő raitok.

Rettenetes bűntetesi Sidoknak.

Nem oka nélkűl emlekőzik itt erről az Prophéta, mert miképpen hogy az magzatoknak ßapodorása Istennek áldásából léßē, azképpen bizony az ő átkából léßen sokakban az magtalanság és az meddősęg. Azt mondgya Dauid: Hogy oly az Wr Isten, ki azt mieli, hogy az ki meddő vala az házban, nagy őrőmmel magzatoknak anya légyen. Ismet: Az ki az Vrnak paranczolatit fęli (vgymond) hatalmas léßen annak magua az földőn. Az hűueknek nemzetsęge meg áldatik. Vißont, hogy Isten átkából léßen az magtalanság meddősęg, meg tetzik az Moyses őtődik könyuéből, és ez ielen való ßent letzkénkbőlis, mint ide előb meg hallánk. De még ennélis sullyossab bűntetéssel fenyegeti az Izraelt, monduán:

Genes. 15. 17. 30.
Psal. 102.
Psal. 112.
Magtalansaggrol.
Deut. 28.

Mert mêg ha fiakat neuelendnekis, ki ßaggatom őket, hogy emberkort ne érienek.

Az az, minden bűntetéseknek neméuel el tőrlőm, hogy embe-

recké

reckè ne legyenek, ifiuſágokban veztem el őket. Mond touáb:

Bizony iayis léſẽ nekiek, mikor el táuozõ ŏ tŏlŏk.

Mint ha mondaná: Hogy ennek előtte (én igaz Iſten) ezt nem czelekőttem ez néppel, ettől vólt, hogy én ő tőlők, noha meg érdemlették vólna, nem akartam mêg el mennem, nem akartam az én kegyelmeſſęgemet tőlők meg fognom, maga regen el hadtanak engem: De immár miért hogy az én várakozó hoſſú tűréſemmel, kegyelmemmel az bűnnek ſabadon való éléſęre élnek, ezért el kel ő tőllők mennem, az okáért mind ezek ez gonoſok egyſőrs mind el nyomiák őket, és ſoha ſenki az én haragos bűntetéſemnek kezétől őket nem mentheti meg, nem ſabadithattia meg.

Hallyuk miés ezeket ſerelmes atiámfiaij, és bizonyára mi raytunkis meg eshetnek. Vegyűk eſűnkbe tahát, hogy az bűnben ne hizelkődgyűnk magunknak, az mi erős városinckal, várainckal, erős vitézlő fęrfiaijnckal, ſok és ſántalan népűnckel, mert mind ezek az Iſten ſegitſęge nélkűl, ki el hágy bennűnket az bűnért, haſontalanok és ſemmire kellők, és az bűntetéſektől minket meg nem menthetnek, meg nem óltalmazhatnak. Sőt bizony ha el hagyatunk Iſtentől, minden gonozſágoknak nemeij az mi feiűnkőn léznek, ſenki nem lehet igy minekűnk tutorunk óltalmazónk. *Semmi az emberi esz.*

Sokſor meg eſet immár ez az mi ſegény házánkon, ſokſor érzettűk immár izit mi legyen az bűnnek: ſokſor meg fizettűk immár mikoron az Wr Iſten táuoly ment tőlűnk, Te magadra hagyom ezt, itélt meg. De mégis hogy tellyeſſęggel el ne hadgyon az Wr Iſten minket, vtállyuk az bűnt, gyűlőllyűk, ne hitetlenkődgyűnk, ne réſegeskődgyűnk, ne paráználkodgyunk, ne tzégereskődgyűnk, légyen fő gondunk az Iſtennek tizteſſęges igeiének ſerelmére, vgy világoskodgyék az mi ió czelekődetink, mint az égő győrttia, igy léſen az, hogy ha Iſten léſen velűnk, ſenki nem léſen ellenűnk, mint ſent Pál apoſtalis bátorſággal ezt kiáltia. *Magyari kőſerues panaz.* *Rom. 8.*

Touábba immár, noha ſok bűntetéſeckel bűnteté az Wr az Izrael népet, de nem ſokat gondolnak vala azzal, ſőt vakmerő ortzáual, keuély aiackal, nyeluel tettetik vala, mint ha az Wrnak bűntetéſęt ném érzenék: Ez vakmerőſęgnek, és magokban való bizodalomnak okáért, az Prophéta, vgy mint panazképpen, az ő mondáſát adgya bé az Wr Iſtennek, mikoron igy ſol:

Az Ephra-

Az Ephraim, az mint én látom, ollyan mint az Tyrus városban haylék alat keduére plántáltatot fa.

Hasonlatossággal él az Oseas, mikoron az Izrael népét az Tyrus városbeli szép gyönyörűségges kertekhöz plantáltatot fákhoz hasonlíttia. Az Tyrus városa az Phœnicziának fő városa vólt, az Sidó országnak határa felé közöl húz mél földön az Cæsarea Philippihöz, éytzak felé az Nephtalim ágazattiában, és azt aránzom, hogy azon situsa vólt mint most egy Velenczének. Nem valának ez városban kűlömb való kertek, hanem czudaképpen emberi bölczességgel fen való, auagy mint fel függeztetet kertek, az mellyekben sok drága gyűmölcz fákat plántáluán, téli hideg vdökben azokat nagy sorgalmatossan bé feddezik és hidegtöl és egyéb károktól óltalmazák vala, ez okáértis, mert igen ritkák és szűken valának ő nálokis ez fele kedues fák, és ha valahogy valamely fában kár esyk, ők nagy marhánál inkáb bánnyák vala.

Ez kertekhöz hasonlíttia mondám, az Prophéta, az Izrael népétis, ez országnak az ő gyönyörűségges és drágalátos vóltára, és az Istennek óltalmazására nézue, kit ha meg nem vetnek vala, el tőrhetetlen kőfal lésen vala ez ő nekiek. De ők mind Országoknak drága helyéuel, mind az Istení óltalommal váló gonosztúl éléssel ezekben meg keuéllyedének, és magokban bízakodának, mint ha ímmár (hogy vgy szóllyak) nem hogy ez világi emberek, de még az Isten sem árthatna ő nekiek semmiképpen.

Ellenők annakokáért az Prophéta ezt íouendúlí nekiek: Te Ephraim (mert ez néuen gyakorta az egéz tiz nemzetség, az az, az Izrael népe, értetik, mint ittis és Esaiæ 7.) noha igen el hűrted magadat, hogy az Isten tégedet válaztot magának minden népek közzül szent és kedues népúl, az ő igaz és kedues tőruényét elődbe adta, nagy sokszor tulaydon hatalmáual óltalmazot minden te ellenségid ellen, ezekben meg keuéllyedtél, Istenedet el hadtad, kí te hozzád ő magát vgy kötelezte vala, és nem kűlömben, mint ha te az ő szörzésiben és paranczolatiban meg maradz: De miért hogy mind ezekről te el feletkeztél, gonoszsá, báluányozóuá lőttél, semmit se bízzál ő hozzá, bátor ne dűczek ődgyél keuéllyűl az ő óltalmazásával. Miért kérdhetnéd? Meg felel az Prophéta, és mond:

Demind

De mind azon által az Ephraim ki hozza az ő fiait az veſedelemre.

Mint ha mondaná, ha ſenki nem bántiais, ő maga léſſen magának bántáſára. Mely igéckel az Iſtennel való frigynek meg tőréſének iutalmára érdőmére viſi őket, hogy ezt meg ſeguén ő magok leznek okai bűntetéſőknek. Máſodſor vgyan ez igékben ſok több egyéb vndok gonozſágokról is ſól, mellyeknek czelekődetiuel nem czak magokat de fiokatis, kik kőuették őket, az Iſten haragos el vezetéſre viſik,

Vőd eſedbe: Emlekőzetre mélto példák ezek, az mellyeckel miés tanitatunk, hogy mely igen haſontalan az emberekben való bizodalom, auagy az embernek magában való bizodalma, holot azon fegyuerektől foztatunk meg az melyekhőz bizunk. Bátor ne mennyűnk meſſe ennek meg bizonitáſáért, holot az mi orſágunkban (kit látunk elég meg rongyoſodotnak, ſakadozotnak lenni) illyen bizodalom ſokakban találtatik: Erőnket forgattiuk: maga Iſten tudgya czak alig vagyunk el az dologban, mijs az Wr Iſtentől plántáltatot czudálatos drága fák vólnánk, ki nagy ſok ellenſégink ellen kegyelmeſen meg óltalmazot, ez vdeiglen ſokáſunkban tőruényűnkben meg tartot, de miért hogy nem iſmeriük az ő kegyelmét, auagy ezzel gonoſúl éluén magunkban fel fuualkottunk, bízunk ezak ez világi embereknek frigyekhőz óltalmokhoz, annakokáért vgyan azonok által, az kik ſegitſégűnkre auagy idegen népektől boczátatnak, auagy magunk atiafiaj, nemzetij, kik minket óltalmazni alitatnak, fogyunk el, ezek éznek meg bennűnket, ezeknek viſſük ki az magunk gyermekit veſedelemre, ha vdeién és hamar hamar az Iſtenhőz fel nem emellyük az mi feiűnket óltalomért, és pœnitentia tartáſunckal ő vélle meg nem békéllűnk.

Maga általis nyakaztatik ember.

Segetſegek altal rontatunk.

Vtólſor immár ez tanuſágunk végében vőd eztis eſedbe, hog az Prophéta magát az Izrael népének ellene, vgy mint meg feleléſre kéſituén, és őket meg győzuén, tőruént kér immár az Wr Iſtenről reáiok, vgy mint, kik hanyat homlok az igazſág ellen tuſakodnának, noha minden vgyekőzet az vólna az Prophétának és ſándéka, hogy inkáb iót kérne és kéuánna az Iſtentől nekik, hogy ſem mint gonozt és bűntetéſeket, de hogy ezt mielí iól meg érdemlették ők az ő gonozſágockal. Mond azért immár az Prophéta:

Adgy valamit nékik Vram.

Es viſſont ő maga kérdéſt teſſen az Prophéta és mond:

De mit adgy? auagy, Mit kériek?

Mint ha mondaná: Bizonyára hogy inkáb eſedeznem és könyörgenem kellene érőttők (mert kiuálképpen való tiztek az Prophétáknak elől iáróknak, mint Moyſeſnek, Samuelnekis ez vólt, és ez vólna) hogy auagy ió eſet, elmet, adnál nekiek, auagy peniglen az raitok való bűntetéſt el vennéd tőllök: de eggyiket ſem merem én kérnem és tőled kéuánnom Wram, mert látom hogy az gonoz-ſágban vakok és bolondok, ſemmi iót nem reménlhetek felőlők, és tellyeſſéggel méltatlanok arra, hogy meg téréſőket touáb váriad. Mit miellyek hát? Mit kériek nekiek?

Gyermek vezető meh.

Adgy nékik gyermek veztő mehet, és tey nélkűl való ömlőket.

Mint ha mondaná: Adgy ezt nékik kérlek, hogy az ő aſſoniállati (mint ide előbis fenygeréſt tők) gyermeket ſe ſűlheſſenek, és ha ſűlnekis fel ne neuelheſſék őket, hogy ha immár ſemmiképpen el nem táuoztathatod tőlők az veſedelmeket, auagy czak ezzel ſakazd immár végét oſtorodnak, hogy ſe terhes aſſoniállatok, ſe kiezin czecz ſopo gyermekek kőzőttők ne találtaſſanak, ſakazd maguokat ő nékik, ne láſſanak ennń nyomoruſágokat.

Geneſ. 15. 17. Pſal. 112. 113.

Ez igékben az Prophéta az nagy nyomoruſágokat és bűntetéſeket meg mondgya, hogy noha az Wr iſtennek áldáſa (az mint előbis meg mondám) az magzatoknak és gyermekeknek ſokaſulá-ſa, és azképpen ez igékben az Prophéta az kőuetkőzendő bűntetéſnek el kőzelítéſének nagy voltáért, vgy mint, bódogoknak alíttia lenni azokatis, az kik gyermekeket nem ſűlnek, és meddők, magtalanok leznek: miképpen Chriſtus Wrunkis ſólla az őtet ſiraló aſſoniállatoknak (mikor halálra ki viſik vala) monduán, az iővendő bűntetéſre nézue: Ieruſalemnek leánń ne ſiriatok én raitam, auagy ne ſiraſſátok engem, hanem tű magatokon ſiriatok és az tű magzatitokon, mert ímé el iűnek az napok, mellyekben azt mondgyák: Bódogok az meddők, és az mely mehek nem ſűltenek, és az ömlők mellyek nem ſoptattak.

Luc. 23.

Matth. 24.

Noha ſzerelmes atiámfiań kereztiének, az hadbanis kéméllés nélkűl ſokan iſiak vének el veznek, de ſockal nagyob kegyetlenſégnek és ſőrnyűb dolognak láttatik, mikoron az anyáknak látáſokra az gyermekek auagy az gyermekeknek látáſokra az Anyák, Atiák

nyakaz-

nyakaztatnak öldöklettetnek, mikoron az terhes aſſonyok fegyuerekkel által veretteetnek, és tűzzel vaſſal, nem czak az kik ſűlettettek immáran, de az kik még ez világra nem ſűlettettenek, anyok mehében nyomorúltúl kénoztatnak és öletnek, Mind ez retteneteſſegeket, vgy mint iöuendőképpen, iól láttia vala az Izraelre el közelgetni az Oſeas prophéta, és azért könyörög az Iſtennek illyen forman érőttők, hogy ne iutaſſa illyen retteneteſſegekre őket, ſőt ſakaſſa maguokat, bűnteſſe ezzel ő maga inkáb, hogy ſem mint emberek kegyetlenſége által győtőrie, kikben nincz ſemmi könyörűlet irgalmaſſág, miképpen az ſent Dauid királyis kéuánnya ezt maga felől, hogy iób Iſten kezébe hogy ſem mint ember kezébe eſni, mert ő terméſzeti ſerint igen irgalmas kegyelmes.

Iöuendő nyomoruſagokat lat Oſeas.

Az Iſtenért kérlek atiámfia, ímé mely nagy bűntetéſe az Vrlſtentől az ſok gonozſágoknak bűnöknek, téry meg, fordúly meg az Vr Iſtenhöz, ha el fordúltál ő tőlle, mert ſintén moſt érzed az Vrnak bűnteréſét raitad, az kiről moſt beſéllek. Hallodé mit czelekőznek az Tatárok földünkben, az aſſoniállatockal paráználkodván annira, hogy meg halnak belé, édes atiáknak anyáknak ſemők látára az ő ſerelmes fűlőttők, torkok meg metzue, karókba fűggeztetnek, és több ſörnyűſégeket nám iól tudod hogy czelekőznek. Mind az bűn ennek az oka, Báluányozás, paráznaſág, rèſegſég, gyilkoſſág, lopás, toluaylás, ember czalás, hamis tőruénytételek, és több gonozſágok: Had el ezeket. és tanúly iót czelekődni, az miképpen az S. Dauid király és Prophétais int.

Apoc. 9.

1 5 9 4. Siralmas eztendő.

AZ MASODIKROL.

Oſeas tanitaſanak tzellya.

GYakorta (vgy tetzik énnékem) ſerelmes atiámfiaĩ kereztiének, ſóllottam arról, hogy akaruán az ſent Oſeas prophéta ezt, és azon vgyekőzuén, hogy az Izraelnek népe az ő Wrához Iſteneéhőz meg térne, az kitől el ſakat és táuol ment vala. El megyen vala mondom, az Oſeas, és valamiben nagyob reménſégeket és bizodalmokat (mint ſok és hadakozó vitézlő férfiaĩban, az pogányockal való frigy vetéſében orſágának drága és virágozó ſtatuſſában állápatriában) Iſten kűuől vetik vala, mind azokról el fogia vala őket az Prophéta, és nem czak hogy haſontalanoknak mondgya vala ezeket az ő ſegitſégökre és óltalmazáſokra lenni, de ſőt inkáb azt prædikállya vala, hogy ezek által rontatik meg és el véſs, több pogányoknak ellenſegeknek fegyuerek éliuel egyetemben.

De látuán az Izraelnek az ő kemény homlokát, és az Istenhőz való megtérésben semtelen ortzáiát, nem győz eleget az bűntetésekről śóllani, az mellyek ezentől ezentől el nyomiák az Izrael házát.

Ez ielen való igékis, mellyek az mi prædikátiónknak második réßének mondattatnak, czak mind az el kőrűlhetetlen és el táuoztathatatlan bűntetéseket adgyák elő, mellyek mind az Izrael házára néznek, mind peniglen ez ielen való vdőtis illetik, fenyegetuén, hogy ha moštis az Wrnak igeie ellen támadnak az emberek, és az bűnnel naponként haragittiák az Wrat, miért hogy az Wr Isten mindenkor śent és tízta, kétśęg nélkűl meg oštoroztatnak és meg bűntettetnek moštanis. De téríűnk az igéknek folyaśára:

Minden ő gonozśágok Gilgalban vagyon.

Gilgal városárol. Laśá meg.

Az Gilgal városáról, az Wrnak nékem alandékozot gyraia śerint, az Oseas prophéta iráśának negyedik réßének harmadik prædikatioiában śóllottam, hogy régenten az Isten igaz tízteletinek helye vólt, de végre az Izrael népe az ő meg śokot álhatatlanśága miat téuelygéśe miat, az igaz Isten paranczolattia kűuől, nem czak templomot és óltárt raká, de śőt báluántis épité benne, az kiuel az śent Prophétáknak fenyegetések ellen vgyan dűczekődik vala, mint ha az az áldozat, tíztelet, nem czak meg nem bűntettetnék Istentől, de śőt inkáb azért lenne az Wr Isten nékik kegyelmes és irgalmas. Annakokáért hogy ezt az haśontalan és híában való bízodalmat meg fogia ellene az Prophéta által az Istennek lelke, nem azt mondgya, hogy minden śent és ió dolgok Gilgalban vagyon, de śőt inkáb így śól:

Minden ő gonozśágok Gilgalban vagyon.

Gilgalrol Oseas miert emlekőzik.

Az mely mondáśśal nem czak azt ielenti, hogy czak Gilgalban vétkeztenek vólna az Izraeliták (mert hogy egyéb helyekenis, és egyéb bűnőckelis és tízteleteckelis éltenek Isten paranczolati kűuől, niluán vagyon az śent Irásból) de emlekőzik az Gilgalról neuezet śerint, vgy mint egyéb helyeken való tíztelleteknek báluányozáśoknak fő városáról oskolaiáról, kíben ez vétkek fellyebben vóltanak. Mint ha így śóllana azért az Prophéta: Tudom hogy ez az nép dűczekődik az ő áldozattiáual, tízteletiuel, iót vár, remél ezért, de bátor ne dűczekődgyék mert nem hogy segitśęg és óltalmazás adatnék Istentől ezért néki, de śőt inkáb bizonyára ezekért rontatnak meg és veznek,

és talám

és talám egyéb vétkek czelekődetek valamenire meg ſobbitathatnék, de miért hogy hűtetlenſégbe eſtenek, az egy igaz Iſtent el hagyuán, báluánt emeluén tiszteltenek, az Iſtennek ſőrzéſeuel paranczolatiual meg nem elégettenek, annakokáért iót ném ítélek felőlők, Es mindiáráſt kőuetkőzik az bűntetéſeknek igéie, mond:

Mert ott gyűlőltem meg őket az ő gonoz czelekődetekért,

Az az, az ő vndok és gonoz báluányozáſockal annira meg buſitattam (én igaz Iſten) ő tőlők, hogy méltan és igazán gyűlőltem meg őket, ott az helyen, az mely helyen az előt az ő iámbor és ſent atioknak (Abrahámnak, Iſaaknak, Iacobnak, többeknek) az én Iſteni kegyelmeſſégemnek drága ieleit meg adtam vala. Es mond iſmet: Kivetem házamból őket, nem ſeretem többé őket. *Iſten haza miert Sidoorſag.*

Ő házának neuezi azt az főldet, az melyben laktanak, kiről igéretetis tőt vala az ő atioknak, és mely helyet az ő népének és igaz tiszteletinek házáuá rendelt és alkotot vala, miképpen hogy ezt ez főldetis ő nyugodalmának neuezi az ſent Dauid által, monduán, fenyegetuén ottis az Sido nemzetet: Kinek meg eskűttem az én haragomban, hogy bé nem mennék az én nyugodalmamba. auagy inkáb hogy az ő haragiának nagyſága meg teſſék igyis fordithatik: Bátor ha bé mennék az én nyugodalmamba, miképpen ſent Pál apoſtal fordittia. Erőcké való bűntetéſſel ſámkiuetéſſel fenyegeti itt őket, azt monduán, hogy többé nem ſereti őket, miért hogy ennek előtte ſokſor adta magát nekiek kegyelmeſſégéuel. Szeretne vólna ő ſent felſége őket, de nem ſerette őtet az ő nepe, mélto tahát hogy őis meg gyűlőllye őket. Meg gyűlőle valóban, mert oly rettenetes fogſágra rabſágra adá, hogy ſoha onnan ki nem ſabadúlhatnak. *Pſal. 95. Hebr. 4. 1. Reg. 24.*

Ez igékből mi moſtani emberek eſűnkben vehettiűk és megtanúlhattiuk, hogy hiában engezteltetik és haſontalanúl az Wr Iſten oly tiszteletekkel, mellyeket ő meg tiltot, auagy nem paranczolt. Mert ez fęle czelekődeteckel nám eleget dűczekődőt az Izrael népeis, de nem lőt kedues, és ſemmi tekénteti nem vólt az Wr Iſtennek rea, ſőt még inkáb meg gyűlőlte őket. Es ezékert bűnteté meg, hogy ezekből kőzuén az ő iő tetemény éről vń tezteleteckel, nem azzal az *Ieremi. 40. 41. 42. Oluashatz ezről. haſontalarol. nulis tiszteltesel tik Iſten.*

kiuel ő paranczolta vala, akariák vala őtet bőczűlleni. Másod rendben mond az Wr ez vtólso tanuságban:

Mert minden ő feiedelmi el állottanak melőllem.

Mint ha mondaná az Wr: Ha czak az kőzőnsęges nép ßakadot vólna el én tőlem, talám mégis meg engezteltethettem vólna, az ő iámbor feiedelmeknek gonduiselések által, miképpen az Moysesért engedtem az Izrael népének: de miért hogy az kőssęgnek az feieis meg veßet, nem egy sem kettő, sőt mindnyáian, annakokáért meg bűntetem őket tetétől foguán talpiglan. Nem engedek semmit nekiek.

Bűntetesre melto az feiedelmek meg veßese

Látodé atiámfia kűlőn neuezi az Wr Isten az fő népeket, az kőssęgnek kőz népnek gondgyaviselőjt. Miért? Azért, mert az kőssęg nem magátol vétkezet, de az feiedelmektől fő népektől botránkoztatot meg, mint erről az ßent Irás tanubizonságot teßen. Sőt nem hogy magától vétkezet vólna az kőssęg, de az mit vétkezetis, ßőrző okának mondotta lenni az ő előttők iárókat feiedelmeket.

Miért neuezteтnek kűlőn az feiedelmek.

Hatalmas Isten bezzeg nagy gonozságnak vétke ez, mikoron az feiedelem, kit te Wr Isten az te itéletednek és igaz tizteletednek meg rontoŋnak boßßu álióiuâ rendeltél, azonban el feletkőzik erről ez tiztről, és nem czak hogy az te tiztessęgedet óltalmazná, és az ő te tőled ő reá bizattatot kőssęgnek épűletit akarná, de sőt inkáb ő maga botránkoztató, ő maga báluányozó, parázna, réßeges, ßitkos, nyuzó, foztó, és Istentelen. Nem kőuetik ezek, az kik illyenek az Dauidnak példáiát, ki igy ßokot maga felől ßóllani: Embereknek czelekődetektől és az latroknak ősuényétől, az te ßádnak paranczolattiáért, meg ódtam magamat. Harmadßor mond ismet az Wr Isten: Meg verettetet az Ephraim,

Miert veretet meg Ephraim.

Meg verettetetnek mõdgya lenni réz ßerint, előßőr az bűntetésekért, az mellyeket ez v̊deiglen méltán meg érdemlettenek Istentől. Másod okáért mondgya meg verettetetnek lenni őket, az ielen való bűntetésért, mely immár kőzel vala, czak hogy véghőz vitessęk. Ismet mond:

Meg aßot az ő gyűkőre, nem teremtnek ió gyűmőlczőt.

Oly fához hasonlittia az Izrael népét az Vr, kinek az gyűkőre meg véz, meg asz, és az fáia sem ió, gyűmőlczőt kétsęg nélkűl nem reremthet,

temthet, végre ki dűl az földből ő maga, és annak vtáña az tűzre vetetűén égh meg, mely hasonlatosságal Christus és kereztelő S. Iánosis éltetnek, midőn az el kőrűlhetetlen veßedelemről iőuendűltenek.

Ez igékben megyarázza azokáért az Prophéta amaz bűntetéßt, áholot arról tanúlánk, hogy ha gyermekeket ßűlnekis, meg ölí az ő meheknek kéuánságát. Igy neuezí az gyermekeket, mellyeket az atiák anyák nagy kéuánsággal kéuánnak. Theophilactus Doctor az gyűkérnek meg aßáſát az orßágrais magyarázza, hogy míuel azt az Vr Iſten meg erőtelenitette őztőuérê ſirtalannâ tőtte. Iőllehet, az mely értelmet meg mondék erről, az iámbor Doctor aztis helyén hadgya. Tahát, vőd eßedbe atiámfia teis, hogy az feiedelmeknek bűnőket közönſeges bűntetéſſel fenyegetí az Iſten, mely az kőſſegreis ki árad. Tanúld meg tahát, hogy nem menthetted magadat azzal, hogy azt mondod, nem mieine az te Vrad azt, ha ió nem vólna, ha bűn vólna, nem réßegeskődnek, nem paráználkodnék, emezt amazt nem czelekődne, énis meg czelekőßőm, mert nem bűn. De gondold meg atiámfia, hogy ſenkinek lelke nem kőtelleztetik az ő gonoz és Iſtentelen Vrának lelkéhőz, nem Vradnak tarczad az lelkedet, de az te teremtő Iſtenednek Vradnak és atiádnak. Nem arra néz te az mit az te Vrad gonoßúl czelekőßík, de arra figyelmez, az mit az te Iſtened te néked paranczol. Ez az aranyas regula.

Theoph. in Hoſ. cap. 9.

Aranyas regula

Vtólſor immár, hogy véget tegyek beßédemben, minden bűnőket és bűntetéſeket egy czomóba (magyarúl ſóluán) ſorituán az Prophéta, és okátis veßedelmőknek meg monduán, igy ſól:

Ha ßűlnekis az ő meheknek ßerelmes magzatit meg ölöm. Erről ſóllék. El veti az Vr Iſten ő tőle őket, tudnia illik, az az Iſten az kinek én Oſeas ſolgalok, és kit ez az Izrael háza el hagyot, és báluányoknak ſolgált.

Mert nem fogadták az ő ßauát.

Itt immár okát mondgya az bűntetéſnek, mely nem egyéb semmi, hanem hűtetlenſegnek minden gonozságának általa Iſtentől el futni. De hogy mond azért immár:

Es buydoſóckâ leznek az pogányok közöt.

Nem czak azzal fenyegetí őket, hogy orßágokból ki űzi, de hogy ſőuenyek, buydoſók léznek az ő ellenſegők közt, kí meg tetzik

eléggé az ő maradékiokonis, mert sohól bizonyos orßágok helyek ninczen, sőt ez egéz világ ßerte el ozlottanak, Tőrők, Gőrőg, Magyar, Német, Olaz, Lengyel orßágok ßerint buydosnak. Mert meg érdemlé ezt az buydosást az Sidó nép, miért hoǵ nem fogatta az Wr Istenek ßauát, beßédét, az miképpen hogy ez nép minden vtállatosságoknak oka, azképpen az bűntetéseknek veßedelmeknekis oka, az Isten ßauának való engedetlensęgeiért. Mi ezért ada az Wr Isten az Sidó nemzetsęget az Babyllonian rabságra, mint az Chronika kőnywben meg vagyon írua. Christus Vrunk sem ok nélkűl mondgya, hogy másodßoris el rontatik az Ierusalemnek temploma.

2. Para. 36.

Luc. 19.

Mi rolunkis mondatnak ezek, óltalmazzuk annakokáért magunkat az hűtetlensęgnek bűneitől, és az igaz hűtnek általa alázzuk meg minen magunkat az Wr Istennek előtte, és ezképpen nem czak ez világ ßerint, de az őrőcké való halhatatlan életbenis, az Iesus Christussal, sőt az tellyes ßent háromság Istennel eggyűt leßűnk. kinek adassęk tiztessęg, dűczősęg, őrőcké való hatalmasság, mind őrőckőn őrőcké, Amen.

Imádság.

TE igaz Iehoua Isten, ßent háromságban léuő harmadik ßemély, világositó ßent Lélek, iőuel az te ßolgaidnak és ßólgáló leánidnak segítsęgőkre, és valamit ő bennek az pokolbeli őrdőg rakot, czinált, az te ki mondhatatlan fęnyeddel és iósságoddal mind azokat ki vzd és ki kergesd, és teremcz bennűnket magadnak kedues és ßerelmes lakó házúl, kiben mind őrőcké keduessen nyugodgyál. Az mi Wrunk Iesus Christusnak általa, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK X. réßéből

Első Prędikátio.

MInt az meg ßődőt ßőlő ollyan az Izrael, gyűmőlczet teremt magának, az ő gyűmőlczének sokságaßerint meg sokasitotta az

ta az ő óltárokat, bőuőn kőltőt az óltárokra, az ő földének bőſęge ſerint iól tőttenek az képeckel.

2. El haſonlot az Iſtentől az ő ſűuők, maidan őreáiok rakodik bűnők: ő maga (az Iſten) el rontia az ő óltárokat, és el töri az ő báluányokat.

3. Mert ezennel (ő magok) kezdik mondani, Ninczen nekűnk Királyunk, mert nem fęltűnk az Wrtól, és az Király mi iót tehet mi velűnk?

4. Szóual tartották az Iſtent, hamiſſan eskűttenek, meg ſegték az ſőuetſęget, az ő iámborſágok ollyan mint az földnek barázdaiábã termet v̊rem.

5. Bethauennek v̊ſőij miat meg réműlnek Samariának lakóij, mert meg ſirattia azt az ő népe, és az ő Papiaij kik annak őrűlnek, miuel hogy annak dűczőſęge el táuozik ő tőlle.

6. Es azis Aſſyriába vitetik Iáreb királynak aiandékon: ſégyent val az Ephraim, és meg ſégyenűl az Izrael az ő tanácza miat.

7. Ki vágattatot Samariának királya, mint az viz ſinén való tayték.

8. Es el veznek Auennek báluánij, tudni illik, az Izraelnek gonozſága, tűuis és bogácz kóró neuekődik az ő óltárinak helyeken, és ezt kezdik mondani az hegyeknek, buriczatok bé minket, és à halmoknak omollyatok mi reiánk.

9. Gabaanak napiától fogua azon bűnben vóltatok, abban maradtatok meg; nem fogot őraitok az

tok az Gabaabeli veßedelem, mely költ az ö álnok-ságoknak fiain.

10. Fogadásom tarttia és meg rongálom öket, és népek gyüleköznek ö ellenök, mêg ha két barázdában bé ßoritkoznánakis.

11. Ollyan az Ephraim mint az nyomtatásra ßoktatot v̊ßö, de énis az ö keuér nyakán által mentem, louagalni inditottam Ephraimot, és az Iuda penig ßánt, és Iácob magának boronál.

Ez Igéknek röuid értelme.

Köuetközik immár az S. Oseas prophéta tanitásának tizedik réße, kinek röuid ige ßerint való értelmeis nem igen külömböz, ez elöt való prædikatioinknak magyarázatitól, mert á mint ez el múlt tanitásinkban (mellyek ezen Prophéta irásibol löttenek) meg hallottuk az Sido népet az bűnért fenyegettetni el körülhetetlen és el táuoztathatatlan bűntetéseckel, azképpen ez ielen való igékbenis fenyegettetik ezen nép az bűnért boßßu állással és vereſęggel, miért hogy meg vtálták az Isten kegyelmének v̊deiét.

Mind ezeckel ez sokßor való intéseckel és fenyegetéseckel az vakmerőſęgnek bűne ellen (az mint egy nehányßor meg mondottam) az Wr Isten menti magát az ő igazságának ki ßolgáltatásában, hoǵ ő reáia senki méltán nem panaßolkodhatik midőn az bűntetést el hozza. Mert nám egynehányßor aiánlotta irgalmasságát, kegyelmeſſęgét, kit midőn nem vöttenek, kéßeritetet ő raitok az ő ßent igazsága ßerint itéletet tenni, hogy ő meg mencze magát, és az emberek meg menthetetlenek legyenek. De mégis tekéncz meg niluábban az Wr Istennek irgalmasságát, ki noha az bűnért való bűntetéseckel fenyeget, mind azon által ezen bűntetés közbenis az Christus Iesus ő fiának általa való lelki meg vijulásárá teßen emlekőzetet és igéretet.

De miképpen ßerelmes atiámfiai kereztiének, az egéz ßent Irás, mely az O és az vy Testamentom, nem czak az Sidóknak, auaǵ azkorbeli népeknek, tanuságokra és intésekre adatot vólt, hanem
Rom. 15. minden v̊dőbeli népeknek haznára ßolgált, miképpen S. Pál apo-

stalis

ſtalis ſól erről. Azképpen mi nekünkis az egéz ſent Iráſok minden tzikeliuel egyetemben, ez ielen való ſent igéketis, az mi tanuſágunkra haznoſſan kel forditanunk, az Wr lelkének eteie velünk léuén.

Minem czak az Izrael népe feddetik az Prophéta által, de feddetnek minden Iſtentelenek és vakmerő bátorok, és viſont fenyegettenekis az Wrnak bűntetéſiuel, mellyek ezen Prophéta által ige ſerint az Izraelnek mondattanak. Ió végre ſolgál penig ez feddés és fenyegetés az ſélideknek és egyűgyűeknek, kik ezt haluán fiuij fęlelemmel rezketni fognak, és meg iſmerik bűnős vóltokat, az bort és az olaijt el ſenuedik az kegyes Samaritánuſtól, és tellyeſſęggel ő hozzá ragazkodnák. Szolgál az kemény ſűuőknekis ez feddés és fenyegetés. De mire? Az ő őrőcké való meg menthetetlenſęgőkre, és romláſokra veſedelmőkre. Mert igaz az S. Pálnak amaz mondáſa, hogy az Iſten igeie az el veſendőkben halálnak illattia. De kezdgyűnk az igéknek magyarázattiához bőueb értelemmel. Es ez igékből (mellyeket meg hallánk) tanóllyunk két nőmős fő tanuſágot:

I. *Szollyunk az baluanyozoknak baluanyozaſokban valo naponkent neuekedő es tőbb.tő ſorgalmatos ügyeközetekről.*

II. *Szollyunk az lelki es teſti rettenetes bűnteteſekről, az mellyeket feiőkre varianak az engedetlen ſűuűek.*

Ez ket tanuſagban foglalom be prædikatiomnak minden rendit, kinek haznoſon valo ertelmere adgyon ſegitſeget minekünk, az vilagoskodo ſent Lelek, Amen.

AZ ELSőRőL.

AZ ſent Eſaias prophéta az Iſtennek népét, auagy mondgyam, Anyaſentegyházát az ſőlőhőz haſonlittia, monduán: Eneklek én éneket az én ſerelmeſemnek ſőlőiéről. Az én ſerelmeſemnek ſőlőie vagyon főlőtte kőuér helyen. Sőt nem czak Eſaias prophéta, de ſőt Chriſtus Wrunkis az vij Teſtamentomban gyakorlatoſſággal az ſőlőn az Anyaſentegyházat érti. Ezképpen az ſent Oſeas prophétais ez moſtani prædikátiónkban az Izrael népét meg ſedet puzta ſőlőhőz haſonlittia. Mely mondáſában leg előſőris feddi az ő báluányozáſokban őket, reáiok rakuán és reáiok bizonituán, mely méltán és igazán mondgya őket báluányozóknak, kikben immár nem vólna ſemmi ióra való indúlat. Igy ſól peniglen:

Eſai. 5.
Szőlő Anyaſentegyhaz.
Matth. 20.
Mar. 12.
Luc. 20.
Ioan. 15.

Mine

Mint az meg ſzedet ſzőlő ollyan az Izrael.

Mely igékben az Prophéta mind az Iſtennek ehőz ez néphőz való kegyelmeſſégét, mind peniglen az népnek ő ſzent felſége ellen való háladatlanſágát, rőuid igékben bé foglallya. Mert (vőd eſzedbe) miképpen az mely ember az ſzőlőt plántállya, ió és ſő ſzőlő veſſőket minden felől bé keres bé győit, ennek az földétis meg válaztia, hogy ió és ſiros légyen, és ez főlőt nagy gondgya ſorgalmatoſſága vagyon arra, hogy iól és keduesſen maga haznára ezt bé vltetheſſe, bé vltetuén amaz buſa és haſontalan veſſőket az metző késſel le metélli, és ſzőlőiét kőrnyűl ſőuénnyel, auagy meſdéuel bé veſi, bé keriti, hogy az oktalan állatoktól, auagy latroktól inkáb meg óltalmazhaſſa, védelmezheſſe. Ezképpen czelekődőt az Wr Iſten az Izrael népéuel, őket az Ægyptombeli rettenetes fogſágból ki hozta, ió kedues és győnyőrűſzges főldre helyheztette, melyről igére-

Io gyűmölczőt vart Iſten Sitoſtol.

tetis tőt vala az ő réghi atioknak, ſzent tóruényéuel Prophétaiual épitette, kegyelmes óltalmazáſáual kőrnyűl keritette, és az ellene rugodozókat atiai veſſeiéuel ſanyargatta, és annira győnyőrkődőt bennők, hogy ő tőlők nem egyebet, de ió és kedues gyűmölczőt várt.

De kérdgyed: Io gyűmölczőt terméneké? Ah mit iót Iſtenért, ollyannâ lőnek, mint az puzta és meg ſzedet ſzőlő. Az az, mikoron az Wr Iſten az igaz hűtnek ió gyűmölczeńt, igazſágot, ártatlanſágot, ſzentſzget, és tőb nőmős ió czelekődeteket várná, ők ezektől vreſſen és meg foztattúl találtatának. Nem ſzedé azért meg az Wr ezt az ő ſzőlőiét az Izraelt, mert minden gyűmölcze méltatlan vala meg ſzedéſre, mint az mely ſzőlő czak egres és aſſu ſzőlőket teremb, hanem magának hagyá őtet. Mint Eſaias általis igy ſzólla az Wr erről: Mikor várna (az Wr) hogy néki édes ſzőlőt teremtene, vad ſzőlőt teremte.

Az Vr az ő ſzőlőiet miert nem ſzedte meg.

Látom magatok ſzemélyéről miképpen haraguztok az Izrael

Haragſzunk maſra az bűnert ſmagunkra nem.

népeńre atiámfiai, ez nagy Iſten ellen való keményſzégért és váſotſágért, de ier alkalmaztaſſuk miés magunkra ezeket ez igéket, és valóban lésen mi magunkrais miért boſſonkodnunk és haragoſkodnunk. Miés az Wr Iſten ſzőlőj vagyunk, (mint az Apoſtalokról ſzólla Chriſtus Wrunk) mert niluán vagyon ez, hogy az Wr Iſten nem keueſeb ſorgalmatos ió vgyekőzetiuel kegyelméuel vólt mi hozzánkis, az ő fiában az Ieſus Chriſtusban, mint régenten az Sidó nemzetſzghőz, holot minket az hűtetlenſzgnek ſőtétſzgéből, ſőt az

ſőt az ſőtétſęgnek kegyetlen hatalmaſſágából meg ßabadituán, vit minket az ő fiainak ßabadſágokra, és mi nekűnk meg ielentette amaz titkot, mely ez világtól el reitetuén vólt, és ezt meg bőuitette véghetetlen ió tételiuel, mind lelkieckel és teſtieckel, miképpen ßent Pál apoſtalis ßól erről, monduán: Ki meg ßabaditot az ſőtétſęgnek hatalmaſſágából, és az ő ßerelmes fiának orßagában által vit iſmet. Az titok mely el reitetet vólt eleitől, és minden v̂dőktől fogua, moſtan meg ielentetet az ő ßenteinek. Col. 1.

Vőd eßedbe atiámfia: Nem egyéb okáért czelekőßik az Wr Iſten iót mi velűnk ezben ez el mulando világban, hanem hogy az mi hiuatalunkhoz illendő gyűmőlczet teremczűnk, hogy ő előtte ßentűl és fegyhetetlenűl éllyűnk. Mert azt mondgya az ßent Pál apoſtal, Hogy el válaztot minket ő benne (az az Chriſtusban) minek előtte ez világnak fundamentomi fel vettetnének, hogy legyűnk ßentek és fegyhetetlenek ő előtte az ßeretet által. Az kik ez ßerint életőket nem viſelik, auagy ha tettetik viſelnijs, hamis bizonſág tétellel, haſonlatoſſok amaz meddő fűge fához, kin az mi Iduőzitőnk czak leueleket talála, meg átkoztatnak tőle és meg bűntettetnek őrőcké. *Iot miert czelekőßik Iſten velűnk.* Eph. 1. Mar. 11.

Touábba, mikoron az Prophéták az Sidó nemzetſęget ezképpen tanitanákintenék, vetik vala az Prophétáknak tanitáſok ellen az ő hypocrita czalárd tettetеſſęgőket, mellyekből, vgy mondának, hogy ſok ió gyűmőlczők ßármaznának: Nám ſok templomink óltárink fęnyeſſęggel vadnak, áldozatokat ßorgalmatoſſággal azokon teßűnk, és ſok egyéb iókat czelekőßűnk (oly ióknak czelekődetit tulaydonittiák vala magoknak, mellyeckel láttatnának valami ßentſęgeket tanólni) de az Prophéta elől veßi őket az ő okoskodáſokban, és azt feleli nékik, hogy ha valami gyűmőlczet teremtenénekis, de azokat czak magoknak vinnék. Igy ßóluán:

Gyűmőlczet teremt magának.

Mint ha mondaná: Maga iól hallom az tű kiáltáſtokat, és ßertelen nagy fogadáſtokat, de mind ezeket nem keduelem: Mert az mely gyűmőlczőt Iſtennek kel vala vinnetek, és ezképpen magatokban az ő ió téteménínek meg kel vala felelnetek, imé nem ő néki, de magatoknak kaporiátok vala az gyűmőlczőt, nem az ő tizteſſęgét dűczőſſęgét kereſitek vala, de czak az tű keuélyſęgből ßármazot tettetes ßentſęgtőket magamutogatáſtokat. Ez az Prophéta tanitáſának értelme.

De ez

De ez fęle maga mutogató ſentſęgről ſóllot vala az Wr Iſten az Zacharías prophéta általis, monduán: Mikor bőytőltetek és ſirtatok az ötödik és hatodik Hóldnapban, és az hetuen eztendőkben, auagy énnékem bőytőlteteké? Sőt Chriſtus Wrunk, akar mely czelekődeteketis, mellyek bátor az ſemnek ióknak tetzenénekis, kárhoztattia, vtállya, és feddi. Mert ez fęlék minden czelekődeteket az ő ſentſęgőknek diczéretire, mellyek az Iſten tőruényében meg tiltattak, czelekőznek vala, és embereknek előtte czudáltattiák vala. Immáran mond harmad rendben, ſóluán gyűmőlczőzéſeknek rendiről:

Zachar. 7.

Matth. 7.

Notandum

Az ő gyűmőlczének ſokſága ſerint meg ſokaſitotta az ő óltárokat, bőuőn kőltőt az óltárokra, az ő főldének bőſęge ſerint iól tőttenek az képeckel.

Ez igékben ezzel feddetik az Sidó nemzetſęg, hogy valamennél inkáb Iſteni áldásból termet az ő mezeiők, bőuőlkődőt ſok ió gyűmőlczuel, annál inkáb mind ezeket az ő Báluányokra, képekre ſiczerezik vala, azokat ékőſituén ezzel, és mennél inkáb iól teſſen vala vélek az Iſten, annál ſabadſágosban élnek vala az báluányockal, azokat tizteluén, mellyeknek tizteleteket ékőſitéſeket az Wr Iſten ſok beſédeckel meg tiltotta vala az ő ſent tőruényében. Ezek merő gonozſágok és Iſtennek nem keduesek. Mert valami emberi főtől ſármazik, és az Iſten igeie ellen találtatik, vtálatos, és dőg, és ſemmire kellő.

Iſten igeie ellen talaltatot tudomany ſemmi.

Akarnám, Iſten tudgya, hogy ez egéz világ, és minden nemſetſęgek ſent czokoláſſal vennék az Iſtennek ſent és tizta igeiét, de ha ez világnak nagyob réſe meg vakúlt, és nem akaria venni, annak mit tehetűnk? czak immár adna az Iſten, hogy az Prophéta méltán ne feddene azokat, az ő gyűmőlczőknek magóknak tulaidonitáſáual, és nem az Wr neuének diczíretire való vitellel, az kik ő magokat az Euangelium ſeretőijnek, és Iſten igeie bőczűllőijnek vallyák és mondgyák lenni. Mert ezekis magoknak veſik az Wr főldének gyűmőlczét, mikoron az ő világi haznokat, iőuedelmeket, fellyeb bőczűllik az kereztiéni valláſnál. Akar mely hűttől ſakat Eretnekis, akar Arrianus, akar Oroſ Bagykó légyen, el ſenuedik ióſágokban, czak hogy ezeknek kereskődő tudomanyoknak és

Euangelieuſok feddetnek.

Bagyko pap.

nak és fizetéseknek általa sok pénzt, aranyat, ezüstöt, takarhassanak.

Ez fęléknek ió vólna meg gondolni az ßent Pálnak amaz tanáczát: Hogy Christusnak ió illati vólnánk, Isten tiztessęgére, mind azokban az kik v̊duözülnek, mind azokban az kik el veznek. Es vißont nem kellene meg elegyitenünk az Istennek beßédét, mint némellyek, hanem tiztán kel ßóllanunk az Christus felöl, mint Istentöl való saffárok az Isten elöt. Nagy vakſága és vndokſága tetzik itt ki az meg romlot terméßetnek, ki az ö kiczin, hogy márió v̊gyeközetit, az Isten igeiéuel elegyiteni akaria. Ez nem egyéb, de minden téuelygéseknek oka. 1. Corinth. 2.

AZ MASODIKROL.

TAnáczúl adgya énnékem az ßent Oseas prophétának irása, hoǵ ha ßóllottam ez v̊deig az Báluányozásnak bűneiröl, immáran ßóllyak az bűntetésekrölis, mellyekröl mikoron az Prophéta akarná ßóllani, annak elötte mond:

El ozlot (auagy) el hasonlot az Istentöl az ö ßűuök.

Mely mondással az Prophéta hozza bé tanuságúl az Moyses által Istennek ki adatot tiz paranczolattiának igeńt, kiket annak vtánna Christus Wrunkis helyén hagyuán tanitá, holot emlekőzik az Istenhöz való tellyes ßűbeli ßeretetröl, tellyes lelki és minden erőnk ßerint való ßeretetröl, mely Istenhöz való ßeretetnek eggyik tulaidonsága ez, hogy ez kűuöl más Istent mi ne válaßßunk, melyhöz auagy ßeretetűnket, ańtatossagunkat, auagy kűlső tizteletinket haitanók. Lucæ 10.

Mert nám tudod, hogy lehetetlen, hogy két Wrnak ßolgállyunk, kiuáltképpen az kik egymással mindenkoron ellenkednek háborodnak. Az ßűuet el ozlatni auagy el hasomlitani, melyröl itt emlekőzet vegyon, nem egyéb semmi, hanem midőn az egy igaz és teremtö Isten kűuöl, ki Atia, Fiu, ßent Lélek, más teremtet állatban helyheztettiük bizodalmunkat, és nem czak az egy igaz Istennek igeiétöl és akarattiától fűggűnk, de az halando embereknek auagy végezéseket, auagy emlekőzeteket, auagy az mi magunk feie tetzésętis, kőuetni annál inkáb akariuk. Ez ám az Istent tellyes ßűböl, tellyes lélekböl, tellyes elméböl és tellyes erőböl nem ßeretni. Szűuet el ozlatni miczoda. Hogy czak az Istent imadgyuk

Mind ezekröl im meg hiendö tanubizonsagokat hozok, hoǵ czak

czak az igy igaz Istent kellyen szeretni, fçlni, és bizodalmunkat ezben helyheztetni, önnön maga tanit meg minket rea az mi Istenünk:

Deut. 6. Fçllyed az te Wradat Istenedet (ezt oluasom Moyseſnél) és őtet tiztellyed, és az ő neuére eskűdgyél. Mellyik Wramra Istenemre, kerdhedned? Iupiterre, Marſra, Mercuriuſra, és többekre, auagy ſűz Mariára, Péterre, Pálra, Benedekré? Nem. De arra az ki tégedet ki hozot az Ægyptuſnak földéből, az ſolgálatnak házából, ezt tiz-

Matth. 4. tellyed, ezt imádgyad, ennek neuére eskűdgyél, Mert czak az te Wradat Istenedet imádgyad, és ezak ő néki ſolgály.

Hogy peniglen ennek ez Istennek az ő igeiétől és akarattiától

Tanul ne menj Istentől. ſem egy felé ſem más felé nem ſabad el ſakadni, ráuoly kőrűluén nem ſabad budoſni, Eſaias paranczollya eggyűt, monduán: Az tőruényre és az bizonſág tételre valaki ez ſerint nem ſólland, nem

Pſal. 118. léſſen annak reggeli világoſſága. S. Dauid igen ſépen énekel, és mond: Az én lábaimnak ſőuedneke az te igéd, és az én ősuenyemnek világa. Meg eskűttē és meg állom, hogy meg tartom az te igazſágodnak tőruénit. De nem ſabad, látodé, az te feied tetzéſét kőuetned: nem ſabad hűſem az ſent Irás ellē Conciliomot ſőrzened: auagy hól vagyon paranczolat, hogy az Szentek temető helyeket érdemért meg látogaſſuk? Vay világ világ hogy nem fogadod az Chriſtuſnak intéſét, azt mondgya vgy tetzik: Hiában tiztelnek engemet emberi tudományockal, ſőrzéſeckel auagy paranczolatockal. Meg paranczolta erős fenitéckel az Wr Isten, hogy az ő ſent igeiéhőz ſe tegy, ſe peniglen el ne mery venni benne Az mi az érdemet illeti, meg felel arra S. Iános, monduán: Az Ieſus Chriſtus vére meg tiztit minket minden bűneinkből. Aly hátráb, nem ő ſem vȳ bűnőkről téſen itt emlekőzetet, az mint tű tanittiátok, de az mondgya, hogy minden bűneinkből az Chriſtus vére tiztit meg.

Az Izraeliták, látod te igaz Isten (az ő iámbor atioktól ez neuet véuén) menire haſonlatoſok è moſtani Papiſtákhoz, mert ezek, láttia te ſent Felſęged, tégedis hogy már akarnának tiztelni, de azonban felyeb bőczűllik az ő Conciliomokat, Patereket, Confeſſorokat, hog ſem az te ſent igédnek ſép ékes tűndőklő világoskodó ízith. Had mondgyam én édes Wram ezeknekis, engedd meg, az mint régen az Elias prophéta beſélle az Sidó nemzetſęgnek, mond-

3. Reg. 18. uan: Meddig ſántálcok két felé? Ha az Vr az Isten, kőueſſętek ő-

Hypocritat nem ſieret Istē. tet, Ha pedig az Baal, kőueſſętek azt. Eſaias általis feddi az Wr Isten az oly népet és nemzetſęget, az ki ő hozzá czak ſaiáual kőzel-

get,

get, aiaka mozgatáſaual, de az ſüue táuol vagyon ő tőlle. Miuel fenyegeti ez ſzéket? Hallyad: Annakokáért imé én czuda dolgokat czelekőſſem ez néppel, czuda dolgokat mondok, és az ő Bölczeinek végezéſek el vész, és az értelmeſeknek értelme el reiti magát.

Ne véllyed atiámfia oluaſó (auagy halgató) hogy el feletkőztem vólna arról, hogy mondám, hogy prædicatiómnak máſodik réſében arról ſóllánk, miképpen bűntetí meg Iſten az Báluányozáſnak vétkét, mint ha gondolnád hogy el feletkőztem vólna arról, nem: de hogy mind ez egéz világgal meg vtáltaſſam az ſok vndok és vtállatos Báluányozáſt, azért akarom (mikor én ſóllok) az ſent Iraſból meg mutatnom, az Báluányozáſnak Iſtennek előtte való keduetlen vóltát és izetlenſségét. Hallyad immár az bűntetéſeket:

Ezennel reáiok rakodik bűnök.

Mely mondáſſal az Prophéta igy ſól nékik: Hogy noha dűczekődnek és keuélykődnek az igaz Iſten felől való vallástétellel, az ő igaz tizteletiuel, néki való ſolgálattal, de imé ſemmi ninczen ezben, ſőt nem czak hogy nem vólna volami ezben, de inkáb az ő bűnnök reáiok rakodik, az ő bűnökben találtatuán ezt bizonittia ő ellenök, az Iſtentől meg érdemlet bűntetéſeket, vgy hog magok ſem kezdik végre tagadhatni az ő Iſtentelen vtállatoſſágokat. Itt vőd eſedbe, hog nagy haſontalanúl és nagy méltatlanúl ſépitik auagy tagadgyák azok az ő báluányozáſokat és gonozſágokat, az kik az egy Iſtennel meg nem elégeduén, társot ő mellé ſámlálhatatlanúl kereſnek, mint erről nem régenis ſóllék. Mit miel az okáért az Iſten? hogy niluán valóuá tegye mindenűt az ő Iſtentelenſségőket, ezzelis fenyegeti, monduán:

ő maga az Iſten el rontia az ő óltárokat, és el tőri az ő báluányokat.

Mint ha mondana: Vagy akariák vagy nem, de igyis el kel hadniok az ő báluányozáſokat. Hoñan miés tanúllyunk, mint tarczuk magunkat ez ſzle Iſtentelen embereknek állapattiokban. Mert előſőr meg kel őket győznűnk, hogy ha ezer felé fordulnának is, de ſohól rézt ne találhaſſanak, ſőt az ő gonozſágok mindeneknél niluán légen, á mint ínt erre az ſent Péter apoſtalis monduán: Legyetek kéſzek mindenkoron meg felelni nagy alázatoſſággal és bőczűlettel, azoknak az kik ſámot akarnak venni az tű bennetek való reménſségről, ió lelki iſmerettel legyetek, hog az helyébe, az mit tű ellenetek mint gonoztéuők ellen ſólnak, meg ſégyenyűllyenek, k.k az Chriſtusbanvaló ió életőteket ſidalmázzák. 1. Petr. 3. Eretnekeknek mint felellyünk

Hoc requirit officium Magistratus Christiani.

Másodßor, midőn bé dúgyuk ßáiokat, az baluányozásra és egyéb babonás tizteletekre való ezkőzőket ßemeink elől el vessűk, mert ha ez ßerint nem czelekőßűnk, őket anniual inkáb keménittiűk és az erőtleneknek gyengéknek, az meg botránkozásra vtat nitunk, iayt kiált penig Christus az meg botránkoztatónak. Mint az Prophétánális azt paranczollya az Wr, hogy az bűdős húst ki irczuk fogunk kőzzűl. S. Iánosis nagy ßeretettel kér és int erre, monduán: Fiaczkáim, óltalmazzátok meg magatokat, auagy, fussatok az báluányoktól.

1. Ioan. 5.

Ha ennek ki gyomlalásában, ki irtásában az fő népek restek tunyák léznek, az Wr meßßűnnen hoz ez ßolgálatra, vijtókat, reformátorokat, mint régen az Sidók ellen az Assyriabeliek valának, mostan penig az Tőrők. Mint 1552. 53. eztendőben az Budai Ali Basa tőb Basáckal Békeckel, ezképpen tiztita (maga noha nem érté) az Euangeliomnak vtát itt ez mi orßágunkban, Eztergamot, Tőmősvárat, Lippát, Czanádot, tőb drága földőckel eggyűt. 1566. eztendőben penig egéz Cassáig igy sőppretté az Wr Isten az Tatarok által az Euangeliomnak vtát. Ez 1594. 95. eztendőkben penig. Nagy Győrt tőb drága helyeckel igy puztitá vezté és sillyezté. Hűd meg ha az maradék bűdős húst ki nem irtod fogad kőzzűl te Magyar orßág, vgy iárz mint az te iob réßed iárt, te immár czak láb vagy.

Eztergom, Temesuar, Lippa.

Harmadik bűntetéseket sem titkollya el az Oseas prophéta az Sidóknak, melyre mint az tőbbireis ő magok adnak okot. Hallyad azért:

Mert ezennel (ő magok) kezdik mondani: Ninczen nekűnk Királyunk.

Ez igéket mîglen minek előtte magyarázom vőd ezt eßedbe: Meg mondottam ßokßor immár, hogy az Sidók az Izrael népe, az ő nagy méltóságokban, hatalmokban, ieies vitézlő feiedelmőkben, hadnagyokban, előttők iárókban, vetik vala bizodalmokat ereiőket, vagy az Prophétáknak az bűnért ő ellenek kiáltó kőuetkőzendő bűntetések ellen, vagy az ő ellensęgőknek ereiők ellen: Ióllehet nem czak ezt mondottam meg egynihányßor, hogy semmiben ne bizzanak Isten ellen, mert haßontalan: Mind azon által immár mostanis, miért hogy az Oseas tanitásának rendi ezt adgya elő, meg arról kezduén tanitani: Hogy annira iut v̂gyek ßőri az Izrael népének, hogy az veßedelemben nem czak mások kezdik nékik azt monda-

Magokis bűntetik az Sidok magokat.

mondani: Nám nem haznál semmi erő Isten ellen. De hogy önnön magok kezdik azt kiáltani, mondani, arról valláſt magok kezdnek tenni. Arról ſólnak immár vñonnan: Mit fognak auagy mit kezdenek kiáltani? Nám meg mondam, de im mégis meg mondom: Ezt fogiák kiáltani:

Ninczen nekünk Királyünk.

Az az, annira léſen dolgok az Izrael népének, mikoron az Wr Isten az ő igaz ítéleti ſerint való bűntetéſét el hozza reáiok, hogy ő magok ő ſaiát veſedelmekben meg ismerik és eſekben veſik, hogy bátor ſemmit ne biztanak vólna az ő hatalmas és vitézlő feiedelmekbe, erős és hadakozó vitézſégekben, mert nám mind ő vélek egyetemben el vész az ő királyokis, auagy ha valami előttők iáró meg maradnais, mind azon által azok ő nekiek az ő nyomoruſágokban ſemmi óltalommal ſegitſéggel nem lehetnek. Es immár midőn ezt eſekben veſik, önnön magok tőruént téznek feiőkre, és meg mondgyák okát mind enni ſok nyomoruſágoknakis, monduán: Azért nincz királyunk, azért nem óltalmazhatták meg minket az mi királyink feiedelmink ez veſedelmek ellen. Miért?

Mert nem ſéltünk az Wrtól, és az Király mi iót tehet mi velünk?

Veſedé ez igéket eſedbe, hogy az Wr Isten mint tétet ő magára maga felől az embereckel tőruént. Nem oka nélkül mondgya S. Iános Isteni látáſról irt könywében, hogy az ítéletnek napián az Wr Isten az lelki ismeretnek könywéből teſen tőruént. Valakik az egy igaz Istent meg vtállyák, meg vetik, ő kűuölőtte romlandó és halando teremtet állatban vetik bizodalmokat, ezeckel meg tanultattia az Wr Isten az veſedelemben, mely hiában való és haſontalan vólt az ő reménſégők, holot czak az Wrnak neue az erős torony, és ſent Dauidis bódognak mondgya az oly népet, az kinek az Iehoua Isten az ő óltalma ſegitſége, mert az ő benne bizókat ő őrzi meg.

Ember te magad iteled meg magadat.

Prouerb. 18.

Pſal. 33. 34.

Nó valakik azért magoknak más óltalmat kereſnek, önnön magokat téſi magok ellen az Wr Isten birául. Mert vallyon mit haznál auagy kűlső veſedelmekben az feiedelmeknek ereiők óltalmok, auagy kűlső képpen az lelki ismeretnek bűn miat való furdaláſában, akar mely ſentnekis, akar mely hatalmaſnakis ſegitſége, hogha az Isſteñek haragiát magunk ellen fel gerieztiük? Erről mondgya S. Iob-

Iob 5. nakis eggyik baráttia Theman ő néki: Nó immár hijd elő ha vagon valaki, ki néked segitsęggel lehet, az ßentek közzűl pedig mellyikhőz folyamodol? Erről sok beßédemis lehetne, de miért hogy az kőuetkőzendő prædikatiónkbanis az hypocrita ßenteknek állapattiokról léznek igeink, az tőbbit arra halaztom.

Christus az Tutor.

Mi mostan ezt tanullyuk meg, hogy az egy Istenhőz folyamodgyunk, ki miképpen hogy az ő fiában minden ellenkőző hadainckal diadalmasson haztzolt, azképpen mi nekűnk tutorunkâ, boßßúnk állóuâ igazán magát meg igérte, mind addiglan, mîglen az ő ßent orßágának őrőcke való réßesűlésęre az ő S. Fia az Iesus Christus által vißen bennűnket.

Ha gondolod, eztis itt el kezduen egy prædikatiora rendelheted.

Hallyad mêgis az tőb bűntéseket. De előßőr ezt tanóld meg: Miképpen hogy az emberek, az hamis Isteni tizteletekre, babonás vélekődésekre, főlőtte igen hailandók, lágyak, mely dolog mind ő magoknak mind egyebeknek igen veßedelmes, azképpen mondom az bűnőkben nem ßégyenlenek heuerni, vgy hogy ha méltán meg győzettetnekis el annira, hogy se egy felé se más felé semmi fogások mentsęgők nem lehet, mêgis láttatnak valahouá folyamodni, kikben alittiák, hogy lehet ßabadságok óltalmok. Az Oseas prophéta v̂deiében ezent czelekőßik vala az Izraeliták, kiket noha az ßent Prophéták vgy meg győzének, hogy magok sem tagadhaták vndok vóltokat és meg érdemlet bűntetéseket, de azért mêgis mint meg ßélesedet vad louak, iargalnak, futnak vala óltalomért és bátorságnak várásáért. Mely keménysęgnek vétkét, noha ez előttis feddette ő bennek az Oseas, de még most sem ßűnik meg feddeni, ez végre czelekőduén, hogy miés emberek tanúllyuk meg ezekkől, hogy ninczen az fęle embereknek semmi segitsęgők, és nem lehet semmi módok az veßedelmeknek el táuoztatásában, valakik Istentől egyßőr el ßakaduán futásra veßik dolgokat, és ő hozza tőbbé nem v̂gyekőznek térni, mint ám ide előbis meg mondám, hogy magockal meg ismertete az Wr az Izrael népéuel, hogy mind feiedelmeknek mind előttők iároioknak ereie semmi az ő óltalmazása kűuől. Nó immár az igéket magyarázzuk.

Szóual tartották az Istent, hamissan eskűttenek, meg ßegték az ßőuetsęget.

Ez igékben feddi és bűnteti őket az Prophéta, hogy az ßomßéd pogány népeckel kőtőttenek frigyet, mint az Syriaiackal, gyakorta penig az táuolb valóckalis frigyet ßőrőznek vala, mint az Assyriabelieckel,

riabelieckel, Syriabelieckel: Es imé azonkőzben az Istennel való frigyeckelis dűczekődnek vala, mint ha aztis erőssen meg tartanák őrizneiék. Ezért feddi őket, és azt mondgya nekiek, hogy se az Istennel való frigyhőz, se embereckel való ßőuetsęgekhőz, semmit se bizzanak bátor. Mert (vgy mond az Prophéta) noha tudom hoǵ azzal dűczekődtek, hogy Istennel frigyetek vagyon, kinek ieléuel az Kőrnyűlmetélkődéssel éltek, és ezzelis talám keuélykődtek, hogy nagy hatalmas népeckelis frigyetek vagyon: de mind ezek hiában való beßédek, mert régen el ßőktetek az frigyről, noha eleget zaiogtok, czéuektők, és eskűztők, hogy mind Istennel mind emberekkel frigyetek vagyon, és imé azonkőzben sem Istennel, sem embereckel való frigyetek nem igaz, sőt álhatatlan és hazug.

Mind ezeket nem oka nélkűl mondgya az Prophéta ő ellenők. Mert hogy az Istennel való frigyőketis fel bontották, erről bizonyságot téßen az ő báluányozásoknak kőuetése, ha az tőbbiből nem, czak ezbőlis, hogy az Elias prophéta és Iehu feiedelem v̊deiében való czelekődetők elő hozattatik, az mikoron noha láttatnak vala az Isteni frigyét valamenire meg vijtani, de azért vgyan az ő ßokot gonozságokra fordulának. Embereckel való frigyőkis lágy és hailandó vólt, mint czak ezbőlis ki tetzik, hoǵ az Assyriabelieckel való ßőuetsęgek ellen az Ægyptussal tőnek ßőrzést, mely ő nekiek nem kiczin veßedelmőknek oka lőn. Latodé atiámfia, hogy igazat beßél az Oseas, midőn mind az Istennel való frigyekben, mind embereckel való kőtésekben romlandóknak, álhatatlanoknak vallya őket, és azért mondgya, hogy ők se bizzanak semmi ßabadságokban. Immár ez vtán meg bűntetést ßab nékik, mikoron igy ßól:

1. Reg. 18.
2. Reg. 10.
2. Reg. 17.

Az ő iámborságok ollyan mint az földnek barázdaiában termet v̊rőm.

Föld barázdaiának neuezi az kűlső tettető hypocrita ßentsęgnek mutogatását, mellyel mint ha őn magokat az ióban vijtanák, maga azonkőzben az Istennek igaz magua igeie nélkűl igen bódogtalanok, és ezt nem czak nem ßeretnék, sőt inkáb gyűlőlnék, vtálnák és háborgatnák. Az igéknek értelme penig imillyen: Miképpen az ßánto vető ember az ő mezeiét ßántia, barázdaijt forgattia, és az bé vetésre kéßiti, ezképpen tűés Izrael nepeij sokra (hogy már) v̊gyeköztek, kik iónak láttatnak az Istenes életre, de miért hogy azt az tű gonoz kéuánságtok ßerint le arattiátok, czak ßőm előt való ßentsęget

Föld Barazdaiaban termet v̊rőm miczoda.

akaruán viſelni, egyébre ſemmire nem néztek, azokáért, miért hoǵ az Iſtē ellen illyen rauaßúl czalarddúl iádzotok, bizony oł gyűmölczöt ſem hágy le aratni, kit ő őrömeſt nézne, de magatokhoz haſonlo magot vetuén, meg ollyan gyűmölczöt arattok le, mert az Iſten elő mégyen az ő igaz itéletiben, ki, mondom igaz léßen, de tű nektek kőſerű őrőm gyanánt léßen, kemény és el fenuedhetetlen.

Innen miés emberek ezt tanóllyuk, hogy ſem az kereztiéni tudományban, ſem frigy vetéſekben, mely vagy Iſtennel vagy embereckel léßen, bátorſágoſok nem lehetnek mind azok, az kik mind embereket mind Iſtent meg czalnak. Sokan vérkeznek ez moſtani vdőben ezben, és kiuál keppen mi Magyarok ſem vagyunk igen iól el benne: Frigyet vetűnk hól egy hól más orßággal, és miért hogy álnok ßűuel iárunk, meg czallyuk egymáſt, keueſen hűznek immár nekűnk. Adna az Iſten hogy mind Erdély orßág, Moldwa, Hauas al főlde, állana meg velűnk az fei vetet frigyet, és miés állanánk meg ő vélek, ſe egyikűnk ſe maſikunk ne czalna meg egymáſt.

Magyarok frigye. Iay tahat nekűnk.

De ezen kűuől más fele álhatatlanſágunkis vagyon, mert mindnyáian azt mondgyuk, hogy az kereztiéni tudománnak ſeretői vagyunk, élűnk az frigyel, kereztſéggel, Wr vaczoraiáual, és mindnyáian kereztiének vagyunk, azt tarttiuk: de nézedze azonkőzben hogy ha az roſtába kelűnk, oly igen ki hűlunk az tízta buza kőzzől, hoǵ vgyan ſokan találtatunk az Antichriſtuſnak és az ő atiának az Sathannak ſatorából valóknak lenni, Chriſtus és az ő anyaſentegyházának elleſzgiuē lőttűnk. Mit váriunk miés? Nem egyebet, de igen kőſerű vrmet, tudnia illik, hogy miés fogunk aratni, midőn az Iſtennek igaz ítéleti ſerint való bűntetéſét, az mi hűtetlenſzgűnk ellen, meg kezdgyük érzeni, nem czak érzeni penig touáb, de vgyan faylalni iaygatni. Nem elég mēg ez ez bűntetés, többelis fenyegeti az Wr az Izrael házát, és minden vdőben léuő engedetlen ßűueket, monduán: Bethauennek vßőij miat meg réműlnek Samariának lakóij.

Az bűnert mit variunk.

Mely báluányban, tudnia illik, meg czalhatatlan reménſzgőket vetőtték vala, mert ez az báluányozás egyßőr s mind kezdetet vala az Izrael orßágtual, és leg előßőris az ő első királyoktól Ieroboamtól rendeltetuén, vgy mint, immár két ßáz eztendeig regnálván, mely alat nagy vitézlő hadakat diadalmaſſan viſeltenek, mely ió ßerenczeiőkből azt állittiák vala (az mint minden kemény ßű-

ueknek

ueknek ſokáſa) hogy ő náloknál leg ſenteb, leg iámborab kereztién emberek nem találtatnának, ſemmiképpen az veſedelmet büntetéſt nem várhatnának, ingyen ſem kellene nékik erről gondolkodni. Ez ſęle magokban való hamis értelmű fel fuualkodáſt neueti ő benek az Prophéta, az mint hallád, Es mint ha ezt mondaná: Meg ſegité tűteket az tű boriu képetek? Meg lehet, De nem hogy meg ſegitené óltalmazná, ſőt inkáb az tű veſedelmetőknek, ſęlelmetőknek, réműleſtőknek oka lęſen. Honnan eſik ez meg?

Io ſęrenczes nem mindenkor bodog.

Ironicé.

Mert meg ſirattia azt az ő népe, és az ő Papiaij, kik annak örűlnek, miuel hogy annak dűczőſęge el táuozik ő tőlle.

Meg ſęgyenűléſeknek okáért mondgya penig az Prophéta, hogy az Bethauen vſőj miat meg réműlnek (melyBethauenről ſóltam ide elő Capit. 4. harmadik prædikatiómban) és kit, az mint mondám, az nępek meg ſiratnak, és az Papok kik annak őrűlnek, mert annak dűczőſſęge el táuozik ő tőlle. Mondom meg ſęgyenűléſeknek okáért mondgya ezt, az kiknek Iſtennek nępének faiáttiának kel vala lenni, és imé bornyu Iſteneket ſőrőznek és őntnek vala az helyet.

Bornyuiſtenek.

Fenyegetiés az Wr Iſten ez mondáſſal az Izrael házát, hogy nem czak meg réműlnek, nem czak haznok nem kőuetkőzik ennek tiſztelettiből, de ſőt inkáb ſiralmok kőuetkőzik, ki azkor eſęk egy ſőr meg, midőn az Manahem fel támada az Sallum ellen, és őtet meg őluén wralkodni kezde. Végre ada magát az Phulhoz az Aſſyriabeli Királyhoz, kinek nagy adót ada orſágoſtól, ki igen ſulyoſſan eſęk (mellyek mind az báluányozáſnak büntetéſi lőnek) ſőt Theophilactus azt mondgya, hogy oly nagy vólt az ſumma, hogy fel nem érték, de még az arany bornyútis Phulnak kęſęritetének adni, és hogy ezenis igen kőſerget vólna az nép, hogy az ő Iſtenę ily gyalázatot ſenuedne.

Cap. 5.

2. Reg. 16.

Theophilactus in Oſe cap 10.

Boriu Iſten fizetesben adatik.

Mind ezekből miés eſűnkbe vehettiűk, mely neueręgre méltó az báluányozóknak báluányozáſok, ſőt nem czak neueręgre méltó, de bolondſágnakis mondhattiuk. Azokáért az kereztiéni hűtnek illyen végi vagyon, hogy az mely igaz Iſtent tiſztelűnk imádunk, annak ſegitſęgęuel ellyűnk, és az ő óltalmába bátorſággal adgyuk magunkat. Neueręgre méltó bolondſágnak azért mondom az báluányozóknak báluányozáſokat, mert ők az igaz Iſtęt el hagyuán aranyból ezűſtből czinált Iſtenecket, auagy még aláb való állatokból, kikről ne-

Czufoltatik baluanyozas.

kiek fölötte forgalmatos gonduiſeléſek vagyon, lakatozzák, zárolyák, óltalmazzák, az mit peniglen itt az Prophéta az Izraelitákban neuet és czuffol, azt énis neuethetem czuffolhatom ez moſtani báluányozókban, mert ezekis az ő Iſtenőket záriák óltalmazzák, és ha valahogy meg kezdik az Egerek fęrgek, mely nagy őzue veſés buſlakodás indúl kőzöttők. Tizets Iſten az kiuel az fęrgekis birnak, és ki nem óltalmazhattia az embereket, de az embereknek kel őtet óltalmazni. De másſor ſóllyunk ezekről. Moſt téríűnk az Oſeas igeñre, mellyekben mégis az Izraelitáknak báluányozáſokat feddi czuffollya. Mond penig:

Az Iſten, oltalmazza meg magat es azokatis az kik tiztelik azokat.

Es az-is Aſſyriába vitetik az Iáreb királynak aiandékon:

Erről ſóllék. De czak az el vitelről ſóllyunk. Miért mondgya ezt az Prophéta? Mondám, hogy czuffollya őket, kiknek oly Iſtenők vagyon, ki nem hogy őket ſabadithatná meg, de még ómagais az ellenſęgnek prędáia leſen, ki azt az ő Királyának, ki Iſtennek ſolgáia az bűnteteſsben, aiándekon viſi és adgya. De mond tovább:

Szégyent val az Ephraim, és meg ſégyenűl az Izrael az ő tanácza miat.

3. Reg. 12.

Emlekőzik itt az Prophéta az Ieroboamnak amaz tanáczáról, ki hogy az ő orſágát meg erősíthetné, ez fęle Arany Bornyút tiztelni állatá fel. Annakokáért ezekből tanúllyuk meg, hogy bódogtalan annak az tanácznak az ő vége, mellyet az emberek magokról, az Iſten igeie kűuől, ſőrőznek, hogy magoknak ſolgállyanak vélle, és ímé ő magok meg romlanak miatta. Példa erről az Babyllon toronyának épitőij, Pháraho, Baalam, Achitophel, és ſokkan tőbbek, az kik az magok tanáczáual magok veſedelmére éltenek, mert ninczen tanácz az Wr ellen, kire ha ki bizza magát, annak tanáczának haznos és bódog vége léſen.

Bodogtalan tanacz.

Geneſ. 11. Exod. 1. 4. Num. 24. 31. 2. Sam 17. Prou. 21.

De ímé vőd eſedbe mégis, tudgya vala az Oſeas, mely igen kemény és vakmerő nép vala az Izrael népe, hogy ſe atiai ſe bíroi intéſſel meg nem haitathatik vala, el mégyen azért az Oſeas, és valamit ez előt az ő Királyokról, Iſteni tizeletekről ſóllot, iſmet elő hozza, és azzal egyetemben az bűnteréſeket is meg mondgya:

Ki vágattatot Samariának királya, mint az viz ſinén való tayték.

Haſonlas

Hasonlatossággal ielenti meg (mint ezen könywnek elein szóllánk) hogy ninczen az Izrael házának erős és álhatatos fondamentoma, de czak hiában való fel fuualkodáson áll, kit valamenire ezért szenued el az Wr, hogy az Sidó nemzetséget kősergethesse. De midőn most el közelgetet az ő ítéleti, az mikoron ezt az vizen való bukorékot taytékot el fuya és el haycza, el iár immáran dolgában. Valami pedig az Sidókról mondatik, vgyan azonok mondatnak ez világnak minden országiról. Mert akar mely országnakis imé vagyon egyéb az külső szinylő ékősségnél, mellyen hasontalanúl fáradnak. Nem tudgyák meggondolni azt, hogy meg nem maradhatnak az Istennek igaz ítéletiben semmiképpen, mely hamar el hayolnak egymásra dűlnek, midőn az ő Curfusok elő kerűl. Hól amaz első nagy Monarchia? Hól az Cyrus birodalma, az Xerxesé, Dariusé, világ biró Sándoré, és egyéb országok mint iártanak, nemde nem tudodé? Az Lant pendűléshőz igazán hasonlitiák ez vilagnak minden dűczősségét, ez fóual: *Sic transit gloria mundi.* Haly többet: Mert nem szenuedheti el az Prophéta az Izrael babonás vélekődésit.

Vizben valo bu borekok Sidok.

Es el veznek Auennek báluánij.

Ez az Auen oly volt, melyben az Ieroboam báluányozásra czínáltatot Arany Bornyuiát tartották, noha ez ige AVEN, fen czínáltatot Báluant iegyez, ezt fenyegeti az Wr, hogy el vész. Ezt az *Auent* Bethelnekis neuezi az szent Irás, az mely helyen régenten az Wr Isten Iakob patriarchának meg ielent vala, és mely helynek neuezetiben igy akar Oseas az Izrael népének szóllani: Ne dűczekődgyetek bátor azzal, hogy az Wr Isten régenten ez helyen meg ielent vólna Iakobnak, és azért mondatik Bethelnek Istennek házának, mint ha tű igen haználnátok ezzel, Ne. Mert az Iakob szentségéuel bizonyára tű nem vdűczűlhettek, nem tű Bethelnek rendeltétek ezt, holot az tű báluányotokat ide fel emeltétek, kitől imár hazusságnak házának mondatik. Igy szóluán az Prophéta, vgyan ezen Báluánt

Bethel es Auen.

Oseæ 4.

Geneſ. 28.

Izraelnek gonozságának neuezi.

Mely mondatsal az Izraelnek egéz hamis Isteni tizteletét nem egyébnek, hanem merő bűnnek s gonozságnak neuezi, kiről immár igy szól:

Tűuis és bogáczkóró neuekődik az ő óltárinak helyeken.

(Mint ha mondaná) mikoron tudni illik, az egéz nép rabságra vitetik. Sőt mi léßen még ennél sullyosb? arról igy ßól:

Es ezt kezdik mondani az hegyeknek, Buriczatok bé minket, és à halmoknak omollyatok mi reiánk.

Ez igéckel az rettenetes nagy bűntetésnek el ßenuedhetetlenſęge iratik meg, hogy ők az halált inkáb kezdik kiuánni az életnél, vgy hogy őrőmőst földet kaparnának magokra, mert az nyomoruságba auagy bűntetésbe eset ember vay ki őrőmőst vária az halált, kiről még az Iesus Syrachis igy ßól: Oh halál, mely győnyőrűſęges az te itéleted az ßűkölkődő és ereiétől meg fogyatkozot embernek. Az pogány Bőlcz Catois igy ßól: Oh halál ki az nyomorúltnak hoßßu vagy. Az Sidókis látodé az halált válaztiák iobnak az életnél, hoǵ sem mint az Babylloniai fogságba esenek. Ez mondással él Christus Vrunkis, holot iőuendűl az Ierusalem városának rettenetes veßedelméről, sőt az Isteni látásról irt kőnywbenis fenyegettetnek bűntetéssel azok, kik az hamis tudomány miat meg vakúluán, Christust és abba való reménſęgőket el feleitik, és téuelygésbe esnek. Miés ez mostani világban élő emberek kőnyőrőgiűnk az bőlcz Isteñek, hoǵ ez fęle bűntetéseket el táuoztasson mi tőlűnk.

Halalt kik kiuannyak.

Syrach 41.

Luc. 23.

Apoc. 6.

Hallyuk immár az tőb igéketis, de előßőr ezt tanóld meg: Az Izrael népeij fölőtte nehezen el hűhetik vala ezt, hogy őket az Wr Isten el ßaggatná, bűntetné, és veztene, vgy mint kiket az Wr Isten régen tulaydon népéué friggyel ßőrßőt vala, és sok ßép igéreteckel meg ékősitet vala. Az Prophéták penig az ő bűnőknek meg feddésęben és ki nilatkoztatásában fölőtte igen serenyek valának, egyért azért, hogy az nép vegye eßébe, miben kellene magát meg iobbitani, ha az bűntetést akarnák el kerűlni: másod okáért azért, hogy az Wr Istennek az ő igazsága ki tessek, ki az bűnt nem ßereti és bűntetlen sem hadgya, az mint erről im ßóllani kezdek.

Ezis egy Prædikatiotskad lehet.

Noha az Oseas az Izraelitáknak bűnőkről ez v̄deig eleget ßóllot, de mégis tőbbet ßól, és az bűntetésekről, mellyeket ez előt talám ki hagyot vólt, vyonnan kezd ßóllani, kinek beßéde ezképpen kőuetkőzik:

Gabaanak napiától fogua azon bűnben vóltatok.

Holot nem vij véteknek czelekődetiről feddi őket, hanem vgy mint régiről,

régiről, ki atioktól maradot reáiok. Mint ha igy sóllana azért az Prophéta: Az vdőtől fogua mind bűnben élz te Izrael háza, az mi vltától fogua az Beniamin ágazatia az Gabaonitáckal való sőrnyű és vtállatos czelekődetekért rettenetesſen meg bűntetteték. Tésen penig emlekőzetet az Gabaoniták felől, hogy magokat bátor azoknál iobbaknak ne mondgyák, atioknak iámborságiual ne dűczekődgyenek, mert azok sem vóltak iobbak náloknál. Mert ha az Sent Irásnak hiſtoriáira tekintűnk, immár régen ez előt az igaz Istent Sent tiszteletiuel el hagyuán, az Báluányok után haylottanak vala, mint im meg bizonitom: Gedeon le tőri rontia az Baal óltárit, és az nép akaria érte meg ölni. Ismeg: Ezen Gedeon Ephodot czinál, ki miat az egéz Israel fertelmeskődik, kit végre amaz Michais kőueté. Ez Gedeon halála után ismeg az Baalt kezdék tiszteltni, mely czelekődetek mind az Samuel prophétáig tartot, mint ez meg tetzik az Samuel prophétának intésebőlis, mellyel ő inte az Izraelt, monduán: Ha tellyes szűből akartok meg térni az Wrhoz, gyomlallyátok ki kőzzűletők az hamis Isteneket és az Astahrot báluánt, és kéſziczérek az tű szűueteket az Wrnak.

Mégis hogy iobban meg érez, ez értelme az Prophéta mondásának: Iól tudom hogy az tű eleitők igen meg bűntetteténck Istentől, az Gabaonitáckal való gonoz czelekődetőkért, de bizony tűés nem dűczekődhettek azzal, hogy iámborbbak vólnátok náloknál, mert az kik ez vndok buyálkodást bűntetés nélkűl nem mulathatták, az Báluányozást, mely az előt régen kezdetet vala, bűntetlen szabadon engedték, sem az Istennek ily rettenetes bűntetésének példaiáual, az Beniamin nemzetsége kőzőt, nem gondoluán, fel indúltanak, hogy gondoskodnának azoknak ki irtáiáról: sőt bizony vadabbak az ő atioknál, kik az Ruben agazattiának czak az egy óltár épitéset el sem szenuedhetik vala, haddat inditának ellenők, Mert az Istennek tőruenyét sem tartiák vala ezek meg, ki az báluányozásnak és vij hamis Isteni tiszteleteknek authorit paranczolta vala meg ölni, hogy ha egyébképpen meg nem tartoztathatnának, haddal indúllyanak ellenők. De mind ezekre azt mondhattiák vala amazok: Miért hogy az mi Atiainkat nem bűntette meg Isten? auagy: Miért adot ő nekiek ollyan nagy győzödelmet az Gabaoniták ellen? Meg felel erre az Oseas, és mond:

Ag bűnősők Sidok.

Iudic. 6.

Iudic. 8. 27.

1. Sam. 7.

Ioſue 22.

Nem fogot ő raitok az Gabaabeli vesedelem,

lem, mely költ az ő álnokságoknak fiain.

Sidok eleit Isten miert nem büntette.

Mely igéknek illyen értelme lehet: Noha győződelmesek völtanak az tű atiaijtok, kik hadockal nem vőtték azt eßekbe, hogy az Vr Isten meg bűntetőie légyen az gonozságnak Istentelensęgnek, de hogy ők ackor meg nem bűntettenek, nem ő reáiok nézue czelekődte ezt az Wr Isten, vgy mint, kik az bűntetést igen meg érdemlik vala, hanem ez lőt az Wr Istennek hoßßu tűrésęnek kegyelmessęgéből, de látuán az Wr végre, hog sem az tű atiaijtok semtű nem akartok iobbâ lenni, tű reátok ßállot immár az ő bűntetésők, mert kőuetkőzés ßerint kőuetitek az tű atiaijtoknak gonozságit. Miképpen erről az ßent Istuán Prothomartyris feddi az Sidókat, monduán: Kemény nyaku, kőrnyűimetéletlen ßűuű és fűlű emberek, tű mindenkoron az ßent Léleknek ellene v̄gyeköztetek, mint az tű atiaijtok tű azonképpen.

Győnyőrkődől benne, hogy az Izraelitákat feddem, de ezzennel meg látom mint álhatod meg az te magad feddésęt. Az Wr Isten az bűntetést el halazttia, hogy az pœnitentiának v̄dőt engyedgyen: De vgyan ezen Isten, ha az ő kegyelmes ió akarrattiát meg vettiők, bizony az bűntetésnek késedelmét meg ßőrzőt egyßőr s mind való fizetéssel tériti meg, mint az pogán bőlcz Valerius mondgya. Valamenißőr azért az hűtnek dolgaiban v̄dő halaztás léßen, vagy az gonozságban való életben, az hűtetlenek az ő bódog és ió állapatiokat hánnyák, mi annál inkáb az Isten igaz itéletinek gondolkodására siessűnk, és mindiárást ki tetzik ez, hogy az azkoron sem ßűnik meg, â mikoron Isten az hűtetleneknek gonozságát tettetni láttatik.

1. Sam. 13. Erről példánk ezen prædikatióban vagyon: Az Izrael az Beniamin nemzetsęgéuel való hadakozásában el nem veße, de sőt győződelmes lőn, noha tőb negyuen ezer ferfiunál veße el, és annak vtánna az

2. Reg. 10. Philistæusoktól sok nymoruságokat ßenuedtenek, ezen kűuől sok

2. Reg. 9. 8. ßántalan nyomorusagok vólt, mellyeket az ő Királyok v̄deiében fel vőttenek, miképpen az ßent Irás tanit erről.

Mindenkoron meg bűntette az Wr Istē ez fęléknek gonoz czelekődeteket, de ezek (mint az emberi romlotságnak oktalansága) nem esmerhették meg az Isten bűntetésęt haragos kezét. Pápais az ő birodalma alat léuő tzifra fraczkáckalis az ő Istentelen tudományokat azon óltalmockal erőssitik, mellyeckel régenten az Izraeliták az ő tudományokat óltalmazák. De eßekbe vehetnék vgyan ezek (Vram nisd meg elmeiőket, mint az Lydiaij bársony arúló aßßonnak)

ſonynak) mit hoza ez világra az ő gonoz tudományok.

Mert miúlta az harmadik Bonifacius Pápa az Phocas Imperatortól (kiről Sebaſtianus Munſterus hallyad mely ſépen ir) Ez világ el nem viſelhet illyen vndok latrot, ki által enni ſok ió ſerſiak meg ölettettenek: és ez után czak hamar *Sceleratiſſimus tyrannuſnak* neuezi. Philep Melanchthonis igen diczíri, monduán: Ada magát buyaſágra, torkoſságra, el ragadá máſoknak feleſégét, ſok ártatlanokat meg ölé), az Egyházi birodalmat el vőué, az Mahumet kegyetlenſégeis mindiáraſt támadá: mert vgy tetzik, Phocas Chriſtus Vrunk ſületéſe után 604. eztendőben támadá, Mahumet peniglen 627. eztendő táyán, kinek mind ez mai napiglan az egéz világon birodalma neuekődőt, az Iſtennek igaz itéletiből, az Báluányozásnak meg büntetéſére: mégis azt merik az Papiſták hazudni, hogy az Luther tudománya (á mint ők neuezik) hozta az pogány fegyuert az kereztién országokra. Hól vólt még Luther ackor, mikor Gőrög országban az Conſtantinus Imperátortól az Tőrőkők meg vőuék Conſtantinopolt? Auagy czak az mi országunkbanis vallyon hól vólt ackor Luther, midőn 1273. eztendőben László király vdeiében, az Tatárok ez egéz országban nagy rabláſt tőnek? Auagy, tanitoté Luther ackor, midőn az Kereztes had támadá, ki nagy ſokaknak vérők húlláſaual lőn 1513. eztendőben? Tőbbeketis találnánk ez ſzéket, mellyekből meg bizonitatik, hogy nem Luther, de az Pápák minden nyomoruſagoknak okaj. Midőn az egéz Gőrög országel veſe és az Tőrők fegyuere alá kele, hire ſem vala Lutheronek. Nem Luther vdeiében indúla vgyan ki az Tőrők nemzet az ő ſouány földéből, de egy Zacharias Pápa alat 742. eztendőben. Kettőzteti az Vr Iſten az Prophéta által az bűntetéſt az Izraelitákon, igy ſóluán mégis:

Coſmograh. lib. 4. fol. 1100.

Cronic. Carion. libr. 5. fol. 315.

Nem Luther adta az Tőrők fegyuerenek.

Fogadáſom tarttia és meg rongálom őket.

Az Wrnak képében mondgya ezt az Prophéta, mely mondáſban azt adgya elő, hogy miképpen az őtet ſerető és kedueskődő emkereknek, az ő igéreti ſerint, iauokat és vduőſſégőket kiuánnya, azképpen az őtet gyűlőlő és gonozſágban győnyőrkődő embereket nagy kiuánſággal, az ő fogadáſa ſerint, el vezti, veri, meg bűnteti. Es ez Igék után azonnal igy ſól:

Es népek gyűlekőznek ő ellenők, tudni íllik, az Nap keletiek, valakik az Aſſyriabeli királyhoz halgatnak. Ez után mond:

Azért

Azért hogy az ő két barázdáiokba ſoritkoztanak.

Az elsö Igéknek illyen magyarázatia lehet, mint ha igy ſöllana: Ephraimot én keduére tartottam, könnyen neueltem, miképpen az gabonának nyomtatáſára tanitatot vſſöt, mellyen nem ſántanak, miuel hog az ſántás nagy munka, de miuel hogy el hűtték vala magokat, ő nyakokra állok, igy magyarázzák nemellyek. De nékem iobban terzik az vtólſo magyarázat, mellyet is két képpen érthetünk: Elöſör, hogy az két barázdán Iudát és Izraelt kel érteni, mely két nemzet mint ha az Aſſyriabeliek ſegitſégéuel óltalmazták vólna magokat egy más ellen.

De bizony még ennél itt méllyeb magyarázat vagyon. Mert kel ezt érteni az Iſtennel való frigyekről, mely igaz Iſtennel való frigyeket meg ſeguén (mint Elias monda) két felé kezdének ſántikálni, mint az fele ökör, ki az ſántásban nem rendel az barázdán mégyen el, de hól imide hól amoda tántorog hayladoz. Ez Sidókhoz haſonlatos emberek moſtanis ſokan találtatnak, kik azt tarttiak, hog Papiſták közöt papiſták legyenek, Euangelicuſok közöt Euangelicuſok, az az, igaz kereztiéneckel kereztiének.

1. Reg. 18.

2. Cor. 6. *Ket Vrat nem ſolgalhat.*

Mind ezek meg nem gondollyák azt, hogy az S. Pál paranczolattia ellen vétköznek, ki igy int, monduán: Ne ſörkeſſetek az hütetleneckel más igába. Mert miczoda társaſága vagyon az hamiſságnak az igazſággal? és miczoda eggyeſſége vagyon az világoſságnak az ſötetſéggel? Es Chriſtus Wrunkis azt mondgya, ſenki nem ſolgálhat két Vrat, mert az eggyiket valamellyeket de gyülölni kell. Ez fele két ház ebeij (Magyar phraſis ez) az kik illyek, magokban vgyan nagy bölczeſségnek eſſeſségnek tarttiák, ha ezképpen mind az két fele rendnek ſolgálhatnak, az Vrak ióſágokat meg óltalmazhattiák ezzel, feiedelem haragiában nem esnek, az Pápok békeſségben maradhatnak, kamuka köntösben fodroſon iárhatnak.

Ket haz ebeij kiczodak.

De véſſédé eſedbe, hog ez bünt az Oſeas az Izrael népének kiirtáſának okának mondgya, azt mondgya, hogy népek gyüleköznek ezért ő ellene, hogy ő vélek hadakozzanak. Látodé hogy hadak, hadáknak támadáſi Iſteni tanáczból léſen az engedetlenek ellen. Az verebek, az mezönek füueij, ő akarattia nélkül el nem vezhetnek. Mond ezekről az Eſaias: Mert az táuol való pogány népek közöt zázlót emel, és ſüöltéſſel int az föld határán lakozóknak, hogy el iöiienek, és nagy hamarſággal könnyen el iönek. Vay mely könnyü ő ſent felſégének ſok fele pogány nemzetſéget nag meſſe földről az meg büntetéſre el hozni, és egybe gyöiteni, mint az ſent iráſnak ſok hiſtoriaij erről bizonſágot tesznek.

Hadat Iſten tanaczt.

Matt. 6.
Luc. 11.
Eſa. 5.

Mi

Mihőz tarczuk tahát magunkat? Ne meny az tzél kűuől, fogad meg az Chriſtus intéſét, aztól fęly inkáb, az ki mind teſteſtől lelkeſtől meg ölhet, hogy ſem mint aztól rettegy, az ki czak teſtedet ölheti meg. Iob Iſtennek engedni hogy ſem mint embereknek. Chriſtuſſal iáry, ne az Beliallal, világoſságban iáry, inkáb hogy ſem ſötétſęgben. Touábba elől mégyen az Prophéta az bűnnek bűnteréſęnek magyárázattiában, monduán: Ollyan az Ephraim mint az nyomtatáſra ſoktatot vßő. 1. Cor 6.

Szól itt az régiéknek módgyok ſerint, kik az ökőrrel nyomtattiák vala az földőt, mely az ökröknek ſockal könnyeb vala, az ſántáſnál, mert az Tőruény azt mondgya, hogy az nyomtató ökröknek nem kel ſáiokat bé kőtni. Az mely mondáſſal az Prophéta az hiuolkodáſt és ez világi gyönyörőſęgben gonoſúl való éléſt feddi, mint ha így ſóllana az Wr képében: En ez népet erre válaztottam vala, hogy az én tőruényemnek igáiát hordozza, víſellye, és az ő hiuatallya ſerint való gyűmölczőt épiczen, kit énis ígéretimmel ió tétéménimmel örűlteſſek: de imé ők az nyomtatáſt ſeretik, nem az ſántáſt, az az, az én ió tétéménimmel eléggé meg bőuitettek, meg gazdagottanak, de az ő tíztekben hiuatalyokban nem iártanak el, hanem én ellenem az hiuolkodásban békeſęgben engedetlenül élnek. Deu. 25. 1. Cor. 9.

Haſonló ez mondáshoz, az mit az Wr Iſten régentenis mondot vala ezekről Moyſes által: Altal mentem (vgy mond (az ő nyakoknak iauán, az az, az ő kőuér nyakokat nyomoruſágockal kénocokal kezdém terhelni nyomni, hól külső hadackal, hól belső magok ellen való fel támadáſſal, ide és tétouá kezdém hurczolni: de miért hogy mind ez vdeiglenis az ő vakmerő keménſęgők meg nem lágyúlhatot, véghőz víſem immár, az miről régen fenyegetéſt tőttem. Es vgy ſól immár iſmet: Az ő keuér nyakán által mentem, louagalni inditottam Ephraimot.

Az az, auagy hogy el ragattatom őket idegen földekre, auagy hog ollyat czelekőßem véled kit ingyen ſem reméllettek. Ez moſtani emberekis az Vrnak iármát nem akariák viſelni, ki vetik nyakokból, ſabadon akarnak iárgalni mind az vad tulykok, fęlő penig hogy az Wr Iſten louagalni nagy meßße földre ne vzzön bennünk, Tőrőknek, Tatárnak, egyéb kegyetlen nemzetſęgnek őrőcké való rabſágára kénnyára. Wr Iſten könyörűly raitunk az te ſent fiadért. *Louagalni kűldetünk.*

Vtólßor hallya vala ez fenyegetéſeket az Izrael háza, de mégis ő ſokot vakmerőſęgők miat így argumentálnak vala az Prophéták ellen:

ellen: Ha minket Isten tellyessęggel el vezt orßágunkból, az egéz kereztién anyaßentegyház el véz, és hól marad meg az Istennek igaz ismereti? Látodé atiámfia az képmutató hypocriták mit ßoktanak elől vetni, mint ha az Wr Isten nem lehetne el az emberek nélkűl, (kiket czak merő kegyelméből teremtet, semmi ßűksęge rea nem léuén) mint ha czak az Izrael népéhőz kőtelezte vólna magát. De halyhatza, meg felel ezeknek az Oseas Prophéta czak rőuid béßéddel, és mond:

Az Iuda penig ßánt, és Iácob magának boronál.

Mint ha igy ßóllana: Ha ßintén tű ez földről az tű báluányozástokért, vtállatosságtokért, ki vettettek léuén, bátor ne ismertessetek Isten népének anyaßentegyházának lenni, vgyan nem fogynak azért el az Iakobnak igaz fiaŋ, kik az én neuemet vallyák, (Oseas Isten kőuetsęgét viseli) és kik mind magokat, mind másokat az én tőruényemnek igaiá alá adgyák, kik az gonoz régi vndokságnak rőgeit, auagy mint az Magyarok neuezik, hanttiait, porrá teßik, el hintik, erőtlenitik, hogy az Isten maguának bé fogadoŋ legyenek, kik ez v̊deiglen firtalanok haßontalanok vóltanak. Ez értelem eggyez az ßent Irásbeli historiáckal, kik azban az v̊dőben, az mikoron az Izraeliták az fogságba vitetének, Ezechias király által az Orßágnak meg vŋtására való ió v̊gyekőzetit beßéllik, mellyet az ő fia Manasses meg ßegé, kit ismetlen az iámbor feiedelem Iosias meg épité. De másodßor az mi Wrunk Iesus Christusnak v̊deiébenis igy lőn az dolog, mert az Sidó nép kőzzűl ki iőuén, ez egéz világ ßerte az Euangéliomnak prædikállása által kezdének ßántani, és az őrdőgi sőtétsęg helyet az Istennek fęnyes ßőuednekét gyuiták meg. Látodé azért hogy el nem fogy az Istennek igaz tizteleti az emberek kőzőt, noha az hypocriták az ő neuének gyalázóŋ, Arrianusok, Rátzok, Tőrők, Tatár, ha meg nem tér el véß, de azért vgyan meg maradnak az Istennek hűueŋ ezek kőzőt. Mert az Wr Isten az kőuekbőlis fiakat teremthet Abrahámnak.

1. Reg. 19.
2. Par. 29. 30. 31. 33. 34.

Sidok kűuőlis talalt Isten hűueket.

Matth. 3.

Ez igéz világ mind el veße, Noe nyóltzad magáual az rettenetes veßedelembenis meg tartaték, sőt még Isten ő maga zárlá bé az Noe bárkaiának aytaiát. Nem alußik sem ßunnyadoz az ki az Izraelt őrzi, azt mondgya Dauid. Meg marad az Wr Istennek kereztién anyaßentegyháza, mert igazságnak ozlopa azt mondgya ßent Pál:

Psal. 121.

oztán

oztán nem főuenyen épitetet, hanem az Iesus Christuson, ez penig az ſzent ház, nem Romában most, Antiochiában, auagy valamely helyre kőteleztetet, de ez egéz világon el hintettetet, kik mindnyáian az Christus neue alá bátorsággal adták magokat. *Hol vgayon az Ecclesia.*

Nò az okáért miés ſzerelmes atiámfiaij kereztiének, az Isten tőruényének igáia alá vessűk nyakunkat, és ki ki mi kőzűlűnk az ő hiuatallya ſzerint az Vrnak ſzőlőiében auagy mezőiében ſzorgalmatossan munkálodgyunk, hoǵ végezetre az menyorſzágbeli házánknak ſzűrőiére helyheztetuén, éllyűnk és walkodgyunk az IesusChristussal az mi kegyelmes Wrunckal. Kinek adaſęk tiztesſęg, dűczőſſęg, birodalom, őrőcké való hatalmasſág, mind őrőckőn őrőcké, Amen.

Imádſág.

NEm egyéb az oka, Felſęges és kegyelmes Wrunk, menynek és földnek és minden állatoknak teremtőie, hogy mi az te Felſęged kegyes atiaij intéſęnek nem engedűnk, mi magunktól nem engedhetűnk, hanem amaz régi rauaz kigyónak az pokolbeli Sathannak mérge ez mi beñűnk, mellyért tudgyuk hoǵ te Isteni felſęgedtől rettenetessen meg bűntettetűnk el veztetűnk, hanem ha, az mint hogy Felſęged teremtet bennűnket, oly ſzerettettel indultz, hoǵ az pokolbeli őrdőgőt meg ſzégyeniteted mi általunk, az te erőddel. Nám vgyanis az te ſzent Fiadat értűnk boczátod, ki mi vérűnk, testűnk, czontunk, ollyan ember mint mi, az bűntől meg válua, hogy el roncza az őrdőgnek minden ő czelekődetit. Azért Wram, ſzent lelkednek általa, őltőztes fel minket az lelki fegyuerbe, hogy az bűntetéſeket el kőrűlhessűk, és az te ió intéſedet meg fogadgyuk. Ezt penig meg engedgyed az te ſzent fiadért Christusért, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK X. réſzéből való vtólſó Prædikátio.

VEſſetek magatoknak igazſágára, hoǵ kegyelemnek mértékét araſsátok, ſzántáſt ſzánczatok magatoknak, és vdeie meg ke-

reſnetek az Wrat, mind addig à mîg hozzátok iö, és az igazſágnak eſöiét adgya tŭ néktek.

13. Iſtentelenſęget ßántottatok, és álnokſágot arattatok, hamiſſágnak gyŭmölczét öttetek, mert az te vtadban biztál az te erös népednek ſokáſágába.

14. Es azokáért zendülés támad az te néped közöt, és minden te eröſſęged el puztitatik, miképpen el puztitá az Salman az Beth-Arbelt az hartznak napián: Az anya az fiackal egybe az földhöz veretik.

15. Igy czelekößik tŭ veletek az Bethel az tŭ nagy gonozſágtokért: egy haynalban hirtelen el vész az Izrael királlya.

Ez Igéknek röuid értelme.

TAnuſagunknak fundamentomát imé meg hallánk, hogy meg irta mi nekünk az ßent Oſeas prophéta iráſanak tizedik réßében, melyben meg hallánk az Felſęges és hatalmas Iſtennek az ő kegyelmét és irgalmaſſágát, mert noha az bűnért, hűtetlenſęgért, tőle való el fiakadáſért, rettenetes nagy büntetéſeckel fenyeget, mind azon által azonnal pœnitentiát hirdet, és az meg térőknek atiaĩ kegyelmeſſęgét, ió vóltát, aiánlya, mert noha igen igaz biroís, mind azon által igen kegyelmes atiaís: és noha harmad és negyed izîgis meg bűnteti az bűnt az fiakbanís, de ſok ezer izîg irgalmaſſága vagón az őtet ſęlőkön. Mely atiai terméßetit ez meg hallot letzkénkből is eßünkbe vehettiük, mert noha meg hallánk erös büntetéſit az engedetlenek ellen, de imé immár moſtan inti őket, hogy tarczanak pœnitentiat, vegyék atiai ió vóltát, kegyelmét, mert ha nem, általán fogua az bűntetéſt el nem kőrülhetik, veßedelemre iutnak. Ez ſommáia ez moſtani prædikatiónknak, kiből mi nekünk czak ez egy tanuſágunk léßen, Tudni illik:

Exod. 20.

Az Pro-

Az Propheta inti az nepet pœnitentiara, kit ha meg nem czelekőznek, el veznek.

Kiról mi nekünk engedgyen haznos es io ertelemmel ßollanunk az ßent haromſag egy bizony őrők Iſten, Amen.

AZ ßent és kereztiéni életnek és hűtnek drága és haznos vóltát az Prophéta az mezőhőz haſonlittia, mely haſonlatoſſággal az Wr Chriſtuſis az Euangéliomban gyakor helyen él, mikeppen az ßent Máthé Euangeliomábanis, az Maguető emberről, ki az mezőben vét, hoz példát. Szent Lukácznális az Maguetőről, kinek magua nem egyaránt eſęk az ió földbe. Mind ezek nagy méltán czelekettetnek, mert vgyanis haſonlatos az embernek elméie az mezőhőz, ki ha nem mieltetik, és maſunnan magot bé nem véßen, ő magától ſemmi ió gyűmölczőt nem teremthet. Az az Mag peniglen az Iſtennek őrőcke való igéie, mely által mi nekűnk meg kel vijultatnunk, hogy Iſtennek igazán tiztelő fiaij leheſſűnk. Annakokáért ez Oſeas prophéta intéſęből mi nekűnk három dolgot kel eßűnkbe vennűnk: Elſő ez igét hánnyuk roſtállyuk iól meg, az holot az Prophéta igy ßól:

Matth. 13.

Luc. 8.

Elme mező.

Veſſetek igazſágot.

Mi bennűnk czak egy mák ßemni igazſág ninczen. Miért? Azért hogy bűnben fogantatunk, és az mint ßent Dauid maga felől ßól, miés mondhatiuk, hogy az mi anyánk minket bűnben fogadot, bűnben melegitet, bűnben ßűlt ez világra, terméßet ßerint haragnak fiaij vagyunk, vgy hogy az iónak czak meg gondoláſárais nem vagyunk elegek méltók. Hát kiben kereſſűk az igazſágot? Igazſággâ lőt mi nekűnk az atiától az Chriſtus, ki miképpen hogy minket az mi bűneinktől meg ßabadit, az azképpen az ő igéie és lelke által igazſágot czelekőßik mi bennűnkis, hogy noha mugunktól igen ſirtalanok ſouányok vagyunk: Mind azon által ő benne ſok és ió gyűmölczőt teremtűnk. Vettetik peniglen ez Mag, az Iſtennek igéie, az Euangéliomnak hirdetéſe prædicalláſa által, mellyet ha kik hűttel fogadgyák, azonnal az ő lelkőkbe az Chriſtuſt ßállani lenni meg iſmerik.

1. Pet. 1.

Ioan. 3.

Bűnőſők vagyunk.

Igazſagot hol kereztűnk.

Pſal. 19.

2. Cor. 3.

1. Cor. 1.

Ioan 15.

Véßedé itt eßedbe vgyekőzetit az Oſeas prophétának? Nem. Im meg tanitlak rea. Azt akaria és kéuánnya az iámbor Prophéta, hogy el hányuán vetuén az Izrael háza (és minden kereztiének) az babonás Iſtentelen vélekedő tudománnyokat, melyben ennek előtte

igazságot hasontalanúl kereſtenek, térienek hátra az régi Iſteni ígéretekre, és az tőruény ſolgáltatáſának titokiára, ragadgyák meg az Chriſtuſt, ki ezben hirdettetik és árnyékoztatik. Ez az egyik kit ez kis ígéből meg kel tanúlni. Másodikatis ez ígéből tanúly.

Kegyelem mértéke miczoda.

Hogy kegyelemnek mértékét araſsátok.

Mely mondásban arra inti az Prophéta az népet, hogy hasontalanúl hiában valóúl ne váriák az Chriſtus felől való ígéreteket, de ſőt igaz és eleuen hűtők légyen, ki az ſeretet által haznoſſan munkálodgyék. Mert Chriſtus Wrunkis az ő benne való hűtelnek

Ioan. 13.15. ielének mondgya ezt, midőn igy ſól: Hogy kiki ſereſſe egymáſt, miképpen ő ſeretet minket, és magát értünk halálra adta. Azt akaria azért Oſeaſis, hogy kegyelemnek mértékét araſſunk, az ŷduőzitő hűtet haſonlo czelekődeteckel bizoniczuk, kik az ſeretetből ſármaztatanak, és kik ſokaknak haznokra legyenek. De ímé láſ-

Gal.5. ſad: Oly nagy az mi romlot terméſetünk, hogy ſemmiképpen ezeket mi magunktól nem tőkélhetők, mert igaz az ſent Pál mondáſa,

1.Cor.2. hogy az lelkes ember meg nem foghattia azokat mellyek az Iſten lelkeié. Harmadſor igy ſól az Propheta:

Szántáſt ſántczaok (auagy) vyczatok ſántáſt.

Ier.4. Erről Ieremías prophéta niluábban ſól, és mond (midőn az pœnitentiáról tanit) Szánczatok magatoknak vŋ vgarat, és ne veſſetek az tűuiſſeken. Mert miképpen vŋ ſántáſon fárad az, az ki az haſontalan és ſirtalan földből, tűuiſet, hól mi gazt, ki ſokot vagni, hánni, vetni, meg ſirozza, trágyázza, hogy bé vetéſre kéſicze: Ezképpen az ki pœnitentiát akar tartani, ez világi gonoz kéuánſágokat, czelekődeteket, az ő elmeiéből, életiből, az hűtnek ſekertzei éuel, és az ſent életnek kőuetéſſel ki kel vagdalni, és tellyeſſęggel meg kel magát viŋtani, hogy mind azokat meg czelekődgyők, valamellyeket Iſten az őtet igazán tiztelő emberektől kéuán.

Kereztieni életnek regulái

Ez az kereztiéni életnek reguláia, mellyekre mindeneknek ſorgalmatos gondgyoknak kel lenni, valakik az Wr Iſten kedueben és ſerelmében meg akarnak maradni: Iſmeriék meg erőtlenſęgőket, fuſſanak hűttel az Ieſus Chriſtushoz, és mind győkereſtől az

Mat.5.18. *Marc.9.* ő tűuiſkéket ſaggaſſák ki, vgy hogy az Chriſtus tanitáſa ſerint, hogy ſem mint valakit meg botrankoztatnának, ſe kezőknek ſe laboknak

boknak ne engedgyenek semmit. De azonkőzben el ne feletkőzzenek arról, hogy czak az Iesus Christusnak érdőme az ő v̂duőssęgőknek reménsęge, kinek engedelme és vezérlése nélkűl semmi iót nem czelekődhetnek, az mint ő maga ßól: En nálam nélkűl semmit nem czelekődhettek. Kiki annakokáért vijúllyon meg, és ne czak maga éllyen ártatlanúl, sőt az ő állapattiok ßerint egyebeckelis iót czelekődni v̂gyekőzzék. Mert nem elég czak te magaddal iól tenni, mert ez nem ßeretet, de hogy ki teriedgyen az te ßereteted, egyebeckelis iól tégy. Ehőz tarcz magadat.

Szokták mondani, hogy az ki hiában fút, semmit nyér, azokáért az Oseas prophéta akaruán eleit venni annak, igéretet teßen az népnek, hogy nem léßen haßontalan az ő munkáiok futások, az ő ßent és Istenes állapattiok, Isten keduében ßerelmében léznek, mikoron igy ßól:

Es v̂deie meg keresnetek az Vrat, mind addig mîg hozzátok iő, és igazságnak esőiét adgya tű néktek:

Az az, siessetek az Wrhoz, nem az tű ió czelekődetekhőz, érdemetőkhőz, az mellyek tőkélletlenek tiztatalanak, de az Wrhoz siessetek, ki tűteket az ő fia által meg igazit, és az őrők életnek őrőkősiué téßen, az mely Wr igazságnak esőiét adgya bőuőn. Mely mondásáual azt ielenti meg az Prophéta, hogy Isten oka az mi v̂duőzűlésűnknek, mert az Eghből adgya az igazságnak esőiét, ő ád arra való erőt, hűtet, ßent Lelket, hogy az mi pœnitentiánk hűt által ßolgállyon minekűnk. Ez értelemben vagyon az Esaiasis, mikoron igy ßól: Ehgek harmatozzatok onnat felyűl, és az Ehgek czepegiék az igazságot.

Iduőseg hoñan.

Esa. 45.

Eztis vőd eßedbe az Prophétákról, hogy noha ők az bűntetést kőzőnsęges nyomoruságotis iőuendűlik, de ezt ockal és móddal czelekőßik, hogy meg bűnteti az Wr Isten az embereket, ha (az mint Ieremias által ßól) az ő gonozságokból meg nem térnek. Holot igaz amaz mondás: Nem akaria halálát veßedelmét az bűnősnek az kegyelmes kőnyőrűlő Isten, de hogy meg térien és éllyen (ezt akaria) Ennek bizonságára, ßép példa az Niniue várasbéliek, kik haluán az kőuetkőzendő bűntetéseket, pœnitentiát tartának, és az veßedelemtől meg menekődének.

Ez igeket az Prophetak irasin meg tarczad.

Ierem. 18.

Ezech. 18.

Ioan. 3.

Kegyelem ûdeie mikor vagyon.

Hûd meg, hogy azkor vagyon az kegyelemnek ŷdeie, míkor az Vr Iſten az ô igeiének prædikálláſában auagy prædikálláſával az gonozſágoktól magához hiu és kiált, kit ha nem fogadunk, az feiße az fának gyûkôrére vettetuén, bizony ki vágattatik. Az mi pœnitentiánk penig az Ieſus Chriſtuſſal erôs, mert azt kiáltia az atia ô felôle, hogy mi hozzánk czak ô benne engezteltetet meg. Kereſſük az okáért az Vrat, ki maga akarattia ſerint elônkbe iô, és ha reá találunk, vay ki igen ôrûl nekûnk. De ez Oſeas prophéta prædikatióiában ez kis igét igen eſzedbe vôd:

Mátth.

Mîg hozzátok iô (auagy) mind addiglan mîg hozzátok iô.

Kereſſuen kereſſük az Vrat.

Mert ez ige erre tanít, hogy nem egyſzer kétſzer kel az Vrat megkereſni, de az kereſésben elôb elôb kel menni, ſorgalmatoſnak kel azban lenni, az kik azt akariák, hogy haznát vegyék az Vr kereſéſének az ô ŷduôſſégôkre. Mint amaz Chananæabeli pogány aſſoniállat czelekôdék, ki mind addiglan ſem ſûnek meg kiáltásabeli kônyôrgéſétôl, mîglen meg halgattatók. Mert az Vr Iſten az ô ortzáiát egy keueſſé az kiáltás elôt el ſokta fordítani, és bizonyos okokért az ſegitſéget el ſokta halaztani: Kiról az Dauidis ezképpen kôſereg: Vram míért állaz táuoly? Míért reited el magadat kelletikorán az mi nyomoruſáginkban? Vram mîglen feledkezel el rólam mindeneſtôl fogua? Mîglen reited el ortzádat én tôllem? Az ſegény Iobis ezképpen ſir: Ne kárhoztas engem, ſôt ad tuttomra nékem, míért pôrlôz én velem? Mîglen nem fordítod el tôlem haragos ſemeidet? Nem táuozolé el czak addigis tôllem, mîglen az én nyálamat el nyelném?

Pſal. 30.
Pſal. 12.
Iob. 10.
Iob. 7.

De ezt az kéſedelmet az hûuek (noha ôkis az teſti erôtlenſég miat kôſeregnek) ezendezſéggel tôrik, meg fogadgyák S. Dauidnak amaz tanáczát: Váriad az Wrat és légy erôs, és meg erôſitti az te ſûuedet, s váriad az Vrat. eſzekbe iut ſent Pál apoſtalnak amaz mondáſa, hogy az Vr ereiôk fôlôt nem kéſirti az ô hûueit, oly hû Iſten légyen, azokáért tûrnek és várakoznak. Vétkeznek annakokáért ezellen azok, kik noha látatnak az Wrat kereſni, mind azon által békételenek, nyughatatlanok, ô neki ŷdôt és módot ſabnak az nyomoruſágoknak meg kiſſebbitéſére, kinek akarattia alá kel vala tellyeſſéggel magokat adniok.

Pſal. 27.
2. Cor. 5.

Ná

Nó immár ez ielen való letzkénknek máſodik tzickelére mennyünk, melyben az adatik elönkbe, mi kőueti azokat, kik nem fogadgyák az Wrnak ióra való intéſęt, nem kel nekiek az pœnitentia, akarnak meg maradni az ő ſokot keménysęgőkben, győnyőrkődnek az bűnnek czelekődetiben. Mond ezeknek:

Iſtentelenſęget ſántottatok, és álnokſágot arattatok.

Itt az ſántáſnak igein, az Propheta (mint ide előb az mezőnek barázdáin) az hypocrita tettetes ſentſęget képmutatáſt érti, mint ha igy ſőllana: Eleget fárattatok czelekődtetek ez v̄deig, hogy tűés láttatnátok iámborſágra v̄gyekőzni, de mind ezeckel mit haználtatok? hanem hogy vijab vijab hűtnek tudománnak vélekődéſit kouaczoltatok, hamis Iſteni tizteleteket tőbbitettétek: azért az mint ſántottátok, aratáſtokis ollyan vólt: Tudnia illik: Hamiſſágnak gyűmőlczét őttétek, zaboláiát meg boczátottátok az bűnnek, gyogyúlhatatlanocká lőttetek az tű ſok Iſtentelenſęgtőkkel egyetemben, azért nyomoruſág és ſorongató veſedelem dolga és iutalma, minden gonozt czelekődő embernek lelkének. Meg czalatkoztok az tű reménſęgtőkben, az léſen romláſtokra, melyhőz biztatok. Mert

Iſtentelen ſtantas es alnokſagos aratas.

Rom. 3.

Hamiſſágnak gyűmőlczét őttétek.

Es ezeket niluábban meg magyarázuán, mond:

Mert az te vtadban biztál, az te erős népednek ſokaſságában.

Az Sidok vtnak hijak az életnek rendeléſęt, és kiuáltképpen az hűtnek és tudománnak formáiát, mellyeket az emberek kőuetnek, miképpen az ſent Pál apoſtalis az kereztiéni tudománt vtnak neuezi. Azért ez igékben előſőr feddi az Prophéta az népet, az ő vélekődéſekről és hamis tudományokról, mellyet ők az ő eleiőktől vőttenek vala. Máſod dologról feddi őket, hogy az ő ereiőkbe hatalmokba vettőték reménſęgőket bizodalmokat, mert az mint Cap. 9. meg halhátad, erős és hadakozo ſęrſak valának, mëg magokhoz kőtelezuén az Ægyptusbelieketis, enniuel nagyob vala az ő ereiőkben való bizodalmok (győzhetetleneknek itélik vala magokat lenni.) De meg halhatod, ezennel arra megyek, hogy ez léſen eggyik oka az ő veſedelmőknek, haſontalan léſen aző bizodalmok.

Sidok vtnak mit hinak.

Actor. 20. 29.

Valamiuel az Prophéta fenyegeti az Izrael népét (vőd eſedbe) vgyan azonokkal fenyegettetnek és bűntetteternek mind azok az emberek, valakik Iſtent és az ő igeiét el hagyuán, emberi főrzéſekre haiolnak, és Chriſtus kűuől, ki czak egyedűl vt és igazſág, mellyen Iſtenhőz kel menni, ő magoknak vy vduőſſęgnek vtát ki gondolnak. De noha ezt czelekőßik, mégis emberhőz vetik bizodalmokat haßontalanúl. Nem kel Iſtennek ollyan tiztelet, ki emberi főtől ki gondolt találmány, és ha az emberi teſt ßéna, bizony ezben való reménſęgis bizodalom igen bódogtalan, valamely ezben veti reménſęgét. Mond erről Ieremias: Azt mondgya az Wr: Átkozot az fęrfiu, ki bízik emberekben, és erőſſęgét helyhezteti az teſtben, és az ő ßűue el táuozot az Wrtől.

Emberi bizodalom semmi.

Eſa 29.

Math 15.

Eſa. 40.

Ier. 17.

Hallyad immár haßontalanſágát mind az hamis Iſteni tiztelet nek, mind az emberi bizodalomnak Iſten kűuől, ſőt nem czak haßontalanſágát hallyad, de rettenetes ſulyos bűntetéſęris, mellyek fogiák azokat kőuetni, az kik ez czelekődetekben Wrak. Mond:

Es az okáért zendűlés támad az te népéd közőt.

Zendűleſről.

Szól oly zendűléſről, mely ßokot lenni valamely nagy és hertelen hadnak kegyetlen bé rohanáſa miat, kit ingyen ſem véltenek ſem gondoltanak vólna: Magadtól is eſedbe veheted ezt, mely zendűlés ſęlelem támad oly helyeken, ahol ingyen ſem várnák, ott terem az Budai Baſa hadával, auagy az Tőmőſuári Baſa ſok Tőrőcekel. Azt mondgya penig az Prophéta, hogy az nép közőt támad illyen ſęlelem, mely mondáſon az egéz Izrael orßágát érti, az kik magokat igen biztattiák vala ereiőckel meg ſegitéſőckel az ellenſęg ellen. Mint ha ezt mondaná azért az Prophéta: Lás mely keués lyek, mint bizakodnak ezek az ő ereiőkbe, haralmokba, méltoſágokba, de imé ha el érkőzik az ő ellenſęgők, főlőtte igen fel zendűlnek, meg iednek, ſőt az közönſęges népnekis ők leznek rettentőij futtatoij. Iſmet mond az Prophéta ez után:

Es minden te erőſſęged el puztitatik.

Az erőſſęgnek auagy épűletnek neuezetin mindeneket ért, valamellyek iól és minden felől erőſeknek, mellyek el viſelhetik az hadnak ereiét, és keményſęgét, akar vár, akar váras, akar valami

erőſſęg

erőſſęg, palánk, tőltés, egyéb ez fęle. Mêg mind ezeknek főlőtte, hogy inkáb rettencze és igazán való bűntetéſſel fenyegeſſe őket, illyen példát hoz reáiok, monduán:

Miképpen el puztitá Salman az Beth-Arbelt, az hartznak napián: az anya az fiakkal egybe az főldhőz veretik.

Ez hiſtoriát nemely Bőlczek tagadgyák meg irua lenni az ſent irásban, de azért vallyák hogy meg eſet ez az hiſtoria, kihőz haſonlittia az Oſeas az Izrael népének puztuláſát. De hogy miképpen az Beth Arbel váraſát, oly kegyetlenſęggel dúla fozta, hogy ſe kiczinnek ſe nagynak ſemmi keduezéſe az meg őlésben nem lőn, de az anyák fiok láttára, az fiak édes ſűleiők láttára halálra az főldhőz verettetnek vala: ezenképpen oly nagy és rettenetes léſſen az Izrael házának népének veſſedelme. *Pellican. Gualt. Vigand.*

De Theophilactus Doctor ſockal kűlőmben magyarázza ez igéket, és más értelemmel, kit igéről igére im elődbe adom, te láſſad mellyik tetzik, hánd rea az ſent iráſt kérlek. Mond: Mikoron az báluányoknak tizteletire, az igaz Iſtent el hagyuán, az Izraeliták régen adták vólna magokat, reáiok boczáta Iſten az Madionitáknak feiedelmit, mellyek ezek valának, Oreb, Zeb, Zebee, és Salmanan, azt az Salmanant, kit itt az Prophéta Salamañak neuez, ki annira kegyetlen és vad vala, hogy az anyákat eggyűt az gyermekeckel meg őlé, főldhőz ſaggatá, és ezképpen rettenetes halálra adgya vala: Ezt penig czelekőſſi vala az Hieroboam házából való aſſony állatockal, az az, az Gedeon auagy az Sidók feleſęgiuel, mert az Gedeon házán az egéz Sidó nemzetſęget érti. Annakokáért ezképpen czelekőſſem tű veletek, oh Izrael háza, és tűteket az ellenſęgnek adlak az tű bűneijtekért, kik az gyermekeket az ő anyockal egyetemben nyomorúltúl meg őlik. *Iudic. 7. 8.* *Beth Arbel.*

Hieroboalnak az Gedeon hiuattatik, hogy ſenttűl czelekődék azkor, mikor az Baal báluánt él veztette, és annak az helyétis egy éytzaka ſemmié tőtte. Hieronymuſis ſól valamit erről, de nem az ſent iráshoz való, azt hadgyuk azban. De te halládé atiámfia, akar mint légyen auagy az ſent irásban vagyon, auagy penig czak az Oſeaſtól elő hozattatot (kinek niluán hűnni kel) érte való

Oseas tanitasanak künnikel. historiának példáia, mellyel az Izrael házának bűntetésęt romlását meg iria, nem árt semmit: sőt eßesen czelekőßi az Prophéta, hogy másoknak veßedelmőckel tanúllyanak imezekis, mint Christus Wrunkis él ennek ez prædikatiónak formaiáual, midőn az *Luc. 13.* Pilatustól meg őlt Galilæabeliekről emlekőzik. Hallyad immár az vtólso igéket:

Igy czelekőßik tű veletek az Bethel az tű nagy gonozságtokért.

Az Bethelen érti az ő báluányozásokat, hamis Isteni tizteleteket, mellyeket ezek gyakorolnak vala, és mint ha igy ßóllaná: Ne panaßolkodgyál semmit az Wr Istenre, egy czepet se haragudgyál az Assyriabeli népnek kegyetlensęgére, mert minden veßedelmednek nyomoruságodnak amaz hely léßen fő oka, á holot te az te báluányodat fel emelted, és az honnan várod segitsęgedet ßabadságodat hiában.

Egy haynalban (igy ßól Oseas) hirtelen el véz az Izrael királlya.

Az az, az mikor láttatik az meg ßabadulásban az orßágnak valami reménsęge, mint az haynalt hamar kőueti az Nap világa, ily hamar el véz az ő királlya, az az, czak nagy hirtelen el véz. Ennek bé tellyesedése vélem azkor vólt, mikor az orßágot az vtólso Oseas feiedelem kilentz eztendeig biruán, mind orßágostól veßedelemben iuta, maga biznak vala az Ægyptusbeliek segitsęgéhőz.

Mind ezeket haluán és értuén atiámfiaij kereztiének, légyen az mi erős óltalmunk czak az egy igaz Isten, meg ne vtállyuk az ő tőle rendetletet óltalmazásunkra való ió ezkőzőket, de másba vgy ne vessűk ręmensęgűnket, mint czak ő benne. ki hogy mi velűnk kegyelmessen czelekődgyék, mondgyuk el ez kőnyőrgést, de igaz ßűből ßarmazot igaz hűttel:

Imádság.

VR Isten mi menyei ßent Atiánk, az mi meg váltó és vduőzitő Wrunk Iesus Christusban kőnyőrgűnk néked az mi ßűuűnknek tellyes bizodalmából, vgyan azon te ßent fiadnak Iesus Christusnak neuében teremcz mi bennűnk vy ßűuet lelket, hogy az te kegyes atiai hiuatalodnak mindenkoron és mindenekben

engedhes-

engedhessünk, az mi vdvösségünkre vgyeközhessünk, hogy ezképpen az te bünteteséedet el körülhessük, mellyet méltán te tőled megérdemlettünk. Adgyad penig szent lelkedet mi nekünk, ki minket minden ióra, keduet szerint való czelekődetekre, naponként geriezszen, hogy te veled végre az örök életben amaz felső menyei dyonban szent fiaddal és szent Lelkeddel vég nélkül tégedet dicziruén, áldvan, fel magaztaluán, örőckön örőcké éllyünk és wralkodgyunk, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK XI. részének Prædicátiók szerint való magyarázatia.

MIkor még gyermek vala az Izrael keduelém ötet, és Ægyptusból hiuám ki az én fiamat.

2. Hiuák öket, de ök más felé menének elöttök, Baalimnak áldozának, és az Baluányoknak áldozának ió ilattal.

3. En igazgatam az Ephraim lábának iárását? ölemben hordoztam az Ephraimat, de nem ismerték meg hogy én meg gyogyétottam öket.

4. Embereknek köteléuel vontam öket hozzám, szeretetnek köteléuel, és vóltam nékik ollyan, mint az kik az iármot az baromnak nyakában meg könnyebbitik, és ételt adtam nyúgogalmason eleikbe.

5. Nem tér vissza Ægyptusnak földébe, de az Assyriabeli király lészen az ő Wrok, azért hogy nem akartanak meg térni.

6. És

6. Es fegyuer ſál az ő városira, és meg emézti az ő zárijt, és meg emézti őket az ő tanáczkozáſokért.

7. Az én népem meg általkodot az én tőllem való el ſakadásban, nagy fel ſóual hiák őket, de ſenki nem indúl meg raita.

8. Miképpen czelekődgyem te veled Ephraim? Miképpen adgyalak kézbe tégedet Izrael? Mit czelekődgyem veled? Vgy czelekődgyemé veled az mint Sodomáual? Vgy tegyeké veled az mint Zeboimmal? Meg eſet én bennem az én ſűuem, és egyetemben meg ſántam vgyekőzetimet.

9. Nem czelekőſőm az én haragomnak buſulá-ſa ſerint, nẽ térek Ephraimnak el veztéſére: Mert Iſten vagyok én és nem ember, ſent te közötted, és nem megyek bé (haraggal) az városba.

10. Az Wr után iárnak, és ordit mint az Oroz-lány, mikoron ő ordit ackoron rettegnek az Nap-nyugatra kik laknak.

11. Rettegnek mint az veréb az Ægyptusbéliek, és mint az galamb az Aſſyriabéliek: és lakozóckâ teſem őket az ő házokban, Azt mondgya az Wr Iſten.

Ez Igéknek tőuid értelme.

Pſalm. 77. SZent Dauid király és Prophéta egyik Sóltárában, melyben az Iſtennek kegyelmét meg beſéllí, az Sidó népnek magának való válaztáſában, mi módon válaztotta magának az ő Anyaſzentegyházát az Abrahám maguából, mint taplálta, és mely nagy erőuel hozta ki az Ægyptusból, az többi közől, igyis ſól: Es bizonſágot állatot maga felől Iákób nemzete közől, és törvént adot az Izraelben,

ſen, mellyet paranczolt az mi Atiainknak, hogy azt meg ielenczék az ő fiaĩnak. Touábba, ezen Soltárban aztis meg beſélli az Prophéta, hogy az Iſtennek iótéteméñiről el feletkőzuén az Sidó nép, mely gyakorta el haſonlot és el ſakadot az Iſtentől, és arról igy ſól: Az ő ſűuők penig nem vala tőkélletes Iſten előt, és nem vóltak igazak az ő ſőuetſęgőkben. Mind ez két rendbeli állapatiáról á Sidó nemzetnek, az S. Oſeas prophétais ez meg hallot ígékben ſól, és bizonſágot teſen, hogy elsőben ez népet az ő gyermekſęgében mint ſeretette az Vr Iſten, tudni illik, ackor, mikoron őtet az pogány főtétſęgből kezdte győiteni magának Anyaſentegyházúl, de mind azon áltál ez nép az Iſtent meg vetuén, iſmeglen az Báluányokhoz hayla, és, az S. Dauid mondáſa ſerint, meg nem emlekőzőt az ő hatalmas kezéről, ſem az napról, az mellyen meg ſabadította őtet az nyomorgatótól. Ez rőuid ſommáia ez meg hallot ígéknek.

Melyekből miés tanúllyunk, hogy az Iſtennek iótéteméñiről feledékenyek ne legyűnk, hálaadatlanok ne legyűnk, mind az kőzőnſęges iótételéről, mellyel Anyaſentegyházúl válaztot magának, mind penig az minden napi velűnk való iótéteméñiről hálaadó áldozattal áldozzunk ő néki, ha azt az bűntetéſt akariuk el kőrűlni, mellyel az Sidók meg bűntettenek és veſedelemre iutottanak. De ezben véget vetuén, láſſuk hány és miczoda tanuſágink lehetnek ez Igékből, két kiuáltképpen való tanuſágunk lehet:

I. *Az Iſtennek ſok io tetemeiről az Sido nemzetſeghőz: de ez tanuſagban aztis meg hallyuk, mely halaadatlanul ſok bűntetteleckel vőttek el azokat Iſtentől, kiert meg hallod hogy az Vr Iſten meg bűntette őket.*

II. *Vigaztalas adatik előnkbe, hogy hű az Iſten, ki az ő hűueire czak ereiők ſerint valo probat boczat. Ez tanuſagban vegre aztis meg hallyuk, hogy noha az Izrael haza fogſagba vitetik, mind azon altal az Iuda hazaban az Iſtennek leſen Anyaſentegyhaza, az meg igirt Aldot Magert, az az, az Ieſus Chriſtusert.*

Ezekről hogy haznoſſan tanulhaſſunk, vilagoſicza meg ſűűnket elmenket az ſok draga aiandeku Szent Lelek Vr Iſten, Amen.

AZ ELSŐ RŐL.

MIkor mêg gyermek vala az Izrael ſeretém őtet, igy ſól az felſęges Vr Iſten az ő ſolgáiának az S. Oſeas prophétának általa, Mely mondáſában az Seregéknek Wra az Izrael népének az

Ægy-

Gyermekſeghöz miert haſonlittatik Izrael.

Ægyptombeli fogſágban való lételét gyermekſéghöz haſonlittia, azért, mert máſodſor ott neueködöt, és minek elötte Ægyptusból ki hozaték, népnek vgyan nem mondattathaték, mert mint földök nélkül, mind elöttök iárók nélkül ſükölködének, és czak ſolgák gyanánt az egéz Ægyptusban valának el oztatuán.

Illyen állapattiokról méltán téſſen emleközetet az bölcz Iſten, hogy ö hozzáiok az ö ingyen való ſzerelmét minden érdömök kűuöl valónak igazán meg bizonicza. Mint ha igy ſóllot vólna azért az Wr: Miképpen az kiczin gyermeket ſemmiképpen az ö érdömére való tekéntetből nem ſzerethet az ember, holot ſem magának ſem máſnak ſemmit nem haznalhat: Ez képpen az Izraelitákat mint valami el vetet gyermekek, és az kik ſemmiképpen magok által meg nem ſabadulhattanak, én ſzerettem czak kegyelmeſſégemből, ſőt én ſiaimnak lenni öket Pharaho elöt niluán meg mondottam.

Es Ægyptusból hiuám kű az én fiamat.

Ez ígéckel auagy ez czeleködetiuel azt bizonittia immár meg az Wr Iſten, hogy az ö ſzeretetit ió téteméniuel meg mutatta, midön az rettenetes fogſágból Ægyptomból az ö népét hatalmas kar-

Exod. 4 ral ki hozta és az meg igért Chanaannak földére, több ió tételi fölöt, bé vitte és helyheztette. Ez ígéket peniglen az ſzent Mathé Euange-

Matt. 2. liſta az mi Wrunk Ieſus Chriſtuſrais magyarázza, hogy ez Prophétának mondáſa ackor tellyeſedet bé, mikor Galilæából Ægyptuſba kellet menniek Chriſtus ſülöinek, hogy az Herodes kegyetlen-

Iulianus bolond ſzégét el táuoztáſſák. Amaz hüti hagyot Iulianus innen patuarkodot, mint ha az Euangéliſta az Chriſtus felöl való titkos bizonſág tételt vgyan erőuel vgyeközöt vólna Chriſtuſra vonni, nem vötte eſzébe az bolond ember, auagy vgyan nemis akarta meg tanúlni, hogy az régieken minden dolgok czak mint egy példázattal eſtenek: és valóban máſodſor az Chriſtuſon tellyeſedet az bé, mert az Iſtennek népének Ægyptomból való ki ſabaduláſa az Chriſtuſnak az ö győzödelmét minden ellenſég ellenis példázta árnyékozta: mint

1. Cor. 10. ſzent Pális az ó Teſtamentombeli czeleködeteket czak példázóknak magyarázza. Chriſtus az ö ſzentegyházának feie, és az teſtöl, az az, az ö ſzentegyházától el nem ſzakadhatik, és azokáért Chriſtus felölis méltán mondatatik az, az mit neha az anyaſzentegyháznak tulaidonitani illik.

Ier ne reſtellyük magunkrais ezeket alkalmaztatnunk, mert

mikoron

mikoron miés gyermekek valánk, sőt vgyan czak semmik valánk, szeretet minket az Wr Isten, és minek előtte ez világnak fondamentomi fel vettetnének (mint szent Pál szól) az Christusban el válaztot minket. Ezt az ő szerelmét nem máslotta meg, midőn láta minket bűnben fogantatni szűlettetni, és az őrdőgnek bűnben heuerő rabiaijnak lenni. De mikoron egyszőr az ő fiában magához fogadod vólna minket, az lelki Ægyptomból, az sőtétsęgnek hatalmasságából, az őrőcké való halálból meg szabadituán, az életre meg tartá. Ez ió tételt, kiben az mi v̊duőssęgűnknek fondamentoma bé foglaltatot mindenkoron szűksęg minekűnk meg emlitenűnk. Igy lészen az, hogy az Wr Istennek keduesek lészunk, és semmit magunknak ollyat nem tulaidonitunk, mely czak az egy Istennek kegyelmessęgéhőz illendő. Lépiűnk előb az magyarázatban: Holot az tőb igékben az Istennek ió téteménye aianlattatik az Sidó nemzetsęghőz.

Mostaniskegyelme raitunk Istēnek.

Hiuák őket.

Tudni illik, Moyses és Aaron, és az tőb Prophéták, az poenitentiára és az igaz Isteni tizteletnek gyakorlására, de kiuáltképpen Moyses és Aaron, kiket Isten az Ægyptombeli meg szabaditásban szolgáiúi auagy segitő társúl rendelt vala ő nekiek. Ennek ez hiuatalnak neuezeti alat peniglen az egéz Egyházi szolgálatnak tizti bé foglaltatik, az az, az Isteni igaz ismeretnek és az ő igazán való tizteletinek tanitásának gyakorlása.

De ez igékben ezt vőd itt eszedbe, hogy az Vr Isten előszőr magának tulaidonittia azt, az mit ez vtán az ő szolgaiual kőzől, az az, az tanitást, intést, és igazgatást. Kiből tanúllyuk meg, hogy az kűlső Egyházi szolga, midőn tanit, és az Istennek beszédét kiáltia, azban ő czak tolmácz, ki által az Felsęges Isten kiáltat szóltat ez széles világnak, az mint Christus Wrunkis monda az tanituányoknak: Nem tű szóltok, de az tű atiátoknak lelke tű bennetők. Ismeg: Az ki tűteket halgat, engemet halgat.

Mit mielének az Izraeliták, szót fogadánaké, midőn az Prophéták által hiua őket az Wr Isten? Igen, ió, ió, igenis, de ők más felé menének előlők. Igy szól róla: mint ha valamely agya fúrtnak iót beszéllenél, iámborodnék meg? lenneé Istenfęlő? amaz mind keze fel vetésęuel, mint latroknak szokasa, mind előled

Ironicē.

való

való fordúlásával ielentené, hogy semmi nem kél az te íntésedben. Nem ió egyfélének gyömbér, máckalis meg hízik. Szamárt nem illet veres nyereg, Ag ebet hintó fekér. Illyen engedetlen emberhöz hasonlittia az Wr az Izrael népétis: nem hogy fogadta vólna az Wr
Ier.44. szolgainak ió íntésöket, de sőt kiáltottanak reiáiok, á mint ám Ieremiasis meg iria: Az sőt az mellyet sóltál mi nekünk az Wrnak neuében, nem akariuk te tőlled hallani. Hát mit hallottak, mit czelekődtek? Ezt:

Baalimnak áldozának, és az Báluányoknak áldozának ió illattal.

Ezt leg elősőr czelekődék mindíáráft az puztában, midőn az
Exod.32. Aaron pappal Arany Bornyút öntének, és az Baal Peorhoz (á mint
Num.25. ez előt meg mondottam) bé menének: Ezzel nem elégődúen (az mint errőlis szóllottam) az Gedeon vdeiében még Báluántis emelé-
Iudic.6.8. nek, ki mind az Samuel vdeieig tartot, és noha ezt el hagyák az
1.Reg.12. Prophéta feddéseire, de az Királyok vdeiében meg lábára álla, mert
2.Reg.23. Ieroboam, Manasses, kezde vtállatos Báluányozáft.

Czudállyad atiámfia vakmerőségét az Izrael népének, kit az
Theophil in ámbor Theophilactus szent Irás magyarázó Doctoris czudáltat,
Ose. cap. 11. így szóluán: Ez igékben meg tetzik az Sidóknak vakmőrőségők, hogy el hagyuán azt, ki őket az Ægyptusból ki hoza, illyen báluányoknak szolgálának. Intetünk miés, ió atiámfiai, ezeckel ez példáckal, hogy az Isten igeiének meg vetése vtállása az báluányozáft vndok tévelygéseket kőuetteti velünk. Az magunk okossága tanit meg erről, mert nem lehet oly vad és vakmerő ember, ki tellyességgel az Istentől nem félne. Ha annakokáért az Isten igeiétől el futunk, ki az igaz hűtnek és tudománnak széki nem lehet, egyéb benne, has nem az magunk feie tetzésére kel térnünk, mely mi agyunk mind vyab vyab tévelygésre futtat bennünk, mint ez ki tetzik az Pápa országán, keuesenként mind többet földoztak az szent iráshoz egéz Kelemen pápától foguán, kik közőt immár az szent irás czak aluuán mint éget győrtia vagyon. Láttia és tudgya ezt az bőlcz Isten, és azért aiánlya mi nekünk az ő szent beszédét oly igen erőssen.

Harmadsor immár azt beszélli meg az Vr Isten, minemű sorgalmatos nagy gond viseléssel hozta kű az ő népét Ægyptom földéből, Igy szóluán:

En igazgattam az Ephraim lábának iárását.

Gyönyös

Gyönyörűſęges igék vóltanak ezek, ha az Izrael népe eßébe tudta vólna venni. Mert itt az Wr Iſten az kegyes Daykának (ſőt inkáb az édes anyának) gyermekére való gonduiſeléſęt adǵa előnkbe. Mert miképpen az kiczin gyermek nem iárhat magatól, hanem karoczkáián kel fogni, és nagy laſſuſággal iárnak véle, ßoktattiák az iáráſra, és igazgattiák menetelit mind addiglan mîg meg erőſsődik, és ő magais el iárhat: Ez képpen (mint ha igy ßóllana az Wr) én kezemben fogtalak tégedet, és az puztának vtán iárni igazgattalak, hogy ſarutok ſem kopot el, ruhátok ſem auúlt meg, mind az negyuen eztendeiglenis: Az vtban ſem téuelyegtetek, mert fęnyes kőddel hordoztalak nappal, éytzaka penig tűzes ozloppal világoſitottam, hogy el látnátok menni. Sőt á mint az kis gyermeket őlben ßoktak hordozni, az képpen hordoztalak énis tégedet te Izrael háza.

Kegyes dayka auagy anya.

Deut. 8.

Exod. 13.

Eőleben hordozta Iſten az Sidokat.

Ez ió gond viſeléſről penig az Moyſes Prophétais ßól az Izrael népének, monduán: Mint az Sas fézket rak, az ő fiain v̂l, ki terjiezti az ő ßárnyait, fel veßi az ő fiaijt, viſeli azokat az ő ßárnyain: Vgy az Wr őnnőn maga hordozta őtet (Izraelt) és nem vólt ő vélle idegen nemzetſęgnek Iſtene. Meg kőßőneé ezt az Izrael népe? Nem tudá ſemmit benne meg kőßőnni, kiről igy ßól az Wr:

Deut. 32.

De nem eſmertek meg, hogy én gyogyitottam meg őket.

Mint ha mondaná: Noha minden nyomoruſágokban nékik óltalommal vóltam, az ő vétkőket fogyatkozáſokat az én igém által (kiről Dauidis ßól) minden nap oruoſoltam, de ők mint az okcalan állatok nem iſmerték meg az én kezemet, ez lőn az oka, hogy háladatlanokkâ lőnek hozzám. Innen miés meg tanúlhattiuk, hog az hálaadatlanſágnak és engedetlenſęgnek módgya egyébben nem áll, hanem hogy az Iſtennek kegyelmeſſęges irgalmaſságát nem akariák meg eſmerni az emberek, nem gondollyák meg hogy minden iót az Wr kezéből véznek. Ettől vagyon ezis, hogy ez moſtani világ az Iſtennek igeiéuel, az kereztiéni ßabadſággal, és az Iſtennek lelki és teſti aiandékiual gonoßúl él, és azt czak valami iátéknak tarttia, kiért bizony bűntetés nélkűl ſenki nem marad. Dehallyad mêg az Wrnak tőb ió tételid, mikor igy ßól:

Pſal. 107.

Halaadatlanſag honnan.

Embereknek kötelével vontam öket hozzám, ßeretetnek köteleiuel.

Mint ha igy ßóllaná: Noha ez hálaadatlan és vakmerő népet az ő érdemők ßerint el kellene veztenem, ez fęle rőst ßamárokat veresęggel sem indithattam gyorsaságokra, mind azon által ő vélek emberi mód ßérint bántam, oly ezközeket veték eleikbe, mellyekkel ők meg inditathatnának és vonattathatnának, ha az emberi okossággal akartak vólna élni. Mert tőruént adék eleikbe, mely az életnek ió módon való igazgatására ßép tűkőr vala, holot mind czak azon ßeretetet kéuánnya, (kinél győnyőrűsęgesb őruendetesb semmi nem lehet) és az térméßetnek tőruényéuel tellyessęggel eggyez. Sok ßép igéreteket ez mellé tőttem, mellyeckel az emberi elmének keménysęge meg lagyúlhatna, és az engedelmessęgnek kőuetésęre inditathatnék.

Kötele Istennek Sidokon mi volt

Touábba, mikoron az én népemnek az kőtelet nyakába vetettem vólna, azzal meg nehezitettem vólna, mindgyárást azonnal az ió ßánto embereknek ßokását kezdém kőuetni, kik az iármot ki veßik az ő ßánto őkrőknek nyakokból, tulaidon kezőckel, hogy az őkőrnek nyaka és válla fölöttéb meg ne nehezitessęk, és vgy ennek vtánna ételt adnak eleikben, mellyel tapláltassanak, és vyonnan erőt vegyenek: Ez képpen énis néha meg nyomorgottam, sokßor meg keßeritettem őket, de ezenközben megis vigaztaltam, kőnnyebbitettem, és bátoritottam, és mind testőket lelkőket, előßőr az puztában negyuen eztendeig, annak vtánna az igéretnek földén mind ez napiglan, keduesen és igazán gondgyokat viseltem. Ezek mind igy vóltanak atiámfia, kiről az ßent irásnak historiaij tanubizonságot teznek, és rőuideden mind az Isteni ió téteményeket Dauid eggyik Psalmusába bé foglallya.

Psal. 68.

Vőd eßedbe: Mert mostanis, nem kisseb ió gond viseléssel, kegyelmes ió tételeckel tartia magat az Vr Isten minden válaztot hűueihőz, és noha ő minket kőtélben tarthatná méltán, és ha ezzel sem akarnánk meg ßelédűlni, őrőkké testestől lelkestől igazán el vezthetne, mind azon által von magához az ő ßent igeiéuel, melyben minékűnk atiai akarattiát ielengeti, minden fęle édes igéretiuel ingerl, kinek igaz vóltát naponként való sok ió tételiuel serkengeti, és az mi testűnknek terméßetűnknek erőtelensęgét belső képpen ßent lelke által épiti, segiti ióra, hogy arra az mi elménckel figyelmezzűnk, kitől minket az testnek erőtelensęge el iezt és el rettent, kiről

Von Isten mostis.

1. Cor. 5.

az ßent

az ſzent Pál apoſtalis panaſzolkodik, monduán: Iólléhet én az én el- Rom 7.8.
mémmel ſzolgálok az Iſten tőruényének, de teſtemmel az bűnnek
tőruényének. Es hogy mégis ſemmi fogyátkozáſunk ne légyen,
Chriſtuſt ſzent fiát magát adta nekűnk, ki az ő érdőméuel hoza meg
azt mi nekűnk, mely mi nekűnk az tőruényben meg tartáſra lehetet-
len vala. Kiczoda azért az, az ki ez ió akaró Iſtennek kegyelmeſſę-
gének kőtelét nem iſmerné? és az ő édeſſęges és kedues ſzeretetinek
kőtelét meg vtálnáia? Es viſzont, ki mondaná méltatlanoknak azo-
kat az bűntetéſre, az kik mind ezeckel ióra fel nem indittathatnak?
Meg érdemlik bizony és megis bűntettetnek, kiről hallyad hog mõd:

Nem tér viſzſza Ægyptuſnak földébe. 1.

Mely igékben azt ielenti az Wr meg az Izrael házának, hogy
ſemmit ne bizzék bátor az Ægyptusbeliek ſegitſęgéhőz, mert az ha-
ſzontalan léſzen, bátor oda való futáſokat ne aránzák meg óltalma-
záſokra lenni, mert nem lehet. Es iſmet mond:

De az Aſſyriabeli király léſzen az ő Wrok. 2.

Az az, vagy akariák vagy nem, de az Aſſyriabeli népet wral-
niok kel, kik őket az rabſágra el viſzik. Oka ez:

Mert nem akartanak én hozzám meg térni. 3.

Kinek ió téteménit ſok ſzántalanſzor el vőtték. Ez igéket nemely
Bőlczek igyis magyarázzák: Mint ha igy ſzóllaná az Wr: Nem a-
dom őkőt immár az Ægyptusbeli király kezébe, honnét egyſzőr
meg ſzabadittottam, hanem az Æſſyriabeli király kezébe. Mond
harmadſzoris:

Es fegyuer ſzál az ő városira, és meg emézti
az ő zárijt.

Az az, erőſſęgit, mellyekhőz biznak vala az ellenſegnek fegy-
uere ellen. Kőuetkőzik hát, hogy az kiknek városok és ezeknek e-
rőſſęgi el veznek romlanak, nincz ott ſemmi menekődéſnek, óltal-
mazáſnak, ſzabadúlaſnak, ſemmi ielenſęge, az ellenſęgnek kegyet-
len fegyuere ellen. Mind ezek, kérdhetnéd, miért lőttek? Mond
arról: Es meg emézti őket az ő tanáczkozáſokért.

Mint ha mondaná: Azért léznek meg ezek, mert az ő tanáczo-
kat vegezéſőket az én ſzent igémnél fellyeb bőczűlik.

Az én népem meg általkodot az én tőllem

való el ſakadásban, nagy fel ſóual hiják őket, de ſenki nem indúl meg raita.

Okát mondgya ez igékben mégis az bűntetéſnek, hogy noha, tudnia illik, az Wr Iſten az ő ſent ſolgaĩ által hitton hitta az Izrael népét, az ő ſent neuének tizteletire, ſent paranczolattiának engedelmére, de ők meg keményedtenek, és hanyat homlok minden gonozſágra bátran gázoltanak, annakokáért el veznek. Mely igékből tanúllyunk miés moſtani emberek, hogy az ő ſent igeie által ſóló Iſtent halgaſſuk, hogy az ő óltalmazáſa alat czendez bátor életet viſelheſſünk, és végezetre az mi Wrunk Ieſus Chriſtuſſal az Ehgekben wralkodgyunk: Kinek adaſſęk, dűczőſęg, tizteſſęg, hatalmaſság, ſent Atiáual és ſent Lelkéuel, mind őrőckőn őrőcké, Am̃.

AZ MASODIKROL.

Prophetak ellen kik harſolotak.

Mikoron az Izrael népének az Prophéták az iőuendő és kőuetkőzendő bűntetéſekről prædikállanának, két ſęle terméſetű emberek vetik vala ellenőkben magokat: Eggyik ſęlék az hűuek és Iſtenſek valának, kikbenis illyen fogyatkozás találtatik vala, hogy az nagy bűntetéſnek ſęlelmének miatta ők is hűtetlenkődnek vala, mint ha ő tőlők is meg tagadta vólna Iſten az meg ſabadúláſnak módgyát és ỹdeiét. Más rendbeliek az hypocriták az képmutatók valának, kik az Iſtent kegyetlennek hamiſnak vádollyák vala, hogy mind iókat gonoſokat egyaránt veztené el. Mind ez két ſęléknek beſél ez ielen való ſent letzke, és arra tanittia meg az népet, hogy az Wr Iſten nem kegyetlen ſem hamis (merő ſentſęgő és igazſág) de hogy az engedetleneket vakmerőket meg bűnteti, tizti murattia azt, mert az igazſággal az hamiſság eggyűé ſoha nem ſęrhet: Mind azon által noha ezeket meg bűnteti, de az ő hűuein ſerelmes fiain vgyan kőnyőrűl azért, meg ſabadittia, és ő belőlők tulaidon ſaiát ſent népét épit vyonnan.

Azért ezennel meg hallod, hogy az Euangéliomnak őruendetes módgya ſerint, kezdi immár az Prophéta által az Wr Iſten az ő hűueit vigaztálni, bátoritani, és őruendeztetni. Mely igék az Iſteni igaz iſmeretre, és az mi ỹduőſſęgűnknek meg iſmeretireis nőmőſſen fognak ſolgálni, mikoron mind az Iſtennek igazſágát ſeműnk eleibe veti, mind penig az ő kegyelmeſſęgét, irgalmaſágát, kőnyőrűlő terméſetit ſeműnk eleibe veti. Ez vtólsó tanuſágnak pe-

nak penig két réße lehet: Előßőr, tanáczkozik magában és végez az Vr az ő hűueinek segitsęgőkre. Másodßor, ig éretet téßen az ő népének meg ßabaditása felől, de mind ezeket ier lássuk bőuebben. Igy ßól az Wr: Miképpen czelekődgyem te veled Ephraim? Miképpen adgyalak tégedet kézbe Izrael? Mit czelekődgyem veled? Vgy tegyeké veled mint Sodomáual? Vgy tegyeké veled mint Zeboimmal?

Ez igékben az Wr magában magáual tanáczkozik, mely igéket nem vgy kel vennűnk, mint ha ő benne valami ketsęges bizontalan gondolatok vólnának, mert miért hogy tellyessęggel ßentsęg, és őrőcké való igazság, ióság, bőlczesęg, azért semmi bizontalan indulatok ő benne ngm találtatnak, ninczen ő előtte semmi tudatlan, semmit ollyat nem végez, hogy valamit az vtán azban meg bánná. De emberi mód ßerint ßól itt az Wr Isten, hogy eßűnkbe vegyűk és meg ércűk, hogy ő az ő itéletiben nem vakmerő sem hirtelenkődik, de igazán eßessen czelekőßik mindent, az őueihőz tartozó kegyelmessęgről el nem feletkőzik, noha az engedetleneket meg gyogyúlhatatlanokat rettenetessen bűnteti. *Magaual tanaczkozik Istè.* *Isten nem hirtelenkődik.*

Vőd eßedbe annakokáért leg előßőr ezekből ez igékből, hogy az Vr Isten az ő igazságát tanáczba hija, és azok ellen, kik őtet az ő méltán való bűntetésęben kegyetlennek és maga gondolatlannak itélik vala, végez és meg ielenti mit érdemlenének, ha érdőmők ßerint akarná vélek czelekődni. Mint ha igy ßóllaná azokáért az Vr: Mit kel mielnem? Mit kel tű veletek énnekem czelekődnem? Mert ha az tű érdőmetek ßerint bánom veletek, és ha az én igazságom ßerint pőrlődőm tű veletek, nem fogságot, nem ßámkivetést, nem éhsęget, ßűksęget, de tellyessęggel ki irtást, veßedelmet érdemletek, és hogy kénkőues tűzes esőuel az Eghből agyon verettessetek, mint régenten Sodoma, Zeboim, és tőb határos várasok, mert tűés azon vétekben gonozságokban fáradtok, enniuel gonoßab az tű állapatotok, hogy az én pœnitentiára ingerlő hoßßu várásommal, késedelmemmel, enni vdőtől foguán gonoßúl éltetek, semmi intésemmel ióra nem lagyúltatok. Hasonloképpen ßól az Ezechiel prophéta általis, az Sodomabeliekhőz hasonlituán őket, sőt az gonozságban még azoknális fellyeb valóknak mondgya őket, Miképpen Christus Vrunkis az Euangeliomban Sodomának és Gomorranak *Ezech. 16.* *Matth. 10. 11.*

 állapattiát

állapattiát, az vtólso ítélet napián tűrhetőbbnek mondgya azok állapattiánál, az kik az Istennek szent igeiét meg vetik, nem szeretik, és ióra az által nem indúlnak.

Ebből kiki tannúllya ezt: Nem czak arra kel nézni, mit most tan szenued, de mit érdőmel szenuedni. Mert ez illyen gondolat az emberben békeséggel valo tűrést és vigaztalástis nemz. Mert ha az bűnt meg tekénted, azonnal esedbe vehered, hogy az őrőcké való kárhozatra és győtrelemre méltó vagy. Iuté esedben amaz igé, melyet az Isten Adámnak monda: Valamely nap ébel az meg tiltot fa gyűmőlczében, halálnak halaláual halz? De éuék, azért őrőcké való halált érdemle. Emlekőzelé amaz tőruénynek mondásárólis: Átkozot minden, az ki bé nem tellyesíti az tőruénnek igeiét, hogy azt czelekődgye? De bé nem tellyesítheted, azért átkozot vagy. El feletőttedé S. Pálnak amaz mondását, hogy egy ember által iőt bé az bűn ez világra, és az bűn által az halál?

Mit erdemlenel szenuedni.

Gen. 2.

Deut. 27.

Rom. 5.

Gergely Doctor az pokolrol.

Ezeket arról hozám elő, hogy érczűk meg mit érdemlűnk mi magunktól, tudni illik, őrőcké való pokolbeli főtét tűzét, mely pokolbeli tűzről az szent Gergely Doctor igy ir: Az pokolban melegithetetlen hidegis lészen, meg hűősíthetetlen héwségis lészen. Es másut azt mondgya, hogy noha az tűz világosság nélkűl nem lehet, de az pokolban oly tűz lészen, ki főtét lészen, és czak annira tart világot, az meniben az kárhoztattak egymásnak nagyob győtrelmére kénnyokat láthassák. De én mit mondhatok erről nagyobbat, Christus őrőcké való tűznek neuezi. Ezt érdemlyűk azért mi magunktól, magunkra nézue. Tahát ki meri az Istent kegyetlennek és méltatlan haragunak ítélni, holot méltán el vezthetne minket, őrőcké való bűntetés helyet, vdeig való nyomoruságokat háboruságokat boczát reánk.

Az pokolbeli tűznek minemű az ő világossága.

Mit panaszolkodunk czéuegűk ellene, midőn auagy betegséggel, szűkséggel, vldőzéssel, auagy egyéb kereztekkel, az mi iauunkra meg látogat ő felsége, kik az helyet, az mint meg mondám, az őrőcké való halálra vólnánk méltók. Kérlek iussón esedbe atiámfia, szent Pálnak amaz mondása, midőn akar mi féle nyomoruság esik raitad, mikor bűntettetűnk, az Wrtól tanitatunk, hogy ez világgal el ne kárhoztassunk. Szent Ieremias Prophéta eggyűt kőserues énekében igy szól: Az Wrnak kegyelmessége, hogy tellyességgel meg nem emésztettűnk, mert nem fogyatkoztak el az ő irgalmasságij. Szép és drága mondás ez, mert az mint meg hallád, ha az ő kegyelmessége re irgalmasságára nem néznc, mit érdemlenél te, Sodomához,

2. Cor. 11.

Thren 3.

Nemerdemünk szerint czelekődik velünk.

Zebo-

Zeboimhoz hasonlittia, de imé mit czelekőßik: Nem czelekődik mi velűnk az mi bűneink ßerint, sem fizet mi nekűnk az mi hamissá-gink ßerint, mert irgalmas és kegyelmes az Wr, tűrő és nagy ió té-uő. Az mint ittis ßól: Psal. 103.

Meg eset én bennem az én ßűuem, és egye-temben meg ßántam v̊gyekőzetimet.

Az kegyes és ió atiának gyermekihőz való ió akarattiát ielenti az Wr, hogy őis ollyan ió indúlattal vagyon az ő népéhőz, sőt na-gyobbal mint az ió atia, mert ha az atia anya el feletkőzhetnékis gyermekéről, azt mondgya, hogy ő soha el nem feletkőzik hűueiről. Mint ha igy ßóllaná azért ez igékben: Tű veletek én nékem vgy kellene bánnom, mint az Sodomáual, hogy az tű hűtetlensęgtőkért tellyesęggel el veztenélek, de ha gondolkodom az meg bűntetéstők-ről, és immár kezemet fel húzuán tartom, meg eset az én ßű-uem én bennem, minden belső réßeim meg indúltanak ben-nem (emberi mód ßerint ßól) ßánlak meg bűntetni benneteket, si-ratlak tűteket. Edes atia Isten.

Az ő nagy ßerelméhőz képest az felsęges bőlcz Isten, mellyel vagyon az ő hűueihőz, az ió atiának anyának gyermekéhőz való indúlattiát tulaidonittia magának, mely atia anya noha egy felől meg veßßőzi sanyargattia gyermekét, de más felől ismet meg sirattia: Ez képpen az Wris, ha meg veßőz meg sanyargat, bizonyára ismet sirat bennűnk, kőnyőrűl mi raitunk, nem czelekőßik haragiának busulása ßerint velűnk, nem érdeműnk ßerint fizet mi nekűnk, meg emlekőzik kegyelmessęgéről, meg mértékli haragiát, nem tér (azt mondgya) Ephraimnak el veztésęre, az az, noha fogságba vitetik, de meg elégőßik azzal az bűntetéssel, nem sanyargattia tőbbel, tel-lyessęggel ki nem irttia, megis tart benne, mely maradékából oz-tán magának tulaydon őrőksęget ßőrőz.

Touábba, noha ez igék ßép és igaz igéretek, kiknek czak magá-banis hűnni kellene, de mégis akaruán az ió Isten az emberek gyar-ló elmeiének keduezni, meg bizonittia, hogy igaz léßen az, az mit ő fogad fogadot, és béis tellyesiti. Mert atiámfia, noha az Wr Isten igaz minden dolgaiban, igéretiben, de mégis az emberi romlot el-me gyakorta kételkődik az ő segitsęgében, mely fogyatkozás meg tetzik az S. Dauidbanis, kinek az Vr Isten noha ßent és ßép igéreteket tőt vala, mind lelki és testi iók felől, de mégis hól bűnétől, hól Isten haragiától, busong, retteg és fęl. Mint mikor azt mondgya, rette- Dauidis erőtelen ember volt. Psal 65.

Iob. 17. netes dolgokat ßóllaz mi nekünk mi v̂duóſſęgünknek Iſtene az te igazſágodban. S. Iobis kőſeruеſſen ſiruán ezképpen panaßolkodik: Az ſijrt én atiámnak neuezem, az fęrgeket én anyámnak és nénémnek. Hól lehet tahát az én reménſęgemnek helye auagy az én reménſęgemet kiczoda láthattia meg? Előßőr azért az bőlcz Iſten ezzel bizonittia az ő igéretinek igazſágát:

Iſten miuel bizonittia igereti igazſagat.

Mert Iſten vagyok én és nem ember.

Külömbſęget téßen maga kőzőt, és az emberek elmeie kőzőt, hogy ezképpen az mi téuelygélünkben ozlop légyen, ki mi bennünk igen gyakor, valamenißőr az Iſten igéretit hűttel kellene vennünk. Az ember rakua rettenetes keményſęggel, Iſten és felebaráttia ellen való negedſęggel, nem túd ßánni, nem túd kőnyőrülni, vgy annira, hogy bőlczen czelekődte vólt az ßent Dauid király, hogy nem akart ellenſęge által meg bűntetni, mert nincz igazſág és irgalmaſſág teremtet állatban, vgy hogy minden ember hazug, czak az Iſten igaz.

1. Sam. 24.

De az Felſęges Iſten nem illyen, terméßet ßerint kegyélmeſſęg és irgaſmaſſag ő. Miképpen erről az Eſaias általis igéretet téßen, monduán: Ne fely, mert én te fęléd vagyok, meg ne rettegy, mert én vagyok az te Iſtened, ki téged meg erőſsitelek annak fölötte meg épitelek, és az én igazſágomnak iób kariáual támogatlak tégedet. Iſmeg Moyſeſnek ezt kiálttia ő neuének lenni, Wr, Wr, Iſten, kegyelmes, ió téuő, késedelmes, véghetetlen ióſágú, ezer izig ió téuő, meg engeduén az hamiſságot: Mert Iſten ő nem ember: Az ember azért bűntet azért ſanyárgat hogy el veßeſſen, az Iſten penig azért, hogy meg tériczen v̂duőziczen: ez minekünk minden kéſęrtetinkben nagy vigaztalás és őrőm.

Iſten neuei.

Iſtennek es embernek ſanyargataſa kőzőt valo külömbſeg.

Mert valamenijßőr az Wr Iſtent el feletkőzetnek lenni rólunk az mi okoſságunk dictállya, iuſſon mindiáráſt eßünkbe, hogy Iſten ő és nem ember, és hogy rólunk el nem feletkőzhetik. Vádolé tégedet az te bűnőd miat az te lelki iſmereted? Iezté tégedet az Iſtennek rettenetes haragia, kémény itéleti, az te gonozſágod ellen? Igen is iezt. Ne fęly, Iuſſon eßedbe, hogy nem valami kegyetlen kemény haragos emberrel vagyon dolgod, de egy igen kegyelmes, ſokáig tűrő, irgalmas, emberek ßerető Iſtennel vagyon dolgod, és mondgyad az ßent Ambrus Doctorral eggyűt, ki az őtet halála oráián ſirató barátinak igy ßólla: Nem vgy viſeltem életemet, hogy még

Szent ambrus ßol.

többet ßégyenleném kőzőttetek élnem, de meg halni sem ſélek, mert igen ió Wrunk vagyon.

Auagy atiámfia talám ezt mondod magadban: Mert én réßeges ember vagyok, torkos, tobzódó, mint egy Holofernes, parázna vagyok mint egy Iuda és Antiochus, mely vétkekért az Wr Iſten à mint hogy ezeket igen meg bűntette el veztette, énnékem sem fog keduezni el vezt és meg bűntet. Az mit czelekődtél nem ió czelekődted, de ha immár meg czelekődted, ne czeleked ez után. Ne iedgy meg bűnődtől, ne ſély, mert ha fölőttéb félz, kétſégbe eſel, mint egy Cain, Iudas, Saul, Spira Ferenz, emlekőzzél meg arról, hogy Nóè Patriarchais réßeges tobzódó volt, Loth patriarcha azonképpen, még penig kettőztete az vétket, mert tulaidon leánnjual paráználkodot, S. Dauid király egyßőr s mind gyilkos és parázna volt, Szent Péter hűtelenſégbe eſet, de az vétket meg tekéntuén magokban, az ő vtokból viſſza téruén, ſiráſſal, pœnitentia tartáſſal, békéllettenek meg az irgalmas Iſtennel. Az Iſten sem kéuánt egyebet tőlők, czak ſiráſt pœnitentia tartáſt, és benne való igaz hűtet reménſéget. Elek én Iſten (azt mondgya Ezechiel Prophéta által) nem akarom, nem kéuánom, az bűnős embernek veßedelmét, de hogy meg térien és ellyen.

Bűntől ne fely.

Xpiáni Lel.
1 Sam 19.
Daniel.
2 Reg 12
Rom Mat 26

Ha az mi ßemünk gonoz, mind azon által ió ő, irgalmas kegyelmes az meg térőkhőz. Azért veztenek el amazok, hogy az bűnben meg hóltanak, de emezek azért nyertenek kegyelmet, hogy az bűnnek meg hóltanak, igazán mondgya S. Dauid az Wr felől: Bizony ió az Izraelnek Wra Iſtene azoknak, az kik tizta ßűuűek, Chriſtuſis azt mondgya: Senki nem ió hanem czak az Iſten.

En édes atiámfia, ha az Wr Iſten illyen kegyelmes az mi bűnünknek meg boczátáſában, ier miés kőueſsük az ő példáiát, legyünk irgalmaſok az mi felebarátinkhoz, miképpen az mi menyei ßent atiánkis irgalmas. Ne tarczunk hoßßu haragot, az Nap az mi haragunkon el ne enyéßék: Fogadgyuk meg az Chriſtus intéſét, ki igy ßól: Sereſſétek ellenſégtőket, áldgyátok az kik tűreket átkoznak, iól tegyetek azockal az kik tűreket gyűlőlnek, és imádkozzatok azokért, az kik tűreket háborgatnak kergetnek, hogy legyetek az tű menyei Atiátoknak fiai, ki az Napot fel támazttia mind gonoßokra mind az iókra, és eſőt ád, mind az igazoknak mind az hamiſſaknak.

Miés irgalmaſok legyünk.

Matt. 5

Elég vigaztaláſt hallál vgyan, mellyel vigaztalhatod magadat, mind az bűn és mind az Iſtennek haragos ítéleti ellen. De mégis nem ßűnik meg az Wr Iſten vigaztalni az ő népet és

mindnyáiunkat, hogy nyomoruságunkban az kétsęgben esęstől meg óltalmazzon minket, monduán:

Szent te közötted, és nem megyek bé (haraggal) az városba.

Szentnek neuezi magát az Wr az Izrael közöt, nézuén az ő attiockal tőt kötésęt. Es ez értelme ez igéknek: Vgyan azon Isten vagyok én, ki az te atiáddál Izraellel frigyet vetettem, melybē tű hozzátok magamat tellyessęggel köteleztem, hogy te néked tutorod óltalmazód léßek, tahát bé tellyesitem igéretemet, és nem megyek az várostokba ellensęgnek módgya és kegyetlenkődése ßerint, mint azok ßoktanak czelekődni, az kik az várost erőuel hatalommal meg veßik, és haraggal öldöklésekkel meg tűzesűluén tűzzel vassal mindent rontnak veztnek: Nem ezt miuelem én, de az én kegyelmemről irgalmasságomról meg emlekőzuén, őruendetes meg vyulást épitést igérek tű néktek.

Gen. 17. Leu. 26.

Dragalatos tanusag ez.

Kikre neznek Isten igereti.

Ezekből eßedbe veheted kereztién ember azt, hogy az Wr Istennek kegyelmes igéreti és fogadasi közönsęgessen minden emberekre néznek, de czak az ő fiában az Iesus Christusban hűuő emberek azokat el véßik, mint ßintén hogy az fenyegetések és bűntetések az Istenteleneket, vißßa fordúltakat, és hűtetleneket illeti. Valakik annakokáért az Iesus Christusnak hűueinek igazán vallyák magokat, és az Isten frigyében való ßőuetsęgnek háza népének itélik és érzik magokat, innen vegyenek vigaztalást magoknak, az Isten és az ő igéreti felől semmit ne kételkődgyenek. Mert nem az végre ßenuedet az Christus, hogy valakik az ő iuhait ő kezéből ki ragadgyák, nemis lehet semmi oly, ki minket az Istennek ßeretetitől el ßakazthasson. Vagyoné erről bizonságunk? Vagyon, Christus az ßent Ianos által azt mondgya: Az én iuhaim az én ßómat halgattiák, énis ismerem azokat, és engemet kőuetnek. Szent Pál apostal ismet az mondgya: En bizonnyal el hűttem, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem feiedelemsęgek, sem hatalmasságok, sem ielen valók, sem kőuetkőzendők, sem magasság, sem mélysęg, és semmi egyéb teremtet állat, el nem ßakazthat minket az Istennek ßerelmétől, mely vagyon az mi Wrunk Iesus Christusban.

Ioan. 10. Rom. 8.

Nő immár prædikatiónknak második réßének vtólsó réße kőuetkőzik, melyben az fel épitésről és meg tartásról téßen az Wr igéretet, az ő maradék népének az Izraelnek, és minekűnk mindnyáian

nyáían hűueknek. Níluán ßól penig arról, és meg mondgya mínemű móddal léßen:

Az Wr vtán iárnak,

Az az, az Iſtent kezdik iſmerni életők vezérének és óltalmazóiának lenni.

Es ordit mint az Orozlány, ordit (mondom) azkoron rettegnek az Napnyugatra lakóij.

Es nem czak ezek az népek iednek meg tőlle, de az Ægyptus és az Aſſyriabelíekis, kik noha moſtan mindeneknek fęlelmők, de ők is ezek miat, az verebek és galambok módgya ßerint, rezketnek. Ezt czelekőßi az Vr az ő híueiuel, hogy az kik ennek előtte az ő nyakokon ßántottanak, vißont ők kezdenek ezeknek nyakán ßántani, fęltőkben ſemmit nem czelekődhetnek ellenők, vgy meg rémítetnek. Miképpen példá erről az Iákób, ki az Sichemnek határin el menuén, vgy meg óltal maztaték Iſtentől, hogy az váraſok azt az öldőkléſt, mellyet az ő fiaij Leui es Simeon czelekődének, ſenki meg nem mere torlani ő raita. *Hűuek ellenſeg nyakan úlnek.* *Gen. 35.*

Es lakozóckâ teßem őket az ő házokban,

Azt mondgya az Wr Iſten.

Tudnia illik, azkor, midőn vijonnan meg térnek, és orßágokot épiteni kezdik. Az Vr Iſten mondgya penig ezt, az kinek ßauának hűnni kel, és bőczűletes méltóſágban helyén kel maradni. Ezek bé tellyeſedni kezdettenek az Cyrus feiedelemnek v̂deiében, mikorban az Sidó népnek nagy réße az Babylloniabeli és az Aſſyriabeli fogſágból meg téruén földőkbe, mind városokat és mind templomokat kezdék épiteni. Mert azkoron őket (mint Eſeiaſis meg iőuendűlte vala ezt) az kőzben vettetetet puzta által czudálatoſſan ki hozá, ellenők álla az ő ellenſęgőknekis, kik ő nekiek az épitésben akadályok valának, és bátorſágos lakáſt ő nekiek engede. *Sidok mikor ßallotak haza.* *Eſd. 1.* *Eſa. 4.* *Ezech. 4. 8.*

De ez igéket nem czak teſti ßabadſágra kel értenűnk, mert valóban az Chriſtusban tellyeſedtenek ezek bé, ki (miképpen ßent Ianos iria) az Iſtennek ide és tétouâ ozlot fiait egybe gyűité eggyűué hozá, és az Sidók és pogányok kőzzűl egy akolt ßőrze. Mert ez lőn amaz ió páztor, ki előttők méne az ő iuhainak, és ki az Euangeliomnak kiáltáſa által az ő ellenſęgét el rettenté, és azoknak kedvők ellen *Nehem. 4. 5.* *Lelki ertelme, Sidok haza ßallaſanak.*

uök ellen az ő hűueinek helt ſőrze ez földen, és az ő anyaſzentegyházának kőfala léſzen mind világ végezetig, és vgyan ezen Chriſtus Ieſus az Eghekben bizonyos házat ſőrzőt, honnan el iő az kődőkben, és minden ő benne hűuőket magáual eggyűt fel viſzen.

Nemely Bőlczek ez vtólſó igéket ezképpen magyarázzák, hogy az Ephraim és az egéz Izrael háza el ozlattatuán az pogányok kőzőt, ott kezdik kőuetni az Wrat, az Wrat mondom, és nem az Báluányokat, az Meſsiaſnak orſzágát váruán, az pogányockal eggyűt, az Wr penig mint az orozlány erőſſen kiált, és az ő őruendetes ſzauáual ez egéz világot meg czenditi, hogy fűlőket fel emellyék, és az kőuetkőzendő dolgokat hallyák: Ordít az Iſten leg előſőr az prophéták által az Izraelnek földében azoknak, az kik el vezették az Izraelnek házából: ordit az Apoſtalok általis, kik az Sidóſzágból meg tértek, mely ordítás hallatik az eggyik tengertől az máſzik tengerig, ez egez világnak minden réſzeire. Mert Sionból mégyen ki az tőrueny, és az Wrnak igeie Ieruſalemből. Az Wr Sionból ordit, és Ieruſalemből adgya ki az ő ſzauát.

Ordit Iſten.

Mely mondáſok mind az Chriſtus el iőueteliről értik még az Sidókis, de az ő ſzűuők homályoſſága miat nem valóſágoſnak érthetik, hanem mint hogy régenten iőuendőltenek erről az Prophétak, ők is mind czak iőuendőléſről tarttiák ezeket, noha niluán vagyon hogy ſok ezekben igazán bé tellyeſedet, kiben ez fő dolog, hogy az ő Wrok Iſtenők nem czak az Sidóſágban immár eſmeretes, de ez világnak minden ſzegeletiben, tengertől tengerig.

Mert az pogányok is, előſőr az Ægyptusbeliek, az Iſteni igaz iſmeretre ſietnek, hűznek az Euangeliomnak, és mint az madarak futnak az kiáltáſra, mely Sionból ſzármazik, engednek az Euangeliomnak egygyűſzeggel, tiztaſággal, miképpen az Galambok. Haſonlatosképpen elő rőpűlnek, Napkeletről az Aſsyriabelieknek minden orſzágokból, és meg nyugottattia őket az Wr az ő házokban, hogy nem léſzen ſzűkſzęges ſzemély ſzerint Ieruſalembe futniok, de ez egéz világon házok léſzen az hűueknek, minden helyeken imádhattiák az Iſtent, lélekben és igazſágban: Igyis magyarázzák nemellyek: Immár el végezuén tanitáſunkat, mondgyuk el ez imádáſágot:

Imád-

Imádſág.

SOk ió tételeckel teſtieckel és lelkieckel mi hozzánk vagy, Felſęges Wr Iſten, minden érdemünk és iócselekődetünk kűuől, de mégis hálaadatlanok vagyunk az el vőt iókért, maga tudgyuk, hogy az hálaadatlanſágért meg bűntetz minden embert: mind azon által kőnyőrgünk te ſent Felſęgednek, adgyad mi nekünk az te ſent lelkedet, ki ſerkenczen fel minket, az el vőt iókért való hálaadáſra, és te néked való engedelemre. Tarcz meg azért minket te házadat, hogy az pokolnak minden ereie nekünk ne árthaſſon, legyen mi fundamentom kőuünk ſegelet kőuünk az te ſent fiad az Wr Ieſus Chriſtus, és ne is iſmerheſſünk több fondamentomot ez kűuől, ő tőle mind az őrők életig le ſakadgyunk el. Mert tied az orſág, és az dőczőſſęg, mind őrőckőn őrőcké, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK XII. réſzének Prædikátiók ſerint való magyarázattia.

KŐrnyűl vőt engemet az Ephraim hazugſággal, és az Izrael háza czalárdſággal, az Iuda penig mêg vralkodik az Iſtennel, és az Szenteckel az hűſęgben meg maradot mêg.

2. Széllel tapláltatik az Ephraim, és az Napkeleti ſáraztó ſelet kőueti, naponként az hazugſágot és az puztaſágot ſokaſittia; frigyet ſőrőz az Aſſyriabeli feiedelemmel, és olayt kűld Ægyptusba.

3. Pőri vagyon az Wrnak Iudáual, hogy meg látogaſſa oſtoráual az Iákóbnak házát, az ő vtaij ſerint, az ő czelekődetij ſerint meg fizet néki.

4. Az anya mehében meg ragadá Iákób az ő Bátiának

tiának talpát, és az ő ereiével küzdék az Istennel.

5 Es küzdék az Angyallal, s-meg győze, sirá és könyörge néki, Bethelben találá meg (Isten) ötet, és ott szólla ő véle.

6. Es Seregeknek Wra Istene, Wr Istē az ő neue.

7. Teis téry meg az te Istenedhöz, örüzd meg az irgalmasságot és az itéletet, és mindenkoron az te Istenedbe vessed reménségedet.

8. Chanaan nemzet ez, kezében vagyon az hamis mérték, szereti az ragadozást.

9. Es ezt mondgya az Ephraim, meg gazdagúltam, gazdagságot szörzöttem magamnak, semmi keresetemben énnékem nem találnak álnokságot, mert nagy bün vólna az.

10. Maga én vagyok az te Wrad Istened, Ægyptusnak földétöl fogua, (de) sátorokban lakóuâ tézlek (ismeg) tégedet, mint amaz gyüleközetnek ődeién.

11. Es szóllottam néktek az Prophéták által, én magam sok látásokat ielentettem nékik, és az Prophéták által példázó dolgokat mutogattam.

12. Vallyon s-vagyoné Gileadban hamiság? bizony hazugság vagyon; Gilgalban ökrökkel áldoz tanak, óltárokis oly igen sok, mint az szántó föld barázdáin az rakások.

13. Es Syriának földére budosot Iákób, és ott szolgált Izrael az ő feleségeért, és juhot örzöt feleségeért.

14. Es az

14. Es az ő Prophétáia által fel hozta az Wr az Izraelt Ægyptusból, és az ő Prophétáia által ſábaditotta meg.

15. Ingerlette Ephraim az Iſtent az ő magas báluányozó helyein, de meg lakol az ő Iſtentelenſégéről, és az Wra meg adgya néki az ő gyalázatiát.

Ez Igéknek rőuid értelme.

NEm bűnik meg az Vr Iſten az intéſtől és feddéſtől, látuán az embereknek hűtetlenſégőket, és az bűnben naponként előb előb valo meneteleket, mint ezt régentenis az Izrael népéuel meg czelekőtte, mert ő láttia az bűnt mit érdemel, tudni illik, őrőcke való veſzedelmet, és azért akarná, hogy minden emberek az bűntől, vgy mint veſzedelmes dologtól, óltalmaznák és őriznék magokat. Mert ő ſent Felſégeis, miért hogy ſent és igaz Iſten, bűnnel hamiſſággal őzue nem ſzerhet, ezt nem keduelheti, el ſem ſenduelheti bűntetés nélkűl, azért inti eggyűt az embereket, monduán: Szentek legyetek, mert én ſent vagyok.

Nagy vakſág és őrdőgi méreg vólt régentenis az Izrael népében, kiknek az Wr Iſten maga izent és prædikállot, mit kellene el táuoztatniok, mit kellene kőuetniők, de miképpen az vakok még az dél ſinben ſem tudnak el iárni: Igy az Sidókis oly vakmerők valának, hogy ſemmiképpen ióra nem fordulhatának, kiért az Felſéges Iſtenis retteneteſſen meg bűnteté és el vezté őket. Moſtanis ez világ noha azon Iſten igeiét hallya prædikáltatni, mely régentenis prædikáltatik vala az engedetleneknek, ki rakua intéſſel és fenitéckel, de keueſet fog raita, az Iſten igeiének magua igen ſámos az ki iő főldben eſik, és gyűmőlczőt teremtene békeſzéges tűrés által, ki miat ſzlő hogy ez világi emberek mind teſtőkben lelkőkben meg bűntettetnek, mint egy Antiochus, Herodes, ſőt ez egéz Sidóſág. De láſſuk bőuebben tanuſágunkat ez meg hallot letzkénkből, melyből minekűnk két rendbéli tanuſágunk léſzen: Lucæ 8.

1. *Szollok mégis az Izrael nepenek nagy bűneiről, mellyeket czak azertis meg kel vala vtalniok, mert rut es vndok neuezeteckel neuezetnek: de vakok leuen nem hadgyak el, ketſeg nelkűl meg bűntettetnek. Ezen tanuſagban iſmet ſzollok, az igaz es őrőcke való Iſtenről, hi*

tól, ki int az pœnitentiara, es annak io gyúmólczenek teremte-sere.

Ezekből egyne hanytanusagokat rendelhetz.

II. *Szollok neuezet ßerint nemely bűneijről az nepnek, noha az Isten io tetemeni raitok, hogy inkab őket maga ßeretetire indithassa. Meg mondom vegezetre aztis, mit hoz ő nekiek az ő Istentelensegők baluanyozasok, tudni illik, nem iot, nem ßabadsagot, űduőſſeget, de ßamki veteſt, halalt, es veßedelmet.*

Erről Isten velem leuen ßoluan, Isteni aldomassal el mehetnek az hűuek.

AZ ELSŏRŏL.

Ierem. 1.

AZt igéré az Vr Isten Ieremias prophétának, hogy őtet erős vârasâ, és vas ozloppâ, értz bástiáuâ téßen mind az egéz földön, az Iuda királij ellen, az ő feiedelmi ellen, és az ő Papiaij ellen, és az föld népeij ellen. Mely mondásban igéretet téßen az Wr Isten ő neki, hogy ßábadon minden fęlelem nélkűl hirdetheti prædikálhattia az ő ßent igeiét, mert (az mint ez vtán mondgya) meg nem győznek tégedet, mert te veled vagyok én. Es holot arrólis tanubizonságot téßen az Wr, hogy az tanitónak bátornak és álhatatosnak kel lenni, az igaz mondásban, az Isten igeiének hirdetésęben, mely álhatatosságot nem czak Ieremias prophétában, de ez mi Oseas prophétánkbanis igazán meg lenni látunk, kit noha meg hallánk ez v̄deiglen, mely nagy bátorsággal minden rezketés nélkűl prædikállotta kiáltotta az Istennek mind atiai ió vóltát, mind penig az bűn ellen rettenetes kemény és haragos itéletit, Királyok, Papok, kőzőnsęges népek előt, de imé meg nem ßűnik még, sőt mind halálig inti, feddi, rettenti, az engedetleneket, az Istennek haragiáual és bűntetésęuel, miképpen az Wrnak keppében mostanis igy kezdi el tanitását, monduán:

Kőrnyűl vőt engemet hazugsággal az Ephraim, és az Izrael háza czalárdsággal.

Czuda ßóllásnak módgya ez, melyről imé bőuebben ßóllok. Kőrnyűl vételnek igéckel ßól az Wr, mellyeket az Sidók, és miés Magyarok, sőt akar mely nemzetis ezen iegyzésben gyakorta az ellensęgről érti, ki ha várat, auagy váraſt, auagy egyéb erőſſęget meg ßálland, és kőnnyebben hozza akar iutni, az benne valókat ki v̄zni, és az vártól meg foztani v̄gyekőzik, tahát azt kőrős kőrnyűl fogiák és azképpen hartzol és viu: Azonképpen az kőrnyűl vételt magának

magának tulaidonittia az Wr, hogy őtet az ő népe Izrael nem kűlőmben mint egy nagy roppant ſereggel környűl fogta, környűl vőtte hazugſággal és czalárdſággal (mely két véteknek neuezeti alat, az tőb vétkeketis bé foglallya, és meg mondgya mely iámborok vóltanak) mint ha az Iſten ellen vínának, és őtet az ő orſágából ki akarnák vetni.

Szól itt azokról, az kik tettetik vala magokat az igaz Iſteni tizteletnek és hűtnek kőuetőinek lenni, Iſten népének akarnak vala láttatni, dűczekődnek vala az kőuetſéggel, környűlmetélkődéſſel, maga czak haſontalanúl, az Iſten tőruénye ellen gonoſűl vétkeznek vala, hamis Iſteni tizteleteket kőuetuén, az igaz Iſten helyet idegen Iſteneket ſeretnek vala: Ezért neuezi őket az Iſten hazugoknak, és hogy álnokúl czelekődtenek ő vélle.

Ez az meg feddés az moſtani vilagotis illeti, mert noha ſokan az emberek kőzzűl az Chriſtuſra meg kereztelkődtenek, az Chriſtusban való hűttel és az igaz Iſteni tiztelettel dűczekődnek: de maga azért az part vtő Barátoknak vduarokban heuernek, Chriſtus kűvűl más kőzben iárót kereſnek, ſűkſégőknek vdeién az Szenteknek érdőmétől folyamnak, ſőt magok érdőmébeis biznak, és tőb ſántalan hűtnek formáit ki kouaczoltanak, mellyek az kereztieni hűtnek tőruényeuel tellyeſséggel ellenkőznek.

Ezekis hazugſággal, az igaz hűtnek ſép ſine alat, vőtték és veſik környűl az Wr Iſtent. Nem elég ezeknek ſegitſégőkre az egy Iſten, az ki czak lélekben és igazſágban akar tiztelteini, azért kereſnek magoknak más vduőzitő ezkőzőket és okokat. Száyal való tiztelettet czak az Iſten nem ſeret, mert ő nem czak kűlső czelekődetinket, de ſűuűnket, gondolatunkatis nézi, kűlső ſentſégeknek tetteteſſégéuel ne tiztellyűk vgy az Iſtent, hogy mind az által belől vndokok legyűnk, mert nem czalattathatik az meg kűlső ió czelekődetekkel, az ki az ſűueket és veſéket viſgállya. Nem czak ezekről ſóllok, de azokrólis, az kik bátor mi ſélénk legyenek, de ha czak ió és ſép ſint mutatnak, maga belső képpen latrok, azokis hazugſággal veſik környűl az Iſtent.

Ioan. 4.

Eſa: 29. Pſal. 7.

De láſſad az Wrnak bőlcz czelekődetit, hogy az Izrael házának gonozſága niluábban legyen, és iobban ki teſſek, és pirongátáſra méltobbak legyenek, az ő atiokfiait az Iuda házát, ki czak két nemzetből áll vala, hoza elő nekiek, hogy azokat kellet vólna ő nekiek kőuetniők, holot atiafiakis valának, és egyaránt vőtték az Iſtennek tőruényét, és az meg igértetet vduezitőtis az Iuda házából várnák, Igy ſóluán rólok;

Az Iuda penig mêg vralkodik az Iſtennel, és az Szenteckel az hûſęgben meg maradot.

Iuda felől két dolgot mond Iſten.

Két dolgot mond Juda felől: Először, hogy az Iſtennel wralkodnak, mert orſágok vala ő nekiek, hogy az Dauidnak házában az Iſten őrőcké meg marad, melyből kel vala az Meſsiaſnak el iőni, mêg az templom, Papſág, és az Iſtentől rendeltetet tiztelet helyén
2. Reg. 13. vala, mellyet az Abias feiedelem régenten Ieroboamnak és az Izraelitáknak ſőmőkre vete. Másod dologról igy ſól Iuda főlől, hog az Szenteckel hûſęgben maradnak.

Noha ez igéket nemellyek az Iſtenre értik, mely Iſten ſentſęgnek auagy leg ſentebnek, és Izrael ſentének mondatik: De nem bűn ezeket értenűnk ſóllani az emberekről, ezképpen: Níluán vagyon ez, hogy az Sidók az Ezechias király birodalma alat mind Iſtennek és mind az embereknek hűeknek találtatának, mert az ſent Atiáknak nyomdokitis ſorgalmatoſſan kőuették, és az Szenteckel, az az, az Iſtennek hűeiuel hű ſolgák vóltanak, holot az Iuda orſága mint egy ſent Schola, rakua vólt Iſtennek prophétaiual, mint meg
Amos. 7. tetzik ez az Amaſiaſnak mondáſából, ki az Amos prophétának igy ſól vala: Te Prophéta eregy el fus el az Iuda főldére, és ott egyél
2. Par. 30. kenyeret, és ott prophétály. Ezechias királyis, akaruán az Iſteni tizteletet helyére hozni, kőueteket kűld az Izraelitákhoz, hogy el iőiének Iudába, és tiztellyék az Iſtent. Mind ezekből meg tetzik, hogy noha az Iuda háza auagy nemzetſęgeis, ſok bűnnel buſitotta az Wrat, de maga mégis az Iſteni igéretnek bé tellyeſedeſéért oly ház lőn ő, kinek mind őrőcké magua el nem fogyna.

Halládé ezt az példát atiámfia, tudni illik, hogy az Izrael házât, ki el ſakada az Iuda házától, pirongatá és feddé az Iuda házának engedelmeſſęgéuel? Mely példa erre ez kérdéſre felel meg: Kíczodák azok, az kik az Wr Iſtennek hű czelédi háza nępeй akarnak lenni? Azok, az kik az Vrral wralkodnak. Vralkodni az Vrral az Iſtennel ſemmi nem egyéb hanem az Iſtennek igaz eſmeretiben, az ő igaz tiztelettiben meg maraduán, az emberi fő magától ſemmi oly gondolatot be nem vęſen, mely ki ſéleſeduén az Iſtennek igeiét meg ſorítaná: Ez mellet, az igaz hűtetis virágoztatuán gyűmőlczőt teremtnek, feiedelmek Vrak ellen pártoláſt nem inditanak, és egyéb ió czelekődeteckel gazdagoknak lenni vgyekőznek.

Kiczodák Iſten czeledi.

Mert atiámfia, az Prophéták az Apoſtalok még az pogány hűtetlẽ feiedelmeknekis engedelmet kéuánnak az hű uektől (azoknak, tudnia illik,

nia illik, az kik az igaz hűtnek igaz Isteni tizteletnek háborgatására fegyuert nem fognak (sőt hog kőnyőrőgiűnk éröttők, imádkozzunk arrais intnek. Azt mondgya ſzent Pál: Minden lélek az felső hatalmasságnak engedelmes légyen, mert ninczen hatalmasság, hanem Istentől rendeltettet. Timotheus pűspőknek azt paranczollya, hogy az királyokért, és minden méltosságban helyheztettekért kőnyőrgések, imádkozások, hálaadások legyenek, sőt minden emberekértis. Rom. 13. 1. Tim. 2.

Touábba, az Szenteckel az hűsęgben megis kel maradni, az az, az igaz Istennek tiztelőij (mert itt az felső igét iobban meg magyarázza) kik az Christusban való hűttel meg ſzenteltettek az kegyessęgnek és atiafiuij ſzeretetnek tiztiben hűuen forgolódnak, ſzámkiuetetteket méltatlanúl, iőueuényeket, buydosókat, bé fogadnak, ſzeretik őket, óltalmazzák, éltetik, taplállyák. Nám Christusis az irgalmasságnak igeiéuel fogia meg itélni az egéz világon valo embereket, az menire ezek az igaz hűtnek nőmős gyűmőlczij, magának tulaidonittia az irgalmasságnak czelekődetit, valamely czelekődtetik az őueij kőzzűlmentől leg kissebbickel. Matth. 25.

Haznális sokſzor az iőueuényeknek ſzarándokoknak bé fogadások az embereknek: Abrahám az iőueuényeknek ſzemélyekben Angyalokat fogadá bé az ő sátorába, ki ő néki az ő fiának Isáknak ſzűletésęről igaz igéretet tőn, és másodſzor Sodománakis keduet találhat vala Abrahám, ha czak tiz igaz ember lêſzen vala benne. Iőueuény embereknek abrázattiokban amaz két Angyalis meg ſzabadítá Lothot, mind az Sodoma veſzedelméből, mind peniglen az városnak lator fęrfiainak gonoz ſzándékoktól. Sőt amaz kiczin város Zoar ez végre tartaték meg, hogy Loth patriarchának ſzállása és oskoláia lehetne. Christusis meg tekéntuén az ő Apostaliban az igaz hűtnek tulaidonságát, hogy ők ő érőtte mindent el hadták, őtet bé fogadták, az őrőcké való ióknak őrőkősiué téſzi őket. Szallas adas haznos. Genes. 18. Hebr. 13. Genes. 19.

Máiod rendiben ennek ez első tanuságnak, hiában haſzontalan bizakodásokat (mellyet immár ſzokſzor czelekődet ez Prophéta) ielenti bizonittia meg az Wr az ő ſzólgáia az Oseas által, monduán:

Az Ephraim ſzéllel tapláltatik. Az az, haſzontalan reménięgbe veti bizodalmát, ſzinte mint ha az ehező fel tátot ſzayual ſziná nyelné az ſzelet, mint ha azzal meg elégedhetnek, Szelet ſzinya.

Es az Napkeleti ſzáraztó ſzelet kőueti.

Az az, az Napkeleti ſzél fuuaſát, kit az Deákok Eurusnak neueznek,

mely ſél nem czak nem neuel és nem ſiroſit, de inkáb ſárazt és ſiratlanit, az földnek gyümölczét meg ſüti el égeti, mind az termö fákkal egyetemben, Az Magyarok ezt ſáraztó ſélnek hiják, az Németek penig *Ein Brenner*, gyuitogató ſélnek neuezik. De ehöz mêg többet ſól az Wr:

Naponként az hazugſágot és az puztaſágot ſokaſittia.

az az, álnokok, hazugſágban bizakodók, mellyel magokra vonnyákaz ſámkiuetéſt, puztaſágot.

Frigyet ſöröz az Aſſyriabeli feiedelemmel, és olayt küld Ægyptusba.

Mind ez igékben az idegen nemzeteckel való frigy vetéſekröl emleközik az Wr, és fenyegetözik, az mellyeckel meg mutaták az ö Iſtenében való hütetlenſęgöket, ki miat az emberek elötis hazugoknak találtatának. Mert az Izrael háza az Syruſokhoz adgya vala magát, az Iuda orſága ellen, más felöl az Aſſyriabeliekhözis veti vala magát, kik az Syruſoknak ellenſęgij és háborgatóij valának, és ez népeckel az frigyet meg erösſituén, alatomban titkon nem ſégyenlik vala Ægyptuſſalis ſöuetſęget ſörzeni, és magokat köuetek által oda igérni. Ezt kel értenünk az Ægyptomba való Olay küldéſen, mert niluán vagyon az, hoǵ Sidó orſágban leg iob és töb Olaij vagyon, iöllehet az Olay helyet Balſamomotis érthetünk, ki az mint Plinius iria, czak Sidó orſágban találtatot, és az Ægyptombeli királyoknál nem valami közönſęges aiandéknak neme lehetet: De mind enni hizelködö keduesködéſeckelis, egyebet ſemmit magának nem nyert az Izrael orſága, puztaſágnál és veſedelemnél, kiröl bizonſágot teznek az ſent irásbeli hiſtoriák.

Sidok alhatatlanſaga.

2. Reg. 27.

Plinius lib. 12. cap. 25.

Ezen virágiok ez moſtani világbanis azoknak, az kik az Wr Iſtent el hagyuán, emberi ſegitſęghöz folyamnak: Széluel taplallyák magokat, haſontalan dologban reménködnek: mert inkáb minden embereknek állapattia ez, hogy nem mindenkor meg állyák azt, az mire fogadaſok vagyon, nem is lehet mindenkoron, gyakorta amaz ſáraztó Napkeleti ſellel futattiák magokat, ſöuetſęgekben meg czalatkoznak, midön azban vetikreréménſęgöket.

Emberi ſegitſeg haſontalan.

Elég példa erre az hatalmas Sennacheribnek az ö hadnagyának Rapſacelnek beſéde, ki meg romlot nád ſálhoz tamazkodotnak

monda

monda Ezechiast, mellyen az Ægyptombeli Király érté, kihöz az ki támazkodik bé megyen az ő kezében, és meg sęrti azt. Valaki iégen czinál házat nem állando, valaki emberbe veti bizodalmát nem maradandó: Isten hát az erős torony, az erős kő vár, kiben mindenkoron bátorsággal meg maradhatnak az hűuek. *Esa. 36.*

Pöri vagyon az Wrnak Iudáual.

Vélem az Prophéta ez mondásban azoknak felel meg, az kik ezzel óltalmaznák magokat, hogy nám régentenis, noha az Istennek hű népeij vóltanak az Sidók, mind azon által frigyők vólt ő nekiek az Ægyptombelieckel, és sokßor éltenek ezeckel: Ezeknek felel mondom az Prophéta, és mond: Nem menthetitek magatokat egyéb embereknek példáiockal Isten ellen. Meg mondottam vgyan hogy az Sidók kőzőt vóltanak sok ßent és diczíretre méltó dolgok, hogy tudnia illik, mind Istennek, mind az ő hűueinek kedueskedőij voltanak: mellyeket tűnektekis kel vala kőuetnetek: Hogy peniglen tű az Ægyptombeli frigyet hánnyátok, nem tű reátok tartozik ez, mert miért hogy ezt az Isten tőruénye ellen czelekőßik, tű néktek ezt nem kel kőuetnetek, és tű néktek az az ő peldáiok (ha kőuetitek) semmit nem fog haználni. *Gonozsagot nem kel kőuetni.*

Azért immár pőri vagyon az Wrnak Iudánal, és immár most az Prophéták által (kik ott tanitanak) ßollittia elő őket, és bűntetéssel fenyegeti: Ha mind ezek sem indithatnak meg tűteket ióra, tudgyátok bizonyára, hogy az Wr Isten immár vtban vagyon, hogy el iőijőn az tőruényre, melyben tűteket meg itéllyen az tű vtaitok ßerint, az az, az tű tanáczotok és tudománytok ßerint, mellyeket az ő igeie kűuűl ßőrzőttetek, az tű czelekődetek ßerint czelekőßik veletek, hogy az tű gonozságtoknak mértékét veßedelmetekre bé tőlczétek.

De miért fenyegeti itt az Iuda házátis, nám az Istennek ßent gyűlekőzeti ez, kiben meg tartatot az igaz ismereti és tiztelet? Nemely Bőlczek erre azt felelik, hogy emlekőzik Iuda házáról az Wr, hogy inkáb ohassa őket bűntől, hogy ő vélek sem kűlőmben akar czelekődni, mint az Izrael házáuál, ha ollyan engedetlenek leznek: mint az Magyarok ßoktak ßóllani, gyakorta az aßßu fa mellet az nyersis meg égh. Nemely Bőlczek penig ezt igy magyarázzák, hogy noha mind az igaz Isteni ismeret, mind az ő igaz tizteleti meg vólt Iudában, de mind azon által ő kőzőtőkis sok ßőrnyű és *Kerdes.* *Miert fenyeget tetik Iuda.*

vtállatos bűnek estenek, mellyekért valóban ők sem kőrűlnék el az bűntetést, Nékemis ez magyarázat iobban tetzik.

Mi penig mit tanóllyunk mind ezekből? Im meg mondom: Előßőr: Az Sidóknak példáiockal intetűnk, hogy ßorgalmatossan gond viseltessęk arra, hogy azokban, mely az kőzőnsęges népre nézendő dolog, ne vétkőzzűnk és el ne essűnk, mellyet az Wr Isten igaz hűttel és az ő igeiének tudományáual meg világositot, mert valaki az testnek itéletit tanáczát fogadgya, meg láttia annak haßontalanságát. Ettőlis penig meg óltalmazzuk magunkat, hogy az báluányozóknak és egyéb idegen Istent tiztelőknek sem̃iben ne hizelkődgyűnk, auagy hizelkődni ne ßenuedgyűnk, az mellyek Isten igeiéuel ellenkőznek. Legyűnk oly Sók, melynek izi légyen, mint Christusis mondgya, Meg mutassuk azt, hogy ez világnak világosságij vagyunk: Világoskodgyék annakokáért az mi világosságunk az emberek előt, hogy látuán az mi ió czelekődetinket, dűczőiczék az mi menyei atiánkat, ki menyegben vagyon. Mert ha ezt czelekődgyűk, nem botránkoztatunk meg senkit, iay penig annak az ki által botránkozás iő.

Doctrina 1.

Testnek itéletin ne iary.

Baluanyozokkal ne reßesűly.

Mar. 9.

Matth. 5.

Másodßor, ez igékből azt tanúllyuk: Hogy senki egyéb embereknek példáiockal, akar mely ßentek vóltanakis, nem menthetik magokat, valamellyet az Isten igeie és paranczolattia kűuől miuelnek. Mert nem ßabad mindeneket meg czelekődnűnk, az mellyeket nemellyek meg czelekődtenek. Nem ßabad hogy minden embernek két felesęge légyen, mint egy Lamechnek. Nem ßabad hogy az kinek magtalan felesęge vagyon, azonban, hogy gyermeket támazthasson, az ßolgáló leánt ragadgya elő, mint egy Abrahám czelekődék, nem ió hogy egyßőrs mind Leah és Rachel felesęgűnk légyen, mint egy Iákób patriarchának: Mert ezekis ezben vétkeztenek, bűnt czelekődtenek, és az Istennek az ő előbbeli ßőrzésętől táuolb mentenek, ki czak egy fęrfiat és egy áßßoniállatot kéuáná az házasságba.

Doctrina 2.

Szentekben nem minden dolgok tőuessűnk.

Iduőzitőnkis ezt felele az Sidóknak, miért Moyses el való leuelet engedet vólt az házassoknak: Moyses, vgy mond, az tű keménysęgtőkért engedte meg, de nem igy vólt kezdettől fogua. Az iámbor Agoston Doctor ßépen ért ez dologról: Nem kel, vgy mond, az ßent Irásban, az Istentől diczirtetet embereknekis czelekődeteket kőuetnűnk, de meg gondoluán válogatást kel benne tennűnk ió itélettel, nem az mi méltoságunk ßerint, de az Isteni és az ßent Irás ßerint,

Agoston tanit mit kőues az ßentekben.

Lib 2. Cont. 2. Gaud. Epist.

ſerint, ki minket azoknak az embereknek, kikről ſok ió és drága bizonſágok vadnak, nem minden dolgokat kőuetnünk auagy diczirnünk és mielnünk engedi, ha valamellyeket nem iól czelekődtenek, auagy az mellyek ez moſtani vdőhőz nem illenek. Igazán mondgya ezt az ſent Agoſton Doctor, mert vgyanis az ſent Irásbol, mely az Iſtennek igeie, kel minden tudományokat itélni, ióké auagy gonoſok, az mint ſent Pál apoſtalis erre haznoſnak mondgya az ſent Iráſt. Vagyon kit kőuetnünk, kőueſſük az Ieſus Chriſtuſt, és oda megyünk az houá ő ment, tundi illik, az őrők életbe.

Minden tudomannak czak az S. Irás Regulaia es mérő tzernaia.

Matth. 7.

Ezis egy praedicatiod ſomaia lehet.

Noha az Izrael népe ő maga ſem tagadtattia vala az ő meg érdemlet bűntetéſét, de mégis mentik vala magokat, hól egy felől, hól más felől, hól az ő atioknak frigyőckel, hól penig más több álnok ok vetéſeckel: de mind ezeket haſontalannak vallya az Prophèta, mert az mit magok mentſégére elő vontanak az ő atiok példaiából, vgyan azonért bűntette meg az Wr Iſten az ő Atiokatis. Az hól azzal bátorittak magokat, hogy lehetetlen, hogy el puzttúlyanak, mert ők az Iákób patriarchától ſarmáztanak, kit ſok ſántalan tuſakodáſſal az ellenſégek ellen meg óltalmazta, kit az ő vtánna való ſent emberekis kőuettenek. De ezbenis az ő magok feiére vakarnak port(á mint ſoktunk mondani) mert azt mondgya Oſeas, hogy az ő atioknak példáia inkáb árt nekiek, hogy ſem haznál, mert az ő Atioknak példaiához képeſt, az Sidók hálaadatlanbak vóltak az Iſtenhőz, mely hálaadatlanſággal el táuoztanak az ő eleiőknek ſentſégektől. Mely mondáſokból miés ezt tanúllyuk, hogy az mi eleinknek ióságos czelekődeteckel ſe menthetiűk ſe óltalmazhattiuk magunkat, hanem leg előſőr tekinczűk meg ő bennők az Iſteni ió keduet, annak vtánna az ő ió és ſent czelekődetekben miés kőueſſük őket.

De hallyuk mégis az Prophétának kőuetkőzendő igeiét, melyekben az Iákób Patriarchának ſűletéſét hozza elő az Izrael házának, hogy abból meg iſmeriék, hogy valamit Iſtentől el vőt az ember, az ő raita czak mind kegyelem és aiandék vólt, honnan meg kellene magokat ſégyénleniék, abban hogy mely hálaadatlanok ők az Wr Iſten és az ő ió teremtő ellen, hollot aztis im hallyák hogy az ő Atiokatis az Iſten czak kegyelméből méltoztat elő vonni. Mond azért:

Az anya mehében meg ragad az Iákób az ő Báttiának talpát.

Gen. 25. Iákob kűzdik anya mehében.

Rőuid ſzóual az égéz hiſtoriát bé foglallya, mellyet az Moyſes ſok ſzóual ir meg, és kiben ſok vgyan azon ſcopuſra tartozik. Mert mikoron az Rebecha aſzſzony kettőſőket fogadot vólna az ő mehében, érzi vala azoknak tuſakodáſokat, ki felől midőn az Iſtent tanáczlották vólna, igy felele: Két fęle nemzet vagyon az te mehedben, és két fęle népek ſzármaznak az te agyékodból: és az egyik az maſiknál vaſtagab léſzen, és az nagyobik ſzolgál az kiſſebbiknek. El iőuén az ſzűléſnek v̊deie, előſzőr Eſau ſzűleték, ki ſzőrős és verhenyes vala, és vaſtag, és kemény abrázatú vala: Ezt az ſzűléſben kőuetuén Iákob, meg ragadá az Eſau lábát, hogy meg tartoztaſſa tőle az első ſzűlőtſęget.

Sidok erdem hanyaſa ellen.

Erre és ide nézuén az Oſeas prophéta, ezt nem tőrténetnek auagy ſzerencze iáráſának tanittia, de Iſtennek kiuáltképpen való gonduiſeléſęnek, ki az Iácobnak kezét igazgatta, és az ő ſzűletéſęben meg akarta őtőt tanitani, hogy bé tellyeſedgyék az, az mellyet ő felőlők az előt iőuendűlt. Mint ha igy ſzóllana azért: Iól tudom, hogy az Iácob Patriarchától ſzármaztotok, de mit haznál ez néktek? Auagy az ő neuéért tartoziké néktek az Iſten valamiuel? Bizonyában ſemmiuel: ſőt még tű vadtok Iſtennek adóſſok, és innen tetzik ki az tű halaadatlanſágtok.

Rom. 9.

Vallyon hól vőtte vólt Iákob ez illyen nagy méltoſágot? holot ſem első ſzűlet nem vala, ſem Eſauhoz az ő báttiához (az mi teſtének ereiére néz) nem vala haſonlo? Nemde még ſzűletéſek előt iőuendűlté az Wr felőlők? Nemde ezen Iſten gonduiſeléſe igazgataé az Iákob kezét, hogy az ő Báttiának talpát meg ragadgya, az első ſzűletſęgnek kéuánſágára? Miczoda érdemekért czelekődte ezt Iſten ő vélek? Semmi nem vólt, mert ingyen ſem ſzűletet vala: Hát mint kegyelemből vólt ez, kit tű néktek meg kellene iſmernetek, magatokat meg kellene aláznotok, és nem kellene ezképpen puposkodnatok keuélykődnetek.

Nem czak az Sidókban vólt ez fęle haſzontalan és hiában való dűczekődés, de ez mi moſtani világunk ſem v̊res attól. Mert moſtanis ſokan az emberek az ő eleiőknek állapattiockal ſzoktanak keuélykődni, hatalmas és vitézlő czelekődeteket főlőtte igen forgattiák, fő és nemzetes rendeckel keuélykődnek, azonban nem tekéntik meg, hogy mind ezeckel látogatta és ſzerette az Wr Iſten,

minden

(minden érdőmők kűuől (az ő ingyen való kegyelmessęge és ió akarattia ſerint.

Vadnak oly bolondokis, kik auagy az ő atioknak, auagy nemzetőknek, ſentſęgőckel ſoktanak dűczekődni, fen rugni, azonban ſem veſik eſőkbe az ő eredetőket, hogy Adámtól ſűlettetuén mineműk vóltanak, mely Adammal Iſten czak ió vóltából tőn mindent, és minden embereckel czak ezért czelekőſik iót, mert kegyelmes és irgalmas. Mindent czak ingyen vőttenek, és az miképpen Eſauról és Iákóbról ſól az Apoſtal, minek előtte ſem iót ſem gonozt nem czelekődtűnk vólna, őrőktűl foguán az Ieſus Chriſtusban el valaztot, kit ez világnak teremtéſęnek előtte mi nekűnk v̂duőzitőűl rendelt és állatot. *Ieſus Chriſtusban valaztatunk.*

Mind ezeket im meg bizonitom: Miképpen nemzettettűnk ſűlettettűnk mi, auagy az mi eleink, ſűleinktől? Dauid király (halgas reá czak) im meg mondgya mi nekűnk: Imé én álnokſágban fogantattam, és az én anyám bűnben melegitet engemet az ő méhében. Azt mondgya ſent Iob Patriarchais: Vallyon s kiczoda tehet tiztát az tiztatalanból? Senki azt nem czelekődheti. Hogy penig minek előtte ſem iót ſem gonozt nem czelekőſűnk, az előt válazt az őrők életre fiában, hallyad erről az ſent Pál mondáſat: Mert mikor még az gyermekek nem ſűlettek vólna (Eſau és Iakob) és ſem iót ſem gonozt nem czelekődtek vólna, hogy az Iſtennek az ő válaztáſa ſerint való végezéſe (mely nem az ő czelekődetőkből, hanem az hű Iſtentől vólt) az ő erőſſęgében meg maradna. Az mely mondásban az Apoſtal azt ielenti, hogy az Iſten az válaztásban az embernek ſem előbbeli ſem iőuendő czelekődetire nem néz, hanem őrőktűl foguán el válaztuán czak az ő végezéſęre tekint, mely az v̂duőſſęgnek erős fundomentoma. *Pſal. 51.* *Iob. 14.* *Rom. 9.* *Valaztas Chriſtus altal lőt.*

Ezen Apoſtal iſmet igy ſól eggyűt: Válaztot minket ő benne (Chriſtusban) ez világnak fel vetéſe előt, hogy lennénk mi ſentek és fegyhetetlenek ő előtte az ſeretetnek általa. Hogy penig világ teremtéſe előt, ſőt őrők v̂dőkben, rendelte ſent fiát az mi meg váltſágunkra, ſól arról az ſent Péter apoſtal, Meg váltottatok drágalátos vérén, tudni illik, az makula nélkűl és ſeplő nélkűl való Baránnak az Chriſtusnak vérén, ki iőllehet ez világnak fondomentomi fel vetéſe előt rendeltetet vólt, de meg ielentetet az vtólſo v̂dőben tű érőttetők. S. Pál iſmeg igy ſól: Hogy meg iſmerteſſęk moſt az anyaſentegyházbā az birodalmoknak és hatalmaſságoknak, mellyek az Eghben vadnak, az Iſteñek kűlőmb kűlőmb képpen való *Eph. 1.* *1. Petr. 1.*

Eph. 3. végezése, az örök rendelés ſerint, mellyet ſörzöt az mi Vrunk Ieſusban. Annakokáért erről forgaſſuk elménket, mellyek miképpen hog v̂duöſſęgünknek fondamentomi, azképpen kereztiéni alázatosſágra, és hálaadáſra, ſent és Iſtenes életre, fel ſerkentnek bennünket.

Nem feletközik el az Oſeas prophéta arról, hogy az Iákobnak példaiáual meg erőſsituén tanitáſát, hálaadatlanoknak monda az Izrael házát, hanem iſmet vyoñan bizonittia Iſten az ő ió téteménij ellen való el idegenüléſeketezen Iákob példáiából. mely Iákobnak noha ſok czelekődetit oluaſſuk az ſent irásban, mind az által azok közzül eggyet az iáuában elő hoz az Prophéta, az mely czelekődeti az ő hűtiről és álhatatoſságáról bizonyſágot tőtt, és azkiért drága és nőmős néuel Iſtentől meg aiandékoztatot, Izraelnekneuezteter.

Mert mikoron Meſopotamiából (houa az báttiának Eſaunak
Gen. 32. fenyegetéſe és haragia előt futot vala) feleſęgiuel gyermekiuel meg téruén, haluán hogy az ő báttia Eſau ő eleibe iőne, fölőtte igen meg fęlemlék, és őtet (el ſána magában) hogy az Eſaut aiandéckal meg engeztelné, iőllehet fő bizodalmát reménſęgét czak az egy igaz
Iakob Iſtenben veti bizodalmat Iſtenbe helyheztette vala, kinek ſegitſęgét buzgo és aijtatos kőnyőrgéſſel kéuánnya vala, monduán: Oh én atiámnak Abrahámnak Iſtene, és az én atiámnak Iſaaknak Iſtene, Wram, ki énnékem azt mondád: Eregy haza az te földődbe, az te rokonſágid közzé, és ióll teſſek te veled: kiſſeb vagyok minden te ió téteménidnél és igazſágodnál, mellyeket czelekődtél az te ſölgaddal: Mert egy páltzáual mentem vala által az Iordán vizén, moſtan penig két ſeregem vagyon: Szabadicz meg engemet az én báttiámnak az Eſaunak kezéből, mert fęlek hogy el iő, és el vezt engemet, és az anyát az ő fiáijual egyetemben. Te penig azt mondottat: Ióll teſſek te veled, és az te magodat ollyannâ teſſem, mint az tengernek főuenye, mely meg nem ſamláltathatik az ő ſokſága miat.

Meg akaruán az Wr Iſten ez fęlelmes embert Iakobot vigaztal-
Gen. 32. ni, ezt czelekődé, hogy Angyalát boczátá, ki ő véle egéz éyel kűzdék, mely Angyalt az Oſeas prophéta Eloimnak, az az, Iſtennek neuez, ki kétſęg nélkül az ſent haromſágban léuő máſodik ſemély: az
Chriſtus Iſtenſegebenis közben iaro. Fiu vólt, ki nagy tanácznak Angyalánakis mondatik, és ki az ő meg teſteſülése előttis közben iáró tiztet viſelt: Ezért neuezi őtet Eſaias
Eſa. 11. Immanuelnek, mi velünk lakozó Iſtennek, erős Iſtennek: Ieremias
Ier. 23. penig Iehouának mi igazſágunknak. Ez Angyal midőn Iákob Patriarchát meg nem győzhetné, illeti az czipőiének forgo czontiát,

és azone

és azonnal ki fordúla hélyeből, mind azon által vgyan nem akará Iákob el boczátani az Angyalt, mind addig kőnyőrge néki, hogy őtet meg kelle áldani. Es Iákobnak igy ßólla az Fiu: Kiczoda az te neued? Felele Iákob: Iákob nékem neuem. Monda az Angyal: Nem Iákob léßen ennek vtánna az te neued, hanem Izrael, (az az, Isten győző) mert ha az Isten ellen diadalmas vóltál, az emberek ellenis diadalmas léßez. Es mikor Iákobot meg áldotta vólna, el enyéßek. Ez az historiának summáia, mellyet az Prophéta czak rőuid igéckel én nálamnál iobban ki túd mondani. Gen. 32.

Az Prophétának rőuid mondásának penig bőuőb értelme ez: Tű igen dűczekődtek az tű atiátockal Iákóbbal, és ő tőlle Izraelitáknak, az az, Isten győzőknek akartok mondattatni, holot bizony tű ő tőle igen meßße estetek: Mert ő nagy hűttel minden nyomoruságin által hartzolt, ki ellen mikoron Isten hartzolni menneis, nem vgrék el előle, eleibe méne, és mennél inkáb veretteték, anniual inkáb neuekődék ő benne az igaz hűt. De tű nem ez ßerint czelekődtetek, sőt mikoron Istentől bűnőtők ßerint bűntettetnétekis, mint ha immár tellyessęggel el vetet vólna Isten tűteket magától, (nem akarátok tűrni) azonnal báluányozásokra, hamis idegen Isteni tizteletekre, haßon alan pogányokhoz való segitsęg kérésre haylátok, menétek, sietétek, az bűnnekis ßabad fęket, zaboláiát, meg ereztuén. Nem Isten győzők azért, de az Sathánnak rabiaij, nem az késęrtetnek meg győzőij, de gonoz vndok kéuánságoknak ßolgaij vadtok, nem méltók arra, kik az ßent Iákob Patriarchának fiaijnak auagy Izraelitáknak itéltessetek. Ez Oseas prophéta mondására ez az magyarázat tetzik, miért hogy az historiáhozis, és az Prophéta irásáhozis auagy értelméhőz kőzől iár.

Ezekből mi nékűnk ielen léuő embereknekis drága és vigaztaló tanuságink lehetnek, á mint leznekis minden nyomoruságinkban kerezt viselésinkben, meg tuduán és meg értuén azt, honnan ßármazzanak, honnan légyen erődetők az kőserues nyomoruságoknak, és miért vadnak az hűueken, miczoda vißont annak fel vételében és viselésęben az mi tiztűnk. Leg előßőr itt illyen kérdés lehet: Az S. Iákob apostal azt mondgya: Senki, mikor késęrtetik, ne mondgya azt hoǵ az Istentől késęrtetik. itt penig, ámint értem, az Isten ő maga kűzdik az Iákóbbal, ő magá késęrti, annakokáért auaǵ az S. Iakab apostal, auagy az Oseas Prophéta, valamellyik de téuelyeg? Eggyik sem teuélyeg, sőt, naǵ értelmessẽ ßóluán: igazat mondanak. Kerdes. Mint kisert Isten.

Két felől vagyon atiámßia az kereztién embernek késęrteti

tellyes

tellyes minden életében: Előßőr az pokolbeli őrdőg késęrt, kiről itt az ßent Iákáb apostal ßól, az őrdőg az ßúnyogtól véuén az hizelkődésre okot, ki noha alázatosan énekel, de maga, hanem óltalmazod magadot ellene, meg hűd kőseruessen meg czip, őis el mégyen, és kedues állapattal, egéssęggel, gazdagsággal, tiztessęggel és egyéb fęle áldásockkal el hűtet, mellyek noha ő magában iók, mind az által az Satántól késęrtetre forditatnak, mikor ezekből az embernek gonoz kéuánsága meg ielentetik, mint ßent Pális bizonittia, hogy az kik meg akarnak gazdagúlni, sok késęrtetekbe esnek, az mellyek az veßedelembe bé meritik őket, ki meg tetzik előßőr az mi első ßűleinkben, és az vtán mind ez egéz világon.

1. Tim. 5.

Másodßor késęrtetik Istentől, kiről itt az Oseas prophéta tanit, minden fęle nyomoruságockal, ßegénsęggel, betegsęggel gyalázattal, hogy az ő lelki aiandékit, az háboruságnak tűzéuel, mint az aranyat meg probállya: Es igy tégy válogatást az késęrtetek kőzőt. Ezt azért az probálást az ßent Irás Istennek tulaydonittia, miképpen az Ioseph Patriarchánis meg tetzik, kit noha az ő Báttiaŋ irigysęgből és gyűlőlsęgből pénzen el adák, vißont mikoron azok végre kőnyőrgenének az ő vétkőknek meg boczátásáért, ezképpē felel Ioseph nekiek: Tű gondoltatok én ellenem gonozt, de Isten gondolta azt ióra forditani, hogy czelekődnék vgy az mint most vagyon, és sok népet tartaná meg ez életben. Az ßent Dauid az ő Sóltárában azt iria: Hogy Isten küldőtte Iosephet Ægyptusba. Szent Iob Patriarcha penig látuán, hogy az ő marháia ióßága az képpen el ragadoztatnék az ő ellensęgitől, igy ßól: Isten adta, Isten vőtte el. Szent Dauid királtis mikor amaz lator Semeŋ porral, földdel, kőuel, hagŋgálná és ezt mondaná: Eregy, eregy, te vér ßopó, te Istentelen ember, vißßa adgya mostan te néked az Isten az Saulnak és minden háza népének vérét, Szent Dauid erre ezt monda: Az Wr mondgya néki, Szidalmazzad az Dauidot, és ki mondhattia néki: Miért mielted ezt.

Genes. 50.

Psal. 105.

Iob. 1.

2. Sam. 16.

Ezt penig nem az végre czelekődték az Istennek ßent emberi, mint ha minden gonozságoknak okának ßőrzőiének alitották vólna az Istent lenni: de ez értelmen vóltanak, hogy semmi tőrténetből nem léßen, sőt Isten igaz gonduiselése nélkűl semmi nem lehet, sem eshetik az ő hűuein, à mint erről bizonság azis, hogy Christus vitetet az Sent Lélektől az puztába, hogy meg késęrtetnék az Satantól.

Matt. 4.

Igen ióll halgassunk és haznossan mi ezekre, mert drága és győnyőrűlęges

nyőrűſęges vigaztalaſink vadnak ezekben: Gondollyuk meg azt hogy az Wr Iſten hartzol mi velünk, bayt vſi mindenkoron ackor, mikoron vagy ellenſęgink által auagy vldőzéſek által, édes házánkból való ki puztuláſunk által, ſűkſęg és éhſęg által, ſerelmes gyermekinknek atiánkfiaiñnak halálalok által, betegſęgek által, auagy lelki iſmeretűnkben kéſęrtetek által, ide és tétóuá ſaggat, vér, hurtzol, és vſtőkoz, nyomdos, és tapod. Ezek elég nehézek az tetzenek teſtnek, enniuel nehezebnek, hogy láttia az Iſtenteleneket, Iſten ellen rugodozókat, mely nagy iól, mely nagy gazdagſágban, ió egéſſęgben, keduők ſerint ez világot élik. Mennél iámborb az ember, mennél Iſten ſęlőb, annál inkáb varaſab, riheſeb, czonkák, vakok, mezitelenek és nem hogy arany forintiok, de czak réz fillyérekis alig vagyon, maga azzalis Iſten neue diczíretire élnek. *Hartzol Iſten velünk.*

Halládé atiámfia igy iár ez: Chriſtus azt mondgya: Ha ez egęz világot tieddé teheted is mit haznál, ha az kárhozatra vetteted, de ha ő érőtte mindenedet el hagyod, az őrők életben el fogyhatatlan kazdagſágot ád téneked érőtte. Ne kéuányad te az Iſtenteleneknek ez világi győnyőrűſęges katzagáſokat, mert bizony őrőckė való ſiralommal fog czikorgatáſſal tőltetnek meg. Azt mondgya Dauid, hogy inkáb akar az Iſtennek tornátzában az aitó meget vlni, hogy ſem mint az Iſtenteleneknek palotaiában az aztal meget.

Tudodé atiámfia, hogy hű az Iſten, minem az végre kéſęrt, hogy el veſeſſen mint az ördög, hanem inkáb az te kiczin hűtezkédet akaria gyakorlani, hogy neuckődgyék, és az miben tantorganális meg őrizzen, mely ió vgyekőzeti az Iákób Patriarcháual való hartzoláſábanis ki tetzék: Mert mikoron az Iákób az ő bátiától az Eſautól ſęl vala, ki ackor ő eleibe mendegel vala, ímé az Iſten ő maga kezde ő vélle hartzot indítani, hogy ő neki nem az hon lakós és vad termęſettel lenne vgye, de eſębe venne, hogy Iſtennel vólna dolga, és hogy ez az ő Iſtení gonduiſeléſęuel viſelne az ő dolgát: nem egyébért hartzolais az Wr ő vélle, hanem hogy az Iákób eſębe venne, hogy minden veſedelmekben nyomoruſágokban fenlabbana ő, és ki minden kéſęrteteket el ſenuedhetne, mellyet Iſten az ő hűſęge ſerint bőczát ő rea.

Tanóld meg azért azt az módot, mellyet meg ſokot tartani az Wr Iſten az kéſęrtet ſenuedőkben: Imé Iakóbot azonnal meg gőyzhette el rettenthette vólna, de látodé mint hadakozik, hogy nem akar meg győzettetni, ſőt ſabad akaratia ſerint győződelmet hágy

hágy magán venni. Ezképpen czelekőßik minden hűueíuelís az Vr Iſten, hog ha kéſértéteket boczát reánkis, ßegénſég, betegſég, gyalázat, boßßuſág raitunk, de maga erőt ád, hogy ezekben győzödelmeſek legyűnk, mint Iákób győzödelmet vőn. Iakóbnak tulaidonittía az ßent Irás azt, az mit Iſten ő néki czak kegyelmeſſégéből meg engedé, maga bizony ha czak mi magunkról ßóllunk, igaz az Chriſtuſ-

Ioan. 15. nak ßaua, Ennálam nélkűl ſemmit nem czelekődhettek. Igazat mond

2. Cor. 3. ßent Pális, monduán: Nem hogy alkalmaſok vólnánk mi magunktól valaminek gondoláſára, vgy mint magunktól, hanem hogy alkalmaſok vagyunk az Iſtentől vagyon. ő maga ereiéuel győzé azért meg Iákób az Iſtent, tudni illik, azzal az erőuel, kit Iſtē néki ada. Mert miczodád vagyon (mint azon Apoſtal ßól) az mellyet nem

Iákob meg ben- vőttél? Ha vőtted, mit dűczekődel? Eztis vőd eßedbe, hogy vgy engedé győzedelmet Iſten az Iakóbnak, hogy azonkőzben az ő czipőíének forgo czonttia ki tekeredék, és ſirálſal kezde kérni az áldáſt.

Ezképpen czelekőßik minden ő hűueíuelís, hogy noha minden nyomoruſáginkban kéſértetinkben győzödelméſsé tésen, de maga hogy meg ne keuélyedgyűnk, azt czelekőßi, hogy az mennél inkáb valamihőz bízzunk, vetűnk reméſſégűnket, ßintén azban erőtelenit és fogyatkoztat meg: hogy meg iſmerteſſe mi velűnk az mi erőtelenſségűnket, mellyet az Iſtennek kegyelméuel kel taplálni legeltetni.

Tudták ezt minden Szentek, kik mennél inkáb győzödelmeſek vóltanak az nyomoruſágokban, auagy egyéb dolgokbanis, annál inkáb az Iſtennek ſegitſségét kegyelmeſſégét ohaitották, és ezen

Pſal. 130. 143. fölőtte igen könyörgőttenek, hogy az Wr Iſten az ő gonozſágokat meg ne tarcza, ő vélek pőrbe ítéletbe ne ßállyon. Mert ha az ßent Lélek Iſtentől nem ſegittetnek, mindenkoron ſántikáltanak, holot ha valami iót czelekőttekis, elég fogyatkozás találtatot bennők, kiál-

Iſa. 64. tottak azért az Eſaias prophétáual eggyűt, monduán: Mindnyáian tiztataianok vagyunk, és mind az vndok ruha az mi igazſágunk.

Azonkőzben mikoron miés igy hartzolunk, az mi tiztűnkről meg kel emlekőznűnk, mellyet az Iákób példaiábanis az ßent Lélek Iſten elő ád: Eyten éytczaká hartzol győzkődik ő, nem hadgya el az hartzoláſt, noha az ő forgo czontiának kőſerues faidalmát érzé, az Angyalt ſem boczáta el mîglen meg áldgyá őtet. Azmit Iákób az egy éytzakán meg tőkéllet, egéz életének rendiben vgyan azont

Gen. 47. véghőz vitte, és noha életében ſok kőſerues nyomoruſágokat (mint magais végre az Pharao előt meg vallya, ßenuedet, mind azon ál-

tal hűtinek

tal hűtinek tőkélletessęgéuel mind azokon győződelmeket vőt, hogy az áldásban, mellyet az várandó Magban Isten igére, réßes lehetne.

Nekűnkis ezt kel czelekődnűnk, mert az mi egéz életűnknek éytzakáiának v̊deién minden felől raitunkis vadnak az hartzok, győzkődések, mellyeckel minket az Isten gyakorol, és kickel az mi erőnket fárazttia kergeti. Es láttatik illyenkor, hogy az Isten mi tőlűnk igen meßße ment, el hagyot, nincz immár meg ßabadítás-ban reménsęgűnk: de atiámfia, mi nekűnk nem kel meg bágyad-nunk, mind végig álhatatosoknak kel lennűnk, és valamelynél in-káb érezzűk magunkon neuekedni az késęrteteket, mennél táuolb láttatik tőlűnk menni, midőn segitsęgét, meg halgatását el halazt-tia, annál inkáb nyuyton nyuyczuk ő eleibe az mi kezűnket és gya-korlatos kőnyőrgéssel (mint az édes Christus int) kiáltanunk kel mind addig, mîglen kegyelmessęgének vig ortzáiát felénk fordit-tia. Ezképpen léßen oztán, hogy igaz Izraelek az mi késęrtetink-ben léuén, vigan éllyűk orßágunkat, és az Istentől meg ßereztetet őrők életnek iutalmát el veßűk. Ezt az mint én általam az ßent Lélek Isten meg magyaraztata, mennél igazban és haznosban v̊-gyekeztem, ßerelmes atiámfiaij, érőttetők meg magyaráznom. Té-rek ismet az Prophéta tanitására, kinek ez v̊deig való tanitásátis nem ő reáiok tartozandónak itéli vala, Igy ßól azért:

Vntalan Isten vtan fussunk.

Mennel tauolb-nak lattatik az Isten tőlűnk len ni az nyomoru-sagnak űdeien, de annal kő-zelb vagyon ollyankor.

Lucæ 28.

Behtelben találá meg Isten őtet, (auagy) minket. mert mind ez két magyarázatot, vgy értem meg, en-gedi az Sidó bőtű: és ott ßóllot mi velűnk.

Bethelről teßen kiuáltképpen emlekőzetet (mely Bethel régen Luznak auagy Luzának mondatot, az mely az Benyamin ágazattiá-nak esęk sors által: Gen. 28. Lit előßőr az Iákób neueze Bethelnek, nem meßße vólt Ierusalemhőz. Erről Hieronymus sokat ßól *in hæ-braicis quæst. & locis Hebr.*) à holot Isten egyßőris másßoris meg ie-lenék Iákóbnak: Előßőr azkor, mikoron Mesopotamiából futá, midőn az Abrahámmal és Isaackal való ßőuetsęget Iákóbbalis meg erősite: annak vtánna azkor, midőn az Simeonnak és Leuinek, az Sichemitákon (kik az Hemortól az Chanaan földének feie-delmétől ßármaztak vala) való vakmerő czelekődetőknek v̊deié-ben, meg ielenuén, meg vigaztalá.

Gen. 28. 35.

Ezeknek

Ezeknek penig elő ßámlaláſáual az keuély és maga hányó czelekődeteket akaria pirongatni ßégyeniteni az Prophéta. Es mint ha igy ßóllaná: Gondollyátok meg kérlek, miczoda állapattal vólt az tű atiátok ackoron midőn Iſten őnéki Bethelben meg ielenék, tudni illik, buydoſó és igen fęlelmes, vallyon mit vélhetet ákor mi felőlűnk, kik ő tőle valánk nemzetendők? Iſmeriétek meg az Iſtennek kegyelmét, és tű hozzátok tartozandóknak véllyétek, valamellyek moſtan énnékem Iákóbról mondattanak. Mert noha Iſtennek akkor czak ő vélle vólt dolga, de bizonyára mi reánkis nézendő vólt az, és mi reánkis, kik ő maradékij vagyunk, az Wr Iſten az ő ßőuetſęgét és igéretit harántotta, és vgyan azon léßen mi hozzánkis, az ki vólt az mi atiainkhoz, ha az ő nyomdokit kőuetiűk.

Regiekben minketis tanitot Iſten.

Innen kőzőnſęges tanuſágot vehetűnk mêgis, hogy miés meg iſmeriűk reánkis nézendőknek lenni, valamellyeket Iſten az régiekkel czelekődőt, beßéllet, és igéretet tőt. Mert niluán vagyon ez, hogy ő mindenkor vgyan azon, és az ő igeieis őrőcké való, igaz mert azt mondgya Eſaiaſis: Meg ßárad az fű, az virág el húll, de az mi Iſtenűnknek igeie meg marad mind őrőcké. Az ßent Pál apoſtalis azt mondgya, hogy az mellyek régen meg irattattak, az mi tanuſágunkra irattattak meg.

Eſa. 40.
Rom. 15.

De mondgya valaki: Iól czelekődte az Oſeas, hogy az mellyek az Izraelnek régen mondattanak, azok az ő maradékiokra igazán illettek és néztek, mert ő maradéki vóltanak. De ſockal kűlőmben vagyon az mi dolgunk, mert mi nem Iákób patriarchától ßármaztunk, nem ő maradéki vagyunk: Lás ezt hadgyák mondani: Bezzeg vgy. Semmi nincz benne. Mint ha az Chriſtus nem vgy tartoznék mi reánk, mint az régiekre, mint ha az ő ió téteménij czak azoknak ßolgáltanak vólna, és nem mi nekűnk, és az Abrahamis nem azért neueztetet vólna minden nemzetſęgeknek atiának, hogy az Ieſus Chriſtusban, ki az ő agyékából ßármazandó vala, v̂duőzűllyenek, valamellyeket Iſtē v̂duőziteni rendelt. Ha ezt vallyák, tahát Abrahám fiaijnak és az őrők életnek réßeſinek bátor ne mōdgyák magokat, de iób ha Abrahamnak lelki fiaij és nem teſti fiaij léznek, és az Iſteni igéreteket, mellyek az régieknek mondattanak, magokrais alkalmaztattiák és véßik. Touábba mond az Prophéta:

Iakob maradeki ůduőzůlhetek, de mi nem.

Geneſ. 32.

Es Seregeknek Wra Iſtene, Wr Iſtē az ő neue.

Ez igéket nemellyek vgy magyarázzák, mint ha azt magyarázná meg, az Angyal, ki Iákób patriarcháual tuſakodék, teremttet

Angylé

Angyal vólté auaǵ teremtetlen, bizony és őrőcké való Iehoua vólté auaǵ czak terẽtet angyal? De nem teremtet Angyal vólt, sőt Seregeknek Vra Istene, Wr Isten az ő néue. Nemellyek peniglen azt mondgyák, hogy Iákob mondotta légyen ezt annak az ſent Angyalnak, és ez ő néki vǵ mint az ő igaz hűtinek külső látható vallás tétele vólt.

De miért mondatik Seregeknek Wrának az Isten, kérdhetnéd? Haznos kérdés ez, és ím meg mondom az okait: Nem czak az vitézlő és hadakozó ellenſęgeckel tuſakodó iámbor és Isten fęlő vitézlő fęrfiainak, Királyoknak, Hertzegeknek, Vraknak, Nőmőſſeknek, kőzőnſęges rendeknek, lehet vigaztaláſokra és őrőmőkre, és az ő ellenſęgőckel ſereny bay viuáſokra lehet inditó ok, midőn az Vr ő magát Seregeknek Wrának neuezi, de vigaztaláſok lehet minden hűueknek ezből, mert meg gondolhattiák, oly erős és ió vitézlő Seregeknek Wra, ki mind hadakban hartzokban az ő hűueñ mellet minden ſűkſęgőkben erős és hadakozó ſablyát finletet és világoſit, kinek czak ſáblyaiának fęnléſęt és tűndőkléſętis ez egéz világ ſem meri czak meg tekénteniis. Vgy tetzik mikor az Pharao kergeté az Izraelt, czak az homályos ſőtétes ozlopot ſem ſẽuedheték el, mellyel Isten fordúlt vala ő hozzáiok, az ő hűueinek ſegitſęgőkben ezt kezdék kiáltani: Fuſſunk el az Izrael előt, mert az Vr hadakozik ő érőttők az Ægyptombeliek ellen. El veſſének hiſem az veres tengerben. Látodé hogy ſoha nem aluſik az az Isten, az ki őrzi az kereztiénſęget?

Seregek Vra miert az Isten.

Erczűk immár az okokat, miért neueztetik Seregeknek Vrának Istenének, mint ittis az Oſeas Prophéta iráſában, és az ſent Eſaias prophétais igy ſól felőle: Ha az Seregeknek Vra Istene valami keueſet meg nem hagyot vólna bennűnk, vgy iártunk vólna mint az Sodomabeliek, és lőttűnk vólna haſonlatoſok az Gomorrhához. Ieremiaſis azt mondgya: De ô Seregeknek Vra, ki az embernek veſſeiőket probálod. Esdras magaſságos Wr Istennek és Seregeknek hatalmas Istenének mondgya: Szent Pál apoſtalis az Eſaias prophéta iráſából Seregeknek Wrának neuezi. Szent Iakab apoſtalis Seregeknek Wrának mondgya, kinek fűlében mégyen az munkálodóknak bérének meg tartoztatáſa. De rakua az ſent Irás ez draga newnek az Wrnak tulaidonitáſáual, ezeckel moſt meg elégedem.

Eſa. 7.
Ier. 11.
3. Eſd. 9.
Rom. 8.
Iac. 5.

Im meg mondom az okokat, miért neuezi ezképpen magát, miértis neuezteti? Előſőr azért: Mert világ kezdetitől foguán, valamit az meny, főld pokol tart, valahól mi erők, hatalmaſságok, ſeregek vóltanak, vadnak, leznek ez vtánis, de azok mind czak az ő feiedelemſęgéhőz, királyſágához, hatalmaſságához, akarattiához halgattak,

tak, halgatnak, és halgatni fognak, hanem tudom mely ſántalan és ſok hatalmaſságuuak vólnánakis.

Előſőr ſóllok az Angyaloknak nagy ſeregőkről, hogy azokis az ő hatalmokban ez Wrnak királyſága alat vadnak, és léznekis, mind őrőcké, (mely tanuſágok ſerelmes atiámfia kereztién, az igaz Iſteni iſmeretreis vezérelnek tégedet, meg tudhatod te azt, ki légyen az az Iſten, kinek iſmereti nélkűl te és ſenki nem v̄duőzűlhet) mely Angyaloknak nagy és ſokaſágos vóltokról az Daniel prophéta ez képpén ſól: Ezerſőr való ezeren, és ſáz ezerſőr való ezeren ſolgálnak vala ő néki. Ezből eſedbe veheted, hogy noha ſámban neueztetnek, de inkáb kel venni bizontalan ſamért, az az, ſamlálhatatlanúl: mely Angyalok oly ió vitézek, oly erőſſek, oly hadakozók, hogy czak egy Angyalis ſáz nyóltzuan őt ezer embert meg őlhet, mint ez megis lőn az Sennacherib taborában Ieruſalem alat.

Daniel. 7. Angyalok ſokan vadnak.

Eſa. 37.

De nem czak az Angyaloknak Vra ő, és nem czak azoknak királlya, ſőt az Eghnek minden ereij, ſép fęnyes czilagij, tűndőklő ragyagó fęnyes Nap, feier ſint mutató világoskodó Hóld, minden ſelek, meny v̄tő kőuek, rettentő és ékőſitő villámáſok, rettenetes menydőrgéſek, czattogáſok, Eghi tűzek, kő eſők, zápor eſők, az vizek, vadak, madarak, ſárkányok, dűhős rettenetes állatok, dőg halálok, ez Wrnak engednek. Ez Seregek Wrának ſeregij kőzzé valók az kegyetlen őrdőgőkis, minden emberek, kegyetlen pogán feiedelmekis, ez főldi királyok, minden orſágoknak hadaij, látható és láthatatlan állatok, mellyek vagy akariák vagy nem, de mind czak az ő igaz és ió akarattia ſerint kel iárniok, czak addig mehetnek elő, czak addig mehetnek hátráb, menire és meddig ő meg engedi.

őrdőgőckel Iſten bir.

Mitől vagyon ez, kerthetnéd, hogy minden állatok ez Seregek Wrának illyen nagy engedelmeſſęggel engednek? Miről, azt kérdedé? Tudodé hogy mindeneknek egyedűl czak ő teremtőie, annak okáért azt akaria, véghőzis viſi, hogy az ő czinálmánij teremtet állatij kőzőt egyedűl czak ő légyen az fő, és hogy mindenek az ő akarattia ſerint iárianak, oly hathatós és erős penig minden teremtet állatokon az ő paranczolattia, hog valamely állat által valamit akar czelekődni, azonnal ſauát fogadgya, és meg kel lenni. Az első világot az tőruéntelenſęgért, és az fertelmes életért, zabbállásért vizi erőuel vezté el, Sodomát és az ſomſéd városokat tűz haddal tűzes kénkőues eſőuel emézté meg: az Báluány imádó fertelmes Chananæuſokat fegyuerrel rontatá meg: Saul királyra az őrdőget boczátá: Pháraót és az egéz Ægyptom orſágát tetuéckel, bogárockal, fekélyek,

Kerdes. Hogy bir Iſten minden allatokual.

fekélyeckel, dőg halálual, kőesőuel, sáskáckal, meg tapaztalható sőtétsęggel kénozá: Herodest az fęrgeckel ételé meg. Egy Lengyel király felől, Pompilius felől, azt iria *Sebastianus Munsterus*, hogy két fiáual felesęgéuel egyetemben az Egerek őtték meg, maga mindennel, tűzzel, vizzel, vassal, fegyuerrel óltalmaztatta magát, de mégis nem kőrűlhette el az Istennek haragos bűntetésęt.

Tetuek altalis bűntethet Isten.

Egereckelis bűntethet Isten.

Ezt iria *Munsterus* felőlle, ím én nem rőstelem meg mondanom, mert bizony ßép historia: Pompilius az harmadik Leskő neuű Lengyel királynak fia vala, à ki az ő életében soha semmi ió dolgot nem czelekődőt, és kinek ßaua az ő átkozódássában gyakorta ez vólt: Vay ennének meg engem az Egerek, auagy, vezne el minden gonozsággal, (mert ennek az fiát az Egerek meg őtték vala, annakis Pompilius vala neue) Ez az ő atiától gyermeksęgében el maraduán, az ő atiafiaij kezéhőz adák az Orßágot, ki fel neuekőduén meg házasúla: kinek midőn lakodalma vólna, koßoróckal ékős léuén, és drága dolgockal meg ßépesitetuén, imé Egerek iőuének ki az ő meg őlt atiafiaijnak testőkből, az kiket ő maga és az ő fęlék mêreggel meg őltenek vala: mely Egerek főlőtte igen nagyok valának, mindiárást vgyan ott az lakodalomban az kegyetlen Pompiliusra rohanának, az ő felesęgét és az fiait dűhős fogockal kénozzák vala, semmit nem gondoluán az kőrnyűl álló vitézeknek seregőckel, mert az emberi segitsęgtől meg erőtelenűlhető Egerek, erőtelenithetetlenűl maradának, éyel és nappal (el hűd, noha okosságodnak lehetetlenek tetzenek ezek, de Isten dolga vólt, kinek mindenek engednek) nagy rettenetes tűzek gerieztetnek az Király kőrűl, hogy azzal az Egereket el táuoztathassák, de az lang általis reiá mennek vala az Egerek nag sűrősęggel, az gyilkost az tűznek kőzőpőtteis sem ßűnnek vala meg mardosni, harabdalni. Ismeg, hogy az Király felesęgestől gyermekestől meg menekődhessęk az Egerektől, haiókra ßőrkeztetik őket, az vizre igen mély helyekre vißik, de imé az Egerek ő tőlők mégis sem táuoznak vala, sőt vakmerő képpen nekik vznak vala, az haiók fáiátis el rágiák vala, vgy hogy az vizbeis kel vala sűllyedniek.

Munsterus libr. 4. C. A. fol. 1042.

Pompiliust az egerek meg eßik.

Tű gyilkosok tanullyatok, kiknel az ember őles, katonasag: nem ßollok az Tőrőkőkről.

Az Kormányosokis fęluén, az partra ki euezének, holot annál tőb seregeckel az Egerek raita Pompiliuson, felesęgén és gyermekin. Eßőkbe véuék ezt az ßolgák Isten boßßú állássának lenni, el hagyák Pompiliust, kit látuán Pompilius, fel méne egy igen magas toronyba, kit Cruswitzának hinak az Lengyelek, odais az Egerek nagy sebes futamással fel menének, és vgyan ott meg őlék őtet, és meg éuék

feleſęgeſtől gyérmekeſtől az gyilkos Pompiliuſt. Látodé hogy nincz en erő ſem hatalmaſság Iſten ellen. Az Arnolphus Imperatort az tetuéckel étette meg, ki ám mely kiczin és erőtlen ſęregnek tetzik. Az Moguntiaiń Hatto Pűſpőkőtis Egereckel étette meg, ennekis im meg mondom az hiſtoriáiát.

Seb. Munſt. lib. 4. C. fol. 1042.

Hatto Pűſpőkőt egerek eßik meg.

Vólt Moguntiában egy Hatto neuű Pűſpők, az Ottho feiedelemnek vdőiében, Chriſtus Wrunk ßületéſe után kilentz ßáz tizen négy eztendőben, mely Pűſpek az előt Fulgentiaiń Apatur vólt, kinek vdeiében nagy éhſęg lőn, látuán ez az ßegény parazt népet kénlódni az éhſęgben, egy czűrbe győiteté az egyűgyű parazt kőſſęget, és annak vtánna reáiok gyiutatá: az ßegyény emberek midőn ott iaygatnának, kiáltanának, ſőt ordítanának, az rettenetes ſebeſen égő tűznek faydalmas langiában, ezt mondgya vala az Pűſpek: Semmit nem kűlőmbeznek ezek az Egerektől (im mint czinczognak) kik az búzat meg eßik, és ſemmire haznoſok.

Mit miele ezzel ez lator Pűſpeckel az Wr Iſten? El nem ſenuedé boßßu állás nélkűl, mert meg paranczola az Egereknek (iſmeri őtet minden teremtet állat) és ſeregenként arra az Pűſpőkre menének, êyel és nappal rágák, ſietuén őtet vgyan eleuenen el nyelni, (azok által vezte el Iſten, az mihőz haſonlittotta vala az ő ßegény népét) Nem tűd vala mit czelekődni az Pűſpek, őis egy igen magás toronyba futa (ki Német orßágban vagyon, az Rhén vizének kőzepette, és kit ettől ez dologtól vgyan Egerek tornyának neuezenek) alituán hogy ott meg maradhatna, de imé ßántalan Egerek iőnek, és az Rhén vizen vzuán, az Iſten igaz ítéletinek ſolgálának, az toronyba fel máßának, és azoktól ragattatuán, rettenetes ſőrnyű halállal meg hala: Sőt azt iriák, hogy még az hól az falokon az neue fel iegyzéſęt láttak ennek az Pűſpőknek, aztis le rágták az Egerek, és ſemmié tőttek. Ezeket azért hozzám elől, atiámfia, iuthat iól eßedbe, hogy Seregeknek Wra Iſtene az mi Iſtenűnk, mert mind nagy mind kiczin állatok dolgok által, valamellyeket akar, meg czelekődheti, az bűnért, Iſtentelenſęgért, kegyetlenſęgért.

Noßßa te dulo fozto, ßegeny ember nyuzo.

Seb. Munſt lib. 3. C. 149 fol. 606.

Erczűk immár az máſodik okát miért neueztetik Seregeknek Vrának Iſtenének? Meg hallád, hogy oly király ez Vr, ki minden látható és láthatatlan állatoknak, vallamellyeket az meny, föld, tenger tart, ßabadoſon és haznoſſan paranczol, tahát ne ſęllyenek az ő hűueiń ſem lelki ſem teſti veßedelmektől, mert az ő akarattia gondviſeléſe nélkűl ſemmi mi raitunk nem eſik, nemis eshetik. Igy bizat Chriſtuſis bennűnket, monduán: Nemde meg vehetneké két

Matth. 10.

verebetis

verebetis egy fillyéren? de mégis czak egy sem esik azok közzül az
földre, az tű menyeij atiátok akarattia nélkűl, néktek penig feietők-
nek hay ßáliis mind ßámon vadnak, ne fęllyetek azért, sok vere-
beknél iobbak vadtok. Tudgya ő és láttia minden nyomoruságin- Exod.3.
kat, kikből, valamikor akaria, ßintén azkor ki vehet, ki ßabadit-
hat, az mint erről bizonyságot téßen Moysesnél az Wr Isten, holot
igy izen az ő népének: En vagyok az te atiádnak Istene, az Abra-
hámnak, Isaaknak, Iákóbnak Istene, láttam, vgy mond, az én né-
pemnek nyomoruságát Ægyptusban, és meg halgattam az ő kiál-
tásokat, azok ellen az kik őket nyomorgattiák vala, és meg tekéntet-
tem az ő insęgőket, és alá ßállottam, hogy ki ßabadiczam őket az
Ægytusbelieknek kezekből.

Ez az Seregeknek Wra Istene, ki az fęlelmeseknek bátorságot *Isten rendeli*
ád, az őrőtelennek erőssęget, ez rendeli el meddig hadakozzunk. *minden dol-*
ez rendeli el minden életűnknek állapattiát, mert az hadbanis mi- *gunkat.*
nem az Király, Hertzeg, Hadnagy, Kapitány, bir az sereggel, nem
fordithattiák ezek oda az sereget, áhoua akariák, nem mieltethetik
azt az haddal az mit ők akarnak, az Seregeknek Wra Istene hor-
doza vezérli mind ezeket, ki valamit akar véghőz viheti általok.
Szépen énekel az Debora az Abinoam fia, monduán: Az menyeg-
ből hartzoltanak mi mellettűnk: Az czilágok az ő helyekből har- *Iudic.5.*
tzoltanak az Sisera ellen. Nem kel az hadban azt nézni, mely ki- *Ne nezd az had*
czin az sereg, az kegyetlen ellensęgnek serege ellen, mert Isten ád e- *ban az kiczin*
rőt, ßűuet, lelket, bátorságot, az ő neuében hakakozóknak, az Da- *sereget.*
uidnak három vitézit minemű nagy hadi erőuel vitézlő nőmős ió-
ságockal ßerette vala tudodé? Az Admo esuita, ki egy hartzon *Dauid vitez*
meg sebessitet az ő dárdaiáual nyóltz ßáz embert, az Eleazar Do- *ßolgaij.*
donak fia, ki az Philistæusokat keze fárattáig vágá, vgy annira, *2.Sam.25.*
hogy az fegyuer az ő kezéhőz ragadá, az Sámmah az Haror város-
ból való Agénak fia, kiés az Philistæusokat igen meg vere, és meg
ßabadita az Wrnak népet.

Igazán mõdgya az Anani Prophéta: Mert az Vr ßemeij forognak *2.Par.16.*
mind ez ßéles földőn, hogy hatalmát meg mutassa azokhoz, á kik
ő hozza tellyes ßűuel vadnak. Az Asa király fel kiáltuán ezképpen *Asa kiraly*
imádkozik: Oh Wram, nem nehéz néked meg segélleni auag soka- *imadsaga.*
kat, auagy azokat, az kiknek ereiők ninczen, segély meg minket oh *2. Par.14.*
mi Wrunk Istenűnk, mert te benned vagyon minden bizodalmunk,
és az te neuedben iöttűnk ez ßántalan sok népre: Oh Wram, te vagy *Iudas Machabeus batoritaja.*
az mi Istenűnk, ne vegyen ember te raitad erőt. Iudas Machabeusis

 ezképpen,

ezképpen biztattia az ő seregét az ellenſęg ellen: Könnyű ſokaknak keueſek kezében adattatni és rekeztetni, és nem néz Iſten arra, keuéſſelé auagy ſockal kellyen meg óltalmazni, mert nem az ſokaſágban, és az erőknek nagy voltában áll az hadnak győződelme, hanem az menyből vagyon az hatalmaſtág. Ezekértis méltán Seregeknek Wra, mert külön külön mindenik ſzeméllyel bir, az kit akar fogſágba eyt, az kit akar meg ſebeſsitet, az kit akar meg ölettet, az kit akar meg óltalmazhat, meg ſzabadithat az rettenetes és nag hadbanis, mert azt mondgya az Prophéta általis, hogy az kit fogſágra rendelt, fogſágban léſzen, az kit fegyuerre, fegyuer miat véz el, az kit éhſęgre éhſeg miat, az kit halálra, halál miat.

Ellenſeg nem bir velünk.

Bir az ellenſęggelis, mert az ſem mehet touáb az ő kegyetlenſęgében, hanem czak addig ronthat, vághat, égethet, rabolhat, az mîg ez az hatalmas Seregeknek Vra Iſtene, határát vetette és rendelte: Nem kegyetlenkődhetik az kegyetlen ellenſęg ſemmi álloton, az ő akarattia ſzerint, de czak azt kel czelekődni, és annira mehet elő dűhőskődéſębén, az menire czak az Felſęges Iſten engedi, mert azt mondgya az Eſaias által, hogy horgot vet az Nabuchodonozor ſzayába, és viſſza rándittia. Pharaho felől penig azt óluaſom, hogy hól meg keménitőtte Iſten, hól meg lágyitotta ſzűuét ő néki az Izraelhőz. Mondgya azért minden kéreztién ember az ſzent Eſaias prophétáual: Mert az Wr minekűnk biránk, az Wr az mi tőruény adónk, az Wr az mi királyunk, ő tart meg minket.

Eſai. 33.

Harmadik és vtólſo okát érczűk meg immár, miért neueztetik vitézlő Seregek Wrának Iſtenének. Az pokolbeli őrdőg az ő ſok és ſzámlálhatatlan dűhőskődéſęnek mérge közőt, mellyel ez egéz világot vgy mint bé hálolta, az feiedelemſęgeketis ſzidalmaztattia, mint ha az feiedelemſęg és tiztuiſelés Iſtennek előtte idegen és keduetlen dolog vólna, az miképpen az Anabaptiſták, vy pogányok inkáb, hogy ſem vy kereztiének, tanitnak. De ezek ellen, és ezekhőz haſonló eretnekek ellen, neuezhettiűk Seregeknek Wrának Iſtenének az mi Iſtenűnket harmadſzor, az mely neuezettel meg ielentetik, hogy az feiedelemſęgeknek, vitézlő embereknek, az ő hiuatallyok, élőtőknek rendi, Iſtentől való, és ő neki kedues tizt: ki az hadakozásban az ő neuének és hűueinek ellenſęgők ellen, az ő kereztién tábora Serege által boſſzút akar állatni és tenni.

Vitezek kedueſek Iſtennel.

Az miképpen oluaſunk az Moyſes prophéta negyedik könyuében

ſében, holot az Wr Iſten meg paranczollya az ő népének, hogy boſſút álliyanak fegyuerőkkel az Madianitákon, miért hogy álnokſkúl leányokat az Izrael fiaĥnak paráználkodáſra adták, igy ſólla Moyſesnek: Vgy czelekődgyél az Madianitákkal, mint ellenſéggel, és verd meg őket. Ismeg azon Moyſesnek azt paranczollya az Wr: Allyad meg boſſuiát az Izrael fiaĥnak az Madianitákon, az után takaritatol az te népeidhőz. *Num. 25.* *Num. 31.*

Igéretetis téſſen az Wr Iſten annak az Seregnek hadakozo ferſiaknak, az kik az ő teruényét halgattiák, és akarattia ſerint czelekőznek, diadalmat igér, mond: Eggyik tű kőzzűletek kerget ezőrt az ellenſégekben, tíz pedig tíz ezőrt kerget. Ioſua az Moyſes prophéta után Hertzeggé Hadnagyâ léuén az Izrael népének, meg ielenék nekie az Wr egy fel fegyuerkezet vitézlő emberi abrázatban, egy fényes tőrt forgatuán kezében, ki ő magát az Izrael népe hadának feiedelmének és hadnaggyának mondâ:

Tahát nem hogy az Wr gyűlőlne az igaz kereztién hadakozáſt, mely az ő neueiért hűueiért vagyon, de az Seregeknek Wra ő, és ő maga ez fęle hadakozáſnak inditőia: ő forgattia az seregben diadalmaſon az ő ki vont fényes és ékős tűndőklő tőrit, mely ellen az ellenſég omolton omol, halton hal. Vőtte vólt ezt amaz vitézlő feiedelem az Dauid király és prophéta eſébe, és azért énekel illyen ſép hálaadáſſal: Aldot légyen az Wr az én kőſikólám, ki tanittia az én kezeimet hadakozáſra, és az én vyaimat az viadalra. *Kereztieni hadakozaſt nem gyűlől Iſten.* *Pſal. 144.*

Gonoſſúl értnek azért azok, az kik az hadakozáſt (ſóllok az kereztiéni hadakozáſról) Iſtentelen és gonoz dolognak mondgyák, mert im hallod, hogy az Iſten őnnőn maga paranczolta az hadakozáſt, az ő és az ő népe ellenſégi ellen. Nem bánâ az hűttért az Machabæuſoknak hadakotis az pogányok ellen, kit kétſég nélkűl meg tilt vólna, ha bűnt vólt vólna. Zacharias prophéta igy ſol: Hadakoznak, mert az Vr léſſen vélek. Sőt nem hogy ellene vólna az hadakozás az Iſtennek, de ſőt az ſő hadnagyſágért, és az vitézeckel való léteiért, az irás Iſtennek hadának mondgya azt az hadat, az mely hadban az Capitányok, tizt viſelők, Iſten igeie ſeretők, gonozſágnak gyűlőlői, Iſten fęlő iamborok.

Saul király igy ſól vala az Dauidnak: Te viſellyed az Wrnak hadát; Abigail aſſony mondgya az vala Dauidnak: En édes *1. Sam. 18.*

Wram az Vrnak hadát víseled: Sőt ő maga Dauid, mídőn az nag
1. Sam. 25. Goliattal ſemben akara menni, monda: Kiczoda ez az környűl me-
1. Sam. 17. téletlen Philiſtæus, hogy ſidalommal illeti az élő Iſtennek ſeregét.
Mond íſmet: Es meg tudgya mínd ez egyben gyűlt ſokaſág, hogy
nem fegyuer és dárda által tart meg az Wr, mert az Wré az had, és
Hadbã kik meg halnakis Martyromok. tűteket ád az mi kezűnkbe. Nem kiſſeb keduel veſi el az Wr az iám-
bor vitézlő népeknek vérők ontáſát halálát, mínt az régi ſent Mar-
tyromoknak rettenetes ként valló halálokat, mert mint azok, vgy
ezekis az ígaz hűtért, az Iſten Anyaſentegyházáért, halnak meg.

Régentenis nagy ockal paranczolta vala Iſten az ő népének, hogy
mikor ſembe ſállana az ellenſéggel, és immár vini akarná, az ezűſt
trombitát az Papok erőſſen fuiák, és az ſereg előt ott forgolódgyék
az Iſtennek Papia, és biztaſſa á ſereget és hadat, igy ſóluán: Halgasd
meg Izrael, ma meg vtközték az tű ellenſégtőckel, az tű ſűuetek meg
ne lagyúllyon, ne féllyetek, és meg ne retteñyetek, ſe meg ne remúl-
lyetek ő előttők, mert á tű Vratok Iſtentők megyen el tűveletek, hog
hartzollyon tű érőttetők az tű ellenſégtek ellen, hog meg tarczon tű-
teket. Ez biztatáſát Iſteñek el hűtték az régi hadakozo népek, és tud-
Deuter. 10. ták hog akar éllyenek akar hallyanak, ők mindenképpen az Wré, az
ő kezeiben vadnak, az okáért azon hűt által verték meg az ő ſok és
rettenetes ellenſégőket, de nem ők hanem czak az ő vélek való Ema-
nuel igaz hadnagy az Chriſtus Ieſus, kit ez maĩ ſent letzkénkben az
ſent Oſeas prophéta Seregeknek Wrának Iſtenének neueze.

Es ezek moſtan rőuideden az okaĩ, az mellyekért az Iſten Seregek
Wrának méltán neueztetik: ez vtánis, ha az Wr Iſten éltet, az hól az
materia hozza, az ſent Irás könyweĩben, nem rőſtellek vgyanezen
hadakozáſról bőuebben beſéllenẽ, ez Oſeas prophéta mondáſából,
ezeket erről tanítanom elégnek aránzottam, imãr íſmet térek iráſá-
nak tőb reſzeinek magyarazatrtára ez tanuſágot nem nyuitó hoſſára.

Meg monda íde elő az Oſeas prophéta, hogy bátor ne dűcze-
kődgyék az Izrael háza az ő atioknak Iákóbnak ſentſégéuel, az Iſten-
nél való kedues létéuel, mert miért hogy azt ők nem akariák kőuet-
ni, ínkáb azból indúltatnak és találtatnak háladatlanoknak Iſten-
teleneknek lenni: Ne bánnyák azért haſontalanúl azt, hanem térie-
nek az Wr Iſtenhőz, tarczanak pœnitentiát, legyenek nem czak
néuel kereztiének Izraeliták, ne legyenek czak teſt ſerint való fiaĩ
Abrahamnak, Iſaaknak, Iákóbnak, de ſőt legyenek lelki fiaĩa, igaz
és valóban való Izraeliták, kőueſſék az ő atiokat az hűtnek példáia-

ban,

ban, mint erre az S. Pál nem czak az Sidókat, de minden pogányokatis int, az Iákob Patriarchának példáiát ő eleikbe vetuén, rőuid beſéddel, az mi az ſent és Iſtenes életnek rendire néz, bé rekezti, monduán:

Teis téry meg az te Iſtenedhőz, őrűzd meg az irgalmaſságot és az itéletet, és mindenkoron az te Iſtenedben veſſed reménſęgedet.

Szép igék ezek, mellyekben három dolog adatik előnkbe: Előſőr, hogy az Iſtenhőz térienek. Maſodſor, hogy az irgalmaſságot és az itéletet meg őrűzzék. Harmadſor, hogy az Iſtenbe bizzanak. Az mi az Iſtenhőz való meg téréſt illeti, ez igékből meg tetzik, hogy el ſakadot vala, táuoly ment vala az Izrael népe az Vr Iſtentől, azért mondgya, hogy az ő Iſtenéhőz térien. Mint ha mondaná: Azhoz az Iſtenhőz téry, ki tégedet nagy kőtéſſel magához kőtelezet vala, az kitől te hamiſſan, rútól el ſakadtál, mert te Iſtenődnek ő magát lenni meg bizonitotta ſok ſántalan iò tęteliuel. *Iſtenhőz terni, igazſagot meg őrűzni, és Iſtenben bizni.*

Nem egyébre ſemmire, hanem pœnitentiára inti az Prophéta őket, mely pœnitentia ſemmi nem egyéb az Iſtenhőz való igazán meg téréſnél. Auagy bőuebben: Az pœnitentia ſemmi nem egyéb, hanẽ minden Iſtentelenſęgeknek és ez világi gonoz kéuánſágoknak hűtből való meg tagadáſa, és az kegyes iózan életnek kőuetéſe. Az ſent Pál rőuidebben tudta meg mondani, tudni illik, Az bűnnek meg halni, és az igazſágnak élni. Auagy á mint az S. Dauid tanit: Az gonoztól el táuozni, és iót czelekődni. *Pœnitentia miczoda.* *Tit. 2.* *Rom. 9.* *Pſal. 7.*

Mely pœnitentiához ímez három dolog kéuántatik: Előſőr, az ſánakodás, bánkodás az meg lőt bűnőn, az az, bizonnyal és valóban meg iedni az bűn ellen való mélkó haragiától Iſtennek, erről egy nehány bizonſágot találunk, hogy kéuántatik előſőr az igaz pœnitentiához. Eſaias prophéta által igy ſól az Wr Iſten: Az nyualyáſra nézek én, és arra az ki tőredelmes ſűuű lelkű, és az ki megretten az én beſédemre. Mond az Dauidis: Vram ne bűntes engem az te haragodban, ſe ne oſtoroz az te buſoláſodban. Mert az te nilaid én bennem álnak, és az te kezed le nyom engemet. Példáinkis vadnak erre: Tudodé hogy amaz bűnős aſſonyállat Vrunknak lábait, könyhullatáſiual moſogat, és haiának ſálaiual ſáraztá. Iuté eſedbe S. Péteris, az meg tagadás után mely kőſerueſen ſira? Dauid mint kőſereg és mond: El fárattam ſoházkodáſimban, meg moſ- *Hány dolog kell az pœnitentiához.* *Eſai. 66.* *Pſal. 38.* *Pſal. 6.*

Pſal.51. ſtam minden éyel az én ágyamat, és könyhullatáſimmal meg öntöz-
tem ágyamat. Moſs meg engemet az én álnokſágimból, és az én
bűneimből tezticz ki engemet.

De azért ennek ez bánatnak nem olynak kel lenni, mint az Papiſták tanitonak, mert ők tökélletes tőredelmeſſéget kéuánnak, mely az emberben ninczen, és ha az bánat tökélletes léſſén, bizoda-
2. Cor. 7. lommal nem egyelítetik, azt mondgya ſent Pál, hogy ez fçle bánane halált hoz. Olynak kel azért lenni az bánatnak, ki az bűnnek iſmeretire vigyen, és az Iſten kegyelmének ehezéſçre és kereſéſçre, mely az Pœnitentiának máſodik réſſe, tudni illik, hogy az ember bizonnyal el hűdgye bűneinek boczánattiát, és hogy Iſten keduében ſerelmében vagyon, az Chriſtus Ieſuſnak keduéiért, minden ő emberi
Rom. 3. érdőme nélkűl, az miképpen ſent Pál ſól: Mindnyáian, vgy mond, vétkeztenek, és meg fogyatkoztak az Iſten előt való dűczeſ kődéſtől, meg igazultatnak peniglen ingyen az ő kegyelméből, az váltſág által, mely lőt az Ieſus Chriſtuſnak általa, kit az Iſten elő adahűt által az ő vérében. De ez pœnitentiának máſodik réſſéről ezentűl Oſeaſis ő maga kezd tanitani, kit arra hagyom. Szóllok az harmadik réſſéről, holot igy ſól az Prophéta:

őrűzd meg az irgalmaſſágot és az itéletet.

Itt ſól az pœnitentiának gyűmölczéről, mely az igaz hűtből ſármazó ió czelekődet, mert nem elég czak nyeluel vallani az Iſtent, és nem elég czak az bűnt meg iſmerned, de iólis kel élned ſenetűl és kereztiénűl, mert az Iſten igazſágban akar tiztelletni, kire az
Ioan. 4. Kereztelő S. Iánoſis inté az képmutató Phariſæuſokat: monduán:
Matth. 3. Mérges kigyóknak faizatti, kiczoda ielentette meg tű nektek hogy el futnátok az kűuetkőzendő harag előt? Teremczetek annakokáért pœnitentiához illendő gyűmölczőt, az ki az tű igaz pœnitenIacob. 2. tia tartáſtokról bizonſágot tegyen. Szent Iákábis niluán ſól erről, monduán: Mutaſd meg énnékem az te hűredet az te czelekődetedből. Az Oſeas prophétais nem ok nélkűl kéuánnya tahát az irgalmaſſágot és itéletet, vgy mint az igaz hűtnek ió gyűmölczit, meg monduán előſőr, hogy az Iſtenhőz kel térni, mert az irgalmaſſágon értetik az kereztiéni ſeretet, mellyet az ki meg tellyeſit (Chriſtus által) az egéz tőruént bé tőlti.

Irgalmaſſágról akar inkáb nagy bőlczen emlekőzni az Prophéta, hog ſem mint az ſeretetnek bőtű ſerint való igeiéről. Miért? Azért hogy ſenki puztán czak az ſeretetnek neuezetiuel haſonlatanúl ne

nul ne dűczekődhessęk, mint ha az által eleget tehetne az tőruénnek. Láthato gyűmőlcz kéuántatik èhőz, mely bizonságot tegyen arról, az mit nyeluéuel akar bizonitani. Az itéletről azért emlekőzik, mert ez az ige az Sidó ßóllásnak módgyában az embereknek minden fęle tizteket bé foglallya, az mellyekben az Vr Isten kinek kinek az ő hiuatallya ßerint hűuen el iárni paranczol.

Nem oka nélkűlis czelekőßi ezt az Prophéta, hogy az ßeretettel auagy irgalmassággal eggyűué ßerkezteti az itéletet. Mert azokat feddi, az kik az ßeretetnek tettetése alat az ő tiztekben túnyák, kit azok ßoktanak inkáb czelekődni, az kiknek valami meltoságok vagyon, és az emberek nálok nélkűl nem lehetnek. Azok az ßűlék el veztik az itéletet, az kik az ő gyermekőket ßabadsággal őrűltetik, maga azokat az ő tiztők ßerint sanyargatni kellene, hogy ió gyűmőlczet termenének. Hasonlatos képpen vétkőznek az Egyhazi renden valókis, az kik az kőz népnek gonozságára mosolyognak, és hogy kárt ne vallyanak, az ßéretettől idegeneknek ne láttassanak, néma ebekké léznek, és azoknak rúttúl czauarognak, az kiknek vétkőket az hangos trombitának zendűlése ßerint kellene feddeniők. Ezképpen az kűlső feiedelmekis az Itéletet meg vetik, az kik barátságnak auagy egyéb haznoknak okáért az tőruénynek zaboláiát meg ereztik, és az gonozßokat, mellyeket Isten ki irtani hagyot, czak komaságértis ßabadon boczáttiák. De mind ezek tarczák magokat ez regulához: Hogy azkoron czelekőznek irgalmasságot és itéletet, valamidőn az Istennek igéie ßerint iárnak el az ő tiztekben hiuatallyokban, az mit az király az Christus Iesus az ő biraiual az Apostalockal, mellyek *reformatori* az O Testamentomnak, végezet, ha ez ßerint czelekőznek.

De ßűksęg mêg tőb bizonságokat erről elő vennűnk, hogy az pœnitentiához az vy életis igen meg kéuántatik. Az S. Pál apostal igy ßól erről: Atiámfiaij, adossok vagyunk, nem az testnek, hogy test sterint éllyűnk, mert ha test ßerint élendűnk meg halunk, ha pediglen az léleknek általa az testnek czelekődetit meg ölendgyűk, élni fogunk. Ismet ezen S. Pál apostal igy ßól: Ne wralkodgyék hát az bűn, az tű halando testetőkben, hogy engedgyetek néki az ő kéuánságira, és ne állassátok az tű tagaitokat hamisságnak fegyuéreűl az bűnnek, de allassátok tű magatokat az Istennek, vgy mint az hóltakból élőket, és az tű tagaijtokat igazságnak fegyuereűl az Istennek. Mely mondásában azt kéuánnya az Apostal, hogy az bűnnek hallyunk meg, és hogy az vakmerősęgnek vétke ne találtassęk kő-

Vy elet kel az pœnitentiahoz.

Rom. 8.

Rom. 6.

ſęk mi közöttünk, mert meg kel halnunk, és az bűnnek bűntetéſe meg nem alußik, hogy az teſtnek gonoz indulattiát el ne végezzük, hanem mindenkor az ellen tuſakodgyunk. Az ſent életnek gyakorláſában minden tagainkat ezközül adgyuk az igazſágnak czelekődetire, mert az Vr Iſten ezeketis az bűnből meg tiztituán ő magának ſentelte, hogy immár néki ſolgállyanak és akaratiának engedgyenek. De azért ha mind ezeket meg czelekődgyükis, haſontalan ſolgáknak tarczuk magunkat, az Chriſtus paranczolattia ſerint, és azt mondgyuk, Czak azt czelekődtük az miuel tartoztunk.

Luc. 7.

No immár ſóllok az pœnitentiának máſodik réſéről, mert noha el kezdettem vala erről ſóllanom, de meg mondám azt, hogy az Oſeas Prophéta, mind az több réſeiről, vgy errólis ir.

Es mindenkoron az te Iſtenödben veſſed reménſęgedet.

Mely igékben arra tanit az Prophéta, hogy az pœnitentiához nem czak az bűnnek iſmereti, nem czak az vy élet kéuántatik, de az hűtis, az Iſtenben valo reménſęg, telly es bizodalom, hogy ſenki az emberek közzül ſem maga érdömébe ſentſęgébe, de czak az egy igaz Iſtenbe, ki ſent fiának érettünk való halalára kedueſen tekint, minden kételkődes nélkül, veſsük reménſegünket, mert niluán vagyon ez, hogy az Vr Iſten mindenkor ſegitſęggel vagyon azokhoz, kik ő hozza igaz fűuel léleckel meg tértek, és az hűtben álhatatoſok, és mint ió fák mindenkoron virágoznak, mert az Chriſtus Ieſusban Izraelitackâ és az igèretnek fiaiuâ lőttünk.

Táuoly kel azokáért futnunk az hamis Iſteni tiztelettől, az bűnt meg kel vtálnunk, az Iſtenhöz igazán meg kel térnünk, igaz hűttel ragazkodgyunk ő hozzá, és az mi hűtünknek ió gyümölczét, az mint mondám, teremczünk, ez képpen iſmér meg minket az Vr Iſten kueſnek lenni. Nem ſeret Iſten czak nyelw ſerint való kerezteiéneket, azt mondgya Chriſtus, hogy nem minden mégyen bé menyorſágba, az ki ő néki azt mondgya, Wram, Wram, de az ki az ő menyeij atiának akaratiát czelekőſi. Sokan ez ielen való vödöbenis hánnyák és vetik az ő kereztiénſęgőket, de maga az mint élnek nem mondattathatnak igazán azoknak.

De moſt arról tanitok, hogy az igaz Pœnitentiának eggyik réſe, az bűnnek meg iſmereti, az miat való ſirás után az Iſtenbē való igaz

hűt,

hűt, melyben az bűn miat meg rettent ember az atia Istenhőz, ki az Christus érdőmében kegyelmes, fut, és bizonyal vária bűnéinek boczánattiát: kiről nám hallod hogy az Oseasis tanit. De az Szent Pál apostalis ſól erről, monduán: Mindnyáian vétkeztenek, és meg fogyatkoztak az Isten elől valo dűczekődéstől: Meg igazúltanak pediglen ingyen az ő kegyelméből az váltság által, mely lőt az Iesus Christusnak általa, kit az Isten elő ada hűt által az ő vérében. Mert kegyelemből vduőzűltetek hűt által, és ez nem tű magatoktól vagyon, Istennek aiandéka az, nem az ió czelekődetnek általa, hogy valaki ne dűczekődgyék. Az Szent Dauid király és Prophétais igy ſól erről: Nem az lónak ereiében győnyőrkődik, és az férfiúnak gyorsaságábanis ninczen néki kedue: hanem kedueſek az Wrnak azok az kik őtet ſélik, az kik reménſégőket vetik az ő irgalmaſſágába.

Rom. 3.

Ephes. 10.

Pſal. 147.

Ezen Dauid példa erre, ki noha parázna és gyilkoſis, keuélyis, de maga meg iſmeri az bűnt, meg ied, és iettében Istenhőz fút, az ő kegyelmeſſegét kéri, siria, kiáltia, monduán: Ne ves el engemet az te orczád elől, és az te Szent lelkedet ne ved el én tőlem: Ad meg énnékem az te vduőzitéſednek őrőmét: és az engedelemnek lelkével erősits meg engemet. Ismet, mikoron meg keuélyedet vólna, és fel rúgna, népeit Sámláltattia vala, teként magára, és mond: Azért moſtan, oh Wram, ved el kérlek az te Szolgádnak álnokságát, mert fólőtte igen bolondúl czelekődtem. Es mikor az Wr meg izene neki, hogy el nem Szenuedi, de meg bűnteti őtet az ő fel fuualkodáſáért, auagy ellenſég által, auagy éhſég által, auagy dőg halál által, láſſa azért mellyeket akaria inkáb, monda Szegény: Minden felől elég kőserűſségem vagyon nékem (mint ha mondaná, bizony eggyik ſem igen kellene) de inkáb kérlek, had eſſem az Wr kezébe, mert nagy az ő irgalmaſſága: és ne eſſem ember kezébe.

Dauid, Peter, Toluay, es több bek, pœnitentiarol Szep példák.

2. Sam. 24. 14

Péter igen hánnya magát az Christus elől: Ha, vgy mond, mindnyáian meg botránkoznak te bennedis, én meg nem botránkozom. De imé mi lőn? Egy Sidó leány elől mindiáráſt azt monda, hogy ő ſoha ſem iſmerte az Christuſt, és ezen keués vdő múlua, igenis meg eskűűek, de rea tekinte Christus, mert meg mondta vala néki, hogy igy iár: Essébe iuta ez Szent Péternek, és azt mondgya az Euangeliſta felőle: Es ki menuén (Szent Peter) kőseruesſen sira. Mely siráſſal meg ielentette, Szent Peter, hogy bánnya bánnya meg czelekődőt bűnét, és fút az Christus Iesusnak érdőméhőz. Amaz Toluay, ki iob

Matth. 26.

ki iob kéz felől feßitetet vala Chriſtus mellé, egéz életében lator vólt, de monda az Chriſtuſnak (mert magátis látá azon bűntetéſben) Wram, emlekőzzél meg róllam, mikor az te orßágodba iutsz. Amaz parázna Maria Magdalna á Chriſtus lábáñhoz eſęk, kőnyhullatáſával moſſá lábañt, mely ßemeiuel az előt az latrokra nézet, vígyorgot: haiának ßálañual tőrlőgeté lábait, mely haiát annak előtte ki ficzerezté, fodorgatá, hogy az latrokat inkáb magához ßoktaſſa: De látodé mint meg változék: Nem iede el az ſok vtálatos bőneitől vgy, hogy mind azoknál fellyeb valónak ne tartaná az Ieſus Chriſtuſnak érdőmét: Nem monda azt az mit Cain: Nagyob az én bűnőm, hogy ſem mint meg boczátathatnék énnékem: kinek ßépen felel meg ßent Agoſton Doctor, monduán: Hazutz Cain, mert nagyob az Iſtennek kegyelmeſſége, ez egéz világnak bűneinél. Nem őle meg magát az Maria Magdalna, mint Saul kiraly, ſem fel nem akaztá magát mint Achitophel, nem vté magába ſem kéſt, ſem tőrt, mint egy Nero Czéſár: de futa az Iſtennek kegyelmeſſégéhőz.

Senki tahát az bűntől vgy meg ne iedgyen, akar mely vtálatos bűnőkben éltis, hogy azok miat ketſęgbe eſnék, hanem térien meg, hadgya el az meg czelekődőt gonozſágokat, békéllyék az Atia Iſtennek ßent kezéhőz, vígye aiandékon néki az Ieſus Chriſtusnak vérét teſtét, és kétſęg nélkűl ezt feleli az Seregeknek Wra ő néki: Ha az te bűneid ollyanak vólnának mint egy vőrős feſtek, feierek
Iſa. 1. léznek mint az hó, és ha piroſſak léznek mint az píros feſték, ollyanak léznek mint az feier gyapiu. Ha engedelemmel halgatandotok engemet, ez főldnek iauaiual éltek.

AZ MASODIKROL.

EZ tanuſágban immáran meg iria, kikhőz haſonlatos, kikhőz tőtte magát haſonlatoſsá az Izrael népe, és leg előßőris méltán embereknek képekben iria meg őket, monduán:

Chanaan nemzet ez.

Mint ha mondaná: De mit kéſem ennit az Iákóbról és az ő maradékiról ßóllanom, mert az felől az mellyek mondatnak, ezekhőz ſemmi azban nem tartozik, és noha Izraelitáknak neuezik magokat, de bizonyára Chananæuſok inkáb, kiket az Wr Iſten régen-

ten az

ten az mi eleink által ki vzót vala ez földről. Hogy Chananæusok penig, auagy azokhoz hasonlatosok, ezeckel bizonittia:

Kezében vagyon az hamis mérték, szereti az ragadozást.

Az Istennek itéletiben mind Chananæusok azok, valakik azoknak szokásokat terméſzetőket kőuetik, de tű azt czelekőſitek, azokáért méltók vadtok arra, hogy inkáb Chananæusoknak, hogy sem mint Izraelitáknak mondattassatok.

Az Oseas Prophéta, noha szántalan vétkőket számlálhattia vala elő az Izraelitáknak, de ezben ez kettőben, rőuideden akaruán szóllani, azokat bé foglallya: szóluán előſőr arról, az mit kel vala kőuetniek, az irgalmasságról és az itéletről, kiről hallánk az második tanuſágban: szól immáran bűnőkről, az hamis mértékről, az melynek neuezeti alat minden álnokſágoknak czalárdſágoknak nemét bé foglallya, az kiből az Istentelenek és fősuény emberek gazdagſágot szoktanak győiteni, vgy mint, hamis és gonoz kalmárkodáſt kezdnek, hamis inget, hamis itzét, meſſelt, hamiſſán való bor arúltatáſt, szalad égetbor égetéſt, túró, ſerges brenze iobbágyára való hányáſt, etzetes sauanyu ſer ki arúltatáſt, vſorálkodáſt, és tőb egyéb latorſágokat kőuetnek, nyúzáſt, foztáſt, sok hamis birſágot kőuetnek. Másod vétkőket azt mondgya: *Hamis ſing, hamis itze.*

Az kik szeretik az ragadozáſt, erőuel való hatalmaskodáſt.

Miképpen illyenek valának az Chananæusok, mikoron más- *Leuit. 20.*
soknak földőket el foglalák: Illyenek vóltak az Izraelitákis (és *Deut. 18.*
kiért itt az Prophéta amazokhoz hasonlittia őket) az mint erről az szent Iráſnak hiſtoriáia bizonſágot tészen, és az Prophétáknakis az ő tanitáſok, melyben bizony nem semmit vétkezének, mert meg paranczolta vala Isten nekiek, hogy az Chananæusoknak terméſzetőket ne kőuesſék.

Látodé atiámfia, az kiknek szokásokat terméſzetőket kőuetik vala, azoknak neueken neuezi őket, nem az ő szent és iámbor eleiőktől, kiknek testi nemzetſégeckel dűczekődének. Nem czak itt, de az Ezechiel Prophéta Iratábanis az Izrael népét az Amorrheusokhoz *Ezech. 16.*
és Hettæusokhoz hasonlittia, és az Sodomabelieket az ő Nénőknek mondgya, mikor igy szól: Az te atiád Amorrhæusok kőzzűl való, és az

és az te anyád Hettheusok fęle. Ismét: Imé ez vólt álnokſága az te nénédnek Sodomának. &c. Hasonlíttia ezekhőz, mert ezeknek gonoz ſokáſokat kőuették. Sőt Chriſtus Wrunkis, ki méltóſágosb Ezechielnél, nem Abrahámot mondgya, de az pokolbeli őrdőget az Sidók atiának, azért mert aznak tanáczát kőuetnék, ki kezdettől foguán hazug és gyilkos vólt. *Ioan. 8.*

Sokan ez moſtani világbanis Chriſtianuſoknak (kereztiéneknek az mint ſoktunk ſőllani) őrőmeſt mondatatnak, de fęlő hogy ſokan Chananæuſok bennők: mert mind egy felől mind más felől czalárdſágra álnokſágra vagyokodnak, ſőt az hatalomtól, erőſak tételtől vgyan niluán ſem ſűnnek meg, hogy *per fas & nefas*, akar mint légyen, czak ők auagy magoknak kiczint takarhaſſanak ezből, ki oztán ebűlis vész el. De *malè quæſitis non gaudet tertius hæres.* Gonoſűl kereſet marhádnak nem őrűl gyermeked. *Ebűl gyűitet ſeydeknek ebűl kel el veűni.*

De láſſad az őrdőg mint el hűtet ez fęléket: Az kik kegyetlenűl nyuzáſſal, foztáſſal, auagy egyéb hamis fortéllyal, láttiák hogy módgyok lehet az gazdagſágra, annál inkáb kezdik ezt vżni, és magokat bódogoknak alittiák, de az Iſtennek átka feiőkőn, noha nem véſik eſőkbe. Igy ſól az Wr Iſten az Abakuk prophéta által: Iay annak az ki gonoſűl az másét kéuánnya az ő házának őregbitéſeért, hogy magas fészket rakhaſſon magának, hogy meg ſabadúlhaſſon az veſedelemtől. Iay annak az ki váraſt épit vérrel, és az ki váraſt kéſit álnokſággal: Iay annak az ki gazdagíttia magát az máſęből, vallyon meddig tart az? és annakis iay, az ki ſűrő ſárt győit az önnön maga feiére. *Habac. 2.*

Mint haznála amaz friſſen iáro keuély dús gazdagis, az ő haſſan győitőt pénzéuel kénczéuel? mit vőn el véle? auagy mit veznek el magockal azok, kik ezt kőuetik? Szépen felel erre az Mediolanomi pűſpők az ſent Ambrus, monduán: De az bűnős noha ez világon bőuőlkődik, auagy kűlső képpen bőuőlkődik, és az kazdagockal bőuőlkődgyék, ſok ió állatockal állatoztaſſ̨k, de az ő lelkének életét kőſerűſęgbe veti, és az ő vtólſó napiát bé fogia, ſemmit ő magáual el nem viuén, mely iőckal itt bőuőlkődőt, ſemmit el nem viuén, hanem czak az ő gonozſágának iutalmát. Ismét: Mert nincz ſemmi őrőkſęge az bűnősnek, annakokáért az hamis ő maga magának bűntetéſe. *Gazdagok mit viznek el magockal. Ambr. offit. lib. 3. cap. 32.*

Dőczekődni ſoktanak az emberek az ő eleiőknek nőmős iótágockal, hogy mint haználtanak azok ő nekiek, mikor az kegyetlen

ellenſęget

ellenſęget az ő földökből ki verték, demaga ha meg tekéntenék magokat, ökis nem ſockal iobbak az ellenſęgnél, Iſtentelenekné, Chananæuſok, Turkuſok, az ſem kegyetlenkődhetet inkáb mint ez az ő tulaydon fézkén. Miczoda ennek bűntetéſe? Ez, hogy miképpen ki verte régenten az Chananæuſokat az kegyetlenſęgért, báluányozásért, és az Sidókatis vgyan ézért, bizony nekűnk ſem keduez, ki ront, ki puztit földűnkből, ha meg nem térűnk.

Kegyetlent kegyetlen altal bűntet Iſten.

Mikor immár az Oſeas prophéta meg mondotta vólna azt az Izrael népének, hogy ne dűczekődgyenek haſontalanúl ſenki ſemtſęgéuel, és ſe az ő atioknak eleiőknek diczíretes állapattiockal, tér iſmet reáiok, és azért feddi őket, hogy noha bódogtalanok, de mégis bódogoknak és iő állapatuuaknak vélik magokat mondatni, gonoſsúl viſelik életőket, Iſtentelenűl gazdagúlnak, és ezt nem akariák eſőkbe venni, mond azért képekben:

Es ezt mondgya az Ephraim, (Az az, az tíz nemzetſęg, ki Izrael házának mondatik) meg gazdagúltam, mint ha ezt mondották vólna az Prophétának: Eleget zaygonak az Prophéták, mint az mi Oſeaſunkis, igen vádolnak rettentnek bennűnk, de ſemmit ne hűdgyűnk nekiek, mert ímé nem oly állapattal vagyunk, elegűnk vagyon, ſemmiben nincz fogyatkozáſunk. Gazdagſágot ſőrzőttűnk magunknak fáratſágunckal, munkánckal, ne hűdgyűnk azért ſemmit ő nekiek, neis fęllyűnk az ő fenyegetéſekről.

Mert ſemmi munkánkban, kereſményűnkben nem találnak álnokſágot, ſemmit hamiſſan nem győitűnk, ha, ha, nagy bűn vólna az.

Mely mondáſockal az Prophéta mint egy táblán irua, vgy adgya elő, és vgy tudgya ki beſęllení, az hamis és Iſtentelen gazdagoknak magok mentéſęt, az ő gonoſsúl kereſet kereſményekben, kikről Chriſtus egy példát hoz elő, amaz mindennel meg elégedet gazdag emberről, ki így ſól vala magában: Egyél igyál lelkem, győnyőrkődgyél, ſok eztendőre való iauaid vadnak, és azonban Iſten hirtelen halállal fenyegeti, ki felől Chriſtus Wrunkis illyen ítéletet tęſen: Igy vagyon dolga annak, az ki magának kénczet takar, az Iſtenben penig nem gazdag. Az irgalmatlan hamis gazdagotis el

Luc. 12.

Luce 16. viuék az ördögök, tégedis el viſen az ördög, ha hamis hűteddel és ſeretet nélkűl gazdagulz meg.

Nagy ſorgalmatoſſággal titkon mind feied kezed rezket belé, vgy tologatod az ſákba erſénybe az arany forintot, ez gondolattal: Iay mit vegyek immár raita, az miből tób haznom leheſſen? de bizony nem iut az eſedbe, hog mint egy Dauid Enekeſeket rendely az templomba, mellyek az Iſteni ſolgálatban forgolódgyanak, nem iut az eſedbe, hogy az Lázárnak hulládékokat kellene oztani, hanem élz az te gazdagſágoddal veſedelmódre: mely lehetetlen az tő fokon által menni az teuének, oly lehetetlen te néked vduözülnöd te hamis vſorás és kegyetlen gazdag: enniuel ſuilyosb az te bűntetéſed, hogy nem tartod az gazdagſágot Iſten aiandékának áldáſának lenni, haragſol az prædikátorra, hogy hoſſan prædikál, mert az lő váſár, diznó, ökör, váſár el kél addig: addig hafont főrőzhettél vólna, eggyűld máſnak adgyák addig az falut auagy varáſt, mellyel meg ielented azt hogy nem az Iſten ſem az ő igeie, de az te veritéked fáratſágod az te gazdagſágodnak fundamentoma. Haznály véle romlandó vagy, romlandó állatoń formáltad gazdagſágodat, el vész mind magaddal egyetemben.

Báluányozóuâ teſen tégedet az te hamis gazdagſágot: azt mondod: Nem vagyok Papiſtás, nem vagyok báluányozó én: mint ha czak azok mondatnának báluányozóknak, az kik fa képeket óltárokat ſoktanak czinálni, állatni, és azokban az Iſtent tiztelni. Nem veſed eſedbe te bolond, hogy báluányozó vagy mind te, mind azok, valamidőn az teremtő Iſtē kűűl valamiben veted remenſſegedet bizodalmodat, akar ember, akar eretnekſég, akar pénz, ezűſt, arany, drága kő, de mind báluánnyâ teſed magadnak. Szent Pál az főſuenyeket báluány imádóknak mondgya, mind az Epheſusbeli kereztiéneknek irt leuelében, mint az Coloſſa várasbéliekhőz irt leuelében, az főſuényſéget báluány imádáſnak vallya. Tertulianus, Origenes, és Hieronymus Doctorok az eretnekſſegetis báluányozáſnak ítélik. Ezt mi magunkról mondám.

Nem czak Papiſtak baluanyozok.

Epheſ. 5.

Hallyuk meg immár aztis, az ő keuély és maga hanyó beſédére mint felel meg az Vr az Izrael házának, mert immár meg felelt ő nekiek arrais, hogy hafontalan az ő eleiőknek ſentſégeckel dűczekődniek, miért hogy ők azokat nem akariák illetni: Erreis meg felel azért, és mond:

Maga én vagyok az te Wrad Iſtened, Ægyptusnak földétől fogua. Mint

Mint ha igy ſzóllana: Kérlek, miért vadtok ily bátrak magatokban? El feletkőztetecké immár arról, hogy én vagyok az az Iſten, ki, az mikor rabok valátok Ægyptusban, hatalmas karral erőuel ki hozálak, és erre ez földre lakoiúl helyheztettelek, holot nem tű czináltatok házat, máſok házába ſzallitottalak, ieles drága mezőckel ſzőlőckel meg gazdagitottalak, mellyeket nem tű plantáltatok vala? Auagy nem az az Iſten vagyoké én, az kinek óltalmazáſa alat mind ez v̂deiglen békeſęgben éltetek, és bodogúl gazdagſágban győnyőrkődtetek? Miért mondgyátok tahát ezt?

Meg gazdagodtam, gazdagſágot ſzőrzőttem magamnak.

Mi lelt benneteket, hogy meg nem elégeztek az én áldáſommal, de meg tiltot meſterſęgeckel éltek az tű gazdagſágtoknak kereſetire. Nagy romlotſága tetzik ezből ki az emberi nemzetſęgnek, hogy az Iſtennek kegyelmeſſęgét áldáſát még azkor ſem tudgya meg iſmerni, mikor igen kőzel vagyon hozzá, mely mi haladatlanſagunk igen keduetlen az mi Iſtenűnknek előtte. Meg felele hiſzem az Vr az Izrael nepének. Bizony hogy meg, és immáran bűntetéſőketis meg mondgya:

De ſátorokban lakóuâ tézlek iſmeg tégedet,

az el rendeltetet v̂dő ſzerint. Az az, miért hogy nem érted, hogy az én ió téteményemből vagyon mindened, valamellyeket birz, imé azt czelekőſzem, hogy iſmet el vetlek ſzemeim elől (mint régen az puztában czelekődtem az tű atiaijtockal) ſátorokba fogtok lakni, és bizontalan ſzéketek helyetek léuén, hól ide, hól amoda buydoſtok és téuelyegtek. mind addig mîg az el rendeltetet v̂dőm el mullyék. Ez az fenyegetés penig minden emberekre néz, valakik az ő haladatlanſágockal minden ióknak adoiának az Iſtent nem iſmerik.

De vigaztaláſſalis tellyeſek ez igék, hogy az mi nyomoruſágunknak Iſtentől bizonyos határa és v̂deie vagyon, mert az mi itt mondatik, más helyen vgyan megis láttatot. Az Abraham fiaijnak ſzarándokſágokat bizonyos eztendőkre rendelte vala Iſten, és az Sidóknak az Babylloniaij fogſágát hetuen eztendőkre rendelte vala: De nem czak életűnknek v̂deiét, de haiunk ſzálátis ſzámlálua tartia, és elis rendelte az mi őrők v̂duőſſęgűnknek v̂deiét, mellyet váriunk álhatatos hűttel, mert noha ſoknak és hoſſzúnak látzik ez ielen való

Vege lez nyomoruſagnak.
Geneſ. 15.
Ierem. 25. 29.
Matth. 10.

életnek nyomorusága, de nem késik amaz nap, az mely napon kő vetkezünk ez nyomoruságos világnak siralmas ruhaiból, és örökké és bódogúl az Iesus Christussal az Eghekbe fogunk örócké wralkodni.

Itt el kezdúen egy predicatiod lehet.

De elsőször ezt vőd eszedbe: Soha oly méltók és érdemlők az bűntetésre nem lehetnek az emberek, hogy mégis mind azon által magokat ne igazíczák, és bűntelenneknek lenni ne vallyák, mint ez meg tetzet az Izrael fiaibanis, kiket bűnősőknek lenni, és Istennek ellene vakmerőknek, mind az több szent Prophéták, mind penig czak az mi Oseasunkis, nemde nem halládé hogy eléggé meg bizonitottanak, és igazán megerősítettenek, miképpen mostanis kezd czelekődni az Prophéta, feduén őket az tudatlanságról és vakságról, mellyet mint egy ál ortzát víseltenek az Wrnak hiuó auagy hiuogató igeie ellen. Szóllot az Wr, és nem halgaták, intette őket az Prophéták által hogy haiollyanak ő hozzá és fogadgyák az ő ió intésęt, éllyenek szentűl és igazán, kit midőn nem fogadtanak, ezis eggyik méltó oka vólt az ő meg bűntetésőknek. Mellyeckel miés arra intetűnk, hogy az Wrnak igeiét vegyük bőczűlettel és szent czokolással, ha az ő haragiát bűntetésęt el akariuk kerűlni. Ezképpen szól imár az Wr az Oseas által:

Szep summaczka.

Es szóllottam néktek az Prophéták által. Az az, az én igémet meg ielentettem az Prophétáknak, hogy ennekez népnek, el menuén, hírdesséc, nem egyszőr sem kétszőr czelekődtem ezt, én magamis sok látásokat ielentettem nékik, (mert az Wr Isten régenten látások általis tanitotta az népet, mely dolgokról az Próphéták Látóknak mondattatnak, mint az Ezechiel, Daniel irásábólis ki tetzik) Es az Prophéták által példázó dolgokat mutogattam.

Mind hasonlatosságokkal, példá beszédeckel szóllottam, mel-
Num. 12. lyekben az én akaratomat mint egy tűkőrben eleikbe adtam. Hogy ezek mind ezképpen vóltanak, az szent Irásnak igaz historiaj bizonságom. Az Moyses által tanita régen az Wr az Izrael fiait, és Pro-
1. Sam. 9. phétákrólis emlekőzik az népnek: Samuel azonképpen sokáig faradá kőzőttők, ki ezképpen végeze az ő intésęt kőzőttők: Hogy ha penig az gonoz czelekődetben (mert ióra inté ez előt őket) menten
1. Sam. 12. mentek mind tű magatok, mind az tű Királyotok, el veztek. Ennek vtánnais soha meg nem bűntenek az Vrnak Prophétaj szolgaj az

népnek

néppnek intéſében és feddéſében, Eſaias, Ieremias, Ezechiel, és több-
bek, kiki oluaſſa az ſent Iráſt, és ezt igaznak lenni meg találllya, és
ez képpen nem menthetik magokat, hogy az Wrnak intéſét és ta-
nitáſát nem hallották vólna, kit valóban fogadniok kellet vólna.

Te pedig moſtani világ tanúld meg, hogy az te tanitáſodrais vi-
lág ſerte Prophétákat küldöt az Wr, mert igazán mondgya S. Pál, Eph. 4.
hogy ő (az az, Iſten) adot nemellyeket Apoſtalokat, nemellyeket
penig Prophétákat, nemellyetek penig Euangéliſtákat, nemellyeket
penig Páztorokat és Doctorokat, (az Szentéknek épitésben való kő-
tözéſekre, ſolgálatnak munkaiára, az Chriſtus teſtének épitéſére)
tahát fogadgyad, az magaſságban lakozó Iſtenért kérlek, az te fene
ſebed ellen az Wrnak tiztitó és lágyitó ires ruháiát, bé húnt ſem-
mel, ſüket füllel, bolond elméuel, ne aiuly czak az gyenge ſóra, de
vgyan el vőd és meg ód: mert noha kőſerűnek tetzik, de végre iſ-
mered meg annak drágalátos haznát.

Másodſor eztis tanúllyad innen, hogy az Iſten igeie hirdetéſe Szo es irás al-
prædikálláſa, mely auagy ſó auagy irás által léſen, de ő ſent te- kalis tanit Iſten.
ſségének drága aiandéka, nem történetből léſen, miképpen hogy
mind ez ielen való leztkénkben, mind az több ſent irásbeli mondá-
ſokban, őuének mondgya az igét, az mellyet hirdetet és prædikál-
tat: ő tanittia, ſőt ő maga ſól az ő ſolgaiának általa, mert ha igy
nem léſen, akar mint vgyekőzzékis épiteni az ember, de Iſten nél-
kül véghez nem viſi fáratſágát.

De mondhatnád: Nám előttem az ſent irás az Bíblia, azt ol- Keuely ſok
uaſom, metzek én az Pappal, mind tudom én azt az mit ő ott præ-
dikál: Diczíried Iſtenedet, hogy oluashatod az ſent Iráſt, adgyon
Iſten az meg értéſéreis ſent lelkét, de atiámfia bizony illő fiſlő ma-
gyarázattal nem értheted ám meg az ſent Iráſt, és igazat mond az
S. Péter apoſtal erről, monduán: Ha ezt előſőr meg tanulandgyá- 1. Pet. 1.
tok, hogy az ſent Iráſnak Prophétaiñ közzűl eggyik ſem magyaráz-
tatik kiuáltképpen való magyarázattal, auagy igazban tulaidon a-
karat ſerint való magyarázattal, mert nem az embereknek akarat-
tiából hozattatot régen az Prophéta, de az ſent lélektől víſeltetuén
ſőllottanak régenten az Iſtennek ſent emberi. Ne tulaidonicz ma-
gadnak oly nagy értelmet, hogy ehőz képeſt máſokat meg vtály:
S. Dauid ſem tudot és értet mindent, és azért könyőrög az Wrnak, Pſal. 25.
monduán: Wram, mutasd meg nékem az te vtaiñdat, és az te őſué- Pſal. 119.
nidre tanicz meg engemet. Iſmet, Es ſoha el ne vőd az én ſámtól az

igaz mondáſnak igeiét, mert az te ítéletidet várom. Előtte vôlt S. Dauidnak az tőruény irua, de ám hallád mégis mín kőnyőrög.

Ha igy vagyon az dolog, bizony igy is vagyon penig. az iámbor kereztién Tanitót Prædikátort külőmben kellene bőczűllení az embereknek, hogy ſem mint ez koráiglan bőczűlőttük. Bolondot latrot inkáb aztalhoz vltetz tragárſágáért, hogy ſem mint az iámbor egyűgyű Tanitót, mert félz hogy meg bólít téged az te Istentelenſégődért: Ne hiák ide az Papot, mert nem ihatunk előtte. Kőnyőrőgnünk kellene, hogy az igaz tudományban az Wrnak ſent lelke naponként világoſitana őtet, de mit kőnyőrgünk, ſőt még iőuedelmétőlis meg foztiuk, hog ezképpen elég ne lehеſſen az ő tiztínek.

Prædicatort meg beczály.

Nó vârd el czak te ezennel ezennel ſemmié leiendő világ, ſoha nem ſenuedte el, ſoha el nem ſenuedi az Wr az ő ſolgaínak gyalázattiokat, ſiralmas panaſolkodáſokat, átkokat (mellyeket keduetlen mielnek) de az Wrnak igeiének bőczűletiért meg kel czelekődnick, el iő az Wrnak haragia, és el vezti az engedetleneket. Achab, Iezabel, Herodes, és tőbben, oluaſſad czak mint iárának, Nero és tőb Istentelenek. Nagy az ige drága és bőczűletes, ki tiztáb az hétſőr meg tiztitatot aranynál, drága kő, ſőtétſégben fel tőt világoskodó lámpás, az kinek az Prædikátor ſolgáia, nem érdemlié meg bőczűletet? Igenis, két ſęle tizteſſęgre mélto, az mint ſent Pál tanit.

Míkoron az Prophéta ezképpen dorgálná az népet, nem ſűnnek vala még azok ellenben támadni, de mondnak vala, magokat mégis mentuén: Miczoda az az nagy gonozſág, az kiért tű Prophéták minket ſűntelen vádoltok, fenyegettek, kárhoztattok? Miért mondotok hűtetleneknek, hazugoknak? miért mondgyátok hogy el ſakattunk az Wrtól? Nemde minden nap nem teſűnké áldozatokat, templomokat, óltarokat, az ő neue tizteletire ſentelűnk, ſemmit azban el nem hagyunk, valami az ő tizteletire nézendő dolog, imé mégis feddetek és karhoztattok? Ezképpen ſoktanak, látodé atiámfia, az hipocryták czelekődni, miképpen ezeknek terméſetőket immár ſokſor meg mondottam. Ninczen nehezeb dolog, mint őket az ő gonozſágokban meg győzni, mert magokat halálig az aiſtatoſſággal takargattiák, az mint ez ki tetzik az Euangeliomnak hiſtoriaiából, az Phariſæuſokban: De halgaſſad meg czak, az Prophétais az ő gonozſágokat eſében véuén (mert mint az Bőkz ſól; Felely meg az bolondnak az ő bolondſága ſerint) vgy mint

hazug-

hazugſágban magok által hadgya őket (Ironia) és meg feleluén ez keppen ſól:

Vallyon s-vagyoné Gileadban (auagy Galaadban) hamiſság? Bizony hazugſág vagyon.

Mint ha mondana: Méltán és iól kérdezkődtek arról, noha tű nem ió végre czelekőſitek, hogy miczoda légyen az az nagy gonozſág, az az nagy vétek, az miért tű gyomroztatok és feddettetek, tekénczetek czak az Galaadra és az Gilgalra, kikben tű nagy Iſteni kedues ſentſęges dolgot alitotok (mert mint erről ezen kőnywben ſóllottam, ez két helyre felette igen ſorittiák vala az ő ſokot hamis Iſteni tizteleteket, és azt gonoſúl óltalmazzák vala) mi vagyon azért ott, hanem értelem nélkűl való aijtatoſság, és az igaz Iſten ellen való báluányozás? melyben hogy igazat mondgyon az Prophéta, im megis bizonittia: Oſeæ 4.6. lasd.

Gilgalban ökröckel áldoztanak, óltárokis oly igen ſok, mint az ſántó földnek barázdáin az rakáſok.

Haſonlatoſság ſerint ſól, mely igéket rézre magyarázhatunk: Előſőr ſól az óltároknak ſokaſágáról, mint ha mondaná: Miképpen az ſánto vető emberek, mikoron az földet mielik, ha lehet mindenűt ki hánnyák az kőueket: Ez képpen tűés mind mezőn réten óltárokat raktok, mellyeken gonoſúl áldoztok. Máſodſor, mint ha az ő óltároknak hiában való haſontalanſágokról ſóllana ez képpen: Mely haſontalan az földben az kő, ſőt az ſántáſnak inkáb árt, illyen haſontalan és hiába való az tű óltárotok, ſőt magatok veſedelmire valók. Mert miképpen hogy az kő az földben vettetet veteménnek ki iőuéſęt tartoztattia meg bontia: Ezkeppen az tű óltáritok az igaz Iſteni tizteletnek hűtnek ártalmi és ellenzőij.

Miért mondgya penig ezt az Wr az Prophéta állal, noha máſutis ſóllok erről, ha Iſten akaria, de ittis rőuideden az okát meg mondom. Az Wr Iſten az Sidó népnek czak eg templomot és egy óltárt engedet vala, az mellyel az Ieſus Chriſtus arnyékoztaték, kire mind az egéz Egyházi tiztelet néz vala, mikor azért ez ellen, Iſtennek paranczolattia és rendeléſę kűuől, tőb Iſteni tizteletnek helyeijt ſőrzenének,

zenének, ki diczirheti vala ezekért őket? nem diczíretet de bűntetéſt érdemlenek vala, ezt az Iſten tőrvényének ellene czelekőſſik vala, mellyel az meg igértetet Iduőzítőnek iſmereti meg homályoſitatik vala, ki nélkűl ſenkihőz az Iſten ió keduel ninczen. Szintén azban vétkezének, az melyben ők leg nagyob aïtatos ſentſégőket alittiák vala, és azért igen méltán mondgya Oſeas, hogy bizony hazugſág vagyon az ő tizteletőkben.

Mit tanullyunk mi ezekből? Ezt, hogy Iſtennek haſontalan és keduetlen minden mi tiſztelettünk, valamely az mi agyunkból elménkből az ő meg ielentetet beſéde ellen rendeltetik. Mert miért hogy az Wr Iſten minket magának ſentelt, hogy mi ő néki hűtnek engedelmeſſége által eleuen áldozati legyűnk, igy ſemmiképpen
Rom. 14. nem lehet, hogy az teſſék és kedues légyen ő nála, valami az hűtbeli engedelmeſſégtől idegen, mind ollyan az, valami nem az Iſten igeie
Rom. 10. ſerint vagyon. Mert hogy az hűt az Iſten igeiének által a léſſen, az
Matth. 15. ſent Pál apoſtal mondgya. Ezért mondgya az Wr, hogy hiában
Eſa. 29. tiſztelteték ő emberi ſőrzéſeckel. Sőt nem hogy tiſztelnének, de mint az kőuek ártnak az ió ſántó embernek az földben, igy ártalmas az ió maguető Iſtennek az ő igeie kűűl gondoltatot tiſztelet.

De noha egy előben ártalmas az hamis tudomány, de végre, miképpen az kő kőzőt ki iő az veteményeczke, de maga meg nem érhetik le nyomattatik: Ezképpen mennél világosb, aranyasb, tekéntetesb ő, de anniual inkáb helye léſſen az igaz tudománnak, mert az Iſten lelke meg ielenti az hűueknek, mely ſennyedékes és vtálatoſok az hamis tudománnak az ő fényeïl. Meg mondottam ſokſor, hogy ſe méltóſágok, ſok embereknek ſokaſágokra nézue, ſe ez világi ió ſerencze bódog állapatra nézue, ſe régiſégére nézue, ne tegyűnk ítéletet az Anyaſentegyház felől, de czak az Iſten igeiére vonnyuk, hozzuk, és igazgaſſuk, ez meg mutattia, hól találtatik az Ieſus Chriſtus az ő kormányával, euező pálzaiával.

Miért nezzűnk az Iſten anyaſentegyházában.

Touábba, az Prophétákról kezde ſőllani az Oſeas, kik az Izrael népénél főlőtte vtálatos meg gyűlőlt emberek valának, és ellenőkben vetuén magokat, keuélykődnek vala az ő fő eleiőckel méltóſágockal, azért hogy ezbenis fel fuualkodó képpen ne bizakodgyanak, el mégyen Oſeas, és az Prophétákat, mellyek által rêgentenis ſőllot az ő eleiőknek, azockal őzue veti, leg előſőr az Iákób Patriarcháual, hogy innen meg érczék, mely bolondúl és veſzedelmeſűl dűczekődnek az ő eleiőknek iőſágockal és méltóſágockal

az Pro-

az Prophétáknak ellene, vgy mint, kiknek általa az Wr Isten mindenkor élt ő nekiek az ő ſorgalmatos hű ſolgálattiockal. Erről penig igy kezdi ſauát:

Es Syriának földére budoſot Iákób.

Ez Syriarolſokat ſol Strabo lib. 16.

Az az, mind halálig czak az tű atiatokat Iákóbot forgattiátok, kit én ſem vetek meg, és nem gyűlölők, de az Iſtennek ió tételiért aiandékiért, mellyek ő benne fęnlettenek, bőczűllőm őtet. De tű inkáb czak ő magára, nem az Iſtennek aiandékira ő benne, aiúltok, kit nem iól czeleköztek, mert ha iól fel nilt ſemmel néztek ő rea, miczoda nagy méltóſága, nőmőſſęge, érdőme vólt ő néki magára nézue: nem tudgyátoké, hogy az tű atiátok budoſó vala, ki az ő atiaij őrőkſęgében bátorſágoſan nem lakhaték, Syriába kéſeriteték menni, az ő ipához az Lábánhoz, hogy ő nála valamiképpen el titkoltathatnék, és az ő báttiának Eſaunak mérge miát el ne vezne? Kérlek benneteket, miczoda nagy méltóſágbeli fő ember vólt az Lában előt, hogy mêg leányát ſem adá neki, de hét eztendeig kelle érőtte ſolgálni, két leányáért tizen négy eztendeig? Láſs mely tiztes méltóſág, nőmőſſęg, illik hogy keuêlykődgyetek vélle: Igenis: Vgy vgy: Illyen tiztes fő ember vólt az tű atiátok maga ſemélyében. Mely dolgokat atiámfia kereztién ember ne véld, hoǵ az Iákób patriarchának gyalázattiára mondgya az Oſeas: Nem: De hogy czeknek az ő maradékinak el keuéllyedet fel fuualkotſágát meg zabolázza, és az Iſtennek ió tétemén it kegyelmeſſęgét aiánlya, ki illyen ſegény és nyomorúlt embert nagy méltóſágra, és bódog állapatra vűn fel.

Genes. 28. 29.

Ironia.

Ehőzképeſt miés kereztiének kériűk és inczűk az Papiſtákat, hogy az Szentekbenis nem egyebet, de czak az Iſtennek ió tétéménit tekénczék meg, és az Iſtennek meg adgyák az ő dűczőſſęgét, kiről ſent Agoſton Doctoris ſépen ſól, monduán: Ne legyen mi nálunk ſentſęgűl az meg hólt embereknek tizteletek, mert ha iól éltenek nem vgy kel tartani, hogy ollyan tizteleteket kereſſenek, de mi általunk azt akariák tizteltetni, kitől meg világoſitatuán, órűlnek, hogy az ő érdőmében miés réſeſek vagyunk: tiztelni kel őket az kőuetéſęrt, nem kel imádni ſentſęgőkért. Es iſmet mond: Tiztellyűk őket ſeretettel nem ſolgálattal, templomokat ſem rakunk nékik. Nem ſól az latryáról ſem duliáról, mert az Szentek nem akarnak mi tőlűnk igy tizteltetni. De máſſor ſóllyunk erről.

Tom. 5. lib. de vera religione cap. 55.

Nem ſol imillyen amollyan tizteletről, miuel kel, miuel nem, czak azt mondgya hogy nem kel.

Mennyünk elöb az Iákóbnak historiaiában. Mint lön dolga az Iákóbnak hogy Syriából haza tére? vallyon s ió és kedue ſerint való állapatban lőné? De Iſtenért, mit lőn! az éhſęg mindiáráſt raita lőn, ki miat kéſeriteték Ægyptusba költözni, holot immáran az ő ſia Ioſeph wralkodék, és mint ha ott immár valamenire nyugodnék, de ez ſem tartá ſokáig, mert Ægyptusban az ő maradékin lőn az Pharahonak nagy kegyetlenſęge, ki minden fęle nyomoruſágokat meg haladá, Kiczoda hozá kű innen őket? Kiczoda menté és ſabaditá meg ez rettenetes inſęgből őket? Bizonyára czak az egy igaz Iſten, kinek iótéteménij és mellettetők való hatalmaſsága mindenkoron minden érdőmőtők kűuől vólt. Kit rendelé ezközűl, hoǵ általa kű hozna tűteket az veſedelemből? Moyſeſt, ki noha egy előſőr vduari ſolga vala, de Iuh páztorrâ lőn, és kéſeritőtték fel venni Iſteni hiuatalból és akaratból az tű hadnagyſágtokat vezérléſtőket: Ha azokáért illyen bőczűletes tű nálatok, auagy tű előttőtők, az teſti ſűletéſnek neme, kik az Iákóbtól nemzettetuén, bódogtalan rabokkâ lőttek, miért nem bőczűllitek fellyeb az Moyſes által való Iſtennek nagy ereiét, iótéteménit, az ki tűteket tekéntetes nemzetté mint vyonnan ſűle, és (az mint Dauid ſól) meg gyogyittatátok. Ezt itélem igaz és egyűgyű magyarázatnak lenni ez Oſeas iráſának.

Pſalm. 107.

Noha penig az Prophéta czak az Moyſesről emlekőzik, de valóban az Iſtennek tőb iótéteménitis érti és ezzel egyűt bé foglallya, mellyeket az tőb Prophétáknak általa czelekődőt ő vélek, mint Samuel prophéta általis, midőn az Orſág veſendő fęlben vala, hogy itt ne ſóllyak az Iuda orſágáról, ki az Ioiadas pap, Eſaias, Helkias, és tőb Prophétáknak ſolgálattiockal és kőnyőrgéſőckel meg tartatának. Nemde az Ahias prophéta iőuendűléſe által meg menekődéké az Izrael orſága Ieroboamtól? S. Ilyés prophéta az éhſęgnek vdeién ſolgálá ő nekiek; Eliſæus prophéta az Syruſok és Moabiták ellen óltalmazá őket. Oly kedues és haznos vólt penig az Eliſæus prophétának ſolgálattia az Izrael népének, hogy az Ioas feiedelem, Izraelnek királya, az ő betegſęgében hozzáia méne, és ortzaiára borúluán meg ſiratá őtet, monduán: Edes atiám, Edes atiám, Izraelnek ſekere és Iouagia. Látodé, mely méltán feddi az Izraelitákat az Oſeas, az Prophétákhoz való hálaadatlanſágokról és gyűlölſęgőkről, kik az Wrnak igeiét ſóllyák vala nekiek.

1. Samuel. 7.
2. Reg. 11.
Eſa. 30. 37.
2. Reg. 22.
3. Reg. 11.
3. Reg. 18.
2. Reg. 3. 6. 7.
2. Reg. 13.

Sokan ez moſtani emberek kőzzűlis ſoktanak dűczekődni és keuélykődni az ő eleiőknek állapattiockal, bódog ſerenczeiőckel,

nem

nem véuén eßőkbe, hogy az őrdőgez világot mutattia nekiek, hog őtet imádgyák, az testőknek hizelkőduén, de az lelkőknek ellenſęge léuén. Azonkőzben mikor az Wrnak tetzet az ő igeiének fęnlő győrtiáiát lámpáſát fel tenni, hogy az ſőtétſęggel el buritatot világból, és az lelki Ægyptomnak tőmlőtzéből kű hozuán, az lelki Chanaan földére le telepité, mégis az Wrnak ßolgait rutollyák, hogy ők hozták légyen mi reánk az ſok nyomoruſágokat az ő predikállásokkal, nem gondoluán arról, hogy ne talám az Atiák őtték meg az ßőlő gerezdet, és az fiaknak fogok váſot meg belé. Auagy errőlis el feletkőztek, hogy Chriſtus vtán kereztet kel viſelni, mert ßoros és tűuiſes az vt ki az életre viſen, tágas és ßéles ki az veßedelemre vezérl. Nem az ió és gazdag bőuőlkődő világ állapatiából tégy itéletet, az Anyaßentegyházról, de az Iſtennek tizta igeiének, és abból kűfolyo paranczolatinak igazán való hirdetéſęből és ßolgáltatáſából. *Aranyas regula, ſőt merő arany.*

Vtólßor immár, látuán az Prophéta az Izrael népének gyogyúlhatatlan vóltát, ſemmit nem kémél bennők, hanem rettenetes bűntetéſeckel fenyegeti, előßőr meg monduán czak rőuideden okát bűntetéſőknek (kiről mind az egéz kőnywben ſok ßóual ßólt) igy ßól:

Ingerlette Ephraim az Iſtent az ő magas báluányozó helyein.

Az mely igékben, az Ephraim neuezeti alat, az Izrael házát feddi, ki mind gonoz feleſęg (kiről ez kőnywnek elein hallottunk) az ő fęriétől Wratól az menyeij Iſtentől el ßőkőt, és lelki paráznáuá lőt, az báluányok vtán indúluán. Fenyegeti azért és mond:

De meglakol az ő Iſtentelenſęgéről, auagy az mint némellyek magyarázzák: Es az ő vérők ő reáiok marad. ő magok léznek okaij bűntetéſőknek, és nem léznek artatlanok az Wrnak előtte.

Es megadgya néki az ő gyalázattiát az ő Wra.

Az az: Iſtent igazán kel vala tiztelniek, de őtet meg vetuén Iſtenőknek nem akaták iſmerni, azért vagy akariák vagy nem de Wrok léßen ő nékiek: Nem oly Wrok, ki imár ő vélek iól tegyen, és őket óltalmazza, de oly ki viſont gyalázattal fizeſſen ő nekiek, meg gyűlőllye őket és becztelenné tegye, mert igaz amaz mondás, kit az Iſten az Eli papnak izene, monduán: Az kik engemet tiztelnek, meg 1. Sam. 2.

tiztelem

tiztelem azokat, de az kik engemet meg vtálnak, meg vtáltatnak.

Halládé ember ez igéket? Fély retteny meg, az te Istenedhöz igaz ßolgálatban tízteletben meg maradgy, ne légy lelki paráznáuâ ő tőle el fordúluán, mert ha ezt nem fogadod, az te véred raitad marad, az te veßedelmednek oka te magad léßez, és az Wr őrőcké való gyalázattal gyaláz meg, ki te néked Wrad léßen, az az, oly, az ki tégedet meg bűntethet valamint akaria. Nò annakokáért ier ßolgállyunk az egy élő és igaz Istennek ßentsęgben és igazságban, kire minket segitsen az Iesus Christus halála érdőmeiért, ßent Lelkének általa, Amen.

Imádság.

KEgyelmes Wrunk, czudálkozunk az Izrael népén, erőssen haragßunk reáiok, hogy az te paranczolatid ellen illyen engedetlen ßűuűek vóltanak: De imé nagy vakság ez mi bennűnk, hogy mi magunkat nem kárhoztattiuk, maga mi sem vagyunk iobbak náloknál, sőt czak fel ne haladnánk őket gonozsággal. De kőnyőrgűnk, hogy téged élő igaz Istent meg ismeruén, adgyad ßent lelkedet, hogy bűnűnket meg ismeruén, te hozzád fussunk, czalárdsággal, álnoksággal, tőb vtálatos bűnőckel tégedet ne busiczunk, sőt az te ió téteménidet, mellyeckel mi hozzánk vagy, eßűnkbe véuén, fogadgyuk az te ßent paranczolatidat intésidet, az te fiadnak az Iesus Christusnak általa, mert mi nékűnkis ßóllaz az te ßolgaid által, mint az Izrael népének az Prophéták által: Engedgyed tahát hogy tenéked engedelmes és hálaado czelédid mi lehessűnk, ßent fiadért Christusért, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETA IRASANAK XIII. réßének Prædikátiók ßerint való magyarázattia.

MIkor az Ephraim ßól vala, mindenek rettegnek vala tőlle, fel vőtte mágát az Izrael népe kőzőt, de vétkezék az Baal Istennel, és meg hala.

2. Mêg

2. Mêg moſtanis tõbbitik bũnõket, és képeket õntõttek magoknak ezũſtökbõl, az õ értelmök ſerint, mellyek báluányok, és meſter embereknek mũue, melyekrõl õ magok azt mondgyák, hogy az mely emberek áldoznak, czokolgattiák az borjúkat.

3. Annakokáért ollyannâ léznek mint az reggeli kõd, mint az reggel fel kelõ hóharmat, és mint az pelyua, mellyet az ſél el hayt az ſũrõrõl, és mint az füſt mely az kürtõrõl ki mégyen és el oſol.

4. Es én vólnék az te Wrad Ægyptuſnak földétõl fogua, és nem kel vala én nálam nélkũl tõb Iſtent iſmerned, mert ninczen tõb ſabaditó én nálamnál.

5. En iſmertelek, és én viſeltem gondodat az puztában, az vizetlen és az ſárazſágnak földén.

6. Bõ földre hozám, s-meg elégedének meg telének, s-el hiuék magokat, és el feletkõzének én rólam.

7. De én mint az Orozlány, ollyan léſek raitok mint az pardutz, leſelkedem vtokban vtánnok.

8. Eleikbe futok mint az medue, melynek kölykét el võtték, meg ſaggatom ſũuõket, béleket, bé nyelem õket, mint az Orozlány az mezeij vad el ſaggatia õket.

9. Te magad veztetted el magadat Izrael, mert én bennem ſegitſęged vagyon.

10. En

10. En vagyok (mind öröcké) de hól vagyon az te királyod, hogy meg óltalmazná tégedet minden te városidban: Es hól vadnak az te Biráid, az kik felöl ezt mondottad énnékem, adgy királt és feiedelmet énnékem?

11. Adék te néked királt haragomban, és el vöm te töled az én busoltomban.

12. Peczét alat vagyon Ephraimnak álnokſága, és el reitetet az ö bűne.

13. (De) gyermek ſzülönek faydalma ſál öreája, bolond fiu ö, mert ſzületéſnek vdején meg nem fuladná.

14. Az koporſónak hatalmától meg menthetném öket, az haláltól meg ſzabadithatnám öket, halál te veſzedelmed léſzek én, koporſó romláſod léſzek én tenéked, el reitetet az változás én ſzemeim elöt.

15. Iólehet ö neueködik az ö atiafiaij közöt, de el iö az Napkeleti ſzáraztó ſzél, az Wr ſzele, mely az puztából fel iö, és meg ſzárazttia az ö erét, és meg ſzárad az ö kút feie, el ragadozza ö minden marhaiának drága kénczét.

16. El puztitatik Samaria orſzága, mert meg köſeritötte az ö Iſtenét, fegyuer miat húllanak el, ozlopokhoz verik az ö apró gyermeköket, és az ö terhes aſſzoniállatij kettö vágattatnak.

Ez Igéknek röuid értelme.

Panaſol-

PAnaßolkodik mégis ez meg hallot és meg ielentetet igékben, az magas ményben lakozo Isten, az népnek, tudni illik, az Izrael házának, tőle való el ßakadásáról, el válásáról, elő hozuán nekiek ez mellet az előbbeli ió és bódog állapattiát ezen Izrael népének, melyből ők nem oka nélkül estenek ki, de sőt önnön magok vóltanak ennek érdemlőij és bűntetésőknek okaij, miért hogy minden vétkeknek bűnőknek fölötte, lelki paráznákkâ léuén, baluány imádással veßedelemre hozta magát, ezzel Istentől el hasonlot, és az mint ezen Prophéta által ßól az Wr, más fęrhőz ragazkodot, nem az Vr felesęge, az az, nem elégedet meg az egy igaz Istennel, de ez kűuől báluány Istenek vtán futot, kiket ßeretuén azoktól nem akart el válni. Tahát ne panaßolkodgyék és ne vádollya az Istent, az ő igaz és meltó haragiának bűntetésęben, mert iól és vgyan igen iól meg érdőmlik az bűntetést. Ha meg akartanak vólna penig ettől meg menekedni, tahát az hiuó Istennek, mellyel hitta őket az ő ßent ßolgaijnak általa, az ő meg ismeretire és igaz tizteletire, engedniek kellet vólna, mert ő, terméßeti ßerint, igen irgalmas kegyelmes, ki az bűnős embernek nem veßedelmét de meg térésęt kéuánnya. De mind ezekről, az magasságban lakozó Istennek segitsęgéből, ßóllok imez két rendbeli tanuságban bőuebben: Ose. 6.

I. *Az bűnnek vadolasarol, mellyet az Izrael haza kőuetuen gyakorol vala. Ezen tanusagban aztis meg mondom, hogy bűntetlen ezekert semmikeppen nem maradnak.*

II. *Az Iesus Christusnak io tetemenij adatnak előnkbe, az mellyekkel azokhoz gazdag volna, kik ezt vennek engedelmes es alazatos ßűuel, de miert hogy nem fogadgyak az Istentelenek, veßedelemre bűntetesre kel iutniok.*

Ezekről ßoluan veg leßen tanusagunkban.

AZ ELSŏRŏL.

NEM kűlőmben czelekőßik az felsęges Wr Isten az emberekkel, mint az iámbor és kegyes Oruos Doctor, Barbely, ki addiglan iár az ő betege kőrűl, és ßorgalmatoskodik az ő egéssęge felől, miglen reménsęge lehet az ő meg gyogyluásában. Ez képpen az Wr Istenis, hól kegyes atiai io téteméninek elő ßámlalásáual, hól az bűn ellen való kemény bűntetésęnek hirdetesęuel és sok fenyegetésęuel, akaria meg gyogyitani az mi lelki betegsęginket és nyaualyainkat, akar egéssęgessé tenni, tiztit és lágyit *Kegyes oruos es hű Barbely az Vr.*

az ő

az ő íres staſtromiual, az tőruénnek és Euangeliomnak prædikállá-ſáual, miglen láttia gyogyúlható és egeſſęgre fordúló állapatunkat. Igy czelekődöt ő ſent Felſęge minden vdőben az embereckel, igy czelekődet, ezennel meg hallod, az Izrael népéuelis, kiket hogy inkáb magához vonhaſſon és igazíthaſſon, meg emlekőzteti őket az ő ió és bódog állapattiokról, melyben az Wr Iſtenis őket mindennek ellen óltalmazta, miért hogy ackoron ő czelédi és háza népeſi vóltanak: ezt azért czelekőſi, hogy viſont térienek ő hozzá, ha az ő iauaiual és kegyes óltalmiual akarnak élni, kit ha nem mielnek, bűntetlen nem maradnak. Ez képpen ſól azért, és mond:

Ephraim miert neueztetik.

Mikor az Ephraim (ezt neuezi niluán azért, hogy ez az réz, amazoknái, mind hatalommal és mind méltóſággal, dizesb vala, de ezen értetik mind az tiz nemzetſęg) ſól vala, mindenek rettegnek vala tőlle, fel vőtte magát az Izrael népe kőzőt.

Ez igéket két képpen magyarázzák, de az illendőb magyarázatot mondom előſőr meg. Es mint ha igy ſóllana az Wr Iſten: Nagy vólt régenten az Ephraim ágazattiának mèltóſága hatalmaſſága (az Ioſeph maradéki birták ezt) vgy annira, hogy az ő paranczolattia ſaua ſęlelem gyanánt vólt, és kinek engedni kel vala, Izrael házának feie feiedelme vólt (mind ezek az Iſten ió tęremenyének aianlási) az Ioſua Hertzeg, az ki az népet az meg ígért teyel mézzel folyo főldre vitte, és ki az Chanaan nemzetének ſęlelem gyanánt vólt, és ki az egéz Izraelt harmintz két eztendeig vitézlő diadalommal hordozta, nemde nem az Ephraim ágazttiából való valaé? Mikorontán iſmeg az Salamon királynak bűne miat meg haſonlot vólna, viſontagſággal az Ephraim ágából lőn az Izrael házának királlyá, az Ieroboam, ki az ő halála után az ő fiának Nádabnak engedé az orſágot.

Ioſua Hertzegről.

Melyből eſedbe veheted, hogy nem kiczin bőczűletben vólt az Ieroboam, mikoron az Dauid házát el hagyuán, az egéz tiz nemzetſęg czak könnyen ő néki ſólgálá, maga az Dauid ió vitéz feiedelmők vala ezeknek, és ez vdőtől foguán oztán, az Izrael orſágában mindenkoron fő hellyen vlt ez az Ephraim, auagy az orſágnak ſékes helyeért Samariáért, auagy az főldnek firos és gyűmölczőző vóltáért, holot vitézlő hadakozó ſęrfiackalis az többit meg halad-

haladgya vala. Mind ezek, az mint ímé íminctis meg ielentém, az Istennek kiuáltképpen való iótételit magaztallyák, és ez népnek bűneit feddik, ákik az Wrnak illyen kegyelmeſſégéuel gonoſúl éltek: kiuel hogy így éltenek ímé reáiok bizonittia, mikoron így ſól:

De vétközék az Baal Istennel.

Rőuid ígécket minden meg engedhetetlen hálaadatlanſágokat ki nilatkoztattia. Vgyanis mi lehet vndokab és méltatlanb dolog ennél, mint az igaz élő Istentől el ſakadni, kinek ſok ſámtalan iótéteménit vőtték vala, és az pogányoknak báluányokhoz fordúlni, auagy oly fa báluányok után indúlni, mellyeket az magok tetzéſſéből formáltak vala, kiktől ſoha ſemmi iókat diadalmokat nem vőttenek vala, és kiknek ſegitſégők nélkűl ſoha ők nem ſükelkődtenek, mikoron az egy igaz Istennek ſegitſégéuel meg elégedtenek. *Baluany vtálatoſſaga.*

Ez az nagy gonozſág és báluányozás az Izrael népében kezdetet vala leg ínkáb az Ioſua Hertzeg halála után, mely vdőben (mint az Bírák könyue erről bizonſágot tesen) mikoron meg hóltak vala az vdős Atiák, és mint egy vy nemzetſég ſármazék ezektől, á kik nem tudgyák vala az Wrat, ſem penig az dolgokat nem tudgyák vala, az mellyeket czelekődőt vala Izraellel. Leg előſőris az Ieroboamnak hűtetlenſége adatik elő, ki mindíáráſt az ő orſáglaſának kezdetiben vy hamis Isteni tizteleteket báluányozáſokat ſőrze, kiket az ő vtánna valók őrőgbituén őrőgbitének: Ezeknek bűntetéſeket elő hoza azért, és mond: *Iudic. 2.*

Es meg hala.

Mint ha mondaná: En iól tudom, hogy ezen ígen ezudálkoztok, hogy honnan vagyon raitatok ez nagy nyomoruſág, vldőzés, ki néktek minden erőtők hatalmotok fölől vagyon, annira, hogy az kik régenten egyéb nemzetſégeknek ſelelmi vóltatok, moſtan mint egy éhel hólt ebek tű rezkettek: de ha meg tekéntitek az tű állapatotokat, ki tetzik azonnal, hogy tű magatok vadtok ez nyomoruſágoknak okáj: Azt tű meg nem tagadhattiátok, hogy az Vr Isten tű veletek mindeneket meg czelekődőt, az mellyek az tű orſágtoknak óltalmára meg tartáſára nézendők, nem az Vr Isten ſakat el tű tőlletek, nem az Vr Isten ment el tű tőlletek, de tű az Vr Istentől gonoſúl és hűtetlenűl el váltatok, igaz ítélete ſerint czelekőſsik annakokáért az Wr, hogy meg vonta tű tőlletek az ő óltalmát, és meg hólt az Ephraim, az ki elein az ő virágiában vólt.

Nemely Bőlczek ez igéket az hamis tudomanra magyarázzák, mellyet az Ephraim, az az, az Izrael háza kőuetet, kit egy előßőr az orßágbeliek Ieroboamtól nem őrőmest vőttenek, de végre ez világi czendezsęgért, nyugodalomért, békessęges állapátért, hasok kedueiért hozza ßoktanak, kiért Istentől lélekben meg bűntettetének, Isteni ismeretlensęggel, hűtetlensęggel, és el fordúlt elméuel, testben penig meg bűntettetének hadackal, dőggel, éhsęggel, és egyéb veßedelmeckel: Mely értelemis noha nem bűn, de az első magyarázat vgy tetzik illendőb, te ám meg látod, egyiknek értelmében sem vétkezel.

Sidok lelekben testben bűntettetenek.

Tériűnk immár magunkra, mind ezeckel mire intetűnk miés? Ezekből minekűnk drága és haznos tanuságunk lehet, mely imillyen kérdésben foglaltathatik bé: Honnan légyen az Orßágoknak tartományoknak az ő bódog és kedues győnyőrűsęges állapattiok, és vißont mitől, miből, mi által, vezti el ez ió állapatot, honnan léßen eredeti az ő romlásának? Ieles és ßép tanuság ez. Mikoron az Nunnak fia az Iosua Hertzeg, az Ephraim ágazattiából való, az Isteni fęlelemtől vezéreltetet, az ő ßent igeie ßőuedneke vólt, mindenkoron ßerenczés bódog állapatban élt, és mind az egéz világ inkáb ió ßerenczeiét akarta, holot midőn az Izrael népének seregéuel az Iordán vizén, nagy Isteni czuda által, ßáraz lábbal méne el, fęlelem miat (mint az Rachab aßßoniállatis mondá) az ellensęgeknek ßűuek el bággyattanak vala, és az Ierichonak erős kő falais magától le romla, kő essőckel az ellensęg adgyon veretik, és rőuid vdőben harmintz királt meg győzének. De nézedze, mikor az Istentől ez népnek marádékia el ßakada, azonnal az ő bódog állapattiais bódogtalannâ lőn, és imé mint ha ez egéz világ ellenők állana, hól iminnen hól amonnan győtrettetik vala az ellensęgektől.

Orßagok bodog allapattia honnan vagyõ

Orßagok veßedelme mitől.

Nem czak az Izrael házába, de az Iuda ágazattiábanis igy vólt az állapat, mert ezis az Dauid király és az ő fia Salamonnak vdeiében virágozó és diadalmas ßerenczékben forgot, ackor, tudni illik, mikoron az Isten tőruénye ßerint vezérlettetik vala az orßág: De imé midőn Salamon báluányozóuâ lőn, az igaz Isteni tizteletet meg veté, azonnal az Wris ellensęgeket támaztá ő néki, és nem sok vdőre az ő fiától Roboamtól az Orßágis két felé ßakadá, mely mind az egéz orßágnak nagy veßedelmére lőn. Valamenin penig len az Dauid házából az igaz Isteni tizteletnek óltalmi vóltanak, mindenkoron bódog előmenetelnek őrűltenek: de valamenin az

1. Reg. 4. 10. 11. 12.

báluányo-

báluányozásra hamis Isteni tizteletre fordúltak, azok az hadaknak és egyéb insęgeknek igáiát viselték nyakokon. Ezek hogy mind igy vóltak oluassad az ſent historiákat, az Samuel kőnyueit, és az Királyok kőnyueit, mert ezeknek ige ſerint való elő hozásáual nem terhelem az oluasót, sőt mind az egéz világnak historiáñból ki tetzik, az orſágokon tartományokon.

Oh ha erről való gondolkodásban ſorgalmatosok lennének az mi Nagyſágos Vraink, feiedelmink, az kik fölötte igen ſoktanak panaſolkodni, az mi ſegény meg nyomorodot házánknak kőſerues és ezennel veſedelembe iuto (ha az lelki Moyses fen nem tarttia kezét) állapattia felől, mondom ha erről iózan elméuel gondolkodnának, meg találnák az okát, feiedelmekben, magokban lenni, tudni illik, az Istenhőz és az ő igeiéhőz való kelletlenſęgőket, báluányozásokat, hűttől ſakat Papoknak való keduezéseket, Wrok kedueiért való lelki veſedelmeket. *Nagyſagos Vrak miről gondolkodgyanak.*

Nem czak az Orſágok, tartományok, de minden háznak gazdáia tanúllyon innen, hogy ha az Istennek az ő igeiének fęnyes lámpásſát az ő házában tarttia, ott az dolog iól vagyon, és az mint S. Dauid ſól, minden czelekődetinek elő meneteli léſen. De ha viſontagſággal az Isten igeiének győrtiáiát az ő házában (az mint Christus ſól) az véka alá, auagy az ſék alá teſi, hogy az ő házában az ne tegyen világot, azon ſent Dauid király és prophéta ezt mondgya errről, hogy nem ollyan bódog állapattiok léſen az hűtetleneknek, mint az hűueknek, hanem mint az pelyuákat az ſél ide és tétouâ hánnya, az képpen hánnya el ezeket az Wr Isten, mert az hűtetleneknek vtok el véz *Psal. 1.*

Touábba, térek ismet az Oseas tanitásanak rendire, az holot az mit egy beſéddel meg mondot vala, azt niluábban ki feiezi, tanituán arról, miképpen vétkezet az nép az Baallal, hogy nem elégedtenek meg az ő atioknak hűtetlenſęgőckel, de tőbbitették az ő báluányozásokat hűtetlenſęgőket, mond erről:

Mêg mo ſtanis tŏbbitik bŭnŏket, és képeket (báluányokat) ŏntŏttek magoknak, ezŭſtŏkbŏl, az ŏ értelmŏk ſerint.

Emlekőſik báluányról, ki vagy emberi képben vagy oktalan ál-

lan állatok képében ki öntetet, de haßontalan, semmire kellő és romlandó, ninczen segitsęgre való semmi haßon benne.

Mellyek báluányok és mester embereknek műue.

igyis ßól, kiről az Esaiasis és az Salamonis sokat ßólnak, mely haßontalanok legyenek, mellyekről ő magok mondgyák, hogy az kik embereckel áldoznak czokolgattiák az boriúkat. Mely igéket két képpen érthetűnk: Előßőr, hogy ez nép az bornyú képnek tizteletit oly nagynak tartotta, hogy senki nem találtaték méltónak annak tizteletire, hanem ha előßőr az Bornyu báluánnak embereckel áldozik. Másodßor, hogy az Istennek kedues és ßerelmes embernek tartotta azokat, valakik az bornyu báluánt czokolgatták.

Mind ez két értelemből nagy kêt báluányozások tetzik ki: Előßőr, hogy még az embereknek meg őlésekrőlis áldozot által nem tartoztatták magokat, mert az Moloch báluánnak ßoktak vala az ő fiokat adni (mely Báluány az Ammon fiaijnak báluánya vólt, belől v̄res vólt, kinek hét rekeße vólt, az elsőben búza lizttel áldoztanak, az másodikban Gerlitzéckel, az harmadikban Barányockal, az negyedikben kosockal, az ötődikben bornyúckal, az hatodikban ökrőckel, az ki penig gyermekéuel akar vala áldozni, az hetediket nittiák vala meg annak. Ez Báluánnak abrázattia Bornyu vala, ki terieztet kezeket czináltak vala néki, mint ha vgyan ő maga fogna el az áldozatokat, és mikor gyermekeket vetettek az hetedik rekezbe, az kin állo nép vgralt, ßőgdősőt, tantzolt, hogy az gyermekeknek kiáltásokat sirásokat ne hallanák, mikoron az rettenetes tűzben égettetnének, dobolnak czattagnak vala erőssen) Ez Báluánt leg előßőr az Isten népe kőzzűl az Salamon király kezde imádni, végre az népis tiztelni kezdé, és fiokat áldozták néki, mint erről Moysesis, az negyedik királij kőnyueis, az Cronica kőnyueis, Ier emias és S. Dauidis, niluán ßólnak, azonképpen az ßent Istuán prothomartyris. Ez Báluánt más néuel Mihomnakis hitták.

Moloch baluan miczodas volt.

Scholion. Az kik fiokat az Iesuitaknak Scholaiokba adgyak, nem egyebet czelekeznek mint ha őket az Maloch baluannak aldoznak.

3. Reg. 11. Leuit. 18. 20. 4. Reg. 23. 2. Par. 33. Ierem. 32. Psal. 106. Actor. 7. Psal. 2.

Másodßor, ezekből illyen vtállatos ßokások tetzet ki, hogy azt czokolgatták, imádták, tiztelték, az mellyel engedelmessęgőket és annak való ßolgálattiokat ielentőtték, á mint ez czokolásnak igeiéuel él az S. Dauid király és Prophétais, midőn az Prophéta az királyokat, feiedelmeket, az Iesus Christus ßolgálattiára inti, hog ő néki engedgyenek, az tőb beßédi kőzőt monduán: Czokolgassátok

ſátok az fiut, hogy meg ne haragudgyék, és el ne veſſeſen az tű vtatokban. Az Olaſoknak moſtanis ſokáſok, hogy kéz fogáſokban egymáſnak kezeit czokolgattiák. De hogy az Romaij Baal az királyockal, feiedelmeckel, czokoltattia lábaijt, ezt nem az ſent iráſnak értelme ſerint czelekőſi, hanem tanúlta amaz oktalan ember vért ſomiuhozó *Caligula* és *Diocletianus* Czaſároktól.

Chriſtus maſnak moſſa labait az bűdős Papa penig czokoltattia labaijt

Miés emberek (hogy az Báluányozáſtól idegenbek leheſſünk) eredeti és grádicza honnan és miből ſokot iőni tanúllyuk meg, és annak ágyat ne veſsűnk, ſe ſálláſt ne adgyunk. Ezből ſokot lenni az Báluányozás előſőr, innen léſen neuekődéſe, midőn az emberek az Iſtennek tizta igeiét el hagyuán, az emberi találmányokat állattiák helyébe, mert miért hogy az lelkes ember nem foghattia azokat meg, mellyek az Iſtennek lelkeié, nem lehet egyéb benne, hanem hamis Báluány Iſteneket kel magoknak abrázolni, valakik az ő feiők tetzéſętől és elmeiétől hordoztatnak czak.

Baluanyozas honnan.

Mint ez meg eſęk ez világban az Apoſtaloknak halálok vtán, Linus Pápa vtán mint el táuozának az Iſten igeiétől, az Pápak mind ez may napiglan, egy más vtán ſok kűlőmb kűlőmb fęle találmányokat gondoluán, habozuán és tuſakoduán egymáſnak ſőrzéſeckel, mint az harmadik Innocentius, hogy az kőſſęgnek, az Lateranombeli végezés ſerint, két ſémély auagy *ſpecies* alat az Wr vaczoráiát ne adgyák, az negyedik Baſilius Pápa penig, az Baſiliaij *Concilium* ſerint, azt paranczollya, hogy adgyák, és hogy gyakranis éllyenek vele: Az harmadik Innocentius és harmadik Honorius Pápákis, hogy az Wr vaczoráiának kenyere, kiuáltképpen való helyen tiztán, meg iegyzettetuén, az templomban tartaſſęk: Kelemen penig még czak az hólnapi napra ſem engedi meg, hogy maradgyon, nem hogy amazoknak végezéſęt iauallaná: Az máſodik Alexander Pápa, az nős Pap miſeiét nem iauallya, és attól el tilt minden emkereket, hogy nem méltó azt ſenkinek halgatni, nem ió: Az harmadik Lucius Pápa ellene ezt rendeli, hogy igenis meg kel halgatni az nős Papnak miſeiét, ſőt az ſentſęgeketis el kel tőlők venni.

Papak egyenetlenſege.

Lasd lib. 3. Decret. Greg. tit. 41 con ſane cũ & de Conſecr. diſt. 2. Canpreſbyter.

Lasd eztis de conſecr. diſtin. 2. can. tribus gradibus.

Diſtinct. 32. pater hoc ittemnullus.

De el fogyna vdóm, ha igéről igére meg irni akarnám ezeknek egymáſſal valo tuſakodáſokat, az mi eggyiknek tetzet, az máſiknak nem, őztőkelték hurtzolták egymáſt, hól kettő, hól három, hól négyis vólt Pápa, czak kik keten vóltak egyſőr s mind

tiznél tőb, mint hatodik Orban, harmadik Sergius, negyedik Eugenius és tőbbek v̂deiében. Hárman kik egyßőr s mind vóltak (nemellyik az Pápaságot pénzenis vőtte meg, mint az harmadik Syluester) tőbben vóltanak őtnél.

Mely igen ßépen tiztelték egymást, im arrólis meg neuezek: Sabinianus Pápa az első Gergely Pápát hypocritának és az anyaßentegyház iauának tékozloiának (kinek minden kőnyueit meg kellene égyetni) mondgya: Hogy ő magokat sem hitték, magokis tudták latorságokat, de lelkők ellen czelekődtek, haly arrólis itt keueset, másßor tőbbet: kilentzedik Benedek Pápa igy ßól magá ról: Az Pápaságban mód nélkűl, tőruény nélkűl, Isten nélkűl éltem, és minden latorságockal az Romaŋ ßéket meg ferteztettem. Az őtődik Kelemen Pápa az ő kőnyuét az Clementinát sok tűuissel és téuelygéssel rakua lenni mondgya, kit (vgy mond) méltó meg égetni. Deezekről másßor tőbbet. Mi kőzűlűnk mentenek kű, de nem mi kőzűlűnk valók. Linus vtán mondám hogy touáb touáb ballagtak, kiknek kenyuőket ha oluasnád, minden iámborságokat ßentsęges atiaságokat meg érthetnéd, kinek meg ielentésęre Isten talám ßolgát talál, igaz léßen penig és mind az magok kőnyuéből reáiok bizonittatik.

2. Második dolog mely az báluányozásra ßolgál, az fa képek, ezis az testnek értelmétől léßen, mert nyughatatlankoduán, nem akaria hogy czak hűdgyűk, de az ő bolondsága ßerint formátis őnt néki: mint ßent Philep apostalis az emberi okosságot kőuetuén egy előben az atia Istenről nem elégeßik meg az Christus tanitásáual, mond Wrunknak: Mutasd meg nékűnk az atiát, és meg elégeßűnk. Aaron papnakis igy ßólnak az Izrael fiaŋ, mikor Moyses késnék az Wrnál: Czinály Isteneket mi nékűnk, kik mi előttűnk iárianak, és aranyokat, ezűstőket, magokrólis le ßedik, báluánt őntnek, ki előt le haiolnak s imádgyák.

Exod. 22.

3. Harmadik, noha az okosságis réz ßerint tartoztat az báluánytól, de mind azon általi esmeg touáb mégyen, mert gyilkosság és egyéb gonozság innen ßokot lenni, holot mint régenten mostan sem ßűnt meg ez, mint az kik azt czelekőßik, hogy leányokat, fiokat, hogy már Istennek, de bizony az Molochnak adgyák, Apátzaságra kiczin korokban Clastromokba rekeztik, kik fel neuekeduén (mert Christus azt mondgya, hogy nehéz dolog az ßűzessęg) égnek

buzog-

buzognak, gonoz parázna kéuánsággal, és ha bú téuő Baláſt kaphatnak, véghőzis viſsik latorſágokat. *Bu teuő Balát.*

Itt erről egy hiſtoriát mondok rőuideden: Az Huldricus Auguſtanus Půſpők, az első epiſtolaiában ír egy hiſtoriát, Chriſtus ſzűletéſe vtán 600. eztendőben, kinek ſummáia czak ez: Hogy az első Gergely Pápa tiltolta vólna meg az Papok házaſságát, de mikoron eſsébe vőtte vólna, mely ſok gonozſágok titkon való paráznaſágokis lennének ezből, végezéſęt iſmet fel bontá, és azt monda hogy iób meg házaſulni, hogy ſem mint az halálra okot adni. Egy v̄dőben mikor halas toiában haláztatni kűldőt vólna, hat ſzáz kiczin gyermeczkéknek feieczkeit talalák meg az tóban, kit midőn látot vólna, az házaſágnak tilalmából lenni, főlőtte igen bánkodék raita. Mert azt iria az Huldricus, hogy azkoron nem czak leányockal, aſsſoniállatockal buyalkodtak, de rokonſágockal, leányockal, fęrfi gyermekeckel, ſőt oktalan állatockalis vndokoskodtanak, ezt hozta vala Gergely Pápa az házaſságnak tilalmáual. *Papiſtak nőtelenſege.*

Erczűk immár az igéket, mellyek bűntetéſnek meg ielentő igeij, az kik az Wrtól el mentenek és viſsſa térni nem akarnak. Az bűntetéſeket peniglen négy haſonlatoſsággal mondgya kű az Prophéta: Előſsőr:

Annakokáért ollyannâ léznek mint az reggeli kőd. *1. Reggelikődről.*

Ki mihelt az Nap fel támad azonnal el véz. Ezképpen ezek noha őrűlnek, és virágozni tetzenek: mind azon altál el húllanak és el veznek. Máſod haſonlatoſságot veſsen az reggel fél kelő hó harmatról, de mihent az Napnak melegſęge dél felé ſűtni kezdi, azonnal ſemmié léſsen: Igy ezek akar mely bódogoknak méltoſágoſoknak teſſenek, mind azon által hirtelen el vágattatnak, és meg ſzáradnak mint az fű. Harmadſsor, haſonlatoſságot veſsen az pelyuától, kinek az ő rakáſa noha nagy, de mihent az ſzél fuia éri, ide és tétouâ hanyattatik: Ezekis akar mely hatalmaſoknak teſſenekis, akar mint fegyuerkezzenek haragoskodgyanakis, de az ő v̄gyekőzetekben tanáczokban elő nem mehetnek. Negyedik haſonlatoſságot veſsen az fűſtről, mely az kűrtőről ki mégyen és el oſsol, ki az kűrtőről kéményről nagy ſurőſęggel mégyen, mint ha immár az egéz Eghet bé fogná nagy helyre teried, de imé laſſan laſſan el oſsol: Ez képpen noha az embereknek ſzemek eleibe ſok *2. Ho Harmatrol. 3. Pelyuarol. 4. Fűſtről.*

be sok dolog vitettetik, mellyek vgyan erősseknek láttatnak, de az ő világi hatalmasságok és ereiők az Isten boßßuállásának ßelében el oßolnak.

Intessűnk miés ez beßédeckel (ne legyűnk czak halgatóij az igének, de meg tartoijs) arra, hogy az embereknek ninczen semmi hatalmok, az Istennek ereie és felsęges méltosága ellen, czak reggeli kődők, harmatok, pelyuák, bizony fűstők vagyunk, de az Istennek ereie hatalma az fęnyes Napot, ki minden sőtétsęget el v̊z, az sebesen zúgó erős ßelet, ki minden erős alkotmányokat el ronthat, sokkalis felyűl halad, vgy hogy semmi teremtet állat ő ellene semmi nemű dologban nem álhat. Es ezekről meg emlekőzuén, alázzuk meg magunkat az hatalmas Istennek keze alá, tiztellyűk ezt lélekben és igazságban az Christusban való hűt által.

Egy prædikatiod talam eleg eddig.

Sommaczka.

Touábba, Gonoz ßokás ez az emberekben, hogy mikoron bűntettetnek nagyob réßére, nem őnnőn magokban keresik az okát annak, de azt auagy czak tőrténetnek, á mint az Stoicusok, auagy az Istennek (tiztessęg adassęk ő felsęgének) meg keminitésęnek és kegyetlensęgének tulaydonittiák: annakokáért az Oseas prophéta mind azon ßorgalmatoskodik gyorsalkodik, hogy az Izrael népének, ki immár veßő fęlben vala, meg mutassa és arra őket meg tanicza, hogy őnnőn magokban vagyon az ő veßedelmőknek oka: és ez okáért (az mint meg hallánk) ßólla ez ßent letzkének elein az ő előbbeli bódog és kedues állapattiokról, hatalmokrólis, mely el vált ő tőlők az ő Istentől való el ßakadásokért, és immár vgy mint meg hólt és semmié lőt az ő ereiők: melyről, az mint meg hallánk, eleget feddék az Wr az Prophéta által.

Imé vißont reáiok tér, és bőuebben ßól rólok, bűntetésőketis meg monduán, és vgy mint az ő ellenuetésekre meg feleluén, valóban meg bizonittia, hoǵ magok okaij veßedelmőknek és méltatlan zúgolódnak és margolódnak Isten ellen. Honnan miés tanóllyuk meg, hogy mikoron nyomorgattatunk, haboruságot ßenuedűnk, nem az Wr Isten sem az embereket vádollyuk, és (hogy igy ßóllyak) bűntetessűk (nyeluel) de ßállyunk magunkba, és azonnal ki tetzik, hogy az mi érdeműnk azban bűnős. Ha peniglen valami nagy és sulyos bűnt mi nem czelekődtűnk (mint egy S. Iob, ki rettenetessen kénzattaték) és bűntettetűnk, tahát arról igy gondolkodgyunk azkor, hogy nem ártalmunkra vagyon ez mi raitunk, de gyakorlattatunk és tiztitatunk ezzel, hogy inkáb inkáb őrűzzűk óltal

Tanusag.

Hißem draga tanusag ez.

mazuk

mazzuk magunkat az Wrnak nagyob és rettenetes bűntetéſétől. De hallyuk többet mit ſól az Wr Iſten:

Es én vólnék az te Wrad Iſtened Ægyptuſnak földétől fogua, és nem kel vala én nálamnál több Iſtent iſmerned, mert ninczen több ſabaditó én nállamnál. En iſmertelek, és én viſeltem gondodat az puztában, az vizetlen és az ſárazſágnak földén.

Ez igékben az Wr az maga mentſégére, és az Iſrael népének az ő menthetetlenſégére az bűntetés ellen, ő velek való Iſteni ſorgalmatos ió gondviſeléſét, drága ſok ió tételeit, hoza elő, és iuttatia eſőkbe nékik:

Es én vólnék (vgy mond) az te Wrad Iſtened Ægyptuſnak földétől fogua,

az az, mind az ydőtől fogua, hogy tűreket onnan hatalmaſſan meg ſabadittottalak: Ez előt való ſent letzkénkbenis ſólla erről, vgy mint az tizenkettődik rézben, és iſmeg moſtan vyonnan hoza elő, hogy meg ielenecze és meg mutaſſa, hogy nem tegnapi, ſem tegnap előtti, Iſtenek ő nekiek, de régtől foguán való, még az korí, mikor czak népnek kezdettenek vala tartatni, kik előſőr Ægyptomban czak el ozlattattak valának, és rabok gyanánt tartatnak vala, czak ez Iſten lőn ő nekiek minden ereiők elégſéggők. Regi Iſten.

Ez után mindáráſt okát mondgya, míre való tekéntetből ezeleked e az Iſten ő velek azokat az iókat, tudni illik, hogy ő nálanál több Iſtent ne eſmerne, czak egyedűl őtet imádna, és czak ő benne bízněk. Ez igék eggyeznek az tiz paranczolattal, holotis czak magának tulaydonitia és veſi az Wr az imádáſt és az bizodalmat. Ezt az okot megis erőſíti, miért kéuánnya ezt, Exod. 20.

Mert ninczen (vgy mond) több ſabaditó én nálamnál.

Nem lehet Iſten az valaki meg nem ſabadíthat oltalmazhat, de viſont Iſten az, az kinek ereie haltalma vagyon az meg ſabadításra: Illyen az Iſten az menynek és földnek teremtője, tehát ő kűuőle

ninczen sem óltalmazó sem meg tartó szabaditó. Niluán való igékkel megis bizonitia, hogy czak ő az ő meg tartó Istenök, mikoron igy szól:

> En ismertelek és én viseltem gondodat az puztában az vizetlen és az szárazságnak földén.

Az az: Mikoron te Izrael az puztában valál, holot tégedet semmi embereknek szorgalmátosságok meg nem segithette, nem vólna senki ki te rólad gondot viselne, tudodé hogy ismertelek én tégedet, magam viseltem minden ezkőz nélkül gondodat: az kietlen puztán békességgel által hoztalak bennetek, óltalmaztalak az tő ellenségtők ellen, az Amalechiták és Moabiták ellen, és több szántalan ellenkezőjtek ellen: Az Eghből Mannát kenyeret adtam éledelökre. Fúry madarakat szörzőttem, az kő siklából vizet adtam, oly nagy szorgalmatos atiai gonduiselésséel vóltam, mind az tő atiajtokhoz, smind tű hozzátok, hogy semmiképpen nem kel vala néktek idegen Istenek után segitségért futnotok, mert én bennem minden segitségeket meg találtatok vala.

Deut. 8. Exod. 17. Num. 11, 13, 24

De mondgyad: Czak ahoz az néphöz vólt ám illyen jó gond viselèssel, de mi emberek hól vöttük vala az ő jó téteménjt? Szerelmes atiámfiai kereztiének, mi hozzánk sem keuesseb jó téteménye vólt az Wr Istennek, vagyonis naponként, mint sinte az Izrael népéhöz. Mert mikoron czak semmik valánk, kegyelmessségéből teremte, hogy az ő őrőcké való orsságának drágalátos bódogságának örökösi lennénk, és mikoron annak vtánna az kegyetlen lelki Pharaonak az pokolbeli Sathánnak rabságában volnánk, az lelki Moyseset az ő sent fiát el küldé, kinek általa ki hoza minket onnan, és békességgel az lelki Chanaannak földére hoza, az örők életnek bódogságában rèsesité, kit még most hűttel birunk, mindenkoron magaénak ismeruén, nagy segitségeckel vólt s vagyon.

Czudalatos son tart mostis Isten.

Ezek kőzönséggel az Istennek minden anyasentegyházárol értendők: De kiualtképpen mi velünk Magyarockal sintén vgy czelekődőt mint az Izrael népéuel: az meddő, kőueczes, hegyes, völgyes, sirtalan, hideg, erdős Scythiából kű hoza, miképpen régentsen az

Magyaroknak is kegyelmes Istene vagyon.

ten az Izraelitákat az ő ſirtalan földekből, és vtunkba minden el-lenſéginktől meg óltalmazá, ſőt egyebeketis általunk verete le (ol-uaſſad czak az Bonfiniuſt) az vndok pogány báluányozásból kű vőn: de mi eſmeg le fedeténk az mi ezűſtűnket aranyunkat ma-gunkról (ez az Pápák alat lőn) és bornyu képet őnteténk, miképpen az Sidókatis az ő báluányozó földőkről ki hozuán, azokis nem hagyák el tellyeſſéggel az ő gonozſágokat, de őkis báluant őntetés-nek Aaron Pappal. De iſmeg kőnyőrűluén ő ſent felſége raitunk midőn ſötetſégben vólnánk, és czak alig pillagnánk, tántorganánk, haboznánk, mikoron ő néki tetzet ez meg vénhet világban, imé az ő ſent és drágalátos igeiének ſőuednekét alá nyuitá az Eghből, és ſénletteté ragyaztatá ez egéz világnak kerekſégében, amaz ő igére-tit meg tartuán, hogy az vtólſó vdőben az Euangéliom mindenűt hirdettetik.

Noha azért világ kezderitől foguán meg nem ſűnt lenni az ő anyaſzentegyháza, de czak vgy tetzet neha, mint az haió hól el me-rűl, hól fel verődik az habban, auagy mint egy nagy és ſéles mezőben mely kiczinkének tetzenek egy gyertiáczkának ſénléſe tűndő-kléſe, erről mondgya eggyűt Chriſtus, hogy az ő el iőuetelében valyon találé hűtet ez földőn. Ezképpen az Sidóknakis fel támaztá végezetre az ő igeiét, mert nem czak ſolgait boczátá hozzáiok, de tulaydon ſent fiátis, azt ſem vőuék meg vtálák, bizony hogy őkis el veſſének: Félő, miért hógy miés engedetlen ſűuel vagyunk czak enyelgűnk, meg vtáltuk az Iſtennek tizta igeiét, ſőt inkáb kárhoz-tattiuk, és azt mondgyuk okának lenni minden nyomoruſágunk-nak, hogy el iő ſent Fia, de immár bizony nem prædikalláni iő mi hozzánk, hanem meg ítélni, bűntetni, hogy el ne veſſeſſen és lel-kűnkbenis meg ne ronczon.

Ez dolog les az Iſtennek draga edenye Luther Mar-ton altal.

Mert az mi néz az teſti bűntetéſre, bizony ſoha nem mond-gyuk, hogy nem lakunk vgyan, midőn drága földre ſállituán bennűnk (kiről Bonffinius igazán iria, hogy ez egéz világnak minden földénél iob) im az bűnért naponként vőtten véſi tőlünk, czak az gallérát tartiuk immár, ki ſalad azis kezűnkből, ha az Wrral meg nem békéllűnk, és az kiért minden orſágokat meg vert, az báluányozáſt kű nem irttiuk. Mind ezeket mi el kerűl-hetnők peniglen, ha őtet mi Iſtenűnknek iſmernénk, iſmeruén ſtuſt ſereteſ-ſel.

Papat kellene Romabol ki vonni, Chri-ſtuſt kellene oda ültetni.

meruén ßeretnénk, tiztelnénk, imádnánk, és czak ő tőle várnánk minden segitsęgűnket, czak ő benne vetnénk tellyes reménsęgűnket bizodalmunkat, ezképpen adná meg az Istenis az mi ió orßágunknak előbbeli virágiát látnunk, de nem akaria ezt az Pápa, de bizony őtetis ki vonnyák Romából.

Kőuetkőzik immár második meg bizonitása az Isten ió téteménijnek el vételének háladatlansága az Izrael népében, kiről igy ßól az Wr:

Bő földre hozám, s-meg elégedének meg telének, s-el hiuék magokat, és el feletkőzének én rólam.

Az az, mikor az meg igért földet el vőtték vólna, és békesęgbe helyheztettenek vólna, meg elégeduén, mint az oktalan állatok czak heuernek vala, el bizák magokat, és mint ha mind magok hatalmáual ereiéuel ßőrzőtték vólna ezeket meg, én rólam és az én ió téteménijmről el feletkőzének.

Ez igékből az emberi nemzetsęgnek goromba romlotsága tetzik kű, imé az terméßet mêg az oktalan állatoknakis ezt hozta, hogy ismeriék meg az ő vélek iól tőtteket, és arra ßorgalmatoson vigyázzanak: Ismeri az őkőr az ő Vrát, és az ßamár az ő gazdaiának iázlát, azt mondgya az Wr Esaias által: sőt az pogányok kőzőtis gonoz dolognak itéltetik, az el vőt iókért való háladatlanság, miképpen az Valerius Maximusis feddé az Athenásbelieket, az Solon bőlcz ellen való nagy háladatlanságokról: Vgyan ezeneket feddi az Miltiades ellen való háladatlanságrólis, ki ő mellettek harmintz ezer Persiaij népen lőn győződelmes, ßánkiueték, meg hólt testét sem temeték el, de az fia Cymon kőtéllel keßeriteték, vgyan ezenek egy Phocionnalis igy czelekődtek vala: Themistoclessel hasonlatos képpen: egymás ellen való háladatlanságokis rút dolgok, mentől vtállatosb az Isten ió téteménij ellen való háladatlanság: Igy ßól az Bőlcz: Az ki fizet gonozt az ióért, nem táuozik el az bűntetés annak házától.

Esa. 1.

Val. Maxi. lib. 5 cap. 3. Ibidem. Halaadatlansagrol.

Pro. 17.

Sok iókat veßűnk Istentől, de arról el feletkőzuén czak anyalgűk, az gazdagok, hatalmosok, kik rakua ióckal, nem tekéntik az kitől azt vőtték: Az egéssęges nem fęluén az betegsęgtől Istent nem diczíri érőtte: sőt még az lelki iótételekbenis háladatlanok az em-

emberek, az Iesus Christusnak meg nyert szabadságával meg váltá-
sával az bűnnek szabadságára élnek. Gonoz háladatlanságnak vét-
kei ezek, az haladatlan embernek reménsége el oluad (azt mond- Cap. 16.
gya az Bölcz) mint az téli iég, és el foly mint az hasontalan víz.
Nem erre imé az vén Tobias az ő fiát kis Tobiast, és az Raphael an- Tob. 12.
gyalt, kit embernek vél vala, az ő vtokban való el menetelben, de
monda: Az Istent diczírietek, és ő néki adgyatok hálát, nagyságot
tulaidonítczatok néki, és minden élő emberek előt azoknak dűczős-
ségét hirdessétek, az mellyeket tű veletek czelekődőt. Ismet: Ió az
királynak titkaíjt el titkolni, az Istennek czelekődetit penig kű ielen-
teni szép dolog. De hallyunk bővebben ez véteknek bűntetéséről,
vérszomiuhozó kegyetlen állatokhoz hasonlittia az Wr mágát az
meg bűntetésben, monduán:

Eleikbe futok mint az Medue, melynek kölykeit el vötték, meg szaggatom szűuöket, béleket, bé nyelem öket, mint az Orozlány az mezeij vad el szaggatia öket.

Két kegyetlen vadhoz hasonlittia magát az Wr, az Meduehőz
és az Orozlányhoz. Az Medue, az mint igazán irják, ha az ő kölyk-
eitől meg fosztatik, dűhős haraggal valakit elől talál meg ölí, az
Orozlánnak penig rettenetes kegyetlensége haragia, ki vgyan meg
szokot mérgében halni, és ennek véghőz vitelére czudálatos álnok-
ságais vagyon. Ezekhőz mondom hogy hasonlittia magát az Wr, *Meduehőz Orozlanhoz hasonlatos Isten.*
ki az ő szűuöket béleket meg szaggattia, tudnia illik, az szűuet, ki
mind az koraiglanis (mint ha igy szóllana az Wr) az én intésimre
kéréssimre kemény és kő vólt, fel szaggatom immár, hogy ha ez előt
bé zárták vólt én ellenem, magoknak nagy veszedelmével immár
hely adattasszék énnékem.

Bé nyelem öket, mint az Orozlány, az mezeij fene vad el szaggattia öket.

Vőd esedbe atiámfia, imé az Wr Isten az kegyetlen Orozlán-
hoz, Pardutzhoz, Meduehőz hasonlittia magát, kit az szent Irás
gyakorlatos helyen igen szelidnek, igen irgalmasnak, igen kegyel- 1. Ioan. 4.
messnek val, és ki az emberekhőz nagy és buzgó szeretettel vagyon, Psal. 103.
és kit az Apostalis önnön magát szeretetnek mond. Az Dauidis igy Syrach 17.
szól róla: Irgalmas kegyelmes az Wr, késedelmes az haragra, és igen

kegyel-

kegyelmes. Az Iesus Syrachis igy ßól felölle: Mert az ő irgalmaſſága az emberhőz ollyan, mint az peczét ő nála, és az emberhőz való kegyelmét mint az ßemnek fęnyét meg tarttia. Iſmet: Mely igen nagy az mi Wrunknak Iſtenűnknek irgalmaſſága, és az meg kegyelmezés az ő hozza ßentűl meg térőkhőz. Ionas prophétais igy ßólla ő ßent felſęgének, hogy az Niniue váraſát el nem vezté: Tudom vala vgy mond, hogy te kegyelmes és irgalmas Iſten vagy, nag tűrhető, nagy irgalmaſſágú, és az gonoznak el változtatóia vagy. Az Bőlczis igazán mondgya ő felőle: Te mindeneken kőnyőrűlz.

Ioan. 4.

Sap. 11.

Mitől vagyon hát, kérdhetnéd, hogy illyen kegyetlen haragos állatokhoz, Orozlánhoz, Pardutzhoz, haſonlittia magát az Wr Iſten? Mitől? kegyelmes és irgalmas az Wr Iſten, de az mellet az gonozſágoknak igazán való meg bűntetőie és fizetőie, és az ő dűczőſſęgének ſereny óltalmazóia, ſőt erős boßßuállo Iſten, ſemmiképpen nem lehet hát, hogy más és egyéb ßeléd állatnak ßemélyében veſſe magát elő, az ő tőlle el fordúlt báluányozó, vakmerő, Iſtentelen emberek ellen, Dauid azt mondgya felőle: Az tiztáual tizta vagy, az vißßa fordúltal vißßa fordúlz. Nem lehet oly kegyelmes és ió feiedelem, ki az gonozſággal meg ne haragitaſſęk, ha ßintén ollyan vólnais mint az Hiſpaniaij Alphonſus király. Az mi Iduőzitő Wrunk Ieſus Chriſtuſis báránnak, iuhnak, mondatik, ki az nijresbenis halgat: de azért máſut Orozlánnak, és vérrel meg feſtetet ruhaiúnak, kinek ßaiából éles tőr iár kű, mondattatik, kinek az ő ruháián és tomporán meg vala irua az ő neue, Királyoknak királlya, és Wraknak Wra.

Eſa. 53.

Apoc. 7.

Gondolkodgyatok ezekről tű emberek, kik az Iſten kegyelmeſſęgét irgalmaſſágát bűn tételetőkben igen hánnyátok, tudgyad hogy ha bárány és iuh, de bizony Orozlany, Pardutz, és Medueis léßen, az te bűnődnek meg bűntetéſęre. Bezzeg ßépen felel ez latrúl dűczekődőknek az Ieſus Syrach, monduán: Az meg boczátáſſal el ne hidgyed magadat, hogy az bűnőket egymáſra rakiad, és ne mondgyad, az ő kőnyőrűleteſſęge nagy, az én bűneimnek ſokſágát meg boczáttia nékem: mert ßintén ollyan gyors az ő haragia mint az ő boßßú állása: De az bűnőſőkre ßál az ő haragia. Ne halogaſd az Wrhoz való meg téréſedet, és egy napról máſra ne vontaſſad, mert hirtelenſęggel el ió az Wrnak haragia, mellyel meg rontatol, mikoron arról nem gondolkodol, és az boßßu állásnak vdeién el véz. Lactantius Doctoris igy ßól: Ha az Iſten nem haragßik az hamiſſakra

Syrach 5.

Lactant. de ira Dei cap 5. ibid. cap. 6

ſakra és hűtetlenekre, az iókat az igazakat ſem ßereti: Iſmet: Semmi tizteleti nem lehet Iſtennek, ha ſemmit meg nem áll az őtet tiztelőknek: ſemmi fęlelme ſem lehet, ha ſemmit nem haragßik az őtet nem tiztelőkre. *Lactantius Iſteni haragrol.*

Tőbbekreis tanit meg az Oſeas által az Wr Iſten, és mint ha egy ellenuetéſre felelne, mely imillyen lehet: Hát az mi Atiainkat miért vitte az Iſten ollyan kedues bő földre, az kiket tudot hogy ollyan engedetlenek léznek? Auagy vgyan czak módot kereſeté benne, miképpen vezthesse el őket? Auagy győnyőrkődiké inkáb az embereknek veßedelmében? Ezképpen ßoktanak az emberek ellenkődni, az ő gonozſágoknak veßedelmőknek okát az Iſtenre haritiák (mint moſtanis az választáſról nyughatatlankodnak) midőn őket méltán az bűnért veri és bűnteti. De meg felel az Wr czak rőuid ßóual, de elégſęges felelettel, monduán:

Te magad veztetted el magadat Izrael. *Magad uezted magad.*

Ne pőrlődgyetek dúl fullyatok én velem és én ellenem, mint ha én vólnék az tű veßedelmeteknek oka, auagy azt láſd, mint győnyőrkődném én az tű veßedelmetekben, mert én bennem ſegitſęgőd vagyon: En neueltelek, ſegittettelek, óltalmaztalak, és ßántalan ió téteménimmel őrűltettelek, tőruényemet néktek adtam, ki tűnéktek minden dolgotokban tűkőr és példa vólt: de tű tulaidon gonozſágtokból vétkezuén, az tű gonoz kéuánſágotoktól fel tűzeleduén, az én aiandékimmal gonoßúl éltetek. Magatok vadtok tahát okaij veßedelmetőknek, méltatlan panaßolkodtok az én ellenetők való kegyetlenſęgemről.

Mi penig mind ezekből ezt tanullyuk: Hogy az Iſtent mi bennűnk minden iónak okának mondgyuk lenni, és valami gonoz mi bennűnk vagyon, az mind az mi ſaiát romlot terméßetűnkből vagyon, mely romlotſág ragadot mi reánk az mi elſő ßűleinktől, és nem az Iſten óltotta mi belénk: ha ezt vallyuk és hűßßűk, igy léßen, hogy nem tulaidonittiuk magunknak azt, az mi az egy Iſtent illeti, Iſtenre ſem rázzuk és kenyűk azt, az mit az mi tulaidon kéuánſáginktól ſaiát romlot terméßetűnktől vezérlettetuén, gonoßúl (de nem kellene) czelekőßűnk. *Geneſ. 5. Rom. 5.*

Ez regula penig nem ellenkőzik az Iſtennek őrőcké való valaztáſáual, mely Iſten ßabad és igaz tanaczából ßent fiában az életre válazt, az engedetlenſęgért kárhoztat, iól elő mind ezeket meg *Valaztaſrol.*

ket meg látuán, tuduán, értuén, mert nem Isten, ha ez tulaidonsá-
gok benne nem léznek, auagy ninczen azért Isten. Ha kegyelmes-
ségéből nemelly eket sent fiában az életre választ, szabad vélle, min-
den érdem nélkül: vissont azzalis szabad, ha kiket az ő tulaidon bű-
nökért, az bűn ellen való igazságnak meg mutatására, kárhoztat,
Ki haraghatik ezért ő rea méltán? Szabad ő néki vgy mielletni az ő
miuesiuel, az mint ő maga akaria: Irgalmasságához illik az meg tar-
Rom. 9. tás, igazságához az el veztés. Ihon regulád, ehhez tarcz magadat:
Az mi üdüssségünk Istentől vagyon, vesedelmünk mi magunk-
tól vagyon.

Luther Mérton az valaztasról. Czuda mely szépen szól az iámbor Luther Márton az választás-
ról, kiuel minden kereztién ember seliden meg éri, kit im ígéről
ígére nem röstellem meg mondanom, Igy szól az iámbor Doctor:
Ne légy sorgalmatos az Istennek választásáról, és nyughatatlanúl
az Istennek ezben ez sent dolgában czelekődetiben ne merüly, mert
az te homályos semeid miat illyen mélsséges titkot elméddel meg
nem érthetz: de halgassad az Christust, az kiben az Atia az ő vá-
laztása felől való titkos dolgát meg nilatkoztatta, melyben az mit
meg ielentett régen titkolta. Mert az Christus által bizonyossá tét-
tünk, hogy minden hűuő ember az Atiától el válaztot, az kit penig
len el válaztot, azt elis hitta az Euangeliom által, hogy hűdgyen és
igaz hűt által meg igazúllyon.

Touábba, ne sorgalmatoskodgyál arról, válaztattálé? Visely
arra inkáb gondot, hogy hűdgy az Christusba, és ő általa meg iga-
zúlhatz, és bizonyos lehetz, hogy az Isten tégedet el rendelt el
válaztot, auagy Isten által el válaztattál, az Atia senkit nem ítél,
azt mondgya Christus sent Iánosnál. Touábba, mikor az te elméd
hányódik, és sapolódik az te válaztásod felől, ez helyből végy vi-
gasztalást és reménséget: Mert igaz ez, hogy Isten nemelly eket az
emberek közzül az életre rendelt és válaztot, mink előtte ez világ
fundamentomi fel vettetnének: de miért hogy az Wr Isten reitek-
ben lakik, és az ő ítéleti el titkoltattak, nemis szabad nékünk illyen
nagy mély dologról pántolódnunk, annakokáért az Christushoz
kel menni, kinek az Atia minden ítéletet adot, és kiben minekünk
meg ielentötte az ő válaztásának el titkolt dolgait.

Ha immár te az igaz hűt által az Christusban valónak ismered
magad, az Christusban el válaztattál: de ha vldözöd az igét, és az
Christust meg vtálod, auagy nem tudod, tudgyad hogy el vetettél.

Mert

Mert valamíneműnek te magadat az Christusban találod, ollyan vagy az Istenben, mert az atia minden itéletet az fiunak adot: Ez penig az Christusban meg ielentetet itélet: az hűuőket v̊duőzíteni, az hűtetleneket kárhoztatni. Mert lássad miczoda amaz az mi az Sóltárban énekeltetik: Az vißßa fordúlttal vißßa fordúlt léßez, és az válaztottal válaztot léßez.

Touábba, ha Isteni értelemmel, az mi az Istennek változhatatlansagára, néz kel ßóllani, erős ez az sententia, hogy az kit Isten világ teremtése előt el válaztot, az nem vezhet el: (mert senki azt kű nem ragadgya az Páztor kezéből) az kit peniglen meg vetet, az nem v̊duőzűlhet, ha az Szenteknek minden czelekődeteket meg czelekődneis, annyéra nehéz az Istennek sententiáia: te penig az egyedűl el válaztot Wrnak irgalmassagára néz, hogy v̊duőssęget találhas az mi Wrunk Iesus Christus által. Eddig az Luther Marton. Másut az holot az ige inkáb kéuánnya, ha Isten akaria, bőuebben ßóllok felőle, mert az mint ßent Agoston doctor ßól, az válaztás sokaknak oka az állásra, de senkinek nem az el esęsre, czak kiki az Isten igeie ßerint érczen ez felől, mert Istennek minden dolgaijban bolond lehet az ember, ha az maga eßét okossagát kőueti.

Ertelemmel ßol itt az Istennek az ő alhatatos voltarol.

Ad: Art: Au Fal. imp. ad secun. imp: art: 12.

Ide fellyeb irám, hogy nem Isten, de az emberek magok minden veßedelmőknek okaij, kit immár az Wr Isten im megis erősit példáual, mely imillyen: En vagyok mind őrőcké, auagy vgyan azon vagyok, az kinek magamat mondottam, tudni illik, Istentők és az tű meg tartótok, az gonozságnak meg bűntetőie, és az én neuemnek erős óltalmazóia: nem változom soha meg, és én bennem semmi fogyatkozás nem léßen.

De hól vagyon az te királyod, hogy meg óltalmazná tégedet minden te várasidban, &c.

Emlekőzik itt az Wr az Izrael népének amaz ő régi ßemtelen bátorságáról, mellyel régenten királt kéuánnak vala magoknak, és azoknak példáiockal bizonittia azt, az kit most monda. Gondolom hogy arról az historiárol teßen itt emlekőzetet, az mikoron az Izraelnek az ő királij miat sok nyomorusága vólna. Mert mikorontan az Zacharias, ki az lehu ágából leg vtólso vala, az Sellum által meg ölettetet vólna, az vtán inkáb mind czak sok kűlőmb kűlőmb fęle pártolkodások latorságok valának az Izraelnek orßágában, innen lőn, hogy hól az Assyriabeli népet hinák kik, az orßágban go-

2. Reg. 15.

nosúl akarnak vala meg őriztetni, hól penig az Ægyptusbeliek fris gyéhöz futnak vala: mely ő pártolkodások veszedelmökre lön nekiek.

Erre való tekéntetből azért mint ha így sóllaná az Wr ő nekiek: Miért mondotok engemet az tű veszedelmetők okának lenni, holot az tű magatok királíj kút fők eredetek ezben? Vallyon én ez
1. Sám. V. 8. királyokat keduetők és akaratotok ellen adtamé tű néktek? Nem. De sőt mikor én békeséges czendez állapatban tartanálak bennetes ket, és valamikoron sükség vólt Birákat adtam tű néktek, kik tőteket az ellenségtől óltalmaznának, adám kőzítőkbe az Samuelris, kinek az ő hű szolgálattiát meg nem tagadhattiátok az tű atiaitokhoz, de ímé tű nyughatatlankoduán, királe kéuánátok, az ki az tű hadaitoskat vezérleneie, noha meg mondottam én azt tű néktek, hogy ez tű kéuánságtok nagy bossúságtokra lésen tű néktek, de nem gondolátok velle: meg győzettetuén azért az tű sok gonozságtoktól, haragomban és fel háborodásomban adtam tű téktek királt, és az országnak illyen állapattiát meg engedtem, kiben tű sok nyomorusságokat és veszedelmeket kostoltatok: Tahát miért fedderek én velem, ha magatok kéuánsága ez miat való romlástok, és ímé mostanis az tű engedetlen hűtetlenségtőckel késeritetek erre, hogy mind királyostól országostól el veszessetek bennetek, és az én haragomnak igaz itéletit tű ellenetek szolgáltassam? Ezt aránzom itt ez igéknek egyűgyű értelmének lenni.

Boldogtalan tanaczok. Az mellyeckel mijs íntetűnk, hogy igen bódogtalan azoknak az ő tanáczoknak végők, az kik az Isten paranczolati ellen rendeltetek, noha egy keués ýdeig ió előmenet eli tetzik. Gondolkodgyál
1. Sam. II. czak az Izrael országának históriáiról, tudodé az Saulis egy elsőr mely ió győzödelmes feiedelem vala, de napról napra meg erőtelenedék, Dauidot és több Istenfélő hűeket kergetni háborgatni foga, és ímé az Wr Isten az ő gonozságáért az országotis közönségessen bűnteté: De az Dauidis, noha ez sokat szolgála az országnak (de nézuén arra hogy késeritetek Isten királt adni) ő ýdeiében is sok ha-
1. Reg. II. 12. dak támadtanak, kiben ők is nem szintén bűntelen vólt: Salamon az ő fia báluanyozást inditá, kit az Isten az ország pártolkodásával torolá meg: Ennek vtánnais mind az két országban, Izraelben és Iudában, nem kiczin hadakozások romlások vóltanak, vgy annyéra, hogy mind az két ország nyomorúltúl el vese,

Mire

Mire valók ez beßédek? Arra valók, ßerelmes kereztiének, hogy tanullyunk magunkat adni az Iſten akarattia és ſegitſęge alá, az mit ő minekűnk ád azzal elégedgyűnk meg, ne nyughatatlankodgyunk, igy léßen, hogy az ő óltalmazáſa alat ez ielen való világonis bőtorſágoſſon lakhatunk, végezetre az Eghekbenis wralkodunk az mi Wrunk Chriſtus Ieſuſſal.

Eddig egy prædikatiod io modgyaual lehet, ha akarod.

Tanúld meg ezeketis, az kiket immár ßóllok: Mentette ez v̄deiglen magát az Wr Iſten az Oſeas által, hogy nem ő oka az Izrael népe veßedelmének, mentſęgének ßép okait adá, ió téteméninek intéſinek elő ßámlaláſáual: Moſtan immár azt bizonittia reáiok, hogy ő magok okaŋ veßedelmőknek, bátor ne hánnyák veſſęk bűntelen vóltokat, ſemmit ſe dűczekődgyenek ezzel. Mellyekből miés meg tanúlhattiuk, hogy mikoron bűnben eſűnk, az Iſtennek hatalmas keze alá alázuk meg magunkat, és bizonnyal hűdgyűk, hogy ſemmiképpen magunkat az bűntetéſtől meg nem óltalmazhattiuk, hanem czak az igaz és valóban Iſtenhőz való téréſſel.

Summa.

Tanuſag.

Leg előßőr annakokáért, meg felel arra nekiek az Wr az Oſeas által, hogy magoknak az bűnnek czelekődetire azból bátorſágot bátor ne vegyenek, miuel hogy az bűntetés láttatik el halaztatni, mert az Iſten ió végre ßokot élni az kéſedelemmel, kinek ßent Pál ßép okát adgya, az meg téréſnek okát. De mikoron az emberek, ßemtelen ortzáual térten térnek az okádáſra, (hogy az ßent Péter phraſiſſáual éllyek) el érkőzik az Iſtennek terhes bűntetéſe. Hallyad ezekről az igéket;

Iſten miert kegſik.

Peczét alat vagyon Ephraimnak álnokſága, és el reitetet az ő bűne.

Haſonlatoſſággal él az Wr, példát véuén azoktól az emberektől, az kik valami dolgokat, marháiokat, mellyeckel nem ßoktanak élni mindenek előt, nem ßokták ſok emberek ßemők eleibe vetni azt, ha valami titok dolog leuélbe iriák, bé peczétlik, ha peniglen egyéb fęle marha, pénz, ezűſt, arany, drága kő, auagy ſákban auagy ládába reytegetik, fęl felé teßik, ſenki eßébe ſe vegye, hogy ha azokra ßűkſegők léßen, kéßen elő hozhaſſák: Azért az Wr ittis mint ha ezképpen ßóllaná: Noha ez v̄deiglen én Iſten az bűntetéſſel nem ſiettem, halaztottam azt, de ne véllyetek azért, hogy az tű gonozſágtokat Iſtentelenſęgtőket nem láttam vólna, auagy bátor azt ſe gondoltátok vólna, hogy én az tű gonoz czelekődeteket

teket el ſenuedem tű néktek, mert bizonyára peczét alat vagyon az tű bűnetők én nálam, az az, nem vétettem el hűdgyétek, nem feleitettem el, el reitettem, az mikoron ſűkſęg hűdgyétek bátor hogy elő véſem, kiért tűteket méltó bűntetéſſel meg bűntetlek.

Ezekből minden ember tanúlhat: Senki ne véllye hogy az Wr Iſten nem láttia vagy ió vagy gonoz czelekődetinket, és hogy azokról el feletkőzzék. Mindent túd ő, mindenek ielē vadnak ő előtte, valamellyek mi nálunk auagy el múltak auagy iőuendők: Mint,
Geneſ. 18. az Sodoma bűntetéſęt latá az Wr, maga mēg meg nem bűntette va-
Exod. 3. la: Tudgya vala Pharaonakis az ő népe ellen való kegyetlenſęgét, és az ő népe nyomoruſágát még az előt minek előtte meg lenne:
Pſal. 56. Nem oknélkűl mondgya S. Dauid: Az én budoſáſimnak ſámát iól tudod (Iſten) az én kőnyhullatáſimat az te tőmlődke raktad.
Matth. 6. Auagy nem tudnádé azoknak ſámát? Chriſtuſis niluán mondgya, hogy az mi reitekben való bőytőléſink, alamiſnánk, imádkozáſink, niluán vadnak az ő menyeij ſent atia előt, noha emberektől nem
Ierem. 17. láttatnak. Ieremias prophéta általis azt mondgya az Wr, hogy az Iudának bűne, atzél pennáuál és Adamaz kőuel vagyon fel irattatuán ő előtte.

Iſten miert nem bűnteti azoñal. De kérthetnéd: Miért nem bűnteti az Wr azonnal az hűtetleneket, mihelt az gonozſágot czelekőſik? Kőnnyű erre az felelet: Miért hogy az igazſág az ióſággal egyűué ſerkeztetet, és az bűnős embernek meg téréſęt mind az kettőt inkáb kéuánnya, hogy ſem mint veſedelmét, ád illendő és elégſęges pœnitentiára való ṽdőt.
Rom. 8. Es touábba: Miért hogy az veſſőzéſre, dorgáláſra az hűueknek ſűkſęgek vagyon, hogy meg tartoztaſſanak az ő romlot teſtőknek gonoz indulatitól, kerezteczkét boczát reáiok, és ezképpen az ő ſent Fiának nyomoruſágiban réſeſſé teſi, hogy eggyűt ő véle az őrők életbenis legyenek: Miképpen azért hogy az hűueknek érdőmek ſoha meg nem fogyatkozik, azképpen bizony az hűtetlenek-
Rom. 2. nekis bűntetéſek ſoha el nem feleytetik, ſőt ha ők az Iſten hoſſu tűréſęt meg vtállyák, azt ő az kéſedelmet iól meg ſőrzőt bűntetéſſel meg fizeti.

Mind ez két dologról elég példáink vadnak, mellyekből magoknak az hűuek vigaztaláſt az ő nyomoruſágokban vehetnek, az hűtetlenek penig rezkeſſenek, mert az ő gonozſágok Iſten előt nincz

el feled-

el feledue, és ha naponként boczátton boczáttiák az bűnnek zabo-láiát, annál inkáb győitik magokra az haragot, ki ő nekiek őrőcké való győtrelmet hoz. Kiről immár, az az bűntetésekről, kezd az Oseas tanitani.

De gyermek ſzűlőnek faydalma ſzál ő reáia, bolond fiu ő, mert ſzűletéſęnek v̊deién meg nem fuladná.

Az aſzſoniállatnak véletlen és el táuoztathatatlan kénnyán érti az Wr Iſten az Izrael népének az ő hirtelen és azból való meg ſzabadulhatatlan bűntetéſęt, miképpen az ſzent Pál apoſtalis él ez ſzóllásnak modgyáual, mikoron ſzól az vtólſo világban (mi vagyunk azok) élő embereknek túnya és álmékos vóltokról. Szállani auagy állani az ſzűlőre az faydalom azkoron ſzokot leg inkáb, mikoron immár tellyeſſęggel ſzűl, de mëg nem ſzűlt az aſzſoniállat, az mely v̊dőtáián auagy az ſzűlőnek fogy el ereie, auagy amaz meg rekeztettetik (*Sapientibus ſatis*) hogy egézſzen éppen ne ſzűletteſſęk, ſzintén ackoron vagyon mind az anya mind az gyermek az faydalmas ſpitzen, vgy hogy ha ott kéſendik az gyermek, eggyiknek de valamellyiknek meg kel belé halni, gyakorta mind az ketten meg halnak. Az Ezechiel prophétais ſzól haſonlatos ſzóláſnak modgyáual, monduán: Az fiak ſzintén az ſzűléſre iőttenek, és ninczen ſzűléſre való erő, (ezenis az népre iőuő nagy nyomoruſágokat értuén) Es miképpen az ſzűléſnek faydalmának haſonlatoſſágán az nyomoruſágok és inſęgek értettetnek, azképpen ennek az ſzűletéſtől való meg ſzabadúláſán az ſzabadſág és meg menekődés vétettetik minden nyomoruſágokból, az mint az mi Iduezitőnktőlis meg tanúlhattuk ezt.

2. Theſ. 5.

Gyermek ſzülők kit peldannak.

Ioan. 6.

Touábba, vőd eſzedbe itt az ſzóllásnak módgyát, nem azt mondgya hogy nem vólna ereie az ſzűléſre, de az ſzűletésben azért késnek, mert bolond fiak, és ezzel ez mondáſſal minden gonozſágnak okát ő bennek tapaztallya. Haſonlittia őket az rőſt, tudatlan, túnya aſzſoniállathoz, mely egy keueſté, hogy már magának kőnyebſęget találna nyerne, meg tartoztattia az ſzűléſben az gyermeket, és viſzont iſmet mikoron meg tágittia az ſzűléſt az ſzűkſęges faydalomra, ez ily rekeztéſſel tágitáſſal mind magának mind gyermekének veſzedelmet ſzőrőz. Az igének penig ſenſuſa ez: Miképpen az aſzſoniállatnak, mikoron az ſzűléſnek faydalma rea érkezik,

auagy szülni kel, auagy mind gyermekeſtől meg kel haſni: Ezképpen érkeſik Izrael te reádis büntetés, melyben auagy vyonnan kel születtemed, és pœnitentia által meg kel iobbulnod, auagy penig el kel veſned romlanod. De bolond fiak, és még azoknális tudatlanabak, az mely gyermekek világoſságokra nem iöttenek, és noha ſintén az szüléſen vadnak, az az, ſintén nyomoruſágoknak büntetéſeknek aytaián állanak, de imé nem akarnak születtetni, nem akarnak pœnitentiát tartani, nem akarnak ſemmi ió módot ſabaduláſokra kereſni, meg maradnak azért az el kerülhetetlen ſélelemben veſedelemben, kit nem nékem, de az ő magok meg gyogyúlhatatlan vakmerő keményſégöknek köſönnyenek.

Ezzel fenyegeti az Wr Iſten moſtanis, miképpen minden vdőben, az Iſtentelenſégért, bűnökért, moſtanis szülőnek faylalmát boczáttia az Vr Iſten azokra, az kik az ő ſent igeiének nem adnak helt, az mely által vyonnan kellene minden embereknek születtetni, boczát noha tanuſágnak okáért reánk nyomoruſágokat háboruſágokat, hogy auagy kézen fogua (az mint ſoktak ſóllani) vigyen, auagy kéſericzen magához: ha láttia hogy vakmerőképpen ellene tuſakodunk, nekünk ſem léſen külömben dolgunk mint az aſſoni állatnak, ki az ő szüléſében (ſőt nem fogaduán) az órát czak mulattia: Mert mint ez hogy többiti kéſedelmezteti nyaualyáját, mind magát és mind gyermekét nyomorúltúl el vezti: Ezképpen miés az mi reánk boczátarot kereztet, az mi engedetlenſégünckel nekezítünk, és magunknak köſönnyük kárunkat.

1. Pet. 3.

Iſten kezet meg iſmerjük.

Ioan. 16.

Tanullyuk annakokáért az Iſtennek kezét meg iſmernünk, tanúllyuk ő néki alázatoſon engednünk, és ha ezt czelekődgyük, bődog léſen az mi nyomoruſáginknak kerezt viſeléſiknek kű menetteli (vége) Es mint az erős ſó fogadó és eſes aſſoniállat, az szüléſnek faydalmát vaſtagon ſenuedi, és az ő gyermekét maga által is ſegiti, és czak hamar meg ſabadúl az kéntől, és ortán igen nagy örőme léſen, hogy lát ſép és eleuen egéſſéges gyermeket szülni: Ezképpen miés el viſeluén meg győzuén minden nyomoruſáginkat, az Iſten igeiének drága magua által vyonnan születünk, mely győzödelmekért mi nekünk nagy örőmünk léſen, és végezetre az örők életnek drágalátos és gyönyörűſéges iauaiual élünk. Ad meg Vr Iſten ezt minden te benned bizóknak, dűczőſſéges sent fiadnak neuében.

Az Ma-

AZ MASODIKROL.

HOgy ha az Királytól (igy ßól ßent Agoston) kőuetsęg izenet, auagy igen reggel mi hozzánk érkeznék, nemde minden dolgainkat el hadnánké, és kéz akarattal, és nagy bőczűlettel el vennénk leuelét, és meg oluasuán azt bé tellyesiteni v̊gyeköznénk? Enis ezen példáual hasonlatossággal élhetek kereztiének nemellitek ellen ez ielen valo órában, hogy ez világi el mulandó dologra mely igen ßorgalmatosok vadtok, az Istennek ßent drága igeiének peniglen mely alußékony és rőst halgátóij vadtok, nemellitek ásijt, mert az őrdőg az vyát ßaiatokba vetette, nemellitek alußik, mert az őrdőg az két vyáual ßemeteket bé tapaztotta, nemellitek, azt hűßem, buia geriedező elmét forgatnak, mert az őrdőg aßßoniállatok formaiában heuer előttetek, és igy kinek kinek az ő gondolattiát, nem az Isten igeiének halgatására (noha eleget néztek az ßámba) de sok kűlőmb kűlőmb világi gondolatockal terhelte, vgy hogy igazat mond ßent Agoston doctor, hogy ez világi el mulandó dolognak sereny és ßorgalmatos ßolgaij vagyunk, de az mint ezen Doctor ßól, rőstebbek vagyunk az menyei dolgokra. Es (vgy mond ßent Agoston) az Egheknek Egheiből az királyoknak királlya, és az Vraknak Vra, sőt mi meg váltónkis, és Prophéták és Apostolok által méltoztatot mi nekűnk leuelet kűldeni, nem hogy valami néki való ßűksęges ßolgálatra kéßeritene, de az mi az v̊duőssęgűnkre és dűczőssęgűnkre való vólna, meg adgya. Serkennyetek fel, és győnyőrűssęggel halgassátok az Istennek igeiét, mert azban találtok őrők életre való kinczet. Nem késem immár ez vtólsó tanúsággal.

Ad Iulian. Epist. III.

In vitis patrum las ßep dolgot erről az Alexandriai Macharius felől.

Ad Iulianum Epist. III.

Iöllehet az bűntetésekben atiámfiaij ám eleget hallátok, mellyel fenyegete az Vr az Izrael házát, és véghőzis viué fenyegetésęt az ő v̊déiében, de imé mẽgis itt vißont kegyelmesęgét aiánlya, mit czelekődnék ő vélek, ha az ő igaz ismeretiben tizteletiben meg maradnának, kit vgyan megis czelekőßik, megis czelekődte az ő hűueijuel) igy ßól annakokáért:

Az koporsónak hatalmától meg menthetném őket, az haláltól meg ßabadithatnám őket.

Az nyomoruságokban és insęgekben vigaztalna őket az Christus ió éteméniuel, hogy ez az őrőcké való haláltol meg ßabahithatná őket (mert ez igékben lelki értelemis vagyon) mert itt az Prophéta az testi

bűntetéſeknek neuezeti alat néz az Ieſus Chriſtusban való hűtreis, hogy az Wr Iſtenis ez miat meg boczáttia az bűnt, az őrőcké való haláltól meg ment. Ez igéket az ſent Pál elő hoza 1. Corin. 15. ſóluán az Chriſtuſnak az halálból való nagy diadalommal való fel támadáſa által, az mi teſtűnknekis az vtólſó napon való fel támadáſáról (ez igék mind Sidóknak mind mi nekűnk mondattak és monadatnak) és miképpen hogy az mi bennűnk való bűn oka az halálnak, vgy az Chriſtus által való elég tétel az bűnért, oka az életnek, kiről az ſent Pál ſépen ſól, ne rőſteld kérlek meg oluaſni Rom. 5. és tőb helyekenis. Az mi az teſti ió téteményeket illeti az értelem ſerint, mint ha igy ſóllaná az Wr az meg mondot igékben: Noha mint egy koporſóban auagy halálban az ſok nyomoruſágban torkig vlatók, mind azon által én elégſęges vólnék az tű meg ſabaditáſtokra. Az koporſónak hatalmán minden nyomoruſágokat érti, valamelyek az Izrael népén valának, miképpen hogy az Ezechiel Prophéta általis az fogſágot rabſágot, koporſóból való ki iőuéſnek mondgya. Ott minemű győzödelemmel iárhatna (noha iártis az hűuekre nézue, és az Chriſtuſnakis ió téteméníre nézue, mert ez az őrdőgnek, ki az haláltis, mert ezis neki egyik fulakia, el rontotta, minden ereiét el tőrte, holot ezért ielent meg az Iſtennek fia, hogy az őrdőgnek
1. Ioan. 3. czelekődetit el roncza) arról ſól immár illyen igéckel:

Halál te veſedelmed léſek én, koporſó romláſod léſek én tenéked.

Mint ha mondaná: Czak tudnátok engemet meg iſmerni, czak tudnátok az én Iſteni tizteletemmel meg elégedni, ha ſintén az halálban fekűnnétekis, az koporſóban rothadni láttatnátokis, én oly Iſten vagyok, ki az halállalis birok, és azonis hatalmam vagyon, az pokolbólis ki tudom én nagy hatalommal az én hűuemet hoznom. Ez mondáſnak meg erősitéſéért mond:

El reitetet az változás az én ſemeim előt.

Az az: Nincz én bennem ſemmi változás, de álhatatoſſan és valóképpen meg léſen, és én ſemmi czelekődetemet meg nem bánom.

Ezekből miés magunknak igen ſép és őruendetes vigazталáſokat vehetűnk, hogy az Iſtennek az ő nagy hatalmaſságáról, ne az mi okoſságunk bolond értelme ſerint, gondolkodgyunk, hanem az ő igeie és czelekődeti ſerint: Ha meg halunk, az koporſóba bé téretűnk, rothadunk, genyetſęgek leſűnk, auagy tűz miat emésztetűnk meg

tűnk meg, auagy vizben ſenyuedűnk el, auagy fene vadaktól, oktalan állatoktól nyelettetűnk el, mind ezek az Wrnak kezének ereiétől meg nem tartoztathatnak minket, mert ő az életnek és az halálnak Wra, tahát az halálnakis paranczolhat, és az életetis meg adhattia, mind az halálbanis peniglen mely győződelmes légyen ő, meg mutattia az kőuetkőzendő itéletnek napia, és mind egyéb nyomoruſágoknak meg kőnnyebbitéſębenis, az réghi Szentek példáia és az magunk állapattiais meg ielenti, az mint ide felis meg emlitém: az ßent Pál apoſtal bőlczen ezelekőßi, hogy ez Oſeaſnak mondáſáual az teſtnek fel támadáſát bizonittia, ki az teſtnek lehetetlen dolognak tetzik, miképpen az pogány Pliniuſis bolondoskodik erről, monduán: Hogy mêg Iſtennekis lehetetlen az halottakat fel támaztani. *Nat. hiſt. lib. 7. cap. 55. & lib. 2. cap. 5.*

Innen vigaztalhattiuk magunkat az halal ellen, holot niluán vagyon, hogy az Chriſtus azt meg biruán meg rontotta, az ő kerezt faiának alatta vagyon az halál, az ő vére arra czepeget, ki az halált meg vakitotta és erőttelenitette, ninczen mi raitunk ſemmi hatalma, ſőt kedue ellen, az őrők életnek aytaiáuâ tétetet, hogy az halál által immár nem halálba megyűnk, de az halál által az őrők életre mendegelűnk, miképpen Iduőzitőnkis mondgya. El vőtte Chriſtus az bűnt, ki az halálnak fulakia vala, az tőruény paranczolattiának elégſęges vólt, ki által az halál mi raitunk wralkodik vala. Ha az halál ſem wralkodhatik mi raitunk, az ő kedue és akarattia ßerint, miért fęlűnk rettegűnk egyéb erőtelenb kénoktól inſegektől? Az Lacedæmon várasbeliek felől azt iriák, hogy mikoron nekiek az ő ellenſęgők az békeſęgnek ellene való módokat és kemény paranczolatokat adnának, ezképpen feleltenek nekiek: Ha az halálnál nehezeb dolgokat paranczoltok, kéßek vagyunk inkáb meg halni: őkis eſmernek vala valami nehezeb dolgot az halálnál, noha az Iſteni igaz iſmeret és az őrők életnek reménſęge nem vala nálok, mint pogányok ingyen ſem tudák azt miczoda, de mi az Iſtentől való el ßakadáſt tartiuk az halálnál nehezeb és ſulyosb dolognak, ki meg eſik azokon, valakik ez világtól való fęlelmőkben az igaz hűtet meg tagadgyák, és ez világhoz adgyák őnnőn magokat. Minem nehéz dolog az halál, nézuén arra hogy az Chriſtus által immár az őrők életnek vta. Eőrűllyűnk és ier mondgyuk ezt az ßent Pállal: Ki ßakazthat el minket az Iſtennek ßeretetitől? Nyomorgatáſé? ßorongatáſé? vldőzéſé? mezitelenſęgé? veßedelemé? fegyueré? Iſmet: Sőt inkáb mind ezekben diadalmaſok vagyunk, az által az ki minket ßeretet,

Chriſtus kerezt faia meg nyomta az halalt.

Ioan. 5.

Lacedæmon varasbeliekről.

Nem nehez az halal.

Ezeket el végezuén az Prophéta ßól immár(noha az előttis eleget ßóllot (az Izrael népének haßontalan és hiában való bizodalmokról, mellyel bizakodtanak neminemű ereiőckel, hogy már óltalmockal, igy ßól penig :

Ióllehet ő neuekődik az ő atiafiaij kőzőt,

mikoron, tudnia illik, gazdagsággal, tiztessęggel, hatalommal, és az Izrael háza az Iuda házát felyűl haladni láttatnék, de mit haznál ő nekiek ez az puposkodás, fen pőkés, mond :

De el iő az Napkeleti ßáraztó ßél, az Wr ßele, mely az puztából fel iő.

Vr ßele. Szélnek neuezi az Assyriaij Salmanazar királt, Vr ßelének neuezi, mert nem tőrténetből iő ez reáia, de az Isten hoza és vezérli. Ezt pedig oly ßélnek neuezi, mely Nap kelet felől ßármazik, mely Nap keleti ßel, ketsęg nélkűl czak mind ßárrazt aßal, kiről igy ßól :

Es meg ßárrazttia az ő erét, és meg ßárrad az ő kút feie.

Az az, nem fárad fel haßontalanúl ez, de az orßagnak győkőrét ßinét ki tekeri változtattia, és valamiben bizodalmok lehetne, mind annak árt leg inkáb. Még tőbbet miel :

El ragadozza ő minden marhaiának drága kénczét.

Nem kezd semminek keduezni, valami ő néki auagy ő nálok leg keduesb ßerelmetesb vólt. Itt mijs intetűnk, hogy mi az Istennek igaz itéletit semmi auagy senki segitsęgéuel el nem táuoztathattiuk, mert mely hirtelen az ßél kődőt hozhat, ki mindennek árt, és az viznek kut feiét meg ßija (ßól amaz ßárraz v̂dőben való fűstről) illyen kőnyen az Vr táuol való és idegen népeket czak sűuőlt (mint Esaias által ßól) és elő hoza, és azoknak az ő ereket, kút feiőket, erős kólczos varakat, várasokat, sok ßámú népeket, czak semmié téßen, az kik az ő tulaidon ereiőkbe hatalmokba vetik vetőtték bizodalmokat. Erről mind el múlt és ielen való dolgok elég tanuság, kiből mi eztis tanullyunk, hogy ez világi iő ßerenczékben ne hűdgyűk el magunkat, de ezeckel éllyűnk az Istennek dűczőssęgére, ismeriűk az Istennek kezét, és ahoz békéllyűnk, ha ellensęget méltán hoz reánk az bűnért, és igy ßabadúlhattunk meg azoktól.

Sűuőlt Isten az ellenseget.

Vtólßor

Vtólßor immár, mint hogy ez v̊deiglen, ha az Vr által az Prophéta intette ióra az népet, vißont mindiáráſt fenyegette bűntetéſſel az népet, ha nem fogadgya, azképpen czelekőßik ittis, holot rőuideden mind az bűntetéſről ßól mind penig annak okáról.

El puztitatik Samaria orßága (igy ßól)

Samariát neuezi, mert ez az Izrael házában fő váras vala, mellyen értetik az egéz Izrael orßága. Ióllehet azértis neuezi ezt az fő várost, hogy az méltoſágbeli fő rendben helyheztetet emberek ſem menekődhetnek meg az Iſtennek igazán való bűntetéſętől, ez miért léßen okátis mondgya: Mert meg kő-ſeritőtte, igen meg buſsitotta, boßßuállásra inditotta, az ő Iſtenét. Módgyát formáiátis meg iría az puztitáſnak az bűntetéſnek, monduán:

Fegyuer miat húllanak el, ozlopokhoz verik az ő apró gyermekőket, és az ő terhes aßßoniállatij kettő vágattatnak.

Hatalmas Iſten bezzeg rettenetes bűntetéſnek nemeij ezek, kiket még az ellenſęg ſem gyakorol, hanem ha igen meg dűhőſittetik. Elt Samaria ellen és az egéz Izrael háza ellen ez kegyetlenſęggel, az Aſsyriabeli pogány nemzetſęg ezzel ez bűntetéſſel, mikoron Samaria váraſa az ő őkarattiok ßerint három eztendeig tartatuán, meg nem adattaték. De hogy tellyeſſęggel ez fęle kegyetlenſęget czak az ellenſęgnek mérgének ne tulaydoniczon ſenki, azért mondgya hogy ezek azért eſnek raitok

1. Reg. 8.

Mert meg kőſeritőtték az ő Iſtenőket.

Mely igékuel az Iſtennek haragos és kegyetlen kezét iría meg az őtet nem fęlő engedetlen emberek ellen, az ki igen kegyelmes és az mi erőtelenſęgűnknek keduező, kik ő hozzá meg térűnk, és az ő irgalmaſságát kéuánnyuk.

Látodé ßerelmes atiámfia, mely rettenetes dolog az élő Iſtennek kezébe eſni, mert ha az kiczindedeknek és az terheſeknek ſem enged az ő buſulaſának v̊deién, hogy hogy ßenuedne auag engedne azoknak, kik vgyan okaij az ő bűntetéſinek? Mi ßűkſęg azt diſputálni: Vagyoné Iſtennek igazſága arra, ninczé hogy az gyermeczkéket nehezkeſeket, bűntéſſe? ő ßabados Iſten, mindent igazán czelekőßik, mind nagyok kiczinyek meg érdemlik az bűntetéſt, ha nem

Rettenetes Iſtê kezebe eſni.

Kiczinyeketis miert bűntet Iſten.

egyebért,

egyébért, az eredendő bűnért. Mindnyáian haragnak fiaij vagyunk, bűnben fogantattunk, bűnben ßűlettettűnk, nem czelekőßik az anya mehében való gyermeckelis méltatlan (ha az érdemről ßóllunk) ha vgyan ott el veztijs, és vgy lehet, hogy az kik ez ielen való világon illyen bűntetést fel veznek, az őrők életnek bodogságában réßesek léznek. Ier tegyűnk véget immár tanitásunkban, tiztellyűk az Wr Istent, az ő kegyelmét ió tétémenyét ßent hűttel élettel fogiuk el, hogy mi nekűnk adgyon őrőcké való házat az Eghekben, az mi Wrunk Iesus Christusnak általa, Amen.

Imádság.

VR Isten mi mennyei ßerelmes ßent atiánk, bűnben fogantattunk ßűlettetűnk az mi ßűleinktől, rólok mi reánkis el áradot az bűn, de sőt ennek fölőtte ez fel posklúlt, és mi bennűnk czelekődendő bűnőketis ßőrőz, noha az te ió tétéménidet veßßűk, de mêgis életűnknek rendi ezak gonozságban helyheztetet. Wram magunktól semmik vagyunk, az te atiai kegyelmessegedből indúly arra, hogy ßent lelkedet alá boczátuán menyegből, éges meg bennűnk minden pozdoriákat, az bűnnek minden vndokságit, és állas minket te magadnak igaz hűtben és ßent életben, hogy végezetre el vehessűk az őrők életnek meg hiruadhatatlan koronáiát, az mi Wrunk Iesus Christusért, Amen.

AZ SZENT OSEAS PROPHETANAK IRASANAK XIIII. az az, tanitásának vtólsó réßéből vtólsó Prædikátio kőuetkőzik.

TEry meg Izrael az te Wradhoz Istenődhőz: mert el romlottál az te álnokságodban.

2. Vigyetek beßédet Istenhőz veletek, s-térietek az Wrhoz, s-mondgyátok ezt néki: minden álnoksá-

nokſáginkat ved el mi rólunk, és légy kegyelmes mi hozzánk, és áldozunk te néked az mi aiakinknak áldozó tulykaiual.

3. Az Aſſyriabeli feiedelem nem óltalmaz ez vtán minket, nem vlünk lóra, és nem mondgyuk ez vtán az mi kezünk mükáijnak, mi Iſtenünk vadtok tü, mert az árua te nálad talál kegyelmet.

4. Meg gyogyitom az én tölem való el ſzakadáſokat, ingyen nagy keduembe veſzem öket, mert el fordúlt az én buſuláſom ö róllok.

5. Leſzek Izraelnek mint az harmat, virágzik ö mint az liliom, gyükeret vér mint az Libanus hegyén való élö fa.

6. Ki teriednek az ö ágaij, és az ö ékösſége ollyan léſzen mint az olay fának ékösſége, és az ö ſzaga mint az Libanus hegyének ſzaga.

7. Meg vyúlnak az ö árnyékának lakóij, és meg eleuenednek, neuekednek mint az földbe vetet búza mag, és czemeteznek mint az ſzölö tö, és az ö ſzaga ollyan léſzen mint az Libanus hegyén termet bornak ſzaga.

8. Ezt kezdi az Ephraim mondani: Mit teſzek én többé az báluányockal? én meg tekéntettem és meg halgattam ötet, leſzek én ö néki mint az zöldellö iegenye fa, én nálam lelted az te gyümölczödet.

9. Kiczoda az bölcz hogy meg érteneie ezeket? kiczoda

kiczoda az értelmes ember hogy eßébe vénné ezeket? Mert igazak az Wrnak vtaij, az igazak iárnak azokon, noha az Iſtentelenek meg botlanak raita.

Ez Igéknek rõuidértelme.

AZ Iſtennek ſegitſégéből és akarattiából vezérlettünk immár ſent lelke által, az S. Oſeas prophéta iráſának tizennegyedik, auagy iráſának vtólſó réßének magyarázattiára, kinek bõtũ ſerint való igeijt meg hallák az hũuek, énis immár hálákat adok az S. Dauiddal, ki ez kõnyuet, ſok bú, bánat, betegſég, gond alat, véghõz
Pſal. 101. 104. adta vinnem, és ezt mondom: Aldgyad én lelkem az Wrat, és minden belſõ réßeim az õ ſent neuét. Aldgyad én lelkem az Wrat, és el ne felelkõzzél ſemmi ió tétemẽnirõl. Aldgyad én lelkem az Wrat. En Wram Iſtenem fõlõtte igen fel magaztaltattál, dũczõſſégbe és ékõſſégbe õltõztél fel.

Summa. Ez igékben penig az Felſéges mindenhato atia Wr Iſten, az õ ſolgaiának az Oſeas prophétának általa, hirdeti az hũueknek válaſztot kereztiéneknek, az igaz és tõredelmes ßũuel való pœnitentiát, Iſtenhõz igazán való meg téréſt, az bũnnek vndokſágából és ſárából, és igér nékik ſabadſágot, és az Iſtennek haragos bũntetéſétõl való meg ſabaduláſt és menekõdéſt. Ez prædikatio peniglen fõlõtte igen ſũkſéges vólt az Izrael népe kõzõt való keués el ozlatot hũueknek Iſten ſélõ embereknek, ez végre, hogy ne alitanák õk azt (mikor látnák az Iſtenteleneknek veßedelmeket az Iſtennek itéleti miat) haſonlatosképpen el vezni magokatis, mert az nagy és ſok embereknek bũntetéſekbenis nem feleitené el Iſten az õ hũueit, de kegyelmeſſen meg óltalmaznáia, mint Lothot ki ſabadita az Sodoma tũzébõl, az tanituányokat az tengeri háborutól, Nõét ez egéz világnak veßedelméből, intuén az Izrael népét az Iſtenhõz való meg téréſre, haznátis meg mondgya, és czuda ßép virágit az Pœnitentiának, az mint meg hallyuk ezt kõzõſleg az magyarázatban.

Innen az Egyházi ſolgák, Papok, prædikátorok ezt tanullyák, hogy az bũn ellen való nagy és kemény bũntetéſeknek hirdetéſében tanitáſában (mely el lepi az Iſtentelen embereket) meg emlekõzzenek az Iſten ſélõ hũueknek (ha keueſen vadnakis) állapatiokról,

hogy

hogy ha amazok ellen haraggal vadnak, és czak borral ötözgetik sebőketki, czipie és rettencze őket, imezekhőz kegyelemnek igeijuel legyenek, és olayal lagyiczák sebőket, hogy rettentő fęlelem ő bennek ne légyen, de fiuij fęlelemmel nézzenek az Wrra. Ez tanitásnak módgyát mind az Prophéták és Apostalok meg tartották, mint kinek kinek az ő irásából az ő helyén ez kű tetzik. Mostan ez igékből oßßuk három rézre tanuságunkat: Es

Borral de olayalis ötözön az tanito.

I. *Szollok az Istenhőz valo meg teresről, es az igaz kereztieni tudomanrol, mellyet kel gyakorlaniok az hűueknek.*

II. *Szollok az Euangeliomnak imez igeretiről, Hogy az Vr Isten keß minden bűnősőket hozza fogadni, valakik ßent kezehőz pœnitentiaual bekellenek.*

III. *Ez vtolßor ßollok, Az Istennek ßent igeieről, kit az hűuek draga kencznek tartnak.*

Ezekről ßoluan el vegezem tanitasomat.

AZ ELSŐRŐL.

TEry meg Izrael az te Wrad hoz Istenedhőz.

Iduesęg kezdeti

Az v̂duőssęgnek kezdeti ez, tudni illik, hogy az Istenhőz való meg térésről figyelmetessen és gyakran gondolkodgyunk. Mert noha az Wr Isten azonnal el vezthetne az embert, valamikoron vétkőzik, mindiaráft meg bűntethetneie, de el halaztia az bűntetést, és kegyelmessen int az pœnitentiára, melyből kű tetzik az Istennek véghetetelen nagy irgalmassága. Az pœnitentia nem egyéb, hanem Istenhőz az bűnből való meg térés, mint hogy az báluányozás, az hamis tudomány, bűntétel, Istentől váló el fordúlás. Erre inti az Prophéta az Izraelt, mondom, hogy meg térien az ő Wrához Istenéhőz, ki őtet ki hozta az Ægyptusnak földéből, és magához friggyel kőtőtte vala: Hadgya el az báluány Isteneket, mert azok nem ő Isteni.

Pœnitentia mi czoda.

De mondháttiák vala az Prophétának: Miért tériűnk az Wrhoz? Mit hadgyunk el? Mit kőuessűnk? (illyen az ember, noha az bűnnek vndoságában fekßik, de mégis hogy már igazitaná magát, kéuánnya meg tudni maga állapattiát) Felel azért az Prophéta, és mond: Azért téry meg az te Wradhoz Istenedhőz:

Miert teriűnk Istenhőz.

Mert el romlottál az te álnokságodban.

az az: Nem czak imigy amúgy vétkeztél, de tellyessęggel az bűnnek sárába merűltél, és te veled egyetemben minden bódog és ked-

ues

ues állapatod el romlot, hogy foglyok és ßámkivetettek legyetek, kik mind orßágtoknak gyönyörűgſęges állapattiát meg tarthatiátok vala, mind az tű eleitőknek méltoſágában meg maradhattok vala, ha az Wr Iſtentől el nem ßakadtok vala. Térietek vyonnan azért chőz, mert ha nem, őrőcké való romláſra és nyomoruſágra iuttok.

Tanúld meg innen atiámfia, hogy az Iſten az bűnős embereknek pœnitentiát hirdet, mert nem akaria az bűnős embernek halálát, de hogy meg térien és éllyen, mint az Wr az Ezechiel Prophéta által ßól, Chriſtuſis niluán mondgya, hogy ő az bűnőſőkért iőt pœnitentiára hijni, ſőt az Euangeliomnak prædikálláſát az pœnitentiáról hadgya hogy el kezdeſſęk, mely hiában hirdettetnék, ha az bűnőſőknek (mert czak ezeknek vagyon ßűkſęgek arra) minden meg térésnek reménſęgébe tétetet vólna, mint erről az ßent Agoſton doctor igen ßépen ßól, monduán: Kérlek tűteket ßerelmes atiámfiaij, hogy ha valaki kőzzűletek, mint az emberi romlotſág vagyon, az őrdőg álnokſága által meg győzettetuén, nagy bűnőkbe eſik, miképpen az Apoſtalis ßól, az Wrnak templomát meg fertezteti, az Iſtennek irgalmáſſágáról ne kételkődgyék, de hamar az ő hamiſſágának gonozſágából fel kellyen, hogy az bűntételnek ßokáſa miat az benne való romlásban el ne temetteſſęk, mert nem az az ki vétkezik, de az ki az vétkezésben gyakorlattatik, vtállatós és meg vettetet Iſtennél. Mert hogy ſenki az Iſtennek ió akarattiáról ne kételkődgyék, az Vr minket az Prophéta által, mint, egy kegyes atia, vigaztal, monduán: Nem akarom az bűnős embernek halálát, de hogy meg térien és éllyen. Es amazis: Az gonoznak gonozſága nem árt ő néki, valamely nap meg tér az ő gonozſágából. De ez az nagy irgalmaſság azkor haznál mi nekűnk, ha nem kéſűnk az Wrhoz meg térni, és bűnt bűnre nem rakunk. Nem ok nélkűl int azért az Oſeas erre:

Ezech. 33.

De tempore ſermone 58. Agoſtonnak ßep mondaſa az nagy bűnről.

Ezech. 33.

Téry meg az te Wradhoz Iſtenedhőz.

Hogy meg mutaſſa, hogy ha bűnbe eſűnkis, nem hagyattatunk el az Vr Iſtentől, czak ő vélle meg békéllyűnk, mint vgyan azon ßent Agoſton mondgya: Hog ha ßáz auagy ezer bűnt czelekődűnkis, az Iſten irgalmaſsága felől ne kételkődgyűnk, hogy minden kéſedelem nélkűl meg ne vyúllyunk, mint ha ſemmiképpen az bűnnek ßokáſából, ha akariúkis, az őrdőg tőriből meg nem ßabadulhatnánk, nám az S. Apoſtalokis mindeneket pœnitentiára Iſtennek orßágára hittanak,

Ibid. Serm. 58.

tanak. Téuelyegnek annakokáért az vy pogányok (hamissan neuezik vy kereztiéneknek) kik az kereztsęg vtán el eset embert őrők vesedelemben meritik, holot inkáb vigaztalni és bátoritani kellene ez fęléket.

Mondám ide előis rőuid beszéddel, hogy az kiczin igét nem ok nélkűl helyheztette az Oseas:

Az te Wradhoz Istenedhöz téry.

(vgy mond) mint ha mondaná, ahoz téry az kitől az te bűnöddel el szakadtál vólt. Vgyanis atiámfia mindeneknek v̊duőssęgők czak az igaz Istenben tétettetet, hát haszontalan lészen az meg térésis, valamellyel igazán ő hozza nem térűnk. Feddetnek itt azok, kik nem êhőz ez Istenhőz, de teremtet állatokhoz fordulnak. Touábba, azokis feddetnek, az kik hogy már pœnitentiát kezdnek tartani, de nem az Istenre néznek igazán, hanem bűnnel elegy bánkodnak, gyakorta meg boczátuán az testnek zaboláiát, hátra néznek mind halálig, mint az Loth felesęge az Sodoma várasából való ki meneteliben, auagy mint az Izraeliták Ægyptusban vissza keuánkoznak vala az fazék husokra. Holot vőd eszedbe, hogy nem elég iól el kezdeni, hanem mind végig az tzélig kel futni, hogy az fel tőt iutalmat el vehessük. *Genes. 19. Exod. 16.*

Touábba, az Prophéta rőuid beszéddel inté az pœnitentia tartásra, de vgyan ezent immár részekre oztia bőueb szóual, az melyben szokot állani az igaz pœnitentia. Előszőr penig im mit mondok, hallyad: Az kik az Istenhőz fęlnek iárulni, kiualtképpen ackor midőn nem látnak egyebet magokban bűnnél, nemis találnak semmi ollyat, kiuel az Isten eleibe iárullyanak, és ezt penig az ő tőruényében vgyan megis tilta, hogy senki ő eleibe v̊resen ne mennyen: ez méltatlanságnak késęrteti ellen biztatást mond, és ió reménsęget ád ió oruosságot ez ellen, monduán: *Deut. 16. Biztato ige bűn ellen.*

Vigyetek beszédet Istenhöz veletek, és térietek az Wrhoz.

Mint ha mondaná: Ne rettenczen meg tűteket az tű szegény állapatotok, ne iedgyetek meg sok rút és vtálatos bűneijtektől, ne gondolkodgyatok arról mit vigyetek és mit ne vigyetek, mert nem találtok tű Istennek semmit vinni, holot Isten sem arany, sem ezűst, sem temién, sem barmok nélkűl, sem maga fitogato czelekődetek nélkűl nem szűkölkődik, vagyon mind aranya, ezűsti, temiéne,

Beſzédet vigy Iſtennek.

barma: és nem ſereti ő az emberi keuélyſégnek czelekődetit, czak beſzédet vigyetek veletek, czak beſzédet vigyetek ſine eleibe, kinél könnyeb dolog ninczen.

De itt nem amaz imily amoly beſzédeket ércz, mint az latrok trágárkodnak, az pénz czaló hegedűſők feczegnek, kik az őrdőgnek viznek beſzédet nem Iſtennek, és kik iſmeglen, noha tettetik magokat, hogy már oly ſentek mint az aiakok mozog, de czak aiakkal nem ſűuel tiztelik Iſtent: De oly beſzélgetéſeket kéuán, kik az te ſűuednek lelkednek kűlſő igaz bizonſági legyenek, hogy te vgyan valóban kereztién Iſtenfélő légy, imátkozó és hálaadó ember légy. Ha igy beſzélgettek, illyen beſzédeket viztek ő eleibe, nagy ió akaratal lát benneteket, és az tű dolgotoknak ió vége lészen. Sok emberek vadnak ollyak, hogy ez világgal eggyűt nem ihognának vihognának, de ha ezt nem mielik, félnek hogy el veztik barátſágokat, nem lenne ez világból haznok: ha Prokátor hamis pört fel nem venne, nem adnának búzát, kőuér árant, néki. Ha Iſpán tőruént teſen, eztendőre nem lehetne Iſpán, ha nem keduezne amaz fő embernek hamis pőrinek (azokról ſóllok, az kik illyenek) ha ſolga Vra keduéért nem nyúz, fozt, embert nem ől, el vźne az Vra, auagy nem lenne kedues nála. Az én tanáczom az, valaki vagy, ez világi életednél iobban ſereſſed az más világi életedet, gyűlőld itt el mulandó életedet, ha ſeretni akarod az őrőcké való életedet: az te gonozſágra ingerlő barátid auagy Vraid halton halnak, kiuel eggyűt meg hal néked való ió akaratiokis: de őrőcké él az Iſten, ő nála ſoha meg nem hal az te hozzád való ió akarat, czak ſolgállyad őtet.

Prokátorokról Iſpanokról.

Niluábban mégis (ezeket meg monduán) miczoda beſzédeket Iſtennek vinnűnk, kik ő nála kedues és ſerelmes aiandék legyenek, erről igy ſól az Prophéta:

Ezt mondgyátok néki: Minden álnokſáginkat ved el mi rólunk.

Ez az bűnnek meg vallása, mely könyőrgeſis, az melyben meg vallattatik, hogy az gonozſágból ſemmiképpen magoktól ki nem tiztúlhatnak, annakokáért kéſzéritetnek az Iſtennek kegyelmeſſégéhőz futni, hogy az ő bűnőket el tőrleni és el venni méltoztáſſék. Tanúld meg innen, hogy az pœnitentia ſem lehet külőmben, hanem az bűnnek meg vallásais keuántatik, mert ha ezt ſégyenlyük meg vallani, auagy bűnteleneknek véllyük mi magunkat, ſent Iános apoſtal azt mondgya,

mondgya, hogy mi magunkat czallyuk meg. Iſtent bizony ezzel meg nem czallyuk, mert ő láttia ſüuünket lelkünket, bűntetés gyanánt ez fęlek ellen fęlelmes rettegő lelki iſmereteket vét, az kikből meg nem ſabadúlhatnak, ha nem ha bűnöket Iſtennek meg vallyák, és az ő kegyelmeſſęgét kéruén váriák.

Erre int és tanít S. Dauid mikoron igy ſól az ő tanitáſában kő- Pſal. 31.
nyörgéſęben: Eyel és nappal nehezedik vala én raitam az te kezed, változik vala az én neduеſſęgem nyári ſárazſágra. Annakokáért az én bűnömet te néked meg ielentettem, és az én hamiſiságomat nem fedeztem, ſmondék: Meg vallom én ellenem az én álnokſágomat az Vrnak, és te meg boczátod az én bűneimnek hamiſiságát. Itt vőd eſedbe, hogy czak az Iſtennek vallyad meg az te bűneidet. Oka ennek ez: Mert czak ő tudgya azokat, és czak ő boczáthattia meg azokat te néked. Ne tagad ſemmi vndokſágodat el, mert az titkos dolgokatis láttia ő, de azt akaria, hogy magadis vádollyad magadat, azért paranczollya hogy ezt mondgyuk:

Minden álnokſáginkat vőd el mi rólunk.

De miért hogy lehetetlen dolog, hogy minden bűneink eſőkbe iuthatuán, arról vallaſt tudnánk tenni neuezet ſerint, kéuántatik itt oztán az kőzönſęges gyonás, melyben az ember mind niluán mind titkon való bűneit, még gondolat ſerintis, ki mondgya és vállya. Mi ſükſęg tahát az fülben való gyonás, és arra való erőltetés, hogy ember minden bűnéjt ki mondgya, az mint az Pápának poronthi tanitanak? Ha lehetne mit ártana, czak érdemet ne tulaydonitanáiák mellęie, de azt mondgya S. Dauid: De kiczoda tudhattia az vétkeket? Az én titkos bűneimből tiztícz meg engemet. Pſal. 19.

Máſodſor mit kel mondani az pœnitentia tartóknak? Ezt:

Es légy kegyelmes mi hozzánk.

Mely igékben czak ő ſent felſęgének kegyelmeſſęgére hadgyuk magunkat, vgy hogy minden bűntetéſeket meg érdemlűnk, valamit velűnk czelekőſik, de mellyűnket veruén czak igy ſóllyunk: Vr Iſten legy kegyelmes mi nekűnk bűnőſöknek. Nem tulaydonitunk ſemmi érdemet magunknak az ióra, az Ieſus Chriſtus elég tételéhőz futunk, kiben minden tőkélleteſſęgűnket kereſſük: czak azt mondgyuk, hogy kőnyörűllyön raitunk az ő ió vóltra ſerint, mint S. Dauidis ſépen énekli. Haly immár az pœnitentiának gyűmőlczéről, mert gyűmőlczőt teremt ez, oly ió fa az pœnitentia. Ez penig az gyűmőlcz: Pœnitentia gyűmőlczet teremt.

Es áldozunk tenéked az mi aiakinknak áldozó tulkayual.

Az hálaadás az el vőt ió tétemenyekért ennek gyűmölcze, mellyet itt ezképpen neuez, az mely háladás Istennek minden áldozatoknál kedueſeb, mint ezt az ſent irásból meg bizonithatom. Az Soltár kőnywben ezképpen ſól S. Dauid: Áldozzál az Istennek diczíretel, és ad meg az magaſságban lakozó Istennek az te fogadáſidat. Es híj engemet ſegitſégül az te nyomoruſágodnak ydeién, én tégedet meg ſabadítlak, és te engemet dıczőítez. Ismet ezen S. Dauid: Díczirem az Wrnak neuét énekeckel, és őtet diczíreteckel fel magaztalom. Es keduesb léſen ez az Vr előt, az ökörnél és tulyoknál, melynek ſaruaj és kőrmej vadnak. Szent Pál apoſtalis az hálaadáſt aſánluán ezképpen ſól: ő általa azért, (az az Chriſtus által) ſűntelen vigyűnk Isten eleibe diczíretnek áldozattiát, az az, az ő neuéről való vallás tételnek gyűmölczét. Mond ſent Agoſton doctor: Áldozzál Istennek diczíretnek áldozattiát. Magamba térek (vgy mond) hogy ha találoké valamiuel áldoznom: magamba térék, és én magamban találám az diczíretnek áldozattiat. Az te oltarod az te lelki iſmereted, áldozzál Istennek diczíretnek áldozattiáual.

Pſal. 50. Aſaph pſalmuſának mondgyak n emellyek

Pſal. 69.

Hebr. 13. Szep es draga kőny ők ez, ki meri mondani hogy nem ſent Palé.

In Pſal. 49. Miczoda oltarod legyen.

Luc. 19. Mar. 12. Is Pſal 49.

Illyen áldozattia vala Zachæuſnak az ő hazaiában, vala amaz özuegynekis az ő kapolnaiában, vala nem tudom miczoda ſegény gazdának az ő hordoiában. Diczíretnek áldozattiát adgyuk Istennek, és ez az áldozat, és az diczíretnek áldozattia, halaka adni annak, az kitől vagyon valami iód vagyon, és kinek irgalmaſsága által néked meg boczáttatik, valamid gonoſsúl vagyon. Áldozzál Istennek diczíretnek áldozattiát, és ad meg az te fogadáſodat az magaſſágban lakozó Istennek, ez állatban győnyőrkődik az Wr. Ezzel egyetemben az tőb régi ſent Atiák, az Vrnak vaczoráiát, ezért hittak Áldozatnak, nem hogy az Chriſtus vyonnan azban áldoztatnék meg, de hog ezt, az mi meg váltſágunknak emlekőzetire, ki nekűnk az Cſtriſtus halaláual meg ſereztetet, tudnák rendelteini, ertuén ſent Pálnak amaz mondáſát: Valameniſſer ez kenyérből éztek, és az Vrnak poharából iztok, az Vrnak halálát hirdeſſétek miglen el iő. De miért hogy az imádſágis ſemmi, az hálaadáſis haſontalan, ha az életnek meg iobbitáſa ehőz nem iarúland, arról kezd azért immár tanitani és ſólni az Prophéta, monduán:

Ennek más oka is vadnak, de azokrol maſſor

ezt az

Az Aſſyriabeli feiedelem nem óltalmaz ez vtán minket, nem vlunk lóra.

(ezt az pœnitentia tartó Izraelitakról mondgya) mely beſédek az frigyre való tekéntetből mondatnak ezképpen, mellyet ők ez előt az Iſten paranczolattia ellen az Aſſyriabelieckel és Ægyptombeliekkel ſőrzettenek vala. Es iſmeg mondnak:

Es nem mondgyuk ez vtán az mi kezünk munkainak: Iſtenünk vadtok tü.

Itt fogadáſt teznek Iſtennek arról, hogy immár czak egydűlőtőle akarnak függeni, ezben vetik tellyes reménſégőket, és nem adgyák ez vtán az ő igaz tizteletit ſem embereknek ſem báluányoknak. Holot vőd eſedbe teis atiámfia (ne ſünnyadgy) hogy az kik ez ſerint tartnak pœnitentiát, előbbi vétkeknek el hagyáſáual, és igy életőknek meg iobitáſáual, Iſtennek engednek, és ſumma ſerint életőket ſent paranczolattia ſerint rendelik, igen kedueſek ezek az Felſéges Iſtennek. Igy kel pœnitentiát tartani, mint az Izraeliták, nemellyek meg tiltot frigyeknek és az báluányozáſoknak el hagyáſáual: Miés ſünnyünk meg az réſzegſégtől, paráznaſágtól, nyúzás ſoztáſtól, káromláſtól, hadgyuk el az gonoz, és czelekődgyünk iót, mert ha nem, ſemmit ne dűczekődgyél kereztiénſéggeddel, mert nem kereztién vagy.

Touábba: hogy Iſtenben való nagyob reménſéget ſőrőzheſſen, (igy ſól az Prophéta azok képpében.)

Mert az árua te nálad talál kegyelmet.

Az az, te ſoktál azokon könyőrűlni, az kik magokat áruáknak és minden ſegitſégtől meg foztattaknak iſmerik, és czak egyedűl te tőled fűgnek. Azonkőzben itt közenſégeſſen mindnyaiunkat tanittia az Prophéta, hogy miczodáſoknak kel lennünk, ha az Iſteni ſegitſégeckel akarunk élni, tudnia illik, áruákhoz haſonlatoſoknak, ezek minden erő, tanácz, eſſéſg nélkül vadnak, és kéſéritetnek máſok óltalmáual ſegitſégéuel élni. Ezen állapattia vagyon mindnyaiunknak, miheli az mi elſő ſűleink az bűnbe eſnek, nem czak magokat, de az egéz világban való embereket romlásban eitek, azonnal el vezténk minden ſentſégünket bodogſágunkat: elménk annira meg homályoſodék és meg ſőtétűlé, hogy mi magunktól immár meg

Miczodaſok legyünk.

1. Cor. 1. nem érthettiük, mellyek az Istennek lelkeié: akaratunk vissa for-
Genes. 8. dúlt, és sűuűnknek minden tetzése, hogy az iónak czak meg gon-
2. Cor. 3. dolására sem vagyunk elegek: az ördög ellenűnk dűhöskődik, kit
3. Pet. 5. magunk ellen vgyan magunk fegyuerkeztetűnk fel. Látodé azért
hogy igenis áruák vagyunk. Szűkölkődűnk tahát Tutor nélkűl. Ier
Tutor az Isten. keressűnk Tutort azért. Kit? Im meg mondom: Az egy igaz és élő
Ezech. 32. Istent, ki önnön magát az áruáknak atiának és óltalmazoiának mōd-
Psal. 68. gya: Bizzuk reá tahát minnen magunkat, ki az mi pœnitentiánkrais
segit, hűtűnket neueli, és ki végezetre az bűñek terhe alól ki véuên,
sabadságot ád, az mi v̄duözitő Wrunk Iesus Christusnak általa.

AZ MASODIKROL.

AZ Euangéliomnak prædikállását és hirdetéset, mind ez séles
világon az Apostaloknak tanitások által, az pœnitentiának
solgaltátásán, akara az mi v̄duözitő Wrunk Iesus Christus el kez-
detni és hirdettetni, az bűnnek boczánattiátis valóban igéruén a-
zoknak, az kiknek engedelmessęgek ió az bűnből való kű téréfre és az
Isteni kegyelemnek haznossan örűlnek: Az Prophétákatis (kik az
Istennek lelke által sóllottanak) ezen tudománnak hirdetésęuel ékő-
sitette vala meg az menyben lakozo Isten, hogy ezek az bűn ellen va-
ló kemény feddéseckel az pœnitentiára az embereknek sűuekben
vtat nitnának, és az Isten kegyelmessęgének és irgalmasságának hir-
detéseuel, ezeknek meg fęlemlések ellen, ió reménsęgű és haznos bi-
zodalmat az ő v̄duössęgőkre sőrzenének.

Eszedbe veheted ezen Oseas Prophétánakis tanitásának illyen
rendit, mind ez v̄deiglenis, ki mēg mostanis ez ő vtólsó prædikátio-
iábā (mellyel sóllot az Izrael népének és mi nekűnkis) ettől meg nem
sűnt, sőt ez tanitásának módgyát mostis meg tarttia. Eleget feddé
az Izraelnek gonozságát, az meg térőknek kegyelmetis igeré, mi-
képpen ez ielen való tanitásábanis, az hűuekért válaztot kereztié-
nekért tellyes vigaztalással való tudománt, az pœnitentiáról és I-
stennek kegyelmessęgéről teszen.

Meg hallád az első tanuságbán, mint és miképpen kel te néked
pœnitentiát tartanod, immár most azt tanúld meg, hogy ha azon
formán tartaz pœnitentiát, az mint meg hallád, az Istenis az ő ked-
uébe szerelmébe vészen, fogad, ennek nagyob bizonságára hogy
igy légyen, önnön magát az Wr Istent hoza élől sóllani, ki az ő

hozza

hozza meg téröknek czuda mely drága dolgokat ígér. Ez vtólso prædikátio ez okáért, az bűn miat meg rettent fęlelmes ßűuő embereknek, az Isteni kegyelemnek és vduőssęgnek meg nyerésęre, nagy vigaztalást ßőrőz és hoz, mellyet mindenek el veznek az Iesus Christusnak érdőmében. Es ez tanitásunknak rendiben ßól ő maga arról az Wr, mit czelekőßik ő azockal kik ő hozzá valóban és igazán meg térnek, ezekhőz sok ió tétemênit aiánlya, hogy az mi erőtlensęgűnkhőz ßabia magát Mert mikoron pœnitentiára vgyekőzűnk, az bűnnek sokságа annira rettent és fęltet bennűnket, az Istennek haragos bűntetésęuel az bűn miat, mint ez ki tetzik az nyaualyás Dauidnak példaiábólis, ki főlőtte igen panaßolkodik az bűn miat, mond eggyűt: Kőnyőrűly raitam én Istenem, az te nagy irgalmasságod ßerint. Touáb: Mert az én bűneimet én ismerem (mint ha mondaná, mely nagyok és sokak) és az én bűnőm ßűntelen előttem forog nékem, az az, rettent, iezt, fęltet, az te haragos bűntetesidtől. Ennek okáért ßűksęg én édes atiámfia kereztién ember, az vigaztalás és az őruendeztető igéretek az kit mindenkoron meg czelekedet az bűnősőckel az mi ió akaró Istenűnk, miképpen ez ielen való igékbenis ezképpen felel az pœnitentiára vgyekőző embereknek:

Meg teröckel mit miel Isten.

Psal. 11.

Meg gyogyitom az én tőlem való el ßakadásokat.

Miért hogy ige ßerint ezek az Izrael házának mondatának, ßűksęg mindenkoron előßőr az ő állapatiokról ßóllanunk, annak vtánna mi magunkrais méltán értenűnk. Azért itt ezekben ez igékben az Izrael népének minden bűne főlőt az Istentől való el ßakadásnak bűnéről emlekőzik, kinél soha nem lehet rettenetesb és vtállatosb vétek, eztis igéri meg boczátani nekiek, az ő vigaztalásokra czelekőduén, hogy az mi ennél kisseb vétek, arrólis ió remênsęget vehetnének. Rőuid ßóual monduán: Ha az nagy és gonoz bűnőket meg boczáttia, mentől inkáb az kiczineket kéz meg boczátani. Nem czak egyßőr való el ßakadásról emlekőzik, de sokßor valókról, vgy mint ßakadásokról, holot mind hűtekben, Isteni tizteletekben, és életőkbenis ßokßor el ßakattanak az Wrtól, holot mindenek, valakik az igaz Istent el hadgyák, és idegen Istenek vtán fordúlnak, vy Isteni tizteleteket ßőrőznek, mind ezeknek

bűnők el ßakadásnak bűntetésęuel elegitettek, de imé mind ezeket meg gyogyittia az Wr azt mondgya.

Gyogyitásnak igeiéuel él, mert az bűnők az testnek, tagoknak, mint egy sebeij, mellyeckel az embereknek terméßetőkis meg erőtelenitetik, és minden mi v̊duőssęgűnk veßedelemre vitetik. Mert miért hogy minden erőnk v̊duőssęgűnk mi nekűnk czak az egy Istentől vagyon, nem lehet hogy az kik az ió czelekődetre való erőben meg erőtelenűlnek, és az v̊duőssęből ki esnek, hogy azok az bűnben ne kőteleztessenek. Az mi első ßűleinknek vétkek vgyan őrőksęg ßerint ßállot mi belénk, ki miat az mi okosságunk az menyorßágnak titkaijnak értelmére nem iuthat, sem akarattia sem indulattia az ióra nem lehet: iárúl ehőz az czelekődendő bűnis, melyben naponként gázlunk, az mellyet mi sebűnknek rűhűnknek igazán mondhatunk.

Mert miképpen az belső láthatatlan betegsęgről az kűlső varak rűhek teznek bizonságot: Ezképpen az mi meg romlotságunkról az naponként czelekődendő bűnők teznek bizonságot. Oly nehezek és gonoßok ezek ez betegsęgek, hogy ha Istentől nem oruosoltatnak, ßűksęgesképpen el kel miatta veznűnk. Mert az ő terméßetit kiczoda változtathattia meg? Az ő meg romlot állapattiát kiczoda tehette éppé? Kiczoda az, az ki az Isten tőruénye ellen vétkőzik, és magát meg igazithatná? Ezek emberektől nem lehetnek, czak az egy élő Istentől. Bezzeg nagy győnyőrűsęges és kedues mondása ez az Wrnak:

Nem igazulhatunk magunktol.

Meg gyogyétom az én tőlem való el ßakadásokat.

Nem ember beßédi ezek, kinek beßédi változandók, de az élő és igaz Istennek beßédi, az ki semmi dolgaiban meg nem változik, á mint ő magais mondgya: En Isten, soha meg nem változom, és valamit igér, az Iesus Christusban hűuen bé tellyesiti, kit őrőktűl foguán rendelt, hogy az mi betegsęgűnket ő visellye, és az mi sebeinket ő őtőzgesse és kőtőzgesse: ezért neuezi magát az Euangeliomban Oruosnak, magához hiuán az bűnnel terheltetteket: Ez az ő halaláual nem czak az bűnt eméztette meg, de az ő benne hűuőket az Isten igeie magua által vyonnanis ßűli, az fęlelmes lelki ismereteknek faydalmit megis czendezßiti, az mi erőtelensęgűnket éppiti, vy erőuel fel ruház, hogy ő benne mi mindent meg czelekődhessűnk,

Esa. 53.
Matth. 9.
1. Petr. 4.
Philip. 2.

kik an-

kik annak előtte semmit egyebet az bűnnél és az halálnál magainkban nem hordozunk vala. Másodsor így szól az Wr:

Ingyen való nagy keduembe veszem őket.

És ennek meg erősítéséért ismet mond:

Mert el fordúlt az én busulásom őróla.

Mint ha ezképpen szóllana: Iólehet szólőtte igen haraguttam ő reá iok ez vdeiglen az bűnért, de mind azon által immár meg gyogyítom őket az atiáknak igértetet Messias által, meg szűnik ez az én haragom, és immár ingyen (mert magok érdeme semmi nincz) keduembe szerelmembe vészem őket, kiket ez előt tellyességgel meg vettem vala.

Tarcz esedbe itt ez igét INGYEN, és esedbe veheted, hogy az mi vdvősségünknek fundamentoma az atia Istennek szerelmében helyheztetet. Mert noha az Oseas az pœnitentiának tudományáról szól itt, de nem kel ezből azt tanulnunk, mint ha az mi meg térésünk érdemleneie az Atia Istennek szeretét, mert az Istennek szeretéti tőkélletes, mint hogy ő magais az, de az mi meg térésünk tőkélletlen, mint hogy magunkis azok vagyunk, ortis ha az Isten lelke nem czelekődnék, tellyességgel meg sem térhetnénk, ő erősít bennünk. Es Christusis niluán szól: En nálam nélkül senki semmit nem czelekődhetik: ő előb szeretet minket, hogy sem mi őtet, mint Szent Pális tanít, és az mint mondám, erősítő Szent lelke által világosit. *Ingyenről.*

Szégyenli az mi testünk az Isten eleibe menni, és vgyan isbonyodik, azért mert bűnbe eset, ki őtet inkáb el futattia Isten szine elől, hogy sem mint ő eleibe merne menni. Tudodé az szegény atiánkis az Adam, mikoron el eszk, azt gondolom hogy nem bánta vólna, ha sűrőb vólt vólna az kertben az fa, hogy Isten előt el reitezhetet vólna, de nem lehete azért. Ieremias Prophétais az embernek iórá való erőtelenségéről így szól az menyei Istennek: Téricz meg engemet és meg térek: Vony vtánnad engemet. Az Istennek amaz igíréteis erre tanit, az holot azt fogadgya, hogy az mi kő szűueinket hús szűué változtattia, hogy az ő paranczolatiban iárhassunk. Christus Wrunkis így szól: Senki nem iőhet en hozzám, ha nem ha az én atiam vonnya őtet. *Genes. 3.* *Ierem. 31.* *Thren. 5.* *Ezech. 36.* *Ioan. 6.*

Annakokáért az szeretetnek eredeti Istentől vagyon, ő ezben el-

ſö, ki minket, holot mêg ingyen ſem vólnánk, ſeretet, és az ő fiában
Ephes. 1. az Ieſus Chriſtusban el válaztot: ſőt mikoron haragnak fiaij lőnkis,
Rom. 5. ő kezdet minket előb ſeretni, és az ő fiát mi erőttünk adá. Miképpen Chriſtus Wrunkis az ő atiának hozzánk való ſeretetiről igy
Ioan. 3. ſól: Vgy ſereté Iſten ez világot, hogy az ő eggyetlen egy fiát adá érőtte, hoǵ minden az ki ő benne hűſen el ne veſſen, de őrők élete légyen. Ez okáért emlekőzik az Apoſtal ez világnak ſőtét és bűnbe merült állapattiáról, az ſathan mérge miat, hogy az ő mi hozzánk
1. Ioan. 5. való ſeretetit nekünk minden érdemünk nélkül aiánlya. Ezben va-
1. Ioan. 4. gyon az ſeretet (igyis ſól az Apoſtal) nem hogy mi ſerettük vólna az Iſtent, de hogy ő ſeretet minket, és el boczátta az ő fiát, az mi bűnünkért való áldozatra.

Innen tanúld immár azt meg, az te bűnődnek rettentéſe ellen: Hogy ha ackoris ſeretet mikoron haragnak fia vóltál, bizony moſtan, kihőz immár ſent fiában meg engezteltetet, inkáb ſeret, és en-
2. Cor. 3. 5. nek ielére bizonyos ieleket adot, mikoron az őrőkſęgnek ielét adgya, és ez által az v̊duőſſęg felől bizonyoſsá teſſen, lelki aiandékok-
Ephes. 5. kal meg ékőſituén óltalmazuán, és mindenek ellen győződelmeſſé téuén, és ſok tőb ſántalan ió tételiuel elől véſſen. De mind ezekre
Allando Iſten ſereteti. mondhatnád: Im értem hogy Iſten ſeret bennünket czak kegyelméből irgalmából, de ez az ő ſereteti vallyon állando léſſené mi hozzánk? Igenis állandó és álhatatos, mert azt mondgya, nem halládé?

Mert el fordúlt az én buſúláſom ő rólla.

Ebbenis felyül haladgya az embereknek egymáshoz való ſeretetet, mert ezek czak egy v̊deig ſeretnek, de az ő ſereteti mi hozzánk őrőcké való, czak hogy mijs ſent lelke által azon forgolódgyunk, hogy valamiképpen ezből kű ne v̊gyekőzzünk eſni: Ha állaz meg láſſad hogy el ne eſęl.

Vétkeznek itt az Papiſcák, kik vgy tanitanak, hogy az képpen vőt minket Iſten az ő ſeretetibe, hogy noha az bűnt meg boczáttia, de az bűntetéſt az purgatoriom tűzére halaztia, és annak elég tételek által kel meg ſabadúlni: Ha ez igaz, nem czak kegyelem ſeretet tahát az mi v̊duőſſęgünk, de emberi erő, és érdemis: Mert ha ezelekődetből (mint ſent Pál) immár nem az hűtből. Hogy hogy fordúlt tahát az ő haragia el rólunk? De mit felelnek ezek az Chriſtuſnak, ki az halál vtán nem ſól az purgatoriomról, de mond:
Ioan. 5. Az ki én bennen hűſen annak őrők élete vagyon, és itéletbe nem

mégyen,

mégyen, de az halál által mégyen az életre. Ne hűdgyűnk mi semmi Purgatoriomot az halál vtán, hanem ha az poklot értik ők ezen, melyben az ő ßűleiőckel bé vettetnek az kénkőues tóba. Am hűdgyék ők, de mi magunk felől nem azt hűßßűk, hanem czak merő kegyelem az mi v̊duőſſęgűnk, mely által bé megyűnk az őrőcké való életre, Harmadßor igy ßól az Wr:

Léßek Izraelnek mint az harmat.

Arról teßen biztatáſt itt nekiek, hogy ennek előtte ſokßor mondotta őket magtalanoknak, gyűmőlczteleneknek, kikben nem vólna ſemmi Iſtenes életnek gyűmőlcze, moſt immár haſonlittia magát az harmathoz, hogy miképpen az reggeli harmat meg ßokta neduesiteni az földet, és vgy terem: Ezképpen ő ßent Felſęgeis az ő áldáſa által erőket ád gyűmőlcz teremtéſre nekiek. Ez ackor léßen penig, mikoron Iſten az ő igeie által az mi ßűuűnket harmatoza, és azt ßent lelke daikálkodáſának általa élezti. Azkoron az bűn miat megerőtelenűlt ember meg kezd vyúlni, és minden ióknak mielkődéſęre kéz akaratu kezd lenni, kik annak előtte gyűmőlcztelen és haßontalan földek valának. *Reggeli harmat.*

De mind ezek látodé hogy ő általa léznek, mert im az mint immár ſokßor meg mondottam, az iónak czak meg gondoláſárais nem vagyunk méltók, gyermekſęgűnktől foguán hailandó az mi ßűuűnk az gonozra, de ha az ßőlő tőkének az Chriſtuſnak veßßőij leßűnk, menyeij harmattal őntőztetűnk, igy ſok gyűmőlczet terműnk: Szent Agoſtonis igy ßól erről, azoknak kik hamiſſan az ő neuéuel irtak vala valami articuloſokat: Az mi néz az nagy és méltóſágos árra, és az mi az egy ember nemzetnek dolgára néz, az Chriſtus vére ez egéz világnak váltſága, de az kik ez világot az Chriſtus hűti nélkűl, és az vyonnan ßűletéſnek ßentſęge nélkűl által élik, az meg valtſágtól idegenek. Es iſmet máſut az S. Pál iráſából bizonittia, hogy az emberi érdem az v̊duőſſegre nem lehet. Szól ßent Pális ſmond: Mîd vagyon az mit nem vóttél? Ha vőtted mit dűczeködől, mint ha nem vőtted vólna? *Ad. arg. du. fol. im p. ad ſec. reſpon.*

Az Papiſták az érdemen igen viaskodnak, maga ez világ láttia ha érdem vólna az v̊duőſſęg, mint érdemlenék ők azt az ő czelekődeteckel: Teſtőknek keduére élnek, mennél nagyob fő Pűſpők, Præoſt, annál inkáb ßégyenli prædikállani, réßegeskednek, az mellik-

nek ereie

nek ereie vagyon hozza, nemellike máſtis miel, iól tudom, énis láttam Pap vduarában. Magyar orßágban az holot fő helyek vadnak inkáb mindenűt vóltam az Miſçn, de Iſten láttia ßűuemet, két helyet válaztok kű, de azon kűuűl ſok vndokſágokat tudnám beßéllenem, az kik ezeknél ackoris ſobbak vóltak feddették őket, de az őrdög vlt azoknak az fülökön. Két pap Wrat eſmertem, egéz ebéldőket czak mind lator, vndok, trágár beßédeckel végezték, az horuat énekét ő maga el monda eggyik, de azt hißem moſt máſut énekel, maga az Mediolanomi Püſpők az ßent Ambrus az Iſten igeiére vezeti az Püſpőköket: Sent Agoſtonis így ßól: Nem magunkért vagyunk püſpőkök, de azokért (hallyátok ezt Pap wrak, kik magatokis el feleitítek, hogy Papok vadtok, azt tudgyátok hogy Wrak vadtok, nem ßent Irás az tű fegyuertek, de kűlső erőßaktétel hatalom) kiknek az ígét, és az Wrnak ßentſçgét ßolgáltattiuk.

Amb. de offit. lib. 1. Cap. 1. Lib. 2. Competili Cap. 11.

Touáb megyen az Wr, és haznát mondgya meg, az mellyet czelekőßik az harmat, tudnia illik, mi neműek leznek mikoron Iſtennel békeſçgbe iutnak, és ezzel tiztekreis inti őket:

Virágßik ő mint az liliom, gyűkeret vér mint az Libanus hegyén való élő fa.

Nemellyek ez ígéket értik az Izrael fiaínak az fogſágból való ki ßabaduláſoknak állapattiáról, az az, ez világi bódog ſerenczeſekről, de mit ßóllyak erről? Iólehet ez értelem ſem bűn, de ezben ſem teßek vétket, ha ezeket ez virágozó fákat az hűueknek az ő hűeteket értuén, azoknak az ő ió gyűmölczekről emlekezem, hogy allegoricé vegyem, és ha ezt így magyarázom, nem vétkezem benne, mert ez ígék ollyak, mellyek máſt, hogy ſem mint mondatnak, ielentnek, ez penig az allegoria az ßent Agoſton értelme ßerint, láſd meg bátor, nám Dauid kiralyis, hogy ez én magyarázatom igaz légyen, az ió helyen vltetteret termő fához haſonlittia az kereztién embert. Harmat, az Wr erre nézuén, hogy minden mi neuekődéſünk, és az ő kegyelmében való ſçrkezéſünk, mely czak ßent fia által lőt, minket neduesitet, hűuesitet, és az mi vduoſſçgünkre mi nekünk épületet ßörzőt, az kit virágoczkalis, az mint illik, az ió termő ághoz, meg ékőſitet, és magaéuá tőtt. Olyanok vagyunk penig mi, mint az palma fa, kik minden nehéz ſerch alat fel neuekedünk, minden vldözéſçk eretnekſçgek

De gen. ad litteram imperfect. cap. 2. Ibidem ad Hon. cap. 2. Pſal. 1.

ſęgek ellen téuelygéſek ellen mi wralkodunk, mert valóban tudgyuk, hogy az Iſtennek ſent lelke lakik bennünk, ki az ſólláſra tanáczot ád.

Kű teriednek az ő ágaij.

Ez igék ſólnak arról, hogy az Iſtennek válaztot hűueñ, mint hogy minden bűnt gyűlölnek, vgy az irigyſęgetis (ki még az ió czelekődetekbenis ſokot lenni) vtállyak, az képpen vgyekőznek azon, hogy az ő ágokat kű terieſſék, az az, az ő igaz Iſtenben való reménſęgőket, hűtőket, máſockalis kőzőllyék, arra taniczák, inczék, és naponként vy fiakat ſűllyenek az Wr Iſtennek, az az, naponként vgyekőzzenek az Wr aklában győiteni minden embereket. Harmadſor mond:

Es az ő ékőſſege ollyan léſſen mint az olay fának ékőſſęge.

Hűſſem ezeket ſem kel hadnunk azon értelemben, az mint mondatnak, hanem az kút főből kű follyo vizeczkéknek iuoñtól kel meg tanúlnom ezeknek értelmét. Arra tanitnak penig, hogy ez igéketis nem az Izrael népének kűlső czengő pengő állapattiáról értczem, de az igaz hűtnek gyűmőlczeñről. Nem tudodé azt, hogy az eleuen gyűkeres fais mely ékes az ő virágiáual, igy az hű emberis, noha eleuen fa, ió hűtű, ió kereztién, az Ieſus Chriſtus érdemének ſolgáia, de mëgis virágát kűlső képpenis meg mutattia, hogy ő nem aſſú fa, vagyon eleuenſęg benne, mert még virágiais léſſen. Ezt kéuannya az ſent Iákab apoſtal (noha nemellyek gonoſűl kárhoztattiák ez kőnyuet) hogy az hűtnek ió gyűmőlczét teremczük. Nem ſockal kűlőmbőző beſſédeckel él S. Dauid, erről (mint az Dauidnak Wra) monduán: En penig ollyan vagyok az Iſten házában mint az zőldelő olay fa: Bizom az Iſtennek irgalmaſságában mind őrőckőn őrőcké. Pſal. 52.

Nem ok nélkűl él az Wr az Olay fáknak haſonlatoſságáual, mert ez (ha ſokat akarnék ſóllanom) békeſęgnek ielének fáia vólt az régieknél, mint az Wr Iſten erről emlekőzetetis tőt, az ő bőlcz ítéleti ſerint. Nóè az bárkából egy Galambot boczatá kű, mely viſſa téruén egy olay fa ágat vñn nèki, mely iele vala annak, hogy meg értene Nóè, immár az Iſtennek haragiát meg engeztetettnek lenni,

nek lenni. Itt penig azt tanúld, hogy semmit nem hűsek én benne, akar mint hánnyad vessed te az te iámborságodat, kereztiénségedet, hogy ha ezt kűlső ió czelekődeteckel nem ékősited. Soha az igaz hűttől el nem válhatik az ió czelekődet, az igaz hűtnek nes mellyekben nem mindenkor bizonsága, az test meg hólt az lélek nélkűl, vgy az te hűtedis az ió czelekődet nélkűl. Negyedsőr így szól az bőlcz Isten:

Es az ő szaga mint az Lybanus hegyének szaga.

Ez igékben az Izrael népének (az mint tudod) az ő neuének nagy méltóságát hirét aiánlya, mellyel kezdnek haználni azoknak, az kiket magok mellé Istennek kedues szolgálattiára viznek. Ez igéckel az Isten mindnyaiunknak, az az, minden hűueknek tizteket, magok viseléset elő adgya, az ő ió akarattiátis aiánluán. Az Wr Isten minket az bűnnek és az halálnak kegyetlensége alól az ő fiainak társaságokra hozot, tahát ez kéuántatik mi tőlűnk, hogy az hűtben álhatatosok legyűnk, hogy egyebeknek botránkozásara ne legyűnk, sőt másokat épiczűnk, az testnek faitalanságáual ez meg ne homályositassék, álhatatlan és habozó tudománnyal ez meg ne gyelitessék, és az mint mondám, kereskődgyenek az Wrnak giraiáual, hogy mennél többeket nyerienek az Istennek, az ő szent fiának az Iesus Christusnak hirét nagy hasonnal terieztuén, ió czelekődeteckel magokis virágozuán, hogy az kire másokat tanitnak, vgyan azonok által ők se botránkozzanak meg: sőt ő magok legyenek épitők, hogy az Wrnak ió házat épiczenek, kiben lakozzék az tellyes szent háromság Isten, mint igéretiés vagyon rólla, Az épitők penig tündeklenek mint az Eghnek fenyes czilagi.

Nó immár (ne vnd el) az egéz kereztiéni anyaszentegyházznak bódogságos állapattiáról szóllok, az mi innen eredettetik, hogy ez nem kűlömb léssen, mint egy szép zőldelő árnyékozó fa, ki mindeneket bé fogad, valamely emberek az bűnnel meg fárattak, vndokok, paráznák, nagy bádgyaduán mennek, mint az héw vdőn nap estig munkálodó veritékező miues embert az árnyék, így az anyaszentegyház minden bűnősöket bé fogad, czak hogy akariák magokat meg hűuesiteni az árnyék alat, az az, tarczanak pœnitentiát, és hűdgyenek az Atia Istennek egyszülőttébe. Arnyékozó helyenis,

noha

noha hól ſunyog czip, hól légy, hól mi bogár, de ſemmi ez, nagy az te hűueſſęged, kit el ſenuedz azért: Igy atiámfia bizony az ſunyogok, az legyek, az ördög, teſt, világ, ellened léſſen, de ne meny kű azért az héwſęgre, maradgy meg az anyaſentegyháznak bódog reménſęgében. Az vy pogányok gonoſúl értnek erről, mert ők czak az kik egyſőr bűnbe eſnekis kárhozatra valóknak tartiák, de ha meg nem térnek eggyűt kezdnek kénlódni az ördögökkel. Bé fogad az Wr az ő anyaſentegyházába mindeneket, ha czak egy muſtár magni hűtők léſſenis, mert ő az fűſtölgő czepűt meg nem ólttia, az meg tőrőt nádat őzue ſem ronttia. Iſmet hogy mond az Wr:

Es meg eleuenednek neuekednek mint az földbe vetet búza mag, és czemetez-
nek mint az ſőlő tő.

Itt ez igékben ez világi iók igértetnek, mellyeketis megád az Wr Iſten azoknak, kik őtet ſeretik, amaz igéret ſerint: Leg előſőr kereſſętek az Iſten orſágát, annak vtánna mindenek meg adatnak nektek: Szép drága mondáſa Dauidnak ímez: Gyermek vóltam meg vénhűttem, de ſoha nem láttam az igaz embert el hagyattatni, auagy hogy az ő maradéki kenyeret kóldúltanak vólna. pſal. 37.

De mint hogy ez világi iók ha ſolgálnakis az hűueknek, Iſtennek bőlcz ítéleti ſerint, bizony ſok kőſerűuel vadnak, azért vgyan nem hadgya az Vr őket, de vgy meg elégéti az Ieſus Chriſtuſnak teſtének vérével, hogy ſem eheznek ſem ſomíuhoznak őrőcké: elég háborúſágok eſik nem czuda, nám Télben az élő fais mint egy aſſu fa vgy látzik, de azért beczben tartatik, mert tudgyák hogy élő fa és gyűmőlczőt teremt: Igy az Vr Iſtenis ha kerezt alat tart bennűnket, vgyan ſerelmében kegyelmében vagyunk azért: Bizony nem feleíet el, meg ſe gondold, tenyerére irt, könyhullatáſinkat tőmlőbe ſedi. Hídel, mert bizony igazat mondok. Legyűnk élő fák czak, gyűmőlczőt teremczűnk, mit gondolunk az Télnek hidegſęgéuel, nekűnk adatik az életnek koronáia.

Es az ő ſaga ollyan léſſen: mint az Liba-

nus

nus hegyén termet bornak ſaga.

Ez az hegy híres és fő neuezetes hely vólt az Nap keletre lakozóknak, (mint mi nálunkis az Somogya az Baranya bora, most immár czak Tartzalra és Tállyára ſorúltunk, amaztis meg adhattia még Iſten, czak ne nézzűnk hátra az eke ſaruáról) De ez ſagotis amaz igen ió ſagról érthettiűk, mely ió és kedues ſaga vagyon az Wrnak az ő Szentiben, kiknek neuők (az mint Chriſtus ſól) fel vagyon írua menyegben, ezeknek czontokatis meg őrzi az Wr, és az ő emlekőzetek őrőcké léſen. Mint ez meg tetzik mind az ſent Prophétáknak, mind az ſent Apoſtaloknak állapattiokról, gyűlölſęgeſek vtállatoſok vóltanak ez világ előt, imé meg tartotta, megis tartia moſtis az Wr az ő meg dűczőült ſolgainak ió ſent és bódog emlekőzeteket, kiki ſenttűl emlekőzzék ezekről, mert ſenttűl emlekeznek őkis az Iſtennek mi felőlűnk, illyen ió és kegyelmes akaratú, az magaſságban lakozó Iſten, az ő hozza ſűuel meg tért hűueihőz ő néki ió ſó fogadó hűueihőz. Nò mennyűnk eléb az magyarázatban.

Ioſsaga Iſteňek kikben.

Szentekről.

Summa.

Sok intéſeckel béſédeckel mind ez ṽdeiglen az Oſeas prophéta feddette az Izrael népének bűneit, meg monduán ennek bűnteteſitis, de immár itt ez vtólsó prædikatioiában, az hűueknek, kik ezek kőzőt találtatnak vala, ió reménſęget ád mégis, tanituán őket arra, mit kel czelekedniek, ha az nyomoraſágktól veſedelmőktől meg akarnak ſabadúlni, adgya elő nekiek az pœnitentiát, az Iſtenhőz való meg téréſt, mely az ſent irásban mindenkor aianlattatik, ennek ſok ió gyűmőlczit meg monduán, mellyekben minden bé foglaltatik, valami auagy czak kiuáltképpen való emberekre, auagy peniglen kőzőnſęges képpen az egéz anyaſentegyháznak iauaira leiendők.

De miért hogy az pœnitentiatártás vgy léſen kedues és ſerelmes Iſtennél, ha azban czak az egy igaz Iſtenhőz eſűnk, és minden báluányozáſtól, babonás vélekődéſektől idegenek leſűnk. Mert az Wr Iſten ennek eleit akaruán venni, itt ez igékben, az ő ſolgáia az Prophéta által, minek előtte el végezne tanitaſát, iſmeg inti az embereket, hogy meg óltalmazzák magokat, az báluány Iſteni imádáſra és meg tiltot hamis Iſteni tizteletekre viſſa ne térienek. Végezetre vtólsó beſédit, kiről hallunk az vtólsó tanuſágban, az Iſtennek ſent es drága igeiének aianláſán, auagy aianláſában

lásában végezi, magaztaluán és diczíruén ezt nagy méltán és igazán. Ezekből miés ezt tanullyuk meg, hogy nem ßabad az báluányozásra hamis Isteni tizteletekre mennünk, az Isten igeiétől kel függenünk, és ezt lélekben és igazságban kel tiztelnünk. Hallyad az igéket immár:

Ezt kezdi az Ephraim mondani: Mit teßek én tőbbé az Báluányockal.

Nemellyek ez igéket igy fordittiák, hogy miuel az Izrael népe közőt vala Istennek czeléde, mondotta légyen ezt, mely beßédekkel az báluányozásnak meg vtálását ielenti: De én igazbnak itelem azoknak értelmeket (miért hogy Isten felel az pœnitentia tartóknak) kik ez mondástis az Wr Istenre magyarázzák, és ezképpen fordittiák: Ephraim (te Izrael háza) mit teßek én tőbbé az báluányockal? Igy iob léßen az magyarázat. Mert az Wr Isten az kegyes atiának terméßetit kőueti itt, mely atia ha bűnbe esikis az ő fia, de ismeg ha láttia meg téréſęt, fel buzdúl ßeretetre hozza, és vyonnan eleibe adgya, mit táuoztasson el és mit kellyen kőuetni.

Mint ha igy ßóllaná azért az Wr Isten itt: Paranczoltam vala néktek ez előtis, hogy maradgyatok meg az én igaz Isteni tiztelemben, és vtállyátok meg az emberi kéztől czináltatot báluányokat: Nem ok nélkűl paranczoltam vala penig ezt, az mint hogy paranczolomis, mert mit teßek én az báluányockal? Miczoda kőzőm vagyon énnékem azokhoz? Mit ßólgálnak azok az én tizteletemre auagy ismeretemre? Nincz semmi kőzőm hozzáiok, nem ßolgálhatnak énnékem semmi dologban, az okáért nem keduelem, nem ßeretem, ezzel engemet ne tiztillyetek.

Mely beßédeckel meg felel mind az báluányozó pogányoknak mind peniglen azoknak kik Istent azban auagy az által akariák tiztelni, kik tizteletet tizteleteket tulaidonitonak az báluányoknak, és az Istennek igeie kűuől templomokban fel emelik őket, holot ha egyéb kárt nem tennénekis, czak ezis elég kár, hogy az halgatóknak elmeiőket el vonnya az Isten igeiének halgatásától és tanulásától. Erreis károsok, mert mint az Anthromophitak Istenben mint egy emberben, kezeket és egyéb tagoknak állását tulaidonittiák az egyűgyű halgatók, holot az Wr Isten nem ielent meg senkinek aző

Kepekről. Erezed az Papistak báluány kepeiről.

tulaidon vóltában, kétsęg nélkűl (mint megis tiltotta) azt akartá ezzel, hogy senki őtet semmi nemű állatoknak formaiában ki ne abrazollyak.

Hogy nemellyek azt vetik, ßabad Istent azban ki abrazolni, az miben magát az irásban ki ielenti, mint mikor kezet, lábat, ßemet, fűlet tulaydonit magának, erre kőnnyű az felelet: Előßőr, mert ha ßabad vólt vólna, kétsęg nelkűl Moysesis meg czelekődte vólna ezt, kinek az Wr Isten nem czak ßólláſában tulaydonit illyen tagokat magának, de sőt vgyan hátátis mutatá néki, nem őnte azért Moyses érre báluánt. Másodßor ezértis tilalmas az báluány kép, mert az kezen, ßemen, lábon, fűlen, nem illyen formáiu tagok értetnek, hanem az Wr Istennek az ő gondgya viselése, hatalma, és méltósága érteti.

Nem ßabad azért az te okosságodból te néked más végre valamit formálnod az kűuől, az mi végre azockal élt az Wr az irásban. Az mit az Paterekből elő hoznak erre, őrőmest élek ellenek ez mondással, az S. Agoston Doctorból, ki igy ir az Vincentius Donatistának: Atiámfia, az ßent Irás ellen ne hoz illyen sok és niluán való kétsęges bizonságokat, és paduarkodást, az Pűspőkők irásokból, akar mienk legyenek, akar Hilariusé, minek előtte az Danatistáknak téuelygésekből kű állottanak, mint Ciprianusból, Aggrippinusból. Mert előßőr egyebeknek irásokat az derék ßent irástól meg kel válaztani, és nem vgy oluaſsák azokat, hogy azokból bizoniczanak, mint ha nem ßabad vólna mást érteni, áholot tudnia illik ők kűlőmben értettenek, hogy sem mint az igázság kéuánnya. Azoknak ßámokban vagyunk, hogy nem méltatlanúl veßßűk magunkra az Apostalnakis amaz mondáſát: Ha mit kűlőmben értetek aztis meg ieienti Isten néktek. Annakokáért azon az mire el iőttűnk, azon iáriunk, tudni illik, amaz vton, ki az Christus, kiről igy ßól az Psalmus: Az Isten kőnyőrűlyőn mi raitunk, és aldgyon meg minket, világosicza meg mi hozzánk az ő ortzáiát, hogy meg ismeriűk ez főldőn az te vtadat, és minden pogány népek kőzőt az te ßabaditásodat. Es másut igen kér ez S. Aeoston ha, hogy néki se hűdgyűnk valamit az ßent Irás ellen ßól.

Epist. 43.

Agoston az Paterek irasarol.

Philip. 5.

Psal. 66.

Ad B. Hieronym. Epist. 19.

Ezek vtán hogy az Izrael népe ne gondolnáia ezt, hogy ha ők az ő báluányozásoktól meg ßűnek, netalám ő nekiek ez tellyessęggel romlásokra és veßedelmekre lenne: azért az ő gondollattiokat elől veßi, és meg tanittia őket arra, nem ßűksęg nekiek eztől fęlni,

mert

mert inkáb veßedelmekre léßen ha az báluányozásban még maradnak, azért az ő gonduiselésekről igéretet téuén ezeképpen ßól:

En meg tekéntettem és meg halgattam ötet.

Emlekőzik ez igékben előßőr nekiek az ő el vőt ió téteméniről és másodßor igéretet teßen, az ő kőuetkőzendő atiai ió vóltáról, hogy ennek vtánnais az ő árnyékában bátorsággal lakhatnak. Mint ha igy ßóllána penig: Azon Isten vagyok én, ki az tű atiaitoknak kiáltásokat fűleimbe véuén, meg halgattam őket, minden nyomoruságokban haznossan reáiokis néztem óltalmaztam, ollyan vóltam mint az ió árnyékozó élő fa, ki őket az héwsęg ellen ez világnak insęge dűhőssęge ellen éltető hűuessęggel tartottam, ha mi ió tű bennetek vóltis, az mind czak én tőlem adatot mind testi és mind lelki képpen, ezekről azért meg emlekőzzetek, és minden bizodalmatokat én bennem vessetek, engem egyedűl tiztellyétek, segitsęgűl hiatok, kiben mindenkoron v̊duessęges őrőmet találhattok. *Mit remelyűnk Istentől.*

Ezből miés tanúllyuk meg imezt: Tudni illik, hogy miés miczoda reménsęgben lehetűnk Isten felől, és legyűnkis nagy bizodal lommal. Előßőr ezt ő felőle el hűdgyűk, hogy mi reánkis minden nyomoruságinkbā vigyáz, és édesden nézdegel, ezekből kiés ßábadit, az menire minekűnk haznosnak ismeri. Czuda és ßép drága őrőmmel és bizodalommal tellyes igéreti vagyon ő néki, az ő hűueinek meg halgatásokra, az mit igér penig azban ninczen semmi tőkélletlensęg, holot azon igazság légyen, mely igéretekben im előis ßámlalok, mond az Dauid: Kőzel vagyon az Wr az tőredelmes ßűuőkhőz, és az tőredelmes lelkűeket meg tarttia: Sok nyomorusági vadnak az igazaknak, de mind azokból meg ßabadittia őket az Wr. Meg őrizi mind az ő czontiokat, egy azok kőzzűl meg nem rontatik. Ismeg ő maga igy ßól az Wr: Hij segitsęgűl engemet az te nyomoruságodnak v̊deién, meg ßabaditlak tégedet, és dűczőitez engemet. Az nyomorúltaknak puztitásokért és az ßegényeknek fohazkodásokért mindiárást fel kelek, azt mondgya az Wr, meg ßabaditom azokat, kiket tőrbe eytet az ellensęg. Nagy bizodalommal ismet mond az Dauid: Igaz az Wr minden vtaiban, és kegyelmes minden dolgaiban: kőzel vagyon az Wr mindenekhőz, kik őtet segitsęgűl hiák, mindenekhőz kik őtet tőkélletessęggel segitsęgűl hiák, Christus, kinek ßaiában álnokság nē találtatot, erős hittel vgy ßól *Psal. 34. 50.* *Psal 50.*

Ioan. 16. Bizony bizony mondom tű néktek, valamit kérendetek én Atiamtól az én neuemben, meg adgya tűnéktek. De rakua az ſzent Irás az Iſtennek meg ſegitéſęnek igéretiuel, Kiről moſtan itt ezek elegek legyenek.

Iſten felől mit hűdgyűnk.

Hanem máſodſzor immár azt erczűk meg, mit kel Iſten felől hűnnűnk: Ezt, hogy az ő beſzédét igéretit el hűdgyűk, mert nem czak hallya, és el mulattia, de vgyan hallya és láttia nyaualyainkat, és kőnyőrgéſűnket bé tellyeſiti az ő bőlczeſęges értelmében. Ez ő ió akarattiát teſtűnkbenis ſokat érezzűk: Nagy faydalmas betegſęgekeſnek neha reánk, kikben az emberek itéleti el fogy, az mi meg gyogyúláſunk felől, és azt ſem tudhattiuk meg, minemű tőb betegſęgeknek nemeij kőuetkőzhetnek mëg azból, de imé az Wr teként reánk, édes kezét erőtelenűlt teſtűnkre veti, és mond: Kely fel és iáry, és az mi koporſóhoz kőzelgető életűnk ió egéſsęgre fordúl, ackor oztán az hűuekben, mennél ſulyoſab vólt az faydalom, anniual nagyob léſzen az Iſtenben való őrőm, az ő ſegitſęgében való bizodalom.

Iſteni gonduiſeles.

De ezen kűuőlis meni ſok veſzedelemhőz iár kőzel életűnk: Ninczen oly kiczin és erőtelen fereg, ki mi nekűnk nem árthatna, ha az Iſteni gond viſeléſe raitunk nem vólna, mint czak ezekbőlis meg tetzik: Ha az Iſten gondgya viſeléſęre nem támazkodnál, ha hazadban v̄lz egy kiczin ſzél reád ronthattia az házat, ha házad kűuől vagy, azt ſem tudod, honnan lőnek, raitad eſik: ha fel v̄lz louadra, czak egy botlás ottan meg halz: há kertedbe mégy, azt ſem tudod, az kigyo honnan reád máz, ételedet italodat meg máſzſza, ha azt meg éſzed meg hálz belé. Nem ſemmi atiai ſzorgalmatoſsággal vagyon az Wr Iſten az őtet ſegitſęgűl hiuó hűuekhőz, de ez teſtinél nagyob az ő lelki ſzabaditáſa. Az ſatan, az mi ellenſęgűnk, ki ſiuó riuó orozlány képpébe iár kőrnyűlűnk, éyel és nappal kereſuén kit bé nyellyen, és ha az Iſtennek óltalmazáſa velűnk nem vólna, imádſággal és igeiének ſzeretetiuel ellene nem állanánk, el iőne, és el nyelne minket. De látode atiámfia, mely nagy veſzedelmeket hoz neha ez az ſathan az Iſtennek anyaſzentegyházára, azt tudnánk hogy immár tellyeſſęggel el kel veznűnk, mint az Apoſtalok az tengeri vézben, és imé az Iſten fen labbat bennűnk az pokolnak minden kapuia ellen: Mind ezek miért hogy emberi gonduiſéleſſel meg nem lehetnek, kétſęg nélkűl az Iſtennek gonduiſeléſe vagyon ezben, ki az ő benne bizóknak mindenkoron kéſzen meg felel.

Harmadſzor,

Harmadßor, illyen reménſęgűnkis légyen Iſten felől, hogy valami ió bennűnk vagyon, de mind czak ő annak oka, ő ád erőt teſtűnkben, ő viſeli iól életűnk állapattiát, lelkűnket elménket ő világoſittia igaz iſmeretire, az igaz hűtben ő épit, és ő virágoztattia hűtűnket, ő adgya meg végezetreis mi nekűnk az mi őrőcké való nyugodalmas házánkat: Ezeket valakik iól meg gondollyák, czak az egy igaz Iſtentől fűggőnek, báluányok vtán nem indúlnak, nyomoruſágokban bátorſágoſok, bánattiokbanis őrűlnek, ßenttűl igazán élnek, de azért érdemőknek ſemmit nem tulaydonitnak: mindent meg czelekőznek, de azért haßontalan ßolgák, az miuel tartoztak azt czelekődték meg: Czak az Iſtennek kegyelmeſſęgébe irgalmáſsságába vetik minden bizodalmokat, mint amaz niluán való bűnőſis, ki iobban iára amaz érdemező Phariſæuſnál.

AZ HARMADIK ES VTOLSO tanuſagrol.

NEm czak az ßent Oſeas prophétának iráſának magyarázattián, de az egéz ßent Iráſnak minden kőnyueinek magyarázattián, méltó meg tartatni annak az igének, mellyen itt végeztetik az Oſeaſnak tanitáſa, holot aianlattatik az ßent Irás, kinek zengeni kel az kereztién anyaßentegyházban, és mely bizonyſágot teßen az Oſeas prophétánakis iráſának drága és bőczűletes vóltáról, hogy mint az Moyſes kőnyueij, az Dauidnak pſalmuſi, auagy az ßent Iráſnak minden Canonicus kőnyueij, Iſtennek igeij legyenek és beßédi ő nála ßerelmeteſek és kedueſek, vgy ezis ő ßent felſęgének drága kőnyue, és ſemmiuel nem aláb való az ßent Iráſnak tőb kőnyueinél. Ez aiánló igék peniglen három rézben meg magyaráztatandók: Előßőr az ő méltóſágáról drága és bőczűletes vóltáról kel ßóllani, ki minden ez világi értelmet és bőlczeſęget felyűl halad. Ezek az igék:

Kiczoda az bőlcz hogy meg érteneie ezeket? Kiczoda az értelmes ember, hogy eßébe venneie ezeket?

Mely igékben mint ha igy ßóllana: Ióllehet az emberek az bőlczeſęget és éles elmeiőket főlőtte igen mutogattiák, mind azon által ſenki nem bőlcz, hanem az ki ezeket érti, és ezeckel az ő életének

Vezerléſęre ió módon való igazgatálára él, mert czak az Iſtennek világoſságának értelméuel világoſittatik meg az ember, hogy az mellyek az v̂duőſſęgre ſolgálandók eſſébe veheſſe. Feddéſre méltók azért az ollyan emberek, kik az Iſten igeie kűuől akarnak bőlczelkődni, kik az igaz bőlczeſęgtől (noha bőlczeknek tarttiák magokat) oly táuoly vadnak, hogy elmeiőket mutogatuán, mêg aztis el feleitik, az mi keueſet értnek az bőlczeſęghőz ezek az Iſtennek niluán való igeiét meg homályoſittiák, és az egyűgyűueknek romláſokra ſőrzik, mert ezt nem az ő értelme ſerint, de mint pogány bőlczek, az ő feiőknek okoſságából akariák magyarázni, nem vetelkődéſre de épitéſre adattatot az ſent Irás, Bőlcz az, az ki ezt az ő igaz magyarázattiában folytattia: Bódog ember az (azt mondgya az Dauid) ki ezben éyel és nappal győnyőrkődik. Minden egyéb tudományok az terméſetnek tudományából folynak, és az embereknek ſok fęle vélekődéſeckel meg egyelitetnek, de ez az Iſtennek titkos tanáczából ſármazot bőlczeſęg.

Bőlczek kiczodat.

Pſal. 1.

Máſodſor az Iſtennek igeiét neuezi ió vtnak, mikoron igy ſól (auagy ő maga Oſeas, auagy penig az az ki ez kőnyuet egybe ſette, vélik azt Eldráſnak lenni)

Mert igazak az Wrnak vtai.

Iſtennek vtainak mondatik az ő ſent igéie, az tőruény és az Euangélium, mert ezek életre vezerlő vtak, mellyeket nem czak oluaſgatnunk hallanunk kel, de megis kel tanúlnunk értenűnk, hogy azokon iárhaſſunk bátran, kiről az ſent Dauidis igy ſól, és ezképpen kőnyőrőg: Engedgyed hogy érczem meg az te paranczolatidnak vtát, és gondolkodom az te czuda dolgaidról. Az igazſágnak vtát válaztottam magamnak, az te tőruénid forognak előttem. Tanicz meg Wram engemet az te paranczolatidnak vtára, mellyet meg őrizzek mind végiglen. Es rakua ez az Pſalmus az Iſtennek ſép igeiének drágalátos aianláſiual (gyakorta halgaſſad oluaſſad kérlek.)

Pſal. 119.

Ez az ige penig nagy méltán neuezterik igaznak, mert ninczen ő benne ſemmi hamis auagy gonoz dolog, kinek az ő igaz és ſent vóltáról nem győz eléggé az ſent Dauid ſőllani, hanem, mint hogy az emberi ſőm az aranyat ezűſtőt bőczűlli mindenek fölőt, ahoz haſonlittia, mint az ſent János látáſában az Wr Iſtenis az őrők életnek dűczőſſęges és drágalátos vóltát, egy ſéles ſép zőldellő ſik mezőn helyheztetet bő, tágas, drága kőueckel rakot aranyas

várashoz hasonlittia, keduezuén az emberi elmének és ßemnek Igy ßól penig ßent Dauid: Az Wrnak itéleti igaz mondás, mindeneſtől fogua igazak, kéuánatosbak minden tizta aranynál, és édesbek minden ßin méznél. Erzette S. Dauid ennek ßép és édes vóltát, kinek az ő halgatoit és ßeretőitis, noha ez világon az kormos fazekak kőzőt v̊lnek, de azt mondgya felőlők, hogy mind az által leznek hasonlatosok az ezűstől tűndőklő galambnak ßárnyához, auagy az kinek ßárnyaij hasonlatosok az sár aranyhoz. Psal: 19. Psal: 68.

Erzette mondom, és azért énekel masutis ezképpen: Te adtál vidamságot az én ßűuembe, holot amazok borban és buzában győnyorkődnek. Mint ha mondana: En te benned az Istentelenek kedig borban és buzában győnyőrkődnek. Az térméßetnek tőruényéből való Isteni ismeret, mely az pogányokbanis meg találtatot, mint Cicerois bizonittia, senkit nem v̊duőzit ám, de ha ki v̊duőssęges ismeretet akar venni tanúlni, mely az igaz Isteni ismeretre, az Iesus Christusban való ismeretre v̊duőssęgre meg taniczon, bezzeg azt nem Ciceronál, Plátónál, Socratesnél kel keresni, de az Istennek ßent kőnyuében az Bibliában: kiki meg elégedgyék annak okáert az Istennek ßent igeiének tanitásáual, és emberi főtől ne kérdgyen tanáczot. Vagyon Moysesek és Prophétaiok halgássak azokat. Az tőruényre és az bizonság tételre valaki az ßerint nem ßólland, nem léßen anank reggeli világossága.

Hármadik réße illyen igékben foglaltatik bé ez vtólso tanulágunk.

Az igazak iárnak azokon, noka az Istentelenek meg botlanak raita.

Igazaknak azok mondatnak az ßent irásban, az kik az Iesus Christusban meg igazúltanak, ezek ßoktanak az Wrnak vtán iárni, miért hogy az Christus páztor, és ők ő neki tulaydon iuhaij, ismerikis az ő ßauát, és őtet kőuetik: Innen vißont az kőuetkőzik, hogy nem igazak azok, nem kel Christus Iuhainak azokat ismerni, valakik az igaz hűttől kereztiéni vallástól emberi leleményeknek álmától hordoztatnak, az miat hortiognak és heuernek, az igaz hűtnek győmölczeitől idegenek, és éluén meg holtanak. Mert noha az ISTENNEK igeie az mi emberi okosságunknak elménknek, az romlotság miat, vagy izetlen vagy ellenkőző, de az k[illegible]z[illegible]ének az ő emberi értelmőket fogua vißik az Istennek ßent igeiének Igazak kiczodak.

iének engedelmére, az Christusban való hűtben, és igy soha az Wrnak vtáról el nem téuelyednek, sőt mint egy sőtétsęgben fel tőt lámpásnál előb előb mennek mind az őrők életnek orßágláſáig.

Példák erről az réghi ßent emberek, Abraham, az Próphéták és az Apostalok, kik inkáb mindeneket el hadták, valamellyek az testnek győnyőrűsęgi valának, hogy sem mint az Istennek igeiét valami kiczinben meg vtálni láttatnának. Ezeknek haznok ezből ez vólt, hogy miért hogy az Istennek igeiét ßerették, beczűllőtték, az Wr Isten őketis ßerrette és beczűllette, és ez világonis wralkodtatta, de nem testi orßáglással, sőt lelki birodalommal, hogy és egéz világnak minden kegyetlen seregi ellen, miért hogy nedues hellyen v̄ltettetet eleuen fák voltanak, az őrők életnek reménsęgeért, minden kénokat el ßenueduén, diádalmasson hartzoltanak, hátokō viselték kereztőket, Christust kőuették, ki vtán végezetre béis mentenek az őrők életbe, Kinél mi lehet nagyob és drágalátosb nyeresęg?

Iok allapattia ez vilagonis.

De sockal kűlőmben vagyon az hűtetleneknek és Istenteleneknek állapatiok, mert ezek noha láttatnak látni test ßerint, de bizony lélekben meg vakúltanak, hogy mëg az igaz és egyenes vtonis botorkáznak. Mitől vagyon az? Attól: Mert az testnek romlotságától viseltetnek, ki miat az Istennek igeiét meg vtálták, és azon vadnak tellyességgel, hogy ezt ellenzék és káromlyák: Hogy már ßent irásnak tudoŋ és értőŋ, de ollyanok mint kikről ßent Péter ßól, az ßent Pál apostal leuelét aiánluán, kik miért hogy tudatlanok, erőtelenek el tekernek, mint egyéb irasokatis, ő magok veßedelméuel, ennek vtánna az őrdőg porazon kezdi őket hordozni, gonoz testi kéuánságoktól el ragadtatuán, az Istennek paranczolatit vakmerőű l által hágiák. Ha ezek meg feddetnek, és lelki ismeretekben meg győzettetnek, azo alharagos fogockal czikorognak, és tűzzel vassal fenyegetnek, innen léßen az hogy (az Apostal mondása ßerint) az Istennek igeie halálnak illattia léßen nekiek halálokra. Nem igen kel ez fęle keményeket czodálni, mert nám az pókis az igen ió és ßép virágozó fűről halálos mérget ßéd, kiből az mehek gőynyőrűsęges édes mézet czinálnak. Az Nap fęnye az viazt meg lagyittia, az sárt pénig meg keméniti.

Hűtetlenek allapattia.

2. Pet: 3.

2. Cor: 2.

Mi annak okáért ßerelmes atiámfiaŋ kereztiénak, véget téuén immár beßédűnkben (kiket az Wr én velem nagy sok betegsęg, ßűkseg, gond, bú, bánat kőzőt ki kialtata) legyűnk azon, hogy az Istennek igeie légyen az mi ßőuednekűnk, kinek világoságánál iariunk

ez sőtet

ez sötét világon, és ne tántorodgyunk mint az sötétsęgben iárók, ne gondollyunk ez világnak az ő czufolásáual, had ihogion vihogion, iele ennek, hogy ők az ördögtől vadnak, ßeresßük, halgassuk mi az Istennek igeiét, iele léßen ennek, hogy mi Istentől valók vagyunk, fussunk kű az Sodomából, tarczunk pœnitentiát, hogy az Wrnak bűntetése el ne lepien bennűnket. Nem ßolgál i óllehet ez világ az Istennek hűueinek, de az Christusnak tanitása ßerint, mit haznál mind ez világis az lélek veßedelméuel: Iáriunk mi az Wrnak vtán, mert igazak az ő vtaij, vgy léßen, hogy az mi öröműnk tőkélletes léßen, és senki azt mi tőlűnk el nem veßi.

Azt mondgya az Bőlcz mi rólunk, Ha egy keués nyomoruság- Sap: 4.
gal meg ostoroztatnak, sok ió tétemeniuel illettetnek, miuel hogy Isten meg késęrtette őket, és ő hozzáia méltóknak találta, mint az aranyat az kementzében meg probálta őket, és mint az égő áldozatokat keduelte őket: annakokáért az ő meg látogatásoknak napián fęnlenek, és mint az pozdoriába eset ßikra el végezik az ő futásokat. Meg itélik az pogányokat, és wralkodnak az népeken, és az Wr ő bennek örökké wralkodik. Annak penig az ki véghetetlen bőlczesęggel mindent meg czelekedhetik, fellyeb hogy nem mint kériűk, auagy elménkbe bé fogiuk, dűczőssęg légyen az Annyaßentegy- Ephes. 3.
házban, az Iesus Christus által, minden v̂dőben, és mind őrőckőn őrőcké, Amen.

Imádság.

Oh Iesus Christus, élő Istennek ßent fia, az egéz emberi nemzetsęgnek meg váltóia, és egyetlen egy v̂duőzitőie, ki az bűnős embert nem vtálod, hanem te hozzád fogadod, ha az ő bűneiből kű térend, és minden bűneit meg boczátod: kérűnk téged, adgyad hogy mijs te hozzád igazán meg térhessűnk, és czak te benned bizhassunk, hogy az őrők életbe iuthassunk, ki élz és wralkodol az Atia Istennel és ßent lélek Istennel, egyenlő és egy őrőcké való Isten sęgben, mind őrőkkőn őrőkké, Amen.

Ezeket rendel eſedben tarcz az Oſeas iráſában.

Samaria, Ephraim, Iuda, Baal.

Samaria, Ephraim, mind czak egyért vétetik, az az, az tíz nemzetſégért, ki az Ieroboam és az pogányok báluányozáſiban részeſítette vala magát. Iudan ércz az Iuda és Beniamin ágazattiát, kiknek külőm királyok vala. Az Baal közönſégesképpen báluányozáſért vétetik.

SOLI DEO LAVS ET GLORIA.

SZENT

SZENT IOEL PROPHETA, KI PRÆDIKALLOT AZ IVDA HAZANAK ES IERVSALEMnek az ő fő városának.

Augustinus de tempore Sermone CLXXXI.

Eo (az az, az Szent Lelek) tanit meg mindenekre tűteket: Mert hanem ha ez az ßent Lelek leßen az halgatoknak kűueiuel, haßontalan az tanitonak beßede. Senki az tanito embernek ne tulaidonicza, az mit az tanitonak ßaiabol ert, mert belől vagyon az ki tanit, az tanitonak nyelue kűlsőkeppen haßontalan farad. Annakokaert miert hogy ő nala nelkűl semmi iot nem czelekődhetűnk, ő segitsegeből ollyanocká űgyekőzzűnk lenni, az kikhőz az ßent Lelek el iőni, es az kikben lakozni meltoztassek.

AZ SZENT IOEL PROPHETA IRASANAK

Elsõ részéből

ELSÕ PRAEDIKATIO.

AZ Wrnak szava ez, mellyet szólot Ioel által, ki Pethuelnek fia vala.

2. Vének hallyátok meg ezt, és minden földnek lakóij halgassátok meg, vallyon vólté valaha illyen dolog az tü vdötökben? és vallyon az tü Atiátoknak vdeiökben vólté többé illyen szokatlan dolog?

3. Beszéllyétek meg azt az tü fiaitoknak, és beszéllyék meg az tü fiaijtok az ö fioknak, és azoknak fiok beszéllyék meg az ö maradékoknak.

4. Az mi meg maradot vala az száskától meg éué az czerebogár, és az mi az czerebogártól meg maradot vala meg éué az hernio, az mi az herniótól meg maradot vala el sütte az ragya.

5. Serkennyetek fel részegessek, és siriatok, és ordiczatok mindnyáián tü boriuók az mustért, mert el vétetet az tü szaiatoktól.

6. Bizonyára erös nép iöue fel az én földemre, melynek száma ninczen, az ö fogaij ollyanok mint

az Oroz-

az Orozlánnak fogaij, és azoknak zapiai, ollyanak mint az Orozlannak zapiaij.

7. Puztáuâ téué az én ßŏlŏmet, és az én fŭge fámat meg hámtá, meg mezitelenituén meg mezitelenité, és ßéllel hánya, meg heruadának az ŏ ágai.

8 Kŏſereg, mint az gyáz ruhában iáró meny aßßony kŏſergi az ŏ Vrát.

9. El kŏlt az Wrnak házából az kenyérrel s-borral való áldozat, kŏſeregnek az Wrnak papiaij az Wrnak ßolgai.

10. El puztitatot az mezŏ, kŏſeregnek az fŏldnek lakói, mert el veßet az búza, el ßáradot az muſt, meg izetlenŭlt az olay.

11 Szégyenŭllyetek meg ßántó emberek, ordiczatok tŭ ßŏlŏ miueſek, az búzáért és az árpáért, mert el veßet az mezŏnek gabonáia.

12. Ki ßáradot az ßŏlŏ tŏ, el veßet az fŭges kert, az pomagranátis, az palmafais, az almafa, az mezŏnek minden élŏ fáij ki áztanak, bizony ki ßáradot az ŏrŏm az embereknek fiaij kŏzzŭl.

Ez Igéknek rŏuid értelme.

IOllehet ſokan ßoktanak az emberek tudakozni, az Ioel Prophétának nem czak maga ßemélyéről de az ŏ nemzetſegérŏlis, ki nemzetſege, és az ŏ atia ki lŏt légyen: mind azon által nem tudom miért fárad abban az emberi elme, mely nem v̆dueſſeges, ſem èhŏz tartozandó dolog, mert akar ki altál mondataſſęk az Iſtennek igeie, czak igazán tanitaſſęk, bé kel venni és meg kel bŏczŭlleni. Az Ioel Prophetának iraſa peniglen hogy az Iſtennek igéie légyen, az régi kereztién

Ioelnek meltoſaga.

reztién anyaßentegyháznak méltosága dicziri, mert az Istennek népe közöt ez mindenkoron böczuletes és drága könyw vólt, miképpen az ßent Péter Apostalis ezt meg ielenti, ki az ö Pünkösd napi közönsęges prædicatioiát Ierusalem varosában, ez ßent Ioel Prophétának iöuendülésęuel erösiti, és bizonittia, ki akkoronis bé tellyesedék. Nem kiczin sem alá való dologban él penig ennek beßédéuel az Apostal, de az ßent Lélek igaz és ßent valóságos Istennek az ö káromlóit, gyözi és veri hátra ezzel, kik az ßent Lélek Istent és az ö aiandékit káromlyák, neuetik, és czufollyák vala. Az ßent Pál Apostalis, az ö tádomanyának meg erösitéséért, él ennek az Prophétának mondásaual, az Roma városában irt leuelében.

Actor. 2. Szent Peter Ioel mondasaual el.

Rom. 7.

Miröl ismertetik rez ßerint az igaz Propheta.

Bé vötték, mondom, az közönsęges kereztiéni anyaßentegyházban mindenkoron ennek az Prophétának irását, mert Isten igeiét ßöllotta tanitotta, és kinek iöuendülése béis tellyesedet, mert miképpen vyg ßöllyák az Prophéták az Istēnek igeiét, ha az bétellyesedik az miröl iöuendülnek, az képpen meg ismertetik az hamis Prophéta arról, ha az mit mond az bé tellyesedik, miképpen az Wr Istenis illyen erössęget czinál. Miért hogy peniglen az Ioel irásában az Christus Iesus felöl az ßent Lélek felölis drága és öruendetes tanitásokis vadnak, ezértis kel mindekoron az ßent irás közöt ió és ßent könyunek tártani, miképpen, az mint mondám, tartóia az anyaßentegyház mindenkoron.

Mikorba tanitot Ioel. Ioël moly üdöben tanitot.

Mikorban tanitot ez az Ioel, arról sem eggyeznek az Bölczek: Hieronymus doctor azt tarttia, hogy Oseas Prophétáual egy vdöben tanitot: Az Sido Bölczek közzül penig nemellyek azt mondgyák, hogy az Ioram Kiraly vdeiében, ki Achabnak fia vala, az hét eztendeig való éhsęghkor tanitot: Nemellyek Manasses Király vdeiében vélik hogy tanitaot s prædikállot, az Nahum és Habakuk Prophétákual egyetemben. En iöllehet nem vitatom, mint hogy nem vduesęgemben iáró dolog, de vgy itélem, hogy Esaias Prophétáual egy vdöben élt, és az Iuda orßágában tanitot (mert immár az tiz nemzetsęg rabságra vitetet vala ettöl, miért hogy nemis emleközik az Izraelröl, Iuda peniglen czak két nemzetsęgböl állot) akkor az vdöben mikor immár amaz kegyetlen és fęlelmes had kezdetet vala, hogy az Assyriabeli Király az Sennacherib Ezechias ellen iöt vala.

Kiknek prædikallot Ioel, es miczoda üdöbē.

Neha ebben ez orßágban (mint az Oseas Prophétának eleinis

meg

meg mondám) az Isteni igaz tiztelet helyén vala, mind azon által (mint ez kű tetzik az Esaias irásából) valának oly emberek közöttök, kik az hamis Isteni tizteletre vigyorognak vala, és meg boczátuán testőknek zaboláyát, minden gonozságnak nemére reáia haiolnak vala. Iárúl vala chöz az Egyptombelieckel való frigy vetésis, kit az Ezechias (az többi közöt noha ió és iámbor feiedelem vala) mások tanácza altál ő vélek tőn.

Hasonlatos vala az Iuda orßágának állapattia ez mi romlot házánkhoz Magyar Orßághoz, kiben nemellyek az hamis gonoz báluányozásnak óltalmi, nemellyek peniglen az Euangelium ßinének hirdetése alat az testnek gonoz kéuanságára ßagúldására élnek. De mint az Iuda orßágának az Assyriabeli orßág által lőn meg oztorozása, hogy az mogok káráual tudnának Istennek engedni, kik az ő beßédét ez vdeiglen meg törték és meg vtálták vala: Az képpen az mi nagyobban való meg romlásunknakis oka lőn, az Báluányozás, bizonnyal el hűdgyed, és az kép mutatoság, vgy hogy mint az báluányozók meg érdemlik, hogy ki törölteſſenek ez földről, vgy miés, (de azért vadnak Istennek hűuei) noha láttatunk báluányozóknak nem lenni, de az Isten igeiének halgatásának, ióra intésének, ellene való bűnben gázlásáual veztiük miés minen magunkat, mint az Oseas által mondgya az Wr: Izrael az te veßedelmed magadtól vagyon, vgy mondgya mi nekunkis: Te Magyar orßág az te veßedelmed te magadtól vagyon.

Mi oka az veßedelemnek.

Az mi néz peniglen az Ioel Prophétának az ő tanitására, ezis mint az tőb Prophéták (noha nem oly keménysęggel mint az többi, mint hogy immár vigaztalni, hogy sem mint feddeni kel vala őket) meg ielenti, mit ßenuedtenek bűnőkért, és meg mi kőuetkőznék reáiok, az bűnért Istentelensęgért. Añak vtánna penig erről való meg ßabadulásra vtat mutat, az pœnitentiát, tudni illik, módgyárais annak meg tanituán. Harmadßor, hogy az Istennek válaztot népe az ő ellensęgének bódog ió ßerenczés állapattiában meg ne bot lanék, ezeknekis az ő bűntetésekről iőuendűl, és ez ockal az IESVS CHRISTVS orßágáról, annak az ő drágalátos meg vytásáról prophétál, és ezt czak igen rőuid beßédekben végezi el.

Sommala az Ioel könyuenek.

Hißem drága könyw ez.

Summa ßerint, előßőr az bűnőket elő ßámlállya, és az pœnitentiárais vtat nijt. Annak vtánna ezt bőuebben elő ßámláluán,

ßól az

láluán, ßól az hűuek ellenſęginekis veßedelméről, és végezetre az Ieſus Chriſtuſnak édes és ßent orßágárólis. Kinek az ő kőnyuéből eztis meg tanúlhattiuk, mely nagy az Wr Iſtennek az ő kegyelmeſſęge, ki mëg az vakmerő gonoßokat ſem vezti el intés nélkűl. Annak vtánna boczáttia reáiok az bűntetéſt, hogy ezzel vigaztallyais az ő hűueit, mert nem feletkőzik el az ő nyomoruſágokról. Tanólnánk bátor touábba aztis, hogy engednénk Iſtennek az ő paranczolattiának intéſęnek, ha nem akarnánk fęlni és rettegni az ő kőuetkőzendő oſtorától. De hogy az mi v̊duőſſęgűnkre haznos tanúſágokat veheſſűnk, ez meg hallot igéket oztom két rendbéli tanuſágra:

I. *Szollok az elől iaro beßedről, mellyel minden ßent Prophetak ßoktanak elni, mellyel aianlyak az ő tudomanyoknak meltoſagat. Iſmeg ezen tanuſagban okarolis ßollok, miert kel halgatni az ßent Ioel propheta iraſat.*

II. *Szollok az bűntetesekről, mellyeckel az engedetlenek ellen az Vrel.*

Erről ßoluan rőuideden, veg leßen tanuſagunkban, kire ßolgaltaſſon erőt az ßent Lelek Iſten, Amen.

AZ ELSőRőL.

Mit tanit Ioel.

Laſd ezekről az Oſeas iraſara valo commentariuſomatis.

Prophetak mit tanitottak.

AZ ßent Ioel Próphéta ki Pethuel fiának mondatik, nem kezdi el az ő iráſát kűlőmb és vy móddal, hanem czak mint az tőb ßent Prophéták Iſtennek ßolgaij, neuezuén Iſtennek igeiének ßáuának azt, mellyet ő tánit és prædikál. Elnek penig az Prophéták ezzel az igéuel, azert hogy az ő hiuatallyokat meg ienlenczék és az ő tudamányoknak méltóſagot (mint Iſtennek drága igeiének) és hiedelmet ßerezzenek: kéßeritette az Prophétákat erre, az Iſtentelen és hitetlen embereknek vakmerő ortzáiokis, az mint ßokáſok ez fęléknek, kik ő ellenők patuarkodtanak, gánczolkodtanak, hogy nem Iſtennek beßédét, de czak neműnemű hitegető igéket tanitanának: Ezeknek felelnek ackor meg az Prophéták mikoron nem tulaydon feieknek ßőrzéſęt, de az Iſtennek igeiét ßóllani tánitani mondgyák. Noha azért ez az feleletis kőnnyűnek auagy ſemminek tetzik meg feitéſre az Iſtenteleneknek, mind azon által ackor veßik eßekbe, hogy helt kellet vólna adniok az Iſteñek ßolgainak tanitaſinak, mikoron ezeknek iőuendűléſek ő raitok meg kezd tellyeſedni. De kéiő léßen akkor, mi-

ſor, midőn hozza ſokuán az bűnhőz, még ha akarnakis nem térhetnek az Wrhoz. Nagy dolog az bűnhőz meg ſokni.

Miképpen annakokáért ſerelmes atiámfiaij kereztiének, ſoha ſemmi v̂dőben az Iſtennek ſolgaij, az anyaſentegyházban, az Iſten igeiének tőb lámpáſit nem fęnletteték, az képpen ſoha nem ſabad, az Iſtennek anyaſentegyházában, kit az ſent Pál apoſtal az az élő Iſtennek házának mond, az Iſten igeie kűuől valamit hirdetni, és ha Iſtennek az ő meg dűczőűlt Prophétáij és Apoſtalij mindenkoron meg tartották ezt az rendet, mentől inkáb meg kel tartani azoknak, kik ezeknek aiandékokban nem egyenlők, és kiknek ſauok tőkélletes, nincz ſemmi hiba benne. Táuol légyen minden prædikátortól tanitótól, hog az Iſteñek igeiétől el ſakadni merien, és az ellen valami vyſágot hogy már elő hozni, meg emlekőzzenek az Chriſtusnak amaz mondáſáról: Az én iuhaim az én ſómat halgattiák, és engemet kőuetnek, az idegent penig nem kőuetik, de el futnak ő tőle, mert nem iſmerik az idegeneknek ſauát.

1 Tim: 5.

Az anyaſentegyhazban Iſtē igeie hirdeteſſek.

Ioan: 10.

Ezt meg monduán vezteletesſęget vét immár az Prophéta, és meg hadgya hogy halgaſſanak hallyák meg: Leg előſer az Véneket erre intuén, vgy mint kik az réghi v̂dőnek hiſtoriáiról meg emlekőzendők, kiknek mind itéletőles mind méltóſágok meg vagyon, és kik az ifiaknakis ió példa adók lehetnek. Hogy penig ne láttaſſęk ezak az Véneknek ſóllani, máſodſor bé foglallya az egéz Izrael földében lakozókat, nem valamely imily amoly halgatáſra intuén őket, de hogy vgyan bizonyában és ſorgalmatoſſan halgaſsák, tudni illik azt mit ſenuedtenek ennek előtte, menij nyomoruſágokban éltenek és még iőuendőben mit kellene ſénuedniek, mely dolog még maradékioknakis emlekőzetre lenne, hogy tudnák meg gondolni az bűnnek Iſtentelenſęgnek bűntetéſęt. Es az tű Atiaiaitoknak v̂deiében vallyon vólté illyen ſokatlan dolog? Vólté valami èhőz haſonló az tű v̂dőtőkben, auagy az tű atiátoknak v̂deiőkben? Beſéllyétek meg ezt az tű fiaitoknak, és beſéllyék meg az tű fiaitok az ő fioknak, és azoknak fiok beſéllyék meg az ő maradékioknak.

Vezteglete ſeget int az Ioel.

Vének intetnek eloſtör.

Mely igékból előſőr ezt tanyúllyuk meg, hogy az Iſtennek igeie minden embereknek hirdetéſęre ſolgál, mert miért hogy az bűn miat minden igaz vilagoſságot el veztettűk, ſűkölkődűnk immár minden igaz villágoſság nélkűl, mellyet Iſten minekűnk az ő igeiében hoz elő, és ezértis paranczollya Iſten, hogy az Vének halgaſsák, kik, az mint mondám, mind az réghi v̂dőre nézue mind

Iſten igeie minden rendeknek ſolgal.

 peniglen

peniglen az tanáczra ió alkalmatosságok lehetnének, mind magoknak és mind az ifiaknak: De mind az által éffęle vezérlés, oktatás, tanitásis, czak vgy fog az embereken, kiuáltképpen az Isten orßágára tartozó dolgokban; hogy ha az menyből világositatunk meg, és az ő igeie által nekünk ßólló Istent halgatiuk, ßent ez az oka, hogy az ßent irás ollyan nagy sereny vgyekőzettel int minket az Isten igeie halgatására, és feddi azokat, kik ezt meg vetuén magok eßeskődnek.

1. Cor 2. Psal 119 Isten tanit haznoson.

Touábba, másodßor azis előnkbe adatik itt, mint forgassuk visellyük magunkat az Isten igeiének halgatásában, ha annak ió gyümölczét akariuk teremteni. Mert nem czak halgatni kel ezt, de eßünkbeis kel veñünk az Isten itéletinek példáiát, mint és miképpen ßokot ő ezben ßóllani. Mert ha ezt nem czelekődgyük, czak haßontalan dolgot czelekőßünk, és magunkat az ellen ßabadosoknak tartiuk, mely bűntetéseket Isten az ő tőruényét által hágóij ellen iőuendül. Valamikoron ezokáért auagy az báluányozókról, réßegesekről, paráznákról, fősuényekről, gyilkosokról, hallyuk az Wrnak haragos bűntetésęnek iőuendülésęt, gondolkodgyunk azonnal arrólis, hogy czelekődőt ő az fęléckel régentenis, és bizonyára ez mostaniak sem menekedhetnek attól meg.

Az Isten igeienek halgatasában mit keressünk.

Reßegesek paraznak miről gondolkodgyanak.

Es ismeg nem elég czak erről gondolkodnunk, de ezekre az mi maradékinkatis meg taniczuk: Minden czaládos embereknek ez az ő tizti, hogy az ő gyermekinek, maradékinak, az Istennek nagy és ßent dolgait elő tudgyák beßélleni és előis beßéllyék, mely ő czelekedetek Istennek dűczőssęgéreis léßen, hogy ecképpen mind Istent fęlni tanúllyanak, és mind az ő kegyelmessęgéhőz hayolni ne késsenek. Mint az ő tőruénybenis meg paranczola Isten, hogy az ő czelekődetit az Atiák az ő fioknak meg beßéllyék, emlekőzerben meg tartassanak ezek mindenkor. Es gyakorta (vgy mond az Wr, ßóluan az ő czelekődetiről,) ezeket az te gyermekid előt emliczed, és ßóly ezekről, mikoron az te házadban vlz, auagy mikor vton iárz, és mikor ágyadban le fekßel, és mikor fel kelz.

Gazdaknak tiztekről.

Exod. 13. Fiainkat Isten dolgaira taniczuk

Deut. 6.

Az Wr Istenis ő maga ezért igen diczíri az Abrahámot, monduán: Tudom hogy ő meg paranczollya az ő fiainak és az ő háza népének ő vtánna hogy meg őrizzék az Wrnak vtát és czelekődgyenek igazságot és itéletet. Nagy iól és kereztiénül czelekőznek azért az oly Atiák Anyák, az kik auagy czak kulőn házok népét, gyermekő-

Genes. 18.

mekőket az Istennek czelekedetinek ismeretire tanitiák, auagy peniglen közönsegessen az ő nemzetsęgének, auagy másoknak lőt dolgokatis, az Istennek igaz itéletinek megértésęre, nem restellik tanitások által emlekőzetben hadni. De feddendő ez mi világunk, melyben mind az atiák anyák rőstek, mind peniglen az embereknek tőb rendi, nem az Isten igeiének auagy czelekődetinek tanitóij, de mindnyáian ez világi el mulandó dolgokra amúltanak, mellyek ez gonduiselelensęgért az ő vdeiőkben bizony meg bűntetternek.

Kérdhetnéd immár: Mond meg azokáért, mit akar az Wr hogy emlekőzetben maradgyon meg, és minemű dolgoknak gondolkodására int és serkenget? Had hallyam? Elő ßamlállya sok kűlőmb kűlőmb fęle ostorozásoknak nemeit, kik noha ennek előtteis eléggé puztitották őket (az Iuda házát) vgy annira, hogy ha vakok nem vóltanak vólna, eßekbe vehetik vala az Istennek raitok való bűntetésęt, de még sem vőtték eßekbe magokat. Panaßolkodik az Wr az Amos Prophéta általis erről, hogy az el múlt sok bűntetéseknek ßőrnyűsęgének meg emlitésęuel sem tért az ő népe ő hozza. Nagy ortzátlanság azért embernek magán tanólni, midőn másón tanúlhatná.

Mit akar Isten emlekezetben tartatni.

Amos 4.

El kezdi azért immár Isten az iőuendő bűntetéstis elő ßámlálni, ha az el múltackal nem akartak meg tanúlny, Igy ßól:

Az mi meg maradot vala az Sáskától meg éué az Czerebogár, és az mi az Czerebogártól meg maradot vala meg éué az Hernio, az mi az Herniótól meg maradot vala el sűte az ragya.

Ez igékben mint ha igy ßóllana: Ha czak egy eztendőben vólt vólna az nyomoruság ráitatok, talám ez czak valami tőrténetnek kit vgyan emlekőzetbe sem kellene hozni, vélnétek és alitanátok, de miért hogy ezek az nyomoruságok egy nehány eztendőtől foguán raitatok vadnak, vgy, hogy az mi meg maradhatot az első bűntetéstől, azt az vtólsó tellyessęggel el veztette, kő ßűuűek vadtok annakokáért, kik az Istennek nyluán való és kiuáltképpen való itéletit meg nem ismerhetitek, é ki tűteket ßűksęggel és éhsęggel kénoz, az bogárkák általis kénozni akar, és tanitani, iőuendőben

Regi bűntetéseket emlekezetbe hoza.

mi kővetkőzik reátok, ha ez kiſſeb bűntetéſekkel meg nem lágyúlátok, Iſtenhőz nem tértek: mert az kegyetlen ellenſégnek ſokaſságát hoza reátok, kik az tű egéz főldeteket el putittiák, kik valóban Sáſkák, Czerebogárak, herniók léznek.

Kiczin bűntetéſek vtan nagyobbak kővetkőznek.

Ez beſédek minket arra tanitnak, hogy az Iſtennek kiſſeb és tűrhetőb bűntetéſi az nagyob és keménb rettenetes bűntetéſnek vgy mint elől járó és hirdető kővete. Gyakorta az éhſég után Dőg halál kővetkőzik, az Dőg halál után nagy had, mint ezt ez világnak ſok hiſtoriáin meg ielentik. S Dauid király keuélyſégbe eſuén, meg ſámláltattia népét, és ezt kőveti mindiárt nagy ſőrnyű Dőg halál, mert az keuélyſégbe ha eſet vala, ezt magában megkel vala iſmerni, ha az ſulyosb bűntetéſt el akaria vala tăuoztatni. Nem gondoluán az Achab király is az éhſéggel, nem ſokára az Wr Iſtē meg ölé, és még vérétis az ebekkel nyalatá fel. Igy kezd bé tellyeſedni amaz fenyegető ige, hogy egyik lay az máſikat kőveti. Iſtennek oſtora, látodé atiámfia, mind az Sáska, mind az Czerebogár, mind peniglen az Hernio, kik által te magadis emlitheted, mely nagy bűkſégeket főrzőt. Czak az Sáska iárăſt az ki emliti, tűd mit felőle mondani.

Kiczin fereg, hogy tehet ſűkſéget.

De talám azt gondolod, kiczin fergek ezek, miképpen tehetnének ſűkſéget? Vgy vagyon, kiczin fergek atiámfiaĩ, de igen hatalmas és erős az az Iſten, az ki minket ezek által meg tűd bűnterni, vgy annira, hogy bátor kiczin fergek legyenek ezek, de az embereknek akar mely méltoſágbelieknekis, ſemmi ereiek nem tarthatattia ezeket meg, hogy kárt ezek által ne valanának. Mert Seregeknek Wrának nem czak azért mondatik az mi Iſtenűnk, hogy ő minden teremtet állatockal bir, de azértis, hogy akar mely kiczin állatotis, valaminemű nagy erőre akaria, ſimán arra fel fegyuerkeztetheti, hogy akar mely kegyetlenſég és hatalmas ellenſget el tűd birni.

Seregeknek Wrnak miert.

Exod: 9.

1. Sam: 6. 2. Machab: 9. Aſtor: 10.

Példa erre az Pharao királynak az ő állapattia, kinek az ő kegyetlenſégét az Wr mely kiczin fergek által ségyenité, egereket, bogárokat, teruet bolhát, legyeket, boczáta reáis, kik által meg engeztelé Moyſeshőz és az ő népéhőz. Mint iárának az Philiſtæuſokis? Az Philiſtæuſoknak mezeiőketis, miért hogy az Iſtennek ládáiát meg nem beczűllék, egereckel puztitatá és vezté el. Az nagy hatalmas és kegyetlen Antiochus királt, Heródeſt, Syllaſt, és ſokakat többeket fergekkel emézteté meg. Ez világi nagy Monarchiákat,

kiczin

kiczin el vettetet emberek által rontatá el, mint az Romai Czaßárságnak nagyob réßétis az alá való, ßegény, budoſó Tőrőkők által ßegé meg, kiről az réghi Hiſtoricuſok vgyan ßégyenlenek ßóllani, oly alá való roz nép vólt az Tőrők nemzetſęg.

Mind ezek nem czak az Sidókon eſtek meg ió atiámfiaij: Bizony miés, ha bolondok nem vólnánk, eléggé érzenők ezeket: Eg ßél támad, egy kő eſő támad, vgy el veri mezei marhánkat, midőn immár fogni akarnánk, markunkban akárnánk ßoritani, hogy czak az ßalmaia ſem leßen ió: az égh értzé léz, az főld vaſsâ léz, az mit bé vetünkis, nem terem, ha teremis, fęreg éßi, auagy gyűkerét vezti el, auagy ellenſęg tapodgya le. Mind ezeket azt gondolodé hogy czak tőrténetből léßen? Mindenkor vólt ez, emez amaz eztendőbenis el veztette vólt, azt mondod: Noha vólt, ackoris Iſtennek az bűn ellen való oſtora vólt azokon, moſtanis az te raitad nem tőrténet, vgy, hogy ha ezekkel az teſt ßerint való bűntetéſeckel nem gondolz, az Iſtent búſitó bűnőktől meg nem ßűnől, lelkednekis vég nélkűl való és őrőcké való bűntetéſe léßen: Te ember, te, te vagy, mondom, oka annak, az te ſok bűneiddel, hogy gyakorta éhſęgek vadnak, Dőg halálok, és rettenetes hadak vadnak; nem Iſten bizony az oka, hanem te vagy.

Ne ezudald, ha ezekről itt rőuideden ßollok laſd czak az igen erről az Oſeaſt.

AZ MASODIKROL.

Meg bűnteti ióllehet az Wr Iſten az embereket, az bűnért, de mind azon által, mint kinek terméßeti az irgalmaſság, az bűntetéſnek előtte, mindenkoron őrőmeſt int és tanit, hogy meg gondollyák, az bűnből mely veßedelem kőuetkőzik, és ecképpen ő hozza mint kegyelmes Iſtenhőz hayollyanak. Példa erre az Ioel Prophéta: Noha ackoron az Sidók ſok kűlőmb kűlőmb képpen vétkeztenek, bűnbe eſtenek, noha, az mint mondám, kegyes és Iſtenfęlő feiedelemek vólt, mint az Ezechias király, feddette az Wr Iſten eleget őket, Eſaias, Micheas, és tőb ßent Prophétái által, mind azon által az Ioel Prophétátis kőzikbe boczátá, ki őket intene mégis pœnitentiára, adna nékik ió reménſęget, hogy valakik ő ßent felſęgéhőz tellyes ßűből lélekből meg térnének, azokat keduébe ßerelmébe iſmetlen fogadná.

Az Iſten mit miel az bűntetesben.

Hogy peniglen az Prophéta az ő iráſának ió elő menetelit veheſſe, az bűntetélekről kezdi el tanitáſát, mellyeket az emberek ne

aliczanak czak történetnek lenni, de az bűnért Istennek igazán való boßßu állásának, miképpen ez tanitásának rendit ez első réz meg mutattia, melyben minden rendbeli embereket kőserűsęges sirásokra indit, ezzel ezt akaruán, hogy azok az emberek, kik ennek előtte vigan az ő bűnőknek bátorságában heuertenek, mostan kiki ßállyon magába, és az ielen való rettenetes és veßedelmes hadnak okát ő magában keresse, és valóban meg talállya: Ha ezt magokban meg talállyák, mint hogy megis talállyák, czak igazán keressęk, tahát azonnal serkennyenek fel az bűnnek álmából, és öltőzzenek fel az Iesus Christusba, térienek kű vndokságokból, hadgyák el az réßegsęget, paráznaságot, álnokságot, gyilkosságot, és tőb bűnőket, és ragazkodgyanak az atia Istennek kegyelmessęgéhőz, ki az ő hozza térő bunősőkhőz bő az Christus érdőmében, és az ßent Lélek Isten ő bennek saffárkoduán, ió és meg igazult emberré teßi őket, kiuel az Istennek haragiától meg menekedhetik az ember. Senki annakokáért, mikor láttia az Istennek kőuetkőzendő auagy ielen léuő bűntetésęt, ne igazicza magát, hanem kiki ismerie az bűn miat való fogyatkozását, és ő magát feduén, az Wr Istennek irgalmasságához folyamion, és ő tőle várion minden óltalmat és segitsęget,

Rom. 13. Bűnősők mit miellyenek.

Reßegesek sirisnak előßőr.

De lássuk az igéket, mellyek előßőris az meg mondot bűntetések kűuől az réßegsęgről ßólnak, és az réßeges embereket feduén, őket kéßeriti nagy kőserues zokogásra és iaygató siralomra, mert ezek minden gonozságnak kiualtképpen való okaij. Mely tanitásából meg tetzik, miképpen az Esaias és Micheas prophéták irásábólis, hogy ackor az v̂dőben az réßegsęg minden emberek kőzőt nagy és kiczin rendbéliek kőzőt, Papoknál, Prophétáknál, kőzőnsęges és ió életnek rendi lőt légyen (mint ők hamissan véltek) ettől vólt hogy az orßágnak rendi, állapattia vißßa fordúlt és gonduiseletlenűl vala, Királyok, Wrak, Papok, tunyák, rőstők, has hizlalók valának, Prophétáiok hazudozók hizelkődők, kedueskődők valának, az kőzonsęges népis ezektől, vgy mint elől iáróktól, példát véuén, azon hayóban, azon gonozságnak czelekődetiben vznak vala. Erről ßól az Wr az Esaias által: Talpától foguán ninczen ez testben épsęg, hanem mindenestől seb, dagadás, éués, keleuény, mellyeket sem gyogyitották sem kőtötték, olayalis nem lágyitották.

Esa. 1.

Reßegessek fed detnek.

Hogy czak ßokot és vig életnek tartotta az Iuda háza az Reßegsęget, kit meg fed az Wr, mondám, hogy az Esaias irásábólis

kű teti,

kű tetzik, ki által igy ſól az Wr: Iay azoknak, az kik ió reggel fel kelnek hogy réſſegeskődgyenek, és mulatnak az bor mellet mind eſtig, hogy az bor fel geriezſé őket, kiknek lakodalmokban vagyon hegedű, lant, dob, és bor, az Wrnak dolgát penig nem tekintik meg, és az ő kezének czelekődetit nem gondollyák meg: Ennekokáért vitetik az én népem fogſágra, miuel hogy ninczen ſemmi bőlczeſęge, és ő közöttők az tizteletes emberek főlőtte igen nagy éhſęget ſenuednek, és az ſokaſág ſomiuſág miat eped meg. Micheas Propéta általis az Wr oly keduesnek mondgya lenni ezeknél az réſſegſęget, hogy mêg az hamis Prophétákatis ſeretnék, czak nékik hízelkődnének, ezt ne feddenék tiltanák. Imé az Ioel prophéta általis igy ſól az Iſtennek leike erről: Eſa. 5. Mich: 4.

Serkennyetek fel réſſegeſſek, és ſiriatok, és ordiczatok mindnyáian tű bor iuók az muſtért, mert el vétetet az tű ſaiatoktól.

Az réſſeges embereknek itt előſőr tulaydonſágokat terméſſetőket meg monduán, annak vtánna károkatis meg mondgya, mellyek kőuetkőznek ez vndokéletből. Az réſſegeſeket előſőr ſunnyadóknak, és hogy már vigyáznak, de többire aluznak, minden okoſſágoktól meg foztatuán, és nyeluők meg kőttetuén, de maga mégis kaia baialnak, ſőknek, vgrándoznak, ollyat ſólnak czelekőznek gyakorta, ki miat iózan korokban pironkodnak, énekelnek, és mint az dűhős ebeknek nyálok fút. Reſſegeſek termeſſeti.

Erre való tekintetből azért az Prophéta ſerkenti őket, és bizony nem vgrálni, kiáltani, hadgya, de hogy ſirianak, ordiczanak, mint ha ecképpen ſóllana nékik: Eléggé aluttatok tű tőbzódók, zabáló réſſegeſek, kiknek lakodalmokban hegedű, lant, ſip, dob, vagyon (mint Eſaias ſól) azonkőzben az Wrnak czelekődetit eſſetekbe nem vőttétek (ki tű veletek ſok iókat tőt, és az bűnért megis vert) auagy (az mint Amos ſól) Dauidot akariátok kőuetni, hogy miuel őis hegedű ſó mellet énekelt, imádkozot, mint moſtis az réſſegeſek mentik ezzel magokat: Nám Dauidis hegedűlt: de ſockal kűlőmb vólt az Dauid hegedűléſęnek oka: Dauid hegedűlt pœnitentia tartáſra, Iſten igeſének ſeretetire: Ezek hegedűlnek az ő vndoſágokra réſſegeskődéſekre, az Iſten igeſének vtállálára, holot ő ſem tehetet tűteket jóuá, vdete azért immár hog felſerkennyetek és ſiriatok; Es noha mêg tellyeſſęggel az kőzönſęges veſſedelem Dauid mi vagre hegedűlt.

ſedelem el nem érkőzik reátok, de ottan czak ezért ſiriatok moſt, hogy el vétetik az tű ſaiatoktól az bor, az muſt. Neuezi Muſtnak, azért hogy ezzelis az réſzegeſeknek gonoz ſokáſokat fedgye, kik nem elégednek meg czak az egy italnak neméuel, hanem ſok kűlőmb kűlőmb ſzéket gondolnak.

Hát ez vétek az Sidó nép kőzőt találtatoté? De bizonyára azt merem mondani, hogy ſockal fellyeb hallatta az Sidókat az mi vi-
Az Wilkum ezeleketteti azt. lágunk, nám annira iutot immár az dolog, hogy minden lakodal-
mok izetlenek aláuatók, ha az rettenetes dőſőlétek kőzőttők nem lé-
ſen, az őkőris eleget iharnék belőle, az minemű pohárockal kezdé-
Amos 6. nek eggyeſt innya kiknek iayt nem oknélkűl kiált az Amos által is az Wrnak lelke. De touáb ſőllyunk az mi réſzegeſinkről, moſtan mégis vyonnan téríűnk az Sidókra.

Ez fenyegetéſeckel az Wr tanitani akaria az Sidókat mértékletes-
ſégre, mikoron azt mondgya, hogy az ő ſaiokról el vétetet, (Haſon-
latoſſággal él) az miért meg kelleſſék ő nekiek valóban buſúlniok, és ſirni kéſéritetnek. Miképpen az meleg és nyári héw vdőben, a-
uagy akar mikoris, mikoron te főlőtte igen ſomiuhoznál, vgy hogy az torkodatis mint egy hálo auagy peniz fogta vólna bé, az ſomiua-
ſág miat, azonban valaki te néked, ió, édes, erős, tizta ſagos bort egy pohárban, ki meg hűueſiteted, adná kezedbe, hogy innál, te el foguán ſádhoz vinnéd, és imé, hogy ingyen ſem vélned, kű ragad-
na kezedből, nem tehetnél rólla, mert ha tehetnél igen meg buſúl-
nál ezen, nem hűſem atiámfia hogy nem kőnyuecznél ezen: Illyen haſonlatoſság, példa alat iria meg az Wr, hogy bátor ſiríon az Iu-
da háza, mert imé, az ki im czak az orra előt vólna, az bor, kihőz immár akarná nyúlni, imé ki ragattatnék az ő kezéből. De ha még ez bűntetéſſel nem gondolnának, nagyob kezdi őket kőuetni, az mint hogy kőuetteis. De miczoda? Ez:

> Bizonyára erős nép iőue fel az én földemre, melynek ſáma ninczen, az ő fogaij ollyanak mint az Orozlánnak fogaij, és azoknak zapiaij, mint az Orozlánnak zapiaij.

Az rea iőuő ellenſégnek fogain az Aſſyriabeli kegyetlen népe-
nek eretőket, hatalmokat, ielenti, miképpen tudod hogy az Oroz-
lánnak

lánnak fogaŋ kőzzé ha ki ßoritatnék, minden ként veßedelmet felyűl haladna ez. Nemely Bőlczek ez bűntetéseket vgyan azonoknak mondgyák, az mellyeket ennek előtte az Czerebogáron Sáskán és hernion érteték, czak hogy itt bőuebben magyaráztatnak, nemellyek azt mondgyák, hogy vgyan más fęle bűntetésekről, mely az vtán kőuetkőzet, ßóllana: Es ez az értelem igazb. Mit miuel ha el iő ez az kegyetlen ellenſęg?

Puztáuâ téué az én ßőlőmet, és az én fűge fámat meg hámtá, meg mezitelenituén meg mezitelenité, és ßéllel hánya, meg heruadának az ő ágai.

Mely igéckel az ellenſęgnek kegyetlenſęgét iria meg, ki nem czak az embereknek testeken kegyetlenkődik, de még az mezei gyűmőlczőket veteményeketis el puztittia, vgy hogy ezeckelis az ő ellenſęgőknek kéßeritetnek ßolgálni, miért hogy ezek veßik haznát, és ezek kezdnek véle birni. Neuezi az Wr ő ßőlőiének ő fűge fáiának az Sidókat, hogy meg tudgyák azt az Sidók, hogy az Wr őuének tartotta vólna őket, mind orßágostól földestől, czak magok az ő Istentelenſęgőckel vakmeroſęgőckel ne ßakadnak vala el az menyei felſęges Istentől, mert ő magának ßentelte vala azt az földet, kiben az ő igaz Isteni tizteletinek meg kel vala maradni. *Ellenſeg kegyetlenſege. Isten ßőlőie fűge faia.*

Ne bánnyák az Réßegeſek, nemis bánhattiák méltán, mert meg érdemlik, ha itt egy keueſet ßóllok ő róllok, holot az mint meg mondám, ha méltán illette az Sidókat az réßegſęgért az Istennek feddéſe dorgáláſa, bizony minket kétßerte inkáb illet, és inkábis néznek mi reiánk azok az bűntetéſek és fenyegetéſek, vgy mint, kik immár még az embertis nem tárttiak embernek lenni, valaki ez vétektőlvres és tizta akar lenni. *Reßegeſekről.*

Előßőr ez okáért ezt mondom az Réßegeſek felől, Hogy ők az Isten nek ſok ió drága iauainak halaadatlanŋ, tékozlóŋ és el veztőŋ, noha ők az ő mértékletlenſęgőckel akarnak magoknak tiztesſęget és diczíretet kereſni, miképpen moſtan ſokaknak itéleti ßerint, az â iólegény vitéz ember, az ki igen ihatik, réßegeskődhetik, ſőt még ő magokis dűczőkődnek vélle, én ennit és ennit ihatom, és ha máſokat bor italockal meg győznek, mint ihogiák, katzagiák, neuetik, nőmős emberek azt tarttiák. Ezeket feddi az Wr, monduán: lay

Isa: 5. az nagy bor ihatóknak, és kik seriének az réßegitésre való bornak tőltésęre. Nem czak az ifiak, de még az vénekis meg bolondúltak immár, ezekis az réßegsęgbe merűltenek, kik nem érdemlik immár azt az bőczűletet, mellyet az Wr Isten kéuán, hogy meg adassęk az vén embereknek, de ha bolondókkâ lőttenek, és az bor mia czufokkâ lőttenek, ismeriék bolondságoknak és czufolkodásoknak izit. Azt mondgya az bőlcz Salamon: Nem az hoßßu v̂dős vénsęg az tiztelettes vénsęg, sem pęnig nem az, mellyet eztendőnek ßáma határozot meg, hanem az embereknek vénsęgők az bőlczesęg, és az vénsęg az munka nélkul való élet.

Leuit: 10.

Sap: 4.

Miczodas véneket kel tiztelni.

De nem czuda, ha mind az Ifiak mind az Vének egyenlő czufokkâ lőttenek az réßegsęg mia, mert az fő rendektől tanóllyák és láttiák azokat, kiknek az ő feslet életők (ezértis kellene magokat őrizni botránkozástól) nem kiczin botránkoztatás az ő alattok valóknak. Tű feiedelmek, Wrak, Nőmőssek, nem erre int tűteket az Bőlcz az Példa béßédekről irt kőnywben, mikoron igy ßól: Táuoly légyen az Királyoktól ô Lemuel (vgyan Salamont értik ezen nemellyek, hoǵ még az anya Bersabe Aßßony neuezte vólna őtet ily néuel gyermekkorában) táuoly légyen mondom, az Királyoktól az bornak itala és az wralkodóktól az meg réßegitő pohárnak kéuánsága. Miért kel ezt mielniek? Hogy mikor iandik el ne feletkőzzék az Isten paránczolattiáról, és ne fordicza valamely nyomorúltaknak igazságokat. De nem gondolnak mostan azzal, vgyan tőruént teßen alig pillog, akar mint légyen. Gonoz és terhes vétek ez.

Prouerb: 33.

Touábba az Réßegesek vgyan meg eméztésre ßűlettettek, mint az búza, gabona, holot az bor miat annira meg eméztemek, még embereknekis vtálatos reá nézni, kiknek vndokságokat meg iria az Salamon király, mikoron igy ßól: Kinek iay? kinek ohaytás? kinek háborgás? kinek bűnből válo sebek? kinek ßemeknek vőrősęge? Az bornál mulatóknak, az kik mennek az ió bornak korczomaiának keresęsęre. De elő ßól az réßeges, és mond: Mint az kenyérrel hogy ßabad embernek élni, mert Isten embernek éledelére teremtette, igy az borralis ßabad élni, mellyet az Isten az embereknek keduőkért teremtet. Vgy vagyon, ha czak az végre élz mind az kenyérrel és mind az borral, tudni illik, az mi végre Isten teremtette, hogy testedet egéssęgessen taplállyad vélle, és ő neki hálákat adgy az ő rólad való gonduiselésęről, ßabad attámfia: De sem az kenyérrel sem

Prouerb: 23.

Rezegesek ellenuetesse.

rel sem az borral nem ßabad te néked élned az tobzodásnak, zabalodásnak, kőuetésére, kiben te néked nem czak egéssęged rontatik meg, de azt mondgya ßent Pál, hogy az réßegesek az Istennek orßágát őrőksęgűl nem veßik.

Nem az réßegeskődésre teremtettet Istentől az bor, noha ezzelis az ember gonoz végre él, miképpen az vétek vtán az Istennek minden teremtet állatiual. Hát mire? Igy ßól arról az Bőlcz: Vgy mint élet embereknek az bor, ha azt mértékletessen iándod. Miczoda élete embernek az ki bor nélkűl vagyon? Mert ez vigáságokra teremtetet az embereknek, nem réßegsęgekre. Szűwnek vidamságot és elmének őrőmet ßőrőz az, ha alkalmatos vdőben ißßa az ember, és az menye czak elég: kőserűsęget ßőrőz az léleknek az sok bor ital, versensęgekkel és vakmerőséggeckel egyben. *Prouerb. 23.*

De mégis az ellen igy ßoktanak ßóllani az Bacchus Istennek ßolgaij: Nám Noe Patriarchais vgy meg itta az bort, meg réßegűlt belé, Lot Patriarcha azonképpen, ßent Pál apostal penig vgyan paranczollya Timotheusnak, hogy bort igyék? Szegények mely bolondúl ßólnak. Mit haználá Noe Patriarchais vélle, hogy meg réßegűle? Nem haználá bizony, sőt igenis ártá, mert mint eßeueztet, ruhait fel foztuán, sayát fiátol Chamtólis meg czufoltaték. Sőt eztis mondhatom: Noe czak egyßőr életében réßegedet meg, kiuel te nem mendhetet az te vndok tobzodásodat, mert te naponként gyakorlod és kőueted. Lot Patriarchais nem nyere vgyan az ő réßegsęgéuel, mert tulaidon saiát két leányáual paráználkodék. Szent Pál iöllehet meg hadgya Timotheusnak hogy igyék bort, de nem azért hogy tobzodgyék vélle, sőt hogy egéssęgére ßolgállyon néki, nem meg betegicze, ne tegye rúttâ, vndockâ, de hogy bort igyék az ő erőtlen gyomráért. Touábba, az ßent emberekbenis, akar mely ßentek legyenekis, nem kel az gonozt diczirni, sőt ő bennekis az mi nem ió vgyan nem ió. *Reßegesek magok mentsege.*

Az Réßegsęg mely rút vtálatos vndok életnek neme legyen, ßent Agoston azt igen igazán meg iria, mikoron igy ßól: Az Réßegsęg minden gonozságoknak anya, és minden bűnőknek oka, az vétkeknek gyűkőre, bűnőknek kezdeti, főnek meg háborodása, elmének el táuozása, az nyelunek álhatatlansága, az testnek veßedelmes ßél veße, az tiztaságnak meg tőrése, az vdőnek el veztése, ßabad akarat ßerint való bolondság, vtállatos gerjedezés, az erkőlcznek rútsága, az életnek oczmánsága, tiztessęgnek gyalázóia, lélek- *Ad sacras virgines.* *Reßegeseket nem ßeret Agoston.*

nek veße-

nek veßedelme. Im érted, mely vtállatos és veßedelmes dolog légyen az réßegsęg, kit Isten nem czak lelki, ki bizony elég sulyos, de testi bűntetéseckelis keményen meg bűntet. Mert méltók hogy az Réßegesek, mind álhatatlan v̄dőckel, fęrgeckel, bogárackal, sőt rettenetes kegyetlen ellensęgeckel, bűntetessenek, hogy az kik az Istennek ió aiandékiual az ő testi gonoz kéuánságokra éltenek, azok ehezzenek és ßomiuhozzanak, sőt ő miattok az főld, ezen termő sok rendbeli fák, virágok, fűuek, reáiok kiálczanak, és vgy mint Istentől ellenők boßßú állást kiálczanak, mert őkis ő miattok ßomiuhoznak, repedeznek.

Meg fenyegeté az Wr Isten az Sennacherib Királynak az ő Hadnadgya az Rapsaces által az torkos Sidókat, mert nékik ecképpen ßólla, mely bizony elég rettenetes fenyegetés, de meg esik azokon, kik az Istennek ßép aiandékiual nem tudnak Istennek paranczolattia ßerint élni, Monda az: Auagy nem ez emberekhőz hűldettettemé én, kik az kő falon v̄lnek? és az ő ganéiokot egyék, és vizelletőket igyák tű veletek eggyűt? Az Istennek nem rettenetes kemény itéletié ez? de meg esik mondom azokon, mint megis eset az Sidókon, kik az ő ió őrdőgi zaballodásokra élnek.

Czak ez mi orßágunkbanis sok rettenetes éhsęgeket mondhatnánk: Im nem régen 1585. eztendőben még az holt dőgőknekis meg őtték az húsát az al főldőn, Káka gyűkérrel és hól mi fűueckel éltenek. De ezekről bőuebben másut. (Czak az Sidóknak meg bűntetésekből akarék te nékedis erről ßóllanom, kiket Isten az Babyloniaij hetuen eztendei fogságrais veté, végezetre az Romai pogány népek által (mert az Pogányok az ő veßßőij) mind várostól, templomostól, orßágostól el vezté, vgy hogy immár az ő orßágoknak helyeis értz éghé és vas főldé valt, ki annak előtte teyel és mézzel folyo főld vala. Ah ió Magyar orßág, ió Magyar orßág, énis mondhatnám Ieremias Prophétáual eggyűt te néked, mondomis: Meg nitották te raitad mind az ő ßáiokat mind az te ellensęgid, és sűuőltőttek és czikorgattiák fogokat, ezt monduán: Veßessűk el, bizonyára ez az nép kit vártunk, veßessűk el, meg leltűk, láttuk. Touábba, fordittia beßédét az Ioel, és tér az Anyaßentegyházra, aztis sirásra és kősergésre kéßerituén:

Kősereg, mint az gyáz ruhában iáró meny aßßony kősergi az ő Vrát.

Neuezi

Neuezi az Menyaßßonnak fęriének ő magát az Wr, mely Menyaßßony az anyaßentegyház, mely példak az ßent irásban gyakor helyen találtatnak, tulaidonituán itt siráſt nagy kőſergéſt néki: Miképpen az vy házaſoknak ßeretetők igen vyſág, és nagy, acképpen igen nehéz és kőſerues, mikoron ezek egymáſtol valamellik az véletlen és hiuatlan halál által el ragadtatik. őtet penig az anyaßentegyháznak ſiralmának, nem az bornak el vételét mondgya, ſőt nagyob és kőſeruesb dolgot mond ennél, igy ßóluán:

El költ az Wrnak házából az kenyérrel és borral való áldozat, kőſeregnek az Wrnak papiaij az Wrnak ßolgaij.

Ez igékben az Iſten igaz tizteletinek meg ßűnéſęnek, fogyatkozáſának állapattiáról tanit, mely iő reáiok az hadnak fęlelméből, az földnek el puztitáſából, miképpen erről im bőuebben kőuetkőzik: *Iſten igaz tizteleti meg ßűneſen ſirni kel.*

El puztitatot az mező, kőſeregnek az földnek lakói, mert el veßet az búza, el ßáradot az muſt, meg izetlenült az olay.

Az O tőruényben az buzáual és az olayal az éledeli áldozatokban minden nap élnek vala, mikoron penig az gabonának elſő ſengeiéből áldoztanak, ackoron boris kel vala az áldozathoz: azért ez mondáſockal az Wr, minden kűlső Iſteni tizteleteknek meg fogyatkozását ielenti, mikoron az hadnak v̂deiekorán ezekben ſokat hátra kel vala hadniok, vgy hogy templomokba ſem mehettenek, az kik Iudæában lakoznak vala, ſőt az mindennapi áldozatokra ſem vala elégſęgek az rettenetes hadnak ißonyu puztúláſa miat. Az Papoknakis fölötte nagy nehézſęgőkre vala ez, kiket azért mond ſirni, miért hogy meg emlekőznek vala az népnek az áldozatokra való ép és ſeregbeli menetelekről, kinek erre való menetelekbenis, mind áldozatokban, nem vólt az előt ſemmi fogyatkozás. *Leuit. 2. 6.*

Ez Wrnak Paiaij és Wrnak ßolgaij ſiráſoknak példáiok alat, az Prophéta minden kereztién hű embereket int ezen dolognak kőuetéſęre. Mert miképpen hogy ßabad mi nekűnk (czak mértékletes légyen) az mi nyaualyainkban kőſerűſeginkben bánkodnunk, acképpen mennél inkáb kéuántatik az mi ſiráſunk bánatunk az Iſteni igaz tizteletnek meg ßűnéſęn, anniual inkáb, hogy ennekis mi vagyunk okai az mi ßántalan bűneinckel, kiknek inkáb az Iſtennek

neue

neue diczíretire, ſent igeiének ſeretetire, terieztéſęre, igaz tiztelet-tinek kőuetéſére kellene aytot nitnunk, és vtat ſeprenűnk, ha az mi teremtéſűnknek fő végét, haznát, akarnánk kőuetni.

Az iámbor ſiunak igen nehéz az atiának ſidalma gyalázattia, annál inkáb ha ő kezd annak oka lenni: Nem kűlőmben vagyon az Iſten fiainakis állapattiok, kik ſirnak és bánkodnak az ő lelki Atioknak az Iſtennek neuének ſidalmazáſán, igeiének meg vtáláſán, ſent tizteletinek keueſedéſęn, mint hogy magok ennek okaij: ez bánat és buſlakodás viſi oztán őket, az Iſten neue igeie tizteleti mellet, vérőknek ki ontáſára az halálra, melyben bé mennek az őrőkké való halhatatlan életre.

Feddetnek itt az fęle emberek, az kiknek minden bánatioknak leg kiſſeb ez (maga nagyobnak kellene lenni) midőn az Iſten igeiének hirdetéſe kezd ſűnni (noha el nem ólthatatik, ſem el nem reitethetik, mint az hegyen épitetet váras) és imideis amodais Pápás papok vitetnek, Arrianuſok ſaporodnak, és tőb dőgők bűzt tenni kezdenek: valamely emberek ezen nem bánkodnak, nem ſiránkoznak, kéſeritetnek végre magokon magok nyaualyáián ſirni és kőſergeni.

Harmadſor és vtólſor, az kőz rendekreis tér az Prophéta, vgy mint az ſánto vető emberekre, ſőlő miueſekre, és feddi őket az ő oſtobaſágokról és tudatlanſágokról, ezképpen ſóluán:

Szanto emberekis intetnek.

Szégyenyűlletek meg ſánto emberek, ordiczatok tű ſőlő miueſek, az buzáért és az árpáért. Mert el veſet az mezőnek gabonáia.

Es ezek vtán ennek az veſedelemnek ſok ieleit meg mondgya, vgy hogy mind el veztenek azok, valamellyekből az embereknek győnyőrűſęgek és keduek lehetet vólna. Oda vagyon mind az ſőlő tő, el veſet az fűges kertis, az pomagranát, palma fa, alma fa, az mezőnek minden élő fáij ki áztanak, bizony ki ſáradot az őrőm az embereknek fiaij kőzzűl.

Ierem. 4.

Hogy ecképpen iár az Iuda meg mondotta vala azt az Ieremiaz Prophéta ő nekiek, mikoron igy ſólla nagy kőſeruеſſen: Fáy az bélem (igy ſól az Ieremias) és az én ſűuem háborg én bennem, nem halgatom el: Mert az trombita ſót hallottad oh én lelkem, és az hadnak kialtáſát, és hogy eggyik veſedelem az máſikat kőueti,

mert

mert az egéz föld el puztitatik. Ha tekintem imé az siros tartomány ollyan mint az puzta, és néki minden várasi el törettetiek, az Wrnak és az ő haragiának miatta.

Nem ok nélkul hoza elő egynehánßor az Ioel Prophéta ezen bűntetéseknek nemeit, czelekőßi ezért, hogy bizonyában el változtathatatlanúl meg kel ennek lenni, mint errőlis ßólla az Wr az Iudának Ieremiás által, monduán: Annak fölötte sir az föld, oda fel meg homályosodik az Egh, mert én mondottam, én gondoltam, és meg nem bántam, és azt el nem változtatom. Ierem. 4.

Sokan valának az Sidók közzűl ollyak, kik látuán barmoknak marháioknak veßedelmét, czak azon kőseregnek iaygatnak vala, azonközben nem gondollyák vala meg ezek ő raitok miért lennének: az oktalan állatok, auagy ehel, auagy fegyuer, auagy dőg miat miért veznének el az mezőn, az búza, gabona, kertekben alma, kőrtuély, ßép gyűmőlczők, auagy ellensęgők, auagy v̄dőnek álhatatlan vólta miat miért vezne el: eñek érdemlő akarattiáról ők semmit nem gondolkodnak vala, nem iut vala eßőkbe az Istennek haragia, az bűnért, mellyet pœnitentia tartassal, Isten kegyelmében való bizással el kerűlhetnének, és Istennek óltalmazása alat mind magok s ioßágok bátorsagossan maradhat vala. *Miert vez el minden marhank.*

Ezen ostoba bolondiág mostanis vagyon. Láttiuk, ßőlőnk, bűzánk, gabonánk, mely ßűkőn adatik: nincz az földnek neduessęge, barmunk halton hal, minden életűnk fogyatkozik, maga az prædikátio eßűnkbe sem iut, (ió ez eggyik és fő oka) vgy futtiuk keresűk éyel nappal életűnket, bánkodunk, sirunk, háborgunk meg, Isten ellen morgunk: de nekűnk sem iut eßűnkbe ennek az oka, tudnia illik, hogy az hűtetlensęgért, bűnért, sem magunknak sem marhánknak nem keduez az Wr Isten. Es tudodé, nem véte Isten ellen semmi teremtet állat, de az ember bűnben esuén, az Isten az embernek bűnéért minden teremtet állatokat meg veré, meg rútitá artalmas átockal. Had el az bűnt, és kőuesd az te Istenednek paranczolattiát. Te parázna ne paráználkodgyál, te réßeges ne réßegeskedgyél, te fősuény ne fősuénykődgyél, te lopo ne lopy, és főképpen ragazkodgyál az Iesus Christusban való hűt által az Atia Istennek kegyelmessęgéhőz, bizony terem az te ßőlőd, bizony terem az te meződ, kerted, bizony meg óltalmazza az Wr Isten minden te barmaidat.

Igy ßól az Wr az Moyses által: Hogy ha ßorgalmatossággal

halga-

halgatandod az te Istenednek ßauát, hogy meg őrizzed és meg tellyesiczed minden parantsolatit, az mellyeket én paranczolok ma te néked: tahát tégedet az te Wrad Istened minden népeknél fellyeb valóuâ téßen, áldot léßez az várasban, és áldot léßez az mezőben, áldot léßen az te mehednek gyűmőlcze, és az te földednek barmodnak gyűmőlcze, az te tehenidnek és iuhaidnak fayzási. Hogy azért az Wr Isten minekűnk mind ezeket meg engedgye, kőnyőrőgiűnk ő néki ez imádságual, és vegezzűk el prædicatiónkat.

Imádság.

Az ůdőnek allapattia ackor ezt keuanta.

Ittel kezduen ez imatsaggal mindenkor elhetz atiamsia.

Nisd meg Isten az Eghnek czatornáiat, hogy az föld ßomiuhozuán mi reánk ne kiálczon, és nagy méltán minket te Isteni felsőged előt ne vádollyon, mert minden teremtet állat mi értűnk és mi miattunk vettetet romlás alá. Wram az te ßent Lelkeddel munkálkodgyál bennűnk, feletkőzzél el az mi bűneinkről, és indicz minket pœnitentiai bánatra, hogy tőredelmes ßűuel léleckel léuén, iőuel Wram néz mi reánk, lakozzál mi bennűnk, tégy magadéuâ minket. Fogyassad bennűnk az mi ó testűnket, épicz fel naponként minket ßent Fiadnak Iesus Christusnak testéuel, hogy ekképpen mi meg ßabadúluán az te méltán való haragos bűntetésedtől, ßolgállyunk tégedet Lélekben és igazságban, mind őrőckőn őrőcké, Amen.

AZ SZENT IOEL PROPHETA IRASANAK Első réßéből

VTOLSO PRAEDIKATIO.

Eöltözzetek sákba, siriatok tű Papok, iaygassatok tű kik az óltárhoz ßolgáltok, iőuetek el gyáz ruhában, kik az én Istenemnek ßolgai vadtok, mert az tű Istentöknek házából el veßet az kenyérrel és borral való áldozat.

Hirdes-

14. Hirdeſſetek bŏytŏt, hijatok ŏzue az népet, gyŏiczetek egybe az Véneket, és az fŏldnek minden lakóit, az Wratoknak Iſtentŏknek házába, és kiálczatok az Wrhoz, ezt monduán:

15. Iay nekŭnk ez nap, mert kŏzel vagyon az Wrnak napia, és vgy iŏ, mint az puztitó az mindenható Iſtentŏl.

16. Auagy nem ßemetek láttára veßeté el az élés? Vallyon snem aztŭ ßemetek láttárá veßeté kŭ az Iſtennek házából az ŏrŏm és az vigaſág?

17. El rothattanak az el vetet magok az barázdák alat, el puztúltanak az gabonás házak, el romlottanak az czŭrŏk, mert ki aßot az búza az fŏldbŏl.

18. Miképpen foházkodik az oktalan állat? Miképpen begnek az ŏkrŏk? Mert ninczen életŏk, mêg az iuhoknak nyáiais el veßet.

19. Te hózzád kiáltok Wram, mert az aßálynak tŭze meg eméztette az puztabeli fŭuet, és az héwſęg el égette az mezŏnek minden fáit.

20 Mêg az mezei vadakis te hozzád kiáltanak, mert el ßárattanak az folyo vizeknek vŏlgyeij, mert meg eméztette az hévſęg az puztabeli ßép zŏld fŭuet.

Ez Igéknek rŏuid értelme.

AZ Wr Iſten az ŏ fenyegetéſęuel, mellyet az bŭnért czelekŏßik haznotis ßŏrŏz, mert noha abban még inkáb meg keményednek az Iſtentelenek és gonoßok, de az hŭuek meg rettenuén és fiuí fęlelemmel rezketuén ſietnek az Wr Iſtenhŏz, és kegyelmet feiŏknek nyerni v̄gyekŏznek. Az Iſtentelenekrŏl példa az Antiochus, az

hűuekrő penig az ſent Dauid király, kiben noha ſok fogyatkozáſok valának, az teſtnek erőtlenſęge miat, de ſoha őtet az őbűnének ſokſága el nem ieztethette az Iſten kegyelmének váráſától és az pœnitentia tartáſtól, mely pœnitentiára ez ielen való igékbenis inti az Prophéta az Sidókat (de bizony minketis) kinek v̂gyekőzeti czak ez, hogy látuán az Aſſyriabeli hadnak el kőzelgetéſęt, mindeneket az pœnitentiára ingerel: kit hogy az Prophéta iob alkalma oſtággal meg czelekődheſſen, előſőr az bűntetéſeket ielenti meg melyeket nagy ſorgalmatoſsággal minden kőrnyűl álló dolgockal kű ſéleſit és bőuit.

Előſőr azért, hogy meg mutaſſa, hogy ez v̂deiglenis valamely bűntetéſeket ſenuedtek, azok nem tőrténetből, de az Iſtennek igaz itéletiből az bűnért lőttenek raitok. Máſodſor azért, hogy az pœnitentiát ſerettesſe és kőuettesſe vélek, mert az nélkűl igen ſűkőlők. Mert gyakorta az emberek illyen czelekődetben vadnak, hogy auag nem iſmerik meg az Iſtennek bűntető kezét, és ezt czak valami ſerenczétlenſęgnek tulaidonittiák, auagy hogy az pœnitentiát ſemminek kelletlen dolognak alittiák lenni, mely az felſőből léſen, mikoron az Iſtennek kezét nem tudgyák meg iſmerni. Akkor ſem vólt ez az tanitáſnak rendi az hűueknek ſűuekben elmeiőkben haſontalan, mikoron az Ioel ſemély ſerint tanitot, bizonyára moſt ſem haſontalan az hűueknél, ſőt ez mi világunkban ez igen ſűkſęges és drágalátos tanitás. Szól azért itt az Prophéta az bűntetéſſel elegy az pœnitentiárólis, mely tanuſág és értelem minekűnk, noha mindenkoron igen ſűkſęges, de kiuáltképpen akkor, mikoron az Wr Iſtentől bűntetűnk, és ez bűntetés ſőrőz mi bennűnk tőredelmes ſűuet, és igaz pœnitentiát. Léſen penig ez igékből tanuſágunk

Az bűntetéſekkel elegy az pœnitentiának, az az, az igaz Iſtenhőz az mi bűneinkből igazan valo meg tereſnek allapattiarol, mely tanuſag igen ſep es drága ertelmet hoz.

Erről ſoluán Iſtennek fegitſegeből, kiki az Iſten igeienek drága kenczenek teli ladaiaual haza mehet.

LEG előſőr az Papokról kezdi el az Prophéta ez ielen való tanitáſát:

Eoltőzzetek ſákba, ſiriatok tű Papok, iaygaſſatok tű kik az óltárhoz ſolgáltok, iőuetek el

tek el gyáz ruhában, kik az én Istenemnek ßolgai vadtok, mert az tű Istentöknek házából el veßet az kenyérrel és borral való áldozat.

Papok az ő peldatockal pœnitentiara vezessenek.

Mint ha így ßóliana ez igékben az Prophéta: Tű Papok, kiket az Isten az áldozatoknak és az egéz Isteni tizteleteknek ßolgáltatóiuâ tőt, iőuetek elő, tudni illik, az templomba, de bátor ne őltőzzetek az tű ßokot Egyházi őltőzetetekbe, hanem vonnyatok sákot magatokra őltőzzetek abba, abban hállaytok ô én Istenemnek ßolgaŋ. Mikoron sákban való őltőzésre kéßeriti az Prophéta őket, néz ebben az Nap támadati népnek ßokására és erkőlczére, kik az kőserűsęgben és bánatokban, auagy kőzőnsęges pœnitentia tartásokban, ruháiokat el változtattiák, ßomorú és kőserűsęgre inditó gyáz ruhákban őltőznek.

Miért akaria (kérthetnêd) az Prophéta, hogy az Papok ennire magokat meg allázzák, és ezképpen őltőzzenek? Azért atiámfia, hogy midőn másoknak pœnitentiát hirdetnek, ő magokat bűnteleneknek ne aliczák, de leg előßőris ők térienek az Wr Istenhőz, és egyebeknekis ezzel az meg térésre ió példát adgyanak, kiket ennek előtte az ő gonduiseletlensęgőckel halgatoŋtól el ŷdegenitettenek vala. Okát mondgya mind ezeknek miért kel lenni:

Mert az tű Istentöknek házából el veßet az kenyérrel és borral való áldozat.

Méltóságokat az Papoknak ebben meg mondgya, midőn őket az óltarhoz ßolgálóknak, és ő Isteninek ßolgainak vallya. Mert ha az kőzőnsęges embereknek keduőknek győnyőrűsęgeknek kel lenni az Isteni tudományban tizteletben, menyére inkáb kéuántatik azoktól ez, kiket az Wr Isten az ő ßent tudományának elől iáróiuâ tőt, hogy tudnia illik, az óltárról éllyenek? Innen miés mindnyáian tanóllyunk: Hogy mind Papok mind kőzőnsęges rendek, midőn az kőzőnseges veßedelmek kőuetkőznek, leg előßőris az pœnitentiáról gondolkodgyanak, és egyebeknekis az ióra példaŋ legyenek. Mert ezt igazán mondom, hogy noha az Wr Isten az kőz embereknekis meg bűnteti bűnőket, de sockal nehezeb léßen bűntetések az feiedelmeknek és elől iáróknak, kik tőbire gonduiseletlensegőckel

Első dolog az kőzőnseges nyomorusagokban.

Feiedelmek Vrak io pelda adok legyenek.

tiztekről el feletköznek, és az ő gonoz czelekődeteckel egyebeknek romláſt ſzőrőznek. Mely életeckel magok viſeléſçuel az ő bűnőknek ſok kű folyáſi léznek, mert az Iſtennek paranczolattiátis meg ſzegik, és azoknak v̊duőſſçgekről el feletköznek, kiket az Wr Iſten az ő kezek alá bizot, az botránkoztatáſnak okai léznek, ki annál nehezeb és ártalmasb léſzen, meniuel nagyob méltóſágbeli ember és feiedelem.

Feiedelmek, Vrak, nemeſſek mint ellyenek.

De hogy ezeket el kerűllyék, és az Iſtennel való meg bekélléſről, ki v̊duőſſçgőknek fő oka, gondolkodgyanak, leg előſzőris ſzűkſçg hogy az pœnitentia tartásban ők ió példák legyenek azoknak, kiket annak előtte gonoz életőckel meg botránkoztattanak Ne igaziczák magokat bűnteleneknek lenni, mert ez léſzen őnekiek az bűnnek gyakorláſára vrok es veſzedelemre ſiettető ezkőzők: Iſmeriék bűnőket és vallyák, és az Iſten kegyelmét Chriſtus által hűtből váriák.

Papok noha elől iarok mind azon altal inczenek fedgyenek.

Touábba, eztis tanóld meg, hogy noha az Papſág bőczűletes és méltóſágos rend (noha az őrdőg ez tiztet vtáltattia ez világgal) mind azon által az ő tiztők nem aluuás, ſzúnnyadás, de ily paranczolattiok vagyon Iſtentől, hogy az embereket, tudóſokat, tudatlanokat, az pœnitentiára hűuen ſzorgalmaztaſſanak, kire ſzép és nőmes példa az Ioel prophéta, Mert az mit az Ieremiaſnak monda az Wr, bizony az mi Ioel Prophetánkról miés igazán az mondhattiuk: Igy ſzól az Ieremiaſnál: Imé én ma tőttelek tégedet erős vároſsâ és vas ozloppâ, és értz báſtiáuâ mind az egéz földőn, az Iuda királij ellen, az ő feiedelmi ellen, az ő papiaij ellen, és az ő föld népe ellen. Imé Királyoknak, feiedelmeknek, Papoknak, Ieremiaſnak prædikálliani keller, nem egyebet bizony, hanem pœnitentiát, hogy el hagyuán bűnőknek vndokſágát az Iſtenhőz térnének, és az Chriſtusban való v̊duőſſçgnek réſzeſi lennének: minden ſzent Prophétáknak ez volt tiztők és tanitáſok, az mint hogy elis iártanak hűuen benne,

Mire tanitot Chriſtus es az ő ſzenti.

Az vy Teſtamentombanis az anyaſzentegyháznak fő Papia és doctora, az mi v̊duőzitő Vrunk Ieſus Chriſtus, ezen tanitáſnak rendit és tzéllyát rendelte, és vetette mint egy fundamentomot, hogy az Euangéliom minden embereknek prædikáltaſçk, ennek két réſzét aduán: előſzőr az Pœnitentiát, máſodſzor az bűnnek boczánattiát. Vgy iut eſzembe, hogy az ő dűczőſçges és diadalmas menybe fel menetelinek v̊deiekorán illyen regulát adá és módot az Apoſtaloknak

loknak az tanitásban: El menuén, vgy mond, mind ez széles világra, prædikállyatok az Euangeliomot minden teremtet állatoknak, (minden rendbeli embereknek) az ki hiend és meg kereztelkedik, üdüzül, az ki penig nem hiend el kárhozik. *Marc. 16. Luce 24.*

Az példákis ezt bizonittiák, mellyek az vy Teſtamentomban az Egyházi ſemélyeknek elő adattatnak: Leg elsőbr Kereztelő Szent János nagy keményen, mint ához az néphez illik vala, igy kezde tanitani az pœnitentiát: Mérges kigyóknak nemzetſégi, kiczoda ielentette meg tinéktek, hogy az Iſtennek kőuetkőzendő haragiát el táuoztatnátok? teremczetek azért az pœnitentiához illendő gyümölczöt. Az Herodes királt ſem kémélle vgyan meg ſemmiben, ki mind méltóſágáról mind tiztelſégéről el feletkőzuén, az ő atiafia feleſégéuel paráznáúl él vala: Nem ſabad (vgy mond) te néked az te atiádfia feleſégéuel hálnod. Az S. Jánosnak Wra, az menynek földnek teremtője az igaz őrőcké való Iſten és ember, az Chriſtus Jeſus, mikoron kegyelmeſſen intette vólna az népet, végre ezképpen feddi az keuély Phariſæuſokat és Irás tudókat: Kép mutatók, igazán prophétált Eſaias felőletek, ezt monduán: Ez nemzetſég én hozzám czak ſayal kőzelget, és czak aiakiual tiztel engemet, az ő ſűuök pedig én tőlem táuol vagyon. Tű iólliehet Phariſæuſok az pohárnak és az tálnak küllő réſzét meg moſsátok, de az mi tű bennetek vagyon, rakua ragadománnyal és gonozſággal. Máſut niluán meg vallya hogy az ő gyilkos atioknak az őrdőgnek czelekődetit kőuetik. *Matth. 3. Luce 11. Ioan. 8.*

Illyen bátorſágot ezen pœnitentiabeli feddéſt találom az Szent Apoſtolokbanis. Szent Péter apoſtal mikoron az Wr Jeſus miuében az ſánta embert meg gyogyitotta vólna, igy ſól az egéz népnek: Izraelnek fiai mit czudálkoztok ezen, auagy miért nézitek mi reánk, mint ha tulaydon erőnckel iámborſágunckal miuelnők vólna azt hogy ez iár? Az Abrahamnak, Iſaaknak, és Iacobnak, az mi atiainknak Iſtene meg dicsőitette az ő fiát az Jeſuſt, kit tű el arultátok és meg tagadátok az Pilatus előt, noha ő azt itélte vólna hogy el kel boczátani. Szent Iſtuán Protomartyris igy ſólla az Sidoknak: Az Prophéták kőzzül mellyket nem kergettek az tű Atiatok? meg ölték azokat, az kik hirdették amaz igaznak el iöuetelit, kinek tű moſt aruloi és gyilkoſi vóltatok. *Actor. 3. Actor. 7.*

Bolondúl czelekőſi azért az Romai Pápa, ki ſenkitől nem akar meg feddetetni és ſóllitani (maga itt az Prophéta leg elsőbr is az Papokat feddi) bátor ſok ezer lelkeket vigyen pokolbais.

Lasd ö magok iriak Dist: 40. Cap: 51. Papa.

Szintén ollyanok, mint az nyughatatlan kereskődő emberek, kik mindennel, valami eßekbe iut, akarnak kereskődni, ezekis az ßent irásnak az igaz hűtnek minden réßeiből nyereſęget kereskődéſt ßőrőznek, ha ki meg ßólittia erről őket, és az igaz kereztiéni tudománt eleikbe adgya, lásd mint morognak mint az meduék, hozzádis kap, dúlful, tekereg. Haſonlatoſok ezekhőz az kűlſő feiedelmekis, kik mikoron bűnbe eſnek, ſenkitől nem akarnak intettetni, feddetni annira bánnya, mint ha az orrát pattagatnád, mikoron reá találz az miben vétkezet, ne gondoly vélle, czak Iſten légyen veled, had dúlfúllyon ez világ, ſemmit néked nem árthat, meg őrzi az te lelkedet az Iſten.

Iamborok nem bannyak az feddeſt.

Moſtan ſem bánnya az méltán való feddéſt az maga gondolt kereztién feiedelem, mint regéntenis, ſenkit agyon nem vertek ezért az kereztién feiedelmek. Dauid nem bántia Náthant, maga őtet ragadozónak mondgya: Ezechias király ſem bántia Eſaiaſt, maga az ő háza népét ßőrnyű bűntetéſſel fenyegeti: Theodoſius Czáßár ſem vereti agyon ßent Ambrus pűſpőkőt, maga ßemélyében gyilkoſnak mondgya, kinek nem vólna méltó az Wr voczoráiához iárúlni.

Touábba mikoron Ioel erről tanitot, vólna kűlőn kűlőn az Papoknak mit kellyen czelekődni, immár moſtan arra tanit kőzőnſęgeſſen, mit kel mindeneknek vélekedni, rőuid beßédekkel annakokáért az kőzőnſęges pœnitentiát bé foglaluán, az mely kéuántatik az kőzőnſęges ßűkſęgekben, arról igy ßól: Mond előßőr:

Szentellyetek boytőt (auagy) hirdeſſetek bőytőt.

Bőytőn mit erez

Az az, ßőrőzzetek ollyan boytőt, hogy táuoly léuén minden Iſtentelen gonoz czelekődetektől, czak arra légyen ṽgyekőzetetek, az mi az ßent életre és Iſtennek dűczőſſęgére néz. Az bőytnek az ő neuezetin az ßent irás nem amaz babonás maga meg tartoztatáſt érti az ki az éledeleknek válogatáſában napoknak kűlőmbőzéſęben rendeltetik, az mineműt az embereknek ßőrzéſek által ez világ bé vőt: de ſőt inkáb oly bőytőléſnek figyelmére int, mellyel az teſtnek gonoz kéuánſága geriedezéſe meg lánkadgyon, zabolán tartáſſęk, és béklyóba vereſſęk.

Nem czak az az Bőyt, hogy húſt ne egyél, de egyéb éledelekkel, akar étel légyen, akar más, auagy étel auagy ruházat, ſőt még

házaſſágod-

házasságodban való mértékletlenſęgnekis gonozſágauál gonoßúl mértékletlenűl zabállodáſſal ély: Hanem az igaz és kereztiéni Bőyt (mellyet mindenkoron gyakorlani kel, mert az őrdőg ßűntelen izgattia teſtűnket) ſemmi nem egyéb, de az wrolkodó bűntől meg ßűnni, és iózan mértékletes életet kőuetni. Ezt penig Iſten ſegitſęgéből két képpen czelekődhetik meg az emberek: Előßőr, ha lelkőketis bőytőltetik, az az, az bűnt meg vtállyák, és az iót kőuetik, kiről az Eſaias által ßól az Wr az ő irásában. Máſodßor, ha az teſtetis bőytőltetik, az az, meg vonnyák abrakiát, mind ételekben italokban iózanſágot mértékleteſſęget kőuetnek, nem czak tehén huſt fatzant, ßép ſűlt páuákat nem éznek, de ſem tokkal, vizáual, keczegéuel, mértekletlenűl nem élnek, ez fęle bőytőlés ió és haznos, kiről ßent Ambrus pűſpőkis azt iria: Az bőyt embernek magának meg tártoztatáſának meſtere, tiztaſágnak tanitáſa, teſtnek oſtora, iózanſágnak módgya: Es erre az Szenteknek példáiockalis igazittatunk, mint az Niniue váraabéliekis czelekődének, és többekis, mikoron látták az Wrnak az bűn ellen való haragiát, elő vőtték az Bőytet, az pœnitentiának bőyteit, és haznált, miképpen az iámbor Ioſaphat királyis czelekődék.

Ket képpen bőytelhetnek az emberek.

Eſa: 58.

Bőytőlni annit teßen mint bűnt ölni.

In libro de Eli. & Iehu. cap. 8.

Ez bőytnek mikor kelleſſęk lenni, én arra bizonyos napot nem ßabok, kitkit meg tanit az v̂dőnek állapattia, és az ő maga teſtének őztőne. Mert az miképpen hogy az Bőyt imádiággal ſok iónak meſtere, vgy az zabállodás (az halak ételébőlis meg léßen ez) ſok gonozſágnak oka, kiről az Agoſton Doctor elő hoza az Baſiliuſnak mondáſát, ez képpen ßóluán: Az Bőyt (vgy mond Baſiliuſnak az Bőytről való beßélgetéſęben) mêg az parandiczomi tőruényben rendeltetet.

Contra Iulia. lib. 1. cap. 2.

Mert előßőr Adam paranczolatot véuén az iónak és gonoznak tudó faiának nem ételéről: Ne egyél penig: Bőyt ez, és az tőruény rendeléſęnek kezdeti: Ha Eua bőytőlt vólna az fától, nem ßűkőlkődnénk mi ez bőyt nélkűl, mert nem ßűkſęg az egeſſęgbeliteknek az oruos, de az betegnek, meg betegűltűnk az bűn által, gyogyúllunk meg az pœnitentia által, az pœnitentia penig bőytőlés nélkűl v̂res. Atkozot az fold, tőuiſſet, boytoriánt terem, ßomorkodni rendeltettél nem győnyőrkődnt. Es az vtán egy keueſſe vgyan ezen tanitáſában vgyan ez: Miert hogy nem bőytőlűnk, ki elűnk az paradiczomból: Bőytőllyűnk azért, hogy oda tériűnk.

Matth. 6.

Gen. 9.

Továbbá, az bőytőlésben (mert itt nem az bőyt érdőmérűl fől, czak vetí őzue az iót az gonozsal, az gonozért halált érdemlűnk, az igaz hűt által penig, kinek az mértékletesség eggyik gyűmőlcze, az őrők életet vesszűk) az érdőmezéstől igen fus, mert nem iól mondgyák az Papisták, hogy az bőytnek érdemeis oka az vduősségnek, holot Szent Pál azt mondgya, hogy az Istennek országa nem étel nem ital, de igazság, békeség, és őrőm az Szent Lélekben, az Szent Iacob Apostal penig azt mondgya, (kit az Papisták papistának vélnek, de bizony nem az) hogy minden iő aiandékozás (hát nem emberi érdem, ha aiandék) és minden tőkéletes aiandék onnan fellyűl vagyon, mely le száll az világosságnak atiától, hanem az bőytőlésben erre nézűnk, hogy az mi vstőkűnk fogua légyen, az Szent Pál apostal mondása szerint, raborasság alá vetteszük az test az lelken győzedelmet ne vegyen, de az Lélek vralkodgyék az testen. Ioelis azokáért nem az Pápa bőytit óltalmazza, ször tanit az Szent és ártatlan életnek kőuetésére inkáb ſsal egyetemben.

Iacob. 3.

De itt mondhatna valaki: Miért tanit az kőzőnséges bőytről az Ioel Prophéta, nám vduőzitűnk azt paranczollya, hogy titkon bőytőllyűnk, hogy nem embereknek de Istennek bőytőllyűnk? Ved eszedbe: Két fele az Bőyt: Eggyik czak személyre néz, kőlczőn való. Másik penig kőzőnséges: az mely első Bőytőt az ember czak maga bűnsségéért vésen fel, az mint Illyesis, Moysesis ezelekődek, hogy tiztekben el járhassanak, ennek reitekben kel lenni, az mint Christus tanit, hogy ne látassék héuolkodoképpen, Szent életnek szine alat, magának iő hír neuet szörzeni: Az kőzőnséges bőytnek penig más módgya vagyon, mert ez néz az kőzönséges bűnős embereknek vállas tételére és pœnitentia tartásokra, melyről itt paranczolatot vésen az Ioel, és az minemű vólt az Niniue várasbeli Királyéis, (mely bőytről ott ha Isten akaria bőuebben szóllok) ez illyen bőyt penig (az mint mondámis) sok okokért haznos, mert egyebeknek iő példa adásokrais haznál, és inkáb el szégyenűlnek az bűntől, és az Istennek igeiéhőz kőzelgetnek. Igaz ez penig, és méltó dolog hogy az kik kőzönségesen bűnben éini nem szégyenlenek, azok az pœnitentiát se szégyenlyék, melyben az Istennek kegyelmessségét ohayttiák. Eztis eszedbe ved, hogy nem akar mi bőytről emlekőzik az Prophéta, mert Tőrők, Ratz, Tatár, egyéb pogány nemzetség, eleget faggattiák testőket értetlenől. De azt mondgya:

Hány fele az bőyt.

Ioel 2.

Szentellyetek bőytet,

Mely

Mely igéckel azt ielenti, hogy ollyan bőytőlésben kel az kereztién embernek foglalatosank lenni, mint kiről mostan itt rőuideden ßöllék. Másodßor igy ßól az Prophéta:

Hijátok őzue az népet.

Es arról mond azonnal: Kiket kel? houá kel hijni?

Győiczetek egybe az Véneket, és az főldnek minden lakóit, az tű Wratoknak Istentőknek házába.

Emlőkőzik előßőr az Vénekről, mellyen értetnek az feiedelmek, méltőságbeli ßemélyek. Ezért emliti ezeket, hogy legyenek ió példa adók ezek az tőb rendeknekis az pœnitentiára. Másodßor, mind az egéz népet bé foglallya, mert vgyanis illik ezt czelekődni az Prophétának, hogy az kik mindnyáian az Istennek haragiát bűn tételeckel elő hitták, hasonlatosképpen mindnyáian azért sirianak. Az Templomban akaria ez gyűlekőzetet hogy légyen, tudnia illik, hogy ott kiuáltképpen való Isteni igéretek vólnának, mint az első Királij kőnywből ki tetzik, nem azért hogy oly nagy és ßép ékes épűlettel vólna az az Templom, de hogy az az templom, az mely tőruénynek Ceremoniai abban léznek vala, az Christus Iesusra néztenek és azt árnyékozták, ki czak egyedűl engeztelné meg az Istennek haragiát az bűnős emberi nemzet ellen, és ez vezet emberi nemzetsęgnek v̄duőzitőiére, hogy se bőytőknek se gyűlekőzeteknek ez kűuől valami ok érdemet ne tulaidonitánának.

Miert gyűltek az Sidok az Templomban. 1. Reg. 8.

Nem ok nélkűl mondom eztis, hogy tanúlhattiuk ez Ioel mondásából, noha tudgyuk hogy az Isteni tiztelet, kőnyőrgésis, semmi bizonyos helyre nem kőtelezteret, (mert az igazán imádók minden helyeken lélekben és igazságban tiztelik az Istent) mind azon által ió rend tartásért (miképpen ßent Pál ezt paranczollya) és az vetekedesnek el táuoztatásáért, bizonyos helynek kel lenni, melyre gyűllyenek az emberek az Istennek igeiének halgatására, és az kőzőnsęges imádságra, mert nagy ereie vagyon Istennél ennek, miképpen Christusis ßól erről, monduán: Valahól ketten auagy hárman az én neuemben őzue gyűltők, tű kőzettetek vagyok: és valamit kértek, meg léßen az én Atiamtól, ki menyegben vagyon.

Ioan. 4.

Bizonyos helyünk legyen az Isten igeie halgatasara. Matth. 18.

Az Wr Isten mi tőlűnk azt kéuánya, hogy eggyesek legyűnk, lehetetlen hogy ő nála kedues nem lenne az mi gyűlekőzetűnk, kik

az ő haragia meg engezteléſęre gyűltűnk őzue. Szépen ſzőllot erről amaz réghi Tertullianus Doctor, monduán: Mennyűnk az gyűlekőzetbe, hogy az Wr Iſtent mint egy kézzel való kőnyőrgéſſel hayczuk hozzánk imádkozuán, Ez kedues Iſtennek. Régenten még az Prophéták, Apoſtalok v̊deiébenis ſzokás vólt, hogy az kik valamiképpen az Templomokban nem mehettek az ő házoknál kiuáltképpen való kőnyőrgéſeket az kőzőnſęgeſekkel egyeſitették.

In Apolog. cap. 39.

Immár ha bőytőt ſzentelni mondatnak, és az templomba gyűlekőztetnek, mit kellet ott mielni az Sidóknak, (és mindnyáiunknak) tanúllyunk arról, Igy ſzól az Prophéta.

Es kiálczatok az Wrhoz.

Mely mondáſáual az igaz pœnitentiának az ő ereiét éshaznát mondgya meg, mert az pœnitentia, rőuideden monduán, imez három dologban foglaltatik: Előſzőr, az bűnnek iſmeretiben, Iſten előt való magunk meg alázáſában, mint Danielis kőnyőrőguén ezt mondgya: Te néked adaſęk Wram az dűczőſſęg, minekunk penig ortza pirulás. Máſodſzór, hűt és igaz hűt kéuántatik, hogy bűnűnknek boczánattiát bizonnyal el hűdgyűk, az Ieſus Chriſtuſnak érdemeiért, mert atiámfia ez eggyetlen egy kőzben iáró nélkűl minden mi kőnyőrgéſűnk haſzontalan az Atia Iſtennél, mert ő maga mondgya: Senki nem iőhet az én atiámhoz, hanem czak én általam. Harmadſzor, az O Adámnak le vetéſe, és az vy Adámnak fel vétele kéuántatik, az az, vy élet, azon kőnyőrgűnk Iſtennek, hogy vegyen keduébe ſzerelmébe, mert vétkeztűnk, és igériűk magunkat arra, hogy meg iobbittiuk életűnket.

Pœnitentia mi-ben all.

Oly igen dűczekődnek moſtan az pœnitentiáual: En pœnitentiát tartottam, iámbor vagyok, azomban ha tekintem, nem hogy ez három dolog, de ez háromnak czak az eggyke ſem találtatik benne. Vóltak az Ioel Prophéta v̊deiébenis effęle nyelueskedők, kiknek ellenek az igaz pœnitentiának réſzeit meg mondgya, és az maga mutogató kép mutató pœnitentiát hátra veti haſzontalannak itéli. Mert bátor bőytőly, bátor meg alázd magadat kűlſő képpen de még ezeket amaz máſfęleiekis meg czelekődhetik, iárúllyon annakokáért az igaz pœnitentiához az igaz kőnyőrgés, az Iſtennek igazán való ſegitſęgűl hiuáſa, mert ez nem találtatik az hypocritáknál.

Imádkozni paranczol kiáltani kéſzerit az Ioel, mely igéuel az tizta buzgó ſzűuel való kőnyőrgéſnek formaiát iria meg. Az Iſtenhőz paran-

hőz paranczollya penig hogy vigyük az mi kőnyőrgésünket, nem mint az pogányok és egyéb téuelygők teremtet állattól várnak segitséget, miképpen kellyen peniglen imádkozni kőnyőrgeni, arról az Prophéta irásának második réßében ßóllok. Hanem mostan mi- és tanóllyunk ezekből, hogy mit kellyen minekünkis czelekődnünk, midőn láttiuk minden felől az Istennek haragiának el közelgetésęt, és az Istēnek anyaßentegyházát láttiuk háborgattatni és vldőztetni.

Mit czelekődgyünk ha latiuk az Isten haragiat.

Szép és győnyőrűsęges tanúság ez, mikoron láttiuk az Wrnak haragiát, auagy láttiuk az hűueknek vldőzéseket, vegyük elő az pœnitentiát, mert tudgyuk hog az Istennek bűntetése az engedetlenek- nek feleken esik de az kik magokat pœnitentiáual meg alázzák, azok az Wr Istentől kegyelmet nyernek. De el feletkezet ez világ erről, mert nem az bűnből akarnak kű térni, de sőt inkáb az ióbólis az bűnre akarnak térni. Igen keuessen vadnak oly emberekis, kik az bőytőlésről testőknek meg zábolázásáról gondolkodnának, sőt ez helyet mértékletlen torkos tobzodásokban élnek, inkáb minden rendekben, az testnek gonoz kéuánsági, réßegsęg, paráznaság, keuélyesęg, Wralkodnak és gyakoroltatnak, az Istennek igeiének kiuáltképpen való helye vndokságban és bőczűletlensęgben tartatik, mind az igéuel eggyűt: Erről tanólni két három oráig hoßßu, de ez világi el mulando győnyőrűsęgeket vzni, nap estig sem elég. Azon czudálkozunk, hogy az wrnál az mi kőnyőrgésünk haßontalan, nem tedues, nem halgattatik meg: ne czudálkozzunk ezen, sőt azon czudálkozzunk inkáb, hogy czak kisseb ió téteményétis réßelteti vetűnk, holot miés az ő parantsolattiát igeiét meg vetettük, meg vtáltuk, meg gyűlöltük, és tellyessęggel nagy meßße táuoztunk az mi teremtésünknek fő végétől. Iay iay egyik iay az másikat kezdi kőuetni.

Mikoron láttiuk az Istennek bűntetésęt, reánk kőuetkőzendő haragiát oly erőssęn kiáltiuk, és mondgyuk, pœnitentiát kellene tartanunk pœnitentiát, de azért az nyeluünk beßélli czak ezt, mind azon által igen keuessen találtatunk, kik az Istent engeztelnők ezzel és benne vetnők reménsęgünket, tőlle váruán az mi ßabadságunkat. Nem akariák testőket meg ölni, az az, nem akariak az bűnt meg gyűlölni, mely az ő testőknek romlotságából langadoz, nem akarnak meg vyúlni, és ßenttűl Istenesen élni.

Az emberek- nek ßokot beßedek es tettet ßentsegek az veßedelem kor.

Látuán az loel az emberekben az vakságot, holond eßet elmet, nem ßűnik meg tanitani erre, ennek kőuetésęre, az Istenhőz való meg térés-

meg térésre vinni vezérleni, nem czak az Sidókat, de minden embereketis, fedeijs őket az ő tudatlan gorombáságokról, hogy vakok, mert az Istennek haragos tekintete bűntetéte aytóiok előt léuén, imé nem akariák látni, nem akariák azt el táuoztatni, sőt az sulykot feiőkre váriák vonnyák. Nagy vákság ez, hogy annira alußunk hortiogunk az bűnben, hogy semmiképpen fel nem akarunk serkenni. Szűkseges nek ielenti, vőd eßedbe, nem olynak, hogy ha akariuk czelekődgyűk, hanem, ne czelekődgyűk, az pœnitentiát az Prophéta, és vgy mint fel kiáltásnak igeiéuel, monduán:

Szűkseges az pœnitentia.

Iay nekunk ez nap, mert kőzel vagyon az Wrnak napia, és vgy iő mint az puztitó az mindenhato Istentől.

Vrnak napia egykeppen miczoda.

Wrnak napiának hiuattatik gyakor helyen az ßent Irásban az az vdő, az melyben az Wr Isten boßßút ál, és haragiát mint az égő sebes tűzet ki őnti, mellyel az ő ellene rugodozó kemény vakmerő embereket meg rontia. Wrnak napia az, mert az az Isten lenni meg ismertetik ackor, az ki mint ha nem vólt vólna, midőn láttatik az bűnt hirtelen nem bűntetni. Mint ha ezt mondaná az Prophéta: Noha ez vdeiglen az bűntetéseket tartoztata, vgy mint kegyelmes kegyes Isten, mellyeket tű az tű bűneiteckel érdemlettetek, mind azon által tű gonoßúl éluén az ő hoßßu várásaual, bizonyára im az ayto előt vagyon az tű bűntetéstőknek napia, melyről czak az gondolkodásis ißonyu, merő fęlelem, mert ez vgy iő mint puztitó az mindenható Istentől: vgy iő mint ha mindenképpen az ártalomra fel kéßitetet fegyuer, azok ellen kik meg nem tudtanak térni iobbúlni.

Locus communis.

Honnan illyen tanuságunk lehet, hiában dűczekődnek bizakodnak azok az Istennek késedelmes vóltában, kik az bűnnek zaboláiát meg boczáttiák és ebben ßagúldnak, mert ezekről azt mondgya az ßent Pál apostal, hogy haragot győitnek magoknak az haragnak napiára, és az Istennek igaz itéletinek meg ielenésęnek napiára. Ezek az Istent magok ellen fel fegyuerkeztetik, boßßú álláſra inditaán, kiben kel vala ő nekiek tellyes bizodalmokat reménsęgőket vetniek.

Rom. 2.

Ved eßedben: Mikoron látá az Ioel Prophéta, hogy annira vakmerők és bátrak, az Sidók bizuán az Ægyptombeliekhőz való frigyben,

frigyben mint az Esaias irásábólis kű tetzik, hogy az iőuendő kő- Esa. 30. 15. 16.
uetkőzendő bűntetéstől nem igen fęlnének, vißontagsággal az ő
előbbi bűntetéseket hoza elő, és ez ielen való állapattioknakis mi
vóltát ßemek eleibe vetuén, arról tanittia, hogy ezeknek meg gon-
dolásával tőb kőuetkőzendő bűntetésekről emlekőztesse őket. Kér-
dezkődésnek igeiéuel él, hogy magok legyenek bizonságok ő ma-
gok ellen:

Auagy nem ßemetek láttára veßeté el az éles?
Vallyon s-nem az tű ßemetek láttára veßeté
ki az Istennek házából az őrőm és az vigasság?

Az Sidóknak az ő áldozattiok mindenképpen vig és őruendetes Eoruendetes
vala, mert ebben meg emlekőznek vala az Istennek sok ió tétemé- vala az Sidok-
nyérőlis, meg emlekőznek vala az Iesus Christusnak iőuendő vált- nak allapatiok.
ságárólis, kiknek áldozattiok ennek typussa árnyékozoia vala, és
kinek az ő igéretit erősiteneiék. Valának ezen kűuől tőb lakodal-
mokis, kikben az Wr előt (az mint az Moyses parantsolattia tar- Deut. 14. 16.
totta) őruendeznek vigadnak vala, az ßegényeknek taplalásokrais
gondot viseluén.

Ezekre nézuén mondgya immár az Prophéta, hogy nem kez-
dik immár ezt czelekődhetni, miért hogy az Isten haragiának puz-
titása miat meg ßűkűlnének. Ha oly tudatlanok és bolondok vad-
tok (mint ha igy ßóllana az Prophéta) hogy nem itélitek az pœni-
tentiát tű magatoknak ßűksęgesnek lenni az iőuendő gonoztól sem
akartok meg rettenni, bátor czak az mit ez ůdeig ßenuedletekis akar
czak arról gondolkodnátok, nem tagadhattiátok, hogy ßemetek
láttára, és ezt mint ha vgyan kézzel tapaztaltátok vólna, hogy va-
lami éledeletekre ßolgált, mind azokban fölőtte igenis meg fogyat-
koztatok. Nem czak életetőknek kűlső maga viselésęben vagyon il-
lyen állapatotok de az tű templomotokbanis semmi őrőm vigasság
az előbbi mód ßerint ninczen, Nem látom vgyan hogy se egy fe-
lől se más felől seregeckel iőnének áldozatokra: Áldozatokbanis
meg ßűntetek, semmi ůnnepetek, semmi kőzőnsęges lakodalmotok,
ninczen az Istennek réghi ió téteméninek emlekőzeti nálatok, ki az
tű ßomorú elmétőket meg vigaztalhatnáia, de tellyes sirarommal
és bánattal rakua vadnak mindenek.

Vallyon ezek mitől vadnak? Nemde az Istennek az bűn ellen
való kemény igaz és méltó haragos busulásábólé? Bizony hogy
abból,

abból vagyon, attól vagyon. Meg tetzik az Istennek az ő nagy és rettenetes haragia mely nagy busulásra bűntetésre indúl fel, ki az bűnt el annira meg bűnteti, hogy még azoknak sem keduez, mellyek az ő tizteletire rendeltettek, példa erről az Istennek ládaia: Igazán mondgya ßent Pál: Mert az mi Istenűnk meg eméztő tűz. Azis ki tetzik innen, hogy haßontalan az Isteni tizteletnek gyakorlása kőuetése, ha ennek az mi hűtűnk életűnk meg nem felel. El véßen az Isten effęléktől az ő tizteletire rendeltetet ezkőzőket. Miért? Azért, hogy imezeknek gonozságokat ő vgy mint ióuá hadni ne láttassęk. Igy iárá Gőrőg orßág, holot mostan az kegyetlen Mahumetnek eretnekſęge wralkodik, mely annak előtte az Christus anyaßentegyházának virágozó oskoláia vólt. Ne dűczekődgyék senki czak nyeluel az ő kereztiénsęgéről, hogy valamiképpen hazugnak talaltatuán érdemlet bűntetéssel meg ne bűntetessęk, terheltessęk.

Heb. 12.
1. Sam. 6 az mely az Philisteusoktol el ragattatot vala.

Hallyák vala az Sidók mind ezeket az bűntetéseket, de nem hűßik vala, sőt naponként iob iob állapatot, ßerenczés életet, igérnek vala magoknak őrűluén és vigaduán, az ő termet gyűmölczőző földőknek, aratásoknak ůdeiének, de hogy ehőz se bizzanak, és ennek bátor masolyogianak, ezekről ezképpen iőuendűl az Ioel nékik, monduán:

El rothadtanak az el vetet magok az barázdák alat, el puztúltanak az gabonás házak, el romlottanak az czűrök, mert kű aßot az búza az földböl.

Ez igékben felel azoknak, az kik mindenekben bőuőlkődőknek fogyatkozhatalanoknak vélnek magokat lenni, mint az kik iok búzát rost vetnek földőkben, ez végre, hogy teremien, nyeresęget hozzon, azonkőzben ez el rothat az földben, mert nincz neduesęge, és ßárazon maraduán, senyued. Az kiknek iok gabonáual rakot házai, padgyaij vadnak, azok auagy tűz által, auagy ellensęgnek fegyuere által ki puztúlnak, az kiknek gabonáiokat és búzáiokat vólna houa rakni, miért hogy azok nem teremnek, ki kéuánná az czűrőket paytákat épiteni, nem, de veßő fęlben hadgyáké?

Látodé hogy az Wr Isten meg tudgya bűnterni, túd bűntetést azokra rendelni, az kik Istentelenűl éluén, noha minden marháiok

elégnek

lélégnek tetzik, mind azon által hamar alá fordúlhatnak sőuel. Iól mondgya vólt az gazdag Crœsusnál az Solon bőlcz: *Senki pal[illegible] előt nem bodog.* Az Romai nagy feiedelem Lucius végre tőmlőtzben hala meg, az nagy Agesilausnak fia, az ki Lacedæmont, pénznek őrűluén, el adta vala, végre éhel hala meg. Quintus Æmiliusis, noha Romai feiedelem, de végre dizno paztor. Vgy bizzék kiki ez világi gazdagságához, hogy attól czak hamar el esherik, ha nem ßűkölkődik stentől kérni az minden napi kenyeret. Látodé az Wr itt az Sidóckal mit czelekőßik, az tobzódókat réßegeseket ßomiuhozassal éhezéssel fenyegeti, hogy az miben annak előtte győnyőrkőtenek, most azt nem kaphatuán azon sirianak ehezzenek, mint amaz Telephusis Mathias király vdelében, auagy egy Valgatha toluay.

Vilaga alhatotlan őrőm.

Locus communis.

Az itt az tanuság ez okáért, hog az Istennek aiandékiual mértékletessęggel éllyűnk, mint kereztienekhőz illik, bizodalommal halaadassal Isten eleibe fussunk, és kút feiek legyűnk, kinek czőrgesi ide és tétouá folyamianak, mert mi reánk bizattatot az hű sáfárságnak gonduiselése. Eztis tanóld meg: Noha az Prophéta az kőuetkőzendő eztendőnek nyomorúlt állapattiát meg iőuendűle, mind azon által vgyan azt bőueb beßéddel és hasonlatossággal vyonnan igaznak lenni meg bizonittia, melyről őket (miert hogy magok eßekbe nem véuék) feddi és ortzázza. Igy ßól penig:

Miképpen foházkodik az oktalan allat? Miképpen bőgnek az őkrők? Mert ninczen életek, még az iuhoknak nyayais el veßet.

Mint ha mondana: Hűßem nagy lőn az Istennek az ő haragia raytatok, kit még az oktalan állatok vadakis érezni fognak. Mert az oktalan állatok az erdőkben foházkodnak éhsęg miat, az ßaruasok orditonak ßomiuság miat, az házi munkálkodó barmok nem tudgyák houá legyenek az iuhok az éledeleknek ßűksęgek miat egy másra dűluén halton halnak: Imé tű (tű Sidók) nem tudgyátok meg ismerni az Istennek haragos kezét, nem tudtok bűnőtőkőn sirni, kikkel ez gonoßokat érdemlettetek: Szégyen ez bizony nagy ßégyen.

Aly ály ember, mert felőledis ßóllok immár: Romiotsága tetzik itt kű az egéz emberi nemzetsęgnek: Minden teremtet állatok az Istennek áldásácérzik, ackor őkis őrűlnek vigadnak, és kiki az ő hiuatallyában el iár: vgyan ezenek vißontagsággal az Istennek haragos bűntetésęt meg érzik, ackor őkis sirnak, nyőgnek, orditnak.

Oktalan allat őrűl siris.

Nem ok

Rom. 8. Nem ok nélkűl mondgya erről az ſzent Pál: Mert iól tudgyuk, hogy minden teremtet állatok egyetemben foházkodnak, és eggyűt mind ez v̊deig vgy mint ſzűlnek: imé penig az ember bolonddab ezeknél, és nem tudgya meg iſmerni az Iſtennek ſem áldáſát, ſem átokiát, de czak mind halálig az ſzerencze kereket forgattia: Vyſágra léz eſő, de lenni kel eſőnek ackor, elő léſzen bé homályoſodot az v̊dő, ſoha el nem véti, hog az elő vtán Ked Hétfő eſőt ne hozzon. Nem igaz, mert gyakorta ſemmi nem kél benne, nem gondollyák meg az Wrnak az ő mindenható vóltát, ki bizony nem az ſzerenczétől vezéreltetik, kihőz ha hűttel pœnitentiáual mennének, kétſęg nélkűl ne tartanának bár ſemmit az Fortuna Iſten aſzſzonytól: ſokan bánkodnak, gondolkodnak, az veſzedelemtől való meg ſzabadulásról, de egy czeppet ſem gondolkodnak arról, az miért ezt érdemlették Iſtentől. Im meg mondom azért atiámfia, mit czelekődgyél, ha azt akarod hogy te néked az ſzűkſęgbenis elégſęged légyen, kiről az Prophéta Ioel ő maga példáia alat ſzól, az kit kellet kőuetni mind Sidóknak és minden embereknekis:

Emberi itelet ůdő iaraſarol.

Te hozzád kiáltok Wram,

(igy ſzól az Prophéta) az az, czelekődgyék azt az engedetlenek az mit akarnak czelekődni, ám bátor győzzék meg őket mëg az oktalan állatokis az ő eſzőckel, de bizonyára engemet ſoha arra nem veznek, hogy én az én hiuatalomtól meg ſzűnnyem, mert az Wrhoz kiáltok, hogy ezeknek iob eſzet elmet engyedgyen, és ez iőuendő gonoſzokat kegyelmeſen el fordicza. Az miért iól kel az Prophétának Iſtennek előtte eſedezni, azt vyonnan elő hoza, hogy őnnőn magátis ezzel buzgób kőnyőrgéſre indicza, és az Sidókatis az ő oſtobaſágokban fedgye.

Ioelnek ő igekezeti.

Mert (mint ha azt mondaná, azért kőnyőrgők) az aſzálynak tűze meg eméztette az puztabeli fűuet, és az héwſęg el égette az mezőnek minden fáijt.

Az mely igéckel az Iſtennek rettenetes haragia mia mindeneknek meg eméz éſęt ielenti, ki nem hogy ott keduezne az fűnek fának, (az emberek bűneiért) á holot fáradnak mielnek az emberek taita, de ſőt mêg az puzta hellyeknek ſem keduez ſemmit nem enged.

De eztis

De eztis tanúlhatiuk az Prophétának az népért való imádkozásának példaiából, hogy noha minden emberek, de az fő rendek, akar Papok, akar mely méltóságbeli emberek tartoznak az ő reáiok bizattatot kőssęgért Isten eleibe imádságot kőnyőrgést vinni, miképpen az Ieremias Prophétais czelekődék, Izraelnek reménsęge (igy ßólla az Wrnak) meg tartónk vagy az nyomoruságnak v̊deién, miért vólnál vgy mint iőueuény ez főldőn, és mint az vton iáró, ki bé tér az éyeli nyugouásra. Mint ha mondana: Te Isten azt fogadtad, hogy mind őrőkké ez néppel lakol, tahát ne had el őtet. Szent János apostal kőzőnsęggel minden rendekről igy ßól, azt mondgya: Ha valaki látándgya hogy az ő felebaráttia vétkezik, nem halálra való bűnnel, (végig való hűtetlensęg ez) kőnyőrőgiőn érőtte Istennek és ád annak életet. Az Moysesis ßép példa erre, ki az Izrael népeért soha meg nem ßűnt kőnyőrgeni, noha gyakorta gyakorta vétkeznek vala. Ezent czelekődte az Samuelis az Izrael népeért, noha az Wr vgyan igy ßólla néki: Nem téged vtáltanak meg, hanem engem vtáltanak meg, hogy ne wralkodgyam ő raytok. Szent Pál (mint magais vallya) éyel nappal imádkozot az Sidókért, maga ezek ő néki ellensęgi valának. Ezent czelekődgyék királyók, feiedelmek, Wrak, Ersekek, Pűspőkők, Præpostok, Papok, minden háznak gazdáij, ha tetzik haßontalannak kőnyőrgések, ne gondollyanak vélle, haznát ismerik meg kőnyőrgésőknek, ha egyebet nem czak lelkőket ßabadithassák megis.

Ierem. 14.

1. Ioan. 5.

1. Sam. 8.

Rom. 12.

Vtólßor immár mond az Ioel:

Mêg az mezei vadakis te hozzád kiáltanak, mert el ßárattanak az follyo vizeknek vőlgyeij: mert meg eméztette az hévsęg az puztabeli ßép zőld fűuet.

Mint ha igy ßóllana: Hogy ne kiáltanék én az én Wramhoz Istenemhőz, imé az oktalan állatok kéßeritetnek kiáltani, kiknek előlők nem czak az mezei fűuet vőtte el ez az puztitás, de sőt az vizeket az kút feieketis kű ßáraztotta és ßűkitőtte. Az ßent irásnak ßóllása ßerint, akkoron mondatnak az oktalan állatok Istenhőz kiáltani, mikoron az ő orditásokkal és nyőgésekkel bizonitiák, hogy az isten gonduiselése nélkűl igen ßűkőlkődnének, mint az ßent Iob Patriarchais az ßent Dauiddal eggyűt ßólnak erről, monduán: Ki az barmok

Mikor kialtnak Istenhőz az octalan allatok. Iob 39. Psal. 147.

az barmoknak meg adgya éledeleket, az holló fiaknak, kik ő hozzá kiáltnak. Miképpen annakokáért az Istennek nagy haragia azból tetzik meg, midőn nem czak az embereket, de még az oktalan állatokatis győtri ehezteti, az képpen vißont irgalmaſsága kegyelmeſſęge azból tetzik meg, midőn nem czak az emberekre onttia ſok ió téteménit, de még az oktalan állatokatis taplállya ſok ió tételiuel. Honnan az embereknek háladatlanſágok feddetik az Istennek ſok ió téteménij ellen, ki mi hozzánk atiai gonduiſeléſſel vagyon.

Mind ez tanitáſokkal inteſſűnk mi az pœnitentiára, kiről ez ielen való prædicatióban ßóllottam. Es noha az mi meg érdemlet bűntetéſűnket láttiuk bűneinkért, mind azon által ne eſűnk kétſęgbe, ió, tellyes ióſág, irgalmaſság, kegyelmeſſęg az mi Istenűnk, czak ő hozzá igaz hűttel, bizodalommal, életnek ßentſęgéuel ragazkodgyunk, mert ha az ő hozzá kiáltó bőkegő hollóknak kiáltáſokat, és az ehező oktalan állatoknak foházkodáſokat meg hallya, mi reánk ſokkal nagyob gondgya vagyon, kiknek az kegyelem ßékihőz ßabad menetelűnk vagyon, az mi Wrunk Ieſus Chriſtus által: kinek ßent atiáual és ßent Lelkéuel légyen tizteſſęg, dűczőſſęg, hatalmaſſág, mind menyen földen, moſt és mind őrőckőn őrőkké, Amen.

Imádſág.

ELek én Iſten (igy ßóllál Wram az Ezechiel prophéta által) hogy nem akarom az bűnős embernek halálát, de hogy meg térien és éllyen. Igaz mondás ez. Nem kellet vólna vgyan bűnt czelekődnűnk, de ha immár meg czelekődtűk, te Wram, ki mindenható Iſten vagy, az te ßent fiadnak az Ieſus Chriſtuſnak érdőmes halalának igaz hűtből való emlekőzetiuel indicz mi bennűnk, bűneinknek ſiratáſát, és moſogatuán bennűnket, ezen te ßent fiadnak drágalatos ki ontatot véréuel, adgyad hogy mi az te kegyelmedben bizhaſſunk, kit ez egéz világnak minden bűneinél nagyobnak tarczunk, ßent Lelkednek általa ſegicz, hogy meg tőrőt nádak léuén, általa meg épiteſsűnk, ha fűſtőlgő czepűk vagyűnk fel geriedgyűnk igazſágra, az te ßent fiadban az mi Wrunk Ieſus Chriſtusban, Amen.

AZ SZENT

AZ SZENT IOEL PROPHETA IRASANAK masodik részéből,

ELSŐ PRAEDIKATIO.

Fvrtöllyetek Sionban, és kiálczatok az én szent hegyemen, meg rémülyetek ez földnek minden lákóij, mert el iöt az Wrnak napia, mert közel vagyon.

2. Az sötétségnek és az homálynak napia, az ködnek és az homálynak napia, mint az haynal ollyan hirtelen kü térül az hegyekre nagy és rettenetes nép, kihöz világ kezdetitöl foguán hasonló nem vólt, többé sem léßen nemzetségről nemzetségre.

3. Meg eméztö tüz léßen ö elötte, el iö vtánna égetö lang, Iudának földe ollyan ö elötte, mint az gyönyörüségeges paradiczomnak kerte, de ö vtánna puztulásnak puztáia léßen, és vgyan nem menekedhetik ö meg.

4. Az ö tekénteti ollyan léßen mint az louaknak tekéntetek, és futosnak mint az louagok.

5. Az hegyeknek teteién oly zörgéssel vgrándoznak, mint az sekereknek zörgések, és mint az pozdoria eméztö langnak czattogása, mint az vtközetre kéßülö erös nép.

6. Minden népek el rémülnek tölle, minden orczák el feketednek tölök való sültökben.

7. Ollyanok léznek mint az Oriások, ßéllel futos-

nak mint az vtközetre való ſzerfiak, az város kőfalára fel hágnak, és kiki mind ſzabadon iár az ő vtán, nem tartóznak meg vtokban.

8. Senki társát vtában nem ſzorongattia, kiki mind ſzabadon iár az ő vtában, az fegyuer közzé mennek mêg ſem eſik ſeb raitok.

9. Az városſt ſzabadon által iáriák, mint ha kapuia ſem vólna, az keritéſen futnak, házakat meg hágnak, ablakokon bé mennek mint az lopó.

10. Rezket az föld ő előtte, és köſeregnek az Egek, az Nap és az Hóld el feketednek, és az Czillagok meg vonſzák az ő ſzényőket.

11. Es az WR ſzól az ő ſerege előt, s-ő nódittia (őket) mert főlőtte igen nagy az ő tábora, mert erős az ki meg ſzörzi az ő beſzédét. Mert nagy az Wrnak napia, és igen rettenetes, és kiczoda álhattia meg azt?

12. Es mêg ſzintén moſtanis ezt mondgya az Wr: Térietek meg én hozzám tellyes ſzűuetek ſzerint, bőyteléſſelis, ſiráſſalis, köſergéſſelis.

13. Es ſzaggaſsátok ſzűueteket, nem ruhátokat, és térietek meg az tű Wratokhoz Iſtentőkhöz, mert ő kegyelmes és irgalmas, kéſedelmes az haragra, és nagy az ő kegyelmeſſége, meg tartózik az bűntetéſtől.

14. Ki tudgya, talám hozzánk tér az Iſten, és meg bánnya ſzándékát, és ki tudgya, talám áldáſát hadgya vtán-

gya vtánna raitatok, meg hadgya az kenyérrel és borral való áldozatot az tű Wratoknak Iſtentőknek.

15. Kűrtőllyetek Sionban, ſentellyetek bőytőt, hirdeſſetek gyűléſt.

16. Győiczetek őzue az népet, hirdeſſetek gyűléſt, vegyetek mellétek az Véneket, vegyetek kőzzétek az Aproczkákat, és az czeczſopókat, és mennyen kű az Vő legény az ő belső házából, és az Meny aſſony az ő ágyas házából.

17. Az Templomnak tornátza kőzőt, és az Oltár kőzőt ſirianak az Papok, az Wrnak ſolgaij, és ezt mondgyák: Légy kegyelmes Wram az te népedhőz, és ne boczáſſad ſidalomra az te őrőkſęgedet, hogy az Pogányok ő raitok vralkodgyanak, hogy ne mondgyák az népek: Ihól vagyon az ő Iſtenők.

Ez Igéknek rőuid értelme.

VGyan azon igéckel, czak hogy bőuebbeckel és níluánbackal, ſól az Prophéta ez meg hallot igékbenis, mint az elſő réſzében iráſának, fenyegetuén azon veſzedelmeckel, az mellyekről az első Caputbanis emlekőzeret tőt vala, inti azonkőzben őket ſent gyűlekőzetekre, bőytőléſekre, és igaz ſent pœnitentiának kőuetéſre, igéretet teſzen lelki és teſtí iókrolis. Szűkſęges vala penig len (mint mindnyaiunknakis) az Sidóknak az pœnitentia, vgy mint kik az Aſſyriabeli népnek ſőrnyű hadától rettenetteſſen háborgattatik, kénoztatik, vldőztetik vala, ezt penig pœnitentia tartáſſal magokról el vzhetik vala, az Iſten kegyelmének váráſáual is.

Mellyekből miés emberek intetűnk, hogy ha meg akarunk ſzabadúlni az veſzedelmes nyomoruſágoktól és inſęgektől, az meg ezelekődet bűnt bannyuk, ſiraſſuk, és az Iſtennek az bűnős embe-

rekhöz való kegyelmeſſégében bizakodgyunk, ki az mint az Prophéta ſól, az meg tört nádat ózue nem rontia, és az füſtölgö czepöt el nem aluttia Sőt az mi bűneinkből ha láttia keduünket az meg téréſre, elönkbe iö, és ki veſen bűneinknek mélyſégéből, miképpen az ſent Dauid király és Prophétais bizonſágot teſen erről, könyöröguén az Wr Iſtennek, ezt monduán: Az mélyſégből kiáltok te hozzád Wram, Wram halgasd meg az én ſómat, az te füleid legyenek figyelmeteſſek az én könyörgéſemnek ſauára. De véſek fel tanuſagokat, és ſóllok azokról bőueb értelemmel, két dologról ſóllok penig ez igékben. Es

Pſalm. 130.

1. *Szollok az nagy ſörnyű nyomoruſagokrol és bűnteteſekről, mellyek mind az egez Iudæabeli tartomant el fogiak.*
2. *Szollok az pœnitentiarol, az Iſtenhöz valo meg tereſnek inteſeről, es azt mint kel czeleködni kőuetni.*

Erről ſoluan veget vetek az tanuſagokban.

AZ ELSŐRŐL.

AZ hadban táborban az népek trombitáknak kűrtőknek fuuſaſáual tartatnak vigyázatra és gyorſaſágra, hogy ez képpen kéſziczék magokat az ellenſégnek kemény és nagy hada ellen: Az képpen az Wr Iſtenis ezektől haſonlatoſſágot példát véuén, él az Sidok ellen hadi kéſűletnek igeiéuel és ezköziuel, hogy kéſiczék magokat az kőuetkőzendő és ielen való bűnteteſekhöz, így ſól penig:

Kűrtőllyetek Sionban, és kiálczatok az én ſent hegyemen.

Emlekőzetet teſen elöſör az Sionról, máſodſor az ſent hegyről, ennek oka ez, hogy ſemmit dőczekődgyenek bátorkodgyanak az bűnterés ellen az Sionnak, az ſent hegynek, auagy az Templomnak az ő közöttök lételéuel, mert nem kezd ez ő nekiek ez ellen haználni, mint Ieremias általis ſól erről az Sidóknak az Wr, kik midőn az Iſtennek bűn ellen való haragiát érzének az Prophétáknak tanitáſokból, az ellen ezt kiáltiák vala: Az Wrnak Temploma, az Wrnak Temploma. Mint ha ez meg óltalmazhatná tartathatná őket, ha merő azon Iſtentelenek és gonoſak vólnának is. Máſodſor, ez helyekről vagyon emlekőzet azértis, miért hogy az Wr az Pro-

Sionnak miert neuez Iſten es ſent hegyet.

az Prophétáknak paranczol, kik az mint Ezechiel által ſól, az népnek őr álloij, hogy fuyák az trombitát, auagy kűrtőllyenek, az az, Iſtennek igeiét, kegyelmét az meg térőkhőz hirdeſſęk, az haragiát bűntetéſęt az engedetlenekhőz ne kéméllyék kiáltani, Sionban, az ſent hegyen, az anyaſentegyházban. Ez igéhőz hozzá téuén imezetis. Ezech. 3. 33.

Meg reműllyetek ez főldnek minden lakóij.

Emlekőzik mindenekről, hogy ſenki magát igaznak, tőkélletesnek, bűntelennek lenni ne itéllye. Meg reműlni paranczollya penig őket, hogy ezzel meg ielencze, el kőltenek az tréfáról, nem iádzik bizony az Iſten vélek. Mert eztis mondgya:

Mert el iőt az Wrnak napia.

Az az, kétſęgnélkűl ielen vagyon az az nap, az az végeztetet vdő, mellyen tű az tű bűneiteknek méltó iutalmát vegyétek, és azért vaſtagon meg lakollyatok. Itt eſűnkbe vehetiűk az Iſtennek az ő nagy ió vóltát, ki előſőr atiai kegyes indúlattal bánik az emberekkel, nem ſiet, nem hirtelenkedik az bűntetéſſel, kér, int, és vár kegyelmeſſen, az ő irgalmaſſágának terméſeti ſerint. Nem ok nélkűl vadnak az ſent irásban gyakor helyen az ő intéſi és feddéſi, de erre valók, hogy valakik ő ſent ſeſęgéhőz térnek tellyes ſűből lélekből, azok meg ſabadúlnak és meg menekednek az bűntetéſektől, miképpen az ſent Ieremias Prophéta általis ſól erről, mondván: Ha ſóllok az nép ellen, és az orſág ellen, hogy kű gyomlálom, meg rontom, és el veztem egy ſőm pillantásban, ha meg tér az nép az gonozſágból, az mellyet én ſóllottam énis meg térek az gonoztól, mellyet el végeztem vala, hogy ő vélle czelekődném. Viſont ez vtán azt mondgya, hogy az engedetleſęggel meg elő hozák az ő haragiát. Iſten nem ſiet. Ierem. 18.

Ezekből vigaztalhattiák magokat az hűuek, hogy az Iſtentelenek el veznek az ő keményſęgőkben, mert miért hogy pœnitentiát tartanak, kétſęg nélkűl Iſtenis, mint monda, el változtattia az gonozt, mellyet az Iſtentelen vakmerő emberek ellen rendelt. Touábba, eztis vőd eſedbe ezekről, hogy az Wr Iſten mindenkoron az ő ſolgaij és Prophétáij által az bűnt vaſtagon és keményen feddete, és őket mint trombitáſokká és kűrtőſőkké tőttie, kiknek gonduiſe-

lések alá minden embereket vetet, hogy pœnitentiát hirdessenek, és az kik ezt nem akariák czelekődni azoknak bűntetést kiálczanak.

Papok tizti. Act. 20. Az Papoknak tiztek ez, hogy az népre vigyázzanak, eleibe adgyák mit kőuessenek, és mit táuoztassanak, mert ezt czelekődték az rêghi ſzent Prophétákis, és az vy testamentomban az ſzent Pális mind az tőb Apostalockal egyetemben ezent kőuetik, az kik az ő tiztőknek ecképpen meg felelenek, bé mentenek azok az ő Wroknak őrőmében, az kik penig túnyak rőstek vóltanak ezekben, azoknak kezekből ki kéuánta Isten az el vezteknek vérőket. Viſzontagsággal az halgatóknak ez az ő tiztők, hogy az Istennek trombitáiára kűrtire meg fęlemienek, és az Wrnak haragos napiát ṽdeién való pœnitentiáual elől vegyék, mert ezekre int mindnyaiunkat az Ioel, midőn az Wrnak napiát ielen auagy kőzel mondgya lenni. Ez fenyegetéssel penig vgy él az Prophéta, hogy mind azon által senkitől az pœnitentiát meg nem tagadgya, czak akarnák venni az Istennek ió keduét kegyelmét.

Matt. 24.

Ezech. 33.

Halgatoknak tiztek.

Szerelmes atiámfiai, tanóllyunk miés ezekből, hogy mikoron az veſzedelmes háboruságokban élűnk tudgyunk mit miuelni, és mely felé fordiczuk magunkat, mennyűnk eleibe az mi Istenűnknek, és igaz hűttel ſzent élettel kőueſsűk őtet mint Wrunkat, mert ha nem, el iár ő dolgában, az ő őr allóij által kiáltat, és az bűntetéseket iőuendűlteti, mely el lep bennűnket, mikor ingyen sem vélnők.

Innen az Papoknakis vagyon mit tanúlniok, hogy ők se legyenek néma ebek, mellyek alkalmatlanok az vgatásra, ſzúnnyadozók, vezteg fekűuők, ſzeretik az ſzúnnyadást, de mind halálig kiálczanak, fel emeluén ſzauokat mint az hangos trombitát, és fedgyék az Wr népének gonozságát. Ezek vtálatos Herek, kik mind az Istennek drágalátos igeiét ſzidalmaztattiák, mind penig az ő gonoz példáiockal az Egyházi bőczűletes tiztnek méltóságátis meg rútittiák bőcztelenné teſzik, de meg veri ezeket az Wr, nem mennek ezek az ő lakodalmába, de az kénykőues tóba vettetuén őrőcké kénoztatnak, amaz bestiaual, kiről az ſzent Iánosis ſzól. Szóllyunk immár ezek vtán az bűntetésekről, mellyek, az mint ezennel meg érted, rettenetessek, sullyossak, nehezek léznek.

Esai. 56.

Rest papok bűntetesi.

Az sötétsęgnek és az homálynak napia, az kődnek és az homálynak napia.

Ezen

Ezen érti az táuoztathatatlan hadakat, sok nyomoruságokat, mellyeckel az emberek az ő állapattiok felől bizontalanok, és tanáczokban haßontalanok, errőlis fenyegetuén őket, iőuendűl nekiek, és vißont igy ßól:

Mint az haynál ollyan hirtelen kű térűl az hegyekre,

Az mely igéckel az hirtelen való és hűhetetlen Isteni boßßu állást iegyzi, és mint ha ezt mondaná: Miképpen az haynált senki meg nem tartoztathattia, de ennek meg kel lenni, és az hegyeknek teteién leg előßőris meg tetzik az ő fęnye, és gyorsasággal az egéz földre ki ßelesűl: Ezképpen az Wr Istent soha senki meg nem tilthattia, hogy az ő boßßu állását (tű Sidók) reátok ki ne oncza, ki hirtelensęggel az tű egéz földeteket puztittia és ronttia. *Istentelen hadat hoz az Sidokra.*

Mert nagy és rettenetes nagy nap iő (miért hogy az Wr hoza) kihőz világ kezdetitől fogua hasonló nem vólt, s-többé sem léßen nemzetsęgről nemzetsęgre.

Az Assyriabeli népet érti ezen, kik az ő orßágoknak állandóságockal, hatalmockal, ereiőckel, minden népeket felyűl haladnak vala. Mert az miképpen igazán ßámlállyák, ez az Orßág viz őzőn vtán, ßáz harmintz egy eztendőben, ki világ teremtésętől foguán, ezer hét ßáz nyoltzuan kilentz eztendő kezdetet, ßámláltatnak az vdőtől fogua, mind az Ezęchias királynak tizen negy eztendeieig, az mi vdőben ez az had lőt, ezer négy ßáz negyuen két eztendők: és noha nem sok vdőre ez vtán az Babylioniaiak kezdének wralkodni, mind azon által ezzel az Assyriabeli birodalmat meg nem kissebbiték, sőt vgyan meg maradá az Assyriabeli birodalom, mind az Persáknak és Médusoknak birodalmoknak vdeieiglen. Igazán mondgya azokáért az Prophéta, hogy ez az nép minden népek fölőt ielesb és hatalmasb. *Nagy birodalom volt az Assyriai.*

Honnan meg tanúlhattiuk, az Isten ezeket az ő boßßú állásának véghőz viuőinek mondgya, tahát mindenkor boßßút álhat Isten az bűnért, mert vadnak ő néki mindenkor hatalmas hadakozo ßolgaij, kik noha őtet nem ismerik, és ő tőle idegenek, mind azon által az bűntetésben vgy kel forgolódniok, miképpen ő rendeli. De ezekről ezennel többet ßollok az kőuetkőzendő igékben, holot, *Istennek mindenkor vadnak veßőij.*

az mint az Prophéta egy igéuel meg ielenti, azt réßenként több ßóual világoſitia, mely Igék miért hogy niluán valók, nem tudom miért kéſném bőueb magyarazattal, hanem tzéllyát mind az igéknek meg ielenti az Prophéta, hogy nem lehet ſemmihőz bizodalmok, az mellyel az Iſtennek kőuetkőzendő bűntetéſét el táuoztathatnák, mert valamihőz biznak, mind azokat el venne ſemek elől, kiuáltképpen valók ezek kőzzől illyek: Az Sidó orßágnak bő és gazdag termő főlde, az Aſſyriabelieknek ez orßágtól való meßze létzelek, nehéz vtaknak tartoztatáſa, ſok erős és hadakozó férfiaknak ſeregek, ép és erős váraſok, kik az ellenſégnek minden ereiek ellen igen erőſſeknek tetzenek, de mind ezekbe való bizodalmokat az Prophéta ſemminek haßontalanak mondgya.

Sidók mibe bizakodnak vala.

Mert előßőr ezt mondgya ellenők az Aſſyriabelí népről, hogy meg emésztő tűz léßen ő előtte, és ő vtánna égető lang, vgy hogy mindeneket el puztitnak, az mely főld paradiczomnak tartatot, az ő ió és kedues allapattiáért ezek miat puztulásnak puztáia léßen, és ſemmiképpen meg nem menekődhetik. Annak vtánna ezek kegyetlenül és nagy gyorſaſággal iőnek, hegyen völgyen által iő, holot ſekér, koczi nyomis alig tetzik: Sőt az mely hertelen az tűz az pozdoria kőzől, illyen hertelen és hamarſággal az egéz főldet el lepik.

Semmiben nem bizakodhatnak az Sidók.

Harmadßor vgymond az Ioel, az mi néz az tű hadakozó férßaitokra, ezek az nagy ßükſég és éhſégnek miatta, mind el erőtelenülnek, és annira el rémitetnek, hogy ſélelmek ortzáiokonis meg iſmertetik. Az ő ellenſégek ő ellenek mint az Oriáſok támadnak hegyeket hágnak, ők ő magok kőzőt eggyeſſek, pártolkodás arúltatás nincz kőzőttők, ſőt ezeknek az tű fegyueretek ſem árthat: erős váraſitok ellenők ſemmi léßen, mert ők azokat mint czak egy ßabad mezőt által iáriák, az keritéſen futoſnak, házakat meg hágnak, ablakokon bé mennek mint az lopó. Oly igen nagy és rettenetes léßen penig ezeknek az ő kegyetlenkődéſek az tű emberitek népetek ellen, kiknekis az ő győtrelmők főlőtte fulyos léßen.

Hogy ebben még az főldis rezket, kőſeregnek az Eghek, az Nap és az Hóld el feketednek, és az Czillagok meg vonßák az ő fényeket.

Mely

Mely igékben ezt akaria az Prophéta ielenteni, hogy ez világnak minden réßeiben az Isten haragiának ielei meg tetzenek, ki ellen semmi bátorságos nem lehet. Találunk ezekre példákat az ßent irásból, mellyek béis tellyesettenek, miképpen az Esaias ßól erről, meg monduán, miczoda auagy minemű vton iőt el Ierusalem városára az Sennacherib, igy tellyesite bé az Wr Isten azokat az bűntetéseket, mellyeket az ő tőruényében az ő paranczolatinak által hágóij ellen vőn. *Isa. 10.*

Gondolkogyunk miés eßes elméuel ezékről, orßágunknak magunknak ereiében hatalmában ne bizakodgyunk, Isten ellen semmiben ne vadázßunk. Mert bátor az réghi Cronikákban historiákban meg iegyzet dolgoknak példaiual ne éllyűnkis, az naponként tőrtént dolgok nekűnk meg ielentik, az emberi bizodalomnak tőkélletlen, álhatatlan, romlandó vóltát. Hogy peniglen senki ez diadalmas győzedelmeket hatalmának dűhőssęgének ne véllye, de hogy mind ezek Istenni akarat által leznek, ki az ellensęgnek hadánakis hadnagya, az bűntetésre nézue, mellyel általok ßokot élni, arrais meg tanit az Ioel, monduán: *Isten ellen nincz bißedalom.* *Az ellensegsem győz Isten nelkül.*

Es az Wr ßól az ő serege előt.

Az az, ő paranczolattiából ő hatalmaból léznek mindenek, ő bátorittia meg ellenetek, tű Sidók, az Assyriabelieket, tűteket penig ő előttők meg fęlemlet, meg rettent.

Mert főlőtte igen nagy az ő tábora, mert az ki meg ßőrzi (az az, az Assyriabeli nép) az ő beßédét, erős. Mert nagy az Wrnak napia és rettenetes, ki álhattia meg azt?

Vőd eßedbe itt az igék ßólláiának módgyát, imé az Wr Isten az Assyriabeli hadat tábort ő seregének táborának mondgya, miképpen az kegyetlen Sennacheribetis, (maga ellensęge) az ő beßédének véghőz viuőiének mondgya, és az ő haragiának veßßőiének páltzaiának. Oka ennek ez: Mert ezeknek ßolgálattiokkalis él az Wr Isten, mikoron az ő igazságáról itéletet akar tenni. *Esa. 10.* *Miert hia az ellenseget Isten ő seregenek.*

De azért nem menthetik magokat, az kegyetlen pogányok Istentelenek, hogy ők nem érdemlenek Istentől bűntetést, miért hogy az Isten rendeléſęnek véghőz viuő ßolgaij. Miért? mert ezek czak tulaydon magok gonozságokból indúlnak egyebeknek rontásokra,

auagy

Ellenseg nem mentheti magat noha Isten vele ver.

auagy fel fuualkodság, keuélysęg, auagy fősuénsęg, harag, kegyetlensęg vezérli, mellyek mind magoktól vadnak, és nem Istentől adattatnak: Az Isten penig az ő bőlczesęgéből és igazságából az ő gonozságokkal iól él, hogy ezzel auagy az őueinek hűtőket gyakorlya, auagy az hűtetleneket veßesse.

Cor. 10.

Mellyekből mi, az ő Isteni nagy gonduiselésęről elmélközhetűnk, hogy az gonoz sem eshetik raitunk az ő tanácza nélkűl, ki mindenben igazság, és ebben sem kel ellene zugolódni. Azért vigaztal az ßent Pális bennűnket, monduán: nem hágy tűteket Isten fellyeb késęrtetni annál, az mint el ßenuedhetitek, de ezen közben, az mint S. Dauid ßól, vermet ásat addig az kegyetlennek, mîg ennek ßolgálattiáual él az ő hűueinek veßßőzésęre. Hűdgyűk annakokáért az ő prouidentiáiát, ki meg tarthat bennűnk az kétsęgben esęstől és békételensęgtől és mely Istennek az ő gonduiselése az verebekre haiunknak ßalairais ki teried, ismeriűk ő kezének lenni, ha nyomorgattatunkis, ßenuedgyűk békesęggel, pœnitentiát tartuán, ßolgállyuk őtet életűnknek minden ůdeiében, hogy az őrők életet el vehessűk, kit az ő ßent fiában az Iesus Christusban meg ád minekűnk.

Psal. 94.

AZ MASODIKROL.

AZ első tanuságban az Ioel meg monda az retteneres veßedelmeket, mellyek az ůdőben az Assyriabeli népáltal az Sidókat közeliti vala, ez végre czelekőduen ezt az Prophéta, hogy az testi bátorságban heuerőket, az Istenben való meg térésre, (kire nékik nag ßűksęgekis vala,) indithatnáia, kéßerithetneie, és rendelhetneie. Ebben immár az második tanuságban másodßor azt adgya előnkbe, ßóluán az igaz pœnitentiáról, hogy kőuessęk ezt, ne vessęk el magoktól az Istennek kegyelmét, io keduét, ßerelmét, holot meg tanitia őket kűlőn kűlőn mit czelekődgyenek, ßóluán arrólis az mi néz az közönsęges pœnitentia tartásra. Hazna ezeknek mind ez vólna, hogy az Istennek nagy és kőuetkőzendő bűntetésętis ezzel el kerűlhetnék, kinek haznát miés értuén könyörőgiűnk az ßent Lélek Istennek, hogy hűttel elegy pœnitentiái bánatot indiczon bennűnk, ki ragazkodgyék az Isten kegyelméhőz, az Christus érdőmében. De ßóllyunk az igékről, Mond:

Es mêg ßintén mostanis, azt mondgya az Wr.

Ez igék

Ez igék ollyak, mellyek előt, az mint meg hallád, immár ßóllot az Wr az ő haragos boßßúálláſáról, kit ki ßenuedhetne el, de mégis moſtis ßól nagy atiai képpen, mind ha ezt mondaná: Valamellyeket ennek előtte mondottamis, mint azért ßóllottam, hogy ezzel tűteket az tű bűneitekről el rettentenélek, de imé mégis intelek:

Térietek én hozzám tellyes tű ßűuetekből lelketekből.

Intelek mondom, hogy ne aliczatok, hogy immár ez kegyelemnek nem vólna helye, mert noha tellyeſſęggel méltók vólnátok veßedelemre, és im elég nagy és rettenetes hadak állanak előttetek, de mind ezek okkal vadnak, hogy ha hozzám tértek, kegyelmes és irgalmas léßek hozzátok, ha peniglen nem, bizonyára én ſem kéméllek meg benneteket az bűntetésben.

Innen vőd eßedben azt atiámfia: Soha nem kéſő az igaz pœnitentia, czak igaz és való légyen. Az Iſten az ßent irásban atiának akar neueztetni, és miképpen ió atia nem fiainak veßedelmét de meg téréſeket életeket kéuánnya, ő rűli, mint meg ielente ezt az bőlcz Chriſtus amaz tékozlo fiúról való példa beßédben, mint ő magais mondgya az Prophéta által: Nem veßedelmét de meg térésęt és életét kéuánom az bűnőſnek, Eſaias Prophéta általis azt igéri, monduán: Ha az tű bűneitők ollyanak vólnának mint az vőrős feſték, feierek léznek mint az hó, és ha ollyanak léznek mint az piros feſték, ollyanok leznek mint az feier gyapiu. Mond ßent Ianoſis: Ha meg vallyuk az mi bűneinket, hű és igaz ő hogy meg boczáſſa minekűnk az mi bűneinket. Ennek ſok igérite vadnak, kik kőzzűl nem aláb valók az ielen való igékis.

Soha nem keſő az igaz pœnitentia.

Ezech. 18.

Eſa. 1.

1. Ioan. 1.

Mert mikorontán az Sidók az Iſten Prophétának tanáczokat meg fogadnák, azzonal ielen vólt az Wr Iſtenis az ő ſegitſęgéuel, és angyala által az Aſſyriai hadat rettenetesſen meg vere, kiről példák: Mint lőn Manaſſeſnekis dolga, ki mikoron az ő gonoz czelekődeti vtán, az Wr Iſtent meg iſmeruén, hozza tére, ő tőle meg halgattaték, és orßágais vißßa adaték. Amaz Maria Magdalnais, ki az ő gonozſágáual vgyan hires vala az várasban, Zachæus, az kereztfán fűggő lator, és nagy ſokan tőbbek, pœnitentiát tartuán, kegyelmet nyertenek. Ezek nagy vigaztaláſinkra lehetnek, kiuálképpen akkor, midőn az Sátán minket az mi bűneinknek ſokaſágáual kétſęgbe akar eyteni, hazud és álnokúl ßól, mert te nekédis ezt mondgya az Ioel:

Eſa. 37.

2. Parap. 33.

az Ioel: De még mostis (noha előtted az veßedelem, noha sok bűnt tőttél) téry az te Wradhoz Istenedhőz, ne iessen, ne rettenczen tégedet az te előbbeli életednek vndoksága, sőt az mennél gonoßab vtálatosb vólt, annál ßenteb buzgób légyen az te meg térésed, és az Istennek fűlei az te kőnyőrgésednek meg halgatására kéßen állanak.

Bűnősők ne felyetek.

Igy ßól az Prophéta által az Writt az pœnitentiárol:

Térietek megén hozzám, tellyes tű ßűuetek ßerint, bőytőlesselis, sirássalis, kősergésselis. Es ßaggasátok ßűueteket nem ruhátokat, és térietek meg az tű Wratokhoz Istentőkhöz, mert ő kegyelmes és irgalmas, késedelmes az haragra, és nagy az ő kegyelmessęge, meg tartozik az bűntetéstől.

Ez igékben mind bé foglallya, valamellyeket az pœnitentiáról bőuen kellene ßóllani, ki nem egyéb, minden vndokságból, bűnőkből, Istenhőz való még térésnél, kegyelmében való bizásnál, kiről, miért hogy nem egyßőr ketßőr ßóllottam, most azt ebben hagyom: hanem arról ßollok, hogy ha azt akariuk, hogy az meg térésnek ratioij bizonyosbak legyenek, imez négy kiuáltképpen való dólgot vegyuk eßűnkben: Előßőr, Honnan, auagy miből kel meg térnűnk. Másodßor, kihőz kel térnűnk. Harmadßor, ki által kel meg térnűnk. Negyedßőr, miképpen kel meg térnűnk. Az mi az első dolgot illeti,

Pœnitentia miczoda.

Boruendetes tanusagok.

Pœnitentiarol.

Miből meg kel térnűnk.

Nem egyébből bizony, hanem abból, az mely minket Istentől el téritet, tudni illik, az bűnből, ki minket Istentől el ßakazt válazt, miképpen erről ßól az Esaias prophéta, monduán: Az tű hamisságitok tőttek kűlőmbsęget tű kőzőttetek, és az tű Istentők kőzőt, és az tű bűneitők miat reitezet el az ő ortzáia tű előttetek, hogy meg ne halgatna. Az bűnnek neuezetin penig nem czak amaz niluán való vndok czelekődetek értetnek, kik az emberi kőzőnsęges társaságbanis tilalmasoknak tartatnak, de értetnek ezen az testnek kéuánságijs, ki ellenkőzik az Isten lelkéuel akarattiáual (mint ßent Pális ßól) és annakokáért meg kel kőtni és zabolán tartani. Ide valók az hamis téuelgő tudományok, vélekődésekis, meg tiltot idegen I-

Esa. 59.

Bűn neueßetin mit ercz.

Gal. 5.

degen Istení tiszteletek, és többek egyebek. Mind ezeket el kel hadni annak, az ki Istenhöz igazán meg akar térni, mert azt mondgya az szent Pál apostal, hogy efféle dolgokért iö az Istennek haragia az engedetlen fiakra. Coloss. 3.

Tahát miért dőczökődnek sokan mostan az emberek közzül, az igaz pœnitentia tartással, bezzeg én iámbor, kereztién ember vagyok, pœnitentiát tartottam, azonban ha tekénted hűtí állapatiát, elegy sok Istení tiszteletöknek vyab vyab talalmányával, ha tekénted ez világi elétöket, részegesek, paráznák, hamis tőruény tévők, keuélyek, és (kit Isten kárhoztatot Esaias által) kezek rakva vérrel, tiztes iámborság, kellemés pœnitentia, el mehetz vélle. Az Papistákis igy tartnak pœnitentiát, kiválképpen amaz negyuen napokon, és az satisfactionak tetetésében, kiért még az Agoston Doctoris igen haragßik reáiok, lássad iráſát. Sermone 117. de tempore.

Másodßor iárúl elő az pœnitentia tartásban,

Kihöz kel meg térnünk?

Kihöz teriünk.

Istenhöz. Mert igy ßól: Térietek énhozzám, czak az egy igaz Istenhöz penig, mert czak ő egyedűl igazság és minden iónak kút feie. Ezen legyünk azért, hogy ő hozza fussunk, mind addig se ßünnyünk meg, mîg tellyesſéggel meg nem ragadgyuk, hűttel kel penig ennek lenni, holot az Isten az ki lélek, semmiuel egyébbel meg nem tartathatik. Gonoßúl czelekőznek azért ezok, kik nem czak az egy igaz Istenhöz, de érdelmekhöz, emberi lelemenyekhözis támazkodnak. Azokis nem iól czelekőznek, kik el indittiák az meg téréſt, de fele futásokban meg állanak, mikoron még az czélhöz kellene érniek, hartzolnak ezekis vitezkődnek Vdeig, de bizony meg nem koronáztatnak, mert nem igazán hartzolnak, és Christusnak amaz példáia igen illeti őket: Senki, vgy mond, az ki foguán az ő kezéuel az ekét, hátra néz, nem mélto az Istennek orßágára. 1. Tim. 2.

Harmadßor immár azt érczük meg: Luc. 9.

Ki által kel bűneinket el hadnunk? ki által kel ezekből meg ßabadúlnunk?

Ki altal teriünk meg.

Atiámfia, Istennel mi nekünk ninczen semmi oztozó marhánk, mert miés ő tőle nem külömben ißonyodunk, mint az mi első ßüleink Adam és Eua, kik mikoron vétkeztenek, az Isten ßine előt reyteznek vala: bizony tahát kel valami ßőßolónknak, prokátorunknak, közben iá-

ben iárónknak lenni, ki mi nekünk szabad menetelt nyerien ő hozza, és nekünk őtet meg engeztellye, ki mi reánk haragszik az bűnért. Ne bánkodgyunk, vagyon ió prokátorunk szószólónk, az egy Iesus Christus, az Atia Istenek őrőcké való magához mindenben egyenlő szent Fia, ki bizonyos ýdőben az szűz Mariától emberi testet felvőn, hogy Isten és ember közöt közben iáró lenne, és az ő haragiát meg engeztelneie, ki felől magais az Atia az Eghből ezt kiáltia: Ez az én szerelmes fiam, kiben én meg engeztelttettem. Es ő magais Christus Wrunk az Euangeliumban ezt kiáltia: En vagyok az Vt, az Igazság, az Elet, senki nem mégyen az Atiához, hanem én általam. Ez az ő testének vérének áldozattia által az mi bűneinket fogyattia, és az Isten igeiének magua által Isten fiaiuá vyonnan szól, és minden ióra alkalmatossocká tessen, kik természet szerint haragnak vólnánk fiaĩ: Ezért mondgyák az Apostalok ő felőle, hogy Istentől fel magaztaltatot, hogy az Izraelnek pœnitentiát és bűnnek boczánattiát adná, és mind ez két dolgot hadgya az ő neuében prædikáltatni.

Matt. 3. Ioan. 3. Ioan. 1. 5. 14/6 1. Pet. 1. Actor. 5. Luce 24.

Hazudnak azok kik az pœnitentiát Christus nélkül meg lehetni mondgyák, és azt emberi czelekődetekre kőtik, czéuelhetnek vgyan eleget az ió czelekődetekről, de bizony ezek az Christus nélkül hasontalanok, és nemis czelekődtethetnek, mert én nálam nélkül (így szól az Wr) semmit nem czelekődhettek. Es ha mit czelekőznekis, ezzel Istentől táuol mennek, hogy magok érdőmében czelekődetiben vetik bizodalmokat reménségőket. Ollyan léssen az ő czelekődetők (azt mondgya Esaias) mint az háuikorságbeli asszoniállatnak vndok ruháia: Agoston Doctoris azt mondgya: Mikor Isten meg koronázza az te érdemet, nem egyebet hanem az ő aiandékát koronázza meg. Negyed rendben módgyát mondgya meg az Prophéta az Istenhőz való meg téréſnek, mind belső és külsőképpen, kire kérlek atiamfia, hogy teis rea halgas és meg tanóld. Arra int az Prophéta elősőr, hogy

Isa. 29. Lib. 5. homiliarum. Pœnitentianak módgya.

Istenhőz tellyes szűuünk szerint tériünk:

Az mely beszédűel az kép mutató álnok szem szény vezető czalárd pœnitentiaĩ maga mutogatáſt tilttia, az az, czak sinnel való bűnből ki téréſt teter, ne czak aiackal és gonoz szűuel, de mind aiackal és igaz szűuel közelgessünk Istenhőz, mert ezt tilttia az Wr az Esaias prophéta általis. Kéuánnya touábba ez igékben az igaz Isteni az keresztieni tiszteletnek gyakorlását, hogy el hagyuán az Isten ellen való

való minden ellenkőző dolgokat, ő néki ſentellyűk lelkűnket ſű-
uűnket, teſtűnket, minden tehetſęgűneckel egyetemben, az tőruén-
nek amaz paranczolattia ſerint, Szereſſed az te Wradat Iſtenedet Deut 6.
tellyes ſűuedből, tellyes lelkedből, és minden erődből. Nem kel Matth. 22.
ſemmit hadnunk tulaydonitanunk az mi teſtűnk vagyolkodáſának
kéuánſágának, az ſűuűnkre kel vigyáznunk, hogy Iſtennek ſép
és kedues légyen, és Iſten ſerint élyűnk, valakik ő hozzá bűneinkből
ſűuűnk ſerint meg térűnk.

Itt eſekbe vegyék magokat az ollyan emberek, kik mind az
két lábokra ſántálnak, hogy már Iſtennekis engednek, de azért az
ő gonozſágok ſok, és teſtők ſerintis czelekőznek ennek ſolgál-
nak, és ez világnak hizelkődnek. Gyakorta penig nem czak az I-
ſtentelenek de még az hűuekis, Iſtennek válaztot ſertijs meg bántat-
tatnak az teſtnek romlotſágáról őztőnőztetuén az vétekre annak-
okáért hogy ebbenis ſegitő ezkőzzel gyamolicza az Wr az ő-
ueit, hogy tellyeſſęggel el ne romollyanak veſſenek, immár kűlſő Segitő ezkőzi
rendirőlis (mely gyakoroltaſſęk) ſól az pœnitentiának, bőytőléſt pœnitentianak.
paranczoluán, de nem amaz bőytőt, mellyet az Pápa az ő ſeregéuel
tart, ételi válagotáſt, de ſőt inkáb kéuánnya az teſtnek veſſőzéſęt
fegyelmét, mely ha keduen tartatik, az bűnőknek vndokſágára és
ganeyára kőnnyen hayól.

Ehőz valónak mondgya az ſiráſt, kőſergéſt, auagy ſokogáſt,
mellyek mind kűlſő ieleij az pœnitentiának, mellyeket ez végre
czelekődgyűnk, hogy az Iſtennek igazſágáról bizonſágot tegyűnk,
mikoron az bűntetéſeket meg érdemletteknek vallyuk magunkat:
ki erreis haznál, hogy az mi példainkkal egyebeknekis az bűnnek
ſabadſágára nem adunk okot, mint S. Dauidis magát kűlſőképpen
igy viſele az pœnitentia tartásban, mert nem elég lőn, hogy czak
kűlőn magábanis ſirata bűnét, de az ő bánattiát ſiralmát az ő Sól-
tár kőnyuébenis kőzőnſęgesképpenis ki ielenté, mellyel mind az
Iſtennek igazſágára ſolgált, mind peniglen az ő példáiáual az bűn-
nek tartoztatáſára meg ſűntetéſęre haytot. Eggyűt igy ſól az Sol-
tárban: Az mélyſęgből kiáltok hozzád Wram, Wram halgasd Pſal. 130 /1.
meg az én ſómat, az te fűleid legyenek figyelmeteſsek az én kő-
nyőrgéſemnek ſáuára. Ne pőrőly az te ſolgaiddal, mert egy igaz
ſem találtatik te előtted az élők kőzzűl. Az én lelkem el kőſeredet Pſal. 143. /2 /4
én bennem, az én ſűuem el háborodot én bennem.

Bűnt meg kel vallami.
Psal. 52.
Ambrosius.
Ambrosius in lib. de paradyso.
Lib. 4. senten.

Valamely ember az ő bűneit ßégyenli meg vallani, azon nem akar sirni, kősergeni, de sőt inkáb abban győnyőrkődik, mint az S. Dauid ßól amaz Dóégről: Mit dűczekődel az gonozban, ó te hatalmas? az erős Istennek ió vólta ßűntelen való: azok idegenek az igaz pœnitentia tartástól. Szent Ambrus doctor igy ßól az meg vallásról: Meg boczátható az bűn, kit az bűnnek meg vallása kőuet. Vißont igy ßól: Senki meg nem igazúlhat az ő bűneiből, hanem ha az előt az bűnt meg vallya. Az Bonauenturais igy ßól: Miképpen, vgy mond, az bűnnek boczánártia Istennek aiandéka, akképpen az pœnitentia és az meg vallás, mely által az bűn el tőrőltetik, nem lehet, hanem czak Istentől. Ez előt egy keuéssel mond: Nem igaz pœnitentia tartó az, kinél az meg vallásnak aitatossága ninczen. De vőd eßedbe, hogy senki azt ne alicza, hogy az igaz pœnitentia tartás czak az kűlső siralomban iaygatásban állana, többet mond ehőz, és mástis kéuán, mikoron igy ßól az Prophéta által az Wr:

Es ßagassátok ßűueteket nem ruhátokat, s-térietek az tű Wratokhoz Istentőkhőz.

Szokás vala az Nap támadati népeknél, hogy mikoron nagy és kőserues dolog eset kőztők, ruháiokat tépték ßaggatták: e zzel ßoktanak vala élni az Sidók kőzőt léuő hypocritákis, mint az Annas, Kaiphasis, ki haluán az Christustól az ő igaz vallás tételét, vgy mint egy káromló ellen, meg ßaggazta ruháiát, mint ha az pœnitentia tartás tellyessęggel czak ebben állana. Tanit azért az ellen az Wr, hogy sokkal kűlőmben kéuánnya ő az pœnitentia tartást ennél, tudni illik, hogy ßűuőket ßaggassák, és bűnőket ßűuők ßerint sirasták bánnyák, azt magokról el vetuén, Istenhőz térienek, az mely Istentől el táuoztanak vala bűnőkkel. Nem győnyőrkődik Isten ßű nélkűl az kűlső ßertartásban, de bizony alázatos és tőredelmes ßűuet kéuán, mint S. Dauidis ßól: Az Isten előt kedues áldozat az tőredelmes lélek, az tőredelmes és kőserues ßűuet nem vtálod meg. Ióllehet az ßűuel eggyűt az kűlső alázatos magunk viselése is segit az Istennek diczíritire tiztessęgére, és egyebeknek épűletekre. Igy tarcz atiámsia pœnitentiát, és ezen rendek és módok alat, mellyeket meg hallál. De mint hogy az emberek akar mitis inkáb czelekőznek ez világ ßeréntis, ha miből mi haznokat ismerik lenni és

Szűuedet ßaggasá.
Psal. 51.

lenni és kőuetközni: Akképpen hogy az emberekis az pœnitentiát gyakorollyák haznát mondgya ennek az Wr Isten az Ioel Prophéta által, igy ßóluán: *Az pœnitentia nem haßontalan.*

Mert ő kegyelmes és irgalmas, késedelmes az haragra, és nagy az ő kegyelmessęge, meg tartozik az bűntetéstől.

Bizonságot teßen ez igékben az ő Isteni kegyelméről s ió vóltáról, mellyekkel keduében veßi az ő hozza meg térőket. Vgyan ezen neueket ezen tulaydonságokat adgya az Wr Isten magának, mikoron az Moysesnekis igy ßólla maga felől: Iehoua, Iehoua, erős, irgalmas, kegyelmes, késedelmes az harágra, nagy irgalmaságu és igazságú. Neuezi magát előßőr kegyelmesnek, vgy mint ki mindenkor haylandób az ió tételre, hogy sem mint az bűntetésre. Es ez illik az pœnitentiának második réßére, tudni illik, az hűtre, hogy kiki elhűdgye Isten felől, hogy az embereknek bűnők czak az ő kegylmessęgéből meg boczátatnak. Az ember az Istenhőz való meg rérésében, kisęrgettetik az Sátántól, az ő méltatlanságával az Istennek igasága ellen, annakokáért kel Isten felől azt hűnnűnk, hogy kegyelmes, irgalmas, hoßßu tűrő, hogy ekképpen kétsęgbe ne essűnk, de sőt S. Dauiddal ßűntelen ezt kiálczuk: Es te Wr Isten kegyelmes és irgalmas, késedelmes az haragra, és sok irgalmasságú, és igaz. *Miert mondatik Isten kegyelmesnek.*

Neuezi másodßor magát irgalmasnak, auagy irgalmasságos indúlatúnak, mellyel tulaydonit magának oly kegyes atiai ió indulatot hűuethőz, ki felől haladgya az testi ßűléknek gyermekekhőz való phylostorgiaiokat, mint S. Dauidis mond arról: Mint az atia kőnyőrűl az ő gyermekin, ekképpen kőnyőrűl az Wr az őtet fęlőkőn. Mett ő tudgya hogy romlandó edények vagyunk: meg emlekőzik róla hogy porból valók vagyunk. *Isten irgalmas.* *Psal. 103.*

Harmadßor, késedelmes az haragra, nem maga gondolatlan (hogy igy ßóllyak) hirtelen senkit nem bűntet. *Kesedelmes Isten az haragra.*

Negyedßőr, ő sok irgalmasságú, kegyelmessęgű, sőt minden irgalmasságnak kegyelmessęgnek kút feie, ki abban győnyőrkődik, mikorő velűnk iól téßen, holot fő vége teremtésűnknekis czak erre való, hogy vólna valami oly, kiuel az ő sok iauait kőzőlhetneie. *Teremtesünknek fő vege.*

Eotődßor azt mondgya az Prophéta által maga felől, hogy meg tartozik ő az bűntetéstől, az az, noha el végezi, hogy az bűnért meg bűntessen, de bizony aztis el végezte, hogy ha mi az mi

bűneinkből ő hozza kű térendűnk, őis meg változtattia magát, és kegyelemre fordíttia magát. Erről sok példánk vagyon az ſzent irásban. Forgasd el, tekénz meg czak és oluasd az Sidóckal való sok czelekődetit, baylódásit, igy léſzen az mint mondom, az Birák és Királyok kőnyue rakua illyen példáckal, kűlőn kűlőn penig Dauiddal, Péterrel, és tőbbeckel, mely kegyelmeſſęget czelekődet, kik ő hozza bűnőkből kű tértek. Mind ezek ſzolgálnak minekűnk az kétſęgbe eſęs ellen, vigaztalhattiuk magunkat, az ő kegyelmeſſęginek ſokaſágiual, hogy az mint az ſzent Pál apoſtalis ſzól, ha az haragnak edénit el ſzenuedi békeſſęgeſſen, ſockal inkáb keduez az mi erőtlenſęgűnknek, kik őtet iſmeriűk, és ő véle meg akarunk békélleni.

Rom. 9.

Touábba, bizodalmat ſzőrőz immár az Prophéta az hűueknek ſzűuekben, az Iſtennek kegyelmeſſęge és irgalmaſsága felől, monduán:

Ki tudgya, talám hozzátok tér az Iſten, és meg bánnya ſzándékát, és ki tudgya, talám áldáſát hadgya vtánna raitatok, meg hadgya az kenyérrel és borral való áldozatot az tű Wratoknak Iſtentőknek.

Ez igék (noha láttatnak) az Iſtennek kegyelme és bűnőknek meg boczátáſa felől, nem kételkődéſnek igeij, ki felől mi nekűnk álhatatos hűttel hűnnűnk kel: de ſzól az hűtnek tulaydonſágáról, terméſzetiről, ki noha az Iſtennek igéretiben kételkedhetetlen, mind azon által mértékletes magában, nem nyughatatlan, ſem zugolódó, békeſſęges, nem ſzab vdőt és módot Iſtennek ſemmiben. Itt penig elő iárullyon az hűtnek engedelmeſſęge, ki az Iſten engedelmeſſęge és akarattia alá magát békeſęgeſſen adgya, és ſzintén ackoris az ő kegyelmeſſęgében bizakodgyék, mikoron az ő haragiának el kőzelitéſeis iſmertetik, mint az magyarázat meg tetzik az kőuetkőzendő igékbőlis, midőn igéretet teſzen az kenyérrel és borral való áldozatról, hogy ha Iſtenhőz tér, iſmetlen az földnek meg ſzerenczéſűléſęt és bódog állapattiát láttia.

Merukletet az hűt.

Es innen ki tetzik az hűueknek az ő aitataſságokis, kiknek az Wr Iſten mikoron ez világi iauait adgyais, nem élnek ezek az teſtnek gonoz kéuánſágára azzal, nem réſzegeskődnek, vndokoskodnak abból,

...ak abból, de Istennek ßolgálnak, és az ő tizteletire gondot viselnek. Keuessen vadnak azok, kik most az Istennek aiandékiual igy ...lnének, az ezennel el mulandó, meg rothadandó, bűdőssűlendő ...estűnkre nem ßánunk, Granát, Scarlát, Bársony, kamuka ölteze... ...eket vonnunk nagy költsęgűnckel, de czak negyuen ötuen forin... ...unkatis ßánnyuk Isten igeie nyomtatására hirdetésęre költenűnk, ...maga bizony, mint hogy Istennek az ő igeie meg marad, azképpen ...mindenkor őrőcké való emlekőzetben maradna ő nála az te ió mi... ...uelkődésed czelekődeted. Ninczen v̂dőnk az Istennek igeiének ...hirdetésęre: de vagyon v̂dőnk ez világi el mulandó ßőm fęny vez... ...tő győnyőrűsęgekhőz, ió ló, ió agár, ßép suba, ßép ßoknya, bizony ...nem ártanának, czak hogy az Isten igeiét fellyebben bőczűllenők ...ezeknél, és czak ezt tartanánk drágalátos kőnek kéncznek lenni: De ...most ne ßóly az Isten igeie felől, mert neuetsęg: No bizony téged... ...is neuet az Wr, ki néked sirásodra léßen. Ne vnd meg atiámfia, ...mégis ßóllok ez tanuságban.

Szanunk Istenre költeni.

Szep suba, ßep ßoknya.

Psal. 2.

Sokßor mondottam immár, hogy az Wr Isten azért ßokta bo... ...czátani az emberekre mind hadat, éhsęget, dőgőt, és egyéb bűnteré... ...seket, hogy ezzel meg ßelédűltessenek, és pœnitentiára haiollyanak, Istenhőz térienek, kitől el ßakadtanak vala. De miért hogy az pœ... ...nitentia tartásbanis az emberek miat sok fogyatkozások találtatnak, annak rendire módgyára az ßent Irás gyakorlatos helyen meg tanit, miképpen ezt nagy ßorgalmatossággal az Ioel Prophétais meg cze... ...lekőßi, kinek minden v̂gyekőzeti ezen vagyon, hogy az veßede... ...lemben léuő embereket az Istenhőz való meg térésre serkencze, ez miképpen czelekőttessęk arrais meg tanituán. Meg hallánk ez előt kűlőn kűlőn mint inté és tanitá az embereket erre, de miért hogy ßűksęges kőzőnsęges intésselis nekiek ßóllani, miért hogy mind... ...nyáian vétkeztenek, azért immár mostan kőzensęgessen int, hogy békéllyűnk az Wrnak kezéhőz, hűttel ßent élettel, hogy őis mine... ...kűnk kegyelmes és ió akaró Atiánk légyen. Igy ßól penig:

Kűrtőllyetek Sionban, ßentellyetek bőytet, hirdessetek gyűlést, és az mint kőuetkőzik.

Ez Kűrtőlést értem én amaz trombitálásról, mellyet paran... ...czolt vala az Isten az O tőruényben, hogy trombitállyanak ak... ...koron, mikoron auagy mind az sokaságot, auagy czak az feiedel... ...meket egybe hiják és mellyeckel kűrtőllyenek az indúlásnak és az ál...

dozatnak ỽdeién: ezek vtán közönséges bőytnek szenteléſét, és közönséges gyülekőzetet paranczol, hogy az feiedelmek hirdeſſenek, kit valakinek az ő tulaydon méltóſágából nem ſabad vala mielni, de közönséges végezéſſel kel vala ennek meg lenni, és azoknak mondatik ez kiuáltképpen, az kiknek közenſéges hatalmok vala, kiknek paranczolattiokat nem ſabad vala megvetni, tudni illik, az Királyoknak paranczol, és az országnak ſin népeinek, kiket itt tíztekről emlekőztet.

Miért hogy penig ezekre bizattatot az közönséges népnek gonduiſeléſe, leg előſőris ezeket kel erről meg ſőllitani, hogy el tá-uoztaſsák az kőuetkőzendő veſzedelmet, pœnitentia tartáſſal, igaz Iſteni tiztelettel. Tiztőknek mind ezeket lenni eſzekbe vőtték az réghi iámbor feiedelmekis, kiknek hűſséges iő ſorgalmatoſságok az ſent irásban méltán diczirtetik, tudgyák vala, hogy az Wr Iſten az ő igaz tizteletinek meg ielenéſét az Moyſeſnek ſolgálattia ál-tal akara kű adni, ki fő Magiſtratus feiedelem vala az Iſtennek né-pe közőt, azért ők is ezt nem gondolatlanúl alittiák vala ő tiztőknek gonduiſeléſőknek lenni.

Regi ſent feiedelmek.

1. Paral. 23.

Mint az nagy iámbor ſent Dauid király czelekődék, ki leg előſőris az ő országiáſát az igaz Iſteni tiztelteteknek helyére állatáſám kezde el, ſőt még az ő fiának Salamonnak is paranczola erről, mond-uán: Te azért édes fiam Salamon, iſmerd meg az te Atiádnak Iſte-nét, ſolgály ő néki tőkélletes ſűuel és iő keduel, mert az Wr min-den ſűueket által lát, és minden emberi gondolatot iól ért, hogy ha őtet kereſended meg találod, de viſſontag hogy ha őtet el hagyán-dod, ők is el hágy téged mind őrőkké. Ezen Dauidot kőuete az ſent Ioſaphat királyis, Ezechias, Ioſias, kik nem czak az országnak külső gonduiſelői vóltanak, de ſőt az népnek az Iſtenhőz való meg téréſ-reis, mikoron látták az Wrnak haragiát, aytót nitottak. Igy czele-kődet vala az Niniuebeli királyis, kinek paranczolattia által az Ni-niue városa pœnitentiát tartá.

1. Paral. 28.

Ioná. 3.

Miképpen azért az ő tőruényben hogy az külső feiedelemeknek az Iſten tiztelteſſégéreis gondot kel vala viſelniek, azonképpen kéſze-ríttetnek erre az Vy téſtamentomnak ỽdeiében (ki moſt vagyon) élő Czaſárok, Királyok, Wrakis, hogy az mint az S. Dauid ſól, az Királyok czokolgaſſák az Chriſtuſt, és ennek birodalma alá ad-gyák magokat, felellyenek meg annak az mit Iſten az Eſaias által

Moſtani királyok mit miuelſſenek.

igér az

igér az ő anyaßentegyházának az Királyok feiedelmek felől, mond-
uán: Az Királyok leznek te taplalóid, és az Királyné aßßonyok
te daykaid. Feddetnek itt az tunya feiedelmek elől iárok, kik sem-
mi auagy igen keués gondot viselnek az Istennek tiztessęgére, és
tellyessęguel ez világi ßorgalmatosságokra adták magokat, keue-
set gondolnak mind magok veßedelméuel, mind penig az ő gond-
uiselések alá bizattatot kőssęgnek botránkoztatásáual, czak ő ßi-
hassa orßágának tartományának iőuedelmét, nem gondol vélle,
ha mind pokol felé tartis azoknak lelkők, *per fas & nefas*, minden
tizt viselők rendeletlenűl vadnak.

Az kik erdemlik ollyanakrol ßollok.

Erczűnk immár az kőzőnsęges pœnitentia tartásnak réßeiről,
ki ittis négy rendben helyheztetik: Előßőr ßól az bőytnek ßente-
léseről, mely ßentelésnek igeiéuel az igaz kereztién bőytnek végé-
ről haznáról ßól, miczoda az Bőyt, és azt hogy Istennek kel ßen-
telnűnk, testűnknek meg őldőklésęre kel ezzel élnűnk. De erről
ßóllottam az első Caputban.

Kőzőnseges pœnitentia tartasnak modgya.

Másod dolgot kéuán az kőzőnsęges pœnitentia tartásban, gyű-
lekőzetnek hirdetésęt, errőlis ßóllánk az első Caputban, hogy az
végre kéuántatik az kőzőnsęges ßent gyűlekőzet, hogy ezzel az
egyaránt való aitatosságra eggyessęgre inkáb fel serkentessenek az
emberek, mellyek vgyan az kőnyőrgéstis segitik, kik sokaknak ki-
áltásokkal neműnemű erőt láttatik venni.

De itt két dolgot kel eßűnkbe vennűnk: Előßőr, mi végre
valónak kel lenni az bőytőlésnek és gyűlekőzetnek? meg ielenti
ezt az Prophéta, minden bőytet ßentelni mond. Noha itt az tőr-
uényreis néz, ki eleiben tiztán kel vala iárólni, mint Moysesnekis
monda az Wr, az paranczolatnak ki adásának előtte: Eregy el az
néphőz, hogy meg ßentellyed őket, ma és hóldnap, és hogy meg
mossák az ő ruhaiókat: mind azon által itt Ioel az belső lelki meg
ßenteltetésrőlis ßól, kinélkűl mint ßent Pális ßól, senki az Wrat nem
láthattia. Nem térhetnek azok az emberek az ßent Istenhőz, az kik
magokis ßentek nem akarnak lenni. Ez ellen tanit az Wr mikoron
azt mondgya: Szentek legyetek, mert én ßent vagyok. Dauid
egy rőuid Sóltárában be foglálta, kiczodák legyenek az anyaßent-
egyháznak igaz és élő tagiaij. Lássad.

Gyűlekőzet es bőyt mi vegre valo.

Heb. 12.

Leuit. 19.

Psal. 19.

Ezeken sorgalmatoskodnunk noha minden vdőben kel, mind azon által nagy segítség erre, az közönséges hely, houá az Isten igeiének halgatasára és az imádságra gyülekőzünk, egy szűuel száyal diczíruén az mi Istenünket, így magunkban kel térnünk, az mi életünket meg kel iobbitanunk, bűneinket el kel hadnunk, leg elősőris az Iesus Chriſtuſt kel meg ölelnünk, ki minekünk Istentől szentségünké lőt. De ha ezt nem czelekődgyünk, akar mint gyülyünk kiálczunk az templomokban, de az Isten iegeiét bizony nem
Isa. 1. halgathattiuk bizonnyal, nemis léſen az mi könyörgésünk Istennél kedues, mert vér rel tellyes kezünket emellyük fel. Miért fáraztiák aiakokat nyelusket az hypocriták, kiáltuán siruán az templomban, de gonoz gondollattal tellyesſek, és mint hogy gonoz ſák, hituán gyümölczőt teremtenek. Ollyak ezek valóban, mint kikről az Wr
Esa. 29. panasolkodik az Prophéta által: Ez nép saiáual közelget én hozzám, és aiakáual tiztel engemet, de az ő szüue táuoly vagyon én tőlem. Teznek vgyan ez mi moſtani világunkbanis gyülekőzeret, holot nem az igaz Istennek, de az Bacchusnak és Venusnak áldozsnak, kiért ne aliczák bátor, hogy soha bűntelen el maradnak.

Másodsor ezt vőd eſedbe,

Kik gyüllyesnek be.

Kiknek kel bé gyülni?

Leg elősőr az egéz népet paranczollya bé gyülekőzni, annak vtánna mindiáraſt hogy valaki az közönséges népnek alóla ki ne vonnya magát, vísont két renbeli embereket neuez kiken minden rendbeli emberek bé foglaltanak. Mert miképpen az közönséges veſedelemnek meg tartoztatásának okaért mindeneknek sorgosoknak kel enni, ez képpen az Isten haragiának megengezteléséért, mindeneknek serenyeknek kel az ióban lenni, ezokáért neuez az Ioel Véneket, aproczkákat, gyermeczkéket, sőt még az czeczsospókatis: Az Véneket azért inti az gyülekőzetre, hogy az ő példáiokkal elől mennyenek azoknak, kiket annak előtte az ő gonoz életőknek példáiaual meg batránkoztattanak vólt. Az gyermekeket azért kéuánnya az Isten igeiére gyülekőzni, hogy ezeket meg tekintuén az szülék, ismeriék meg az ő gonozságokat, kikkel nem ezak magoknak, de kiczindedeknek gyermekczeiőknekis, romláſt veſedelmet sőrzőttenek, és ennek meg gondolásaual elmélkődésęuel az igaz pœnitentiára buzgóbban és serenyebben vgyekőzzenek. Mert az Istennek az ő nagy haragia (mint az Oseas Prophétának

phétának iráſábolís ki tetzík) ſintén az gyermekekreis el hat, ſőt Oſeæ. 9.
még az barmokrais, mint ez Ioel Prophétának elſő réſében meg Ioel. 1.
értők: holot mind ezekkel arra intetűnk, hogy ne vétkezzűnk, nám
az terméſet vgy alkottatot, hogy mindenek magoknak és hozzá-
iok tartozóioknak iót akarianak. Mikoron penig intetűnk az Iſten
előt való kőzőnſęges kőnyőrgéſekre, eſedezéſekre, ebben viſontag-
ſággal az mi kőzőnſęges bűnős vóltunkrólis emlekőztetűnk, holot
ſűkölködűnk kőnyőrgés és kegyelem kérés nélkűl.

Mind ezeket meg értuén, nem iól czelekőznek az oly Atiák, Gonduiſeletlen
Anyák, gonduiſelők, kik magok ſem gyakorollyák az Iſten igeiét, atiakrol anya-
és az kőnyőrgéſt, gyermekőket ſem ſoktatiák erre, holot igaz az krol.
pogány Bölcz mondáſa, A *teneris aſueſcere multum eſt*, valami gya-
koroltatik embernek ifiuſágától gyermekſęgétől fogua, âhoz in-
kább inkább hozzá ſokik kőuetni, ez gonduiſeletlenſęg az oka, hogy
az Iſtennek igeiének keués halgatóia vagyon, az igaz hűtnek keués
gyűmőlcz termői vadnak, mert ollyan vagy mint az Atiád Anyád,
ki tégedet ſem tanitot ſem ſoktatot az egy Iſten igeiére, az imád-
ſágra: az Atiád viſont, Anyád, ollyan vólt mint te, mert ő véle ſem
gyakorlottatok az Iſten igeiét, kőnyőrgéſt, és igy laſſan laſſan el fai-
ultatok az Iſtennek igeiétől.

Harmadſor igy ſól az Prophéta.

Mennyen kű az Vő legény az ő ágyas házá-ból, és az Meny aſſony az ő ágyas házából.

Az mely igékben kőzenſęges ſiralomra int, és még az ſabados
vigaſságoktólis tilt. Az Vő legénnek és az Meny aſſonnak az ő Szabados dol-
társolkodáſoknak neuezeti alat, minden chőz tartozandó dolgokat gokkal ſem ſa-
ért, kickel ſabadon élni meg engetteret, az békeſęgnek és ezendez- bad noha elni.
ſęgnek ŷdeiében az ſabad és tiztelſęges vigaſságockal ſoktunk él-
ni, tahát méltó hogy vgyan ezektől meg tartoztaſſunk az bűntetéſ-
nek ŷdeiében, az mi teſtűnknek zabolâiát meg ránczunk. Bezzeg
ſép példa erre az Vrias Hittæus, ki az ő tőruény ſerint való feleſę-
géuel ſem akar hálni, mikoron az Izrael népe nagy és nehéz vefe-
delmes had alat nyőgne, kiről mikor az Dauid király tudákoznék,
monda néki az Vrias,: Az Iſten ládáia, az Izrael és Iuda nemzet- 2. Sam. 17.
ſęge ſátorban vagyon, annak fölőtte az én Wram Ioab, és az én
Wramnak ſolgaĥ táborban vadnak, és én hogy ménnek bé az én
házamba,

házamba, hogy egyem és igyam, és feleſęgemmel hállyak, vgy éllyen az te lelked, és az én lélkem, hogy nem miuelem azt.

Nó nem miellyűk mi ezt, mind ſzomoru mind vigaſágos v̂dőben egy az mi állapatunk, még az ſiróckalis őrűlűnk mi: Láttiuk az Iſtennek fel emelt kezét ellenűnk, egyk iay az máſikat ott éruén, egyik veſzedelemből másban eſuén, de azért réſzegeskődűnk, paráználkodunk, nyuzunk, foztunk, hamis tőruént teſzűnk, gyilkoskodunk, ſzitkozódunk, és minden bűnőket vigan miuelűnk: hallyuk iól, imittis enni ezer, amotis enni ezer Tatar Tőrők vagyon, nagy dőg halál vagyon lengyel Orſzágban, emez amaz falu varas mezeit igen el verte az kő, de mind ezeknek az okáról, kiuel ezt érdemlyűk (az bűnről) ſzámos vgyan az ki emlekőzik.

Tanóly és fogady ſzót én édes atiámfia kereztién, az hatalmas Iſtennek ſzent neueiért, nincz oly tiztesſęges ſzabad őrőm vigaſág, kit te gyakoroly akkor, mikoron az Iſtennek látod az bűn ellen való kőzőnſęges haragiát bűntetéſęt, mert ninczen ſenki bűn nélkul, holot még az igaz emberis hétſzőr eſik el egy nap: Es talám te v̂res vagy attól az vétektől, mellyért egyebekre az Iſten haragia bűntetéſe geriedez gyuladoz, de vgyan azt akarom atiámfia, hogy ſiry az ſirókkal, mert az ſzent Pál tanitáſa ſzerint, noha ſokan vagyunk, de egy teſtűnk vagyon az Chriſtusban, eggyenként penig mindnyáian egy máſnak tagiai vagyunk.

Rom. 12.

Touábba, ezértis tartozódgyunk meg neha az az ſzabados és az tiztesſęges dolgockal való élésben, mert az mi teſtűnknek az ő romlotſága miat, még ezek miattis el vonattatunk mi az igaz hűtnek és imádſágnak gyakorláſától, gyakorta ebbenis el feletkőzűnk az Iſtennek dűczőſſęgéről, magunk v̂duőſſęgéről, nám az ſzent Pál apoſtalis azt kéuánnya az házaſoktól, hogy békeſségeſek legyenek egy máſtol v̂dzig, hogy foglalatoſsok leheſſenek az bőytőlésben és az imádkozásban. Jay hituán romlot emberek, kik nem czak az ſzabados ió dolgokról v̂rőſſek az Iſten bűntetéſęnek v̂deiében, de az meg tiltot és meg fenyegettetet bűnőknek vndokſágábanis vznak.

I. Cor. 7.

Negyedſzőr, kőzőnſęges kőnyőrgéſnek énekét ſzőrzi az Prophéta ezek vtán, mellyek nem egyébre, hanem az hűttel elegy az Iſtennek neuének dűczőſsęgére ſzolgál. Ezt biza penig az Papokra, de nem azért, hogy ezek kűuől az tőb rendbeli népek halgaſsanak, de hogy ők az Ieſus Chriſtuſnak kőzben iáráſának árnyékozóń legyenek,

Nem czak Papok kőnyőrőgienek.

legyenek, mert ezt példázza vala az ó tőrvény beli Papoknak mind
szolgálattiok, mind áldozattiok, és miképpen hogy az ő tőrvény-
ben az Papoknak szolgálattiok nélkül nem volt kedues semmi áldo-
zat, vgy az Iesus Christus nélkül semmi Istení szolgálat imádság
nem kedues Istennek előtte. Igy szól azért,

Az templomnak tornátza közöt, és az óltár közöt sirianak az Papok, az Wrnak szolgaij.

Az tornátzban az kőz népek szoktanak vala vini, az óltáron
pénig az Papok áldozatokat szolgáltatnak vala. Mondám, hogy az
Papok viselték az Christusnak személyét, kiről az szent Pál apostal *Heb. 2. 5. 9.*
az Sidókhoz irt leuelében egynehány helyen szól. Innen intetnek *Nem czak*
az Egyházi személyek, hogy az meg haragut Istent és az bűnös em- *Christus köz-*
berek közöt közben vessék önnön magokat, mert noha czak az *ben iaro, de*
Christus Iesushoz illik az közben iáráſnak dáczősége, de ezeknek is *mint ?*
nem kel meg sűnniek az könyörgéstől, mellyel az Isten haragiát
meg engeztelik, és ő néki az népeket is engedelmessé teßik. Moyses
és Aron felől oluassuk, hogy közben iártanak Isten és az emberek
közöt, látuán az embereknek el haylotságokat: Samuel Prophétais *Num. 16.*
gonoz dolognak tartía vala, ha meg sűn vala az népért imádkoz-
ni, ki az Isten paranczolattiát meg verőtte vala. Nem czak egy he- *Ezech. 13.*
lyen panasolkodik az Wr erről az szent irásban, hogy senki köz- *Esa. 59.*
ben nem veti magát az ő haragiának meg engeztelésére. Az kö-
nyörgésnek auagy az énekléſnek formáiat illyennek mondgya: Es
ezt mondgyák:

Légy kegyelmes Wram az te népedhöz, és ne boczáſſad szidalomra az te örökségedet, hogy az pagányok ő raitok vralkodgyanak.

Szép könyörgésnek imádságának formáia ez, melyben az bűn-
rőlis vallás tétetik, és az Istennek kegyelmességében irgalmasságá-
ban való bizodalomis neuekedik, és mint ha ezt mondanák: vét- *Hűnek mint kö-*
keztűnk Wr, am és méltatlanok vagyunk minden iora, de könyör- *nyörögjenek.*
rűly kérűnk mi raytunk, ne iőy mi velünk itéletbe, mert valami
czodások vagyunk, vgyan te népeid vagyunk, te örökségid, te tu-
laidonid: melyben vigasztalhattiákis az hűnek magokat, hogy ők
Istennek örökségi, azért lehetetlen hogy ők el vezhessenek. Más-
ſodsor, véznek magoknak bizodalmat az Isten neuének tiszteletiuel,

mellyet

mellyet ők noha látnak karomlattatni az pogányoktól, mind az által ők bizakodhatnak az Wrnak neuébe, mint egy erős várba. Hogy ne mondgyák az népek (igy ßól az Prophéta)

Hol vagyon az ő Istenők?

Miképpen az hűtetlen és Istentelen emberek Istent nem tudnak nem ismernek, hanem ha vgyan meg láthatnák: acképpen az igaz Isten felől, és az ő tizteleti felől, az ielen való életnek mi vóltából teznek itéletet: Ha ezek láttiák és eßekben veßik, hogy az igaz kereztiéni hűt v̂ldőztetik, ßidalmaztatik, háborgattatik, azonnal mind az igaz hűtet, mind az igaz Istent meg vetik, mint ezt ez mostani álhatatlan világnak fiaijs bizonittiák.

Mi moddal ßerezzűnk az nyomorusagban kűnyörgeseket.

Meg tanólhattiuk ez prædikatióból, miképpen ßerezzűnk mind kőzőnsęges és mind kiuáltképpen való kőnyörgéseket, midőn raitunk kűlőmb kűlőmb fęle insęgek nyomoruságok vadnak, mert ezképpen mindeneknek előtte ßűksęges az bűnőknek meg vallása, kit az hűttel elegyiczűnk, vgy hogy az v̂duőssęgnek minden bizodalmát czak egyedűl az Istennek kegyelmessęgében helyheztessűk, mert ha meg tekéntiűk magunkat, tellyessęggel veßedelemre méltók vagyunk, holot mindenűt ellenében veti magát az bűn, mely miat semmi igazság bennűnk nem találtatik, miképpen ßent Pális mondgya, hogy mindnyáian vétkeztűnk, és ßűkölkődűnk az Isten kegyelme nélkűl.

Touábba, hogy ez az te bizodalmad reménsęged ide és tétouá ne habozzon, az Istennek frigyére kel futnod, ki az Atiáckal el kezdetet, és az Christus halalában meg erőssitetet, az ki immár soha meg nem másoltattathatik, mert azt mondgya az Apostal, hogy ha az embernek testamentomát, mely tőrueny ßerint irattatot és meg erőssitetet, senki ezt tulaidon hatalmáual meg nem tőrheti, sockal nagyob méltósága vagyon az Istennek Testamentomának, melyben ő őrőkősinek irt minket.

Végezetre: Miképpen az Sidókát ő őrőksęgének és népének mondgya az Wr, noha az bűnért ez világon keményen meg bűntetettek, ezképpen az Wr mostanis nem mindiárást veti el magától az ő kereztiéni gyűlekőzetét, noha gyarló és romlot edéneczkék, czak tarczák magokban az igaz hűtnek maguát, és czak akarianak Istennel békesęget vetni.

Igyekőzzűnk azért Istennek dűczőssęgére, kire mi nekűnk fő dolgunk-

dolgunknak kel lenni. Mert erre tanit az tiz paranczolat, és az mindennapi imádság, és czak az okosságis, ki az gyermekeket az ő ßűleiőknek ió hirek és tiztessęgők felől ßorgalmaztattia hogy erre kel mindenek fölötte v̊gyeköznűnk: az Moyses ßép példa ebben, ki Exod. 25 valahány ßor Istennek esedezik népeért, de czak fellyebben mind Num. 14. czak az Istennek dűczossęgét fęlti, hogy ez az poganyoktól meg ne czufoltassęk, az Dauidis minden hűueknek képekben erről ezképpen kiált: Nem mi nekunk Wram, nem mi nekűnk, hanem az te Psal. 115. neuednek adgyad az dőczőssęget.

Gonoßúl czelekőznek azért az oly emberek, az kik iól tudgyák hogy az bűnért vndokságért az Istennek neue káromlattatik az pogányoktól, de maga mégis meg nem téritethetnek az ő gonoz ßándékoktól. De vigaztaláftis találnak ezekben az hűuek, midőn láttiák hogy az ő v̊duőssęgők az Isten dűczőssęgéuel őzue ßerkeztetet, azért az Wr nem engedi el az ő neuének gyalázattiát, és az ő hűuei, az mely veßedelemben hánkottatnak, meg ßabaditatnak. Mind ezeket elménkben tártuán, és ezekről gondolkoduán, kiuáltképpen ez mostani veßedelmes v̊dőben, az Istenhőz tériűnk, ki az ő hozzá térőkhőz kegyelmes, az ő fiában az Wr Iesus Christusban: kinek adassęk dűczőssęg, tiztessęg, és hatalmasság, mind őrőckőn őrőcké, Amen.

Imádság.

VRam mindenhato Isten vilagosicz meg elménket, ßűuűnket, lelkűnket, tégy tudossá eßessé bennűnket, hogy látuán és érezuén az te rettenetes és haragos busulásod ßerint való bűntetésedet, essűnk és siessűnk te elődbe, az bűnből való ki téréssel, minden vndokságoknak el hagásáual, melyről hog méltán el felet kőzzél mi Wrunk és mi Istenűnk, meg érdemli ezt minekűnk, az te ßent fiadnak az Iesus Christusnak érdőme, ßeres minket ebben, ki az mi bűneinkért halálra adta őnnőn magát, és az halálon és ennek minden ereién diadalmat véuén, felis támadot az mi meg igazulásunkért. Fénlettesd mi bennűnk az ßent Lélek Istennek világát, hogy az igaz hűtben ne hábozzunk, de abban meg maraduán néked ió gyűmőlczőket teremczűnk, mert teremtettűnk te tőled ßentsęgre és igazságra életűnknek minden v̊deiében. Légyen áldot és diczirtessęk, ô Iehoua, az te őrőcké való neued, Amen.

AZ

AZ SZENT IOEL PROPHETA IRASANAK

máſodik réſzéből,

MASODIK PRAEDIKATIO.

ES nagy buzgo ſeretettel hozza fogadgya az Wr az ő földének népét, s-meg kegyelmez az ő népének.

19. Es válazt teſen néki az Wr, és ezt mondgya az ő népének: Im én adok tű néktek búzát, muſtot, olayt, és meg elégedtek vélle, és nem adlak többé tűteket pogányok ſidalmazáſára.

20. Az éytzaki népet meſſe vzöm tölletek, puzta és ſárraz földre ſélleztem ötet, az Napkeleti tengerre forditom artzal, és az vtóllyát az vtólſó tengerre, fel mégyen az ő doha, fel megyen az ő bűzij, mert el hitte magát, hogy minden tehető légyen

21. Ne fęly földnépe, hanem örűly és vigadgy, mert az Wr nagy kéſűlettel kéſűlt az te ſegitſęgedre.

22. Ne fęllyetek mezei vadak, mert meg zöldűl az puztának mezeie, mert az fa gyűmölczét teremti, az fűge és az ſzőlő ki hoza az ő gazdagſágát.

23. Tűis Sionnak fiaij öruendözzetek, és vigyadgyatok az tű Wratokban Iſtentökben, adta tű néktek az igazſágnak amaz Doctorát, alkalmatos vdöben eſsöt ád tű néktek, és zápor eſsöt ſállit le tű néktek, és eſsöt ád az elſő holdnapban.

24. Es

24. Es mêg meg rakodnak czűrötök búzáual, czikorognak az ſaytók borral, olayal.

25. Es más eztendöket adok, azok helyen, az mellyekben az ſáska, az czerebogár, és az hernio az életet meg ötték, az én nagy ſeregem, mellyet reátok küldtem vala.

26. Es ßüntelen éztek, és meg elégeztek, és diczíritek az tű Wratoknak Iſtentöknek neuét, mert czudaképpen czeleködet veletek, és nem marad az én népem ßégyenben örökké.

37. Es meg tudgyátok, hogy az Izrael népe közöt vagyok én. En vagyok az tű Wratok Iſtenetök, ninczen töb én nálamnál, és nem pironkodik örökké az én népem.

Ez Igéknek röuid értelme.

MEltó emlekőzetre az mi Wrunknak v̊duőzitőnknek amaz drága mondáſa, hiuán az bűnőſőket pœnitentiára, azoknak kegyelmét és ió vóltát igéruén, mikoron igy ßól: Iőietek én hozzám mindnyáian, kik meg fáradtatok és meg terheltettetek bűnnek ſokſágáual, és én meg nyugotlak tűteket. Mely hiuáſában és igéretiben meg nem tartoztatuán ſemmiben az embert, az bűnnek meg boczánattiát igére, az ő Iſteni kegyelmének irgalmaſságának ió tétemény ét közőluén minden meg terő bűnőſőkkel. Mert noha az Wr Iſten az bűnt az emberekben ſok és külőmb külőmb fęle bűntetéſekkel meg bűnteti, mind azon által valakik ő hozzá meg térnek, azokat kegyemeſſen keduében ßerelmében bé veßi. Matth. 11.

Erről való ßép igéreteckel rakua az ßent Irás, mellyek példákkalis igaznak lenni meg bizonitatnak, mellyek közzűl nem vtólſób ſem haßontalamb az Ioel Prophéta iráſais, ki noha az ő tanitáſának elein az Sidókat nagy és nehéz bűntetéſeckel rettenti, hogy ezzel őket inkáb és könyebben pœnitentiára haithaſſa, de az vtán az igaz

pœniten-

pœnitentiátis meg mondgya mi légyen, és miben állyon, és igy rendel rendel elöb elöb menuén, vigaztaláſt teſſen immár moſtan, meg ielentuén azt, hogy nem iádzik az Wr az ő igéretiuel, de valamit az meg térőknek igér, valóban meg tellyeſiti, ió akararu ezekhöz, meg halgattia ezeknek könyörgéſeket, és kegyelmeſſen megis ſabadittia az veſedelemtől.

Ez vigaztaláſnak prædikatióiával annakokáért vigaztalhattia magát, az bűn miat, az ióra ſandékozó meg kőſeredet ember: Iő és kegyelmes az Wr, nem vtál ſenkit meg. nem néz ſenkinek ſépſégére rútſágára, nem teként ſenkinek rűhes varas vóltára, nem teſſen válogatáſt az ſegény és gazdag közőt, ezak nézi azt az mi ſűuekben vagyon (mint Salamon mondgya) arra néz az ki tőredelmes lelkű, és az ki rettegi az ő beſédét, az ki nem az bűnből bűnre, de az bűnből ióra vgyekőzik és ſandékozik. Léſſen penig ez igékből egy tanuſágunk:

Szollok az Iſten kegyelmeſſegenek irgalmaſſaganak io tetemenyeről, mellyet közzől es reſſeltet az Vr Iſten minden rendbeli pœnitentia tarto hűeckel, az ő ſent fiaban az Vr Ieſus Chriſtusban.

Erről ſoluan veg leſſen tanuſagunkban.

AZ mi Wrunk Ieſus Chriſtus az élő Iſtennek természet ſerint és magához mindenben egyenlő ſent fia, az ſent lános Euangeliſta Euangeliomi könyuének harmadik réſzében, igy ſól: Vgy ſerete Iſten ez világot, hogy az ő eggyetlen egy ſűlőt fiát adna érőtte, hogy minden valaki hűſen ő benne, el ne veſſen, hanem őrők élete légyen. Az mely drága és rőuid mondásban, valami dolog az embernek vdvőſſégére illik, mind bé foglaltatik és bőlczen bé rendeltetik: ſólnak elöſőr ez igék az mi vdvőſſégűnknek fundamentomáról, mely az Iſtennek ſerelmében áll: ſól másodſor érdemlő okáról, mely az Ieſus Chriſtuſnak halalában áll: és ſól harmadſor az ezkőzről, mellyel ez el véttetik, ki áll az igaz hűtben. Ezen módot és rendet kőueti az Ioel Prophétais az ő tanitáſában, mikoron itt leg elöſőris eredetiről eleiről ſól az mi Iſtennel való meg békélésűnknek, ki az mi vdvőzűlésűnknek réſze, helyheztetuén ezt az Actia Iſtennek ingyen való kegyelmében. Mely Prophéta igy ſól:

Ioan. 3.

Chriſtuſnek draga mondaſa

Es nagy buzgo ſeretettel hozzá fogadgya az Wr

az Wr az ö földének népét, és meg kegyelmez az ö népének.

Nagy és buzgo ßeretet vagyon atiámfia az egymás ßeretö iámbor két házasok közöt, vgy hogy az féryis az ö felesęgéhöz az felesęgis az ö fęriéhöz oly lélekkel indulattal vadnak, hogy egymást vagy máiók birodalmok alá, auagy egyebeknek kegyetlensęgek alá semmiképpen nem engedik. örülnek egymás örömén, sirnak egymás nyaualyáián: és egy illyen ßeretetit tulaidonittia az ßent irás mi hozzánk az mi Istenünknek lenni, miképpen az ßent Pális ßól erről, monduán: Fęrfiak ßeressętek az tü felesęgteket, miképpen Christusis ßerette az Anyaßentegyházat, és ö magát adta azért.

Tulaidonittia penig az ßent irás mi hozzánk való ßeretetit Istennek illyennek lenni, nem azért, mint ha, mi az mit ßenuedünk, insęg alat nyögünk, ö raitais vgyan azonok meg lennének: de azért, hogy az Istennek ßerelmének nagyságát mi hozzánk meg ielencze ki bizony oly igen nagy, hogy ez ö néki oly ßent gyüleközeti, kit ö vgy mint Menyaßßonnak tart, és valami kén, boßßuság, nyomoruság ezen esik, mind azokat mint ha magán esenenék vgy veßi, miképpen az Zacharias prophéta által bizonságot teßen erről, monduán: Az ki tüteket bánt az én ßemem fęnyét bántia (mely ió neuen vennéd, ha ki ßemed fęnyét erdekne meg itélheted) Erre néz azis, hogy az Sidóknak orßágát ö földének mondgya, és önnön magokat az Sidókat ö népének mondgya, tudnia illik, hogy ezt magának tulaidonáuâ tötte vala, az képpen földeketis magának ßentelte vala, hogy az ö igaz tizteletinek és hütinek mint egy bizonyos helyeklenne, mint S. Dauidis ßól erről, monduán: Ismeretes az Isten Sidoságban, és nagy az ö neue Izraelben.

Eph. 5.

Isteni nagy ßeretet emberekhöz.

Zach. 8.

De mondgyad: Miért hogy az Wr Isten illyen nagy ßeretettel, enni sok ió téteméniuel, vólt az Sidó nemzetsęghöz, kit az egéz Egh alat való nemzetsęgekkel nem czeleködet, vgy annira, hogy S. Dauid igazán mondotta felölök: Nem czeleködet Isten minden nemzetekkel ecképpen, és az ö itéletit nem ielentette meg nékik. Ennek okát egyebet nem monhatom, másis vélem nem mondhattia egyebet, de czak az Istennek ingyen és ßabad akarat ßerint való ßerelmét, mellyel ö hatalmában vagyon, kit ßeret, és kit vet meg, mint az Prophétának mondgya Könyörülök azon az kin könyörültem, kegyelmessęget czelekößem azzal, az kihöz kegyelmes vóltam,

Miert ßerete Isten az Sidokat leg felyebben.

Mely igéket ſent Pál igy magyaráz meg: Annakokáért az kin akar kőnyőrűlni kőnyőrűl, az kit akar meg keméniteni, meg keméniti.

Mondom azért, hogy zz Sidókat minden nemzetſęgek fölőt czak ſerelméből válaztotta vala magának az Wr, kiről az Moyſes Prophétais igy ſólla nekiek: Nem azért ſeretet tűteket az Wr, ſem azért válaztot tűteket, hogy minden népeknél tőbben vólnátok, mert tű keuésben vóltatok az tőb népek kőzőt: hanem hogy ſeretet tűteket az Wr, és meg akarta őrizni az eskűuéſt (de eztis czak ſeretetiből tőtte, azért az ſeretet fő fondamentoma) mellyel az tű atiaitoknak meg eskűt vólt. Vgyan ezent bizonittia az Wrnak amaz példa beſedé, melyről ſól az Ezechiel által, az melyben meg ielenti az Sidó nemzetſęghőz való ſerelmét, minden érdemek kűuől czak ingyen. Ezen végre mieli az Ioelis, hogy czak az Iſtennek buzgo ſerelmének mondgya lenni azt, hogy ő nekiek meg kegyelmez, hogy ſenki ne alitana ezt ő kőzzűlők az ő érdőmőknek és czelekődeteknek.

Rom. 9.

Deut. 7.

Ezech. 36.

Ezen képpen vagyon mindnyaiunknak állapattia rendi. Eſedbe vőd: Hogy ha az Wr Iſten az ő nagy buzgo ſerelméből az mi v̂duőſſęgűnkre nem indulna, lehetetlen dolog vólna az, hogy az őrdőgnek enni ſántalan dűhőſſęgi, és ez világnak ſok mérges inſęgi miat v̂duőzűlhetnénk, teſtben és lélekben meg áldatathatnánk. Erdemlettűké miés ezt az nagy ſeretetet az mi Iſtenűnktől? Ah érdemlettél poklot. Erdemelé az valami iót, az kinek fogantatáſais bűnben vagyon, és ſűletéſeis bűnben léſen, és kinek az ő bűne oly, hogy nem czak magát, de ez egéz világon való minden teremtet állatokat meg veztet.

Pſal. 51.

Gen. 3.

Papiſtak argumentoma ůduőſeg felől.

De itt mondhatnád: Igaz az mi ő ſűletéſűnk ſerint nem érdemlűnk ſemmi iót, de mikor meg térűnk, iókat czelekőſűnk, bezzeg Iſten az v̂duőſſęget oztán igy érdemreis adgya. Ez az Papiſták argumentoma. De bizony igen kőnnyű az feleiet: Iſten térit meg, ő ſűl ſent Lelke által vyonnan, ő fő oka az te vyonnan való ſűletéſednek, ő aiándékoz meg igaz hűttel, ő virágoztattia meg az te ió czelekődetedet: Ha azért mind ezek igy vadnak, igyis vadnak penig, miczoda érdemed lehet néked ebben az kit máſtol vőttel, az kit néked más adot, mégis te érdemled? Czuda bolondſág és vakſág. Mit dűczekődel ha vőtted, mint ha nem vőtted vólna, azt mondgya ſent Pál.

Nagy niluán ſól az ſent Pál máſutis, monduán: Tuduán ezt,

hogy

hogy nem igazúl meg az ember az tőruénynek czelekődetiből, hanem az Iesus Christusban való hűt által, miés mondok az Iesus Christusban hűttűnk (immár az meg térésben ßól) hogy meg igazúlnánk az Iesus Christusban való hűt által (látodé hogy nem érdemedre igazít, és nem az tőruény czelekődetiből) annakokáért mert egy testis (nem válogat az ő és vy emberek kőzőt) nem igazúl meg az tőruénynek czelekődetiből. Ismeriűk annakokáért mi az Istennek kegyelmét, és ha mi iót czelekőßűnkis, sőt vduőzitőnk tanitása ßerint, ha mindeneket meg czelekőßűnkis, mégis azt mondgyunk, haßontalan ßolgák vagyunk, az miuel tartoztunk azt czelekődtűk meg Igy léßen, hogy meg adgyuk az Istennek az ő dűczőßegét, és vißont miés fel serkentetűnk ő hozza való buzgo és nagy ßeretetre. Gal. 2.

Vigaztalásunkis kőuetkőzik ezekből, hogy hallyuk Istent azokhozis nagy buzgo ßeretettel lenni, és azokatis ő népének tartani, kiket az bűnért bűntet és ostoroz, tahát az bűntetésben nem mindenkoron az Istennek haragiáról gondolkodgyunk, de elmélkődgyűnk az ő mi hozzánk való kegyelmes ió akarattiárólis, ki feniték alá gyakorta vet, hogy az nagyob bűntetéßektől veßedelmektől óltalmazzon, kéßeriti az Istent az bűntetésre az mi testi meg romlotságunk, egyéb képpen meg nem zaboláztathatik, és meg nem enyhittetik. *Az bűntetésbenis Istenkegyelmere tekintellyunk.*

Mert ha czak igeiében tanít, ezt nem veßűk eßűnkbe, ha int, ezt nem mi hozzánk tartozandónak vallyuk, ha peniglen fed, fenyeget, ezen czak mosolygunk, és az ő késedelméuel iádczodozunk, kel azokáért az kegyes Atiát kőuetni, ki az ő vakmerő fiait fenitek alat ßokta tartani, hogy gonoßúl ne veßßenek: visellyűk békeßeguel az ő kezének ió végre való vereßegét, és ezennel ezennel vduőßegűnkre kezdenek minekűnk czek ßolgálni, az kik annak előtte el viselhetetleneknek tetzettenek. Erről az ßent Pál igen ßépen ßól és mond: Touábba (vgy mond) az mi testűnknek atiáit tartottuk fenyetőinknek, és bőczűlettel fęltűk, nemde sokkal inkáb aláia vettetűnké amaz lelkeknek atiának, és élűnk? Mert ezek keués napig az mint tetzet nekiek meg fenitettenek: ez pedig az mi haznunkra, hogy el vehessűk az ő ßentsęgét. Minden fenitek penig az ielen való vdőre nézue, nem láttatik őrőmre lenni, hanem ßomorusságosnak, mind az által végezetre az igazságnak czendez gyűmőlczét adgya azoknak, az kik abban gyakorlottak magokat. Heb. 12.

Touábba ez igéretnek, mellyet meg halál, igazságát és haznát is el kezdi az Prophéta beßélleni, az mellyekből meg bizonittia, hogy nem iádzik az Wr az ő beßédéuel, de az mit igér, az miről igéretet teßen, meg adgya, melyből ötet mind az Sidók kegyelmes Istenőknek ismerhették vólna lenni, és miés mi hozzánk vgyan ennek ismerhettiűk lenni. Hogy peniglen bizonyosbbá tehesse őket mégis az Istennek igéretinek igazsága felől ő maga ßemélyében ßól az Wrnak, ki meg felel az ő hűueinek kéréſęre és kőnyőrgéſekre, mellyekről ez napokban hallánk. Igy ßól:

Es válazt teßen néki az Wr, és ezt mondgya az ő népének: Im én adok tű néktek búzát, mustot, olayt, és meg elégedtek vélle.

Meg hallád ez Ioel irásában az Wr Isten az bűnért mint fenyegeté, nem czak az Sidókat, de minden embereket, ßűkſęggel, éhſęggel: viſont itt ismet hallod hogy azoknak ellenében veti az ő áldáſát, az kik ő hozza térnek, és fiui fęlelemmel ő néki engednek. Három rendbe foglallya bé azokat, mellyek az taplaláſra nézendők. Emez ige IM auagy IME, ielenti az ő hamar gondolatlan Isteni áldáſát gonduiſeléſęt, az mellyel tanitatunk, hogy minden éledelűnk taplaláſunk, az mi földeinknek minden bő termő gyűmölczőző vólta az Wr Istennek áldáſából iő, akar mint vereitékezzél, nem tudom mint fáradgyis, ßáncz, kapály, áſs, ircz, roncz, épicz, de bizony czak mind hiában való, ha az Wr Isten az mi munkainkban minket meg nem áld: Semmi (vgy mond az ßent Pál) az ki plántális, az ki őtőzis, de Isten ád neuedékenſęget. Igy ßól S. Dauidis: Ha az Wr nem épiti az házat, hiában fáradnak az kik raita épitnek ha az Wr nem őrzi az váraſt, hiában vigyáznak az őrzők.

Isten aldaſa nelkül ſemmik vagyunk.
1 Cor. 3.
Pſal. 127.

Ezekből tarczuk nagy bőczűlettel az Wr Istennek hozzánk való kegyelmét, az ő aiandékiual éllyűnk mértékleteſſen és iól, ne eſſűnk kétſęgbe Isteni ió vólta felől azonnal, mikoron láttiuk az ßűkſęget, éhſęget, aßályt, és egyéb oſtort, mert ha ő ßent felſęge kegyelmeſſen az vadakra, madarakra, holofiakra éhſęgőkben teként, kétſęgnélkűl inkáb kőnyőrűl azokon, az kiket az ő fiának véréuel meg váltot, hatalma vagyon arra az mi Istenűnknek, hogy minden reménſęg és bizodalom kűuűl, az ehezőket, ßűkölkődőket, mikor

néki

néki tetzik, bőſęgeſſen meg elegéti. Gondolkodgyál czak magadbanis ezekről, mind igaznak találod lenni, hogy Iſteni gonduiſelésből áll életednekis taplaláſa *Iſten nem hagy enezni.*

Hallyad ezekről az ſzent iráſnak édes vigaztaló mondáſit, Igy ſzól az S. Dauid: Ki (az az, Iſten) az te határidat békeſęgeſsé teſzi, gabonának ſiriaual meg elegit tégedet. Eſaias által iſmeg igy ſzól: Veſſetek és araſſatok, plantállyatok ſzőlőket, és egyetek azoknak gyűmölczét. Iduőzitőnkis igy ſzól: Tekinczetek az éhgi madarakra, mert azok ſem vetnek, ſem aratnak, ſem az czűrbe takarnak, mind az által az tű menyei ſzent Atiátok el tarttia őket: Nemde nem drágábbak vadtoké tű azoknál? Szent Lukácznális igy ſzól: Tű annakokáért ne tudakozzatok azon, mit kel ennetek auagy inotok, és ne kételkedgyetek, mert mind ezekről ez világi pogányok ſzorgalmatoſok, az tű Atiátok penig tudgya, hogy tű azok nélkűl ſzűkölködtők, Sőt inkáb kereſſętek az Iſtennek orſzágát, és az ő igazſágát, (ſzent Máthé iráſa ſzerint igy vagyon) és mind ezek meg adatatnak néktek. *Pſal 147. Eſa. 37. Matth. 6. Luc. 12.*

Emlekőzzél meg arrólis az te ſok fogyatkozáſodban éhſęgedben, ez Irzael népét az Iſten mely czudálatoſon el tartá negyuen eztendeiglen az puztában holot enni v̊deigis ſem ruháiok ſemmi képpen el nem kopot, lábok ſem dagadot meg (az gyalogláſtól) mind az negyuen eztendeig: az mely czelekődetiuel az Wr eztis bizonittia igaznak lenni, hogy nem czak kenyérrel él az ember (mint vgyan ott mondgya) hanem mind azzal mely az Iſtennek ſzaiából ki ſzármazik. *Deut. 8 Matth. 7.*

Gondolkodgyál Iſtennek amaz czelekődetirőlis, az mellyet czelekődék az Ioram király v̊deiében, mikoron oly nagy éhſęg vala az Sidó orſzágban, hogy az anyák az ő gyermekőketis kéſzeritetének meg enni, egy ſzamár feiet nióltzuán ezűſt garaſon vőttenek, egy véka galamb ſzart őt ezűſt garaſon: De imé mit czelekődék az Wr, kőnyőrűletteſſen kegyes ſzemeiuel az ő népére tekinte, és kezeinek bőſęges markát kű teriezté, oly hirtelen oly bőſęget ada, hogy két kőből árpát (mint nemellyek vélik) huſzon őt pénzen vőttenek, és egy kőből ſemlye liztetis huſzon őt pénzen. Moſtanis az Wr Iſten ezen kegyes terméſzetit mutatna mi hozzánk, nekűnkis illyen ő, és mi reánkis illyen gondot viſelne, czak térnénk ő hozzá, vtálnánk az bűnt, futnánk ettől, hadnánk el az tobzódáſt réſzegſęget, paráznaſágot, hamis tőruény tételt, hamis eskűuéſt, ember ſzóláſt, *2 Reg. 7.*

rágást, hazudást, bizony mi raitunkis mezőinkenis ki tetzenék az ő sok kűlőmb kűlőmb fęle áldása.

Térek immár az Wrnak tőb ió téteménire, mellyeckel meg látogattia az ő néki ßolgáló ßó fogadó hűueit, igy ßól:

Es nem adlak tőbbé tűteket pogányok ßidalmazására.

Sidok mint panazßolkodtanak.

Ezen az Sidók sokat gondolkodnak és panaßolkodnak vala, miért ßenuedi el az Isten, auagy miért engedijs, hogy az pogányok őket rablanák nyomorgatnák, kik miat még az ő Isteni dűczőſęges neueis káromlattatnék? Azt igéri azért immár nekiek, hogy nem engedi ennek vtánna ezt meg az pogányoknak (czak pœnitentiát tarczanak) iól czelekőßik vala ezt az Sidók, az hűuek, hogy nem az magok haznát, előmenetelét keresęk, de az Istennek dűczőſęgérőlis gondokodának, kiért az Wr, nám hallod, mely sok iókat igér nekiek, mert igaz amaz mondás: Az kik engemet tiztelnek, azokat meg tiztelem, de az kik engemet meg vtálnak, meg vtáltatnak.

7 Sam 2.

Emberi mostani allapat.

Nekűnkis látuán az ellenſęget ellenűnk iőni, ßánkban igen forog: Wr Isten óltalmazd az te tiztesſęgedet: Wr Isten, ne had káromlani az te neuedet ezektől: Ha ezt nem czak ßáyal, de ßűuelis mondgyuk, ezképpen gondunk vagyon az Isten neue dűczőſsęgére, tiztesſęgére, bizonyára meg óltalmazza az Wr mind az ő neuét s mind minket ő neuének vallóit, az mi ellenſęgink ellen: de ha czak ßaiunkban forog ez, ßűuűnk penig akkoris telhetetlenkedik, és vigyorog az bűnre, nem kezd haznáini az mi kiáltásunk, meg vtáltatunk, és az S. Dauid mondása ßerint, az mi hólt testűnk vettetik az éghi madaraknak, és kű ontatik vérűnk mint az viz.

Psal. 96.

Főlőtte igen rettegnek vala az Sidók az Assyriaij kegyetlen ellenſęgtől, vgy annira, hogy ha az Prophéták ßabadságot igértenek, auagy iőuendűltenekis nékiek, vgyan nehezen hißik vala el az fęlelem miat: Eleit veßi azért ennekis az fęlelemnek az Wr, és menekődést igér ezek ellenis ő nekiek, monduán:

Es az éytzaki népet meßße v̊zőm tőlletek.

Neuezi éytzakinak, mert eytzakra vólt az Assyria az Sido orßágtól. El v̊zésnek igeiéuel él azokáért, hogy soha senki ezeket vgy el nem v̊zhetne, hogy mind azon által ráiok nem térnének, mint az legyek legyezőkkel eleget kergettetnek, de maga iőtőn iőnek, és

nek és menten mennek: auagy mint az sáskákis semmiuel meg nem tartoztathatnak, hanem ßellel vzetnek el, holot annak előtte mindeneket el veztettenek: Azt mondgya azért, Ne fęllyetek ezektől.

Puzta és ßárraz fŏldre ßélleztem ŏtet, az Napkeleti tengerre forditom artzal, és az vtóllyát az vtólsó tengerre.

Ez penig akkor tellyesedék bé, mikor az Esaias általis így ßólla az Wr az kegyetlen Sennacheribről: Miuel hogy te dűhőskődől én ellenem, és az te haborgásod fel iőt az én fűleimbe, annakokáért horgot vetek az te orodba, és az én zabolámat az te ßádba, és vißßa vizlek az vton az mellyen el iőttel. Es boczátuán azért Isten Angyalát, rettenetessen meg vere Isten az Sennacherib népét, és az maradéka ki ideki amoda ßélede. *Esa. 37.* *Isten meg vere hűuek ellensegit.*

Fel mégyen az ŏ doha, fel megyen az ŏ bŭzij.

Erti ezen az Wr az hűtetlen Sennacherib feiedelemtől az ő ßent néuének gyalázattiát, káromlását, mellyel ßól vala gonoßúl az Isten ellen. Kiczoda mind ezeknek (vgy mond Sennacherib) ez földeknek Isteni kőzzűl, az ki meg ßabaditotta vólna az földét az én kezemből, hogy az Wr meg ßabaditana Ierusalemet az én kezemből? Miért mieli ezt az Wr az Sennacheribbel, és az ő népéuel? Ez az oka: Mert el hitte magát, hogy minden tehető légyen, az az, keuélysęgbe eset hűtetlenkődik, mint ha mindent Isten nélkűl, az ő akarattiok és kéuánságok ßerint czelekődhetnének, az embereken wralkodhatnának: kiknek az ő keuélysęgekről, dűczekődésekről, magokban való fel fuualkodásokról, ezképpen ßól az WR ISTEN az Esaias Prophéta által: Es noha (vgy mond az Wr) az kép mutató nép ellen kűldőm őtet, és az mely nép ellen meg haraguttam, az ellen paranczolok néki, hogy prædállyon és sakmánt tegyen abban, és hogy azt el tapodgya mind az vtzán való sárt. Mert ő nem akképpen alittia (iayt kiált néki ez előt) és az ő ßűue nem vgygondollya, ha nem hogy az ő akarattia ßerint el veßessen és mindenestől fogua ki gyomlállyon sok népeket. Mert azt mondgya, auagy az én fő ßolgaim nem ollyanoké mint egy királyok? *Esa. 10.*

Auagy nem meg vöttemé Cálno varoſát (ki Babylloniának városa vala az Sineon mezeién, az Euphrates folyo víznél helyheztetet, hól amaz nagy Babylloniai toronis épitetni kezdetet vala) mint ſinte Carcemiſt (ezis Siriának városa) Euphrates folyo viz felé, ki ellen amaz kegyetlen Necho királyis hadakozot.

Ier. in quæſt. hæb.
2 Para. 25.
Ier. 46.

Es ez igék vtánis ſok keuély beſédeket beſél, kin ez moſtani kegyetlen feiedelmekis (kik az Euangeliom és az hűuek ellen kardot vonznak) árnyékoztatnak, az ő keuélyſégekbenis, és Iſten ellen az ő kegyetlenſégeknek véghőz viteletinekis haſontalanſágában: ezek fel támadnak, dú fúlnak, haraguznak, és ez egéz világot kegyetlenſégekkel birodalmok alá akarnak haytani, ez árnyékhoz és kődhőz haſonlatos világban őrökké való birodalmot ígérnek magoknak, és az emberek közől, mint egy Iſtennek akarnak tiztelatetni: De ímé, mikor az ő futáſokat el végezik, tzéllyokat el érik, czak az Wr Iſten igen könnyen az ő ereiőket vgyekőzeteket el tontia, haſontalanná teſi, vgy hogy az ő dűczőiſégőknek wralkodáſoknak egyebe ſemmi meg nem marad, az ő kegyetlen és hűtetlen hireknél, czak az dohok és bűzők marad meg, mint egy dögők halálok vtán többeketis dögleltetnek meg.

Iſten ellen lehetetlen ſenkinek hadakozni.

Ezekről az ſent irásbanis vadnak példáink, mint az nagy Nimroth kit kőuetének az Babylloniabeli és Aſſyriabeli feiedelmek, az Ægyptusbeli feiedelmek azonképpen, Pharahok, (kőzőnſéges néuel az Ægyptusbeliek az ő feiedelmőket annak neuezték, mint moſtan Auguſtuſtól Auguſtuſoknak hiuattatnak az Imperatorok) Antiochus, Herodes, az Romai feiedelmek, kik elég kegyetlenek vóltak, de azért minden haragok czak ez földön tölt ki, kiket az Wr az Ezechiel általis keményen fenyegete. Ne rettennyen azokáért ſenki meg, az kegyetleneknek haragoktól dűhőſſégekről, hogy ezek miat az igaz Iſtentől táuol mennének, de ſőt inkáb az Iſtennek ſárnya alá fuſſonak, mert meg óltalmazhattia őket ez világ ellen, vas páltzáual meg veri őket, és mind föld fazekakat őzue rontia őket.

Gen. 10.

Pſal. 2.

Vtólſor immár, noha mind nekben ez előt az bűnért kemény bűntetéſekkel fenyegette vala Iſten az Sidókat, de immár mindenekben kegyelmeſſégét ígéri, gondgyokat fel veſi, és ſok ió tétemeniuel aiandékozza Meg monda ez előt, hogy mind magokat, mind marháiokat, vadokat, mint vezti el, mint rontia meg, de itt immár vigaztallya őket, hogy mind magoknak, orſágoknak, marháioknak ió gondgyok vteléſét fel veſi, Igy ſól penig:

Ne

Ne fęly föld népe, hanem örüly és vigadgy, mert az Wr nagy kéßülettel kéßült az te ſegitſęgedre.

Mintha mondaná: Noha vgy terzik hogy alußik az Wr, és nem láttia az tű ſok nyomoruſágtokat, mikoron az kegyetlen Sennacherib igy kegyetlenkődik raitatok, de az Wr ezennel ellene támad néki, nagy hatalmát el vezti, őtet meg ronttia, és az tű orßágtokat meg áldgya.

Ne fęllyetek tűés mezei vadak, (mert azokatis meg fenyegette oda elő) kik moſtan az éhſęg miat nyögtök és foházkodtok, mert meg zöldül az puztának mezeie, (lęßen mit ennetek) mert az fa gyümölczét teremti, az fűge és az ßőlő ki hoza az ő gazdagſágát, mellyekből tű néktek es mind az embereknek éledelt ßolgáltatok.

Es ekképpen vigaztallya az embereket, viuén őket az ő Iſtení iő téteménének gondolkodáſira, hogy magokat annak vánna hálaadóknak, engedelmeſſęknek, ßűuel és czelekődetekkel meg mutáſsák, mert az mint ez napokban meg mondám, rút dolog, az Iſtennek kezeit nem iſmerni az embereknek, kit az oktalan vadak barmok meg éreznek. De erről ezennel többet ßólok, kit im el kezdek, halgas ióI réa.

Itt veget tehetz egy prædicatis odnak.

Előßör ezt tanóld meg: Mikoron az emberek czendeſſęgben és békeſſęgben vadnak, akkoron azt alittiák ő magokban hogy mindenekben bátorſágoſok lehetnek, és vgyan nemis gondolkodnak raita, hogy valaha nyomoruſág, kén, haboruſág, eshetnék raitok: Ezképpen viſontagſággal mikoron láttiák az Iſten haragiát raitok lenni, azonnal ezen főlőtte igen meg iednek, kętelkednek, és nehezen vigaztalhathatnak megis. Ebbe vőtte vala ez terméßetet az embereken az ßent Ioel Prophéta és annakokáért ßólla az pœnitentiának tudományáról ſok és ßép őruendezteto vigaztaláſokat, mellyeckel meg vigaztallya őket az Iſtennek az bűnért való bűntetéſęnek ki hirdetéſének fęlelmében.

Sommaczka az kővetkező igeknek.

Meg monda ennek előtte az Prophéta az Iſtennek buzgo ſerelmét, mellyel vagyon az ő hozzá meg térőkhöz, vgy hogy nem

czak magokon, de minden földökön ezekben leuö mezei vada kon-is meg fog tetzeni: Most sem ßűtk meg az vigaztalásoktól, minden embereket biztatuán, de nem czak vigaztaluán, de arrais meg tanittia őket, hogy mit kel czelekődniek, ha az Istennek az ő ió tétemén it az meg ßabaditásban el veßik, közönsęges tanuságot ád azért itt mit kellyen czelekődni az hűueknek, mikoron auagy az kereztrel gyakoroltatnak, auagy az meg ßabaditó Istennek kezeit érzik. Hallyád immar az igéket.

Tű és Sionnak fiaij öruendezzetek és vigadgyatok az tű Wratokban Istentökben.

Mint ha mondaná: Ha az földis őrűl immár, és az oktalan állatokis minden fęlelmeket hátra vetuén, vigadnak, mennél inkáb tű őrűllyetek, kik Sionnak fiaij vadtok, az anyaßentegyháznak eleuen tagiaij vadtok, kit Isten magának tulaydonáuâ válaztot, és kikért mind az földdel mind egyéb teremtet állatokkal iól tésen. Látodé atiámfia, az Prophéta az kőuetkőzendő őrőmeknek igéretiuel menire meg mértékli és enyhiti az ielen való veßedelemnek bánattiát, tanituán az anyaßentegyháznak fiait az őrőkké való őrűlésről, noha ez ielen való életben nyomoruságokkal vétetek kőrnyűl.

De igen eßedbe vőd, miczoda őrőmmel ßólit, auagy miczoda vigaságra int az Prophéta. Igéretet tőn ióllehet mind búzának, olaynak, bornak, és egyéb veteményeknek, bőuen való termésęről, mind azon által nem czak ezen való őruendezésre int, vgy mint mellyek czak test ßerint való őrőmek, és mellyekkel való genoßúl élésben sok fogyatkozások találtatnak, más és nagyob őrőmről tanit, mert igy ßól:

Nem czak testi őrőmről ßol az Ioel.

Vigadgyatok (vgy mond) az tű Wratokban Istentökben.

Es igy az őrőmnek okát és fondamentomát az egy Istenben helyhezteti, kit ő hozzáiok kegyelmesnek és ió akarónak lenni eßedbe vőttenek. Nagy kűlőmbőzést teßen azért az embereknek és az barmoknak őrőmők közőt: Az barmokat, kik fellyeb okosságokkal nem mehetnek, ennek ez földnek bódog és gyűmőlczező vóltában őrőmőket helyhezteti: az embereknek őrőmőket penig az minden ióknak kút feiében, és aiandékozoiában az Istenben helyhezteti, miképpen az ßent Pál apostalis ezt az őrőmet kéuánnya, hogy légyen az emberekben az Istenhőz, mikoron igy ßól: Ez vagyon hátra atiámfiaij, őrűllyetek az Wrban. Maga felől ismeg azt mondgya, őrűltem penig az Wrban nagyon.

Barmok es emberek őrőme mit kőlőmből.

Phil. 3. 4.

Az

Az Wrban őrűlni semmi nem egyéb, hanem az ő igiretihőz ragazkodni, és erre nézue minden nyomoruságokat meg emézteni: az kik ez ßerint őrűlnek az Wrban, azok fęlelemmel bőzcűlettel kőuetik az Wrat, és ez ielen való világot el czerélik az őrőcké való életen: Nem mint az hűtetlenek, kik minden őrőmeket bódogságokát, ez világi el mulandó ió állapatban helyheztetik és vetik, miképpen S. Dauidis ßól az hűtetleneknek tulaidonságokról.

Ennek vtánna, ez ßent őrőmeknek okátis meg mondgya immár az Prophéta, miért kellyen őrűlni, monduán:

Mert igazságnak Doctorát adta tű néktek.

Igazsagnak Doctora kiczoda.

Holot ezen érti az Iesus Christust, ki minden vdőben az Atiának oly igeie vólt, ki ßóllot az ßent Atiáckal, Patriarchackal, az Istennek igazságát igeiét hirdettetuén, mely ige méltán hasonlitatatik essőhőzis, mert miképpen az esső az ßárraz földet meg neduesiti, ez képpen az embereknek elmeiőket, kik magokban igen ßárrazok és kemények, az mennyei tudománnak vizéuel meg neduesiti, hogy ollyan légyen az mineműt az Wr Isten ßeret és kéuán. Az Esaias Prophéta irásabanis az Wr Isten az ő igeiét az essőhőz és hóhoz hasonlittia, monduán: Miképpen le ßál az esső és hó az fő éhgből, és oda vißßa nem tér, hanem meg réßegiti az földet, és azt miueli, hoǵ az föld teremien, és az maguetőnek magot adgyon, és kenyeret az ehezőnek, vgy léßen az én beßédem mely az én ßámból kű megyen, nem tér én hozzám vressen, hanem meg czelekőßi az mit akarok, és ßerenczés léßen azoknál az kikhőz küldőttem.

Isten igeie essőhőz hasonlitatik.

Esa. 55.

Ittis azokáért, az ellensęgnek sokaságára nézue, ki mint egy esső kőzőttők vgyan áradást tőt vala, ßól vißont essőről, mely ellensęg Istentől boczáttatot vala ő reáiok, nem hogyel veßßenék, de hogyinkáb ez által az igazságra gyakoroltassanak, és ennek vtánna tudgyák magokat óltalmazni. Meg mondám ennek előtte hogy az Sidók az iámbor feiedelemnek az Ezechiasnak vdeieben sok képpen vétkeznek vala gonoßúl élnek vala, és az Prophétáknak fenyegetések ellen az Ægyptombeli néppel vetnek vala frigyet, reáiok boczáta azokáért Isten az Assyriaij népet, hoǵ ezek miat insęget nyomoruságot ßen ueduén, meg mutatná azt, mely haßontalan és semmire kellő légyen, Isten kűuől, az emberekben sőt mindenekben való bizodalomis.

Hadgya penig ezért őrűlni őket, mert ez fęle nyomoruságok alat tanittia őket az Wr Isten arra, hogy nagy méltán igazán el vezthette vólna őket, ha az ő igazsága ßerint akart vólna vélek czelekődni.

Miés

Miês penig nyomoruſágokban minemű itélettel legyunk, meg tanitatunk arra itt, az mellyekkel minket az Wr Iſten őztőnőz, ezek minekűnk mintegy Doctorink tanitóink, mert ha mindenkor keduűnk, ſerint vagyon dolgunk, czak hamar ſunnyadni kezdűnk, tiztűnkről, hiuatalunkról meg feletkezűnk, az Iſten igéienek keduetlen és ſó hallatlani leſűnk: keuántatik tahát az őztőn, mely az mi óldalunkat őztőnőzze, és mely győtrelem értelmet adgyon (mint Eſaias ſól) és ki minket az vigyázáſra, hiuatalunkban való el iárásra, vntalan nódiczon.

Kiuantatik az őztőn.

Eſa. 28.

Erzik ennek az haznát az hűuek, és ió neuen veſik az Wrtól, és S. Dauiddal egyűt igy kiáltnak: Ió Wram nékem hogy te meg aláztál engemet, mert én meg tanúltam az te meg igazitáſidat. Az te veſſőd és az te páltzád meg vigaztalnak engemet. Meg iſmerik mondom, az Iſtennek atiai kezének ſuytogatáſát, és vgyan őrűlnek az nyomoruſágokban (mint amaz három ifiakis az égő kementzében) mert tudgyák hogy ezek iauokra eſnek ő nekik.

Pſal. 119.

Iuſſon eſedbe ez ſerelmes atiámfia kereztién ember, mikoron auagy kőzőnſęges inſęgek, had, ſűkſęg, háborgat, auagy penig kűlőn te magad nyomorogz, ſegényſęg, betegſęg, káruallás, és égyeb nyomoruſág miat, ohaytaz, ſirz, iaygatz, mondgyad: Wram Ieſus Chriſtus, ha réſes vagyok veled az nyomoruſágokban bizonyára réſes léſek te veled az őrőkké való életbenis. Vőd eſedbe eztis, Nem tiltria meg az Prophéta az teſti iókban való őrőmetis, czak hogy az Iſtenben való őrőm iárion elől. Hogy azért az Sidók kétſęgbe ne eſſenek, mint ha ez teſti életben végheteten nyomoruſágok lenne, meg kőnnyebbiti ebben való félelmőket, és őrőmőknek máſodik okátis meg mondgya, hogy az Iſtennek kűlſő ió téteménitis veſik, kűlſő képpenis reáiok teként, és meg áldgya őket. Arról penig ezt mondgya:

Mit beſtely az kinban.

Alkalmatos v̊dőben eſsőt ád tű néktek, és zápor eſsőt ſállit le tű néktek, és eſsőt ád az elſő hóldnapban.

Az v̊deiekorán való és alkalmatos eſő kétſőr ſokot kiuáltképpen lenni az eztendő kőrűletiben, előſőr őſſel, máſodſor Tauaſſal: őſſel ſent Mihály hauában, mikoron az vetemények el vettetnek, ki az földet nedueſicze, hogy az magok gyűkeret verienek, és gyűmőlczel ki iőienek az földből: Tauaſſal vgyan ezért

Bőyt

Bőyt elő auagy Bőyt más hauában, hogy ezis akkoron való veteményeknek neuedékenſęget hozzanak. Az zápor eſſő penig fölötte igen haznál, az immár ki kőlt, auagy meg érendő gyűmölcz fáknak veteményeknek, hogy ezek az tőb tűuiskék és gazak miat, ſárrazſág miat, meg ne fullyonak és meg ne érienek, de ſőt hogy inkáb inkáb neuekőduén érienek. Ez két fęle eſsőnek neuezetiben az égnek minden egyéb haznos ſiriat, mint harmatot, kődőt, hűueſſęget bé foglallya, mellyek által az Wr Iſten gyűmölczőzteti földeinket, neueli veteméninket.

Az Wr Iſtennek ſzokaſa földi gyűmölczűnknek meg tartaſaban.

Imé penig váry touáb: Nem czak igéri az Wr hogy ezeket meg adgya, haznátis meg mondgya ezeknek, mit ſzőrőz és mit viſzen végbe ő ſzent felſęge ezek által, mikoron igy ſzól:

Es meg rakodnak czűrőtők búzáual, czikorognak az ſaytók borral, olayal, és más eztendőket adok, azok helyén, az mellyekben az ſáska, az czerebogár, és az hernio az életet meg őtték, az én nagy ſeregem mellyet reátok kűldtem vala.

Mind ezekből (nám meg mondtam immár egynehányſzor) azt tanúld, hogy az ió vdők az te ſzántó földednek meződnek ió firia czak az egy Iſtennek áldáſából vagyon, kiről az ſzent irásban ſok bizonſágink vadnak, és S. Dauid gyakorlatos helyen az ő énekében ſzól ezek felől, mond egyűt: Ki (az az, Iſten) meg őntőzi az hegyeket az ő lako helyéből, hoǵ az te czelekődetednek haznából meg elegiteſſęk az föld: Teremt ſzénát az barmoknak, és fűuet az embereknek haznokra, hogy éledelt vegyenek az földből. Ki borral meg vidamittia az embereknek ſzűuét, és ortzáiát meg fęnyeſsiti olayal, és kennyérrel az embereknek ſzűuét erőſsiti. Másut meg igy ſzól: Mindeneknek ſzemei te reád néznek, és te adz éledelt azoknak a kalmatos vdőben. Meg nitod az te kezedet, és bé töltez minden lelkes állatot az te ió vóltodból. Iſmet: Ki bé fedi az eget felhőkkel, és eſſőt kéſzit az földre, és az hegyeken fűuet teremt.

Szanto föld miuel ſiroſodik.

Pſal. 14[illegible]

Tahát az kéuántatik te tőled atiámfia, hogy mikoron az Wrnak illyen drága iauaiual élz, iſmeried meg ezeket az te Iſtennednek kegyelmeſſęgének és ió vóltának hozzád lenni, és ezzel mér-

Pſal. 14[illegible]

tékleſſem

tékletessen és ő felsęgéhőz való nagy halaadással élz, mert azt mondgya ßent Pál, hogy az étel az halaadással meg ßentelletik. De hogy ha haladatlanok, és mértékletlen tékozlók léßünk, mind azok minekünk romlásunkra kárunkra fordúlnak, valamellyek minket nagy ßükſęgínkben segithetnének, el veßi az Wr Isten az ő aiándékit tőlünk, és ßükſęggel ehezéssel vér meg, ha mondom, meg nem ismeriük az ő áldását. Nem nehéz az Istennek véghőz vinni kiczin és alá való állatok által, ŭdő változása által nagy kőnnyen el veztheti azt valamit eztendő által vártál reménlettél. Ezért neuezi ő nagy seregének mind azokat, valamellyek által ő ßent felsęge, az mit meg mutat, az mit adni akarná, sőt az mit vgyan nyuitana, el rantia tőlünk, az mi hűtetlensęgünkért és engedetlensęgünkért, kiczin vgyan az fęreg, de az hatalmas Isten nagy dolgokat véghőz vißen ezek által, emlekőzzél meg Pharahot az egéz Ægyptomot, miuel bűnteté, sáskáual, tetuekkel, bálhákkal, egerekkel. Es nem ßenuedünké miés ezekhőz hasonlókat? Ha az sáska el nem vezti, meg eßi az egér, ha az egér meg nem eßi, el sűti az ragya, ha ez nem bántia, az ellensęg loua ßekere tapodgya veteméninket fűuünket. Tériunk az Wrhoz, bizony őis hozzánk tér, édes atia az mi Istennünk, meg emlekőzik rólünk, hogy ő czinálmáni vagyunk. Ide való ezis, az mit ez vtán mond az Prophéta:

Hatalmas az Isten akarmi kiczinbenis.

Zach. 2.

Es ßűntelen éztek, (auagy éuén éztek,) és meg elégeztek, és dicziritek az tű Wratoknak Istentőknek neuét: mert czuda képpen czelekedet veletek, és nem marad az én népem ßégyenben őrőkké.

Mikeppen kel elnünk Istennek aldasáual.

Az mely mondásban tanit, hogy az czendezsęggel, békessęggel, és bősęggel éllyenek, mert azt akaria az Isten, hogy azokból éllyünk és meg elégedgyünk, de azért ezt emlekőzetben tarczuk, hogy az ő neuét hatalmasságát és ió vóltát dicziriük. Nagy czuda vólt, hogy az Wr Isten az Sidókat az Assyriabeli fogság vtán nagy ßabadsággal és bódog állapattal látogatá, és meg aiandékoza, de bizony ezis éleg czuda, hogy mostanis gyakorta nagy sok ßükſęgek vtán az Vr őrőmmel látogattia az ő hűueit, sőt hogy minden teremtet állatokis az embereknek élesęgeken forognak. Nagy háladatlanság azért és ostobaság ez, az Isten aiandékiual élni, és meg elégedni, és arró hálaadással nem lenni. Végezetre mond immár:

Es meg tudyátok, hogy Izraël népe kőzőt vagyok én.

Az

Az az, anni és oly nagy léßen az tű bódogságtok, hogy ha ßinte az én beßedimnek nem hinnétek is, ezt valóban tű magatok meg láttiátok, hogy én tű közöttetek forgolódom, és az én segitsęgemmel tűteket óltalmazlak.

En vagyok az tű Wratok Istentök, ninczen töb én nálamnál, s-nem pironkodik örökké az én népem.

Mert (mint ha mondaná) akkor segitelek tűteket, midőn mindenektől el hagyattatok és czak egyedűl én reám ßorúltok. Illyen nagy ereie léßen penig az én meg ßabadításomnak, hogy örökké el nem vetlek tűteket, meg nem vtállak tűteket. Ezképpen adgya az Wr eleikbe az Sidóknak, hogy minden bódog és gyönyörűsęges állapatiok, czak az ő véle tőt és kőtőt frigynek álhatatosságában vagyon.

Hogy az Wr Isten az Sidó nép közöt czinált vala magának hazát, (hogy igy ßóllyák) holot az ő igaz Isteni tizteletinek oskoláia lenne, ne aliczad ßerelmes atiámfia kereztién ember, mint ha az Sidók meg érdemlették vólna ezt az Vr Istentől, az ő érdemekért czelekette vólna Isten ezt ő vélek, Nem, de czak irgalmasságából kegyelmessęgéból, vgy mint méltatlanok, és érdemetlenek, miképpen ezt az Moyses nem egy helyen bizonittia. Vißontaggságal immár hogy az Sidókról ez bódog állapat el kőlt. és mindenek ßemek előt czufoknak tartatnak, rettenetessen meg bűntettenek, nem hamissittia ez meg az Istennek hozzáiok való igéretit, mert az Vr Isten tőt igéretet az ő népeknek, mellyek midőn meg ßűntenek Isten népének lenni méltán és igazán háromlot el róllok az igéret, és nagy igazán vetettenek megis.

Exod. 16. Leu. 26.

Isten meltan vezte meg az Sidokat.

Azonközben mind ezek az igék nékűnk tanuságinkra és vigaztalásinkra vadnak. Mert miképpen régenten az Sidókat, vgy minketis az Isten czak kegyelmessegéből választot magának az ő fiaban az Iesus Christusban, az mint ßent Pális ßól: választot minket ő benne (az az Christusban) minek előtte ez világnak fundamentomi fel vettetnének. Mely Christus Iesus minket nem czak halála érdeméuel váltot meg, de sőt ő magának élő templomiuá czinált, kiben leikéuel és igeiéuel ßokot lakozni, sőt az ßent Lélek Istent ki az mi vduőssegűnknek zálogia az mi lelkűnkbe óltotta, ki által kiáltiuk, oh én édes Atiam Ez ő hozzánk való kegyelmessegének niluán való és látható ieleiés vadnak, mikoron ez világnak enni sok kegyetleni ellen az ő anyaßentegyházát czudálatossan őrzi óltalmaza.

Eph. 1. 2 Cor. 6. 1. Pet. 2. Eph. 1. 2 Car. 15. Rom. 8.

Mi

Mi tőlünkis ez kéuántatik tahát, hogy álhatatos hűttel ő hozza ragazkodgyunk, őtet tiztellyuk, imádgyuk lélekben és igazságban, valakik ezt cze lekőßik soha őrőkkéel nem veznek, mert niluán való az Christus Iesusnak biztató ßaua, En veletek vagyok mind világ végezetig. ő néki tiztessęk, dűczőssęg, hatalmasság mind őrőkőn őrőkké, Amen.

Imádság.

IOL tudtunk Vram és hűtűk ezt te felőlled, hogy ha az te bal kezedben az ostor, vißontagsággal az te iób kezedet az meg békéllésre nekűnk nyuitod: Tudtuk hogy te benned terméßet ßerint ninczen harag, sőt terméßet ßerint igen irgalmas kegyelmes vagy: Imé Vram, miés kezeinket nyuitiuk, az te kezeidhőz békéllűnk, igaz hűttel, ßent élettel néked ßolgálunk: Imé az te lábad eleiben fekßűnk, ne rugy el magadtól, fogiad az mi karunkat, és emely fel: Légy ßembe velűnk az mi közben iárónk által, gazdagicz meg minket az te ßent lelkeddel, hogy mindenkoron az te vig ortzádat hűttel nézzűk: és légyen az te neued áldot és dűczőssęges, minden el vőt és el veiendő lelki és testi aiandékidért, az te ßent fiadban az mi Vrunk Iesus Christusban, Amen.

Matth. 26.

AZ SZENT IOEL PROPHETA IRASANAK

második réßéből,

MASODIK PRAEDIKATIO.

28 ES ez vtán léßen ez, hogy ki öntöm az én lélkemet minden testre, és prophétálnak az tű fiaitok, és leánitok, és az tű Véneitek álmokat látnak, és az tű ifiu népeitek látásokat látnak.

29. Sőt mêg az én ßolgaimra és ßolgáló leánimrais ki öntöm az én lelkemet azokon az napokon.

30. Es

30. Es czudákat tefsek az Egeken és az fŏldŏn, vért, tŭzet, és kŏd ozlopokat.

31. Az Nap ſŏtétſęggê válik, és az Hóld vérrê, minek elŏtte el iŏ az Wrnak nagy és rettenetes napia.

32. Es akkor valaki az Wrnak neuét ſegitſęgŭl hia, meg ſabadúl: Mert Sionnak hegyén és Ieruſalemben léſſen az meg ſabadúlás, mint meg igérte az Wr, az az, az maradékokban, az kiket az Wr hiuot.

Ez Igéknek rŏuid értelme.

MIképpen az ſęlſeges mindenható Iſten az elſŏ ſŭleinknek meg váltót igére az ŏ fiát az Ieſus Chriſtuſt, ki aſſoniállatnak mehéből teſtet fel véuén, meg tŏrné az kigyónak feiét: Az képpen ezt ŏ igeretét annak vtánna ſokſor elŏ ſámlálta, és mondotta, kire minden egyéb igéretitis vgy mint fundamentomra vette. Es miért hogy az Atia Iſten ez által és ebben békéllet meg velŭnk, vgy mint ezért adatnak mi nékŭnk, valamely iókat el veſŭnk naponként. Ezokáért az réghi ſent Prophéták mikoron auagy az ellenſęgtŏl való meg ſabadúláſt, auagy békeſęget, auagy az fŏldnek ſiriát gyŭmŏlczŏzéſęt, auagy egyéb teſti ióknak nemeit igérik, mindenkoron az ŏ iŏuendŭlésęket az Chriſtus Ieſusban való igéretek kŏzzé helyheztetik, hogy meg érczék ezből az hŭuek, hogy nem hadgya el Iſten az ŏ népét, az kitŏl az emberi nemzetſęgnek meg váltóiának ſŭletterni kellet, és ne kételkedgyenek az kŏzŏnſęges ióknak igéretinek várásában, mikoron az Iſten az ŏ fiában ezeknél ſokkal nagyobbakat és drágalatosbakat igért. Gen. 3. 2. Cor. 1.

Ezen rendet meg tartia tanításában az Ioel Prophétais, ki azokat vigaztaluán, mellyek az Aſſyriabeli hadtól való ſzélmŏk miat tellyeſſęggel el remŭlnek vala, kiknek ennek elŏtte ſok igéreteket tŏt, ez ielen való életnek bódogſágára, mint bŏ eztendŏket, győzedelmet, békeſęget, vgy hogy czak ezekből is meg itélhetnék, hogy az Iſten ŏ kŏzŏttŏk az ŏ frigyét álhatatoſſan megtartaná, és kire ŏ

ketis sok ió téteméniuel intene. Ezekben hogy őket meg erősicze és inczeis, hogy az Sidók ne czak ez világi el mulandó iókra aúllyanak, ez helyet el feleituén az Isten kegyelmessęgének drága bizonság tételét, el mégyen az Prophéta, és ez ő iőuendűlésęt ta nitását mind az Christusnak v̊deieig ßélessiti és hoza, az kiről meg hallot igéket magyarázni az ßent Péter apostal niluán mondgya.

Annakokáért ez igék mind azokkal egyetemben, mellyek mind ez réznek vtóllyáig vadnak, leg előßőr tűndőklő, világos és ékős iőuendűlések az Christus Iesus Orßága felől: mely igékről minékűnk eßessen kel gondolkodnunk, vgy mint mellyek oly dolgokat forgatnak, kiknek ismereti tudása az mi v̊duőssęgűnknek kőuetésęre és meg tartására igen ßűksęgesek, az mint fel vetet tanuságokból im ezennel ki tetzik, mert léßen ez igékből három nőmős és drága tanuságunk.

I. *Szollok az ßent Lelek Istennek el boczatasarol valo iőuendűlesről, melyben meg tanitatunk, az mi ẃrunk Iesus Christusnak ez földön valo orßaganak allapattiarol, es nekűnk ez orßagban mit kel ßorgalmatoson keresnűnk.*

II. *Minemű allapattia leßen ennek ez vilagnak es voltis az Christus első el iőueteliben, mikoron az Christus meg ielenendik az iteletre, az mely tanusagban vigaztaltatnakis az hűuek az botrankoztatasnak kerezti ellen.*

III. *Es vtolßor ßolok az mi űduessegűnknek rőuid beßedeken be foglaltatot okarol, modgyarol, es vgyan ottan arrolis, mit kellyen czelekődnűnk, ha az Iesus Christus altal meg nyert őrők űduesseget el akariuk venni.*

Erről ßollok Isten lelke segitsegeből, ki es vilagosicza az tű elmeiteket ennek meg ertesere, es haycza ßűueteket megis tartasara, Amen.

AZ ELSŐRŐL.

Szent Lelek Isten el boczatasa.

FMlekőzik leg előßőris ez igékben az ßent Ioel prophéta, az ßent Lélek Istennek el boczátásáról, kinek az ő el bzczátása és iőueteli igen bő és gyűmőlczős léßen. Mely Prophétának irásából leg előßőris ezt kel minekűnk eßűnkbe vennűnk, hogy iőuendűluén az Christusnak orßágáról, az sok ßámlálhatatlan ió téteményekből, kikben az Christus nékűnk azt meg adta, kiuáltképpen az ßent Léleknek

ſeknek aiandékát magaztallya és bőczűlli, kinek oka imez: hogy az Chriſtuſnak nekűnk meg adattatáſának vtánna, ſemmit drágalátosbat nem adhatot, ſemmit leg ſűkſęgesbet nem adhatot ő ſent felſęge, mint az ſent Lelket, kiről itt prædikál az Ioel. *Draga aiandek az ſent lelek.*

Mert noha az Chriſtus Ieſusban az Iſtennek ió téteménínek kegyelmeſſęginek kénczeń minekűnk meg adattanak, de mind azokkal ſem élhetűnk mi, és nemis élhetnénk v̄duőſſęges haſonnal, ez vigaztaló Iſtennek ſegitſęge és ereie nélkűl, mely ezekből tetzik meg: Terméſet ſerint irtozunk mi az Iſtennek orſágától, az ő titkainak értelmére nem mehetűnk, az bűn miat hánkodtatunk, az kiſérteteknek és nyomoruſágoknak alatta nyogűnk, és ez miat az Chriſtusban meg ſőrzőt v̄duőſſęget auagy az, hogy el nem vehettiűk, auagy ha el vehettiűk, meg nem tarhattiuk, mind ezek ellen ſegit minket az ſent Lélek, ki minket az őrőkké való Iſtennek igeiének magua által vyonnan ſűl, elmeinket meg világoſitia, menyei buzgoſággal tűzeli, az teſt ellen hartzoltat, az kiſęrtetekben az v̄duőſſęgnek bizonyos zálogia, és az kiſęrtet alat nyőgőket látható vigaztaláſokkal erőſsiti. *Szent lelek nelkűl haſzontalanok vagyunk.*

Mind ezekről igy ſól leg előſőr az ſent Péter apoſtal: Az tű lelkeiteket meg tiztituán, és az ſent lélek álal engeduén az igazſágnak, kép mutatás nélkűl való atiafiui ſerettetel tizta ſűből egymáſt igen ſereſsűk: miueli, hogy vyonnan ſűlettetek, nem rothadandó magból, hanem rothadás nélkűl való magból, az élő és őrőkké meg maradandó Iſtennek beſéde által. Szent Iánoſis azt mondgya, ſóluán előſőr az ſent Lélek aiandékiről: Ezen iſmeritek meg penig, hogy ő (az az, Iſten) mi bennűnk lakozik, tudni illik, az ő lelke által, mellyet minekűnk adot. Szent Pál apoſtal harmadſor igy ſól: Az ki peniglen minket erre teremtet (ſól az menyei bódogſágról) Iſten az, ki adtais minekűnk az ſent Léleknek zálógiát. *1. Pet. 1.* *Ioan. 3.* *2. Cor. 5.*

Nem oka nélkűl aiánlya azért és magaztallya leg fellyebben az Prophéta ezt az aiandékot, mert ezzel teſi bizonyſokkâ az őrők v̄duőſſęgről azokat, kiknek ennek előtte az világi v̄dő ſerint való iókat igért vala. De azonkőzben minketis int arról az Prophéta itt, minemű állapatú ez földőn az Chriſtuſnak orſága, és mit kel ebben reménleni, és mit kel ezben kereſni halgasd meg ezt, mert igen ſűkſęges és v̄duőſſęges tanúſág. Nagy ſokkan az emberek kőzzűl *Chriſtus orſaga minemű.*

ez földi dolgokra pillagnak, és az kerztién szabadságnak szine alat, auagy gazdagságot, méltóságot, auagy testi szabadságot, és az bűnre szabad vgrást keresnek: sokan ismeg az igaz hűtet szájokkal vallyák, de életökkel azt meg tagadgyák, és az kereztben háborusságokban igen el fogyatkoznak, mint az gyükeretlen magok, kik elő sőr szépen ki ionek cziraznak az földből. De halládé atiámfia: Az Christus országa nem é világból való, (miképpen Wrunk önnön maga Pilatus előt meg valla) de lélekben áll ez, és ollyakat hoz mínekünk, mellyek az menyei életnek örökségére valók. Lelki aiandékokat kéuánnyunk azokáért, hogy ő benne, vyonnan születtetuén, az mi hűtünkhöz illendő életet viselyünk, és az kerezt által az örök életre készitessünk. Meg mondgya az Ioel módgyát az szent Lélek el boczátásának immár, és kik veszik haznát ennek az szent Léleknek, igy szóluán:

Modgya az szent Lelek el boczatasanak.

Es ez után lészen ez (az az, az Messiasnak el iouetelekor) hogy ki öntöm az én lelkemet minden testre.

Ki önteni szent lelket miczoda.

Ez igéuel, mikoron igy szól, KI ÖNTÖM, az szent Lélek Istennek az ő bő és sok aiandékának ki szélesitését ielenti, mely soha az előt oly ni'uán ez világban nem adattatot vólt, mint Christusnak nem mérték szerint adattatot ez az Lélek, az képpen az ő tagiaiban is ez sok aiandékkal adattatot. Vgyan itten az szent Lélek Istennek az ő igaz és örökké való Istenségét, az öröktől foguán való atiáual, az öröktől foguán születtetet fiúual, egyenlőnek bizonittia mindenben azon mindenhatóságban lenni az Prophéta, miképpen hogy az fiu öröktől foguán az Atiától születtet, amaz mondás szerint: *Psal. 2.* En ma szültelek tégedet: kit szent Pál az Christusra magyaráz: az képpen az szent Lélek Istenis öröktől foguán az Atiától származik, mint Christus Wrunk ezt niluán mondgya, és az Zacharias által is igy szól az Wr: Ki öntöm az igazságnak és kegyelemnek lelkét. De *Lasd erről in Actis Apost.* erről másut. Most térek az igékre.

Hallái arról, hogy az szent Lélek mint iouendőltetik el boczátatni, immár azt tanóld meg, kikhöz iö és kikhöz boczátatik, mert arról igy szól:

Minden testen mit ercz?

Ki öntöm (vgy mond) az én lelkemet minden testre.

Minden

Minden testet neuez de itt az testen érti (nem az oktalan állatokat) az egéz embert, ki testből és lélekből áll, mint hogy az ſent irásnak ſokot ſóllása ſerint, az Lélek gyakorta az egéz emberért vétetik, mint ſent Pális ezen hasonlatossággal ſól, monduán: Minden lélek (az az, minden ember) az feiedelemnek engedelmes légyen. Itt penig közönſęges igéretet teſen az ſent Léleknek aiandékáról, hogy ezzel minden embereket meg aiandékoz, valakik az ő ſent fiában el választattak, és vyonnan ſűletetni kéuánnak, mint ezt az kőuetkőzendő igék meg ielentik, mikoron azt mondgya az Wr az Prophéta által, hogy az ő lelkét ki önti az fiakra, leányokra, az ifiakra, vénekre, ſolgákra, ſolgálókra: mert meg akaria ez igékkel ielenteni, hogy nincz ſemély válogatás az Christusban, vagy ifiu, vagy vén, vagy valaminemű rendbeli ember, akar pogánis, ha vyonnan ſűlettetet, mint ſent Pál ezt niluán meg iria egynehány helyen, kiuáltképpen mond egyűt: Ninczen ſem Sidó, ſem Görög, ſem ſolga, ſem ſabados, ſem fęrfiu, ſem aſſoniállat, mert tű mindnyáian eggyek vadtok az Iesus Christusban. *Synechdoche.* *Gal. 3.*

Ezekből ki tetzik az ó és vy testamentom mit kűlömbőzzenek. Mert noha mind az kettőben, azon Christus, azon hűt, azon v̊duőſſęg prædikáltatik, de nem keueſſé kűlömbőznek azért, az hűueknek ſámok kőzőt, és az Christuſnak iſmereti kőzőt. Az O tőruényben czak igen keués vólt az hűueknek ſámok, és az Sidók orſága kűuől, az v̊duőſſęgnek aytaia zárua vólt, holot az Iſten az Izrael népének ſóllot igy kiuáltképpen: Tű léztek énnékem tulaidonim minden nemzetſęgek fölőt. Iſmet: Czak tűteket iſmertelek ez földnek minden nemzetſęgi kőzzűl. Ide valók azokis, mellyeket S. Dauid az Sóltárban mond: Iſmeretes (vgy mond S. Dauid) az Wr az Sidóſágban, és nagy az ő neue Izraelben, Ieruſalemben vagyon az ő hayléka, és az ő maradáſa Sionban. Az ő ſent igeiét hirdetteti az Iacobnak, az ő rendeléſit és itéletit Izraelnek. Nem czelekedet igy ſemmi nemzettel, és az ő itéletit egyéb nęmzetſęgek nem tudgyák. *O es vy Testamentom mit kűlömbőz.* *Exod. 9.* *Pſal. 76.*

De az vy Testamentomban atiámfia, az Iſtennek lelke minden teſtre ki öntetet, és az v̊duőſſęgnek tudománya ez egéz világon hirdettetik, és az mint Christus ſól, ſokan el iőnek Nap keletről és Nap nyugatról, és le telepednek Abrahámmal, Iſákkal, és Iacobbal az menyorſágban, és igy tellyeſedik bé az Prophéta mondáſa, *Matth. 8.*

hogy tőb fia léßen az Magtalannak, hogy ſem mint az házas aßßonniállatnak. Touábba, az vy teſtamentombanis, noha tudgya az Wr kiczodák az őueij, mind azon által világosb és tőb az v̂duőſſęgnek iſmereti az Chriſtuſnak el iőueteli vtán, hogy ſem mint régenten vólt.

Eſa. 54.

Régenten az igéretektől, az tőruénynek arnyékitól, az Prophétáknak iőuendűléſektől fűgnek vala az hűuek, és az mellyek moſtan niluán valók es világoſſak, akkor azok homály alat és ſőtétben tetzettenek, mert azoknak valóſága még meg nem ielent vala: de midőn az mi Iduőzitőnk ez világra el iőue, minden fedélét le vőn, és világoſſágot hoza, az ki minden embert meg világoſit, vgy hogy az ßegény parazt haláßokis és niluán való bűnőtőkis, meg tudák azt, az mellyet régenten az Prophéták, ßent Atiák, mind látni és mind hallani kéuántanak.

Ioan. 1. Matth. 13.

Régenten czak keués ßámok vala azoknak az kiknek az papſágnak tiztiben kel vala ßolgálni: de moſtan valakik hűznek az Chriſtusban, azon Chriſtus által Papokkâ lőttek, valakik Chriſtuſnak eleuen áldozatij, és az ő aiakoknak tulkait Chriſtus neuének vißik. Mint erről bizonſágot teßen az Iſteni látáſról irt kőnyw, az holot igy énekelnek az Chriſtuſnak az hűuek, az tőb igék kőzőt, monduán: Es tőttél minket az mi Iſtenűnknek királlyokkâ, és Papokkâ, és wralkodunk az földőn. Szent Pál igy ßól: Kérlek azért tűteket atiámfiaij, az Iſtennek irgalmaſſágáért, hogy állaſſátok az tű teſteteket élő ßent és Iſtennek kedues áldozatúl, amaz tű okos tizteletetek. Az Oſeas Prophéta általis arra igérik magokat az hűuek, hogy Iſtennek az ő aiakoknak tulkait áldozzák. Vegyűk nagy ió neuen tahát az Iſtennek drága meg bőczűlhetetlen aiandékát, ki minekűnk az ő lelkének aiandékiát ki őnteni méltoztatta: és az mi engedetlenſegűnckel és vakmerőſęgűnckel vtat ennek ne muraſſunk, az minket való el hagyáſra.

Hűuek papok.

Apo 5.

Rom. 12. Hoſ 14.

Haznát és ereiét mondgya meg immár ez kőuetkőzendő igékben az ßent Lélek iſtennek az Prophéta, (azok az kőzőnſęges haznok kűuől, melyre minden embereknek fölőtte nagy ßűkſęgek vagyon) ßól immár az kiuáltképpen való aiandékokról, az mellyek nem minden embereknek, hanem czak nemellyeknek adattatnak, az mely kűlőn való czelekődetiuelis az ßent Lélek Iſtennek az ő ſok és bőſęgeſſen való aiandéki ielentetnek. Igy ßól peniglen:

Szent lelek ereie.

Es

Es Prophétálnak az tŭ fiaitok, és leánijtok, és az tŭ Véneitek álmokat látnak, az tŭ ifiu népetek látásokat látnak.

Szent lelekrek kiualtkeppen valo aiandeki.

Az Prophétáláson nem czak az kőuetkőzendő dolgoknak iő-uendűlések értetik, de az mint ſzent Péter apoſtal magyarázza, az nyelueknek tudományais bé foglaltatik ezben, Az Prophétálás penig, az mint iméntis mondám, nem egyéb ſemmi, hanem az Iſtennek titkos dolgairól, és kőuetkőzendő dolgairól való ſzóllás, iő-uendűlés Szent Pál apoſtal ez igét bőuebben meg magyarázuán, bé foglallya az Prophétálásban az irás magyarázatotis, auagy az kik az irásokat halgattiák őrőmeſt veſzik. De itt az Ioel az ielen való igékben ſzól az iőuendűléſnek aiandékáról, és az ſzent irásnak titkainak meg magyarázáſáról, és mint ha igy ſzóllana: az tŭ fiaitok leánijtok kőzűl léznek ollyak, az kik iőuendőt tudgyanak mondani, és az kik az ſzent irásnak titkait kezdik magyarázni, azt kőzőnſęges értelemre és vigaztaláſra rendeluén.

Act. 2.

Prophetalason neha mit ercz.

1. Cor. 14.

Az tŭ Véneitek (vgy mond) álmokat látnak, és az tŭ ifiu népeitek látásokat.

Miképpen régentenis az Wr Iſten ezek által vgy mint ez kőzők által ielentette meg az ő akarattiát, az mely meg ielentéſęről őket vgyan VIDENTESEKNEK az az, LATOKNAK hitták neuezték. Az miről azért az Wr Iſten itt igéretet téſzen, ez azonnal bé kezdet tellyeſedni az Chriſtus menyben menetele vtán, mikoron az ſzent Lélek Iſten az Apoſtaloknak feiőkre láthatóképpen Pűnkősd napián ſzálla, és az ſzent irásnak és nyelueknek értelméuel őket meg világoſita és bőlczé téué, ki még az ellenkőzőknekis czudáiokra lőn, holot tudgyák vala őket minden tudomány és irás nélkűl lenni.

1 Sam. 9.

Hogy vgyan ezeneken az álom látaſis bé tellyeſedet, az melyben nagy és ſzűkſęges dolgokról Iſtennek általa intettenek, ezt az ſzent Peternek és ſzent Pálnak példáia meg ielentik: Szent Péter apoſtalról azt iria az ſzent Lukácz, hogy elmeie el ragatatuán, látásban mutata Iſten neki meg az pogányok hiuatallyát. Iſmeg az ſzent Pálról azt mondgya, hogy Iſten álmába ielentette vólna meg néki az Macedoniába való vtat.

Acto. 10.

Alom látásról. De mennél rőuidebben lehet itt nem restelleném ßóllanom egy keueset az Alom látásról, miczoda Alomra tarczunk ßámot, és mire nem. Luther Márton egy kérdést teßen az Alomról, monduán: Isten meg tiltia hogy az Alomra ßámot ne tarczunk, és az álom magyarázókatis meg hadgya őlni, tahát miképpen tarczuk magunkat az álomban? Philep Melanthon igy félel erre: Két fęlék az Alom látások, egyik terméßet ßerint való, mely mind az emberekkel mind egyéb állatokkal kőz. Almadoznak egyéb állatokis, mint az őkőr, ló, de ez álom tőkélletlen, és ninczen semmi bizonyos mutatása, de czak valami őzue gyűlt látások, ki felől ha valami vélekettetikis, mind azon által igaznak lenni nem kel erősiteni, és nemis kel ez fęle álmokkal gondolni. Mert ha kik álommal meg czalattatnak, és igaznak lenni hűßik az miuel álmodoznak, az ő raitok gyakorta Isten engedelméből, az ő hűtetlensęgőkért meg esik az mitől fęltenek, azokáért az terméßet ßerint való álmokis valaminemű képpen meg tartathatnak, ha valami vélekődés auagy ßűksęgképpen való meg lételauagy háboruság nem adatik hozza.

Leuit. 55.

Az második Alom Isteni, melyben ninczen semmi zauaradás, sőt ez illyen álomban bizonyos Isteni ielentés vagyon, eggyezuén az ő beßédéuel, az mely ielentésből ember iőuendőt mondhat. De miért hogy noha az őrdőg világosságnak angyalának tetteti magát, azért meg kel probálni az lelkeket, mert az ió Angyal az Isten parãczolattiából iót ielent, ki minden tétouázás nélkűl igaz, és ki felől nemis kel kételkedni: az Satan penig ió ßin alat gonozt czinál, azért az gonoz angyalok által való ielentések czak tettések, ki ßélesedúén bizonyos mutatás nélkűl, kit az kereztién embernek meg kel vetni, és táuol légyen hogy ennek hűdgyen.

De vißont kérdést czinál Luther, és mond: Miért hogy Ioseph és Daniel, az Istennek paranczolattia ßerint, az álom látásnak magyarázattiáért meg nem ölettek? Philepis meg felel, és mond: Az fęle Alom látók, kik czak ezekre vigyáznak és figyelmeznek vala, meg ölettetnek vala az Isten paranczolattia ßerint; mert az Istennek késęrtésęre, boßßuságára, meg vtállására, czak az álmokra ßorgalmatoskodnak vala, és ennek nagyob hitelt tulaidonitonak vala, hogy sem ő magának Istennek, mely tudosokhoz az népek minden nyomoruságokban futnak vala, és nagy hűtetlensęgért paranczola Isten hogy őket meg őllyék. De az Iosephnek és Danielnek nem őrdőglés által ielentettenek meg az álmok, de bizonyos mutatásból

tatásból és Isteni rendelésből, mert az Lélek ielenti vala meg nekiek az álmot. Erről most elég légyen ez.

Ismeg térek az igékre, az mellyekben meg irattatik, hogy az ßent Lélek, nem czak álom látással aiandékozza meg az embereket, de iőuendő dolgoknak meg értésętis adgya nekiek, miképpen ez az Apostolokbanis meg tellyesedék, az kik az vtólso világnak állapattiáról iőuendűlének, mint az Antichristusról, annak az Isten háza ellen való kegyetlensęgéről, az Isten ielenésekről irt kőnyw rakua: ßent Pális az vtólso v̄dőben való hamis tanitókról, ßent Péteris az czufolókról: sőt ßent Lukácz azt iria, hogy az Philep apostal négy leánÿs prophétáltanak, nem czak az Apostolok v̄deieben vólt ez az prophétálásnak aiandéka, de az vtánis sok v̄deig, mint erről az Theodorethus az Cypriaÿ pűspők bizonságot teßen, hogy ő v̄deiébenis nemely emberek az ßent Lélek Istennek általa iőuendőt mondottanak. De miért hogy ez aiandék czak kiuáltképpen való vólt, és az ßent irásban bőuen előnkben adattanak, az mely dolgokat ßűksęges hűnnűnk, ez aiandékis (mint tőbbekis) meg ßűntek lenni, meg áll penig az igazságnak bizonyos ismereti, az v̄duőssęgnek álhatatossága, az vyonnan ßűletésnek ereie, fiui fogadás, éstőbbek, mellyek nélkűl az mi hűtűnk meg nem álhat. *Apostalokis iőuendűltek.*

Feddetnek itt az oly emberek, kik mostanis ez fęle iőuendűlésęket kéuánnak, és hallani őrőmest akarnának, maga az Istennek ßent igeie, mind czudákkal, mind iőuendűlésekkel, vgy meg erőssitetet régenten, hogy az hűuek tőbbet és nagyobbakat sem kéuánhatnak, fęlő hogy ezeknek czak veßedelmőkre való ielek adatatnak, mint v̄duőzitőnkis ßólla az Sidóknak.

AZ MASODIKROL.

TOuábba, ezeket meg monduán az Prophéta, kezd immár ßőllani az Christus orßágának ez világon való állapattiáról, ki sok nyaualyák veße delmek kőzőt kezd forgani, előßőr azért, hogy az igaz hűtis bizakodhassęk az Christusnak óltalmazasában, midőn ennek ez világ sem kezd árthatni: másodßor azért, hogy ezeknek iőuendőben való emlekőzésekkel az kőuetkőzendő emberek meg fęlemlyenek, hogy az Istentől adattatot igét meg ne vessęk. Ezek penig az igék.

Es czudákat teßek az Egeken és az főldőn, vért, tűzet, és kőd ozlopokat. Az Nap sőtétsęg-

tétſęggê válik, és az Hóld vérrê, minek előtte el iő az Wrnak nagy és rettenetes napia.

Miért hogy az Wrnak nagy napiáról emlekőzik, mellyen auagy az teſtben el iőt ßenuedni, auagy az mellyen el iő itélni eleueneket és hóltakat, annakokáért illik hogy ez igék mind az ő teſtben való el iőuetelének v̂deiétől foguán, az ő máſodik el iőuetelének v̂deieig magyaráztaſſanak, láſuk azért az ő elſő el iőueteliben mint tőlt bé ez prophétia.

Noha az mi Iduőzitőnk az ő elſő el iőuetelibenis mindeneknek v̂duőſſęgőkre iőt vala, mind azon által miért hogy őtet ez világ meg vtállá és nem fogadá, annakokáért az Wr Iſtenis az ő haragiának bűntetéſinek ieleitis kűteriezte ez egéz világra. Mert az mint az Prophétais meg monda, az Egekenis iellel hoza el az ő fiát, midőn ennek emberi teſtben való ßűletéſęnek v̂deién (ez ielek az ióknak ßolgáltak, de az gonoßokat menthetetlenné tőtték) menyei nagy ſereg angyalok ielennek meg, kik áldgyák és diczirik vala az Iſtent, czillágia támad ennek az Eghen, ki mind Bethlehembe el vezeti az Bőlczeket: Ennek az ő ßenuedéſęnek v̂deiénis az Nap meg ſőtétedik, az Hóld nem adgya fęnyét: Dűczőſęges menyben való fel menetelének v̂deiénis az kődben az Egból két angyalok láthatóképpen ielennek meg, kik az Chriſtuſnak az itilétre való dűczőſęges hatalommal el iőueteliről bizonyoſſan iőuendűlnek: Az földőnis ielét adá ennek, midőn Iduőzitőnk nagy ſok czudákat czelekődék, az ő ßenuedéſęben az föld meg indúla, az kőßiklák meg haſadozának, az koporſók meg nilatkozának, ſokaknak teſtők fel támada az koporſóból, és az ßent várasba iőuén ſokaknak meg ielenének.

Czudak az eghen Chriſtus ßűleteſekor.
Luc 2.
Kinßenuedes kor valo czudai az Chriſtuſnak menyben menetelkor valo czuda.
Act. 1.
Földi czudai Chriſtuſnak az ßolgai abrazatban.

Hogy penig az Ioel mondáſa illenék az Chriſtuſnak elſő el iőuetelinek v̂deiéreis, bizonſág azban énnékem az Aggæus prophéta, ki arról az v̂dőről ennél nem kűlőmben ßól, monduán: Ezt mondgya az Seregeknek Wra: Még egy keués v̂dő vagyon, és én meg inditom az Egeket, az földőt, az tengert, és az ßárrazt. Es meg inditok minden népeket, és el iő az minden pogány népeknek kéuánſága, Ertuén ezen az Chriſtuſt. Mint az Iácóbis igy neuezi őtet; Es (vgy mond) ő léßen az pogány népeknek kéuánſága.

Agg. 2.
Gen. 49.

Az

Az véren értik nemellyek, az Christus testéből ki folyot vért, az tűzen az ſent Lélek Istennek ereiét, ki tűzes nyeluek formaiában ſálla az Apostalokra: Nemellyek penig az vérnek ielét az hűuekreis értik, kik az Iesus Chriſſuſnak neueiért vérőket ontották, de mind az által tűzeſſen maradtanak, az az, az ſent Lélek Isten meg világoſitáſával fel fegyuerkeztettek vóltanak, és diadalmas halált ſenuedtenek, az életnek koronáiát el vőtték. *Veren és testen mit erez.*

Harmad rendbeli magyarázáſokis vadnak, kik az tűz ielt két rézre oztiák: azt mondgyák: Az tűzben világoſſág vagyon és melegſeg, az parából fűſt támad, ezen kel érteni az Sidóknak meg vakuláſokat, auagy az hűueknek magokba való téréſeket, és bűnőkőn való ſiralmokat, mint amazokis az ſent Péter Apoſtal prædicatioiára, kiknek az ő ſent és kereztién ſiralmokról igy ſól önnőn maga az Wr az Zacharias által: Sirattiák (vgy mond) őtet mint az ember ſokta ſiratni eggyetlen egy magzattiát, és kőſeregnek ő raita, mint ſoktak az emberek kőſergeni elſő ſűlőttőkőn. *Zach. 17.*

Erczűk meg immár aztis, az itélet napiának vdeie taián, mint töltenek és telnek bé ez iőuendűléſek, az Chriſtuſnak menyben meneteli vtán mindiáráſt az itélet napiának vdeie vólt, és az ielek azonnal bé kezdettenek telleyeſedni. Világ ſerte az Iſten haragiának ielei meg kezdettenek láttatni, hogy kiki ez világnak mulandó vóltáról ſabadon gondolkodhatnék, miképpen ezekkel az ielekkel eggyeznek az Chriſtuſnak meg mondot ieleiés, mellyeket az itéletről ſólla. Mindiáráſt penig (igy ſól az Wr) az napoknak nyomoruſágának vtánna, az Nap meg homályoſodik, és az Hóld nem fenlik, az czillagok le húlianak az Egből, és az Egeknek hatalmaſági meg háborodnak. Szent Márk Euangéliſtánal vgyan ezenekről ſól. Szent Lukácz által igy ſól: Ielek leznek az Napban, és az Hóldban és az czillagokban, és ez földőn népeknek ſórongatáſok, tanáczban való meg fogyatkozáſnak miatta, miuel hogy az tenger zugni fog. *Iteletkor leiendő czudak.* *Matth. 24.* *Marc. 13.* *Luc. 12.*

Az mi néz az Sidó nemzetſegre, ő közőttőkis meg vóltanak ezek az ielek, mellyek azonnal kőuették az ő orſágoknak váraſoknak veſedelmét. Az Romai birodalombanis, ki akkor ez egéz világnak paranczolt, ſok partolkodáſok, hadak, dőg halálók, éhſegek és minden gonozlágok vóltanak, az mellyek mind ez mai oraiglan nem meg ſűntenek, de ſőt inkáb meg őregbűltenek. *Ezekről bőuebben az iteletről valo prædicatiomban lasd Matt. 24 Ha adig*

Az elek,

Az Egeken nem látunké gyakorlatossággal iegyeket, hól meg nilni láttatik az Egh, hól ozlopok, hól louagosok, hól égő tűzek, mint ha az Egh égne, hól czatagások hallatatnak az Egh alat, hól mint ha vérrel telnék el mind az egéz Egh, véres essőkis, az Nap tizta vérré és az Hóld meg változik, az czillagok le esni tetzenek, nagy gyakorta való Ecclipsisek, Hóldban Napban való fogyakozások immár minden eztendőkbé vadnak, vstőkős czillagok, és tőb egyéb ßőrnyűsęgek láttatnak az Eghen: az földőnis sok ielek támatton támadnak, gyakorta föld indulások, vizeknek nagy árradási, nemely helyen immár még vér kútakis (az mint iriák) támattanak, nagy dőg halálok, ßőrnyű rettenetes hadak, és tőb pœnitentiára intő és bűntetéssel fenyegető ielek, oly sokak, hogy immár vgyan nehezek meg ßámlálni.

Születes es itéletre valo nap miert mondatik rettenetesnek.

De kérdhetnéd miért neueztetik, vagy az Christusnak előßőr az testbe el iőuetelinek vdeie, auagy az vtólso itéletre való iőuetelinek napia, nagy és rettenetes napnak, holot inkáb ezek vigáságnak és váltságnak napiaij legyenek? Erre rőuid és igen kőnyű az felelet: Az hűuekre nézue az Christusnak testben való el iőuetele, előßőr fel támadásnak és őrőmnek napia, de az Istentelenekre nézue azon nap romlásnak és veßedelemnek napia, miképpen az gyermek Iesusról az Simeonis monda: Imé vetteret ez sokaknak romlásokra, és sokaknak fel támadásokra Izraelben, és iegyűl kinek ellene mondnak. Ez képpen az itéletnek napiátis az vduőzitő az hűuekre nézuén, váltságnak napiának neuezi, mikor igy ßól: Emellyétek fel az tű feieteket, mert el közelget az tű meg váltságtok. Az Malachias által penig ezen napot, az hűtetlenekre nézue, égő kementzéhőz hasonlittia, igy ßóluán: Mert imé el ió az nap, mint az éghő kementze, és meg eméztetnek minden keuélyek, és minden álnokságnak czelekődőij, mint az pozdoria.

Luc. 2.

Malach. 4.

Ez napnak neuének kűlőmbőztetése attól vagyon, hogy ez az hűueknek az bűntől való meg ßabadúlást, és az őrőkké való halhatatlanságot hoza: Az hűtetleneknek peniglen az bűnben való meg maradást, és az őrőkké való halált hoza, kiknek ez ő iőuendő állapattiáról még az Bőlczis igy ßóllot: Mert az hűtetlennek reménsęge ollyan mint az ßéltől el ragadtatot por, és mint az tayték, mellyet az ßél haytogat, és az mint ßéltől el oztattatot fűst, auagy vgy el múlik mint az egy napi ßállásnak emlekőzeti: Az igazak penig őrőkké élnek, kiknek iutalmok vagyon az Wrnál, és azoknak gond-

Sapien. 5.

gonduiſeléſek az magoſſágoſnál. Annakokáért az ékeſſégnek ora-
dágát veſik, és ſép koronát az Wrnak kezéből, mert az ő kariá-
ual álkalmazza őket. Ez előt egy keuéſſel azt mondgya az hűtetle-
nek képpében: Imé mi módon ſámláltatot (az hűuekről ſól) az
Iſten fiaj közzé, és az Szentek közőt őrőgſéget vőt. Niluán el té- *Sap. 5.*
uelyettünk vólt az igazſágnak vtáról, és az igazſágnak világoſſága
nem ſénlet minekünk, és az Nap nem támadot vólt fel minekünk.

De nem feleytettem el hogy ſőllék, az Iſtennek pœnitentiára
intő és bűntetéſſel fenyegető ieleiről, abban való beſédemben véget
téuén, vgyan onnan illyen kérdés iő ki: Miczoda ezeknek az go- *Mi oka az ſők*
noz nagy és rettentő ieleknek okaj, és miért hogy mennél touáb *gonoſſoknak.*
élünk ez világban, annál ſőrnyebbeket és rettenetesb dolgokat é-
rünk, ſokkal könnyeb vólt az Chriſtuſnak meg ielenéſſenek előtte
ez világnak dolga állapattia? Nem haſontalan kérdés ez atiámfia,
mert régentenis az kereztién hűtnek ellenſégi ebből vőttenek en-
nek káromlására okot, hogy az mint az Sidókis beſélik vala, Chri-
ſtus tőr vólna zenebonát az nép közőt, el hitette vólna az népet, a-
zért (vgy mondottanak) annak hűtte valláſa hozot minden veſe-
delmet ez világra.

Moſtis vgyan ezen ellenuetéſſel él ez világ, az Chriſtus és az ő
Euangelioma ellen: Miúlta az Luther papok (igy neueznek ben-
nűnket) támadának, az últa ſálla reánk minden nyomoruſág, ſők-
ſég éhſég, dög halál. De bizony ſoha ez világ ebben igazat nem
mondot. Mert czak gondollyuk meg vóltaképpen, bizonyára
nem az Chriſtusban, ſem az Euangeliomában vagyon az fogyat-
kozás, és nem ezek hozták ezeknek az okát, kiki megtalállya ma-
gában.

Ez világnak nagyob réſe hűtetlen, és ſárban heuered dizno
(mint ſent Péter apoſtal ſól) kiki magától az ſathan tanaczából hű- *Vy hűtnek tá-*
tet kouaczolt, kouaczol naponként magának: Egymáſſal noha el- *laloj ſok gono-*
lenkődnek, mind azon által gyűlőlik az világoſſágot, és azt há- *ſoknak okaj.*
borgattiák, és noha egyenetlenkednek, de azért az igazſág ellen va-
ló fel támadásban igen egyeſek és egyenlők, mint az Samſonnak ró-
kai, kiknek fárkok iőllehet egybe kőtőt, de az feiők egymáſtől tá-
uol vadnak. Ő nekiek vgy tetzik, hogy ninczen nagyob gonoz-
ſág, és bűntetéſre méltób, mint ha az igazſágnak valláſát nem vi-
dőzik háborgattiák. Ezekkel tegyené iól az Wr Iſten? Nem meg
érdemlíké, hogy ezek minden veſéllel el veſenek, az kik az Iſtennek

igeiét

ig iet és az v̄duőſſęget nem akariák venni. Bizony igenis meg Ez lőn oka az Sidóknak mind orſzágoſtól váló veſzedelmőknek, kit Chriſtus Wrunk magais meg iőuendűle, hogy el véz, mert meg nem iſmere az ő meg látogatáſának napiát. Ez az oka hogy az We meg ſzegé az Romai birodalomnak koronáiatis, és iobbanis meg ſzegi, ha térdet és feiet nem hayt az Ieſus Chriſtuſnak, és az ő tizta igeiének, vgy hogy azt kezdi magáról mondhatni: El eſet az mi feiűnknek koronáia, iay moſt minekűnk, mert igen vétkeztűnk.

Iollebet Iſtennek hűuei vadnak ebben. Tren. 5

Ez nagy hálaadatlanſág az mi iól téuő Iſtenűnkhőz, hogy nem elég ő néki buſitatni az ő niluán való ellenſęgitől, de még azokis kik az kereztiéni néuel dűczekődnek, igazán értnek, és igaz vallásban vadnak, az vndokſágoktól, bűnőknek iſzonyuſágitól, nem rettegnek, ezben katzagnak neuetnek, előb előb hempelyegnek, mint az ebek vntalan az ő okádáſokra térnek azt iſmet fel nyallyák: ezekenis méltán eſik azért az Wrnak bűntetéſe, hogy az ő hűtek vallások ellen, mely kétſęg nélkűl kedues Iſtennél, az bűnben gyakoroltattiák magokat, vgy hogy nem az ő hűtek vallások ſzerint élnek, ſőt gyakorta az hűtetlenek ez világi ió czelekődetekkel meg győzik őket.

Kereztienek feslet elettel axtnak.

Miért miueli Iſten? Azért, hogy az ő hűueiben ſe láttaſſęk azt iauallani, diczirni, az mit az Iſtentelenekben hűtetlenekben meg bűntet, ezért akaria előſzőris az ő házától az itéletet ez kezdeni, mint az ſzent Péteris ſzól. Ne panaſzolkodgyék tahát ſenki Iſtenre, mert czak az ő irgalmaſſága tart bennűnket, holot méltók vólnánk veſzedelemre, ez világnak állapattia illyen léuén, ſzűkſęges az nyomoruſágoknak bűntetéſeknekis őtet győtreni, miglen meg ielenik az Wrnak amaz nagy napia, ki az mint mondám, az Iſtenteleneknek veſzedelem, az hűueknek peniglen váltſág napia. Szokrak mondani, AZ EDES KŐSERŰVEL IO, igaz, mert ha itt az hűuek kőſeregnek, az őrők életben ki mondhatatlan édeſſęgek léſzen: az hűtetlenek tűze penig ſoha meg nem aluſzik, és fęrgők ſohá meg nem hal, azt mondgya igen igazán az Eſaias. Eſa: 66.

AZ HARMADIKROL.

Ioan 8.

AZ Iſten kármló és vakmerő Sidók ellen akaruán bizonitani az mi Iduőzitőnk az ő őrőkké való bizony Iſtenſęgét, hoza elől az Abrahámot, ki kéuánta látni az Chriſtuſnak az ő napiát láta és őruendezet raita, mely mondásban aztis erőſziti Wrunk, hogy nem czak

czak azok hűtek ő benne, nem czak azok várták az v̂duőſſęget ő benne, az kik az ő emberi teſtben való ßűletéſęnek vtánna éltenek, de az igireteket hűttel meg foguán, ennek előtteis minden v̂dőben reménlettenek biztanak ő benne az hűuek, miképpen az Iſteni látáſról irt kőnywis ezt erőſsiti, á holot ezt az Chriſtuſt oly báránnak mondgya, ki világ kezdetitől foguán meg őlettetet, az az, kinek az ő halalának érdeme mind az ó és mind az vy teſtamentombeli hűueknek haznált, valakik világ kezdetitől foguán ő benne hűttenek. Ettől vagyon az, hogy minden ßent Prophéták az Chriſtuſról iőuendűllettenek, és minden egyéb igireteket erre, vgy mint fundamentomra, helyheztettenek.

Chriſtus minden údőbeli hűueknek haznalt.
Apoc. 13.

Ezt czelekőßi az mi Ioel Prophétánkis, mert minek vtánna az Wr Iſten igiretet tőn, az Aſſyriabeli népnek kezéből az ő népének meg ßabadúláſáról, ez ő igiretinek meg erőſsitéſęnek okáért azonnal az Chriſtus felől niluán való iőuendűléſt tőn, ki az mi váltſágunknak dolgát véghőz viuén, az ő lelkét el boczátanáia, és az ő orßágát az Euangeliom által minden nemzetſęgekre terieztene. De eßében véuén az Ioel, és látuánis iőuendőre, hogy mind az Sidóknak, és mind az egyéb embereknek gonozſágok ſok vólna, kiknek nagyob réße az Chriſtuſt háborgatnáia és meg vetneie, annakokáért fenyegeti ezeket az Iſtennek haragiáual és rettenetes bűntetéſęuel.

Ez meg halot igékben penig ßól mind az hűueknek, és mind az hűtetleneknek, meg mutatuán nekiek az vtat és módot, az mellyen való el iáráſſal, czelekődettel, az Iſten kegyelmét magokhoz vonhattiák, de vißont ennek meg vtálláſáual, az Iſten haragiát bűntetéſęt feiőkre harantiák: Melyből az Wr Iſtennek mindenkoron diczirendő ió vólta és kegyelmeſſęge aianlattatik, ki az bűntetés közt helyheztetteketis az v̂dueſſęgnek haznos és kedues vtára akarna vezérlenie.

Prophetak intetek es feddetek.

Ezen rendtartáſt, az mint mondám, az tanitásban meg tartották minden ßent Prophéták, mik éppen az Moyſeſis, ki az tőruénynek haragos fęnyegetéſęt az Iſtenhőz való meg téréſnek őruendetes tudományában helyheztette. Chriſtus és az apoſtalokis ezt czelekődték, mikoron ez világnak vtólſo véginek állapattiáról prædicállottanak. Iſmeriűk meg tahát az Iſtennek atiai gonduiſeléſęt, és engedgyűnk az ő intéſęnek.

Leuit. 26.
Deut. 30. 22.
Luc. 12.
1. Tim. 4.

Az

Az ſzent Ioel Prophéta penig ez ielen való igékben immár tanáczot ád, és az módgyátis meg mutattia, mit kel czelekődni azoknak, az kik az bűntetéſektől, veſzedelmektől meg akarnak menekedni és ſzabadúlni.

Es akkoron valaki az Wrnak neuét ſegitſęgűl hia, meg ſzabadúl.

Ez igék niluán valók, és ſemmi homályos igékkel nem folynak, kikben mint ha igy ſzóllana az Prophéta: Noha ez világ az veſzedelemben forog, és Iſtennek haragia minden felől raita láttatik lenni, de ez ne rettencze kétſęgbe ſe eycze az hűueket, mert valaki ſegitſęgűl hia az Wrnak neuét, ez meg iſmeri őtet meg ſzabadítónak és meg váltónak lenni. De miért hogy ez ige mondás nem aláb való, ſem haſzontalanb, az ſzent iráſnak tőb drága mondáſi kőzőt, vgy mint kiuel az ſzent Pál apoſtalis az ő iráſában él, és bé hoza, mikoron ſzól és tanit az Sidóknak és pagányoknak hiuatallyáról, mouduán: Ninczen válaztás, vagy Sidó, vagy pogány kőzőt, mindeneknek vgyan azon egy Wra, gazdag mindenekhőz, az kik őtet ſegitſęgűl hiák, mert valaki ſegitſęgre hia az Wrnak neuét, meg tartatik. Azért bőueb értelemmel ſzóllok rólla.

Rom. 10.

Leg előſzőr ez igékben ezt kel meg látnunk, kiknek ſzól az Iſten? kiket ért? kiket tanit? Arról penig igy felel meg:

Es akkoron valaki (vgy mond) az Wrnak neuét ſegitſęgűl hia, meg ſzabadúl.

Ez ige VALAKI auagy MINDEN, meg ielenti hogy nem léſzenſemmi fęle nemzetben válogatás, akar Sidó, akar Gőrőg, akar Magyar, akar Német, akar Horuat, akar Lengyel, akar Czigány, akar Rátz, Olah, akar fęrfi, akar aſzſzonyember, akar gyermek, akar ifiu, akar pap, barát, király, Czáſzár, biro, nem tekénti meg az Wr ſenkinek az ő ſzemélyét, de mindenektől czak kéuánnya, az őneuének ſegitſęgűl való hiuáſát, kiről az ſzent Pál apoſtalis iſmeg igy ſzól: Dűczőſęg penig, tiztesſęg, és bekeſſęg minden ió czelekődőnek, Sidónak előſzőr az vtán Gőrőgnek, mert ninczen Iſten előt ſzemély válogatás. Mely dologról az ſzent Péter apoſtalis igy ſzól: Bizonyára vgy találom, hogy az Iſtennél ninczen ſzemély válogatás, hanem minden nemzetſęgekben kedues az ő néki, valaki őtet fęli és igazſágot czelekőſzik.

Szemely valogatas nincz Iſtennel.

Rom. 2. ψ 10

Az

Az vdoſſęgnek meg adáſa felől való minden igéretekis (ezeket bizonittiák) mikoron azok közönſęgeſſen ſóllanak, hogy ezeket akar mely emberis magárol értheti, nem tekéntuén ſe nemzetére, ſe abrázattiára, ſe mi vóltára, czak nézi Iſten azt, az mi az ſűben vagyon. Mely Iſtennek az ő teremęſetiuel és ió vóltáual mindnyáian intetűnk hálaadáſra, ki noha ſabad vólna vélle, hatalmában vólna ez, egy auagy két nemzetet vdoſziteneié auagy többet, auagy ennit ſem, Sidóté auagy Gőrőgőt, Tőrőkőé auagy Magyart, Németeté auagy Lengyelt, ezért ő réa ſenki nem fegyhetnék méltán, mert mint fazekas ſabadon bir az ő teremtet állatiual, de ímé nem válogat igy, ſőt minden embereket akar vdoſziteni (mint ſent Pál ſól) és az vdoſſęgnek vtára vinni, czak az emberekben ne légyen az fogyatkozás és bűn. Ez Iſtennek ió vóltáual miés intetűnk ezen nőmős és drága ſokáſra, mi ſe legyűnk az ſemély válogátók, ſenkit gazdagſágáért ne ſereſſűnk, ſenkit ſegényſęgért ſe gyűlőllyűnk, tarczuk mindenekhőz igazſágban magunkat, mindenekre teriedgyen kű mint az kút fő az mi ſeretetűnk. Rom. 9.

Touábba, ez rőuid igék aztis adgyák előnkbe, mit kellyen ezelekődnűnk, ha vdoſzűlni akarunk. Arról igy ſól: *Mit ezelekedgyel ha vdoſzűlni akarz.*

Valaki ſegitſęgűl hia az Wrnak neuét meg ſabadúl.

Ez kiczin és rőuid igéczkéuel az egéz ſent iráſnak minden mondáſi eggyeznek, egyet értenek, vgy mint mellyek czak mind az egy Iſtennek ſegitſęgűl való hiuáſában helyheztetik az vdoſſęget, kiről önnön magais igy ſól az Wr az S. Dauid által: Hí ſegitſęgűl engemet az te nyomoruſágodnak vdeién, és én tégedet meg ſabadítlak. Iſmet, Közel vagyon az Wr az őtet ſegitſęgűl hiuókhoz. Az Wrnak ſemei az igazakon, és az ő fűlei azoknak kiáltáſokon. Tahát az vdoſſęget magad kűuől kereſſed atiámfia, és ezt nem kel ſemmiképpen emberi erőnek tulaydonitani. Ha az vdoſſęgre való erő magunkban vólna, magunktól lehetne, miért ſűkölködnénk Iſteni ſegitſęg hiuásnélkűl? Az ſegitſęgűl hiuás az egy Iſtennek ſaiát tiszteleti, annakokáért az vdoſſęgis czak ő tőle adattatik. Pſal. 56.

Touábba, itt aztis eſedbe vőd, hogy nem az te imádságodnak érdemeért adatik néked az vdoſſęg, de az hűtért, az kiből az igazán való ſegitſęgűl hiuás ſármazik és teſſen, mint az ſent Pál

postal magyarázuán az Ioelnek ez mondáſát, az hűtnek tulaydonitia az v̊duőſſęget, mikoron igy ßól: Mint hiák azt ſegitſęgre, az
Rom. 10. kiben nem hűttenek? Senki az embertől ſegitſęget nem kér, valaki láttia magát attól meg nem ſegittethetni: Ezképpen az Iſtent ſem hia ſenki ſegitſęgűl, valaki az ő hatalmában és akarattiában nem vetette ſem veti reménſęget. Ez iegyzéſſel ßól itt az Prophéta, midőn az ſegitſęgűl való hiuáſnak módgyát niluán tractállya, mert nem czak azt mondgya, hogy az Wrat, de az Wrnak neuét hadgya ſegitſęgűl hini, mellyel meg tanit, mi légyen az igaz imádſágnak rendi, és honnan kel bizodalmat venni az imádſágban. Az Iſtennek penig ninczen ſemmi oly neue, mellyel az ő termeßeti bé foglaltatnék, auagy ki mondattatnék, azért ßólla Iácob Patriarchánakis ollyan formán, mikor azon kérne őtet az Iacob, hogy mondaná meg az ő neuét, monda néki: Miért kérdezkedel az én néuemről? Moyſeſis tudakozuán az ő neuéről, ezképpen felel az
Gen. 32. Wr néki: Vagyok az ki vagyok.

Exod. 3. Ióllehet emberi mód ßerint az ßent irás Iſtennek neuét tulaydonit, mind azon által ezen értetik mind oly dolog, az mely által ő meg iſmertethetik, iónak, irgalmaſnak, igaznak, bőlcznek, mindenhatónak, és mind olynak lenni, ki réz ßerint az ő igeiéből, réz ßerint az ő czelekődetibő, l ő felőle bizonſágot teßen. Mint ez innen ki tetzik: Moyſes azon kőnyőrőg az Wr Iſtennek, hogy mutaſſa meg ő néki őnnőn magát, monduán: Kérlek Wram, mutásd meg az te dűczőſſęgedet én nékem: Az Wr ßó által ßól néki, melyből az ő terméßetiről az Moyſes érti. Igy ßól penig az Wr magá-
Exod. 34. ről: IEHOVA IEHOVA, erős, irgalmas, kegyelmes, késedelmes az haragra, nagy irgalmaſſágú, és igazſágú, ki meg tarttia irgalmaſſágát ezeriziglen, el veßi az hamiſſágot, az vétket, az bűnt az bűnőſt bűntetésnélkűl nem hadgya. Meg látogattia az Atiáknak álnokſágokat az fiakban, és az fiaknak fiaiban harmad negyed iziglen.

Christus Iſtennek neue. Heb. 1. Matt. 3. 17. De miért hogy mind ezek az Iſtennek fiában az Wr Ieſus Chriſtusban meg tetzenek, ki azért neueztetik Iſten dűczőſſęgének fęnyének, és az ő metezt abrázattiának állattiának, hogy ő az Atia Iſtennek igaz neue, kiben és ki által kel az ſegitſęgűl hiuáſnak lenni, mint őnnőn maga az Atiais kiáltia ezt az Egből, monduán: Ez az én ßerelmes fiam, kiben én tű hozzátok meg békéllettem, őtet kalgaſſátok, Chriſtus Wrunkis, őrők életre való vtnak neuezuén

magát,

magát, mond touáb: Bizony bizony mondom tű néktek, valamit kérendetek az én Atiámtól én neuemben, meg adgya tű néktek. Az ßent Pál apostalis oly óltárnak neuezi az Christust, kin hálaadásnak áldozattiát áldozzuk az Wrnak, és azt mondgya, hogy az kegyelem ßéki eleibe ez által vagyon ßabad menetelűnk. Ioan. 14. Heb. 4. 14.

Az régieknek ßép módgyok vólt ezen okért az imádkozásban, kik az ő kőnyőrgéseknek végét mindenkor *Per Iesum Christum* végeztek, kiről az Agoston doctoris ßépen ßól, monduán: Valamely kőnyőrgés Christus által ninczen, nem czak hogy bűnt nem tőről, de sőt önnőn maga bűnné változik. Szent Ambrosis igy ßól: ő maga Christus az mi ßánk, ki által az Atiáual ßóllunk, ő ßeműnk, ki által az Atiát láttiuk, ő iób karunk, ki által az Atiának magunkat bé mutattiuk. Mikoron azért az Ioel Prophéta az Wrnak neuét segitsegűl hadgya hini, nem egyebet, hanem az Christusban való hűtet érti, ki magunkatis Istennek aiánl, és az mi kőnyőrgésűnketis ő néki keduessé és kellemetessé foganatossá teßi. Segitsęgűl való hiuásnak neuéuel ezben ezért él, hogy az hűttet kép mutatónak és hiuolkodónak ne alitanánk. Mind ez beßédek, az imádságban vigaztalnak és bizakodtatnak minket, noha mi méltatlanok vagyunk, kiket az Wr az kőnyőrgésben meg halgasson, mind azon által az mi kőnyőrgésűnket sűket fűllel (hogy igy ßóllyak) el nem múlattia, mikoron ezt az ő ßent fia az Christus által vißßűk ő eleibe, ki minekűnk ő tőlle igazságunk, ßentsęgűnk, és meg váltságunk lőt. *Augustinus in Psal. 18. Ambros. lib. de Isac. cap. 8.*

Harmadßor, ez reuid ige, az segitsęgűl való hiuásnakis meg mondgya haznát, monduán: *Valaki segitsegűl hia az Wrnak neuet,* MEG SZABADVL. Meg ßabadulásnak igéuel él, hogy akkorbeli Sidóknakis reménsęget ßőrőzzen, kik immár tellyellyessęggel veßő fęlben (minden reménsęgtől meg foztatuán) láttatnak vala lenni, mellyel minketis vigaztal, hogy az mi hűtből való kőnyőrgésűnk haßontalan nem léßen. *Io kőnyőrges nem haßontalan.*

Itt az Sidóknak meg ßabadúlásokrólis példák hozattathatnak: Az Isten az Sidókat az ő ellensęgők előt ßárraz lábbal által hoza az veres tengeren, az negyuen eztendeig az puztában sok ió téteméniuel látogatá, az Birák vdeiében sokßor ellensęgők ellen meg ßabaditotta, valahányßor ő hozza fel kiáltottanak: Sőt mindnyájunk felől kőzőnsęgessen ßóluán, S. Dauid, sok ßép igéket ßőrzőt arról, hogy az Wr Isten az ő hoza kiáltókat kegyelmessen meg

Pſal. 107. halgattia, és fel emeli az nyomorúltat az nyomoruſágból, (így ſo-eggyűt) és meg ſaporittia az czelédeket mint az iuhokat. Térden álua könyörgez az Iſtennek (így ſól az Theman Eliphat) és akkoron tégedet meg halgat, és hálákat adz az Iſtennek: Mi helyen va-

Iob. 22. lami dolgot el gondolz, meg adattatik tenéked, és az te vtaidon az világoſág fénlik.

Ez ſabadſágnak igéréſét, (melyről itt az Ioel ſól) az lelki vdvöſſégről is érczűk, kinek bizonyos vólta innen tetzik, kű mert valaki az Iſtent hűtből Chriſtus által ſegitſégűl hia, az ő benne bű-nének boczánattiát veſi: holot ha az bűn meg ſűnik, auagy el tö-röltetik, ott az Iſtennek haragia és az bűntetéſekis, mellyek az bűn-ért lennének, meg ſűnnek, és így igaz és tökélletes vdvöſſég ada-tik, ki ſemmi tóldalék nélkűl nem ſűkölködik.

Panaſzolkodas az nyomoruſagokrol.

Mit czelekődgyűnk? Ezek minket meg tanitonak: Láttiuk minden felől az Iſten haragiát közelgetni, és naponként neuekedni az veſedelmek, kit az vtólſo vdőben meg lenni Chriſtus és az ő Apoſtali meg iőuendőltenek. Sokan iſmerik ezt, láttiák, és miuel kel el táuoztatni, azon igen czudálkoznak, de bizony igen haſontalan az ő tanáczkozáſok, noha minden bőlczeſéget magoknak tulaidonitonak, ezzel mit haználiyanak, az naponként való dolgok meg ielentik. Veſſük hátra hát az mi okoſſágínkat, mennyűnk előb előb azon az vton, melyre az ſent Lélek ez ielen való igékben vezet bennűnket: és miért hogy az Iſten igéretinek peczéti merő igazſág, nem téuelyegtet minket, iſmeriük meg bűneinket, fuſſunk el minden magunkban való bizodalomtól, czak az egy Iſtennek kegyelmeſſégét az Ieſus Chriſtus által kiálczuk és váriuk, ki miképpen hogy ſent Atiát mi hozzánk meg engeztelé, akképpen pœnitentiát Iſtenhöz való meg téréſt épit bennűnk, vgy mint, kíket ſent lelke által vyonnan ſől.

Azt bizonittia mégis, azt erősíti, hogy nem haſontalan az Iſtennek neuének ſegitſégűl hiuáſa, így ſóluán:

> Mert Sionnak hegyén és Ieruſalemben léſſen az meg ſabadúlás, az mint meg igéré az Wr.

Az az: Noha láttatik az anyaſzentegyház el hagyattatotnak lenni, mind azon által az Sionban léſſen az ſabadúlás, az maradékokban

kokban az kiket az Wr hiuot, az maradékok fel ßedettetnek, kiket az Wr az ő Fiában, az Euangeliomnak hirdetése által, az őrők életre hiuot.

Ez dologról az ßent irásnak ßép igéretit találom: Az S. Dauid Psal. 122.
király itt akar maradni, mikoron igy ßól (ez Sionban) az Ierusalem ßépen épitetet váras, mely egybe ßerkeztetet egyenlőképpen, hogy oda mennyenek az nemzetsęgek, az Izraelnek nemzetsęgi, az Izraelnek bizonságához, mert ott helyheztetet az itélernek ßéki, az S. Dauid házának ßéki. Az maradék népeknek v̊duőssęgéről az Esaias ekképpen iőuendűlt: Az keués maradék meg tér, az Iácob Esa. 10.
nemzetének maradékia, az erős hatalmas Istenhőz.

Ez mondással az ßent irásnak historiaijs eggyeznek: Mert vég léuén az Assyriai hadának, az Istennek az Sidók kőzőt való anyaßentegyháza az Ezechias királnak birodalmában tizenőt eztendeig vgy mint tűndőklőt, és noha az bűnre való haylásokért, az Chaldæusoktól az Templom mind az várassal (Ierusalemmel) egyetemben meg égetéttek, mind azon által vißßa hozuán Isten őket kegyelmessen az Babylloniai fogságból, mind az várast, és mind az Templomot vyonnan meg épiték, és ott kezdeték az Apostalok által az anyaßentegyház előßőris gyűlekőzni, az mint az Esaias prophétais meg iőuendűlte vala ezt: Sionból kű mégyen az tőruény, és az Istennek igeie Ierusalemből. Kű méne bizony, mert az egéz főld kereksęgének hiré lőn benne, miképpen S. Dauidis ßól, Mich. 4.
vgyan ezen igékkel ßól erről az Michæas Prophétais.

Vőd eßedbe te. Miés tanúllyunk innen: Az v̊duőssęg, ßabadság egyedűl czak az kereztiéni kőzőnsęges ßent gyűlekőzetben vagyon, az kinek iele régenten az Ierusalem várasa vala, ki az Sion hegyén, az Wrnak ßép ékős temploma, helyheztetet vala. Ez igéket nem kel czak bőtű ßerint értenűnk, mint ha az testi Sionhoz Ierusalemhőz az Istennek kegyelmét és az mi v̊duőssęgűnket kőteleznénk, ki innen tetzik meg, hogy ezen várast, templomot az Wr Matt. 21.
Christus (midőn meg veté) latroknak barlangiának monda, és az várasrólis azt monda: Oly nagy nyomoruság kőrnyűl veßi (ki béis tellyesedék) minemű nem vólt (vgy monda) ez világnak kezdetitől foguán, ez vtánis nem léßen, Matth. 24.

Tahát ez igéreteket az minden v̊dőben léuő anyaßentegyházra kel kű ßélesitenűnk, az kinek kebelében bátorságossan nyugoznak, valakik ezben bé mennek, ebben találnak az verebek fézket,

és az feczkék ezben helyheztetik az ő fiokat, mert itt fęnlik az Iesus Christus érdeme, ki az Sion hegyére az mi bűneinkért magát fel viuén, az Atia Istent meg engeztele hozzánk: mind őrökké diadalmas, mind őrökké meg marad ez Anyaßentegyház, akkar mint dűhőskődgyék bolondoskodgyékis ez világ, az ßél az főuenynem árthat az Christusnak, mert ő az fundamentoma az egéz épűletnek, ki az anyaßentegyház, ez kőßikláia az ő seregének, vgy hogy kinek az pokolnak minden ereie sem álhat ellene, és ki azt igérte az ő házának, hogy világ végezetig véle léßen.

Erős varas az Isten varosa.

Ez vigaztalásokkal noha minden v̊dőben éllyűnk, de kiuáltképpen ezeket akkor forgassuk elménkben, mikoron az Istennek haióia az tengerre kűldetik, és arra az ßél, az hab, minden felől czapkod, ne fęllyűnk, ott vagyon az Christus. Alußiké? bizony fel serken, czak kiálczunk, és meg feddi az tengert és az ßéleket. Nagy kőserues hire lehet ez egéz világnak, ha tudna rólla gondolkodni, de bizony czak magának tulaidonicza. Mellyik az az hir? Ez, hogy czak az maradékok v̊duőzűlnek, kiket az Wr hiuot, meg neuezi ezeket minden állapattiokról, hogy ki rekeßße az hypocritákat innen, az kik az ő érdőmekben vetik reménsęgőket, és hogy az ő hűueit czak egyedűl az Istennek kegyelmében való bizodalomban helyheztesse, vgy mint ki az v̊duőssęgnek fundamentoma.

Kőserues hir.

Mindnyáian az bűnben vóltunk, kiért az őrökké való halálra méltók vóltunk, az Isten dűczőssęgétől meg foztattunk vala, mint ßent Pál ßól, vgy annira, hog ha az Seregeknek Wra minekűnk magot nem hagyot vólna, lőttűnk vólna mint az Sodomabeliek, és az Gomorrhabeliekhőz lőttűnk vólna hasonlatosok. Ezeket őröktől foguán el válaztotta (sőt mind az tőbbitis czak akarnák venni) minek előtte ez világ teremtetnék, és annak vtánna el hitta, hiuán meg igazitotta, meg igazituán meg dűczőitőtte. Szent Pál mondgya ezt. Eggyez ez tudománnyal az S. Dauid, ki az v̊duőssęgnek okát czak Isteni kegyelemben helyhezteti, monduán: Az hamisságnak beßédit, mellyek mi raitunk erőt vőttenek, és az mi bűneinket te tiztitod el. Bódog az, az kit te válaztaz, és hozzád fogadz, az ki lakozik az te tornátzodban: Meg elégittetűnk az te házadnak iauaiual, az te Templomodnak ßent dolgaiual.

Rom. 9. Isa. 1.

Psal. 65.

Nagy őrőmek lehet innét az hűueknek, hogy ez világ meg vetuén az Istennek kegyelmét, ők vgy mint maradékok az Istennek kegyelmessęgéből v̊duőzűlnek az Christusban, az ki által el

válaz-

válaztattanak, ki által ez léßen, hogy miképpen régenten az Sidók, az kegyetlen dúlo foztó Assyriabeli nép ellen meg tartatot, és meg óltolmaztatot Istentől Ierusalemben, ezképpen minden v̊dőben az pokolbeli Satannak mérge dűhőssęge ellen az ő hűueit óltalmazza, meg ßabadittia, és az Euangeliomnak prædiállásak által, az anyaßentegyháznak társaságába hiuán, az Iesus Christusban való v̊duőssęgben réßesse teßi.

Noha azért, Istenben ßerelmes atiámfiaŋ kereztiének, igen kiczin és ßámos az Istennek hűueinek serege, miképpen Christus Wrunkis kiczin seregnek neuezi, és aztis mondgya, hogy sokak az hiuatalosok, de keuesek az válaztottak, az kik az ßoros vton az Isten orßágába mennek: mind azon által ennek az ő kiczin sęregére és nyomorúlt vóltára nézue, el ne ßakadgyunk ettől az seregeczkétől, pribékké ne legyűnk, hogy az Sathan serege kőzzé fútnánk, maradgyunk meg az mi zázlónk az Iesus Christus alat, és noha az pokolbeli Satan harabdállya sarkunkat, de az mi feiűnk az Christus, és miés ő benne, az feiét tőriűk és ronczuk meg ő neki. Kit engedgyen meg minekűnk, az Atia, fiu, ßent Lélek, tellyes ßent háromság, egy bizony őrők Isten, Amen.

Imádság.

TE ßent háromságban való harmadik ßemély, menyei tűndőklő és czillagozó ßent Lélek Isten, ki az Atiától és az Fiutól ßármazol, igaz valóságos őrőkké való Isten vagy, Iőuel, Iőuel, Iőuel, Wram az te népeidnek segitsęgére, mind az lelki ellensęgek ellen, mind testi ellensęgek ellen. Tizticz az mi lelkűnket elménket naponkint, az pokolbeli őrdőgnek seprőiétől, ßentely meg és világositcz bennűnket. Ránczad meg ßáiokban az zábolát az testi ellensęgeknekis, hogy ne v̊gyeközhessenek az te bennűnk való világodnák meg óltására, sőt ha v̊gyközekis de erőt ne vehessenek. Tőd ßenté, igazzá az mi testűnket, megsőperuén és tiztán tartuán ezt, hogy te néked mind őrőkké kedues lakó templomod lehessen. Az mi Wrunk Iesus Christus által, Amen.

AZ SZENT IOEL PROPHETA IRASANAK HARmadik és vtólso részéből való

ELSEO PRAEDIKATIO.

MERT imè azokon az napokon, és az időben, az melyben Iudának és Ieruſalemnek fogſágát meg forditom,

2. Akkor egyben gyüitek minden pogányokat, és ſólitok Ioſaphatnak völgyére, és ott pörlek ő vélek az én népemért, és az én örökſégemért az Izraelért, mert az pogányok közöt azt el ſéleztették, és meg oztoztak az én földemmel.

3. Es nilat vontanak az én népemre, és az gyermekeket oly ólczon árúbá vetették, mely ólczo az parázna leányokat boron adták, hogy ihaſſanak.

4. Söt mi közöm vólt énnékem te veled Tyrus és Sidon, és Sidóſágnak minden hátáros ſombédi? vallyon s-érdemlettemé ezt, az miuel fizettek énnékem, és ha ezzel fizettek énnékem, nagy hirtelen az tü feietökre forditom, az mint érdemlettetek?

5. Mert az én ezüſtömöt és aranyamat el vettétek, és az én drága marhámot az tü templomotokba vittétek.

6. Es Iudának és Ieruſalemnek fiait az tenger eluen Görögöknek pénzen el adtátok, hogy meſſze vetnétek öket azö házától.

7. De

7. De imè fel kŏltŏm ŏket, az helyből, à houá pĕnzen adtátok, és meg fizetek néktek az tŭ érdemetek ſerint.
8. Es adom az tŭ fiaitokat, és az tŭ leánitokat az Iuda fiainak kezekbe, és ŏk el adgyák azokat pénzen az Sabæuſoknak meſſe való népnek, mert az Wr végezte.
9. Hirdeſſętek meg ezt az népek kŏzŏt, hirdſſetek hadat, támaſzſzátok fel az hatalmaſokat, el iŏnek, fel kelnek mindnyaián az hadakozó fęrfiak.
10. Ronczátok el az tŭ ſánto vaſatokat, czinállyatok fegyuereket benne, és kaſzátokból czinállyatok dárdákat, az beteges ezt mondgya: De erŏs vagyok én.
11. Gyŭllyetek ŏzue, és iŏietek el minden népek, gyŭllyetek fel minden felŏl, ott vágia le az Wr az te erŏs ellenſęgidet.
12. Serkennyetek fel, és iŏienek fel az népek Ioſaphat vŏlgyébe, mert ott vlŏk, hogy meg itéllyek, és meg bŭnteſſek minden népeket, kik kŏrnyŏs kŏrnyŭl vadnak.
13. Veſſetek ſarlót az gabonába, mert meg ért az gabona, iŏietek el, ſállyatok le, mert rakua az ſayto, teli vadnak az nyomó ſerſzámok, meg ſokaſúltanak az ŏ gonozſágok.
14. Az népek az népek az czipléſnek vŏlgyében jŏnek: mert kŏzel vagyon az Wr napia az czipléſnek vŏlgyében.
15. Az

15. Az Nap és Hóld meg homályosodnak, és az czillagok meg vonßák fęnyeket.

Ez Igéknek rŏuid értelme.

EZ harmadik és vtólsó rézben, niluábban ßól az Wr Isten az ő népének meg ßabaditásáról, és az ő ellensęgőknek romlásokról, nem ok nélkűl ezt czelekőduén, mert annira el iőttenek vala, és oly igen nagy fęlelemben valának az Sidók, az Assyriabeli népnek hadakozásától, hogy alig vigaztaltathatnak vala meg. Az Prophéta peniglen, noha sok vigaztalásokkal bátoritotta őket, mellyek az testi életre nézue, kedues és ió Isteni áldások vólnának, mind azon által az Christus Iesusnak az ő orßágárólis iőuendűl (ki minden vigaztalások kőzőt fő) hogy ezből meg érczűk, hogy Isten azt az népet semmiképpen meg nem vethetne, kiből az emberi nemzetsęgnek meg igért ßabaditóiának ßűletterni kellene, ki az ő orßágát ez egéz világ ßerte épiteneie. Ez móddal az Prophéta ßól ez világnak nyomßrúlt és veßedelmes állapattiáról, de ezbenis vigaztallya az hűueket, haznos tanáczal tanituán őket, az mely által az anyaßentegyháznak bátorságos aytaiáról igiretet tőn.

Mondám hogy nagy vala az fęlelem az Sidókban (vala penig mitől) azért iőuendűl az Prophéta az ő ellensęgőknek, az Assyriabelieknek veßedelmekről és romlásokrólis, az mint mondám, mellyel meg ielenti, Ne fęllyenek semmi Istent, mert meg nem tartoztashattiá az őket való meg ßabaditásban. Mi peniglen innen kereztiének kőzőnsęges tanuságot és vigaztaláſt vegyűnk, mind kűlső mind penig házi ellensęginknek gonoz v̊gyekőzetek ellen, mert az Isten meg nem változik (mint maga mondgya) ő mindenkor egyenlő terméßetű, forgattia és viseli mindenkor az ő anyaßentegyházának v̊gyét, soha meg nem veti, sőt az Christus az embernek ßóßolóiok és kőzbeniároiok, kéßen és serenyen áll az meg ßabaditásra, kit ßabaditóioknak és v̊duőzitőiőknek lenni ezennel meg ismerik. Léßen annakokáért minekűnk tanuságunk ez igékből:

Az Isten nepenek meg ßabaditasarol, es az ő ellensegőknek bűntetesekről, veßedelmekről: az mely tanusagban az egez kereztien

zeztien anyaßentegyhaz azo kegyetlen ellenſeginek mergek artaſok ellen ezuda mely gyönyörüſegeſſen vigaztaltathatik. Ezekről ßoluan, Iſten kegyelmebe aianlom az hüeket.

AKaruán vigaztalni az felſęges Wr Iſten az el iőt és meg rémült népet, leg előßőris az ő küllő ellenſęgőknek az Aſſyriabeliek-nek bűnetéſekről ßól, vgy hogy nem czak az ielen leuő hadbeli nyomoruſágoktól ßabadittia meg őket, de ezektőlis, ő érettők az ő ellenſęgők ellen igazſágos boßßút áluán, hogy az Iſtennek az ő vigaztalásbeli igérete nagyob és bizonyosb légyen, az dolognak minden rendi, környül álló dolgai meg irattatnak. Ez képpen ßól penig:

Mert imé azokon az napokon, és az vdőben, az melyben Iudának és Ieruſalemnek fogſágát meg téritem, meg forditom.

Fogſágoknak neuezi itt réz ſerint az Aſſyriabeli népet, az melyben bé rekezteuén valának az Sidók, holot az meg ßabaditásban ſemmi reménſęgők nem láttatik vala, iſmeg réz ſerint Fogſágnak, az Babylloniañ fogſágban való lételét az Sidóknak: Es miért hogy ſchetetlennek tetzik vala, ily nagy és kegyetlen ellenſęgről meg ßabaditatni, azon vdőben igéretet teßen itt az Wr annak megrontáſáról és fel forditáſáról, hogy meg érczék, ez ſem áll ellent az ő meg ßabaditáſokban. *Fogſágok es fogſag.*

Vegyük eßünkbe peniglen ezt, hogy ez az vdő leg előßőr az Chriſtus Ieſuſnak vdeiére vitetetik leiki értelemmel, az kiben mindenek igazán bé tellyeſedtenek, az mellyek régen az Aſſyriai és Babylloniañ kegyetlenſęgek alól való meg ßabaditáſt illetek, mindnyáian az bűn és az ördőgnek hatalma alat fogſágban tartattunk vala, el iőue azért végezet vdőben az Chriſtus, és minket ßabadſágual meg aiandékoza. De miért hogy ſenki az erős fel fegyuerkezet vitéznek fegyuerét el nem veheti, hanem ha oly találtatik, ki azt meg győzendi: az Chriſtuſis azokáért, hogy az mi vduoſſęgünk állando és tőkélletes légyen, ők az ördőgnek és az bűnnek hatalmát meg győzi, és minden ereiét meg rontá, az mely által az ördőg az emberi nemzetſęgnek vduoſſęgét ellenzi tartoztattia vala. *Chriſtus ßabadita.* *Matth. 12.*

Régen-

Régenten az ő anyaſſentegyházának ellenſégi ő magok az Sidók és az Romai feiedelmek valának, moſt peniglen azok, az kik az Euangeliomnak prædikáláſát tűzzel és fegyuerrel vldőzik: de az Chriſtuſnak vdeie mindekoron meg marad, és az ő anyaſſentegyházában mind világ végezetig orſágol. azért miés ezekkel vigaztaljuk magunkat. Mert miképpen az Euangeliomnak prædikáláſa által az őueinek fogſágokat naponként el fordittia: ezképpen az ő vas páltzaiáual minden vdőben ezeket meg enyhiti, az kik ő néki engedni nem akarnak. De előb előb mégyen az Wr, és mit czelekőſök arról ſól:

> Akkor (mond) egybe győitek minden pogányokat, és ſólitok Ioſaphatnak völgyére, és ott pörlek vélek az én népemért.

Ellenſeget Iſten hordoz.

Az mely beſédben az ő népének ellenſégi ellen való meg bűntetéſt ielenti, és mint ha igy ſólliana: Én ellenem ez ellenkőzők agyarkodnak és tuſakodnak, és bizuán az ő ſokaſágokhoz, hatalmokhoz, alittiák hogy mindent, valamit akarnak, véghőz vihetnek, de én másképpen és más végre győitőm őket eggyűué, és vgyan akarattiok ellen oda viſem az houá akarom, tudni illik, az Ioſaphatnak völgyére, és ott pőrlek ő vélek, ott vetek ő vélek ſámot, ott bűntetem meg őket, az mint érdemlettenek. Tészen emlekőzetet az Ioſaphatnak völgyéről, ki Magyaról ſtéletet iegyez. Mert azt mondgyák hogy az Ioſaphat déak neluén igy mondatik ki, DOMINVS IVDICAT, Magyaról AZ VR ITEL. Elt ez igéuel azért, hogy meg ielencze, bizonyos helyét rendelni az bűntetéſnek, és emlekőztetſe az Sidókat amaz régi bizonyára, melyből az ő ielen való bűntetéſeketis igen könnyen valónak igéri lenni. Az Ioſaphat király ellen ſok pogány népek tuſakodtanak, kiknek ereiők vgyan győzhetetlennek látzik vala, de az Iſtennek az ő ió vóltából ezek ő magok közőt el veſének, és az ő prædáiokkal az Sidókat vgy mint meg gazdagitották, az mint az Ammonitákról és Moabitákról oluaſſunk. Erről azokáért az Sidókat emlekőztetuén, arra tanittia, hogy ne vélnék moſtanis az Iſtennek ereiét meg fogyatkozotanak lenni, az ki régenten minden ő kegyetlenſégőket, minden munkáiok és fáratſágok kűuől, meg verte és meg bűntette.

Ioſaphat völgyéről. 2. Paral. 20.

Honnan miés tanullyunk hűuek (mert immár ezek mi értő ünk mondat-

mondatnak,) hogy az Wr Iſten noha nem ſiet, nem hirtelenkedik, de bizonyára ſoha el nem feletkőzik az mi ellenſęginknek bűntetéſekről, láttia ő ezeknek tanáczokat vgyekőzeteket, de ő rendeli el és ő őrzi meg, mint és miképpen mennyen az véghőz: Sokat vęgez az ember, de Iſten el változtattia. Ennek az ő bűntetéſęre vdőt és napot rendelt őrzőt, noha vdeiglen az ő ítéletét ezek által véghőz viſi, mert Seregeknek Wra ő, az kinek hadában minden teremtet állatok vitézkődnek. Az ſent írásban ſok példáink vadnak erről, mely hiában való és haſontalan ezeknek az ő vgyekőzetek, kik Iſten ellen czak nyakkal ſoktanak ſegni, nem gondollyák meg ezek ſent Pál apoſtalnak amaz mondáſát: Mindnyáian minekűnk meg kel ielennűnk az Chriſtus ítélő ſéki előt, hogy minden ember el vegye (iutalmát annak) az mit az teſtben czelekődet. Máſut ezen igékkel azt mondgya ſent Pál: Mert mindnyáian elő állatunk az Chriſtus ítélő ſéki eleiben. Daniel prophétának is így ſólla az angyal, az hűueknek ellenſęgi ellen: Es ítélet lęſen (vgy mond) és az ő hatalmát el veſik, hogy el veſeſſęk és el ronczák mindeneſtől. Meg emlekőzuén annakokáért ezekről, ſentől Iſtenesſen éllyűnk, és az mi ellenſęginknek vgyekőzetek ellen forgaſſuk nyakunkban az paiſt, az az, az mi bizodalmunkat reménſęgűnket mindeneſtől foguán czak az egy Iſtenben veſſük.

Iſten bir az ellenſeggel.

2. Cor. 5.

Rom. 14.

Dan. 7.

Az Papiſták az Ioſaphat vőlgyéről azt tarttiák, hogy ott lenne az ítélet, oda gyűlekőznének minden emberek iók és gonoſok: De neueti őket ez vélekődésért az Bonauentura, mikoron így ſól: Alittiák nemellyek, hogy az Vr Ioſaphat vőlgyére ſállana le ítéletre, azért hogy ő maga Ioel Prophéta által így ſolliot: Eggyűué győ ítők minden paganyokat, és viſem őket az Ioſaphat vőlgyére, és ott pőrlek ő vélek. Az mely réznek magyarázattiában ezképpen találtam. Ezt nemellyek gyermek módra értik, hogy az vőlgyre, ki óldalaſſag vagyon az olay hegynek, ſállana le az Wr ítéletre, ki igen erőtlen vélekődés, mert nem ez földőn, de élteő Egben vl az olay hegynek ellenében, ahonnat fel ment. Es az miképpen (vgy mond) az Arany ſáiú ſent Ianos mondgya, az Angyalok ő előtte viſik az kereztnek ielét, honnan az igazſág így ſól az Euangeliomban, Es akkoron meg ielenik az emkernek fiának iele, (ezt máſok meg másképpen magyarázzák.) Az Ioſaphat vőlgyére annakokáért, az az, az Wrnak ítéletire győitettetnek minden hűtetlenek, az igazak penig ſállonak az ítéletnek vőlgyére, az az, az karhozatra,

Lib. 4. diſt. 48. De loco iudicij. 2.

zatra, de az kődőkben emeltetnek az Christus eleibe. Eddig az Doctor. De erről másut, áhól az materia inkáb kéuánnya.

Ez igéket annakokáért az itélet napiárais magyarázhattiuk, nem vétek, mellyen az Wr az ő hűueit az ő ellenſęgőknek mérgétől meg menti, és azokat őrőkké meg bűnteti: De kétſęg nélkűl ſzólnak ez igék az ő hatalmas diadalmárólis, mellyet régenten vőt vala az Ioſaphat király az pogányokon, azt mondgya azért, hogy noha minden pogány népek v̂ldőzik háborgattiák az ő népét, rontani, vezteni akariák, de mint régenten az Ioſaphat vőlgyében (Ieruſalemhőz nem meſſze) meg rontottą vala az ſok pogányokat, azonképpen moſtanis kardot von az ő népe mellet, fel emeluén zázlóiát, meg óltalmazza őket minden ellenſęgek ellen. Ezt mondgya azokáért.

2. Paralip. 20.

Es ott pőrlek ő vélek az én népemért, és az én őrőkſęgemért az Izraelért.

Neuezi az Sidókat az ő népének ő őrőkſęgének, az vélek tőt ſzőuetſęgért, mellyel őket magának foglalta vala, és ez neuezetekkel bátorittiais őket, hogy az ő méltatlanſágokért ne eſſenek kétſęgbe, de nézzenek az Iſtennek igéretire, ki az ő őrőkſęgét és az ő tulaidon népét ſoha el nem hadgya.

Miés Iſtennek őrőkſęgi Iſtennek ſaiát népei vagyunk immár atiámfiaij, mert immár mi vagyunk az lelki Izraeliták, Abraham az mi atiánk, mert ő néki lelki fiaij lőttűnk, kőuettiűk őtet az hűtnek példaiában, azért mind ez igéreteket magunkra álkalmaztaſſuk. Holot leg előſzőr láſſuk meg, miczoda v̂gyekőzettel és minemű gondolattal vadnak az hűuekhőz az ellenſęgek és háborgatók, azt tudgyák azt gondollyák azok, midőn háborgattiák v̂ldőzik az Iſtennek népét, hogy oly alá való bőcztelen emberek, hogy ſem Iſtennek ſem embernek ninczen gondgyok ő reáiok, mely vélekődéſők az dűhőſſęget ő bennek inkáb fel indittia, és imé az Iſtennek népét az Iſtennek őrőkſęgét húſzák, vonnyák, ſzaggattiák, hurtzollyák, taſzigállyák, ide és tetouâ ranſzigállyák, nyakon v̂tik, czapiák, kőtőzik, ſzidgyák, rútollyák, pőkdőſik, rugdoſſák, mely népnél ez egéz világon ſinczen drágalátosb és nőmeſſeb, kiről az S. Dauid király és Prophéta igy ſzól: Ióllehet az kormos fazekak kőzőt v̂ltetek,

Ellenſeg gondolattia hűuek felől.

tetek, mind azon által léztek hasonlatosok az ezűstől tűndőklő galambnak szárnyához, auagy az melynek szárnyaij hasonlatosok az sárga aranyhoz. *Dragak az hűuek Istennel.*

Drágalátos, kedues, méltóságos, az Istennek az ő válaztot népe, vgy annira, hogy (nám tudod) eggyetlen egy szent Fiának véréuel váltotta meg az lelki ellensęgtől, holot nem találtathatot egyéb elégedendő váltság, kiben mely nagy kegyelmessęguel, magának nyomoruságáual, vólt hozzánk, kiki tudom érti, az kiről az Hieronymus Doctor igy szól: Mi lehet nagyob kegyelmessęg, mint hogy az Istennek fiának embernek fiának lenni, tiz hóldnapi nehezsęget el szenueduén, az ő szűletésęnek vdeiét váruán, poztóba takartatnék, szűleinek engedelmes léuén, minden vdeiében neuedkeduén, és az sok gyalázó beszéd vtán, ártzól czapást, és az kereztnek ostorát fel venni, mi erőttűnk átokká lenni, hogy minket az tőruénnek átkától meg szabaditana. Nem elég lőn, hogy szent fia által Isten ezt az drága népet meg válcza, sőt őrökősęué és iegyesęué tőtte, ki az menyei országnak és őrök életnek lakóia lenne. *Hieronymus ad Damasum Papæ filio prodigo.*

Mind vérehúlláságról Christusnak az hűuekért, mind penig iegyessé tételéről, hallyad az irásnak niluán való tanubizonság tételét: Szent Péter apostal igy szól: Meg váltattatok drágalátos vérrel, tudni illik, az macula nélkűl és széplő nélkűl való báránnak az Christus véréuel. Az szent Pál apostal az hűuektől vtólso el búczúzásában igy szól: Fęrfiak szeressętek az tű felesęgteket, miképpen Christusis szerette az anyaszentegyházat, és ő magát adta erőtte, hogy azt meg szentelne, meg tiztituán viznek fördőiéuel, az igének általa, hogy tenne azt magának dűczősęgessé tudni illik, az anyaszentegyházat, melyben ne lenne macula, auagy sőmőrgőzés, auagy valami az fęle, hanem hogy lenne szent és fegyhetetlen. Az vtán: Mert az ő testének tagiaij vagyunk, az ő testéből és az ő czontiából valók. Kiről szépen mondgya az Bernard Doctor: Tudom hogy immár engem meg nem vtálhat, czont az én czontomból, és test az én testemből. *1. Pet. 1. Actor. 20. Eph. 5 Bernard Doctor mondasa.*

Nem az embereken az Istennek hűue in, de őnnőn magán az felsęges Istenen teznek azok bosszuságot, valakik az ő anyaszentegyházához dűhős foggal méreggel kapdosnak, kegyetlen kezekkel nyúlnak, nem feletkőzik el az Wr Isten ezeknek bűntetésekről.

Az

Zach. 1. Act. 9. Az ki tűteket bánt, vgy mond Zachariasnál) az én ßemem fęnyét bántia. Mond Christusis, Saul, Saul, mit v̊dőz engemet? Mely mondások az hűtetleneknek réműlésekre vagyon, de az hűueknek vigaztalásokra, kiknek v̊gyeket az Wr forgattia, és boßßuságokat igen meg torollya.

Touábba, hogy senki az Istent hirtelen czelekődni akar mitis és maga gondolátlanúl ne vélne, annakis okát adgya ő ßent felsęge, miért bűnteti meg, és miért veri meg az pogányokat, rendről rendre meg mondgya: Es leg előßőr igy ßól:

Mert az pogányok kőzőt azt (az én népemet az én őrőksęgemet) el ßéleztették.

2. Reg. 17. Esa. 36. Holot el mégyen vala az ellensęg, és el ozlattia vala tartományokra az Sidókat, mint az Salmanazar historiaiából ez ki tetzik, az Sennacheribis feni vala fogát ellenők, ki meg tetzik az Rapsacesnek beßédéből, ki Ierusalem városát meg adásra kéßeriti vala: ezt penig az Wr igen bánnya vala, és ez igen ellene vala, hogy az Sennacherib fel fuualkodot vala magában, és mindent ő ereiének és hatalmának tulaidonit vala lenni. Act. 17. Mas hatarahoz ne nyuly. Deut. 32. Kiczoda (vgy mond Rapsaces) mind ezeknek ez földeknek Isteni kőzzűl, az ki meg ßabaditotta vólna az ő földét az én kezemből, hogy az Wr meg ßabadítana Ierusalemet az én kezemből? Es miért hogy az Wr Isten minden népeknek földet és határt adot, amaz mondás ßerint: Az egéz emberi nemzetsęget egy vérből teremtette, hogy lakoznának ez földnek egéz ßinén, el rendeluén az v̊dőknek alkalmatosságit, és az ő lakásokat meg határozuán. Azokáért vétkeznek azok az nemzetsęgek, kik méltatlanúl, és minden ßűksęges ok kűuől másoknak földéhőz, másoknak határihoz nyúlnak, azt el v̊gyekőzik tőlők venni és vonni. Vétkeznek azok tahát, az kik ezt czelekőßik, mert megis tiltotta az Wr, hogy az határt kűllyeb ne ted.

De az Prophéta nem czak ezért fenyegeti az pogányokat, hogy illyen mód nélkűl és hamissan czelekőznek, hanem azértis, hogy az Istennek tulaidon népét, az ő neuének tizteletire rendeltetet földet kegyetlenűl győtrenek, háborgatnak, puztitanak. Ezen indulatriok és ezen mérgek vagyon mostanis az Isten hűueinek háborgatoiban, kéßeritik hogy az Christusban való hűtőket meg tagadgyák és ott Báluánt emellyenek fel, á holot az előt az Euangeliom tiztán és igazán hirdettetet.

Az

Az máſodik okáról ſól immár az Ur, miért bünteti meg az pogányokat, mond:

Es megoztoztak az én földemmel.

Bánnya látodé az Felſéges Iſten, hogy az pogány minden hatalmát maga ereiének tulaidonituán lenni, oztozik az Iſten népének földéuel, azt ide és tétouâ el ſaggatuán, kikről igy ſól touáb:

Es nilat vontanak az én népemre, és az gyermekeket oly ólczon árúbá vetették, mely ólczo az parázna leányokat boron adták, hogy ihaſſanak.

Nagy gyalázattia az Iſten népének írattatik itt meg, hogy ólczon adgyák, és annak az árrátis gonoz helyre költik: Nemellyek ez igéket igy magyarázzák, *Es az gyermekeket parazna ſagra adak es az leanyokat boron adak el, es iuanak*, hogy két képpen érthettiük: azuagy hogy az gyermekczékkel vtállatos paráznaſágra éltenek, azuagy azokat az ő kuruáioknak aiandékozták. Az vtólſo igékben az toroknak torkoſſágát iria, az Sidóknak eſekbe iutatuán, mely méltán ſenuedték az Iſtennek büntetéſét mind ez vdeiglen, kik az Iſtennek dúczóſſégének gondgya viſeléſére illyen feledékenyek vóltanak, iſonyú dolog, az Iſtennek népének és örökſégének, az pogányok miat, illyen állapattiának lenni, még akkor eſet penig ez raitok, mikoron Iſten ő tulaidonának iſmerne lenni. Szenuedték régenten ezt az kereztiének, és moſtanis nem ſabadoſok, ſem vreſſek ettől, mellyek miat meg ne botránkozzunk, de ſőt inkáb az bűnről, és az közöttünk való gonozſágokról gondolkodgyunk, mellyet Iſten ez féle büntetőkkel akar köztünk ritkitani és foggatni.

Ez igékben touábba az ellenſégnekis az ő teremeſetők ſokáſok meg írattatik. Tettetik ezek, mint ha Iſtennek akarnának ſolgálni, és mint ha az igaz hűtnek óltalmazóji, és neuelőji, örögbitőji vólnának, holot teſtőknek gyönyörűſégére aduán magokat, minden vnokoſkágnak geriedező és telhetetlen ſabadſágára élnek, illyen vólt az Herodes, Nero, Domitianus, és több kegyetlen Iſtentelen feiedelmek, czak hiában tuſakodnak penig az igazſág ellen, mert azt mondgya az ſent Agoſton: El titkoltattathatik vdeig az igazſág, de megnem győzettethetik: virágozhatik vdeig az hamiſſág, de végig nem maradhat. Ne bizzatok azért az hamiſſágban. Agoſton mondaſa.

Térek az igékre, az mellyekben panaßolkodik immár, az ő népének belső auagy házi ellenſęgi ellen, az kik az Aſſyriabeliekhöz ő ellenők adták vala magokat, kik régenten auagy czak magoktól, auagy kötéſſel, auagy baratſágoſſan ő hozzáiok adták vala magokat. S. Dauid az Philiſtæuſokkal oly ßőuetſęget teßen, hogy közöttők lakik, és onnan hadakozik az pogányok ellen: Az Tyruſbeliek Dauiddal és Salamonnal ßőuetſęget töttenek. Ellenők támadnak viſont ezek az Sidóknak, mellyel meg ielentik, hogy annak előtteis ő nekiek czak ßinnel való baráti vóltanak, de nem vólt akkoron módgyok az dologhoz, és mikoron immár módot talaltanak hozza, v̂győkőznek raita, hogy az ő előbbi boßßuiokat, mellyet töllők ßenuedtenek, meg állyák. Noha az Sidóknak elég fęlelmők vólt czak az Aſſyriabeli néptőlis, de anniual inkáb neuekedet az fęlelem bennők, hogy azokis, kik az előt baráttioknak tettették magokat, az ő romláſokra immár ellenſęgőkhöz adták magokat, és az hadnak kegyetlenſęges hatalmának véghöz viuéſęre ſegittették őket.

Házi ellenſeg.

Ezen állapattia az Sidóknak az ő házi ellenſęgektől példázza moſtani v̂dőbenis az Anyaßentegyháznak illyen ßin mutató barátit (ha illik annak mondanom) de valóban ellenſęgit, kik auagy kéßeritetnek, auagy az bódog állapatnak mi vóltára nézue, magokat adgyák az hűuekhöz, de azomban ha módgyát láttiák, iſmet viſßa ßegezik kaßáiokat, és ellent vetnek nekiek, romláſokra ſegyuert tartuán, miés miért hogy ez ielen való világbanis ſokan találtatnak ez fęle hypocriták ßűkſęges hogy meg érczők az mi vigaztáláſunkra, miuel fęnyegeſſe ezeket az Wr, az ő hűueinek boßßu

Hypocritak bűnteteſi.

állásában, igy ßol:

Söt mi közöm vólt énnékem te veled Tyrus és Sidon, és Sidóſágnak minden határos ßomßédi? vallyon s-érdemlettemé ezt, az miuel fizettek énnékem? és ha ezzel fizettek énnékem, nagy hirtelen az tű feietökre forditom, az mint érdemlettetek.

Mint ha mondana: No bátor (ezis méltatlan) az Aſſyiabeliek én ellenem hadat inditottanak méltán, auagy talám ezek azzalis

mentik

mentik magokat, hogy ők vőtték vólna az én igémet tőruényemet, de igen meßße laktanak és táuol éltenek az én földemtől. Igy légyen bátor (*Dato, sed non concesso*) de immár tűteket mi inditot erre, hogy vélek eggyessé legyetek, és az hadnak társaságában vélek eggyűt legyetek? Ezzel fizeteké nékem? Valaha bántattalaké haborgattalaké tűteket? Ezé az iutalom? Bizonyára semmi okot nem mondhattok, sőt inkáb hálaadással tartoznátok énnékem, ki tűteket az népem frigyébe vőttelek, és ő tőlők óltalmaztalak mások ellen tűteket, hogy ezt meg gondoluán, az igaz hűtre és az v̄duőssęgnek ismeretire iuthatnátok: De haznályatok vélle az mit czelekődtetek, igen kőnnyű dolog nékem, az mit érdelettetek raitatok bé tellyesitenem, az veßedelmet feietőkre forditanom. Igen kőnnyű dolog ez. Summáia ezek vadolásának ez: Hogy az Isten népe ellen minden ok és mód kűuől, fel támadtanak, az ellensęghőz aduán magokat.

Ez Tyrus és Sydonbeliekhőz mostani v̄dőbenis hasonlatosok azokkik ki iőnek vgyan neminemű ok miat az Babyllonból, kiuáltképpen ha akkor az őrdőgnek nincz kedue ßerint az dolog, tettetik az igazságot, az meddig ezből haznok lehet, de ha láttiák vißont, hogy nincz kenyere az igazságnak (*Canis reuersus ad proprium vomitum, & sus lota ad volutabrum.*) az az, az eb okadására meg tér, és az dizno az ő fertőiére, és kezdnek hadakozni agyarkodniaz igazság ellen, ezekben hétßerte gonosb lélek mégyen oztán, mert seperue és megékősitue talállya, mint v̄duőzitőnk ßól az Euangeliomban.

Ennek vtánna bűnőkről ez fęléknek nem czak kőzőnsęges igéuel ßól, de el válaztóképpen és kűlőn kűlőn két ielben, az melyben az tőb vétkőkis bé fogláltatik: Előßőr mond:

Mert az én ezűstőmőt és aranyamat el vettétek, és az én drága marhámot az tű templomotokba vittétek.

Szentsęgtőrésnek vétkéuel vádollya őket, tudni illik, hogy az mely marhákat ő ßent felsęgének ßenteltenek vala, azt ők gonoßúl el raggadozták, és azt az ő templomokba palotáiokba el vitték, az mellyekkel ott az ő báluányozásokra éltenek, auagy az ő testi győnyőrűsęgeknek gonoz kiuánságira. Másod bűnőkről igy ßól:

Es Iudának és Ierusalemnek fiait az tenger eluen Görögöknek pénzen el adtátok, hogy meßße vetnétek öket az ö házától.

Mind ez két vétek regnál ez mostani világbanis. Mert az Istennek tomplomát meg foztiák azok, árnyat ezűstöt ki raggadoznak azok onnan, az kik az Isten igeiére és annak hirdetőire gondot nem viselnek, az magok dolgát auagy imígy auag amúgy de meg ßőrzik, erre mindenkor vagyon v̂deiök: de nincz arra v̂deiök, hogy az Isten hirdetteßęk, Papokra Prædicátorokra gondgyok légyen, sőt az mit mások rendeltek házokhozis, aztis magok haznára ßűkſęgére fordittiák: azok éhel halnak, hideggel veznek, ki miat az tanitásbanis meg czőkőnnek, az embernek gonduiseletlenſęgek miat: Az Pap kenyerét borát ez világ gonoz Istentelen életre ßokták tékozlani, ha ki erről meg ßóllittia öket, azonnal meßße kűldik azt. Nem kel, mert igazat mond, bé törik az feie.

Ezen ßentſęgtörésben réßes az Pápais az ő népéuel egyetemben, kik az Istentől adattatot iókat, báluányazásokra, ez világi testi győnyőrűſęgeknek véghőz vitelére harintiák és vißik, parázna ßeméllyekre kőltik, az mely Pűſpőkőknek pártákat találnak tárházokban, és reitekben tartuán ſok paráznákat, az ablákrólis láttattia Isten öket. Ezekis ha ki ezeket felőlök mondgya igazán, haraguznak, futnak Erſekeket feiedelmeket, Erethneknek, hamis hűtűnek neuezik, az tengerre kűldik öket, ßámkiuetik, hurugattiák, ßidgyák, verik, gyalázzák. De Saul Saul mit v̂ldőz engemet, nehéz tenéked az őztőn ellen rugodoznod.

Mégis vőd eßedbe: Noha az Wr Isten az ő Anyaßentegyházát fölőtte igen ßereti, és kit mind őrőkké megis tart, mind azon által az hűtetlenektől azt ſokképpen kénoztattia gyakaroltattia, vgy annira hogy gyarloſágok miat az hűuek azt itélik ezből, hogy Istentől el hagyattattanak, az hűtetlenek penig az ő győzedelmekből magoknak ió és bódog előmenetelt igérnek. Annakokáért ezek ellen vigaztaló tudományokkal kel értetnűnk az hűueket, hogy ezek az Istennek igaz itéletiből leznek, ki az ő hűueit á végre kőſergeti, hogy v̂duőzűllyenek. Az hűtetleneket penig az ő érdőmek ßerint bizonnyal el vezti. Erről tanit az Ioel prophétának harmadik és vtólſó réße, ki az ő v̂deiében léuő Sidókat az Aſſyriabelieknek

kegyet-

kegyetlen hadok ellen ezképpen vigaztalta az ő fęlelmekben, az kit peniglen ő nekiek mondot, vgyan azont prædicállya minden v̊dőben léuő embereknek (ez világ ßerint.) Ez minapi napon kőzőnsęges igéretet tőn arról, hogy az Wr Isten az ő hűueit minden ellensęgek ellen kegyelmessen meg óltalmazza, az kiknek kegyetlensęgek Istentelensęgek mely nagy vólt, halál arról, mostanis az Istennek itéletit niluábban meg iria, mely feiőkre ßál azoknak, kik kőuetik mostanis az anyaßentegyháznak régi ellensęginek mérgőket és terméßetőket, az ő ßenfetlsęge népe ellen. De rend ßerint lássuk mit ßól.

Mondám imént, hogy az Wr azért vádalá az Tyrus és az Sydonbelieket, hogy az Iuda fiait az Gőrőgőknek adnák, az tengeren túl való népeknek, annakokáért itt az Wr Isten *Talionem pro talione*, vißontagságual való vißßa fizetéssel vißßa méri nekiek ez ő czelekődeteket és kegyetlensęgőket, kiről igy ßól:

De imè fel kŏltŏm ŏket, az helybŏl, à houá pénzen adtátok, és meg fizetek néktek az tŭ érdemetek ßerint. Es adom az tŭ fiaitokat, és az tŭ leánitokat az Iuda fiainak kezekbe, és ŏk el adgyák azokat pénzen az Sabæusoknak meßße való népnek, mert az Wr végezte.

Mint ha mondaná: Tű v̊gyekőztek az én népemet tellyessęggel el fogyatni, vgy hogy sohól semmi ne maradgyon bennek, de ezt tű véghőz nem vihetitek, mert noha lehetetlennek látzik, hogy ők valaha haza térienek, de imé én őket őzue keresem, és minden helyekről bé győituén meg hozom: tűteket penig az mint érdemlitek, az tű érdemek ßerint meg bűntetlek, hasonló mértékkel fizetek: El adom az tű fiaitokat és leánitokat az Iuda fiaijnak kezekbe, kik őket az Sabæusoknak és egyéb táuol való nemzetsęgeknek el adgyák. Ezt hogy meg czelekőßi, ez igéuel erőfsiti, Mert (vgy mond) az Wr végezte. *Isten meg bűnteti az ellenseget.*

De mondhatnád: Soha sem oluastam, hogy az Tyrus és Sydonbelieket auagy egyéb ellensęgeket az Sidók egyebeknek el adták volna, Mint vagyon hát ez ? ól és igazán vagyon: Az Sidóknak tu-

nak tulaidonittia Isten ezt az áldást, mert az Sidók miat adattatnak ők el, ez bűntetés ßál azért ő reiáok, az Sidók ellen való kegyetlenſęgért, mellyel ő hozzáiok vóltanak, erről im példát mondok hogy iobban meg érczed: Bátor ne te very engemet meg, más verien meg, de azért igazán mondhatom, ha te miattad vertek meg, Te vertél engemet: Ez képpen az Wr Istenis ez hasonlatossággal ßól itt az ellenſęg felől, hogy az Sidók adták őket el: az az, az Sidók miat adattattanak el, és bűntettenek meg. Ez akkoron tellyesedék bé ő raitok, mikoron az Assyriabeliek és Chaldæabeliek, az kik az Sidókat nyomorgattiák vala, nem sok vdőre őkis az pogányok miat, mint az Sidóknak ßomßéd ellenſęgiuel egyetemben igaz bűntetést vőnek, kikről az Esaias prophéta igy ßól: Ordicz kapu, kiálcz várak, el romlottál te Philistæa mindenestől fogua, mert éyßak felől iő fűst, és senki az hadba elemenésre rendeltetet napon othon nem marad. Es mit felelnek akkor az pogány népeknek kőueti? Ezt: hogy az Isten fondálá az Siont, hogy az ő népének ßegénij ahoz folyamodgyanak. Ieremias prophétais mond: Kőuetkőzendő napért, mellyen el puztittia mind az Philistæusokat, (ßól ez előt bűnteréseknek nemeiről) Tyrust és Sydont, és minden meg maradot segitſęget, mert az Wr el rontia az Philistæusokat, az Caphthor ßigetinek maradékit. Oh Wrnak ßablyáia meddig nem nyugßol meg? reicz el magadat az hiuelyben, nyugodgyál meg és halgas. Miképpen nyughatik meg, holot az Wr paranczolt néki, hogy az Aschalonra és az tengernek partiára mennyen, mert oda rendelte őtet? Ezechiel által ismeg igy ßól az Wr ezeknek: Embernek fia, miért hogy ezt monda Tyrus Ierusalem ről: Ha ha, el töretet az népeknek kapuia, én reám fordúlt (az kereskődése) meg telem (drága árúkkal) el puztúlt: Ezokáért igy ßól az Wr Isten: Imé én Tyrus te reád (megyek) és vißek fel te reád sok pogány nemzetſęget, miként az tenger fel emelkődik az ő habiaittal.

Esa. 14.

Ierem. 47.

Ezech. 26.

De még ennél itt méllyeb értelem vagyon, magyarázni kel im ez igéket az Christusnak vdeiére, ki miképpen hogy az Istennek el ozlot és bűn miat el adattatot népét egyben győitette, ezképpen az ő anyaßenteygházának ellenſęgi ellen nagy erős bűntetéseket teßen, kit leg előßőr éreznek az Sidók, mely Sidók mikoron el adák az Christust, és Pontius Pilatus előt niluán meg tagadák, őketis az Wr Isten az Romaiak kezébe adá, és az egéz világ ßette el ozlatá, hogy iól meg tetzik ő raitok az Isten haragiának bűntetése, Vé-

se. Végre az Romaiaknakis ezen koßoróiok lőn, kiket Isten az Gottusoknak, Vandalusoknak, és tőb kegyetlen népeknek kezébe adá, mikoron őkis az Christus ellen kezeket fel emelék.

Mostan sem léßen külőmb állapattiok ez fęléknek, kik az anyaßentegyházra vgatnak, és azokat méltatlan az igazságért vldőzik. Vgyan innet tanúllyanak az nyúzók, foztók, dúlók, kik magokat vitézeknek mutattiák leñi, az nyomorúltaknak meg nyomoritásokkal, más emberek vére húllásáual, és el koborlot marháiáual élnek, ezből akarnak magoknak diczíretet hirt neuet ßőrőzni, ha mennél tőbbeket meg nyomorithatnak, dúlhatnak, fozthatnak, meg hidgyék vißßa méri az Isten ezeket őnékik (mint ezt mostis naponként láttiuk) igazat mond az Christus, igy ßóluán: Az minemű mértékkel mérnek, olyannal mérnek egyebek tű néktek. Az Isten látásról irt kőnywben ezt oluasom: Ha Valaki fogságba vißen mást, őis fogságba mégyen: Ha valaki fegyuerrel meg ől mást, fegyuerrel kel annakis meg őlettetni. *Matth. 7. Apoc. 13.*

Az Isten külőmb külőmb bűntetésekkel él ez világnak Istentelensegének bűntetésęben, az kikről imé most itt niluán kezd ßóllani. Haddal fenyegeti, ki mint egy kiálto (Berten) kőzőttők, mely az Isten igaz itéletinek bűntetéſęt exsequállya, rettentuén ezzel az vakmerőket: de vigaztaluán az hűueket, (kiben ezek reméntelenek valának,) hogy az ő ellensęgőket meg bűntetneie, kik miképpen hogy hatalmasok valának, ezképpen magokat mind az ő babonás tudományokkal az Isten népe ellen vakmerőiűl óltalmazzák vala. Kőzőnsęgessen azért hadra ßólita őket, és az meddig minden népeket fel serkent, addig arról ßól, hogy az egéz világnak orßági meg háborodnak, és magok kőzt való hartz miat el yeznek, az kik mostan az Isten népe ellen gonozt gondoltanak.

Hirdessętek (igy ßól) meg ezt az népek kőzőt, minden nemzetsęgeknek Wra az Isten, Szentellyetek hadat: Az mely ßólásnak módgyáual meg ielenti, hogy Isten segitsęge kel az hadakozásban, noha ezt az pogány népek nem értenek, és az ő hűueit ezzel ennek buzgo ßorgalmatoságára inti;

Támazßátok fel (vgy mond) az hatalmasokat. Fel kellyenek (auagy fel kelnek) mindnyaián az hadakozó fęrfiak. Ronczátok

el az tü ſánto vaſatokat, czinállyatok fegyuereket benne, és kaſátokból czinállyatok dárdákat.

Az mely igékkel el táuoztathatatlan hadra való készületet jelent, vgy annira hogy az emberek minden mezei és egyéb dolgokról feledékenek léuén, mellyeknek az békeſęgnek vdeién gyakorlattatni kel, és czak az hadra viſelyenek gondot. Az Eſaias prophéta illyen külömbözö ſólláſnak módgyaual az békeſęget iria meg, mikoron az Chriſtus orſágáról iöuendöluén, igy ſól: Az ö ſáblyáiokból kapákat, és az ö dárdáiokból ſarlókat czinálnak, és egymás ellen fegyuert ne vonnyanak, ſe pedig többé hadakozáſt ne tanúllyanak. Mond touábba az Ioel:

Az beteges (erötlen) ezt mondgya: De erös vagyok én. Magát ferſinak mutaſſa az Iſten haragiának véghöz vitelében. De mit ſóllok ſokat: Gyülyetek özue, és iöietek el minden népek, gyüllyetek fel minden felöl.

Miért gyüleközzenek? Felel és mond:

Mert az Wr (tudni illik az ö hüueinek jelen létekben) ott vágia le az te erös ellenſęgidet, kik téged ez vdeig nyomorgattanak.

Gondgya vagyon Iſtennek az hüuekre.

Ezekből eſünkbe vehettiük, mely nagy gondgya légyen az Wr Iſtennek az ö anyaſzentegyházára. Mert miképpen hogy mindeneket ezért teremtet, és minden egyéb állatokatis ennek keduéért tart, hogy ö néki ſólgallyának: Azképpen vgyan ezért minden orſágok tartományok tartatnak meg hogy az anyaſzentegyháznak ſállaſok légyen. De viſontagſággal minden orſágokat nemzetſęgeket ezért fordit fel az Iſten, és büntet meg, kik ennek romlaſára vſgyeköznek, háborgatuán és gyötöruén öket.

Példa erről az Sodoma, kit az Loth Patriarcháért ſokáig épen tarta, Abraham által ellenſęgi ellen meg óltalmazzá: vgyan ezeneket menyei tüzzel meg rontá, mikoron az Loth bátorſágoſſan nem lakhatnék az vtán közöttök: az Ægyptombanis az Ioſeph által, ſok

tal sok ió téteménij vóltanak Istennek, miglen az Isten anyaßentegyházának halyékoczkaiá lőn: de vißont azonnal meg bűnteté az Ægyptusnak földét, és Királlyátis mind seregestől az veres tengerbe vezté, mikoron az Isten népét vldőznék kergetnék. Ezképpen czelekődet az Chananæusokkal, Moabitákkal, Madianitákkal, Palæstináual, Syriáual, Idumæáual, Babylloniáual, Medeáual, Persiáual, Gőrőg és Romai néppel, mint ezekről az historiák bizonságot teznek. Es ez ielen való vdőbenis az Istentelenek egymás kőzőt való had miat veznek, ő magok rontuán magokat, magok esnek az verembe, kit az Isten népének ástanak, és igy minden vdőbenis (az földhőz és világhoz ragazkodó embernek) az ő földők az vizzel nyeletik el, kit az anyaßentegyház ellen amaz régi Sárkány őrdőg ki okádot, mint az Isteni látásról irt kőnywben erről bizonság adatik. *Apoc. 12.*

Touábba előb mégyen az Wr Isten az ő beßédében, és példa alat az ő bűntetésęnek elő meneteliben fenyegetőzik, mellyel meg ielenti, hogy semmi bűntetésęt méltatlan és hamissan nem czelekőßi. Es előßőr ßól az dologról, az ki meg itélésre mélto. Másodßor az Biró iratttatik meg, és innen veßen oztán módot az beßéllésre, melynek véghőz viteleti rettenetes léßen, Mond:

Serkennyetek fel, és iőienek fel az népek Iosaphat vőlgyébe.

Az az, az Isten itéletinek helyére, az holot az ő gonozságoknak bűntetésęt el vegyék. Honnan vőd eßedbe: hogy az Istennek itéleti minden népekre kű teried, és semmi emberi mesterſęgekkel, auagy egyéb állatoknak ereiőkkel, ez meg nem tartoztattathatik. Illyen nagy ereie vagyon az Isten idezésęnek, hogy az hűtetetlenek bűntetéseknek mikor vdeie vagyon, őnnőn magok elő iőnek, és bátor senki ne kéßericze őketis, ő magok aláia tartiák magokat, az Isten bűntető kariának. Mint Pharaho ő maga ßabad akarattia ßerint menne az veres tengerben, és oda veße, és gyakorta mostanis sok látrok, gonoztéuők magok reá mennek az bűntetésre. Senkit azért az bátorság meg ne czallyon. Senkit vißont az gonoßoknak elő menetelek és vakmerősęgek ne ießßen ne rettenczen. Az Biráiátis meg mondgya touábba ki leßen eznek, tudnia illik, őnnőn magát, ki az ßent irásnak egynehány hellyen minden itéletet magának tulaidonit, vgy ki ez egéz földnek biráiának mondatik. Moyses pro-

Istentelenek magok elől mennek bűntetésre.

phéta, intuên ió rend tartásra maga viselésre az Izrael fiaŋt, az többi közöt igy ßólla: Mert az itélet az Istené. Az ßent Dauidis igy ßól: Es meg láttia az én ßemem az én ellenem támadot ellenſęgimen az te itéletedet. Abrahám ez világnak itélő biraiának neuezi. Es ſok helyen az S. Dauid az itéletet Istennek adgya. De az mint mondám, maga léßen az itélő biró, kiről igy ßól:

Deut. 1. Pſal. 86. Gen. 18.

Mert ott v̊lök, hogy meg itéllyek, és meg bünteſſek minden népeket, kik környös környül vadnak.

Mint ha igy ßóllana: Ezt czelekőßem, ki az előt vgy tetzettem mind ha alutam vólna, és az én népemről el feletközuén, ſemmi gondom nem vólt vólna reáiok. Iól eßekbe vegyék ezt az gonoz emberek, az kik az ő bűnőkben bátorſággal heuernek, azt tudgyák, hogy Istennek ſemmi gondgya ninczen ez világra, és az bolondokkal azt mondgyák, Ninczen Isten, Nem láttia az Wr, Nem érti az Iácobnak Istene: meg felel ezeknek az S. Dauid, mikoron igy ßól: Vegyétek eßetekbe magatokat, kik az kőſſęg közöt bolondok vadtok: és tű balgatagok mikor tértek eßetekre? Az ki az fűlet plantálta vallyon nem halé? Es az ki az ßemet teremtette nem láté? és az ki embereket tudományra tanít, auagy nem tudnaé az ſemmit? Az Wr tudgya az embereknek gondolattiokat, hogy hiában valók. Igazán mondgya az Prophéta ezeket, mellyet mind az régi, és mind az moſtani minden napi példák meg mutatnak, és meg bizonitnak, holot azok az emberek tuduán értuén bolondoskodnak, az kik ezekben kételkednek.

Pſal. 54. 53. 54.

Harmadßor, haſonlatos dolgokról hoz példát, az ßűretről és aratáſról, mellyel az bűntetéſnek okátis és az Isten itéletinek igazſágátis meg ielenti. Az ellenſęget az mezőhőz és ßőlőhőz haſonlittia, az mellyeknek gőmőlczéből minden gonozſágok ez v̊deig ßármaztanak, kiket az Wr Isten mind ez v̊deiglen czuda nagy tűréſſel el ßenuedet, de moſt immár le arattia, mert immár meg értenek, és az hamiſſágnak mértékét bé töltőtték, Mond annakokáért:

Ellenſeg mezőhőz ßőlőhőz haſonlitatik.

Veſſetek ſarlót az gabonába, mert meg ért az gabona, iöietek el, ßállyatok le, mert rakua az ſayto, teli vadnak az nyomó ßerßámok, meg ſokaſúltanak az ö gonozſágok.

Igy

Igy ßól nekiek immár, vgy mint, kiket az ő igaz itéletinek biráiuá tőt. Ezen hasonlatassággal példáual ßólla az Angyal az ßent Iánosnak, mikoron az itélet napiának állapattiáról ßóllana, mondván: Indiczad sarlódat és arass, mert el iőt az te órád, hogy arass, mert az földnek aratásra való gabonáia meg ßárradot.

Mi peniglen ezekből azt tanúllyuk, hogy bűntelen nem maradnak Istentől, valakik az ő hoßßu tűréſçuel az bűnt bűntetlennek itélik, azonközben az Istennek igazságáról nem gondolkodnak, ki az ő vdeiében kinek kinek meg fizet. Várta az czaládos gazda, az ió ßántó vető ember, az aratásnak és ßűretnek vdeiét, és semmi veteményét, az meddig meg nem érik, le nem arattia: mi penig az Istent az ő itéletiben hirtelennek és gondolatlannak alittiuk, Es noha ő az bűntetést el halazti, de bizonyára az gonozságról el nem feletközik, ki oztán mikoron az sok gonoz bűnökkel meg érik, azonnal őis le arattia őket az ő igaz itéletiuel, mint ez meg esik, hogy az kik sok vndokságos bűnökben heuernek bűntetlen, azonközben czak egy czelekődetőkért raitok terem az Istennek ostora. Mert miképpen napról napra az aratás az gabona éruén el közelget, és napoként telik ßemében czak egy czep essoczkétőlis: Igy az mely bűn igen kiczinnek tetzik, az Isten itéletit ingerli, ha naponként előb előb vz és ßokik az gonosághoz. Szerelmes atiámfiaij kiki meg tanúllya ezeket, és ez ielen való igéket meg ne vtállya, de gyakorta az bűnt elmeiőkben forgassák az emberek, az ő életőket meg iobbiczák, hogy az Istennek igaz itéletinek beßéde feiőken ne tellyék, kit az Wr Isten az ő hűueitől el táuoztat, nékik meg kegyelmezuén.

Vtólßor immár, (ezennel el végezem az tanitást) meg ßűnuén az példá beßédektől az Prophéta, az Isten haragiának rettenetes exsecutióiát iriá meg, és mint ha egy maga kűuől ragattatuán, minden bűntetéseket mint ha ßemeiuel tátna fel kiált:

Az népek az népek, az czipléſnek völgyében iönek.

Szokások ez az Prophétáknak, hogy magok kűuűl ragattatuán, az mely dolgok iőuendők, auagy ielen léuők meg láttiák, kit amaz Sybilla póétais meg tartuán kiált: Had, rettenetes had, és az Tyberist sok vér taytékkal érzem. Neuezi az Prophéta az Isten itéletinek helyét, czépléſnek völgyének, mint ha mondaná; Nem akar-

ták ez

ták ez v̊deig az Isten itéletit meg ismerni, és annak el táuoztatásáról nem akartak gondolkodni, de miért hogy immár az gonozsággal meg értenek, annakokáért az czéplésnek vőlgyébe iőnek, és ott meg tőretnek. Ennek azonnal okát adgya:

Mert kőzel vagyon az Wr napia az czéplésnek vőlgyében.

Wr napiának neuezi az boßßu állásnak v̊deiét, kit annak előtte az aratásnak és ßűretnek v̊deiéhőz hasonlitá, és hogy ez bűntetésnek nagyságát meg ielencze, mond:

Az Nap az Hóld meg homályosodnak, és az czillagok meg vonßák fęnyeket:

Mind ha mondaná: Ezekbenis meg kezd tetzeni az Istennek rettenetes és bűntető ostora haragia.

Vigaztalhattiuk azokáért magunkat, ô hűuek, ez ßent prædicátióual, az mi ellensęginknek ellenűnk való kemény és kegyetlen mérgők ártalmok ellen, kik noha v̊deiglen kegyetlenkődhetnek, mind azon által léßen oly v̊dő, hogy az Christus itélő ßéki eleibe vitetnek, és az ő Istentelensęgőkért gonozságokért őrőkké való bűntetéseket véznek: Mi az mi reménsęgűnket véssűk az egy élő Istenbe, és az v̊deiglen való kőserűsęg miat, az Christus Iesusban meg ßőrzőt őrőkké való őrőmet el ne hadgyuk, kit meg ád mi nekűnk az Isten ezen ßent fiában az Christusban, kinek atiáual, ßent Lelkéuel, tiztessęg, dűczőssęg, hatalmasság, most és mind őrőkkőn őrőkké, Amen.

Imádság.

HAlaadásokkal tiztellyűk az te neuedet őrők Atia Isten, mi menyei dűczőssęges ßent Atiánk, az te ßent fiadban az mi Wrunk Iesus Christusban, hogy látuán az mi bennűnk való taplót, bűnt, vntalan belsőképpenis ólrod ßent lelkednek tűzzéuel, és kűlsőképpenis őztőnőződ czonkitod az kereztnek iármáual, mellyet (tőled ió végre boczátatuán, de ők gonoz végre élnek véle) fel kel vennűnk az mi ellensęginktől, kit hűßßűk hogy el nem tűred és sem ßenueded nékik az ő gonoz v̊gyekőzeteket. Légy segitsęguel Wram az te népednek, és áld meg az te őrőgsęgedet, ne káromlattassęk az pogányoktól az te neued, az mi meg romlásunkban, sőt minekűnk

kůnk ßabadſágot aduán, az mi ellenſęginknek meg bůntetéſęben, vidgelől az te důczőſęgedet, hogy minden népek iſmerienek meg tégedet erős és hatalmas wralkodó elégſęges Iſtennek lenni. Légyen áldot az te neued mind őrőkkőn őrőkké, Amen.

AZ SZENT IOEL PROPHETA IRASANAK HARmadik és vtólſo réßéből való VTOLSO PRAEDIKATIO.

ES az Wr Sionból nagy ßóual ßól, és Ieruſalemből ßózatot teßen, és meg rémůlnek az Egek, és az főld, és az Wr léßen az ő népének reménſęge, és Izrael fiaijnak erőſſęge.

17. Es meg tudgyátok hogy én vagyok az tű Wratok Iſtennetek, ki lakom Sionban, az én ßéntſęgemnek hegyén, és léßen Ieruſalem ßentſęge, és v̊degenek tőbbé által nem iáriák őtet.

18. Es hogy akkor az napon az hegyek muſtual czepegnek, és az halmok teyel folynak, és Iudának folyáſi vizekkel bőuőlkődnek, és kút fő ßármazik az Wr házából, és meg őntőzi Sittimnak vőlgyét.

19. De Ægyptus puztauâ léßen, és Edomnak főlde kegyetlen puztaſágra iut, az Iuda fiain tőt győtrelemért, mert ártatlan vért ontottanak az ő főldekben.

20. Es az Iuda őrőkké meg marad, és Ieruſalem nemzetſęgről nemzetſęgre gyarapodik.

21. Es

21. Es kŭ tiztitom vérekbŏl, melybŏl kŭ nem tiztitottam vala: Mert én vagyok az Sionban lako Wr.

Ez Igéknek rŏuid értelme.

AZ Istennek minden igéreti és fogadási az ŏ ßent fiában, az mi Iduezitŏ Wrunk Iesus Christusban tétettenek és fondáltattanak, az kiben mi hozzánk az Atia Isten elégsęgessen meg engeztelteteт: az Ioel (miképpen az tŏb ßent Prophétákis) az Sidóknak az ŏ ßabadulások felŏl vgy tanit, hogy az meg váltságnak (mellyet az Christusban meg találtunk) minden titkait bé foglallya, annakokáért minden ember haluán hallya, meg ércze, tanóllya, ezeket el ne feleycze, tudnia illik, mellyek az Christusban véghŏz vitettenek és bé tŏltenek.

Ennek elŏtte ßóllottam az hŭuek ellensęginek bŭntetésekrŏl, és noha akkoris ßóllottam az hŭueknek meg tartásokrólis, mind azon által mostanis arról kŏuetkŏzik beßédem, hogy az hŭuek ez világonis (noha sok sirással elegy és az más világonis, (ki rakua léßen tellyes nagy ŏrŏmmel) ŏrŏkké való bódogságot és dŭczŏssęget nyernek. Ez az mostani prædicátio annakokáért ßolgál minekŭnk az Isten segitsęgében való tŏkélletes bizodalomnak el hiuésęnek reménsęgére, miért hogy Istennek tulaydon népeij és ŏrŏksęgij lŏttŭnk, annakokáért semiképpen el nem hagyhat minket, sem testi sem lelki ßŭksęginkben. De niluábban való kŏnnyeb meg értésęrt ez igéknek réßeit magyarázom meg imez két tanuságban:

I. *Szollok az Isten ányaßentegyhazanak kereztieni ßent gyŭlekŏzetinek meg maradasarol, kiben Istennek igeie zeng es hirdettetik.*

II. *Szollok az hŭueknek testi es lelki Istentŏl valo meg aldasokrol.*

Nem hoßßu sem bŏ ßóual ßóllok ezekrŏl, és az tanitást el végezuén, az hŭuek Isteni áldással el mehetnek.

AZ ELSŏRŏL.

ELŏ áll az Wr Isten az Prophéta által, meg mondgya, minemŭ indúlattal leiendŏ ŏ az ŏ népéhŏz, monduán:

Es az Wr Sionból nagy ßóual, és Ierusalembŏl ßózatot teßen.

Hason-

Hasonlittia az Ioel az Wrnak szauát beszédét az Orozlanyhoz, és ez ige mint az Deákok szólnak mint egy orditást részen, ki az prædára szokot orditani, az mellyet nem enged magától el venni: mely hasonlatossággal az Prophéta az Istent az ő népének bosszú álloiának és tutorának mondgya, sőt vgyan olynak, oly erősnek és hatalmasnak, hogy az ő hűueit senki az ő kezéből ki nem ragadozhattia. Sionból mondgya ezt szóllani, mert Ierusalem temploma Sion hegyén rakatot vala, az melyben az két Cherubin angyalok közzűl az szent irás tulaydonit szót az Wrnak, ezen okkal és móddal szól itt az Ioel ezképpen. Ez Prophétának elől iáró igeit nemellyek igy fordittiák: Es az Wr Sionból siu, és Ierusalemből adgya az ő szauát: Az siuáson magyarázák az tőruént, ki és iólkhet az Istennek igeie, de rettentő és kétsęgbe eytő az bűnős embereknek, ő magokra nézue: Az szólláson az Euangeliomot értik, ki az bűnős embereket vigaztallya, és az Christusban meg szőrőztetet Isteni kegyelemmel biztattia. *Isten tutorunk.* *Siu az Wr.* *Szollit Isten.*

Es meg rémülnek az Egek és az föld.

Ezis az Prophéta szaua még. Az Amos prophéta irásában igy szól: Az Orozlány orditot, és ki nem fęlne? Az Wr Isten szól, és ki nem prophétálna? Mint ha mondana az iámbor Amos: Ha az orditó Orozlánt mindenek fęlik, ki kételkődik abban, hogy minden teremtet állatok nem fęlnének, ha az Wr Isten az ő szolgai által az ő haragiát és bűntetésęt elő mondgya hozni? Ez ielen való igékis az Christusra szépen illenek, mert ő az Iuda nemzetsęgéből való erős Orozlány, ki miképpen hogy az ő hűueit az pokolbeli őrdőgnek kegyetlensęge alól kű szabadittia, az képpen azokat senkinek az ő kezéből ki nem engedi raggadni, mint önnön maga szól, mõduán: az én iuhaimat az én kezeimből senki ki nem ragadhattia. *Amos 3.* *Orozlany az Christus.*

Nagy vigaztalásinkra vadnak ezek nekűnk az mi késęrtetinkben: Ha az Sionban, az az, az anyaszentegyháznak társaságában maradunk meg, senki minket az Istennek szeretetitől el nem szakazthat, miképpen szent Pál apostal szól: mert az ki az kűlsőképpen az Orozlánnak orditásában rettentést szőrzőt, és ki az emberekben az menydőrgéstől fęlelmet szőrzőt, vgyan azon belsőképpen az ő lelkének ereiéuel az Istenteleneknek, hűtetleneknek, szűueket meg rettentheti, de vag akariák vagy nem, de mindenben vgy kel az dolognak lenni, mint ő szent felsęge el végezte rendelte. De hogy ne láttassęk az Wr az ő hűueiről el feletkezni, annakokáért fordittia az Wr ő reáiok vigaztaló és bátoritó mondását, monduán: *Ioan 10.* *Rom. 18.*

Es

Es az Wrléßen az ő nepének reménſęge, és Izrael fiaijnak erőſſęge.

Mikoron az Wr Iſten fenyegetőzik, haragiát az Egh főldís megmutattia, az Egh rettenetesen dőrög villamik, az főld mozog ing, iár, vész, ezt ő az Iſten hűueinek anyaſentegyházának haznáért vduőſęgéért czelekőſi, az kitől az hűtetlenek rettenetesſen fęllyenek: de az hűuek reménſęgőket bizodalmokat az egy igaz és élő Iſtenbe ſabadſágok óltalmazáſok feiől tellyeſſęggel veſſęk és helyheztesſęk.

Mi hazna az Iſtent bizodalomnak. Draga ſęp pelda.

Innen ki tetzik, mi hazna légyen az Iſtenben való bizodalomnak és reménſęgnek? Ez: Miképpen az iámbor és ió fiak nem bánnyák, főt őrűlik atiánakelő menetelit, ereiét és hatalmát, akar mi dologbanis, mert ezekből ókis magoknak ió és kedues haznot várnak, az hálaadatlan és ſűlőiőkhőz engedetlen fiak penig bánnyák atiok elő menetelit, nem őrűlik bizony erőiőket és hatalmokat, mert ők fęlnek az ő állapattiokban, miért hogy vagyon ſűleiőknek ellenők anni hatalmok, hogy az ő váſorſágokért gonozſágokért: őket valóban meg bűntethetik. Ez képpen az Iſtennek hatalmán és dűczőſſęgén fölőtte igen őruendőznek az hűuek, mert iſmerik őket óltalmazó és megtartó atioknak lenni (erről gondolkodgyál hű ember, mikor az Egh dőrög, föld indúl, auagy Iſtennek egyéb hatalmas czelekődetit látod, gondold meg mely erős hatalmas Iſtenned vagyon te nęked, ki téged mindenek ellen meg óltalmazhat,) az hűtetlenek penig rezketnek, fęlnek mint egy Cain, ha ſenki nem kergetiis őket futnak, mert meg őtték az háiat.

Iſten az mi erőſſęgünk.

Vődeſedbe ezt ítt: Az Wr Iſten magát nem czak reménſęgének lenni mondgya az ő népének, de főt erőſſęgének is, ki miképpen hogy az őveit meg óltalmazza, akképpen őket vyab vyab erőuel fel fegyuerkeztetí és fel épiti, hogy mindenekben mind ſenuedésben, mind czelekődetekben ereiők légyen, mert ezeknek elég ereiők vagyon az Chriſtusban, mert ez amaz meg győzhetetlen kő ſál, ki ellen az pokolnak minden kapuí ſem álhatnak, ezben bízunk czak, ki által ez világnak feiedelme meg győzettetet, ki minket ő benne hűuőket az ő lelkęuel élezt, hogy minden ió czelekődetekre elegek legyűnk, vgy annira, hogy az nyomoruſágban dűczekődgyűnk és őrűllyűnk, miképpen az ſent Pál apoſtalis győnyőrkődik és dűczekődik ezben, monduán: Kinek álala (az az, Chriſ-

Matth. 16. Ioan. 6.

Rom. 5.

Chriſtus által) lőt hűtben menetelűnk az kegyelemhőzis, melynek ál[illegible]a állunk, és dűczőkődűnk az Iſten dűczeſęgének reménſęge alat, Nem czak ez pedig, ha nem dűczőkődűnk az háboruſágokbanis, tuduán, hogy az háboruſág békeſęges tűréſt nemz. Ismet mond: Mindent czelekődhetem az Chriſtusban ki engemet meg erőſsit. Ezek vtán ſól immár az menyei Iſten ez meg hallot igékben, és mond: *Philip. 4.*

Es meg tudgyátok hogy én vógyok az tű Wratok Iſtentők, ki lakom Sionban az én ſentſęgemnek hegyén.

Ez igékkel vigaztallya az Sidókat előſőr, hogy azból tellyeſſęggel el hagyattattaknak lenni ne aliczák őn magokat, az mit ez koráiglan ſenuedtenek. Es mint ha mondana: Oly igen kegyelmeſnek és irgalmaſnak mutatom tű hozzátok magamat, hogy valóban meg iſmeritek, hogy én az én tű veletek való frigyemről mindenkor meg emlekőzem, és ſoha tűtőletek végetlenűl el nem táuozom.

Nem oka nélkűl teſſen emlekőzetet az ő ſentſęgének hegyéről, mert noha itt az ő igéretireis néz, mellyel magát kőtelezte vala az Sion hegyén való templomhoz, mind azon által őket az ő tiztekreis inti, és minketis, mert máſodſor immár nekűnkis ſól, hogy miés meg tanóllyuk: Ha magunkat tellyeſſęggel Iſtennek ſentellyűk, és az mint ő paranczollya, ő előtte ſentſęgben és igazſágban iárunk, akkor vagyon ő ſent felſęge mi hozzánkis kőzel, mind ſegitſęgéuel, mind penig óltalmazáſáual. De nem tartozik ő ſem ſegitſęggel ſem őrizéſſel az diznókhoz és ebekhőz, kik az ő vndok életekkel, Iſteni káromláſokkal, mind Iſtent mind magokat buſittiák és gyalázzák, és magokat az Iſteni áldaſtól meg foztiák, mint erről imé az kőuetkőzendő máſodik tanuſágban ſóllok. *Szentſegnek hegye. 1 Reg. 8.*

AZ MASODIKROL.

Kőuetkőzik immár az máſodik tanuſágban, az Anyaſſentegyháznak állapattiának bódogſága, mely léſſen az Iſtennek óltalmazáſa alat, ſól penig erről őt rendben, melyekben az igaz bódogſág mi légyen bé foglaltatik. Igy ſól penig erről előſőr: *őt rendeli bodogſag.*

Es Ieruſalem léßen ßentſęge, és idegenek tŏbbé által nem iáriák ŏtet.

Ez igékbe két dolgot rekezt, elŏßŏr, hogy az hűuek Iſtentŏlis meg áldattatnak, és maſodßor, hogy az Iſten meg óltalmazza ŏket az ŏ ellenſęgŏknek gyalázáſától. Nem okanélkűl rekeztetnek bé ez két okok, mert ezek egymáſtól el ßakadhatlanok. Az Iſten az ŏ anyaßentegyházát ßent fiának véréuel meg tiztituán magának ßentelte, azért nem akaria hogy ez az bűnŏknek gonozſagáual meg ferteztettesęk, és Iſten nemis enged ŏ kŏzŏttŏk ſemmi tiztatalanſágot, mert niluán mondgya, Szentek legyetek, mert én ßent vagyok tű Wratok Iſtentŏk. Az S. Dauid királyis azt mondgya: Wram kiczoda lakozik az te ſátorodban, és kiczoda nyugßik meg az te ßent hegyeden? Az ki tŏlkélleteſſęgben iár, és igazſágot czelekŏßik, és igazſágot ßól az ŏ ßűuében. Az ki nem ragalmaz nyeluéuel, nem czelekŏßik gonozt felebaráttiának. Kinek ßemei elŏt vtállatos az gonoz, de az Iſten fęlŏket tizteli, eskűuéſęt káráualis meg állya, és meg nem változtattia. Pénzét nem adgya vſorára, és aiandékot ártatlan ellen nem véßen. Az ki ezeket meg czelekŏßi meg marad mind ŏrŏkké. Az ßent Péter apoſtalnakis igy ßólla Iduŏzitŏnk: Ha meg nem moſandlak tégedet, nem léßen réßed én velem, és vgyan ott paranczollya, hogy az kik ŏ általa meg moſattanak, iſmet meg moſſak lábokat.

Szentelesnek modgya.

Leuit. 19. 20. Pſal. 15. Ezt elmedben tartanad, es mind vntalan az vyodon vetegetned, mint az arany forintott az ßamlalasban. Ioan, 13.

Valamikoron az Iſtennek népe ezt fogadgya, èhŏz tarttia magát, az ŏ ellenſęge akkoron, az ŏ akarattia ßerint, nem regnál ŏ raita: De valamikoron az Wr Iſten ellen hálaadatlankodunk, és nem vgy élűnk, mint néki ßenteltetet emberek, kétſęgnélkűl fel emeli akkoron az mi ellenſęgűnk feiét, és fogait czikorgattia reánk, és valóban tuſakodik ellenűnk. Ennek penig oztán nem az Iſten, de mi vagyunk okai, mint ez kű tetzik az ßent iráſnak hiſtoriaiából: Minden v̂dŏkben kezdettŏl fogua az v̂ldŏzéſnek és ßabadon való nyargaláſnak vtiát és aytaiát az bűnŏk czinálták és nitották meg, mellyek az Iſten házárais fordúlnak, mikoron ezis az békeſęgben és hiuolkodásban fel fuualkoduán, az világiakra tŏbbet hogy ſem mint az menyeiekre figyelmezet. Erről az Euſebius hiſtoricus nem egy helyet iólleher kŏnyuében, de kiuáltképpen nyóltzadik kŏnyuének elein ir, mikoron ßól az Diocletianuſnak az Iſten népe ellen való kegyetlenſęgéről egéz tiz eztendeig

tendeig ki magát az Napnak és Hóldnak rokonának móndot ta, kiről az Nicephorusis ir eggyűt. Ezen vdőbenis ezen állapattia vagyon az Istennek népének, ha az ellensęgnek ßaiában az zabola meg boczattatik, mi bűnűnk, mert miés meg boczáttuk az bűnnek zaboláiát: ha azt kéuánnyuk azért, hogy az mi ellensęgink hátra rántassanak, tarczuk miés zaboláiát erőssen az bűnnek, és igy az Isten léßen óltalmazónk, és mindenben segitsęgűnk. Touábba, igy ßól immár másodßor az Wr, monduán:

Nicephorus lib. 7 cap. 3. 4. 5.

Magunk vezetiük magunkat.

Es hogy akkoron az napon az hegyek mustual czepegnek, és az halmok teyuel folynak.

Ez fęle ßólásnak módgyát az Deákok Hyperbolicának hiák, mikoron más, hogy sem mint az, az mi mondatik, értetik raita azon. Mint mikoron mondanád: Feierb az hónál, Magasb az Egnél, ezen mást kellene érteni, auagy igen feiért, auagy fölötte igen magassat: és á mint Virgiliusis sok helyen iria, hogy az hab az Eghig ötlöt fel, maga nem, hanem fölötte igen fen hánkodot. Ez igébenis azért az Wr mást ért azon az mit mond, tudni illik, az ő sok és bő áldásit, az mellyet itt az Wr Isten ellenében vet amaz éhsęgnek és ßűksęgnek, melyről ennek elcőtte az Ioel által ßólla.

Noha peniglen az felsęges Wr Isten az Sidóknak eztis az Ezechias király vdeiében, és ő vtánnais meg engette vala, de kiuáltképpen ez áldás tőlt bé az Christusban, kiben mi minden lelki áldásokkal meg aiandékoztattunk, kiről ßent Pális igy ßól: Aldot az Isten és az mi Wrunk Iesus Christusnak atia, ki meg áldot minket minden lelki áldásokkal menyegben az Christusban. Mert ez Christusnak orßágában nyomatik az Euangeliomnak győnyőrűsęges édes mustia, ki az embereknek elmetőket meg réßegiti, viggá teßi az őrők életnek gazdagságában. Vgyan ennek orßágában vagyon az teyis, tudni illik, az Isten igeiének amaz tizta teye, kiről az ßent Péter apostalis igy ßól: Mint mostan ßűletet gyermekek, az Isten beßédének amaz tizta teyet kéuányátok, hogy annak általa neuekedgyetek. Vgyan ezennek hadmadßor folyasiés vadnak, az az, az ßent Lélek stennek az ő aiandékiual, az anyaßentegyháznak mezeit meg öntőzi: Ezben kút főis fakad kű, az bűnt tiztittia, és az lelki ismeretnek epedésęt ßomiuságát meg óltia.

Eph. 1.

1. Pet. 2.

Ioan. 4.

Es meg öntözi Sittimnak völgyét.

Ez az hely, az mint az Moyses negyedik könyuéből meg tetzik, az Moabitáknak határokban vólt, az mely helyen az Izrael
Num. 25. fiaij az Madianitáknak és Moabitáknak leányokkal paráználkodának, és az Baalpeorral báluányozának. Emlekőzik erről az Wrnak képében az Ioel azért, hogy meg ielencze, az Istennek kegyelmét kű árradni az pogány nemzetsęgekreis, az ki elégséges az embereknek minden bűnőknek meg tiztitására. Ezek, noha az bűn miat meg rettent lelki ismeretnek vigaztalásárais vadnak, de mind azon által erreis ßolgálnak, hogy meg elégeduén mi az egy Christussal, az emberek feiétől találtatot tudománytól fussunk, az kiben semmiképpen az v̄duőssęg nem találtatik, holot az kik ezt kőuetik, ennek kedueléſęn őruendeznek, azok el hadgyák az életnek kút feiét, és magoknak vy czatornákat ásnak, kiről az Wr
Ierem. 2. panaßolkodik az Ieremias prophéta általis, monduán: Két gonozságot czelekődet az én népem: El hadták engem élő kút feiet, és magoknak kútakat ástanak, bé omlot kútakat, kikben ninczen viz. Ez fęle emberi találmánnak ßeretőij, noha vntalan meritenek, hogy igyanak, mind azon által mindenkoron ßomiuhoznak, miképpen az mi Iduőzitőnk ßól az Euangeliomban. Harmadßor immár bátoritással, és az ellensęgnek fęlelmétől való meg ßabadúlással vigaztallya az Ioel az Istennek népét, mikoron igy ßól:

De Ægyptus puztáuâ léßen, és Edomnak földe kegyetlen puztaságra iut, az Iuda fiain tőt győtrelemért, mert ártatlan vért ontottanak az ő földekben.

Ezek vóltanak régenten az Sidóknak ellensęgij, és az Idumæusok, kik az Esautól ßármaztanak vala, az kik vgy mit gyűlőlsęgesek valának az Sidókhoz az őrőksęgért, mert az Esauis Isaaknak eggyik fia vala, ki az áldást egy tál lenczén el adta vala: az Ægyptusbeliek peniglen meg emlekőzuén amaz el ßakadásról, az mellyel az Izraeliták ő tőlők el váltanak vala, nem ßűnnek vala még őket v̄ldőzni háborgatni. Ez két rendbeli ellensęgnek neuezeti alat, az tőb ellensęgeketis im bé hoza az Ioel, kik felől mint ezekkel egyetemben azt mondgya, hogy ennek vtánna azok ártalma-

talmasok nem léznek, de sőt inkáb ők ki vágattatnak, és nyomorúltúl meg bűntettetuén mind az ő országokkal egyetemben el veznek.

Miés vígaztalást találunk itt, midőn hallyuk, hogy az Christus az ő ellenségének közepetteis országol, és az ő hűueit minden ínségekben kénokban óltalmazza, és az ő ellenségit sőrnyen meg bűnteti. Erről mondgya az S. Dauid király és Prophéta: Az te birodalmodnak pálczáját (te Christus) ki boczáttia az Wr Sionból, ezt monduán: Wralkodgyál az te ellenségidnek közepette. Ez világonis bé tellyesedet ez, és béis tellyesedik, de kiuáltképpen ezek az menyegben tellyesednek bé, az mikoron az Christussal őrökké országlunk. *Psal. 110.*

Touábba érez meg azt, miért fenyegette az Wr az ő népének ellenségét, két dologért; Elősőr: az Iuda fiain tőt erősak tételért, másodsor, az ártatlan vérnek kű ontásáért. Melyből teis ezt vődesedbe, hogy bizonyára meg bűntettetnek az kegyetlenek, az kik az hűeket nyomorgattiák háborgattiák: nem senuedi ezt bosszu állás nélkűl az Christus, ki magának tulaidonittia az ő hűeiben való senuedést. Tahát ne fellyünk az nyomorusságokban, Istenben légyen ió bizodalmunk, meg ne botránkozzunk az hűtetleneknek ez világon való kedues állapattiokban: léssen oly vdő, hogy mikoron mi az Istennek országában őrűlűnk az Lazárral, akkoron ők az pokolnak langiában kőseruessen iayogatnak az Gazdaggal. *Isten ellenseget miert bűntet.*

Negyedsőr, állandóságot ígér az Isten, őrökké meg maradandóságot, az melyből kű tetzik, hogy ez mondást nem az Sidóknak test szerint való állapattiokról mondgya, de ezt lelki értelemmel az anyaszentegyházra kel érteni, ki innen tetzik meg: Látiuk szemeinkkel, hogy az Sido nemzetség az ígéretnek földéről kű vzettetet, és minden állapattiok meg változot, sem gyűlekőzetek sem egyéb rendtartások ninczen. Igy sól penig az Prophéta:

Es az Iuda őrökké meg marad, és Ieruſalem nemzetſégről nemzetſégre gyarapodik.

Scholion. Az Sido ige örökke, nem mindenkor örökke valo időt ielent, hanem neha bizonyos hoßu időt iegyez.

Ez ígéket valóban az anyaszentegyházról kel érteni, az kinek az Christus az ő dűczősségének menyben menetelinek vdeiekorán

Matth 25. Matth 24. 1. Corinth. 15. 1. Tess. 4.

igy ßólla: Imé én veletek vagyok mind világ végezetig. Es hogy ez soha meg nem ßűnik lenni, Christusnak és az Apostaloknak, az vtósó itéletre való iöuendűléseknek prædicátióiokból kű tetzik, holot akkoronis léznek ollyak, az kik az Christushoz kődőkben ragadtatnak, és az őrők életnek őrők látók léznek.

Miért hogy azokáért ez földőn kel lenni az anyaßentegyháznak, mind világ végezetiglen, és akkoron őrőkké való halhatatlansággal meg aiandékoztatuán, az őrők életet el foglallya, kőuetkőzik hát hogy az anyaßentgyháznak őrőkké meg kel maradni. Mit fęlűnk tahát, miért rettegűnk az mi ellensęginknek haragos v̊gyekőzetektől? Mit buslakodunk, rezketéssel iedezűnk, az sok kőuetkőzendő veßedelmektől? Mindenkoron v̊gyekezet az haragos Sátan az ő tagiáij által az anyaßentegyháznak tellyessęguel maguát ßakaztani, és azt ki irtani, el fogyatni, de semmiképpen ezt véghőz nem vihette, sem vihetijs soha.

Őrőkke valo az anyaßenteghaz

Régentenis az Anyaßentegyház ellen eleget dűhőskődtenek az őrdőgnek ßolgaij, mint nagy feiedelmek, hatalmas királyok, Nabuchodonozor egy előßőr, Manasses, Antiochus, Diocletianus, Maxentius, Maximinus, és sokan tőbben, ők kű ßegték fogokat raita, de amazoknak semmit nem árthattanak, sőt magokra őrőkké való bűntetést hoztanak, és ez világonis vtállatos gyalázatos neuet hadtanak, ezen léßen mind világ végezetig ez fęle tusakodóknak állapattiok.

Eotődßőr és vtólßor immár, miért hogy az bűnős lelki ismeret kételkedni ßokot az Istennek igéretiben, az ellenis vigaztallya az Wr az ő hűueit, illyen ßóual:

Es kű tiztitom vérekből, melyből kű nem tiztottam vala: Mert én vagyok az Sionban lakó Wr.

Az véren az ßent irás az bűnőknek vndokságát gonozságát érti, és ezben mint ha mondaná az Wr: Ennek fölötte (vgy mond) valami rútság az én népemen vagyon, az mi még ez v̊deiglen ő rólla el nem vétetet, és az miből még meg nem tiztitatot, mind azokból őtet meg tiztitom. Ezis az Christusban tőlt bé valósággal, az kinek vére (mint ßent Iánosis ßól) meg tiztit minket minden bűneinkből, és az kit az Kereztelő S. Iánosis vyával meg mutatuán, azt mondá róla: Imé az Istennek baránya,

Maradek vetekbőlis meg tiztit Isten.

ki e

ki el veſi ez világnak bűnét. Ez igék penig az pogányok hiuatalyárólis ſólnak, kik az O tőruényben az ákol kűuől budoſának, és őket az Iſten végezetre (mint az Apoſtal ſól (az ő vtára iőni meg engette, és az ő iſmeretére hozta, az Chriſtus érdeme által az bűntől és őrők kárhozattól meg ſabaditotta.

El véuén azért az bűnt, az ki Iſtentől minket el ſakazt vala, ſükſégesképpen kőuetkőzik immár, hogy az Iſten az Sionban az anyaſzentegyházban lakozzék, és kit ſoha ſegitſégéuel óltalmazáſával el ne hadgyon. Erről ſól az ſent Pál az Roma városában irt leuélben, monduán: Aiánlya Iſten az ő mi hozzánk való ſeretetit, hogy mikoron még bűnősők vólnánk, az Chriſtus mi érőtűnk meg hólt, ſokkal inkáb moſtan meg igazitatuán az ő vére által, meg tartatunk ő általa, az haragtól. Mert ha mikoron ellenſégi voltunk, meg békellettűnk Iſtennel az ő fiának halálában, ſokkal inkáb meg békeltetuén meg tartatunk az ő élete által. Rom. 5.

Es immár itt vagyon vége, (hála légyen az mindenható Iſtennek (az Ioel prophera iráſának prædicátiók ſerint való magyarázattiának, mely Ioel az ő iráſában, Euangeliomnak inkáb, hogy ſem mint tőruénnek prædicátora. Mert noha az ő iráſának elein, az mint meg hallánk, az bűntetéſekről ira, mellyek kőuetik az bűnőket, mind azon által azonnal pœnitentiára intette az bűnben eſetteket, és ennek minden igaz módgyát elő adta. Szólla touábba az ellenſégnek bűntetéſéről, és az hűueknek őrőkké való bódogſágokról. Mind ez prædicátiók ſükſégeſek ez mi világunknak állapattiára, mert innen az veſedelmektől való meg menekődéſről, az bűnnek el táuozáſáról ſép lerzkék adatnak előnkbe, kiknek ſommáia ez: Hogy az bűnt mi meg vtállyuk, ez világtól el ſakadgyunk, és tellyes ſzáből az Iſtenhőz téríűnk, az Ieſus Chriſtus által, ki miképpen hogy minket az bűntől meg tiztituán, ſent Atiáual meg békelteteet, azonképpen az ő benne hűőket ez világnak veſedelme ellen meg óltalmazza, és minden gonoztól meg ſabadituán, az őrőkké való életnek dőczőſſégébe bé viſi. Adaſſék dőczőſſég, tiztaſſég, őrőkké való hatalmaſſág, az Atiának, az Fiunak, az ſent Léleknek, mind őrőkkön őrőkké, Amen. *Ioel iráſának rővid ſummaia egeſſen.*

Imádság.

VR Isten meg maradz mind erőkké, veled egyetemben meg maradaz te Szent gyülekőzetedis, kiknek az te Szent igédet adtad, hogy ezek legyenek teneked ez világnak nemzetségi közzül tulaidon czelédid. Szeresd mind őrökké ezeket, és verd meg ezekért az te nagy eröddel az ellenséget. Mutasd meg mind ez világ láttára, hogy mindeneknek őztőkök hatalmas kezeidben vadnak. Ne boczásd fáiokra az ellenséget. Maradgyon meg az te áldásod az te népeden, ha ez világon az kereztet vtánnad viśikis, de maga lélekben őrökké megáldgyad őtet, hogy fel kiálczon és Szentől Szemben diczirien tégedet, az te Szent Fiadban az mi Wrunk Iesus Christusban,

Amen.

AZ

AZ SZENT AMOS PROPHETA, KI PRÆDICALLOT IZRAEL ORSZAGABAN.

Augustinus ad Iulianum Epistola CXI.

Harom leg veszedelmesb dolgok vadnak ez világon: Az bűnben neuekedő bűnösnek lelke, ki feketeb az hollonal, Es az gonoz angyalok, kik ezt el ragadgyak, Es az pokol az kibe az vitettetik.

AZ SZENT AMOS PROPHETA IRASANAK ELSŐ RÉSZÉBŐL VALÓ

ELSŐ PRAEDIKATIO.

AMosnak beszédi ezek, ki az Thekuij pásztorok közül való vala, mellyeket látot Izrael országa felől, Vziasnak Iuda országának Királlyának idejében, és az Ieroboamnak Ioasnak Izrael országa királlya fiának idejében, két esztendőuel az föld indúlás előt.

2. Es monda: Az Wr Sionból kiált, és Ieruſalemből teszen szózatot, és el veznek az pásztoroknak haylékok, és meg szárrad Charmelus hegyének teteie.

Ez Igéknek rőuid értelme.

Ioan 5. EMlékezetre mélto mondása az mi üdőzítő Wrunk Ieſus Chriſtuſnak, az szent Iános Euangeliſta Euangeliomi könyuének őtődik részében, monduán: Tudakozzatok az Irásokat, mert azokban láttattok örök életet találni, és azok teznek én rólam bizonságot. Az mely igékben aiánlya az mi Iduözítőnk az szent írásnak, az ő szent igéjének figyelmetes és sorgalmatos oluaſásának, halgatásának gyümölczét és haznát, kire minekünk az szent Lélek Iſten fiolgáltat erőt, ki az anyaszentegyháznak őrökké való tanító Doctora, holot az embereknek elmeiök, az esetnek vtánna, homállyal be fedeztetnek és hálóztatnak, és ha Iſtentől meg nem világosíttatnak, sötétségben és tudatlanságban maradnak, az szent írásnak oluaſásában. Mint példa erre az Szereczen királyne asszonnak Komornikia (kiről az szent Lukácz

mele-

emlekőzik) ki ióllehet oluassa vala az Esaias prophéta iőuendűlésęt, az Wrnak amaz ßolgaiáról, ki vérét ontandó vala az ő népéiért, de mind azon által, miért hogy még az ßent Lélek Istennek világosságában nem vala réßes, niluán vallya, hogy noha oluasnáia azt, de abban ő semmit nem értene. Annakokáért ßerelmes atiámfiaij kereztiének, ßűksęges eñek meg értésęre való világositásért kőnyőrgenűnk az Istennek, hogy ßent Lelke által nissa meg az mi lelkűnknek ßemeit, az S. Dauiddal monduán: Wram, gyuicz meg (vgy monda) az én gyertiámat, az igazságnak beßédét soha kű ne vegyed az én ßámból, mert az te itéletedet várom. *Psal. 119.*

Két okok ßámláltatnak elől penig ez mondásban, az mellyekért az ßent irást mi nekűnk nagy bőczűlettel kel halgatnunk oluasnunk: Előßőr, mert az Christus felől teßen tanubizonságot, az mely Christusnak esmereti mely drága, mely győnyőrűsęges légyen, érti azt az kereztién anyaßentegyház, mert minden mi v̂duőssęgűnk és életűnk, ennek az Christusnak hűt által való ismeretiben áll és vagyon fundáltatuán, mint az Esaias ßól erről, monduán: Az ő ismeretiuel sokakat meg igazit. Második okáról ennek az ßent Pál apostalis ezképpen ßól eggyűt: Epitettetek az Prophétáknak és Apostaloknak fondamentomára, melynek belső ßegelet kőue az Iesus Christus. Ezek, mint ha mondaná, az anyaßentegyháznak oly kút feieij, kikből kel meriteni minden v̂duőssęges dolgokat, holot igy tetzet az Wr Istennek, hogy az embereket tanicza, és igazgassa az ő kű ielentet beßéde által, az kinek halgatására és tanulására minden emberek kőtelesek. *Miert halgassuk es oluassuk ßent irast.* *Esa. 53.* *Ephe. 2.*

Miért hogy annakokáért, ßerelmes atiámfiaij kereztiének, az ßent irásnak kőnyueij kőzzűl, nem aláb való sem haßontalamb, az ßent Amos prophétának kőnyue, kinek prædikátiók ßerint való magyarázattiát, az ßent Lélek Istennek segitsęgéből tű kegyelmetek előt kezdem, méltó hogy ezt az ßent kőnyuetis nagy bőczűlettel és haznossan az anyaßentegyházban zengien hirdettessęk, vgy mint, mely ßent kőnyw az Istentől ezkőz nélkűl az Prophétának adattatot, Isten látások ielentések által: Es ki mindenkoron az ISTENNEK házában igaz és méltóságós kőnywnek tartattatot. Látuán ez kőnywbeli igéknekis igaz vóltát, és az iőuendűlésben való álhatatos bé tellyesedést, és harmadßor az Ierusalembeli *Conciliomis* bé vőtte ez ßent kenyuet, vgy mint, mely ßent kenywből az ßent Iakab apostal bizonságot hoz, monduán: *Bőczűleti ez kőnywnek honnan.*

Es

Es ezzel eggyeznek (így ſól az ſent lakab) az Prophétáknak mondáſok, mint meg vagyon irua: Az után (vgy mond) meg térek, és az S. Dauidnak le omlot ſátorát meg épitem, és annak romláſit meg veretem, és iſmeg fel állatom azt. Ez mondás meg vagyon iruán az Amos prophétának kilenczedik réſében. Az ſent Iſtuán protomartyris innen hoz bizonſágot, az vakmerő Zsidók ellen, monduán: Sőt inkáb hordozzatok az Moloch báluánnak ſátorát, és az tű Iſtentőknek az Remphának czillagát, mely képeket czináltatok, hogy azokat imádnátok, azért el vizlek tűzeket Babylonián túl. Ez meg vagyon iruán az Amos prophétának őtődik réſében.

Actor. 7.

Miképpen annakokáért az tőb ſent Próphéták, hogy az népnek bűnét feddették, és annak bűntetéſét meg hirdették, annak vtánna pœnitentiát tanitottanak, és arra mindeneket intettenek, végezetre az egy Chriſtusban mutattak vduőſſéget: Ezenképpen az Amos prophétais vgyan czak ezeket beſéli, ki kiuáltképpen czak az Izrael orſágában prædicállot, mert ide adattatot vala Iſtentől tanitó doctorál. De ezben véget téuén ſőllyunk az igéknek bőueb magyarázattiáról, mellyekből minekünk léſſen két rendbeli tanuſágunk, Es

Iudás es Izrael mit külömbözzenek lasd az Oseást cap. 1.

I. *Szollok az Amos prophetanak felől valo iraſarol, hiuatallyarol, es meltoſagarol.*

II. *Szollok, az ő tudomanyanak ſommaiarol, es rőuid igekben valo be foglalaſarol.*

Kinek haznoſſan való halgatáſára, értéſére, és meg tartáſára, adgyon erőt mindnyaiunknak az ſent Lélek Iſten.

AZ ELSŐ RŐL.

Amos kiczoda volt.

AZ miképpen az tőb ſent Próphéták az ő iráſoknak elein, az minemű tituluſſal ſoktanak élni, vgyan azon ſokáſt és módot az Amos prophétais meg tarttia, ki három dolgot foglal bé: Először, kiczoda vólt az Amos? Miczoda vdőben élt és tanitot? Miről tanitot, mit prædicállot? Az mi az elſő dolgot illeti, Kiczoda vólt? arról önnön maga bizonſágot téſſen, hogy Thecuából való vólna, ki az Iuda nemzetſégének eggyik városa, Bethlehemtől hat mély földnire vagyon, az kit épitet vala az Rhehabeam, igen barom tartó föld, ezzel bővelkődő, mert ott az hegyek és köue

1 Chron 4. 2 Chron 11. Mich. 1.

helyek,

helyek miat búza gabona nem igen teremhetet, de ezben való fo gyatkozásokat az ott lakós emberek barom tartással vitték helyére, honnan meg tetzik hogy az Izrael népe kőzőt az Amos idegen és egy mint czak iőueuény vala. Allapattiárólis emlekőzik, meg mondgya, nem ſégyenli meg mondani alá való és ſleit vóltát, hogy páztor vólt, barom páztor vólt, kiről irásának is hetedik réſében ſokat ſól, mint meg hallyuk Isten segitſégéből. Lehetſeges hogy az Izael népe kőzőt, mind házáiára s mind penig állapattiára nézue, igen meg vetteted alá való embernek tartatot, de itt mi nekünk az Istennek tanáczát és végezéſét kel eſünkbe venünk, ki az mélrőſágos gazdag, hires, neues embereknek, illyen Papot tanitót, Doctort adot.

Régenten az Izrael népe magától Istentől vőt Prophétákat, kire Istennek vgyan igéretiés vala, az kik által az ő akarattiáról ő meg tanitaná, hogy penig az tőruénnek tudományát, hirdetéſét kőzőttők iób alkalmatoſſággal meg tarthatnáia, Leuitáknak és Prophétáknak oskolâiát rendele erre, kik kiuáltképpen czak ezben vólnának foglalátoſok, mint ez az Samuel hiſtoriaiából kű tetzik, de ez mind az Izraelnek az Iuda orſágától való el ſakadáſának partolkodáſának vtánna tellyeſſéggel el fordítaték és meg ſűnék. *Deut 18. Amoſt miert adta volt Isten Izraelnek.* *1 Sam 10.*

Mert míkoron az Ieroboam az hamis és vy báluányozásnak tizteletit ſőrzőtte vólna, Papokatis az népnek leprei kőzzül válaztá, kik az kűlſő haſonért, iőuedelemért, ſemmi iőra gondot nem viſelnek vala, kik miat az Oskolákis el puztitatának, az igaz mondó ſent Prophétákis meg vetteténck, és igy és ez miat ſűkőlkődnek vala rendelt tőruény ſerint való Isten igeiének ſolgáia nélkűl az Izraelitták, ſőt ők vgyan azt vélik vala (mint az hűtetlenecknek ſokáſok) hogy ninczen erre igen nagy ſükſéggek, holot ők az ő tanáczokban végezésekben ő magoknak fölőtte igen terzenek vala, kiuál képpen ezértis keuélykednek puposkodnak vala, mert az Ieroboam király birodalmában ſép győzedelmekkel tűndőklenek virágoznak vala, békeſégben hiuoikodáſſal bőuőlkődnek vala. *1 Reg 12.*

Látuán azért ezeket az felſéges Isten, kik az ő igeiét meg vetették vala, és keuélyűl fel fuualkodtanak vala, Prophétát ád nekiek, egy patazt és barom páztorlág tizt viſelő embert, ki nem egyébbel, hanem az ő neuének méltóſágáual fel fegyuerkeztetuén,

uén és épitetuén, az keduen tartot gyűnőrűſęgekben élő embereknek keményjés fel emelt fűlőkben nagy niluán, bátorſággal, az bűnt annak bűntetéſęt kezdi prædikállani, fenyegetni, és minden hizelkődés nélkűl, az figet vgyan figének az mérget vgyan méregnek neuezuén, és monduán, mint ő előtte az Eliſæus prophétais vala, kit az Iſten az eke mellől hoza ő igeiének hirdetéſęre.

1. Reg. 19.

Tudatlan ßolgai voltanak Chriſtuſnak.

Az mi meg váltó Wrunk Ieſus Chriſtusis tudatlan deáktalan embereket válaztot arra, kik az keuély maga hányó fő Papi feiedelmőknek, Irástudoknak, Philoſophuſoknak, és Bőlczeknek meg feleltenek és válazt tőttenek. Ezen czelekődeti az Wr Iſtennek moſtanis ſokakban meg tetzik, mikoron tudatlan, iſmeretlen, keués bőczűletben tartatot embereket fel támazt, és az igazſágot azzal Czaßarok, Királyok, hatalmas nagy Wrak előt, prædikálattia, ki mondattattia, őket ßemekben meg ßólitattia, és az bűnőkért meg fenyegetteti.

Ezekből ez itt az tanuſág, hogy az Iſtennek ßent és drága igeiét ſenki meg ne vtállya, az tanitónak egyűgyű és nyomorúlt állapattia miat, az ki ez világnak keuély itéleti ßerint, tudatlannak, gorombának, alá valónak láttatik, mert az Iſten ennek alázatos és tudatlan nyelue által oly ßépen oly győnyőrűſęgeſſen kű tudgya az ő ßent igeiét mondatni, hogy nagy ſok hatalmaſoknak, világi Bőlczeknek keuély akaratos nyeluők meg ßégyenűl miattok, és pironkodik abban. Minem az embereknek állapattioktól fűg az Iſten igeiének méltóſága holot ßokáſa ez ő ßent felſęgének (miképpen az ßent Pál apoſtalis ßól) hogy az mellyek el vetettek, azokat válaztia, hogy meg ßégyenicze ez világi keuélyeket és hatalmaſokat, és czak ő reá nézzen, czak ő raita tartozzék meg az mi v̄duőſſęgűnknek minden fondamentoma.

Alazatoſokat ßeret Iſten.

1. Corinth. 1.

Nem erőſsiti azért ez az tanitás az vy pogányoknak czelekődeteket, kik az prædikállásra, eke mellől, és az varga műhelyből kű futnak, minden hiuatal és rend nélkűl, holot az Iſten igeiének ßolgaij nem ßabad akarattiok ßerint, maga gondolatlanúl állottanak ez világ eleibe, de az Wr Iſtentől kűldettettenek és boczátattanak, ki ezeket az ő lelkének aiandékáual meg erőſsitette, az melyből az ő hiuatallyok ſok képpen meg bizonyoſodhatot. De amazok, miért hogy az ő hiuatallyokat vakmerűl az Iſtennek neuének káromláſáual az ßent Léleknek aiandékára ielentéſęre viſik, ollyak és azokhoz kel őket haſonlitani, kikről az Wr panaßolkodik az Prophéta által, monduán: Futnak vala, és nem kűldőm vala őket, nem ßóllottam nekiek, és ők prophétáltanak.

Anabaptiſtak ellen.

Ierem. 25.

Máſo-

Másodsor, az mint mondám, ez adatik minekünk elönkbe ez elsö tanuságban, Miczoda vdöben tanitot légyen az Amos prophéta? Mikoron élt? Miczoda vdö táján? Kirölis mind önön maga föl monduán: *Amos miczoda vdöben tanitot.*

Vziasnak Iuda orßágának királlya vdeiében, és az Ieroboamnak Ioasnak Izrael orßága királlya fiának vdeiében, két eztendöuel az föld indúlás elöt.

Meg mondám ide elöis, hogy tanitot az Izrael orßágában, mert az bálványozás, bünben való vakmerösség heuerés, fölötte igen walkodik vala ez orßágkan, és közelget vala ö hozáiok ezért való büntetés és veßedelem. Nem egyébért prædikáltat vala penig az Wr Isten ö nekiek az ö Prophétáj által, hanem aiánlya vala nékik az ö Istení kegyelmessségét ió vóltát, az meg térésnek engedelmessségében: de ha meg keményednek vala az ö gonoszságokban, ezzel magát igaznak lenni ielentette, és mentette magát, az méltatlanság ellen, az ö igaz itéletiben véghöz viteliben ezek ellen.

Elt penig ez az Amos egy vdöben az Oseas prophétáual, egy orßágban tanitottanak, mert Oseasis az Izrael orßágában prædikállot, vgy mint ez világnak három ezer ßáz ötuen három eztendöiében, Christus Wrunk ßületése elöt nyólcz ßáz tizenhét eztendöben, az Királlyokatis, mellyek az ö tanitáßának vdeiében éltenek, mind az Iuda és mind az Izrael orßágában meg neueze ö maga, Vziasnak Iuda királlyának vdeiében, és Ieroboamnak Ioasnak Izrael orßága királlya fiának vdeiében, az föld indúlás elöt két eztendöuel. *Oseas es Amos hanyodik eztendöben éltenek.*

Ezek ez Királlyok igen serenczések és diadalmasok valának dolgokban, az Ieroboam az Syrusokon győzödelmet vészén, az ö orßágának határit küllyeb terieszté, az Vziasis az Philistæusokon győzedelmet vön, sőt még az Ammonitákatis adó fizetőuè tészé: mind ez két feiedelem azokáért az ö orßágokban győzedelemmel éltenek, békeségben és nyugodalomban vóltanak, de nagy sok ßántalan bünökben és gonoszságokban élnek vala mind orßágostól, mert igaz amaz mondás: OTIA DANT VITIA, Az hiuolkodás bünt szöröz. 2. Reg. 14. 2. Chron. 26.

Ezek vdeiében küldi el az Wr Isten az Amost, ki az bünökben bátorsággal sunyadókat ebrezze, serkencze, fenyegesse ökét,

az

az Istennek igaz itéletiuel, reáiok kőuetkőzendő rettenetes bűntetésęuel, mely Prophétának az ő iőuendő mondásának igaz vóltát, nagy és ßokatlan főld indúlással erősíti meg és bizonitia, az mely czelekődetiuel az Wr Isten az Izrael orßágát el kőuetkőzendő rettenetes meg változással rettenté, kinek az ő rettenetes vóltáról az Zacharias prophétais ezképpen ßólla: Vgy futtok, mint futottatok az főld indúlás előt, Vziasnak Iuda királlyának v̄deiében.

Nagy kegyelmessegű Isten.

Az Istennek az ő nagy kegyelmessęge és az egéz emberi nemzetsęghőz való ió akarattia és ßerelme mindenben kű tetzik, ki ez világot atiaŋ ió vóltáual kőrnyűl veßi, minden emberekkel iót v̄gyekőzik czelekődni, czak hogy inkáb őket magához vihesse, és az ő néki kedue ßerint való életre ßoktathassa vezérelhesse. De el vnnya ő ßent felsęgeis az sokat, ha illik ezt mondanom, és ha látandgya, hogy az ő ió téteméniuel az emberek gonoz végre élnek, és az ő tőle rendelteret paranczolatokban ßokatlanúl viselik magokat, leg előßőr ezeket az ő igeiében inti és fenyegeti, és hogy az ő igeiét intesęt haßontalannak ne véllyék, ennek kűlső ieleitis adgya, az mellyekel az ő beßédének hitelt ßőrőz, de hanem fogadgyák, az vtán az bűntetéstis el hoza, mint ezt sok példákkal meg bizonithattiuk: Ez világra el nem hozá addig az Isten az bűntetést, ßáz húz eztendeig prædikáltatá Noéual nékik, ez mellé ielűl az Bárka czinálástis adá, kiből eßekbe vehetik vala, hogy nem hiában czináltatnék az, de hogy kőuetkőzendő vôlna ez világra az Isten haragiának bűntetése az bűnért, kit midőn pœnitentia tartással elő nem vőn ez világ, azért őis el veße viz őzőnnel rettenetessen: Az Ægyptombeli Pharaho királtis sok ielek által inté, és előßőr Moysesnek és Aaronnak tanitásáual, az ő néki való engedelemre ßó fogadásra, de imé hogy nem fogadgya, őtetis rettenetessen mind népestől meg bűntetuén az veres tengerbe vezti. Vgyan ezen ßokását meg tartá az Wr Isten az tíz paranczolatnak kű adásának v̄deiébenis. Meg vadnak az igék, az mellyeket fogadnunk kel, de ezeket kű adá (mint Moyses iria) nag rettenetessęgben, vgy mint menydőrgéseknek, villamásoknak, kűrtőléseknek, az hegyeknek fűstőlgésęnek rettenetessęgében, ielenteni akaruán ezzel, az ő tőruényéhőz való engedetlensęg ellen való nagy bűntetéseit.

Gen. 6.

Haragos az Isten.

Exod 1. 2. 3. 4.

Exod. 20.

Ezekről tőb sok példáinkis vólnának, de nem ßűksęgesek itt

leg

leg bőuebben, mert Christus Wrunkis az vtólsó itélet napiára való sereny kéßűlést, az ieleknek, mellyek azt elő veßik, elő ßámlalásával tanit és int, Igy ßól Christus az ßent Máthé Euangeliomában: Mindiáráſt penig az napoknak nyomoruſágának vtánna, az Nap meg homályoſodik, és az Hóld nem fęnlik, az Czillagok le húllanak az Ehgből, és az Egeknek hatalmaſſági meg háborodnak. Szent Márknális ezt erőlsiti. Az ßent Lukácz irásábanis igy ßól az Iduőzitő: Ielek leznek az Napban, az Hóldban, és Czillagokban, és ez földőn népeknek buſulások, tanáczokban való meg fogyatkozáſnak miatta, miuel hogy az tenger zúgni fog. *Matth. 14.* *Maro 13.* *Luc. 12.*

Ez mi v̂dőnkben elég ielek vadnak: Az Iſtennek Euangeliomia ez egéz világ ßerte hirdettetik prædikáltatik, ſok czuda ielek láttatnak Eghen, földőn, vizekben, kik minekűnk az Iſtennek haragiátis hirdetik, és az mi tiztűnkreis intenek minket. Iſmeriűk meg azokáért az Iſtennek ió vóltát, és minket bátorokkâ ne tegyen az békeſęg és nyugodalom, ha mikoron ez engedtetikis, ſőt mennél inkáb nagyob czendezſęgben és békeſęgben élűnk, annál inkáb legyűnk ßorgalmatoſok az mi v̂duőſſęgűnk felől, ne arról gondolkodgyunk az mi ielen valóképpen léßen, de arról elmélkődgyűnk, még mi lehet ez vtán, ha Iſten minket az ő kegyelmeſſęgétől meg fozt. Es ez elég légyen az mi prædikátiónknak első réßéről. *Moſtani ielek.*

AZ MASODIKROL.

MIről ir az Prophéta, és miczoda az ő kőnyuének ſummáia, arról ßóllok immár ez máſodik tanuſágban. Holot ezek az igék:

Amoſnak beßédi ezek, mellyeket látot
Izrael orßága felől.

Beßédnek neuezi az ő kőnyuét, az Sidók ßólláſának módgya ßerint: Es ő beßédének mondgya, nem azért, hogy ezeket az ő tulaidon feiének tetzéſętől irta vólna, de hogy az Iſten az ő igelének kű hirdetéſęben, az ő ßólgálattiáual, vgy mint ezkőzzel élt erre. Azért mondgya az vtán ezt: *Amos tanitaſat beßednek neuezi.*

Mellyeket látot Izrael orßága felől.

Az látáſnak igelén az Iſteni ielentéleket érti, az mellyek-

ben régenten az Wr Isten az Prophéták által az ő titkait, auagy álommal, auagy látáſſal, (mint az Moyſes által ſól erről) kijelenti vala. Tahát az Prophétáknak az ő beſédek tanitáſok nem emberi lelemény, de Iſteni jelentéſeknek kel hűnni, mint az Szent Péter apoſtalis ſól erről, monduán: Nem emberi akaratból ſólottanak régen az Prophéták, de az Szent Lélek által ſóllottanak az Iſtennek Szent emberi. Miképpen az Apoſtalokrólis monda az Idvözitő: Az ki tűteket halgat, engemet halgat. Vgyan ezent kel tartanunk és itélnünk az moſtani vdőbenis az oly tanitókról, az kik az igazſágot, az Iſtennek drága igeiét, az Prophétáknak és az Apoſtaloknak iráſokból veſik és hirdetik, hogy ezzel az Iſten anyaſzentegyházat épiteſſék.

Num 12.

2 Pet. 1.

Luc 10.

Iſtenſól io tanitok altal ſól.

Láſſuk az elſő igéket, mellyekben az pœnitentiának kőuetéſére intés vagyon, és noha kiuálik éppen az Izrael népének prædikál, mint azon által elſőben az pogányoknak állapattiokról beſél, hogy azoknak példáiokkal az Izrael népe ne hizelkődnék magának. De az Prophéta tanáczáról ez vtán ſóllok, moſt halljuk meg az igéket:

> Es monda: Az Wr Sionból kiált és Ieruſalemből teſzen ſózatot, és elvesznek az páztoroknak haylékok, és meg ſárrad Carmelus hegyének teteie.

Az Ioel prophétais az ő iráſának vtólſó részében ezen igékkel ſól, de más értelemmel: Mert ő vigaztaláſt tőt, hogy Iſten az ő anyaſzentegyházát el nem hadnáia, és ezt az ő kezéből senkinek ki raggadni nem engednéie. Az Amos prophéta penig mind az Izrael népének, mind az pogányoknak, az Wr Isten haragiát hirdeti, kit ő tőle rézſzerint az ő tőle való el ſzakadáſért, rézſzerint tőb ſok gonozſágokért érdemlettenek: és az páztornak állapattiából alkalmatos haſonlatoſságot vévén, mint ha ezképpen ſóllána nekiek: Ez előt, én Isten, tű veletek kegyelmeſſen bántam, tanitottalak, intettelek, feddettelek, de ſemmit nem használtam vélle, immár nem vgy mint páztorotok léſek, de Orozlán léſek tű ellenetek, és nem czak ieztelek rettentelek benneteket, de ezekkel együt az én itéletemetis meg tőkéllem, vgy hogy immár mint az Orozlán, az ſiuáſt orditáſt foga ſaggatá ſáualis az prædán véghőz viſen.

Amos paſtorul ſól.

Ezek-

Ezekből vőd eßédbe atiámfia, (nem tartlak sok ßóual) hogy az Isten azért mondatik siuni kiáltani, és még az Sionból penig, mert az Istentől vadnak kétsęg nélkűl az bűntetések, az Istentől mondom, ki Sionban helyheztette az ő ßékinek tizteletit, az mely igéuel az pogány hamis Isteneknek báluánitólis meg válaztia magát, hogy nem ezeknek kellene ßolgálniok, nem ezeknek tizteletiben kellene magokat fáraztaniok, hanem az Wrnak vgy mint igaz Istennek kellene az tiztesęget és bőczűletet meg adni. Es mint ha mondaná: Noha az Siontól tű el ßakadtatok, és magatoknak vy templomokat, óltarokat, képeket, és tulaidon feietőknek elmélkődésiből kű gondolt tizteleteket épitettetek, de maga ezzel az Istennek haragos és bűntető kezét semmiképpen el nem táuoztattathattiátok, és el sem kerűlhetitek, az ki Ierusalemben akar és kéuán tizteltetni, sőt ő Sionból kiált, ordit, ellenetek, és az ő igaz tizteletit az tű nagy veßedemetekre helyére hoza.

Meg czelekődhetik az Istentelenek és hűttől ßakattak, hogy az Wr Istentől el válhatnak, és az v̄duőssęgnek tudományának igáiát nyakokból kű rázhattiák és ki vethetik, de maga bizony az ő orßágláſát, és az Istennek hatalmas kezét, semmiképpen el nem kőrűlhetik, ettől meg nem menekődhetnek, de vagy akarják vagy nem, mikoron el iő az boßßu állásnak auagy az bűntetésnek napia, meg érzik ezt, és valóban faytatni fogiák. *Hűtetlenek menire erőssek.*

Ez mondásokból és bátorságos beßédekből az Amos prophétának méréz vólta és az buzgo állapattia ielenteret meg és adattatot mi előnkbe, az mellyeket az Prophéta most ßól, Nem egyebet mond itt, de fenyegeti az Izrael népét rettenetes haddal, az melynek okaij, nem málok, hanem önnön magok vólnának. Bezzeg nagy bátorság vólt, kiből magának testi veßedelmet remélhetet, az Amos prophétának, egy tehen páztornak, elő állani, és az Királyokat, Wrakat, fő népeket, ollyan gazdag orßágot ekképpen meg ßöllitani, és illyen rettenetes bűntetéssel fenyegetni: Istentől vólt ez az bátorság az Amosban, ki miképpen az Ieremias prophétának, vgy ennekis az ő igeiét adá ßaiába ez igéuel, Imé én ma tégedet Prophétáuâ tézlek az pogányokon, és orßágokon, hogy gyomlály, roncz, veßes, épicz, és plántály. Christus Wrunkis bátorságot adni igér az ő ßolgainak, monduán: En adok ßáiat és bőlczesęget, melynek ellene nem ßólhatnak, *Amosnak bátorsága.* *Luc. 21.*

sem ellene nem álhatnak mind azok, az kik magokat ellentekbe vetik. Az mit itt az Amos próféta czelekőßik, vgyan azon czelekődet kiuántatik az Iſten igeiének ſolgaitól, mikoron látatiák az Iſten haragos itéletinek kőuetkőzendő vóltát.

Auguſt. lib 4. de doctrina Chriſtiana capit. 4.

Ez dologról ſépen ſól az Agoſton Doctor, monduán: Annakokáért az ſent iráſnak Doctorának és hirdetőiének az igaz keresztiéni tudománnak óltalmazoiának kel lenni, és az téuelgéſſek rontoiának, iót kel tanitani, és az gonoz el kel hadni, és ezben ez munkában az engedetleneket beßéddel czendeßiteni kel, az reſteket oktatni kel, az ki nem túd mit czelekődgyék, mit várion, azt tanitani kel. Iſmeg egyűt azt mondgya vgyan ezen Doctor, hogy az nem ſabados dolgokat nem ellenzeni, az téuelygéſſel való eggyeſűles.

Tanitok Amoſrol tanulßyanak.

Ad Bonifacium epiſtola 167.

Agoſton Doctor.

Hogy peniglen ſenki ez fenyegetéſeket álomnak és tréfának ne álitanáia (mellyeket itt az Amos ſól) mond arról:

Es el veznek az páztoroknak haylékok, és meg ſárrad Carmelus hegyének teteie.

Ioſ. 19. 3. Reg. 18. 1. Sam 25. 2. Sam 15. Eſa 33. Ierem. 36. Mich 7. Naum 1. Canti. 7. Ioſeph. lib 5. capit 2 de bello Iud. Eſa 25. Ioſu 15.

Eggyik Carmelus hegye Tyrusban vagyon, fölette igen gyűmölczős és bor termő hely, igen magas hegy, nem igen meßße Ieruſalemhőz, az Aſſer ágában vagyon, az Ptolemaidas varas és tenger mellet, holot gyakorta forgolódot az Eſaias próféta, ezben lakot amaz Nábalis, és erről ſok helyen vagyon emlekőzet az Propéták iráſában, mint Samuelnél, Eſaiaſnál, Ieremiaſnál, Michæasnál, Naumnál, és az Canticum Canticorumbanis, és itt is, az mint hallyuk, az Amos prophétájánál, az Ioſephus hiſtoricusis ſól erről. Az máſodik Carmelus hegye Iudæában vagyon (Sidó orßágban) az mellyen Ægyptusban mennek az Délről, kiről az Eſaias és Ioſuais ſól. De ezt el hagyuán, az igékben mellyeket mondék, az Iſtennek hirtelen valo és el táuoztathatatlan bűntetéſe iőuendőltetik és mondatik, kikből miés tanólliyuk meg ezt: Hogy az miképpen az meg haragut Iſten az bűntetéleket el boczáttia, azképpen ielentetlen dolog, hogy valaki ezt az ő bűntetéſét el kerűlheſſe, ha neha azzal az oruoſſággal él, az mellyet ő mi nekűnk az ő igeie által az ellen ellőnkbe adot.

Minden allat Iſtenert elleßünk vagyon.

Mert miként régenten az ő beßédének ereiével az földet, Egeet, tengert, s ezekben léuő minden láthato és láthatatlan állatokat, teremtett, azképpen Chriſtus az ő igeiével betegeket gyogyitot, ördögő-

dőgőket v̄zőt, viznek habiait ſeleket tartoztatot: Ezképpen azon Wrnak paranczolattiára, hirtelen és győzhetetlen erőuel mindenek ellenűnk támadnak, mind emberi ellenſęgek, betegſęgek, vadak, álhatatlan v̄dők, ez egéz világnak minden réſei, valamellyeket ő mi ellenűnk fel fegyuerkeztet, és meg bátorit, az tőruénnek és az Prophétáknak fenyegetéſek, ſőt az naponként leiendő dolgok, ezeket lenni nekűnk igaznak bizonittiák. Féllyűk az Wrtól azért az végre, hogy mind azon által czak ő hozzá fuſſunk, czak ő tőle fűgiűnk, ki az ő benne hűuőket, bizókat, meg őrzi óltalmazza, az ő ſerelmes fiában az egyetlen egy Wr Ieſus Chriſtusban, kiben mi hozánkis mindenkor engedelmes. Dűczőſſęg Wr Chriſtus néked, ſent Atiáddal, ſent Lelkeddel őrőkké, Amen.

Imádſág.

ALdot az te neued mi Wrunk Iſtenűnk, ki az te igédnek hirdetéſęre, és az te hűueid kőzőt való haznos zengéſęre, Prophétákat, Apoſtalokat, tanitókat boczátaz, kik az te ſent igédet nekűnk előnkbe adgyák: kőnyőrgűnk néked, hogy boczás minden v̄dőkben hű ſolgákat ez világra, hogy az te igédet igazán taniczák, prædikállyák, az bűnt kárhoztaſſák, és az iót diczíriék. Adgy ſent Lelket ezeknek az ő tiztreknek igazán és haznoſſan való el viſeléſęre. Nekűnkis réſeltesd ezen ſent Lelket, hogy miés az mi hiuatalunkban hűuen el iárhaſſunk, az ő tanitáſokat fogadhaſſuk, az ſerint élheſſűnk, az az, Wram az te tőruényednek két kő táblaiának igeit ſűuűnkbe bé iriuk, az te ſent Fiádnak az mi Wrunk Ieſus Chriſtuſnak általa, Amen.

AZ SZENT AMOS PROPHETA IRASANAK ELſő réſéből való

MASODIK PRAEDIKATIO.

IGy ſól az Wr: Damaſcuſnak három és négy gonozſágáról meg nem kegyelmezek: Mert az Galaad várost vas czépékkkel czéplették meg.

4. Es tűzet boczátok Hazael király házára, és meg emézti az Benadab királynak palotáit.
5. És el rontom az Damaſcuſnak erőſſęgét, és kű veztem az Auen mezeinek lakóit, és az feiedelmet Edennek házából, és Syriának népe Kyr városban vitetik, Azt mondgya az Wr.
6. Igy ſól az Wr: Gaza városnak három és négy gonozſágáról meg nem kegyelmezek, mert tellyeſſęggel rabſágra adták (az én népemet,) hogy őket az Edomiták kezébe adnák.
7. Es tűzet boczátok Gaza városnak kő falára, mely meg emézti az ő palotáit.
8. Es kű veztem Azotusból az lakós népet, és Askalonból az feiedelmet, és teritem az én kezemet az Acharonra, és az Philiſtæuſok maradékok el veznek, ezt mondgya az Wr Iſten.
9. Igy ſól az Wr: Tyruſnak három és négy gonozſágáról meg nem kegyelmezek, mert tellyeſſęggel Edomnak fogſágában eytették az én népemet, és nem emlekőztek meg az atiafiak ſőuetſęgéről.
10. Es tűzet boczátok Tyruſnak kő falárá, mely meg emézti az ő palotáit.
11 Igy ſól az Wr: Edomnak három s-négy gonozſágáról meg nem kegyelmezek, mert fegyuerrel háborgatta az ő atiafiait, és nem vólt irgalmaſſággal hozza, mind őrőkké raggadozó vólt az ő haragia, és őrőkké haragot tartot rea.
12. Es

12. Es tűzet boczátok Theman városára, mely meg emézti Bozrának palotáiát.

13. Igy szól az Wr: Három és négy gonoszságáról az Ammon fiaijnak kegyelmes nem lészek, mert az terhes asszoniállatokat ketté vágták Galaadban, hogy az ő határokat terieszteneiék.

14. Es tűzet gerieztek Rabba városának kő falára, mely meg emézti az ő palotáit, az ő hartzának napián, az ő háborgó veszőnek ődeién.

15. Es fogságba vitetik az ő királlya, önnön maga és véle özue az fő fő népekis, ezt mondgya az Wr.

Ez Igéknek röuid értelme.

Amos Sidók prophetaia.

IOllehet az Amos Prophéta az Wr Istentől az Izrael tíz nemzetségének adattatot vala Prophétául és tanító doctorúl, mind azon által az ő irásának első részében, kiváltképpen az pogány népeknek gonoszságokról, és ezért való bűntetésekről szól, hogy tellyességgel ők se akarják magokat bűnteleneknek lenni, az Sidókat pedigien mindennél vétkesebbeknek, és bűntetésre méltobbaknak, és víszont hogy az Izraelnek népeis magát se ítélné az pogányok példáiából állapattiából tíztának és bűnteleñek lenni, hogy ozán ebből arra ne indúlnának, hogy az Prophéták az Isten haragiával czak hiában és haszontalanúl fenyegetnék, mert nám (vgy mondának) mind az Syrusoknak, Philistæusoknak, Tyrusoknak, Moabitáknak, Ammonitáknak és többeknek, mind mi velünk egyetemben semmi bántásink nem vóltanak, sőt nagy keduünk szerint élünk mind ez ődeiglen, maga az Prophéták eleget feddettenek kiáltottanak.

Ez ielen való és meg hallot igékben annakokáért az szent Amos prophéta meg felel nekiek, hogy nem igy vagyon az dolog, az miképpen ők vélekődnek felőlők, mert immár mind az pógányoknak, és mind ő nekiek meg készitettenek az WR ISTENTŐL az bűntetések, ki az pogány nemzetséget mint egy

víz őzőnnel az Assyriabeliek által el veztendő vólna: Nekiek sem keduezne penig az Isten, kik az ő szent tőruényét véuén ez ellen ingodoznak, nem szenuedi mondom bűntetés nélkűl, de erőssen meg veri őket.

Pogányok es Sidok miert bűntetek.

Az Pogányokat bűnteti az kegyetlenségért, és az gonzságért, az mellyekkel vóltanak az Istennek népéhöz, az Izraelt penig bűnteti az vakmerőségért és engedetlenségért, az mely mia nem engedtenek az hiuó Istennek igeiének, beszédének, intésének, fenyegetésének: sőt nem czak Istennek ellen vóltanak kemények és engedetlenek, de az magok atiafia barátiok ellenis tőruéntelen satzoltatásokkalis, hamis itéletekkel, mértékletlen vsurráskodással, és minden egyéb raggadozásal az mód és az igazság kűuől vóltanak.

Látodé atiámfia hű ember, hogy az Wr Isten minden embereknek, pogányoknak, kereztiéneknek, sőt minden teremtet állatoknak Wra, miképpen az szent Pál apostalis szól erről, monduán: Az Isten az ki teremtette ez világot és mindeneket, az mellyek ez világban vadnak, miuel hogy földnek menynek Wra, kézel czinált templomban nem lakik, és azokáért minden eknek v̊stőkők hatalmában vagyon, és szintén akkor tőruént tehet reáiok valamikor akaria, és az minemű tőruént akar tenni szabad ágában vagyon. De az igék értelméről bőuebben szóllok, és tanitok:

Az itt meg neuezet pogány nemzetségeknek bűnőkről, és az szőrnyű bűntetésekről.

Erről szólok és véget teszek az tanuságban.

Syrusok fő varosa.

AZ Syrusokról kezdi el az felséges Wr Isten, az Amos prophéta által, az bűnnek feddéséet és bűntetéséet, kinek fő székes városa az Damascus vala: Ez Syra Assiában ez világnak eggyik részében vagyon és azt tartiák, hogy ez világnak közepén vagyon, az ki miat ott sem igen hideg sem igen meleg ninczen, mértékletes v̊dőnek állapattia vagyon, Nap tamadat felől az Euphrates vize határa. Nap nyugat felől penig az mi Tengerűnk és az Ægyptus, Eszakról Cilicia vagyon, és Capadociának része, Délről penig Arabia, sok szép városi vadnak, az mint Ptolomæus iria, Lakóij penig ennek az földnek az Syrusok, czak mind azon iátékban, mulatságban győnyőrkődnek, drága olayal kenetekkel ékő-

Ptolo lib. 5. Syrusok mint elnek.

sitik ma-

fiúk magokat, az napnak nagyob részét czak mind zabállodásban ételben italban mulattiák el, az férfiak ő közöttök tizen négy ezten felől foguán, az leányzók tizenkét eztendőtől foguán, adó fizetésre kéßeritetnek, mind haruan őt eztendőkiglen, az Fortuna igen aßsont (az mint hiák) tiztelik, ezeknek fő városok, az mint mondám, Damascus. De ezekről az Strabo sokat ír, ott látd, most térünk az igékre. *Strabo lib. 56.*

Az Dauid király régenten ezeket meg győze, hatalmat vön raitok, mikoron az Ammonitákhoz adták vólna magokat. Annak vtánna hogy az Wr Isten az Salamonnak bűnét bűnteni kezde, az ő igaz itéletiből lőn ez, hogy az Rhazon Eliadának fia, ki az Hadadæzer Ioba királytól el haylot vala, ő zue gyűiteuén egy nihány sereget, az Damascust el foglalá, ott orßágot épite, kit nem sok vdőuel hatalmaßá tőn, vgy hogy mind az Izrael orßágáual, mind az Iuda orßágáual ßabadon bátron ellenkőzhetet. Mert az Rhazont kőuette az Benhadad, ki anyéra hatalmas ember vólt, hogy az Asa feiedelem barátßágát ßükségesnek alittota az Izrael népe ellen, ki az Achab király ellenis harmintz Királyokat hoza, kik az ő segitségéuel hadakoznak vala, és végezetre mind az Izraelt, mind az Iudát meg győzuén, az Achab királtis meg ölék: annak vtánna Samariát meg ßálla, és oly nagy éhßget ßőrze nekiek, hogy az atiák anyák kéßeritettenek tulaidon gyermekeket meg enni. *2. Sam. 10.1* *3. Reg. 15.1* *Reg. 20. 22.* *2. Reg. 6.* *Nagy ehseg Sidok kőzőt.*

Ez meg lőuén, az Elißæus prophéta nagy ßiráßal meg iőuendűli magának az Hazaelnek, mert sir vala az Prophéta, kinek monda az Hazael: Miért sir az én Wramc? Felele: mert tudom az vetedelmet, mellyet czelekőßel az Izrael fiain: az ő erős városit meg égeted, az ő ifiait fegyuerrel le vágarod, és az ő kis gyermekit földhőz vered, és az ő terhes aßszonyállatit ketté vágod. Es imé sok vdőre az Ioram után, az Királt meg győzé, és mikoron az Iehu az orßágnak és az Isteni tizteletnek helyére állatáßában nem igen sereny vólna, az egéz Gileadnak földét az Hazael rettenetes ßenel puztitatá, vgy hogy az ßerint czelekődék, mellyeket ő felőle az Elißæus prophéta meg iőuendűlt vala: Sőt oly nagy ßélelem vala akkor ő miatta az vdőben, hogy az Iudának királlyától az Ioastól az templomnak minden kénczét kű tuda venni: Sőt az Ioachan király, vdeiében is az Syriabeliektől kiknek királlya az Hazael vala immár, az egéz Izrael őrßága mint egy porrá tétetek, *2. Reg. 8.*

2 Reg. 13. ték, vgy annira, hogy az historia azt mondgya, egéz Izraelben czak ötuen louag, tiz ßekér, és tiz ezer gyalog marat vala meg.

Sidosagban nagy puztulas.

Noha ennek vtánna az Ioas és az Ieroboam által, az Syriabeliekis meg verettetének, de maga mind addiglan, még ellyessęggel el nem veßének, az ő tőlők való fęlelmet mindenkoron magokon viselték. Leg előßőr azért, az mint mondám, ezeknek bűnőket meg monduán az Wr, bűntetésselis fenyegeti őket az Amos által, és mond:

Damascusnak három és négy gonozságáról meg nem kegyelmezek.

Harom es negy ßam.

Az három és négy ßámon, az az, az hét ßámon, az bűnnek sokságát és gonozságát, és ebben való meg keményűléseket érti, és mint ha igy ßóllana: Ha egyßőr kétßőr vétkeztenek vólna az Syriabeliek, kétsęgnélkűl ő hozzáiok kegyelmes lőttem vólna, és vgy mint gyarlosságból vétkezendőknek az meg térésre vtat mutattam és aytot nitottam vólna, hogy ezképpen az bűntetéseket el táuoztathatták vólna: De miért hogy gonozt gonoßßal többitnek naponként, soha az bűnnek véget vetni nem akarnak, bizonyára énis az én ortzámat ő ellenek harogoson forditom, nem véßem immár meg téréseket, az ő keményűlésekben engedetlenßęgekben hagyom őket, hogy el veßenek. Miért Wram?

Mert az Galaad (Gilead mind egy) várost vas czéppel czéplették meg.

Ez város az Manasses ágazattiában vólt az Izrael kőzőt. Es ez mondással értetik, az kegyetlen és rettenetes had, az mellyel az Syrabeliek az Izrael ellen vóltanak, az melyben, az mint mondám, az Elisæus prophéta iőuendűlése ßerint se nagynak se kiczinek, fęrfinak se aßßoniállatnak semmi keduezés nem vólt. Az Galaad városa emlitetik kiuáltképpen, mert mint hogy régenten leg elsőnek tetteti vala magát, azonképpen vtóllyára az hadnak veßedelmébenis első vólt, és vgy mint az ellensęgnek vtában helyheztetet vólt.

Tanitáttunk miés ßerelmes atiámfiaij kereztiének az Syrusok példáiokkal erre, hogy az bűntől táuozzunk, mert ezben való vakmerő éléssel az Istent igen hamar meg haragittiuk bűn-

Exod. 20. tetésre indittiuk: mert noha sokáig váró, sokáig tűrő, sok irgalmaságú

massagh ő szent felsége, de bizonyára nem hádgy magát még czusolni, de (mint tőruénybenis monda) az Atiáknak gonoszságát az fiakban bűnteti meg, harmad és negyed izíglen, ha tudni illik, az fiakis kőuetik az hamisságban az Atiáknak nyomdokit. (Ielentheti ez ígéket vgy magyarázhatni, hogy az bűnnek bűntetésének isonyu vóltáért az ártatlan fiakatis meg bűnteti Isten testökben, az Atiák bűnéért, mint az Dauidért az ő fiát az Bersabétől valót.)

Fiakban atiak vetke mint bűntettetik.

Nem kel senkinek az bűnnek szabadoson való élésre az Isten hossu várásából alkalmatossagot venni, mint nyemellyek az bűnnek czelekődetiről, auagy mágok auagy mások felől sólnak, nám egy szőris embert ölteim vóla paráznáik oramis, réßegeskettem hamis tőruénytis tőttem, amazis ezeket czelekőtte, nem bűntette Isten őket, engem sem penig. Bizonyára szerelmes keresztién ember, nem feleitenek el az te bűneid, meg hűd fel ie gyeztetnek az Istennek könyuében, az ki még fel nittatik egyszőr az te ellened való tanubizonság tételre, ha vdeién vdeién az Christus Iesust meg nem őleled, és ő benne igaz pœnitentiát nem tartaz. Mert noha az pœnitentiát meg nem tagadom semmi vdőben, mind azon által nem kel erre vdőt halaztani, sőt hamar kel meg téreni, mint Christus Wrunkis sól erről, monduán: Vigyázzatok, mert nem tudgyátok mely órában iő el az tű Wrunk, az mely mondásban int bennűnket, hogy semmit ne tartozóduán viegyázzunk, az az, ebrek legyűnk, és az halálra kéßek, mert tudatlanok vagyunk abban, mikoron látogattatunk meg az Christustól az halál által.

Dan. 2.

Pœnitentiát hamar tarcz.

Erre intuén az szent Agoston doctoris, igy sól: Az kik az meddig egéßségesek, pœnitentiát tartnak, és magokat meg iobbitták, bátorsággal mehetnek innen kű: az kik penig akkoron tartnak pœnitentiát, mikoron immár touáb nem élhetnek, innen bátorsággal mennyenekékű, én bátor nem vagyok. Ebben az számbor Doctor nem hogy kételkődnék vdősségek felől ha akkoronis igaz pœnitentiáiok tőredelmeßegek vagyon, miképpen másutis sól erről, monduán: Nem az vdőnek haladékia, nem az czelekődetnek foksága, de az nagy szeretet, az iob akararat, iuralmaztatik az Wrtól: hanem sól ez ígékben arról, hogy igen ritkák ez ßeleiek, és inkábban találtatik akkor illyen tőredelmeßeg, bánakodás, bánkodás, mint az Antiochus feiedelemből is kű terczik

Agoston doctor.

ez

2 Machab 9. ez, hogy ezak fáyal imádkozik vala, mikoron az lelke ezak aiáo kánvólna, és meg nem halgattaték. Minem mindnyáian az emaberek ollyanok mint azkerezt fán iob kéz felől függő toluay.

Gregorius in lib. dialogorum. Az Gregorius doctor egy Dialogusban ir hiſtoriát nemely embereek felől, kiknek vtólſóóráiokban az ördögök láthatóképpen megielentenek, auagy egyéb látáſok által nemineműképpen meg rettentenek, ez kért egy napi haladékot pœnitentiara, meg engetetet, de azért vgyan nem haznált néki.

Touábba az bűntetéſek, mellyekkel az pogányokat meg bűnteti az Wr, ſomma ſerint imillyenek:

Es tűzet boczátok Hazael király házára, és meg emézti az Benadab király palotáit.

Tűzen mit erez. Az Tűzen az Iſteni boſſu áláſt bűntetéſt érti, ki magaís az meg emésztő tűzhöz haſonlíttatik, az bűntetéſre vereſségre képeſt. Két hatalmas maga bíró Királyokat neuez meg, az kiknek ereiőkkel az Syria orſága neuekedet és meg erősítetet (mint im nem régenis mondám) hogy meg ielencze, hogy czak egy ſőris mind el vezhetnek azok, az kik ſok eztendeiglen kereſtettenek és épitettenek. Es imé, az mit kőzőnſéggel mondá, vgyan azonokat réſſekre oztia, monduán:

Es elrontom Damaſcuſnak erőſſégét.

Ezen érti az Syria orſágának minden fő fő városit, ereit, az mellyekben bizodalmokat vetették vala.

Es kű veztem Auen mezeiének lakóit, és az feiedelmet Edennek házából, és Syriának népe Kyr városban vitetik, azt mondgya az Wr.

Az mely mondáſokkal, az Damaſcuſnak, auagy az egéz Syriának fituſſát helyét bé foglallya, ki az ő győnyőrűſéges, kies, kű teriet lapátz mezeiéuel, földének győmőlczőzéſével, és ékős kerteinek győnyőrűſéges vóltáual, az egéz Nap támadati tartományokat felyűl haladgya vala. De mind illyen bő és bódog gyűmőlczőző vólta, azt mondgya, hogy ſemmit nem kezd ő néki haználni, az meg bűntetéſben, azért hogy immár az ő egéz tártományok

mányok nem egyéb hanem Auennek völgye, és Edénnek háza, az az, hamisságnak, haßontalanságnak, tobozodásnak, paráználkodásnak, és minden fęle testi gyönyörűsęgeknek helyek és ßékek. *Auen es Eden.*

Es, az mint monda, ez vtán az Syriának népe meg győzettetik és meg fogattatik, Kyrban vitettetik, ki az nagyobik Asiának tartománya, és mely város akkoron az Assyriaŋ királyokhoz halgatot. Ez lőn és tellyesedék bé kőzel őtuen eztendő vtán, az mikoron az Assyriaŋ Thiglatphalassar király az Iudabeli Achaz király által el hiuattaték, és az Rhezint az Syriának királyát meg ölé, és Damascus városát meg véuén az meg maradot népet erre hoza az helyre, az kit itt az Amos meg neueze, Kyrba.

Nem semmi bátorság vólt ez prophétálás, és bátorsággal való iőuendűlés, kikhőz hasonló az ßent irásban sok találtatik: De ez pogány népeknek példáŋ intenek minket arra, mely sulyos és gonoz vétek légyen, az Istentől nekűnk adattatot iókból való mértékletlen tobzódás, és ismeg ezis mely nagy vétek légyen az hamis hadak által egyebeket győtreni kárositani, hogy az mi testi gonoz gyűnyőrűsęgink ezekkel tellyenek és tobzódgyanak, ezben vétkeztenek az Syrusok, és ez vólt az ő vetkek. Istennek igaz itéletiből lőt ez okáért ez, hogy őkis kűlső hadak miat győtrenének, és az mástól el raggadozot marháiokkal, az Assyriabeli népnek őrőmére zábállodó győnyőrűsęgekre ßolgálnának. Az Assyriabeli népeknekis ezen vólt az vtán virágiok, és ezek vtán az Persáknak, Gőrőgőknek, Romaiaknak, és tőbbeknek sokaknak, az kik az haddal kereskettenek, ártatlan vérnek ki ontásáual haznot ßőrőztenek. *Tobzodas es hamis had.*

Meg eset ez Magyar orßágon, mert hogy az dolognak eleire ne mennyek, czak Ferdinandus és az Erdeli Ianos király v̂deiébenis, ez orßágban, nagyob réßére az fő emberek, Wrak, nőmőssek, egymást mint ölték, vágták, tudgya ez világ, mely hadakban, egymásra való tőrésekben, sok ártatlanok bűntetlenek vért hullattanak, meg ölettenek, ennek nemellyek ihogtak katzagtak, ióßágot kértek, koborlottak, Mit czelekődék az Wr Isten vélek? Fel hoza tőrők Czáßárt ßantalan sok tőrőkkel, ezek által az vérontókat nyakaztatá, az orßágnak iob réßét tőlűnk el ßakaztá, és mint az hadnak dűhőssęge ßokot lenni, ez miat az bűntelenekis veßének, kiért az Wr Isten bizony meg veri az Machumet nemzetetis. *Ferdinandus es Erdeli Ianos kiraly.*

Ezen

Tů hamis Ispanok Szolga birak, nem tresa ez: Ha illyen vagy legy iambor.

Ezen kűuölis veztiűk rontiuk, puztiriuk orßágunkat, nyűzzuk foztiuk egymást, Gyűlésben hirdetűnk tanáczkozunk, de ezben az magunk erßényét nézzűk: Az végre vetűnk rauást hogy orßágunk óltalmára kölczűk, Isten igeiének alamisnáik odgyunk, de bizonyára eggyiket sem tekéllyűk: El lopiuk az közönsęges ió ßűksęgre való pénzt, magunknak kaparitunk, mi telűnk vélek, húlton húl penig házunknak fala: Ha tőruént teßunk, nem igazra nézűnk, hanem az hamissat diczíriűk ßerettiűk az aranyért: El annira vagyunk az dologban, hogy az nyomorúltak, őzuegyek, áruák, ezképpen panaßolkodhatnak az felsęges Istennek mi ellenűnk, monduán: őzue gyűltenek az hizelkődőkkel, és az czufolókkal agyarkoduán az ő fogokkal én ellenem, Te penig Wram mîglen nézed ezeket? ßabadicz meg az én felkemet az ő veßedelmekből, az Orozlánok közzűl az én egyetlenemet. Ismet: Az Wrnak tekénteti azok ellen vagyon, kik gonozt czelekődnek, hogy kű gyomlállya ez földről ezeknek emlekőzeteket. Az paráznaság sem bűn köztűnk, ßűzek aßßoniállatok az mezőben ßabadon gyaláztatnak: Az réßegsęgben torkig vlűnk, ki oka bennűnk minden gonozságnak, ezt mondom az S. Dauiddal egyetemben ez világnak: Az hűtetlennek az ő hűtetlensęge felől az én ßűuemben ekképpen gondolkodtam, hogy ninczen Istennek fęlelme az ő ßemek előt, gonozságot gondol az ő ágyában, nem ió vton áll, az gonozt meg nem veti. Ezek az okaij, hogy az mit másokkal czelekődtűnk, czelekőßűnk, azonokat vißßa méreti az Isten nekűnk, Christus mondgya ezt, és valóban való igaz dolog ez.

Hamis czelekődetek Magyaroknak.

Psal. 35.

Psal. 34.

paraznaság.

Psal. 36.

Matth. 7.

Fenyegeti, másodßor az Amos által ez meg hallot igékben az Wr az Philistæusokat, auagy Palæstinusokat, mely nemzetsęg igen régi és hatalmas vólt, vgy mint, kik az Chananæusoknak maradékokból áll vala, az kit az Izrael népe, az Istennek paranczolattia ellen ezen az földen meg hattanak vala. Fő ßékes városa ennek őt vólt, az melynek mostan négye ßámláltatik elő, az Geth auagy Gath ki hagyattatik, talám azért hogy az vdőben ez az többinél sleiteb vólt, mert az S. Dauid által előßőr meg győzetetuén, ismet pártot vtének, és az régi mérgőket vyonnan meg kezdék. Vgyan azon ßöllásnak módgyáual él az Prophéta ezek ellenis, miképpen az Syrusok ellen, az mellyekkel élt, hogy ezeketis gyogyúlhatatlanoknak és méltóknak tellyessęggel ßán ki vetésre meg mutassa, nagy és kiuáltképpen való bűnőket ő nekik

ezt

ezt mondgya, hogy tellyesſęggel rabſágra adták az Istennek népét, hogy őket az Edomiták kezében adták, az az, azért haragſik az Wr ezekre, hogy látuán az Sidóknak egyéb képenis nyomorúlt és nyaualyás állapattiokat, nem elégettek meg ezzel, hanem az maradékiátis fele futásban valóiatis, az Edomitáknak, auagy az mint mi híuk, az Idumæuſoknak rabſágokra oſtorozáſokra adták (ez Edomitákaz Eſaunak az Iácób patriarcha nagyobbik fiának nemzeti valának, honnan ſállot ez az néwis reáiok, mely ember ſőrős, ſeplős, verhenyős vala) kik az Ioram az Iofaphat királynak birodalma alat az Iuda orſágától el ſakadának, és azt el aruláik, és azokat kik, az mint mondám, annélkűlis elég nyomorúltak valának, tellyesſęggel rabokká téuék, hogy minden ſabadſágnak reménſęgétől birodalmától meg foztatuán, az kegyetlen ellenſęgnek kéſęritettenek ſolgálni. *Philiſtæuſoknak bűnök.* 2. Reg. 8.

Mert ezek az Idumæuſok, valami atiaij őrökſęget kereſuén az Izraeliták kőzőt, miért hogy ők is Eſau nemzeti valának, de atiok meg éué az áldáſt, mindenkoron garázdálkodtanak az Izrael népéuel, mint az Iſtentől meg igértetet földéreis ezek ellenzik vala az Izraelnek bé menetelit, nem akaruán őket oda bé boczátaſni, miképpen erről ir az Moyſes, ezt monduán az Izraelnek azok: Semmiképpen ne meny által az én földemen, hogy fegyuerrel ne támadgyak ellened. Az Saul az Sidóknak királlyais ezekkel harczola meg verué őket, az S. Dauid penig vgyan ſolgáuá téué őket, ezek ellen ſok iőuendőléſek vadnak az ſent irásban, mint Iremiaſnál, Ezechielnél, imè és itt Amosnál, ezeknek fogſágokban való lételeket az maradék Sidóknak háborgatáſának Amos itt tellyesſęggel auagy tőkéllete fogſágnak neuezi, melyre az kik indító okok vóltanak, mint az Philiſtæuſok, azokis bűntetéſſel fenyegettetnek, vgyan azonokkal penig az mellyekkel fenyegete imént az Wr az Syruſokat, mert igy ſól: Num 20. 1. Sam. 14. 2. Sam. 8. 1. Chron. 19. Iserem. 49. Ezech. 25. 35. Pſal. 60. 82.

Es tűzet boczátok Gaza városának kő falára, mely meg emézti az ő palotáit. Es kű veztem Azotusból az lakós népet (ez második városok) és Aſcalonból (ez harmadik) az feiedelmet, és téritem az én kezemet Acharonra (ez negyedik) és az Philiſtæuſoknak maradékok el veznek, azt mondgya az Wr.

Az

Az minemű mértékkel mértenek az Sidóknak az Philistæusok, kiknek maradékioknak sem kedueztenek, ollyannal vißßa méreti Isten nekik az ő ellensęgek által, nem keduezuén azok az ő maradékioknakis, az mely népnek az Wr az ő népének bűntetésęben mindenkor ßabadságot igért vala. Melyből eßedbe vehetet, hogy kőzőnsęggel el kőrűlhetetlen bűntetéssel fenyegeti őket immár, mert ez ő bódog állapattiokról czak addig tőt igéretet az Wr, míglen ezek által az ő népén itéletit véghőz vitte. Mindenkor, az az, akkor, mindenkor.

Hogy penig ez az bűntetés ő raitok meg esik, és mégis eset, az Wrnak igaz mondásáual bizonittia az Prophéta, mert ezért èhőz teßi ez mondást, Ezt mondgya az Wr Isten. Meg lőn ez az bűntetés az Philistæusokon még az Amos prophéta életében, mert az Vzias, kinek v̄deiében ezek mondattanak, az Philistæusokon birodalmat véuén, az Gath és az Azotusnak városának kő falait le rontá, annak vtánna az Assyriabeli király Sargon el kűlde az Thartant, ki az Azotus városát meg véué, belé menuén, végezetre az Nabuchodonozor királyis reaiok menuén, minden ő városokat feneket fel forgatta, kiről az Ieremias prophétais ezképpen prophétált vala: Kőuetkőzendő napért, mellyen el puztittia mind az Philistæusokat, Tyrust, és Sidont, és minden meg maradot segitsęget, mert az Wr el rontia az Philistæusokat, az Caphtor ßigetinek maradékit. El iőt az kopasság Gazára, Ascalon el puztitatot, és az ő vőlgyének maradéki, vallyon s meddig ßaggatod magadat.

2. Chron. 26.

Esa. 20.

Ierem. 47.

Ne ßunnyadgy itt, vőd eßedben, miről ßólok, látodé mely sulyos vétek az felsęges Istennek előtte, az nyomorúltakat vißont nyomorusággal iletni, Noha az ió akaró Isten az ő paranczolattia ellen élőket meg ßokta bűntetni, de mind az által méltatlan és ok kűuől nem enged azokra támadni, miképpen az Atiais meg veri vgyan az ő fiait bűneiért veßßőuel, de maga nem engedi az ßolga kezében, hogy az gyalázattal meg verie az ő gyermekét.

Gonoßokra se tamadgy mod nelkűl.

Szerelmes atiámfiaŋ kereztiének, az terméßetnek tőruényeis arra int bennűnk, hogy mindenekkel iót tegyűnk, és vgyan az terméßetben óltatot ez, hogy egymásnak kárán nyomoruságán bánkodgyunk, hát ezt ki nem czelekőßi, az ő terméßetités magáról le vetkezte. Az nyomorultaknak nyomoruságokat ha kik tőbbitik, kétsęg nélkűl azok az ő kegyetlen atioknak, sátannak

Termeßet tőruennye.

terme-

terméßetit vötték fel magokra. Nagy gonozság ez, kit az Wr Isten az Sodomabeliekben, Moabitákban, Babylloniaiákban az ő Prophétáń által fed, és mely czelekődetért sokáig való ellenkő zést vete az Wr Isten régenten az Izrael és az Amalechiták nemzetikőzőt. Ezech. 16. Esa. 16. 47. Zach. 1. Deut. 25. Exod 22.

Tanóly innen iót te kegyetlen, kinél az áruáknak, őzuegyeknek, nyomorúltaknak, nyomorgatások háborgatások sem minek tetzik: azt véledé, hogy ha ezek ez világi embereknek ßemek előt el vetettenek, és vtállatosok, czak ßámban sem tartatnak, hogy az Istennek itéletibenis igy léßen ezeknek állapattiok? Bizonyára nem, Tudodé hogy az Lázár az Abraham kebélebe viteték, az Gazdag ember penig (neuét Ninensisnek vélik) az pokolnak langiában emelgette vólna ßemeit: az ő nyomorúltiról azt mondgya az Wr: Hogy az ki ezeket háborgattia, az ő ßeme fęnyét illeti. Az Iesus Syrach igy ßól: Nem nézi senkinek ßemélyét (Isten) az ßegény ellen, hanem annak kőnyőrgéſęt meg halgattia, az ki boßßút ßenuedet. őzuegyek áruak. Euthinius in Lucam 16. capite. Syrach. 35.

Semmiképpen meg nem vtállya az áruáknak kőnyőrgésit, és az őzuégyét mikoron eleibe támaztia beßédét: auagy az őzuegynek kőnyhullatási, mikoron az ő ortzáián le folynak, nem az ellen vadnaké az ki azokat inditotta? Az ki tizteli az Istent ió ßűuel, kedues léßen, és annak kőnyőrgése az Eghig fel hat. Az alázatos embernek kőnyőrgése által hat az fellegen, és nyugalmas nem léßen, miglen el kőzelget, és meg nem ßűnik, mîg meg nem halgattia az Isten, az ki igaz tőruént ßól az igazaknak, és itéletet teßen. Az Bőlczis igy ßól: Az kik ő benne biznak, meg értik az igazságot, és az kik hűuek az ßeretetben meg maradnak ő nala (Istennél, (mert kegyelem és irgalmasság vagyon az ő ßentihőz, és az ő válaztottira gondot visel. Az S. Dauid igy ßól: Es léßen az Wr az meg nyomoritotnak fel magaztalás, és vdelékorán való segitsęge az nyomoruságban. Az ßegényeknek kéuánságokat meg halgatod Wram, meg őrized az ő ßűuőket, és fűleiddel reáiok figyelmez. Oh edes mondas Te nyomorult halgas ide. Sapient. 3. Psalmo. 9. Psal. 10.

Meg halgattia, értedé, ezeknek kőnyőrgésit, téged penig meg bűntet rettenetessen: Boczát az Isten az hűtetlenekre eleuen ßenet (igy ßól az S. Dauid) tűzet, és kénkőuet, és meg égető ßelet, mely az ő pohároknak réße, az ő bűntetése, az hűtetlenek penig (az Bőlcz mondgya ezt) az ő gondolattiokhoz illendő bűntetést Psal 10. Sapien. 3.

tetéſt ſenuednek, vgy mint kik az igazat el hadrák, és az Wrtól el ſakadtanak. Az Syracides igy ſól: Mert az Wr ſemmiképpen nem kéſik, ſem penig hoſſu vdeig tűrő azoknak vgyokben nem léſſen az erős Iſten, mîg nem az irgalmatlanoknak derekakat meg rontia, de az népeken hoſſút áll, mîg nem az hoſſuſág téuőknek ſokaſágit el vezti, és az hamiſſaknak birodalmokat meg rontia. Az Bildad igy ſól az Iobnak: az Iſtentelennek az ő bodogſága el múlik, és az ő teſtének ſikráia nem fenlik. Az hűtetlennek haylékában lőtét világoſág vagyon, és az ſőuedneke ő benne el aluſik. Az Zopharis igy ſól: Hogy ha ſinte az Eghig fel menneis az ő bódogſága (az Iſtentelennek) és az Eget vrne feiéuelis, mind az által mint az ő ganéia őrökké el vész az Iſtenteien, és az kik iátziák őtet, azt mondgyák: Vallyon houâ lőtt? Ne buſiczuk ne hâborgaſſuk tahát az nyomorúltakat, mert valamit ezekkel czelekőſűnk, az Wr magának tulaidonittia, ha iót czelekőſűnk, magán czelekődgyűk, és őrők életet ád azért, ha gonozt, magán czelekőgyűk ezért poklot ád: Chriſtus ez ſententiáual itéli meg ez világot.

Syrach. 35.

Iob. 18.

Egy predicatiora eleg ez talam.

Ez meg hallot igékben viſontagſággal feddetik az Iſten népének több és más fęle ellenſęge, annakokáért az Amos prophéta nem czak az Izrael népét inti és feddi, de az pogány nemzetſęgekreis kű teried az ő tanitáſa, vgy mint, kik az Iſtennek kegyelméuel és várakozáſáual gonoſűl éluén, az bűnben naponként elől elől gázoltanak, minden pœnitentia nélkűl éluén. Holot innen eſűnkbe vehettiűk, hogy az Wr Iſten mindenkor keduetlen, és ſoha nem tetzik ő neki ez fęle kegyetlenkődés, és hűtetlenſęg hamiſſag: és az ki régenten (ezris tanóid meg) oly ſorgalmatoſſággal vigyázot azokra, az kik az ő igeie és törvénye kűuől vóltanak, ſokkal inkáb meg bűnteti azoknak gonozſágokat, az kiknél irot törvénye vagyon, és az ő igeie által naponként az ő tiztekben tanittatnak, mind azon által, az pogányoktól minden maga viſelęſekben alig iſmertethetnek és válaztathatnak meg, az fęléknek bűntetéſekrel azt mondgya Chriſtus, hogy az mely ſolga tudgya az ő Wrának akarattiát, és azt nem czelekőſi, nagyob vereſęgre mélto.

Luc 12.

Szóllot ez vdeig az Amos az Syruſokról és az Philiſtæuſokról, tér immár az több pogányokra, és immár harmad rendben az Tyruſokra fordittia téritti beſędét, az kiknek városok mind régiſęggel, mind gazdagſággal vgy mint tűndőklők. Az Ioſue hertzegis az ő könywében emlekőzetet teſen erről, és az mint nemel-

mellyek vélik, ennek az ő eredeti, az Sydonra, az Chanaánnak első fiúöttére vitetik: Az kalmárkodásnak sorgalmatos kereséseuel jutot vala ez illyen nagy gazdagsághoz, hogy mind ő Kalmári külön külön feiedelmeknek mondatnának, mint ezt az Esaias írásából Esa. 23.
sábanis meg találliuk, ki így szól erről: Kiczoda végezte ezt amaz koronás Tyrus felől (az vesedelmet) kinek az ő kereskődői feiedelmek, és az ő kalmári ez földnek tiszteletesi? Es miért hogy ő közöttök naponként sok lakós emberek épitnek vala, sok falukat éltet vala, és nagy és erős városokat épitet vala, és vgy mint ezeknek anyának mondatik vala, vgy mint Leptis, Vtica, Gadium, és Charthago, mellyet az Romaij feiedelmek fölötte igen irigylettenek.

Ez keduök szerint való állapattiokról, magok viselésekről, gazdagságockal, ereiőckel fel fuualkoduán, vólt az, hogy torkosságban, zábállodásban sokatlanúl, gonosúl czelekőznek vala, mint az Ezechiel prophéta sokat szól erről: De rőuidségnek okáért azokat kű hagyuán, innet az Amos, czak az Sidók ellen való gonoz czelekődetekről szól, kik hasonlatosképpen, mint az Philistæusok (kiről hallál) vétkezének, Mert (így szól) tellyességgel Edomnak fogságában eytettek (az én népemet) nem elégeduén meg az Sidóknak annélkűlis nagy sok nyomorúságokkal. Gonozságokról többet szól, és mond: Ezech. 27. 28. Tyrus büntetése.

Es nem emleköztenek meg az atiafiak szöuetségéről

Mely mondást két képpen érthetőnk: Elősőr, érthetiűk ezt az S. Dauiddal és Salamonnal az Tyrus Királyának az Hiramnak barátságokról társolkodásokról, ki ő közöttök oly bőczületes és szeretettel való vólt, hogy az Hiram király az Salamonnak, az Istennek temploma czinálásában, nem kiczin segitséggel vólt, és vgy mint atiafiaknak tartották egymást, az mely értelem az Sidók ellen az Tyrusbelieket hítte segetté tőkéletlenné teszi. Másodsor, vgyan ezen mondást érthetiűk arról az rokonságról, az mely az Sidóknak vólt az Edomitákkal auagy az Idumæusokkal, mert niluán vagyon ez, hogy az Esau és az Iácób az Isaaknak fiaj vóltanak, az Iácób nemzeti az Sidók, Esau nemzeti az Idumæusok, annakokáért ezek az népek atiafiságnak rokonságnak kőteléuel egybe kőtelezettenek vala, és így nagyob vólt az Tyrusbelieknek vétkek, hogy az Sidóknak nyomorgatásokkal az Idumæusokat segitének, kiket tudnak vala hogy annélkűlis elég bé- 1. Reg. 5. 9.

Mind ez két értelem ez igékről nem idegen, és az Prophétának értelmével is eggyez, és ki az szent históriákkal is ezen nyomon iár, azért énis ez értelmet bé vöttem itt ez helyről, és iavallom. Mert mind az két értelemmel az Tyrusbelieket vádolia, hogy el feletközuén az régi barátságról is, ezt vakmerőül meg szegték, és az Idumæusoknak is az ő kariokat emelték, az ő atiokfiainak is vldözésekre, az kiket az természetis szeretni és segiteni paranczolna.

Frigynek meg rontoi.

Ez én tanitásomból kű tetzik ez, mely gonoz vérek légyen, az kik auagy gyűlölségből, auagy haznokért, az szövetségnek és frigynek, kötésnek, meg szegésre, rontására élnek és vgyekőznek: holot az pogány nemzetségek is régenten az frigynek tutorának és bossú álloiának ismerték az Wristent, és példánk vadnak rólla, az Isten mint meg bűntette ezben való tökéletlenséget. Az Iedechias feiedelem mind magát, mind országát, városaual, drága szép templomáual el vezte, mikoron az ő hűtiről (az frigyben) el feletközuén, az Ægyptusbeliekkel, Idumæusokkal, Moabitákkal, Ammonitákkal, és az Tyrusnak királlyaual, az Nabuchodonozor ellen fel támada: az bódog emlékezetű és nagyságos Hunyadi Iános vdeiében mint iára az Német Lázlo király az Amurates törők Czaszárral, mikoron az Iulianus Papa tanáczából az frigyet meg szegék, rettenetes nagy nyomorúltúl nagy veszedelmessen, czak nem mind az egéz ország oda vesze.

Iere. 27. 29. 52.

Ez mostanis ez egéz világon az veszedelmeknek fő oka, az szövetségnek az frigynek meg czufolása, törése, rontása: Szokot mostanis ez lenni (de bátor ne vólna) hogy az atiafiak közzé bé állonak sok Gnatok hizelkedők, és egyiket az masik ellen segitik az veszekődésre, hallyad penig itt mely őrdögi iátékot mondok az Egyházi rend közőt. Két fele néwnek német találtak az emberek, Egy féléket Luthereknek neuezik, az más félét Sacramentariusoknak, ezek (de bizony czak az értetlene) nagy gyűlölségge ellenkednek egymással, vgy hogy egymást az valóban való téuelygőknek el árúlni nem szánnyák, vgy mint az Papisták nak kegyetlen fogok alá adni egymást nem szánnyák, maga bizony ha felidek vólnának, az akaratosságnak ellene mondanának, egymás feie tetzésst nem firogatnák, láttia az igaz itélő Isten, hogy igen könnyen özue fgrnének, az egyűgyű igazságot

Gnatok mostis vadnak.

czak

czak hadnák az ő folyásában, az sok QVOMODONAK QVOMODONAK hadnának békét. *Quomodosok.*

Mond ez fęléknek az Christusnak őrőkké való Istensęgének győzhetetlen baynoka az iámbor Athanasius püspők: Az Isteni dolgokban ne mondgyad, MIKEPPEN? Mert az Isteni dolog minden dolog fölőt való: Es ezt se mondgyad: MI OKAERT? mert minden ok fölőt vagyon az Isteni ok. Ezt se mondgyad Istenről: HOGY? mert mindenek fölőt vagyon, miczodás Isten. Az Cyrillus az *Quomodorol*, nagy sokat és hoßßan ßó, Imagyarázuán amaz igét: Miképpen adhattia ez nekünk az ő testét? Igy ßól, de én czak az eleit mondom meg: Az Sidók nem kiczin hűtetlensęggel kiáltiák: Miképpen adhattia ez mi nekünk ételül az ő ßent testét? nem iuta eßekbe, hogy ninczen Istennél semmi lehętetlen, &c. Egy keuesse touáb mond: A holot az Isten czelekőßik, ne kerdezzük ott MIKEPPEN, de az ő czelekődetinek vtát és módgyát ő néki egyedül engedgyük, Erről másßor többet. Mostan immár ßóllyunk az Tyrusnak bűntetésekről, mert meg mondám bűnőket mi vólt. *Athanasius.* *Cyrillus exponens dictum Ioannis 6. lib. 4. cap. 13.*

Es tűzet boczátok Tyrusnak kő falara,
mely meg emézti az ő palotáit.

Ez városrol lasd Pliniust lib. 5 cap 19. natur. histor. Et Quintus curtius lib. 4.

Fenyegeti ezeketis el táuoztathatatlan gonoßßal, kiről az Ezechiel eleget ßól. Mert noha ez az Tyrus minden felől az tenger vizéuel kőrnyűl vétetet vala, nagy ßél essen vgy mint hét ßáz láb nyomdéknira, de maga az Nabuchodonozorral az Wr Isten az mezőről czudálatos képpen meg tuda vétetni, és mind az ő ßép és győnyőrűsęges orßágát tellyessęggel el rontatá, vezteté, feneket fel forditatá az menyeij Wr, kiről az Esaias, Ieremias, Ezechiel, az S. Dauid, Samuel, nagy sokat prophétáltanak. Ez romlás vtán, mikoron hetuen eztendőuel ismet mozgolódni kezdettenek vólna (mint az Esaias meg monda) az nagy Sándortól vyonnan meg verettetének, és minden előbbeli méltóságát hatalmát tellyessęguel el vezté, magát attól meg fozta. *Esa 23. Ierem. 35. Ezech. 26. 27. Psal. 83. 87. 2. Sam 24. 1. Chron. 23. Ioel. 3. Zach. 9.*

Nem haßontalanúl mondatnak mind ezek, de az mi intésinkreis hozatnak elő, hogy tudnia illik semmi az emberi erő, hatalom, az Istennek az ő haragiának meg tartoztatásanak ellene, mert az mi az Tyruson egyßőr auagy másßoris meg lőt, vgyan azon meg esheti k az mierős várainkon, városinkonis, és nagyob rézre meg *Erős varaink.*

re meg esetis, ezt az naponként léuő dolgok meg bizonittiák. Erős vár az Istennek neue, ahoz folyamodik az igaz és bátorságos lészen. Ezbe vessűk bizodalmunkat reménsęgűnket, és életnek szentsęgéuel ártatlanságáual éllyűnk ő ellőtte. Az ezueztőkis, értetlenekis, az nyughatatlanokis az igazság ellen, nem léznek bűntetés nélkűl. Az Achitophelt meg bűnteté Isten (mert fel akaztá magát) hogy az S. Dauid és Absolon kőzőt háboruság szőrző vala, és az ki az felsęgesnek titkait visgállya tudakozza, meg nyomattatik attól.

Prouerb. 18.

Ezueztők fondorok bűntetese.

Negyed rendben immár az Idumæusokat Edomitákat teszi bűnőssé az Prophéta, de az vtán meg mondgya bűntetéseketis, az mely Edomiták, mint immár meg mondottam egynehánszor, az Esautól az Iácóbnak első szűlőttétől vőttenek vala eredetet és neuet, holot ezeket amaz verhenyeges és szeplős szőrős szintől, minemű az Esau vala, Edomnak neuezték vala, mint erről őnnőn maga az Moyses bizonságot teszen: Ez nemzetsęg penig kőueti vala mindenben az ő Atiának vtát, az ki még mikoron az anya mehében vólnais, az Iácóbbal (mert kettősek valának) tusakodik hadakozik vala, ennek vtánna hogy szűlettetének, az Iácóbnak az ő őczének el adá Esau vakmerőűl az ő első szűlőtsęgét, egy tál lenczén, és ezképpen hogy el vezte atiának áldását, Iácób penig meg nyere, nagy gyűlőlsęggel insęggel hadakozék az ő őcze ellen.

Edomitak bűne bűntetese.

Gen 36.

Gen. 27.

Ez Esautól valók valának az Edomiták, és az mint mondám, mindenben kőuették az ő eleiőknek vtát, mert az Izraellel az Iácóbnak nemzetiuel, ezekis mindenkoron hartzoltanak, tusakodtanak nagy haraggal, méreggel, vgy mint, kik hatalmas emberek vóltanak, és magoknak tettetuén neműnemű atia őrőksęget az Izrael földében, ettől vólt az egyenetlensęg kőzőttők, mint az Ezechiel által erről az Wr tanúbizonságot teszen. Ez ő dűhőssęgőknek haragoknak nagy iele vala amaz, hogy az Izrael népét az Chanaan földének el foglalására az ő földőkőn országokon semmiképpen által nem akariák vala boczátani, sőt ellenők fegyuerrel támadának, az S. Dauid király által egy vdőben iól meg nyakaztatának, és nagyob rézre czak nem mind el tőrőltetének, mind azon által az ő halála vtán az Salamon ellen pártolkodának, mikoron ő az Wrtól el táuozot vólna, és az mint akkor el kezdének, azt véghőzis viuék az Iosaphatnak az Ioram fiának birodalmábán, az ki felesęgétől meg czalattatuán (mint mostis sokan báluá-

Edomitak Izraellel miert haborgottak

Ezech. 35.

Num 30.

2. Sam 8.

1 Reg. 11.

2. Reg. 7.

báluányozóuâ léznek felesęgők kedueért) az Izrael királjnak vtokban iára. Ez vdőtől foguán nagy sok rettenetes haddal élt ez az Edom Izrael ellen, mint ez meg tetzik az tőb Prophétáknak irásokbólis. Mind ez bűnőket czelekedetőket az Amos prophéta eleikbe ßámláluán, Igy ßól az Wráltal:

Edomnak három és négy gonozságáról meg nem kegyelmezek.

(Az igazis hétßör esikel gyarlóságból, kiből nem késuén fel kelni vgyekőzik, és bűne meg boczáttatik: de itt nem boczáttatik meg az hét gonozság, mert ez wralkodásnak vétke az hűtetleneken, kiből fel kelni nem vgyekőznek. Bizonyos ßám, bizontalan ßámért vétetik itt) Nem itéli, hallád, az ő bűnének meg boczátására, az meg kőnyőrűlésre méltóknak őket. Miért? mond: Het gonozsag.

Mert fegyuerrel háborgattia az ő atiafiaijt, és nem vólt irgalmassággal hozzá, mind ő-rökké raggadozó vólt az ő haragia, és őrökké haragot tarttot reá.

Mint ha mondana: Azért én nem kegyelmezek meg ő néki, hogy vgy mint atiafiak léuén, az kiket még az terméßetnek tőruényeis őzue kőtőt vala, fel támadtanak ellenők, és semmi kőnyőrűlések az ő atiokfiain nem vólt, sőt vgy bántanak vélek, mint az dűhős és kegyetlen ellensęgek ßoktanak bánni az ő idegen és hasonló ellensęgekkel: raggadozóknak mondgya őket, hasonlituán az kegyetlen fene vad oktalan állatokhoz őket, kik akar mely ßeléd állatok ellenis, mint ßintén az ellenők tusakodók ellen meg ßokták tartani az ő kegyetlensęgőket. Mint az farkasis czelekőßik, kit noha meg ne marná az bárány, de nám tudod mely kegyetlensęggel ßagattia, hurtzollya és veri az földhőz. Ez képpen az Edomis az Isten népe ellen mindenkoron meg tartotta az nagy kegyetlensęget, noha az Istennek népe meg marat az ő egyűgyűsęgében.

Miczoda bűntetésekkel fenyegettetnek immár ezek, kérdhetnéd? Hasonló képpen mint ßintén az előb meg neueztetet pogányokat, vgy mint az Syrusokat, Philistæusokat, Tyrusokat, mert igy ßól: Edom bűntetese.

Es tűzet boczátok Theman városára, mely meg emézti Bosrának palotáiát.

Ezeknek városok kőzzűl kettőt neuez az főiében, az kik az ő orßágoknak metropolissi fő városi valának (mint Buda Magyar orßágban) az egyik város bólczeſęggel méltóſággal bőczűletes vala, az máſik penig gazdagſággal kinczel ékőſitetet vala, és diczirtetikvala, mint az ßent Ieremias prophétais ßól erről:

Ierem. 49. Azt mondgya az Seregeknek Wra Edom ellen: Vagyoné bőlczeſęg Themanban? el veßeté az tanácz az értelmeſektől? Heában valóuâ lőt az ő bőlczeſęgők, mert én magam meg eskűttem, azt mondgya az Wr, hogy el puztúl, és gyaláza ban, puztaſágban, és átokban léßen Bosra, és néki minden vár ſi őrökké való puztaſágban léznek. Ezekből eßekbe vehették az Idumæuſok, hogy ſemmiuel ellene nem álhatnak immár az Iſtennek haragos bűntetéſęnek (mert az igaz pœnitentiáról ingyen ſem gondolkodtanak, ezbenis rouazok vóltanak, mint errőlis az Ieremias által ßól az Wr.) Ez fenyegetéſek nem hiában mondattanak nékik, mert, az mint ez meg tetzik az ßent hiſtoriákból, el veztenek ők mind az tőb pogányokkal egyetemben, az Babylloniaŋ kegyetlen népeknek általa.

Ierem. 49.

Akarnám ßűuem ßerint, láttia az Wr Iſten, mikoron innen nem vólnának méltók az feddéſre az ielen léuő emberek (az moſtani emberek) de bizonyára igenis méltók, és feddetnek meg ezekben, mert ſokan vadnak, kik az ő atiok fiok baráttiok, ellen meg engeztelhetetlen gyűlőlſęggel haraggal vadnak, és ha czak nem tudom miben vétkeznekis ellenők, azonnal hóltig való haragra eskűznek és fogadáſt teznek, ſőt még az más világonis haraggal fenyegetik egymáſt, monduán: Lelkemis pőrős légyen Ielkeddel. No bolond más kaptára v̂tnek ott, elég bűntetéſed léßen ott, bátor ne pőrőly: ez világi meg czelekődet bűnődrőlis, várd el czak, Iſten ellen vagyon ez, ő ßent felſęgének nagy boßßuſágára, minem ok nélkűl mondgya az ßent Iakab apoſtal, hogy az fęrfiúnak haragia az Iſtennek igazſágát nem czelekőßi, és kér az ßent Pál apoſtalis, hogy az mi háragunkon az Nap el ne nyugodgyék: Meg haraguztoké? ne vétkezzetek: az Nap alá ne mennyen az tű haragatokban.

Moſtani gyűlőlſegek

Iacob 1.

Ephe. 4.

Igen káros az haragoſtág, és az v̂duőſſęggel ellenkőzik, mert miképp

miképpen hogy az kit gyűlőlűnk azzal iót nem czelekőßűnk, igy imádságunkatis meg bántia ez, és Istentis mi hozzánk engeztelhetetlenné teßi, hogy őis vgy czelekődgyék velűnk, az mint mi akarunk czelekődni azokkal, kik mi ellenűnk vétettenek: magunk kériűk ezt feiűnkre az mindennapi kőnyőrgésben, monduán: Es boczásd mi nekűnk az mi bűneinket, miképpen miés boczátunk az mi ellenűnk vétetteknek. *Matth. 6.*

Touábba kőzőnsęggel intetűnk itt arrais, hogy az pogány népeknek fel inditásokrais okok mi ne legyűnk, mód és ok kűuől, czak ez világi el mulandó haznokra való tekintetből: kiki vißontagsággal intetik arra, hogy az véghetetlen haragnak ellent vessenek egymásnak vétkeket meg boczátuán, gondollyák meg azt, az Felsęges Isten mely sok bűnőket meg boczát, gonoßokat és vndokokat, ezen kiki őrűl és vigad: te ki vagy hát, az te teremtő Istened ellen egy fęreg, ki meg nem akarz boczátani az te ellened vétet társodnak: Meg boczás kérlek, az atiafiuij ßeretetben légy foglalatos, ki fele barátiának vétkeit fedezi, és az eggyessęgre egyenessęgre mindenkoron őremest haiol, mint az ßen Péter apostalis ßól erről, és mond: Mindeneknek előtte penig az egymáshoz való ßeretetre haylandók legyetek, mert az atiafiuij ßeretet el fedezi az vétkeknek sokaságát. Az Bőlcz igy ßól: Az gyűlőlsęg ßőrőz versenysęget, minden vétkeket penig el feddez az ßeretet. *Atiafiuij ßeretetről.* *1. Pet. 4.* *Prouerb. 10.*

Eotődßőr és vtólßor, az Ammonitákat feddi az Wr Isten, ezekis penig az Izrael népének rokonsági nemzeti valanak, mert az Loth patriarchától való az ő eredetek, az ő kissebbik leányával való gonoz kőzősülésből, mint az Moyses iria. Ezek az Idumæusokkal egyenlő méreggel haborgattiák vala az Izraelt, az ő telhetetlensęgőknek, győnyőrkődéseknek véghőz vitelire ßolgáluán erre, bizuán magok ereiében az ő orßágoknak kű terieziésęre, kiről őket az Ieremias általis pirongattia az Wr, monduán: Ninczeneké Izraelnek fiaij? ninczeneké őrőkősi néki? miért biria őrőksęgűl az ő királlyok az Gad őrőksęget, és az ő népe lakozik az Gad városiban? *Ammonitak feddetnek.* *Gen. 19.* *Ierem. 49.*

Sokßor ez Ammoniták az Galaad földét háborgatatuán, minden igazság és mód kűuől el foglalták, Előßőr az Birák vdeiében, az mikoron az Iephta hadnagy által meg verettetének, annak vtánna akkor, mikoron az Saul király orßágolni kezde, mikor, az *Iudicium 13.*

kor az Ammoniták rettenetes ieztő rettentő fenyegetésekkel izentenek vólna, az labes Gilead városának, kéuánuán tőlők iob iob ßemőknek kű váyását. Ezen Ammon népe az Dauid kiráľnak kőuetin illyen gyalázatot tőn, hogy ßakálloknak felét el nyíreté, és ruháiokat fęlben el metzeté, tudni illik, mind az alfelekig, és vißßa boczára őket, és ellene idegen segítsęgeket fogadának hadat gyűitének, hogy az Sidókat háborgathatnaiák.

Ammonitak gonoz keuansaga.

2. Sám. 10.

Nagy kegyetlensęgnek czelekődetiuel vádollya ez ielen való igékben az Prophéta az Ammonitákat, hogy tudnia illik, az terhes nehezkes aßßoniállatokat az Galaad földében ketté ketté vagdalták, hogy ez kegyetlensęgekkel az tőb Sidókatis rettentenék, és az meg hóldolásra kéßeritenék, és ezképpen az ő orßágoknak határát kűllyeb bőuitenék és terieztenék, azt mondgya ezekrőlis az Amos, hogy nekiek sem enged, meg nem kegyelmez az Wr Isten, meg nem boczáttia bűnőket, el veznek azban.

Mondám iméntis, hogy nagy bűn és vétek az, az mely népek, emberek, meg nem elégeznek az ő orßágokkal, tartományokkal, faluiokkal, várasokkal, és az másét kéuánnyák, ßomiuhozzák, holot az Wr Isten minden népeknek nemzetsęgeknek, földet, határt, lakásra, élésre rendelt, mint erről az ßent Pál apostalis ezképpen ßól: Es (mert többet ßól ez előt) az egéz emberi nemzetsęget egy vérből teremtette, hogy lakoznának ez földnek egéz ßinén, el rendeluén az ṽdőnek alkalmatosságit, és az ő lakásokat meg határozuán. Tiltiais az Wr Isten ez fęle foglalókat, miképpen igy ßól egyűt: Atkozot valaki az ő felebarátiának határát el fordittia. Az Bőlcz mond: Ne boncz el az réghi határt, mellyet czináltanak az te eleid Az Wr az Moyses által másodßoris paranczolatot teßen erről, (igy ßól) El ne foglald, az mely határt vetettek az régiek az te őrőksęgedben, mellyet őrőksęgűl birnia fogz abban az földben, mellyet az te Wrad Istened ád te néked, hogy őrőksęgűl biriad azt. Régenten az Sennacherib feiedelemis (mint az Elaias ßól róla) dűczekődik vala azzal, hogy ő népeknek határit magának foglalta tulaidonitotta: de imé az Wr Istentől, mind ezért, mind tőb bűneiért, az őnnőn fiaitól, az terméßet tőruénye ellen meg ölettették, nyakaztaték.

Telhetetlenseg

Actor. 17.

Deut. 27.

Prouerb. 22.

Deut. 19.

Ezek ellen leg előßőr vétkeznek affęle feiedelmek, kik az ő orßágoknak, tartományoknak igaz határáual meg nem elégeznek, de keuélysęgből magok fel fuualkodásából, mások birodalmához

máhozis nyúlnak, és nagy keuélyűl az nagy Sándor sententziáit tarttiák: Miképpen két Nap, vgy mond Sándor, az Egen nem lehet, vgy két Wr ez földön nem lehet: Orßágot orßághoz foglalnak, tartománt tartományhoz ragaztnak, vagy így vagy vgy, de czak ők wralkodhaſſanak, máſra nem igen tekéntenek: ezekből ßokot oztán támadni az mód néikűl való maga gondolatlan had, melyben ſe nagynak ſe kiczinnek nínczen keduezés. *Sándornak kenely beßede.*

Ez fęle hadaktól tilt penig az ßent irás, így ßól erről az Bölcz: Szerelmes fiam, ha az bűnősők el akarnak hűtetni tégedet, ne fogadgyad beßédőket: Ha ők azt mondgyák: Iere mi velűnk, leſelkedgyűnk vér után, reytezzűnk el az ártatlan ellen, bűntetlen, nellyűk el azokat, mint az koporſó eleuenen és egézlen, mint az kik mélyſęgbe ßállottak, ezképpen minden drága marhát nyerhetűnk, meg tőlczűk az mi házainkat foztot marhákkal. Szerelmes fiam, ne iáry egy vton ezekkel, tartoztaſd meg az te lábaidat ezeknek ősuényétől, mert az ő lábokkal az gonozra futnak, és ſietnek az vérnek ontáſára. Az Eſaias is így ßól ezekről: Az ő lábokkal gonozra futnak és ſietnek, hogy ártatlan vért onczanak: Mely gyilkoſság ßántalan helyen tiltatik az ßent irásban. Az tiz paranczolatban ez vagyon: Embert ne őly. Iſmet, az ki által ember vér ontatik, annak vére ember által ontaſſęk. Iſmet így ßól az Wr Moyſes által: Ha valaki meg őlend valakit, meg őlettęſſęk az ő gyilkoſságáért. Szent Iánoſnális ezt oluaſom: Ha valaki fegyuerrel meg ől máſt, fegyuerrel kel annakis meg őlettetni. *Ide ez eddig eleg.* *Prouerb. 1.* *Eſa. 59.* *Exod 20.* *Gen. 4.* *Leuit 24.* *Apoc. 13.*

Ezen kűuől, az az, az feiedelmek kűuől, kűlőn kűlőn kiki vétkezik, az ki főſuénſęge telhetetlenſęge miat fel indúluán, házat házhoz ragaztnak, mezőt mezőhőz foglalnak, nem gondolnak az nyomorúltaknak, őzuegyeknek, árúknak kiáltáſokkal, hanem ezektől tőruéntelen, Iſtentelenől, hamis ßín alat auagy el czallyák auagy erőuel el veßik, édes atioknak anyoknak őrők ſęgekből kű puztitatnak, mint az kik így ßóllanak tzélczap procatorkák: Adgy nékem czak enni amannі rézt belőle, (az penig az iaua) el pőrlem én attól: auagy, igazſága vagyon hozza, de ád nékem czak emez falubeli rézt, erdőt, meg nyerem. *Főſuenyek.* *Czel czap procatorok.*

Fenyegeti az Prophéta ez fęléket, monduán: Iay azoknak, akik házokhoz más házat ragaztnak, és mezőt az ő mezőiőkhőz, mind addig hogy ſemmi hely ne maradgyon, hogy czak tű magatok lakiatok ez földön. Iay azoknak, a kik az hamiſságot hozzátok vonßák, *Eſa. 5.*

haßug-

haßugſágnak kőteléuel, az bűnt penig temérdek kőtelekkel vonßák (azokról ßól, az kik az bűnnek alkalmatoſſágát el nem táuoztattiák) ez fęlék az ő ereiőkben méltóſágokban bizakodnak, az mellyel egyebeket felyűl haladnak. De noßa hallyák czak, miuel fenyegettetnek az Ammon nemzeti, mely fenyegetéſek ő reáiokis tartoznak.

Ammonitak bűntetese.

Es tűzet gerieztek Rabba varoſának kő falára, (igy ßól) mely meg emézti nagy iaygatáſſal az ő palotáit, az ő hartzának napián, az ő háborgó veßőnek v̊deién.

Az Rabba igen gazdag és erős város vala, ezben vólt amaz Baſanbeli OG királynak nagy vás agya (mert Oriáſok fęle vala) kinek az hoßßa kilentz ſing vala, ßéli penig négy, az ember kőnyőkének mértéke ßerint, az Euſebius ez váraſt Philadelphiának véli. Ez penig az Rabba az Ammonitáknak fő városa vala, kinek az ő erős vólta innen kű tetzik, hogy az Dauid az Ioab Hertzeg által ſokáig nem veheti vala meg: Ez város hogy el véz meg égettetik, meg mondgya az Amos, mellyel meg ielenti, hogy miképpen mentől erősb fő városokat meg nem óltalmazhattiák az veßedelemtől, azképpen magokatis ſemmi emberi ſegitſęgekkel az Iſtennek bűntetéſe ellen, meg nem óltalmazhattiák az Iſten boßßu álláſának tűzének iőuendűléſęuel fenyegeti őket, az hartznak v̊deién nagy iaygatáſſal az ő haborgó veßének v̊deiéuel, ezekben az rettenetes és hirtelen való haddal fenyegettetetnek, az minemű ßokot lenni az véletlen ellenſęgnek el iőueteliben, auagy az igen meleg és ßárraz v̊dőben az hirtelen kő eſſő. Mond tauábba az Prophéta:

OG kiraly, vas agya.

2. Sam. 11. 12.

Es fogſágba vitetik az ő királlya, ő maga, és ő véle egyűt az fő fő népekis, ezt mondgya az Wr.

Nemellyek ez igéket igy fordittiák: Es fogſágban vitetik az Malchom, ő és az ő feiedelmi ő véle egyűt. Az Malchomon értik az Ammonitáknak báluány Iſtenét, kit ez néwel hittanak, mint az ßent írásbólis kű tetzik. Ez értelem helyén maradhat: de iob az királyról érteni, Ieremias prophétais ezen igéuel éluén,

Ierem. 47.

az Pa-

az Papokrólis együt emlekőzik, az kik vélek együt mentenek az fogságra.

Illyen az Istennek rendelése azok ellen, az kik magok fuualkodásából dúlók, foztók, ez világgal sem elégedhetnének meg, mint az békák az földdel, hogy tudni illik, mind az őuék, mind az ő gonoßúl kereset marháiok el véz tőlők, és mint egy ßoros tőmlőtzben koporsóban, kik az előt nem győznek vala meg telni, ez világon sem fęrhetnek vala el, bé fogattatnak rekeztetnek. Nem kezd akkoron nekiek haználni, az ő hatalmok, nyúzások, foztások, mikoron az Wr Istentől az bűntetésben bé zároltatnak, kik hogy ha ez fęle testi bűntetéseknek gyakorlásáual meg nem iobbúlnak, lelkekbenis az pokolnak tűzére vitetnek, mind azokkal egyetemben, kik az ő fęlelmőket le tőtték az élőknek földében.

Sok példák vadnak ezekről: Az mi meg eset az Ammonitákon, azon bűntetés az vtán bé tellyesedet az Babylloniaiakon, az Persákon, Gőrőgőkőn, az Romaiakon, és többeken nagy sokakon. Az mi v̂dőkbenis mind kőzőnsęgessen, mind kűlőn kűlőn meg esnek ezek, kiket rőuidsęgnek okáért most nem ßamlálok elől, azértis mert ezeket igy lenni, kiki naponként magais eßébe veheti. Fogadgyuk meg azért az Wrnak amaz atiaŋ édes intésęt: Térietek meg, énis tű hozzátok térek. Gyűlőllyűk vtállyuk az bűnt, fussunk az Christusban meg ßőrőztetet ßerelemhőz, ki az ßent Léleknek saffarkodása által nekűnk meg adattatot, éllyűnk ßenttűl Istenessen, hogy őrőkké élhessűnk az fęnyes menyorßágban, kit engedgyen mi nekűnk az Atia, Fiu, ßent Lélek, tellyes ßent háromság, egy bizony őrők Isten, Amen.

Imádság.

NE ßenued el Wram őrők Isten az pogányoknak, kik tégedet nem ismernek, az te néped ellen való kegyetlensęgőket, hogy az ő v̂gyekőzetekben elő ne mehessenek. Mutassad meg nekiek, kérűnk, hogy nem ió az ő vtok, és hogybánod az ő hűtetlensęgőket és mérgőket az te anyaßentegyházad ellen. Mondgyad ezt mi édes Wrunk nekik: Saule Saule mit v̂ldőz engemet, nehéz néked az őztőn ellen rugodoznod. Tarcz meg az te anyaßentegyházadat mind testi mind lelki ellensęgek ellen, boczásd el az te angyalodat, ki az lelki és testi Sennacheribet v̂sse orba, hogy meg ßégyenűllyen,

nůllyen, és az te neuednek důczőſſęge előb előb teriedgyen. Ely Wram őrőkkőn őrőkké, Amen.

AZ SZENT AMOS PROPHETA IRASANAK MAſodik réßéből való

ELSŐ PRAEDIKATIO.

EZT mondgya az Wr: Három és négy gonozſagáért Moabhoz nem fordúlok, mert ott égette meg Edom királlyának tetemeit, mint az meßet.

2. Es tűzet vetek Moabra, mely meg emézti Carioth várost, és háborúnak zőrgéſęben hal meg.

3. Kű veßem ő belőle az Birót, és minden fő népeit véle egyetemben meg őlőm, ezt mődgya az Wr.

4. Igy ßól az Wr: Három és négy gonozſágáról az Iudának meg nem kegyelmezek, mert meg vetette az Wrnak tőruényét, és az ő ßőrzéſit nem őrizte, és téuelygésben vitte őket az ő hazugſágok, mellyeket az ő Atiok kőuettenek.

5. Es tűzet vetek Iudába, mely meg emézti Ieruſalemet.

Ez Igéknek rőuid értelme.

AZ Iſtennek válaztot edénye és az Pogányoknak Doctora az ßent Pál apoſtal, az Roma városba irt leuélben igy ßól: Mert valamenin az tőruény nélkűl vétkeztenek, az tőruény nélkűl el veznek, auagy meg itéltetnek. Mely mondáſában az ßent Pál meg ielent, hogy noha az Wr Iſten az Sidó nemzetſęget tulaidonâuâ válaztotta vala, mellyet ßent tőruényéuel és igeiének tudományáual vezérel vala, mind azon által minden embereknek ßűuekben neműnemű kőzőnſęges iſmeretet irt vala, és ezeknekis

az ő

az ő ſűuekbe az tőruênnek iſmeretit bé óltotta vala, és ez okáért ökis az gonoz czelekődetért ſintén vgy meg ítéltettenek és ítéltetnek, mint az Sidók az iratot tőruênnek által hágáſáért.

Ettől vogyon az, hogy az Iſtennek ſent Prophétáij az ő iőuendőléſeknek prædikátióit az kűlſő pogánokrais kű ſéleſitik, hogy leg előſőr ebből az Felſęges Iſtennek mindeneken való hatalmát meg ielenczék, az ő tökélletes igazſágát máſodſor aianlyák, és ennek meg lételét meg iſmerteſſék, vgy hogy ſenki máſoknak példáiokkal az bűnben ne óltalmazhaſſák. Holot niluán vagyon ez, hogy ſoha bűntetés nélkűl nem maradtanak azok, ſ vallakik az Iſtennek irot tőruênyét, auagy az terméſetben bé óltatot mondáſát, altal hágták.

Ezt az Amos prophéta tanitáſában eſűnkbe kel vennűnk, ki az Izrael népéhőz való iőuendőléſęben az pogány népekreis térűl, és ez vdeiglen való tánitáſában (az mint meg hallottátok) rendel elő ſámlálra azokat, az mely bűntetéſek az pogány népeknek, az Iſten népe ellen való kegyetlenſęgért adattattak, hogy ezekből eſekbe veheſſęk, hogy ſokkal nehezb és ſullyoſſab bűntetéſek léſſen azoknak, kik Iſtennek népeinek ailittiák magokat, mind az által az ő atiokfia ellen, kik az Iſtennek tulaidoni, kegyetlenſęggel vadnak.

Ezek kőzzűl valók vóltanak az Moabiták, kikről itt elſő rendben ſól az Prophéta, de annak vtánna az Iudárólis ſól, hogy ezképpen az Izrael népének feddéſęre által menetelt vtat czinálhaſſon, az mely Izraelnek ez Amos Iſtentől adattatot vólt. De hogy ezekből ez igékből vduoſſęges értelmet tanuſágot veheſſűnk, ſomma ſerint, nem fólőttéb bő ſouál ſóllok

Az Moabitaknak bűnteteſekről es bűnőkről, es iſmeg az Iudanak az Izraelnek bűneről es bűnteteſeről.

Erről mikorő ſóllok, Iſteni áldáſſal házokhoz mehetnek az hűuek.

NE czudálkozzék ſenki azon hogy az Amos prophéta enniſőr el az ő tánitáſában imez igékuel:

Ezt mondgya az Wr: Igy ſól az Wr. *Iſten beſzedet hirdeti Amos.*

Mert ennek oka ez, hogy az Prophéta, az ő tanitáſának mélioſſagot bőczűletet főrőzzen minden embernek előtte, hogy nem feiének tetzéſęt, gondolatiát, de az Wr Iſtennek igeiét és paranczolatiát tanitanáia és hirdetneie, mely mint hogy Iſtennek igaz ſaua és igeie, azképpen vala mellyekről tanit, mind iók és vduoſſęgeſek, és valamellyeket iőuendől, mint Iſtennek beſzédének, mind azoknak bé kel tellyeſedni, és meg kel lenni. To-

Touábba ezt meg monduán, bőlczen czelekőßi az Amos prophéta, hogy az Ammonitákkal az Moabitákat őzue veti, és egymás vtán helyhezteti, imez két okáért: Előßőr mert ez Moabitákis, mint ßintén az Ammoniták az Loth patriarchától vőttenek eredetet, az ő nagyobbik leányával való közősűlése által. Másodßor azért, mert ezek együt és egyenlő méreggel, haraggal, és kegyetlenſęggel vóltanak az Sidó nemzetſęg ellen eleitől foguán.

Ammonitak Moabitakkal őzue vetetnek.

El kezdék az ő kegyetlenſęgőket akkor leg előßőr, mikoron az Izrael fiaij az puztában vólnának, és az Balaamot elő hozák állaták, hogy az Izrael népét meg átkozza, kit hogy kőnyebben véghőz vihetnének, és gonoz v̊győkezeteket haznoſſá tehetnék, magok leánitis az Izrael népe kőzzé adák, hogy ezek által az báluányozásban el merűlheſſenek, ki ő nekiek nagy és rettenetes veßedelmet hoza, mint az Moyſes ir ezekről. Ennek vtánna az Biráknak v̊deiében az Moabitáknak királlya az Eglon az Izrael népét tizen nyóltz eztendeig nagy inſęggel győtre: Es noha ezeket az vitéz feiedelem az Dauid meg haitá és győzé, vgy hogy az Izrael népének adó fizetőué lőn, mind azon által annak vtánna, hogy az Achab királytól és az Syruſoktól meg verettetének, iſmet pártot v̊tének Izrael ellen, és ez v̊dőtől foguán mind az Izraelnek, mind az Iuda házának rettenetes ellenſęgi vóltanak, kiről az ßent iráſnak hiſtoriaij nem egy helyen emlekőznek.

Num 22. 23. 24. 25.

Iudic. 3.

2. Sam. 8.

2. Reg. 1. 3.

2. Paralip. 20.

Ennek okáért látuán az Amos prophéta, hogy ezek az Iſtennek tűrhető vóltával gonoßúl élnének, és mind ez v̊deiglen ſem ió tétemény ekkel, ſem peniglen bűntetéſekkel, meg nem lágyitathattának, immár vtólſó bűntetéſekkel veßedelmekkel fenyegeti őket, melynek valóban ezennel meg kellene lenni. De hogy gyogyú hatatlanoknak, és az bűntetéſre méltóknak ielencze meg őket, el hagyuán tőb és más fęle bűnőket, mellyek bizony elég nehezek és ſokak valának, mind azok kőzzűl czak egyet hoz elő, az mellyel meg mutattia, hogy az gonoz nemzetſęg az terméßet tőruényétis által hágta, és minden emberſęgnek értelméből kű vetkezet, igy ßól azért arról az menyei Iſten az Prophéta által:

Három és négy gonozſágért Moabhoz nem fordulok, mert ő égette meg Edom királlyának tetemét, mint az meßet.

Az

Az ő bűnének meg boczátására nem mélto az, valaki az bűnben naponként neuekedik, és soha azból kű térni pœnitentiát tartani nem v̄gyekőzik. Ezt érti itt az Wr az három és négy gonozságon. Es mint ha mondaná: De nem elégedének meg ezek ez v̄deiglen való ßántalan sok bűnőckel, sőt még az Edom királlyának tetemétis tűzzel égeték meg. *Bűn boczanaz tot ki nem erdemel.* *Eglon kiraly teteme.*

Mikoron lőt ez az dolog, az írásban niluán nem találtam, de igaznak kezd lenni azoknak vélekődések ebben, az kik ezt, az Ioramnak és Iosaphat királyoknak, ez Moabitáckal való hadok vtán irányozzák lenni, miért hogy azban az hadban az Idumæusok az ő nagy seregőket, az Izraellel és Iudáual őzue egyeliték, hiendő dolog, hogy az Moabiták (midőn kűlőmben az ő boßßuiokat, az meg verésben, ezek ellen meg nem torolhatnák) illyen nagy dűhős czelekődetekre indúltanak, hogy az Idumæusoknak régen meg hólt királlyának czontiát, gyalázatnak okáért, tűzzel égeték meg. Ez czelekődeteckel meg ielenték az Izrael ellen való meg engeztelhetetlen gyűlőlsęgeketis, és magokis meg mutaták, minden embersęgnek tiztessęgnek terméßetitől ßókásitól igen idegeneknek lenni. 2. Reg. 3.

Nem kiczin vétek, hűdgyed atiámfia, az meg hóltaknak testőket gyalázattal illetni, es ő raitok touáb kegyetlenkődni. Régenten az ó tőruényben, az fel akaztatot emberről, meg paranczolta vala az Wr, hogy annak teste éyelre az fán ne maradgyon, hanem ßorgalmatossan (azt hadgya) el temessed őtet azon napon. Sőt én azt mondom, hogy az ellensęgnek meg hólt teste ellen sem ßabad kegyetlenkődni: tudodé hogy az halál minden embereknek egyaránt ßolgál (ezért neueztetik minden testnek vtánakis) azért ezt az kőzőnsęges ßűksęget ezekhőzis meg tarczuk, és ßűnnyűnk immár azoktol az halálban kegyetlenkődni, az kiket az életben nyomorgattunk. Nagy bolondság mégis azok ellen kegyetlenkődni, á holot immár sem te azoknak nem árthatz. Egy Poéta ſól mondotta: Az életben legeltetik az harag, az halálban meg ßűnik. Azt oluasom, hogy az oktalan állatok kőzőt, mennél nemesseb állat, annál inkáb meg tartozódik az meg hólt testeknek meg ételétől: de mennél aláb való és sleiteb, anniual inkáb győnyőrkődik ezben, mint az ebek, hollók, Saskeselyűk. *Holt testet ne bancz.* *Deut. 21.* 1. Reg. 27.

Az régi pogányoknak ßép módgyok vólt az temetésben, még az ő ellensęgeknek testekhőzis: Az nagy Sándor az Darius Czáßárt nagy tiztessęggel temetteti, az Hannibal ismet az Marcellust,

ſőt az Cæſar az Pompeiuſt: hát ha az pogányok az ő ellenſégőknek temetéſében is ily emberſégeſek vóltanak, ki az kereztiéneket őlés ſép ſokás, mentől inkáb az kereztiéneknek magok teſtőket, kik az ſent Lélek Iſtennek templomi vóltak, és az őrőcké való életre fel támadandók, mondom mentől inkáb kéuántatik az temetésben való tiztelſég bőczület? mint ezt az réghi Szenteknek példáiokis bizonittia, Ábraham, Iſaac, Iákób, Ioſeph, az mi vduőzitőnk, mely tiztelſéggel temettetének.

Nem kel azért ezben nemely pogányoknak ſokáſát kőuetni, kik nagy oktalanúl czelekődtek az ő hallotokkal: Egy Diogenes vgyan meg paranczollya, hogy ha ő meg hal, tahát az ő teſtét az ebeknek veſſék, Mondnak neki: Ha megéznek az ebek, madarak. Felel: Egy botot tegyetek mellém, mellyel őket el vzzem. Moſt vgy ſokrak tréfálni: De mit gondolok véle, ha én meg halok, akar vízbe akar houá veſſenek, nem érzem én azt: Igaz atiamfia, nem érzed, de az tiztelſéges temetés azért illeti az emberi teſtet, mert éltében az ſent Lélek Iſtennek temploma vólt, és másodſor, mert az őrők dűczőſségre fel támadandó.

Diogenes teſtamentoma

Pogánok ſokaſa az temetésben. Munſt. lib. Cap. 105.

Oktalanſág vgy rútitani az meg hólt teſteket, mint nemely pogányok vndokoskodtanak vélle: Az Antropophaguſok az hólt teſteket meg őttek, Iſidoneſek diznó húſſal elegy atioknak hólt teſteket meg eſik, az feiet iólhet meg nyúzák, arannyal meg ékőſitik, és annak minden ezendőben nagy Ceremoniáual áldozatot őrőznek, az fiak atiockal így bánnak, az atiák viſont az fiockal: Az Ægypusbeliek nemellyek vízbe verik az hólt teſteket, nemellyek házokban tarttiák vuegbe czinálttatuán, és annak bolondoskodnak: Az Caſpiuſok az ebeckel érettek meg. Ily vndok ſokáſoktól minden kereztiének táuol legyenek.

Tizteſeges temetés miczoda.

Tizteſſéges temetés ez, mikoron ingeiben koporſóban teſſük, lepedőckel elegy, az mi ſerelmeſeinket, felyűl koporſóiát fekete fedéllel bé fedgyők, Iſten igeiét prædikáltattiuk Iſteni diſzireteckel, mértékletes harang ſóual, bánattal őrőmmel elegy, ſokan az ő temete helyére kéſérűk, és ő felőle iót és nem gonoszt ſollunk. De moſt ezbenis meg vezetnek az emberek, nem czak az élőket rágiuk eſſük, ſőt az meg hóltakról ſem fçrűnk el, Illyen s imillyen vólt, Te de miczodás vagy? pokol helye. Ne ítély nem ítéltetel: Iſten irgalmazzon néki, ez vólt ſaua az réghi iámboroknak. Ezek az pogányoknak példáiockalis meg ítéltetnek, mentől inkáb az Szenteknek czelekődeteckel.

Innen

Innen vigaztaltaſsanak az hűuek, hogy az ő ellenſęgőket az Wr nem czak életekben raitok tőt kegyetlenſęgért bűnteti meg, ſőt bizony az ő hűueinek hólt teſtőknek gyalázáláértis kétſęgnélkűl meg bűnteti veri. De ez temetéſről máſut léßen tőb ßóm: Hallyad immár az Moabiták ellen való bűntetéſętis az Wrnak, ki bizony nem kiczin, ſőt rettenetes.

Az őzuegynek fianak es az mi Vrunknak el temeteſebenis.

Es tűzet vetek Moabra, mely meg emézti Chiriat váraſt.

Az Moabitáknak fő ßékes városok vala, az feiét orßágoknak fenyegeti bűntetéſſel, hogy èhőz képeſt az egéz orßágnak állapattiához ſemmit ne bizzanak, kiről Ieremiaſis ßól, monduán: Itélet, az az bűntetés, (tőb helyeketis neuez ott) iő Chiriatra. De tőbbiti az bűntetéſt, és touáb igy ßól az Wr:

Ierem. 48.

Es háborunak zörgéſęben, kűrtnek zengéſęben hal meg.

Az mely igékben fenyegeti őket, az hadban való rettenetes veßedelemmel, ki ő ellenők oly igen rettenetes és dűhős léßen, holot ſemmit egyebet nem kéuán, czak az ő életőket és vérőket. Es iſmet mond:

Kű veßem ő belőle az Birót, és minden fő népeit vélle egyetemben meg ölőm: Ezt mondgya az Wr.

Ielenti ezzel, hogy az ő orßágoknak minden állapattiát, rendit, tellyeſſęggel viſſa és fel fordittia, hogy annak vtánna czak az NEP neuet ſe érdemlyék. Vgyanis ezt érdemlik azok, kik az igazſágot meg rontiák, és az bűnnek zaboláiát folytában boczáttiák, és az ő tiztekben méltóſágokban gonduiſeletlenek léuén, az gonozſágnak ßabad menetelt engednek. Az miről itt az Amos, rőuid beßéddel fenyegetőßik, arról az Eſaias, Ieremias, és Ezechiel prophéták bőueb beßédeckel ßóllanak, kiknek beßédekből kű tetzik, hogy ez Moabitákis (mint az tőb pogányok) az Babyllonian nép által raboltattanak el.

Nep neuet kű nem erdemel.

Igy ßól Eſaias: Egy éyel el puztúl az Moabitáknak Ar neuű városok, és kű vágattatik, az Moabitáknak Chir neuű városokis egy éyel el puztitatik kű vágattatik. Azokáért egik Moabita azmaſik

Eſa. 15. 16.

Moabitát iaygattia, sőt mindnyáian iaygatni fognak az Chir Hareset városnak fundamentomin, miuel hogy azok meg rontatnak. Ieremias mond: Azt mondgya az Seregeknek Wra, az Izraelnek Istene: Iay Nebonak, mert puztitatot, el romlot Chiriathaim, meg ßégyenűlt Misgab és el reműlt, többé nem kérkedik az Moab Hesebon ellen. Az Ezechiel prophéta által penig igy ßól az Wr: Moab nemzetinis itéleteket (az az bűntetéseket) teßek, és meg tudgyák hogy én vagyok az Wr.

Ierem. 48.

Ezech. 15.

Bűn meg bűntetik.

Látodé én édes atiamfia kereztién ember, hogy soha az gonozságok bűntelen el nem maradnak, valamely későre, de bizony meg bűntettetnek. Leg előßőr azokat méreti Isten vißßa az kegyetleneknek, az mellyeket ők czelekődtek az ő hűuein, mert boßßu állásnak Istene ő, ki az meddig az ő hűueit el ßenuedi nyomorgattatni, addig vermet czinál az hűtetlennek, az kibe bé esuén, az ő gonozságának méltó bűntetéset vegye, miképpen ßólt erről az S. Dauid, monduán: Bódog ember az, (igy ßól) az kit te tanitandaz Wram, és az kit az te tőruényedre meg tanitaz, hogy nyugalmat adgy annak az veßedelemnek napián, mikor az Istentelennek vermet ásnak.

Psal. 94.

Szóllottam ez v̄deiglen az pagány népeknek bűnőkről és bűntetésekről: de imé immár, minek előtte az Izrael népéről ßóllanék, annak előtte az Iudáról ßóllok. Erre penig vezet engemet az Amos prophéta tanitásának állapattia, ki ezen rendet adgya előmben. Eßessen és bőlczen miueli penig ezt az Amos, hogy előßőr az ő nemzetsęgéről kezdi el tanitását, ne vélne senki hogy ezeknek vétkeknek hizelkődnék és keduezne, az Izrael népe ellen penig gyűlőlsęgből irigysęgből állot vólna fel. Az Iuda házában abban az v̄dőben vala meg az templom, az Istentől paranczoltatot tiztelettel ßolgálattal egyetemben, (mint erről máiut bőuebben ßóllottam) mind azon által azon bűntetésseckel fenyegeti az Wr őket, az mellyekkel az pogányokat fenyegetni hallánk, mert az Wr Istenis ezeknek ßántalan gonozságok mia meg busúluán, ő felőlők bűntetést rendelt és végezet.

Iuda bűntetese.

Lasd az Oseas irasat az első reßeben.

Es leg előßőr bűnőkről ßól, annak vtánna ezeknek okairól, harmadßor ezért való meg bűntetésęről. Bűnőkről ezképpen ßól: Mert meg vetették az Wrnak tőruényét.

Iuda bűntetesеről miczoda rendel tanit Amos.

Meg monda ez előt hogy három és négy gonozságáról meg nem kegyelmez Iudának. Az mi légyen azt mondgya az vtán

meg

meg, az mint mondám, hogy meg vetették az Wrnak tőrué-
nyét. Bezzeg iſonyu és vtállatos rettenetes vétek ez, kit az hűtet-
lenek Iſtentelenek czak bűnnek ſem tartonak lenni: mikoron er-
ről feddetnek az emberek, igy ſoktanak ſólani: Im lás ſép dol-
got, kiczoda az, az ki az Iſtennek tőruényét meg veti? auagy *Kiczoda veti*
kiczoda mondaná magát Iſtennek ellenſégének? de maga ezt *meg Iſten tőrá-*
meri mondani az Amos az Sidóknak, maga iól tudta hogy kőzőt- *uenyet.*
tők az Iſtennek temploma, tudta aztis, hogy az Eſaias prophéta
tőb Prophétákkal egyetemben ő kőzőttők tanit. Tahát kérdher-
néd miért feddi, miért haragſik reáiok? mi ockal mieli ezt? va-
gyoné módgya benne? Vagyon bizony és vagyon, édes atiam-
fia, im ő maga meg mondgya az módgyát, igy ſól:

Meg vetették az Wrnak tőruényét, és az ő ſőrzéſit nem őrzőtték.

Ezt penig két képpen czélekődte az Iuda háza: Mert előſőr
nem elégedet meg az Iſtennek ſent tőruényével, az Iſten paran-
czolattia ellen magas helyekben áldozatot teſen vala, mint az Ve-
zias királynak orſáglásának vdeiének hiſtoriaiából ez kű terzik.
Kiről az ſent hiſtoria illyen bizonſágot teſen, hogy noha kedues 2. Reg. 15.
dolgokat czelekődet az Wrnak ſemei előt az Vzias, mind azon
által az magaſſágbeli óltarok el nem rontattanak, még az nép ál-
dozik vala és illiatot teſen vala az magoſſágbeli óltarokon.

Második bűnők ez vala, hogy minden reménſégeket bizo-
dalmokat az kűlső Iſteni tiszteletekben Ceremoniákban, nem ezek-
nek példáinak valóſágában iegyzéſęben az Meſsiasban az Ieſus
Chriſtusban helyheztetik vala, Templomokban, innepléſekben,
áldozatokban el annira bizakodnak vala, hogy ők ſemmit az iő-
uendő Chriſtuſra nem nézelnek vala, mely tudatlanſágért az
Prophéták őket nem kiczinné pirongattiák vala. Vétkeznek va-
la az okáért az Iſtennek rendeléſe ellen, Egyképpen, mert nem
elégeznek vala meg az Iſtennek az ő ſent ſőrzéſęuel. Másodſor,
mert czak az kűlső rendtartáſokra aiúltanak vala, el feletkőzuén
ennek az ő példázó és iegyzendő állattiáról, ki mutat az Ieſus
Chriſtuſnak általa, az Atia Iſtennek kegyelmeſſęgére végheteth-
len irgalmára, és ezekről mondgya az Prophéta, hogy az Wr-
nak tőruényét meg vetették.

Isten igeie es ßentsegeckel valo eles mint nem haznos.

1. Sam. 15.

De vagyon nekünkis innen mit tanólnunk, tudnia illik ezt, hogy heában és haßontalanúl dűczekődűnk az Isten igeiének halgatásával, és az ßentsęgekkel való éléssel, ha ő ßent felsęgének egyyűképpen nem engedűnk, holot niluán való az ő mondása, mely ezt tarttia, hogy engedelmessęget kéuán inkáb, hogy sem mint áldozatot. Az ßentsęgekkel való kűlső élés sem haznál, ha az elme és az lelki bizodalom nem igazgattatik ahoz, az mellyet nekűnk azok ielentenek, ismeg ha mind Isteni tizteletekben, mind emberekhőz való ßolgálatokban magunkat hűuen és igazán nem gyakorlyuk, mert az ßentsęgek kiuáltképpen ezekért rendeltettenek. Touáb és előb lépik az Prophéta mégis, és illyen Isten ellen való gonoßoknak okait adgya, monduán:

Es téuelygésben vitte őket az ő hazugságok, mellyeket az ő Atiok kőuettenek.

Hazugsagok miczodak.

Neuezi hazugságoknak az emberi főnek találmányát auagy leleményét, mellyeket az Isten igeiének ellenében vétettenek helyheztettenek, és miért hogy minden ember hazug, ez kőuetkőzik, hogy mind hazugságok legyenek azok, valamellyeket czak önnön magoknak feiőknek tetzésęből kű faragnak. Másodßor, ez igékben abbanis meg fogia őket, hogy se ió v̄gyekőzeteket, mellyekről ßent Pál azt mondgya: Vagyon aitatosságok, de nem értelem ßerint, se az ő eleiőknek atioknak méltóságokat az emberi ßőrzésnek kőuetésęre elő ne hozzák, holot az ő atiokatis azon vtán iártnak mondgya, mint önnön magokat, tahát atioknak példáiáual senkit valaminek kőuetésęre ne kéßericzenek, vgy mint kiktől inkáb ő reáiok az bűnis és az bűntetésis eredet ßerint ßállot, mint az S. Istuán protomartyris ezt vete ßemőkre az Sidóknak, igy ßóluán: Kemény nyakú, kőrnyűl metéletlen ßűuő és fűlő emberek, tű mindenkoron az ßent Léleknek ellene v̄gyekőztek, mint az tű atiaijtok, tű azonképpen.

Atiainkat ne keuesűkő.

Actor. 7.

Papistak aitatossága.

Az Papistákis ez két dolgot vetik az anyaßentegyháznak ellene, előßőr aytatosságokat, és az Isten dűczősęgéhőz való ßerelmeket: Másodßor, az régieknek az ő előttők valóknak példáiokat czelekődeteket. De mind ez két ellen vetésre kőnnyű meg felelni; mert ők az ő aitatosságokat, nem az Istennek igeiének kút

feiéből

feiéből meritik, hanem az ő agyokból és feiőknek gondolattiából, és miért hogy az ember hazug, kétsęg nélkűl az v̂duőssęgnek dolgaiban, az ő találmányának ßőrzeténekis álhatatlannak kel lenni. Vgy vagyon azért, hogy vagyon aitatosságok, de bizonságot teßek nekik az ßent Pállal egyetemben, hogy nem értelem ßerint való, és kiről az Wris igy ßól: Hiában tiztelnek engemet, tanituán emberi tudományokat. *Rom. 10. Matth. 25.*

Az mi az másik ellen vetést illeti, hogy az Atiáknak és az régieknek példáiokat kel kőuetnünk, Bátor. De ezben kőuetem az Philep Melanthonnak amaz tanáczát, hogy áholot az ßent irás ßerint ßólnak, nagy vakmerősęg el táuozni az régi Atiáknak irásitól, kinek másut haznátis mondgya Caluinus, monduán: Nem kiczin erőssęge (igy ßól) az mi hűtűnknek támaztására, az régi Atiáknak egyenlő értelmek, de hogy az ő irásoknak oly hűtelt tulaidoniczak mindenben, mint az ßent irásnak, auagy az ő példáiokat vgy kőuessem, mint az ßent Wrét és az ßent Pálét, azt bizony soha nem miuelem. Sőt illyen bolondúl ßóllani nekiekis válazto ige nélkűl, mind az Doctorok irásiról, mind czelekődetekről ßóllani, ßégeny és rút dolog, mint az pogány Demostenesis ßól az gonoz példákról, monduán: Rút mondás ez, Igy vólt: mert nem ßabad azt az mi az tőruény ellen lőt kőuetni. Az Cyprianus martyris igazán ßól erről monduán: Ha czak egyedűl Christust kel halgatni (nem kételkedő, de meg erősitetet beßéd ez) nem kel arra figyelmeznűnk, az mit mi előttűnk valaki czelekődni vélne, de az mit, ki mindenek előt vagyon, Christus előßőr czelekődőt. Es nem kel az emberek ßokását kőuetni, de az Istennek igazságát. *Anno 1530. Episto. ad Fridericum Myconium. Es masutis. Epist. ad Gal. cap. 7. Demost. conr. Aristot. raten de vitiosis exemplis. Cyprianus.*

De mind ezek az Doctorok, sőt sok ezer eztendőuel ezek előt, az Prophéták által az Wr tiltotta, feddette, mások gonoz példáiából tanólni, az régiektől erre példát venni, mint az Ezechiel általis igy ßól: Az tű atiaitoknak paranczolatiban ne iáriatok, és azoknak itéleteket meg ne tarczátok, és azoknak báluániual magatokat meg ne fertezteßętek: En vagyok az tű Wratok Istentők (nem Domonkos sem Ferentz) az én paranczolatimban iáriatok, és az én itéletimet tarczátok meg, és azokat czelekődgyétek. *Ezech. 20.*

De mondgyad: Nám Moyses mondgya, tudakozzál, vgy mond, atiáidtól, meg mondgyák néked, az te elitől és meg tanitnak tége- *Deut. 30.*

tégedet? Vgy vagyon, Moyſes mondáſa ez, és valóban igaz és bőlcz mondás: de miképpen az Ezechiel által az Wr az régieknek gonoz és az ő paranczolattia ellen való példáioknak kőuetéſétől tilt: azképpen itt az Sent irás ſerint iró, és élő, czelekődő Atiáknak paranczolattioknak, intéſeknek, czelekődeteknek kőuetéſére int, nem olyra ki az Iſten igeie ellen kű gondolkatot, mint az Papok nőtelenſége, étel valogatáſok, *Purgatoriomok*, *Proceſsiok*, bolondozó ruhában iáráſok, és tőb ſáz fraczkák.

Bőczőlőm nagy bőczűlettel az régi Atiákat, Moyſeſt, az Prophétákat, az tizenkét Apoſtalt, az apoſtali férfiakat, és mind azokat valakik ezeknek nyomokat kőuették és kőuetikis. Ha az Romai Papa czelekőſi én vtánna iárok, és engedek néki mint atiámnak: Ha ki penig ezeknek iráſoktól félre haiol, czak embereknek iſmerem azonnal őket, kiknek tulaidona az téuelygés és az czalatkozás, és ſe Cypríanuſnak, ſe Hilariuſnak, Aggrippinuſnak nem hűſek ſemmit, az Sent irás ellen, mint az Agoſton doctoris tanit, máſut penig azt mondgya, hogy az Sent irásnak könyuéű kűuől, vgy oluaſſa és hűſi el beſédeket, ha az Sent irásból meg bizonitathatik.

Romai Papatis tiztelem.

Ad Vincentium Donatiſt. epiſt. 43.

Ad B Hyero. epiſt. 19.

Vtólſor czak igen rőuid beſéddel ércz meg bűntetéſeketis az Iuda házának, mellyek vgyan ollyanok, mint az kiket meg hallál oda fel az pogányokon lenni, és ókis azzal az Babylóniaiű nép által meg bűntetének Igy ſól azért:

Es tűzet vetek Iudába.

(Lelki értelemmel az tűz, mint oda elől is mondám, az Iſten meg emésztő haragia: teſti értelemmel penigien, az ellenſégnek dűhőſſége, és annak bűntetéſének ezközi.)

Es meg emésztí Ieruſalemet.

Ieruſalemis el veſz.

Mint az tőb pogány orſágoknak fő ſékes városokat fenyegeté veſedelemmel, vgy czelekőſik ezeknek fenyegetéſekbenis, hogy mihőz kezdnek bizni, ha az ő fő és erős városokis elvéz, az ſem maradhat álhat meg az ő óltalmazáſokra. Az Iuda házának penig az ő fő városa az Ieruſalem vólt, ki az egéz Sent irásban igen hires és neuezetes hely, Sidó orſágban vgy mint kőzépben vólt ez, mint Egeſippus mondgya, Ioſephus hiſtoricus azt tartia, hogy rakatta vóina az Melchiſedech Pap, ki Salem királyánakis mondatik.

Lib 3. cap 6. Lib 7 cap 18 de bello Iudaico.

Innen ezt tanóllyuk meg, hogy az Wr Iſtennek előtte ſemmit

nem

nem kűlömbőznek azok az pogányoktól, az kik ezeknek ſokáſokat és Iſtentelenſégőket kőuetik, azért haſontalanúl dűczekődnek az Iſtennek népének neuéuel. De mi ſzerelmes atiámfiaj kereztiének, kik az tőruény és az Prophéták iráſok ſőlőt Chriſtuſt és az Apoſtaloknak tanitáſokat vőttők, kikről igy ſólla az Wr: Az ki tűreket halgat, engemet halgat: tahát azt az hűtet, azt az tudomány őrizzők és tarczuk, mind őrőkkőn őrőkké. Kinekmeg nyeréſéért ez imádſágot igaz ſűuel hűttel mondgyuk el az mi Iſtenűnknek előtte,

Imádſág.

VRam őrők Iſten, tarcz meg mind őrőkké minket te hűueidet, az te leg régib tudományodban és iſmeretedben, melyet paradiczomban az mi ſűleinknek elő adál, annak vtánna Noénak, Abrahamnak, Iſaaknak, Iácóbnak, Dauid kirláynak bőuebben meg ielentél, az ſzent Prophéták által hirdetteteél és tanitatál, végezet vdőben az te ſzent fiad által az Ieſus Chriſtus által meg erőſsitél magyarázál, az ſzent Apoſtalok által ez ſéles világon zengetteteél: Ezeknek vtánna az te igédet meg nem ſűntetted, hanem minden vdőben prædikáltatál, és noha az pokolbeli Sarantól meg nyomattatók bizonyos vdőben, de mint az palma fa iſmet fel emelkődék, és minden nehéz terh alat fel támada, és ez világnak vtólſó vdeiében, mint az égő gyertia az ſőtét helyen fénlék és fénlik: Tarcz meg minket Wram ezekben, és az igaz hűthőz illendő ió gyűmőlczőknek terméſiben, hogy az őrők veſzedelemből meg ſzabaditatuán, az őrőkké való halhatatlanſágnak orſzágában vigadgyunk, az te ſzent fiadban az mi vdűőzitő Wrunk Ieſus Chriſtusban, Amen.

AZ SZENT AMOS PROPHETA IRASANAK MAſodik reſzeből való

MASODIK PREDICATIO.

IGY ſól az Wr: Izraelnek három és négy gonozſágáért hozza nem fordúlok: mert pénzen el adták az igazat, és az nyomorúltat egy őltő ſarun.

7. Sietnek ez földön az szegényeknek feiökre, az nyomorúltaknak igazságokat el fordittiák, az fiu az ö atiával egy leányual vétkezik, hogy az én szent neuemet meg fertezteſſék.

Egy prædicatio ra ezzel be e- ved, te am laſ- ſad.

8. Es az zálogba vetet ruhákon hayták meg magokat minden óltároknál, és az meg esett embereknek birságokból az Istennek templomában borral lakoztanak.

9. Iólehet én szaggattam az Amorræusokat elöttök földökből, kiknek magaſságok ollyan vala mint az Cedrus fáknak magaſságok, és kik oly erösſek valának, mint az Czer fa, és el veztettem felyül az ö gyümölczét, s-alól az ö töuét tellyeſséggel.

10. Es én hoztalak kü Ægyptusnak földéből, és negyuen eztendeig hordoztalak az puztában, hogy az Amorræusoknak földeket birhatnátok.

11. Es Prophétákat támaztottam az tü fiaijtok közzül, és az tü ifiaijtok közzül Nazaræusokat, vallyon s-nem vg vagyoné Izrael fiaij? Ezt mondgya az Wr:

12. Es tü bort adtatok innyok az Nazaræusoknak, és az Prophétáknak meg hadtátok, monduán: Ne prophétállyatok.

13. Imè én meg nyomom ezt az tü helyeteket, miképpen az vaſas szekér nyomia az tellyes kéuét.

14. El kél az futás az gyors embertöl, és az erösnek ereie semmit nem fog, és az maga biro ember

ber meg nem óhattia magát.

15. Es az kéz jues helyén meg nem maradhat, és az gyors gyalog futáſáual meg nem ſzabadúl, az louag ſem ſzaladhat el.

16. Az ió ſzüuö legény az erössek közöt meſzitelen ſzalad az napon, azt mondgya az Wr:

Ez Igéknek röuid értelme.

EZ igéknek elötte az ſzent Amos prophéta által az Wr Iſten nemely pogány nemzetſęgeknek bűnökről és bűntetéſekről ſzólla, be hozuán ez ockal az Izrael népétis, kik az pogány népeknek példáiockal és bűntetéſeckel magoknak ſzabadſágot és mentſęget igérnek vala: De hogy valaki ne itélneie és alitanáia, hogy az Amos prophéta az ő nemzetének hizelköduén az Iuda orſzágának, és bűnöket el fedezuén, az Izraelre czak irigyſęgből és boſzuſágból indúlt vólna, annakokáért leg elöſzörís az Iuda házát orſzágát ſzöllittia meg, azt feddi az Iſten töruényének meg vetéſeért vtálláſáért, nagy és ſulyos bűntetéſſelis fenyegetuén. Ezekről tanitáſát el végezuén, az Izraelitákra tér, az kiknek Iſtentől Prophétáúl és tanitóúl adattatot vala, vádoluán ezeketis haſonlatos beſzédeckel, mint ſzintén az pogányoknak bűnöket, az mellyeckel vádolá, hogy meg érczék és eſzekbe vegyék, ſemmiuel iobbaknak öket ſem lenni, az pogány népeknél, azért haſzontalanúl dűczőködnének, az Iſten anyaſzentegyházának auagy Iſten népének neuéuel, holot az pogányoknak ſemmi vndok czeleködetektől meg nem ſzűnnének.

Minketis fed az Amos itt: Hogy ha az Izraelnek, ki az Iſtennek tulaidon népe vala, kinél az Iſtennel való frigynek külső iele vala, kihöz minden igiretek néztenek, és kiknek nemzetſęgéből az Iſtennek fiának emberré kelle lenni, mondom, hogy ha ezeknek nem haználtanak ezek, bizony mi nekűnk ſem haznál ſemmi külső tiztelet, ſzentſęg tettetés, és ezek rólúnk el nem forditták az Iſtennek haragiát, hogy ha az mi életűnk, maga viſeléſűnk, vallásunknak meg nem felel,

Az

Az Amos prophéta penig ez igékben három dologról beszél és prædikál:

I. *Az Izrael nepenek bűnéről.*

II. *Vgyan ezennek az Istennek io tetemenyeuel valo vakmerő eleséről.*

III. *Az ő büntetéséről is.*

IEpiűnk az első fokra azért, Az Izrael népének bűnének elő számlalásában, az niluán való és terhes gonozságokról emlekozik az Prophéta ez ielen való igékben, az mellyeknek czelekődetit sem meg nem tagadhattiák vala, sem penig annak czelekődetinek okát nem adhattiák vala, nem menthetik vala magokat azokban. Ez végre czelekősi ezt az Amos, hogy az ő hamis Isteni tiszteletekben, vélekedő tudományokban, az mellyekben bizakodnak vala, őket czufollya, annak hasontalanságát ielencze.

Regi bűnert ver Isten mostis. Vőd esedbe teis világ innen, hogy mostanis azon bűnéket feddi veri az Isten te benned, az mellyekért régenten minden pogányokat és az Izraelitis veré bűnteté, haználna tahát az ő büntetése ellen annak az bűnőknek Istentelenségeknek el hagyása Leg elősőris az Biráknak bűnőkről hamisságokról feddik itt az Wr, hogy meg ielencze, hogy ez nép kőzőt ninczen semmi ép, sőt tetétől

Esa. 1. foguán talpig (mint az Esaias által sól) genyetség vagyon ő benne. Igy sól:

> Izraelnek három és négy gonozságáért hozzá nem fordúlok (ez igéket egynehánsor meg magyaráztam immár) mert pénzen el adták az igazat, és az nyomorúltat egy öltő sarun.

Ember mint adatik el. Mely igékben az hamis itéletről sól, és az el adásnak haznáról, mely vétket még az pogányokis vtállatosságban tartották El

Psal. 72. adni mondattatik az az igaz ember, az ki az aiandéknak keduéért ennek igaz igeiét vgy itéli meg, mint hamis dolgot, vísont az hamissat igaznak itéli és diczíri, az kik ez igazaknak dolgokról el feletkeznek, őket meg hagyák meg engedik nyomoritani, az kiket inkáb óltalmazniok és őrízniek kel vala, az S. Dauid ekképpen énekel: Isten az te itéleteded adgyad az királynak, és az te igazságodat az király fiainak, hogy itéllye az te népedet igazság-

gazſágban, és az te ſzegénidet itéletben. Az mely mondásból kű tetzik, hogy az feiedelemſęget azért rendelte és ſzőrzőtte az Wr Iſten, hogy az nyomorúltaknak v̄gyeket az nép kőzőt forgaſſák, az iókat óltalmazzák, az gonoſzokat penig meg bűnteſsék, kiről az ſzent Pál azt mondgya: Mert az feiedelmek nem az ió czelekődőknek, hanem az gonoſzoknak vadnak rettegéſekre. Ha ki azért az igazakat, ſzegény nyomorúltakat, háborgattia kőſergeti, auagy máſoknak ezt meg engedi, ezek vétkeznek nem vgy az ő tiztek ellen, mint az Wr Iſten ellen. Rom. 13.

Ez fęle gonoſzoknak czelekődetiben noha ſok rendek és módok vadnak, mind azon által azok kőzzűl az Prophéta czak kettőt ſzámlál elő, az mellyekben kiuáltképpen gyakorlatos képpen ſzoktanak vétkezni, Az főſuénſęget tudni illik, és az aiandékkal való gonoſzúl éléſt. Minden embereknek ſzűuekben az Vagyonnak és Legyennek kéuánſága fölőtte igen bé óltatot, az aiandéknak ſzerelmére minden embereknek elmeie kű ſzéleſſedet, vgy annira, hogy az Bőlczeknek ſzemeketis meg vakittia, és az igazaknak beſzédeket el fordittia, kiről igy ſzól az Moyſes: El ne fordiczad az tőruént, ſzemélt ſe válogas, aiandékot ſe végy, mert az aiandék az Bőlczeket meg vakittia, és el fordittia az igazaknak ſzauokat. *Főſuenſeg es aiandek.* Deut. 16.

Az mint mondám azért, két fęle bűnőknek nemét ſzámlállya az Amos elő, Előſzőr az pénzt, ki mindeneknél igen kedues, és kit főſuényſęggel ſzoktanak takarni, ki rút és vtállatos vétek, kiről az Baruch prophéta igy ſzokot ſzóllani: Hól vadnak az pogányok feiedelmi, és azok kik az földnek oktalan állatin wralkodnak? kik az Egnek madaraiból iátékokat és czufságokat czinálnak, kik el reitik ezűſtőket és aranyokat, melybe az emberek biznak, ſem annak kereſetinek véget nem vetnek? Immáran el múltanak és alá ſzállottanak az földbe (nemellyek pokolnak értik) és egyebek azoknak helyekben ſzállottanak.

Nagy vétek ezis az emberekben: Az ember teſtből és lélekből áll, és az teſt az lélekkel eggyűué ſzerkeztetet, de az lélek kiuáltképpen, miért hogy Iſtentől való, őrőmeſt mindenkor az menyeieket forgatná, de az teſt miért hogy földből való, mindenkor alá néz, és az földnek telhetetlenſęgét kereſi, maga mind az lélek mind az teſt egyenlő képpen az Iſten neuének diczirecire, az ſzent és ártatlan életnek kőuetéſęre teremtetet, de mind az tőb *Teſt es lelek mit keuan.*

bűnők-

bűnőkkel egyetemben, az fősuénysęgnek vétke meg veztette. Az Agoston doctor az fősuénsęgről igazán mõdgya ezt: Az Isten leg fellyeb hűttel, reménsęggel és ßeretettel tiztelteti: az fősuény penig többet hűßen az ő pénzének hogy sem mint Istennek, és inkáb bizik ezben, hogy sem az Isten gonduiselésębe, és inkáb ßereti azt, hogy sem az Istensęget: azért inkáb tizteli azt, hogy sem mint Istent. Ez fęle gazdag fősuénsęgről igy ßól az Bőlcz: Vagyon gonoz nyaualya, mellyet láttam ez világon, tudni illik, mikor az gazdagság az ő Wrának veßedelmére vagyon. Az Gergely doctor hét leányát mondgya lenni az fősuénsęgnek: Az ellőnek neue Keményűlés: az másodiknak Nyughatatlanság: az harmadiknak Ragadozás: az negyediknek Czalás: az őtődiknek Hamis eskűués: az hatodiknak Rauasság: az hetediknek El arúlás. De az fősuénysęgről itt elég légyen.

De doctrina Christiana. Agoston.

Het leanya az fősuensegnek.

Második bűnről, az aiandék vételről, az gonoßúl kéuánásról ßól itt az Amos, vgy mint az fęlékről ßól, kik sem az gazdagoknak v̄gyeket elő nem veßik, sem az ßegényeknek v̄gyeket nem forgattiák aiandék vétel nélkűl, az mellyel ő ßegény egéz háza népéuel (kit annak torkába vet) el élhetne. Nagy sokan mind az hűuek kőzzűl, de kiuáltképpen amaz nyála futó prokátorok kőzzűl, előßőr embersęgeseknek, ért emberek tarttiák magokat, vgy hogy tiz tizenkét arannyal tallérral ingyen se kénáld őket, mert ßakál dőllyeztéssel czak fuyogattia az orrát ettől, azonban az kinek vagyon attól el veßi: de az ßegény nyomorúltnakis nem keduez, czak sarutis el veßen tőlle, mint itt az Prophéta ßól, Mert az Sarun ezen az sleit aiandék értetik, ki az igen eßeseketis meg bolondittia: Ha varga vagy tőled sarut kér: Ha miues munkálkodó ember vagy ekét kér: Es igy kitől kitől ez világi haßontalan győnyőrűsęgért, keduen lakásért, hamisságáért iutalmat veßen.

Nyalakodo prokatorok.

Az pogány Bőlcz az Cicero igy ßól erről: El kel táuoztatni az haßontalan dűczősęgnek kéuánságát, mert ez el foglallya az léleknek ßabadságát. Az Chrysostomus niluábban ßól erről, monduán: Az haßontalan dűczősęg titkon iő bé, és minden belsőképpen való iókat érzékensęg nélkűl kű vißen: kitől minden kereztién embert tiltuán az Bernhard doctor, illyen hasonlatossággal ßól: Fély az hagytástól, mert noha lassan repűl, és lassan sebesit, de (mondom néked) hogy nem kőnnyű sebet teßen, sőt igen hamar meg ől, ez lőués az haßontalan dűczősęg.

Cicero primo de officiis. Chrysostomus.

Bernhard Doctor.

Nem

Nem oknélkül paranczolta vala meg Moyſesnekis az ő Ipa- Exod 18.
ja az Iethro, tanituán őtet az tiztnek viſeléſében erre, az Birák Miczodá biro-
válaztáſában, mely kétſég nélkül az Iethroban az Szent Léleknek iok.
tanitáſa vala, Igy ſól Moyſesnek: Te penig (ez előtis tanittia)
válaz az nép közzül erős férfiakat, Iſten félőket, igaz mondókat,
kik gyűlölik az telhetlenſéget. Mely regulát, miképpen hogy az
embereknek az tizt viſelésire válaztokban meg kel igenis tekénte-
ni, az képpen az kik el válaztattanak, azon legyenek, hogy az
aiandékra ne ſokianak, mert ha ennek gyalog őſuént czinálnak,
végezetre bizonyára közönſéges vta léſſen, meg emlekőzzenek,
kérem, az Szent iráſoknak erről való több mondáſirólis, fenyegető
igeiéről, és az Amos prophéta tanitáſárólis, ki ezt ez bűnt az több
veſzedelmes bűnök közzé ſámlállya. Touáb igy ſól az Prophéta
ezen kegyetlenſégeknek módgyáról:

Sietnek ez földön az ſegényeknek feiök-
re.

Ez igékben az kegyetlenſéget iria meg, az melliyet ez féle ke-
gyetlen emberek az meg nyomorúltak ellen főlőtte igen gyakor-
lanak, vgy annira, hogy nem elégeznek azzal, hogy tellyeſſég-
gel az porban keuerték takarták őket, de még az feiőket ſem hade-
gyák ki onnan. Kiczodák az illyenek: Azok ſzerelmes atiámfiai, Iob bagyok
az kik az ő nyomorúlt iobbágyoknak, magok kegyetlen termé- nyuzoti.
ſzeti ſzerint, meg nem elégeduén az ő régi ſokot tőruényekkel, tőr-
uént ſabnak rendelnek, azzal fotúllyák faytollyák őket, mint ha
az nyomorúlt ſegény ember tellyeſſéggel barmául adattatot vól-
na ő nékik. Az ő kegyetlenſégének ſaua illyen, mikor az ſegény
könyörög az ő ártatlanſága mellett, mondnak: Ved el, vid el,
vond le vond le, igy akarom, igy légyen, igy paranczolom, ez
az én akaratom, én ſabok néked tőruént, nem te én nékem.

Azt tudodé te nyúzo, fozto, dúló, koborló, hogy niczen né-
kedis Wrad, Nincz néked kitől tartanod, azt gondolod: Ninczen.
No várd el czak, bizony nékedis Wrad vagyon, eleibe állat ez,
el kérdi az lezkét tőled, monduán: Adgy ſámot az ſáffárkodá-
ról, mert touáb nem ſáffárkodhatol: Nem kezd ez tekénteni az te
méltóſágodra, ninczen ő nála ſemély válogatás, bizonyára meg
ítél. Dauid nem kegyetlenkedet az ő népén, mikor az Iſten bűn-
tetné népétis, azon könyörög ő Szent felſégének, vgy ſánya népét,
hogy

2 Sam. 26. hogy ő magátis az ő népéuel eggyűt bűntesse, kinek példáját ha moſtan az moſtani feiedelmek, Wrak, Nemeſſek kőuetnék, ſokkal iob állapattia vólna mind az országnak, és az Istenis ſok iókkal ſeretnete őket, bűntetlen nem hadgya az Wr Isten ſenkinek az ő nyomorúltin való kegyetlenſéget, mint erről touáb hallunk. Többet ſól vgyan ezenről mégis az Wr, illyen ſóual:

Az nyomorúltaknak igazſágokat (auagy vtokat) el fordittiák.

Itt az vton az életnek rendelêſet auagy tanáczát érti, és ez az értelme, hogy az ſegényeknek mind ſauokat, mind czelekődeteket gonoz végre magyarázzák, ő nekiek mindent romláſokra fordítnak. Ez czelekődetek az feiedelmeknek eggyez az főuénſéggel és kegyetlenſéggel, mert miért hogy az ſegényeknek meg nyomoritáſokkal haznot és diczíretet ſőrőznek magoknak, és ezben vetik az ő kegyetlenſégéknek kiuáli képpen való ereiét fundamentomát, ſemmit inkáb nem félnek, mint ha az kiket meg nyomoritottak valamiképpen meg ſabaditták, azoknak valaméniben kőnyebſéget ſőrőznek mert gondollyák hogy az raitok ſőt boſſuért meg boſſu állattatik.

Félnek kegyetlenek.

Innen vagyon az atiamfia, hogy az Wrak, Nemeſſek feiedelmek (ſóllok az hamiſſakról kegyetlenekről) azon vadnak, hogy az ő alattok való kőſſég ſemmi marhaiában meg ne bővűlyön őrőgbűllyön, ha ſegények vgyekőznek valamiről ő menetelekre ezért auagy czufoltatnak, auagy párt vtéinek neuéuel retentetnek: ha miben viſſont az nyomorúltak az tőruény ellen, auagy tudatlanſágokból, maga gondolatlanúl meg botlanak, azokat azonnal minden irgalmaſſág nélkűl ſatzoltattiák: de imé az gazdagoknak ſemélyek ezbenis bőczűletet viſel, mert az igen nagy eletekbenis, auagy bűnőkbenis, táuúlb vagyon ő tőlők az bűntetés, azért ez moſtani világnak ítéleti ſerint, az ſegény és nyomorúlt ember ſoha iól nem czelekőßik, az Gazdag és az világnak bizelkődő ſoha ſemmiben nem vétkezik.

Segen iol nem czelekőßik.

Ez féle gonoz és hamis ítélet iele az népek országok veſedelmének, nem árt azokáért, ſőt igen haznos, ha mind az Birák, feiedelmek, igazban és ſelidebben értenek, ſemély válogatás nélkűl minden embereknek ſemekbe néznek, és igazat ítélnek minden embereknek beſédekről és czelekődetekről, így lésben

meg

meg, hogy az ő tanáczoknak vége ió léßen, es ha bátorsága léßen az bőcztelennek, gyakorta bőczűletes és haznos dolgot ßól. Iusson eßekbe kérem, az hamissaknak az S. Dauidnak amaz mondása: Az Isten áll az Istenek gyűlekőzetiben, és az Istenek kőzőt itéletet teßen: Meddig itéltek hamisságot, és az gonoßoknak ßemélyeket keduelitek? Tegyetek itéletet az ßegénnek és áruának, az nyomorúltat és az ßegént igaziczátok meg. Haly tőbbet, Igy ßól:

Az fiu az ő atiáual egy leányual vétkezik, az fiu és az atia egy leányhoz mennek bé.

Ez vtállatos vndok paráznaságról niluán való tilalom vagyon az Istennek tőruényében, de ez egynek alatta minden tőb más fęle paráznaságokis értetnek, ez vndok vétket ezzel sulyosbnak mondgya, mikoron igy ßól: *Leuit. 18. 20. Paraznasagrol*

Hogy az én ßent neuemet meg ferteztessék.

Hiendő dolog, hogy ezek ez vndokságokbanis réßesek vóltanak, kik mindenekben czak az ő testi győnyőrűsęgekre éltenek, annakokáért azt mondgya felőlők, hogy az ő vndok és rút életekért az Istennek neue ßidalmaztatik az pogányok kőzőt, kik innen veznek vala alkalmatosságot, az Isteni igaz tizteletnek és hűtnek káromlására, mely Istennek tulaidoninak akarnak vala láttatni az Sidók. Erre nézet az Iduőzitő, mikoron azt paranczollya, hogy ollyan légyen az mi czelekődetűnk, kiből az emberek diczíriék az mi menyei atiánkat, Noha minden életűnknek czelekődetűnknek ezen végének kel lenni, de kiuáltképpen az paráznaságnak tiztatalanságától kel idegennek lenni.

Az pokolbeli Sathan őrdőg nagyob rézre el hűtette ez világgal ezt, czak neműnemű gyermeki vêteknek lenni, ki czak veßßőnek bűntetésętis alig érdemleneie: de hazud itt az Sathan, és gonoßúl ért ezben ez világ: Sokkal kűlőmben ßól az ßent irás erről, ki az paráznaságnak társolkodását el táuoztattia, és ennek czelekődőit az Isten orßágából kű rekezti, ha pœnitentiát ezből igazán és v̄deién nem tartonak, mint az ßent Pál bennűnket int ennek el táuoztatására másutis, illyen ßóual: Ne állassátok az tű tagaitokat hamisságnak fegyuere gyanánt az bűnnek, hanem állassátok magatokat Istennek, mint az halálból meg eleuenitettek, *Rom. 6.*

és az tű tagaitokat igazságnak fegyuere gyanánt az Istennek. Ismet így ſól: Táuoztaſſatok el az paráznaſágot, minden bűn, az mit az ember czelekőſſik, az teſt kűuűl vagyon, de az ki paráználkodik az ő maga teſte ellen vétkezik.

Okai *paraznaſagnak el tauoztataſanak.*

Négy kiuáltképpen való okát hallyad, ſerelmes atiámfia kereztién ember, az mellyekért te néked futnod kel az paráznaſágtól, és azt el kel táuoztatnod: Elől̃ől̃, mert az menyei Istennél fől̃ötte igen vtállatos és vndok vétek, mert ha ez világi emberek, kik az vő legénſęgnek rendiben vadnak, auagy ha ez világi Waraknak feiedelmeknek valamely latortól meg ferteztetik auagy az meny aſſony, auagy czeknek leányok, és bánnyák, fől̃ötte igen ohaytiák: Meniuel inkáb az menyeij feiedelem, és minden teremtet állatoknak királlya, bánnya és vtállya azt, nehezen veſi, mikoron az ő okos teremtet állattia az ember, az ki ő néki az ſent kereztſęgben iegyeſęué és leányáuâ ſentelteret, iegyzetteret, meg ferteztetik: Int azért ez ellen, és azt mondgya: Szentek legyetek, mert én ſent vagyok.

Máſodől̃or, ha az felſęges Isten bánnya, mikoron az kűlső templom, auagy akar mely helyenis, ki az ő ſent igeiének kőzőnſęges halgatáſára rendelteret, meg vndokittatik, és tiztatalanúl tartatik, mint ez meg tetzik az Ieruſalembeli Templomnak állapatiából, meniuel inkáb bánnya, és keduetlen dolognak tartia, ha az ő élő és lelkes temploma (tudni illik, az emberi teſt) az paráznaſágnak vétke által meg vndokittatik és fertelmeztetik? Ez okot penig az ſent Pál hoza elő ez vndokſágnak meg vtáltáſára, így ſóluán: Auagy nem tudgyátoké, hogy tű az Istennek templomi vadtok, és az Isten lelke lakozik tű bennetek? Ha valaki az Isten templomát el rontia, ezt el vezti az Isten, mert az Isten temploma ſent, mely tű vadtok. *1. Corinth. 3.*

Harmadől̃or, mert az parázna ő magais mind magát és mind máſt, az geriedezéſnek tűzéuel meg gyuitia, és az ſent Léleknek lakó házát az éktelen Venuſnak és az őrdőgnek adgya: ki ellen az Apoſtal így ſól: Az tű teſtetek az Chriſtuſnak tagia. Fel véuén azért az Chriſtuſnak tagiát tegyemé az paráznának tagiáuâ? Táuol légyen.

Negyedől̃or, mert az menyeij ſent angyaloknakis nagy boſſuſágot teznek ezzel az tiztatalanok, hogy az ő őrizéiek alá vetteret emberek, az ő ielen léteknek, ily vndokúl élnek, gonozt

nozt czelekőznek, és az ő őrizések ellen magokat az testnek és az pokolbeli őrdőgnek adgyák. Inkáb kőuetik az oktalan állatoknak vndokságokat, hogy sem mint az menyeñ lelkeknek tiztaságokat, és igy léßen, hogy miképpen az ßent angyalok őrűlnek az bűnős embernek meg térésęn, ezképpen bűnen veßedelmen bánkodni mondattatnak,

Az paráznaságnak veßedelmes vóltáról az Bőlczis igy ßól: Mély verem az tiztatalan aßßoniállat, és ßoros kút az idegen aßßoniállat. Ismet: Iöllehet ollyan idegen az aßßoniállatnak aiakia mint az czepegő lépes méz, és lágyab az olaynál az ő nyelue, mind azon által annak az ő vége kőserű mint az v̄rem, éles mint az két élő tőr, az ő lábaĩ az halálra mennek, az ő lábaĩ az koporsóra valók. Az ßent Iob Patriarchais igy ßól: Mert (az paráznaság) ißonyú nagy vétek, és oly álnokság, mellyet az Biráknakis meg kel bűnteniek, mert az Istennek tűzes haragia ezért fottig meg eméztet vólna, és minden iőuedelmemet el vőtte vólna.

Prouerb. 23. Paraznasagrol oluasd az irasokat 1. Pet. 2. Roma 6. Prouerb. 6. Deut. 22. Leuit. 20 Eccl. 22. Num 5. 2. Reg 11. 1. Corinth. 7. Iob 31. Hugo doctor. Agoston doctor Beda. Cyrillus.

Az Hugo főlőtte igen igazán mondotta az paraznaságról: Az paráznaság (vgy mond) az mértékletlen testnek latorsága, édes méreg, alkalmatlan dőg, veßedelmes ital. Agoston Doctoris mond: O mely rőuid az fertelmessęgnek óráia, mellyel el veztetik az őrők élet, és érdemlettetik az faitalanságnak őrőcké való kénnya. Bedais igy ßól: Rőuid az paráznaságnak győnyőrűsęge, de őrőcké való az fertelmessęgnek bűntetése. Az Cyrillus azt mondgya, az életetis hogy meg rőuiditi az paráznaság: Tudodé (igy ßól) mêg az buia oktalan állatis nem él sokáig. De nagyob bűntetés az őrőcké való veßedelem ennél, kiről imint ßóllék, es ittis. Ennek rettenetes és sulyos veßedelméről, ha valóban gondolkodol, kétsęg nélkűl Isten leike segitsęgét kéruén, irtozol az fertelmessęgtől. Erről másut még bőuőbben ßóllok ha Isten akaria.

Ezeknek vtánna, tér ismet az fősuénsęgnek vétkére, kiről egy példát hoz elől, az melyből ezben való tőb fogyatkozásokis kűtetzenek. Igy ßól azért:

Es az zálogba vetet ruhákon haytiák meg magokat minden óltároknál.

Az O tőruényben meg tiltotta vala az Wr Isten, hogy semmi fęle zálag el ne vétetnék, valamely ma ha által az nyomorúl: kőssęg az ő életit keresi vala, ruhakat, háló lepleket Nap nyugat v-

Deut. 42. Exod. 21.

tán meg hágy vala adni. Ez rőuid beßédben azért egy nehány rendbeli gonozságokban feddi az népet, Előßőr erről, mert akar imitis ßűkſęgek nem léuen rea el zálagolnak vala, öltőzeteknek zálogban való el vételétől ſem irtozódnak, tartozódnak vala. Máſodßor erről, mert az rendelt v̊dő kűuől tarttiák vala, és ſokáig, ſőt magoknak tulaydonittiák vala őrőkben, vgy hogy mind ßokot lakodalmokban, mind áldozatokban, az zálaglot marhában auagy marháckal keuélykednek és dűczekődnek vala.

Zaloglaſrol. Iſtennek paranczolattia ellen vétkeznek moſtani v̊dőbenis mind azok az emberek, kik adnak vgyan kőlczőn pénzt, de az végre, hogy az kiért ád, az auagy mező, auagy ház, auagy iobágy, auagy egyéb ingó bingó marha, azt oda magoknak veßeſſęk, és az őrőkőſtől el tulaydoniczák, és noha láttattiák ezek magokat az ßűkőlkődőknek ſegitſęgére lenni, mind azon által inkáb meg nyomorittiák, és meg ßegénitik őket. Az Ambroſius és Baſilius Doctorok ez fęléknek igy ßóllanak: Nem kűſſeb bűn, az kinek vagyon attól az őuét el venni, mint mikoron vagyon mit adnod az ßűkőlkődőnek, és meg tagadod. Iſmeg az Baſilius igy ßól ez fęlęknek: Az chezőnek kenyere az kit te tartaz, az mezitelennek ruháia az kit az te kamarádban zártál, az mezitelen lábué az ſaru, az kit te nálad tartaz, az ßűkőlkődőé az ezűſt az arany az kit te el reitettél, Miért teßez boßßuſágot enni ſok embereknek, az kiknek haználhatnál?

Ambroſius es Baſilius.

Ez fęlékhőz haſonlatoſok az munkálkodó embereknek az ő béreket és iutalmokat meg tartókis, az kik mindenkoron czak az ingyen marhát ßeretik, és auagy öltőzeteckel auagy egyéb drága marháckal fel fuualkodtanak, azon kőzben az nyomorúltak eheznek, kiknek munkáiockal fáratſágockal ennek meg ßőrzéſęre éltenek az miuel tartoznak azt ezeknek meg nem adgyák: léßen még oly v̊dő, váriák el czak, az mikoron meg iſmerik az Wr Iſtent, az főſuénſęgnek és keuélyſęgnek erős boßßu állóiának lenni. Ez meg ielentetet alkalmatoſsággal az Prophéta tér immár az Izrael népének, az ő magától kű gondolt babonás vélekedő tudományára, és mond:

Berek meg tartoi.

Es az meg eſet embereknek (auagy kárhoztatot embereknek) birſágokból az Iſtennek templomában áldoznak, auagy iznak.

Ies

Itt ismet három bűnőket iegyzi fel: Előßőr az báluányozást kárhoztattia bennők, mikoron őket az ő Istenőknek házában mondgya lenni, azoknak az ő Istenőknek házokban, kit ő magok magoknak ßőrzőttenek vala, holot az igaz Isten képeckel kű nem abrázoltathatik és nemis tizteltethetik, az Izrael fiainak penig arány bornyuiok vala az ő tőb sok Istenőknek képeckel egyetemben, de táuol valának az igaz Istennek tizteletitől. Másodßor azt mondgya az Prophéta rólok, hogy az ő Istenőknek házokban bort iznak, tudni illik, az áldozatban, mellyel az ő mértékletlenſęgeket czufollya, ki ő bennők el annira bőuen vala, hogy még akkoron sem tartoztathattiák vala meg magokat az réßegſęgtől, mikoron az Isteni tizteletekben foglalatosoknak akarnak vala tettetni. Harmadßor, ezt mondgya felőlők, hogy az kárhoztattaknak valamiben meg esteknek borát ißßák, az az, oly ßegény nyomorúltaknak veritékeckel éltenek, az mellyeket ők minden ok nélkűl hamissan meg nyomoritottanak, ezeknek kőserues munkáiokból, nehezen talált marháiokból, ßőrzőttenek magoknak áldozatokat.

Sokan vadnak az ielen való világbanis, kik az egy igaz és teremtő Istent el hagyuán, auagy ezzel meg nem elégeduén, az ő haiok ßama ßerint Isteneket rendelnek, magoknak feiőknek tetzéſęt gondolattiát kőuetik, az nyomorúltaknak siriokkal élnek, az ő testőknek ez világon való győny őrűſęges tartáſára, az bűnnek zabolaiának meg boczátáſára, az réßegſęget kőuetik, még az ő nálok kedues az ßent czelekődetek kőzőtis: Iayt kiált az Esaias prophéta az ő iráſában sok helyen ez fęle torkosoknak, az Bőlcz igy ßól: Ne nézzed az bort mikor veres, mikoron mutattia az pohárban az ő ßinét, és mikor az pohárban peſeg, végezetre mint az kigyó meg már, és mint az mérges kigyó meg czip. Az Seneca pogány Bőlcz kérdi, Miczoda az réßegſęg? ő maga felel rea, és mond: Szabad akarat ßerint való bolondſág. Az Tulliusis igazán mondgya ezt: Az réßegés (vgy mond) meg nyomattatot ember, mit kűlőmbőz az bolondtól, mikoron iózan elmeiéuel nem akar élni? Az Chryſoſtomus doctoris igazán mondgya: Semmi nincz az őrdőgnek ollyan baráttia, mint az réßegſęg, buiálkodás. Az Ambrus Doctoris igy ßól: Az réßeg mikoron az bort el nyeli, el nyeletetik attól, meg átkoztatik az Istentől, az ßent angyaloktól meg vtáltatik, az emberektől meg neuettetik,

Esa 5.
Rßggeſeről.
Miczoda az réßegſeg.
Tullius.
Chryſoſtomus.
Ambrus.

az ióságoktól meg foztatik, az ördögöktől háborgattatik: az réßeges az terméßetet meg háborittia, az kegyelmet el vezti, az dűczőſęget el eyti, az örökké való kárhozatba mégyen.

Touábba tanúly még többet. Ez kőuetkőzendő igékben az Wr Iſten meg ielenti, hogy ſemmi nemzetnek nem keduez az bűnért, mert ő ezt fölötte igen vtállya, holot az ő terméßetitől igen idegen. De miért hogy az embereknek nagy az ő romlotſágok, vgy mint, kik az bűnt mikoron czelekőßik, ingyen eßekbe ſem vehetik, azokáért mikoron bűntettetnek, erre méltatlanoknak itélik magokat, és mentik magokat hogy arra bűntetlenek, auagy penig az Iſtennek bűnért való bűntetéſęből azt alittiak, hogy ninczen ſemmi Iſteni prouidentiáia, gonduiſelés, és azért mindenek czak történetből és az ßerencze iárásából léznek. Ez ő vélekődéſeknek penig eleit akaruán venni az Prophéta, leg előßőr ßól ez igékben az Iſtennek az ő ió téteményéről, de ez ellen viſſont az népnek az Izrael népének vakmerő keményſęgéről, vtólßor penig meg iria méltán meg érdemlet bűntetéſeket, hogy ezt meg érdemlik az ő bűnőkért. Igy ßól immár az Wr:

Iólleheт én ßaggattam kű az Amorræuſokat elöttök földekböl, kiknek magaſságok ollyan vala mint az Cedrus fáknak magaſságok, és kik oly erőſſek valának, mint az Czerfa, és el veztettem felyűl az ő gyűmölczét, alól az ő tőuét tellyeſſęggel.

Az kegyelmes Iſten ez igékben az ő ió téteményéről való beßédét az végre hoza elő az Izrael népének, hogy meg érczék eßekbe vegyék, mely nagy boßßuſágára, és mely nagy gonoßúl élt ő, ő ßent felſęge ellen, kiért nagy igazán és méltán eſet ő raitok az ő bűntetéſe. Az hálaádaſnak, az ió téteményeknek meg kőßőnéſęnek, még az oktalan áliatokbanis neműnemű példáia találtatik, az kik az ő gazdáiokat iſmerik és ßeretik, és az kiktől tapláltatatnak, azoknak az ő módgyok ßerint ßolgálnak: ſőt pirongattia az embereket, még az érzékenſęg nélkűl való föld, mezőis, ki ha iól miueltetik, és az ő igaza meg adattatik, nem látodé hogy haznoſſan teremuén, az ő gyűmölczét meg hoza? Tahát miczoda oſtobaſág nyomia el az embereket, kik az Iſtennek ßép, ékes, o-

Oktalan allat pirongattia embert halaádatlanſagert.

kos

ſtos téremtét állati, hogy ezt az ő Wrát Iſtenét, ſzerelmes gazdáiát meg nem akaria iſmerni, őtet nem akaria mindeneknek fölötte ſzeretni, és az kitől az naponként tapláltatik, ſok drága ió tétemé-niuel őrültettetik, oránként minden ſzem pillantásban óltalmaz-tatik, imé ez ő ellene mely hálaadatlan, imé ez őtet mint boſſzon-tia haragittia, Miczoda az hálaadatlanſág, ha nem ez? Miczoda az vakmerőſęg, ha nem ez?

Négy dologról beſzél penig az Wr ez igékben, az kiket meg hallál, kikben mind bé foglaltatik, valami iót ő az Izrael népé-uel czelekődet, ſzól előſzőr az Amorræuſoknak előlők való kű ſzaggatáſáról irtáſáról. Az Amorræuſokon az Cananæabeli nem-zetſęget érti, az kik mikoron az ő hamiſſágoknak mértékét bé töltették vólna, Iſten őket az ő földőkről irtani kezde, és az ő föl-dőket az Izrael népének lakáſára ada, (ez vólt az igéretnek földe) az kiről az Wr Iſten az Abrahámnak és az tőb ſzent Atiáknakis igéretet tőt vala, ezek kétſęg nélkűl az ő földekből, nem az Izrael-nek hatalma által, de az Felſęges Iſtennek ereie által puztitattanak kű, kiről illyen igéretet tőn az Wr Iſten ő nekik: Es boczátok te e-lőtted angyalt, és kű v̄zem az Cananæuſokat, Amorræuſokat, Hittæuſokat, Philiſtæuſokat, Hiueuſokat, Iebuſeuſokat.

1. Amorræuſok-nak kű ſzaggat-tataſok.

Deut. 33.

Ez Amorræuſok mely hatalmaſok és erős vitézlő népek lőt-tenek légyen, az igék meg ielentik, midőn haſonlitatik az Cedrus fához és az kemény Czerfához, és kik győzhetettenek és mindenek ellen álhatatoſok valának. Ereiőket hatalmokat ezeknek azért iria meg, hogy ezeknek el veztéſekből és kű ſzaggattatáſokból az ő Iſteni nagy ió tétemény e bőczűlteſſęk és hálaadáſſal vétetteſſęk. Iól-lehet nem ſzűkölkődik az Iſtennek igaz mondáſa bizonitás és erős-ſités nélkűl, mind azon által meg mondom, hogy nem ok nélkűl ſzól itt az Wr az Amorræus népnek hatalmokról, mert mikoron az Izrael népe tábort iárt vólna Parannak puztaiában, (auagy kő-zőnſęges néuel Pharan) az Wr ſzóla Moyſeſnek, monduán: Boczás fęrfiakat, az kik meg kémlyék az Canaan földét, mellyet én adok az Izrael fiaijnak, az ő Atioknak mindenik nemzetſęgéből egy egy fęrfiat kűlgyetek, kik kőzőt mindenik fő ember légyen ő kőzőttők.

Num. 13.

Kémek válaztatának annakokáért, és el boczátatának, hogy azt az földet minden nagy ſzorgalmatoſſággal meg látogaſſák, az népetis eſzekbe vegyék kik abban lakoznak. El menuén az kémek bé iárák mind az egéz földet, és meg téruén, az népnek annak az földnek ieles és bő termő vóltát meg mondák nekiek: az nép raita raggada, és őrűlni kezde, arra v̄gyekőzuén.

Kinek mondánac az Kémek: Nem mehetünk fel az nép ellen; mert nálunknál erősseb, Az emberekis az kiket láttunk ő közzülök magas állapatú emberek, annak fölötte láttunk ott Oriásokat, az
Deut.2.9. Enach fiait az Oriások neme közzül. Moyses ő maga sem titkollya el ezeknek nagy ereiőket, mikoron az Oriásokról emlekőzik, és az Basan királynak vas agyáról. Es igy az Wrnak beßéde igaz ennek az népnek nagy ereie és hatalma felől, de azt mondgya rólok, hogy őket kű irtotta saggatta, mind az ő felső gyűmölczében, mind az ő gyükerében, az az, hogy azokat közönségesen el vezette, ereiőckel hatalmockal tellyességgel maguokat sakaztotta.

De maga hogy ezt az Izrael népe az ő régi ereiőknek atioknak, ereiőknek, vitézségőknek ne tulaydonitanáta, elő hoza nekiek az Ægyptomból való meg sabadúlást, és az ő Atioknak Ægyptomban való nyomorúlt állapattiokat eßekbe iutata, hogy bátor semmit ezeknek ereiők hatalmok felől az kű hozásban, sok ellenségeknek győzedelmében, ne gondolkodgyanak. Igy ßól:

Isten által vertek Sidok ellenségőket.

> Es én hoztalak kű Ægyptusnak földéből tűteket, és negyuen eztendeig hordoztalak az puztában, hogy az Amorræusoknak földeket birhatnátok.

Mint ha mondana: Te Izrael népe hamissan dőczekődel az te elődnek vitézlő sorgalmatosságáual, azoknak tulaydonituán az te sabadúlásodat, nem tudgyátoké, hogy azok Izraelben mely igen nyomorúltúl valának, hogy még az lehelésreis pihenésre alig vólt sabadságok, és tellyességgel el veznek vala, ha én őket az én óltalmazó karommal meg nem sabaditom vala, ennek vtánnais mindenkor nékem tulaydoniczák az óltalmazást, őrizést, és minden gonduiselést: Nem czak Ægyptusból hoztam őket kű, de negyuen egéz eztendeig én vólta egyedül óltalmazóia vezére az puztában.

Ez beßédeckel emlekőzetbe hoza nekiek mind azokat az iő tételeményeket, az mellyeckel ő hozzáiok vólt, mind az Ægyptus földéből kű hozástól foguán, az igéretnek földére le sállásokiglan, hogy ő nekiek tűzes ozlop gyanánt vólt az vtban, az Egből Mannát ételül ador, az kősikiából italúl vizet, ruháiokat senyuedés
Deut.30. és aulás nélkül meg tartotta, az Amalechiták, Balaam, és egyéb ellenségek ellen óltalmazta, vgy annira, miképpen az Sas az ő kű kőltőt fiait óltalmazta, sőt mint seme fényét vgy őrzötte.

Negyedik

Negyedik iótéteményéről egyueleſen és rendel iſmet igy ſól:

Es Prophétákat támaztottam az tű fiaijtok kőzzűl, és az tű ifiaijtok kőzzűl Nazaræuſokat, vallyon s-nem vgy vagyoné Izrael fiaij, ezt mondgya az Wr.

Ez igékben az ő ſent igeiének prædikállaſáról ſól, melyre nekiek ſolgákat rendelt, és mint ha igy ſóllana: Mind enni iótéteménimmel meg nem elégeduén, még ennek fölőtte az tű fiaitok kőzzűl támaztottam Prophétákat, és az tű ifiaitok kőzzűl Nazaræuſokat. Az Prophétákon érti az Iſten igeiének prædikátorit, kiket ſent lelkéuel fel fegyuerkeztetet, hogy az iőuendő dolgokrólis intéſt tennének, és ſorgalmatos tanitáſockal az népet az ő hiuatallyokban meg tartanaiák. Az Nazaræuſokon értetnek az Iſten igeiének és tudományának tanuláſára rendeltetet ifiak, kik gyermekſég vltától foguán erre tanitatnak vala, hogy vdő iártában mind tudományockal mind példáiockal az nép előt viſelnék magokat. Azt ielenti azért ez igékben az Wr, hogy az Izrael népe kőzőt, az ő ſent igeiének tudományának kénczét meg akarta tartani, és ez végre nem czak Prophétákat adot nékik, de ſőt erre való oskolákatis rendelt, az kikben az ifiak erre ſoktatttathatnának, mint az Samuel prophéta vdeiében vóltanak ez fęle oskolák, és az után az Elias és az Eliſæus vdeiekbenis oluaſſuk. Es hogy ezben ſemmit meg ne tagadhatna az nép, magokat kérdi az Wr raita nagy buſuláſſal, hogy ha ezek igy vóltanaké? Mint ha mondana: Mondgyátok meg, hogy ha ez ſerint nem vólt az dolog az mint én béſzellem? De tudom hog magatok ſem tagadhattiátok ezt meg.

Nazaræuſok kiczodak,

Mind ez bő és ſok ſép Iſteni ió tétemények nekűnkis atiámfiaira ſolgálnak, hogy miés az Iſtennek velűnk tőt ió téteményről meg emlekőzuén, valami iauaink vadnak, mind czak ő tőle adattatnak lenni hődgyük, Iſten ád földet mezőt, az mellyet miueluén élűnk általa, ő óltalmazza őrzi ezeket, hogy ſe éghi háború, ſe emberi méreg el ne veſeſſe, az ő ió téteményéből aiandékiából vagyon, hogy ſent igeie kőzőttűnk prædikáltatik, az ő tőle rendeltetet ſentſęgek igazán és haznoſſan ſolgáltattatnak, és hogy mi magunkban ſűűnkben lelkűnkben az ſent Léleknek tűzét érezzük, ki által az iora fel gerieztetűnk. Ezeknek meg gondoláſa gyakorlatos képpen nem lésen haſontalan, mert ezeckel az Iſtennek

Iſteni ſok ió tetemeni,

ió tétemén it magaztallyuk, azockal iól élyünk, és ő néki kedues ßolgaij leßünk. Kőuetkőzik immár az hálaádatlanságnak, az Isten ió tétemén inek el vételeért való meg ielentése, és azt két rendben kű monduán, igyßól:

Es tű bort adtatok innyok az Nazaræusoknak.

Nazaræusok bort ne igyanak.

Num. 6.

Az Nazaræusok régenten (az mint mondám) ßabad akarat ßerint, auagy bizonyos ůdeig, auagy mint hóltig és, az Isten igeiének tanulására rendelték vala életőket, kiknek Isten meg paranczolta vala, hogy bortól és egyéb réßegitő itáltól meg tartoztassák magokat, sőt az bor etzetet, és egyéb réßegitő állatnak etzettiét se igyák, vy ßőlőt se egyenek, semmi meg vizettitetet ßőlőből czinált italt se igyanak: az Papoktólis meg tiltotta vala az Wr, hogy bort és réßegitő itált ne igyanak, mikoron az gyűlekőzetnek sátorába bé kel vala menni. Miért? Azért hogy tellyessęggel az Isteni ßolgálatban lennének foglalatossak. Kéuánnya vala mind ezekkel az Wr Isten, az mértékletessęget iózanságot, kinek kel meg lenni az Egyházi ßolgákban, és vgyan ßűksęgesis, holot az réßegsęg és az torokosság tudatlanságot hoz, restlęget, tunyaságot ßőrőz, és az emberek kőzőt czuffâ teßen. Feddi azért ezbenis az Izrael népét az Wr, hogy az ifiakatis meg veztették, és az tiztessęges tanitásnak figyelmét mind az Egyházi és mind az oskolaij rendben el változtatták, vgy hogy magokhoz hasonlókkâ tőtték az ő Papiokatis, az mint ez leg első gondgyok az gonoz embereknek, hogy leg előßőris Papokat bolondiczák meg. Másodßor azt mondgya felőlők:

Leuit. 10.

Papok se igyanak bort.

Es az Prophétáknak meg hadtátok, monduán: Ne prophétállyatok.

Ezben magyarázza meg az Papok ellen való fenitéket, kikes arra kéßeritnek vala, hogy az ő akarattiok ßerint taniczanak, ez nép (az mint az Esaiasis ßól rólok) Prophétáknak tőruént irnak és ßabnak vala az ßóllásra, hogy hizelkődő győnyőrkőttető beßédeket ßóllanának, és az mint ez vtán meg hallyák, az Amasiasis az Amost kéri vala, hogy ne mondana igazat: Mely ő czelekődetekkel és izgatásokkal meg ielenték minden bűnők ßabados czelekődtire való haylásokat, és az bűnből való meg térhetetlen állapattiokat. Szerelmes atiámfiaij kereztiének, ha erre iút oztán az dolognak ůgye, hogy sem az Isten igeiének prædicátori nem halgattathatnak, sem peniglen az Isten igeiének és az igaz hűtnek nem rendeltetnek tanulóij, de ezekis meg veznek az ő feiedelmekkel egyetemben, nem kel ott egyebet várni, hanem az bűnnek zabola-

Esa. 30.

Amos 7. lasd.

bolaiának folytában való boczátáſát és ſabad nyargaláſát. Iay Wr Iſten nem térhetűnkẽ magunkra ittés? Bizony igen méltán.

Menñ ſok ió tétemẽni vadnak naponként az Wr Iſtennek hozzánk, de imé mi azt naponként hálaadatlanſágunkkal fizettiük nuagh hálállyuk meg: lelkünkbenis meg ſabadítot az kegyetlen elenſęgnek torkából, az bűntől, őrők halálától, ſent fia által meg váltot, magának tulaydonáuâ téuén az őrők életnek őrőkőſiué tőt: teſt ſerintis őriz óltalmaz, czak haiunk ſálárais gondgya vagyon, éltet, tart, táplál, és mindenekben mint édes atia gondunkat viſeli: de mi ezekről el feletkőzuén, az kitől az bűntől ſabadoſok vagyunk, iſmet annak rabiañ akarunk lenni. Az ellenſęgtől az Sátántól el vőtte az Chriſtus Ieſus az fegyuert, mi víſont kezébe akaraiuk adni, hogy minket nyakazzon, Papok, Deákok, Wrak, Nőmőſſek nagyob rézre, az bűnben éluén, mint az pokolnak egy ferdőiében, onnan vigyorognak kű ez világi teſti győnyőrűſęgekre. *Haladatlanſagok.* *Mindẽk rendẽk meg veztek.*

Tű feiedelmek, Wrak, Nőmőſſek, kőz rendek, néktek prædikál itt az Amos, tű gonduiſeletlenſęgtők, tunyaſágtok, rőſtſęgtők az, hogy az Wrnak Názaræuſi nem czak bort iznak (mert ſabad bort innya) de hogy az bortól megis réſzegűlnek, parázſnálkodnak, iádzonak, és minden gonozſágra ſagúldnak: De hogy viſelnék erre gondot, ſőt az mi iót máſut tanúltis nemely ifiu, atiafi, itt Magyar orſágban nincz annak kenyere, el feleycze azt, hogy ha azt akaria, hogy ſok barátiia előmeneteli légyen. Ah átkozot regula. Ez gonoz ſokáſtól vagyon, hogy naponként, mind az kűlſő rendekben, mind az Egyházi tiztekben, mind az Iſteni tizteletre, mind az kűlſő ſer tartáſokra, haſonnal keués épűlet előmenetel vagyon, mert az kiknek az Wr Iſten elmet, eſet, bőlczeſęget adotis, ezekis az gonozra ſoktatták magokat, és az mint az Apoſtal ſól, az ió erkőlczőket az gonoz beſédek meg rontiák. Méltán prædikáltatik tahát az mi ỹdőnkbenis az régi S. Prophétáknak iráſok, mert azon bűnők, vétkek feddetetének akkorbeli Sidókban, Pogányokban, az kik mi bennűnkis moſtan feddetethetnek az Iſtennek tőruényéből az ő igeiében. Vtolſor immár ez mi prædicatiőnknak vége felé halgaſſad az bűntetéſeketis, az melyekkel régenten meg verte az Wr Iſten az Izrael népét, és moſtanis meg kezdi verni az ő igeiének engedetlenit, holot két dologról ſól, monduán előſőr:

Imè én meg nyomõ ezt az tű helyeteket, miképẽ az vaſas ſekér nyomia az tellyes kéuét. Pagni-

Pagninus igy fordittia ez igéket: Imè én meg ßoritlak tűteket az tű helyetekben, miképpen meg ßorittatik az kéuékkel tellyes ßekér. Hieronymus peniglen igy fordittia: Imé én czikorgok tű alattatok mint az ßénáual meg rakot ßekér. Ez fordítás valamint vagyon, de elég az, hogy itt az Wr Isten az bűnnek bűntetésęnek el ßenuedhetetlensęgét ielenti, mellyel az ő ostoba és meg vakúltságokatis pirongattia, kik erről magokban semmit eßekbe nem vehetnek. Mint ha igy ßóllana azért az Wr: kiczin dolognak tetzik néktek az tű bűneitek, de bizonyára nem ßenuedhetem én touáb, el vetlek tűteket ßemeim elől, hogy többé bántásomra ne legyetek énnékem. Innen kű tetzik, hogy Isten bánnya az bűnt és gonozságot, kiuáltképpen azokban, az kik ő népeinek láttatnának és itéltetnének lenni, holot ő igaz, azért az gonozságban, hamisságban nem győnyőrkőttethetik, mint az S. Dauidis ßól: nem oly Isten vagy te, ki az gonozságot akariad. Niluán vagyon, hogy mi az Wr Istentől tartatunk, ő benne vagyunk, élűnk és mozgunk, és sokáig várakozik és el tűr bennűnk, de ha láttia hogy pœnitentia nélkűl élűnk, bűnt bűnre sózunk, gonozt gonoßßal elegyitűnk, ezt ő igen bánnya, int minket az ő igeie által, ha ezzel sem haznál, el hoza bűntetésęt, és veßedelmessen meg bűntet, kiről im második rendben ßól:

Bűnt ban Isten.

El kél az futás az gyors embertől.

Ez igékben mind oly embereknek erőtelen állapattiokról ßól, az mellyek másokatis az veßedelemtől meg ßabadithatnának, mint az kik gyorsak, erőssek, ió kézijuesek, vitézlő dolgokban gyakorlattosok, ió louagok. Mint ha mondana: Az gyors sem ßabadúlhat meg az veßedelemtől az ő gyorsaságáual, másokat sem ßabadithat meg. Az erős sem lehet bátorságos az ő ereiéuel, annira el rémitetik, hogy az Istentől néki engettetek erőuel sem élhet az ólalmazásra. Az tőb igék mind niluán valók, vgy hogy nem ßűkölkődnek magyarázat nélkűl. De somma ßerint vgyanis ki tarthattia auagy óltalmazhattia azt meg, az kit az győzhetetlen és mindenható Isten veßedelemre rendelt, ki czak egyedűl bir az élettel és az halállal?

Isten ellen semmi nem haznal.

Az Prophétának mind ez beßédének igazságának meg erőssitő igeie imez:

Ezt mondgya az Wr: Tudni illik, az mondgya ezt, kiben én (Amos prophéta) czak kűlső ßózat vagyok, az ki igaz és minden-

Esa. 14.

denható Isten, ki valamit el végez, senki azt vissza nem vonhattia, meg sem másolhattia, kinek az ő végezése bizonyos és sentséges, mint ezt az sent irásból sok bizonsággal meg erősitethetni. Oltalmazzuk azokáért magunkat, minden oly dolgoktól bűnöktől, mellyek az Istennek rettenetes haragos büntetését reánk hozhatnak, emberi bizodalom ne légyen reménségünk, minden reménségünket az egy Istenbe vessük, az ki az ő benne bizókat és az ő paranczolatiban iárókat meg őrzi, meg tartia, minden vesedelemtől meg szabadituán, az örök életnek örömére fel viši, kit minden hűueinek meg szerzett az ő sent fiában az mi Wrunk Iesus Christusban, Amen.

Imádság.

NEm szenueded el Wram semmi fele nemzetségben az bűnt, minden emberekben bánod és gyülölöd azt, de kiuáltképpen nagy busulással vesed azt az te népedtől, hogy noha mind testekben lelkekben meg áldottad őket, mind azon által háladatlan, és nem tudgya néked ezt meg köszönni: Pirongattiák ezt az oktalan állatok, kik nemünemüképpen hálaadóknak láttatnak az ő gazdáiokhoz: te hozzád penig mi Wrunkhoz Istenünhöz im mely igen hálaadatlanok vagyunk. Wr Isten czak te tehetz iót bennünk, ne vőd el mi tőlünk az te sent lelkedet, sőt legyünk mind örökké templomi ennek, minket mindenkoron tiztán tarczon, hogy te Istenségednek mindenkoron maradandó helye légyen bennünk. Ne légyen hiában az mi Wrunknak, az emberi nemzetségh̃z való bűnért meg fizetet kőserues kénnya, és halála, érdeme. Mi Wrunk és Istenünk légy kegyelmes mi hozzánk, ezen te sent fiadban az mi Wrunk Iesus Christusban, Amen.

AZ SZENT AMOS PROPHETAIRASANAK HARmadik részéből való prædicatio.

HAllyátok meg tű Izrael fiaij az szót, mellyet az Wr szól tű felőletek, mind az egéz czelédről, mellyet Ægyptusnak földéről fel hoztam, Ezt mondúán: 2.

2. Czak tűteket válaztottalak magamnak ez földnek minden népeij közzűl: annakokáért meg bűntetlek tűteket minden álnokſágtokért.
3. Vallyon s-iárnaké ketten eggyűt, ha ő köztök eggyeſek nem léznek?
4. Vallyon s-ordité az erdőben az Orozlány, ha ragadománt nem talál? Vallyon s-az Orozlány kölyek ordité az barlangból, mikor ſemmit nem kaphat?
5. Vallyon s-az madár eſiké az földre az madaráz néikűl? auagy fel ſedié az madaráz az tört az földről, mîg valamit nem fogot?
6. Vallyon s-mikor az városban zeng az kürt, nem rémülé meg az nép? auagy léſsené oly veſsedelem az városban mellyet az Wr nem ſerzene.
7. Mert ſemmi dolgot nem czelekősik az Wr Iſten addig, mîg nem meg ielenti az ő titkát az ő ſolgainak az Prophétáknak.
8. Az Orozlány orditot, és ki nem fęlne? az Wr Iſten ſóllot, és ki nem prophétálna?
9. Tegyetek hirt Azotus palotaijban lako feiedelmeknek, az Ægyptus földében való palotáknak lakoijnak, s-mondgyátok ezt: Gyűllyetek özue az Samariának hegyén, és nézzétek meg ő közöttök az ſok inſęget, és az nyomorúltnak nyomoruſágokat ő közöttök.
10. Es nem tudnak iól czelekődni azt mongya az Wr: ragadományból kinczet gyűitnek, és palotá-

lotáiokat kóborlot marhákkal meg rakiák.
11. Annakokáért azt mondgya az Wr Iſten, az ellenſęg, és ez fŏld kŏrnyŭl való ſomſédſágis el veſzi tŏled minden erŏdet, és el rontatnak az te palotáid.
12. Ezt mondgya az Wr: Miképpen az páztor az Orozlánnak ſaiából az iuhnak czak két ſárát ragadgya kŭ, auagy az fŭlének kŭlſŏ réſzét: Ezenképpen ragattatnak kŭ az Izrael fiaijban az veſzedelemből, kik Samariában vlnek az ágynak oldalán, és Damaſcusban az ágynak lábán.
13. Hallyátok meg és tegyetek tudománt Iácób-nak házában, ezt mondgya az Wr Iſten az Seregekneg Wra.
14. Mert az mely nap meg bŭntetem Izraelt, az ŏ gonozſágáért meg látogatom Bethelnek óltáritis, és le tŏretnek az óltárnak ſaruaij, és az fŏldre le romlanak.
15. Es el rontom az téli házat az nyári házzal egyetemben, és az Elephant tetemmel meg ékŏſitetet házak el veznek, és el fogynak az nagy házak, Azt mondgya az Wr.

Ez igéknek rŏuid értelme.

AZ Iſtentelen és báluányozó Izraelbeli kiralynak az Nebath fiának az Ieroboamnak, az ŏ akkoron való orſágláſának vdeie táján, mikoron az Wr Iſten az kŏrnyŭl való pogány nemzetſęgek ellen (az ŏ kegyelmes terméſzeti ſerint) néki győzedelmet adot vólna, az Izrael orſágának régen el foglalt határit viſſza vótte vólna, tétetet ez az intés és prædicátio az Amos prophéta által,

által az Wr Istentől, az mikoron ez az Izrael népe az Istennek igeie ellen fel fuualkoduán és meg keuélkeduén győzedelmekben, prædaiokban, hűtetetlen vakmerősęggel tunyálkodnak vala.

Minek vtánna azért rőuid sommában bé foglallya azt az mit mondani akar az Prophéta, annak vtánna két dologról prædikál: Leg előßőr vetelkődik, az Istennek igeiének meg vtálloń ellen, kik hiában és haßontalanúl dűczekődnek vala az anyaßentegyháznak titulussáual, neuéuel, (az mint Magyaról ßólnak) minden dolgokra ßabadságot veznek vala, és az Istennek Prophétáit ßolgait engeztelhetetlen gyűlölsęggel ůldőzik vala, erről az Prophéta ez rézben, az az, az Isten igeiének méltóságáról, az Prophétáknak tiztekről, nagy ßorgalmatossággal beßél és tanit. Másodßor feddi ez népnek gonozságát, és bűntetéssel fenyegeti. Nekűnkis ßolgálnak annakokáért ez intések és tanitások, hogy az Istentől meg engettetet ió tétemény ekkel gonoßúl ne élyűnk, az ő igeie intésęre tanitására meg iobbúllyunk, hogy valamiképpen (az mi az Sidókon meg eset) az mi raitunkis, nekűnk nagy veßedelműnkkel, bé ne tellyesedgyék. Léßen penig ez igékből az mi érrelmesb tanitásunknak okáért két rendbeli tanuságunk: Es

Az bőlcz tanito egynehany prædicatiora rendelheti.

I. *Szollok, Az elől iaro beßedről, az mellyel az Amos vezteglete ssęget vet, az ő kőuetkőzendő tanitasanak halgatasara, holot ßol az Istennek az bűnert valo meg bűnteteséről, mely bűntetesęuel hirtelen nem czelekőßik, hanem előßőr arrol az ő ßolgaij altal intest es tanitast teßen.*

II. *Szollok az Izrael nepenek bűnenek nyluan valo es neuezet ßerint valo elő ßamlalasarol, hogy artatlansagokat az bűntetesben ne itelhessek. De meg tartatik azert az Istennek maradek nepe az bűntetes kőzőtis, mert az bűntetes valoban meg leßen.*

Intesnek erőssege.

Ezekről ßóluán véget teßek az tanuságban.

AZ ELSŐRŐL

Tuduán és látuán az Amos prophéta, az Izrael népének nagy keménsęgét és bátorságát, az Istennek ßent igeiének meg vetésęben és vtállásában, annakokáért erre nézue (az mint ßokása) az ő prædikállását tanitását erőssiti az Istennek beßédéuel, és meg ielentésęuel, hogy nem magától ßól, nem valami nyughatatlanságból indúltatot fel, auagy irigysęgből, az Izrael népének bűnért

bűnért való feddéſére, és ezért bűntetéſſel fenyegetéſére: hanem miképpen az ſent Prophéták, azképpen ők is az Iſtennek ielentéſéből és paranczolattiából ſóllana erről az népnek.

Két dolog áll vala penig az Izrael népe előt, az mellyek mia nem fogadhattiák vala az Prophétáknak intéſeket tánitáſokat: Először nem hűſik vala, hogy az Prophéták az Iſtennek intéſéből és paranczolattiából, hanem czak az ő magok feiétől, gonoz indulattiokból, ſóllanak és prædikállonak vala. Máſodik, azt vélik vala, hogy bátor Iſtentől boczáttak legyenek az Prophéták, és az ſóis ővé légyen, az mellyet ſóllanak, de (vgy mondonak) azok mi reánk nem illenek, azok az fenyegetéſek minket nem illetnek, mert mi Izraelnek fiaĳ vagyunk, Iſtennek frigyében ſőuetſégében vagyunk, kiket az Iſten az Ægyptomból nagy hatalommal kű hozot, és nem czak régenten, de moſtanis ſok ió tételéniuel meg látogat: nem illenek azért mi reánk az Prophétáknak ſem intéſek ſem fenyegetéſek. Vgyé? Nem. És ím mind az kétfelől vetéſre meg felel az Prophéta, azt elégtelennek és erőtelennek bizonituán, az Iſten Prophétaĳnak tanitáſoknak meg vetéſekre vtálláſokra. Igy kezdi azért beſédét, monduán:

Izrael népe minem fogadhattiák vala az Prophétáknak intéſeket tánitáſokat: ert nem fogadhatia vala Iſten beſzedet.

Hallyátok meg tű Izrael fiaĳ az ſót, mellyet az Wr ſól tű felőletek, mind az egéz czelédről, mellyet Ægyptuſnak földéről fel hoztam. Ezt monduán:

Mint ha mondana az Amos: Mínem arra kéſéritelek, nem arra erőltetlek benneteket, hogy engemet halgaſſátok, (ki czak egy tehen páztor vóltam) hogy az én beſédemet halgaſſátok, halgaſſátok az Wr Iſtent, halgaſſátok az ő beſédét, ki tű néktek én általam ſól. Iól tudom tű Izrael fiaĳ, hogy azt mondgyátok, hogy amaz régi lácóbnak Izraelnek nemzeti vadtok, énis iól tudom azt: azt is értem mellyel máſodſor tű dűczekődtek, hogy Iſten az tű nemzeteteket az Ægyptusból ſok ió tételnyek kőzől kű hozta, és moſtanis tűreket nagy ſok iókkal látogat, miképpen czak im ez el múlt napokbanis: De mind ez ok vetéſek nem elegek arra, az mellyel az Iſtennek igeiének vtját őſuényét az tű fĳletekre bé rekeztenétek, ſőt mennél inkáb dűczekődtek az tű lámbor eleiktekkel, az Iſtennek róllatok való gonduiſeléſeuel, annál inkáb az.

ő akarattiának ísmeretire, fogadáſára, vezérel, vezet tőteket, ez az magatok ok vetéſe.

Innen ezt tanóllyuk mi, hogy az Iſten igeie hírdetéſe noha neuetſęg és czúfſág ez világon, mind azon által ne ſűnnyűnk mi mind czak ezt hírdetni, valakinél léz foganatos, valakinél nem: léſſen még oly vdő, hogy, noha moſtan czuffolkatik és neuettetik ez, mind az ő hírdetőiuel egyetemben, hogy ezek, meg terzik ackor, ígazán mondattanak, és béis telleyſednek, az mellyek mondattanak.

Iſten igeie igaz leſſen még.

Touábba, ínnen eztís tanólhattiuk, hogy az Amos prophétának példáiáual az Iſtennek igeie vgy prædikáltaſſęk, hogy az halgatók ezt reáiok tartozandónak lenni, és ő nekiek mondattatni bízonnyal el hűdgyék, és meg érczék. Mert vadnak oly tanitók (nem ſóllok arról, az ki nem érdemlí) kik az Iſtennek paranczolattiát, és az hűtnek réſeit, kőzőnſęgeſſen noha prædikállyák, de az kíkre tartozík, kíket illet, ezt tanitáſokban (ez világnak hízelkődúén) őrőmeſtel feleitik, ez ſem az tanitóktól nem íó dolog, ſem peniglen az halgatóknak illyen ítéletet tenni az Iſtennek igeiéről, nem tízteſſęges bőczűletes dolog.

Czalárd papok.

És valóban nem elég ok arra, az mellyel az menyei figyelemnek igáiát nyakokból kű vetheſſęk, annak okáért, mint hogy, az mint ſent Pál apoſtal ſól, az lelkes ember, nem értheti azokat meg, mellyek az Iſtennek lelkeié, és az teſt az léleckel mindenkoron ellenkőzík: ínnen vagyon, hogy magunkra nem őrőmeſt alkalmaztattiuk, az mellyet az Iſten az ő igeiében nekűnk ſól és prædikál, hanem azt az prædikátor vgy tractállya tanicza, hogy auagy akariuk auagy nem, de minekűnk Iſtent az ő igeiében ſólani el hűdgyűk.

1. Cor. 1. Gal. 5.

Nem czuda ha az emberekben moſtanis vagyon ez ſęle maga gondolatlanſág az Iſten igeie ellen, az S. Dauidbanis vólt ez, mikoron az Vriáſt meg ólte, és annak fólótte feleſęgét el véuén vęle paráználkodék, vtáliatos dolognak tetzék ez az Ur Iſten előt, hozza kűlde az Nathan prophétát, és az ő gonozſágának czelekődetinek meg feddéſęre, egy ſegény embertől erőuel el vőt más hatalmaſtól iuhaczkaiáról példát mondata néki, de nem véué eſſébe S. Dauid, hogy róla mondatnék ez az példa, ſőt az Prophéta kéſęritetek ő néki erről niluán ſólni, és ſemtől ſembe ezt kelle néki mondani: Te vagy az az ember: Te ólletted meg

Iſten igeiéből emberek nem akarnak fedetni.

2. Sam. 12.

meg az Vriast, te vőtted el felesęgét paráznáúl. Igazán monda az Wris az Ezechielnek ez dologról, noha niluán prædikál vala az Sidóknak bűnőkről, monduán: Imé te ő nékik ollyan vagy mint egy czuffolo ének, ki ßépen esik, és győnyőrűsęges notáia vagyon, mert hallyák az te beßédidet, és azokat nem czelekőßik. Az ßent Pál méltán kéuánnya azért, hogy az tanító oly légyen, ki az munkát ne ßégyenle, és ki igazán harsogassa az igazságnak beßédét, hogy az mellyeket mond, sokaknak vigaztalásokra, tanitásokra, és epűlésekre lehessen.

Ezech. 33.

2. Timoth. 2.

Mert miképpen az ir, auagy egyéb belső oruosságis, ha az betegnek vgy nem adattatik az mint kel, bizony ő magában semmit nem haznál: Igy az Wr Isten igeiének sem kezd igen nagy hazna lenni, hanem ha vgy adattatik az bűn miat meg betegedet lelkeknek, hogy annak ereiét és haznát érezhesse. Ez módot az tanitásban az Istennek ßent Prophétáij, az Apostalok, és minden ßent ßolgaij meg tartották, mellyet az ő tanitásokból kiki eßébe vehet. Ezt kőuessęk annakokáért mostanis az Prædikátorok, mert ha nem, nyalogathattiák vgyan az ßent irást, de bizony azzal semmi haznot nem teznek, sőt mint sem heuek sem hidegek, az Istennek ßaiából kik okádtatnak. Szólni kezd immár az Wr Isten az Amos által, és mond:

Isten igeie mint haznos.

Czak tűteket válaztottalak magamnak ez földnek minden nemzetsęgi kőzzűl, annakokáért megbűntetlek minden álnokságtokért.

Oka az miért meg bűntette ez: Mert minden nemzetsęgek kőzzűl őket válaztotta vala. De ez igéket itt ezben hagyom, és előßőr illyen kérdést kérdek tőled: Az ßent Pál igy ßól: Auagy czak az Sidóknak Isteneé az Wr Isten? nemde az Pogányoknakéis? Bizony az Pogányokeis. Ismet más helyen azt mondgya, hogy minden embereket egy vérből teremtet, és ninczen ő nála Sidó és Gőrőg kőzőt, Scytha és Pogány kőzőt semmi ßemély válogatás. Itt penig az Amos által az mondgya, hogy czak az Sidó nemzetsęget válaztotta magának, ez földnek minden nemzetsęgi kőzzűl: azokáért auagy az S. Pál ellenkezik az Wrnak ez ßauáual és mondásáual, auag az Wr ellenkezik az S. Pálnak mondásáual?

Acto 17.

Isten es ßent Pal ellenkeznek.

Nem ellenkezik atiámfia, ſem az Wr az S. Pál mondáſáual, ſem az ſzent Pál az Wrnak mondáſáual.

Szól az Wr az O teſtamentomnak v̊deiéről, melyben az Sidókon Iſten kegyelmeſſen kőnyőrűluén, tulaidon népének válaztotta vala őket, hogy az ő igaz tiztelетinek és igeiének mint egy
Pſal. 76.147. oskoláia lenne. Kire nézuén az S. Dauidis, igy ſzól: Iſmeretes az Iſten Sidóſágban, nagy az ő neue Izraelben: Salemben vagyon (Ieruſalemet érti ezen) az ő hayléka, és Sionban az ő lakáſa, maradáſa. Iſmet, hirdeti az ő igeiét Iácóbnak, és az ő végezéſit itéletit Izraelnek. Nem czelekődet igy ſemmi nemzettel, és az ő itéletit meg nem ielentette nékik. Az ſzent Pál apoſtal penig ſzól az vy Teſtamentomnak v̊deiéről, az melyben az kőz fal az Chriſtusban el rontatot, és az Hóldnak fęnye meg ſzűnt lenni, az világos
Hold fenyeis meg ſzűnt. Nap fel támadot, ki mindeneket meg világoſit. Noha annakokáért az ó tőruénnyek v̊déiébenis czak egy pogánt ſem vtált az Wr Iſten meg, valaki ő hozza ment kegyelemért, mint az Naaman Syrusis, és tőbbek, mind azon által az Iſtennek kegyelmének bőſęgeſſen kű áradot v̊deie, az vy teſtamentomnak v̊deiére halaztatot vala.

De immár ezt mondom meg, hogy eſzeſſen czelekőſzi az Prophéta, meg monduán azt az Izrael népének, hogy őket válaztotta az Iſten, ki ióllehet minden nemzetſęgek kőzzűl magának tulaidonúl, az mellyel őkis dűczekődnek, mind azon által vgyan ezzel nyomia meg őket, áhonnan ők bizakodáſt és reménſęget veznek vala magoknak, ſőt vgyan igérnekis vala magoknak. Mint ha mondana: Nò, bátor Iſten népeij legyetek, ſzent Papſág, válaztot nemzetſęg, mint az Moyſes erről régen bizonſágot tőn, ezből azt véliteké, hogy minden gonozſágot meg czelekőduén, mind azon által bűntelen maradtok? ne hűdgyetek ezben ſemmit, ſőt ez tű méltóſágtok vgyan nehezitеis, és bűntetéſſel fenyegeti, hogy az Wr Iſtennek illyen hozzátok való kegyelmeſſęgéuel és
Leuit 19. 20. irgalmaſságáual gonoſzúl éltek, holot iól tudgyátok, miczoda bizonyos okok és módockal vétettetek tű az ő keduébe ſzerelmébe, hogy tudni illik, ſzentek legyetek, miképpen az Iſtenis ſzent, ha ennek ez oknak meg nem feleltek, bizonyára az tű bűntetéſtők el kőzelget. De erről mêgis értelmesben és niluábban ſzóllyunk.

Itt ezt eſzedbe vőd, mikoron az Wr azt mondgya, hogy (minden érdeme kűuől) czak kegyelmeſſęgéből valaztotta ezt egyedűl

az

az Izrael népét, saiáttiáuá tőtte. Mert ezért czelekőßi ezt, és ezért mondgya ezt, hogy önnön magokis vádolhaſsák magokat, midőn azt vélik magokban, hogy az ő érdőmek és méltoſságok oka ennek, hogy minden nemzetſęgeket felyűl halatták. De miczoda nemzetſęg vólt inkáb, mind ez egéz világ kerekſęgébenis, mind hatalmáual és mind igazſágáual oly tekéntetes és bőczűletes, hogy minden nemzetſęgek kőzzűl azért érdemlet vólna méltóſágos és diczíretes lenni? Hogy ez igaz légyen, máſut niluábban meg mondgya ezt az Moyſes ő nékik, mikoron igy ßól: Nem azért ßeretet tűteket az Wr, ſem azért válaztot tűteket, hogy minden népeknél tőbben vólnátok, mert tű keuesben vóltatok az tőb népek kőzőt, hanem hogy ßeretet tűteket az Wr, és meg akarta őri zni az eskűuéſt, mellyel az tű atiaijtoknak meg eskűt vólt. Iſmet mond, mêg ennélis niluábban: Ne mondgyad ezt az te ßűuedben: Az Vr az én igazſágomért hozot bé engemet, hogy őrőkſęgűl birnám ezt az főldőt, holot az népeket kű v̄zi az ő Iſtentelenſęgőkért te előted, mert nem az te igazſágodért, és az te ßűuednek igaz vóltáért mégy bé az főldnek biráſára: hanem az te Vrad Iſtened v̄zi kű az pogányokat, az ő Iſtentelenſęgőkért te előted, hogy meg erőſicze az beßédet, melyről az Wr meg eskűt az te atiaidnak, Abrahamnak, Iſaaknak, és Iákóbnak.

Valaztas es fiuuá valo fogadat czak ingyen.

Deut. 8.

Deut. 9.

Vőd eßedbe hát, hogy az Sidókis az ő terméßetek ßerint, mindnyáian haragnak fiaij valának, és őkis minden érdemők kűuől Iſten kegyelmébe vétettenek vala. Ezképpen ßól mi rólunkis az ßent Irás, kik az Euangéliomnak hirdetéſe által hiuattatunk, mint az S. Pális erről igy ßól: Mert valánk régenten miés bolondok, hűtetlenek, téuelygők, kűlőmb kűlőmb kéuánſágoknak és győnyőrűſęgeknek ßolgaij, gonozſágokban és irigyſęgekben élők, gyűlőlſęgeſek és egymáſnak gyűlőlőij. Ezeket minden ember magáról mondhattia, ha kiki az ő terméßetiben magát meg gondollya, mert valakiket, vallamellyeket az Wr Iſten iſmér, és az ő anyaßentegyházának ſerege kőzzé iegyez, hűd el, hogy ez czak kegyelemből eſik ő tőlle.

Tit. 3.

Emberi erdem ſemmi.

Ne dűczekődgyél tahát az te érdemeddel. Igy ßól az S. Pál: Nem az igazſágnak czelekődetiből, mellyeket mi czelekődtűnk vólna hanem az ő irgalmáſtágából tartot meg minket, az vyonnan való ßűletéſnek ferdőiének, és az ßent Léleknek meg vytáſsá-

Tit. 3.

nak általa, az ő kegyelméből meg igazúluán, őrökősök legyünk az őrök életnek reménsęge ßerint. Ez az vallás, az v̂duőssęgnek bizonyos álhatatos fondamentoma, mellyel minden késęrtetek ellen bátorsággal élhetünk. Gyakorta esik ez, hogy mikoron mi iobbaknak és ßentebbeknek láttatunk, ackoron az Istennek előtte merő hűtetlenek gonoßßak vagyunk: Nem ßeret Isten oly bűnősöket, kik az ő bűnőket meg nem akariák ismerni, és fel fuualkodtanak ßentsęgőkben: de valakik akar mely bűnősökis, meg ismerik az ő téuelygéseket, és az ő hűtetlen kép mutató állapattioknak nem engednek, ezek kéuánuán boczánatot nyernek, és az Wr őket bé fogadgya, mert nem iőt az Christus az igazakat hini, de az bűnősöket.

Alazatos bűnősök

Másodßor, ezt tanóld itt meg: Hogy egyebek főlőt vastagabban bűntettetnek azok, az kiket mások főlőt választot az Wr, ha ezek hálaadatlanok, és ruggodozók leznek az bűnben, kiről igy ßól az Prophéta:

Annakokáért meg bűntetlek tűteket minden álnokságtokért.

Mind ha mondaná: Azt vélitekê hogy keduezek tű néktek, miért hogy én népeim vadtok, sőt inkáb meg bűntetlek tűteket, hogy engem meg ismerietek, és én bennem bizni tudgyatok, ha penig ezt nem czelekőßitek, az én bűntetésemmel ez végre nem éltek, kétsęg nélkűl őrökké el veztelek tűteket.

Itt tériűnk magunkrais. Az Christusban az Atia Isten minketis *Conditionaliter* ockal móddal választot el magának, hogy tudnia illik, az ő véréuel meg tiztitattak léuén, ßentek legyűnk ő előtte, fegyhetetlenek, és ő benne auagy ő raita mi sok gyűmőlczet teremczűnk, miképpen Iduőzitőnk az ßőlőről és az ßőlő veßßőről való hasonlatosságban tanit. Az elsőről az ßent Pál igy ßól: Választot minket ő benne, (az az, Christusban) minek előtte ez világnak fundamentomi fel vettetnének, hogy legyűnk ßentek és fegyhetetlenek ő előtte az ßeretet által. Az másodikról igy ßól az Iduőzitő: En vagyok az ßőlő tő, tű ßőlő veßßők, az az, ki én bennem marad, és az kiben én maradok, sok gyűmőlczet teremt, mert én nálam nélkűl semmit nem czelekődhettek.

Conditionaliter valazt Isten

Ezen végre rendelte mi nekűnk az ő igeiének hirdetésętis, és az mi

az mi hiuatalunkra naponként int, nem külömben mint régenten az Izrael fiait intette: Tahát igazán kezd czeleködni, midön az ö kegyelmeſſégének megvetöjit az bűntetésben inkáb ſuytia, hogy ſokakat az iö czeleködetnek alkalmatoſságára geieſſen, az mely ſolga tudgya Wrának akarattiát, és nem czelekößi azt, több vereſségre méltób.

De ez beſédek nem illyen ſóra ingerel, mint ha mondanád: Sockal iob tahát Iſtentöl nem ſerettetni, ſöt iob ö felöle ſemmit nem tudni? Nem iob, mert elöſör kik illyen itélettel vadnak, ſabad akarat ſerint való tudatlanok azok, és azért mind az ö tudatlanſágoknak, mind az ö gonozſágoknak iutalmát el veſik. Másodſor, mert az kik az töruény nélkül vétkeznek (mint ſent Pál ſól) ez nélkül az terméſet töruényéből itéltetnek meg, mellyet Iſten minden embereknek elmeiökbe bé óltot, ſükſéges tahát az Iſtennek kegyelmeſſégét meg iſmerni, és erre ſorgalmatoſnak lenni. Meg bűntettetének régenten az Sidók igazán és méltán, kétſég nélkül meg bűntetnek mindenek, kik az Wrnak meg iſmert kegyelmét nem veſik. Rom. 2.

Haſonlatoſok vagyunk mi pogány nemzetſégek, az Sidóknak állapattiokhoz, ſöt ſokban felyül haladgyuk öket, félö hogy bűntetéſekhözis haſonlók ne legyünk. Az Sidóknak igére-ek, az Cæremoniáknak iegyeñ, és az iöuendö dolgoknak tudományának iöuendöléſi adattatnak vala: de mind ezek mi nekünk az Chriſtusban bé tellyeſedtenek: ö közöttök Moyſes és az Prophéták tanitottanak: de minket az Iſtennek Fia és az Apoſtalok tanitottanak. Az Ioel Prophéta iraſának magyarázattiában ſólék nem régen arról, hogy az vy Teſtamentomban az ſent Léleknek aiandékia bőueb vólt, hogy ſem az O töruényben. Mennél fellyeb haladgya tahát az Sidóknak bűntetéſeket (maga ezis elég rettenetes) az mi bűntetéſink, ha ezen vakmerőſégben hálaadatlan keményſégben megyünk elöb elöb. Miczoda bűntetéſek lehetnek nekünk elegek? Térek iſmet az Amos tanitáſára, ki az mit ez vdeiglen ſólla, azt igaznak lenni példa által ez képpen erőſíti meg, monduán: Nagy lex az mi bűntetéſünk.

Vallyon-s iárnaké ketten eggyüt, ha ö közöttök egyeſek nem léznek?

Ez igéket nemellyek irányozták, hogy az Assyriabeli királytól és magáról mondana az Wr, de Luther Márton ezt nem engedi, méltánis, mert az igékhöz sem illik ez értelem, ez azért erről az közönsęges igaz értelem, mint ha igy ßóllana az Wr: Miképpen nem iárhatnak azok az vton eggyüt, ha ő közöttök eggyessęg ninczen: ezképpen Isten sem maradhat meg ez életben sokáig az emberrel, ha ő véle békés nem léßen. Dűczőködhetel te vgyan Izraelnek háza az fiuij méltósággal, az friggyel, igéretekkel, ió téteményekkel, az mellyekből az én ielen létemet óltalmazásomat az tű atiaijtoknak és tű néktekis gyakorta hozzátok meg bizonitottam, de meg czalatkoztok, mikoron ezekből bűntetetlen reménsęggel hizakodtok, mert valameddig az tű atiaijtok énnékem engedelmessek vóltanak, énis az én kegyelmessęgemmel, mint egy vti társúl, vóltam mindenkor ő nekiek, óltalmaztam, meg tartottam: de immár mostan, miért hogy az tű ellenem való vakmerősęgtőkkel, ßántalan bűneijtőkkel velem egyenetlenné lőttetek, énis immár egy vton nem iárok veletek, el térek előletek, és az én kegyelmesęgemmel mást fogadok bé társaságomba.

Lutherus in Amos Proph. Cap. 3. fol. 39.

Ez igéket egy néhány képpen magyarázzák: Nemellyek igy, hogy Isten nem mégyen addig itéletbe az emberekkel, mîglen őket meg nem intendi, attól, az miért itéletbe ßokot ßállani. De ez értelemben vagyon fogyatkozás, mert Isten ßól itt az egymás ßeretőknek eggyessęgekről, ki Isten és az bűnben meg vakúltak közőt (mellyek bűntetést érdemlenek) ninczen. Nemellyek értik ez igéket az Prophétáknak egyenlő tanitásokról, és mint ha igy ßóllana: Nem Istennek akarattia nélkűl vagyon, hogy az Prophéták az bűnnek feddésęben, és az bűntetéseknek hirdetésęben, eggyeznek, azokáért nem kel meg vetni ő bennek ezt az egyenlő oktatást tanitást. Ez értelem sem ép, mert ez az halgatókat keuessé inditotta vólna meg, kik az Prophéták ellen egyenlő méreggel vóltanak, és valának ő nekiek hamis Prophétáiok, kik az S. Prophétáktól kű lőmbőzuén, ő nekiek czendezsęget békesęget iőuendűlnek vala. Vadnak ollyakis kik értik ez igéket, az Prophétáknak az Istennel való egyenlősęgekre az tanitásban, kik az Istennek az ő igeiét vgy mondgyák és prædikállyák kű, mint az Wrtól hallották és vőtték, és miuel (azt mondgyák) hogy az Prophétáknak ezzel itt az tanitásban való méltóságok és bőczűletek aianlattat-

lattatnék. Homályos ittis az értelem, és nemis illik ez igékre.

Annakokáért az igaz és közönsęges értelem, és az igékhöz mely illendőbis, az, az kiről ide elől ßóllék, az mely értelem meg tanúlására fölötte igen ßűksęges. Mindnyáian iőueuények vton iárók vagyunk ez világon, ninczen itt meg maradandó városunk: ez az vton iárás, ßarándokság, munkáual, téuelygéssel, veßedelemmel tellyes, vgy annira, hogy miképpen régenten az Izrael fiaij, Isteni vezérlés és óltalmazás nélkűl, az puztából semmiképpen kű nem iőhetnek vala, ezképpen miés semmiképpen ez világi életnek nehéz és sulyos vóltát el nem ßenuedhettiűk, hanem ha Isten az ő óltalmazásáual és segitsęgéuel az mi vtainkat igazgattia. Nem léßen penig ő mi nekűnk ielen az mi vtunkban, nem kezd ő mi velűnk egy vton iárni, ha ő vele eggyesek nem léßűnk.

Ez az békesęg ez az eggyesęg az ő igeiében találtatik meg, és az ő ßent fiában az Iesus Christusban adattatik meg, kiben mi hozzánk az atia meg engezteltetet, ezt kel nekűnk halgatnunk, ezt kel áldanunk, és ezt ßűksęges képpen kel kőuetnűnk: de ha ő tőle kűlőn ßakadunk, az ő igeie ellen tusakodunk, az ő vtairól el térűnk, és az ő igeiében őtet mi előttűnk menőt el hadgyuk, auagy ő tőle el maradunk, ez az mi veßedelműnkkel és v̊duessęgűnknek káráual léßen meg. Mint erreis példa az Izrael népe, kik az puztában iőueuények léuén, nem ßenuedi el Isten nekik, az ő ellene való zugolodásokat: Igy mostan sem ßenuedi el senkinek, az ő magának és igeiének meg vtállását, el hadgya őket vtokban, nem mehetnek bé az lelki Chanaannak, az az, az őrők életnek őrőmébe.

Egy prædicatio ora gondolom ezis eleg.

Hald meg eztis: Miképpen az Wr Isten az ő ió akarattiát kiuáltképpen az emberekhöz ezzel mutattia meg, hogy az hűtetleneket gonozságban győnyőrkődőket addig meg nem bűnteti, miglen előßőr az ióra meg nem inti: ezképpen az embereknek gonozságok és vakmerősęgek leg előßőris ezből tetzik kű, hogy az Isten igeiének intésęt auagy bolondúl neuetik, auagy ßántßándékkal kegyetlenűl v̊ldőzik. Világ kezdetitől foguán igy vólt ez, és az Prophétáknak v̊deiőkbenis ez az dőgleletessęg vgy mint, vgyan orßágot foglalt vólt, ki kű tetzik az Prophétáknak tanitásokból. Annakokáért az Amos, mikoron az ő irásának elein meg mondotta vólna, hogy az Istennek igeiét hirdetne kőzőttők, az Izraelnek bűntetést kiuáltképpen ezért hirdetne, hogy

az Istennek kegyelmét nem ismerneiék, mellyet őket minden nemzetsęgek közzűl kű válaztotta vólna: mostan immár az Istennek igeiének niluán való meg vtálloira térűl, és sok okokkal meg bizonittia, hogy azt semmiképpen nem kellene meg vetni, és ennek hirdetéséért senkit nem kellene vtálni és meg gyűlőlni.

Példáckal hasonlatosságockal él penig, az niluábban valóságért, hogy könnyebben meg czendeßitheßenek annak vtánna ezen, és ez példákual az fő ellen vetéseketis hátra veri, az mellyeket ez ellen az Istentelenek hűtetlenek gondoltanak, Igen ßép és őruendetes prædikátio annakokáért ez, kiről gondolkodni, elmélkődni ßűntelen ßűksęg, mely meg tanit (miért hogy ez világ arúllya az Isten igeiét) miképpen tegyűnk igaz itéletet az Istennek igeiéről, hogy ennek intésęre pœnitentiát tartuán, az Istennek bizonyos el kőuetkőzendő haragiától meg menekődhessűnk.

Tanusagoczka.

Előßőr annakokáért az kőuetkőzendő igékben azoknak felel meg az Amos, az kik az Prophétáknak bűn ellen való fenyegetéseket haßontalannak és czak hazugságoknak vélik és itélik vala, mint ez ßokások minden hűtetleneknek, mikoron az meg iőuendűltetet gonoz veßedelmek nem mindiárást kőuetkőznek el az bűntetésekre. Hogy azért ez az késedelem az Istennek bűntetésęt meg nem tartoztattia, hiában és haßontalanúl el nem múlik az Prophétáknak fenyegetések, erről kezd immár tanitani, és mond:

Szent Prophetak iőuendűlese igaz.

Vallyon s-ordité az erdőben az Orozlány, ha raggadománt nem talál? Vallyon s-az Orozlány kőlyők ordité az borlangból, mikor semmit nem kaphat?

Orozlanyhoz hasonlatos Isten.

Az Wr Isten hasonlittia magát az Orozlányhoz, mint ez az ßent irásban gyakor helyen vagyon, kiuáltképpen az helyen, ahól ßól az ő hatalmasságáról, és igazságáról, mellyel auagy az őueit óltálmazza, auagy penig az ő ellensęgin haragiát boßßúiát kű tölti. Mert én (igy ßól az Wr az Oseas által) az Ephraim ellen ollyan léßek, mint az Orozlány, és az Iuda háza népe ellen mint az Orozlány kőlyők, én magam, én magam el megyek, meg ßaggatom, el megyek meg raggadom, és senki kezemből kű nem

Ose. 5.

raggad-

raggadhatia. Iſmet mond: Az Wr után iárnak, és ordit mint az Orozlány, mikoron ő ordit, ackoron rettegnek az kik Napnyugatra laknak. Bé nyeltem őket mint az Orozlány, az mezei fene vad el ſaggattia őket. Es több helyekenis neuezi magát az Iſten ez néuel. *Oſe. 11. 13.*

Az ígéknek penig illyen értelme lehet, mint ha igy ſóllana az Wr: Miképpen hogy az Orozlány nem ordit, mikoron az prædát meg kapta, az ő kölykeis meg tartoztattia ſauát, mikoron éledele vagyon: Ezképpen az Wr Iſtenis az ő igeiének haragos fenyegetéſeuel ez világot nem rettenti, hanem ha látia, hogy az emberek az ſok gonozſágoknak czelekődetiuel az tőrben akarnak eſni, és magoknak ezből neműnemű prædát láttatnának őrzeni.

Igaz és tellyeſſęguel igazſág az Wr Iſten, ſoha ſenkit heában való fenyegetéſeckel nem rettent, ordítat tű reátok az ő Orozlány kölykeiuelis, az iámbor tanitóckal, kiket az ő lelkének ereiéuel az ſólláſra izgat kéſerit: ſoha ſe reméllyetek annakokáért, hogy haſontalanúl vadnak az Wrnak fenyegetéſi, mert ha az gonozſágokban elől elől mentek, kétſęg nélkűl meg lakoltok ezekért. Ez az ígéknek bőueb ſenſuſa. Haſonló ſólláſnak módgya találtatik ehőz az ſent Iob könyuében, mikoron az ſent Iob igy ſól: Vollyon s-az vad Samár az ió fűuőn ordíté? auagy az ő kőr bőgé az ő abraka mellet? Mind ez ígék noha kűlőmb kűlőmb ígékkel vadnak, mind azon által egyet ielentenek. *Orozlany kölyk tanitok.*

Mely fenyegetéſek az mi ŷdőnkreis tartozandók. Níluán vagyon ez (kiért diczirtéſſęk az Wrnak neue) hogy az Apoſtaloknak ŷdeiőktől foguán ſoha az Iſtennek ígeie nagyob ſabadſágual, és bőuebbenis, nem hirdettetet prædikáltatok, az miképpen moſtan, vgy mint őtuen auagy hatuán eztendőtől foguán, mikoron az Wr Iſten az ő kegyelmes ſemeit ez ſőtét kőd alá nyomattatot világra veté, és az ő ſent ígeiének ſęnlő ſőuedneket, győrtiáiát, lámpáſát, az Eghből kű főggezté, és az kőd alól naponként ez világot világoſitá, iámbor tanitókat prædikátorokat adá, kik által az Wr Iſtennek ígeiéből az bűntől elrettenté és az pœnitentiára geriezte. Ezek nem czak az templomokban, az Iſten ígeiének kiuáltképpen való helyen mondattatnak, de egyenlő akarattal, nagy gyűlekőzetekben, lakodalmokban, *Moſtani világ bodogſaga.*

és minden helyekben, az Istennek haragos bűntetése beszéltetik, mely kezdi el lepni ez egéz világot, ha pœnitentiáual az Istennek haragia meg nem engezteltetik.

Ez beszédek még azoknak száiokbanis forognak, kik szűuekben sem Isteni fęlelmet, sem egyéb ió indúlatot nem tartnak, de az ő menthetetlensęgőkre ordit az Wr ezekbenis, hogy az veszedelmők el közelgetuén, magok itéleti szerint nyakaztassanak: Az hűuek penig ez beszédeket elmeiőkben forgatuán, fiuij engedelmessęggel az Wrhoz adgyák magokat, hogy az veszedelmektől meg menekődhessenek. Ez illyen beszédek mind az hűuőkben, mind peniglen az hűtetlenekben, Istennek kiuáltképpen való inditásából vadnak, ki ezképpen ordit mindeneknek elmeiőkben, hogy előszőr meg rettennyenek az bűntől ez szóra, és czelekődgyenek Isteni kedue szerint, kit ha nem mielnek nem czeleköznek, veszszenek el az ő vndokságokban.

Alhatatlanok ki ezodak.

De vgyan innen az embereknek nagy ostoba vakságok tetzik kű, kik az mit mondanak, az mit magok vallonak, mind azon által, czelekődeteckel azt nem illetik, igen irányoznak, igen lőnek, de az tzél mellől boczáttiák, nò haznállyanak véle, bizonyára ők sem veszik el az iutalmat. Szaiunkon az beszédek igen forganak, Pœnitentiát kellene tartani, Raitunk az Istennek haragia, de imè nem czelekődgyűk, sőt az mi testűnknek gonoz czelekődetit kőuettiűk, részegeskedűnk, paráználkodunk, hamissan eskűszűnk, hamis tőruént vlűnk, nyúzók, foztók, dúlók vagyunk, ezeknek el hagyása vólna penig az pœnitentia tartás, mellyeckel az Istennek haragiát lassitanánk, de ezeknek czelekődetiuel, azt mondgya az S. Pál, hogy az Istennek haragia az menyből ezekért vagyon az embereken. Miképpen annakokáért régenten sem szenuedte el az Vr Isten az bűnnek czelekődetit az emberekben, es nem hadta hazugságban az ő szent Prophétáit, az bűnnek bűntetésęnek meg iőuendűlésęben: ezképpen most sem szenuedi el az Vr Isten az gonozságot az emberekben, nem hadgya mostanis az hazugságban az ő szolgait, valakik az bűnt hűtetlensęget tiltiák, és ezért az embereket bűntetéssel fenyegetik.

Rom. 1.

Iambor tanitok nem hazudnak.

Másod rendben immár azokra tér, kik nem czak az Istennek igeiét, de sőt az ő bűntetésęnek el kőuetkőzendő niluán való elől iáro ieleitis, es vgy mint tzégerit, meg vetik és meg vtállyák vala. Ez penig vgy mint kőueti az felső fogyátkozást, kiről szóllék,

holot

holot az kik meg vtállyák az Istennek igeiét, és azt czufollyák, azok meg sem indúlnak az Istennek itéletire, az mellyeckel az ő beßédének igazságát nekiek aiánlanáia, de ezek mindent czak ßerenczének és tőrténetnek alitnak lenni. Az Amos prophéta v̊deiébenis nem vólt ez ßokás vyságúl, ackoronis illyen iámborok vólták nemellyek, kik ellen ezképpen felel, monduán:

Vallyon s-az madár esiké az földre az madaráz nélkül, auagy fel ßedié az madaráz az tört az földröl, mîg valamit nem fogat?

Ez beßédek az Isteni gonduiselésről ßóllanak, mellyel mindenek birattatnak, kinek az ő végezése bizonyos, álhatatos, és erős. Mint ha igy ßóllana azért: Mint az tőr, melyben az madarak meg fogattatnak, nem tőrténetből léßen ez, de az madaráznak végezéséből, az mellyet ő ezek ellen meg ßokot vetni: Ezképpen az emberek valami nemű gonoßokban veßedelmekben forognak, kétsęgnélkül nem tőrténetből, ßerencze iárásától vagyon az, de Istennek bizonyos tanáczából és itéletiből boczáttatatnak és adattatnak. Es miképpen az madaráz fel nem ßedi halóiát, mîglen nem fog, igy az Vr Isten mîglen véghöz nem vißi itéletit, az ő kezét addig vißßa nem vonnya (hogy igy ßóllyák) de az mit akar véghöz vißi. *Isteni gonduiseles.*

Ez beßédeckel eßébe iutattia az Izrael népének ennek előte meg czelekődőt bűnőket, az mellyekért való bűntetésben akaria hogy az Istennek itéletit meg ismeriék, tanituán őket arrais, meg tanóllyák, hogy az Isten meg nem ßűnik az bűntetéstől, mikor egyßőr kezét az bűntetésre fel emeli, mind addiglanis, vala meddig auagy ő hozza meg térnek, auagy tellyesęggel el vezti es el rontia őket. Miczoda bűntetések nyomoruságok, lőttenek legyenek ezek, ide alá negyedik rézben, Isten engedelmessęgéből, meg mondom.

Fölötte nagy és ßűksęges tanitás ez, mely mélto mindenkoron, hogy elménkben forogion, meg tanitatunk itt, miczoda itéletben legyűnk, mind az közönsęges, mind az kiuáltképpen való Isteni bűntetésekben. Vétkezik az ember ezben fölötte igen, mikoron az bűntetéseket az nyomoruságokat czak tőrténtnek alittia lenni, auagy az ellensęg miat czak, auagy az ördögtől boczáttatnak *Közönseges es kiualtkeppen valo bűntetesek.*

tatnak lenni hűsi: Ez vélekedés az Istennek gonduiseléset tagadgya, az pœnitentiátis ellenzi, és mi bennünk az békételenségnek és zugolodásnak oka. Erczük meg azért igazán az Prophétától, mire tanit bennünket, hogy tarczuk magunkat ezbenis, Igy ſól:

> Vallyon s-mikor az városban zeng az kürt, nem rémülé meg az nép? auagy léſsené oly veſsedelem az városban, mellyet az Wr nem ſörzene.

Tremellius, ki Sidó fiu, és nem régen fordította Sidóból Déák nelywre az Bibliát, ez igéket ezképpen fordittia, monduán: Mikor az trombitának ſauára az nép az városban egybe nem fút, auagy esheriké az városban valami veſsedelem, mellyet nem az Wr czelekődet vólna? Az fordítás igyis iól vágyon: de amaz máſikbanis ninczen ſemmi vétek. Erre, hogy az Wr nélkül ninczen ſemmi veſsedelem, az ſent irásban ſok bizonſágok találtatnak, azt mondgya eggyűt, hogy az Eghet vaſsa, az földet értzé teſi, az ſükſéget éhſéget ő ſörzi, az oktalan állatokat ő támaztia reánk, az betegſéggel ögyötör, az ellenſéget ő hoza reánk, pártolkodáſockal ő rontia ő vezti az orſágokat: Mind ezeket az ſent irásban találom, ſőt ezen kűuől valami nyomoruſágok raitunk eſnek, mind Istennek bizonyos tanaczából vadnak.

Isten nelkül ninczen veſsedelem. Leuit. 26. Deut. 28.

De mondgyad: Miért czelekőſſi az Wr Isten ezt velünk? örülé ő az mi veſsedelmünknek, örülé nyomoruſágunknak, az mi faygatáſunkból, az mi veſsedelmünkből ſörözé magának örömet, az mellyeket az kegyetlen emberek ſoktanak ez világonis czelekődni? Semmiképpen ſem akaria veſsedelmünket, ſem örül kényainknak: de miért hogy az emberek, kiket ő akaria, hogy ő néki kedue ſerint ſolgállyanak, az ördögnek tőrében hadták magokat eſni, ettől környűl vétetni meg engették magokat, vndok gonoz teſti kéuánſágokban, az bűnnek rabſágában kereſnek magoknak gyönyörűſéget, az Wr Istennek az ő meg ſabadittáſáról ingyen ſem gondolkodnak: az Wr Isten ő reáiokis kű teriti és kű ſéleſiti az ő halóiát, az kiuel az engedetleneket kéſericze az igaz vtra hozni, auagy az bűn miat bátrakat, az ő hiuatallyokról emlekőzteſſe, auagy hűteket gyakorlya, az hűtetleneket penig és gyogyúlhatatlanokat érdemők ſerint bűnteſſe. Es miért hogy az

Hűuek es hűtetlenek az probaban mint elnek.

ő ités

ő itéleti álhatatos és erős, bizonyára nem hàßontalanúl veti meg nekűnk az tőrt, senki sem ßaladhat el az ő keze előt, senki meg sem tartoztathattia ezt, mîglen véghőz vißi azt, az mit akar czelekődni, auagy magyarábban, mîglen az ő el ßánt tanáczának végét éri auagy illeti.

Ezeket az kik az bűntetésben nyomoruságokban meg gondollyák, azok az ő Istenőkhőz ezekbenis czendeßek, békesęgesek, ezekértis diczirik az Wrnak dűczősęges neuét, (mint régenten az ßent Iob patriarcha czelekődee) és az pœnitentiát raggadgyák mindiáráſt, mellyel tudgyák hogy az Wrnak haragiát meg engeztelhetik, az Istennek végezésęhőz ßabiák magokat, hűßik, hogy valami veßedelem, valami nyomoruság raitok esik, de mind azok iauokra ßolgálnak nékik: Az kik penig ezekről nem gondolkodnak, és minden állapattiokat, auagy az v̂dő iárásának, auagy czak tőrténetnek alittiák, azok az ő ßemőket nem Istenhőz emelik, ezek az nyomoruságokban, káruallásokban, kénokban zugolódnak, ide amodais kapnak, emehőz amahozis fútnak, mit kel mielni? mint kel ezt el táuoztatni? nyughatatlankodnak, és az hűueknek ßokások ßerint, az igaz Istenhőz nem foházkodnak, és arról nem gondolkodnak, s-ő véle meg nem békéllenek, annakokáért az ő álhatatlan elmélkődésekben őrőckéis el veznek, és igy soha lelkőknek nyugodalmot ők nem találhatnak.

Im el végezem immár az prædikátiót, ne rősteld még ezt meg hallani, mert ezis èhőz való, az mit ßól az kűrtről auagy trombitálásról, melyben mint ha igy ßóllana: Ha az hadakozásnak v̂deiében az trombita ßó hallattatik, mindenek fęlnek az ellensęgnek dűhőssęgétől, fel fegyuerkeznek, és őkis fegyuert kéßitnek: mint vagyon ez tahát, hogy az Istennek trombitaiára tű Izrael fiaĩ sem nem serkentek? auagy hatalmasbé, fęlelmesbé, az kűlső hadakozásoknak trombitaiának fuuása? Az ßent irásban gyakor helyen az Isten igeiének ßolgáltatása trombitálásnak neueztetik, az Prophéták Látóknak trombitásoknak mondattatnak, mint az Esaias által igy ßól az Wr: Kiálcz tellyes torockal, Esa. 58.
meg ne ßűnnyél, mint az trombitát emeld fel az te ßódat, és mond meg az én népemnek az ő bűnőket, és az Iákób házának az ő hamisságokat. Az Oseas prophétanakis igy ßól az Wr: Vegyed ßadba Ose. 8.
az kűrtet auagy trombitát Osea, és mondgyad: mint az Keselyű ollyan sebessen iő az veßedelem az Wrnak házára, mert meg ßegték

az én

az én frigyemet, és az én tőruényem ellen hűtetlenűl czelekődtenek. Az Ezechiel prophétátis őr állónak neuezuén, az kűlső trombitálásnak hasonlatossága auagy példáia alat fenyegeti, ha az népnek meg nem mondgya az ő beßédét,

Ezech. 3.

Mind ez neuek méltán tulaydonitattanak az Prophétáknak, és minden tanitóknakis, miért hogy ez az élet vitézsęg (ßent Iobbis azt mondgya) és az mi ellensęgűnk az Sáthan itt ßűntelen ellenkedik velűnk, háborgatuán minket. Ez kéuántatik tahát, hogy az Istennek igeiének trombitáia fuuattassęk, hogy az őrdőg ellen való hartzra kéßűlhessűnk, mert ennélkűl tudatlanok vagyunk, az Istennek ellenűnk való haragiát sem ismeriűk meg, midőn minket minden felől az gonozságnak nemei el foglalnak.

Ezből eßűnkbe vehettiűk, mely igen nagy romlotsággal bir az ßegény emberi nemzet, Imé az terméßet, az kűlső dolgokban, mellyek vyak és ßokatlan rettentő hirek, fęlelmet ßőrzőt, és az bizontalan hir még az bátorokatis meg rettenti, az Istennek igeiének penig az ő intésęre, feddésęre, fenyegetésęre, imé az emberekben, mely feletlensęg, és az bűnben való bátor czelekedet vagyon, Ettől ki keuesen iednek és rettennek meg az bűnnek czelekődetiben, nagy veßedelmes bátorság ez.

Bizontalanoktol felűnk, bizonyosoktol nem.

Vtólßor immár ez első tanuságban, előb előb menuén az Prophéta beßédében, és az mit ennek előtte homályossan mondani láttatot vólna, azt niluán való igékuel kű magyarázza, és azoknakis elégsęgessen meg felel, az kik nagy bátorsággal és hűtetlensęggel fel tűzesűluén, az Istennek Prophétáira ellensęgűl fel támadtanak, az kik az Istennek Prophétáit ßolgait mondgyák vala minden veßedelemnek okaijnak lenni, vgy mint, kik az embereknek veßelmekben nyomoruságokban győn yőrkődnének.

Minden v̂dőben ezképpen panaßolkodtanak az hűtetlenek, és mindekoron az nyomoruságoknak háboruságoknak okat az Isten igeiének prædikátoriban keresték, és magoknak igértenek békessęget és ió ßerenczét, ha ezek halgatnának, kiket az kőzőnsęges eggyessęgnek fel háboritoinak, és párt v̂tőinek mondottanak lenni, miképpen az Ieremias Prophétánakis igy ßólnak vala régenten az Sidók: Mikoron (vgy mondnak) az Egen való állatoknak (az Egnek királyné aßßonyának, az mint nemellyek forditiák) áldozatot tőttűnk és néki itali áldozattal áldoztunk, miképpen czelekődtűnk mi, és az mi atiáink, és az mi királyink, és az

Ierem. 44.

mi

mi Hadnagyink, Iudának városiban és Ierusalemnek vtzain, és bé tőltűnk kenyereckel, és győnyőrűsęgben vóltunk, és semmi gonozt láttunk: Mi v̂dőtől foguán penig az Eghen való állatoknak nem kezdénk áldozni, mindenek nélkűl ßűkölkődűnk, fegyuer és dőg halál miat meg eméztetűnk.

Mostan igy ßoktanak ßóllani: Mîglen az réghi hűtet (mert annak neuezik az Pápa hűtit) az mi atiáink és mi tartottuk, bőytőltűnk, Szenteket imádtunk, emberi érdemért v̂duőssęget vártunk, mind addig iól vólt az orßágnak dolga, de imé hogy az Luther hűti támada (az Euangeliom hirdetésęt ennek neuezik) az vlta ßálla reánk minden nyomoruság, az vlta veße orßágunk, sirtalan földűnk mezőnk, és minden veßedelmek az vlta ßállanak reánk. De hamis ez az mondás, kiknek im felel az Amos, és meg mondgya, kiczodák okaij az veßedelmeknek, ne keressęk ezt az Istennek tizta igeiében, sem ennek hirdetőiben, holot három dolgot ád elő, az mellyekben, az mint mondám, az gonozságoknak okaitis meg mondgya, és az Prophétáknak állapattiokrólis ßól, monduán immár: *Veßedelmeknek kiczoda oka.*

Léßené oly veßedelem az városban mellyet az Wr nem ßőrzene?

Az az, bűntetések, nyomoruságok, ßerenczétlensęgek, semmi az városban nem esik az Wr akarattia nélkűl. Kérdezkedő igékuel él, hogy őket az igaznak meg vallására inkáb kéßericze, és miért hogy ollyackal vala beßéde, kik az mindent vezérlő Istennek ismeretiuel dűczekődnek vala, azt adgya elő nekiek, hogy az gonoßak az veßedelmek az Wr Istentől boczáttatnak, amaz mondás ßerint: En vagyok az Wr, és ninczen tőb én nálamnál, ki az világosságot formáltam, az sőtétsęget teremtettem, békesęget ßőrzők, gonozt teremtek, En vagyok az Wr, ki mind ezeket czelekőßem. Es igy tzafollya hátra azokat, kik az ßűksęget, éhsęget, az fegyuert az Prophéták miat, és az Istennek igeiének igazán hirdető ßolgaij miat, mondgyák vala lenni, nem ismeruén az Istennek mindenre meg czelekődhető ßabados kezét. De itt aztis eßedbe vőd azért, hogy nem ßintén annira tulaydonittia az Wrnak az Prophéta az bűntetésekbeli veßedelmeket nyomoruságokat, hogy ezzel azokat mencze, kik az bűnért meg érdemlik az bűntetést, de sőt inkáb vádollya azokat, kik az Istennek bűntető *Psal. 45.* *Masut ezekről bőuebben ßollok, ha Isten engedi az Esaias irasan ezen 45. reßeben.*

tető itéletit gonozságockal magokra vonßák és geriéztik.

De mondhattia vala az Amos beßédére az Izrael népe: Tahát tű Prophéták miért leg előßőris iőuendűltők ez nyomoruságokról, az kiknek hirdetéſęuel nekűnk bántáſinkra vadtok? Mondom miért iőuendűltők, minek előtte meg lennének? Meg felel erre, és mond:

Mert ſemmi dolgot nem czelekőßik az Wr Iſten addig, mîg nem meg ielenti az ő titkát az ő ßolgainak az Prophétáknak.

Inteſt teßen Iſten előßőr.

Mint ha mondana: Hogy mi ez bűntetéſeket veßedelmeket iőuendűllyűk, nem azért léßen ez, mint ha mi vólnánk okaij ezeknek az inſęgeknek, de hogy ezeket meg lenni az Iſtennek meg ielentéſęből tudgyuk, ki ſenkit addig meg nem bűntet, mîglen előßőr meg nem inti rólla. Tóuábba, hogy azt ſe gondolnák az Prophéták felől, illyen itéletben ſe lennének felőlők, mint ha győnyőrkődnének ezek az ő veßedelmekben bűntetéſekben, arról igy ßól:

Az Orozlány orditot, és ki nem fęlne? Az Wr Iſten ßóllot, és kű nem prophétálna?

Az mely beßédeckel meg tanit, hogy ßűkſęges képpen kéßeritettenek az Prophéták az Iſtennek igeiének hirdetéſęre, mert az végre ielentet meg az Wr Iſten nekik iőuendő dolgokat, hogy az ő prædikállások által az emberek pœnitentiára ſerkentetnének. Luther Márton ez igéketis az Iſtennek bűntetéſęről magyarázza, haſonlituán amaz negyedik vershőz, mely magyarázat nem bűn, de bizony az mint itt magyarázomis igen illendő az igékhőz.

In Amos cap. 3.

Mind ezekből az Iſtennek kegyelmeſſęge és ió vólta tetzik kű, hogy azokatis inteni méltoztatik, kik az ő ſok gonozſágockal bűntetéſt érdemlenek, kiről az ßent irásban ſok példák találtatnak, kiknek elő ßámlaláſában nem nehezitem az halgatókat, holot naponkéntis az Iſtennek illyen kegyes terméßetit vntalan eßűnkbe vehettiűk: Sőt inkáb biriuk erre magunkat, hogy az Iſtennek igeiének hirdetőire ne támadgyunk, haraggal, ßitockal, karddal, mikoron az mi bűneinkről minket intenek, feddenek, és az Iſtennek ezért

ért való bűntetésęuel fenyegetnek. Mert őket az ő hiuatallyok kéßeriti erre, ki lelkők veßedelmében áll.

Ez bűntetése az ő hízelkődéseknek: Ha az Orozlánnak ordi- *Ezech. 33.*
tására mindenek meg fęlemlenek, vallyon s- az Istennek paran-
czolattiára nem kellencie meg indúlni? kinek ők kiálto ßolgaij, *Tanitok ba-*
kik ha auagy fęlelemből, auagy kedwért, auagy barátságért, az ő *trak legyenek.*
tiztekben hátráb állanak, auagy erről el feletköznek, bizonyára
ez fogyatkozást nem ßenuedi el ő bennek az Isten, ki noha az tu-
datlanúl vétkezet embereketis meg bűnteti, de bizony annak vé-
rét az páztorok kezéből kéri elő, kiről régenten ßólla az Ezechiel *Ezech. 3. 33.*
prophéta által. Méltó emlekőzetre erre az Ionas prophétának
példáia, ki mikoron az Isten paranczolattia előt el akarná futni,
nagy veßedelembe essęk, és vagy akará vagy nem, de az ő tiztinek meg kelle felelni. Noha annakokáért mostanis eleget ßidalmaztatnak fenyegettetnek az iámbor tanitók, de mind azon
által ne gondollyanak azzal, mert igy ßól nekiek az Wr: Légy
hű és tőkélletes, néked adom az őrők életnek Coronáiát. Es itt *Egy prædikatiod eleg.*
vagyon vége az tanuságnak.

AZ MASODIKROL.

MEG hallottuk Istennek kegyelmes engedelméből az első tanuságunkban, az Istennek igeiének méltóságát, és az Egyházi tanitóknak ennek hirdetésęre való tizteket azok ellen, kik az Istennek igeiét előßőr haßontalan és hiában való dolognak alittiák vala, és ennek hirdetőiben tanitoiban minden gonozságoknak veßedelmeknek okait keresik vala, vgy mint kik az emberek nyomoruságának és kényoknak (hogy már) őrűlnek vala. Ezekről hallánk. Mostan immár ezen kegyelmes Istennek segitsęgéből ez harmadik réznek vtólsó réßében, az fő és kiuáltképpen való dologról ßóllyunk, kiről eleinés keztűnk vala ßóllani, mikor Isten az néptől el akarna menni, tanittiuk vala. Miért? Azért, hogy az ő véle tőt ßőuetsęg ellen, mellyet az Izrael népéuel régen vetet vala, az ő gonozságockal engedetlensęgeckel, azt meg ßegték és meg rontották vala, kiért őket (az mint meg hallánk) meg bűntetéseckel fenyegetté.

Vyonnan annakokáért és bőuebben immár meg iria az ő ellene való rugodozásokat, gonozságokat rendel elő ßámlállya, és az bűntetésekrőlis, rettenetes fęlelmes rettentő igékuel ßól,

mellyekből az bűntetéſeknek nagyſágais kű tetzik. Gondolkodgyunk miés ezekről, hogy azon gonozſágokat moſtanis hűdgyük Iſtennek előtte vtállatoſnak lenni, az mellyekért régenten az embereket megbűntette, és kétſégnélkűl minketis megbűntet, ha megnem iobbúlunk.

Vőd eſédbe, hogy az Izrael népének bűnének nagyſágát, gonozſágát, és azban való fekűuéſeknek bolondſágát kű mondgya, prædikállya, tanittia. Illyen rendet tart tanitáſában, ollyanoknak mondgya őket, és az ő életeket az ſerint igazitornak vallya, ki még az gromba pogány nemzetſégek közőtis vtálatban tartatot, és az ő ítéletek ſerintis kárhoztatot. Illyen feddéſeknek nemei az ſent irásban ſok helyen találtatnak, és kiuáltképpen azoknak meg feddéſre ſolgálnak, az kik az anyaſentegyháznak neuéuel, és az keresztién hűtnek kűlső valláſáual, keuélyűl dőczekődnek, azonkőzben az Iſteni igaz tiszteletről el feletkőznek, és rút és vndok terméſetet gyakorlanak.

Pogányok példáiaual feddetűnk.

Az Ieremias prophétais az Sidókban az báluányozáſt az pogányoknak példáiáual kárhoztattia, mikoron igy ſól: Mennyetek által az Chittim ſigetére, és láſsátok meg: az Kedarbais kűldgyetek el, és ſorgalmatoſon vegyétek eſetekbe, és láſsátok meg hogy ha ehőz haſonlatos dolgok lőttenek, hogy ha egyéb nemzetſég el változtattaé az ő Iſtenét? noha azok nem Iſtenek, az én népem pedig el változtatta az ő dőczőſſégét báluánira.

Ierem. 2.

Haſonlatosképpen czelekőſsik Chriſtus Wrunkis, ki az Euangeliomban az Sidóknak meg ítélő Biráioknak mondgya (bizonſág tétel ſerint) az Niniue városbelieket, azért hogy ezek az Ionas prophétának czak egy ſőr való prædikállaſára intéſéreis megtértenek, az Sidók penig az Prophétáknakis ſok tanitáſit haluán, ſőt ezeknek feiedelmének az Ieſus Chriſtuſnakis prædikálláſát haluán, ſok ió czuda tételek közőt pœnitentiát nem tartának. Az ſent Pál apoſtalis az Chorinthus városbelieket azzal feddi, hogy oly paráznaſágok vndokſágok hallattatnak közőttők, mellyek az pogányok közőtis vtállatoſlak valának. Ezképpen az Amos prophétais, az pogányok közzűl ſólit elő nemellyeket, az kik vgy mint nézői legyenek az Izrael népének gonozſágának és vndokſágának; és kik felől ítéletet auagy bizonſágot tegyenek, mellyet ők ſem meg iſmerni, ſem el táuoztatni nem akartanak, Mond annakokáért

Matt. 12.

Tegye-

Tegyetek hirt Azdod palotáiban lakó feiedelmeknek, és Ægyptus fŏldében való palotáknak lakoinak: és mondgyátok ezt: Gyŭllyetek ŏzue az Samariának hegyén (azokat érti itt, kik czak kőzelről onnan Samariát meg láthattiák vala) és nézzétek meg ŏ kŏzŏttŏk az ſok inſęget.

Inſęgnek, auagy háborodáſnak, egyenetlenſęgnek, zenebonának neuezi az Izrael népe kőzőt, az bűnnek ßabad nyargaláſát, és kinek kinek az ő kéuánſágának akarattiának kőuetéſęt, mellyeckel ki ki minden gonozſágoknak nemeit kőueti vala.

De itt ez igékben eztis eßedbe vőd, hogy az Amos nem akar kiket ßólit elő az pogányok kőzzűl, de azokat ßólittia czak, kik az Iſtennek népe kőzőt régentenis gyűlőlſęgeſek valának, és mind tobzódáſockal paráznaſágockal az pogányok kőzőt vgyan hireſek valának. Az Azotus (auagy Azdod) belieket ßólittia, kik az Philiſtæuſok ßámok kőzzűl valának, és az Ægyptusbelieketis ßólittia, kiknek az ő mértékletlen és buyaſággal geriedező állapattiokat az pogány hiſtoriákis vtállatoſnak vallyák. Mert hogy az tőb feſlet állapattiokról ne ßóllyak, ezek az ő vendégſęgekben dőggel éltenek. Mert mikoron vendégéskedtenek, faból hólt emberi abrázatot czináltanak, és azt kőzőttők hordoztatták, igy ßóluán az az ki hordozta: Erre figyelmezuén egyél és igyál, és győnyőrkődgyél, illyen állapatod léßen az halál vtán. *Munſterus lib. 6. cap. 38.*

Ezekhőz haſonlituán az Amos prophéta az Izrael népét gyalázatnak okáért, Biráioknak mondgya őket lenni, mely Izrael népét ennek előtte ékős neuezeteckel illette vala. Innen tánóld meg, mely haßontalan hiában való az kűlſő ßánforgó valláſtétel, és az anyaßentegyháznak ßép neuéuel való dűczekődés, ha kik azonkőzben gonoßúl vndokúl Iſtentelenűl élnek, nem hogy ezek az Iſtennek előtte méltóſágban tartatnának, vgy mint kiket az anyaßentegyháznak tárſaſágából kű rekeztetni méltó, de hogy ezeknek az ő példáiockal él az Wr az ő népének kárhoztatáſára. *Hipocrytaſag hiaban valo.*

Eßébe vegye ezeket az az ember, az ki ióllehet dűczekődik az ő kereztiénſęgének neuéuel, de mind azon által, ha életit czelekő-

lekődetit meg tekénted az Sidóknál, Tőrőkőknél, vndokabbúl Istentelenebbűl él: az Sidóknál vtállatos az vsura, az Tőrőkőknél az rêßegsęg, azok kőzőt penig kik kereztiéneknek vallyák magokat, (azokról ßóllok, az kik meg érdemlik) mind ez két vétek egyebekkel egyetemben neuekedik és meg fogy: léßen még oly vdő és nap, hogy ez fęle bűnőkről ezeknek példaiockal itéltetűnk meg mi az Wr Istennek előtte, bizonnyal hűdgyed és váriad ezt.

Ez kőuetkőzendő igéknek előtte azt mondgya, hogy az Samariában, ki az Izrael orßágának fő városa vala, zenebona és nagy őzue elegyedés vólna, annakokáért immár itt, azt bizonittia meg neuezet ßerintis, egy nehány bűnőknek gonozságoknak elő ßámlalásában, mellyek ő kőzőttők bűntelen czelekődtetnek vala.

Előßőr arról igy ßól:

Es az nyomorúltaknak nyomoruságokat (nézzétek tű pogányok) ő kőzőttők.

Az erőßak tételről feddetnek itt, az kiről ide előbis emlekőzék az második rézben, az mikoron azt monda felőlők: Sietnek ez földőn az ßegényeknek feiőkre. Terheli penig az bűnt gonozságot ezzel, hogy ezeket az Samaria városában mondgya czelekődtetni, ki, az mint mondám, az Izrael orßágának fő ßékes városa vala.

Feiedelem ßeme előt lőt gonoznak, nagy kire vagyon.

Léznek nemely helyeken az feiedelmeknek, királlyoknak, Wraknak tudások nélkűl, oly helyeken, mellyektől táuolb laknak ezek, sok hamis és gonoz czelekődetek, sok erőßak tételek, és oly hatalmak, kit ha keresni akarna az meg bántatot fęl, hogy az ő kárát kőnnyebben tűrhetne, tahát mîg feiedelmét Wrát érne, addiglan tőbbet kőltene annál, az mit ő tőle hatalommal erőßak tétellel el vőttenek, és ez miat nem annyéra hirdettetik és teried gonozsága az feiedelemnek, az orßágbeli népek gonoz ßokásának, mint ha ott kezdnek illyen insęgek czelekődtetni, az mely városban az feiedelem lakik, auagy penig az ő lakó helyéhőz kőzel czelekődtetnek, ha igy léßen, nagy hamisságnak és Istentelensęgnek naponként való áradását iegyzi: Ettől vagyon, hogy noha Samariában czelekődtetet kiuáltképpen az gonozság, de az Prophéta azt az hamisságot az egéz Izrael orßágának tulaydonittia. Másodßor mond:

Es

Es nem tudnak iót czelekődni. *Iot nem czelekődni.*

Az mely igéckel ßabad akarattiok ßerint való vakſágokat ielenti, és vgy mint, mint egy oktalan állatok, minden okoſság és ßégyen nélkűl az bűnőkbe merűlnek, és tellyeſſęggel gyogyúlhatatlanokká lőttenek. Ennek bizonſágára, hogy ezek igy vadnak, ő magát az Wr Iſtent hoza. Mert ezt ez igét ezért teßi beßédéhőz:

Azt mondgya az Wr:

Haſonlatosképpen bánik vala az Ieremías prophétais az ő v̄deiebeli embereckel, mikoron igy ßól: Ha el változtathattia az Szereczen az ő bőrét, és az pardutz az ő tarkaſágát, tűés iót czelekődhettek, holot az gonoz czelekődetet meg ßoktátok. Ez gonozſágoknak okait meg monda ide elő az Prophéta, tudni illik, az Iſten igeiének meg vtálláſát, melyben tellyeſſęggel el merűltenek vala. Mert miért hogy czak az Iſtennek igeiében adattatnak elő az ió és Iſtenes életre valo paranczolatok, az kik miat az gonoz teſti indúlatokatis zabolán és lántzon tarhattiuk, nem lehetſęges hát, hogy mind ezeknek czelekődetiben gyakorlyák magokat, valakik az Iſtennek igeiét meg vetik, meg vtállyák, és nem ßeretik. *Ierem. 13.*

Ne ßoktaſſa ſenki magát az Iſtennek igeiének meg vtálláſára, mert ſegit az őrdőg erre, és kőnnyen végnőz vitettetik, hogy az ßokás terméßetté vállyék: de ſőt inkáb arra ßoktaſſuk magunkat, (kéruén erre az ßent Lelket) hogy az Iſtennek igeiének az ő bőczűletit meg adgyuk, és ha mi fogyatkozás bűn bennűnk vagyon, (vagyon penig bizony ſokis) tahát az ió intéſnek engedgyűnk, hogy az gonoz, ki előßőr kiczinnek és iónak tetzet, végre meg neuekőduén, őrőcké való halálnak mérge ne légyen. *Kiczin gonozt ne neuellyűnk.*

Harmadik bűnőkről igy ßól:

Ragodományból kénczet győitnek, és palotáiokat koborlot marháual meg rákiák.

Ez igékben méltóſágbeli embereket mond, az palotának neuezeti alat, ez vétkekben réßeſeknek lenni, kiknek inkáb, miért hogy hatalmok vala rea, tilalomban kel vala tartani ez bűnőket, nem hogy ő magok magok veßedelméuel és az ő alattok valóknak botránkozáſáual, kel vala ezeket czelekődniek. Az raggadozáſnak *Prædal okrol.*

és koborláſnak neuezeti alat, minden tőb èhőz tartozandó mêltatlanſágokat, duláſokat, foztáſokat, ért és ielent. Ezek rőuideden az bűnők, mellyeckel az Izrael népének veſſedelmet ſőrzőttenek.

De találm te, auagy tű iobbak vadtok ezeknel? Adna Iſten hogy iobbak vólnátok, de ſélek raita, hogy meg kezitétek ezeket haladni gonozſágtockal: az Iſten igeiének halgatáſának, bőczűletinek kellene kőztűnk lenni, és kinek kinek az ő hiuatallya ſerint ſentűl kellene élni, de imé mely igen víſſa fordúlt minden állapatunk, ſem az Papok, Királlyok, Feiedelmek, Wrak, Nőmőſſek, kőſſég, gazdak, ſolgák, gazdaſſonyok, ſolgáló leányok, Birák, Iſpánok, az ő tízteknek hiuatallyoknak tzéllyára nem iranyoznak, meg veztenek, haſſontalannâ lőttenek: Innen vagyon hogy az igazlág hátunk meget heuer, az hamiſság kegyetlenſég mindenha ſeműnk elől forog, az igaz tőruénnek ninez ereie, az bűnők bűntelen maradnak, ſégyen nélkűl minden igaz ok kűuől, az nyomorúltak hâborgattatnak, mindenek más embereknek iauokra nyíretnek, hogy az ő főſuén telhetetlen kiuánſágoknak eleget tegyenek, és légyen miuel véghőz vínni az ő kegyetlenſégőket, vndok czelekődeteket. Ezt én ſok képpen meg többithetném, méltân és igazán ſóluán nemely embereknek az ördög tanáczán való iáráſokról, de nem mielem, kiki vélem túd mit ſóllani az ő halgatoinak állapattiokról.

Minden rendek meg veztek.

Láſſuk és érczűk immár az bűntetéſeket, mellyek kőuetik az bűnt. Azt mondgya az S. Dauid: az kik te tőlled el táuoznak, el veznek, el vezted mind ezeket, az kik te tőlled el haiolnak. Eſaias penig ezt mondgya, hogy az bűn miat táuozunk el Iſtentől, annakokáért az kik az bűnben neuekednek el vezti az Wr azokat. Az Amos prophétais immár, ſóluán az bűnőkről, imé az bűntetéſekről is kezd ſóllani: de mîglen arról ſóllana, annak előtte, valamiben reménſégőket bizodalmokat vethetnék, mind azt el fogia előlők, hogy ſemmihőz ne bizhaſſanak.

Pſal. 62. Eſa. 59.

Vala előſőr reménſége és bizodalma az Izrael népének, az ő ſéles és tágas orſágához, kinek határit az Ieroboam feiedelem iól kű ſêleſitette vala, az melyből azt reménlik vala, hogy ha eggyik réſſét el fogna orſágoknakis az ellenſég, az máſodik réſſében meg maradhatnának, ha aztis el venné, meg előb mennének, és igy mind el táuoztathatnák az ellenſégnek dűhőſſégét és fegyuerét magoktól: meg felel azokáért erre is az Prophéta nékik, és meg mond-

Orſágahoz bizik vala az Izrael.

mondgya, hogy ezbenis haßontalanúl bízakodnak. Mond penig:

Annakokáért azt mondgya az Wr Iſten, az ellenſęg és ez fŏld kŏrŭl való ſomſédſág-is el veßi tŏled minden erŏdet, és elrontatnak az te palotáid.

Auagy az mint nemellyek ez ígéket fordittiák: Az ellenſęg ez fŏld kŏrnyŭl, az az, nagy ſokaſággal iŏ te reád az ellenſęg, vgy annira hogy az fŏldet kŏrnyŭl veßi, és vgy mint kŏrŭl fogia, mint egy nagy habos viz, vgy hogy el nem ſaladhattok, és ſemmiképpen meg nem menekedhettek az veßedelemtŏl. Az mint ez vtán mond, az ſolgál vala nekiek az ŏ kénczekbe gazdagſágokba való bízodalmokra, mellyeket ŏ ereiŏknek mond az Prophéta lenni: de arrólis azt mondgya, hogy aztis el veßi az ellenſęg tŏlek, és palotaitis el rontia, mint ha mondana: Az tŭ reitekben tartot kénczeteketis az ellenſęgnek kiméllés nélkŭl való kezébe adattatik.

Ez ſómról gondolkodhatnak vgyan valamit amaz hamiſſan Iſtentelenŭl meg gazdagúlt emberek, kik gonoßúl, máſok ſiralmával, káráual, gyŏitik pénzeket ezŭſtŏket, nem tudgyák kinek gyŏitenek, nem tudgyák kire marad (mint az Chriſtusis monda az példa beſédeben) mert ha gyermekŏkre maradis, még ha marad, oda mondgyák apánknak, ſŏt ollyakra marad ez fęle neha, kiuel életében az az ki gyŏitŏtte vólt, mindenkoron hartzolt, hadakozot, háborgot. Errŏl igy ſokot az Bŏlcz ſóllani: Vagyon egy gonoz, mellyet láttam ez világon, és az emberek kŏzŏt gyakorta vagyon, mikor valakinek az Iſten ád gazdagſágot, iŏßágot, tiztefſęget, és ki ſemmi nélkŭl nem ſŭkŏlkŏdik, valamiben gyŏnyŏrkŏdhetnék, és az Iſten nem engedi hogy éllyen azzal, hanem más él azzal. Ez nagy hiában valóſág és gonoz nyaualya. Sŏt gyakorta ez fęléknek iauok az ellenſęg kezébe iŭt, mert az Wr mondgya: Iay az ki prædálz, teis el prædáltatol, ki más ellen hamiſſan czelekŏßel, holot te veled hamiſſan nem czelekedtek: Mikor meg ßŭnŏl foztani, teis meg foztatol, mikor az hamis czelekŏdetnek végét vetendez, te veled is hamiſſan czelekŏdnek. Luc. 16. Eccleſ. 6.

Harmadßor, bízakodik vala az Izrael népe az ŏ ſok népébe, erŏs és hadakozó férfiaiba, erŏs váraiba, városiba, az kik kŏzŏt ſŏk és erŏſſek valának az Samaria és Damaſcus, az mellyekig az Sok népebe bizik Izrael.

Ieroboam-király kű terieztette vala az Izrael orßágának határit, és kinek orßágát (mert ezek Syria orßágban valának) végezetre oztán friggyel magokhoz kőtőtték vala. Lehetetlennek irányozza vala azért az nép enni sok erős városokat, kik minden hadakozó ßerßámokkal, vitézlő fęrfiakkal rakuák valának, hogy auagy egyßőrs-mind el rontathatneiék, auagy bátor késedelemmelis meg vetethetneiék. De imé erről vgy tanít az Amos prophéta, hogy nem hogy ezek meg nem vetethetnének, de sőt ő magok kőzzűlis czak ßámos ßaladna el az veßedelemtől, kiről az prophéta által az Wr illyen hasonlatossággal ßól;

Ezt mondgya az Wr; Miképpen az páztor az Orozlánnak ßáiából az iuhnak czak két ßárát ragadgya kű, auagy az fűlének kűlső réßét: ezenképpen ragattatnak kű az Izrael fiaijban az veßedelemből kik Samariában v̊lnek az ágynak óldalán, és Damascusban az ágynak lábán.

Nem vgy haragßik Isten mint ember.

Vőd eßedbe itt: Nem haragßik az Wr az embereknek módgyok és ßokások ßerint, noha az emberek ő ellene vakmerő dűhőssęggel és gyűlőlsęggel vadnak, hogy ha lehetsęges vólna, mêg neuét sem akarnák hallani, ez az harag és gyűlőlsęg penig Isten ellen czak azokban vagyon, kik az ő igeiét vtállyák, haborgattiák, és v̊ldőzik: mind azon által az Wr czak annira ßokot haragunni, czak annira ßokta haragiának izit meg érzetni, hogy az ő maradéki azonkőzben bántás nélkűl nagy őrizés alat maradgyanak, ki innétis meg tetzik: Ime mely rettenetes bűntetéssel, vgy mint, rabsággal, puztásággal, és el veztéssel, fenyegeti az Assyriábeli had által az Izrael népét, hogy láttatnának tellyesęggel el tőrőltetteknek lenni, mind azon által az ő kegyelmes terméßetit látodé hogy meg tarttia.

Azt mondgya, hogy az Orozlánnak ßaiábólis kű ragadgya ő az őueit. Elég ißonyu és rettenetes hasonlatosság ez, mellyel az bűntetésnek az nyomorusságnak nagysága meg ielentetik. Az Wr Isten ezt ez példát az Amos Prophétára alkalmaztattia, ki mi képpen hogy páztor és parazt ember vala, azonképpen ez hasonlatossággal él, kinek az ő sereg nyaiáról czordaiáról gondot kellene

viselni

viselni. Es mint ha igy ßóllana: Mint hogy az Orozlánytól meg étettet iuhnak az fűle és ßaraczkaés alig tetzenek meg, az tőbbit ennek meg éuén, azképpen emézt meg, azképpen éßen meg tűteket az Assyriabeli király, mind azon által, az te testedben meg maraztok, mellyek énnékem ßolgálnak, az fűlét maraztom meg, ki az én ßent igémnek és paranczolatimnak az ő fűlére vtat adot, és kik az ő ßárokat lábokat az én paranczolatimnak kőuetésęre és czelekődetire adták. Az Esaias Prophéta általis az ő maradék népének meg óltalmazásáról igy ßól az menyeij Isten: Miképpen mikor ßőlő ßemet találnak az gerezden, azt mondgya az ember: Ne veßesd el, mert Isten áldása vagyon azon: azon képpen czelekődem az én ßolgaimért, nem veztem el mind ezeket.

Touábba, azokat mondgya hogy meg ßabadúlnak, kik az ágynak óldalán v̄lnek, és Damascusban az ágynak lábán. Ezeken érti azokat, kik ßámban sem tartatnak az Izrael népe kőzőt, hanem vgy mint el feleitették, gondgyok semmi reáiok nincz, erőtelenek, betegesek, nyomorúltak, mind azon által az Wrnak gondgya vagyon reáiok, talál ő módot ezeknek meg ßabadulásokra és meg óltalmazásokra, mert mond ismeg az Wr az ő ßegény és nyomorúlt népéről: Es az Iákóbból meg tartok magot, és az Iudából, ki az én hegyeimnek őrőkese légyen, és biriák az őrőksęget az én válaztottaim, és az én ßolgaim laknak ott. Az ő ellensęginek penig igy ßól: Tűteket kétsęg nélkűl ßáblya alá ßámlállak, és tű mindnyáian meg őlettettek: Miért? Miuel hogy hittalak, és nem feleltetek nékem, ßóllottam és nem hallottátok, és gonozt czelekődtétek én előttem.

Nemellyek ez igéket magyarázzák arra, az kik nagy keduekre győnyőrűsęgre éltenek házokban, kik czak heuertenek buialkodtanak, de meg nem menekődhetnek azért az bűntetéstől, sőt el kel vezniek, noha az Wr Isten meg tartia az ő maradékit: Ez magyarázatis illendő, Lutheris igy magyarázza, Vigandus, Gwalther azonképpen, és sok iámborok, de én Pellicanussal tartom, noha ez magyarázatot sem tagadom.

Luth. in Amos capite. 3.
Vigand. in Amos cap. 3.
Gualte cap. 3.
Pellicanus in Amos cap. 3.

Negyedßőr, azt hűßi vala, és ezt magában vgyan el tőkéllette vala az Izrael népe, hogy az ő Isteni tizteleti s áldozása, mellyet az Istentelen Ieroboam ő kőzzeiek bé hozot vala, mint ha ez Istennél igen kedues és bőczűletes vólt vólna, vgy mint, mely tizteletet immár ßáz és hetuē eztendő felé tartanák, és mondának,

sem-

Semmiképpen el nem ſenuedte vólna Iſten, ha ez ő néki kedues
2. Reg. 14. és kelemetes nem vólt vólna. De mit nem vólna kedues, ha czak nem régenis mely nagy győzedelemmel iártunk ellenſégink ellen, mely nagy határt nyerénk víſſa az ellenſégtől, menire meg tőbbiténk orſágunknak földét. de arról felel nékik az Amos, és vezi tegleteſſégre inti őket, monduán:

Hallyátok meg, és tegyetek tudománt Iákóbnak házában.

Másokatis hogy intem, hogy ezt nem titkon, ſőt közönſégeſſen prædikállyák hirdeſsék. Mert

Ezt mondgya az Wr Iſten az Seregeknek Wra. Miczodát? Mert az mely nap meg bűntetem Izraelt az ő gonozſágáért, meg látogatom Bethelnek óltáritis, és le tőretnek az ő óltarinak ſaruaij, és ez földre le romolnak.

Ez az Bethel az Izrael népe közőt neuezetes hely vólt, mint erről ſóltam az Oſeas iráſában, ez neuet adta vala annak az Iákób patriarcha. Sokat ſól erről az Hyeronimus: de imé azt mondgya errőlis az Wr, hogy nem kezd haználni ennek az ő régiſége, de ſőt kő tőrőltetik onnan az óltárnak ſarua, mely réz ő nálok főlőtte ſentſéges és kedues vólt, mint ki az tőruénynek paranczolattia ſerint az áldozat barányának véréuel meg hintetik vala, mely igéuel haſonlalannak vallya, hiában valónak mondgya minden kűlső tiszteleteket.

Hieronymus in beb qneſt. & loch heb.

Bethel miert tőretet le.

Miért mondgya le tőretni az Bethelt, kit az Iákób patriarcha ſent helynek tartot, és Iſtentől ſem tiltatot vólt ez meg? Vgy vagyon, ha azon rendben hatták vólna, az mi végre az Iákób élt vélle. De el tőréſſel fenyegettetik, miért hogy az Ieroboam arany borjuiát emelték vala ott fel, és Iſteni tiszteletet rendeltet-
1. Reg 12. tenek vala annak, mely óltárnál kű nyuituán az Ieroboam kezét, meg ſárrada, és az Báluányis le romla.

Szep haznokbanis bizakodtak vala Sidok.

Vtólſor, bizakodnak keuélykődnek vala mégis, az ő friſ, ékős, ſép, magos palotáiokban, az kikben lakáſra ſok ſép győnyőrűſégeſ házak valának, téli házak, nyári házak, kikben az

ydő-

vdönek állapattia szerint lakásokatis helyheztetik és alkalmaztatták vala. Oly kies és ékös házak valának ezek, nem elég vala az kőből és mészel czináltatot ház, sőt Elephant tetemmelis meg ékösitettek valának, kikben vgy nyugoznak és vgy lakoznak vala, mint bátorsággal mindenek ellen meg maradandó házakban: és mely épületekből magoknak hirt neuet akarnak vala szörzeni az ő maradékiokban.

Vadnak mi közönkis ezekhöz hasonlatosok, kik fáratság nélkül épitnek, erre nem sánnyák mindeneket el veztegetniek, mind azon által az hűtről kereztiénségről igen kiczin gondgyok vagyon, iámbor tanitót prædikátort kéues gonduiselésssel tartanak, akar az mezőn vonnyon ő sátort, czak ők lakhassanak palotákban, az Isten igeiére ez szerint keués gondgyok vagyon. De mind ezek igy hasontalan épitések, mert fenyegeti ezeket az Wr, azt mondgya: El fogynak az nagy házak. Bizonyára nem hasontalan fenyegetések az ő fenyegetési, példák erre sok erős váraknak, városoknak, palotáknak, gyönyörüsseges helyeknek le romlások, puzulások, veszedelmek.

Mind ezekből tanóllyuk meg, mely hasontalanok minden emberi bizodalmok, ha az Istennek haragia szelel reánk, mert valamiuel az Amos prophéta az Izraelt fenyegette, vgyan azon meg eset raita, és több országokonis, és ninczen semmi örőcké állandó ez világon, azért minden vgyeközetünk, és minden kéuánságunk czak az menyeiekre légyen, Amen.

Imádság.

VR Isten mi menyeñ szerelmes sent Atiánk, adgyad mi nekünk az te sent Lelkedet, kinek világositásából gyülölhessünk az bűnt, szerethessük és kőuethessük az iót. Te néked kedued szerint való életben éllyünk, hogy ezképpen az te bűntetésedet ne érezzük, sőt mindenkoron te néked ső fogadó fiaiñd léuen, az te kegyelmes áldásiddal bőuölködhessünk. Nagy iól tudgyuk az te haragodat az bűntetésben, de nem vezted el azért az Lothot Sodomában: Az Noénak bárkaiának aytaiát te magad bé zárád, hogy semmi ne árthasson néki: Igy szeres és óltalmaz minket mindenkoron, mi meg tartó és óltalmazó Wrunk Istenünk, az te sent fiadban az Wr Iesus Christusban, Amen.

AZ

AZ SZENT AMOS PROPHETA IRÁSÁNAK NEgyedik részéből való prædicatio.

HAllyátok meg ezt ez beſzédet tŭ Baſannak vnŏij, kik Samariának hegyén vadtok, kik nyomorgattiátok az ſzegényeket, kik rongallyátok az ſzŭkŏlkŏdŏket, kik az ŏ Wroknak ezt mondgyátok, hozd elŏ s-igyunk,

2. Meg eskŭt ezen az Wr Iſten az ŏ ſanctuariumiára, hogy imé napok kŏuetkeznek reátok, mellyeken el viſen tŭteket az ellenſęg horgockal, és az tŭ maradéktokat mint az haláznak haláſzó horgáual.

3. Es mindenitek az törésen ſalad kŭ egy más vtán, és az tŭ palotáijtokból el hánnyátok az tŭ marhátokat. Ezt mondgya az Wr.

4. Mennyetek Bethelbe, és vétkezzetek Gilgalban, neuellyetek az tŭ gonozſágtokat, hozzátok fel bátor az tŭ áldozatotokat, és három ezтendŏnként adgyátok bé az tŭ dézmátokat.

5. Es áldozzatok kouáſzos kenyérrel hálaadó áldozatokat, és hirdeſſętek ſzabad akarat ſzerint való áldozatokat, kiálczatok, miuel hogy igy tetzik kedueteknek Izrael fiaij. Ezt mondgya az Wr Iſten.

6. Enis fogatoknak tiztaſágáual vertelek meg

tŭteket

tűteket minden tű városokban, az az, kenyérnek ſükſégéuel minden tű helyetekben, de mégis nem térétek meg én hozzám. Azt mondgya az Wr.

7. Annak előtte meg tartoztattam tű tőletek az eſsőt az aratáſnak előtte három hóldnappal, és eſsőt adtam egy városra, más városra peniglen nem adtam, az földnek eggyik réſze eſsőuel meg ötöztetet, és az mely föld nem engedte, hogy eſső ſállyon reáia, meg ſárrádot.

8. Es mennek vala két auagy három városnak népei egy városhoz, hogy vizet innának, de nem elégetetnek vala meg, mégis nem térétek én hozzám. Azt mondgya az Wr.

9. Meg vértelek tűteket ſárrázſággal, és ragyáual az tű ſok fęle kerteiteket, és az tű olay fás kerteteket meg eméztette az hernio, de mégis nem tértetek én hozzám. Azt mondgya az Wr.

10. Dög halált boczáttam reátok, mint régenten Ægyptus földére, fegyuerrel le vágattam az tű ifiaitokat, louaitokat fogſágra vitettem, és azt miueltem, hogy az tű tábortoknak doha az tű orrotokban fel hatná, de mégis nem tértetek meg én hozzám. Azt mondgya az Wr.

11. Meg eméztek tű közzűletek ſokakat, az mint meg emézté Iſten Sodomát és Gomorrhát, hogy haſonlatoſok lennétek az tűzből kű raggadot v-

ſöghöz,

ſöghöz de még ſem térétek én hozzám. Azt mödgya az Wr.

12. Annakokáért ezképpen czeleködöm veled, ö Izrael: miuel hogy ezképpen czeleködöm veled, készüly az te Iſtenednek eleibe. Oh Izrael.

13. Mert imè az ki az hegyeket formálta, és az ki az ſelet teremtette, és ki megjelenti az embereknek gondollattiát, ki az haynalt ſötétſégê változtattia, és ez földnek hatalmáſságit megrontia, Seregeknek Wra Iſtene az ö neue.

Ez igéknek röuid értelme.

AZ Amos Prophéta, az ö ſokáſa ſerint, parazt és kemény igéckel meg ſólíttia ez meg hallot igékben az Izrael népének feiedelmit és fö fö népeit, vgy mint kik önnön magokat tellyeſſégel ez világi gyönyörüſségekre, raggadozáſokra, nyomoritáſokra adták vala, inti azért öket az Iſten igeiének hálgatáſára, mert eddiglen nem ſántó ökrök vóltanak, de ſöt inkáb vnök tehenek vóltanak az czorda közzül. Inti azért öket az pœnitentiára, és az Iſtennek igeiének halgatáſára, ſok és elégſéges okockal, Mert elöſör az ö bünökről ſól, hogy ennek vndoklágát és rutſágát meg tekéntuén, az pœnitentiát ſükſégeſnek aliczák magoknak lenni. Annak vtánna az büntetéſekről ſól, mellyeket ennek elötte az bünért ſenuedtenek, és ha meg nem térnek, kétſégnélkül, nagyobbakat és ſörnyebbeket kezdenek látni és érezni. Harmadſor, ezt meg monduán, veti eleikbe áz Iſtennek kegyelmes természetit és irgalmaſságát, ki minden kegyelmeſſégéuel kéz vólna ezeket keduébe ſerelmébe venni, és erre ſent lelkétis adná, hogy az mi iót el kezdenének azt véghözis vihetnék, czak akarnáiák az bünt el hadni, és az iót követni.

Ez Amos prophéta tanitáſa minketis arra int, hogy noha az pœnitentia tartáſra természet ſerint igen röſtek vagyunk, mind azon által meggondoluán az Iſtennek az bün ellen való büntetéſének rettenetéſſégét, mind penig az meg térökhöz az ö kegyelmes

keduét

keduét, ió akarattiát, indúllyunk valaha immár az pœnitentia tartásra, az Istennel való meg békéllésre.

De hogy mégis eßedbe tarthasd, és elmédbe iobban foglalhassad, imé rőuidebben meg mondom, miről ßóllok és miről tanitok az Amos prophéta irásából ez ielen való napon. Mert ßóllok két tanuságról: Es

I. *Előßőr ßollok, az bűnnek vadoltatasarol, karhoztatasarol, az Propheta altal, mellyel az Istennek haragia fel gerieztetik.*

II. *Szollok az bűntetesekről, mellyekkel kedue ellen meg bűnteti az engedetleneket, holot inti őket az pœnitentiara, ő hozza valo meg teresre.*

AZ ELSŐRŐL.

MOndám prædikátiómnak sommaiábanis, hogy leg elsőbenis az feiedelmeket fő népeket ßóllittia meg az Prophéta, vgy mint kik minden gonoßoknak az nép kőzőtis okaij valának, de ennek vtánna oztán, mind az Papokat, mind az kőzőnsęges népet azon menetelben elő rántia, feddi és dorgállya: Látuán annakokáért az Prophéta, hogy tellyessęggel az Isteni dolgokban meg rőstűltenek vólna, és ez világi kénczekben iauokban fel fuualkoduán, ezben heuernének, ezképpen ßóllittia őket kemény és parazt igéckel halgatására,) páztor vala, terméßetit most sem igen hagyhatta) és mond:

Hallyátok meg ezt ez beßédet tű Basannak v̊nőij.

Halgatásra inti az feiedelmeket előßer, mert ő reáiokis tartozik az Isten igeiéhőz való engedelem, és kiuel őkis feddetnek, noha ők őnnőn magokat (ez világi méltóságokban fel fuualkoduán) az feddéstől ßabadosoknak akariák vala lenni, mint kiket illyen bátorsággal ki merne meg ßóllitani auagy feddeni. Es miért hogy az feiedelmeknek vduarok, méltóságos neuezeteckel, és az fuualkodásra okádó igéckel, az ő Wrokhoz vadnak, (nám valameni néuel az Wr Isten méltán neueztetik, ez világi feiedelmeknekis ßoktuk immár adni, mint ßentsęges, hatalmas, felsęges, és tőbbek. Oh nagy vakság) az Amos prophéta parazt páztor léuén az ő ßokása ßerint, de kétsęg nélkűl az Isten lelke ielentésęből

Halgassak feiedelmekis Isten igeiet.

téſęből az feiedelmeket fő népeket Baſannak v̂nőjnek neuezi. Ez meg magyarázáſának okáért iſmeg igy ſól:

Kik Samariának hegyén vadtok.

Mint ha mondana: Sétállyatok vgyan, tombollyatok, ſőkietek az tű ékős világos királi palotaijtokban, és az egéz orſágnak ám bátor láttaſtátok óltalmazoijnak lenni, mint ha erre nézne az tű orſágláſtok wralkodáſtok: de bizony tehenek v̂nők vadtok inkáb, és még Baſannak v̂nőj. Ez az néw illetne méltán tűteket. Az Baſan az Iordán mellet való tartomány vólt, ki kőuér barom tartáſſal igen neuezetes vala, az barom tartáſra alkalmatos hely vala, mint meg tetzik innenis, hogy az Moyſes iria, hogy az Ruben és az Gad fiaij, és az Manaſſes nemzetſęgének fele ez helyet kérik magoknak, miuel hogy alkalmaſnak itélik azt az barom tartáſra. Nē őkrőknek ſem penig bikáknak neuezi az Prophéta őket, hanem teheneknek, mellyel pirongattia őket, az ő rőſt túnya hiuolkodáſokról, heuerésekről, kiknek ferfiuij vaſtagſágra nem vala módgyok, de keduen tartot aſſoniállati gyengyeltetéſekre adták vala magokat, azért hamar v̂dőn Iſtentől az méſárſékre vonatnának.

Tehen feiedelmek kiczodak

Num. 32.

De mondhatnád erre énnekem: Mi az oka, hogy az Amos illyen gyalázatos néuel neuezi az feiedelmeket fő népeket, az kik az egéz orſágnak óltalmi gonduiſelőj valának? Bezzeg vétkezik itt az Amos, Iſtennek amaz paranczolattia ellen. Az Iſteneknek gonozt ne mondgy, és az te népednek feiedelmét ne ſidalmazd: Meg felelek erre: Meg kel válaztani az kiuáltképpen való gyalázáſt, az Prophétáknak feddéſektől, mert az kik tulaydon gonoz indulatokból valakiket ſidalmaznak, (bátor feiedelmek ne legyenekis) vétkeznek, és az kőzőnſęges embereknek az ő feiedelmőknek vétkét nem pártolkodóúl kel hireſiteni, de ſőt el kel ſenuedni, mîglen az Wr Iſten arra iób módot ád: De az Egyházi tanitóknak ſólgáknak kűlőmb az ő állapattiok, kiknekis noha arúltatáſt part v̂téſt nem kel inditani, mind azon által minden helyeken, minden rendbeli emberekben, az gonozſágot feddeni és kárhoztatni kel, hogy auagy hogy meg ióbbúllyanak, auagy hogy máſok ezeknek példáiockal haſōló gonozſágoktól őrizkődgyenek.

Feiedelmeket ſidalmaza Amos.

Erre inti az Wr Iſten az Prædikátorokat, Papokat, mikoron az Ieremias prophétának igy ſólla: Imé én má tőttelek tégedet erős városſâ, és vás ozloppâ, és értz báſtiáuâ mind az egéz földőn, az Iuda királij ellen, az ő feiedelmi ellen, az ő Papiaij ellen, az

Ierem. 1.

föld népe ellen. Szent Pál ismet azt paranczollya az Timotheus Pű- 1. Tim. 5.
spöknek, hogy az kik vétkeznek, mindenek előt meg fedgye azokat, hogy az többinek fęlelme légyen. Ne kárhoztassa az Amos prophétát senki, mint ha parasztúl tudatlanúl szóllotta volna ezt, hogy miuel azt tudnáia, hogy mostanis az czordát legeltetne: mert nem czak ő szóllot ily kemény és parazt igékuel. Mond Esaias: Az ökör ismeri az ő Wrát, az szamár az ő Wrának iászlát, Esa. 1.
az Izrael penig (látodé mennél alább valónak mondgya) nem ismeri az ő Wrát, és az én népem nem veszi eszébe magát. Sőt ez után mond: Mi módon lőt kuruáuá az hű város? Ezechiel által Ezech. 23.
ismeg az Ieruſalem és Samaria városát oly kurua aſſoniállathoz hasonlíttia, ki az latrait ő maga hija magához, és ki oztán vgyan kű sokot aggani az kuruaságból. Chriſtus Wrunkis rókának neuezi Herodest, és az Sidókat kurua nemzetségnek. Es többek nagy sokan.

Iól czelekődőt azért az Amosis, és semmit nem vétkezet ezben. Miért? ezért mert az feiedelemnek az közönséges népnek épületire kel nézni. Ezt penig azkor czelekősi az feiedelem, midőn leg elősőr az Istennek tiztességére gondgya vagyon, igaz tőruényeket tart és solgáltat, ennek haznátis meg mutattia, az az, az gonosokat meg bűnteti, az iókat penig óltalmazza. Ez azért tizti rőuideden az Magistratusnak, ez szerint viselly ő magát, hogy méltóságos helybe rendeltetet Istentől, vgy mint, kiket Istenek nekis neuez, és kiknek adót fizetést iőuedelmet sőrzőt: De az mely feiedelmeckel itt buia vagyon az Amosnak, azok az ő tizseknek ez szerint meg nem felelnek vala, sőt az ő gonduiseletlenségők miat, hiuarallyokban való tűnyaságok miat, mind az Istení tiszteletek, és ez világi iő tőruények, minden kűlső tiztességes szertartásokal egyetemben, meg romlottanak és meg vesztenek vala, gondgyok egyéb dolgokra nem vala, hanem az ő hasoknak tőltésére, és testi gonoz kéuánságoknak vagyolkodására. Amos miben nem vetkezek. Pſal. 81. Rom. 13.

Hűuen és igazán el iárt azokáért az Amos az ő tiztiben, midőn őket méltán intette és feddette az ő gonduiseletlenségekről: ez illet az Amos prophétához, kit Isten ór allóuá tőt vala az Izrael népen: nem kellet ezeknek aruloiának lenni, vgy mint, ha ő bűnöknek hizelkődneiék és keduezne. Nem méltó dolog hát senkinek az tanitós, az bűnnek meg feddésében mértékletességre tanitani, oly bűnökben mondom, mellyeket az emberek vakmerőségből

Szabad menetteli tanitoknak az tanitasban.

ſántſándéckal czelekőznek. Kedues dolgot czelekőſſik az az feiedelem az Wr Iſtennek, az ki az tanitót az ő igaz prædikálláſában tágas vton boczáttia, mert ezzel haznál az közönſęges kőſſęgnekis, és önnön magánakis, ez fęle tanitó ollyan léſſen mint az ió oruos Doctor, ki az ő betegét inti az haznos oruoſſágra, és vtáltattia vélle, ezzel ellenkező mérgeket.

De hogy ſenki ne vélneie az Amos prophétát czak mint egy mély álomból fel ſerkenuén, és az miat meg bádgyaduán, auagy czak neműnemű eſeueſetſęgéből ſóllani, és ezképpen inteni, feddeni, nem czak az Izrael orſága népének kőſſęgit, de ſőt ezt leg előſőris ez fő rendekről el kezdeni, el mégyen az okáért, és meg ielenti ez ellen, hogy nem meg bolondúlt, nem álmából ſerkent fel, hanem az Iſten ſóllot, és annak kőuetſęgét hordozza, mert vagyon őket miért feddeni, tudni illik, Előſőr:

Szegenyek nyomorgataſa.

Kik nyomorgattiátok az ſegényeket.

Szól és feddik az ſegényeknek nyomorgatáſokról kiuáltképpen, az mellyeknek óltalmazáſáértis leg felyebben az feiedelmek Iſtentől rendeltettenek, mint S. Dauid az ő Pſalmuſiban erről ſok helyen ſól. Miképpen annakokáért ez igékuel az Prophéta az Magiſtratuſokat az ő tiztekben való hűuen el iáráſra inti, azképpen vgyan ezenekből az nyomorúltak vigaztaláſt vehetnek magoknak, midőn hallyák, hogy az Wr Iſten boſſút áll ő erőttők az ő ellenſęgeken.

Másodſor igy ſól az Prophéta:

Kik az ő Wroknak ezt mondgyátok, hozd elő, s igyunk.

Szegenyeknek Wrok kiczodak.

Az mely igékben feddi előſőr az itéletben való kereskődéſeket és haznokat. Az Szegényeknek Wroknak mondgya, az hamis és álnok ſatzőltatókat, kik ezeket Iſtentelen vſuráckal, és hamis adó fizetéſeckel ſorongattiák vala. Ez fęléckel őzue adgyák vala magokat, az királlyok vduarában lakozó és élő fő népek, ranáczok, tizt viſelők, és mikoron az ſegények az ő igaz Wgyőket óltalmazni akarnák, ők az városoknak aiandékockal meg czalattatuán, vgyan az ſegények bűntetnek vala meg. Arról feddik azért reátok az iámbor Prophéta, hogy nem czak az ſabad akarat ſerint való aiandékozás ő nekik kedues, de ſőt vgyan kéuánnyák és kéſeritikis erre az embereket: nem egyéb okáért

káért, hanem hogy ők ihassanak, győnyörködhessenek, es testi gonoz kéuánságoknak meg czelekődetire elegek legyenek. Az fősuénség és az zabállodás ő bennek vgyan őzue penyészült és enyuezteret vala, ki az vesedelemre ő nekik vtat sepre.

Ez besédekből vtállyák meg az feiedelmek fő népek az resteséget, és mértékletlenséget, ki ki elégődgyék meg az ő ételéuel, italáual, ruházattiáual. Mert miképpen hogy az fősuény embernek soha semmi nem elég: ezképpen az tobzódásnak és mértékletlenségnek soha semmi kénczek, marhák, kazdagságok nem elegek. Ha penig ez az két vétek wralkodik az fő emberekben, ez haytia oztán őket az aiandéknak szeretésére és őrültetésére. Az fősuénységről igy szól az Wr az Abachuc prophéta által: Iay annak az ki gonoszúl az másét kéuánnya, az ő házának őrőgbitésére, hogy magas fészket rakhasson magának, hogy meg szabadúlhasson az vesedelemtől Az Agoston doctoris igy szól az fősuény ségről: Mikoron az fősuénység valakin wralkodik, az gonoszág alá vettetuén mindeneknek mutogattatik, mert az fősuénségből vadnak minden gonoszágok, és az bűnnek minden tőuisei onnan hozattatnak.

Fősuenségről. Abac. 2. De libero arbitrio.

Az tobzodásról igy szól az Esaias: Iay azoknak, az kik ió reggel fel kelnek, hogy részegeskődgyenek, és mulatnak az bor mellet mind estueig, &c. az Wrnak dolgát penig nem tekéntik meg: azért az koporsóis igen kű terieztette az ő hasát, és az ő torkát fölötte igen fel tátotta, hogy az én népemnek mind tiztelettesi, mind kőzőnséges sokasága abba le szállyanak, és az kik az földön győnyőrűséggel éltek. Iól mondgya ez széleknek az Hyeronimus doctor: Az kik az test után iárnak, az hasra és az buiskodásra hailandók, oktalan állatoknak méltán mondatnak ezek. Az Mauricius feiedelemis az fősuénség mia arúltatek el az ő vitezitől, és meg őletteték az Phocas által. (Az Solon pangány Bölcz Athenasban illyen tőruént rendelt vólt, hogy az mely feiedelem meg részegűl, meg kel azt ölni. Az Indiai népnélis tilalmas az bor ital, czak az áldozatokban élnek vele.

Reszegesek. Esa. 5. Munst. lib. 4. cap. 59. fol. 1100. Munst. lib. 5. cap. 113 fol. 1226.

De miért hogy az emberek czufolkodnak és iádzodoznak az bűnnel, nem hűsik ennek czelekődetiért az Istennek rettenetes bűntetéséről is, annakokáért az Amos nem feletkőzik el arról, de tánk. sőt aztis meg ielenti ezen szóual, és ezt eskűuéssel erősiti, monduán:

Bűnert bűntetés

Meg eskŭt ezen az Wr Isten az ŏ sanctuariumiára, auagy az ŏ ßentsęgére.

Az az, ŏ magára, ki ßent, és tellyessęggel ßentsęg, mert (mint az Apostal ßól) ŏnnŏn magára eskŭßik az Wr Isten, mert ŏ nálanál ninczen senki fellyeb való. Miről eskŭßik? Miért hogy teheneknek monda az Izraelnek feiedelmit, meg ßŭnik immár az példa által való ßóláſtól, és vgy fenyegeti ŏket, mint teheneket, mond:

Hebr. 6.

Hogy imè napok kŏuetkŏznek reátok (az Isten itéletinek boßßú állásának napiaij) mellyeken el vißen tŭteket az ellensęg, horgokkal, és az tŭ maradéktokat, mint az haláznak haláßó horgáual.

Sidok meßarosi.

Ezeknek ez kŏuér v̄nŏknek méßárosi valának az Assyriabeli népek, az kik az ŏ nyakokra az kŏtelet foytuán az méßárßékbe az bárd alá vonnyák vala. De hogy mégis az ŏ ereiekben, méltóságokban, kinczekben, ez ellen ne bizakodnának, hoz erről példát másodßor nekiek, az haláznak horgáról, mint ha igy ßóllana, az mely kŏnnyen akar mely halis az horog által meg fogattatik, és kŭ vonnattatik, illyen kŏnnyen kŭ vonnyattattok tŭ Samariából, hogy az fogságra és az rabságra mennyetek. Es ennek vtánna imé mindiáráſt az városnakis az ŏ romláſáról veßedelmêről ßól, illyen ßóual:

Es mindenitek az tŏrésen ßalad kŭ egymás vtán, és az tŭ palotaijtokból el hánnyátok az tŭ marhaitokat.

Az az, Noha mostan az Samaria városa kŏ fala kŏzŏt, mint egy nyugodalmas kertben, minden gyŏnyŏrŭsęggel éltek: de imê el iŏnek az napok, az mikoron az város az ellensęg miat le tŏrettetik, és tŭ az tŏrésekről akarnátok futni az ellensęg elŏt, hogy az ŏ kegyetlensęgektŏl meg menekŏdhetnétek: és ha ki ez ßerint ßabad vtat magának nem találhat, az el reitezik az ŏ palotaiában, (mint nemellyek ezt igazán fordittiák,) hogy ha valamiképpen meg óltalmazhatna életét ott. Ez nyomoruság meg esęk az Izrael

rael népén ackoron, az mikoron az Samaria városát három egéz eztendeiglen viuán az Assyriabeli király, és meg véué. Melyből ezt tanúllyad, hogy minden v̂dőben ezen sorsa állapattia léßen azoknak az embereknek, az kik az ő ereiőckel hatalmasságokkal az ßegényeknek meg nyomoritásokra élnek, és az ő haznoknak és győnyőrűsęgeknek okáért, az kőzőnsęges igaz tőruénnek ßolgáltatása ellen fel állottanak. 2. Reg. 17.

Touábba, mikoron az Prophéták feddenek ez népet, és bűntetéssel fenyegetnek (mint minapis ßóllottam erről) ők az ő hamis Isteni tizteleteket hánnyák vetik vala ő ellenek, az mellyekbe helyheztetik vala bizonyos reménsęgőket: De az Amosis meg felel nékik erre, és ßintén ezt mondgya okának az ő veßedelmőknek, mellyért el kel vezniek, hogy az Istennek igaz tizteletit meg változtatták, és az ő kéuánságok és akarattiok ßerint rendelték azt: itt pénig egyenlőképpen az Papokatis kárhoztattia, kik hoǵ az feiedelmeknek fő népeknek keduekben lehetnének, ezt czelekőßik vala, hogy az tudománybanis nem az Istennek paranczolattiát nézik vala, hanem ezeknek hizelkődnek és kedueskődnek vala azbanis: az kőz népetis feddi itt, mellyekis őrőmest háiolnak vala az ő előttők iáróknak példáiáual az gonozra. Hogy azért az Isten haragiának nagyságát meg ielencze, illyen tréffáual él ellenek, monduán:

Treffal Amos.

Mennyetek Bethelbe, és vétkezzetek Gilgalban, neuellyétek az tű gonozságtokat, hozzátok fel bátor az tű reggeli áldozatotokat, és három eztendőnként adgyátok bé az tű dézmaitokat. Es áldozzatok kouáßos kenyérrel hálaadó áldozatokat, és hirdessétek ßabad akarat ßerint való áldozatokat, kiálczatok, miuel hogy igy tetzik kedueteknek Izrael fiaij. Ezt mondgya az Wr Isten.

Mint ha mondana nekiek: Alittiátok tű hogy az Wr Istent az ő kedue ßerint tiztelitek, midőn Bethelben és Gilgalban áldozatot

zatot teztek: de mind az az tizteletetek semmi nem egyéb merő gonoszságnál, és mennél inkáb gyakorlyátok ez féle áldozatokban magatokat, annál inkáb gonozt gonoszúl többittek: Es noha én általam erről tű sokszor megintettetek, kiuel látom hogy semmit nem haználok, immár ám lássátok mit czelekőztek, hogy az tű magatok vesedelméuel meg tanóllyatok, mely hiában való és mely hasontalan az tű ezben való bizodalmotok. Mert ha az áldozatoknak fel vitelében mindeneket meg czelekődendetekis, dézmákat meg adtok, hálaadó áldozatokat sőrőztek, és annak fölötte, sabad akarat szerint való áldozattalis áldoztok, mind ezek semmit nem haználnak tű néktek.

Izraelnek tiszteleti miczodaokkal karhoztatik.

Iól essedbe vőd itt azért atiámfia, miczoda ockal és móddal kárhoztatik itt az ő ily tizteletek, holot az mellyekről itt emlekezet vagyon, mind azok az Istennek sőrzésével és paranczolattiával eggyeznek. Mert itt ez czelekődetek az Izrael népében annában mondatnak hasontalanoknak, az meniben kűuették Istent ezek Maiom módra, az kűlső czelekődeteknek gyakorlásában, de nem azon véggel és nem azon paranczolattal. Leg elsőbr vagyon itt emlekőzet az reggeli áldozatokról, az melyben az estueli áldozatokis bé foglaltatnak: Az reggelit akarta inkáb meg neuezni, hogy az ő sorgalmatosságokat ezben exprimállya. Másodsor emlekőzik az három eztendőnként való dézmákról, az az, az féle dézmákról, mellyeket tartoznak vala meg adni, mind az segényeknek dézmáioknak amaz három eztendőbeli dézmáiockal, auagy három eztendőknek auagy három napoknak, amaz fő három idnepeket, az mellyeken minden eztendőben minden embereknek az Wr eleibe kel vala iőniek, és az dézmákon érti az áldozatokat és aiandékokat, mellyeket Istennek offerálnak vala.

Deut. 14. 26.

Deut. 9.

Kouasos kenyerrelis aldoztak Sidok.

Emlekőzik őruendezteto áldozatról (ki itt hálaadó áldozatnak mondattatik) az hellyekben kouásos kenyérrel kel vala áldozni, az Istennek paranczolattia szerint, noha az tőb áldozatoktól az kouáz tellyességuel tilalmas vala, kinek oka ez vala, hogy az hálaadó áldozatban meg kel vala arról emlekőzni, az mellyek az kouásson példáztatnak vala, az kiktől Istennek kegyelmessége által meg sabadúltunk, mint az hamis tudomány, kép mutató tizteletek, az életnek vndoksága, és az testnek tőb czelekődeti. Iárúlnak vala mind ezekhőz az tőb sabad akarat szerint való áldozatokis, mellyel az Isteni tiszteléthőz való hailandóságokat mutattiák vala.

Imé

Imé, mitől vagyon azért, hogy az Amos mind ezeket gonoſoknak mondgya? Elſőſőr ettől vagyon ez, hogy az igaz Iſtení tiſzteletnek helyét az ő akarattiok és hatalmok ſerint meg változtatták, és azt Bethelbe, Gilgalba, Danba, és egyéb helyekbe ſoritották, kit meg tiltot vala az Wr, hogy nem egyébűr, de czak Ieruſalemben kel vala. Máſodſor, mert báluányképeket emelnek vala fel, mellyek az Wr Iſtennek tőruényében neuezet ſerint meg tiltattanak. Vtólſor, mert az kűlső áldozatoknak mielkődéſének érdemében vetik vala tellyes bizodalmokat reménſégőket, mint ha azok ſintén az bűnt el vehetnéiék, nem gondolkodnak vala ſemmit, és kiczin ſorgalmatoſságok vala arról, az mellyek ezek által példázratnak és árnyékoztatnak vala, és ez vgyekőzetekkel léuő áldozatokat, még az Ieruſalemben léuő áldozatokatis, meg vetik egy nehány helyen az Prophétak.

Mit tanúlz te ezből? Ezt tanóld: Nem kedueſek az Wr Iſtennek az ſźle tiſzteletek, mellyeket auagy mi magunktól gondolunk, auagy az Iſtentől rendeltetet főrzéſek közzé többet elegyitűnk és teſűnk. Engedelmeſſźget kéuán inkáb hogy ſem mint áldozatot, mint az Samuel prophétais monda az Saul királynak: Imé az engedelmeſſźg iob az áldozatnál (igy főlla az királynak) iob az ő beſédének meg fogadáſa, hogy nem mint az koſoknak kőuéri. Ha peniglen tellyeſſźggel (vőd eſedbe) báluányozók és érdeműnkben bizakodók leſűnk, igy, kétſźg nélkűl el ſenuedhetetlen léſen az bűn, és aznak az ő bűntetéſe. Féllyenek itt az báluányozók, és az kűlső ió czelekődetekben bizakodók, kik az emberi főrzetektől függenek, és az vdűőſſźgre az Chriſtus érdemét czak réznek mondgyák, ennek fő okát az ő ió czelekődetekben záriák. *Miczoda tiſzteletek nem kedueſek Iſtennek.* *1. Sam. 15.*

Touábba ezt vőd mégis eſedbe, hogy az Wr itt czufollya az Sidókat, mint iméntis mondám, az ő báluányozáſoknak haſontalan és ſemmire kellő vóltáual:

Mennyetek fel Bethelbe, vétkezzetek Gilgálban, miuel hogy igy tetzik kedueteknek Izrael fiaij.

Feddetik penig ez igékuel ez világ, ki az Iſten igeiének világoſságáual nem akar meg elégedni, kinek drága és ſent vóltának elégſźges okaij adatnak előnkbe, de ő halálra magától czalatik

tatik meg, és bolond feiének tetzéſét kővetuén, mint az madár az ſél vézben hagigáltatik. Szörnyű és rettenetes ez féléknek az
2. Theſ. 2. ő bűntetéſek, ezzel fenyegeti ez féléket az Szent Pál, hogy az Wr Iſten az téuelgéſnek creiét boczáttia reáiok, hogy hődgyenek az hazugſágnak, hogy kárhoztaſsanak mind azok, kik nem hűttenek az igázſágnak, hanem engedtenek az hamiſſágnak, az kik pedig hűttenek az hamiſſágnak és hazugſágnak, azoknak réſzek léſzen az beſtiáual az kénkővues tűzes tóban. Haly többet mégis.

De előſőr ezt vőd eſzedbe, hogy látuán és eſzébe véuén ezt az Amos prophéta, hogy az emberek könnyen magokat bűnőſöknek bűntetéſre méltóknak nem ítélik, azokáért az bűnről kezdi el leg előſőris az Prophéta beſzédét, és az kűlső czelekődetben való bizodalmokat el annira meg erőtleniti, hogy kiuáltképpen ezben mondgya hogy vétkőznek, azért, hogy el hagyuán az Iſtennek az ő igeiét, vy Szent dolgokat (ha illik ezt mondanom) kű gondolnak magoknak, és inkáb akarnak az emberi ſőrzéſektől vezéreltetni, hogy ſem mint az Iſten igeiének egyűgyű után az őrők életre előb előb ballagni.

Mondom ez renddel él az ő tanitáſában az Prophéta, minden embereknek tanuſágokért, de azkoron neuezet ſerint az Sidókért, annakokáért az bűntetéſekről meg emlekőzteti őket, mellyel ez vdeiglen őket az Wr Iſten bűntetre, renddel azokat elő ſámláluán, azértis hogy ezzel az ő oſtobaſágokat, és gonozſágoknak rettenetes vóltat fedgye, és azértis hogy ezekből meg érczék, még ſőrnyeb bűntetéſeket meg érni, ha az ő gonozſágoknak vtáról viſſa nem térnek. Szép és haznos tanúſág ez, mely meg tanit, mire valók az ſok ſámlálhatatlan ez világi nyomoruſágok, inſzegek, tudni illik, hogy emlekőzteſſenek bennűnk ſockal tőb és ſőrnyeb bűntetéſeknek kővetkőzéſről, ha ezeckel az gonozſágokban meg nem czökenűnk. Nő hallyad immár illyen igék kővetkőznek:

Mire vagyon az ſok nyomoruſagok.

1. Ehſeg.

Enis fogatoknak tiztaſágáual vertelek meg tűteket, minden vároſtokban, az az, kenyérnek ſükſégéuel minden tű helyetekben, de mégis nem
Ehſeggel fenyeget Iſten. térétek tű én hozzám. Azt mondgya az Wr.
1. Reg. 18 Fenyegeti itt az Wr az Sidókat ehſzggel, mellyet az Achab és az után az Ioram feiedelmek vdeiőkben Szenuedtenek, kiről az

Szent

Sent iráſnak hiſtoriáia bizonſágot tesen: De amaz régi hiſtoriá- 2. Reg 4.
iáris iuttatia ekekbe ez igéckel, az mikoron az Wr Iſten még az ő
atiokat az puztában vgy meg bűntette, hogy noha fűr húſt ada ne-
kik, de azt nem el nyeletuén, meg halnak vala azonban, ackoron
az Wrnak haragia (igy ſól az Moyſes) fel geriede az népre, és Num. 11.
meg vere az népet az Wr fölötte nagy czapáſſal, tudnia illik, az
húſ még fogók kőzőt vala, és meg nem emésztettek vala. Mint ha
igy ſólana ezeknek ez igékben az Wr: Nem igen ſükölködtetek, Fog vaio nem
vgy tetzik fog váio nélkül, mellyel az éledelnek fogatok kőzőt igen kel neha.
meg maradot réſét kű kellet vólna tiztitanotok, vgy bántam ve-
létek, hogy édesdeden meg ehettétek vólna, czak vólt vólna mit.

Mikoron peniglen ezt az éhſégnek bűntetéſét kőzönſégeſſen
mondgya raitok lenni, vgy mint minden helyekben és minden
városokban, azért czelekőſſi, hogy ne itéllyék ez oſtort története-
nek, de az Iſtennek bizonyos el végezet tanáczának, az ki őket az
bűnből való meg téréſre viſſza hini kéuánta, de imé ezzel ſem
haznál raitok, mert azt mondgya, hogy mind ezeckel ſem érte-
nek ő hozza. Mellyel az Iſtenteleneknek gonoz erkőlczőkről em-
lekőzik, kik az bűntetéſeckel inkáb meg keményednek, hogy
ſem mint meg lágyúlnának, kiknek keményſégeknek nem az Wr
Iſten az oka, de az ő tulaydon gonoz és váſot terméſetek. Az a- Nem Iſten oka
tia az veſſődel nem az iótól tiltia az ő gyermekét, de az gonoz- az veſſedelem-
tól feniti: Igy az Wr Iſten az bűntetéſeckel az ióra ingerli, és az nek.
gonoztól rettenti az embereket.

Másodsor nem czak éhſéggel mondgya hogy bűntette őket,
de sárraz vdőckelis, ſintén az vdőnek oly taiában, az mikoron 2. Szarazſag.
igen ſükſéges vala az éghi harmat az eső, az mely ſárrazság őket,
az ő földben vetet magoknak iőuendő gyűmölczének bé takari-
tására kerſégben eythette. Igy ſól azért:

Annak fölötte meg tartoztattam tű tő-
letek az eſsőt, az aratáſnak elötte há-
rom hóldnappal.

Arról ſól nekiek ez igékben, hogy az földben vetet magoknak meg
gyűmölczőzéſére való eſsőtis sokſor meg tartoztatta tőlők, vgy
mint kiuáltképpen az aratás előt három hóldnappal, mikoron ime
már az veteményeknek telni és épűlni iobban iobban kellene. Az
aratás előt három hóldnap, S. György hauában kezdetik, gondol-

had

had penig, ha ez v̊dőben essők nem leznek, mely nagy kárt tegyenek az vetésekken az ßárraz és reckenő héwsęgek. De hogy ezt is az bolond nép czak az v̊dő iárásának és tőrténetnek ne alicza, imez mondással felel neki:

Nem tőrtenet az esső nem eses.

Es essőt adtam egy városra, más városra peniglen nem adtam, az főldnek eggyik réße essőuel meg őtőztetet, és az mely főld nem engedte hogy esső ßállyon reáia (az az, bűnéuel az Eget meg rekeztette) auagy, mint nemellyek fordittiák, és az mely főldre esső nem eset, meg ßárradot. Es mennek vala két auagy három város népeij egy városhoz (mint ha mondana, annira iuta dolgok) hoǵ vizet innának, de nem elegitetnek vala meg, mêgis nem térétek én hozzám. Azt mondgya az Wr.

Niluán való igék ezek, az mellyekben az ßárrazságban meg bűntettetuén az Istentől az Sidók, mégis oly vakok vóltanak, hogy az Isteni világosságnál nem láttanak iárni.

Idő allapattiat Isten forgattia.

Innen ezből tanóld meg, hogy az v̊dők, mind az főldnek gyűmőlczőzésęuel egyetemben nem tőrténetből vadnak, se az czilagok iárásának igazán vgy nem tulaydonitathatnak, hogy mind azon által ezek ellenis az Wr Isten mást és valamit kűlőmbet nem czelekődhetneiék. Minem ok nélkűl, de erre nézue ßól az Wr itt igy: Enis fogatok tiztaságáual vertelek meg tűteket, én tiltottam meg az essőt, én adtam essőt egy városra, és másra nem. Ez mondásommal eggyez az Isteni tőruénybeli igéret és fenyegetésekis.

Leuit. 26.

Az ő paranczolatinak meg őrizőńnek essőt mondgya hogy ád alkalmatos v̊dőben, az főld az ő gyűmőlczét meg adgya, és minden termő gyűmőlczőző fa meg termi az ő gyűmőlczét. Vißont az kik az ő ellene kemény nyackal és kő ßűuel keménykednek, azt mondgya hogy ezek feie főlőt az Eghet értzé teßi, és az ő alattok való főldet vassâ. Dauidis ezképpen énékel: Ki bé feddezi az Eghet felhőckel, essőt kéßit ez főldre, és az hegyeken fűuet

Deut. 28.

Psal 147.

uet teremt. Minden életünknek rendit, vdőnek és egyéb dolgoknak forgáſit, czak az Iſtennek gondueſeléſének tulaydonit.

Mert ha ezek czak az Czillagokból, Hóldnak Napnak fordúlattiából lennének, kétſég nélkúl minden helyeknek egyenlő állapattiok vólna, vgy hogy az mely helyen kő eſsők vadnak, vgyan azonok más helyekenis ackor meg lennének: Víſont, ha itt ſárraz vdő vagyon, Eperieſt auagy Caſsánis vgyan ollyan vólna: De ezek nem mindenkor igy leznek, hanem vgy kel lenni, az mint az ió Iſten el rendeli és adgya, egy tartománra, egy falura, vároſra, eſsőt ád, más tartománra, falura, nem. Es touábba, az Aſtrologuſok iőuendőlnek az Eghben nézéſſel, de imé gyakorta vagyon, hogy az mikoron eſsőt mond, ſárraz vdő léſen, az mikor ſárraz vdőt iőuendől eſső léſen ackor. Mind ezekben nem vétkezik az Aſtrologus, mert vgy vagyon, hogy az Czillagok azt mutattiák, de Iſten azokat, az ő itéleti ſerint, el változtattia, hogy meg ielencze magát Wrának lenni, mind az menynek, főldnek, és ezekben léuő minden állatoknak. Ne tulaydoniczuk azért az vdő iáráſát folyáſát imez amaz Bábának, azért nem eſik itt kő eſső mert az Bába meg baylotta, amot azért eſik, mert nem baylotta meg.

Aſtrologuſok nem mindenkor talallyak iőuendőleſeket.

Nyughatatlanúl ne kétélkődgyél arrólis, mert eſik imez amaz város, falu, mezeien az eſső, és itt miért nincz? miért termet máſut az búza, gabona, bor bőuen, és itt nem? Ne. Tudgyad hogy Iſten ſenkinek nem adós, és miképpen az ő kegyelmeſſégének menyeiű eſsőiuel, ſent igeiének prædikálláſa által, az ő hűueinek elmeiében, czak ió vóltából haznot őnt, az engedetleneknek elmeiőkben, az ő igaz itéleti ſerint, haſontalanſágot főrőz: ezképpen az kűlső dolgokbanis az ő hűueinek életekre gondot víſel, de az hűtetlenekben meg mutattia bűntetéſét ez ielen való életbenis: az mint ittis ſól, hogy az kik az ő aiandékiual gonoſúl élnek, vgy mint, zabállodáſra torkoſságra adgyák magokat, azokat éhſéggel és ſomiuſággal veri meg, vgy hogy ez ſélék még az vizzel ſe telheſſenek meg, kik annak előtte az borral ſem telhetnek vala meg.

Menyeij eſső.

Feddetet itt az Izrael népeis, kik az zabállodásban és réſegſégben fők valának, mint erről ide alá hatodik rézben hallunk. De bizonyára ezeckel eggyűt mindnyáian ez ſélék feddetnek, és bűntetéſſel fenyegettetnek, hogy ezekis, léſen oly vdő, hogy

még

még bőytőlik az ő torkosságokat, vgy hogy nem az bort, sem az semlyét, de az tízta vizet meg innák, és az zab kenyeretis, léßen még oly vdő, őrőmest meg ennék. Sok gyengén tartottakat, sok kedue ßerint élőket tudok, kik végre arra iutottak, hogy az mit az ő vdőiekben vtállatban tartottanak, meg őtték, és meg itták nagy éderden az ő nyomorúlt állapattiokban: Ezekis (noha az testi bűntetésben elég rettenetes dolgok) de végre előb előb menuén ezekben, az ő lelki ismeretekbenis győtrelmet ßőrőznek, kik, tudnia illik, az menyei élő víznek kút feiét, ki minekűnk az őrők életre fel for, az Christust meg vetik, kiről panaßolkodik az Wr az Ieremias általis, hogy őtet élő víznek kút feiét el hadták, és magoknak víz nélkűl való bé omlot kútakat ástanak.

Ioan. 4.

Ierem. 2.

3. Gyűmölczötlenseg.

Harmadßor az ő földőknek gyűmölczét más fęle bűntetéseckelis meg bűntette, és rúttá, haßontalannâ tőtte: kiről igy ßól:

Meg vertelek tűteket ßárrazsággal.

Nap keleti ßel es ragya.

(Auagy Nap keleti ßellel) az mely ßél (mint másuris ßóltam erről) mindenkoron ßárrazt, mint az ragyais, noha neduessęget tettetne, de maga ezis mindeneket el éget, meg sargit, és meg veressit. Touábba, mind ßőlőiőket, fűgés kérteket, olay fás kérteket, mondgya hogy meg eméztette az hernio. Mint ha mondana: Annyéra sok fęle bűntetéseckel bűntettelek tűteket, hogy sohól semmi reménsęgtők, ez világi élететeknek meg maradása felől nem lehet. De (hűßem nagy keménysęg vólt ez) mégis nem tértetek én hozzám, azt mondgya az Wr:

Istennek sok fele fegyueri.

Meg tanúlhatod ezekből oh te ember, mely sok és fene éles fegyuerreckel él az Wr Isten, az mi sok gonozságinknak és testi gonoz kéuánságinknak meg enyhitésęre auagy meg zabolázására. Az tőb rettenetes bűntetésiről hogy mostan ne ßóllyak, czak az Eghi álhatatlan vdőckelis mint győtőr, eheztet, kőserget bennűnk, kérlek vőd eßedbe: Gyakorta mezőnk veteményűnk, esső miat véz el, az ki neha haznos vgyan ezenekre, fűuek, virágok meg halouányodnak, magok kű pattag, az ßárraz vdők miat gyakorta gyűmölczink hirtelen meg érnek, és el veznek, el sárgúlnak és veressűlnek, ha ezeket bé ßőrőzzűk, bé gyűitiűk czűrűnkben házunkban, az menykőuel agyon vtteti, és ottis meg égetteti. Es touábba ez földi alá való el vetet vtállatos állatokatis ellenűnk

támaz-

támaztía, reánk hozza az Sáskát, Czerebogárt, herníót, tetuet, bolhát, és tőb czúßo máßo fęrgeket, és azok általis kénoz bennünket. *Saska, Czerebogar, Hernio, Tetů, Bolha.*

Oh mi bolond és bódogtalan emberek, kik ezeket eßünkbe nem tudgyuk venni, ezekről nem tudunk gondolkodni és illyen sok nyomorúlt vóltunckal nem akarunk engedni, az mi raitunk hamar meg kőnyőrűlő Istennek, ßóluán az embernek nyomorúlt állapattiáról az harmadik Innocentius pápa, mond: Mi (emberek) kik az végre teremtettünk vala, hogy wralkodnánk az tengernek halain, és az Eghnek madarain, és minden lelkes állatokon, az mellyek ez földön mozognak, mostan azoknak adatunk prædáiokra, és éledelekre tulaydonitatunk, oztatunk. *Innocentius tertius de contemtu mundi, cap. 18.*

Negyedßőr két fęle bűntetéseknek nemét eggyűué ßőrkezteti az Wr, az melynek meg emlitésęuel az pœnitentiára ingerli az Izrael népét, igy ßóluán:

Dőg halált boczáttam reátok, mint régen Ægyptusnak földére. *Dőg halal.*

Nemellyek ez bűntetést magyarázzák és értik, az Ægyptombeli való kű iőuetelnek ůdeiére, az kik az vton éhsęget ßenueduén, ismet bé akartanak térni Ægyptomba, hogy onnan élesęget ßőrőznének, de végre az vton dőg miat veztenek el. De az magyarázat nem tudom mint lehet igaz, holot az Izraelitáknak az Ægyptusbelieckel igen keués barátságok vólt, és kik inkáb háborgatták az Sidókat, hogy sem mint óltalmazták vólna. Az mi az Oseas prophétának irásának vtólsó réßén az Izrael királlyáról irattatik, ki az Ægyptombelieckel az Assyriabeli nép ellen fenyegetőzék, az ide az Amos irására nem illik.

Nemellyek ezen igen az bűntetésnek hasonlatosságát értik, hogy az WR ISTEN ezeketis vgy meg bűntetné, mint régen az ő atiokat, kiket az Ægyptomból való kű iőuetelben, az engedetlensęgért, morgolódásért, az puztában le vere: auagy hogy ezek ellenis oly keménysęggel vólt, mint régenten az Ægyptusbeliek ellen, vgy hogy tőbbé őket nem akarta Izraelitáknak ismerni, de vgy mint az el vetet Ægyptust tartanáia.

Valamikor vólt, de általan fogua meg vólt ez az bűntetés (mert az Wr Istennek S. lelke mondgya) és bizonyára rettenetesnek és

nagy-

nagynak kellet lenni, kiről az Prophétais itt niluán meg akart emlekőzni. Vgyan ezennel mindiáráſt más és ßőrnyű bűntetéſről emlekőzik, monduán:

Iſiak louagaſa.

Fegyuerrel le vágattam az tű iſiaijtokat, louaijtokat fogſágra vittettem.

Had által való bűntetéſről teßen itt emlekőzetet, kiben emlekőzetre méltó romláſok vólt, ki mind az erős vitézeket, mind az ió louakat, (mert ezek az hadnak kűlsőképpen ereij) meg eméztette, rabbâ tőtte, és meg őlte.

Es azt miueltem (mond touáb) hogy az tű tábortoknak doha az tű orrotokban fel hatná.

Az ő táborokban oly bűdőſſęget mond, kinek ßaga az ő orrokban fel hatot, hogy czak ezis az ő el veßéſekre elég vala. Ez niluán vagyon penig, hogy az Sidók, az máſodik Ieroboam feiedelemnek előtte, annira meg nyomoritattanak vólt, hogy tellyeſſęggel el yeznek vala, ha Iſten ő raytok, io vóltaból, nem kőnyőrűl vala, és nékik ſegitſęggel nem léßen vala.

De mêgis nem tértetek meg én hozzám, azt mondgya az Wr.

Kőſerues pana ßolkodas Iſtennek.

Mindenik versben ez kőſerues panaßolkodáſa vagyon az Wr Iſtennek, melyben ió akarattiátis ielenti az ő bűntetéſęben, ki az végre boczátaná az oſtort reánk, hogy tudnánk kű térni az bűnből, és pœnitentia tartáſſal tudnánk engedni ő ßent felſęgének.

Bűnhőz ßokot ember.

Oh nagy vakſág és keményſęg, imé mely igen az bűnhőz ßokot az ember, ki az Iſten igeiét meg vtállya, és ſem intéſeckel, ſem bűntetéſeckel, meg nem lagyitathatik, és meg nem gyogyittathatik. Példa erre az Pharao, Cain, Saul, és tőbbek, példa vgyan ezenre az Izrael népe, mert mikoron el ßakada az Iuda házától, és az Iſtentől rendeltetet tizteletet el bontá, ſok és gyakorta való inſęgeckel nyomorgattatot és háborgattatot, mint erről az ßent irás bizonſágot teßen. Az Ieroboamnak egéz háza népe rettenetes haddal kű irtattaték, mint ezt mégis iőuendűlték vala az Prophéták.

1. Reg. 14. 18.

1 Reg. 17. 18. 22.

Az Achab király v̄deiében három egéz eztendeig nagy éhſęget ßen-

get ſenuedtenek, és az Syruſok hada által keményen meg verettetének, kiben az Achab királyis el veſe, az Syruſoknak fegyuere által az Ioram az Achabnak fiais le nyomattaték, és nem ſokára az Iehu az Achabnak minden nemzetiſégit el vezte. Ez Iehu után az Syruſoknak meg vy hadok támadá, az kiben az Hazael, az nyomoztúltak ellen, halhatatlan kegyetlenſéggel kegyetlenkődék, kiről az előt iőuendőléſt tőn az Eliſæus prophéta: Ezen kűuőlis dőg halálok, éhſégek, és nyomoruſágok ſokak vóltak raytok, kiket itt az Amos, az mint meg hallád, elő ſámlála, és ezek vtánis ſok ſántalan inſégek kinozták őket, kik miát vgyan ſemmiképpen nem tudának az Wr Iſtenhőz meg térni, és az ő ſok iauait két kézzel és őrőmmel nem tudák venni. 1. Reg. 6. 9. 16. 2. Reg. 8. *Miert vadnak raitunk az ſtorok.*

Czudálkozunk mi ezeken, és mint egy hűhetetlen dolgoknak tetzenek ezek mi nekűnk, de gondolkodgyunk czak miés az magunk állapattiáról, mely ſok nyomoruſágockal bűntetet és bűntetis naponként az Wr Iſten minket, az ő ſent igeiének meg vtálláſáért meg vetéſéért, gyakorta való hadak, ehſégek, dőg halálok, és ezek miat tőb kénok ſokaſodnak raytunk azért, mert bé kőtőttük ſemeinket, hogy ne néznénk az igaz napra az Ieſus Chriſtuſra: kiki magában kereſſe az ſok veſedelmeknek okait, ſenki ezt az Euangeliomnak hirdetéſére nem vetheti, de ſőt inkáb az Euangeliomnak meg vtálláſa ez ſőrnyűſégeknek az oka.

AZ MASODIKROL.

LAtuán az első tanúſágnak bő magyarázattiát és igeit, imé véget tőttem azban, noha kű hagyék eggyet az bűntetéſekben, kit im moſtan magyarázok meg. De előſőr hallyuk meg ezeket: Az eſetnek vtánna igazán és méltán monda az Prophéta az emberi nemzetről, hogy az embereknek gonozſágok ſok vólna ez földőn, és az ő ſűueknek minden indúlattia és gondolattia ſűntelen gonoz vólna. Mert láttiuk hogy nem kűlőmben bánik az Wr Iſten az embereckel, mint az ſerelmes és kegyes atia, ki az ő fiát mind intéſſel, és mind kemény ſóual, ſőt végre vereſſéggelis haytia az ióra és haznos dolgoknak kőuetéſére: Ez képpen az Wr Iſtenis czelekődet és czelekeſikis minden embereckel Sidóckal és pogányockal: mint ez ſerint való czelekődetit az Sidóckal czak én tőlemis meg tanólhattátok, ez Prophétáknak iráſoknak magyarázatiból, mert intette, kérte, feddette, hogy hadnák el az *Gen. 6.*

bűnt, tartanának pœnitentiát arról, vennék az ő kegyelmét és irgalmaſságát: de hogy az ió intéſt nem fogatták, bezzeg megis bűnteté, mely bűnteteſeknek réſzéről az első tanuſágbanis ſóllék.

Mit, ker minketis Iſten.

Mi velünk pogány nemzetſegeckelis ezképpen czelekőſik az Wr. Mint int? Mint kér? mint ſeddik haragſik, hogy az bűnt el hadgyuk, az iót kőueſsük? Ha nem fogadgyuk, az bot veſſő kezében vagyon, és az mint érezzűkis, bizony meg vér vélle. De hallyuk az igéket.

Meg emèztek tű közzűletek ſokakat, az mint meg emézte Iſten Sodomát és Gomorrhát.

Egy nagy és rettenetes példát hoz elő, kinél rettenetesb az ſent irásban alig találtatthatik, az kiről még az pogányokis emlekőznek az ő irásokban. Kérdhetnéd itt: Nám ſohól nem oluaſuk az ſent irásban, hogy Iſten az Izrael népének földét menyeű tűzes eſsőuel vezette vólna el, auagy az földdel nyelette vólna el, mint egy Sodomát Gomorrhát? Ez Prophéta mondáſát így ércz, hogy ez igékben czak azt akaria ielenteni az Prophéta, hogy az Vr Iſten az ő haragiának és rettenetes vóltának, külső ielétis ſokſor adta ezeknek, vgy annira, mint ha őket tellyeſſęggel földőkből kű ſaggatnáia. Hogy ez légyen itt az értelem, imez kőuetkőzendő igék meg ielentik.

Sodoma Gomorrha veſzedelmeuel miert verte Iſten Sidokat.

Kű raggadot úſtók.

Annira, hogy haſonlatoſok lennétek az tűzből kű raggadot vſeghőz.

Mint ha mondaná: Noha méltók vóltatok erre, hogy tűzeket tellyeſſęggel el vezteſſelek, az mint immár elis kezdettem az én igaz ítéletemet tű ellenetek: mind azon által meg emlekőzuén az én kőtéſemről frigyemről, az maradékot meg tartottam kőzőtetek, kikis meg érzették az én haragomnak tűzét, mert őketis tűzből raggadtam kű.

Ez értelem eggyez az ſent iráſſal, ki neműnemű réſzét az Izrael orſágának, az ellenſęg által, rettenetesképpen való puztuláſát adgya elő, mint mikoron az Iehu, Iſten paranczolattia ellen, arany bornyúkat és egyéb báluányozáſokat az Izrael népének hagyot vólna, mellyeket az Ieroboam talált vala, fel támazta Iſten az Hazaelt, ki az Izraelt minden ő határában igen meg rontá, és

2. Reg. 10.

2. Reg 15. 14.

az egéz Gilead és Basan tartományát el rabola: Ehöz hasonlatos ostor, az Iehu fiának az Ioachasnak v̊deiében, meg esęk raitok, és azt oluasom, hogy az Izrael orßága oly nyomorúlt állapatban vólt, hogy még az ő erős kúlczos keritet városokbanis nem bizták magokat, és sohól semmi reménsęgeket, meg ßabadulások felől, nem hűhetik vala.

Mind ezek nagy romlásnak és veßedelemnek ieleij valának, de meg kőnyőrűle az Isten végre raitok, látuán ennire meg czondorodot és romlot vóltokat, kű raggada az tűzből az veßedelemből őket, mint egy tűzes v̊ßőgeket, mert az mint mondám, vélekis meg éreztette Isten haragiának izit. De vißont panaßolkodik az Vr ellenek, és mond:

De mêgis nem térétek én hozzám, Azt mondgya az Wr: *Engedetlenek miczodasok.*

Mondom én mint vagyon, hogy sem haragia sem iő vólta nem fog az Vrnak az engedetleneken. Azt mondgya azért rólok:

Annakokáért ezképpen czelekőßem veled, Oh Izrael.

Bezzeg rettenetes mondás ez. Mint ha igy ßóllaná: Látom hogy sem haragom, rettenetes bűntetésim, sem irgalmasságom, kegyelmessęgem, tűteket ióra nem indithat, azért valamit az te atiáiddal czelekődtem az bűnért, bizony nem czak mondom immár, de tű veletekis az én háragomnak busulása ßerint czelekőßem, mint Sodomát, Gomorrhát, vgy tűteketis mindenestől kű ßagatlak, hogy ennek vtánna ő kőzőtte és te kőzőtted semmi kűlőmbsęg nem léßen.

Te penig ki ezt hallod, itt ezt vőd eßedbe, hogy az Istennek itéleti, mint egy grádicz fogak, ki az alsó bűntetésekről az felsőre lépik, az az, kinek kiczin bűntetése, nagyob bűntetést vonßon vtánna, és végezetre ezt az vtólsó veßedelem kőueti. Tanóld meg ezt az Izrael népéről: Előßőr ezeketis az WRISTEN az ő igeiének meg vtállásáért, ßent paranczolattiának hátra vetéseiért, éhsęgnek és éledelnek ßűksęgéuel bűnteté meg. Másodßor, midőn láta Isten hogy erre czak meg sem indúlnának, és előb előb tekéntuén, mind czak iőuendő eztendőiőknek bőuen hozo gyűmőlczére tekéntenének, ezben való reménsęgeket, ßárraz *Isten iteleti mint egy grádicz fogak.*

v̊dőuel vőue el. Harmadßor, az mi az ßárraz v̊dőben valami fel neuekedhetet vala, aztis el véue tőlők, herniok, ſáskák, ezerebogárak, és egyéb el vetet fęrgek által. Negyedßőr, mikoron látna ő ßent felſęge, hogy mind ez bűntetéſeckelis az fel fuualkottakban, mindennel meg elégedet gazdagokban, az ő iőuendő ez világi életek felől való bizakodáſt el nem vehetneie, dőg halált és hadad egyßőr s mind boczátá reáiok, mellyel az gazdagokat az ő kénczek ióßágok mellől el viué. Eőtődßőr, minden felől anni ſok veßedelmeckel vőue őket kőrnyűl, hogy minden életőknek ezkőzének reménſęgében tellyeſęggel kétſęgbe kelle eſniek.

De midőn látá az Wr, hogy annira meg keményedet vólna ez az nép, hogy mind az bűntetéſeckelis ſemmit nem gondolná, imé azt monda végezetre felőlők, hogy az Sodomának és Gomorrhának veßedelme ßállot vólna, auagy ßállana, ő reiáok. (mint nemellyek magyarázzák) Ez fenyegetés penig nem lőn hiában való, mert az euentuſa, ez dolognak iőuendő meg létele, meg mutatá ezt igaznak lenni, holot ez vtán nem ſok v̊dőuel az Aſſyriabeli had által meg győzettetuén, fogſágra vitettetének, és mind neueket s mind orßágokat el vezték, ő vtánnok mind az ő maradékiokis vgyan ezen okokért vezten veztek, és noha az Wr Iſten régentenis kegyelmeſſęgéből nemellyeket ő kőzzűlők az tűzből kű ragadot, az bűntetésből kű emelt, és házáiokba bé viuén czeléddé tőtte: mind azon által v̊dő iártára az Ieſus Chriſtuſnak meg vetéſeért, meg őléſeért, ßent Euangelnomának meg vtállásaért, őket tellyeſſęggel igy és imigy el forgatá, és mindeneſtől foguán bódogtalanná téué, és azt mondom, hogy az Sodomának Gomorrhának városinál ſockal tőb ßégyent, pirúláſt, ként, faidalmat, vőnek ezek fel, az hoßßu v̊dőknek bűntetéſęben, hogy ſem mint amazok az egy napi veßedelemben. Erről mondgya Chriſtusis az Euangeliomban, hogy Sodomának és Gomorrhának bűntetéſe az itélet napián kőnnyebben léßen azoknak bűntetéſőknél, kik az Euangeliomnak hirdetéſe előt fűlőket bé dúgiák. Iſtennek az bűntetésben illyen ßokáſáról elég példáink vadnak, minden v̊dőkben, az kiknek meg gondoláſa tanit, im kőuetkőzhetik ez mi világunkrais, ki az meg mondot bűnőkben heuer, mellyekben régenten az Sidók fekűttenek, fęlek raita hogy eggyik iay az máſikat ne kőueſſe, mint az Iſten lelke fenyegetőzik, Wr Iſten kőnyőrűly raitunk az te ßent Fiadért.

Többet ßenuedtek Sidok, Sodomanal, Gomorrhanal. Matth. 10.

Nő

Nò immár hallyuk meg az vtólsò tanuságnak igeit, az melyekben az Amos, meg bűnuén az feddéstől, édes és vigaztaló beßédeckel int az pœnitentiára, monduán az Wr, kinek képpében ßól az Prophéta: *Pœnitentiara intetünk.*

Miuel hogy ezképpen czelekòßem veled, kéßüly az te Istenednek eleibe, O h Izrael.

Reménßeget ád mégis ez igékben az népnek az Amos, hogy nem tellyeßséggel idegenedet vólna meg el ő tőlők az Wr Isten, czak haragiának meg engezteléßére kéßülnének ő eleiben. Czudálkozhatunk itt az Istennek nagy kegyelmeßégén és irgalmaßágán, hogy még azokhoz az emberekhőzis, mellyeket igazán és méltán el vezthetne, illyen iò akarattiáual és ßeretetiuel vagyon, hogy ezeknekis az ő vdueßségek felől, és ő vele való meg békélés felől, bizonnyos reménßeget ád, mint ittis czelekòßik az Sidóckal.

Imè elő adgya az ő vak nerőßégőket, és az ő ßent igeie ellen való nyackal ßegéßeket, rettenetes bűntetéßeket, ezért méltán való el veßéßt, de vißont hozzáiok térül, és ha meg térnek, kegyelmeßéget igèri. Mindenkor illyen maga gondolt, illyen nagy ockal czelekődő vólt az Wr Isten az emberekhőz, és moßtanis illyen, és világ végezetigis illyen léßen; én azt adom azokáért tanáczúl magammal eggyűt minden embereknek, hogy az hiuó Istennek engedgyűnk, és ő eleibe kéßiczűk minnen magunkat. *Hamar tér az Vr. Author tanáczol.*

Itt egy haßonlatoßágot mondok: Ha valamely ember (Wr, Nőmős) az ő tőruény ßerint való feiedelme ellen pártoláßt támazt, és azonban ez hallya, hogy az feiedelem ő ellene nagy haddal iő, hogy őtet meg bűntesße, és ő néki érdeme ßerint fizeßen, és az pártolkodó magába téruén, meg iſmeri hogy ő vétkezet az ő Wra és feiedelme ellen, el mégyen, nem fút el előtte, fegyuert sem fog ellene, deßőt eleibe siet, és magát meg alázuán, ha oda érkezik, fegyuerétis le teßi előtte, és mindenekben engedelmeßéget mutattia ő hozza: Nekűnkis ez ßerint kel czelekődnünk, ha az mi feiedelmünknek királyunknak keduébe ßerelmébe akarunk iutni.

Pártoláßt tőttünk mi ő ellene, az bűnbe eßuén el hailottunk ő tőle, mi akarunk vala wralkodni ő ellene, hallyuk hogy iő, és valóban nem kéßik az boßßú állάßßal, eßmeriuk meg hát bűneinket, tegyűk le ő előtte az mi alázatos és engedelmes bűuelnket, az ki miat *Partoláßt tőttünk Isten ellen.*

ő tőle el táuoztunk és el ßakattunk vala, igy léßen meg, hogy őis ßeretni fog bennűnket: és noha sok iauait el tékozlottuk, de meg boczáttia bűneinket, mert meg őlette mi nekűnk amaz ő kőuérbik tulykát: az az, az mi bűneinkért halálra adta az ő ßent és ßerelmes fiát, kinek neue, az mi Wrunk Iesus Christus. Igy ha magunk meg itéllyűk magunkat, azt mondgya ßent Pál, nem bűntetűnk Istentől.

1. Cor. 11.

Vißont ha valamely emberek, auagy el futnak auagy fegyuert fognak az király ellen, az ő keménysęgőkben gonozságokban előb előb vznak, azok az ő életőknek hituán és nyomorúlt végét érik, el iő az király, és kettè vágia azokat, az kűlső sőtétsęgekre kű veti, holot léßen siuás, riuás, és fog czikorgatás, ezeknek tűzők soha meg nem alußik, és fęrgők soha meg nem hal. Az gonoznak el táuoztatása, és az Istenhőz való engedelmessęg az nép kőzőt ió módon meg segittetik az iámbor feiedelmeknek, Wraknak, és tizttartóknak ió gondu iselések által, ha ezek az Istennek tőruényének két táblaijnak őrzőij, lehetetlen hog az gonozságokat az nép kőzőt el tűriék és el ßenuedgyék: meg emlekőzzenek az elől iárók ßent Pálnak amaz mondásáról, hogy ők Istennek ßolgaij, az gonoz czelekődőknek fęlelmére, és az ió czelekődőknek diczíretire: nem ok nélkűl viseli az fegyuert, Isten boßßuiának meg állóia, az gonoz czelekődők ellen.

Io feiedelmek tizti.

Rom. 13.

Vtólßor, hogy az Sidók ne itéllyék aliczák bizontalannak és hiában valónak lenni ez bűntetéséket, az Wr Istent, az Amos prophéta, az ő nagy felsęges mindenhatóságában meg iria, hogy ez meg iráßal az vakmerőket és engedetleneket az Istennek intési ellen fel ebrezze, az egyűgyűeknek penig és fęlelmeseknek az meg ßabadúlásra reménsęget ßőrőzzen: mind oly dolgokat beßél penig az Istenről, mellyek ez meg mondot tanúságra fölőtte igen illenek. Előßőr igy ßól:

Mert imè az ki az hegyeket formálta, és az ki az ßelet teremtette (nemellyek itt lelket magyaráznak, de az Sidó bőtű ßelet ért.

Ez igéckel mondám, hogy az Prophéta az Vr Istennek mindenhatóságát aiánlya: két dolgot mond penig kiuáltképpen ő rólа, mellyek az emberi erő fölőt léuén, ezt felyűlis haladgyák: az hegyeknek formálóiának és ßélnek teremtőiének mondgya. Es vagyania

Hegyek formaloia es ßelek teremtőie Isten

gyanis mint hogy az hegyeknek nagy rakási vadnak, mellyek meg indúlhatatlanok és ßélessek, ezképpen sok dolgok vadnak ő bennek, mellyek mi velűnk az Istennek hatalmasságit méltán és igazán czudáltathattiák, mint az ő magasságockal teteiőckel az fel emeltetet kődőket homályokatis által hattiák, ő belőlek sok víz folyások, kút feiek, sűrő erdők, kőuér siros legeltető helyek, sok arany, ezűst, só és egyéb fęle értz bányák vadnak, és tőb egyéb czudállatosságokat meg tekénthetűnk czak az hegyekbenis.

Az ßeleknek nagy ereiőketis czudálhattiák, imè az nagy és ßéles tengert mint fel haborittia, nagy és sok földeket rakásban hoz, nagy és sok erős épűleteket el ront, nagy és meg állapodot fákat győkerestől kű teker, kű ßakazt, kődőket homályokat el hayt, mellyek kétsęgnélkűl nem az emberek akarattiából zúgnak illyen erőuel, de az mindenható Istennek hatalmasági és erei által vadnak és léznek. Iól mieli hát az Amos prophéta, hogy ez két dolgoknak általa aiánlya kiuáltképpen az Istennek mindenható vóltat. De másodßor ezen hatalmas Istenről eztis mondgya:

Es ki meg ielenti az embereknek az ő gondolattiát.

Ez igéket két értelemmel vehettiük: Előßőr az Isten akarattiának nekűnk való meg ielentésęről, az mellyeket az embereknek meg ielent, mellyek bizony Isteni nem kiczin ió tétemények, miképpen az meg váltóis ezt mondgya vala ßeretetinek az ő tanituánihoz lenni, mikoron igy ßól: Tűteket én barátimnak mondottalak, mert mindeket, valamellyeket az én atiámtól hallottam, meg ielentettem tű néktek. Erthettiűk másodßor vgyan ezen igéket, az embereknek az ő gondolattiokrólis, az mellyek mi kőzőttűnk titkosok, de vgyan ezek Istennek előtte niluán valók.

Emberek gondolatites ki ielenti Isten.

Vőd eßedbe itt ez igéket, ha gonoz gondolatokban vagy foglalatos: Mint: Gondolod, hogy imez és amaz embert meg őllyed, meg veried, hamissan miképpen kel meg gazdagúlnod, imez és amaz barátodat mint réßegiczed meg, paráználkodásodat miképpen vihessed véghőz, és tőb ßőrnyű vtállatos gondolatokat forgatz elmédben: Tudgyad atiámfia, hogy noha ezek embereknek előtte titokban vadnak, de az felsęges Istennek előtte niluán valók ezek, ßűueknek és vesęknek látóiának neuezi az királij Dauid az Wr Istent, és olynak, ki tudgya az embereknek gondolattiokat hiában valóknak lenni, nem czak tudgya peniglen, sőt még

is ielenti, mert az Wr ßól, hogy ninczen oly titok, ki meg nem ielentetnék, az ió gondolatok az bűntetéstől v̊ressek, de az gonoz gondolatuuak meg pirúlnak és megis bűntettetnek. Ez mondássalis az Istennek mindenható vóltát aiánlya az Prophéta. Harmadßor vgyan erről igy ßól:

Haynal sötette mint lehet.

Ki az haynált sötétsęggê változtattia.

Itt immár az Istennek oly hatalmasságáról beßél, hogy még az teremtet állatokbanis az ő terméßetek ellen való dolgot czelekődhetik. Mint? Az Napnak terméßeti az világosság, de ha akaria sötétsęggé változtathattia, mint az Wr ßenuedése v̊deiénis lőn: az tűznek terméßeti az melegsęg égetés, de ha akaria nem égethet senkit, meg nem emézthet, mint amaz három ifiakat az égő kementzében: az víznek terméßeti hog lágy légyen, melyben az nehessęg alá sűllyedgyen, de azért ßent Péter mint egy pagimentomon iárá az tengeren: Igy az haynalnakis terméßeti az világosság és vőrőssęg, de ha az Wr akaria merő sötétsęg és feketesęg léßen ez. Negyedßőr igy ßól:

Földnek hatalmassagit meg rontia Isten.

Es ez földnek hatalmasságit meg rontia.

Auagy mint nemellyek magyarázzák,

Ez földnek magas helyen iár.

Az mely igékben nem czak minden teremtet állatoknál fellyebben valónak mondgya lenni az Wrat, de sőt minden teremtet állatoknak gubernátorának mondgya lenni, valamellyeket ez egéz föld tart, hogy senki ne alicza azt, mint az Epicureusok vélik, hogy czak az Eghen auagy az Eghben való állatokra vólna gondgya az Wrnak, ez földre penig ingyen semmi gondgya nem vólna, azt mondgya az S. Dauid ő rólla: Kiczoda hasonlatos az mi Wrunkhőz Istenűnkhőz, ki az magasságban lakozik? De magát vgy mint meg alázuan, néz mindenekre, menyen és földőn? ő tődßőr igy ßól az Prophéta:

Psal. 123.

Seregek Vra Isten.

Seregeknek Wra Istene az ő neue.

Az menyeij, földi, és pokolbeli állatok, mind azockal egyetemben, mellyeket az éltető Eghis tart, ennek az Wrnak és Istennek seregei, mert mind ezek az ő teremtő Wraknak és királlyoknak akarattiára ßolgálnak, és ő ezek által mindenkor valamit akar véghőz viheti nagy hatalommal. Mind ezekben ez mondásokban

ſokban azokáért mint ha igy ßóllana az Wr az Sidó nemzetſęgnek, monduán: Miért futtok az baluányokhoz, miért bizakodtok az emberi ſegitſęghőz, holot engemet kellene fęlnetek, én bennem kellene bizodalmatokat vetnetek, vgy mint kit tudtok mind teremteni mind el vezteni erőſnek lenni, éytzakát, napot, haynalt, és mindeneket én teremtettem: bolondok vadtok azért tű, kik az én kezem előt el akartok futni, ki oly hatalmas vagyok, hogy mindenek az én kezeim birodalmában vadnak. Ez ő nagy hatalmas ereiéről az Eſaias Prophéta általis igy ßól az Wr: En vagyok az te Wrad Iſtened, ki az tengert ketté válaztom, melynek habiaij zúgnak, Seregeknek Wra annak az neue. Eſa. 51.

De nem czak az Sidók tanitatnak ezben, de ſőt minekűnkis haznos és ßűkſęges gondolkodnunk az Iſtennek az ő hatalmaſságinak tulaydonſágiról, mert ßolgálnak ezek az mi életűnknek ió módon való igazgatáſára és rendeléſęre: láttia, hallya, az mint mondám, ez az Felſęges Wr, mind ió és mind gonoz gondolatinkat, és bizonyára biráia léßen mind az gonoznak mind penig az iónak, az keményeket őzue rontia, az pœnitentia tartókat erőſsiti gyamolittia, ha ezek ő rea figyelmeznek, ő rólla gondolkodnak, igeiét ezeknek ßűuekben iria, ßent lelkéuel minden ióra ſegiti, hogy az mely dolgokat czelekődni paranczolt, azokat nagy nyereſęggel ő nekie vigyék, ezért igér az Wr Chriſtus az ő hűueinek oly nagy és hathatós hűtet, hogy még az hegyeketis kű mozdithattiák helyekből. Mind ezekről meg emlekőzuén, ne eſsűnk kétſęgbe bűneink miat, de igaz pœnitentiának gyakorláſáual ez mi Iſtenűnkhőz, mint az mi mindenható és ßerelmes atiánkhoz tériűnk, ki minket vy erőuel ſegit erre, és kegyelmes léßen minekűnk az ő ßent Fiáért, az mi Wrunk Ieſus Chriſtusért, kinek adaſſęk tizteſſęg és dűczőſſęg, és őrőkkőn őrőkké való hatalmaſság, Amen.

Imádſág.

AZ mely vakſágot és keményſęget az Sathán, mi menyeij ßerelmes ßent atiánk, az bűnnek czelekődetire, mi bennűnk ßőrzőt, kérűnk téged ßerelmes ßent fiadnak halála érdemeért, hog azt mi bennűnk enhicz meg, ne őrűllyőn mi nekűnk az Sathán. Te magas menyegben lakozó Iſten győnyőrkedgyél mi bennűnk.

Sirion az ördög, de te Isten mind örökké vigadgy mi raitunk. Halton hallyon meg mi bennünk az O Adam, és naponként éllyen az vy és menyei Adam. Ezt megnyeriük Fiadnak Iesus Christusnak általa, Amen.

AZ SZENT AMOS PROPHETA IRASANAK ötödik részéből való prædicatio.

HAllyátok meg ez siralmas beszédet, mellyet szóllok tü ellenetek, oh Izraelnek háza.

2. El esett és nem maradhat meg az Izraelnek szüze, el hagyattatot az ö földén, és senki nem emeli fel ötet.

3. Mert ezt mondgya az Wr Isten: Az mely városból ezeren kelnek vala kü, százan maradnak azban, és az melyből százan kelnek vala kü, tizen maradnak az Izraelnek házában.

4. Mert ezt mondgya az Wr az Izrael házának, keressétek engem, és éltek.

5. Es ne keressétek Bethelt, Gilgalba se mennyetek, Berssebaba se mennyetek által: mert Gilgal minden kétség nélkül fogságra mégyen, és Bethel semmi lészen.

6. Keressétek az Wrat és éltek, hogy el ne emésszе mint egy tüz az Ioseph házát, és meg emésszе Bethelt ólthatatlan tüzzel.

7. Kik az itéletet köserüségre változtattiák, és az igazságot az földön hadgyák heuerni.

8.

8. Azt az Iſtent mondom hogy kereſsétek, ki az fias tiukot és az kaßa húgyát teremtette, ki világoſságra változtattia az temérdek ſötétſęget, és az napot éytzakáual bé fedezi, ki az tengernek vizeit (az Eghre) fel vonßa, és ki tölti azokat az földnek ßinére, kinek neue Iehoua.

9. Ki meg erösſiti az puztitót az erös ellen, hogy az puztitó az erösſęgbe bé mennyen.

Ez igéknek röuid értelme.

AZ Amos prophéta ez ő iráſának egéz ötödik réßében, három fő és kiuáliképpen való dolgokról tanit: Előßör romláſt és veßedelmet iőuendűl az teſti bátraknak vakmerőknek: Máſodßor, ez romláſoknak és veßedelmeknek ez okait mondgya: okait mondgya, tudnia illik, ennek oka az bűn az ſok gonozſág, ezeckel geriezteték magokra és hitták az Iſtennek haragiát: Harmadßor, az bűntetéſek és veßedelmek ellen oruoſságot mond, az mellyel való éléſſel azoktól meg ßabadúlhatnak és meg menekődhetnek. Tanit penig ez renddel és móddal az Prophéta, réz ßerint az hűuekért, hogy iobbúllyanak meg, és az ſokaſágot az hamiſſakban ne nézzék, az Iſtenteleneknek gonoz példáiockal meg ne czalattaſſanak az gonozſágra: réz ßerint az Iſtentelenekért czelekőßi ezt, hogy az bűntetésben ne menthesſęk magokat az tudatlanſággal, mint ha intéſt és tanitáſt az ióra nem hallottanak vólna.

Mely prædikátióból, nem czak az Izrael népe, de miés ßerelmes atiámfiaij tanóllyunk, mert ez prædikátiók az ßent Lélek Iſtennek ió gonduiſeléſe ſaffárkodáſa által mi érőttűnkis iratattanak meg, hogy innen meg tanóllyuk mi, mit kellyen mi nekűnkis czelekődnűnk, midőn láttiuk czak aytónk előt lenni az bűntetéſt, mert mi nekűnkis ackoron az mi bűneinknek iſmeretire kel lépnűnk, és ha ki minket ezért dorgál és fed, arra ne veſsűnk kű nyeluűnket, de ßelidſęguel el tűruén, ßó fogadok legyűnk, és kőßönnyűk meg nékik.

Annak

Annak vtánna, az magunkban való bizodalomtól mindenestől foguán v̊ressek léuén, az mi v̊duőssęgűnknek módgyát czak az Istentől paranczoltatot rendben tegyűk le, mellyet mi nekűnk az ő ßent írása niluán előnkbe ád. Illyen bizodalmunk és reménggűnk léuén az Istenben, virágoztassuk ezt drága nőmős ékős gyűmőlczeckel, tegyűk magunkat zőld és nedues fáckâ, ki az ő v̊dőiében meg adgya gyűmőlcét, mint az királij Prophétais tanit. De miért hogy az egéz réz, egy prædikatióban el nem végeztethetik, azért énis mostan czak eggyik réßét magyarázom meg (mint meg hallátok az textusból) kiből im illyen két tanuságink léznek és kőuetkeznek:

I. *Szollok, az bűnteteseknek elő ßamlalasarol, az mellyekkel fenyegeti az Propheta az Izraelnek nepet, es minden hűtetleneketis, de ezekben valo tanitasaban int az pœnitentia tartasrais.*

II. *Szollok neműnemű bűnőknek vadolasarol, az mellyekert ßokot lenni az Istennek haragia.*

Ezekről ßoluán véget vetek az prædikatióban.

AZ ELSŏRŏL.

Sirattia Amos Izraelt.

SIrattia az Prophéta az Izrael népének romlását, veztegletessęget vetuén, és ezképpen ßól:

Hallyátok meg ez siralmas beßédet, mellyet ßóllok tű ellenetek, Oh Izraelnek háza.

Miért hogy az Izraelnek népe vakmerő bátorságban és kemênysęgben fekßik vala, igy méltán ez illet az Prophétához, hogy ez ellen ő néki rettentő és fenyegető beßédeckel ßóllyon, mely tanitásnak módgyát az vakmerők ellen minden iámbor tanitók meg tarczanak. Eő ellenek mondgya hogy ßóllya és kezdi el az beßédet, hogy eßekben vegyék az ő romlásokat, és az ellen haznos oruosságot keressenek.

De miczodás beßédet? Minemű igéket ßól ő ellenek? Siralmas beßédet az Izrael háza ellen, az az, ßomorú, iaygató, és kőserues igéket ßól, mellyeckel az Izrael orßágának veßedelmét sirattia és kősergi. Es mint ha igy ßóllana nékik: Régúltától foguán és sokßor ßóllot az Wr, mind én általam, mind az tőb Prophétaij által, hogy térnétek ő hozza, nagy sokßor intet bennete-

ket,

ket, hogy v̄deiên váló pœnitentiáual az reátok kőuetkőzendő veßedelmektől meg menekődhessetek, de miért hogy sem én, sem azok, tű raitatok semmit nem haználtunk, kűlőmben kelletik immár tű veletek czelekődnűnk, hogy tudnia illik, siralomnak énekének formaiára tanitczunk tűteket, mellyeckel ezennel ezennel magatokat az veßedelemben sirassátok: sőt minketis Prophétákat az tű vakmerősęgtők, és az ióra meg gyogyúlhatatlan vóltotok, siralomra és kősergésre indit, mert láttiuk Isteni ielentésből, az tű orßágtoknak, mind magatockal egyetemken, nyomorúlt és kőuetkőzendő bizonyos veßedelmeteket.

Eßedbe veheted itt, és meg tanúlhatod, az Isten ßolgaiban az Prophétákban mely nagy Zelus ió indúlat vólt, kik egyebeknek veßedelmőket siratták és fölőtte igen kősergették, miképpen az Moyses prophétais czelekőßik vala, inkáb kéuán vala az élet kőnyuéből kű tőröltetni, hogy sem mint az Izrael népének veßedelmét látnáia: Boczásd meg ezeknek bűnőket (igy ßólla) hogy ha meg nem boczátod, tőröly kű engemet az kőnywből, az mellyet irtál. Az Samuel prophétais az Sault fölőtte igen sirattia vala: S Dauidis kőserues igéckel énekel, monduán: Meddiglen reited el te magadat mi tőlűnk, mind őrőcké? Es meddig égh az te haragod mint az tűz? Emlekőzzél meg rólam, mely rőuid életű vagyok, miért teremtetted vólna hiában az embereket? Ieremias prophétais czuda mely igen kősergi Ierusalem városának veßedelmét, kit oluas meg az ő kőserues énekében. Az ßent Pál apostalis az Sidókért átockâ kéuán vala lenni.

Prophetak masok nyaualyaian sirtanak.

Exod. 32.

1 Sam. 15.

Psal. 79.

Thren. 3. c. 3. 4.

Rom. 9. 50.

Mitől vagyon kérdhetnéd, az Istennek ßolgaiban illyen zelus az Wrnak népéhőz? Attól vagyon, mert kőuetik az Wr Istennek az ő terméßetit, ki miképpen hogy őruendez az embereknek v̄duességén, az képpen bánkodik és ßomorkodik (hogy igy ßóllyak) ezeknek veßedelmén. De mit ßóllok sokat? Christus az élő Istennek fia, látuán Ierusalem városának kőuetkőzendő veßedelmét, nagy kőseruessen ßűue ßerint sir és kősereg ő rayta. Ez az mondásommal énis sirásra kéßeritem és kősergeni hagyom az Egyháznak tanitóit, hogy látuán ez világnak az bűnért való kőuetkőzendő bűntetésit, sirianak, és sirásoknak okát mondgyák megis ő nekik.

Prophetak miert ßantanak masokat.

Tanitok siriaznak.

Kérem penig azon ez világot, hogy ha hallya és érti veßedelmé-

nek

nek okát, ne haragudgyék arra, az ki ő néki oruoſságot mond az ellen, de ſőt inkáb fogadgya meg és éllyen az oruoſsággal, hogy meg ſabadúlhaſſon az bűntetéſektől. De viſſa fordúlt ez világ, neueti és czufollya az Wr ſolgainak intéſit, azért bizonyára bé tellyeſedik ő raita az ỹduőzitőnek amaz mondáſa: Iay az kik neuettek, mert ſirni fogtok. Viſſont az ő ſolgainak, kik ez ielen való életben ſirnak, így ſól az Wr: Hődgyékel: Bódogok vadtok kik moſt ſirtok, mert neuetni fogtok.

Siraſának okának Amoſnak.

Miért kellyen ſirni, miért mond ſiralmas beſédet nékik? annak okát mondgya, auagy annak ſommáiát mondgya már meg az Prophéta, monduán;

> Eleſet és nem maradhat meg (auagy mint nemellyek magyarázzák) és nem kelhet tőbſőr fel az Izraelnek ſűze, auagy az ſűz Izrael.

Hogy ſemmi kételkődéſe az Izrael népének ne légyen az maga veſedelmében, az iőuendő bűntetéſről vgy ſól, mint ha immár meg lőt vólna. Neuezi Szűznek őtet, nem *Ironicè* mint nemellyek magyarázzák, de azért, hogy ez az nép az Iſtennek igeieért vgy mint ő ſent felſégének iegyeztetet vala az hűtnek általa. Gyakorta helyen az ſent irás ſűznek neuezi az Izrael népét, miképpen Ieremias általis ſól az Wr, monduán: Meg fel épitlek tégedet, és fel épiteted Izraelnek ſűze. Iſmet. Mit haſonlíczak hozzád, hogy meg vígaztaliyalak tégedet Sionnak ſűz leánya? Es egy nehány helyeken.

Szűz Izrael. Ierem. 31. Tren. 2.

De itt ez ſűz Izrael felől azt mondgya, hogy eleſet: az az, az ő hűtít, auagy azt az ſőuetſéget és frigyet, mellyet Iſten ő vele kőtőt vólt, mellyel Iſten őtet keduébe ſerelmébe vőtte vólt, mellyel őtet magának el iegyzette vólt, mint iámbor vő legény az ő iegyeſét, azt meg ſegte és meg rontotta, kiért őis mind orſágoſtól meg romol, és az Aſſyriabeli nép által el puztitatik, kiből nekie ſenki meg ſabadítóia ſem léſſen, mint az Oſeas prophéta általis ſól erről az WRISTEN, monduán: Tőbbé nem miuelem, hogy meg kegyelmezzek Izraelnek házának, hanem el vezten el veztem őtet. Hogy így iárt az Izrael háza, oluaſſad ſóla az ſent irásnak hiſtoriáit.

Az

Az kik itt ez igét, SZŰZ, *Ironicè* magyarázzák, azok illyen értelemmel sólnak erről, hogy neuezi Szűznek az ő testi gyönyörűségeknek és hiábán való bizakodásoknak okáért, mint az Prophéták Babylont, Tyrust, Sidont, sokszor szűzeknek neuezni: Babyllonról Esaias így sól: Szály le, és vly az porba te szűz Babyllonnak leánya. S Dauidis mond: Babyllonnak szűze teis el pusztítatol: az Prophéta mondásának azért illyen értelmét mondgyák, mint ha így sóllana: Tű az kik mostan bátrak és az tű gyönyörűségtekben igen fel fuualkodtak vadrok, és igértek magatoknak állando czendez állapatot, imé rőuid nap minden erőtőkkel méltóságtokkal meg romlotok az földhöz verettek, és soha az tű előb állapatotokra visza nem térhettek. Ezis ió értelem, de az első igazb és seb, én vgy itélem. Ennek így kel lenni azért (mint ha mondana az Amos.) *Esa. 47. Psal. 137.*

Mert ezt mondgya az Wr Isten: Az mely városból ezeren kelnek (auagy mennek) vala kű, százan maradnak azban, és az melyből százan mennek vala kű, tizen maradnak az Izrael házának.

Régen meg fenyegette vala az Wr Isten ez átockal ezt az ő népét, hogy ez sokaságos nép czak sámos és igen keués néppé lenne, az ő sent igeiének meg vetéséért, sent paranczolattiának meg vtállásáért, miképpen az Moyses által sól erről, monduán: Ha pedig mindenestől fogúan el feletkezel az te Wradról Istenedről, és idegen ISTENEK után iárándaz, és azokat tiztelended, és meg haitod magadat azoknak, vállazt tesek az mai napon tű ellenetek, hogy kérségnélkűl el veszetek: miképpen az pogányok, kiket az Wr el vezt tű előttetek, azonképpen tűes el veszetek, annakokáért mert nem engedtetek az tű Wratoknak Istentőknek sauának. *Sok Sidok sanossa lőttek. Deut. 8.*

Az Amos prophétais az ő rőuid mondásában, mind az Istennek az ő meg mondot és iőuendő bűnetésről sól, az Izrael háza ellen ki felől azt vélem, mint hogy az ő tanitása vdeién, az Izrael orssága, hatalommal és méltósággal fő vala, itéltek hogy meg bolondúlt, auagy czak pártolást akar itt inditani ez tudatlan és semmire kellő tehen páztor; De hogy meg sem bolondúlt vólna, pártol-

pártolkodást sem akart inditani, meg bizonita azt az ő tanitásának és iőuendűlésęnek meg létele az Izrael házán, mert bizony el esęk az az orßág, és vgy esęk el, hogy soha fel sem kelhete, soha senkit sem találhata, kinek segitsęge auagy hatalma által meg ßabadúlhatot és fel álhatot vólna, és noha oluassuk, hogy az Cyrus feiedelem által való meg ßabadúlásban az Iuda az ő földébe meg tért vólna, kikhőz ha az Izrael nemzetiből valamellyek adtákis magokat, mind azon által ez népnek nagyob réße Nap támadatra ozla el, és az kik vißßa tértekis, de soha az ő előbbi orßágok bódog állapattiát meg nem épithették, hanem ezer kőzzűl ßázan, ßáz kőzzűl tizen (mint az Wr meg monda) czak alig maradának.

Iuda meg ßabadult, de Izrael el veße.

Ezekből vegyűk eßűnkbe miés atiámfiaij, hogy bátor czendez és bódog állapatban éllyűnk az mi orßágunkban, házunkban, de ha az mi ßűuűnket lelkűnket az Istennek igeie ßerelmére nem adgyuk, és az mi erkőlczűnket ßent paranczolattiának kőuetésęre nem kéßittiűk, czak hamar és igen hamar el változik mind magunknak és mind orßágunknak győnyőrősęges állapattia, kiben mi nekűnk soha semmi teremtet állat mentsęg és segitsęg nem lehet, mert vgyanis ki álhat az hatalmas Istennek ereie és mindenható vólta ellen? Soha senki nem, Bizony nem. Vőtte vólt ezt eßébe régenten az Niniue városa, mert az Ionas prædikátioiának helt adának, és meg ßabadúlának az veßedelemtől.

Isten ellen senki nem alhat.

Touábba az bűntetéseknek elő ßámlalásának vtánna, tanáczotis ád arról az Amos Prophéta, mit kellyen czelekődni az embereknek, hogy attól meg ßabadúlhassanak, az czelekődetnek penig tanáczloiáúl Istent veti, hogy az emberek ennek kőuetésęre kőnnyen hailandobbak legyenek.

Mert ezt mondgya az Wr (igy ßól)

Mint ha mondaná, nem magamtól gondoltam, nem seiem tetzésęt kőuetem, az mit akarok mondanom az Wr mondgya, az Wr ielentette meg nékem, hogy meg mondgyam tű néktek. De miczodát ió Amos? Két dologról ßól: Előßőr arról, mit kellyen czelekődni, másodßor miczodát kellyen el hadni el táuoztatni. Mond azért:

Mit kel czelekődni? mit kel el tauoztatni?

Keressetek engemet, és éltek.

Véßedé eßedbe, hogy az paranczolat vtán igéretet vét? Azt paran-

paranczollya, hogy az Wrat keresſék, az kik őtet kereſik azoknak
életet igér, az mely életnek neuezeti alat (mint az Sidók) vgy
miés minden bódogſágokat érthetűnk, miképpen az meg Váltóis
ezen iegyzésben mondgya, hogy az ki ő benne bizik, annak őrők
életet ád. Innen eßedbe veheted, hogy az mi v̂duőſſęgűnknek ál- *Iduessegűnknek*
lando és erős fondamentoma, az Wr Iſtennek kereſęſe, vgy mint *erős fundamen-*
ki minden ióknak oka és kút feie, ki az ő akarattia ßerint rendel *toma.*
mindeneket, és valami nélkűl ßűkőlkődűnk, az ő ßabad akarattia
ßerint mindeneket kegyelmeſſen meg ád.

De miképpen kereſſem az Iſtent (kérdhetnéd)? Kereſni az I- *Mint kel Iſtent*
ſtent ezképpen kel, tudni illik, mint, az ő haragiát mikor látod, *kereſni.*
ő vélle meg békélleni, és őtet meg engeztelni v̂gyekőzél, az ő ſe-
gitſęgét és kegyelmeſſęgét kéried, és az ő akarattia felől fölőtte i-
gen ßorgalmatos légy, kire tégedet az Eſaias Prophétais int, és *Eſa. 55.*
ezképpen ßól: Kereſſętek az Wrat mîg meg találhatik, hiátok ő-
tet ſegitſęgűl mîg kőzel vagyon. Hadgya el az gonoz ember az ő
vtát, és az álnok fęrfiu az ő gondolatit, és térien az Wrhoz, és
kőnyőrűl raita, és az mi Iſtenűnkhőz, mert hailandó az meg bo-
czátáſra.

Kiben és ki által kel Iſtent meg kereſni, kiben kel ő vélle bé- *Iſtent ki altal*
kélleni, mond meg kérlek? Bátor: Imé meg mondom: Az egy *kel meg kereſ-*
Iduezitő és meg váltó Wr Ieſus Chriſtus által kel ő eleibe menni, *ni.*
ebben kel ő vélle meg békélleni, mert ez által vagyon minekűnk
bátorſágos menetelűnk az Atiához, ezért halgattatik meg az mi
kőnyőrgéſűnk, ki által ő akarattiát és menyeij titkait minekűnk
meg ielenti. Hűt által kereſsűk és talállyuk meg az Iſtent, de ez
az hűt az Chriſtuſt ragadgya meg, az kiben minket az Atia I-
ſtennel ßemben iutat: ez az Iſtennek ßáia, ki által ez világnak *Chriſtus Iſten*
ßól, vißont mi ßánkis ez, mely által az Atiáual ßólunk (mint Am- *ßaia.*
brus doctor ßól) Ez az Iſtennek keze, ki által minden teremtet *Lib. de Iſaak*
állatok élnek, és az vt, kin az iutalomra (érdemre megyűnk) Elet- *cap 8.*
nek mondattatik, mert mindenek ő benne élnek: Igazſág, mert *Iſidorus lib. 7.*
meg ſem czal, meg ſem czalattathatik: kút főnek mondatik, mert *capite 2.*
minden iónak eredeti, ki ſoha el nem fogyható, és az ő ßomiuho- *Chriſtus Iſten*
zókat meg elegitő. Ezen okokért őnnőn magais az meg Váltó *keze.*
vtnak neuezi magát, mellyen az Atiához kel menni, magához *Chriſtus elet,*
hiu mindeneket, valakik az bűnnek terhes igáia alól meg akarnak *es kut ſő.*
ßabadúlni menekedni.

Rőuideden monduán azért, az igaz hűttel paranczollya az Prophéta hogy az Chriſtuſt czokolgaſſuk, kiben az Atia Iſtennel meg békélhetűnk, és az ő paranczolatihoz ſabhatiuk magunkat. Nem az kűlső ſőrt győnyőrkőttető ékőſſegekről ſól itt az Prophéa, kiuel az hypocriták az Iſtent akariák kereſni, és őtet tiſztelni, de az mint az S. Dauid paranczollya, tellyes és igaz hűtből kel őtet kereſni, hogy kiki az ő bűnén ſirion és ſanakodgyék, és az Iſtennek bőſſeges irgalmaſságához, kegyelmeſſégéhőz folyamodgyék, kőnyőrőgión ő néki, és ſent Fia álral bűne boczánattiát vária, és az bűntől tartozódgyék, az mint ſent Pális int, hogy ne wralkodtaſſuk az bűnt az mi halando teſtűnkben, de állaſſuk magunkat elő eleuen áldozattúl Iſtennek.

Kep mutatoknak vak ſüuek.

Nem vgy mint az képmutatók, kiknek vak és meg térhetetlen ſűuek vagyon, bűnőket nem láttiák, ſem akariák láni, Iſtent nem igazán hiák ſegitſégűl, és czak kűlsőképpen tettetik magokat ſenteknek lenni, bőytőinek, nirik ſaggattiák magokat, de belől dohos bűdős koporſók, kűuől meg feieritettek, bánnya ezt az Wr, és nem kedues néki, azért igy ſól az Ioel által: Szaggaſsátok ſűueteket, nem ruhátokat, és térietek az tű Wratokhoz Iſtentőkhőz. Eſaias igy ſól: Ha kereſni akariátok kereſſétek, térietek meg, iertek el. Az kik ezt czelekőſſik éleret igér azoknak, az mely ige az ſent irásban minden ió és bódog állapatért vétetik, mint az S. Dauidis ſól, monduán: Az én réſzem az élőknek földében. Az Ezechias királyis ezképpen énekel: Azt mondom vala, nem látom az Wrat, az Wrat az élőknek földőkben, az az, ott az földőn, az holot mindenek iól és győnyőrűſségeſſen vadnak.

Ioel. 2.

Eſa. 21.

Elet mit iegyez.

De mikoron az Prophéták az pœnitentiára Iſtenhőz való meg téréſre intenék az Izrael népet, és ha nem fogadnák bűnteréſſel fenyegetnék, ők ſemmiképpen helt nem adnak vala az ő taniſtáſoknak, nem hűſik vala hogy ők táuol mennének az Wr Iſtentől, mert nám (vgy mondonak) gyakorlyuk az ő tizteletit, áldozatokat teſſűnk, és ſemmit hátra nem hagyunk az Iſteni tiszteletekben. Meg felel azért erre az Amos prophéta, és ez lésen az más ſodik, az kit az igéret után vét, kit el kellyen hadniok, ha Iſtent kereſni akariák, és meg akariák ſélni.

Sidok magok meneſege.

Bethel, Gilgal.

Es ne kereſſétek Bethelt, Gilgalba ſe menny-

nye-

nyetek, Berſebába ſe mennyetek által. *Berſeba.*

Három helyeket neuez itt az Prophéta, az mellyek az Iſteni régi tiszteletektől méltóſágoſok valának, Bethel, Gilgal, (kikről ſólottam az Oſeas prophetának negyedik réſének magyarázattiában) Berſebátis neuezi, holot az régi Patriarchák gyakorta ſa- *Gen. 21. 26. 46.* koztanak, és áldozatokatis tőttenek. Az ő atioknak kőuetőinek akarnak vala látatni ókis, mikoron azon helyekre gyülekőznének, és azon helyeken tennének áldozatot, lehetetlennek ítélik vala, hogy az ő tiszteletek Iſtennél keduetlen vólna, mellyeket ió vgyekőzetből az ő atioknak példáiok ſerint rendeltek vólna: Kiknek czak rőuideden felel az Amos, mert ſockal kűlőmb vala ebben az Atiáknak czelekődetek, ezeknek az ő czelekődeteknél, mert az Atiáknak Iſtentől nem vala kiuáltképpen kű mutattatot helyek, az áldozatoknak és egyéb Iſteni tiszteleteknek gyakorláſára, ſa- *Atiokra Sidók mint neztenek.* bádſágban vala ő nálok az, valamely helyen akarnának az Wr Iſtennek ſolgálnia, (kit kétſég nélkűl az első ſűleiőktől értettenek vala.)

De ezek az Iſtennek az ő paranczolattia ellen vy tiszteleteket ſőrzőttenek vala, és azt kűlőmb kűlőmb fęle helyeken ſolgáltattiák vala, holot az Wr Iſten czak Ieruſalemet válaztotta vala az ő *Ieruſalem.* tiszteletinek gyakorláſára, hogy ezképpen az egéz nép az hűtnek eggyeſſęgében meg tartatnék, és ez móddal az ígért Meſsiaſról intettetnének, kinek czak egyedűl való érdemében vagyon az bűnnek boczanáttia. Azért az Izrael népének az ő tiszteletek engedetlenſęggel vala elegyűlue, kiért Iſtennek nem kedues, mert *Engedetlenſęggel valo tiszteletnem kedues.* az áldozatnál fellyeb való az engedelmeſſęg, mint Samuelis monda az Saulnak.

Ió itt erről emlekőznem, hogy azon bolondſággal vólt ez nép, és azon hűtlenſęg vólt bennek, az mely bé ſorúlt az mi népeinkbeis ſokakban, az kik ha oly helyekre mehetnek, a hol- *Szentek hol iartanak mint* lot vala mely Szent iárt, vólt, és czelekődet valamit, és ott tem- *bőczűlik.* plomot auagy ółtárt czináltanak, annak tiszteſſęgére, tahát ők- is azból magoknak azonnal bűn boczánatot czinálnak, érdemet faragnak, kapczolnak, mint az Sidókis, kik miért hogy az ő Atiok Bethelben vólt, Gilgalban metélkedtenek kőrnyűl, Berſebában lakozot ABRAHAM, ókis ez helyeket, vgy mint az tőb helyeknél ſentesbeknek tartottanak, és ott az Wr ISTENNEK

(hogy már) nemünemű tiszteleteket rendeltenek: maga az Wr, nem vgy az Szenteknek czelekődeteket, mint hűteket pranczolta kőuetni, mint gyakor helyen az Sent írásban azt paranczollya: Az mit én paranczolok, azt tarczátok meg.

Eretnekeknek tartottak az Prophetakat.

Ezekről mikoron intenék az népet az Prophéták, azonnal eretnekeknek és Istenteleneknek tartották őket, vgy mint kik az Istení tiszteleteket tiltanák meg: miképpen mostanis az Papisták tartiák azokat, kik őket meg sóllittiák, hogy *ne vltra crepitam*, ne hágianak kűuűl az Sent írásnak: azt fogták reánk, hogy az Misse ellen sóllunk (mint immár kőzönsęges néwel hiák) maga bizony nem sóllunk az igaz Misse ellen, mely az mi Wrunk Iesus Christus vég vaczorája, sőt inkáb ezt erősittiűk, midőn nékik meg czonkitani nem engedgyűk. De térek az Sidókra.

Lutherek Misse ellen nem sollanak.

Látuán az Prophéta, hogy ez kemény vakmerő népet az Istennek tőruényének fenyegetésęuel meg nem lagyithatnáia, ...na már meg mondgya nékik niluán, mint iár az ő tőlők rendelt tiztelet, mind helyęuel egyetemben, monduán:

Mert Gilgal minden kétsęg nélkűl fogságra mégyen, és Bethel semiuê lésen.

Mint ha mondaná: Ha ezeknek ez helyeknek ő magokban valami bizodalmok és bátorságok lehetne, semmiképpen ellensęgek által el nem tőrettethetneiék, és egyéb képpen sem vezthetnék el: de bizonyára hogy ninczen semmi erő hatalom bennők, ezzennel bizonittia az ő el romlások, és minden ő raita való tiztelęteknek meg fogyatkozása, bolondúl és gonosúl vetettétek azért ezekben az tű bizodalmatokat.

Nehéz és kemény feddésnek tetzet ez az Amostól az Izrael népének, mint kik az báluányozáshoz sóktanak vala, mint ez ingen kű tetzik: Te lelki páztor prædikály czak oly templomban, a hólor még az Pápa óltára, kőntőse, és egyéb iátékia vagyon, és prædikály ez ellen, ha le nem vonnakis az prædikálló sékből, de ott nem kéuánnyák máfor tanitásodat: De te ne gondoly ezzel, igazat sóly, igazat prædikály, mint az Amos, kinek az ő tanitásának igaz vóltát, az Wr Isten, az ő igaz ítéletinek az bűnért való véghőz viteletiuel, erősitette és bizonitotta ő beszédének lenni: Ezképpen téged sem hágy meg ségyenűlni az Wr Isten, czak sóly igazat, Istennek solgáluán, és az emberecknek nem hizelkőduén.

Amos igaz tanitasa honnat tetzet kű.

Az

Az Sidókis (az mint érted) Bethelben, Gilgalban, Berſebában, erőſſen dűczekődnek vala, hogy ott ők Iſteni tizteleteket ſőrzőttenek, imily és amoly ſent helyek azok, de imé mind ezek Iſten ellen valának, paranczolattia kűuől találtatot ſőrzéſek valának, azért, mind óltárokat fel forgattata az Wr Iſten, boriuképeket az Aſſyriabeli nép által mogockal eggyűt rabſágra viteté, mint az Oſeas prophétais meg iőuendűlte vala ezt.

Mind ezeckel feddetnek azok, valakik az igaz Iſteni tiztelet bizonyos helyekre kőtél alat ſorittiák, és az kik az ő babonás vélekődéſeket az Iſtennek régi iő téteménínek auagy czuda tételínek emlekőzetiből, nemely helyekből, ſentelik, mint azok, kik ſarándogſágban foglallyák magokat, imez és amaz Szentnek koporſoiához futnak nagy fáraduán, imez és amaz Szentnek érdemeiért akarnak v̂duőſſęget találni: Ezek azok kétſęg nélkűl, kik az Iſtentől rendeltetet kőzben iáró Ieſus Chriſtuſt elégtelennek lenni az v̂duőſſęgre kiáltiák. Ha ſárba eſem, és egy ember onnan engem kű nem emelhet, kétſęg nélkűl társ kel hozzá, kiuel oztán ketten kű emellyenek: Igy ha czak az Chriſtus érdeme nem elég az v̂duőſſęgre, társ kel hozzá, az az, az emberi érdem, ki azt elégſęgeſsé tegye. De ez hamis, mint az Apoſtali *Conciliomis* vallya, ſőt inkáb (igy ſóllonak) az Wr Ieſus Chriſtuſnak kegyelme által hűſſűk hogy v̂duőzűlűnk, miképpen azokis (az az, az Atiák:) Egyik oka az Ieruſalem veſſedelmének az lőn, hogy vég lenne minden O tőruénybeli pepetzeléſekben, hogy ſenki ne kereſne tőb érdemet az Ieſus Chriſtus érdőme kűuől.

Szarandokſagban iarok.

Sarba ha eſem.

Actor. 15.

Ieruſalemi Concilium.

Mi volt oka Ieruſalem veſſedelmenek.

Innen ezt vőd eſſedbe, hogy az Wr Iſten addig ſemmi helyen igazán nem kereſtetik, valameddig onnan az ő paranczolattia ellen való hamis tizteletek kű nem tőrettetnek, el nem hányattatnak, és erkőlczűnketis ſent intéſihőz nem kőſſőrűllyűk, holot az Eſaias által igy ſól: Hadgya el az hűtetlen az ő vtát, és az hamis az ő gondolattiát. Ez az mondás penig, mind az hűtről, mind penig ennek gyűmőlczéről ſól. Vgyan nemis lehet penig, hogy azok Iſtennel békeſęgben legyenek, valakik az ő tőruényét által hágni nem fęlik, és hűteknek vallását vndok életeckel meg rutóllyák. Nem erre tanit az S. Dauid által, de mond: Az ki diczirettel áldozik, az dűczőit engemet, az ki az ő vtaijt iól vezérli, meg mutatom annak az Iſtennek ſabaditáſát.

Igazan tiztelethetik Iſten.

Pſal. 50.

Ennek vtánna iſmeglen, hogy az Izrael népére tériek, oly ke-

ménnyek valának ezek, hogy sem intéssel sem fenyegetéssel nem lágyúlnak vala meg, ez okáért az Prophétais vyonnan nem reftelli meg mondani nekiek, mit czelekődgyenek, kit ha nem czelekőznek, raitok az fulyok mindiáráft, mond:

Kereſsétek az Wrat, és éltek: hogy el ne emése mint az tűz az Ioſeph házát,

az az, az Izrael orſágát, az kiben az Ephraimiták, kik az Ioſephtől származtak vala, feiedelemſséget tartnak vala.

Es meg emése Bethelt ólthatatlan tűzzel.

Mint ha igy ſóllana: Tudom eléggé hánnyátok forgattiátok elméteket meg ſabadúláſtokra, de bizonyára mind azok hazontalanok, czak ez az oruoſság azban, hogy az Wr Iſtent meg keresſétek, és az móddal és azképpen békéllyetek meg ő ſent felſégéuel, az mint ő tű néktek paranczolta és hadta, ha ezt nem kőuetitek, az Iſtennek boſſu állása az tű egéz orſágtokat, mint egy retteneres tűz, meg emézti, és ſenki meg nem ólthattia az Bethelt. Ezt az Ioſeph házához nem oka nélkűl rekezti, mert meg akaria ielenteni, hogy azokat sem hatalmáual sem tizteletiuel meg nem óltalmazhattia, meg nem ſabadíthattia ſenki Iſten ellen.

Miés én édes atiámfiaĩ, sem teſti sem lelki nyomoruſágínkban több meg ſabaditót és óltalmazót ne kereſsűnk, kihőz czak tellyes ſőbeli bizodalommal raggazkodgyunk, az egy meg váltó és vduőzitő Wr Ieſus Chriſtuinál, ki az Atia Iſtennel minket őrőcké meg békéltett.

AZ MASODIKROL.

Meg teresſre bűnnek iſmereti ſükſeg.

MAſodik réſze tanuſáginknak mondám hogy arról léſsen, tudni illik, neműnemű bűnőkről és teſtének vádoláſáról, mert tuduán és értuén azt az Amos prophéta, hogy az emberek, mígſen bűnőknek iſmeretire nem iutnak, ſoha ſemmiképpen addig az meg téréſre nem inditathatnak, azokáért immár, mint hogy ez előt pœnitentiára inté az Izrael népét, az bűnnek bűntetéſst elől meg monduán, moſtan iſmeg bűnőket ſámlállya elől, el kezduén az Magiſtratuſokon, az feiedelmeken, kiknek inkáb mint Iſten képebeli embereknek, az népnek ió példa adóúl kel vala lenníek: mely bűnőknek hogy ha vgyan hűuei és engedelmeſi leznek, kétſség nélkűl az gonoz el nem táuozik ő tőlők. Ezből kiki vegye

eſsébe

eßébe, hogy engedelmességgel kőuesse az ő Wrának Istenének beßédét, őtet tiztellye, fęllye, ßeresse, mert az gonozságot bűntetlen bizony soha nem hadgya.

Vőd eßedbe azért immár leg előßőr ez második tanúságnak igeinek rendit, holot előßőr az Birákat, és az orßágnak ßin népeit vádollya, vgy mint kik kőzőnsęges tőruényeknek meg rontóij tőrőij vólnának, feddi penig őket neműnemű hasonlasosságoknak példa beßédeknek általa, igy ßóluán: *Feiedelmek feddetnek.*

Kik az itéletet kőserűsęgre változtattiák, auagy őrőmmê változtattiák, és az igazságot az főldőn hadgyák heuerni.

Az itéletet, auagy az tőruént, ételhőz auagy italhoz hasonlíttia, az mellyeckel az meg fárattak auagy betegesek meg ßoktanak vyúlni, erősűlni, de az Izrael népének Biráit, feiedelmit, az fęlékhőz hasonlitia, az kik ez fęle ételek italok kőzzé kőserűsęget v̂rmet ßoktanak elegyiteni, az mely az ételnek italnak ió izit az erőtleneknek ßáioktól el fogia, az kiknek az ió éledelekre italokra nagy ßűksęgek vala. Mely hasonlatossággal pirongattia az feiedelmeket Birákat, kik az ió és igaz kőzőnsęges tőruényeket az ártatlanok igazak ellen hamissâ és rúttâ változtattiák, kiknek inkáb óltalmazniok kellene az tőruént az ő rendinek igazságában és méltosságában. *Hamis tőrueny tudok.*

Régentenis, még az Moyses v̂deiében, meg paranczolta vala az Wr Isten ez népnek, az igazságnak ßolgaltatását, èhőz hasonlatos igéckel ßóluán ackoronis, monduán: Ne légyen tű kőzőttetek méreg és v̂rem termő gyűkér. Szent Pál apostalis él ez hasonlatossággal, mikoron igy ßól: Meg látuán (int ez előt az Istenes életre) hogy valaki az Wrnak kegyelmétől el ne ßakadgyon: hogy valami kőserű gyűkér fel neuekeduén meg ne háboriczon, és az által sokan meg fertezteſſenek. Nagy vétek (noha ez világ most iádzik véle) az igaz tőruényeknek el fordítása, hamisságra való változtatása, vgy mint, ki az Istennek paranczolattia ellen vagyon, és az kőzőnsęges békessęgnek és ßeretetnek meg rontására vagyon. *Deut. 29.* *Hebr. 12.*

Ezt penig nem ok nélkűl mondom, Oka ez: Láttiuk hogy ez világ sok Istentelensęgekkel és hamis czelekődeteckel rakua, őrdőgi ta-

gi tanáczból, kik sem lelkeckel sem testeckel (tiztessęg adassęk az iámbornak) nem gondolnak, az igazságnak és lelkek ismeretinek ellene egymásnak meg rontására, és méltatlanúl való meg nyomoritására hailottanak, nyúzzák, foztiák, vonnyák, puztittiák, egymást, kiki magának *per fas & nefas* ßolgálni akar.

Per fas & nefas.

Ennek eleit akarta az Wr Isten venni, hogy az ő ßép teremtet állattia, mint az ember, egyéb oktalan állatoknak módgya ßerint, ne élne rend nélkűl, tőruényeket, kőzőnsęges igazságnak ßolgáltatását rendele, ki az gonoßokat, hamissakat, meg bántókat meg bűntesse, az igazaknak és ártatlanoknak az ő igaz v̄gyekben kő ßál és ozlop légyen: Ennek gyakorlására és meg őrzésęre Birákat feiedelmeket válaztot, kiket Istenecknek neuezet, hogy mint Isten menyorßágban igazat itél, azképpen ezekis ez földőn az igazságnak ßeretőŋ oltalmazóŋ lennének és legyenek, ez végre neuezi magát Isteneknek Istenének.

Igaz tőruenij ozlop.

Istenek az Birak.

Psal. 80.

De bizonyára sokan vadnak ez ielen való világbanis, kik az igaz tőruények helyet kőserű mérget adnak, ninczen semmi tőkélsetessęg: Ha azt akarod, hogy ió tőruényed légyen, az hintó ßekérhőz louatis adgy, és az Varadi aßßonyként, nem háial, de arannyal kend az Birádnak tenyerét, az igazságot az hat tarkaló el vonnya, az aranyas kupa medentze pénz meg ismertet az Biróual. Oh Istentelensęg. Igy ßól ezeknek az Wr: Az föld álnokúl czelekődik az ő lakosiért, mert meg ßegték az tőruényeket, el változtatták az Istennek rendelésęt, és az őrőcké meg állando ßőuetsęget fel bontották: annakokáért az átok meg emézti ez földet, és el puztitatnak az földőn lakozók, azért égnek meg ez földnek lakosi, és keués emberek maradnak. Az Esaias által sok iayt kiált az Wr ez feléknek. Ez fęléket az Bőlcz ezen keri: Nisd meg az te ßádat az mellet az ki néma az ő dolgában, és az kik adattatnak veßedelemre. Nisd meg az te ßádat, itély igazán, forgasd v̄gyét az ßegénnek és az ßűkőlkődőnek.

Kőserű merget kik adnak.

Prouerb. 31.

Másod rendben itt az igazságnak az földőn való heuerésęről ßól. De miczoda ßóllásnak módgya ez? Hasonlittia az Prophéta az igazságot (az embereknek gonozságokra nézue) oly el vetet marhához, mellyet semmi bőczűletben nem ßoktak tartani, ki földőn ßokot heuerni, és ne ßegre, fogasra, bőczűletes helyre fel fűggeztetni, auagy tétettetni: Igy az igazságnakis bőcztelensęgét és semmi gyakorlását érti az igén az Prophéta az Izrael népe

Földőn az igaz sag mikor heuer.

kőzzőt,

kőzzőt. Mondattatik penig az igazság ackor az földön heuerni, az mikoron az igazak és az ártatlanok az ő igaz v̂győkben meg nyomoritatnak, auagy meg kőseritetnek, és meg nem óltalmaztatnak azoktól, az kiket az Isten az tőruényeknek exequutorinak rendelt lenni. Hasonló ez az mondás az előbbi mondásomhoz, melyben az Wr Isten az igaz tőruényeknek meg kőseritesęről ßólla.

Bizonyára nagy veßedelmes dolgoknak oka ez: Az kiknek az ő igaz dolgok hamis itélettel meg itéltetik, boßßuságából és ßűuének kőserűsęgéből sokan vadnak, kik ezt el nem ßenuedhetik, de őkis vißont meg tiltot ezkőzőckel élnek ez fęle emberek ellen, mellyeckel magokat igazságokban meg akariák óltalmazni, és gyakorta ez fęle dolgokban nagy veßedelmes háboruságok ßoktanak kőuetkőzni: de ezek nem iól czelekőznek, mert az igazságot vgyan mind végig czak igazsággal kellene óltalmazni, mert akar mely kőserűis, de az igazság el nem tilkoltathatik. Vißont vadnak ollyak, kik noha igazságokban meg fogyatkoznak, mind azon által az igazságot nem hamistággal, de az mint mondám, mind végig igazsággal akariák helyére állatni: el mennek ezek, ninczen egyéb fegyuerek, ki őntik az kőnyőrűlő Istennek ßine előt az meg kőseredet és siralmas ßűueknek buzgo és ahiattos imádságokat, kőnyőrőgnek, hogy az Wr Isten az ő igazságokat, mellyet az hamis és ßemély válogató Birák meg rontottanak, állassa helyére, nem tűrhetik ßegények, bűntetést kérnek az Wr Istentől ellenek.

Igazsagot igazsaggal oltalmaz.

Igazsagnak fegyuerek.

Gondolodé hogy ezeknek kőnyőrgéseket az Wr Isten meg nem halgattia? Bizony bizony meg halgattia. Gondolodé te hamis Biro, hogy tégedet az Wr Isten ő érőtte meg nem bűntet? Bizony bizony meg bűntet, kiről az S Dauid ezképpen ßól: El múlnak mint az el folyt viz, meg vonták az ő kéz iueket, de el romlanak. Mint az viaz el oluaduán el múlnak, és mint az aßßoniállatnak v̂dőtlen gyermeke, mely nem látta az napot. Minek előtte meg érezzék az tű fazékaitok az tőuisnek tűzét, mint az nyers hús, azonképpen mint az forgó ßél az harag veßesse el őtet. Eőrűl az igaz, mikor láttia az boßßu állást, az ő kezeit mossa az hűtetlennek vérében: Es ezt mondgya az ember, bizonyára vagyon az igaznak iutalma, kêtsęgnélkűl vagyon itélő Isten ez földön.

Psal. 58.

Hirtelen halállal fenyegeti itt az Isten az hamissakat (kit nem

látunkéſokakban, mikor dőge eſik az hamis Bíráknak Prokátoroknak) és ki nagyob az ő haragos boſſú állásával, az mint Tremelius fordittotta. Az Bölczis így ſól: Azoknak boſſúallóia erős (az az, az árratlanoknak) az forgattia ezeknek ſygyőket te ellened: Az Eſaiasis így ſól: Igazſágban ítéli meg az ſegényeket, és igazſág ſerint dorgállya az földnek alázatoſit, az földet meg veri az ő ſájának veſſőjéuel, és az ő aiakinak lelkéuel meg őli az hűtetlent.

Proverb. 22.

Eſa. 11.

Panaſolkodik az hamiſſak ellen az Wr Iſten az Micheas prophéta általis, monduán: Az gazdagok ő kőztők meg töltenek ragadománnyal, és az ő lakóij hazugſágot ſóltak, és az ő nyeluők az ő ſáiokban czalárd, énis azért meg veruén tégedet meg kőſöritelek, és el vetlek tégedet az te bűneidért. Az Lacedæmon városának reſpublicáia az igaz tőruényeknek ſolgáltatáſával hires vala, de imé azonnal meg kezde kiſſebbedni, romláſra kezde iőni, az mikoron az ő allattok valóknak méltatlan gonoz czelekődeteket ſűket füllel kezdék halgatni, az mint az Plutarchus ira ia, az Scedaſi és Oreuſnak hiſtoriaiaban.

Mich. 6.

Lacedæmon hires igaz tőruennyel.

Miud ezeket eſűnkbe kellene vennűnk, és nem czak ſánk fel tátua kellene halgatnunk, de ez mondáſokból tanólnánk félni, és az igazſágot hadnánk az ő méltóſágában, az hamiſſágot bűntetnénk meg az ő ét demlet vóltában. De ſokan vadnak ollyak az emberek kőzzűl, kik ez féle mondáſokat, erről való tanitáſokat, ha ielen vadnakis, nem hallyák, ha hallyákis czak moſolyogiák, egy máſra murogatnak. Vólt ez ſokás az Izrael népében is, vagyon mi bennűnkis, kinek az Amos prophéta eleit veſi, és az Iſtent az ő méltóſágában és minden batorſágában meg iruán, meg mondgya kiuel légyen az embereknek dolgok, az kinek itéletitől mindeneknek félni kellene, és ſenkinek nem kellene (hogy így ſólyák) ő ſent felſégéuel iádzani.

Ne iadzal Iſtennel.

El hagyuán penig tőb módgyait az ő mindenhatóſágának, möſt itt czak négy dólőgről ſól: Az elsőt veſi Iſtennek oly czelekődetiből, mellyet minden nap ſeműnk látáſára adot, de oly ez, hogy az embereknek minden hatalmok, minden ſorgalmatoſſágok ſem tekélheti ezt. Igy ſól azért:

Azt az Iſtent mondom hogy kereſsétek, ki az fias tiukot és az kaſa hugyát teremtette.

Nemellyek S. Iakab czillagának neuezik.

Ez két czillagnak neuezetiben az tőb czillagokatis (per ſynechdochen

dochen) mind bé foglallya, és mind azoknak teremtőiének és vezérlőiének vallya az Istent. Nem oka nélkűl teßen neuezetet penig czak ez kettőről, mert noha az tőbbibőlis az Istennek nagy mindenhatósága tetzik kű, de kiuáltképpen ezekben az Istennek mondhatatlan felsęge, gondolhatatlan hatalma, minden emberi értelem fölőt való bőlczesęge, tetzik kű, ha fęnyét tekéntedis, ha bizonyos mozgásit nézedis, ha helyét formáiát tekéntedis, de az czillágokról tanóly az Astrologusoktól. Masodßor igy ßól az Prophéta: *Czillagok teremtőie Isten.*

Ki világosságra változtattia az temérdek sötétsęget, és az napot éytzakáual bé fededezi.

Ez igéuel az napnak és éytzákának rendeket iria meg, az kibenis Istennek sok czuda tételi tetzenek kű, az v̂dők iöllehet változnak, Tauaz vtán Nyár, Nyar vtán őß, őß vtán téli v̂dő vagyon, de azért az Nap mind iárton iár, az Nap éytzakát ßőrőz, vißont az éytzaka napra virad meg, és az mint az Wr meg igérte, hideg és meleg, Nyár és Tél, az nap és az éytzaka meg nem ßűnnek, vetés és aratás mîglen az föld léßen. Harmadßor igy ßól: *Gen. 8.*

Ki az tengernek vizeit (az Eghre) fel vonßa, és kű tölti azokat ez földnek ßinére.

Itt ßól az kődöknek, felhőknek, és essőknek tulaidonságokról, holot az földnek és az tengernek neduessęgi fel emeltetuén, mikoron az éltető eghet érik, az helynek hűuőssęgeért felhőcké sűrődik, az kiből oztán mint egy spongiából az viz czepeg. Noha penig ez az terméßetnek follyása ßerint vagyon, de bizonyára sok dolog vagyon ezben, ki mi velűnk az Istennek hatalmasságát és ereiét czudáltattia, kinek vezérlésęből mind ezek leznek. *Felhőkben viz vagyon.*

Nem elég czudaé ez, hogy enni sokaságú vizet, ki az egéz földnek meg neduesitésęre elég lehessen, fel venni, és ott semminek nem tartani, kit nem egyßőr s mind, de czak czeppenként kűlőn kűlőn alá harmaztatni? Nem czudaé ezis, hogy az felhők, essők, mindenkor kéßen vadnak (az mint láttiuk) de semmi nem léßen, gyakorta őzue gyűlnek az felhők, ismet el oßolnak? Ezis czuda, hogy illyen sok viz, ki terméßet ßerint nehéz, az mi feiűnk fölőt, mint ingadoz, az ßél ide és tétouâ haittia, hamarsággal ingadoz,

mozog,

mozog, de czak egy czep sem esik le benne, mîglen ennek teremtő Istenének kedue nem léßen rea, mind ez hatalmasságit, mindenható czelekődetit, meg gondoluán az Prophéta, bizonyára igazán veti ez igék vtán ezt, monduán:

Iehoua. KINEK NEVE IEHOVA.

Mint ha mondana: Nem más senki czelekőßi ezt, de az egy igaz és élő Isten, ki miképpen hogy saiát hatalmából magából vagyon, azonképpen minden teremtet állatokis czak ő tőlle vadnak. Ezek első rendben menyeij dolgok. Masod dologból aiánlya az Istennek mindenhatóságát, földi dolgoknak czelekődetiben, az mellyekbenis nem kőueti az terméßetnek tőruényét, hanem mindeneket ßabadosson az ő méltósága ßerint ßokot czelekődni. Arról igy ßól:

Ki meg erősiti az puztitót az erős ellen,
hogy az puztitó az erőssęgbe bé mennyen.

Ez igékben az hadnak fő hadnagyának mondgya magát az Wr Isten, ki (az mikoron az emberek az bűnőckel meg érdemlik) puztitókat ßállit azonnal elől, és azokat vy erőckel azonnal fel fegyuerkezteti, hogy az hatalmas és erős népek ellen győződelmesek legyenek, akar mely erőssęgeketis által iárianak, és mindeneket vassal tűzzel győtőrienek.

Az Prophéták ez fęlékről sokat ßólnak, és erre néznek mind azok, valamellyek az Prophéták irásokban az Assyria és Chaldæabeli népekről mondatnak, kiknek Isten sűuöltőt (azt mondgya az Prophéta) hogy el iőienek, és az ő népének gonozságát meg
Esa. 5. bűntessęk, Az Esaias prophéta igy ßól erről: Az táuol való pogány népek kőzőt zázlót emel, sűuöltéssel int az föld határán lakozóknak, hogy el iőienek, és nagy hamarsságual kőnnyen el iőnek. Az Ieremias általis igy ßól az Wr: Imé én el küldőm, és fel
Ierem. 25. Isten ßolgai az ellenseg. veßem az éytzaknak minden nemzetsęgit, azt mondgya az Wr, és az Nabuchodonozort az Babylloniaij királt az én ßolgámat, és bé hozom őket ez földre, és az ő lakozóira, és mind ez kőrnyűl való nemzetsęgekre, és el veztem őket, és czudáuâ teßem őket, és sűuöltéssé, és őrőcké való puztasággâ. Ezechiel prophétanak vgyan ezenről igy ßól az Wr: Es te embernek fia, rendely magadnak két vtat, az mellyen iőiőn az Babylloniaij király fegyuere, egy földről iőiőn kű mind az kettő: és válazd el eggyiket

Ezech. 21.

az két

az két vt feiénél, az városra való vtat válazd: Egyik vtat rendeld, hogy iőiőn az fegyuer az Rabathra, az Ammon fiaij városára, és az másikot hogy Iudára és Ieruſalemnek kerítet városára.

Nem kételkődem ſemmit benne atiámfiaij, hogy az Amos prophétais, midőn ez igéket kiáltotta, mind ezekről ez mondáſokról, és mind az tőb ſent iráſnak mondáſiról, hogy igenis meg emlekezet, kinek az ő mondáſának illyen értelme lehet, mint ha igy ſóllana: Nó, ám meg látiátok, bizakodgyatok bátor, és ſemmit ne fęllyetek az ellenſęgtől, fegyuertől, ki miat im látom hogy az Iſtennek intéſęuel nem gondoltok, fenyegetéſit hiában valónak ítélitek, tudom iólehet énis, az mint látomis, hogy mind ez vdeig ellenſęgtek ellen győződelmeſek vóltatok, fegyuerrel erőſſek vóltatok, ſok erőſſęgtek bátorſágtok lehetet, kik az tű ellenſęgtek ellen néktek reménięget adhattak, de bizonyára mind ezek vgy lőttenek vólna néktek haznatokra, ha előſőr az Iſtennek találtatok vólna keduét, meg kellet vólna gondolnotok, hogy nem emberrel, de Iſtennel vólna dolgotok, az ki az fegyuerteleneket fel fegyuerkeztetheti, az betegeknek erőt adhat, az fęlelmeſeknek bátorſágot adhat: viſſont ez ellen, az erőſſeket meg erőtelenitheti, az bátrakat fęlelmeſsé teheti, az bőlezeknek tanáczokat el fordíthattia, az erős városok kő falain kapukat czínálhat, az ellenſęgnek vtat nithat, és mindent valamit akar azt czelekődheti. *Kaput nit Iſten kő falon.*

Ez Prophéta mondáſának az ſent írásban ſok példáit találom, mind Iſtennek czelekődeti és hatama vólt az, hogy az Abráham czak keueſed magáual, vgy mint, ki czak három ſáz vólt, őt királt vert és győzőt meg, az el raggadozot prædátis viſſa nyeruén tőlők. Iſtennek vya auagy ereie vólt az, hogy az Ioſue hertzeg, haddal meg győzuén az Amalechitákat, az Madianitáknak földőket el puztitotta, és az Chanaan földének feiedelmit meg győzuén, azoknak földőket az Izrael fiaínak el oztotta. Es az mint az Daniel iráſibólis kű tetzik, az hatalmas Monarchiáknak meg romláſok, mind az Iſtennek az ő vezérléſęből és akaratiából lőttenek, kik ellen (noha elég hatalmaſok vóltanak) de nagyob ellenſęget támaztot, kickel őket el rontotta és ſemmié tőtte. Mind ezeket oluaſd meg Danielnél 2. 7. 9. 10. 11. cap. *Gen. 14. Exod. 17. Ioſ. 11. 12. Hatalmas Monarchiak el romlottak.*

Itt miés vegyük eſűnkbe azt leg előſőr, hogy miés az győzedelmet diadalmat az erős Iſtennek czelekődetinek tulaydonizuk, *Győzedelmet Iſtennek tulaydoniczunk.*

czuk, hogy más képpen léuén az dolog, az Sennacheribbel meg láſſuk hogy ne vétkezzünk, kit az Wr Iſten az ő hadakozáſában az Eſaias által azért fed, hogy az ő tulaidon ereiének és hatalmaſságának vélte és ítélte lenni az pogányokon minden birodalmát, mellyet Iſten ő birodalma alá haitot vala: kiről az Wr igy ſólla az Eſaias prophéta által: Iőuendőbe, minek vtánna el végezendi az Wr minden dolgát, az Sionnak és Ieruſalemnek hegyén, meg látogatom az Aſſyriabeli királynak nagy akaró ſűuének gyűmölczét, és az ő fel emelt ſemeinek dőczőſſégét, miuel hogy azt mondotta: Az én kezemnek ereie által miueltem ezeket, és az én bőlczeſségem által.

Eſa. 10.

Hadakozo ferfiakban gonoz vetek.

Gonoz vétek az hadakozo férfiákban, czak az ſokaſágra nézni, tudodé azt, hogy az Iſtennek haralma nem az ſokaſágban áll, de az ő hatalmáſságát az ſokak ellen keueſek által elő viſen. Ha az ſent irásból példákat erre nem hozokis, nem régen eſet hadak ezt meg bizonittiák: Szykſo alat gondold háromſor való nagy veſedelmét ſok Tőrőknek czak keueſek által, Hatuan alat, harmintz két ezer Tőrők Iſten vya által mely rútól iára.

Szykſo. Hatuan.

Turai mező.

Tudta ezt, és valóban megis probálta ſokſor amaz iámbor vitézlő feiedelem az Dauid, bezzeg ſzépen énekel az okáért erről ſok Sóltáriban, de kiuáltképpen mond: Te én Wram Iſtenem meg világoſitod az én ſötétſségemet, mert én te általad megyek által az ellenſségnek táborán, és az én Iſtenem által megyek az kő falokon által, az Iſten őuedzed fel engemet erőuel, és ő egyeneſitette meg az én vtamat, ollyannâ tőtte lábaimat mint az ſaruaſoknak lábok, és az én váraimban állatot bé, ő tanittia az én kezemet az hartzra, annira hogy az én kezeim által meg romlanának az értz kézíjek, Es adtad énnékem az te ſabaditáſodnak paiſát, és az te iob karod tartot engemet, és az te ió vóltod magaztalt fel engemet. Iſmet: Aldot légyen az Wr az én kőſziklám, ki tanittia az én kezeimet hadakozáſra, és az én vyaimat az viadalra. Az kik ezeket az ő hadakozáſokban meg gondollyák, és el hűſik, azok az győzödelemben kedueſek az Wrnak, és kétſség nélkül haſontalanúl nem fáradnak.

Pſal. 18.

Pſal. 144.

Vtólſor ezeket meg haluán értuén, fedgyed kérlek magadat, te oh goromba ember, ki az Iſtennek ez ő hatalmas mindenhatóſágát mind beſédi és mind czelekődeti által érted, de imé

mégis czak gondolatlan el mégy mellőle: látod az v̂dőckelis mely ſzabadon bir az, minemű nagy erős alkotmányokat ſemmié teſzen, Napot, Hóldot, Czillagokat, Egheket, mint forgat, mint vezérel, magunkon véletlen dolgai czelekődeti eſnek ő ſzent felſęgének, nem tudod mely órában által lőnek, az gutta meg v̂t, az kórſág győtőr, kolika, kő, főueny, és egyéb rettenetes iaygató nyaualyák találnak, de imé mégis el aluttál az bűnben, vgy hortiogz,, hogy mind ezek ſem ebrezthetnek tégedet fel, az ſokáig való ſűketeskődés fęlő, hogy Iſtennek oſtora raitad ne légyen, kit meg bűntet végre, halálnak halaláual, de ſoha meg nem haláſſal.

Noſza ebredgyűnk fel, ſerkennyűnk fel, ne aſiczunk, kellyűnk fel és tanóllyuk az Iſtent fęlni ſzeretni, mely két dolog mi bennűnk zaboláiát meg tartoztattia az bűnnek, igy léſzen, igy léſzen bizony, hogy az Iſtennek hatalmaſságában az v̂duőſſęgnek bizonyos reménſęgében v̂llűnk, és az világot és őrdőgőt, az mi tekéntetes és vitézlő menyeij felſęges királyunkban az Ieſus Chriſtuſban meg győzzűk, és ő benne erőſſek léuén, annak minden prædáit el raggadozzuk, kit engedgyen minekűnk az Atia, Fiu, ſzent Lélek, egy bizony őrők Iſten, Amen.

Ez prædikatio vtan, rettenetes betegſeg kőuetkezet vala ream, de edes kőſerűuel io.

Az edeſſet nem tudnam bőczűleni, ha az kőſerűt nem koſtoltam volna.

Imádſág.

KEt dolog vagyon, Wr Iſten, te benned, Igazſág és irgalmaſſág, de ez az két dolog vgy eggyez te benned, hogy noha mindenik az ő tiztiben el iár, de azért nem ellenkőznek egymáſſal. Igazſágod az bűnt bizony nem ſzereti, de az mint az Napnak világoſsága (noha tizta és ſzép nap) az rút és vndok állatokrais világoſsit, igy az te igazſágodnak fęnye, az kegyelmeſſęg és irgalmaſság, az bűnőſőkreis világoſit, hogy meg ſzűnuén az ő dohoktól vndokſágoktól, legyenek te ſzent Felſęgednek kedues és ió illatu virági, kiket végre bé plantály őrőcké az paradiczomnak kertébe. Az te áldot és ſzerelmes ſzent fiadnak az mi v̂duőzitő és meg váltó Wrunk Ieſus Chriſtuſnak neueért, az te ſzent Lelkednek ereie által világoſicz meg minket, hogy az bűnből immár valaha ſerkenyűnk fel, és iáriunk te előtted kedues és ſzent paranczolatod ſzerint való életben, hogy miképpen te győnyőrkődől mi bennűnk, igy miés győnyőrkődgyűnk mind őrőcké felſęgedben, Amen.

AZ

AZ SZENT AMOS PROPHETA IRASANAK ötödik részéből való VTOLSO PRAEDIKATIO.

Első prædikatio.

GYűlölik azt, az ki az kapuban (az tőruény téuőket) meg feddette, és vtálták az igaz mondót.

11. Annakokáért miuel hogy fáraztiátok az szegént, és az ő rakás gabonaiától meg foztiátok őtet: faragot kőből épitetek ép házakat, de nem lakoztok azokban, gyönyörűséges szőlőket vltettetek, de nem iztok azoknak borában.

12. Mert tudom az tű sok hamisságtokat, és az tű erős bűneiteket, az igazat nyomorgattiák, az bűnősöktől váltságot veznek, és az szükölködőknek igazságokat az kapuban el fordittiák.

13. Annakokáért az eszes ember halgat ackor, miuel hogy az vdő gonoz.

Második prædikatio.

14. Keresésétek az iót és nem az gonozt, hogy éllyetek, és ezképpen veletek légyen az Seregeknek Wra Istene, az mint mondgyátok.

15. Gyűlöllyetek az gonozt, és szeressétek az iót, és szolgáltassátok az kapuban igaz itéletet, talám kegyelmez az Seregeknek Wra Istene az Ioseph maradékinak.

Harmadik prædikatio.

16. Annakokáért ezt mondgya az Seregeknek Wra

Wra Iſtene, minden vtzákon léßen jaygatás, és minden vtzákon ezt mondgyák, Iay, jay, és jaygatáſra indittiák az ßánto vetõ embertis, mind azockal egyetembẹn, kik az jaygatásban meſterek.
17. Minden ßõlõidbenis jaygatás léßen, mikor te közötted által megyek, azt mondgya az Wr.
18. Iay azoknak, kik kéuánnyák az Wrnak napiait: mit haznál néktek az (Wrnak napia) holot ſõtétſẹgnek és nem világoſságnak napia az.
19. Miképpen ha valaki el ßalad az orozlány elõt, és medue találkozik reáia, auagy ha valakit, ki az õ házába bé ment, és kezéuel az falhoz támazkodot, az kigyo meg màr.
20. Auagy nem ſõtétſẹgnek napiaé az Wrnak napia, és nem világoſságnak? és nem homályos napé, melyben ſemmi világoſság ninczen?
21. Gyũlõltem meg vetettem, és nem ßagalom az tũ innep napotokon való ió illatotokat.
22. Hogy ha egézlen égõ áldozatockal és Minhákal áldoztokis, nem keduelem, és az tũ kõuér hálaadáſra való áldozatotokra nem tekéntek.
23. Ved el én elõlem az te ſok énekléſidet, az te hegedõidnek énekléſit nem halgatom meg.
24. Hanem folyon mint az viz az itélet, és az igazſág mint az ſebes patak.
25. Vallyon énnékem áldoztatoké, és énnékem hoztatoké elõmbe Minhát az puztában negyuen eztendeig, Izraelnek háza. Negyed prædikatio.

26. Sőt inkáb az tű Moloch báluánitoknak sátorát hordoztátok, és az Chionnak képeit, az tű képeiteket, az tű Istentőknek czillagát, mellyeket czináltátok magatoknak.

27. Annakokáért az Damascusbelieknél touáb vitetlek tűteket azt mondgya, az kinek Seregeknek Wra Istene neue.

Ez Igéknek rőuid értelme.

AZ Sathan amaz régi álnok kígyo, miképpen hogy az embereknek eleikbe minden ió dolgoknak meg tartoztatására, és késedelmeztetésęre, gonoz kőuet vetet, azképpen vgyan ezen Sathan, az pœnitentia ellenis az emberek eleibe (melyre meg tartozódgyanak) akadályokat czinált, holot az pœnitentiának meg bántásárais emez két dolgot gondolta kű az tőb álnokságí kőzőt: Előßőr, hogy az bűnt, annak ißonyuságát, vtállatosságát, az embereckel meg ne ismertesse, segituén őket erre, elmeiőknek meg sőtétetésęuel. Másodßor, adgya eleikbe az Istennek gonduiseletlen vóltát (hogy igy ßóllyak) mint ha immár ő ßent felsęgének semmi prouidentiáia ez földiekre nem vólna. Ez őztőnéuel sarkantiuiáual peniglen az Sathan az embereket az bűnben való ßabad élésre, azban való nyargalásra ingerli. Innen az Sathannak két ártalmas nilátol vagyon az, hogy az emberek leg kűsseb dolgot és bőczűletlenbet nem tartonak az pœnitentiánál, innen vagyon ezis, hogy mind az Istennek haragos itéletitől, és ßőrnyű bűntetésinek hirdetésitől, az emberek czak fel emelt orral sętálnak. Annakokáért az ßent Amos prophéta nem czak az bűnőket ßámlállya elő az Izrael fiaŋnak népének, de sőt az Istennek felsęges és hatalmas vóltátis ßemek eleibe kű teriezti, hogy ezzel az vakmerőket és testi bátorságban fel fuualkodtakat meg rettencze ŋeßße.

Sathan akadallya pœnitentia ellen.

Meg hallánk ez napokban való prædikátiónkban, ezen Prophéta miképpen kezdé el az oktatást, az Birákról és az orßágnak ßin népeŋről, feduén és dorgáluán őket, és az igazság ellen

való

való méltatlanságokról, az igaz tőruényeknek hamisságra való változtatásáról, az ártatlanoknak és ßegényeknek meg nyomorításokról, mostanis előb mégyen tanitásában, és vißont bűnőkről mek ßóllittia őket, vgy mint kiknek czelekődeteket az Wr Isten látnáia, és bizonyára az ő gonoz vtokat bűntetés nélkűl el nem ßenuedneie. Ez mondások minketis inczenek, hogy az bűnőktől meg ßűnnyűnk, mert ha nem, az léßen oka az mi veßedelműnknek, iob azért pœnitentiát tartanunk, kit az Wr Isten kegyelemmel fogad el tőlűnk. De haznosb és értelmesb tanuságinknak okáért, ez igéket niluábban magyarázzuk meg imez két rendű tanuságban, mert

I. *Az Propheta, az bűnteteseket ßamlaluan elő, az mellyek kőuetik az bűnőket, vißontagsaggal ter az pœnitentiara Istenhőz valo teresre, mellyet az Wr Isten ő tőlők, nagy io neuen venne.*

II. *Ismet bűntetessel fenyegetőzik, es vgy mint többiti neueli az bűntetest, az nepnek engedetlensege miat. Szol ezen vtolso tanusagban, az Izrael nepenek vtallatos baluanyozasarol, vgy mint kik az pogany nemzetsegeknek modgyok ßerint tiztelnenek Baluant, czillagokat, mely czelekődetekert azt mondgya felőlők, hogy az Damascusbelieknek veßedelmeknel bezzegsulyosb veßedelmesb leßen az őuek.*

Az ßent Lélek Isten engedgyen minekűnk ezekről v̂duőßęgessen tanólnunk, Amen.

AZ ELSŏRŏL.

AZ pogány Bőlcz az Cato, az hamis czelekődeteknek meg feddésęről igy ßokot ßóllani: Az mit ismerz hogy nem igazán lőt, azt el ne halgassad, hogy ne láttassál halgatásoddal kőuetni az gonoz embereket. Ió és méltó paranczolat ez, mellyet minden kereztién embernek ßűksęgképpen kel kőuetni, noha ez fölőtte igen nagy nehességekre és meg bántásokra vagyon az igazságnak gyűlőlőijnek, káromlóijnak, és ellenzőijnek, vgy hogy gyakorta ezek miat fogok tőrik és ßegik az igaz mondóknak, mint az Magyarok igazán mondották: Az igaz mondásért bé tőrik az feied. Nem vy vétek ez, de mint hoǵ az őrdőg régi, igy régen operálta ezt az ő edényibe, hogy az igazságot ne ßenuedgyék, fűlő-

Lib, 5.
Quod nosti haud recte factum nolito tacere,
Ne videare malos imitari velle tacendo.
Hamissak banyak igaz mondast.

fűlőket az ellen bé dugiák, és kezeket ellene kű nyuiczák. Az Amos prophétais azokáért itt ez meg hallot igékben feddik, előßőr erről, hogy miképpen nem ßenuedheti, mint gyűlőli az igaz mondókat az hamisságnak ellenzőit az Izrael népe, mond azért:

Igaz mondokat nem ßeretek Sidok.

Gyűlőlik azt, az ki az kapuban (az tőruény téuőket) meg feddette, és vtálták az igaz mondót.

Kapukban ültek tőruent regen.

Régenten az tőruény téuő Birák az Sidók kőzőt az kapukban vlnek vala tőruént, ezokáért, hogy látható és kőzőnsęges helyen tőruént téuén, semmit ne czelekődnének és végeznének ollyat, az kit annak vtánna meg kellene vonni és változtatni ßégyenletekre: Ez régi ßokást az emberek sok helyeken mostanis meg tartiák, hogy tudnia illik, *in causis capitalibus*, feiet illendő dolgokban vlnek tőruént, kőzőnsęges helyen sententiát monduán, mindeneknek hállására. Azokáért ez igékben az Prophéta által az Wr Isten az fegyelem és hamisságnak vádolása ellen való tilalmokat, vakmerő keménysęgeket, gyűlőlsęgeket, kárhoztattia az kőzőnsęges népnek biráiban, az kik az ő hamisságokban és Istentelensęgőkbenis senkitől meg nem akarnak vala intettetni és feddettetni: nem veßik vala őrőmmel ió neuen sem az Prophétáknak tanitásokat, sem penig akar mely tanácz és Birónak intésęt, az ki ő kőzőttők még az igazságnak őrizőie és óltalmazóia vala.

Tulaidonok hamssaknak nuczoda.

Ezeknek penig bűnőket gonozságokat azzal őregbiti, hogy őket nem czak az igazságot gyűlőlnie mondgya, de sőt kik még az igaz mondókatis vtállyák. Tulaidonok vgyanis ez az hamis és Istentelen feiedelmeknek, hogy az ió és haznos tanáczokat, auagy az iámbor és igazság ßerető embereknek beßédeket bé nem veßik, sőt nehéz neuen tarttiák, mert fęlnek hogy ne talántán ezeknek ió tanáczoknak és beßédeknek bőczűletiuel, az ő gonoz és haßontalan vgyőkezetekben hátra és vißßa ne tzafoltassanak.

Romlasnak iele nuczoda.

Romlásnak és veßedelemnek iele az, â holot az gonozságnak bátran valô meg feddése nincz, mely helyen az kőzőnsęges disciplinának wralkodni kel vala nem tartatik ez ott méltóságban, az holot az feiedelmek nem az iónak de az gonoznak óltalmi. Ez ockal az Wr Isten az ő ßent igeiében feddik, Czaßárockra, Királyokra, Wrakra, és minden egyéb elől iárókra, akaruán kit kit az ő tiztiről emlekőztetni, és az ellen czelekődendő dolgokról,

ról, bűntetéſnek meg ielentéſſuel, meg rémíteni. Iól vólt (mint ez kű tetzik ſok igaz hiſtoriákból) mindenkoron az ſęlę feiedelmeknek dolgok, az kík az Iſtennek igeiét ſeretettel vőtték, és annak feddéſęt méltán el tőrték: De viſont gonoſúl vólt az ſęlę feiedelmeknek dolgok, kík ezt az ẃduőſſęges igát az ő nyakokból kű vetették. Halgaſſad meg és mind ez két ſęlékről példákat mondok. *Feiedelmeknek mikor volt io dolgok.*

Vesd őzue leg előſőr az Dauidot az Saullal, Dauíd el ſenuede az Nathan prophéta feddéſęt az Iſten igeiéből, és életiben is Iſtennél kedues vala, halálátis iól végeze, vgy hogy az Solon pogány Bőlcznek mondáſa ſerint, ő bódognak ítélhete magát: de az Saul meg vetuén az Wrnak paranczolattiát, mint hogy életében Iſtennek ellenſęge vala, vgy halálais igen gonoz lőn, vgy mint ki őnnőn maga meg őle magát. Tekénczed meg viſont az Ioſaphatot az Achab királlyal egyetemben: Ioſaphat az Iſten igeiének ſeretőie és ſolgáia, és életi halála bódog lőn, vgy mint kiről az ſent irás igy ſól: Iára penig Aſának az ő atiának minden vtában, és azból kű nem tére, azt czelekőduén az mi Iſten előt kedues. Es el aluuék Ioſaphat az ő atiáual, és el temetteték az ő atiaiuál,, az ő atiának Dauidnak városában, és az ő fia Ioram wralkodék ő helyette: De az Achab király Iſtentelen léuén, és az őrdőgnek ſolgáia, mint hogy életében Iſtennek engedetlen lőn, vgy az Wr Iſten az ő vérét az ő halalában, az ő oktalan ebekkel nyalatá fel. *Dauid es Saul. Solon, Dico tum vide tam beatam quando fata peracta ſunt. 3. Sam. 31. Ioſaphat es Achab. 3. Reg. 22. 3. Reg. 22.*

Ezechiáſt viſont vesd őzue az Izraelnek tőb királiual: Ezechiáſnak Iſten ió Iſtene vala, de az tőbbin egy nehányan az ő engedetlenin meg mutatá haragos ítéletit, mint Manaſſeſen, az ő fián Ammonon, Ioachaſon és tőbbeken. Vőd eſedbe az iambor Conſtantinuſtis, és az iámbor Theodoſiuſtis, ezekuel őzue vetuén az Maxentiuſt, és az hűtől ſakat Iulianuſt: Conſtantinus és Theodoſius Iſtentől áldáſt vőttenek, mert az Iſtennek igeiét ſerették, és azt bűnők ellen tanitó meſternek tartották: de az Maxentius Iſtentelen és gonoz feiedelem léuén, az máſnak czínált veſedelembe maga eſet bé, mert az iámbor Conſtantinuſt az vizbe akaruán vezteni, maga veſe oda, kinek teſte ſohol az után meg nem találtathaték: Az Iulianus hűtől ſakat feiedelemis gonoz és őrdőgők temetteneres halállal hala meg. *Ezechias es Manaſſes. Conſtantinus, Theodoſius, Maxentius, Iulianus. En hűſem az őrdőgők temetek el.*

Mind ez példák arra valók, hogy minden feiedelmeknek bódog *Feiedelmek bodogſaga hoñan,*

bódogságok, szerenczés és kedues állapattiok az Istennek igéiéből és annak tanitásából vagyon. Téuelyegnek annakokáért fölötte igen azok, az kik az Istennek igeiének hirdetéſét az ő akarattiokhoz kéuánságok szerint kötelezik, azt kéuánnyák, hogy az Istennek igeie az ő fülöket vizkettesſe, és ha ez az ige az ő bűnöknek feddéſére és vakmerőſégöknek meg enyhitéſére prédikáltatik, annak hirdetői azonnal ezueztő pártolkodó neuet szenued és viſel.

Mostani világ mely tanitot szeret.

Bizonyára illyen ez ielen való világ, az ki oly tanitókat szeret, az kik az Isten igeiét az ő akarattiához szabiák, hazudozzanak, tzélczapianak, mosologianak, de eſekbe vegyék az Isten fölő tanitók, hogy vgy keduezzenek embereknek, hogy valamiképpen Istennek keduéből kű ne eſſenek, kire inti az szent Pál apoſtal az Thimotheuſt, monduán: Igyekőzzél Istennek előtte kedues lenni, és oly munkás, ki nem ſégyenli az munkát, és ki igazán hasogaſſa az igazſágnak beſédét. Szent Agoſton Doctor ſépen ſól erről az Valerianushoz irt Epiſtolaiában, monduán: Mindeneknek előtte ezt kéuánnom, hogy az te kereztién értelmed szerint meg gondollyad, hogy semmi ez világi életben győnyőrűſgesb és könnyeb dolog az embereknek keduesb nem lehet, mint ha az Pűſpőkők, az Papok, Egyházi ſolgák az ő tiztekben tunyáiúl és hizelkedőül iárnak el, de Istennél semmi dolog nincz nyomorúltab, kőseruesb és veſedelmesb. Iſmet: Semmi nincz ez életben, és kiuáltképpen ez vdőben, nehezeb, terhesb, veſedelmesb, az Pűſpőkőknek, Papoknak, auagy Egyházi ſolgáknak tízteknél, de az WrISTENNEK előtte ninczen semmi bódogab, ha azképpen vitézkődik, mint az mi feiedelmünk paranczollya.

Ad Valerianum Epiſtola 143.

Szent Agoſton paranczol Papoknak.

Meg láſsák annakokáért az Istennek igeiének hirdetői, hogy ez világhoz, ennek szerelméhőz, ne adgyák magokat, de ſőt azon legyenek, hogy igazán vallyák magokról amaz igét, monduán: Az te neuedet és az te emlekőzetedet kéuánnya az mi lelkünk, az én ſűuembe kéuánlak tégedet éytzakais, az én lelkemmel mely én bennem vagyon, te hozzád ſietek. Az Ambrus Doctor mond: Az ki (vgy mond) az Istent birni akaria, ellene mondgyon ez világnak, hogy ő néki Isten bódog őrőkſége légyen. *Si delectat te hic mundus, ſemper vis eſſe immundus*, Ha győnyőrkődtet téged ez világ, mindenkoron tiztatalan akarz lenni, igy ſól az Agoſton.

Esa. 26.

Annak-

Annakokáért akar tanitók, akar külső feiedelmek, bátor közönsęges rendek, de valakik az igazságot ßeretik hirdetik, kétsęg nélkül azok Istennek polgári, kiket végezetre béis vißen az ő tanáczházába, ßent Pál apostalnak amaz mondása ßerint: Mert tudgyuk mi, hogy ha ez mi földi házunknak sátora el bomol, épüléſünk léßen Istentől, nem kézzel czinált házunk, hanem őrökké való menyegben. Erre emleköztet minket az ßent Gergely doctoris, igy ßóluán: Vtáld meg az gazdagságokat, és bőuölkődő léßez, vtáld meg az tiztességet, és dűczőſęges léßez, vesd meg az vdő ßerint való nyugodalmat, és őrökké való nyugodalmad léßen: De vißontagsággal valakik, akar mely renden léuők, az igazságot meg tiltiák, nem ßeretik ellenzik, azok az őrök életből kű rekeztetnek, az meg váltónak amaz mondása ßerint: Minden valaki hallya az Istennek igeiét, és azt nem czelekőßi, hasonlatos az bolond fęrfiuhoz, az ki az ő házát főuenyen épitette, mert el iőuének az vizek, és fuuának az ßelek, és arra az házra rohanának, és annak romlása nagy lőn. Hieronymus doctor igy ßól: Ezt tartom, ezt itélem igaznak, hogy nem iól vagyon annak az ő vége, az kinek mindenkor gonoz vólt élete, ki az miglen egéſſęges és erős vólt, Istent busitani nem fęlt, de ez világi haßontalanságban élt. Az Pogány Platois igy ßól: Nem bőlcz emberhőz illendő az ételnek italnak és buiaságnak győnyőrkőttetése.

Isten polgari kiczodak.

2. Corinth. 5.

Matth. 7.

Plato in Phadone.

Előb mégyen az Prophéta tanitásában, és vádollya az Izrael népét, az ßegényeknek meg nyomoritásáért, holot mindiárast, semmit nem késuén, ezért való bűntetéseketis meg hirdeti. Nem czak az ßegényeknek meg nyomoritásokról közönsęges képpen ßól, de az módgyátis meg mondgya, minemű módockal és miképpen ßoktak ők ezt czelekődni, igy ßóluán:

Annakokáért miuel hogy fáraztiátok az ßegént (auagy nyomoritiátok) és az ő rakás gabonáioktól meg foztiátok őket.

Szegenyek nyomoritasa.

Sok és egynehány fęle satzoltatásokról emlekőzik itt, és előßőr, mert ez nép az adosságoknak kű ßedésęben és kű sotulásában fölőtte kemények és kegyetlenek valának, vgy hogy az kik az pénzben meg fogyatkoztanak, azokat gabonáioktól foztották oztán meg, az mellyet ők ßegények az ő magok és házok népek tengetésę-

téſére el zártanak vala. Másodsor ez nép kőzőt az tőruényekis pénzért ſolgáltatnak vala, vgy hogy ſenkinek tőruént nem mondonak vala, ſenkinek ió tőruént addig nem teznek vala, mîglen aiandékot nem látnak vala, ettől vólt, hogy az ſegény ſántó vető emberek, az ő munkáioknak kereſményőknek, gyűmőlczét nagyob réſzére az Bírákra veztegetik vala. Harmad rendben ezek kőzőt vſoráſokis valának, kik az Iſtennek paranczolattia ellen ezben foglalatoſok valának, kik nem elégeznek vala meg czak pénznek vſuráiával, de mind buzát gabonát őzue ſőznak vala, az ő adóſoktól kű tekeruén, kit ők annak vtánna víſont vſorára adnak vala.

Deut. 23.

Mi vegre nyomorgatatik az ſegeny.

Okát mind ezeknek, miért czelekődték, azt mondgya felőlők az Prophéta, hogy faragot kőből épitet házban lakhaſſanak, és ſép és hoznos győnyőrűſséges ſőlőket vltetheſſenek, az mellyeknek meg neuezetekben minden egyéb tékozláſokatis meg iria, mellyeket nem czak az épitéſekben czelekődtenek, de mind ételekben ruházatokban ſokatlanúl és keuélyűl czelekődtenek. Vgyanis az ſegény meg nyomorúltaknak ſarzoltatáſának és kénzáſának oka az feiedelmeknek, elől iáróknak, telhetetlen tékozláſok és keuély czelekődetek, hogy meg nem elégeznek az emberek az ſükſégeſeckel, de az mellyek nem illenek és nem kellenének azokat czelekőſik, el annira iut az dolog, hogy kiki czak maga akaria ez egéz világot bírni, mezőt mezőhőz, házat házhoz foglalnak, Iay penig (azt mondgya az Eſaias) ezeknek. Sokan az emberek kőzzűl értekek főlőt való dolgokra vgyekőzuén, miért hogy magok ereiével és tehetſégével véghőz nem vihetik, ſegény iobbágyokat ſellyéreket, ſotóllyák, eſik, kínozzák, harabdallyák, annak véghőz vitelében, hogy ezekis kénoztaſſanak.

Mi az oka az ſegenyek nyomorgataſának.

Amos nem czak Sidoket feddi.

En hűſem azt gondolod, hogy czak az Izrael népét feddi itt az Amos, de bizony nem czak azt, de miért hogy teis illyen vagy, nyűzó, foztó, kóborló, te nékedis ſól, tégedetis fed, és bizonyára ezennel ígaz bűntetéſelis fenyeget. Mert moſtanis ez vtólſó vadóben (mint az Chriſtus régen meg iőuendűle) az mértékletlenſég réſzegſég minden helyeken és minden rendbeli emberekben gyakoroltatik, nem ritkák moſtanis az főſuények, és az czalárd vſoráſok, kik vgyan ezen meg mondot módockal máſoknak meg nyomoritáſokra élnek, és vyab vyab fortélyokat naponként kű gondolnak, faluk, városok czak az ſok álnok vſoráckal telleyes, min-

minden helyeken (tekéncz iól meg) vyab vyab öltözeteknek formáj, ki igen röuid, kinek az vya talpig ér, az hoßßa az derekát alig fedi bé, vyab vyab éledeleknek nemeij, vgy hogy immár az ßegény korpa ciberét sem hadgyák az ő öztöuérségében, de többel meg ßaporittiák. *Ruhak es eledelek bülömbségi.*

Mind ezek nagy sok tékozlásockal vadnak, az mellyekben az Királt az Hertzeg vzi, az Hertzeget az Wr, az Wrat az Nömös, az Nömesset az polgár. Es miért hogy ezeknek egyaránt való értekek ninczen, kéßeritetnek az alattok valóknak nyomoruságockal ezeket véghöz vinni. Bizont mondok, nem hazudok benne, hogy sokan vadnak ollyak, kik ha Granátban, mál subában nem iárhatnak, borsost ßáffrányost nem ehetnek, ió bort nem ihatnak, azonnal ßegény iobbágyok ökre, loua, tehene, auagy egyéb marhái ok bánnya meg. *Mal suba, Granat köntös.*

Itt az ßegény kösségis eßébe vegye, hogy noha iay annak, az ki által az Wr Isten valakit bűntet, mind azon által az kegyetlen Wrak, kegyetlen feiedelmek bűntetésül adatnak ő nekiek, ha azt kéuánnyák azért Istentől, hogy az ő hohér Wroktól meg ßabadithaßanak, tarczanak pœnitentiát, és el veßik az Wr Istennek irgalmaßágát, ßereßsék az Istennek igeiét, és az igaz hűtnek ió gyümölczét teremczék, és kétßgnélkül meg ßabadittatnak az ő insségekből. *Kegyetlen Wrak bűnteteßek.*

De maga azért, az mint mondám, iay annak az ki által az Wr Isten valakit bűntet, mert bizonyára mikoron ezek által végöz vißi az ő executióiát, nem maradnak sem az kegyetlenek, sem az vsoráßok, sem egyéb engedetlenek bűntetlen. Bizonyára nem, mint ezt meg muatattia az Abßolonnak példáia, kit noha Isten támazt az ő atiára Dauidra, de meg lakol végezetré Abßolon az ő váßotßágáért: Igy az Amos által is az Wr Isten itéletet hirdet ezek ellen, mikoron igy ßól:

> Faragot köböl épitettetek házakat, de nem lakoztok azokban, gyönyörüßeges ßölöt épitettetek, de nem iztok az borában.

Az töruényből vétettetet igék ezek, és az terméßetnek töruényéuelis eggyeznek, ki azt paranczollya, hogy kiki az miuel ßizet, vißont annak azzal fizeßenek. Chriſtus az meg váltóis igy ßól: Az minemű mértéckel mértek, azonnal mérnek tűnéktekis.

Habac. 2. Az Abacuk prophétais így ſól erről: Iay annak az ki gazdagíttia magát az máſęből, vallyon meddig tart az? és annakis iay, az ki ſűrő ſárt győyt az ő maga feiére. Az ſűrő ſár bizony nem egyéb, hanem az ſok és bő gazdagſágok, kickel az ember annira meg bolonditatik, hogy az menyeij ióknak gondolkodáſára ſemmiképpen elég ne lehesſen.

Sűrő ſár gazdagſag.

Ez bűntetéſeket az Wr Iſten az vér ſzopók ellen nem czak régenten vitte véghőz, de moſtanis ſzemünk előt léuő állapat meg mutattia. Nagy kő házak, ſzép formáiu fa házak, gazda nélkűl maradnak, ſzép és haznos ſzőlők, kertek, faluk, aruáia maradnak, kik felől mi magunkis mondgyuk oztán: Imé ennek ez iámbornak, emennek, vala miuel élni, im meg hala. Ez ẘdőtlen halál mitől légyen az Bőlcz meg tanit, mikoron így ſzól: Ne légy tzégeres bűnben élő, &c. hogy meg ne haly az te nem napodon. Touábba ezen vétkek, az mint mondám, az Izrael népe kőzőtis regnáltanak, annakokáért az előbbi ſententiát meg erőſsituén, viſzont így ſzól:

Nagy kő házak moſtis űreſſűlnek.

Időtlen halal mitől vagyon.

Iſten előt el nem reitezhetűnk.

Mert tudom az tű ſok hamiſságtokat és az tű erős bűneiteket.

Ezek az Wr Iſtennek maga beſzédi, az mellyekben zaboláiokat meg ſzakaztia az hűtetleneknek, az mellyekben ők az ő bizodalmokat ſzokták vala helyheztetni. Miért hogy az emberek az embereknek ſzemeket meg czalhattiák, és azoknak előttők magokat hamis beſzédek általis meg menthetik, az ő gonozſágoknak czelekődetiben.

Vadnak oly bolondok, kik az Iſtennek az ő látáſa és tudáſa felőlis illyen itéletet teznek, az kiknek illyen kába bolondſágokról az S. Dauid által az ſzent Lélek régen ſzóllot, monduán eggyűt: Es azt mondgyák: Nem láttia Iſten, és az Iákobnak Iſtene nem tudgya. Vegyétek eſzetekbe magatokat, kik az kőſſęg kőzőt bolondok vadtok, és tű balgatagok mikor tértek eſzetekre? az ki az fűlet plantálta auagy nem hallé? és az ki az ſzemet teremtette nem láté? az ki az pogányokat meg feddi, auagy nem feddé meg tűteket, és az ki az embereket tudományra tanit, auagy nem tudnaé az ſemmit? Az Wr tudgya az embereknek gondolattiokat hogy hiában valók. Mind ez igékben az S. Dauid az Iſtennél ſemmi el reitetet titkot nem mond, mellyet ő nem látná,

Pſal. 94.

auagy

auagy nem tudná, vgy az Amos által az Wr Isten ez mai letzkénkben mindeneket mond tudni, sok és minden gonoszságokat lát, mint az Napnak fénye, hogy mindeneket el fog. Hogy penig meg bizonícza ezt igy lenni, elől számlál egynehány rendbeli gonoszságokat, mellyeket az Izrael népeñ czelekődtenek, kit kétség nélkül nem tudna meg mondani, ha azoknak látóia és tudóia nem vólna. Mond azért:

Az igazat nyomorgattiák, mint ha mondanâ, kiket néktek óltalmaznotok kel vala. Másodsor igy szól:

Noßa tű bikâ penzeſek Iſten itelete raitatok

Az bűnősöktől váltságot veznek.

Itt ez igékben az ſęle fizetésről szól, mellyel az Istentelenek és gonoßak (kik mind Isteni és emberi tőrvény szerint halált érdemlenének) meg szokták feiőket váltani és menteni. Ezzel az czelekődettel igen kereskődnek az mi Magyarink, vgy hogy igazán mondatik amaz *prouerbium* ő rólok, hogy az szegényeket nyakon fogua, de az gazdagokat erßényeknél fogua, akaztiák fel. Feddetnek itt azokis, kik mind lopáſt, paráznaſágot, és egyéb gonoszságoknak czelekődetit meg engedik az latroknak, czak fizeſſenek, ezekben neueken meg neuezhetnék, mind Wrakban, Nőmősſekben, és egyéb rendekben, de innen neuezet nélkül moſtan tanólyanak, hogy végezetre meg ne neuezteſſenek. Vtólsor igy szól:

Es az szükölködöknek igazságokat az kapuban el fordittiák.

Kiknek noha igaz vgyek igaz tőrvények vagyon, de az tű hamis itéletetek miat az ő igazságokban elő nem mehetnek.

Továbba, nem feletkőzik el az Wr Isten az tőb méltatlan erősak szerint való kegyetlen paranczolattiokról is az vakmerő Sidóknak, mellyeket ímez igékben mond kű, igy szóluán:

Annakokáért az eßes ember halgat ackor, miuel hogy az vdő gonoz.

Mint ha mondana: Veßedelemmel szlelemmel tellyes ez az vdő, vgy mint mikoron igazat nem szabad szóllani, auagy mint ha igy szóllana: Oly igen nagy kegyetlenűl, és az gonoszságban vakmerőűl élz te Izrael, hogy az igazságot sem hadgyod az ő szabad menetelében, sőt ha ki az ISTENNEK igeiét te kőzőtted hirdeti, arra azonnal fegyuerrel és tűzzel támadz, és azt czelekődni

Veßedelmes vdő mikor vegyon.

akarod,

akarod, hogy meg némúllyanak az Isten fęlő emberek az igaz mondástól. Az királij Prophéta, az igaz mondóknak háborusá-gokról, az Isten igeiének ő általok való meg ßűntetésinek hohéri-ről, még régen ßóllot vala, monduán: Mert imè (vgy mond S. Dauid) az hűtetlenek az ő kéz iueket meg vonták, nilokat az i-degben vetették, hogy lőuőldőzzék titkon az igaz ßűuő embere-ket, miért hogy még az fundamentomokis el rontattatnak, az igaz mit czelekődhetik? Az vdőket gonoznak mondgya, arra nézue, mert az gonoz emberek gonoßúl élnek és wralkodnak benne.

Psal. 11.

Miert gonoz údő.

Vőd eßedbe tahát immár, hogy mikoron itt az halgatókról hallaz mondást, ne vgy vőd, és ne vgy ércz, mint ha az Isten azt paranczolnáia, hogy az Egyházi ßolgák tanitók (auagy akar kik) az igazságot el titkolnák, es ennek hirdetésęben emberi kedwre barátságra néznének, Nem, és bizony nem. Mert az Isten azt kéuánnya minden kereztién prædikátortól tanitótól, sőt minden kereztién embertől, hogy az ő ßent igeiét igazán hirdessęk és ßóllyák, az bűnt fedgyék, az bűntetést hirdessęk, ßóllyanak és ne halgassanak, miképpen az Wr Istenis ßólla az S. Pálnak, mikoron az Chorintusbeliek kőzőt nagy veßedelmekben forogna, monda néki: Ne fęly, hanem ßóly, és ne halgas, mert én te veled vagyok, és senki nem támad reád, hogy néked árczon, mert nékem sok népem vagyon ez városban.

Tanito semmit ne fellyen. Actor. 18.

Az feiedelmeknekis az igazságnak óltalmazásában ezen tiztek, kit az Arimatheabeli Iosephnek és Nicodemusnak példáiok erősit, az kik mikoron az Christust az haláltól meg nem óltalmazhatták vólna, mind azon által nem engedének az ő halalára, sőt az Christust tiztessęgessen halála vtán elis temeték, kinek életit meg nem óltalmazhatták vala. Nem halgatásra vezteglетessęgre int azért az Wr az Prophéta által az igazságnak óltalmazásában, de czak feddi azoknak kegyetlensęgeket, kik aznak hirdetésęt meg akariák tiltani, és kőtélben akariák ßoritani.

Ioseph es Nicodemus.

Innnen rőuideden azért ezt tanóld teis, hogy láttia az Wr Isten minden te czelekődetedet, tudgya ßűuednek minden gondolásit, annakokáért az bűnt el had, ezben meg ne keményedgyél, ha őrők veßedelemtől fęlz. Igy ßól az ßent Dauid erről: Szűnnyék meg kérlek az hűtetleneknek gonozságok, és erősicz meg az igazat, mert te vagy ßűueknek és vesęknek igaz láto Istene. Szent Dauid igy ßól Salamonnak az ő fiának: Mert az Wr minden ßűueket

Psal. 7.

1. Paral. 18.

ueket által lát, és minden emberi gondolatot iól ért, az Istennek lako helye mindenűt való létel, azért senki ő előtte semmit el nem reithet és el nem titkolhat.

Eztis meg tanóld, hogy azon közben az hűuek és Isten fęlő emberek ha az Istentelen és kegyetlen emberektől háborgattatnakis, mind azon által ők az ő tiztekben túnya rőstek ne legyenek, de kiálczanak fen torkok ßakattából, mint az hangos trombita, mert az Wr paranczollya. Mert noha elég ßőrnyűsęgeket meg czelekőznek az haragnak edénij az igazságnak hirdetőij ellen, de hűdgyed azért hogy nem alußa el az Wr Isten ezeken az ő itéletit, sőt ő magoknak hirtelen való veßedelmet ßőrőznek, mint az ßent Péter apostal fenyegeti őket. 2. Petr 2.

Ezeket az kiket itt mondék, kiki alkalmaztassa magára, és az mit ez v̊deiglen czelekődtenek, igen iól gondolkodgyanak arról, eßekben véuén aztis, Isten mit végezet az fęle bűnnők ellen, és vißont mit kel czelekődniek meg érczék. Vißont az kik az gonoßoktól nyomorgattattanak, gondolkodgyanak az Istennek érőttők való boßßú állásáról, ki az ő v̊győkről (ha ßűksęg) ez világonis gondot visel, az másik életben penig végezet v̊dőben őket el ragaduán, minden veßedelmektől meg ßabadittia, az Iesus Christusnak az mi Wrunknak általa, Amen.

Mégis haly tőbbet. De előßőr ezt vőd eßedbe: Nem találhatunk sem lelki sem testi veßedelműnkben tőb és iob oruosságot és meg ßabadulásnak módgyát, hanem czak ezt, hogy igaz és nem képmutató hűttel, pœnitentiáual, az Wr Istenhőz meg tériűnk, de ez az hűt és pœnitentia az Iesus Christusban egéz és foganatos, mert az v̊duőssęgnek minden módgya, annak meg talalása, meg adása, czak egyedűl az Iesus Christusban rekeztetet és helyheztetet. Azokáért az Prophéta, noha ennek előtteis meg mondá és meg ielenté azt az Izrael népének, mit táuoztassanak el, ha az Istennek rettenetes bűntetésętől meg akarnak ßabadúlni, és vißont mit kőueßenek, hogy ezen Istennek kegyelmében és ßeretetiben maradgyanak, de vyonnan nem rőstel nékik oruosságot mondani, és vyonnan az pœnitentiaról, Istenhőz való meg térésről, Istennel való meg békéllésről kezd ßóllani. De beßédemmel nem késuén, im hozzá kezdek az magyarázathoz:

Itt el kezduen egy prædikatiod lehet.

Lelki es testi veßedelemben oruosag.

Summa az miről tanolz.

Kereſsétek az iót, és nem az gonozt, hogy

éllyetek

éllyetek, és ezképpen veletek léßen az Seregeknek Wr Iſtene, az mint mondgyátok: Gyűlöllyetek az gonozt, és ßereſsétek az jót, és ßolgáltaſſatok az kapuban igaz itéletet, talám meg kegyelmez az Seregek Wra Iſtene az Ioſeph maradékinak.

Mondám hogy ez igékben arrais inti őket, mit czelekődgyének: az mely intéſçuel az ő haſontalan magokban való bizakodáſokat pirongattia, az mellyel dűczekődnek vala, hogy ők Iſtennek népeñ, Iſten őket keduébe ßerelmébe bé vőtte, ßereti, minden nemzetſçegek közzűl kű válaztotta.

Eßedbe iuthat, ha az ßent iráſt oluaſod, auagy ßorgalmatoſſon halgatod, hogy az Sidóknak ez illyen bizakodás, mint egy ßokás és ßauok iáráſa vólt ez, mint az Prophétáknak iráſokbólis ez kű tetzik, iſmeg az Kereztelő S. Iánoſnakis és az mi Iduőzitőnknek beßédéből niluán valóuâ léßen, az kiről az S. Iános igy ßól: Es irígyen meg ſe gondollyátok, hogy ezt kellen mondanotok: Mi nekűnk az Abrahám atiánk, mert mondom én tű néketek, hogy az Wr Iſten imez kőuekből fiakat támazthat az Abrahámnak. az Wrralis vetekeduén az Sidók, mondnak vala néki: Abrahám magua vagyunk, ſoha ſenkinek nem ßolgáltunk, mi módon mondod, hogy mi ßabadoſok leßűnk? Iſmeg: Az mi atiánk Abrahám. De igy felel az Wr Chriſtus: Ha Abrahám fiaij vólnátok, az Abrahám czelekődetit czelekődnétek.

Matth. 3.

Ioan. 8.

Hiaban valo dűczekődes.

Illyen hiában való dűczekődés és keuélykődés moſtanis az emberekben vagon, ſokan az kereztiénſçegnek neuéuel dűczőkődnek, noha ſemmit az kereztién emberhőz illendő dolgokat nem czelekőznek, az Chriſtuſt ßemtelenűl igen emlegetik, és az Iſtent (hogy igy ßollyák tizteſſeg adaſſçk ő ßent felſçégének) vaknak alituán, ez fçle kép mutató vóltokért az, tudgyák hogy ő raitok ſemmi gonoz nem történhetik, de ezek hallyák meg az Amos prophétától, ki ſokkal kűlőmben kéuánnya lenni az állapatot minden kereztiénektől, ha az Iſtennek kegyelmeſſçgéuel akarnak élni.

Az ő

Az ő beßédének penig bőueb értelme illyen, mint ha igy ßóllana az Wr által: De maga iól hallom én az tű sok kiáltástokat, én iól tudom, hogy az Istentől való frigynek ielét testetőken viselitek, tudni illik, az Kőrnyűlmetélkődést, és hogy az Wr Isten tű néktek magát sok igéreteckel igérte: de meg czalatkoztok ió atiámfiaij itt, mert ha az Istennek kegyelmét akarnátok venni, ezben akarnátok győnyőrkődni, sockal kűlőmben kellene dolgotokhoz látnatok, tudgyátoké, hogy Isten az ő tőruényében azt kiáltia néktek, Szentek legyetek, mert én ßent vagyok tű Wratok Istentők? de miért hogy mind ez ṽdeigis Istentelenek és gonoßok vóltatok, hasonlatosok az pogány nemzetsęgekhőz, kiknek az ő életektől erkőlczőktől az Wr Isten tűteket meg tiltot vala, annakokáért az tű keuélysęgtek, magatokban való bizakodástok, az Istennek ßerelméuel bűntetéstekre inkáb, hogy sem mint ßabadulástokra léßen. *Leuit. 1920.*

Ez vtán három rendben eleikbe adgya az igaz és kereztiéni életnek rendit és állapattiát, miképpen visellyék magokat, hogy méltán Isten népeinek mondassanak lenni. Előßőr mond: *Kereztieni eletnek rendi.*

Keresſétek az iót, és nem az gonozt.

Az keresęsnek igeiéuel az bűnnek czelekődetinek ßorgalmatosságát tiltia meg, az mellyel ennek előtte vgyan langot vetettenek, és arra int, hogy minden nagy ßorgalmatossággal az Wr Istent keressęk, és az ő paranczolattiának engedgyenek, és ha ezt czelekőßik, bódogok és minden dolgokban ßerenczések léznek. Másodßor, ezt adgya tanaczúl nékik:

Gyűlőllyetek az gonozt, és seresſétek az iót.

Ez ige immár, amaz előbbi mondását magyarázza meg, nem haßontalanúl mieli ezt. Miért? Azért hogy sokan vadnak oly emberek, kik hogy már keresik az Istent, de nem ßűuek ßerint, és vgy keresik, hogy nem akariák őtet meg találni, és miért hogy az bűnhőz ßoktanak, az iót az gonoßßal akariák elegyiteni, mint ha az ió és gonoz kőzőt vólna valami réßesűlés ßeretet. Nem arra inti az Prophéta őket, de hogy minden gonozt kű vessenek elmeiőkből, az iót seresſék, és ennek gyakorlására tellyessęggel adgyák magokat. Harmadßor és vtólßor mond: *Io es gonoz nem fer eggyűue.*

Es ßolgáltassatok az kapuban igaz itéletet.

Mely

Mely mondásban az igaz hűtnek ió gyümölczére inti immár az embereket, hogy ne czak száiockal dőczökődgyenek az kereztiénségről, de czelekődeteckelis meg bizoniczák az Istenben vaaló bizodalmokat, ez egy igéuel, az mit sükség mondani, mind kű mondgya az Amos prophéta. Itéletről emlekőzik neuezet szerint, miért hogy mennél inkáb ezért kárhoztatta őket, hogy az itéletet őrőmmé változtatták, az igazságot az földre vetették, az szegényeket meg nyomorították, az halálos bűnben élőket pénzért el boczátták, és több egyéb vndokságos bűnőketis czelekődtenek, mellyek az igazságnak törvényével ellenkőztenek: Bizonyára méltán paranczolllya azért az Prophéta, hogy az kőzönséges törvények az Isten törvényének lineaiára vonattassanak, az bűnősőket meg büntessék, az igazakat és az ártatlanokat óltalmazzák, kiért az Wr Istennek illyen szép igéretit ielenti meg:

Isten törvenyehőz igazgatassanak az külső törvenyek.

Talám meg kegyelmez az Seregeknek Wra Istene az Ioseph maradékinak.

Ketelkődessel Amos miért sok.

Kételkődő igékuel nem azért sól, hogy az kétségben essék tanicza, de hogy az mértékletességre és alázatosságra inczen, mely az hűttel eggyűt sokot iárni: auagy ez igéket, az vdő szerint való bűntetésekről érczük, kit az Wr Isten ez testi életben az embereckre boczát, noha mind azon által bűnőket meg boczátta, mint ez az S. Dauidnak az ő példáiából kű tetzik, kit az Wr Isten az ő királyságában, sok pártolkodásockal, fiainak orságának ellene való rohanásockal, gyakorlot és őztőnőző, noha az Wr Isten az ő bűneit néki ingyen meg boczátotta. Az pœnitentiára intetnek azért itt, holot ha az bűnnek nagyságát meg tekéntik, bezzeg gyakor pœnitentiakel mindenkor ott, mert ha ez nem lésen, az emberek menteget magoknak nem találhatnak. Az Iosephnek maradékáról azért emlekőzik, hogy meg mondá oda fel, hogy az Izrael népének tized része alig maradná meg, az rettenetes vesedelmektől.

Dra.

Bűnből hogy temadgy.

Minden embereknek kőzönséges tanuságok vagyon itt, az kit meg tanuláfra főltőte igen sükségesnek ítélik, mely imillyen: Miczoda móddal, miképpen kel az bűnnek vndokságából fel kelni fel támadni? Ha ha ha. Minden sár arannyál, ezőstnél, drága kőueknél, drágalátosb, seb, és haznosb tanuság ez Istenért halgas iól rea, és tanóld meg, az gonozt el kel hadnunk, és az iót kel meg keresnünk: De sokki nem ió, hanem czak az egy Isten, és

Matth. 19.

ezké-

ez képpen ſoha ſemmi dolog iónak nem mondatik, hanem czak az mi az ő akarattiával és paranczolattiával eggyez, mellyet ő az ő ſent igéiében meg nilatkoztatot, víſont mind gonoz az, valami ezzel ellenkőzik: Sükſeges dolog annakokáért, hogy el hagyván mind azokat, mellyek az ő Iſteni tiszteleti és igeie kűűl rendeltettenek, vagy életűnkben erkőlczűnkben az ő paranczolattiától el táuoztunk, tériűnk az egy Iſtenhőz, czak ő tőle fűgiűnk, és ő néki az igaz hűtnek engedelmeſſége által tetzeni vgyekőzzűnk. Deut. 6. De miért hog az mi terméſetűnk ſerint mi ezekre rőſtek vagyunk, az gonozra penig annira gyorſak vagyunk, hogy ettől igen nehezen ſzakadunk el, ez kéuántatik, hogy az gonoszt meg gyűlőlyük, az iót penig ſereſsük czogolgaſſuk, mert ha ez nem léſſen, bizonyára napról napra meg erőtelenedűnk az ióban. Ez azért Iſtennek az ő első paranczolattia, melyben azt kéuánnya, hogy mi őtet tellyes szűből, sőt tellyes erőnkből ſereſsük.

De mondhatnád: Nem lehet ám ez mi magunktól, ſoha mi ezt bé nem tellyeſithettiük, ha az Iſtennek ſegitſége minket nem gyamolit erősit, mert az pokolbeli őrdög minden ſem pillantásban ſűg az mi fülűnkbe, hogy nem az iót, de mind halálig az gonozra vagyodgyunk. Hallyad, és im meg felelek. Vgy vagyon mert az ſent Pális azt mondgya, hogy vyonnan kel ſűlettetnűnk és az Iſtennek ſeretetí az ſent Lélek által az mi ſzűűnkben kű ontatik: de haznál azért azon gondolkodni és vgyekőzni, mi légyen az bűnnek és gonoszságnak, és az kegyeſſégnek keresztiénſégnek effectuſa, ereie, hazna. Rom. 5. Miről kel gondolkodni.

Szól az ſent Pál apoſtal mind az kettőről ott, az holot az bűnnek ſolgálattiáról, és az Chriſtus által való ſabadſágnak rendiről tanit, monduán: Miczoda haznotok vala azkoron azokban, az mellyeket moſtan ſégyenletek? mert azoknak vége halál: moſtan penig minek vtánna meg ſabadúltatok, az bűntől, és ſzerkeztetek Iſtenhőz, annak gyűmőlczét vőttétek, az ſent életet, mellynek vége az őrők élet, mert az bűnnek ſóldgya az halál, az Iſtennek aiandékia penig az őrők élet, az mi Wrunk Ieſus Chriſtusban. Rom. 6. Czak ez Apoſtal mondaſabolis czoda mely ſzep prædikatiod lehet.

Bezzeg ſzépen és értelmeſſen ſól itt az ſent Pál, vgy mint, mely mondáſáról minden kereztién embernek vnás nélkűl kel gondolkodni, holot az bűnről igy ſól az Apoſtal, vgy mint, kiből ſemmi haſon és iutalom nem tér azokra, az kik ő néki ſolgál-

gálnak. Miczoda haznot vöttetek (igy ſól az ſent Pál) azért azoknak, az mellyeket moſtan ſégyenletek? Mint ha mondaná: Magatockal bizonitom ió atiámfiaij Romabeliek, hogy ſemmi gyönyörűſęgtek nem vólt tű néktek az bűnnek ſolgálattiából, mit haznált tű néktek? bizony ſemmit nem: mert az kik vétkeznek, azokban foglalatoſok mellyek ez világé. Erről penig vgyſól az

1. Ioan. 2. ſent János, hogy ez világiak illyek, teſtnek kéuánſága, ſemeknek buialkodáſa, életnek keuélyſęge. Ez világnak penig álhatatlan vóltáról az ſent Pál igy ſól: El múlik (vgy mond) ez világnak abrázattia. Látodé mely haſontalan fáratiág ſorgalmatoskodás az bűnnek való ſolgálat, és az kik arra örömeſt haiolnak, bezzeg hiában verik az ſelet: hagyom azokra ezt, hogy igazat mondok, kik az bűnt meg vtáluan, az igaz pœnitentia tartáſſal az Wr Iſtenhöz meg térnek.

1. Corinth. 7.

Kik verik hiaba az ſelet.

Touábba, az ſent Pál iráſábólis eztis eſedbe vőd, hogy az Apoſtal nem czak haſontalannak és gyűmölcztelennek, de vndoknak, vtállatoſnak, iſonyúnak mondgya az bűnt lenni. Az mellyeket moſtan ſégyenletek (vgy mond) azokról ſól itt, kik az bűnből meg téruén, az Chriſtuſnak fel állonak ſolgálni, ezeknek lelkök iſmeretinek magokban való, az bűnnek meg vtálláſáról lőt iſonyodáſokról, itt haſonlatoſságot mondok erről: Miképpen az meg réſegűlt ember ſokat ſól és mond, és czelekőſikis ollyakat, mellyeket az vtán iózan korában fölötte igen ſégyenli: Igy, az kik az teſtnek zaboláiát meg boczátuán, bűnben élnek, ſok vndokſágokat mind niluán, mind titkon, meg czelekőznek, és akkoron mint ha gyönyörködnének ezekben, de mi helyenten ezben való vakſágokban az Iſten igeie nékik világot gyűit, és elmeiökre térnek, azonnal pironkodni kezdnek az hűueknek elötteis, és még ſőmöketis alig merik fel emelni Iſten felé, magokat azonnal méltatlanoknak kiáltiák, haſontalan ſemmire kellő ſolgáknak vallyák, kit az niluán való bűnőſnek és az tékozló fiúnak példaiában az Wr Ieſus Chriſtus meg ir és beſél.

Szegyenlik hűnek az bűnt.

Luc. 15. 18.

Harmadſor, az Apoſtal haznáról ſól az bűnnek, ezképpen: Mert ennek vége az halál. Mely rőuid mondásból eſedbe vehetet, hogy az bűnről ne mindiáráſt az elein tégy itéletet, mert egy előſőr az bűn igen édeſnek és gyönyörűſęgeſnek tetzik, de bizonyára vtóllyára meg kőſerit és ſauanit, mert halált hoz ez, nem czak teſti halált penig, (noha ezis az bűnnek iutalma) de őrőcké való halált, ki az Iſtennek ſent ſinének látáſától, és az menyeij mond-

Edes az bűn előſőr.

hatat-

hatatlan örömektől el fozt, és az örőcké való győtrelemnek orßágába viuén, soha meg nem ßűnik rettenetes kénzásoktól, és végheteten győtrelmektől. Az bűnnek azért ez az ő fizetése, hoßontalan munka és fáradozás, vndokság és ßidalomság, örőcké való halál, és lelki testi rettenetes kénuallások. *Pokolbeli öröm.*

Ezeknek meg beßéllésęuel az iámbor Apostal az bűnnek vtállására akar vinni, az ő vndok gyűmölczeinek meg mondásáual, és az Christus által meg ßőrzőt ßabadságnak őrizésęre és ßeretetire onßol, ennekis meg monduán az ő gyűmölczeit és haznait. Előßőr erről ezt mondgya, hogy minek vtánna az bűntől meg ßabadúltunk, Istennek ßolgaĩuâ lőttűnk. Az mely haßon bizonyára nagy méltóságára vagyon az embernek, melynél ő néki semmi iob és drágalátosb nem lehet, kit imillyen példából végy eßedbe: Ha az testi feiedelmeknek vduar népeĩ bőczűletesek és tekéntetessek, és kiknek az ő nőmőssi aranyas tzimereckel el iegyzetettenek és meg ékősitettenek, mennél drágalátosb és méltóságotb az halhatatlan Istennek vduara népének és ßolgaiának lenni, és ő tőle iellel meg ékősitetni, mint ám ßent Iánosis iria, hogy az Istennek ßolgaĩ az ő homlokokon iegyeztetnek meg. *Isten ßolgai mint lehetűnk.* *Isten ßolgai meg iegyzetnek*

De hogy ez méltóságos bőczűlet hiában valónak és haßontalannak ne itéltessęk, erre való ßent Pálnak ez vtán való kőuetkőzendő mondása, mellyet másod rendben ezképpen hoz elő: Annak gyűmölczét vőttétek az ßent életet. Az bűnnek vndok iutalmának és haßontalan sauanyu kőkényhőz hasonló gyűmölczét ellenébe veti, az Isteni ßolgálatnak drágalátos haznáual, és minden lépes méznél édesseb gyűmölczéuel. Meg ßabaditatnak az hűuek az bűnnek ißonyu és vndok vóltától, és annak az ő fizetése alólis kű vonattatnak az Christus Iesusnak általa, ki minekűnk az Atiától (mint másut az ßent Pál ßól) ßentsęgűl, váltságúl és igazságúl adattatot. Az kegyessęgnek Istenessęgnek drága gyűmölcze ez, hog noha bűnősők vagyunk, mind azon által, az bűn nem tulaidonittatik minekűnk, de Istennek áldoztatunk mi, ki miképpen hogy minket az ő fiában meg ßentelt, vgy azbanis meg ßentel, az melynek vsusa gyakorlása ez életben ßűksęges minekűnk, hogy tudnia illik, azokban meg ne fertezteſsűnk. Az tiztáknak minden tizta azt mondgya az v̂duőzitő, és az hálaadasnak általa, az hűtből mi nekűnk ßenté és v̂duőssęgessé léznek, az mellyek az Istentelen és vakmerő embereknek ßégyenekre és őrőcké való veßedelmekre vadnak. De miképpen hogy azbűnnek gyakorlásának végé, őrőcké *1. Cor. 1. 5. Kegyesseg gyűmölcze.*

való halál, azképpen ne véllye senki, hogy az kegyessęgnek és Istenessęgnek kőuetésęnek vége czak vdő szerint való lenne, mert nem, hanem ennekis vége, őrőcké való élet, azt mondgya az Apostal, az mely élet minden országoknak, sőt az Crœsus auagy az Artaxerxes királynak országláſáris naggyal felyűl haladgya, soha semmi bôdogab és drágalátosb élet ennél nem lehet. Annakokáért látodé hogy igaz az szent Pálnak amaz mondása, hogy az kegyessęgnek igéreti vagyon mind ez ielen való és mind az őrőkké való életre, ki miképpen hogy mindenre haznos, azképpen bizonyára siros kereskődésis, mikoron az embert, ez világi sok bú, siralom, gond kőzőt vigaztallya, és vgy mind ezeket enyhiti, és az Iesus Christusban meg adattatot őrők életre vtat sőper.

1. Tim. 4. 6.

Siros kereskődés.

Ezeket valamely kereztién ember meg gondollya, és igaz hűttel elmélkődik rólla, bizonyára meg fogadgya az Amos prophétának intésęt, hogy az iót szeretni és az gonozt gyűlölni kezdi, és magokat tellyessęggel az igaz hűtnek gyűmőlcz termő fáiáuâ teszik. De kiki meg lássa, hogy ne czak nyeluéuel dűczekődgyék ennek meg tartásáról, mert bizony haszontalan lészen ez ő néki: az kapuban itéletet mond az Prophéta hogy tegyenek, az holot az kőzőnsęges tőruényekről (mint előbis mondám) szól, az melyben az feiedelemnek szorgalmatosson vigyázni illik, hogy valamit az méltó és igaz dologellen ne véczen, de ezek mellet kinek tizti és igaz tőruény, az az, hogy kiki az ő tiztiben és hiuatallyában hűuen és igazán mindenekhőz tarcza magát.

Szep és eleuen oltar.

Illyen szép és eleuen óltárokban győnyőrkődik az Wr Isten, nem ollyakban mint az báluányozók, ezt kéuánnya az Wr Isten, hogy az ő templomában bé vitessék, ez fęle óltárok ő néki keduessek, ez fęle óltárok czendeszithetik le az ő haragiát, ez fęle óltárok táuoztathatnak el minden veszedelmeket. Ezeket akarám szóllani én édes atiámfiaŋ kereztiének tanuságunknak első részéről. Hallyuk meg immár az második és vtólsó tanuságunkatis, de ez bezzeg czipősb és kőseruesb kezd lenni az bűnben rőhegőknek.

AZ MASODIKROL.

EZ vtólsó tanuságban az Istenteleneknek és hűtetleneknek meg érdemlet bűntetésekrőlis tanit az szent Amos prophéta, de feddik és haragszik azértis, hogy az Izrael népe vgy mint hazug szolga,

gá, czak az nagy képmutatóságban és Isten ellen rendelt tiztele-tekben győnyőrkődnék, és ezeknek gyakorlásáért magának bó-dog és ßerenczés állapatot igérne, nem gondolkoduán az Sala-monnak amaz mondásáról, hogy Isten arra néz az mi az ßűben vagyon. Ez kőuetkőzendő igékben annakokáért meg felel az A-mos által erre az Wr ő nekiek, mint ßeresse és mint veßi ez fęle tizteleteket ő, és menire győnyőrkődgyék benne. De előßőr ßól az bűntetésekről, mond:

Annakokáért (mert vakmerők és gyogyúlhatatla-nok) ezt mondgya az Seregeknek Wra I-stene, auagy wralkodó Seregeknek Wra Istene.

Titulussát adgya előßőr meg az hatalmas Istennek, mellyel az ő menyeŋ felsęges vóltát kű iegyzi, és touáb mint ha igy ßólla-na az vtán az Prophéta: Mit mielek? miczoda haßontalanság-ban fáradok? miért intem én ezeket? miért feddem én ezeket nagy veßedelemmel, ha látom hogy ezeknek az ő meg térések lehetetlen? auagy miért teßek ő nékiek az Isten ielen létéről igé-retet? ha mind ezek ellen naponként sok és kűlőm kűlőmb kép-pen vétkeznek? Hallyadza czak mint ßól immár ez vtán.

Amos maga-ban busong.

Minden vtzákon léßen iaygatás, és min-den vtzákon (auagy vtokon, mint nemellyek ma-gyarázzák) ezt mondgyák: Iáy iay: és iay-gatásra indittiák az ßántó vető embertis, mind azockal egyetemben, kik az iayga-tásra mesterek. Minden ßőlőidbenis iay-gatás léßen.

Az Nap támadat felé lakozó nemzetsęgeknek módgyok és ßokások ßerint ßól, kik az ő halottoknak temetésęben sirató fęr-fiakat és aßßonniállatokat bérrel fogadnak vala, hogy az sira-tásban és kősergésben mint egy hadnagyok vezérek lennének. Mint ha igy ßóllana azért az Prophéta: Oly nagy nyomorusá-got és bűntetést boczát az Wr Isten, hogy mindenek panaßolko-dásockal és siralmockal bé telnek, vgy annira hogy bátor pénz-ért ne fogadgyanak sirót, ki ő előttek az sirásban oktató légyen, mert magokis eleget sirhatnak, sőt az miből ennek előtte haznok

Magyaroknak is ßokas, az mely halottat ninczen ki si-ratni.

vólt, vgyan azonon kezdnek immár sirni és kősergeni. Okát penig az siralomnak és kősergésnek ezt mondgya:

Mikor te kőzőtted által megyek, az mondgya az Wr.

Néz itt az Prophéta amaz régi historiáiára, mikor az Ægyptom földén az verekedő angyal által méne, és az Ægyptusbelieknek minden első ßűlőttőket meg őle, az mely egy éytzakai ßőrnyű veßedelem mindenekben nagy kősergést ßőrzé, vgy hogy semmi ház sirástól és iaygatástól nem vala v̊res. Ez mondásokból miés arra meg tanitatunk, mint légyen az Istentelen vakmerő embereknek dolgok, az kik az v̊duőssęges tanáczokat gonoßúl meg ßokták vetni. Ióllehet meg vethetik ezt, és az eßes és bőlcz emberekben (mint ide előis mondám) halgatást és némúlást ßőrezhetnek, de azért az bűntetéseket el nem táuoztathattiák: ezt ez világnak sok példái erősitik és bizonittiák, azok kőzőt ez ielen való igékis, melyben Isten az ő boßßuállásának véghőz vitelétire onnan véßen példát és hasonlatosságot, az Izrael népe ellen, az melyből annak előtte az ő atiokhoz az ő Isteni nagy ßeretetit és kegyelmessęgét mutatta vala meg, kinek emlekőzetire az Pascha bárántis minden eztendőben paranczolta vala.

Exod. 11. 12.

Istentelenek mint iarnak.

Regi io tetemeninek peldaiat Isten Sidok bűntetesere forditia.

Nem oka nélkűl él penig az Izrael ellen ez példáual, mert az ő bizakodásokat és reménsęgeket fogia meg ő bennek, az mellyel bizakodnak vala ő magokban, hogy bátor az ő atioknak ßentsęgeckel, az ő atiokhoz Isteni sok ió téteményeckel, semmit se keuélykődgyenek, ne dűczekődgyenek, mert immár őket az hűtetlensęgért, és egyéb fęle ßántalan bűnőkért az nem Izraelitáknak de Ægyptombelieknek tarttia, miért hogy az mely ostoriual azokat verte, őketis nem keueseb bűntetéssel veßi kőrnyűl.

Halládé ezeket te nagy nyeluű és czáczogó kereztién, ki igen dűczekődel és ßoktál keuélykődni az kereztién néuel, bánnod és haragßol érőtte, ha kereztiének és iámbornak nem mondonak: nem érdemled penig, mert nem hogy az Tőrőkőket, Sidókat haladnád felyűl iámborságoddal, de bizonyára ollyan iámbor sem vagy mint azok, fel sem éred őket az kűlső iámborságban: Lêßen oly v̊dő penig, és mostan vagyon, hogy az Wr Isten tégedet ezek által bűntet és ostoroz meg, hogy az te veßedelmeddel meg gondollyad, mely sulyos légyen az Istennek neuéuel dűczekődni, és az testnek ßabadságára élni.

Nagy nyeluű kereztienek

To-

Touábba, mikoron az Amos prophéta ezképpen intene és tanitana az Izrael népét, találtatnak vala két rendbéli emberek, kik az ő tanitáſának ellenébe vetik vala magokat: Először, ollyak valának, kik noha az kereztiéni hűttől tellyeſſęggel idegenek valának, mind azon által az hiában való fel fuualkodáſtal fel dagadván, nem czak az Amos prophétának, de az több Prophétáknak tanitáſokatis meg vetik vala, és mikoron látnák hogy az bűntetéſek nem mindiárást iőnének el és tellyeſednének meg, azonnal az Prophétákat czúfoluán, igy kérdezkődnek vala: Mikor iő el az Wrnak napia? Mikor el iő az Wrnak napia? De mikor iő el? Soha nem. Am iőiön, ám ſieſſen, had láſſuk, közelgetuén iőiön el az Izraelnek ſent Iſtenének el végezet tanácza, hogy kéſęrczük őtet. Iſmet: Miczoda az Wrnak terhe? Ez ſęle czufolók és vígyorgók bizony moſtanis ſokan vadnak, de moſtan igy ſóllanak: Ha léſſen az ítélet napia? Mà, hólnap, eztendőre, ſoha nem léſſen, czak az Papok kőltötték. Ez ſęlékről penig az ſent Péter apoſtal még régen prophétált. Eſa. 5. Ieremi. 23. Moſtani Vígyorgók. 2. Pet. 3.

Máſodſor az Prophétáknak ellenekbe vetik vala az ſęlék magokat, az kik az ő kűlső áldozatoknak miuelkődéſęben bizakodnak vala, kiről az Próphéták ſok helyen ſóllanak, meg felel annakokáért itt mind ez két ſęléknek az Amos, mond:

Iay azoknak kik kéuánnyák az Wrnak napiát. Mit haznál néktek az Wrnak napia?

Mind ha mondana: Hallom iól az tű vakmerő beſédeteket, mellyeckel magatok ellen ſóllotok, az Wr Iſtent hiuán az el iőueteire, de bizony az tű ſok veſedelmeteckel czelekőſitek ezt.

Mert az Wrnak napia ſötétſęgnek és nem világoſságnak napia az. Sötetſegnek és nem világoſságnak napia.

Az az, nem egyéb léſſen az ő napia, az rettenetes veſedelmeknek és ſőrnyű bűntetéſeknek őzue elegyedéſęnek és fel háborodáſának ydeiénél, melyben ſenki nem kezd találhatni, ſemmi kőnnyebbitéſt és enyhitéſt, ſaladáſtokba futáſtokba ſemmit ſe bizzatok penig, mert ha czelekőſitekis ſintén igy iártok Egyik veſedelemből maſikba

Mint ha ki el ſalad az Orozlány elöt, és medue találkozik reáia, ki az Orozlannál telhetetlenb és kegyetlenb: auagy ha valakit ki az ö házába bé ment (ha az meduétöl meg ſabadúltis) és kezéuel az fal hoz támazkodot, az kigyo meg màr.

Eſa. 24.

Ezek haſonlatoſságok, példa beſédek, mint az Eſaias iráſiábanis ezekhöz haſonlatoſokat oluaſtam, mond eggyût: Az rettegés, az verem, az háló, közel vadnak te hozzád földnek lakoſsa, mert léßen ez, hogy az futo, minek vtánna hallya az félelmet, az verembe eſik, és az ki az veremböl meg ſabadúl, az törben meg fogattatik. Ezeknek értelme ez, hogy ſem házokban, ſem házok küuöl, nem lehetnek bátorſágoſſok, mert az Wr Iſten tör gyanánt verette magát eleikbe, és maga küuölis tört hányatot nekiek, mellyekben öket meg fogia, és meg öli, azt az ellenſéget ſörzöt nekiek, mely által öket el vezti. Beſédének meg erösitéſeért, mint egy kérdés által vgyan azont bizonittia, az mint az elöt monda az Wrnak napiáról, mikoron ſólla ſötetſégéről, az az, vgy mint, ki rettenetes veßedelmet hozna, kinek vége halállal vólna tellyes.

Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim.

Iteletnek napia kinek io, kinek gonoz.

Mind ezeckel az hütetleneknek bódogtalan állapattiok iratatik meg, az kik noha magoknak gyönyörüſéget, és nagy bátorſággal örömet igérnek, czak moſolyoguán és czufoluán az Iſtennek bün ellen való fenyegetéſét, mind azon által az hirtelen veßedelem, mikor nem vélnék, el lepi öket, Ha ez ielen való világon nem minden hütetleneken eſik az teſti büntetés meg, de bizonyára az Wrnak vtólsó napián ſoha meg nem meneködhetnek, ki ö nekiek rettenetes félelmet és öröcké való halált, az hüueknek penig vigaztaláſt, és öröcké való életet hoz, mikoron ezek az ö meg váltóiokat láttiák az düczöſségben iöni, amazok penig láttiák vgy iöni, vgy mint haragos bírót, kinek félelmeket az ö haragos vndok lelki eſmeretek inkáb rettegi és féli, kiről az Bonauentura Doctoris igy ſokot ſólni: Az hütetleneknek meg ielenik félelmeſſen, de az igazaknak ſeliden: az gonoſoknak félelem léßen, és az igazaknak világoſság. Chryſoſtomus Doctoris igy ſól erről: Sirnak (vgy mond) az Sidók, láruán azt élni és itélni, ki felöl, vgy mint meg hól: felöl, vélekednek vala. De erről máſut, az holot az helyhöz inkáb illik. Igy léuén az dolog, ſenki ne rettenenyen

Bonaventura, Lib. 4. diſtinct. 48.

Chryſoſtomus ſup Matth.

nyen hát meg az Istenteleneknek v̊deig való mérgektől kegyetlenſęgektől, de kiki álhatatos légyen az Ieſus Chriſtusban, ki az ő benne hűuőket az ő menyeij orßágának őrőkſęgére bé viſi.

Touábba, ezeket meg monduán, tér immár az Izrael népének keuély dűczekődéſęnek reguláiának meg feytéſęre, dűczőkeduén az ő Iſteni tizteleteckel áldozatockal: de meg felel az Wr erre, mint és mely keduetlenűl láttia és veßi az ő ez fęle tizteleteket. Az Innep napok és Szombat vala ezeknek fő tizteletek, mellyeket az Wr Iſten rendelt vala, az ő vélek való ió téteménínek emlekőzetire, az mely napokon az tőruénytis kel vala halgatni, és az áldozatokbanis gyakorlatoſok valának, ezekről azt mondgya az Wr, hogy gyűlőli és vtállya ezeket. De ezeken kűuől vala még Iſten igeie halgatáſára kőzőnſęges gyűlekőzetekis, az mely ßokáſt az Chriſtuſis aiánl, hogy valahól hárman ketten őzue gyűlűnk az ő neuében, kőztűnk vagyon. De imè itt errőlis ezt mondgya az Wr: *Matth 18. Kőzőnſeges gyűlekőzet.*

Nem ßagalom az tű Innep napotokon való ió illatotokat.

Ezen kűuől valami, valami tőb cæremoniáiok áldozatok vóltis, mint ételi itali hálaádó engeztelő áldozatok, gyűmőlczeknek első ſengeij, első ßűlőttők váltſága, és tőbbek egyebek, imè mind azokról azt mondgya:

Hogy ha egézlen égő áldozatockal Minháckal áldoztokis, nem keduelem, és az tű kőuér hálaadáſra való áldozatotokra nem tekéntek.

Vgyan ezen nép énekléſeckelis él vala, mellyek kétſęgnélkűl az S. Dáuid által rendeltettenek vala, de ſockal kűlőmb vala ezben az S. Dauid v̊gyekőzeti ezeknek v̊gyekőzeteknél. Mind énekléſeckel azért és mind egyéb muſikáckal zőrőgnek vala (mint ám az báluányozók, kik az igaz hűtre és az Iſten igeie halgatáſára nem oly ßorgalmatoſok, mint éyel nappal (noha ezis Iſtennek igeie az ő ió rendiben) az Soltároknak idegen nyelueken való énekléſęre, Litaniáknak kiáltáſokra, Organáknak és harangoknak rettenetes zugáſára. Az Amos által igy ßól azért az Wr errőlis:

Vöd el én elölem azt te ſok énekléſidet, az te hegedöidnek énekléſet nem halgatom meg.

Ezek bizony az báluányozókraís illenek, kiket az ſent Pál níluán való ſóual meg fed, az idegen és tudatlan nyelueckel való veſusért, ha az meg nem magyaráztatik, azt mondgya, hogy haſontalan az az anyaſentegyházban: de nem hogy ezek meg engedonék magyarázni, az mit birbitelnek, ſőt vgyan megis tiltották.

Miert nem ſzerette Iſten azt az mit ómaga paranczolt.

Vöd eſedbe penig ſerelmes atiámfia, miért gyülölte és miért vetette meg az Wr Iſten az Izrael népe közöt való cæremoniákat, az kiknek önnön maga az Wr Iſten vala ſörzöie, rendelöie: Nem oka nélkül vólt ez, ſőt két kiuáltképpen való dolog ennek az oka: Első, mert ezeket nem az ő igaz végekben, az melyért Iſtentől rendeltettenek vala, tarttiák és ſolgaltattiák vala, holot ez, mint egy Pœdagogus tanító meſter az Chriſtuſra vit és vezérlet, kinek titkia vduoſſęgönknek minden módgyáual, ez fedelek alat, példázatot és árnyékozratot, kiről az ſent Pál apoſtal az Sidókhoz irt leuelében egy nehány helyen ſól.

Heb. 7. s 9.

Touábba vgyan ezen Cæremoniák az embereket tiztekrőlis intették, vgy mint, kik az Iſtennek magokat élő áldozatúl vígyék, és az teſtnek vndok kéuánſágit az lelki ſáblyáual meg öllyék. Erre ez képpen int az ſent Pál: Kérlek azért tűteket atiámfiai, az Iſtennek irgalmáſságira, hogy állaſsátok az tű teſteteket élő, ſent, és Iſtennek kedues áldozatúl, amaz tű okos tizteletetteket.

Rom. 12.

Regi Cærimoniak ſem haznaltak Chriſtus nelkül.

Bizonyára azért az O tőruénynek minden Cæremoniáia az Chriſtus Ieſuſban való hűt nélkül, és az ſent és Iſtenes élet nelkül, haſontalan, izetlen, és ſemmire kellő vólt. Hogy azért az Wr Iſtenis ió neuen nem vőtte az O tőruénybeli Cæremoniáknak ſolgáltatáſát, ettől vólt, mert ők czak az kűlső ſertartáſokra nèztenek, vgy mint ha kűlſőképpen Innepet illenek, áldozatokat az óltárokra fel vagdalnak, neműnemű imádſágokat ſűunek aytatoſsága nélkűl teznek, és az mint mondám, tellyeſſęggel ezeknek kűlső érdemére aiúltanak vala. Nem vólt azokáért Iſtennek kedues ez, vgy mint, kiben az meg igért Iduőzitőnek erdőmét le vonták, és az ő kegyelmeſſęgének meg vetéſęuel czelekődték.

Második oka az meg vetéſnek ez vólt, hogy az Sidók az Cæremoniáknak ſolgáltatáſáual is az Iſten tőruényének által hágói vóltanak. Meg paranczolta vala az Wr Iſten, hogy az Ieruſalem

lenne

ennè az áldozatoknak bizonyos helye és ſéki, eggyik okáért az Chriſtuſra nézue, kinek bizonyos vdőben ott kellene meg áldoztatni, egéz világnak bűneiért. Második okáért az hűuekre nézue, hogy az nép az hűtben és az Iſteni tiszteletnek eggyeſſégében meg tartattatnék, kiről egynehány helyen ſóllottam: az okáért az orſágotis az S. Dauid házában erősítette vala meg, hogy ezzel az móddal az Wr Chriſtuſra figyelmeznének, az kinek teſtben ezből kęl vala ſűletni: de az Izrael népe, miképpen hogy nagy vakmerőűl ettől ez háztól pártolkodáſſal el ſakada, ez képpen hogy az orſágot gonoz véggel állatnák fel, ő magoknak vy templomokat ſőrzének és épitének, az kikben az Iſten paranczolattia ellen áldozatot téuének, ezekben emelnek vala fel bornyu képeket, az okáért az ő tiszteletek niluán való bizonyſágot teſen vala az ő engedetlenſęgekről, kiért az Wr Iſtennek nem lehete kedues, vgy mint ki az engedelmeſſęgnek áldozattiában inkáb ſokot győnyőrködni, mint az Samuel prophétais monda az Saul királynak. 2. Sam. 2. 2. Reg. 12.

Nemellyek tiszteletekről miczoda ítéletben legyünk.

Szerelmes atiámfiaĳ kereztiének innen miés meg tanitatunk arra, miczoda ítéletet tehetűnk moſtanis nemely embereknek az ő tiszteletekről. Mert ha ollyak találtatnak, az kik az kűlső tiszteletnél, vgy mint, az hűtnek kűlső bizonyſág tételinél, ſemmire egyébre nem néznek és tekintelnek, és azon kőzben az Iſtennek igeiétől ſęlre hoylottanak, ezek bizonyára ſemmit az Sidóktól nem kűlőmbőznek, azokis ezt czelekődték, az mint meg hallád, ezekis meg vetik ſintén azt, az ki nélkűl az kereztiéni hűt, és ennek vdőſſęges vallástétele meg nem álhat: meg vetik ezek az igaz Iſteni iſmeretet, ſeretetet, életnek ſenteſſęgét, az hűtnek engedelmeſſęgét, mellyet az ſent Pál az Euangeliom hirdetéſęnek haznának és tzéllyának mond lenni. Vadnak ollyakis, haſonlatoſok az Izraelitákhoz, még az hűtnek kűlső bizonyſág tételét ſem tartiák meg, ſőt az kűlső tiszteletekhőz az ő magok agyából ſokat kű gondolnak, auagy az kit egyebek kű gondoltanak, azokat nagy bőczűlettel őrzik, kiben az vdőſſęgnek minden bizodalmát vetik. Mind ez két ſęle pogányokat meg veti az Wr Iſten, az ki még régenten igy ſóllot ezekről: Nem minden, az ki azt mondgya énnékem, Wram, Wram, mégyen bé az én orſágomba, de az ki az én atiámnak akarattiát teſi, ki menyegben vagyő. Iſmeg: Hiában tiszteltek engemet, tanituán emberi tudományokat, mellyek embereknek paranczolati. Az Eſaias általis feddik az Wr Iſten ezért, és bűntetéſſel fenyegetőzik. Matth. 7. 15. Eſa. 29.

Izraelitaknak mit kel vala czelekődni.

No immár meg monda az Prophéta az Izrael népének, hogy az Wr Isten az ő áldozattiokat Isteni ſolgálattiokat nem veſi, bizonyos okokért, (kiről ám hallál) immár itt azt mondgya meg az Prophéta nekiek, mit czelekődgyenek, ha azt akariák, hogy az Wr Isten az ő czelekődeteket édes ſemmel nézze, és két kézzel el fogia. Mond azért:

Hanem (auagy, de) follyon az itélet, és az igazſág, mint az ſebes patak.

Az mely igékben két dologban helyhezteti az kereztiénſęgnek minden módgyát. Előſőr az itéletet paranczollya, kiről (az én itéletem ſerint) vgy tetzik elégedendő képpen ſóllottam. Azt akaria, hogy az közönſęges igazſág ſentűl ſolgáltaſsék, az ió tőruények az ő ereiőkben maradgyanak, és minden ſemély válogatás nélkűl az engedetlenek meg bűnteſſenek, az ártatlanok, igazak meg óltalmaztaſſanak. Máſodſor, az itéletnek neuezeti alat tőb nőmős ióſagokis bé foglaltatnak. Mert ez, kinek kinek meg adni az őuét (ez penig mind az Iſtenre, mind az emberekre kű ter-) ied azt paranczollya, hogy az Iſtent igaz hűtből ſentűl tiztellyűk, az tőruény ſerint való feiedelmeknek engedgyűnk, ſűleinket beczűletben tarczuk, gyermekinket tizteſſęgeſſen neuellyűk, az Gazdák az ő tizteknek meg felellyenek, az házaſságnak kőtelét gyalázat nélkűl tarczák, és végezetre mindeneknek meg fizeſſenek, valakinek az Iſteni és az ſeretetnek tőruénye ſerint valamiuel tartoznak.

Kereztieni maga viſeles.

El itt ennek ſereny gyakorláſára, nagy vizeknek egybe gyűlt habiainak, és vgy mint az bőſęg miat meg torlot viznek pataknak példaiáual, azért bizony, hogy meg ielencze, hogy ha ennek előtte ezekben ſárrazok és kű apadot vizek vóltanak, immár minden nagy ſorgalmatoſsággal ennek czelekődetinek gyakorláſára őrőmeſt haiollyanak.

Eſa. 1.

Eggyez penig az Amos prophétának erről való haſonlatos példa beſéde, az ſent iráſnak tőb helyeñuel, kik ſemmi kűlőmbőzéſſel vgyan ezen dolgokra tanitanak, miképpen az Eſaias prophétais czelekőſik, ki mikoron az Iſteni kűlső tizteletekben való bizodalomnak dűczőſſęgét meg feddette vólna, az vtán igy ſól: Moſodgyatok meg, tiztűllyatok meg, vegyétek el az én ſemeim elől az tű czelekődeteknek gonozſágit, ſűnnyetek meg az

gonoz-

gonozſágnak czelekődetitől, tanúllyatok iót czelekődni, v̊gyekőzzetek az igazſágra, ſzabadiczátok meg az nyomorúltat, óltalmazátok az tőruényben az áruát, és az őzuegynek pőrit fel vegyétek. Az Oſeas általis ig ſzól az Iſten, irgalmaſságot akarok inkáb, és nem áldozatot, és az Iſtennek iſmereti inkáb tetzik én nálam az égő áldozatnál. Az Micheas prophétais, midőn az kűlső áldozatoknak őn ſzintén való lételének haſzontalanſágát meg mondotta vólna, illyen tanáczot ád végezetre: Ember meg mondotta te néked (Iſten) mi légyen az ió, és mit kéuán az Wr te tőled egyebet, hanem hogy igazſágot czelekődgyél, ſzereſſed az irgalmaſságot, és hogy meg álázzad magadat, és hogy az te Iſteneddel iáry. Az ſzent Iákab apoſtalis, kinek az ő iráſát vgy bőczűllem mint az ſzent Pál apoſtalét (noha nemellyek máſt ſzólnak róla) igy ſzól ezen dologról: Az tizta és igaz Iſten előt és az atia előt ſzeplő nélkűl való Iſteni ſzolgálat ezben áll: Meg látogatni az áruákat és az őzuegyeket az ő nyomoruſágokban, és ſzeplő nélkűl meg tartani magát ez világtól.

Oſe 6.

Mich. 6.

Iacob 1.

Szent Iakab io tanacza.

Ezek és ez fęlék az ſzent irásban bőſęgeſſen előnkbe adatnak, az mellyeket az mi Amos prophétánk az itéletnek és igazſágnak neuezetiben mind bé foglal. De akar mint ſepelkedgyűnk és erőlkődgyűnkis, én édes atiámfiaŋ kereztiének, bizonyára ez paranczolatoknak mi ſemmi képpen elegek nem lehetűnk. Miért? Azért, mert bűnben fogantattunk, és bűnben ſzűlettettűnk, és gyermekſęgűnktől fogua az mi ſzűuűnknek minden haylandoſága gonoz, azokáért az mi igazſágunkis mint az hauikorſágbeli aſzſzoniállatnak vndok ruháia.

Elegtelenſegűnk az iora.

Hát mit kel mielnűnk? Az igazſágot kőuethettiűk mi az Ieſus Chriſtusban, kit az Atia bűné tőt, az az, bűn el véuő áldozattâ, hogy mi Iſtennek igazſága lennénk ő általa: Ezt ha igaz hűttel mi meg őlellyűk, minekűnk az itélet meg áradot vizé léſzen, és mint egy ſebeſſen meg torlot patak az igazſág, mert az ő vére meg tiztit minket minden bűneinktől, az ő érdemét az Atia Iſten az hűt által minekűnk tulaidonittia, miképpen az irás ſzól az Abrahámról: Hűn az Abrahám Iſtennek, és ez ő néki igazſágára tulaydonitaték. Ezbe hűt által bé óltatuán, ſok gyűmőlczőt hozunk, és az ſzőlő miues Atiától meg tiztitatunk, hogy napról napra iobban épűllyűnk: teremtűnk penig nem haſzontalan gyűmőlczőket, de ollyakat mellyeket itt az Prophéta kéuán, és az mellyekből mi az igaz Iſten tiztelőknek iſmertetűnk lenni.

Mit kel mielnűnk.

2. Cor. 5.

1. Ioan. 1.

Gen. 15.

Rom. 4.

Ioan. 15.

Im-

Imérted azért te ember, hogy az mi vduoſſegünknek minden circuluſſa czak az Chriſtus által az Atia Iſtennek kegyelmén forog, kiben mi nekünk minden vduoſſegünk fóg, mint az Apoſtali conciliomis végezte az Ieruſalemben, monduán: Sőt inkáb hűſſük, hogy az Wr Ieſus Chriſtuſnak kegyelme által meg tartatunk, miképpen azokis, az az, az mi Atiánk. Szent Péter apoſtalis igy ſól: Es ninczen ſenkiben másban az vduoſſég, és nem adattatot az emberek közöt Egh álat más new, mely által kellene meg tartatnunk, az Ieſus Chriſtus neue kűuöl.

Gondold meg ezeket báluányozó Wram, és czirkék, és mikoron mi az Atia Iſtennek kegyelmét az Ieſu Chriſtus érdemében az igaz hűt által az embereknek aiánlyuk, tű pedig czak az külső Cæremoniákra emberi főtől talált czelekődetekre erőltetek, és ne kergeſsétek vaſſal és tűzzel, bereſsétek az Nap világotis valaha, iőietek kű baglyok az fészekből. Azokis ez Amos prædikálása által pirúllyanak meg, kik dűczekődnek az kereztiénſéggel, de czelekődeteckel ettől táuol vadnak, az kereztiénſég ne czak nyeluen forogion, de igaz hűten és ió czelekődeten.

Nemely Bőlczek az igazſágnak és itéletnek bőſégét, follyáſát, értik az Euangeliomnak vdeiére, az az, az Chriſtuſnak vdeiére, mely vdőben az Iſtennek igeie minden nemzetſégeknek bőſégeſsé lőt, és niluán valóuá tételet, ki ellen az pokolnak kapui nem álhattanak, és ſoha nem álhatnak. Ez magyarázatis igen ſép, de amaz első magyarázatis helyén maradhat.

Egy egez prædikatiod lehet ez, itt el kezduen.

Ennek vtánna az ſent Pál apoſtal igazán mondgya, hogy az lelkes ember eſébe nem veheti azt, meg nem foghattia, mellyek az Iſten lelkeié, azért ettől vagyon, hog ez földi és teſti dolgokban fölőtte igen győnyőrkődik: Innen vagyon azis, hogy az kereztiéni tudományról az teſtnek itéleti ſerint gondolkodik, és ezt az külső Cæremniákból állani vélí. Ez fele itéletből penig kétfele tévelygés ſokot támadni: Első ez, hogy az emberek még azockalis gonoſúl ſoktanak élni, mely dolgok az Wr Iſtentől ióll rendeltettenek és ſőrőztettenek, az mikoron az külső ſolgálatokra eſuén, és czak azt tekénteluén, az mi az ſemnek látható képpen kedues, az igaz hűtről és az vduoſſéges tudományokról imè meg feletkeznek. Második tévelgés, ez ió kű amazból, hogy nem elégeſsűnk meg, és ſoha meg nem telhetűnk az emberi ſőrzéſeckel, ſőt naponként ezt ſőbbittűk, vgy hogy az mi előſőr rendeltetet, azt az naponként

Ket fele tevelges honnan tamad.

való

való ßörzéſeckel vgyan ſemmié tegyük, és el ne fogadgyuk.

Mind ez két téuelgés vala régenten az Sidókban és Izraelitákban, de mind azon által důczekődnek vala az Iſteni igaz tiztelettel, kiért magoknak minden iókat bátorſágoſsan igérnek vala, maga minden gonozſággal meg ferteztettek valának, azokáért az Amos prophéta, az mint meg hállánk ez előt való letzkénkben, ezekért kárhoztatá az Sidóknak minden Iſteni tizteleteket, az mellet meg monduán az Iſtennek kedue ßerint való ßolgálatot és tizteletet.

Azt immár el végezuén vyonnan az fenyegetéſekre tér, és miért hogy tudgya vala, hogy az Sidók az ő atiok példaiáual azoknak régi állapattiockal és v̊deiőckel keuélykednek vala, azért onnan az ő eleiektől veßen feddéſre való okot, és keményen feddi őket, hogy nem vy ſem ßokatlan vétek ő közőttők az báluány Iſteni imádás, és tőb Iſtentelenſęgek, de még az ő atioktól őſőktől vgy mint őrőkſęg ßerint maradot ez reáiok, miért hogy penig kőuették az ő eleiőket az gonozſágban, méltók az bűntetéſekre, kit az gonozſágért ßenuedgyenek: holot ez tanitáſſal az bizodalmotis el veßi tőlők, mely vala az ő Atiokban, eleiőkben. Te ezből tanóld meg, hogy mely haylandó légy minden bűnre te magadtól, az Iſtennek az ő vezérlő igeie kűuől, kőnyőrőgy azért az álhatatoſſágért, kiben téged az ßent Lélek Iſten naponként erőſiczen. Láſſuk immár az igéket, mellyekben feddi az Sidóknak eleit, az ő engedetlenſęgekért és hálaadatlanſágokért, Igy ßól:

Kőuetni eleinket gonozban.

Vallyon énnékem áldoztatoké, és énnékem hoztatoké Minhát előmbe az puztában negyuen eztendeig, Izraelnek háza?

Kérdező igékuel él, azt monduán, hogy egéz negyuen eztendeig az ő Atiok az igaz Iſtennek nem tőttenek áldozatot. Mint ha igy ßóllana azért: Te Izrael háza, nem vy, ſe minapi vétek ez, kit én tű bennetek látok, ſőt kiczin vêteknek tetzenék, (az Wr mondáſa ez) ha az v̊dőnek illyen hoßßu és régi vólta miat el feletkeztetek vólnais az én régi ió téteménimről, egyßőr auagy kétßőr feledékenyek lőttetek vólna, de ezért ſulyos és nagy az tű bűnőtők, hogy még az puztában, midőn az én czudálatos czelekődetimet nem igen régen az Ægyptusban láttátok vólna, az én kezemből naponként való ételt italt vőttetek: Imè mégis oly igen nagy vólt az tű hálaadatlanſágtok, hogy mind az egéz negyuen eztendeig-

is ſoha

is soha énnékem áldozatot nem tőttetek, nem igen nagy czuda azért, ha naponként nem ióbbúltatok, de sőt inkáb gonoßottatok.

Nekiek tulaydonittia az ő Atiok bűnétis az Wr, hogy őket vgy mint egy testben az ő atiockal bé foglallya. Ez nem lehetet az Izrael népének boßßuságára, oka ez, mert miért hogy ők az ő Atioknak sok ióságos czelekődeteckel dűczekődnek vala, és ha az ßent Atiáktól valami ió és Istennek kedues dolog czelekődtetet, azt ők semtelenűl mindiárást magokra vonnyák vala, méltók valának azért reáia, hogy az ő Atioknak hűtetlensęgőkis nekiek tulaydonitassęk, kinek erkőlczeket főlőtte igen kőuetik vala: hogy innen meg tanúlnák kikhőz vólnának hasonlatosok, és miczoda Atiockal dűczőkődnének.

Kerdes. *Atiak Istennek az puztaban nem aldoztak.*

De mondhatnád itt énnekem: Miképpen mondgya az Amos prophéta azt, hogy az Atiák Istennek az puztában nem áldoztanak, mikoron niluán vagyon ez az ßent irásból, hogy az Sátortis, minden ő superlattiáual az Istennek paranczolattiából, czináltak vala, és az Istent mindenkoron ßáiokban forgatták, hogy tudnia illik, ő hozta vólna őket kű Ægyptusból, sőt még mikoron az arany bornyút meg czinálták valais, és immár élnének vélle, ezt kiáltiák vala: Ezek az te Istenid Izrael, kik tégedet kű hoztanak az Ægyptomnak földéből. Sőt másut az Baalam azt mondgya ez nép felől: Nem tekéntette az Iácóbnak hamisságát, és nem nézte az gonozságot Izraelben: Az ő Wra Istene vagyon ő vélle, és az királynak trombita ßaua vagyon ő vélle, az az, az Istennek igeie vagyon ő kőzőtte.

Num. 23.

Felelet.

Az Istentől rendeltetet ßentsęgeknek végekben, és az Izrael népének erkőlczőkben, auagy v̄gyekőzetekben, kűlőmbsęget kél mi nekűnk tennűnk, ha az Amos prophétának igazságát meg akariuk ismerni. Az mi annakokáért az O tőruénybeli ßentsęgekre néz, kétsęgnélkűl Istentől rendeltettenek vala ezek, és az mi v̄duőssęgűnknek titkos dolgait az Christusban árnyékozták. Ninczen ezbenis kétsęg peniglen, hogy az Atiák kőzzűlis ezeckel igazán és Istennek tizteletire nem éltenek vólna, mint az Iosue, Chaleb, és Pineas, és tőb hűuek ő kőzőttők az kikről oda fel ßólla az Baalam, de miért hogy ezeknek igen keués vala az ő ßámok, itt az Prophéta *Sinechdochicè* ßól, az népnek egéz seregén czak az népnek eggyik réßét érti, melytől kű vált vala az népnek nagy réße, ki az igaz hűtet és az v̄duőssęgnek titkait meg vétuén, czak az

Amos synechdocicè ßol.

kűlső

kűlső áldozatoknak ſolgáltatáſokban gyönyörkődnek vala, holot nem oka nélkűl mondgya az Prophéta, hogy ők az ígaz Iſtennek ſoha nem ſolgáltanak, mert meg halád minap én tőlem, hogy az Wr Iſtennél ſemmi tiztelet nem kedues, az melynek az ő vége nem ió, kit ő minekűnk előnkben adot, ha azban arra nem nézzűnk, az ő paranczolattia ha minekűnk erre doctorunk nem lésen.

Az egéz O tőruénybeli áldozatok az Chriſtuſra titok alat néztenek, ſőt ő magokat az ſolgáltatókatis intették az ő tiztekre: az őrög barmot az óltár eleibe viſsik vala, és az az ki oda vitte, az az ő kezét tőtte az baromnak feiére, azonnal meg ölettetik vala az barom, és az óltárnak ſaruára hintetik vala annak vére. Szomoru és vig áldozat vala ez, mert az kik az áldozatot ígazán ſolgáltattiák vala, ez czelekődettel az ő bűnőkről valláſt teznek vala, és az ővduſſęgőknek bizodalmát az meg ígért Iduőzítőben helyheztetik vala, kinek bizonyos vdőben ez egéz világnak bűneiért meg kellene áldoztatni, ez reménſęggel eggyűt ő magokat Iſtennek eleuen áldozattúl állattiák vala. *O tőrueny Chriſtuſra nezet.*

De az Izrael népének nagy réſze az puztában, és annak vtánnais, mind ezeket el hagyuán, czak az kűlső Cœremoniákban valának foglalatoſok, és noha az ígaz ment mondották hogy mind ezekkel tiztelik, de maga ſűuekben lelkekben az Ægyptusbelieknek és egyéb pogány nemzetſęgeknek ſőrzéſekre vigyorognak vala, az kik miat el bolondúluán, az Iſtenről vgy gondolkodnak vala, hogy neműnemű forma által ezis kű iegyzettethetnék, és ki czak az kűlső Cœremoniákban gyönyörkődneiék. Sőt hogy az Wr Iſtenről ők nem igen ſorgalmatoſok vóltanak, ki őket Ægyptomból kű hozta vala, innen kű retzik, hogy akar mi kiczin okbólis Ægyptusba viſſa kéuánkoztanak az pár hagymára, nagyobnak bőczűluén azt az nyomoruſágos és inſęges ſolgálatot, az Iſtennek atiaĩ gonduiſelésęnél az puztában, ki őket minden napon nagy czudálatosképpen éltette és tartotta. *Sidok velekedeſe iſtenről.*

Ez okból indúltanak vala az arany bornyúnak faragáſárais, mikor egynehány napig az Moyſes táuol vólna tőlek, és az Moabitáknak feleſęgeckel paráználkoduán, az Baal Peor után indúltanak vala, és végezetre az Iſtentől rendeltetet földőkre bé menuén, czak nem régen, mikoron az ő Atiok meg hóltanak vólna, ez után kik az Iſtennek ſok czuda tételit magokon ſemeckel lá- *Num. 25.*

tiák vala az puztában, azonnal az pogányoknak báluányozásokra térének, mint ez meg tetzik az Birák könyuéből.

Iud. 2.

Sidok Istentől idegenek.

Ezekből, ió atiámfiaij, meg itélhetitek, hogy az Izrael népe valami aitatosságot az külső Cœremoniákban czelekődet, czak iátéknak és neuetsęgnek itéltettethetet, vgy kik mint belsőképpen az Istentől el idegenettenek vala, hasonlatos vala, az tiztatalan aßßoniállathoz, ki az ő fęriének külsőképpen igen hizelkődik, maga az ő ßereteti inkáb az ő latrához, hogy sem mint az ő iámbor fęriéhőz vagyon, ez világon meg czalhattia vgyan az kurua aßßoniállat az ő Wrát, de az Isten, ki az ßűueknek és vesęknek visgálóia, meg nem czalattattathatik, és semmi dolog ő előtte el nem reytettethetik. Imé immár érted atiámfia, hogy nem ok nélkűl monda az Amos az Izrael népéről, hogy mind az ő Atioknak v̊deiőktől foguánis az Isteni igaz tizteletét mindenestől foguán meg vetették vala.

Miczoda nehez dolog.

Szép tanuságunk vagyon minekűnkis innen, melyben az adatik előnkben, hogy mely nehéz dolog az embereket az ő tiztekben meg tartani, hogy tudnia illik, Istennek hűuek legyenek, és őtet igazán tiztellyék, mert az mi régen meg eset az Izraelitákon, kik az Istennek anni sok ió tetemény éről el feletkőzuén, az ő hűteket meg ßegék, ez bizonyára mostanis sokakban meg ßokot lenni, mert mais naponként sok ió tétemény ét veßßűk, kit még az pogányokis eßekbe vőttenek vólt, midőn minket Istenbe élni, mozgani, és lenni mondottanak.

Ezek mind azert gonoßok mert mind erdemet toldoznak melle.

Mit kel haznunkra czelekednünk.

Vallyuk miés ezt mindenek teremtőiének és vezérlőiének lenni, de imé az nyomoruságokban auagy háboruságokban máshoz futunk segitsęgért, nem teremtő, de czak tétetet czinált Istennek adgyuk meg az mi fogadásunkat, ő néki báluánt czinálunk, azok előt imadságokat teßűnk, viazt és temiént gyuitunk, purgatorium tűzet rakunk, és tőb idegen Isteneket emelűnk, és ezképpen, noha egy Isteni vallás tétellel dűczekődűnk, de niluán oly dolgokat czelekeßűnk, mellyek ettől az egy igaz Isteni hűttől fölőtte igen táuol vadnak, azért nagy ßorgalmatos v̊gyekőzettel emellyűk fel az mi sű einket, és meg tanóllyuk, mit kel haznunkra czelekődnűnk, mert bátor mi minnen magunknak igen ßent és igaz hűtő embereknek láttassunkis, de bizonyára az mi

ßol-

ſolgálatunkat nem kedueli az Iſten, az ki az ő igeiénék paranczolattiának meg nem feiel, és ha más végre fordittia azt czelekedni, mellyet az Wr Iſten ő maga paranczolt néki.

Az Vy teſtamentombanis vgyan azon, mint az O teſtamentomban, vége és hazna vagyon az kűlső tízteleteknek, hogy tudnia illik, az egy Ieſus Chriſtuſra mutatnak, az meg igazuláſnak iő tétemènyét, kinek ő ſőrzőie és rendelőie, igaz hűttel veſſűk, és azon ſent Lélek által vyonnan ſűlettetűnk, az Atia Iſtent lélekben és igazſágban imádgyuk: Erre tanit minket az Kereztſégis, az melyben az Atiának, az Fiűnak, és ſent Léleknek neuében meg moſattatuán, az Chriſtus Ieſusnak el ſenteltetűnk: Erre tanit az Wrnak ſent vaczoráiais, melyben ő vélle egy teſté vérré leſſűnk, és az ő halalának emlekőzeti által ő benne naponként neuekedűnk: valakik ez rendet és módot meg nem tartiák, azok czak az kűlső tízteleteknek érdőmében vetették reménſégőket, nem vgyekőznek azok az Chriſtus által az Atia Iſtennek kegyelmeſſégéhőz folyamni, ezek nem Iſtennek, de az ő Czinálmányoknak ſolgálnak, ez okáért bizony az Wr Iſten ſem győnyőrkődik ſemmi tízteletekben.

O es vy teſtamentom mint eggyez.

Kereztſeg mire tanit.

Wr voczaraia mire tanit.

De tériűnk az Prophéta mondáſára íſmet, ki immár niluábban meg mondgya, ſemmit el nem titkoluán, az minemű gonozſágot czelekedet az Izrael népe, az ő teremtő és iő téuő Iſten ellen. Az mely mondáſában és beſédében nem czak az puztában való czelekődeteket ielenti meg, de ſőt valamellyekben mind az ő vdeiglen ezekhőz haſonlókat czelekődtenek, hogy ezképpen mind őket s– mind az ő atiokat egyben foglallya, mint ezentől meg hallyuk, az bűntető igéknek fenyegetéſében. Igy ſól:

> Sőt inkáb az tű Sicchut királytoknak ſátorát hordoztátok, és az Chiunnak képeit, az tű képeijteket, az tű Iſtentőknek Czillagát, mellyeket czináltatok magatoknak.

Ez igéket az ſent LVKACZ Euangeliſta az ſent Iſtuán protomartyrral való beſédében, ſockal kűlőmben magyarázza, igy ſól ott: Sőt inkáb hordoztátok az MOLOCH báluánnak átorát, és az tű Iſtentőknek az RHEMPHANAK ſátorát

Act 7. Amos es ſent Lukacz lattatnak kűlőmbőzni, de nem.

czillagát, mely képeket czináltatok, hogy azokat imádnátok. Nem czuda ez, mert ſzent Lukácz kőuette az Gőrőg igét, és az Sicchut és Chion helyébe, Molochot és Rhemphát neuezet. Nem kételkedem ezbenis, hogy mikoron az ſzent Iſtuán protomartyr (mert ő beſzédi ezek) az Papi feiedelmek előt ezeket mondotta, kik az irásban nem tellyeſſęggel valának tudatlanok, hogy kőuette az Sidó ſzólláſnak follyáſát, miért hogy penig az ſzent Lukácz Euangeliſta Gőrőgűl irt, ő az Gőrőg igének igazſágát tartotta meg, kinek iráſa az embereknek kezekben forgot.

Szent Iſtuan protomartyr es ſzent Lukacz mikben kűlőmbőznek.

De mind ezekben ſemmi fogyatkozáſok ninczenek, mert noha ige ſzerint kűlőmbőznek ez mondáſok, de értelemmel minden képpen eggyeznek: kőzőnſęges értelem erről ez, hogy itt nem egyéb ſem más fęle báluány értetik, hanem amaz Moloch, kit az Amos, az kőzőnſęges népnek ſzokáſa ſzerint, Siccuthnak neuez, az az, tizteletnek okáért Oltamazónak, Patronuſnak, (mint az Papiſtákis az Szenteket patronuſnak, az ſzűz Mariát patronának neuezik) meg tetzik az máſodik Királij kőnywből, hogy ez az Sicchut az Moloch báluánnak czak tizteletinek neue vólt. Mellyel az pogányok az ő Iſtenőket ſzokták vala ſzóllitani, mert mikoron az pogányok kőzzűl nemellyek az Samaria földén lakoznának az tiz nemzetſęgnek fogſágok vtán, az tőb Iſtenek kőzőt az Siccuth Benomot iriák hogy tiztelték, vélem iſmeg hogy az mely báluánt nemellyek Chiunnak neueztenek, azt máſok Remphának hitták, mert niluán való dolog ez, hogy az pogányok nem egyaránt neuezték az ő Iſtenőket az ő nyelueken, mert az kit az Gőrőgők Kronónnak, azt az Deákok Saturnuſnak hitták: iſmeg, az kit imezek Iupiternek hittanak, azt amazok Dianának mondották, mely igét az tőb báluány Iſteneknek neuezetekbenis meg tartották.

Rempha es Chium mind egy.

Azért rőuideden való meg feytéſe az AMOS prophéta és az ſzent Lukácz Euangeliſta kőzőt való kűlőmbőzéſnek ez, hogy az Euangeliſta Gőrőgűl ſzóllot, az Prophéta penig Sidóúl, azért noha az nyelw kűlőmbőz, de az értelem mind egy, mint Magyaról Iſten, Deákúl penig Deus: az igék kűlőmbőznek, de az ſenſuſa penig mind egy.

Tanóllyunk immár az érteleméről ez igéknek: Három dolgok-

gokban foglallya bé Amos az Izrael népének minden báluányozásának rendit: Előßőr azt mondgya felőlők, hogy az ő Siccuth, auagy Moloch királyokat hordozták, az hordozásnak igéuel ehőz való tizteletet ért, nézuén arra, hogy az frigynek ládáiát, ki az Isten ielen létének symboloma vala, az Papoktól hordoztattatot, és igy mint egy vezér az nép előt viseltetet. *Harom keppen baluanyozot Izrael.*

Hordoztátok az tű királytokat az Siccuthot.

Az az, Isten magának tűteket ßent népűl válaztot vala, tűtekért akart, hogy mint egy királij Papságok legyetek, kőztetek magának házat épitet, az Sátort és az frigynek ládáiát, tőb ezkőzőckel, tűnéktek rendelte, és az ő ielen lételét tű kőzzőttetek naponként való ßántalan ió téteméniuel bizonitotta: de tű hálaadatlan és vakmerő emberek őtet el hadtátok, más királt, más óltalmazót kerestétek magatoknak, az kinek igaz Isteni tizteletet tenni nem ßégyenlettetek.

Az Moloch báluány az Ammoniták Istene vólt, mint az Salamon historiaiából kű tetzik, kinek az Salamon az Sidók kőzőt templomot épite. Nagy feniték alat meg tiltotta vala penig ezt az Wr Isten az ő tőruényében, sőt nem czak hogy meg tiltotta vala, de még azokatis meg fenyegette vala, kik ez bűnt valakinek el ßenuedneiék nagy bűntetés nélkűl, monduán: Hogy ha penig (ßól előßőr ezek előt annak bűntetéséről, az ki azt czelekőßi) annak az főldnek népe keduezend annak az embernek, mely az ő magzati kőzzűl adot az Molochnak (mert sok réßei vóltak ez Báluánynak, és oda az tűzbe hánták az kiczin gyermekeket) és azt meg nem őlendi, ackor én az én haragomat kű őntőm arra az emberre, és annak háza népére, és el veztem azt az nép kőzzűl, és mind azokat az kik vtánna paráználkodnak (igy neuezi az báluányozást) hoǵ az Moloch báluánnyal paráználkodgyanak. *Lasd ßoltam erről.* *Leuit. 20.* *Moloch baluanyert Isteni fenyegetes.*

Hűßem niluán való bűntetéssel elegy való paranczolat vólt ez, mégis im mely kiczin méltóságban tartatot ez az embereknél, vgy hogy nem czak az Pogányok, de még az Sidók sem tartoztatták meg ettől magokat, ki meg tetzik az Manasses és Iosias historiáiokban, sőt az Ieremias irásábólis, ki ezekért őket rettenetes veßedelmeckel fenyegeti, mely gonoßokért (az mint hallád) az Amos fenyegeti itt őket. *2. Reg. 21. 23. Ierem. 32.*

Másodsor, azt mondgya az Amos az népnek báluányozásáról, hogy az Rhemphát, auagy az Chiunt tiszteliék, ez kétségnélkül az Czillagok közzül valamellik vólt, mindenkoron ez után vgyan neuezetet tesen rólla, monduán:

Az tü Istentöknek Czillagát.

Ezt ki Saturnusra, ki Marsra, ki Vénusra érti, az pogányok közöt az Czillagoknak nagy tiszteletek vólt, mellyeknek Isteni neueket adtanak, vélem hogy az Sidók sem vóltanak ez tudatlanságtól idegenek, ki vgyan magok bessédébölis kü tetzik, mikoron az Ieremias ellen az Napnak királyné asszonyával dűczekődnek vala, és mikoron az Eghi seregeket tiztelnék. Az Iosias feiedelem felölis oluastam, ki az Napnak szenteltetet louakat az templomból kü hánta, sőt az Ieremias prophéta vgyan kéri az ő vdesebeli embereket, hogy az Eghnek ieleitől, az töb pogányok módgya szerint, ne fçlnének, kikből kü tetzik, hogy az Sidók közötis vólt ez fçle balgatagság.

Sidókis czillagot imadtanak. 2. Reg. 23.

Mind ezekből az embereknek vakmerő keménysçgek tetzik kü, kik az igaz Istent el hagyuán, teremtet állatoknak szolgálnak, mint kiket minekünk rendelt vólna az Isten szolgálni: Nő várd el czak: Bizony el nem szenuedi az ő hatalmas neuének gyalázóit bűntetlen.

Harmadsor, az Izrael népének báluányozásának elő számalálásában, képekrőlis emlekezetet tesen az Amos prophéta, mellyeket az ő tőlök czinált Isteneknek fel emeltenek, mely czelekődetekből két veszedelmes gonozságok tetzik kü: Első, hogy magoknak vy és idegen Isteneket czináltak, ki bizony elég bolondság és neuetségre méltó dolog, mert az kereztiéni igaz hűtnek ez az ő vége, hogy azt az Istent tiztellyük, az ki minket teremtet, és kinek iótéuő kezeit napoként ismeriük, tahát mi lehet bolondab czelekődet, mint ha valamely ember magának Istent czinált, kit miglen nem czinál, az előt semmi Istene nincz, és ki ha fel épitetikis, czak értelem nélkül való aitatosságból épitetik, mind S. Pál monda az Sidókról, az Tőrökök méltan czufolnak czért bennünk, vgy mint, kiknél sohól semmi báluány, sefaragot, se irot, templomokban nem találtatik. Második gonozságok ez, hogy az ő vélt Istenőknek báluánt öntőttenek auagy faragtanak, az Isten penig niluán való paranczolattal meg tiltotta, hogy még az ő igaz Isteni tiszteletire se czinálhassanak báluány képek, te-

Képekről is emlekősik itt Amos.

kéncz-

kénczd meg czak iózan elméuel az Szent íráſnak erről való mondáſit, mint mikoron azt mondgya, hogy őtet ſem éghi, ſem vizben való állatoknak haſonlatoſságára kű ne abrazollyad.

Vtólſor immár hallyad az bűntetéſeket, mellyek ſálnak az Iſtentelenekre és hűtetlenekre, tudni illik, ollyakra, kikről itt moſtan tanitok. Igy ſól: *Exod. 20. ſem angyal, ſem ember, ſem hal abrazatban.*

Annakokáért az Damaſcumbelieknél touáb vitetlek tűteket, azt mondgya az kinek Seregeknek Wra Iſtene neue.

Baluanyozaſnak bűnteteſe. Tertul. lib. 3. aduer. Martio.

Damaſcus városát neuezi, az Syriabelieknek frígyekhőz bizuán, ſoha ſem hűhetik vala, hogy őket veſedelem érhetneie, miért hogy ez város nekiek bízodalmas erőſſęgek vala, de azt mondgya, hogy nem czak annak bűntetéſęuel érik ők meg, de bízony ſockal touáb vitetnek ezeknél. Szent Iſtuán protomartyr az Apoſtali czelekődetekről irt könywben, ez mondáſnak elő hozáſában, az értelemnek niluábban való vóltáért, Babyloniát neuezi itt, vgyanis az Szent íráſnak hiſtoriáia Babylonianaktúl mondgya hogy vitetet az Izrael népe, Halában és Haborban, és az Meduſok városinak túllyában. *Sirophœnicianak neuezi. Actor. 7. Houa vitetet Izrael nepe ſogua.*

De nem czak az Izraelnek házát bűntete Iſten az báluányozásért ezzel, ſőt ezen keményſęgúel vólt az Iuda ellenis. Miés kérlek, mit várhatunk vgyan ezekért (ha meg nem térűnk) mi magunkra? Régenten mikoron az Nap támadati bírodalom az báluány képekért az Nap nyugati bírodalomtól el ſakat vólna, ez el válás, auagy el ſakadás, az Tőrökőknek kezeket erősíté, és ezzek által naponként az Wr Iſten az báluány képeket óltárokat le tőrdelteté azoknál, az kik ő ſent felſęge ígeie által ettől meg nem akarnak ſűni. Ez orſágunkon tőlt dolog, teluén telikis, ſok helyen Magyar orſágban bé rekeztetuén áll még az Moloch báluány, kinek naponként gyermekeckel leányockal áldoznak, ſokakat teſteſtől lelkeſtől oda veztuén, ſok Czillag Iſten vagyon még ez orſágban, midőn embereknek emberi érdemnek adgyák az vduoſſęget: de kiki fogadgya meg az Amos tanitáſát, ha az Iſtentől nem halált de életet akar venni, kit minden hűueknek engedgyen az ſent háromſág egy Iſten,

Amen.

2. Reg. 17. 18.

Imádſág.

VR Iſten mi menyei ſzent Atiánk, az te ſzent fiadban az mi Wrunk Ieſus Chriſtusban, reánk váriuk az te méltán való bűntetéſedet, ha az bűntől meg nem ſzűnűnk, es pœnitentiát nem tartunk: de te vagy az mindenható Iſten, mindent meg czelekődhető Iſten, azért az te ſzent fiadnak az Ieſus Chriſtuſnak neueiért adgy mindenkor nekűnk akadáſt és meg tartozáſt az ellened való dolgoknak czelekődetire: adgy penig ſzabadſágot és v̊dőt mindenkoron az te ſzent igédnek ſzerelmére, ſzent paranczolatidnak meg tartáſára. Fénlyék mindenkoron bennűnk az ſzent Lélek Iſten: el aludgyék penig és tellyeſſęguel kű rothadgyon az pokolbeli ſáthán, amaz régi kegyetlen kégyo, hogy tégedet mind itt ezben ez világon, mind penig az iőuendő menyeij Ieruſalemben az magas Sionnak hegyèn, az te mi hozzánk való ſok ió tétemènidért, ſzűntelen és vég nélkűl diczíriűnk, ſzent Fiaddal és ſzent Lelkeddel egyetemben, Amen.

AZ SZENT AMOS PROPHETA IRASANAK HAtodik reſzéből való Prædikátio.

HAy azoknak kik Sionban nagy batorſággal élnek, és az kik az Samariának hegyén el bizakodtak, mely hegyek neueztetnek az ő fő népeknek feieijnek, mellyekhőz ſzoktanak gyűlnie az Izrael házának lakoſij.

2. Mennyetek Chalne városba, és nézzétek meg. Es mennyetek onnat az nagy Hamath városba, az vtán mennyetek az Philiſteuſoknak Gaaz neuű vároſokba: auagy ióbbaké azok ez orſzágoknál? auagy ſzélesbé azoknak határok az tű határitoknál?

3. Kik

3. Kik az veſſedelemnek napiát meſſze vetitek, kik az erőſſak tételnek ſzéket emeltek.

4. Kik Elephant tetemből czinált nyoſſolyában aluztok, és el nyuitoztok az tű agyaijtokban, kik válogatot baranyockal laktok, és meg hizlalt bornyúckal.

5. Kik hegedű ſzó mellet énekeltek, és vigaſság téuő ſzerſzámokat gondoltatok, mint az Dauid.

6. Kik az bort nagy poharockal iſſátok, és drá- *Eleg ed dig egy*
ga olayal kenitek magatokat: és nem ſzánnyátok *prædikatio.*
az Ioſephnek romláſát.

7. Annakokáért ezennel elő vitettek tű az népek kőzőt az fogſágra, és el kőzelget az ágyban nyuitozóknak jaygatáſok.

8. Meg eskűt az Wr Iſten az ő életére, azt mondgya az Seregeknek Wra Iſtene, vtállom én lákóbnak az ő keuélyſęgét, gyűlőlőm az ő palotáijt, annakokáért kézbe adom az városſt minden gazdagſágiual.

9. Es ha tiz emberek maradnánakis egy házban, meg halnak.

10. Es mikoron valakit az ő baráttia fel véſſen, auagy az temető, hogy ki vigye annak tetemit az házból, ha annak azt mondandgya annak az háznak ſomſzédgya, Vagyoné mêg valaki tőb az te *Eleg ezis egy*
házadban, azt mondgya: Halgas, mert ezek az *prædikatiora.*
Wrnak az ő neuét nem emlitették.

11. Mert imè az Wr paranczol, és megveri az nagy házat romláſockal, és az kiczin házat haſadozáſockal.

12. Vallyon futhatnaké az louak az kősziklán? auagy fel szánthattiaé azt valaki ökrökön? Mert az itéletet el változtattátok méreggê, és az igazságnak gyümölczét vremmê.

13. Kik örültök hiábán való dolgokon, és ezt mondgyátok: Auagy nem az mi erönckel szörzötünké illyen nagy szaruakat?

14. De imè én támaztok tü ellenetek ô Izraelnek háza, azt mondgya az Seregeknek Wra Iſtene, oly nemzetſéget, mely meg nyomorit tüteket, Hámatnak vtától foguán, mind az mezöſégnek patakáig.

Ez igéknek röuid értelme.

MIképpen ez elöt meg hallot tanuſáginkban, az Izrael házának fö népeit, elöl járó feiedelmit, intette és feddette, tanituán az Iſtenhöz való engedelmeſſégre, vgy mint, kik az közönſéges igazſágnak rontöi valának, az ió töruényeknek bántöi, az ſegényeknek nyomorgatöi: azképpen az meg hallot ez köuetközendö igékbenis az Prophéta az feiedelmek és fö népek ellen prædikál, kik tobzódáſſal gazdagſággal fölörte igen bővölködnek vala.

De maga nem azért feddik az ö hütetlenſégökre, miuel hogy gazdagok vólnának, holot azt mondgya az Bölcz, hogy Iſten áldáſa az gazdagſág, de feddik azért hogy ez gazdagſágot czalárdúl ragadozáſſal gyüitették, ſok ſegényeknek meg nyomoritáſokban és köſerues ſiralmokban áll és helyheztetet az ö gazdagſágok, feddik mondom reáiok, vgy mint, kik ez vdeiglen való fenyegetéſeckel ſemmit ſem lágyúltanak, ſöt inkáb teſti bátorſágra adták

gra adták magokat, az nyomorúlt kőſſégre keués auagy ſemmi gondgyok nem vólna az kik az első hadnak inſſége miat még meg ſem pihenhettenek vala: ſőt nem hogy gondgyok vólna reáiok, de ő magok rontanák, veztenék, ſüllyeztenék, ſegényeket, kegyetlen vſoráckal és hamis ſatzoltatáſőckal. Feduén őket, iſmet büntetéſſel fenyegeti, mert vgyanis igaz ez, mint az Bonauentura Doctoris ſól, hogy egy ió fincz fizetetlen, egy gonoz fincz büntetetlen. Meg mondgya az Amos az Izrael feieinek, hogy ne bízakodgyanak ſemmi bódog és ſerenczés állapattiokban, mert miért hogy Iſtennek ellenſégi lőttenek, igy mind ez egéz világ ſegitſſége is haſontalan léſſen ő nekiek.

Tanóld meg hát atiámfia, hogy Iſten kűuől nincz ſemmi bízodalom réménſég, és aztis meg tanóld, hogy ha az fenyegetéſeket Iſtenhőz való megtérés bé nem éri, bizonyára az büntetésis mindiáráſt kőzőliti, hűd meg, nem hiában feddik az Wr Iſten, egy mondáſa beſéde haſontalanúl el nem múlik, le nem eſik ő felſſégének. De hogy mégis mind ezekről iob módal tanulhaſſunk, oztom ez egéz hatodik részt czak két kiuálképpen való tanuſágba: Te penig vgyan ezen tanuſágokból czak ne rőſtelkődgyél, ſép drága haznos prædikatiókat tehetz az te egyűgyű népeidnek épűletekre, mely prædikatióknak rendit énis meg iegyzettem az kaſzáián, az mint meg láthad.

I. *Előſőr feddik az bűnert az Propheta, es az Izrael kőzze az Iudatis be foglallya, kik az ő ſanta ſomſſediockal (mint mondgyak) ſantalni kezdettenek vala tanolni.*

II. *Maſodſor az bűnert valo büntetéſekről ſol, ki az Iſten boſſzu allaſanak es haragianak iteleti, töruenye.*

Az mi ſűuünkben penig légyen vduőſſéges tűz az ſent Lelek Iſten, mind ezeknek haſonnal való halgatáſára tanóláſára.

AZ ELSŐ RŐL.

NOHA az ſent Amos prophéta az Izrael orſágának prædikállot, mind azon által az Ieruſalem városátis, ki az *Ieruſalem Iudá* ſő *varoſa.* Iuda házában fő ſékes hely vala, egygűue ezzel eggyűt bé foglallya, ez okáért, mert ők is azon kőben botlottanak meg, és az Izraeliták az Iudabelieknek erkőlczének példaiáual való állapat-

állapattiáual magokat mentik és igazittiák vala, arról kezd annakokáért tanitani, hogy valami dolog önnön magában gonoz, de semmi példáckal, semmi ßokásockal, czelekődeteckel, mellyek bátor akar mely dűllyősök, fęnyessek legyenek, de igazán és méltán meg nem óltalmaztathatik. Igy ßól azokáért:

Iay azoknak kik Sionban nagy bátorságban élnek, és az kik az Samariának hegyén el bizakodtak, mely hegyek neueztetnek az ő népeknek feieijnek, mellyekhöz ßoktanak gyűlni az Izrael házának lakosij.

Bűnök es bűntetesekis meg mondatik Sidoknak.

Rőuidek az igék, de ez kiczin igékben, mind bűnőket, mind bűntetéseket meg mondgya az Sidóknak. Bűnőkről azt mondgya, hogy bátorságban, magokban való fel fuualkodásban élnek, maga láttiák magok kőrűl az veßedelmeket és ínsęgeket. Bűntetéseket penig imez kiczin igéczke, IAY meg ielenti, mely igéuel az Istennek ßent ßolgai ackoron ßoktanak élni, mikoron az bűnért iőuendő veßedelemmel fenyegetnek, miképpen az Wr Christusis (ki Esaiasnál Isten ßolgaiának bizonyos okockal neueztetik) feddőzuen az hálaadatlan Galilæának városira, és az ő kegyetlen ellensęgi az Pharisęusok és Iráſtudók ellen, sok iayual fenyegeti őket.

Iayal Prophetak mikor eltek.

Esa. 53.

Ertelme az Prophéta mondásának imillyen: Ióltudom (tű Sidók) hogy keuélyek és bátrak vadtok az tű sok erős kulczos várostokban és temérdek gazdagságtokban, ki miat az Istennek intésit, fenyegetésit az tű hűtetlensęgtek ellen, czufságnak, és czak semminek vélitek tartiátok: de bátor ám légyen hegyetek, az az, erős és kulczos városotok, várotok, vgy mint Sion és Samaria, de kétsęgnélkűl tű onnan meg nem óltalmaztathattok, sőt inkáb nyomorúltúl el veztek.

Másodßor, ezt meg monduán, el megyen az Prpnhéta, és hogy magokat ez bűntetésekre méltatlanoknak ne alitanák, meg mondgya nekiek, hogy ezt ők az ő hálaadatlanságockal ióll meg érdemlették: kiről elő hoza nekiek, és ßemek eleibe veti, az Istennek ő vélek való sok drága ió téteménit, azok kőzzűl első ez hogy még ez ůdeiglen Istennek kegyelmessęgéből az ő földőket birhatták, és azban lakozhattanak, mond azért:

Mely hegyek neueztetnek az ő népeknek feieinek.

auagy

auagy mint nemellyek fordittiák, Mely hegyek neuezetesek vóltanak az pogányok v̊deiében, mellyeket el foglalt az Izrael háza. Erti ez hegyeken az Siont és az Samariát. Az Sion hegye Ierusalem városában vólt, az kin vólt az S. Dauid királynak vára, ki más néuel Har Adonainakis, az az, Istennek hegyének mondatik, mely hegyről az ßent irásban nagy emlekezet vagyon. Ierusalem városáról penig az Plinius nagy bizonnyal iria, hogy nem czak Sidó orßágnak városinál, de ez egéz világnak minden varósinál ßeb és ékesb vólt: Samaria városát penig az Amri király épitette vólt, mint az ßent irásból meg tetzik, de ismeg hogy ez az város meg vytattatot, és keritésselis meg erősitetet vólt, innen kű tetzik, hogy immár az előt Wra vólt, és az helynek ékős vóltáért az Izrael házabeli királyoknak vgy tetzet, hogy az ő orßágoknak fő ßékes városa ez lenne. Rőuideden monduán, mind az Sion mind az Samaria régenten fők és ßép ékős drága városok vóltanak.

Sionnakis neuezik.
Sion hegye holot volt.
Plinius mit ir Ierusalemről.
3. Reg 16.
Samaria Izraelnek fő varosa.

Mellyekhöz (vgy mond az Amos) ßoktanak gyűlni az Izrael házának lakosi.

Mint ha mondaná: Az tű v̊dőtekbenis meg tartotta még az ő méltóságát, vgy hogy Isteni tanáczlásból oda kel vala gyűlnetek, kiről ßóllot vala régenten az Moyses, hogy az Wr Isten tű nektek városokat és házakat ád, minden munkátok és épitéstők nélkűl. Nemde meg kel valaé néktek ez Isteni ió tétemény ekről emlekőznetek, és az tű erőssęgtekben, Istennek ellene, nem kel vala bátorkodnotok és bizakodnotok, ki ha akaria, tűteket innen kőnnyen kű kergettethet és kű v̊zhet, igazán és méltán czelekőßi penig ezt, ha ő ellene hálaadatlanságban éltek.

Mely nagy vólt peniglen az Istennek ió tétemény e az Sidó nemzetsęghőz, czak az ő földőknek orßágoknak mi vóltábólis meg tetzik, ezt sem titkollya el az Prophéta, mert réghi városokat neuez, mellyek alat azoknak az orßágoknak bódog állapattiokat meg ielenti, de maga azokis az ő földőket és birodalmokat semmiképpen meg nem halatták elő nem vőtték: Emlőkőzik előßőr az Chalne városról, ki régenten az Sinar földén helyheztetet vala, kiben az nagy Nimrot kezde el az orßágláſt: az vtán neuezi az nagy Hámot várost (auagy Chamat Rabba) ki az Ammoniták metropolissá, az az, fő városok vala, ki az ő nagy és ßép vóltáért

Auagy Sincar Gen 10.
Sokat ßol erről az Procopius lib 1. de bello Persico. Strab. 15.
Antiochia.

vóltáért Rabbának neueztetet, és mely város végezetre az Antiochus Epiphanestől vőt neuet, az az, hiuattatot Antiochiának. Neuezi az Gaad városátis, ki az Philistæusoknak királi sékek vala, az mely városból sok vitézlő férfiak, sok Oriások, támadtanak, és honnan az Dauid baynoka az nagy Goliatis termet vala. Mind ez városockal az Amos prophéta őzue veti az Iuda és Izrael földét, és igy szól:

Nagy Goliát hazaia.

> Mennyetek Chalne városába, és nézzétek meg. Es mennyetek onnat az nagy Hámat városba, az után mennyetek az Philistæusoknak Gaad neuű városokba.

Mint ha mondaná: Nem czak ez ió és bódog földre hozot tőteket az Isten, de sőt tőteket győzödelmeteckelis tekéntetesé tőt, országot állatot tű néktek, kit az réghi híres neues országokkal eggyűue vethet: mit tehetek néki, ha az én szómnak nem hűz tekis? vagyon semetek, lássátok meg magatok ezeket semeitekkel, iáriatok körűl az országnak határit, tekénczetek meg az réghi Assyriabeli birodalmat, az Chalne városával eggyű Nap támadatra, tekénczetek el Nap nyugatra az Gad városára, és az Philistæusoknak az ő egéz tartományára: Ismeg éytzakra nézzétek meg az Hámath városát, az Ammonitáknak tőb birodalmokkal egyetemben, Iobbaké ezek az tű országtoknál? kérlek szélesbbeké, naggyobbaké? tű magatok sem vallyátok ezt, vgy ítélem, seddendő ez okáért az tű hálaadatlanságtok, mellyet az élő Isten ellen gyakorlotok, az ő szántalan ió tétemányéről el feletkeztetek, ezeckel az tű testi vndok győnyőrűségtekre mértékletlenűl éltetek. Ez igéknek ez egyűgyű és igaz magyarázattia.

Vigand. in Amos cap. 6. fol. 115.

Luth. in Amos Proph. cap. 6. fol. 124.

Nemely Bőlczek, mint Luther Mártonis, ez igéket igy magyarázzák, mint ha ezekben igy szóllana az Prophéta: Lássátok az környűletek való pogány nemzetségeknek országit, kik sockal hatalmasbak, gazdagbak, és nagyobbak vóltanak az tű országtoknál, és imé minden felől erőfséggel környűl vétettettek, de mikoron el iőt az ő bűntetésőknek meg látogatásának napia, az bűnért ezekis el puztitatnak, tű penig íly sok és szántalan bűnőtőkben mégis minden bódogságról álmodoztok, semmit sem féltek, az mértékletlenséget tobzódást vzitek, kinczet győitőtök, fris házakat palotákat épitetek, de tű néktek sem lészen kűlső bűntetéstek, sőt

czak

ezak felyűl ne haladgya ezeknek bűntetésőket. De az első magyarázat méltób, melyről ha az ſzent írásnak hiſtoriáijt meg tekénted, az melyek meg beſzéllik, hogy az Sidó nép az meg igért földre bé menuén, nagy és erős hadakozó fęrfiakat onnan kű kergettének, Oriáſokat meg győztenek, ſzéket gyűlekőzetet ſzőrzettenek, az igaz Iſteni tízteletben bőczűletes rend tartáſt épitettenek, mely ő orſzágoknak határít, az Dauidnak és Salamonnak birodalma alat, az Iſtennek Abrahammal tőt igéret ſzerint, az Ægyptus folyo vizétől foguán, az Eufrateſig kű ſzéleſitették, kit ilmeg az Ieroboam az vtán nagy rézre meg vyétatot vala, mint immár erről ſokſzor ſzóllottam, kit magadis emez meg iegyzet irásokban meg találz, 2. Sam. 8. 2. Chron. 9. 2. Regum 14. igaznak ez értelmet talalod. *Gen. 15.*

Tahát mi innen tanóllyuk meg azt, hogy az kegyetleneket és magokban fel fuualkodtakat az Amos prophéta az ő orſzágoknak előbi állapattiának gondolkodáſára viſzi. Miért? Azért hogy nekiek az Iſtennek vélek ſok ingyen való ió tétemény ét meg ielencze, és őket alázatoſſágra tanicza. Gyakor helyen tanitnak erről az ſzent irásban az Prophéták, ſőt ennek meg emlekőztetéſęt az Wr Iſten az tőruényben gyakorta lenni meg paranczolta vala, az földi gyűmőlczeknek első ſengeiőknek áldozattiokban még az ő népénekis, kiről az Moyſes ez képpen ſzól eggyűt: Mikor penig bé menendez az földre, mellyet az te Wrad Iſtened ád te néked őrőkſęgűl, és birnia fogod azt, és lakandol azban, azkor az földnek minden gyűmőlczének első ſengeiéből végy, mellyet vigy az te földedből, mellyet az te Wrad Iſtened ád te néked, és tegyed koſárodba, és meny el oda az helyre, az mellyet az te Wrad Iſtened válaztand, hogy az ő neue ott lakozzék, és meny az Paphoz, mely leiend az v̊dőben, és mondgyad néki: Valláſt téſzek má az te Wradnak Iſtenednek előtte, hogy bé iőttem az földre, mellyet eskűuéſſel fogadot vala az Wr az mi Atiainknak, hogy iőuendőre mi nékűnk adna azt. Iól czelekőſzik azokáért az Prophéta, hogy az vakmerőket és teſti bátrakat az ő első állapattiokra és mi vóltokra viſzi, mert vgyanis ez fęle réſzeges elmeiűket, kik magoknak az veſzedelmekbenis bódog vig állapatot igérnek, ſemmiuel inkáb meg nem zabolázhatnak és győzettethetnek. *Gonoſzok földők altal intetnek.* *Deut. 26.* *Reſzeges elmeiűk.*

Minden népekre és minden nemzetſęgekre illenek ezekmind valamellyek itt az Iudának és az Izraelnek mondatnak. Mert miképlik, *Iudanak Izraelnek mi mondatik mindenekre illik.*

miképpen hogy az Wr Isten kezdettől foguán minden nemzetsé-
Actor. 17. geknek határt és földet rendelt (mint az Szent Pál apostalis szól) ez-
képpen bizony az ő tanácza és végezése kűűl vgyan azonok el
sem változtathatnak, el sem veztettethetnek. Tekénczűk meg ez
ielen való vdőben, az mely földek, kitől birattatnak, bizony a-
zok közőt igen keueseket találunk, az kik az ő eleiőckel az ő föl-
dőkben dűczekődhetnének, oly nagy változások zúrzauarok,
nemzetségeknek kergetések, budosások lőttenek régenten.

Gondollya meg azért mind eggyik s mind másik, kiczodák
és műneműuek vóltanak, az kik régenten az ő földőket birták, és
miczoda okokért az Istennek igaz itéletiből vzettettenek és vezte-
tenek onnat kű, ezek az ő helyeket mások lakására engették: ha
ezeket meg gondollyák, kéßérítetnek azonnal, az ő eleiőkhöz, az Is-
stennek ió vóltat ió téteményét meg ismerni, és eßekbe veßik hogy
semmi fel fuualkodásnak és keuély dűczekődésnek módgya ő
bennek nem találtatik, de sőt Isteni szelelemre alázatosságból in-
tetnek, hogy víßont ókis azoknak állapattiok szerint, az Isten i-
gaz itéletit ne érezzék.

Erre példáiúl, az kit mondék, vegyűk elő Magyar orßágot,
mely orßágban az mi nemzetűnk élőt, az Gottusok és Géták la-
koztanak, pogány és Istentelen nemzetségek, ezeknek Isten nem
kedueze, végezetre, reáiok hoza az mi nemzetűnket, az Schitia-
Anno Christi beli Magyarokat, és ezek által kű vereté őket orßágokból, azok
280. helyet az Magyarokat állítá bé, kiket az pogány báluányozás-
Anno. 881. ból meg térite vgyan, de miért hogy az Antichristusnak az ör-
dőg fézket kezdet vala rakni, nem iuthatá az mi nemzetűnkis tel-
lyességgel az Isteni igaz ismeretre ackoron, kiért bizony az Wr
Anno. 1062. Istennek sok ostorát bűntetését hordozza magán ez mi orßágunk:
1075. Salamon király vdeiében, az Endre király fia ki vala, az feiet
Nam nem Lu- Kunok rettenetes rablást tőnek ez orßágban, Ismeg ez után az Ku-
ther hozta ma- nok mind Erdélységben mind penig ez orßágban, sintén Béczig
gyar orßagban el égeték ez orßágot, az második Istuán királyis, az Kálmán fia,
az fegyuert. rettenetes igen meg veretteték az Gőrők Imperatortól, Béla ki-
1115. rált vgy meg verik az Tatárok, hogy Magyar orßágnak minden
1135. ereie le vágaték, egy nehány orßágot Magyar orßággal eggyűt
három ezendeig birák azkor az Tatárok sőrnyű kegyetlenséggel.

Víßont, hogy had miat való veßedelmekről többet ne szó-
lyak, kikről sokat szólhatnék, szóllok más féle bűntetésekről: Az

Sáskáual

Sáskáual az Wr Iſten három egéz eztendeig nagy ſokaſággal győtre Magyar orſágot. Iſmeg, nagy dög halális büntete ez orſágot, Nándor feier várat el vöue tőlünk, két királt támazta orſágunkban, kik miat az ſegény Magyar orſág meg romla, de ezenkőzben ſent igeiének gyertiáiát vyonnan meg gyuita, az Euangeliomot kőzinkbe adá, kit mikor láta hogy nehezen fogadnánk, elienőnk iſmet ellenſéget ſőrze, és az pogány báluányozó Tőrők által vere, kénoza, orſágunkat ronta. 1546. 1510. 1521.

Iſten igeie gyertiáia.

Ha annakokáért azt akariuk, hogy miés mint az Gotthuſok és Géták édes házánkból kő ne veretteſsünk, tőriük el az Ertz kigyót, mellyel gonoſsúl kezdettenek élni, hadgyuk el az báluányozáſt, vtállyuk, fuſsunk attól, kétſég nélkől az Wr Iſtenis az ő kegyelmeſſégéuel naponként meg látogat minket: hogy mi hozzánk fordúlt, czak vegyők pœnitentiáual, az 1593. és 1594. és 1595. eztendők meg mutattiák, félczők azért, igaz hőttel tarczuk, hogy háttal ne fordúllyon hozzánk.

Ertz kigyot tőriük el.

Tériünk vyonnan az Prophéta mondáſára, ki az mit ez előt egyſőr s- mind kő monda, azt immár réſzenként kezdi magyarázni, mely kőuetkőzendő igékben két meg tőrhetetlen argumentommal, ockal, móddal, meg győzi az Sidóknak vakmerő teſti bátorſágokat, az elſőről igy ſól:

Kik az veſedelemnek napiát meſſze vetitek,
kik az erőſzaknak ſéket emeltek, auagy, Es
kőzelititek az hamiſságnak ſékit.

Két nagy gonozſágot ielent ez igékben kő, tudnia illik, hogy az Sidók az ő hamiſságockal az Iſtent naponként haragra ingerlik, és mind az által, az Iſtennek intéſét és fenyegetéſét meg vetnek, és czak moſolyognak. Mint ha mondana: Naponként az hamiſságban mentek előb előb, vgy annira hogy gonozt gonozra raktok, és annira iutot az dolog, hogy immár nem igazſág, de kegyetlenſégnek és hamiſságnak ſéki vagyon kőzőttetek: és imé ezeket eſetekbe nem véuén, az Iſtennek haragiának és ítéletinek napiát magatoktól előb és előb napozzátok, nem tudgyátok meg iſmerni, hogy haragſik és főlőtte igen haragſik tő reátok, imé mégis az tő keuélyſégteket és haſontalan bátorſágtokat mégis méreni tudgyátok. Holot tanóld meg te ember, hogy az hűtetlenek nek tulaidonok ez, hogy noha az Iſten haragiát naponként magokra gerieztik, kinek bűntető ieleit naponként ſemek előt látiák,

Gonozt gonozra rakni.

Hűtetlenek tulaidonſaga.

tiák, de maga mégis hiában való reménſęggel magokat éltetik, és önnön magokat az bűntetéſre méltatlanoknak itélik.

Nagy és veſzedelmes dőg ez az emberekben, és az v̊duőſſęg ellen alig lehet veſzedelmesb és ártalmasb dolog. Mert ennek eredeti az Iſten igeiének meg vtálláſából kőuetkőzik és kezdetik, és annak gyűlőlſęgébenis végeztetik, ettől vagyon oztán, hogy meg az bűntetéſek kőzőtis, nem magokat ez fęlék az bűnért bűntettetni, de ſőt halálig az Iſtennek igeiét vádollyák, és minden gonozt ellene ſzólnak, mint az ſzegény Ieremias prophétátis czufollyák és kárhoztattiák vala, Achab királyis az Iſten népének meg háboritoiának mondgya vala lenni az iámbor Elias prophétát: moſtanis az eretnekek az Euangelicuſokat mondgyák minden veſzedelmek okának lenni.

Iſten igeiet kik ſzidalmazzak.

Euangelicuſok.

Máſodik dologgal való meg bizonitáſa auagy gonozſágoknak az Sidóknak vakmerő keuélyſęgeknek, vétetik az ő erkőlczőknek auagy életeknek viſſza fordúltſágából, vgy mint, kiknek czak haſok vólna Iſtenek, tellyeſſęggel az ő teſti gonoz kéuánſágokra meg boczátták vala az zabolát, az kikből oztán az irgalmatlanſágockal eggyűt tőb bűnőkis kű ſzéleſednek vala. Szorgalmatos az mi Amoſunk ennek meg iráſában, mert mint egy táblára kű iria, és kűlőn kűlőn neuezi vétkőket. Előſzőr igy ſzól:

Elephant tetemből czinalt noſzolya.

Kik Elephant tetemből czinált nyoſzolyában (ágyban) aluztok.

Az Nap támadatra lakozó nemzetek az Elephant tetemmel igen éltenek: itt az okáért az Prophéta az mértékletlen tobzódáſt és tékozláſt feddi, hogy magokat vgy viſelik, hogy még aluuáſokbanis az keuélyſęgnek helyet adtanak: Ezekhőz haſonlatoſok moſtanis az fęle gyengeltetők, kik ſok fęle módu nyoſzolyákat ſelyem öltőzeteckel fel ruháznak, ágyok iöllehet tizta, de gonoſzúl élnek, auagy azon, auagy azon kűuőlis Iſtennek ellenſęgi. Az Bőlczek az aluuáſt az halál képének (abrázattiának auagy atiafiának) hiák, imé immár oly viſſza fordúltak az emberek aluuáſokbanis, hogy az embert az az ő végére ne emlekőzteſſe, alázatoſságra ne incze, de azbanis az keuélyſęgnek vtállatoſsága találtaſſęk. Máſodſzor, igy ſzól az Prophéta:

Sok fele modu noſzolyak.

Aluuas halál kepe.

Es el nyuitoztok az tű ágyaitokban.

Ez igéuel az emberi teſtnek túnya, tiztеſſęgtelen, és vndok nyui-

Vuzodoſaſok.

nyuitozáſát huzodozáſát iria meg, mellyet ſoktanak az buiaſág ban győnyőrkődők czelekődni, azért valakik ez fęle vndokſág ban győnyőrkődnek még álmokban aluuáſokbanis, kű teriezti az Sathan ezeknek az ő teſteket vndokſágra. Inkáb ſerette ez fęléknél amaz Cæſar az tiztaſágot (mint az hiſtoricuſok iriák) ki mikoron az ő aruloitól az tanáczban meg akarná ölettetni, el méne, az ő felſő ruhaiáual feiét bé fedezé, és egyſőr s mind bal kezéuel az ő hayláſát ſáia felé haytá, hogy igy meg ölettetuén, tiztesſęgesben le eshetnék, még az halálbanis ſégyenlőtte ez az vndokſágot. De az Prophéta azért feddik az Sidókra, hogy minden ſemérmeteſségről el feletköztenek vólna, holot nem hogy az halálban, de czak az aluuásbanis ſemmi tagokat tiztesſęggel nem tartanák, az tagoknak ily rendeletlen aluuáſát az tobzódókban réſegeſekben kiuáltképpen találtathatik. Harmadſoris igy ſól:

Gyakorta mondgyad, Iſten ne vigy keſertet be. De ſzabadicz az gonoztol.

Cæſar ſemeteſſege.

Kik válogatot barmockal laktok, és meg hizlalt bornyúckal. Mit hallok? Auagy bűné véteké meg hizlalt állatockal élni? Nem bűn atiámfia, nem tiltatik az itt, de tiltatik és fenyegettetik az tobzódó torok, kű ſűkſęges éledellel nem ſokot meg elégedni, de ſőt ſűkſęg kűuőlis az ő teſtének gyengeltetéſęuel az haſnak győnyőrűſęges abrakot pallat, kiért Chriſtusis fedde amaz bárſonyban és biborban iáró és mindē nap kedue ſerint élő gazdagot. Negyedſőr mond:

Bűné kőuer huſſal elni.

Kik hegedűſó mellet énekeltek, az az, kik az tű vigaſág téuő ſerſámitok mellet kaiabálaltok, kiáltotok, nem elégeztek czak meg az tiztesſęges muſikáláſſal, de magatokis kintornáltok, orditotok, bolondoztok, akartok láttatni mint ha az iámbor Dauidot kőuetnétek: de hogy nem lehet? Bezzeg ſépen kőuetitek? tű az tű buialkodáſtokra és Iſtentelen czelekődetekre éltek ezeckel, az kickel az Dauid az ő Wrának Iſtenéne k ſolgált, az mellet ſiruán kőſeruesſen kűlſő belſő alázatoſságból minden aranyál drágalátosb énekeket énekler. Vőd eſédbe te bor ſák Bacchus ſolgáia, az tobzódáſt és réſegſęgből támadot faytalanſágot kárhoztattia ám itt az ſent Amos, bezzeg (énis mondom) Iſtennek ſép aiandéka az Muſika, ki az embernek elmeiét meg vyétia és vidamittia, mint az Saulban és az Eliſæus prophétákbanis ezt meg tekénhetni: Saul az gonoz lélektől győtrettetuén, nag kőnnyebſęgére lőn néki, mikor az Dauid ő előtte hegedűlne: Eliſæus prophétais az énekléſre meg vidúl, és az Wrnak lelke meg kőrnyékezi őtet, 2. Reg.

Enekeſek.

Ironia.

Bor ſakok.

1. Sam. 1.

Haznos enekles.

Nem bún hegedúlni lantolni.

őket, és prophétálni kezd az Ioſaphatnak. Nem vétek azért ſem az hegedűlés ſem az lantolás, de vétek ezzel az mértékletlenűl való élés, és faytalanſág, mikoron auagy az tobzódo réſſegſégekben gyakoroltatik (kit az Eſaias prophétais igen tilt) auagy meg tiltot ſemérmetlen énekek énekeltetnek, ki könnyen hayt az buiaſágra, kiért az Amos ez okáért feddik illyen igen, mint moſt oly tiztes énekek hogy immár támadtanak, kiket virág énekének ſoktanak neuezni, kik ezkőzi az pokolbeli őrdőgnek, az buiaſágnak inditáſára és kőuetéſére. Hiába való ſók ezek, és botránkoztató igék, azért bizony ſámot adnak ezekről az élő Iſtennek előtte, és hűdgyék iay léſſen ő nekiek.

Eſa. 5.

Ironia.

Virag enekek.

Eőtődſőr ezt mondgya:

Kik az bort nagy pohárokból iſſátok.

Nagy poharbol iztok.

Feddi itt őket az réſſegſégben való telhetetlenſégről, kiben annira el merültek vala, hogy még pohárt ſem találnak vala ſáiokhoz, az mely őket meg elégithette. Ez penig ſokáſok az tobzódóknak és réſſegeſeknek, hogy pohárokalis meg mutattiák az ő mértékletlenſégeket, és az réſſegſégben való vndokſágokat, mint az kik az ſegény meg hólt embereknek meg aſot agy kaponyóiokból iznak auagy ſárkány főből, tzipellésből, ſólyából, czizmából, auagy az kik ſok formáiu pohárokat czináltatnak, mint őrdőg formára, kiuel meg mutattiák magokat őrdőg ſolgaňnak lenni: Szememmel láttam egy nehány fęle iuó ſerſámokat, láttam dizno formára czináltat, kinek (tizteſſęg adaſſęk, mind az Wrnak, és mind az hűeknek) az ſegiből ittanak, ezen formáiút bakotis láttam, léány formára czináltatis láttam, kit ſęgel forditottak fel, vgy ittak az réſſegek belőle: Sok fęle czalóka pohárokatis láttam, kikből az torkoſok az ő veſſedelmekre fele baráttiokat itatták. De iay nekiek:

Vndok formaiu poharok.

Vndokab dologatis mondhatnek itt kit ſzemmel lattam.

Hátodſőr igy ſól:

Es drága olayal kenitek magatokat.

Diga olay keik fenők.

Az Nap támadattaknál az kenés főrdő gyanánt vólt, nemis tiltot dolog, ſem bűn nem vólt ez, mert nám Chriſtus Wrunkis egyſőr másſoris meg engedi magát kenni az aſſzoniállatnak. Nem ezt kárhoztattia az Amoſis őn ſzintén, de vadollya ennek czelekődetiben az lágyſágot és tékozláſt, mellyekben moſtanis vétkeznek az főrődők és moſakodók, kikről énis ſólhatnék egy nehány fęlékhőz miczoda dolgokat láttam. Mind ez bűnőknek meg ielentéſe után, igy ſól az Amos.

Es

Es nem ßánnyátok az Iosephnek romlását.

Ioseph romlasan mit ercz.

Erti itt az Izrael népe kőzőt való nyomorúltakat, kőserettek, az kőssęget, az kiben az Ephraimiták, kik az Iosephtől ßármaztanak vala, elsők valának. De touábba néz itt az Prophéta amaz réghi historiára, mikoron az Ioseph az ő atiafiaijtól az ò kútba vettetet vólna, az ő báttiaij vigan és őrőmmel lakoztanak, semmit nem indúluán még az ő atiok fiának az ò kútban való kősergésęuel, és siralmas fohazkodásáual: Igy ezekhőz hasonlatosoknak mondgya az ő v̄deiében élő Sidóknak fő népeit, hogy mikoron még az nyomorúlt kőssęg az előbbi hadaknak és insęgeknek miatta ßárnyára nem kelhetet vólna, sőt az ő nyomoruságokat, az kegyetlen vsorásoknak firtatások, és az hamis Biráknak itéletek, neuelte, imè mégis ők nem kőnyőrűltenek, nem ßanakoztanak semmit ő raytok ßegényeken: Ez vólt az oka, hogy az Wr Isten bűnűl tulaidonittia nékik azzal való élést, mellyet Isten az végre engedet vala nékik, hogy azockal mértékletessen élnének.

Gen. 37.

Innen tanóllyanak az Papok Prædikátorok, hogy őkis (mint az Amos) nagy ßorgalmatossággal az népnek bűnére vigyázzanak, vgy hogy mind azon által tiztek kűuől semmit ne czelekődgyenek, kőzőnsęges helyen kű kiálczák azt, az mi háznál, fal mellet, auagy fal kőzőt gonoßúl czelekőttetik az mód ßerint. Vegyenek példát (nem czak az Amostól erre) de az Esaias prophétátólis, ki az mértékletlen fris és keuély öltőzetekért meg feddi az aßßoni állatokatis: Nem ßégyenli meg emliteni az arany lántzokat, fatiolokat, bretromokat, ßoros ruhákat, fűlen mellyen való fűggőket, arany gyűrőket, orrokon fűggő ékőssęgeket, főkőtőket, és egyéb tzifrákat. Teis, valami bűnre ingerlő, mellyet auagy fęrfiban, auagy aßßoni állatban látz, ne ßégyenlyed arról meg ßólitani és inteni: Beßélhetzis eleget felőlők, mert mind fęrfiak mind aßßoniállatok czúffâ bolondâ tőtték magokat öltőzeteckel, és minden egyéb czelekődeteckelis.

Esa. 3.

Mertekletlen öltezetek.

Aßßony tallat vizzel mosson.

Mind ezeket alkalmaztathattiuk ez mi világunkrais, melyben az nyomorúlt kőssęg nyomorgattatik, hadak, ßűksęgek és egyéb nyomoruságok miat győtrettetik, mellyek ennek előtte az őuékből tiztessęgessen élhettenek: sokan kősergettetnek az hamis vsurás gazdagoknak satzoltatásocka, sokan az ő igazságokban meg fogyatkoznak az hamis itélő Birák miat, ezeken kűuől (hogy mostan ne ßóllyak) az kereztiéneknek háborgatásokról és v̄ldőzésekről,

zéſekről, kik az igaz kereztiéni tudománnak vallâſáért az méſſe ſékre vonattatnak, mint az meg ölendő iuhok, láttia az könyörülő Iſten mind ezeket, kiért naponként az ő haragiának kemény ſíkráit ſikráztattia.

Moſtani hiuolkodok. De mit czelekőznek azok ez ellen, kik békeſſeguel és hiuolkodáſsál bővölködnek? Mit? vgyan azonokat czelekőſik moſtanis, az mellyeket régenten czelekődtenek az emberek az Amos prophéta vdeiében. Mert noha az Wr Iſtennek kemény buſulâſſának haragiát naponként hitton hiák, mind azon által oly vakok, oly bolondok, hogy önnön magoktól az veſſedelemnek napiát mégis meſſe vetik, az bűntetéſre magokat méltatlanoknak itéluén: el mennek az okáért, és ſemmit ſem gondolnak az fenyegető igéckel, az ő nagy épületeckel, tékozló czelekődeteckel, az ő keuélyſſgeket fitogattiák, illetlenül és ſemtelenül mindeneket meg czelekőznek, az tobzódásba bé merültenek, nem elég az házoknál termet bornyu, bárány, nem elég az Magyar orſzági czemege, Olaz orſzági encebencemet, idegen orſzági ſpeciálét kéuántanak, földet tengert az nyomorúltaknak ſok fáratſágockal hafok kedueért fel kereſik, hogy torkok kéuánſágát bé tőltheſſék.

Agrolekczemege.

Mind ezek ezkőzi az buiaſágnak, de még több ſánkaſis vadnak ezen latorſágnak, az mely által az Sathan az emberi nemzetnek kegyetlen ellenſege véghöz viſi ezt ſokl emberekben, mint amaz vndok rút faytalan énekek az Olaz leánról, és több egyéb fele latorſágokról való zaygálok, vgordáſok, tántzoláſok, (latortántzoſok) kikről így ſól az Agoſton doctor: Az vgrandozáſokban (tántzoláſokban) az ördög buſalkodáſnak édeſſégét hinti, annira iutot immár az dolog, hogy az tiztelſſégnek és ſemérmetelſſégnek ninczen ſemmi böczületi, az férfiak aſſoniállati álhatatlanſágra indúltanak, az aſſoniállatok leányzók az férfiuſi bátorſágot fel vőtték, mind ezek feddéſre méltók, mellyek az Iſtennek igeiében ſok helyen fenyegettetnek.

Nota *Eger tantz, ſőueny tantz.*

Terheſnek és ſúlyoſnak ez Sidó népnek ez bűneit (mellyekről ſóllék) azért mondgya az Prophéta, hogy mind ezeket az közönſeges veſſedelmeknek vdeién, és az ő kereztién atiokfiainak kőſergéſeknek vdeiében czelekődneiék, az mely vdő táián, az ſabados vigaſágokban és őruendezéſekbenis, mód és mértékletelſſég kéuántatik, mint erről az Ioel iráſábanis ſóllottam, hogy ez mi tőlünk mind az Iſtennek tiztelſſége, mind penig az Chriſtus

ſtusban való eggyűué ßőrkeztetéſűnk, ki minket maga alá, mint egy fő alá rekeztet, hogy egy teſtek legyűnk, kéuánnya: az kik ezt nem czelekőßik, végezetre ez világgal eggyűt őrőcké kezdnek ſirni, ezeknek ßól az Wr Ieſus Chriſtus, monduán: Iay tű néktek kik moſt neuettek, mert ſirni fogtok. De ezeknek bűntetéſekről, ímé az máſodik tanuſágban kezdek ßóllanom.

Egy prædikatio ra eleg ez.

AZ MASODIKROL.

AZ Iſtennek drága ió téteménínek iſmereti arra inti az embereket, hogy azockal iól és kereztiénűl éllyenek, és az Iſtennek kegyelmes gonduiſeléſe alat bódog állapattiokban őruendőzzenek: de viſſontaſággal ha az iókat, mellyek minekűnk adattatanak, Iſtentől adattatnak lenni, nem hűßßűk, azockal gonoßúl élűnk, az Iſten haragiát ezzel magunkra vonnyuk és hozzuk. Az ßent irásban ezekre ſok példákat találunk, kik kőzőt ezis méltó emlekőzetre, az mint az Amos prophéta ez ő iráſának hotodik réßében az Iuda és Izrael házának eleibe ád: Az Amos prophéta tanitáſának v̄deiében ezek bódog és őruendetes életben éltenek, vg̃ mint kik az Ieroboam és Vzias királyoknak v̄deiőkben nagy győződelmeknek és gazdagſágoknak őrűltenek, de miért hogy mind ezeket nem Iſteni kegyelmeſſęges ió téteménnek itélék, mind ezeckel az ő torkoſságokra és keuélyſęgekre gonoßúl éltenek, vgy annira, hogy ſem az ő ßegény felebaráttioknak nyomoruſágokkal, ſem az Iſtennek haragiának niluán való itéletiuel, meg nem indúlnának, azokáért feddi az Wr Iſten őket az ő bűnőkért, és rettenetes bűntetéſeckel fenyegeti: kiről miés vgy gondolkodgyunk atiámfiaŋ, hogy mi ſem menekedhetűnk meg az Sidóknak bűntetéſektől, ha kőuettiűk őket az ő hűtetlenſęgekben és gonoz életekben. Láſſuk immár hogy mond az Amos. Feddi penig iſmet ez igékben az fő népeket feiedelmeket, Igy ßól:

Draga prædikatiod lehet ez is.

Iſten io tetemenit mi vegre vegyűk.

Iſten io tetemeniuel ha gonoßul elűnk.

Annakokáért elő vitettek tű az népek kőzőt fogſágra, és el kőzelget az ágybannyuitozóknak jaygatáſok.

Fogſággal fenyegetőzik itt az Prophéta, és hogy az ő földektől táuol vitettetnek. Ez fenyegetéſnek penig két réße vagyon: Előßőr azt mondgya: Elől vitettek tű fogſágban, auagy mint nemellyek magyarázzák

Ennek okáért azok kŏzŏt kik fogua vitetnek, leg elŏl mentek.

Kik gonozban elsŏk bŭntetesben s elsŏk leznek.

Az az, miképpen hogy az gonozságokban elŏl iárok vóltatok, az képpen mikoron az bŭnért való boßßu állásnak v̄deie el érkezik, ezbenis mint egy vezérek kalauzok elsŏk legyetek (az az, az bŭntetésben.) Nagy igaz az Istennek itéleti, ki az meg veßet és tunya feiedelmeket meg ßokta bŭntetni, nem ok nélkŭl miueli, és azért mondom, hogy igaz az ŏ itéleti, mert azért rendelt ŏ az feiedelmeket, hogy az kereztiéni tudománnak, és az ßent életnek oskolát tarczanak, az kŏzŏnsęges igaz tŏruényeket igazságot ŏrizzék, ha ez kŭuŭl czelekŏznek, czudálodé ha meg bŭntetetnek az elŏl iárok, Ne czudáld kérlek, mert meg érdemlik: ha az ió tŏruények ßolgáltatnának, azoknak igaz executióia lenne, az népnek ió példa adóń vólnának, azoknak az Wr Istenis ielen és óltalmazóúl lenne, mint az Dauidban, Iosaphatban, Ezechiasban, Constantinusban, és ezekhŏz hasonlatosokban meg tetzik: sokan ez ielen valo v̄dŏbenis az fŏtŏl veznek az tŏb tagok botránkozást, az feiedelmek okáń az nép veßedelménekis, mert nem az iónak kŏuetésęre iárnak elŏl, de az gonoznak ßereretire vtat nitnak: Haréßeges, parázna, toluay, gyilkos, az iobbágy, az ßolga, te Wr, te feiedelem tŏled tanólta, te vétked, te botránkoztattad meg ŏtet az te gonoz czelekŏdetiddel. Második réße az fenyegetésnek illyen igékben helyheztetet:

Fiedelmek rendelesenek oka.

Fŏ oka tagok romlasanak.

Az ki nem erdemli azt en nem pirongatom.

Es el kŏzelget az ágyban nyuitozóknak jaygatások.

Ez ige vgy mint egy ellenuetéssel feleltetet az elŏbbi mondásnak, az holot az Prophéta azt monda, hogy aluztok (vgy mond) az Elephant teremből czinált nyoßolyákban, és mint ha igy ßóllana itt: Látom hogy az Iuda és Izrael népe testi bátorságban, vigaságban gyŏnyŏrkŏdnék, nem kŏnyŏrŭlnek az nyomorúltakon ßŭkŏlkŏdŏkŏn, sŏt nem itélik ßŭksęgesnek, hogy bŭnŏket sirassák, auagy el hagyuán testi haßontalan vigaságokat, az kŏzŏnsęges siralomra (mint az Ioel inté) adnak magokat, mellyel az Istennek haragiát meg engeztelhetnék, de maga nem ßabadúlhatnak meg az Istennek kemény itéletitŏl, mert noha nem akarnak sirni, de bizonyára ha nem akariákis sirniok kell, ott fogállya

lallya őket el az siralom, az holot az előt bé rekezkeduén vigadtanak, katzagtanak. *Kik nem sirnak, akaratiok ellen is sirniok kel.*

Hallodé, értedé ezeket te? Az miuel itt fenyegette az Prophéta az Sidókat bizony mindnyaiunkat illet az, valakik ez világi győnyőrűsęgekre adtuk magunkat, és az irgalmatlanság, kegyetlensęg gazdagúlton gazdagúl bennűnk. Vadnak ez fęle emberek, az kik nem őrőmest hallonak oly beßédeket, az mellyek őket meg ßomorithatnáiák, miért hogy egyébre gondgyok nincz, czak az arnyék ßékre való ganéira, hasoknak rabiaij lőttenek. De mit haználnak ezzel? Hűd meg, hogy ha mind egéz életedben el kőrűlődis az Istennek igeiét, mely téged az te bűneidért ßomoruságra indithatnak, de az ő fel emelt kezének haragos ostorának izit soha te el nem kőrűlheted, vagy akarod vagy nem, de meg sirattattia Isten veled az bűnt. *Isten ostorat el nem kőrűlhed.*

Példa erre amaz Babylloniabeli Boldisár király, nagy tékozló mértékletlen vendégsęget kezde ez, bé győitőtte feiedelmit és ágyasit, vigan nagy őruendezéssel kezde lakozni, nem vala semmi gondgya arra az népre, ki az ő hada miat nyomoruságot és éhsęget ßenued vala: de mint lőn dolga király wramnak? Bezzeg hogy siralomra fordúla vigazsága, mikoron az vendégek előt az Isten haragiának iele az falon meg ielenteték, kit az vtán az veßedelemis kőuete, mert az királytis meg őlék, és az orßágis el foglaltaték. Mostanis, és fellyeb hogy nem ez előt, meg esik ez, hogy az vigasságot véletlen ßomoruság talállya, az feiedelmek háboruságnak és sok gonoßoknak ßőrzőij léuén, kinek kőserű izit igen érzi az kőssęg, ők mind az által ismet vigadnak, menyegzőznek, tombolnak, amazok penig nyomorognak az ő Istentelensęgek miat, mert az feiedelmek veztek őzue, de az ßegény kőzsęgenek tépik kű az haiát. *Dan 5. Boldisar kiraly őrőmő. Vigasagot ßomorusag talal.*

De mind őrőcké vigadnaké? Nem. Az Isten haragos itéleti meg ragadgya őket, és ha előßőr vigadtanak (Tragœdia) vtóllya felé sirankoznak, gyakorta auagy hirtelen halállal veznek, auagy rettenetes iaygató betegsęgek győtri őket, mint kőzuény, kolika, kő, főueny, vérhas, kórság, gutta vtés, fő ßédelgés: Iay ki rettenetes bűntetések ezek, hát még az lelkiek sockal ßőrnyebbek: Ez az tanácz, siriunk az siróckal, bűneinket sirassuk, az Atia Istennek előtte le essűnk, és mutogassuk ő néki az ő ßerelmes fiának az Wr Iesus Christusnak mély és mi érőttűnk vérrel tellyes kű fol- *Christust mutogassuk Atianak.*

2 Pet. 2. lyo sebeit, meg engezteltetik ezzel, de így, hogy ha az eb az ő okádására reá nem tér, és az meg mosodot dizno az sárnak fertőiébe.

Touábba az Amos prophéta az bűntetésnek meg lételét az Istennek eskűuésquel erősiti, és hogy magokat az bűntetések ellen igazaknak ne vellyék, neműnemű bűnöknek elő számlalására haiol ismeg az Prophéta. De elsőször így szól:

Meg eskűt az Wr Isten az ő életére, auagy ő magára, auagy lelkére.

Heb. 6. Az isten másra nem eskűsik, hanem magára, mert ő nálánál

Istennek lelek tulaidonitatik. ninczen senki fellyeb való, és nagyob ninczen. Emberi mód szerent szól penig az Amos, mikoron Istennek lelket tulaydonit, mely szólásnak formáia az sent irásban gyakor, mint mikor kéz és láb és egyéb emberi tag tulaydonitatik ő sent felségének. Nő immár mire eskűt, auagy min eskűt meg az Wr Isten? így szól:

Azt mondgya az Seregeknek Wra Istene: Vtálom én Iácóbnak az ő keuelységét, gyűlölöm az ő palotáijt.

Szól itt az Sidóknak fel fuualkodásokról keuélységekről, mellyet az épitéseknek nagyságával, öltezetőknek szifraiával, lakodalmoknak tobzodásával, és több egyéb czelekődeteckel meg jelentnek vala, mint ezzelis, mikoron önnön magókat oly bátraknak és hatalmasoknak alitanák, vgy mint, kik ellen semmi eső nem álhatna. De az Wr hogy mond, halládé:

Gyűlölöm (vgy mond) én őket, mely gyűlölségemet ezzel mutatom meg ő hozzáiok, hogy kézbe adom (tudni illik, az ellenség kezébe) az várost minden gazdagságiual, az az, valami gazdagság, kéncz, marha, egyéb benne vagyon, mind az ő lakosiual és vitézlő népeiuel egyetemben, mellyek ennek előtte az városnak segitségi és óltalmi vóltanak: szól itt Samariának és Ierusalemnek vesedelméről, mert mind ez két várost el rontotta el veszette az Wr Isten.

Ez igékben kőzönséges tanuság vagyon az keuélység és testi fel

Keuelységről. fuualkodás ellen, kit az Wr Isten vtál és fölötte igen gyűlöl, kiről az irásnak imé egy nehány tanubizonságit hozom elő. Az Iesus

Eccle. 10. Sirach így szól erről: Az keuélységnek kezdeti, az embernek Istentől való el szakadása, mikorő teremtőiétől el áll az ő lelke. Mert az

bűnnek

bűnnek kezdeti az keuélyſég, és az kíben kéuelyſég vagyon, ſőllehet vtállatos boſſúſágockal illet, de végezetre el vész, annakokáért az Iſten az keuélyeknek fel fuualkodáſokat meg gyalázza, végezetre el veszti őket. Az vén Tobias is azt mondgya: Az keuélyſég (vgy mond) veſedelmet és egyenetlenſéget ſőrőz. Salamonis mond: Vtállatos az Wrnak minden, az ki elmeiében fel fuualkodot, minden ereiéuelis nem nyerheti hogy meg ne bűnteſſék. *Tob. 4.* *Prouerb. 16.*

Az Wr Iſten azt mondgya az Ieremias által: Imè én te reád megyek, azt mondgya az Seregeknek Wra Iſtene, ő keuély, mert el iőt az te napod az te meg látogatáſodnak napia. És meg vtkőzik az keuély, és el eſik, és ſenki nem léſſen ki őtet fel kőlcze. Abdias áltatis igy ſól: De ha fel emelkednélis az éghbe mint az Keſelyű, és ha czillagok közőt helyheztetnédis az te fézkedet, onnatis le vetnélek, azt mondga az Wr. Bernard Doctor azt mondgya az keuélyekről: Tudgyuk (vgy mond) hogy az keuélyeknek nincz réſſek társaſágok az Szenteknek forſokban. Egy Caſſinusis igazán mondgya az keuélyſégről: Ninczen oly bűn, ki minden iőſágokat vgy kű meriezen, és az embert minden ſentſéggtől és igazſágtól meg foſſa, mint az keuélyſég, ki vgy mint kőzenſéges auagy dőgleletes betegſég, nem czak ellenzi auagy el rontia az egygyik iőſágot, tudni illik, az alázatoſságot, mely néki ellenében vettetet, de az iőſágnak egéz fundamentomátis el rontia, ha meg boczáttatik az tőkélleteſſégért hartzolni vgyekőzik. Az világ biró Sándort keuélynek iſmeruén, mondgyák vala néki: Az Iſten kéz az bőlczeſséget meg adni, de te néked ninczen houâ kel tenned. Dariusis az Perſáknak királlya, mikoron az ő keuélyſégeért meg győzettetet és megis ſebeſsiteret volna immár, azt hadgya az Nagy Sándornak, hogy ſoha ne légyen keuély. *Ieremi. 50.* *Abd. 1.* *Libro de inſtitutis patrum.* *In geſtis Alexandri.*

De az S. Péteris igy ſól: Iſten ellenek áll az keuélyeknek, az alázatoſoknak penig adgya az ő kegyelmét. Nem ok nélkűl gyűlöli az Wr Iſten az keuélyeket, holot az keuélyek ſem magokat ſem Iſtenőket nem iſmerik, mert ha magokat auagy az Iſtennek felſéges méltóſságát iſmernék, ſoha Iſten ez az ő igeie ellen nem túrnának, ez világi el mulandó és erőtelen dolgokban bizodalmokat nem vetnék, kiknek bűnteréſekis méltó ő ſent felſéggetől, és megis bűntettetnek retteneteſſen, ha meg nem térnek, kiről példák az PHARAO, kit minden hadáual az véres tengerbe foyta meg, Nabuchodonoſor, kis oktalan állattá változtattá, Boldiſar király *Miert gyűlől Iſten keuely embert.*

rály kit vigaſsága v̊deién meg ölete, az Macedoniai Nagy Sándor, kit méreggel ölete meg, az Herodes Aggrippa, kit az fęrgek önek meg, és ſokakat tőbbeket rettenetesſen el vezte, ſőt ez ielen való v̊dőkbenis ennek ſok példáit bizonyoſſan mondhatnám: Fogadgyuk meg hát az S. Péter intéſęt, alázzuk meg minnen magunkat az Iſtennek keze alá, hogy minket fel magaztallyon alkalmatos v̊dőben.

Ezeknek vtánna, nagy dolog az, hogy valakik az ő elméiőkből az Iſtenni fęlelmet kű vetették, ezek előb előb menuén az ő mentſęgekben, nem kőnnyen iednek meg az Iſtennek imez két fęle haragos bűntetéſętől, tudni illik, mint az hadtól és az éhſęgtől, mert ezek az hadakozásban azt gondollyák, hogy ők czudálatoſſan meg óltalmazhattiák magokat, ha kűlőmben nem, pénzeckel, frigyeckel az hadat le ſallittiák, és miért hogy gazdagſágokat, kénczeket, hól imide hól amoda reyteték, ittis amotis bátorſágos ſállások vagyon, mit gondolnak édes házáiockal őrőcſęgekkel? én hűſem immár az menit győjtőttek, azon nem ſőrőzhetnek iſmet, anni őrőkſęget, házat, mezőt, az menit el hadnak, hogy az hadtól ſabadoſok legyenek: az éhſęgben, ſűk eztendőkben penig ezzel bátorittiák magokat, hogy nem igen fęlnek ettőlis, elég gabonáiok búzáiok vagyon, mind aztaggal, mind ſemmel, emennek ammanakis enni pénzt, gabonát, búzát, bort, adot vſorára, ſok iőuedelme vagyon, nem tudom miért fęlne az drága eztendőtől, ſőt inkáb őrűlni kel annak, mert ackor minden marháiát két árron adhattia el.

Haddal nem igen gondolnak gazdagok.

Szűkſeggel nem gondolnak gazdagok.

Nem czak az mi népeinkben vagyon ez fęle bátorkodás, az Sidókbanis ezen vólt, de ha az hadnak és éhſęgnek bűntetéſętől ſem tartunk, ſem az Sidók nem tartottanak, harmad fęle bűntetéſt hoz az Wr Iſten, ki ellen nem tarthatod magad bátorſágoſan, nem ment meg attól, ſem búzád, gabonád, borod, olayod, meg vér az által, meg ront az által. De miczoda lehet az? Az Dőg halál, ki hirtelen való le romláſa az embereknek. Igy ſól:

Haddal, ehſeggel, ki nem gondol, mint bűnteti Iſten.

Es ha tiz emberek maradnánakis egy házban (az hadnak puztuláſa miat) meg halnak.

Ez Dőg penig mely kegyetlenſęggel kezd raytok wralkodni, azt niluán meg mondgya az tizedik versben, melynek ez ſummáia; Oly

ia: Oly nagy léßen raytatok az Dőg, hogy czak temetőket sem kezdetek találni, kik az halottakat el temessęk, azért ha valaki meg hál, el iő az ő vér ßerint való atiafia, ki azt otthon házánál el temesse, auagy hogy czak czontiait ßedhesse fel, miért hogy ő maga az egéz testet el nem viheti: mikoron penig ez az ő atiafiát el temeti, meg kérdi az annak az háznak ßomßédgyát, vagyoné még valaki az te házadban, felel az: Ninczen. Annak főlőtte azt mondgya az:

Halgas, mert ezek az Wrnak az ő neuét nem emlitették.

Ez igéket kűlőmb kűlőmb képpen fordittiák az Bőlczek, de akar mint fordiczák, vgyan meg kel maradniok az Prophétának az ő értelmén, mert feddi itt az Prophéta az Sidókat az ő meg keményűlésnek gonozsagáról, kik az bűntetések és veßedelmek kőzőtis az Istennek kezét meg nem ismerték, az segitsęgét nem ohaytották, sőt inkáb az ő haragiát gerieztették, és gonoßok Istentelenek léuén, az Dőg halál által Istenis az ő fenyegetésęt ő ellenek véghőz vitte, igazságát raytok meg tellyesitette, mikoron véletlen hirtelen dőggel őket meg foitotta, Itt ezben ez az én egyűgyű értelmem. Iólleher nemely Bőlczek igy magyarázzák:

Halgas, mert nem kel meg emlekőzni az Wrnak neuéről.

Mint ha mondana, halgas ne ßóly semmit, mi haßon ha Istenről emlekezűnkis, nem halgat meg, mert auagy az hogy Isten meg haragut reánk, auagy penig nem tudgya mi esik raytunk, azért czak ßerenczéből vadnak mindenek: ha azért meg haragut haßontalan ha segitsęgűl hiuiukis: ha penig czak ßerenczéből vadnak ezek raytunk, nem tudom miért kőnyőrgenénk mi az Istennek, kinek gondgya ezekre semmi nincz: és ez képpen (igy magyarázzák) iria meg az Istenteleneknek erkőlczőket, kik az bűntetéseckel sem térnek az igaz vtra.

Mert miképpen hogy az ió ßerenczékben meg keuélyednek, Istent ennek adoiának nem vélik, az Isten igeiétől nem akarnak feddetni: ez képpen az gonoz ßerenczékbenis az veßedelmeknek okáról el feletkőznek, az Isten itéletit meg nem ismerik, az bűntetést ő tőle lenni nem alittiák, auagy gonoz lelki ismeretek miat meg győzettetnek, rettenetes fęlelmeket éreznek, kik miat meg

győzettet-

Nemet orßagbeli Sido.

győzettetuén, ketſęgbe eſęſſel rakuák. Mint Német orßágban egy Sidónakis tőrtént vólt dolga, ki mikoron halalához közelgetne, láttá az kereztién embert, kűuel ſok v̂deig eggyűt lakot, reá kiáltá azonnal, és monda: Barátom, főlőtte igen kérlek, hogy ne emliczed én előttem az Ieſus Chriſtuſt, mert énis ő reá haragßom, őis hogy én reám haragßik érzem. Más Sidó azt mondgya vólt, hogy tellyeſęggel el retten, valameniſſer hallya az Ieſus neuét. Mind ez igéckel, példáckal miés fęlemlűnk meg, fiuij fęlelemmel nézzűnk az Wrra, ha nyomorgattatunk, tudgyuk hogy az Wr Iſten czelőkőßi, kinek itéleti igaz, haznos, és v̂duőſſęges: vallyuk meg bűneinket, és az Iſtenhőz téruén az ő kegyelmeſſęgét ohaiczuk, ki bizonyára engedelmes és ßerelmes léßen minekűnk az ő fiában az mi édes v̂duőzitő Ieſus Chriſtusban.

Eddigis eleg egy prædikatiod.

Summaczka.

Mod nelkűl valo bizodalmok Iſtenteleneknek.

De haly tőbbet még. Az Iſtentelenek és bűnhőz ßokot emberek, magokat az bűnnek ßabadſágára aduán, bátorittiák magokat az bűnnek czelekődetiben, az Iſtennek bőſęges és nagy kegyelmeſſęgéuel irgalmaſságáual, vgy mint kiben harag és boßßuállás nem lehet terméßet ßerint, azért ha ſok az bűnis, de az mind el fedeztetik az Iſtennek kegyelméuel: ha ezeket ió értelemmel ió v̂gyekőzetből mondanák, mind igazak vólnának, de miért hogy ezt az bűnnek czelekődetinek kőuetéſęre mondgyák, az bűnhőz való ßerelmekből kiáltiák, énis azt mondom nekiek, hogy noha irgalmas és kegyelmes az Wr Iſten, terméßet ßerint, de viſſont igen igazis, és ki terméßet ßerint az gonozſágot nem ßereti, mint az Dauidis ßól: Az Wrnak minden vtaij igazſág és irgalmaſság.

Termeßet ßerint Iſten nem haragos.

Terméßet ßerint, vgy vagyon, ninczen az Iſtenben harag buſúlas, de tizti mutattia, hogy az bűnért meg haragudgyék, az az, ßentſęgét és igazſágát meg mutaſſa azzal, hogy az embereket az bűnért meg meg bűnteti, hogy az kik vakmerők, azok az ő bűnőkben mind őrőcké el veßßenek, az gyarlók penig és pœnitentiára térők ezek azzal meg tiztituán, mint az arany az tűzben, az őrőcké való veßedelemtől meg ßabadúllyanak. Miért hogy az okaért az Wr Iſten igy tartia magát az emberekhőz, fęllyűnk az ő fenyegtéſętől, mert azok nem haßontalanúl mondatnak, mert az mint az Gergely és Hieronymus Doctorokis mondgyák, az Prophéták ſem hiában iőuendűllőttenek, az Apoſtalok ſem neuetſęgben ßóll ottanak, Chriſtus Wrunk ſem gyermek módra fenyegetet az itéſęttel.

Ad Panimachium & Occanum

Iőuendű

Iőuendől azért ezekben ez igékben (hogy immár az igékre térjek) az Amos prophétais, az ő idejében élő kemény Sidók ellen való bűntetéſekben kőuetkőzendő vóltáról, mert láttia hogy oly igen vakok, hogy ſoha az világoſságnak haznát nem akariák venni. De nem czak az Sidóknak iőuendől itt az Amos, minden embereknek, mert azt mondgya az S. Pál apoſtal, hogy valamelyek meg irattattak (az Iſtennek kőnyvében) az mi tanuſáginkra iratattanak meg. Hallyad azért immár: Rom. 15.

Mert imè az Wr paranczol, és meg veri az nagy házat romláſockal, és az kiczin házat haſadozáſockal.

Azért ſól ezképpen az Amos, mert ez igéknek előtte az haſadakozáſnak és Dőg halálnak általa mondá, hogy meg bűnteti Iſten őket, kik ellen mégis azzal biztattiák vala az bolond Sidók magokat, hogy lehetetlen dolog vólna ezek miatis, olyan két orſágnak, mint az Iuda és Izrael, kik az Ieroboamnak és Vziaſnak birodalmokban az ő ereiőkben méltóſágokban vólnának, mondom, lehetetlen dolog vólna, el vezni: de meg felel az Amos nekiek, melyben mint ha igy ſólana: Iay iő atiámfiai, mely igen meg czalatkoztok az tű hiában való dűczekődéſteckel bátorſágtockal, minem emberrel vagyon dolgotok, bizony Iſtennel vagyon vagyetek, ki miképpen hogy az ő igeie által mindeneket hatalmaſan teremtet, az képpen mindeneknekis hatalmaſsan paranczol, és mind az bűntetéſnek veſſeie, mind az kegyelemnek bő marka, az ő akarattiában rendeléſtben vagyon, valakinek paranczol, de ő néki, vagy akaria vagy nem, ſauát kel fogadni, azért tűzeket is, valaki által akaria, meg bűntethet, az mint megis bűntet. *Iſten kezében az bűntetes veſſeie.*

Az bűntetéſnek penig illyen módgyát iria, hogy az nagy házak meg romlanak, és az kiczin házak meg haſadoznak. Az nagy házakon érti az Izrael orſágát, annak fő népeit elől járóit, vagy mint, ki az Iudának, mind erőuel, hatalommal, méltóſágosb vala, és inkábis vétkezet vala, ezt fenyegeti romláſſal kinek tellyeſſéguel le kellene dőlni, porrá semmié az ſélnek el fuuáſára kellene lenni. Az kiczin házon az Iuda orſágát érti, ki az Izrael orſágához képeſt kiczin és ſleit vala, mely Iudában az Iſten temploma vala, és nem annirais vétkezet vala mint az Izrael, tellyeſſéggel ennek el romlàſa nem lehetet, mert az áldot Magnak (Chriſtusnak) *Nagy házakon mit ercz.* *Kiczin házon mit ercz.*

innen kellet ki iöni, és noha hetuen eztendeig az fogságban kellet lenni, de az mint mondám el nem romolhatot, czak meg kellet hasadozni, és miképpen az meg hasadozot ház meg épitethetik, de az ki el romol tellyessęguel az meg nem épitethetik földozással és erősitéssel, hanem ha vyonnan czinálással, és igy igaz amaz mondás, hogy az Wr Isten az bűntetésben az bűnnek mi vóltára néz. Igy lőn az dolog, mert az Izrael orßága tellyesęggel el romla el veße, vgy hogy soha meg nem épitetheték: az Iuda orßága penig, noha az Babylloniaŋ fogságba viteték, de hetuen eztendőknek vtánna ismeg helyére állattaték, és az Christust ki ada mi nekűnk, kinek ió téteményéuel az Isten orßága, ez egéz világ ßerte, meg épitteték, ßépitteték és vyétaték.

Isten bűntetesben bűnre nez.

Draga gyűmölczőt termet az Iuda.

Eßedbe vőd az Amos prophétá beßédét minden tzikelében, ki azt mondgya, hogy Isten paranczol és ő vér meg, mert ezekben az Istennek mindenhatóságát tanittia, kinek mindenek az ő akarattiának és paranczolattiának engednek. Engednek ő néki (mint megis mondám) minden teremtet állatok, kik magokra nézuén akar mely kiczinyek és meg vetettek legyenekis, de az ő paranczolattia ereie győzedelmessen fel fegyuerkezteti őket, hogy az nagy és kegyetlen Oriásokis, népek, nemzetsęgek, orßágok, tartományok, még el romolnak miattok, mint régenten az Ægyptombelieket Sáskáual, békáckal, tetueckel, bolháckal, ronta, sanyargatá, vezte. Igazán mondgya az ßent Iob erről: Az ki (vgy mond) az Napot ha meg tiltia, fel nem kél, és az czillagokat bé peczételi fel hőckel: á ki czak őnnőn maga terieztette kű az Egeket, és az tengernek hatalmát lába alá tapodgya. S. Iobnak eggyik baráttia az Elihius igy ßól: Az czep vizeket az Eghben meg tartoztattia (az erős Isten) mellyek essőt őntőznek vala az ember veßedelmére. Mikoron az hónak azt paranczollya, légy (vgy mond) az földőn, auagy az zápornak auagy essőnek, azonnal az ő hatalmának zápor essőŋ ielen vadnak. Az Esaias által azt mondgya, hogy czak sűuőlt az Assytiabeli népnek, az Persáknak, Medusoknak paranczol, és azonnal el iőnek, és véghőz vißik az ő itéletit.

Iob. 9.

Iob. 36. 37.

Esa. 5. 18.

Mind ezekből tanóllyuk meg, hogy az Istennek fenyegetési nem haßontalanok, és auagy kűlőn auagy kőzőnsęgessen ßenuedűnk ként nyomoruságot, tulaidoniczuk azt Istentől mi raitunk lenni, és az ő paranczolattiából léznek azok raytunk, és ez hűttel miképpen hogy az nyomoruságok ßenuedésęben békesęgessé teßen

Bűntetesek honnat vadnak.

teßen, azképpen az pœnitentiának kőuetéſęreis fel ſerkent, és minekűnk az Wr Iſtenben bizodalmat és reménſęget ád. Tudta és hűtte ezt az S. Dauid, és mikor az lator Semeij hurogatná, hagigálná, monda: Az Wr hadta meg néki, hogy gonoßúl ßóllyon: Szidgyad (vgy mond) Dauidot, &c. De innen ne véllyűk az Iſtent az bűnnek okának lenni, mert hogy az hűtetlenek ßitkozódnak, paráználkodnak, lopnak, toluaiolnak, őlnek, ezeket tulaydon az ő gonozſágokból czelekőßik, és kárhozatra méltók. Hogy penig az Wr Iſten az ő bűnőckel ßolgáiúl él az gonozſágoknak bűntetéſęre, ezt az ő gonduiſeléſęnek igaz és ßent itéletinek ßolgáltatáſának kel itélnűnk.

2. Sam. 16.

Bűnt bűnnel Iſten miert bűntet.

Touábba, iſmet hallyunk az Amos prophétától, miért kezdi elő ßámlálni ez ielen való igékben az Sidóknak keménysęgeket, gyogyúlhatatlan állapattiokat, hogy mint az kemény kőuek vgy meg keményűltenek az ő ßűuek, igy ßól:

Vallyon futhatnaké az louak az kőßiklán?
auagy fel ßánthattiaé azt valaki ökrökön?

Ez igéknek két értelme lehet. Mert előßőr az Prophéta auagy czak magáról ßól, és mint ha igy ßóllana: Nem tudom miért faradok én? miért intelek, miért tanitalak benneteket? ha látom hogy mind ezekben haßontalanúl fáradok? mint az ki kőßiklán akar louat futtatni, auagy azt fel akaria ßántatni: ki czelekődheti azt meg, hogy az ló arra fel meheſſen, auagy ki ßánthattia azt fel ökrőkön? mint ez nem lehet, vgy én tőlemis lehetetlen, hogy az tű kőßiklához és kemény kőhőz haſonlatos ßűueteket ióra fordithaſſam és viheſſem.

Auagy imillyen értelmeis lehet, mint ha az Sidók ßóllottanak vólna ezképpen, hogy Iſten ő reáiok kűlőmben meg nem haraghatik, őket kűlőmben el nem hagyhattia, hanem ha (tizteſſęg adaſſęk ő S. felſęgének) az ő hűtit előßőr meg ßegi, mellyel magát kőtelezte ő hozzáiok, kiknek az Prophéta meg felel ezen haſonlatoſſág alat. Mint ha mondana: Maga iól hallom, hogy az Iſtennek tű veletek kőtőt frigyéuel dűczekődtek, és mint ha kűlőmben azt meg nem tőrhetne, hanem ha az ő hűtit eskűuéſęt meg akarná tőrni: de nem iól értitek ezt, mert az Iſten meg állana az ő veletek kőtőt frigyében, nem feletkezet el arról az ßőuetſęgről, de az tű hűttetlenſęgtek, és kőßiklához haſonlatos keménysęgtek áll ő ellene,

Kőßikla ßűuők az Sidok.

lene, mely miat az ő kegyelmeſſége meg idegenült tőlletek, ſőt láttia kűlſő belſő indúlatotokat, hogy ſintén annit kezd raitatok haználni, ha mielis valamit, mint az ki az kőſiklára akar louáſtól hágni, auagy ki az ő ökreiuel az kőſiklát fel akaria ſántani.

Mind ez két értelem ió, és az Sidóknak az hűtetlenſégben bűnben való meg keményűléſeket adgya elönkbe: de nem haſontalanúl adgya, hanem minketis arra tanít, hogy mint léſen azoknak dolgok, az kik az ő ſűuőket lelkőket az Iſten igeiének intéſére meg keménitették: noha ezek ſok móddal el akariák kőrűlni az Iſtennek bűntetéſét, de bizonyára ſemmi hely, az Iſtennek bűntetéſe előt el nem reitheti őket, de véghőz viſi az ő igaz ítéletit ezeken, hogy érdemlet bűntetéſt vegyenek az ő gonoszſágokért.

Kemeny ſzűuők mint iarnak.

Ah ki ſok módgya vagyon erre, ki ſok fegyuere vagyon az Wr Iſtennek, mellyel ezeket verie, és raitok boſſút állyon, mint ím ezak előbis mondám. Wr Iſten Wr Iſten, enged meg hogy ezekről gondolkodgyanak, ez ielen való ýdőben, azok az emberek, kik haſontalan okoskodáſok miat meg czalattatuán, ſem az te fenyegetéſedtől nem félnek, ſem az te ſent igédnek intéſétől nem tartnak, maga kereztiéneknek mondgyák magokat, és az te kegyelmes igéreteddel bátorittiák magokat, azt kiáltiák, hogy te vagy az ő Wrok Iſtenek, de én kegyelmes Wram látod, hogy ezelekődeteckel meg tagadnak tégedet.

Autor panaſol kodaſa.

Vőd eztis eſedben. Arról ſól immár az iámbor Amos, hogy nem ok nélkűl bűntette Iſten az Sikókat, de meg mondgya okait három rézben. Mond előſőr:

Mert az itéletet el változtattátok méreggé,
és az igazſágnak gyűmőlczét őrőmmé.

Dand cap. 5.

Szóltam erről az Amos iráſának ötődik réſében. Az igazſágnak gyűmőlczén érti az közönſéges békeſéget, ki az hamis és Iſtentelen feiedelmek miat őrőmnek kőſerűſégéué változot vala, miért hogy azok az teſtnek gonoz ſabadſágára éltenek azzal, ki az Vr Iſten előt akar mely méregnél és őrőmnélis kőſeruesb és keduetlenb, mert ezzel, az tőb ſok kegyetlen ſatzoltatáſockal az nyomorúltak ellen nagy keményſéget viſeltenek. Ez illyen állapat az népnek kőſerues életet hoz, mert ki remélhet az fele emberek felől iót, kik az közönſéges igazſágot az népnek veſedelmére fordittiák, az ió tőruényeknek ſertatáſoknak meg romláſok az

népnékközel való veßedelmet hoza, kit régenten még az Pogányokis eßekbe vötték vólt. Másodßor így ßól:

Kik örültök hiában való dolgokon.

Ez igén érti minden ő haßontalan bizodalmokat, mellyekbe az Isten paranczolattia ellen vetették vala reménsęgeket, ki meg hadta vala hogy czak egyedül ő benne légyen az bizodalom: emezek biznak vala az ő gazdagságokba, frigyekbe, győzedelmekbe, hamis Isteni és báluányozó tizteletekbe, méltóságokba, mert az Istenőket minden nemzetsęgek fölőt külön válaztotta. De mind ezekben való vigasságokat az Prophéta haßontalan dolognak mondgya, mert noha az Istennek igéreti igaz és állandó, de ez czak az hűuő kereztiénekhőz tartozik, azoknak kétsęg nélkül nem ßolgál, az kik dűczekődnek czak nyeluel, és nem ßűuel ő felőle. *Isten kinek kőteles.*

Az többiről mit ßóllyak, ha mi magunk láttiuk, hogy ez világi bódogságok czak ollyanak mint az árnyék, minden test ßéna, és az ő dűczőssęge mint az mezőnek virága, fölőtte nagy gazdagok hirtelensęggel el nyomorodnak, erős hatalmas orßágok mind friggyel egyetemben el romolnak, az báluányozások, hamis Isteni tizteletek, nem hog haználnának, de sőt inkáb az Isten haragiát azból kőuetkőzendő veßedelmet hoznak, méltán mondgya tahát az Prophéta, hogy haßontalan dolognak őrűlnek, mellyek hiában valósággal és veßedelemmel tellyessek.

Harmadßor így ßól az Sidók képében:

Auagy nem az mi erőnkkel ßőrzettűnké illyen nagy ßaruat.

Itt az ßaruon az orßágnak erős és hatalmas állapattiát érti, és ezt az hasonlatosságot vőtte az oktalan állatoktól, kiknek ereiők az ßaruokban ßokot lenni, mellyeckel magokat óltalmazzák az ő ellensęgek ellen.

Pirongattia azért itt az Prophéta az Sidókat, hogy magoknak magok ereiének tulaidonitanának mindent, mellyek czak az Istennek kegyelmes ió téteméniből lennének, tudni illik, hogy ellensęgeket meg győznek, és orßágoknak régi határát küllyeb ßélesitenek. Bezzeg nag keuélysęg fel fuualkodság ez az emberekben, ki mint hogy az ÆR ISTENNEK tiztessęge mindenkor

Esa. 10. Dan. 4. ellen vagyon, vgy minketis ez gonoz vétek az Isten aiandékiual gonoßúl éltet: Régentenis igy vétkezet az Sennacherib, és Nabuchodonozor, mostanis az eßesek, bölczek, gazdagok, erőssek, ritkák, kik ezen bűntől v̊ressek.

Vtólßôr, hallyad immár az bűntetéseket, mellyeckel az meg mondot bűnökért felel és fenyegetést teßen, mond:

De imè (miért hogy az hamisságotis közönsęgessen gyakorlyátok, és haßontalan dologban bizakodtok, Istentelen czelekődeteckel magatoknak gyogyúlhatatlan állapattiát ielentitek,) én támaztok tű ellenetek, oh Izraelnek háza, azt mondgya az Seregeknek Wra, oly nemzetsęget (az az, az Assyriabelieket) mely meg nyomorit tűteket Hamathnak vtától fogua, mind az mezősęgnek patakáig.

Sidoknak rettenetes bűntetese. Num. 34. Azt mondgya itt felőlők, hogy vgy annira meg bűntetnek, hogy orßágoknak eggyik határától foguán, mely az Hamath vala, az másik határig, mely az Sicchut pataka vala, el éri őket az veßedelem. Neuezi azokat az határokat, mellyeket az Ieroboam feiedelem az ellensęgtől vyonnan meg vőn, hogy innen inkáb eßekbe vegyék, hogy ne bizakodgyanak semmi ereiőkbe, mert semmi győződelmeknek nem őrűlhetnek. Azt mondgya azért, hogy minden felől meg nyomorittia őket az ellensęg, mellyel azt ielenti, hogy sohól semmi helyek vtok az meg ßabadulásra nem lehet, mellyel meg ßabadúlhatnának ellensęgeknek fegyueritől.

Ez bűntetések az Sidókon ackoron tellyesedtenek bé, mikor az Ioroboam feiedelem halála vtán, harmintz hat eztendő táyban az Tiglatphalassar az Gileadnak földét el foglalá, és az ő lakosit s mind az Nephthalin nemzetsęgéuel egyetemben az Assyriabeli fogságra viue: ennek vtánna nem sok v̊dőuel az Salmanazar az Samaria orßágát tellyessęggel el foglala: ez vtán ismet ßáz és harmintz három eztendő múluán, az Iuda házais az Babylloniaŋ fogságba viteték, kiknekis az ő maga hányó keuélysęgeket az Prophéta az hatodik réznek kezdetin feddé.

2. Reg. 15. 17.

Es itt léßen immár vége az intés és fenyegetéssel való prædikáti-

díkatſoiának az Amos prophétának, melyben meg tanúlánk, mely ígen vtállatos vétek légyen az Wr Iſtennek előtte az Báluányozás, az igáz tóruényeknek meg rontáſa, az nyomorúltaknak nyomorgatáſa, az fel fuualkodás, és az bűnben való ſabad nyargalás, és mely vétkeket az Iſten, nem czak az Sidókban bűntetet meg, de minden nemzetſégekben bűntetéſt ſőrzet az ellen. Ha azokáért teis ô Magyar orſág, el nem akarz tellyeſſéguel vezni, had el báluányozáſodat, had el kegyetlenſégedet, tanúly Iſtenhőz való hűſséget és engedelmeſſéget: kinek meg nyerésére kőnyőrőgiűnk az mindenható Iſtennek, ezt monduán:

Imádſág.

MIndenható Iſten, mi meg váltó Wrunk Ieſus Chriſtuſnak ſent Atia, téricz te hozzád minket, és meg térűnk: Vőd el az mi ſerelműnket az bűnnek édeſſégétől, vid az te ſent neuednek tízteletire és ſeretetire elménket ſzűuűnket, hogy az te meg buſúlt haragod az mi vndok hűtetlenſégink és bűneink ellen, vgy fel ne geriedgyen, mint az ſebes tűz, az ſárraz és meg aſot pozdoria ellen. Im minden felől kőrnyűl fogot minketis az dűhős ellenſég, mind lélekben teſtben: az leiki ellenſéget az Sáthant kőtőzd meg, hogy mi raytunk az ő ſokot kegyetlenſége ſerint hatalmat ne veheſſen, az teſti ellenſégnek vsd meg az orrát, ves horgot az ſaiába, ráncz viſſa hogy az te anyaſzentegyházad meg tartaſſék ez világonis. Ha az Izrael hegyére fel hozod az Gogot Magogot, veſzed el vgyan ott, hogy minden nyelues nemzetſég valláſt tegyen az te hatalmas erődről, ki ellen ſemmi teremtet állatnak ereie nem álhat. Légy az mi ſeregűnckel, az mit bánz kőzőtte, vőd eleit, vduőſſéget ſomiuhozó Iſten, az Lotot vid ki az Sodomából, tarcz meg az Nóét az bárkában, őrizd meg az te haiódat, hogy az hab és ſéluéz fel ne fordicza. Mield ezeket mi vélűnk, az te ſent Fiadnak az Chriſtus Ieſuſnak halalának érdemeiért, az te ſent lelkednek általa,

Amen.

AZ SZENT AMOS PROPHETA IRASANAK HETEDIK RESZEBÖL VALÓ ELSÖ PRÆDIKÁTIO.

ILlyen látáſt mutatá énnékem az Wr Iſten, hogy imè ö formálna Sáskákat, mikor fü kezdene neuekedni, tudni illik, mikor az derék kaſzállás után az fü meg neuekedet vólna, az király iuhaij niréſe után.

2. Es mikor az Sáska meg ötte vólna az földnek füuét, mondék ackor: Wram Wram, kérlek légy kegyelmes ez népnek, mert mi módon maradhatna meg az Iákób, miuel hogy kiczin.

3. Es el változtatá az Wr az ö ſándékát, és monda az Wr: Nem léſzen ez.

4. Illyen látáſtis mutatá én nékem az Wr Iſten, hogy imè tüzzel kéſzülne az Wr Iſten az büntetésre, mely minek vtánna meg emésztet vólna nagy mélyſéget, meg emézte (Izraelnekis) egy réſzét.

5. Es mikor ezt mondanám: Wram Wram, ſünnyél meg kérlek, kiczoda maradhat meg az Iákób népe közzül, mert igen kiczin.

Eddig egy prædikatiod lehet.

6. El változtatá az Wr az ö ſándékát, és monda az Wr Iſten, ezis nem léſzen.

7. Illyen látáſtis mutatá az Wr én nékem, hogy imè az Wr áll vala egy lineára rakatot kö falon, kinek kezében vala egy linea.

8. Es mikor énnékem mondana az Wr: Mit

látz-

látz Amos? Mondék, egy lineát látok, ímè én lineára való igyengetéſt ſõrzek az én népem kõzõt az Izrael kõzõt, nem miuelem többé hogy õtet el kerülném.

9. Mert el puztitatnak az Iſaaknak magas házaij, és az Izraelnek templomi puztákkâ tétetnek, minek vtánna fegyuerrel támadok az Ieroboamnak háza ellen.

Ez igéknek rõuid értelme.

AZ mely prædikátiót az ſent Amos prophéta ez ỹdeiglen niluán való beſédeckel és igéckel tõt, intuén az Sidókat az ióknak kõuetéſére, és tiltuán az gonoſoknak czelekõdetitõl: vgyan azonokat immár látáſokban és ielenéſekben adgya elõ, de Iſteni ielenéſeknek és tanitáſoknak általa, hogy meg ielencze azt az Amos, maga elmeiébõl ſemmit nem formált, ſem ſóllot, de czak azoknak az igéknek kiáltó ſózattia vólt, mellyéket az Wr Iſten néki, akar beſéd, akar látás, akar ielenés által õ eleibe adot.

Ezekbõl aianlattatik az Wr Iſtennek nagy irgalmaſsága kegyelmeſsége, nagy tũrhetõ vólta, ki az emberekhõz minden képpen hozza ſabia magát, hogy az õ erõtelen és gyarló vóltokat ſegitheſſe, nem akaria az bũnõs embernek halálát veſzedelmét, de inkáb hogy meg térien, és éllyen. Szent igeiét (ki által magához hiu) nem czak egyképpen ielenti meg, de mondám hogy az mi elménkhõz és gyarloſágunkhoz ſabia magát, hogy napról napra az õ akarattiának iſmeretire viheſſen minket, és az kereztién életnek kõuetéſére viheſſen minket, miképpen ez kõuetkõzendõ igék nekünk azt meg ielentik. Mert noha ez igéknek elõtte czak ſó és tanitás által prædikállot az Sidóknak, de maga nem hadgya azban, ſõt hogy iobban meg értheſſék eſzekbe veheſſék, Iſteni látás ielenés általis tanitia õket, mert ſokot lenni, az mi beſéddel meg nem értetterhetik, az példa haſonlatoſság által niluábban való vâ tétettethetik. Ezech. 33.

Somma ſzerint az okáért, ez meg hallot igékben az adattatik elõ, hogy az bũntetéſnek el halaztáſával az Wr Iſten int és tanit minket az pœnitentiának kõuetéſére, mert ezértis ſabia ma-

gát igeiének kű ielentésęben az mi romlot és gyarló elménkhőz, hogy annál inkáb magához haithasson minket, de ha végezetre oztán semmit nem haznál az ő atiaij édes tanitásáual, főlőtte igen meg haragßik, bizonyára igenis meg bűntet, mint az kű tetzik az Sidóknak példáiokban, kik felől azt mondgya az Istennek fia, hogy nem kűlőmben akarta őket ßárnyaij alá győiteni, mint az kotlyos tiúk az ő czirkeijt, de te nem akartad (vgy mond,) végezetre mégis haznosb értelműnknek okáért, ez meg hallot igékben, az menire az Wr Isten engedi,

Szep ket prædikatiod lehet ezekből.

Szollok az Isteni ielentesekről, mellyeckel ielent meg az Amos prophetanak, es mely ielentesek, az bűnnek bűtetesinek nyomorusagit arnyekoztak, kik az Prophetanak esedezesi altal űdeig el forditattanak.

Az Wrnak ßent lelke adgyon haznos és v̊duőssęges értelmet erről mindnyáiunknak.

Saskakat Isten czinal.

TAnúllyunk az első látásnak értelméről előßőr, mely imillyen: Láttia az Prophéta, hogy őnnőn maga az Wr Isten czinálna Sáskákat, ollyan v̊dő taiában, mikoron az kőzőnsęges kaßállás vtán, az király iuhaijnak nirések vtán, vy fű (mely immár másodßor iőt vala kű) neuekedneiék, az Sáskák kezdék ezt az fűuet rágni vezteni, es mikoron tellyesęguel mind el akarnák vezteni, semmié akarnák tenni, az Prophéta eßébe véuén ez látásból az Sidó népnek rettenetes veßedelmét, kőnyőrűletessęgre inditatik, és az Istennek előtte esedezik, és kegyelmet nyér az népnek: ez igéket nemely Bőiczek igy fordittiák, és előßőr ezeknek értelméről ßóllok, az vtán mások mint vertállyák, arrólis ezennel ßóllok. Lássuk ezt előßőr.

Vy fű.

Nem oka nélkűl emlekőzik az Prophéta arról az v̊dőről, az melyben az vtólsó vy fű kezdet vala neuekedni, miért hogy éhőz az v̊dőhőz hasonlittia az Sidó orßágnak egymás ellen való pártolkodását. Mert miképpen az kaßállás vtán az mező vgy mint meg sepretik, meg mezitelenittetik, minden ékessęgétől meg foztatik: ezképpen az Izrael népe az ő orßágának meg hasonlásában, mely az Ieroboam király hűtetlensęge miat lőn, az ő ékessęgéből ßépsęgéből, vgy mint, le vetkezteték, és magát az Istennek óltalmából kű rekeztuén, az ellensęgnek kemény foga alá vete magát, el ßakaduán az Dauid házától, melyben az Wr Isten az ő igaz tizteletét, és az iőuendő Messiasnak orßága felől való igéreteket gyakoroltatta, zengedeztette.

Izrael ßepsegeből le vetkezteték.

Es

Es miképpen az elsö kaßállás vtán második és vy fü neuekedik, de ez sem oly ßaporán, sem oly fen, nem neuekedik, mint az elsö nöt neuekedet vala: ezképpen az orßágnak meg hasonlása vtán, egy nehány eztendeig az Izrael orßága, mind külsö hadaknak miatta, és mind magok közöt való fel háborodot zenebona által, igen meg czondorodot vala, és mint ha czak az ö elöbbi fęnyes méltóságos vóltának czak valami ßinét viselneie, mikoron amaz had vtán, és az Achab pártolkodása vtán, valamenire tetzenék az orßág meg erösßültnek lenni, az Iosaphat mind sogorsággal, mind penig friggyel magához kötuén, de az mint mondám vgyan czak nemünemü ßinét veseli vala az elöbbi állapattiának, mert soha arra tellyessęggel nem iuthata, az mely düczösęge az Dauid és Salamon királyoknak vólt.

Izrael meg czondorodot.

1. Reg 20, 22.

De ez vtólsó illö fillö bódogsága sem tartot ez orßágnak sok ẘdeig, mert az külsö ellensęgektöl czak hamar kezde nyomorgattatni, az Wr Isten az ö haragiának niluán való ieleit kezde adni, mikoron az Achab feiedelem az Syrusoktól meg gyözetetuén, azon hadban meg ölettetek, mely veßedelmet az Wr Isten itt az ö töle czinált Sáskáknak kár tételekben arnyékoz.

Az látásnak értelme ez: Ne düczeködgyél bátor semmit te Izraelnek háza az te kiczin és vy bódog állapatoddal, mert az Wr Isten tégedet az ö igaz itéleti ßerint még régen el vezthetet vólna, és az ö haragiának czak könnyen okát adhatta vólna, de meg tartoztatot, és vgy mint meg tiltattatot ettöl, az ö ßolgaijnak értetök való esedezéseckel könyörgéseckel, mint régentenis az Ahias, az Henani fia az Iehu, Elias, Michæas, Elisæus, és töb Prophéták, nemely hüueckel egyetemben könyörgöttenek. Ez röuideden való sommáia atiámfiaij az elsö magayarázatnak.

Hüuekert Prophetak könyörgöttek.

Más Bölczek igy fordittiák ez elsö látásnak igeijt:

Illyen látást mutatá én nékem az Wr Isten: Es imè ott áll vala egy, ki Sáskákat czinál vala, mikoron az elsö vyonnan neuekedö fü kezdene neuekedni. Es imè az vyannon neuekedendö fü nö vala az király (auagy az sereg iuh) nirése vtán.

Igy magyarázzák penig, hogy az Wr Isten itt azt ielenti látásban az Amos prophétának, hogy el iöne az Assyriabeli Senna-

cherib sok és nagy roppant seregeckel, ki mint az Sáska mindeneket el veztene, el iőne penig az első vy fűnek neuekedő v̂deiében, mikoron mindenek virágoznak, az mező meg ßépűl ékes léßen, az termő fák leueleckel, virágockal, gyűmőlczőkkel ékessek léznek, minden fęle fűuék ßépsęggel tűndőklenek, az mint egy ßent Görgy Pűnkősd táiban ßokot lenni. Ió magyarázat ezis, de én az elsőt igazbnak, ßebnekis vélem, azokáért az ßerint magyarázzom.

Vőd eßedbe tahát: Azt mondgya az Prophéta, hogy láttia, hogy Isten ő maga czinálná az Sáskákat, (mellyeken, az mint mondám, az Syrusokat és egyéb kűlső ellensęgeket kel értenűnk) ez mondással arra tanit az Amos, hogy nem tőrténetből, ßerencze iárásából vólt az ellensęgnek bé rohanása az Izrael orßágába, ki az ő orßágokat puztitotta, de Istennek bizonyos tanáczából és végezésęből lőt ez. Honnan teis vőd eßedbe, hogy minden nyomoruságokban, háboruságokban, mellyek auagy kőzőnsęgesek, auagy kiuáltképpen valók, de ezekről ne czak vgy gondolkodgyál, hogy mint ha tőrténetből, az v̂dő iárása miat, esnének ezek te raitad. Mert vgy vagyon, hogy az hadakozásban az ellensęg váltig kegyetlenkődik, az dőg halálban az Eghnek bűdőssęge meg éreztetik, az éhsęg ßűksęg az álhatatlan v̂dők miat ßokot lenni, és egyéb kár téuő bogárok által, mint Sáskák, herniók és egerek altal, de mind ezeknek fő oka, ki ezeket mi reánk boczáttia, ki ezeckel minket vér, az felsęges Istennek tanácza és végezése, ki igazán méltán, az ő tanáczát véghőz vißi: ha ezt meg gondollyuk az bűntetésben, tahát vgyan azonokban békesęgesek leßűnk, és az Istenhőz való térésben serenyek leßűnk, váruán ő tőle ió bizodalommal az meg kegyelmezést és meg irgalmazást.

Ellenseg nem tőrtenet.

Másodßor hallyunk az Amos prophétárólis, ki mind ez v̂deig (miképpen meg hallánk) feddé az Sidókban az gonozságot, és azért bűntetésecke l keményen fenyegette, és vgy mint ellensęges ßűuel vólt ő ellenek: de imè immár, mikoron láttia hogy az Wr Isten ßintén meg akarna őket bűntetni, kőnyőrűletessęgre inditatik az népen, és az Wr Istennek előtte esedezni kezd ő érőttők.

Amos kőnyőrőg Sidokret.

Az mely példából vagyon mit tanólniok az Egyházi ßolgáknak, tanitóknak, prædikátoroknak, kik az ő tizteknek ackor felelnek még, ha az egymással ellenkező ßemélyeket neműnemű képpen el ßenuedik, mikoron kőzőnsęges helyen az gonozságok go-

Kőzőnseggel mit miellyen az tanito.

noz em-

nöz ember ellen kel föllaniok, ott nagy szabadsággal és keménységgel éllyenek, mellyel az emberekben az hütetlenséget fedgyék és fenyegessék, az Istennek igaz itéletiuel, büntetéséuel, miképpen erről az Wr paranczolitis fölötte igen. Erről Esaias által igy föl: Kiálcz tellyes torockal, meg ne szünnyél, mint az trombita emeld fel az te szódat, és mond meg az én népemnek az ő bünöket, és az Iákób házának az ő hamisságokat. Ieremiasnak igy föl: Valamiket paranczolok te néked, azokat meg mondgyad, Ne fély tőlök, mert veled vagyok én, hogy mególtalmazzalak tégeded, azt mondgya az Wr: Az Ezechiel által ismeg ezen álhatatosságot paranczollya az tanitóknak. Szent Pális az Timotheus püspeket ezen kéri. *Esa. 58. Ierem. 1. Ezech. 3. 33. 1 Timoth. 5.*

De viszontagsággal seretnék kel az ő nyáiokat, az bünöken gonoszságokon köseruessen kel foházkodniok, Isten előt ő érőttök esedezniek kel, és az magok veszedelme alat kő fal gyanant állassák magokat az ő seregekért, ha valamiképpen ők az iövendő veszedelmektől meg szabadithattiák, mint az Moyses is régenten czelekedet, ki inkáb akar vala az élet könywéből kű törőltetni, hogy sem mint az ő népének veszedetmét látni. Ieremias prophétais ilyen ió indúlattal vólt az ő nyaiához, kit Isten sok helyen kér, hog ne esedezzen ne könyörögión az népért, mond eggyűt néki: Te ne törekögyél az népért, és ne kiáicz ő érőttök, se ne könyörögy, mert én meg nem halgatom az vdőben, melyben kiáltonak én reám az ő nyomoruságokban. Ismet: Ne könyörögy az népért, hogy iól czelekődgyem vele. Szent Pál apostal az ő kegyetlen ellenségiért az Sidókért nem czak éyel és nappal imádkozot, de sőt átockâ akar vala érőttök lenni, czak hogy vdvözülhetnének. Kétség nélkül mostanis vadnak oly Istenfélő és keresztién prædikátorok, és közönséges rendekis, kik az Isten előt sűből az ő könyörgéseket kű önték, hogy az ő anyszentegyházát tarcza neuellye. Ez azoka, meg hűd, hogy az Wr Isten az gonoszságnak és hütetlenségnek czelekődetibenis az ő busúlt haragiát büntetéset gessel tartozotellyessséggel kű nem sokta öntöni, araztani: de ez az világ az ő dik. sokot gonoz terméseti szerint hálaadatlanúl gonosúl fizet ezért az ötet seretőknek, és Istentől nekiek iót kéuánnóknak. *Szánya az tanitóit. Isten könyörögésének.*

Harmadsor, hallyad immár az Prophéta imádságának könyörgésének módgyát, ki noha rőuid, de igen erős hathatós, minthogy nem az Wr Isten vgyan nemis kéuánnya az sok szapora szót, de inkáb kerdes. *Szapora szó ístennek.*

nez az-

néz az igaz hűttel és bizodalommal tellyes szűwre, azért igazán monda az Salamon királyis az ő könyörgéſében, hogy Iſten arra néz az mi az szűben vagyon. Igy kezdi könyörgéſét az Amos:

Amos könyörgeſe.

Wram, Wram, kérlek légy kegyelmes az népnek.

Az Amosis kő fal gyanánt veti magát az népért, hogy az Iſten haragiát el fordícza rólok, és az miat el ne veſſenek. Mely ő könyörgéſében az Prophéta minden bizodalmat czak az Iſtennek kegyelmeſſégébe veti, nem hánnya ſem maga ſem más hűueknek (kik meg maradtak vala) érdemeket czelekődeteket. De hogy hánnák, auagy miképpen keuélykődnének azzal az Prophéták, kik az ő igazſágokat az rút és vndok háuikórſágos ruhához haſonlították, és kiuáltképpen mind czak ezen könyörgőttenek, hogy Iſten ne mennyen ő vélek itéletbe?

Prophetak erdemket nem hantak.

Touábba, máſod rendben meg ielenti immár okát, miért légyen kegyelmes az Wr az népnek, mond:

Mert mi módon maradhatná meg az Iákób, miuel hogy kiczin?

Iakob kiczin.

Kiczinnek neuezi az Izrael népét, mert ſok nyomoruſágokkal és kénockal meg keueſedet, és meg vékonitatot vala. Értelme penig ennek ez: Wram Iſten, ha az ő érdemek ſerint öntöd kű ő reáiok az te itéletednek ſulyſágát, miczodák leznek, auagy miczoda állapatban maradhatnak ők meg? Nemde nem tellyeſſéggel el vezneké? kik czak az elől iáró bűntetéſeket ſem ſenuedhetik el. Teſſen itt emlekőzetet az Iákób neuéről, az frigyért, auagy ſőuetſégért, hogy ez reménſéggel magát inkáb meg erősícze. Mintha mondana: Wram, ha őket el vezted, mint marad helyén az te frigyed, kit örőcké valónak ſokſor igértél lenni. Az igaz imádſágnak az az ő módgya, hogy az egy Iſtenhőz téruén, magunk méltatlanſágát meg iſmeriük, és az vduoſſégnek bizodalmát az Iſtennek ingyen való frigyében helyhezteſsük, kit az Ieſus Chriſtus az ő vérének és halalának érdemeuel meg erősitet, miképpen az ſent vaczorának igéjében elő adattatik: Ez az én vérem vy teſtamentomnak vére, auagy, ez pohár amaz vy Teſtamentom, az én véremben.

Iakobrol Amos miert emlekezik.

Matth. 26. 1. Cor. 9.

Haznos Amos könyörgeſe.

Hatható és haznos vóltát érczed immár az Prophéta könyörgéſének, kiről illyen igéket hallaz:

Es el

Es el változtatá az Wr az ő ßándékát (a-
uagy, és bánkodék az Wr ezen) Es mon-
da az Wr, Nem léßen ez.

Az Wr Istennek pœnitentia tulaydonitatik; emberi mód ße- *Istennek pœni-*
rint, kit az Gőrőgők, az mint hallom, Anthropopathosnak, az *tentia tulaydo-*
az, emberi indúlatnak hinak, mint gyakor helyen vagyon ez fę- *nitatik.*
le ßóllásnak módgya Isten felől az ßent irásban, mint haragunni,
v̊lni, alunni: de maga miért hogy az ő nagy tőkélletessęge miat *Isten nem valto-*
semmi dolgában változás nem lehet, igy semmit sem bánhat meg *zik.*
ő ßent felsęge, mert az dolognak mind eleit, kőzepét, végét, iól
láttia, azért nem rendel semmit ollyat, kit az vtán meg kellene
bánni. Ez fęle ßóllásnak módgya amazis: Bánom hogy az embert *Gen. 6.*
teremtettem, Bánom hogy az Sault királlyâ tőttem.

Vőd eßedbe azért, hogy mikoron az Isten pœnitentiát mon- *Isten akarattia-*
datik tartani, az Istenek akarattia felől két képpen ércz: Első, oly, *ket fele.*
mely minden ok vetés nélkül bizonyossan vagyon, kinek tőkélle-
tessen véghőz kel menni, mint az itélet napia, az halottaknak fel
támadásá, és tőbbek. Másodßor, oly, ki ockal és móddal va-
gyon, de itt nem Isten változik meg az ő rendelésęben, hanem az
ember, mint az Niniuebelieknek azt izeni, hogy el sullyezti őket, *Ion. 3.*
ha meg nem térnek, de ha meg térnek nem bántia őket. Igy bá-
ná hogy az embert teremtette, báná hogy az Sault királlyâ tőtte,
mert látá hogy az ember az bűnben előb menne, az kiből veße-
delme lenne, báná az Saul királyságátis, mert látá hogy paran-
czolattia ellen czelekődnék, kiért bűntetése lenne. Rőuideden ez
fęle ßóllásnak módgyáual azt ielenti az ßent irás, Isten mely igen
gyűlöli az bűnt, és hogy azt semmiképpen bűntetés nélkül nem
hadgya, annira hogy az ő teremtet állattiát ismerni sem akaria,
minek vtánna magát meg fertezteti.

Térek ismet az Amos tanitására, kinek az Wr Isten az ő kő-
nyőrgésęt meg halgata, és kedueze az népnek. Melyből ez az ta-
nuság, hogy noha sokan vadnak az Istentelenek hűtetlenek, mind
azon által az ő keués hűueinek kőnyőrgésekre rea tekint, hogy
még ezeknekis pœnitentiára való v̊dőt enged, mint bizonyság er- *Gen. 18.*
re az Sodoma városának historiáia, kinek az Wr Isten keduez va- *Bőczületet ér-*
la, bátor czak tiz igaz emberek találtatnak vala benne: meg ér- *demlenenek*
demlenek azokáért az Isten fęlő és kereztién emberek ez világtól *hűuek.*

az bőczű-

az bőczűletet tizteletet, kik az Istennek haragiát felis gerieztethetik, megis tartoztathattiák. Kőuetkőzik immár az második látás és annak értelme.

Az látás ielenés illyen: Meg ielenik az Vr Isten az Prophétának ezképpen, hogy tűzzel kéßűlne az bűntetésre. Mellyel az bűntetésnek rettenetes vólta ielentetik, vgy annira, miért hogy az előbbi bűntetéseckel ő ßent felsęge az Izrael népén semmit nem haznált, immár tellyesęggel, mint az sebes tűz, fel geried az ő haragia, és mely minek vtánna meg eméztet vólna nagy mélysęget, kinek meg enyhitésęre semmi viz elég nem lehete, meg emézt (Izraelnekis) egy réßet, mely nép Istenek réßének és őrőksęgének mondattatik az ßent irásban, kit látuán az Prophéta, ismetlen esedezni kezd az Wr Istennek, és ez veßedelmetis meg enyhiti kőnyőrgésęuel.

Sbees tűznek. Istenharagia.

Vélem hogy es bűntetés az Hazael feiedelemnek v̄deiét illeti, ki rettenetes kegyetlensęguel (mint az Elisæus meg iőuendűle felőle,) Izrael orßágában kegyetlenkedet, és az ő határit sok insęgeckel puztita, mind addiglan, miglen az Wr Isten az ő Prophétáijnak és hűueinek kőnyőrgéseckel meg győzetteték, az Ieroboamot fel támazta, ki az ellensęgeket meg győzuén, az orßágnak határit vyonnan meg épite, erről emlekőzik ő nekiek az Amos, hogy az ő fel fuualkodásokat meg tzafollya, mellyel magoknak győzedelmet, vig és őruendetes állapatot igérnek vala. Arra tanittia azért őket, hogy mindeneket az Istennek kegyelmére vigyenek, és annak kőßőnnyenek, kiről az ßent irásis rakua bizonyság tétellel.

2. Reg. 8. 13. 14.

Hieronymus ezt az helt igy magyarázza: Az Isten mutata, auagy, paranczola el iőni az Nabuchodonosornak, az Iuda és Ierusalem ellen, hogy tőruént tegyen az Iuda felől az tűz által, mikoron penig el iőt vólna az tűz az itéletre, hogy meg tellyesitene az Wrnak paranczolattiát, el nyele nagy mélysęgét, és egyetemben az rézt meg őué, az földet, várost, és az templomot, látuán ezt az Prophéta, monda:

Kérlek nyugodgyál, auagy, ßűnnyél meg, hogy az mellyet el kezdetni látot vala immár, azt meg ßűnni kőnyőrgésęuel meg nyerhetne, vgy mint, ki senki más az fekűuő és kiczin alázatos Iákóbot fel nem kőlthetne, czak az Wr, ki az Chaldæában vitetet rabokat az Iuda földére vißßa hozhatttia. Eddig az Hieronymus explicatióia. Te lássad.

Azon-

Azonkőzben mind ezeckel miés tanitatunk arra, mi lêgyen az kőzőnſęges nyomoruſágoknak, és az kiuáltképpen valóknakis fő képpen való oka: nem egyéb ſemmi, az bűnnél, kiuel az Iſtennek haragia fel gerieztetik, mint erről az egéz ſent irás tanubizonſágot teſen: Oly gonoz dolog az bűn, hogy mennél inkáb az emberek azban meg keményednek, anniual inkáb az Iſtennek haragos boſſuálláſát reáiok harittia, mint az tőruénybenis fenyegetőzék erről az Wr Iſten, és világ kezdetitől foguán meg lőt példák ezt meg ielentik, kiki magára alkalmaztaſſa ezeket, hogy valmiképpen az bűnnek győnyőrűſęgére magokat aduán, magokra geriezzék ezt az Iſtennek tűzét, kiről ez mai letzkénkben tanita az Amos.

Kőzőnſeges kiualtkeppen valo nyomoruſagoknakis mi oka.

Imádſágra kőnyőrgéſre inditnak bennűnket ez ielen való igék, kinek az ő nagy ereie hazna innen tetzik kű, hogy czak ez eggyetlen eggyel ſűnetethetik meg az Iſtennek haragia, kit ſem melyſęgek, ſem egyéb emberi leiemények meg nem tartoztathatnak, mert igen haznos (vgy mond az apoſtal) az igaznak buzgoſágos kőnyőrgéſe. Iſmet: ha bűnt czelekedet, meg boczáttatik néki (az hűtből ſármazot imádſág által) ha azért az bűn meg boczáttatik, minden bűntetés nyomoruſág el vétetik.

Kőnyőrges haznos.

Iacob. 5.

Mondám az előbis, hogy az mint ez v̊deiglen az Amos Prophéta, az egyűgyű ſőlláſnak módgyáual tanitot, immár azonokat ez vtólſo prædikátióiban, látáſoknak és Iſteni ielenéſeknek által prædikállya. Ez előt való igékben két rendbeli látáſokat hoza elő, az mellyekben arra tanita, az Wr Iſten, mely nagy ſelidſęggel és kéméllésſel élt az engedetlen néppel, keduezuén nekiek, az hűuekért, és az ő Prophétáinak éröttőkvaló kőzben iáráſokért, melyből az gonoz népnek hálaadatlanſágais kű tetzik az Iſtennek népéhőz, kik ezeket nem hogy ſerették, de ſőt inkáb gyűlőlték és háborgatták. Immár kőuetkezik az harmadik látás, az mely látásban veſedelmes bűntetéſſel fenyegettetnek az vakmerők és pœnitentia nélkűl élők, kikre immár az Wr Iſten vgy meg haragut, hogy ſoha ſenki kőnyőrgéſęuel eſedezéſęuel meg nem haitattatik, kőnyőrűleteſſęgre nem inditatik, miért hogy az Iſtennek naponként való ió téteményét véuén, nem meg iób bültanak, ſőt inkáb el gonoſodtanak.

Egy prædikátio ez.

Sommaczka.

Vegezetre kőnyőrges ſem fog.

Vőd eſedbe ezekből, és tanúld meg én édes átiámfia kereztién ember, hog az ió ſerenczének, áuág ez világi bódog állapatnak, reánk való fordulása miat, el ne hűdgyűk és bizzuk magunkat, mint

ha immár

immár mi tellyessguel az iámborságot el értük, és lehetetlen hogy bűntetést ßenuednénk: Tudodé, hogy az Wr Isten az pogányoknak, auagy egyéb meg veßet népeknekis, az meniben keduez, czelekeßi eztis az ő hűueiért, kik egyueleg vadnak az gonoßokkal ez világon, ióllehet ezeketis az ő hoßßu várásáual pœnitentiára inti: de ha láttia, hogy semmit az ő kegyelmessęgéuel nem haznál, az hűtetleneket engedetleneket az ő érdemek ßerint rettenetessen el vezti, az ő hűueit peniglen mindeneknek remènsęgek kűuől czudálatos képpen óltalmazza és meg tartia, kiről példák az tőbbi fölőt Daniel, és az ő társaŋ, és mostanis az ő Anyaßentegyházát az hűtetleneknek meg bűntetésekbenis atiaŋ indulattal óltalmazza. Tériűnk immár az harmadik rendbélilátásnak magyarázattiára, előßőr az látást mondom meg mi vólt.

Láttia az Amos prophéta az Wrat állani egy lineára rakatot kő falon, kinek kezébe egy linea vala (mérő kiuel az falt egyenessen ßokták mérni) meg kérdé ezen az Wr az Prophétát, mit lát? és azt meg mondgya, hogy egy lineát lát: ez vtán az Wr ez látásnak titkát őnnőn maga meg magyarázza, mi légyen, monduán:

Imè én lineára való igyengetést ßőrzek az én népem kőzőt, az Izrael kőzőt, nem miuellem tőbbé, hogy őtet el kőrűlném.

Mint ha igy ßóllaná: Ez vdeiglen sem intésimmel, sem tanitó veßßőimmel, ez népet ióra nem hozhattam, nem akart énnékem ió gyűmőlcz termő fám lenni, azért immár bizonyára el veztem, tőbbet nem keduezek néki, im ßintén azon vagyok penig most, hogy az ő erkőlczőket czelekődeteket az én itéletemnek regulaiára lineáiára vonnyam, és mikor látom hogy ezzel nem egyaránt vadnak, el veztem, el rontom, kű vagom, el puztitom. Ez ennek ez látásnak rőuideden való értelme. De az veßedelemnekis módgyát im meg iria ezennel, czak mégis ez látást iobban visgállyuk meg.

Lineaia vagyon Istennek.

Az látásban őnnőn maga az Wr Isten első, ki az kő falon az lineát tartia: Kérdedé mit ielent ez látás? Kérdem. Im meg mondom: Ez az kő fal az Izrael népét ielenti, kinek az ő régi állapattia, és az Istennek véle való sok ió téteménye ezen arnyékoztatik. Mert miképpen az kő fal rakás nem magától léßen, de az kőmiuestől épittetik: ez képpen ez az nép nem magától vőtte az ő eredetit, de

Kő fal felől hasonlatossagok.

detít, de az Istennek kiuáltképpen való tanáczából válaztatot és épitetet vólt fel. Másodßor, mint az kő rakásnak fundamentomot épitnek előßőr, ezképpen az Wr Isten ez népnek régi fundamenmát meg vete az első igeretekben, mikoron az Abrahám nemzetsęgének meg ßaporodásáról, és azból az emberi nemzetsęgnek meg v̊duőzitőiének ßűletésęről igéretet tőn, mellyel az ßent Pál niluán vallya, hogy minden igéretek ezben tőltenek bé. Kemény és vakmerő vala ennek az népnek az ő állapattia, vgy mint ki az Istennek igéretiuel ellenkőznék, kinek az ő igaz és tőkélletes vólta az Christusért bizonyos és változhatatlan vala.

Touábba, miképpen az épitő az rakásban mérő lineáual ßokot élni: igy Istenis ez népnek állatásában lineáual élt, az az, az ő itéletit vgy viselte felőlők, hogy semmit hátra nem hadgyot azban, valami ez népnek épűletire tartozot: ßent tőruényét kőzikbe adá, melyben az iól és bódogúl való életnek gyakorlását kű iria: orßágot, orßágoknak virágozó állapattiát nékik adá, mellyet eßes Biráckal, győződelmes feiedelmeckel ékessé tőn: Isteni tizteletekétis oly nőmessen rendelé, ki rakua lenne az Christusnak az iőuendő v̊duőssęgnek drága titkaiual: ez nép kőzőt az ő Anyaßentegyházának helyet ßőrze, kiben az ő igeiének tudománya, és az ő igaz Isteni tizteleti meg tartatnék: Ielen vólt mindenkoron ennek segitsęge haznossan, hogy hiuatallyokban álhatatlanság ne lenne, és hogy az ő ellensęgeknek prædáiokra ne iutna. Igazán hasonlitatik tahát az Izrael népe az kő rakáshoz, kin az Wr őnnőn maga áll.

Szolgálnak nekűnkis ezek az igék, kik ez példa által az mi állapatunkról, és az Istennek gonduiselésęről, hozzánk való ió tétemény éről, intettessűnk. Istentől az mi válaztásunk sem kűlőmb az Izrael népe válaztásánál, mikoron mi semmik vólnánk, és mi belőlűnk, vgy mint, élő kőuekből (mint ßent Péter ßól) ő magának házat épitet kit az győzhetetlen Christus kő ßálon rakot, és ezt az ő beßédének, udományáual, ßentsęgeckel, kőzőnsęges tőruényeknek épsęgéuel, minden felől ßéppé tőt, mindennel meg aiandékozot, valami az v̊duőssęgre ßűksęges ielen vagyon minekűnk, az ő igaz itéletinek mérő tzérnáiáualis, oly igen reánk vigyáz, egyenessek auagy gőrbék vagyunké, reánk vigyáz mőndom, hogy magunk okaij ne legyűnk veßedelműnknek. Kérlek ember, az Istennek felőled való gondgyát ismeried meg, azon v̊gyekőzzél, hogy ez ellen tégedet hálaadatlannak ne talállyon, hogy az te há-

Mies Istentől valaztatunk. 1. Pet. 2.

laadatlan és vakmerő vóltodért az ő haragos ítéleti szerint ne bűntessen. Ide néz immár ez harmadik látásnak második része, ki az Izrael népében az hálaadatlanságot és vakmerőséget az bűntetéssel elegy tractállya. Meg magyarázza ő maga az Isten, az lineának titkos értelmét, és így szól:

Imè én lineára való igyengetést szörzök az én népem közöt, nem miuelem többé hogy ötet el körülném. Mely igék bűntetésnek igéj, hasonlatosság által intettetuén, ki vétetet az Kő miuesnek mesterségéből, mely hasonlatosság gyakorta meg emlitetik az szent irásban. Mert miképpen az Kőmiues, az kő fal rakásban, mérő tzérnáual lineáual sokot élni, hogy valamiképpen kűlömb léuén, auagy görbén, auagy görczösséen, az fal ne rakattassék, ezképpen az görbe és veszedelem hőz közelgető vétkeket lineáual meg méri az Wr. és mikoron láttia hogy nem az ő mérő tzérnáia szerint egyenesséek, kétség nélkül le tőri, el vezti, el rontia őket.

Kőmiues az Isten.

Kőmiueshőz hasonlitatik itt az Wr, olyhoz, ki lineáual méri meg az falt, és az ő munkáján semmit vakmerőül nem miuel, így Istenis nem kegyetlenkedik senkin ok nélkül, (az kegyetlenek terméseti szerint) de mindeneket igaz ítélettel meg bűntet. Ezen hasonlatossággal fenyegetőzik másutis az Wr. mikoron azt mondgya, hogy az Samariának lineáját kű teriezti Ierusalemre, az az, azon bűntetéssel bűnteti Ierusalemet, az mellyel bűntette az Samariát. Esaias általis az Idumæusokat azzal fenyegeti az Wr Isten, hogy az putasságnak lineáját teriezti ő reáiok, az az, el puztittia őket. Az Amos mondásának is ez az értelme, hogy az Isten az Izrael házát minden könyörűlés nélkül meg bűntetuén el vezti, veszedelemre iuttattia. Meg engezielhetetlen haragiának busulásáról ezképpen szól penig:

4. Reg. 21.

Nem miuelem többé, hogy ötet el körülném.

Az az, nem keduezek immár többé néki, hasontalanúl nem is vgyekezem hogy immár őket ió vtra hozzam, mert raiok semmit nem haználok, de vgy czelekőszem vélek, az mi sokot lenni az épitésben, kik naponként hasadoznak, semmi támasszal meg nem erősithetnek (az romlandó épületről szól) semmi mázolásokal meg nem tarthathatik. Mely beszédeckel az bőlcz Isten ezekbe iuttattia az Izrael népének, mit czelekedet ő vélek mind ez vdeigen,

Romlandó épületek az Sidók.

len, tudni illik, intette, feddette, tanitotta őket, kit ők hasonta-
lanságban mulattanak el, melyért őket az veszedelemre méltóknak
ítéli. Igazat mond az Wr, mert igy vólt az dolog, az miért mond-
gya, kiről az Szent iráſnak hiſtoriáia bizonſágot tészen, mert mi-
koron az Iuda házától el pártolkodék az Izrael, azonnal vy Iſtení
tizteletet kezde nékik az ő királlyok az Ieroboam, kire örömeſt
hayla az népis: látuán azt az Wr Iſten, azonnal Prophétáiát kül-
de hozzáiok, kiuel prophétáltatá nekiek, ha meg nem térnek, az
ő veszedelmek felől: ezent czelekődte más Prophéta általis, az
Ahias Silonites által, de látuán hogy pœnitentia nélkül élnek, az 1. Reg. 13. 14.
Baaſa feiedelmet támaztá ellenek, ki által az Ieroboamot magua 15.
ſakattá téué, igy mutata az Izrael háza népe ellen ackoris meg az Ieroboamnak
ő sőrnyű rettenetes bűntetéſét, hogy még első királyoknak nem- magua ſakad.
zetét el fogyatá.

Rettenetesſég vala ez, ielentuén ezzel, hogy Istő iártárais
kemény bűntetéſét fogiák érzeni, ha az el kezdet báluányozáſok-
ban előb előb mennek, Basamoris vgyan az ő királlyokat, miért
hogy az Ieroboam vtában iár vala, el vezté, nemzeteſtől mago- 2. Reg. 17. 18.
ſtól: Iſmet az Amriés, kiés az Izrael házának királya vala, az ő 22.
országában meg erősőduén, Ieroboamnak báluányozáſát kezde
óltalmazni, ennek fia Achab vyonnan az Baal Iſtent emele fel, Achabis el ves
és az Iſtennek ſolgait kegyetlenől öldőze, ezt az Iſten nem czak ſet.
igeie által tanitá inté, de kűlső oſtoriualis, éhſéggel, hadackal
győtre, pœnitentiát hogy nem tartá, az hadba elis veſe. Fel tá-
mazta nem ſok Istőre az Iehut, ki Achabnak minden maradékiát
az ő Iſtentelen feleſéggeuel egyetemben Iezabellel, el vezté, de az
Iehu sem akará ſolgálni az Iſtent, nem sőrze és nem vyéta meg az
igaz Iſteni tizteletet, sőt az ő maradékinakis botránkozáſt tőn,
ki annak vtánna ſok gonozſágnak oka lőn, mint az Oſeas iráſában
ſóllottam erről. Nem sűnék meg az kegyelmes Iſten, iſmet Pro-
phétákat boczáta hozzáiok, kiknek ſauokat, hogy el hűdgyék,
példák általis vnſóllya őket, hogy végezetre semmiképpen, tel-
lyes ſáz hatuan ezirndőt el tőltuén, nem akarának meg iobbúlni,
sőt naponként az gonozſágban előb előb vznak vala, nem méltók
valanakis, szerelmes attámfiaj kereztiének reá, kiket az Wr Iſten
el hagyot romlandó kő falúl Istőről Istőre le dőytene roſſaſtana? Sidok el vezte-
Bizonyára méltók valának reá, és azért az mint megis érdem- nek.
lék vgy bűntetetének Iſtentől. Magais eſébe vőtte vólt ez méltó

bűntetést az Amos, ki ióllehet sokßor kőnyőrgőt Istennek ez népért, de most semmit sem kőnyőrőg, láttia hogy Istennek igaz módgya vagyon az meg bűntetésben, békét hágy nekiek, hogy touáb immár az Isten neuének dűczőssęge, ez Istentelen, kemény, vakmerő néptől ne bussittassęk gyalaztassęk.

Miés tanóllyunk innen, hogy az minket intő és kőnyőrűletessęggel veßßőző Istennek hoßßu késedelmes várásával gonoßúl ne éllyűnk, mert miképpen hogy az ő hűueit atiaij kegyelemmel tartia, igy az engedetleneket az vakmerőket űdeiglen magoknak hadgya, de végezetre az ő igaz itéletinek busulását reáiok ontia, és az mit késetis (hogy igy ßóllyak) az bűntetéssel, azt iól meg ßőrző bűntetéssel véghőz vißi. Erről int minket az mi ßerelmes Iduőzitőnk amaz fűge fáról való hasonlatostágban, kiuel noha az kertéz iól bánik vala, de az semmiképpen nem teremte gyűmölczőt, Mint lőt végre dolga ez fának? mint, kű vágattaték, kű tőrdelteték győkerestől, mert soha semmiképpen meg nem oruosoltathaték.

Luc. 13.

Rettenetes az Isten haragia.

Régi gonozság ez az emberekben, vgy mint, mely még az viz őzőn előtis vólt (kit arany űdőnek tartottanak lenni, Adámtól foguán mind az nagy Nimroth űdeieig) ackoronis az emberek az bűnben való el áradásoktól, az Istennek hoßßu várásával, nem hogy meg ßűnnének, de sőt gonozságokban neuekedének, nem vőtték haznát az engedetlensęgnek, sőt rettenetes bűntetésęt ennek meg érzék, mert kiczintől foguán nagyiglan, minden állatockal egyetemben, Nóé és az ő háza népe, és ßámßerint az oktalan állatok kűuűl, az Wr Isten vizben foyta meg őket.

Iay ki rettenetes az élő Istennek kezébe esni, véßedé eßedbe atiámfia, meg eméztő tűz ő, példa erre az Iuda orßágais, ki az Izrael házának veßedelme vtán, őkis meg érzék az Istennek haragos bűntetésęt, kikreis vgy meg haragut vala az Wr, hogy azon kéri vala Ieremias prophétát, ne esedeznék touáb immár érőttők, igy ßólla penig néki: Es te ne imádkozzál ez népért, és ne kiálcz ő érőttők, se ne kőnyőrőgy, se kőzben ne iáry, mert én téged meg nem halgatlak. Ismet: te azért ne tőrekedgyél ez népért, és ne kiálcz ő érőttők, se ne kőnyőrőgy. Az Iuda házátis meg mére Isten az ő lineáiának mértéke ßerint, reáiok vona bezzeg, mint erről panaßolkodik az Ieremias prophéta az ő siralmában. De az többi kőzőt igy ßól: El véztette az Wr Isten minden kéméltés nélkűl,

Ier. 7.

Ierem. 11.

Thren. 2.

Iudais ßenuedet bűntetest.

nélkül, Iákóbnak minden haylékit le törete haragiában, Iuda leányának minden erőssęgit az földre hanyatuán, meg rútita az orßágot, és az ő feiedelmit. Gondollyátok meg tűés atiámfiaij, sőt gondollya meg egéz Magyar orßág, hogy az Wr Isten az ő mérő tzérnáiát vetette reánk, valamit gőrczőssen valamit gőrben talál az linea kűuől, hűdgyed az én hűtemre, hogy kű tőri kű rontia, és kű hánnya onnan, tudodé hogy az épitőis, valamely épűlet az ő mérő lineáiáual nem eggyez, kű veti hűßem, kű vagia, kű faragia onnan? *Magyar orßágot meri Isten.*

Vtólßór, előb előb lépik az Prophéta, és az bűntetésekről kezd ßóllani, az Wr által, az melyben el fogia őket minden bizodalomtól, valamiben reménsęgeket helyheztették vala. Bizakodik vala előßőr az Izrael népe, az kűlső Isteni tizteleteknek ßolgáltatásában, kit az ő régisęgeért tettetet ßép vóltáért, orßágok méltóságáért aiánlonak vala, mind ezeket penig (ezbenis puposkodnak vala) azokon az helyeken czelekőßik vala, az holot az ő régi atiok az Abrahámis, és az tőb ßent Atiákis, Istennek áldozatot tőttenek.

Harmadßor, nagy és tűndőklő drága templomockalis dűczekődnek vala, kinek mássa ez ßéles világon nem találtatik vala: de mind ez ő bizodalmok mely haßontalan hiában való vólt, imez kőuetkőzendő igék meg mutattiák, az holot az Wr Isten igy kezd ßóllani: *Szep templom Sidoke.*

Mert el puztitatnak az Isaaknak magas házaij, és az Izraelnek templomi puztákkâ tétetnek.

Itt magyarázza immár meg amaz igéket, holot az Vr azt monda, hogy lineára való igyengetést ßőrőz az Izrael kőzőt. Az Isaaknak neuezetin, érti az egéz Izrael népet, nem ok nélkül, mert az Isaak az ő atiok vgyan az Izrael földébenis sokáig lakot, á holot óltártis emelt az egy igaz és teremtő Istennek, de az ő hűtetlen maradéki az ő sok Isteneknek sok óltárokat czináltanak. Nemely Bőlczek ez igéket igyis magyarázzák: *Isaakon mit ercz.*

Mert el puztitatnak az Isaaknak óltári.

Es oztán illyen magyarázatot teznek. Neuezi Isaakot, auagy az templomért, auagy az egéz népért, iólltehet az Prophéta néz inkáb ez népnek iegyesęre, mert az Isaak az czufolástól monda-

tik, és ez neuezettel feddi az Wr az Izrael népében az hamis Isténi tiszteletet, holot az báluányozás auagy baborás vélekedő tudomány nem egyéb semmi, hanem czufolás, mellyel az felségés Isten czufoltatik az hűtetlenektől. Ió magyarázatok ezek, de mégis értelmesben így is magyaráztathatik.

Ez igékben arról fól az Wr, hogy ne óltalmazzák magokat bátor az veszedelmek ellen, az ő hamis Isténi tiszteletekben, se az atioknak példáiockal, se királlyoknak hatalmockal, méltóságokkal, mert sockal kűlömb móddal élték az Atiák, az Isténi tiszteletnek gyakorlásában, szabad vala ezeknek akar mely helyenis áldozatot tenni, mert az Wr Isten az ő vdőiőkben az ő tiszteletének semmi bizonyos helyet nem rendelte vala, de ezeknek maradékoiok kőzőt bizonyos helyet szőrzőt vala Isten az ő neuének szent tiszteletének, mellyet másut Istennek nagy bossusága nélkűl nem czelekődhettenek. Így: El mennek vala az Izraelnek királlyaij, és az Istennek paranczolattia ellen helyet erre vy tiszteleteknek neméuel egyetemben rendelnek vala, kik miért hogy emberi találmányok szőrzések valának, az bőlcz Istennek semmiképpen nem lőn kedues. Kárhoztattatnak itt mostani vdőbenis az fele emberek, kik az Istentől nekűnk adatot és meg ielentetet igaz tudomány helyet emberi fő.ől találtatot szőrzéseket kőuetnek, mellyeket óltalmaznak auagy az ő eleiőknek példáiockal, auagy feiedelmőknek méltóságockal, ereiőckel. De ezekről másszor.

Regi Atiak minden ut áldozhattak.

Most vyonnan ismet az Izrael népére térek, keuélykedik vala ez bolond nép, az mint mondám, az ő királiának hatalmockal, de kiuáltképpen az ő első feiedelmőknek az Ieroboamnak bódog állapattiával, ki az ő nagy és gyakor győződelmiért az kőrnyűl való népeknekis rettentésekre vala, de ezzis tudatlanúl czelekődtek. Mert erről így fól:

> Minek vtánna fegyuerrel támadok (vgy mond) az Ieroboamnak háza ellen, (auagy igy) Es az Ieroboam háza ellen fegyuerrel támadok.

Ez igékben nem czak személlyében fenyegette az Ieroboamot, de az ő egész maradékát, nemzetségét el vezső veszedelemmel fenyegeti. Az házon itt nemzetséget ért. Néz itt az Wr az az előbbi iőuendő mondásra, az holot az második király kőnywben azt mon-

mõdotta vala az Iehu feiedelemnek, hogy nem touáb v̊lnek ő fiaij az Izraelnek királij ßékiben negyed nemzetsęgnél, azért mert az igaz Isteni tizteletnek nem lőn ió reformátora, és óltalmazóia. Mint ha igy ßóllana azért ez igékben: Igértek magatoknak bódog és kedues állapatot, ez világi győződelmekért, diadalmokért, ki az tű ellensęgteknek réműlésęre és fęlelmére vagyon. De nám meg mondottam, meg kel vala emlekőznetek az én beßédem ről, hogy az Ieroboamot nem czak magát, de minden maradékiáual egyetemben, tellyessęguel el vezteném, vgy mint ki magára az én haragomat gerieztuén gerieztenéie, imé azért im meg czelekőßem, és azon vagyok, mellyel meg mutatom az tű haßontalan és hiában való fuualkodástokat, bátorságtokat, az én intésem, feddésem, fenyegetésem ellen.

Ez magyarázattal eggyez az ßent irásnak historiáia, mert Ieroboam fiának vtánna az Zacharias v̊lt az birodalomban, ki az Iehutól őtődiknek ßámláltatik, ez ellen, hat hóldnapig mikoron czak alig regnálhatot vólna, fel támada az Sellum, kitől megis ölettetek, még az egéz orßág ßemeinek ßemek láttára, és ez v̊dőben immár semmi neue méltósága nem vala az Ieroboam házának. Ez mondásokat ió vólna azoknak meg tanúlni, kik az ő nemzeteknek nőmős vóltáual, az ő eleiőknek ióságos czelekődetekkel dűczekődnek. Mert mely haßontalan és hiában való ez fęle dűczekődés bizakodás, nem czak ez ielen való igék adgyák előnkbe, de sőt hatalmas orßágoknak, fő nőmős nemzetsęgeknek, naponként kőuetkőzendő váratlan, hirtelen romlások, és maguok ßakadása. Czudállyad itt az Amos prophétában az Istennek beßédében való kű mondásának álhatatosságát és ió indúlattiát, hogy az Ieroboam feiedelmet, ki mind orßágának birodalmáual, mind diadalmas győzhetetlen vóltáual, tűndőklőt, niluán neuezi, hogy el véz, nem czak maga, hanem az ő egéz nemzetsęge: Hűd meg hogy fęlelmes vala ez az mondás, az ßegény iőueuény és tehen páztor Amosnak, ki meg tetzik az kőuetkőzendő prædikátiónkból, de vgyan meg mondgya azért, és el nem titkollya. Az mely példáual az kereztién tanitókis intessenek, ßemély válogatás nélkűl az bűnt, az hűtetlensęget, minden rendbeli emberekben feddeni, mert nem czak az Amostól vehetnek példát az tőkélletessęgre, álhatatosságra, de az tőb ßent Prophétákbanis ezt láttiák, Kereztelő ßent Iánosban, és az tőb ßent Apostalokbanis. Es ez elég légyen mostani tanuságunkra.

Eleikkel kik dűczekődnek.

Amos neuen neuezi az kiralt.

Batrak legyenek az tanitok.

Imádság.

FElségges kegyelmes Isten, hálákat adunk te Szent felségednek az te Szent fiadban az Iesus Christusban, hogy mi hozzánk oly igen iò akarattal vagy, hogy érettünk mindeneket meg probálz, mindeneket meg czelekedel, valamiuel magadhoz vonhatz és magadhoz térithetz: könyörgünk azért te Szent felségednek, az mi bűnünknek tellyes bizodalmából, hogy ezen te Szerelmedet tarcz meg mind végig hozzánk, és adgyad az te áldot lelkedet, kinek ereie auagy világosítása által, az te intésedre, hozzád fussunk, az te tanitásodat fogadhassuk, hogy az te haragos bűntetésidet, mellyet az bűn és hűtetlenség ellen czelekedel, el táuoztathassuk: Engedj meg ezt, Szerelmes Szent fiadnak, az Iesus Christusnak neuéért, Amen.

AZ SZENT AMOS PROPHETA IRASANAK HE-tedik reszéből való második Prædikátio.

AKkor küldé Amasias az Bethelnek papia az Ieroboamhoz Izraelnek királlyához, azt monduán: Pártot vtet te ellened Amos az Izrael házának közepette, nem szenuedheti ez az föld minden ő beszédit.

11. Mert igy szól az Amos: Fegyuer mia hàl meg Ieroboam, az Izrael penig rabságra vitetik el az ő földéből.

12. Az vtán meg paranczola Amasias Amosnak, te Prophéta eregy el, fus el az Iuda földére, és ott egyél kenyeret, és ott prophétály.

13. Bethelben penig többé ne prophétály, mert az királynak szent temploma ez, és az országnak Háza.

14. Es

14. Es felele Amos s-monda Amasiasnak, nem valék én Prophéta, sem Prophéta fia nem valék, hanem barom páztor valék, és vad fügéuel élek vala.

15. Es el hiua az Wr engemet az barom mellől, és meg paranczola énnékem az Wr, eregy el prophétály az én népemnek az Izraelnek.

16. Mostan azért hald meg az Wrnak beszédét: Te azt mondod: Ne prophétály az Izrael ellen, és ne czepeges az Isaak háza ellen.

17. Annakokáért azt mondgya az Wr: Az te feleséged ez városban paráználkodik, az te fiaid leánid fegyuer mia húllanak el, és az te földed kötéllel oztatik el, te penig meg halz ez fertelmes földen, minek vtánna az Izrael rabságra vitetik az ő földéből.

Ezigéknek röuid értelme.

MEG hallottuk ez előt való letzkeinkben, az szent Amos prophétának irásából, miképpen az Prophéta az Istennek paranczolatiából indításából feddette az Sidó nemzetséget, és retentette veszedelmes, félelmes, és rettenetes fenyegetésekel, hogy tartanának pœnitentiát, térnének kű az bűnből, futnának az bálványozástól, és ezzel találnának kedüet az Wr előt, de ha ezt nem czelekősik, az Istennek haragos tekénteti sál reáiok el hűdgyék azt.

Mikoron azért ezt czelekődne az Prophéta, és az ő hiuatalyában az Istennek az ő igeiének normáia szerint el iárna, imè elleneben támad néki az Bethel városában lakozó hűtelen Pap, és az Ieroboam feiedelemnét az Iehunak vnokalánál bé vadollya az ártatlan Amost, ezt izenuén az királynak. Pártot vtőt te ellened az Amos, el arúlt tégedet, az Izrael házának közepette, és

gonozt ſól te ellened, és az te egéz néped ellen. Ióllehet az Amosis menti magát igazán ez hamis és hazug Pap ellen, az mint megis hallyuk, de rőuideden monduán, mi ezekből eſzünkbe vehettiük, kiuáltképpen az Amasias papnak pêldáiából, mi légyen terméſzetek és v̂gyekőzetek ez fęle lágy ruháiú Papoknak, Czaſzárok, Királyok, Wrok, kőrnyűl forgolódó tzélczapoknak, tudni illik, mint az Iſten igeiének vtállása, ennek hirdetőinek háborgatása, kénzása és meg őléſe. Ezeknek az ő dűhős terméſzeteket meg iſmeruén, mellyeckel az igaz tudomány ellen agyarkodtanak, és ő ellenek miés az Iſten igeiének rendi ſzerint hartzollyunk, nagy álhatatoſsággal az kereztiéni igaz tudománnak vallásában meg maradgyunk, és az Iſtennek neuének dűczőſſęgeért és az anyaſzentegyháznak épűletiért, diadalmaſſan viaskodgyunk. De m égis haznoſſab tanuſágunk okáért ez igékben ſzóllokczak egy rendbéli tanuſágról, tudnia illik

Ket elegſeges prædikatiod lehet ez tanuſagbol.

Az Amos prophetanak üldőzeſeről, az ő hiuatallyarol es tiztiről. De vgyan itt az hűueknek haborgataſok meg ielentetik az hűtetlenek miat.

Engedgye az Wr Iſten ſzent lelke által, hogy mi ezekről haznoſſan és v̂duőſſęgeſſen tanúlhaſſunk.

Hamis tanitoknak allapattiok.

TEkénczétek meg kérlek Iſtenben ſzerelmes és tiztelendő atiámfiaij kereztiének, leg előſzőr ez meg hallot igékben, az hűtetlen hamis tanitóknak, Doctoroknak, állapattiokat, erkőlczőket, és v̂gyekőzeteket: ezek az vetélkedéſt, az kereztieni tudomány felől, nem az Iſtennek igeiéből és beſzédéből kezdik és veſzik, de ſőt forditiák magokat azonnal ez világi fegyuerre, az hatalmaſokhoz kegyetlenekhőz adgyák magokat, el arúllyák az kereztién tanitókat, haragra gerieztik az feiedelmeket, hogy itéletet ſe tehéſſenek, az Iſten igeiének igazſága felől, hanem mindiáráſt az ő meg őléſekre ſzándékozzanak.

Méltó emlekőzetre ez az hiſtoria mellyet itt az Amos meg ir, mind ő maga, mind penig az ő andagoniſtáia felől, az hazug Amaſias felől, mert ez hiſtoriában, az mint mondám, megirattatik, mi legyen az hűtetlenſęg, és ez ez világ mit itél ez az Iſtennek ſzent és tizta igeie felől, mint veti ez meg, mind azt valami az Iſtené, hogy az ő fris vóltában, ez világi méltóſágában, helyén meg maradhaſſon.

Mi legyen hűtetlenſeg.

Ez az

Ez az Amasias, kiről itt emlékezik az Amos prophéta, Bethel városában lakozó fő Pap vala, az holot az Ieroboam, amaz hűtetlen és báluányozó király az Izrael népének első királlya, Papi collegiomot oskólát tartot vala, mely Papi rend közöt ez az Amasias fő vala, mint ez kű tetzik ez historiából, ennek állapatiát nagy sorgalmatossággal meg iria az Amos, okátis meg mondgya, miért támadot ez az igaz tudomány és hűt ellen, tudni illik, mert féltette az kontzot, az ő bérét, haznát, iövedelmét, mellyet ő az ő Papi fő tiztiből siroffon sopot: valának ennek coricæusi kémeij, kik mindeneket meg viznek vala ő néki, valamit az Amos mond, tanit, és prædikál vala. *Amasias latar*

Mely Amos nem czak az niluán való bűnöket feddi és kárhoztattia vala, de sőt az hűtetlenség, az lelki paráznaság, az báluányozás ellenis keményen kiált, és prædikál vala, mint erről minapis sóllottam, mikoron az Amosnak ez mondását magyaráznám: Ne keressétek az Bethelt, neis mennyetek Gilgalba, és Bérsabéba által ne térietek. Ezeket nem senuedheti vala el az Amasias Pápa, mert láttia vala hogy ez miat mind méltóság, mind kontza el romolna, ha tudnia illik, az iámbor Prophéta az ő tanitásában sabadon előb előb menne. Ellene támad azokáért, és az ő vesedelmére tanáczot kezd.

Innen meg tanúlhatod te, az igazságnak mindenkor mely kemény kegyetlen ellensége vagyon, hamis, czalárd, álnok emberek, kik hogy már az kereztiéni hűtnek óltálmazoij, de ez sin alat ők az ő kiuálikképpen való haznokat és méltóságokat keresik, idegenek ezek az kereztiéni tudománytól bizony, ezeknek Istenek az ő hasok, azért semmit inkáb nem orrolnak, semmit inkáb nem bánnak, hanem azt, ha ki őket az ő hamis tudományokban, mellyért gazdag iövedelmet, bért, nyalnak, mert az hegyre vitte őket az ördög, és ott imádtattia magát vélek, meg solittia, meg feddi, és meg háborittia, méltán és sentül. *Igazságnak ellensege vagyon.* *Mit bánnak hűtetlenek.*

Illyen erkölczöket és terméseteket az igazságnak ellenségínek, az sent irásból rőuideden im meg bizonitom. Moysesnek és az Aaron papnakis vgy tetzik hogy ellenségi és gyűlőlőij valának az Ægyptusbeli ördönges papok és Bölczek, kik közzül sent Pál apostal niluán neuén nemezi, az Ianneset

és Iam-

és Iambreſt, Baalam ez világi haßonnak okáért mely boßßuſágot tőt az Iſtennek anyaßentegyházán, Elias mit ßenuedet Achabtól, Iezabeltől, az ßegény Michæas amaz tzélczap Zedekiáſtól, Eſaias, Ieremias, és tőb ßent Prophéták, az Chriſtus Ieſus az hamis Sidóktól, fő Papoktól, Phariſæuſoktól, az Apoſtalok vgyan ezekről, kiről oluaſſad az Apoſtali czelekődetről irt kőnywet.

Ezeknek kénnyok, mártyromſágok, veritékek, arra inczenek téged, hogy mikoron teis, akar ki légy, ßenuedz az moſtani Amaſias papoktól, az igazſágnak álhatatoſságában te indúlhatatlan légy, meg ne botránkozzál, ha véreddel ékőſithetedis az igazſágot, Pápa vgyan Pápa, Cardinál vgyan Cardinál, Pűſpők vgyan Pűſpők, Præpoſt vgyan Præpoſt, czak emberek, még ezeknekis czak az ſeprőie, nem az lelket, czak az teſtet ölhetik meg, még ha Iſten akaria: ßóly te ellenek, kiálcz, bánnyák bizony, mert fęltik hogy el eſik orrokról az palazk, de te álhatatos légy, néked adatik az őrők életnek koronáia.

Ket fegyuere Amaſiaſnak Amos ellen.

Láſſuk immár touábba, minemű álnokſággal fegyuerkezik fel az Amaſias fő Pap, az iámbor és Iſtenfęlő Amos prophéta ellen, ki erre két módgyáual kéßűl: Előßőr, az Királynál vádollya bé őtet, még penig titkon, hogy ez Prophétánál ez tudatlan légyen, miuel inkáb ne tudgya magát az álnokſág ellen óltalmazni: vadollya őtet pártolkodáſnak bűnéuel, mely gonozſág, mint hogy el ßenuedhetetlen, az képpen halálos bűntetéſſel megis bűntettetik. Az vádoláſnak igeńnek ſommań ezek: Feiedelem, te ellened az Amos pártot v̄tet az Izrael házának kőzepette. Mely igék ha igazán mondattanak vólna, kétſęg nélkűl nagy gonozſág vólt vólna: még ez gonozſágot azzal tőbbiti penig az Amaſias, hogy nem czak Amos czelekődne ezt, de ſőt erre immár tárſańés vólnának az Izrael házanak kőzepette, kik egyenlő képpen pártot v̄tőttenek az feiedelem ellen.

Harmadßor azt mondgya, hogy az főld ſem ßenuedheti el az ő rettenetes ieztő tanitáſát, mely igét kétképpen magyarázhatok, mert ha ezt az főldnek népéről, az az, az kőſſęgről, értemis, ió léßen, mely nép az Prophéta tanitáſában meg botránkozuán, fel támadot az Prophétának mind ßemélye, mind tudománya ellen, igy akaruán meg őrzeni az feiedelemnek méltoſságát: ha penig az orßágtoſ[illegible], ezben ſem vétkezem, kinek az Prophéta ve-

ßedelmet

ßedelmet iöuendűl, kin az orßágis meg háborodot, és fęltis. Hogy az Prophéta illyen beßédeket ßóllot, az Amasias pontifex immár arról kezd ßóllani, mond:

Mert igy ßól az Amos: Fegyguer mia hàl meg Ieroboam, az Izrael penig rabságra vitetik el az ő földéből.

Mint ha igy ßóllana az róka: Valamely emberek az feiedelmek ellen veßedelmet iöuendűlnek, azok az Királynak arulóij, és az orßágnakis meg háboritóij: De te ellened, ô iámbor feiedelem (Ieroboam) az Amos közönsęgessen veßedelmet iöuendűl, sőt az egéz Izrael népének rabságát prædikállya: Tahát ő pártot vőtőt te ellened, és az egéz orßágnak meg háboritóia. Azonközben ez alat két képpen patuarkodik az Amasias pap, előßőr igy, hogy vgy teßen panazt az Amos ellen, az feiedelem előt, mint ha erre az beßédre tanitásra az Prophéta, az feidelem, és az orßág ellen, mellyet Istennek kiuál képpen való inditásából vőtt, czak magától, tulaidon indúlattiából czelekődte auagy ßóllotta vólna.

Másodßor ez az hazug Pontifex az Amos prophétára oly ßót oly beßédet kőlt hamissan, melyről az Prophéta semmit sem emlekőzet, sem ßóllot: nem azt mondgya az Amos, hogy az Ieroboam hál meg fegyuer miat (mint ezt az báluányozó Amasias pap reá fogia) de az mit ő általa az Wr Isten tolmáczoltatot arról ßól, monduán:

Fegyuerrel támadok az Ieroboamnak háza ellen.

Nem czak az király ellen ßól az Amos, de sőt az egéz orßág és nép ellen, minden helyeken léuők, és minden rendbeliek ellen. Szemtelen ortzát láthatz, és hazug nyeluet az Amasias papban, az iámbor és igaz mondó ßegény Amos prophéta ellen, mely Amasias papnak példáiát nézelik, és erkőlczét kőuetik az igazságnak ellensęgi minden vdőben, ezekis alattomban édes kőserűuel egyelitet álnoksággal, veßedelmet forralnak az Istennek tizta igeiének iámbor ßolgaij ellen, tettetik hogy az közönsęges iót óltalmazzák, és ennek meg háboritóiának (azonközben) azokat mondgyák lenni, az kik az igaz Isteni tiztelemnek óltalmazóij. *Rauaz es hazug Amasias.*

Nem ok nélkűl iria az Moyses, hogy az az kigyo, mely az mi *Gen. 3.*

első

első ſűleinket meg czalta vala, minden mezeij vadnál, mellyet Iſten teremtet vala, rauaſab vala, álnokab vala, mert moſtanis ez az kigyo oly álnok meſterſęgeckel czauarog farkáual az hűtetleneknek melyeken, hogy nehezen veheted eſedbe ellenſęges embernek lenni, mindenkoron penig világ kezdetitől foguán, nem czak moſtan, meg tartotta ezt az ő epéiét, mérgét, nem czak magában, de az ő tagiaibanis: az iámbor Moyſeſt, kit az irás igen kegyes ferſiúnak neuez, és az Aaron papot, ezképpen vádolta kárhoztatta régenten az Pharaho, vgy mint, kik az Iſtennek népét az munkálodáſtól, és feiedelmeknek tartozó engedelmeſſęgektől el vonnáiák és meg tiltanáiák: Az Iſten fęlő Elias (auagy Illyes) Prophétánakis az Achab király igy ſól vala: Nemde nem te vagyé az, ki meg háborittia az Izraelt? Ieremias prophéta ellen az Iuda népének eleij fel támad, és őtet hamis és pártolkodó Prophétának kiáltia, vgy mint, ki inkáb az Chaldæuſoknak hizelkődnék, maga házaiának veſedelmét iőuendűluén: az Apoſtalokat, ő vtánnok az Apoſtali fęrſiakat, az hűtetlenek mindenkor azzal kárhoztatták, hogy az Romai tőruény ellen vy hűtet tudománt hintenének, az egéz világot meg háborituán.

Alnok kigyo moſtis czauarog.

Exod. 5.

Ierem. 26. 38.

Actor. 16. 17.

Ez ielen való v̂dőbenis az Euangeliomnak hű ſolgaij az Iſtentelenektől azzal kárhoztatnak, hogy az feiedelmek ellen, az atiáknak kézről kézre elől adot tudományok ellen, kiáltonak, ſóllonak, prædikállanak: De ezben nem mondonak igazat, akar mely bárſonyos kamukás Pűſpők mondgyais, mert mi az mi tudományunknak igazſágát nem az Patereknek conciliomokból, traditióiókból mutattiuk meg, de az Iſtennek kőnywéből, az Canonicus kőnywekből, az ſent Bibliából, mely kétſęg nélkűl Iſtentől, és nem embertől, találtatot tudomány.

Ennek vtánna, vay ha bátor czak, az mi Wraink, feiedelmink, kőuetnék ezben az Ieroboamot, ki (az mint az textusból eſembe veſem) az Amaſias papnak káromláſát nem azonnal hűué el, ſemmit vakmerőűl az Amos ellen nem kezde, és noha pogány feiedelem vala, de maga gondolatlanúl ſemmit nem miuelle. Mondám akar czak ettől tanólnának, ne hinnék el moſtanis az fel pőreſeknek ſauokat, hallanák meg az más fęltis, eggyik fűlőket eggyiknek, az máſikat tartanák máſiknak, ne kegyetlenkődnének vakmerőűl az Chriſtuſnak ártatlan ſolgaij ellen, mert drága dolog Iſtennek előtte az ő Szentinek halála.

Ieroboamot mi ben kel kőuetni.

Ezen-

Ezenközben itt vigaztalásunkis lehet, tudni mint, Isten az kegyetleneknek fülöketis bé dughattia, hogy ne halhassák az igazak ellen való káromlást, auagy ha meg hallyákis, de azoknak az ő hallásoknak mérgét, meg erőtleniti, auagy tartoztattia, hogy ne vihessék véghőz, az ő akarattiok szerint, az mit akarnak. Vigaztal erre ez minket, hogy erőssek és álhatatosok léuen az Wrban, az igaz hűtet, igazságot, minden Istentelenek ellen, bátorsággal óltalmazzuk, beszéllyük, és kiálczuk. *Hűtetlenek meg tartoztatnak.*

De térek vyonnan az kétszeres és béllet Amasiasra, ki mikoron az feiedelem előt semmit nem haználhatot vólna, az Amos ellen az ő álnokságának semmi előmenetelit nem látta vólna, el mégyen, és azonnal vy czalárdságot forrazt, az Amos prophétát külön hia magához, és barátiának tettetuén magát, azt tanáczollya néki, hogy mennél hamaréb lehet, el fusson, hogy ez ockal és móddal (az rauaz) az igaz tudomántis az országból kű ircza, és az Prophétának gyalázatot szőrezzen, hogy lelki esmeretiuelis megfeddetuén, titkon el szalat vólna. Ezeket azért hogy véghőz vigye, illyen álnok és czalárdsággal tellyes beszédeckel szól néki, mond:

Te Prophéta, eregy el, fus el az Iuda földére, (auagy) Te látó, eregy el, fus el az Iuda földére.

Látónak hia őtét, mellyel hitták neuezték az régi Prophétákatis, mint az Samuel historiáiábólis kű tetzik, tudni illik, azért, hogy lelki ielentéseckel meg világositatuán, az Istennek tanáczát az iőuendő dolgok felől, iól elől meg látnák, és azokról az nép előt intést tennének. Róka léuén azért az Amasias, hogy már bőczűletnek és tizteletnek okáért neuezi az Amos prophétát ezzel, hogy alattomban az ő mérgét és irigysęgét titkollya. Hallyad immár mit paranczol néki:

Meny el (vgy mond) fus el az Iuda földére.

Vőd eszedbe az igéknek follyásit: Előszőr azt paranczollya néki, hogy el mennyen, mint ha mondaná: Fus el mig módod vagyon az el futásban, még senki nem tudgya nálamnál tőb czelekődetedet. Másodszor, azt mondgya, hogy fusson, mellyel ielenti, hogy semmit ne késsék, menten mennyen, ha az veszedelmet el akaria kőrűlni. Harmadszor, heltis mutat néki, houâ fusson, *Amasias tanácza Amoshoz.*

szalad-

ßaladgyon, tudni illik, az Iuda földébe, az ő házaiába fusson. Es mint ha azért ezt tanaczolná, hogy az Prophétának semmiben gyalázattiát nen kéuánna, mert ha el futnais nem valami idegen helyre menne, de sőt házaiába ßaladna, mely czelekődetért vallyon s ki ßidalmazna őtet? Negyedßőr, aztis meg mondgya, mint hordozza, taplállya, éltesse ott magát:

Es ott egyél kenyeret (vgy mond)

Mint ha mondana: Látod iámbor Amos, hogy itt ez földőn senki téged el nem tart, taplalásodra senki gondot nem visel, oda házadba meny ott el éltetheted magad. Eőtődßőr mond:

Es ott prophétály.

Ezzelis mint ha bőczűletit kéuánná, és tanáczolná, hogy életét ottis tiztessęges állapatban tarcza, és mint ha mondaná: Nem azt adom tanáczúl néked, hogy az Istentől néked rendeltetet hiuatalt el hadgyad, ha Isten tégedet Prophétáuá tőt, én felőlem el iárhatz te az te hiuatalodban, de itt az mi földűnkőn mi iáród vagyon néked? itt te néked senki nem enged, ha ßintén valakiket ióra intezis. Hatodßor igy ßól néki:

Bethelben penig tőbbê ne prophétály.

Itt immár kű fakaztia álnokságát, hogy nem az Prophétának haznát, előmenetit, de az maga haznát, és kontzát keresi, mellyet veßen vala az Betheli iőuedelemből. Vtólßor oztán rettentiés, hogy ha hizelkedő ßóual el nem általhatta, ottan czak ieztéssel rémitéssel futassa el:

Mert ez (vgy mond) az királynak ßent temploma, és az orßágnak háza, (auagy) és az királynak háza.

Mint ha mondaná: nem tiztessęges dolog, és nemis bátorságos, más orßágban, az tőruény ßerint való feiedelmek ellen, valaminemű rendelést meg változtatni, de imé itt im látod te Amos, hogy az Isteni tiztelet rendeltetet az Királynak és az kőzőnsęges népnek méltóságok által, és vgyan ez az Királynak házais, melyben az ő atiáitól vőt tizteleteket gyakorlani ßokta, ßemérem dolog vólna azért ez ellen te nékedis, hiuatalod kűuől, ßóllanod, kit az király sem ßenuedne el, takarodgyál azokáért, ha veßedelmet nem akarz magadnak keresni.

Mon-

Mondom én hogy az Amasiasban az igazságnak ellensęginek czuda mérgei adatnak előnkbe, tettetik hogy már az igazságot óltalmazzák, mindeneknek iót kéuánnak, vgy beßél mint ha czak egy ßint tartaná, de vigyáz reá czak, ßintén vgy el változik, sok ßint kezd mutatni, mint az habarnitza az mely ßinű kő ßál mellé ßokot vzni. *Habarnitzak kiczodak.*

Az igazságnak mostanis vadnak illyen álnoki, nem czak az Papistákban, de az kik magokat Christus ßolgainak vallyákis, azok kőzőtis látz mérget, egymás ellen való irigysęget, kik ha valamiben nem mindenestől eggyeznekis, nem gondoluán meg ßent Pálnak amaz mondását, hogy az Wr annakis végre meg ielentőie lenne, egymás ellen támadnak, ßidgyák, rutóllyák egymást, mind nyelueckel s- mind irásockal, gyalázatból egymásnak neuet adnak, arúllyák, vádollyák egymást, Istennek kemény itéletire tartatuán, kit az eßesek eßekbe véuén nem czelekőznek, és az ßent irás ßerint az mi nemellyekben ió nem vólt, azt az hűuekben naponként emendállyák. Az kigyóról hozot példáual eßessęgre tanit az Iduőzitő minket, hogy tudgyák magunkat igazán alkalmaztatni, mind az igazságnak niluán való ellensęgi ellen, mind penig gyarlóságból el eset háborkodók ellen. Méregből senkiuel ne vetekedgyűnk, de ßelidsęggel, ha azt akariuk, hogy az igazság világosság légyen. *Matth. 10.* *Ezis egy praedikatiod lehet, Itt el kezduen meg mas.*

Lássuk immár második rendben, mit felel az Amos prophéta az hazug Amasias fő Papnak, mind hizelkődő mind penig rettentő beßédére, mellyel az Prophétát, az álhatatlan ember, az Istentől ő reá bizattatot tiztben hátra akaria vala vonni. De előßőr hallyad ezt: Miképpen az ió akaró és kegyelmes Isten az ő mi hozzánk való ió vóltát irgalmasságát, az ő ßent igeiében ßokta meg mutatni, mely ige az iól és bódogúl való életnek módgyára és rendire meg tanit minket, és egyetemben az őrők életnek bódogságának társaságára vezet minket: Ez képpen az emberi romlotság auagy gonozság, vgyan ezen Istennek ezen iô téteményének gonoßúl élésęuel magát meg ßokta czalni, és erről az iórol (mint az pók az ió fűuekrőlis) mérget ßokot ßedni.

Mert sokan találtatnak, kik ez mód által az Istennek igeiének ellensęgesűl ellene támadnak, mikoron ez főlőt az ő magok haznát, testi gonoz ßabadságoknak indúlattiát, fellyeb bőczűl-

lik. Annakokáért miért hogy ez fçle emberek gyakorta az hűeknek ellenek vadnak, főt az egyűgyűeket az ő peldáiockal az íóban vgyan kéfleltetikis, ezek ellen az Wr Iften nem czak paranczolatockal, de példáckalis épiti az ő hűeit, mely példák kőzzűl, igazán mondom, emlekőzetre méltó ez ielen való hiftoriais, mely hiftoria (mint erről hallánk) előfőr az Amafias bálványozó Papról fól, kiről való elő hozásban az Iften fent igeiének minden ellenfçginek vgyekőzeteket, mefterfçgeket, álnokfágokat, mint egy táblában elő adgya.

Amos meg felel Amafiafnak.

Ennek vtánna az hiftoria vifont elleneibe veti az lator Papnak az iámbor Amos prophétát, ki meg felele ennek, mely ő feleletiben ímez két dologról tractál kiuál képpen: Előfőr, az Amafias papnak ellene az ő czelekődeti vgyekőzetit, és hogy az ő tanácza femmire kellő, azt niluán meg bizonittia. Másodfőr, az Amafias papnak, vgy mint, ez világi hűetlen bőlcznek, az ő bűnteteſét, mellyet az ő vakmerőfçgéuel meg érdemel, meg iőuendőli. Ez példában miés tanitatunk, hogy mely igen nagy lelki álhatatofsággal és okofsággal fűkfçges azok ellen kik Iftennek és az ő drága igeiének ellenébe vetik magokat, és minket, Iftentől az mi reánk bizatot hiuatalbā, meg ellenzeni és tartoztatni vgyekőznek állani és támadni. Láfſuk immár rend ſerint az Prophétának feleletit, az fris és keuély hazug nag bélű Amafias Pápa ellen.

Mondám hogy az Prophéta előfőr igazittia magát és menti, az ő czelekődetiben és hiuatallyában, hogy ő nem vakmerőől auagy az párt vtéshőz való ſerelméből vőtte fel az tanitáft az Izrael orfágában, azokáért vgyan ennek vtánna fem fűnik ő attól meg mind végiglenis. Hogy penig az ő czelekődete és beſéde igaz légyen, az Iftennek méltófágáual bizonittia, ki paranczolt ő néki, hogy azt czelekődgye. Mint ha így fóllana azért az Amos: Valamit az Wr Iften paranczol, meg kel azt czelekődni, minden emberi tekéntet, kedw, és barátfág nélkől: De é nékem az Iften paranczolt, hogy az Izrael orfágában prophétállyak: Azért fűkfçgesképpen meg kellet ezt ennékem czelekődnem. Meg mondgya előbbi állapattiát, és így fól:

Amos argumental.

Nem válék én Prophéta, fem Prophéta fia nem valék, hanem barom páztor valék, és vàd fügéuel élek vala, auagy, és vàd fügének fődőie valék.

Az

Az Prophétának neuezetében az ő hiuatallyát ielenti meg, hogy nem erőuel tólta elő magát. Az Prophétáknak fiaij, hogy meg ércz, az Prophétáknak tanituányok valának, kik gyermekségektől foguán erre tanitatnak vala, hogy valamiképpen az Isten igeiének magua meg ne fogyatkoznék, niluán vagyon ez az S. iráſnak hiſtoriaiból, hogy vgyan oskola vólt régenten, melyben az ifiak az Iſten igeiében neueltettenek. Ertelme azért az Prophéta beſédének ez, hogy ő ifiuſágától foguán mindenkoron az Prophétaij tudománytól idegen vólt, ſőt czak barom páztor vólt, és vad fűgének ſődőie, mely mondáſáual azt ielenti, hogy bátor ő felőle ſenki ne vélekődgyék, hogy ő az ő tanitáſábeli tiztiuel méltóſágos gazdag és friſ életnek nemét kéuánná, ſőt bizony azt az tiztetis ingyen ſem kéuánta magának, mert barom páztor inkáb, kinek ſem íre ſem ſelentzeie, hogy tudna inkáb papi méltóſágos tiztet kéuánni, auagy az kemény étellel és vaſtagon fel neuelt Poremus bátiánk, hogy tudna királij édedeleket és nyugodalmas heueréſeket kéuánni, nem kéuán bizonyára ſem tortatat, ſem martzapánt, azt ſem tudgya miczoda, czak adgyon Iſten ő néki iő ſiros ſős kápoztát.

Prophetak fiaim mit ercz.

Regi io ſkolak.

Amos nem keuanta az prophetaſagot.

Mond azért immár Amos: Mert (vgy mond) énis illyen vóltam, ki az vad fűgét, mezeij gyűmőlczőket, leg keduesb gyönyőrűſęges ételemnek tartottam, és teheneket iuhokat inkáb ſoktam vala őrízni, hogy ſem mint az Iſtennek népeit tudnám legeltetni, el vőn engem az Wr az nyaij mellől, és az Izrael népének hagya hogy prophétállyak: tahát én ki vagyok, az ő akaratiának paranczolattiának engedetlen legyeké? Bizony nem miuelem: auagy inkáb te Amaſias pap, néked engedgyeké én inkáb, hogy ſem mint az én Wramnak Iſtenemnek beſédének? ezennel, ezennel, váriad czak, váriad czak, bizony nem miuelem.

Ez az Prophéta rőuid beſédének értelme, mellyel meg ielenti, hogy ſem vakmerőſęgből, ſem fel fuualkodásból háſa kedueiért indúlt az prophétáláſra, de kéſęriretet erre Iſteni paranczolatból, kit ő néki ſemmi rendíben nem kellet meg változtatni. Az Wrnak Apoſtaliés ezen felelettel feleltenek, mikoron az Nazarethbeli Ieſuſnak neuének hirdetéſętől tiltatának, nagy bűntetéſek alat az Sidó papi feiedelmektől és irás tudóktól, ezt mondották nekiek: Iob Iſtennek engedni hogy ſem embereknek. Moſtanis ezen feleietet ſűuekben, elmeiőkben, és ſáiokban mindenkorő kéſęn tarczák az Euangeliomnak hű ſolgaij azok ellen, kik őket

Actor. 4. 8.

az igazságért, vldőzik, háborgattiák, kergetik, húrogattiák.

1. Corint. 9. Iay én nékem (vgy mond ßent Pál) ha az Euangeliomot nem prędikállom. Te bűntetlen maradnálé, ha az Istentől reád bizattatot tanitásnak tiztiben rőst és tunnya lennél? Kérlek meg se gondollyad, az vdőnek alkalmatlanságát se nézzed, az ellensęgnek hatalmát, minden felől tellyes veßedelemmel, se fęllyed, vőd fel te az vdeig való bűntetést, ha el akarod kőrűlni az őrőcké való bűntetést.

Ne felyenek tanitok.

Szent Katalin. Szent Katalin aßßony mikoron az hűtetlen Maxentius feiedelemtől hizelkedő beßédeckel intettetnék, hogy hadná el az menynek földnek Istenének tizteletit, báluányozná eggyűt ő véle, őtet az királyné aßßony vtán másodiknak hiuattatná, és ő néki az városnak közepette képet őntetne, ki vgy tizteltetnék imádtatnék mindenektől, mint egy Isten aßßony, felele az ßűz: Szűnnyél meg ez fęléket beßélleni, kiket czak meg gondolniés gonozság, én magamat az én iegyesemnek az Christusnak adtam, ő az én dűczőssęgem, ő az én ßerelmem, ő édessęgem, ő ßeretetem, az ő ßerelmétől sem hizelkődés sem kén vißßa nem vonhat engemet.

Ignatius. az mint mondá valóban béis tellyesité. Ignatius is igy ßól vala az őtet kénoztató feiedelemnek: Az fel geriezteteg tűzis, auagy az ezennel el nyelő vizis meg nem ól hattia én bennem az Iesus Christusnak ßeretetit, mert nem egyenlők (vgy mond) ez világi ßenuedések az iőuendő dűczőssęghőz: ő maga ßöllittia az Orozlánokat, meg foytiák őtet, de testét soha semmiképpen nem illetik.

Nem czak ez két Martyr, de nagyob réßére, mindnyáian az Prophéták, az Apostalok, az ő vdeiők vtán élő Apostali fęrfiak, ezen martyromságnak drága koronáiát vőtték feiőkbe, az igaz hűt mellet az kereztiéni tudomány mellet az halálbanis álhatatossan meg maradtanak. De vőd eßedbe te feiedelem, WR, Nőmős, Ispan, Biro, mert az mi itt az Egyházi ßemélyeknek paranczoltatik, vgyan azonok te nékedis mondattatnak, hogy teis se fęlelemből, se rőstsęgedből, ellene ne vécz az ISTENNEK,

Ludo. 1. Regis Decret. Anno 1351. mely te reád tizteket bizot, az Atiáink kűlső feiedelmeket, kit az mostaniakis kőuetnek, vgy eskűttették meg az ő tiztekre, hiuatallyokra, az ßent háromság ISTENNEK neuének segitsęgűl hiuása alat, hogy sem keduet, sem adománt, sem gyűlölsęget, sem fęlelmet, sem barátságot nem néznek, az igaztételben: De

el

el hágták ezt, kit az ő külső czelekődetek sokakban meg mutat, nagy dolog az hűtetlenſęg, mert ez az kárhozat, azt mondgya az Iſtennek fia, hűdgyed hogy vgy gondolkodgyál az te tiztedről, hogy bizonyára gonoßúl lelked veßedelme nélkűl nem viſelheted. Ioan. 3.

Touábba, ez hiſtoriából vőd eßedbe aztis, hogy az Wr Iſten ennek ez világnak az ő fris, keuély, maga mutogató pompaſágában, tzrifra vóltában, hűdgyed hogy az én hűtemre nem győnyőrkődik, kit innenis eßedbe vehetz: Az v̊dőben az Amaſias papi feiedelemnek ez világban nagy méltóſága hire neue vólt, az mely tudománt religiót ő ßeretet, azt az egéz orßág mind királlyoſtól ßerette, ez ellen vißont valamely tudománt ez az Pap nem iauallot, nem ßeretet, azt az egéz orßág (ha nem tudom mely igaz vólt vólnais) mind az királlyal egyetemben ellenzette tiltotta, háborgatta: de imé az Wr Iſten mit miuele, az ßegény parazt, táskás, barom vtán iáró iőueuény Amoſt támaztia ellene, ezzel ßólitattia meg az ő hűtetlenſęgében.

Szokáſa ez az Wrnak, hogy az mint az Apoſtal ßól, az erőtlenek által, ez világtól meg vettettek által, vißi elő az ő dűczőſęgét, hogy ez világi Bölczek meg ßégyenűllyenek, és czak az Iſtené légyen az diczíret: egy egyűgyű Prophétátis ßembe állatá az Achab királlyal, és őtőd fęl ßáz báluányozó Papot az egéz népnek látáſára meg győzettette vala: Igy az Apoſtalokatis ſleit alá való nemből válaztuán, ki ſátor kőtő, ki haláz, ki vámos, ellenekbe állatá, amaz Sidó bő kőnteſűk, kik kőntőſők allyára tiz paranczolatot irnak vala, kép mutatóúl, ellenekbe veté az pogány Philoſophuſoknak, ſőt az nagy hatalmas és felſęges Romaij Imperatoroknakis, és ezeknek az ő ßolgálattiok által az egéz világot vgyan meg vyéta. *Egyűgyűk altal Iſten nagy dolgot miel.* 1. Reg. 18.

Es az mi v̊dőnkbenis mikoron az Iſten igeie ez világnak nagy hálaadatlanſágáért czak kiczinné peſegne, az Wr Iſten tudatlan, hiretlen, parazt emberek által geriezte fel, mint az Luther Marton v̊deie ezt meg mutattia, és immáran ſok eztendőtől foguán ez világnak hatalmaſi kegyetleni ellen meg tartotta, meg őrizte, meg tartia, meg őrzi, hanem ha meg ritkúlna, ez világnak Iſtentelenſęge miat, de azért ſoha el nem reitethetik az hegyen épitetet város, noha ſok hab, ſok vizek zúgáſa kőzőt hanyattatik az Nöé bárkáia, ő maga tőtte az Wr ennek aitaiát, nem árthat ennek ſemmi viz, az puztában fut ez, ottis fiakat ßűl az Chriſtus Ieſuſnak.

Másodßor, mondám hogy az Amos prophéta az ő feleletiben az Amasias papnak meg mondgya az ő hűtetlensęgének bűntetésęt, és miért hogy iól ismeri vala az Prophéta ennek az ő vakmerő keménysęgét, vgy mint ki kőnnyen meg nem lágyittathatnék, azokáért vgyan veztegletessęget vet néki, hogy hallya meg az mit az Wr izent, auagy mond, ő néki monduan:

Mostan azétt hald meg az Wrnak beßédét (ki mostan ielentetet meg ênnékem) te azt mõdod, ne prophétály az Izrael ellen, és ne czepeges az Izrael háza ellen.

Ez igékben az Prophéta, az Amasias kőzőt, és az Isten igeie kőzőt, kőzbe vetést czinál, és mint ha igy ßóllana: Te engem arra intez, hog ne prophétállyak az Izrael ellen, és ne czepegiek az Izrael háza ellen. Itt az czepegésnek igeiét két képpen magyarázzák az Bőlczek: Előßőr hasonlatosságúl véßik, mint hogy az Istennek igeiének prædikállásat czepegésnek hiák az Istentelenek, mert ő nekiek ez oly nagy ellenek vagyon, oly igen bántásokra, mint ha valahonnan auagy orrokra, auagy nyakokba czepegne az hó auagy az esső, és azt el nem táuoztathatnák: de veztegienek czak, ha mostan az Istennek v̂duőssęges igeiének estőének czepegésęt el nem ßenuedhetik, kéßeritetnek el ßenuedni az pokolnak tűzének sebes langiát. Bizony ßép magyarázat ezis.

Czepeges mizoda.

Másképpenis ez igéket hasonlatosság ßerint magyarázzák, és azt mondgyák, hogy az Istennek igeiét az ßent Lélek az essőhőz hasonlittia, mint Esaiasnális ezképpen az Prophéták czepegetni mondatnak, mikoron ennek hirdetésęuel az hűueknek elméiőket meg őntőzik, hűuősitik, az Istenteleneket penig ezzel rothaztiák és fonnyaztiák, mert mint hogy az esső az eleuen fáknak fűueknek nyersesęgére, győmőlczőzésęre, zőldellésęre vagyon, igy az le dűlt fáknak, meg aßot fűueknek, ezen esső romlásokra, rothaztásokra vagyon: Ezképpen az Istennek igeie az anyaßentegyháznak eleuen tagiainak haznokra, gyűmőlczőzésekre, épűletekre vagyon, de ezen Istennek igeie, az hólt tagoknak, az Istenteleneknek, romlásokra, és őrőcké való veßedelmekre vagyon. Ez az én itéletem ßerint az ßép magyarázat. Te lásd.

Esa. 55. Prophetak czepegetnek.

Isten igeie kinek io, kinek gonoz.

Arra intez (vgy mond az Prophéta) hogy más helyre mennék prædikállani, holot nagyob haßonnal tanithatok: de én te

néked

néked ezben nemis engedhetek, te sem tartoztathatod soha meg az Isten igeiének prædikállását, sőt vagy akarod vagy nem, de imé vgyan meg kel mostan hallanod az Istennek igeiét, és azt hűdgyed, hiában valónak nem ismered.

Itt meg tanúlhatod atiámfia, hogy az Isten igeiének follyását soha sommi teremtet állat meg nem tartoztathattia, noha nagy sokan fogyására romlására hanyat homlok futnak ennek, mindeneket czelekőznek, hogy ezt le nyomhatnák, de fuy ez az ßél, (azt mondgya az Istennek fia) valaholot akaria, sőt haznos hatalommal az Istennek igeie egyben ßerkeztettetet, vgy annira, hogy azonközben háborgattassék bátor, és ßűnnyék meg hirdetése, de az mely bűntetést az meg iőuendűlt, nem czak hogy meg nem léßen, de sőt inkáb meg dupláltatik, meg kettőztetik, és naponként neuekőduén, nehezittetik.

Isten igeiet sen ki nem tartoztathattia.

Ioan. 3.

Haznos hatalom isten igeieben.

Mert noha az Wr Isten nemely embereknek bűnőkre halgat, de hűdgyed hogy nem késik, fel geried, nem alußßa el (tiztessęg adassęk ő felsęgének, és az ő drága igeiének) az ő igeiének meg vtállását, háborgatását, fel serken az te veßélyedre, és őrőcké való bűntetésedre. Példa erre ez az Amasias pap, kinek az ő gonozsága kétsęg nélkűl sok vólt, de imé az Wr Isten leg fellyebben ő rea az ő igeiének meg vtállásáért haragßik, és nagy bűntetésre méltónak itéli. Példák ezenre, Pharao, ki az veres tengerben fula meg, Achab, kinek vérét az ebek nyalák fel, Ioachimot hóltig való kőserues insęgben tartá, Szedechias királynak ßemeit kű tolyatá, és vgy béklyókan vereti, és el viteti az Babyllonian fogságra.

Leg inkab Isten miert haragßik.

Noha minden bűnőket vtál és gyűlől az Wr Isten, de kiuáltképpen semmiképpen ßent igeiének meg vtállását el nem ßenuedheti, ha az beteg meg vtállya az oruosságot, miczoda reménsęg lehet az ő meg gyogyulása felől? ha az bűnős ember meg vtállya az Istennek igeiét, miczoda remênsęg lehet az ő v̂duőssęge felől?

Vtólßor immár, hogy el végezzem ez prædikátiót, hallyuk meg, miuel fenyegeti, sőt inkáb, miuel bűnteti meg az Isten az káromlo Amasias papot: Igy ßól az Prophéta:

Annakokáért (hogy engemet prophétálni meg tiltaz) azt mondgya az Wr, Az te felesęged (vg mond) ez városban paráználkodik.

Erőßak ßerint valo paraznasag.

Erőßak ßerint való paráználkodásról ßól itt az Prophéta, nem

ſabad akarat ſerint valóról, mellyet az ellenſég, mikoron auagy az várat, auagy az városſt meg veſſi, az aſſoniállatokon és ſőz leányzókon ſokot czélekődni. Az gyalázatot penig itt ezzel neueli az Amos prophéta, az Amaſias ellen, hogy nem más idegen földön, nem idegen városban, nem tudatlanúl mind magának, mind iſmerőinek kezd ez lenni az ő feleſégén, de az ő városokban az maga és iſmerőj ſemek láttára kezd ez lenni az Aſſyriaij fertelmes néptől. Igazán énekli az S. Dauid: Igaz vagy Wram, igazak az te itéletid. Mert méltán czelekőſik az Wr Iſten ez fęle bűntetéſt azok ellen, kik az ő iegyeſęt, az anyaſzentegyházat, hamis tudományokra tanitiák, és az lelki paráznaſágnak az báluányozáſnak authorí, mondom mélto, hogy ezekis külső gyalázatot, és házok népeknek feleſęgeknek fertelmeſſęgőket nézzék. Az nagy bűntetéſek kőzzűl leg előſőris erről teſen emlekőzetet az Wr.

Az ki miben vetkezik azzal bűntetetik.

Holot eſedbe vőd, hogy nem kiczin boſſuſágot teznek azok az emberen, kinek az ő házok népe máſoktól meg gyalázta tik, mert nem minden ember Cato, hogy éltében máſnak engedgye feleſęgét, és azt viſont viſſa vegye, ha az meg hál az kinek engette, mert *amicorum communia ſunt omnia, ſine vxore*, mondom azért, hogy meg lęſen ez fęle bűntetés moſtanis az Iſten igeiének ellenſęgin, mint régenten hogy meg lőt, és meg eſet. Fély azért, ſereſſed az Iſtent, ſereſſed az ő igeiét, és annak paranczolattia ſerint rendellyed életedet, ha azt akarod, hogy az te feleſęgeddel más ne hállyon, és az te gyermekid ſemed láttára bé nem vágattaſsanak, mint az Wr fenyegetőzik az Moyſes által. Mégis eztis hallyad:

Cato czelekedeti.

Lelki paráznaſag teſtiuel bűntetik.

Az te fiaid leánijd fegyuer mia húllanak el.

Az az, kémélletlenúl irgalmatlanúl győztetetnek az ellenſęgtől. Látodé atiámfia, hogy az Iſten igeiének meg vtálláſának és tőb gonozſágoknak, bűntetéſe ezis, hogy az kik az ő fiokat, gyermekőket, nem Iſtennek nemzik, őkis meg foztaſſanak az ő gyermekektől, ne győnyőrkődheſſenek az ő nemzetſęgeknek ſokaſuláſokban, és ne légyen raitok ez Dauidnak áldáſa, hogy fioknak fiaĵt és vnokáioknak vnokáiokat láthaſsák. Régenten illyen bűntetéſſel bűntette meg Iſten az Heli papot, ki az ő fiaĵnak gonozſágokat az Iſten tőruénnye ellen el ſenuede, igy ſólla az Wr néki: Imé el iőnek az napok, és én el vágom az te karodat, és az te atiád házának kariát, hogy ne találtaſsék vén ember az te házadban,

Gyermekink vęſedelme honnan.

1. Sám. 2.

Tanácz

Tanácz azokáért minden atiáknak és iámbor anyáknak, hogy az ő fiokot, leányokat, vnokaiókat, az Wr Istennek ßentellyék, az Isten igeiének ßeretetiben neuellyék, az kőnyőrgésben és hálaadásban győnyőrkőttessęk, hogy az Istennek házában mindenkoron ió termő fa légyen, ha azt akariák, hogy őkis győnyőrkődhessenek őruendőzhessenek az ő életekben, egéssęges vôltokban.

Gyermekink egessege mint lehet meg.

De ez világ ez atiaŋ és anyaŋ ió daikálkodásbanis meg veßet, mert nem Istennek, sőt az pokolbeli őrdőgnek neuelik gyermekőket, igy ßoktak ßóllani: Ió reménsęgem vagyon az én fiam felől, katona léßen benne, igen tudgya az lelket már mondani, mind apiát anyát meg tudgya már ßidni, soha az prædikátióra nem vihetem, mind halálig az ló ólba siet. Ió, ió, sokat haználz vélle, nem léßen nyomós, hűd meg az én hűtemre, nem őrűlhetz néki, meg bánod az mint neueled: azt mondgya az Syrach, az Istenteleneknek nemzetsęgek nem boczátnak sok ágakat. Ismet, hoǵ gyermeked ßaiában az zábolát meg ne boczásd, arról igy ßól: Az ki ßereti az ő fiát gyakorta ostorozza azt, hogy őrűllyőn azon végezetre. Gyengeltessed fiadat, és meg rettent végre téged. Iádzodgyál vélle, és meg ßomorit végre tégedet. Ne czufolkodgyál ő vélle, hogy ne illetessęl bánattal, hogy végezetre fogaidat ne czikorgassad érőtte.

Syrach. 40.

Syrach. 30.

Nem veßik haznát, és nem láttiák őrőmét az ő gyermekőknek az oly atiák anyák, kik ifiuságokban gyermeksęgekben az ő gyermekőknek nyakokat meg nem haytiák, tudgyák ő magok, mert sok atiáknak az ő fioktól vén ageb, sok anyáknak ismeg vén kofa neue, noha az Isten meg bűnteti ez fęle gyermekeket, de hűdgyed az ßűlékenis Isten ostora ez, miért hogy el nem iártak igazán az ő tiztekben az ő gyermekeknek fel neuelésęben. Harmadßor igy ßól az Amos, az Amasias pap ellen való bűntetésęben:

Gonoz fiu Isten ostora ßűleken.

Es az te földed kötéllel oztatik el.

Ez mondásban az Prophéta az egéz Izrael népétis fenyegeti, és az Amasias papnakis az ő ióßágát, birodalmát, kiket hamisságnak árráual ßőrzet vala. Azzal fenyegete azért az Prophéta őket, hogy ellensęgőknek kegyetlen kezekbe esnek mindnyáian, mely ellensęg magok kőzőt az ő földőket el oztiák, és minden iauokat el ragadozzák, mint ha ő iauok és tulaidonok vólt vólna. Es igy léßen dolgok az prædálóknak, mert az Wr ßól az Esaias által,

monduán, Iay tenéked az ki prædálz, mert el prædáltatol. Az Antichristusis igy iára az ő gonoßúl és hamissan győitőt kénczéuel, kit gonoz aŋtatosságból ßőrzőt vala, czak Magyar orßágbólis sok kéncze veße el, hát még egyéb orßágokbólis? ki az ellenſęgnek kegyetlen foga kőzzé eſęk, vgyan ezen mértéckel fizet Iſten minden Iſtentelen gonoßoknak, főſuény gazdagoknak, kik ebűl és latrúl gazdagodnak meg, vißont ebűl és latrúl véz el tőlők, mint Achabnak Iezabelnek az Nabot ellen való czelekődeti meg bizonittia, azért mondgya Chriſtusis: Nem tudgyák kinek győitenek. Negyedßőr mond az Prophéta magárólis az Amaſiaſnak:

Te penig meg halz az fertelmes főldőn.

Ezen az főldőn az Aſſyriát érti, és minden egyéb idegen főldeket, mellyek báluányozáſockal és Iſtentelen vtállatos tudományockal, meg rútitatot éktelenitetet vala, mert régenten czak az Chanaan főlde mondattatik vala ßentnek, azért, mert az Wr Iſten azt az főldet az ő neuének tizteletire rendelte vala, melyben az ő neue igazán ſegitſęgűl hiuataſſęk: de vgyan ezen főldet az Izraelitákis báluányozáſockal és Iſtentelen tudományockal végezetre igen meg ferteztették, azért őketis az Wr Iſten az ő igaz itéletiből idegen nemzetſęgeknek főldére veté, hogy őkis (mint az tőruényben fenyegete őket az Wr ezzel) idegen és iſmeretlen Iſtennek ßolgálnának. Azt mondgya az Prophéta, hogy az Amaſias papis ott az főldőn halna meg, mely beßéddel minden reménſęgétől meg foztia az meg ßabadúlásban őtet. Vőd eßedbe ember teis azért, és tanóld meg, hogy minden emberek, kik gonozſágockal, báluány Iſteni hamis tudományockal meg ferteztetik, meg rútittiák az ő házáiokat, vgyan ezen bűntetéleket váriák magokra az Wr Iſtentől.

Szent Chanaan főlde.

Itt meg iegyzem az Sidóknak báluány imádáſokat, és az pogányoknak báluányozáſokat: az igaz Iſtent, mondgyák vala az Sidókis, hogy tiztelik, de nem veßi vala ezt az Wr Iſten igaz tizteletűl, mert képpel és egyéb czelekődeteckel hogy már tiztelik vala őtet, az Antichriſtusis miért hogy illyen, nem veßi Iſten ió neuen tőlle: az pogányok báluány imádáſa penig oly vala, mellyek nem az igaz Iſtent emlegetik vala az ő tizteletekben, de Dagónt, Molochot, és Belpeort.

De itt az báluányozók mondnak: Az Sidókis az pogányokis egyen-

egyenlő képpen báluányoztanak, és ökis az báluányokat vgyan Isteneknek tartották, mint sinte az pogányok, mert vgy mond, (tekéncz itt nagy bolongságokat) mikor Aaronis báluánt önte nekiek, így söllának az bornyúnak: Ezek Izrael az te Istenid, és másutis azt mondgya Moyses: Az Istent, ki tégedet teremtet, el hadtad, és el feletkeztél az te teremtő Wradról. Meg felelek, czak könnyen penig. Deut. 32.

Meg tetzik ezen elő hozot hásonlatosságokból, hogy külömb vólt az Sidóknak báluányozások az pogányoknak báluányozásoknál, holot mikoron az Aaron az Moyses késésekor bornyút öntöt vólna az népnek, így kiáltának: Ezek Izrael az te Istenid, kik tégedet kő hoztak Ægyptomnak földéből. Oly bolond vólté Aaron, auagy az nép, hogy az mit Semeiuel látot az igaz Isten felől, azt létel szerint az bornyúnak tulaydonicza? bizony nem létel szerint tulaidonittia annak, hanem neműnemű emlekezetből, mint az báluányozókis söllanak az képekről.

Az másik bizonságot az mi illeti, azt mondom, hogy mostanis, mint az Sidók, el hadgyák azok az igaz Istent, noha láttatnak néki sólgálni, valakik az ő paranczolattia és beszéde szerint nem tiztelik ötet, lélekben és igazságban, mert igazán mondgya az Wr: Senki két Wrat nem sólgálhat, tudni illik, egyenetleneket: Istennek paranczolattiával penig ellenkőzik az báluány, azért az képben báluányban Istent nem tiztelheted. Ezennel el végezem immár az tanitást, czak az vtólso igét magyarázom meg, holot az Porphéta így sól:

Minek vtánna az Izrael rabságra vitetik az ő földéből.

Ez az Assyriabeli fogság, mellyet Isten az Izrael népén meg tellyesitet, vgy mint, kik az baluányozásokat, az hamis tudományokat öregbitették, az mely rabság meg trattatik az negyedik Királij könywben. Latodé hogy az feiedelmek és elől iárók, kik az Istennek paranczolatit meg vetik, okaij lésznek az egéz népnekis vesedelmének, árkot mond az Wr az ő paranczolatinak által hagóij ellen, az vduzitőis azt mondgya: Hogy ha az vak vakot vezet, mind az ketten az verembe esnek. Igy lőn állapattia az egéz Sidó országnak az Zedechias feiedelem alatis, és végezetre Christusnak és az Apostaloknak vdeiőkben, mellyeckel az keuély Sikok Papok- *Assyriaij fogság.* 4. Reg. 17. Dent. 28.

Papok ellenkeztenek, kik mind az ő feiőckel egyetemben, templomockal, orßágockal, tellyeſęguel el vęztenek, mint ezt moſtanis ſemeinckel iól láttiuk.

Tanúld meg hát, hogy az kik az Iſtennek fenyegetéſit moſolyoguán haßontalannak ítélik, az bűn ellen, vgyan ezenek végezetre meg iſmerik az ő bódogtalan állapattiockal az Iſtennek haragos boßßuálláſát és véres oſtorát, és az kik az Iſten igeiének hirdetéſęnek az anyaßentegyháznak ſolgaiban tartoztatóń és háborgatoń, ezek inkáb meg bűntettetnek, minden bűnöknek bűntetéſi főiőt, kiről tanúlhátál az Amaſias papban.

Imádſág.

VR Iſten mi menyeń ßent Atiánk, az Ieſus Chriſtusban, látod az ſok hamis tanitók Prophéták iőttenek, hogy veßeſſenek és ronczanak az te anyaßentegyházadban, kérűnk az okáért tégedet, hogy oltalmaz őriz minket, ezeknek hamis tudományoktól, vgy mint lelkűnknek nagy fene ſebétől. Tarcz meg minket az te áldot igédnek egyűgyűſęgében, az menyeń tudományban, az ßent élerben, ßent fiadnak neueiért, az ßent Lélek Iſtennek viſágoſitáſa által, Amen.

AZ SZENT AMOS PROPHETA IRASANAK NYOLtzadik reßéből való elsö Prædikátio.

ILlyen látáſt ielente énnékem az Wr Iſten, hogy vólna én elöttem egy koſár meg ért nyári gyűmölcz.

2. Es monda nékem, mit látz te Amos? mondék én, egy koſár nyári gyűmölczöt Es monda az Wr énnékem, el iöt vége az én népemnek az Izraelnek, nem miuelem többé, hogy el körűllyem ötet.

3. Es

3. Es jaygatásra fordúlnak az templombeli énekléſek azon az napon, azt mondgya az Wr Iſten, minden helyen ſok hólt teſtek czendezſęguel kezdnek heuerni.

4. Hallyátok ezt tŭ, kik az ſegényſęget bé nyelitek, és ez földnek ſŭkŏlkŏdŏijt rontiátok.

5. Kik ezt mondgyátok, czak múlnék el az vy Hóldnak Innepe, hogy arúlhatnók gabonánkat, és czak múlnék el az Szombat, hogy nithatnók fel búza vermeinket, kiczinhetnŏk meg az vékát, ŏregbithetnŏk az árrát, és hamis mértékeket ſŏrŏzhetnénk.

6. Hogy az ſegényeket pénzŭnkŏn rabiainkâ teheſsŭk, és az ſŭkŏlkŏdŏket egy ŏltŏ ſaruual meg kŏtelezheſsŭk, és az gabona oczuiát pénzen el adhaſſuk.

Ez igéknek rŏuid értelme.

Kŏuetkŏzik immár negyedik látáſa az Amos prophétának, az mely látás általis az mindenhato Iſten az elŏbbi meg mondot látásnak értelmét tanittia, az mely látás az Izraelnek rettenetes romláſát, kit noha az Prophéta elŏſŏr Iſten elŏt való kŏnyŏrgéſęuel meg engeztel, de az után kétſęgnélkŭl való veſzedelmét ielenti. Ezben az látáſnak hirdetéſęben ellene áll az iámbor Amoſnak az hazug Amaſias pap, és ŏtet akaria rettenteni az ŏ hiuatalyában, de nem fęl, el ſem hadgya tiztit az Amos, ſŏt inkáb az Amaſiaſnak mind az népuel való veſzedelmérŏl igazán tanit.

Ez látásbanis azért, az mint mondám, az elŏbbi látáſt magyarázza bŏuebben meg az Prophéta, embertelenſęgeket, és egyéb gonoz bŭnŏket ſemekre hányuán, az Izraelitáknak meg mondgya, hogy azokért nagy kŏſerues iaygatás és kŏſerŭſęges ohaytás ſál reáiok, ezt is látás által nekiek meg hirdetuén.

Ittis-

Ittis vyonnan az Egyházi személyek az Isten igéiének álhatatos vallásait mind végig, az igazságnak gyűlölői ellen, tanóllyák, mert az eretnekeket azzal meg nem selédíttiük, ha az igazságot ő előttök lágyan hadgyuk vallyuk, sőt noha dühösködik az ördög, de azzal retten ő meg, ha lelkünkért az igazat meg mondani nem ségyenlyük, had dühösködgyék azért ő, de czak sarkunkat mardoshattia, bizonyára mi tőrjük meg az feiét. Lésen penig ez meg hallot igékből mi nekünk két rendbeli tanulságunk:

I. *Az Vr Isten ez látasbanis, mint ez előt valokban fenyegeti az Izrael nepet, az Assyriabeli rabsággal es fogsagal, ki ez vtan rőuidűdőben kőueti őket.*

II. *Tanitatunk ez igekben, ezen Izrael nepenek hamis es gonoz fősuenységeről, ki az tőb bűnőckel egyetemben az bűntetesnek kut feie.*

Engedgyen mi nekünk az sent Lélek Isten ezekről vduősséges hasonnal tanólnunk.

AZ ELSŐ RŐL.

VEgyük essünkbe mégis negyed rendben, mit ielente látásban az Wr Isten az Prophétának. Lát az Próphéta maga előt egy kosár meg ért nyári gyűmölczőt. Meg ért gyűmölczőt mond, mert az Sidó ige itt illyent ielent, az mely gyűmölcz vdeién meg érik Nyárban, és oztán le sedetik, Caiz és Cez: ezek az Sidó igék, az kik Sidó nyeluen értnek azok essekbe vehetik. Kérdi az Wr az Prophétat mit lát? azért hogy az halgatókat az vy dolognak váráſának hallására figyelmetesbé tegye: azt feleli az Amos, hogy ő lát egy kosár meg ért nyári gyűmölczőt. Ez látásnak titkiát az Wr immár meg magyarázza, azt mondgya:

El iőt vége ez én népemnek Izraelnek.

Izrael nepe ert nyari, gyűmölcz.

Hasonlittia peniglen az Wr Isten az Izrael népének bűnét az meg ért nyári gyűmölczhöz, azért, hogy miképpen az nyári gyűmölcz ha meg érik az ő ágairól ez le saggattatik, hogy az faián el ne rothadgyon: ez képpen hamar hamar és immár ielen vagyon az vdő, mint ha így szóllana az Wr, hogy az én népem az ő földéből kű vzetessék, és az Assyriabeli rettenetes fogságban vitetessék, és ott romollyon meg.

Auagy mégis ezképpenis magyarázhassuk: Miképpen az gyűmölcz nyári vdőben meg érik, és az meg érték az kosárba le sedetsetnek,

tetnek, nemellyek ezek közzűl nyerssen tartatnak éledelre, nemellyek meg főzettetnek, nemellyek penig meg aßaltatnak, sőt nemellyek az diznónak is hanyattatnak: ez képpen (mint ha mondana az Wr) én tű néktek ez v̊deiglen czendezsęget és békesęget, mint egy kedues győnyőrűsęges nyári v̊dőt engettem vala, az mely én ió czelekődetemmel tű néktek iól kel vala élnetek, hogy ió és kedues gyűmőlczőt teremnétek énnékem: de tű az tű hiuatalotokról és tiztetekről el feletkezuén, az vtállatos báluányozásnak, és minden gonozságoknak gyűmőlczét termettetek, semmi intésnek fenitéknek helt nem adtatok, mellyel tűteket én az igaz vtra magamhoz akarlak vala tériteni, Imè azert meg ért immár az az tű gonoz gyűmőlczőtők, és (mint hogy az gyűmőlcznek terméßeti ez az fán) hogy ha meg érik, ha le nem ßedik, magais le húl, azért énis, hogy ne láttassam az én tiztemről feledékennek lenni, elő hozom igaz itéletemet, és tűteket vakmerő gonoßokat el veztlek, hogy ennek vtánna ne légyen gondom reátok, az kik ez v̊deiglen sem fenyegetesimmel, se tanitásimmal, meg nem tudtátok iobbúlni.

Az ßent irásban az gyűmőlczről való hasonlatosság gyakorta elő hozattatik, mint ßőlőről, magról, fűgéről, és egyéb fákról, mely példák leg előßőr minket az mi tiztűnkről emlekeztetnek, hogy meg gondollyuk, hogy mi Istennek plántált fáij vagyunk, azért oly gyűmőlczőt teremczűnk, mellyekben ő ßent felsęge keduessen győnyőrkődgyék. Minden ember ió gyűmőlczőt teremt penig ő néki, valakik az igaz hűttől tartatnak, ezek czak egyedűl az Isten igeiére néznek, és tellyesęggel ő néki ßentelik magokat. *Gyűmőlcz ßent irasban gyakorta emlitetik.*

Vgyan ezen gyűmőlcz fákról való hasonlatosság arrais tanit bennűnket hogy noha az Wr sok v̊deig el halaztia az bűnért való bóßßuállasát, de hűdgyed, hogy sem az mi gonozságinkról, sem az ő bűntetésęről el nem feletkezik, de az kertéznek, az gyűmőlcz fáckal bánó embernek példáia és ßokása ßerint czelekőßik. Mert miképpen hogy azt kertéznek meg éruén az fának ió gyűmőlczi, ßorgalmatos gondgya vagyon az gyűmőlcz le ßedésęre, és az gyűmőlcz tartó házban való helyhezetésęre, de vgyan ezen kertéz az gonoz sauanyú és izetlen gyűmőlczőket az ióktól kűlőn válaztia, és veßettűl az essőre az kertbőlis kű hánnya: Ezképpen az felsęges mindenható Isten, kit az Christusis ßőlő miues emberhőz hasonlit, le ßedi az ő hűueinek *Kertez az Vr.*

gyűmől-

gyůmölczeit, kik ez háborgó világnak álhatatlanságában, az Christusban, az kereztiéni hűtnek álhatatosságában meg értenek, és az menyeń důczőssęges orßágnak czűrőiébe auagy komoráiába vißi, és az őrőcké való életnek iutalmáual ékesiti.

De vißont vgyan ezen atia Isten, az hűtetleneket (mint gonoz termő fákat) kik ez világnak haßontalan győnyőrűsęgiben, és az gonoz testi kéuánságoknak vtállatosságiban, gonoz gyűmölczőt teremtuén meg értenek, meg hadgya ezeket rothadni az Wr, az az, kű hánnya az kertből, kűlőn válaztia az itélet napián az ő hűueinek seregektől, és az meg ólthatatlan őrőcké való tűznek bűntetésęre rettenetes kénnál adgya.

Ez mondásockal azért az hűueket vigaztallyák, hogy meg ne botránkozzanak az Istenteleneknek ez világi kedues állapattiockal, és kű ne ßakadgyanak az Christus seregéből az kerezt miat, mert azoknak végek őrőcké való gyalázat, de ezeknek végek őrőcké való őrőm, pœnitentiára Istenhőz való térésreis intetűnk itt, ha őrőcké el nem akarunk vezni.

Pœnitentiara intetűnk.

Vőd eßedbe, miért hogy az hűtetlenek minden fenyegetéseket czak neuetnek, fűlők mellől boczátnak, és semmit inkáb nem kéuánnak, mint hogy ő nékiek senki az intésben feddésben bántásokra ne légyen, előb lépik az Prophéta és meg beßélli ßorgalmatossan, mely bódogtalan és nyomorúlt légyen az Izraelitáknak kőuetkőzendő állapattiok. Igy ßól:

Es jaygatásra fordúlnak az templombeli énekléſek azon az napon, azt mondgya az Wr.

Iaygatason mit erez.

Az Iaygatásnak igeiében kőzőnsęges siralmat ielent, és vißont az Izraelitáknak reménsęgőket bizodalmokat az báluányozásban és egyéb Istentelensęgekben haßontalannak mondgya. Hűßem nagy gonozság vólt ez ezben ez népben, hogy el hagyuán azt az tizteletet, melyben az igaz Isten győnyőrkődőt, magát minden tizteletiről fęledékennek alitotta vólna, ha az ő templomokban nem kaiabáiálhattak, báluányozhattak, áldozhattak vólna. Iólleher azt itélem, hogy az mely diczireteket, és Isteni ió tétemé-

Ertelem nelkül valo aytatosag.

nyeknek győződelmes énekit Ierusalemben kellet vólna (Istennek paranczolattia ßerint) énekelniek, vgyan azonokat értelem nélkül váló aitatosságból, az ő kűlőn való templomokbanis éneklették,

klették, és bizakodtanak magokba, ſerenczés állapattiokba.

Illyen ſokáſok vagyon atiámfia minden hűtetleneknek, nem azért, hogy az Wr Iſtent hűtből iſmernék mindenióknak adoiának lenni, de azért czelekőſik ezeket, hogy magokat ezzel reménſęgben tarczák (mint ha az Wr nem látná ſűueket) az Iſtennek haragia ellen, és magoknak ſabad zabolád tarczanak az bűnnek ſabadſágára. Meg felel azért az Amos az Izraelitáknak, és minden hűtetleneknek, és azt mondgya, hogy minden ő énekléſek, minden ő vigaſságok, vgy annira meg ſűnik, hogy iaygatáſra ſiráſra fordúl, mind az, valamit az Iſteni tizteletnek (hogy már) okáért czelekődtenek. Mint ha mondana az Prophéta: Az tű énekléſtek és templomotokban való kiáltáſtok helyet, ſiuás, riuás, iaygatás fog kőuetkőzni, mellyel kezditek tű ſiratni az tű rettenetes nyomoruſágtokat és bűntetéſteket.

Tanúld meg hát atiámfia, hogy kűlſőképpen ſoha oly ſentől nem viſelheted magadat, akar az Iſteni tizteletnek kőzőnſęges gyakorláſában, akar penig kűlőn magad házában, akar életednek maga tartáſában, hogy ha az te ſűued belől gonoz léſſen, képmutatóúl kűlſőképpen mindent iól czelekődűén, hogy te tőled az Wr Iſten ezt ió neuen vegye, nem hogy ió neuen venne, de mint hogy ő ſent felſęge hazug ſolgát nem ſeret, ſőt inkáb meg vér meg bűntet érőtte: igen ſépen kőnyőrge az Iſtennek amaz Antiochus az bűntetésben, de miért hogy czak az nyelue vala ſép, az ſűue és ſten. elmeie gonoz, nem czak hogy meg nem halgattaték az Wr Iſtentől, de ſőt rettenetesſen el ſenyuezte, és el veté őtet, mert igaz az bőlcz Salamon mondáſa, hogy Iſten arra néz az mi az ſűben vagyon.

Szűnet kiuan Iſten.

Hazug ſolgat nem ſeret Iſten.

Ez elſő tanuſágnak vtólſó réſzében igy ſól az Wr:

Minden helyeken ſok hólt teſtek czendezſęggel kezdnek heuerni.

Ez igéket az Bőlczek kétképpen magyarázzák: Nemellyek értik az hadra, mellyel Iſten az Izrael népét bűnteté, ki léſſen minden ſemély válogátás nelkűl, vgy annira, hogy az meg őletteknek hólt teſteket ſe légyen ſabad el temetni. Nemellyek értik az dög halálról, mely az Izrael népén léſſen, az ellenſęgeknek raitok való dűhőſſęgek főlőt, és mint ha igy ſóllana az Prophéta: Tű Izraeliták, az ellenſęgnek raytatok való dűhőſſęgébenis ſok fő és ieles

ſerfiakat dög miat vezététek el, kiknek hólt teſtőket (az menire lehetne) örömeſt titkolnátok, hogy ezzel inkáb az ellenſégnek raitatok való dühőſſégre kegyetlenſégre okot ne adnátok.

Nyauálya titkoltatik.

Mely érrelemből meg tetzik, hogy nem kiczin nyomoruſág az, mikor az emberek gonoz veſedelmekben forognak, és mind azon által azt ſükſégesképpen akarnak tetetni, hogy inkáb okos azzal nyomoruſágra ne adnának: kit eſedbe vehetz azból, mikoron az mely várost auagy várat az ellenſég meg fál, ha belőlis nyomorgattatnak, auagy éhſéggel, auagy döggel, tudodé mint titkollyák, hogy az külső ellenſég ezt eſébe ne vegye, és nagyob kegyetlen ſerenyſégre ez által ne indúllyon.

Ez tanuſágból meg tanúlhatod teis, hogy az Iſtennek mindenképpen módgya vagyon az te meg bűntetéſedben, mind külſő ellenſégek által, mind közőtted való oſtor által, ha ő néki igaz hűttel ſent élettel nem ſolgálz, kire példa az Ieruſalem városa, *Titus Veſpaſianus* oſtromlattia vitattia kűuől az várost, belől penig az városban, az magok közőt való egyenetlenſég, az éhſég, és az dög halál vezti az Sidókat.

Magyar Orſág magatolis veſſet.

Nemde Magyar orſágis így iáraé? kit az Wr Iſten az báluányozáſért, és egyéb ſántalan bűnökért az külső ellenſég által, az Törők, Tatár által oſtromla, belől penig az Magyar orſági Wrak Nőmőſſek egyenetlenſége által, pártolkodás által, gyakorta való éhſég, dög halál által, meg ſege, és nagyob réſére meg ronta, iobban megis rontia el vezti, ha az Bál papiának kit ſent Iános Babyloniañ nagy paráznának neuez, térdet és feiet hait. Mert tudodé én édes atiámfia kereztién ember, hogy ſoha az Wr Iſten ſemmi orſágnak nem keduezet, még az ő tulaidon ſaiát és ſerelmes népeinekis az Sidóknakis, az báluányozáſért, ſőt fenéktől foguán fel forgatta: ez ám az leg nagyob bűn az bűnök közőt, mert az Wr mondgya, En az én tizteſſégemet máſnak nem adom. Fus tahát az báluányozáſtól, és ne ſies az báluányozó templomnak czudaiára, hogy egyűgyű léuén meg ne botránkozzál, mert azt mondgya az Bölcz: Az ki az ſurkot illeti, meg moczkolódik tőle. Es ez elég légyen az mi prædikátiónknak elsö réſéről.

Vnlok vetek báluanyozas.

AZ MASODIKROL.

MOndhattak vólna az Izrael népeñ közzűl az Amos Prophétának ſokan: De miért ſeddel és miért haragſol te Amos? ki

miben

miben vétkezet? ki mi gonoszságot czelekődet? Meg felel az Prophéta nekiek, és mind az által sok gonoszságoknak elő számlaláſát el hagyuán, ezek közzűl czak azokat számlálya elő, az mellyek az főſuény gazdagoktól az meg nyomorúltakon és szükölködőkön estek, hogy ezzel meg ielencze, el feletkezetnek lenni őket minden emberségről szelidségről, és az igaz hűttől, az kereztiéni tudománttól idegeneknek lenni, és hogy aztis eleikbe adgya, az kik méltók és nem méltátlanok az veſedelemre. Eggyűt ezzel ez mondáſſal menti magát az Prophéta, az pártolkodáſnak vétke ellen, mellyel őtet, auagy amaz hazug Amaſias pap, auagy ennek az ő párt tartóji, kárhoztatták és vádolták, és magát meg mentuén, az ő hamis vádoloira rakia és bizonittia inkab, azt, az miben őtet kárhoztattiák vala.

Es miért hogy az hamis gazdagok dúſok igen bánnyák, mikor az orrokat pattogattiák, az az, igen orrollyák, mikor annak az bűnnek meg feddéſére találnak, az melyben ők vznak, és hogy ha végezetre vgyan meg nem ielented magokat nékik, azt tudgyák, hogy ha őket feddedis, mint ha czak közönſségeſſen feddenél mindeneket. Ez ellen az Amos prophéta meg szóllittia most ez ſzéléket, hogy az mit mond, magokról érczék. Igy szól:

Hallyátok ezt (tű főſuényſségnek rabiai) kik az ſegényeket (meg foztiátok nyuzzátok) bé nyelitek, és az földnek szükölködöit rontiátok.

Az az, kik annira szopiátok isszátok az ſegényeknek marháiokat, hogy tellyeſſéggel meg ölitek őket éhel, az nyomorúltaknak vérőckel és veritékeckel éltek, hogy az magatok marháiát iószágát teriesztheſſétek. Itt nem czak az halgatáſra inti az Prophéta őket, de ſőt aztis meg mondgya nékik, mely iámborok (hogy már.)

Honnan vőd eſedbe, hogy ha valaha szükſéges vólt az Amos tanitáſa ez világban, bizonyára most anis. Vagyon immár közzel hét eztendőie, hogy az frigy Tőrők Czászár és az Romaj Czászár között meg bomlot, és mind az két ſél hadban vagyon, az Tőrőknek hada felől nem tudok mit itélnem, mert közöttők nem lakom, de te tudod igaz iſten, hogy az Magyar orszagi Wrak Nőmőſſek közzűl, nem házáioknak haznokra, de ſőt inkab az ſegény egyűgyű kőſſégnek vérének nagy munkáual kereſet iószágának, házáioknak romláſáual, szomiuhozój, el ragadój, prédálój: *Nemely Magyar orſzagi wrak.*

Rauás vagyon, adgy pénzt az hadra: meg adgyák, de az ő haſokra és ez világi gyönyörűſégekre kőltik.

Ezeken kűűől viſont vadnak ſok Iſtentelen főſuény dúſok, kik az ſegény nyomorúlt kőſſéget, hól mi hituán marháiockal, mellyeknek magok haznát nem vehetik, kénozzák, mint hituán brenze, etzetes ſer, ſérges túró, rűhes dízno, bénna ló, mint hogy ezek ſemmire kellők, nem adhattia el, nem, nó vagy adhattia el vagy nem, vgyan meg veſi azért az hűtetlen Wr az árrát. Hűdgyed nem tréfálok, hűdgyed ezeknek kőſerues kőnyhuliatáſſok te ellened általhattia az felhőket, az kőnyörűlő Iſten eleibe mégyen, és te reád boſſúálláſt kér, az Wr penig így ſól: Láttam az én népemnek nyomoruſágát, le ſállottam azért, hogy meg ſabadiczam őtet az ő ellenſégeknek kezekből. Sok kegyetlen Pharaho vagyon moſt ez világon, de mind ezeket el vezti Iſten, és vgyan meg mutattia magát az ő népének kegyelmes Iſtenének lenni.

Főſuenyſegnek modgyaij.

Exod. 3. Sok Pharaho vagyon.

Az Amos mégis tőb tulaidonſágokat iria meg ez ſzle hamis gazdagoknak, azt adgya elő, minemű móddal ſoktanak vſorálkodni, marháioknak mint ſoktanak hamis árrút ſabni, az melyeckelis által állyák az nyomorúltaknak életek kereſſét, mond:

Kik ezt mondgyátok, czak múlnék el az vy Hóldnak innepe, hogy árúlhatnók gabonánkat, és czak múlnék el az Szombat, hogy nithatnók fel búza vermeinket, kiczinithetnők meg az vékát, öregbithetnők az árrát, és hamis mértékeket ſőrezhetnénk, hogy az ſegényeket pénzzel, és az ſűkölködőket egy öltő ſaruual birtokunk alá hozhaſſuk, és az oczót gabonán el adhaſſuk.

Hituan brenze, Etzetes ser.

Az telhetetlenſégnek főſuényſégnek egy nehány rendit és módgyát iria meg ez igékben az Prophéta. Feddi előſőr az telhetetleneket, hogy annira nyughatatlanok és ſorgalmatoſſok az világi kinczneк ióſágnak öregbitéſére, hogy az ő haznokat máſok haſonalanſágáualis kereſik és véghez viſik, mert el mennek, és búzát, árpát, zabot bé gyóitnek, az ockal, hogy drágaſágra tarthaſsák, kit

ők

ők vgyan kéuánnakis, és őrűlnek az ſük eztendőknek, nekiek azból haznok iő, noha ſok ſegény nyomorúltak eheznek, ſirnak, és ſiunak, nem kőnyőrűl hűdgyed az ſükőlkődőn, beſélheted te ő nékí, mely nyomorúlt és ſegény vagy, nem eſik ſűue meg raitad, ſzlen tartia az orrát, azért czak fizes fizes.

Mint az Izraelitákban az Prophéta igen feddette, kik alig várták hogy az Hóldnak ínnepe el múlnék, mert az Sidók kőzőt minden Hóldnapnak első napia ínnep vólt, minden Hóldnapnak első napiának bizonyos áldozattia vala, ezt mondom alig várták, hogy el múlnék, bánkodnak vala raita, hogy enni ſok ínnep miat ők nem vſorálkodhatnának, nem adhatnának, nem vehetnének hamiſſan: Igy énis fedhetem és dorgálhatom méltán az moſtani Moſtani maromarókat (mert az Sidók az vſorát Maráſnak hitták) kiknek noha rok. nincz anni ínnepek, mint az Sidóknak, de az Vaſárnapotis alig váriák hogy el múllyék, ſőt vgyan nemis váriák, hanem az ő telhetetlenſęgek miat, az Wrnak napiátis teſti vaſárláſra fordították, Szabad kaſálani, aratni, nem győzik mondom el várni az kőuetkőzendő napokat, mellyeazt tartiak. ken (ha immár vgy akariák, de én nem tanáczlom) eleget tzigánykodhatnának.

Szombat napotis neuez touábba az Amos prophéta, hogy az Izrael népe aztis czak alig várná hogy el múlnék, hogy nithatnák fel búza vermeket. Az Szombatot az Sidók Sabbathumnak hitták, Innepnek auagy nyugodalomnak. Ez ínnepen értetik amaz hoſſú ínnep, mikoron minden heted eztendő egéſſen ínnep vólt, az mely heted eztendőben az főldnekis nyugodni hattak, nem vetettek, ſem arattak, ſem ſűrtek, mely eztendőben hi- Leuit 25. endő dolog, hogy ſükeb eztendő vólt, az egyéb eztendőkhőz képeſt: bánták azért az Sidók, hogy ackoron haznot magoknak nem tehettenek, nem vethettek ſem ſűrhettek.

Itt peníglen az Prophéta, nem czak az Sidókat feddí, de moſtanis mind azokat, kik oly telhetetlenek, hogy ſem éyel nappal nem nyughatnak az hűtetlen ſorgalmatoſság miat, el veſetnek tartiák az napot, az mely napon auagy íól auagy gonoſúl haznot magoknak nem ſőrőzhetnek: azonkőzben túnyák és rőſtek az Iſten orſágának kereſęſęre: Forgattiuk az Iudiciomot, de nem az- Iudiciomot ért hogy az Iſten igeie halláſára ínnepet kereſnénk, hanem hól lé- ert forgatunk. ſſen ſokadalom, miczoda városban léſſen ſokadalom. Oh nagy gonozſág, és az Iſten igeiében nagy hálaadatlanſág, kit bűntetés

kőuet,

Kiczin köböl, veka.

Harmad rendbeli fősuénysęgekrőlis emlekőzik az Prophéta az Sidóknak, mely bizony elég czalárdság és hamisság. Eztis mondgyák, mint ha mondná, kiczinethetnők meg az vékát auagy az köblőt, őregbithetnők az pénzt, és hamis mértékeket ßőrezhetnénk. Az Vékán auagy Köblőn, és az Mértéken, minden mértéknek nemeit érti az Prophéta, mely mértékekben meg tiltotta vala az Wr Isten, hogy semmi czalárdság ne légyen, monduán: Tellyes és igaz mértéked légyen te néked, tellyes és igaz köblőd légyen te néked, hogy meg hoßßabiczad az te napidat azon az földőn, mellyet az te Wrad Istened ád te néked.

Deut. 25.

Az Pénznek auagy az Siklusnak őregbitésęn még ennélis nagyob czalárdságot ért az Prophéta, mellyel az pénznek bé ßedésęben élnek vala, és itt az Amos az régiek ßóllása ßerint ßól, kik az pénzt nem meg oluaſsák, de meg mérik vala. Ezeknek elő ßámlalásában két fęle álnokságokat beßélli meg az Sidóknak az Prophéta, mellyel az ßegényeket nyomorittiák vala: Előßőr, hogy marháiokat meg kissebbitetet köböllel mértéckel adnák. Másodßor, hogy az pénznek ezért való bé ßedésęben az igaz árránál fellyeb vennének.

Mind ez Istentelen két gonoz czalárd kereskődésben ez világ mostanis nagyob réßére ferteng, vgy annira, hogy látria az Isten (mint hogy nem élek véle) én harmad réßét sem tudnám elő ßámlálnom, ez két gonozból, meni sok gonoßokat czináltanak, tudom hogy Istennél az ßámtartó kőnywben fel vagyon ie gyezue. Mégis egy fęle gonozságról ßól az Amos, kiés az fősuénysęghőz való, mely báluány imádás, mond:

Es az oczút gabonáért adhassuk.

Sidok hituan marhaiert iot vöttek.

Látodé hogy az Sidókbanis vólt az fęle latorság, hogy az hituán marháiért iót vőttek, az minemű gonoz ßakás mostis vagyon, mikoron iobbágyodra oly hituán marhát vetz, kinek magad haznát nem veheted, és arra őrűlteted, hogy ő néked azért aranyat, tallért, és egyéb ió marhát adgyon, rothat aztagodat reiá veted, hogy néked azért iőuendőben iót adgyon, és még két annit az várásért. Vtólßor immáran végétis auagy okátis meg mondgya az Prophéta, miért czelekődték ezeket az Sidókis, és mostanis miért czelekődgyenek ez fęle czalárdságot az emberek, Azért:

Hogy az ßegényeket pénzen meg vehessęk,

és

és az ſükölködöket egy öltö ſarun.

Az az, hogy az ſegény nyomorúltak, miért hogy kéſéritetnek éhſég miat, ö nekiek rabiok, ſöt barmok leheſſen, vgy meg fogyatkoztattiák öket czalárd kereſeteckel, hogy ne légyen miuel élniek Ezé az kereztiénſég? Ezé az az irgalmaſság, mellyet az Iudózitó kéuán? Nó vezteg czak. Azt mondgya az ſent Pál, hog az fösuénycк és raggadozók az Iſten orſágának örökſégét nem biriák. Nagy bün az feiedelmektöl kik ezeket meg engedik. Szép Articulus lenne ez az orſág articulusiban, ha bé irnák és követnékis, hogy mint az Dauid ſól, az czálárdſágtól és erötételtöl meg ſabaditani azoknak lelköket, tudni illik, az ſegényeknek ſükölködöknek életöket. 1. Corinth. 6. *Szep articulus mi volna.*

Imádſág.

TArcz meg örök atia mindenható Iſten minket, az kereztiéni igaz tudományban hűben, hogy ezt ſüuünkben, és elménkben, ſánkban, álhatatoſſan viſellyük. Engedgy nekünk ez kereztiéni hűt mellé, ſent, és te elöted való kedues életet, mely ſent és kedues életünckel, az mi igaz hűtünkis ékeſüllyön, és te dicziréteſél mind ez egéz világtól. Ne engedgyed édes Iſtenünk, hogy mi miattunk káromlattaſſék az te neued az pogányoktól, de hogy, ſöt inkáb látuán az mi ió czeleködetinket, diczirienek tégedet mi menyeij ſent Atiánkat. Ezt engedgyed az te fiadnak az Chriſtuſnak neuében, az ſent Lélek Iſtennek általa, Amen.

AZ SZENT AMOS PROPHETA IRASANAK NYOLtzadik reſzéből való második Prædikátio.

MEG eskűt az Wr Iákóbnak keuélyſégére, bátor ha ſoha el feletkezem ezeknek minden ö gonozſágokról.

8. Auagy nem zendülneé meg ezen az föld, és nem ſirnaé annak minden lakoſa? hogy el buri-

cza az veſedelem mint egy folyo viz az egéz föld-
det, mellyel el boritaſsék mint az Ægyptuſnak
follyo vizéuel?
9. Sõt inkáb azon az napon, azt mondgya az
Wr Iſten, ezt miuelem hogy az Nap el nyugod-
gyék délben, és bé ſõtitetem az földet ſęnyes nap-
pal.
10. Es ſiralomra forditom aztũ innep napoto-
kat, és minden énekléſteket kõſerũſęgre, gyáz
ruhát adok mindennek derekára, és mindennek
feiére kopoſságot, és iutatom Izraelt oly kõſerũ-
ſęgre, minemũ kõſerũſęg ſokot lenni az eggyet-
len egy ſũlõttõn, hogy annak vége légyen, vgy
mint kõſerũſęges nap.
11. Imè napok iõnek, azt mondgya az Wr Iſten,
mellyekben boczátok éhſęget ez földre, nem ke-
nyérnek éhſęgét, ſem vizeknek ſomiuſágát, ha-
nem az Wrnak igeiének halgatáſának éhſęgét és
ſomiuſágát.
12. Es budoſnak eggyik tengertõl fogua máſik
tengerig, és éytzaktól fogua Nap keletig futoſ-
nak, az Wrnak beſédének kereſęſeért, és nem
találłyák.
13. Azon az napon el epednek az ſép ſũzek, és
az ifiak az ſomiuſág miat.
14. Kik eskũznek az Samariának bũnére, és ezt
mondgyák: El az te Iſtened ki Danban vagyon,
és

és él az Berſabának vtának Iſtene. El húllanak (ez illyenek) és ſoha tőbſőr fel nem kelhetnek.

Ez igéknek rőuid értelme.

EZ el múlt napokbā meg hallánk, miképpen vetelkedek az Bál Iſtennek papia az Amaſias, az igaz Iſtennek ſolgaiáual az Amos prophétáual, vgyekőzuén ezt az Izrael orſágából kű retenteni, az igaz mondáſt vélle meg tagattatni, és az Iſten igeiét ſelben hagyatni, hogy ne hirdeteſſék. Azt is meg érténk ez után, mit felele erre az Amos prophéta, mert őtet az Amaſias pártolkodónak ezuezrőnek ítéluén, meg monda az Prophéta néki, hogy nem pártolkodó ſem orſág arúló ő, de ſőt inkáb az az, az ki őtet annak mondotta. és az kik annak pártiaīt tartiák, mert nem czak báluányozó tudományockal, de telhetetlenſégből ſármazot hamis és czalárgſágos kereſettel nyuzáſſal foztáſſal fogyatnak vezetenek az nyomorúlt és ſükölkődő kőſſéget, kiről az mint meg hallád, ez igéknek előtte, ſólia az Prophéta.

Im már moſtan ez meg hallot letzkénkben azoknak az Iſtentelenſégeknek és kegyetlen ſatzoltatáſoknak veſſőīt és oſtorát mondgya meg, az az, azoknak Iſtennek igaz ítéletiből ſármazot bűntetéſit iria meg. Mert könnyű az bűnt meg czelekődni, de bizony nehéz azt meg emézteni, azt mondgya Bonifacius, egy ió ſincz fizetetlen, egy gonoz ſincz bűntetlen. Ha azokáért, ſerelmes atiámfiaī kereztiének, tűés imez elő ſámlált bűnökben éltetek, és ha annak magában való rútſágais (ki még az terméſet tőruényeuelis ellenkődik, ki azt mondgya, hogy az mit magadnak akarz máſnakis azt akariad) tűteket attól el nem idegenit, hadgyátok el azt, és idegeniczen és irtoztaſſon attól benneteket azok az ſőrnyű bűntetéſek, mellyek kőuetik azokat az vétkeket, mint ez meg hallot igéknek tanuſágais arról kőuetkőzik.

Az hűtetlenſegert, bűnert, az Iſtennek haragos itelete es bűnteteſe mint megyen veghőz.

Erről ſóllok Iſten engedelméből ez prædikátióban. *Bűntetesben*

AZ bűntetéſnek elő ſámlaláſában hogy ne láttaſsék az Amos prophéta vgy mint czak magától valamit ſóllani, leg előſőris az Wr Iſtent hoza ſőrző okúl, és miért hogy az friſſek és keuély gazdagok minden fenyegetéſeket az ő bűnők ellen czak moſolyognak, ezek ellen az Prophéta az Iſtennek eskűuéſet (hogy inkáb el hűdgyék és tréfának ne aliczák) hoza elő, mely Iſtení es- *Iſten ſőrző ők*

Tertullianus. kűuéſről egy régi doctor Tertullianus igy ſokot ſóllani: Oh bódogok azok kiknek vgyekért eskűſſik az Wr, Oh bódogtalanok, ha az eskűuő Iſtennek ſem hűſſűnk. Igy ſól azért az Prophéta:

Meg eskűt az Wr Iákóbnak keuélyſęgére.

Iakob ellen eskűt Iſten meg. Az az, magára eskűt, mert magánál fellyeb valót nem talál, mint ſent Pál apoſtal az Sidókhoz irt leuélben ſól. Mire eskűt meg? Az Iákóbnak keuélyſęgére, az az, arra, hogy az Iákób patriarchától nézettet Izraelitáknak vakmerő keuélyſęgeken boſſút állyon. De miczoda vólt az ő keuélyſęgek? Ez. Magokat Iſtennek tulaidon ſaiát népének tartiák vala, mert Iſten ő nekiek magát iellel és czuda ſép igéreteckel fogatta auagy igérte vala, kik kőzőt az ő neuének ſent tiszteletités ſőrzőtte vala.

Iakobnak keuelſege mi volt.

Ezek noha igy vóltanak, de azért ezekben vgyan nem kel vala fel fuualkodniok, és keuélyedniek, mert ezek Iſtentől aiandékban valának ő nálok, ezokáért mind az Moyſes prophéta, mind peniglen az Ioſue herczeg, és az tőb Prophéták, hogy őket ezekben való fel fuualkodáſtól idegeniczék, hozák elő az ő eredeteket, hogy egyéb pogányoknál ſemmiuel nem iobbak, az ő eleiőkre nézue, de az miben vadnak, czak Iſteni kegyelmeſſęg által vadnak, azért nincz helye ſemmiben keuélyſęgőknek: Az ő ékeſſęgők az ő dűczekődéſek czak Iſten vala, ki őket kegyelmeſſęgéből magának válaztotta vala, ez világnak minden nemzetſęgi kőzzűl,

Deut. 7. 9. Ioſ. 24. Ezech. 36.

Vgy mint Iakob mia valo keuelyſegeket. De neuezi az Prophéta, Iákóbnak keuélyſęgét, auagy dűczekődéſęt, és nem az Iſtenét, hogy ezzelis meg ielencze hálaadatlanſágát az Izrael népének, kik nem Iſtennek tulaidonittiák vala azt az iő tétemént, hogy keduesek vólnának, hanem magoknak. Neuezi másodsor azért, hogy pirongaſſa őket az ő haſontalan hiában való dűczőkedéſekben, mely keuélyſęgekből ſármazik vala. Mint ha igy ſóllana azért: Hallom az tű keuély maga hányó dűczekődeſtőket, emlegetuén az régi igéreteket, Iſten keduében ſerelmében való fogadáſtokat, de ez tű nektek nem haznál, ſőt nem ſegit ez tűteket, hanem Iſten ezzel indúl inkáb fel, az tű hálaadatlanſágtoknak meg bűntetéſęre, az tű gonozſágtokat bűntetlen nem kezdi touáb engedni. Meg eskűt ezen, és az mondgya:

Bátor,

Bátor, ha ſoha el feletkezem ezeknek az ő gonozſágokról.

Mint ha mondana: Sok v̊deig tűrtem és várakoztam ez v̊deig (hogy igy ſóllyak emberi mód ſerint) és vgy tetzik mint ha el feletkeztem vólna ſok gonozſágtokról, de hűdgyétek hogy mind niluán és tuduán vadnak előttem, kit nem ſok v̊dőre meg bizonitok, hogy tudnia illik, fel vadnak ezek iegyezue az én kőnyuémben, mikoron az bűntetéſeket, kiket érdemletek, raitatok meg tőkéllem, tellyeſitem.

Touábba, az Wr Iſten ez fęle fęlben ſakaztó ſóllásának módgyáual az eskűuésben való mértékletesſęgreis tanit, hogy akar mely nehéz és ſullyos dologbanis ſemmire vakmerőűl ne eskűdgyűnk, ſemmit ſe fogadgyunk hirtelenűl, holot ſemmi nem áll ſem fűg az mi akaratunkon, és czak egy haiſálatis ſem meg nem feierithetűnk, ſem meg nem feketihetűnk, mint az Iduezitőis monda. Ezekből tanóllyunk azért miés, hogy ne véllyűk az Iſtent ſűketnek, vaknak, auagy feledékennek lenni, ha mikoron az gonozſág az bűn ez világon meg ſokaſúlt, és azonkőzben bódog és ſerenczés életet élűnk, ezeknek ſemmi bűntetéſit nem érezzűnk, ne vélekedgyél igy Iſten felől, lát ő mindent, valamit az meny és az főld tart, azért miért hogy ő előtte mindenek ielen vadnak, ſemmi dologról el nem feletkőzhetik, halaztia vgyan az bűntetéſt hogy az pœnitentiának v̊dőt engedgyen, kire ſok képpen izgat, de ha láttia hogy ſemmit nem haznál, elő hoza az ő kőnyweit, és ſámot vetuén velűnk, érdemlet bűntetéſt ád reánk: azért én az tanácz, hogy meg fogadgyuk az ſent Pál apoſtalnak intéſęt, az ő hoſſu váráſáual gonoſúl ne éllyűnk, hogy haragot győitenénk magunkra az haragnak napiára, és az Iſtennek igaz itéletinek meg ielenéſęnek napiára.

Iſten miert mertekli beſſedet.

Lat Iſten mindent.

Bűntetes halaztatik.

Rom. 2.

Itt térek iſmet az Izraelitákra, mellyek hogy ne véllyék, itéllyék, hogy az Iſtennél az ő bűnőknek bűntetéſe feledékenſęgben auagy haſontalanſágban vólna, meg mutattia az Prophéta, hogy el érkezik immár az Iſtennek bűntetéſe az fenyegetéſſel eggyűt, kinek immár kűlső ieleitis láthattiák. Igy ſól penig:

Auagy nem zendűlneé meg ezen az főld?

Amos 1.

Főld indulás.

Ez mondáſſal amaz főld indúláſra vezeti őket, ki az Prophétának tanitáſát két eztendő vtán kőuete; az az főld indúlás

mit

mit ielenczen, auagy mit hozzon, kérdezkődés által meg magyarázza, így ßóluán, mint ha mondaná: Iól tudom azt, tű Izraeliták, hogy tű az tű Amasias papotockal eléggé haraguztok én reám, és panaßolkodtok beßédimről, mint ha azok oly gonoßok vólnának, kiket még az főld sem ßenuedhetne el: De tű ezt nem iól mondgyátok, ez az tű beßédetek meg czal tűteket, mert az főld az Istennek az ő beßédéuel meg nem terheltetik, sőt miképpen hogy kezdetben ez által teremtetet, azképpen vgyan ezentől sirositatik és tartatik megis, tű alattatok rezket és háborodot meg az főld, kit tű az tű Istentelen tudományotockal meg ferteztettetek és fereztettek, és touábba sok czalárdságockal, nyúzó foztó vóltotockal, raggadozástockal, és minden hamisságnak nemeiuel, vgy meg nehezitettetek, hogy immár vgyan nem ßenuedhet el benneteket, nem álhattia immár meg, annakokáért az tű veßedelmetekre meg indúlt, hűdgyétek nem haßontalan sem hiában valók ez iegyek, mert ezennel sirni kéßeritetnek ez iel miat azok, az kik ez főldőn élnek. Mert nagy folyo viz iő fel, ki minden partoknál fellyeb neuekedik, az mezőt el folyuán, és auagy az vizek, auagy az habok miat ide és tétouâ vitettetnek és hanyattatnak az főldnek mi élőij.

Nylus vize.

Es touábba, mint Nylus az Ægyptusnak vize, az egéz Ægyptusnak mezeit meg neduesiti (mert ott ninczen esső, ez az viz eztendőnként az egéz Ægyptus főldét sirozza) el folyuán, ezképpen ez főld mint az raita lakóckal egyetemben, neműnemű képpen semmié tétetik, vgy annira, hogy tűteket masuuâ vet, hogy ily hálaadatlan és hűtetlen tereh alól meg ßababitassęk. Ez az hasonlatosság az végében kűlőmbőz. Mert az Nylus vize az Ægyptom főldét meg sirosittia, és gyűmőlczőzteti, de az Izrael népére az mely gonoz kőuetkőzet, az az egéz orßágnak veßedelmére lőt. Anniban eggyez czak ez hasonlatosság, az mi illeti az Isten haragiának kű áradását, mely az Nylus follyo viznek kű áradásán értetik. Az Wr Istennek illyen fenyegetése az Izrael népe ellen eggyez az tőruénybeli fenyegetéssel, az holot az Wr Isten azt mondgya, hogy ha az ő paranczolattia hűtetlenűl által hágattatik, az főlddel ki okádtattia őket.

Keuit. 20. Deut. 18. Főldel ki okatatni.

Ez mondásokbol atiámfia, meg felelhetz amaz pápa loua farka tartó embereknek, és tőb hűtetleneknekis, kik ez mostani világnak, eßeueßet és fel háborodot vóltát, az Euangeliom prædi-

kállá-

kállásának okát mondgyák, és ennek hirdetőijnek ſzauokat, és ſzabad tanitásokat, az földnek el viſelhetetlen terhének káromlyák, haſonlatosképpen, mint régen az Izraeliták, az Euangeliomra vetnek, maga bizonyára ők az okaij minden gonoſzoknak. Nem nehéz az földnek az Chriſtus, kinek ſzűletéſe ő néki békeſęget hozot, mint az Angyalok éneke erről bizonſágot teſzen, nem nehéz az földnek annak ſzent igeiének hirdetéſe: de az embereknek gonozſágockal, nem czak az föld, ſőt ennek ez egéz világnak állása, meg terheltetik, és az mint ſzent Pál apoſtal mondgya, fo házkodáſſal vária meg ſzabadúláſát.

Euangelium nem hoz gonozt.

Földnek Chriſtus nem nehez.

Rom. 8.

Igen iól eſzedbe vegyed penig, hogy az Wr Iſten ez bűntetéſeckel, mellyeket meg hallál, az vſoráſokat, czalárd gazdagokat, az hamis Mammonnak ſzolgait fenyegeti kiuáltképpen, kiknek az ő álnokſágokról, és hamis kereſetekről, ez előb ſzólla az Amos. Mert miképpen hogy az kereztiéni ſzeretetnek tiztit az terméſzet tőruényeis kéuánnya, és ez leg előſzőris czelekődtetik az közőnſęges békeſęgnek, és az kűlőn kűlőn való embereknekis eggyeſęgeknek gyakorláſára: Ezképpen ha ez meg ſzűnik az emberek közőt, az emberek közőt való eggyeſſęg meg bomol, és meg ſzűnik lenni, az czendezſęges és békeſęges életnek kőuetéſe, meg hál, és nem léſzen ſemmi közőnſęges békeſęgnek ékőſſęge, és oztán ennek meg ſzűnéſe vtán, ha ez helyben álnokſág, czalárdſág, raggadozás, meg tiltot ſatzoltatáſok, és minden telhetetlen hűtetlen ſzorgalmatoſságok ſzállonak, és oztán minden egyéb zúrzauaroknak fel háborodáſoknak oka léſzen.

Czalardok vſoraſok.

Szeretet ſzűneſſe karos.

Innenis, mert az mely ember kárt vallot az főſuény gazdagoknak és vſoráſoknak álnokſágok miat, és ſzűkſęgre ſzegényſęgre iutot, bánnya ezt boſzſzonkodik amazokra, és miért hogy nehéz az ſzegényſęget ſzenuedni, hűſzedé hogy boſzſzúálláſra nem v̊gyeközik érőtte. Innenis kőuetközik az háboruſág zenebona, mert az mely emberek kárt vallottanak, rabbâ foglyâ tétettenek, az álnokoknak, czalárdoknak, hamiſságok miat, viſzont v̊gyekeznek ezek, hogy az ő előbbi állapattiokban fel támadhaſſanak, és helyére hozák el veztet ſzabadſágokat, melyre való ſzepelkedés (miért hogy az boſzſzúſág el foytotta őket) nem lehet, hogy ha iól nem lehet, gonoſzúlis ne v̊gyekozzenek raita, az emberi romlotſágnak indúlattia miat. Közőnſęguel ſzóluán penig, minden embereket boſzſzúálláſra ingerl, az czalárd vſorálkodáſnak fel

Czalard vſoralkodas.

fuual-

fuualkodáſa, mellyel azok magokat mutogattiák, az gonoßúl kereſet marhákból.

Eönnön magok ez fęle hamis gazdagók általis ſokot háborúſág ez veßés támadni és ſármazni, mert mikoron máſoknak tulaidon ióſágit marhájt el vötték, el czalták, ők miért hogy ſemmit ſem veztettek, pártolkodáſt inditonak azonnal, hogy az általis előb előb meheſſenek, és miért hogy igazán az kéſedelmet nem ßeretik, hamar és hirtelen az gonoßat és hamiſſat válaztiák, mely pártolkodás és fel emelkődés, iól tudod, hogy ſok verſengéſſel, vérrel, halállal ſokot lenni.

Kéſedelmet igazan nem ßeretni.

Eſa 56.

Magyarázuân Hieronymus Doctor Eſaias prophétának iráſát, azt mondgya (kiben igazat mond) hogy az máſnak való adóſság oka minden városokban az pártolkodáſnak. Tekénczők meg az hiſtoriákból az Romaiaknak állapattiokatis, ő közőttőkis mindenkoron innen támadot az pártolkodás arúltatás, mert az hamis gazdagoknak és vſoráſoknak ſokatlan czelekődereket vnták el, és oztán mezeij tőruényeket kéuántanak, az az, mezőt kéuántanak, hogy oßßanak nekiek, mint Liuiusból megtetzik, és Ciceróból is. Ismeg az ßent iráſnak hiſtoriáiais bizonſágot teßen erről, mint amaz, midőn azt oluaſom, hogy az Dauidhoz gyűltenek azok, az kik valami nyomoruſágban vóltanak, és az ki adoſságban vala, és valaki kőſeredet ßűuel vala. Gondolodé mely nagy gonozt hozot vólna ezeknek gyűlekőzetek az egéz Izrael népének, ha valahogy Dauidra nem találtak vólna, ki inkáb akara békeſęguel, hogy ſem mint fegyuerrel valakit meg győzni, és ki házaiának kőzönſęges iaúát, az ő maga boßßúſáginál fellyeb bőczülle.

Hieronymus az adoſagrol.

Ramaiak allapattia.

Cicero, Philipis. 1. Sam. 22.

Dauid io maga viſeleſe.

Ezekből eßedbe veheted, hogy igaz az mit mondok, hogy az raggadozók magokatis pártolkodáſockal rúttittiák, az erőßek ßenuedőketis arra indittiák, mert el tőréſſel az ſok boßßút méltatlanſágot nem győzik. Ió vólna ez moſtani világnak erről gondolkodni, ki alat az meg nyomorúltak réz ßerint hamis és tőruéntelen ſarzoltatáſockal, réz ßerint amaz telhetetlen gazdagoknak kereskődéſek által ragattatnak, ez fęle czaló kereskődéſt, ki czak maga haznát kereſi, az Iuſtinianus ſeiedelem meg tiltotta vólt ezért, mert ez fęlék nem az kőzönſęges népnek haznát, de kárát és fogyatkozáſát kéuánnyák: Ez iámbor ſeiedelem vgy rendelte vólt, hogy az igaz tőruény magában foglallya ezt, Tízteſſęgeſſen

Nyomorultak nyomorgattatnak.

Iuſtinianus ſeiedelem.

Inſti lib. 1. Tith. 1.

élni,

élni, Máſt meg nem bántani, Kinek kinek az őuét adni: De ezis az tőb ió tőruényeckel egyetemben meg hólt.

Touábba, hallyák vala az fenyegetéſeket az Izraeliták, de erre czak fűlőket mozgattiák vala, keueſet gondolnak vala azzal, mert bizakodnak és bátorkodnak vala az ő ió és kedues állapattiockal, mellyel virágoznak vala az Ieroboam feiedelemnek birodalma alat, reménſęgőket bizodalmokat az kűlső Cæremoniákba vetették vala, mellyeket kedues Iſteni tizteletnek itélnek vala. De mind ez két fęle hiedelmek ellen ellene ßól az Prophéta, meg ielentuén ezekben való reménſęgeknek haßontalanſágát, és előßőr igy ßól az Wr által:

Sőt inkáb (auagy) és léßen azon az napon, azt mondgya az Wr Iſten, azt miuelem hogy az Nap el nyugodgyék délben, és bé ſőtitem az főldet fęnyes nappal.

Miért hogy nem oluaſſuk az ßent irásban, hogy ez lőt dolog légyen, azért az bőlcz Iſtennek ez ő mondáſát haſonlatoſság ßerint kel vennűnk. Mint ha igy ßóllana azért: Miképpen az Nap neha nemű v̊dőben fęnyében meg tartoztatik, gyakorta délbenis auagy kőd homály által bé hálóztatik, hogy az ő fęnyét ez világra tellyeſſęggel kű ne teriezthesſe: Ez képpen, tű reátok, noha moſtan minden dolgotok ßerenczéſek és előmenetelnek őrűlnek, és mindenek keduetek ßerint vagyon, hirtelen rettenetes hadat, midőn ingyen ſem vélnétek, hozok és buritok, és mint az Nap fęnye meg ſőtétűléſe korán az emberek ßeme fenyeis meg ſőtétűl, igy tűteketis vakocká tezlek, hogy az bűntetéſek veßedelmek előt ſohouâ ne tudgyatok menni. Auagy igyis magyarázhattiuk: Tű reátok azon az napon az én tőlem el rendeltetet bűntetéſteknek napián, hirtelen és minden reménſęgtek kűuő, nagy ſiralmas, kőſerues, faidalmas bűntetéſeket hozok, mint ha hirtelen fęnyes nappal délben nagy ſőtétſęg ez főldőn lenne.

Tanúld meg teis, hogy valakik az ſőtétſęgnek czelekődetit ßeretik, és az világoſságtól futnak, azok végezetre az ſőtétſęgnek és nyomoruſágnak bűntetéſęuel győtrettetnek. Ez meg mondot bűntetéſek nem czak az Izrael népén eſęnek meg, de ſokßor meg eſet, megis eſik azokon, kik tébolygó keuély elméuel magokat bódogoknak alittiák, maga erőuel viſelik az Iſteni haragnak izit, mert hirtelen ISTENTŐL el veztettetének, és elis vez-

Sőtetſeg czelekedeti hazna.

tetnek,

Itelet napia mikor leßen.

tetnek. Az Iduözitő, és az Apoſtali az vtólſó itéletnek napiát, ki az hűtetleneknek bűntetéſeknek napia, ackor mondgyák hogy el fog iőni reménteles, mikoron az emberek azt mondgyák: Békeſſég Békeſſég.

Tahát ſenki ne légyen oly vakmerő, ki az Iſten bűntető fenyegetéſit czak iátékúl vegye, de kiki erre fel emelt ſűuel és fűlel magában meg dobbannyon, és lelki teſti alázatoſſággal Iſten eleibe mennyen, és ő tőle kegyelmet várion, ſent Fiáért. Meg ſe botránkozzék ſenki, az Iſtenteleneknek ővdeig való bődogſágokkal, ez világ ſerint való kedues állapattiockal, mert ezeknek hirtelen való veßedelmekről azt mondotta az Dauid, hogy mint az fű hirtelen kű vágattatnak, és mint az zőldelő fű meg ſárradnak. Es, keués ővdő múlua az hűtetlen el vész, nézzed az helyét, és ő nem léßen.

Pſal. 37.

Amb. offi. lib. 1. cap. 12.

Az ſent Ambrus Doctoris igy ſól ezeknek bódogſágokról: Noha (vgy mond) az bűnős külsőképpen bővölködik, és győnyőrűſéguel vgyan rakua, ió illatockal ſagóltatik, az ő lelkének kőſerűlégében végezi életét, és ezzel zária bé vtólſó napiát, ſemmit el nem viſen azokban mellyekben győnyőrködőt, hanem czak az ő bűntetéſének iutalmát. Iſmet: Látod az bűnősnek vendégſégét, kérdezkődgyél lelki iſmereti felől, nemde bűdőſſebbé minden koporſóknál? Mond Hieronymus is: Neuetni és őrűlni ez világon nem eßes emberhőz illik, de meg dűhősűlthőz, mert az tízta ſű, nem ez világgal, de az Iſtennel őrűlő és vigadó, mert rőuid, és romlandó, és veßendő, ez világi vigaſság. Szent Gergely Doctoris azt mondgya: Ez ielen való világnak őrőmét, őrőcké való ſiralom kőueti atiámfiaj, ez haſonlatlan őrőmtől fuſſatok, ha moſt ſirni és iaygatni irtoztok. Mert ſenki nem őrűlhet itt ez világgal, és amot wralkodni Iſtennel. In vitis Patrum oluaſtam, hogy egy Syncletiche igy ſóllot: Miképpen lehetetlen (vgy mond) hogy azon egy ővdőben ſű és magis leheſſen, igy lehetetlen hogy az kiknek ez világi dűczőſégek vagyon, és ez világi győnyőrűſégekben élők, menyeij gyűmölczőt teremtheſſenek. Az Iſtenteleneknek ez világi bódogſágokat, magockal egyetemben, az ſent Iob patriarchais az pelyuához, mely az ſél előt vagyon, és az pozdoriához, mellyet az forgo ſél el ragad, haſonlittia. Iſmet: Az gonoz az koporſóba bé vitettetik, és bűntelen az koporſóban marad.

Gonoßok mit viznek el ha meg halnak.

Gonoßok lelki iſmeriti.

Neuetni es őrűlni.

In Home. ſuper illo verb. Ibi erit fletus &c.

Vigadni nem kel.

Pelyua forgo ßel.

Ezé-

Ezeket meg monduán immár, lássuk és érczűk még, mit felel az Wr az Izrael népének, az kűlső Isteni tizteletekben való fel fuualkodások ellen, kit ők az igaz Istennek nagy meg bántásáual kőuettenek. Igy ßól az őrők életnek Istene:

Es siralomra forditom az tű innep napotokat, és minden énekléſteket kőserűsegre. *Siralmas innepek.*

Az az, azt czelekőßem, hogy mind azok siralomnak és kőserűsęgnek okai legyenek néktek, valamellyek ennek előtte kőzőnsęges vigasságnak módgyaij vóltanak. Az Izrael népe illyen paranczolatot vőt vala az Wr Istentől, hogy innep napokon vigadnának, de azonkőzben az nyomorúltakról ßűkőlkődőkről el ne feletkőznének, és az ő paranczolattia ellen ne iárnának: de miért hogy az Izrael népe az kűlső Cœremoniákban vetették vala minden bizodalmokat, és mind az által noha ezt kűlsőképpen gyakorlották, de maga minden gonozságban, és Isten ellen való vtállatosságokban ez ßin alat élnek vala, ezzel fenyegette az Wr őket. Mert méltó dolog, hogy az kik főképpen innep napokon (noha minden órában napon bűn) az torkosságban, réßegsęgben, hasoknak töltésęben foglalatosok, hogy azok az ő vigasságok napián sirianak és iaygassanak. Amaz ßent iámbor az vén Tobias az Izrael népénezt bé tellyesedni, mondotta, midőn hallá, hogy Pűnkősd napián egy neműnemű Izraelitát meg vertenek vólna, monda: Meg emlekőzuén (mert többet ßól ez előt) az Amos iőuendűlésęről, ki azt mondotta, az tű innepitek kőserűsęgre fordúlnak, és minden vigasságtok siralomra. Nemis kételkedem benne, hogy ezen kűuől ez fęle sok nyomoruságok estenek az fogságban raitok.

Ezen bűntetés végre az Iuda házátis el érte, mikoron ezekis fogságba vitetének, kiről tanubizonság Dauidnakis amaz éneke, *Psal. 24.* à holot azt mondgya, hogy az Chaldæusok az Wrnak templomában orditottak: és az holot ismet azt mondgya, hogy az ellensęg *Kelletlenis neuettek Sidok.* kéßeritette őket az Babylloniaij fogságban vigasságos énekeknek mondására: Ieremiasis az ő siralmában igy panaßolkodik: Kiáltást tőn az Wrnak házában az ellensęg, mint az innep napon. Ezis ide való az Sidóknak bűntetésekben, hogy az Iduőzitőnek ßenuedése vtán harmintz nyóltz eztendő felé, nagy bűntetéssel bűntettetének és győtrettetének, mert Ierusalem azon az napon ßállattaték meg, mikoron az Husueti bárán: meg kel vala ßentelniek, az *Tren. 2.* *Ierusalem mikor ßallatot meg.*

Romai néptől, meg vőuék penig ez várost az Sátoroknak innepében.

Gondolkodgyunk mi az Sidók állapattiáról, mert ha az Wr Isten az magától rendelt innep napokat kősergésnek és siralomnak napiára forditotta az Sidók közőt az bűnért, mentől inkáb azokat az innepeket (ha illik igy neueznem) mellyeket az őrdőg által az báluányozók találtanak, mint az negyuen napi kőtél alat való érdemes Bőyt, az Fársáng, Hamuas szereda, Lelkek napia, és Christus érdeméuel tőb ellenkező napok, siralmunkra és kősergésűnkre fordittia minekűnk, ha miés ezeket, auagy el nem hadgyuk, auagy az Isten igeie paranczolattia szerint, ezeckel iól nem élűnk. Gonoszúl lészen ismeg azoknakis dolgok, kik vndok és szemérmetlen énekeckel, az buiálkodásnak fel inditására élnek, és egyebeknek botránkozásaual azokban győnyőrkődnek. Látom hogy az Isten igeie hirdetése által ez fęléktől magokat el nem szoktattiák az latrok, de hűdgyed hogy elő rantia Isten az ő veszszőiét az Tőrőkőt Tatárt, auagy egyéb idegen nemzetsęgeket, kiknek rettenetes kénzások alat, tőmlőtzőzések alat, az virág ének helyet, sok iayial való siralmas nótát kezdez dudolni, azért mondgyák: *Qui nescit orare, veniat ad mare, & discet orare.*

Virag enek helyet sirni kezdez.

Igazán mondgyák, hogy az hűtetlen és bűnben győnyőrkődő ember, szintén vgy nem telik meg az fenyegetéssel, ieztéssel, mint az feneketlen sák, illyen vólt az Izrael népeis, mint feddették, mint rettenték, az Istennek szent Prophétaij ez nemzetsęget, az hűtetlensęgért, bűnért, de semmit nem fogot raitok, meg mondgya azért vyonnan az Amos, hogy bizony nem tréfál az bűntetéseknek elő számlalásában, de hallyák czak mely nagy siralom, és mely nagy bűntetés iő reáiok, erre elő hoza kősergéseknek szokását az Nap támadati népnek, minemű módd al éltenek ők közőnsęges siralmokban. Igy szól:

Gyáz ruhát adok mindennek derekára, és mindennek feiére kopazságot.

Ellenébe veti az siralomnak külső alázatos ruháijt és ékesitésęt magoknak, amaz keuély és fris asszoniállatoknak éktelen ruháiok ellen, az melyről az Esaias szól. Mint ha igy szóllana azért az Wr: Az tű keuély tzifra, és győnyőrkőttető mértékletlen öltőzetetek helyet, sákban auagy gyáz ruhában öltőztetlek tűteket, és azt czelekőszem, hogy az tű feieteknek hayszálait, kinotoknak.

Kopaszsza kik teszik magokat.

kő-

kőſergéſteknek miatta, ſaggaſsátok, tépiétek, magatokat kopaſ-
ſâ tegyétek. Touábba igy ſól:

Es iutatom Izraelt oly kőſerűſęgre, mine-
mű kőſerűſęg ſokot lenni az egyetlen egy
ſűlőttőn, hogy annak vége légyen vgy mint
kőſerűſęges nap.

Mint ha mondaná, oly nagy kőſerűſęggel, oly nagy ſomo-
ruſággal bűntetem meg az Izrael népét, az minemű ſomoruſág és kőſerűſęg az édes anyát kőrnyűl ſokta venni, nem egy auagy két gyermekinek halálokban, de mikoron immár ſohúl tőb nin-czen, czak az egyetlen egynek halalában. Ez bizony nem kiczin kőſerűſęg, értik ióllehet valamenire ezt, kiknek gyermekek hálton hal, de azok érzik ennek ſomoru kőſerűſęgit, az kiknek immár, ha czak egyetlen eggye vagyon, azis meg hal, ki után többet nem várhatnák immár, tay ki ſok kőnyuezéſſel ez elegy atiámfia. *Anya kőſerűſęg mikor nagyob.*

Ez ſőrnyu kőſerűſęgnek példáia alat ielenti meg az bőlcz Iſten, az ő tőlle el fordúlt Izrael népének rettenetes kénozo, iaygatáſſal elegy ſiralmas veſſedelmes bűntetéſęt, kit még azzal mond ſullyosbnak lenni, hogy kőſerűſęges nap léſſen annak vége. Mely ige meg ielenti, hogy ez bűntetéſek az Izrael népének maradékiraís néztenek, és tartoztanak, Igazán bé tellyeſedet ez az bűntetés raitok, holot niluán vagyon az ſent iráſnak hiſtoriáiból, hogy ſoha ezek az ő rabſágokból, fogſágokból, tellyeſſęggel meg nem ſabadúlhattanak. Nekűnk ezeknek állapattiok erre ſolgál, hogy az ő példáiockal mi tanúllyunk, életűnket meg iobbiczuk, és az Ieſus Chriſtusban igértetet őrők életet el vegyűk. De haly ſőrnyeb bűntetéſeket még ezeknélis: De előſőr ezt hallyad: Az Amos prophéta nem czak az bűntetéſeket, mellyeckel Iſten az Izrael népét bűntette, iria meg, de bűnőketis meg mondgya, mellyel azt érdemlették.

Ez mondáſok előt, az mint meghalliánk, fenyegeté az Wr Iſten őket azzal, hogy az ő földőkből házáiokból őket kű vzetneie, kű vetneie, mert ő ſent felſęgét nem czak az báluányozáſnak hűtetlen vétkéuel boſſontották ingerlették, de vſorálkodáſockal és minden hamis kereſetnek neméuel buſitották és bűntetéſre ingerlették gerieztették. De miért hogy vgyan ezenek az Iſtennek *Kezd el itt egy prædikatiod lehet.*

igeiétis vtálták, mint meg tetzik az Amasias pap históriáiából, és vgy mint minden vétkekben gázolnak vala, mellyeckel az Isten igeiének meg vtállását ielentették, azokáért azért, az Wr Isten őket az miuel bűnteſſe, arról ſól immár az kőuetkőzendő igékben az Amos,

Tudnia illik, ez léſſen az bűntetés, hogy földökből kű vetettetuén, kű vzettetuén, az Isten igeiének tudományát, vigaztaláſát, hirdetéſétis el veztik, ő tőlők ez meg vonattatik, hogy az ſámkiuetésnek inſzgi fölőt kétſzgbe eſzſzelis győtreteſſenek, és nem czak teſtekben de lelkőkbenis minden nyomoruſágoknak nemét viſellyék. Ez az letzke azért fölőtte méltóſágos és emlekőzetre méltó, mert az Isten igeiéről tőkélleteſſen tanit, kit ſeretettel és bőczűlettel kel venni és fogadni, és rettenetes bűntetéſeket érezneknek azok, az kik ezt meg vetik és meg vtállyák, és ellenſzegesképpen vldőzik. Hallyad immár az rettenetes bűntetéſnek igeiét:

Istennek leg rettenetesb bűntetéſi.

Imè napok iőnek, azt mondgya az Wr Isten, mellyeken boczátok éhſzget ez földre, nem kenyérnek éhſzgét, ſem vizeknek ſomiuſágát, hanem az Wrnak beſzédének éhſzgét és ſomiuſágát.

Ióllehet atiámfia az meg hallot tőb bűntetéſekis elég ſőrnyek, de ſockal rettenetesb ez, mely azok kőzzűl vtól hagyatot, hallod hogy az Wr Isten az Prophéta által az Izrael népét azzal fenyegeti, tudni mint ſent igeiének hirdetéſznek éhſzgéuel, ſomiuſágáual, meg ſűnéſzuel, vgy hogy ha ſintén őrőmeſt és kedueſſen vennékis, de annira meg ſűnik ez kőzőttők, hogy nem léſſen hirdetőie.

Teſti bűntetesben mi vigaztalhat.

Minden teſti bűntetéſeknél ez enniuel nagyob, hogy ez ſzle bűntetéſekben mégis az Isten igeiének vigaztaláſáual vigaztalhattiák erősithetik magokat az emberek, de hogy ha ezis bűntetéſűl ſál reánk, hogy az Isten igeiétől meg foztatnak, ninczen oztán ſemmi vigaztalás, el vétetet minden reménſzgők, és tellyeſzgguel ſomoruſág, kétſzgbe eſzs, és őrőcké való halál kőuetkőzik. Mert az Sidók kőzőtis az nyomoruſágoknak és rabſágoknak vdeie kotán vóltak mindenkoron Prophéták kik őket az inſzgekben erősitették és bátorittották, és őket az iőuendő Chriſtuſnak

ſtuſnak váráſára emlekőztették, és intették, ki véget tenne, nem vgy az v̄dő ſzerint való nyomorgatáſokban, mint az őrőcké való kinokban, az az, az őrőcké való halálban az pokolban.

Végezetre oztán, midőn az Chriſtus Ieſus az vy Teſtamentomnak világoſsága el iőue, nem akaruán venni ezt az Sidók, nem akarák ezt wralni, őtet meg iſmerni, el vőtte tőlők az Wr Iſtenga, az ő igeiét, melynek kőzőttők való éhſęge és ſzomiuſága mind ez mai napiglan láttiuk kőzőttek vagyon, hogy az mint az ſzent Pál apoſtal ſzól, az Izrael meg vakitatot: ſzűkſęg tahát atiámfiaij hogy kőnyőrőgiűnk az Wr Iſtennek, és vigyázzunk, hogy minketis ezen éhſęggel ő ſzent felſęge ne bűnteſſen, mert miképpen hogy igen drágalátos aiandéka az Wr Iſtennek az ő ſzent tudományának hirdetéſe, vgy mint, mely által az Wr Iſten az embereket vyonnan ſzűli és v̄duőziti, tanittia az ő tizteletiről, és vigaztallya minden kéſęrtetekben, ſőt az halálbanis: ez képpen bizony ninczen nagyob bűntetés nehezeb és ſulyosb, mint az ő ſzent igeiének hirdetéſęnek meg ſzűnéſe és ſzűkűléſe. De ezzel bűnteti meg az Wr Iſten az ő ſzent igeiének meg vetéſet, példa erre nem czak az Izrael népe, de egyéb nemzetſęgekis, Aſiában és egyéb főldeken, á holot az ſzent Apoſtalok, egyéb neuezetes fęrfiak az Euangeliomot hirdették, imè moſt az Tőrők nemzetſęgeknek Alchoranomia regnál, és az emberek meg tapaztalható ſőtétſęgekben vadnak.

Vy Teſtamentom vilagoſſega.

Szent igenek meg veteſe bűntetese.

De haly tőbbet mégis ez igékről: Summa ſzerint, ez igékben az Izrael népét fenyegeti az Wr Iſten, az ő igeiének tőlők való meg vonaſáual, hogy ſe czelekődetekben, tanáczláſt, ſe kéſęrtetekben veſzedelmekben vigaztaláſt, az Iſtennek igeiéből ne találhaſſanak. Eel erre éhſęgnek neuéuel, haſonlatoſság ſzerint, hogy az ő igeiének módgyát, és az bűntetéſnek nagyſágátis meg ielencze. Tudgyuk hogy az ember két rézből áll, lélekből és teſtből, és mind az kettőnek kűlőn étele vagyon; az teſt, miért hogy az ő eredeti az főldből vagyon, főldi étellel éltetik és tapláltatik, de az lélek Iſtentől adatot az teſtbe, és nem más étellel, de menyeij és Iſteni éledellel tartatik és tapláltatik.

Teſt teſtiuel, az lelek lelkiuelel.

Ez éledel penig az Iſtennek igeie, ki az ſzent irásban gyakor helyen az éledelhőz haſonlittatik, miképpen az S. Máthé Euangeliomiábanis, ki az ő igeiének hirdetéſęt oly czaládos emberhőz haſonlittia, ki az ő háza népe kőzőt az éledelt el oztia. Azt mondgya Agoſton doctoris: Vegyétek (vgy mond) tű kik az hűtet kéuánnyátok,

Matt 24. Auguſt. libr. 2. de ſymbolo ad Catechumenos capite primo.

Lib. 1. Cap. 1. Lactantius. nyátok az Isten igeiét, vgy mint illendő éledelt, ki által az Wr tű bennetek neuedekenyſséget czelekőßik. Lactantiusis azt mondgya az Isten igeiéről: Semmi gyönyörűſséggesb az lelki éledelnél nincz, mint az igazſágnak iſmereti. Gregoriusis mond: Az Isten igeie az elmének étke.

Greg. in Homil. Gregorius.

Etel miert Isten igeie.

Mondattatik penig ételnek, auagy taplaláſnak az Isten igeie, mert ezben ő ſent felſége nem czak az ő akarattiát teßi niluán valóuá minekünk, de tellyeſséggel minekünk adgya magát, az ő fiában az Chriſtus Ieſusban, vgy annira, hogy valakik az ő igeiét halgattiák, és ezt igaz hűttel magokhoz ſorittiák, czak az Istent őuékké teßik, mellyel az embernek lelke megelégíthetik.

Ezt ezből meg érthed: Telhetetlen az embernek az ő kéuánſága, ha auagy tiztelſséghez, auagy gazdagſágnak auagy az teſtnek gyönyörűſségét kőueti, mert mind ezekről igazán mondattatik az, az mit az főſuényſségről és gazdagſágnak kéuánáſáról egy Póéta mondot: monduán: *Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.* Az az, meniuel inkáb iſol, annál inkáb ſomiuhozod az vizet. Es iſmeg: *Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit.* Az pénznek ſeretetí neuekedik, meniuel inkáb az pénz ſokaſodik. De ha valaki Isten igeie által meg világoſitatik, azhoz ragazkodik, azonnal czak az egyetlen egyben, mind ez ielen való, és mind az kőuetkőzendő életnek bódogſágát helyhezteti le teßi, és ez eggyel meg elégeduén, ez világról vgy mint el feletkőzik, (mint az Agoſton doctoris monda: Az Isten azoktól láttatik, az kik meg halnak ez világnak, mert annira láttiák, az menire ez világnak meg hóltanak, az menire penig ez világnak élnek, annira nem láttiák) és az Prophétáual ezt mondgyák: Az én réßem az Wr, annakokáért ő benne vetem reménſegemet: En Wram vagy te, íőllehet ſemmi én tőlem nem ſármazhatik, mely néked haználna. Az Wr az én örökſségemnek és poharomnak réße, te tartod az én réßemet.

Auguſt. de doctrina Chriſtiana.

Pſal. 16.

Erre nézuén az Wr Isten az Amos iráſa által, éhſséggel fenyegetőzik ő ſent felſége, ennek peniglen ez éhſségnek, az az, az ő ſent igeiének éhſségének retteneteſb vóltát, az kenyérnek éhſségénél auagy ſőkſségénél ezzel mondgya tellyesbnek, hogy válaztáſt teßen ez két féle éhſségben, monduán:

Nem kenyérnek éhſségét, ſem viznek ſomiu-

iuſágát, de az Iſten igeie halgatáſának éhſęgét és ſzomiuſágát.

Mint ha mondáná: Kiczin dolognak láttathatnék, ha (ki immáran gyakorta czelekődtem) az ő teſtőknek éledelét auagy taplaláſát el fognám, mert noha ezis kén és győtrető, de mégis az léleknek ió reménſęgéuel, kiben helyheztetet (az mint az Wr ſzólla, nem czak kenyérrel él az ember, de minden igéuel, mely Iſten ſzaiából kű ſzármazik) az életnek valóſága: hanem immár az lelki éhſęggelis győtrőm őket, és oly éhſęguel kénozom, mely miat ſemmi emberi erő által el nem éltetethetnek, kinek ſzűkſęge az embert tellyeſſęggel az őrőcké való halálnak rabiáuá teſzi.

Elet valoſaga honnan.

Mind ez mondáſok minketis erre intnek, hogy az Wr Iſtennek igeie ſem meg nem ielentetik, ſem el nem vétetik, az ő ſzent felſęge tanácza és végezéſe nélkűl, mert miképpen az főld nem magától teremt taplaláſra valót, de az Iſtennek áldáſából hoza azt: ezképpen, hanem ha az Wr Iſten az ő lelke által valakiknek elmeiőket meg világoſittia, és azokat az ő igeiének tanitáſára kű boczáttia, auagy kű taſzittia, ſemmit itt nem tőkél az emberi elme, auagy ſzorgalmatoſság, azért, mert magunktól nem vagyunk alkalmatoſok az iónak czak meg gondoláſárais, erről mondgya az Chriſtus: Imé én boczátok tű hozzátok Prophétákat, Bőlczeket, és irás tudókat. Szent Pál apoſtalis igy ſzól, hogy prædikálhatnak, ha nem kűldetnek. Miképpen azért czak kegyelmeſſęgéből czelekőſzi, hogy az ő igeiét hirdetteti, azképpen vgyan ezent el veſzi, ha az emberek ezzel gonoz végre élnek, auagy hálaadatlanúl ezt meg vetik.

Iſten adgya az ő igeiet, ismet ő veſzi el.

Matth. 23. Rom. 10.

Mondám az előbis, hogy az ꝏRISTENNEK minden bűntetéſi kőzőt leg nagyob bűntetés, az ő ſzent igeiének ſzűkſęge éhſęge. Mert mint hogy az ő ſzent igeiének meg ielentéſe az ő Iſteni kegyelmének és atiaŋ ió vóltának meg czalhatatlan bélyege, igy az ő minket meg vetéſęnek meg vtálláſának iele az, ha ő ſzent felſęge ſzent igeiét tőlűnk el veſzi, és minket az mi emberi tudatlanſágunkban hágy. Ennek vtánna miképpen az teſt éledel nélkűl ſemmiképpen nem élhet: igy az lélek, hanem ha az Iſten igéretiuel erőſsittetik, de az kűuűl ſem élhet, ſem az kéſęrteteknek tűze kőzőt álhatatoſſan meg nem álhat. Es iſmet, miképpen

Iſten igeie meg ſzűneſe ſok gonozt hoz.

hogy az éhség és szükség az embereket gyakorta sok gonoz és ártalmas czelekődetekre viſi, hogy auagy lopás, toluaylás, auagy egyéb gonozság által kereſſe életét, auagy tulaidon gyermekek elſen, auagy egyebek ellen kegyetlen dühőſſeggel kereſſe életét: Ezképpen mikor az emberek az Iſtennek igeiéről meg foztatnak, hűdgyed hogy lelki rettenetes gyötrelmekbe eſnek, mellyek őket arra kéſeritik, az kiknek az gondolattiátólis tauól kel vala lenniek.

Lelki iſmeret ezer bizonſag.

Mert vádoltatnak tulaidon lelki iſmereteckel, ki ezer bizonſág léuén, valami gonozt czelekődtél, mind el múltat, mind iesken valót, mindenkoron elmédben hordozza, ſemed előt forog mindenkor az Iſtennek haragia, kinél rettenetesbet ſemmit nem gondolhatz, kiről az hűueknis, noha az Iſten igeiének vigaztaláſát ſoha el nem feleitik, panaſolkodnak nagy kőſeruefen, mint Dauidban, Ieremiasban, és többekben ezt meg láthatni. De az hűetlenek, kiket ſemmi vigaztalás nem eleuenit, auagy meg vakultak léuén, minden gonozságban romlottak, és Iſtennek (mint régen amaz Pharaho) ellenſegesképpen ellenébe vetik magokat, auagy kétſegbe eſés miat tellyeſſeggel el boritatnak, mikoron az Iſtenben egyebet nem láthatnak az igazſágnak keményſégénél, ki ő nekiek Orozlány módra medue módra mégyen eleikbe.

Iſtenben nem czak igazſagot gondoly.

1. Sam. 28. 31

Erre például hozhattiuk az Saulnak állapattiát, ki mikoron az eleuen nyelwnek inſéſt meg vetette vólna, azonkőzben ſok nyomoruſágockal kőrnyűl vétettetuén, halottól akará értekezni, az mint őrdőgi váraſlás általis tudakozuán, az Iſtennek tanácza felől, ki ő neki meg romláſára ſőt veſedelmére lőn. Vgyan erre példa az gyilkos Cain, az arúló Iudas, és ez ielen való vdőbeli ſok emberek, kik az kétſégben eſés miat ő magokra kegyetlen kezeket vetnek.

Vőd eſedbe: Ha Iſten igeiének meg vtálláſának boſſuálláſaczak az eggyes emberekbenis illyen ſulyos rettenetes, meniu el ſulyosb és terhesb, ha az egéz nép az közönſéges nép, az Iſten igeiének tudománya és vigaztaláſa nélkül léſen? Eſeſſen mondgya az Salamon: Mikoron ninczen az menyeñ látáſnak tudománya, az nép el ſakad Iſtentől. Hogy ez igaz mondás, az Izrael népe veſedelme meg probállya, ki azonnal kőuetkőzet, mikoron az Wr Iſten az ő igeiét el vőtte az hálaadatianoktól. nem vólt az Sidóknakis iob állapattiok, mikoron ők is az Prophétákat hamiſ-

Prouerb. 29.

ſan

ſan v̂ldözték, tudgyuk aztis, hogy az czalárdoknak, álnokoknak, prædáiockâ lőttenek azok, az kik Chriſtuſnak és az Apoſtaloknak tudományokat nem akarták halgatni.

Veßedelmes Iſten igeiet nem ßeretni.

Világ világ gondolkodgyál ezekről ßorgalmatoſſan, mert te benned ſokan vadnak, kik ily bűntetéſeket ßenuednek az Iſten igeiének meg vtállásáért, láttiuk az kegyelmes Iſtennek ió tétemént velűnk, ki az Euangeliomnak el reitetet világát fęnlettetni méltoztatot, és immár az Apoſtaloknak v̂deiektől foguán, oly niluán oly bőuen alig hirdetettet, az mint ez v̂dőben: De hányan vadnak az emberek kőzzűl, kik ez nagy ió tétemént meg iſmernék, nagyob rézre neuetſęgűl és iátékűl tartia ezt ez világ, ſokan penig háborgattiák és v̂ldőzik az drága igét: az kik penig dűczekődnek ennek ßeretetiuel, azok kőzzűlis ſockan gonoßúl élnek ezzel, mert ez ßin alat ennek paranczolatit nem veßik, és az ő teſti gonoz váſotſágoknak vndokſágit kőuetik.

Author panaßolkodik, az Iſten igeienek vtalaſa felől.

Bizonyára hát nem ok nélkűl fęltik az hűuek az Iſteneſek az Iſten igeiének meg fogyatkozáſát, mert ha ez meg ßűnik, kőuetkőzik hogy ez világ iſmet nagy ſőtétſęgeknek alatta ne heuerien, ki még az Pápa tudományánális veßedelmesb léßen. Ennek kezdeti lehet az Anabaptiſtáknak, Libertinuſoknak, Dauidianuſoknak, dűhős tudományok, iárúlt ezekhőz az Seruetuſſoknak, Arrianuſoknak, Blandratiſtáknak, ki okádot eretnekſęgek az ßent háromſág Iſten ellen: mely eretnek tudományokat az ßent Pál, méltan haſonlit az fene ſebhőz, mert igen ragadó. Félő azért hogy az Iſten igeiének ßűkſęge mi reánkis ne ßállyon, mert magunk kőzőtis, kik az Iſten igeiének győrtiáiát tartiuk, őzue veztűnk, egymáſra agyarkodunk, egymáſnak neuet adunk, mely czelekődetet tilt az ßent Pál az hűuektől, feddi azokat, kik azt mondgyák vala, En Pálé vagyok, én penig Apoloié, én penig Cephasé, én penig Chriſtusé. Ehőz valók azok az mondáſokis, az mellyek kőuetkeznek az vtán az Amos prophéta iráſából, mely mondáſában az Amos bódogtalan állapattiát iria meg azoknak, kik az Iſtennek igeiétől meg foztattanak, és érzik ennek éhſęgét. Kettőt mond penig az Prophéta, auagy két dologgal fenyegeti őket az Prophéta, Előßőr igy ßól:

Annabaptiſtak Dauidian. Arrianu. Blandratiſtak.

1. Corinth. 1.

Es budoſnak eggyik tengertől foguán az máſik tengerig, és éytzaktól foguán Nap

keletig futoſnak az Wrnak beſédének kereſeſeiért, és nem találályák.

Ez igékben az viſſa fordúlt és gonoz embereknek elmeiőket iria meg, és azoknak haſontalan munkálodáſokat, kik az ő ió és kedues állapattioknak vdeiében az Iſtennek igeiét meg vetik, és meg vtállyák, ezt azonkőzben az ő gonoz ſerenczeiőknek és veſzedelmőknek vdeiében vigaztaláſt innen kéuánnának, és hól imide hól amoda tekeregnek, de maga lelkeknek ſemmi nyugodalmat és czendeſſéget nem találhattiák.

Bé tellyeſedet ez régenten az Sidókon, és ez mai napiglanis mint idegenek és buydoſók ez egéz világ ſerint lappagnak, és az Iſtennek igeiét, kiről az ő atioknak igéretet tőt vala, kereſik és váriák, de meg nem találályák. Szegény nyomorúltak és bódogtalanok az ő Rabbinuſoknak (mert tanitóiokat ennek hiák) moczolyaiába eſnek naponként, melyben ő nekiek minden kőſerű és ízetlen, és ſemmiképpen lelkeknek éhſzégét és ſomiuſágát meg nem ólthattiák. Moſtanis bé tellyeſedik ez mind azokon, valakik az Wr Iſtennek igeiének igaz tudományát meg vtállyák, az élő kút főnek vizét el hadgyák, és magoknak bődős poſſadékot kereſnek. Miképpen az Pápa tudományais ezt meg ielenti, mert ezekis eggyik tengerről az máſik tengerre futoſnak, hól Romába, Compoſtellába, Ceſtakóba, és tőb helyeken kereſik vduőſſzgeket, de meg nem találályák: futoſnak az embereknek főrzéſekre, Pápák buczús leueleire, Szentek érdemire, és tőb ſántalan pénz Cæremoniákra, de látodé hogy ſoha lelkőkben meg nem elegitethetnek, mert ha meg elegitethetnének, naponként ſok ſántalan találmányokat nem főrzenének. Azért bizonyára bé telik mind ezeken, és egyéb eretnekeken, az Iduőzitőnek amaz mondáſa: Minden az ki ez vizben iſik (mellyet az emberek, hogy már, érdemekből főreznek) iſmet meg ſomiuhozik: valaki penig iandik azban az vízben, (tudni illik, bizik halálom érdemében) mellyet én adok, meg nem ſomiuhozik őrőkké. Az máſik bűntetéſről penig ez igéckel ſól az Prophéta: Azon az napon el epednek az ſép ſűzek, es az iſiak az ſomiuſág miat.

Iſten igeie meg vtalaſa bűkſeget hoz.

Ez igéket két képpen mágyarázzák az Bólezek: Elő főr, magyarázzák az teſti ehezéſre ſomiuhozáſra, hogy az Wr Iſten külső éhſzéggelis meg bűntetti az ő ſent igeiének meg vtálláſát és meg vetéſét, kiről

az

az Bölcz Salamonis igy szóllot: Szükség és gyalázat kőueti azt, az ki meg veti az tudománt. Másképpen magyarázzák ez igéket az leiki szomiuhozásra és éhségre, ezképpen, hogy mikoron az Istennek igeiétől meg foztatik az ifiuság, és igen gonosúl neuelletik, kik ha az Isten igeiének szeretetiben neuelltetnek vólna fel, mind egyebeknek szolgálhattanak vólna, de miért hogy az gonozságra szoktanak, az Isten igeiének éhezése és szomiusága miát el veznek. Mert hűdgyed hog az Isten igeiének szükségéuel veretetnek azok meg, az kik az Istennek gyakran hirdetet szent igeiét vakmerőúl meg vetik meg vtállyák. *Prouerb. 13.*

Vtólsor immár beszédét concludállya az Prophéta, vyonnan meg monduán illyen sok gonosoknak okáért, és ezképpen szól:

Kik eskűznek az Samariának bűnére, és ezt mondgyák, Eél az te Istened, ki Danban vagyon. (auagy) Eél az te Istened Dan. Es él az Bersabának vtának Istene.

Mely beszédéuel az Amos az Izraelitákat tellyességgel hűtetleneknek báluányozóknak mondgya lenni, kik fölötte igen meg érdemlenek az számkiuetésnek büntetését. Ezt penig eskűuessel erősíti, ki ő közöttök szokás vala, mert miért hogy az eskűuésben azzal bizonitunk, az ki az embereknek szűue titkaitis niluán tudgya, láttia, és meg büntetheti azokat, az kik az ő neuéuel czalárdúl élnek, az eskűués az hűtnek vallására vitetthetik, honnan az Esaias prophétais az Ægyptusbelieknek az hűtre való hiuatalyokról isuendűluén, az több beszédi közöt igy szól: Az vdőben leznek Ægyptomban öt városok, mellyek az Chananæusoknak nyelueken szólnak, és eskűznek az Seregeknek Wrára. *Esa. 19.*

Niluán vadnak penig az Istennek paranczolati, az mellyekben czak az ő neuére való eskűuést parancsollya, mint mikor igy szól: Féllyed az te Wradat Istenedet, és őtet tiztellyed, és az ő neuére eskűdgyél. Az okáért az Prophéta nem ok nélkül teszi az Izraelitákat, az hűtnek és kereztiéni tudománnak meg veteséuel, hogy miuel az ő báluány Istenekre eskűnnének, mellyet az Samariabeli királynak parancsolattiából és akarattiából Danban és Bersabában az bornyu formában tiztelnének, azért azt hirdeti nekiek, hogy tellyességgel számkiuettetnek, és vgy annira le veretnek, hogy soha az miat fel nem kelhetnek, sem meg nem vyétatnak. *Deut. 6. 10. Esa. 45. 55. Psal. 69. Isten neuere kell eskünni.*

Mert

Izrael háza el veßet.

Mert nem olualſuk az ſent irásban, hogy az Izraeliták az Aſſyriai fogſágban vitetteteuén, az tőb Sidóckal az Cyrus feiedelem birodalmában, Sidó orßágba meg tértenek légyen, és az ő előbbi tartományokban állottanak légyen, és ninczen ſemmi kétſég ezbenis, hogy az Izraelitáknakis nagyob réße nem czak teſtben, de lelkekbenis őrőcké el veztenek. Ily rettenetes bűntetéſek kőuetik azokat, kik az téuelygéſekben és gonozſágokban naponként es lőb előb mennek, és kik az Iſtennek meg vtálóy és gyűlőlőy leznek.

Vay ha gondolkodnának ezekről ez moſtani emberek, kik az Iſtennek ígaz tizteletiuel dőczekődnek, de az eskűuésbenis (ki igazán Iſtennek neuének tizteleti) ezer módot találtanak, mellyekkel az ígaz kereztiéni hűtől idegeneknek ielentik magokat lenni, mert az Pápáſok az Szentekre eskűznek, auagy az Wr vaczoraiának kűiső ieleire. Es miképpen hogy az Wr Iſten az Amos által az Izraelitáknak Iſteneket Samaria bűnének neuezte, mellyekre az ígaz Iſten kűuől eskűznek vala: az képpen moſtanis, valamely emberek az egy ígaz Iſten neue kűuől teremtet állatokra eskűznek, az nem ſentſég, hanem bűn és vndokſág, és az ígaz Iſten neue elen való káromlás. Feddik az Wr Iſten az Sophonias által azokra, kik az ő neuére, és iſmet az király neuére eskűznek vala. Ez elég légyen moſtani tanuſágunkról.

Sophon. 1.

Imádſág.

VR Iſten mi menyeij dőczőſſtges ſent atiánk, az te ſent fiadban az mi Iduőzitő Wrunk Ieſus Chriſtu ban kőnyőrgűnk te Iſteni ſent felſégednek, hogy az teſti bűntetéſeknek ſanyaruſágát laſsicz meg, de maga vgy hogy az ő Adam te ellened ne rugodozhaſſék, és azonkőzben hogy ez miat te tőled veßedelmesb bűntetéſek mi reánk ne kőuetkőzzenek, az élő kút főnek az te ſent igédnek, az mi elménkben, ſűűnkben, lelkűnkben való hűuős és ſollyo czatornáiát meg ne ſárrazzad, de bőſſegeſſen ſollyon, mindenkoron az te anyaßentegyházadnak fényes tallu galambinak ſűuekben, hogy nem hátra az Ægyptus földére, de az Chanaan földének lelki mezeiére iuthaſſunk, az te ſent fiadban az te ſent lelkednek álttala, Amen.

AZ

AZ SZENTAMOS PROPHÉTA IRASANAK KILENtzedik reſzéből való Elsö Prædikatio.

LAtám az Wrat állani az óltáron, ki ezt mondgya vala: vſd meg az templom aitaiának felsö réſzét, hogy meg rendűllyenek az aitónak óldalaij, és az aitónak óldalit felsö réſzétől fogua mind az alſóig roncz le: az mi penig azok mellet vagyon fegyuerrel vágatom le, nem ſalad el ö közzülök az ki el akarná futni, meg ſem menekedik az, az ki meg akarná menekedni.

2. Ha az földnek gyomrában áſnákis bé magokat, az én kezem onnanis kü hozza öket, ha az Egbe hágnánakis fel, onnanis le vonſom öket.

3. Ha az Carmelus teteién reyteznének elis, onnanis elö kereſuén kü vonſom öket: Ha az én ſemem elöt az tenger fenekében reiteznénekis, paranczolok ottis az kigyónak, és meg maria öket.

4. Es ha az ö ellenſęgek elöt öket fogſágra viſikis, ottis paranczolok az fegyuernek, és fordittom ellenek az én ſemeimet veſzedelmökre és nem iauokra.

5. Mert mikoron az Seregeknek Wra Iſtene meg veri az földet, meg rendül, és ſirnak mind azok, valakik azon lakoznak, és bé borittia az egéz földet,

det, mint egy follyo viz, (az veſedelem) és el burúl az fŏld mint az Ægyptuſnak fŏlde az Niluſſal (el burittatik)
6. (Azt az Wrat mondom) az ki ott fen menyegben épitette az ŏ lakó helyét, és az ŏ ſeregét ez fŏldŏn helyheztette (auagy mint nemellyek fordittiák: és az ŏ veſeiét ez fŏldre terieztette, auagy helyheztette) ki az tengernek vizeit ſóllittia, és ki tŏlti azokat az fŏldnek ſinére, kinek neue IEHOVA.
7. Auagy nem haſonlók vadtoké én elŏttem az Szereczeneknek fiaijhoz, ô Izraelnek fiaij? azt mondgya az Wr. Auagy nem én hordotamé kŭ az Izraelt az Ægyptomnak fŏldéből, mint az Philiſtæuſokat Captorból, és à Syriabelieket Cirból?
8. Imè az Wrnak ſemeivadnak az bŭnŏs orſág ellen, hogy el veſeſſe azt az fŏldnek ſinéről: mind az által mindeneſtŏl fogua el nem tŏrlŏm az Iákóbnak házát: azt mondgya az Wr.
9. Mert imè én paranczolok, és meg hányom vetem az pogányok kŏzŏt az Izraelnek házát, miképpen meg hanyattatik az gabona az róſtban, vgy hogy egy kŏueczkeis ne eſſęk az fŏldre.
10. Fegyuer mia halnak meg az én népemnek minden bŭnŏſſeij, kik azt mondgyák, nem ér el minket, és nem léſen ez veſedelem.

Ez igéknek rŏuid értelme.

EZ vdeiglen az Amos prophéta, az mint meg hallottunk az Izraelitáka

raelitáknak sok gonozságokat bűnőket sokßor és sokképpen meg feddette, és az feddéssel egyetemben az bűntetéseketis ráiok el kőzelgetni az Wrtól meg monda: De miért hogy az v̄dőben az Iuda orßágbanis (honnan az Prophéták eredeti vala) sok gonozságok Istentelensęgek valának, az okáért, hogy ne láttatnék az Amos ezeknek keduezni hízelkedni, és az Izraeliták ellen czak tulaidon indúlattiából mérgéből ßóllani, ezt ez vtólso tanitását vgy rendeli, hogy egyetemben mind az két orßágnak az Izrael és Iuda orßágának az bűnért az Isten igaz itéletinek bűntetésęnek raitok való meg lételét iőuendűli, mert naponként az Istennek haragiát nem ßállittiák, sőt inkáb hűtetlensęgeckel bűnőckel neuelik és őregbitik vala.

Touábba ezen vtólso réßében, az hűueket (mint második prædikatiônkban meg hállyuk) vigaztallya az Izraelnek meg vyétása felől való iőuendűlésben, melynek másodßor bé kellet tellyesedni az Christus által, mint az ßent Iákabis ßól erről, mikoron az Apostali czelekődetről irt kőnywben ezt az helt az Christus v̄deiére vißi. Az Amos prophétának tanitása annakokáért eggyez az tőb S. Prophétáknak tanitásoknak módgyáual, hogy az bűnnek és ennek bűntetésęnek meg ielentésęuel az fęlelmeseket az Christushoz vezeti, ki az bűnt el véuén, egyetemben annak őrőcké való bűntetésétis el vőtte, és az Istennek orßágát az emberek kőzőt meg vyétotta. Actor. 15.

Mi peniglen ezekből ezt tanúllyuk, hogy az Wr Isten minden embereket igazán és méltán bűntet, valakik az ő paranczolattiát által hágiák, és ez ellen nem menthetik magokat, az kűlső és czak ßáyal való vallás tétellel. Azonkőzben aiánlattatik az Istennek kegyelmessęgeis, ki az ő hűueire az bűntetések kőzőtis gondot visel, noha rőstsęgekért auagy engedetlensęgekért őket ebren tartia. Léßen penig ez meg hallot igékből mi nekűnk két rendbeli tanaságunk:

I. *Az Papoknak es az egez orßagnak rettenetes veßedelmekről.*

II. *Az bűntetesek kőzőtis az Istennek atiaij oltalmazasarol az hűuekhőz.*

Erről ßóluán el végezem az prædikatiót.

AZ ELSŐRŐL.

Hogy iobban értelmesben és haznosbā eßűnkbe vehessűk az Amos prophéta tanitását, ßűksęg hogy előßőr vyonnan az látást érczűk meg, miczoda vólt. Mert láttia az Prophéta az Wrat állani az óltáron, azon óltaron, az mellyen egéz áldozattal ßoktak vala

O tőn-

Baluanyért Ierusalem temploma nem kedues.

O tőruényben áldozni, Ieruſalem városában, nem vala Iſtennek ſemmi kőzi az Izraelitáknak templomockal, mellyekben arany bornyúk előt meg haiolnak vala, meg paranczollya az Wr az angyalnak, hogy vſſe meg az templom aitaianak felső réßét, vgy annira hogy meg rendőllyenek az aitónak alſo réßeij.

Ez látáſnak értelmét ő maga meg magyarázza az Wr Iſten, monduán: Az mi penig azok mellet vagyon, fegyuerrel vágatom le, nem ſalad el ő kőzzűlők az ki el akarna futni, meg ſem menekedik az, az ki meg akarná menekedni. Mint ha mondana, egyenlő képpen mindenek el veznek, tudni illik, az Papok, és az feiedelmekis, kik az aitónak felső réßén értetnek, az kőſſeg, az parazt rendis, kik az aitónak alsó réßein értetnek, és az ő tellyes maradékiokat el veztem. Ez látáshoz haſonló találtatik az Eſaias iráſában, mely az Eſaiasis láttia az Wrat az templomban vlni, és tőruént mondani az Iudának meg vakitáſáról, mely mia az egéz népnek bűntetéſe kőuetkőzék, igy ielenti meg bizodalmoknak haſontalanſágát az templomban és kűlső tiszteletekben, egyetemben aztis meg ielentuén, mit várianak az Izraeliták magokra, kik az Iſtennek paranczolattia ellen vy templomot raktanak és épitettenek vala, és azokban meg tiltot tiszteleteket gyakorolnak vala.

Papp, feiedelem, kőſſeg el vez.

Eſa. 6.

Ezből mi nekűnk két dolgot kel eſűnkbe vennűnk: Előſőr, hogy az képmutató gonoz aiakú embereket az kűlső tiszteleteknek gyakorláſáért ſe menczők, ſe óltálmazzuk, mert ez tiszteleteket nem azért kéuánnya az Iſten, hogy légyen miuel az bűnnek el vételere az azból való meg tiztuláſra való vólna, de hogy az hűtet gyakorollya, mely által az mi tiztűnkre intetűnk, annakokáért azok, kik az igaz hűttől idegenek, és az kereztiénſégnek tiztiről el feletkeztenek, Iſtennek czalárdúl ſolgálnak, és mikoron Iſtennek keduét vélnék kereſni, azonban az ő haragiát gerieztik, innen vagyon hogy az Wr Iſten még az ő tőlle rendeltetet innep napokatis Sidók kőzőt kárhoztattia és meg veti. Tehát mint veſi azoknak tiszteleteket, kik az ő agyoknak elmeiéből faragnak naponként ſent paranczolatiáual ellenkező tiszteleteket, kik az igaz hűttől eggyűé nem ſerhetnek, mert nem az Iſten igeie ſerint vadnak, melyre czak egyedűl néz az igaz hűt, azt mondgya az Wr az Eſaias által, oly oly ſáual való tiszteletet nem ſeret, az holot az ſő ő tőlle táuol vagyon, kit az Iduczitő ſent Mathé Euangeliſtánális erősit.

Kűlső tiszteletnire való.

Eſa. 29.

Matt. 15.

Máſod-

Másodßor, ezt vegyünk eßünkbe, hogy itt azt paranczollya az Wr az Angyalnak, hogy az templomnak óltárát meg vsse, mely mia az alsó réßeis meg indúllyon, és imé az templom Isten házának mondattatot, azért mert ott akar tízteltetni és segitsęgül hiuatni. Tanóld hát ezből, hogy igaz az ßent Péter apostalnak amaz mondása, hogy az itélet az Isten házától kezdetik el, mellyel Isten ez világnak bűnét rendelte meg bűntetni: kéuánnya ezt az Istennek igazsága, hogy az mit egyebekben bűntet, az őueibenis azt ne fedezze és el ne ßenuedgye: kéuánnya ezt az hűueknek vduőssęgők, kit ßűksęg meg sanyargatni, hogy ez világgal eggyűt el ne veßßen. 1. Pet. 4.

Touábba az Isten az hűueknek veßßőzéseckel ez gonoz és hálaadatlan világot serkengeti, mert ha az nyers fán ez efik (mint az Iduőzitő ßól) mint léßen dolga az aßßúnak? és ha az felső réßeis meg vtetik az aitónak, mint állya meg az padimentom? Bizony ha azt meg vti, hűdgyed az alsó kűßőbőknek sem enged: igy az hűueknek az veßßőzések lehetetlen hogy ez világnak romlását ne hoza, kik az hűueknek ostorozásockal az ő hűtetlensęgeknek báluányozásoknak óltalmazására élnek, igy tőlti bé az Wr Isten az ő hűtetlensęgeknek mértékét, kiről példa amaz Babylloniaŋ Boldisár feiedelem, ki az ő réßeg és tobzódó lakodalmában, az Isten templomának arany és ezűst edényeit, mellyeket az Nabuchodonozor az ő atia el vit vala Ierusalemből, elő hozattia, és nagy vigassággal iznak azokból, az ő egéz vduara népéuel egyetemben, Imé mi lőn? azon éytzaka meg őleték az Boldisár király az őnnőn ßolgaitól, és másra marada az birodalom. Hűueknekis vegsegre kel. Dan. 5. Boldisar kiraly bűntetese.

Ne hűdgyűnk azért mostanis azoknak, kik az hűueken eset nyomoruságokat őrűlik, és azt mondgyák, Hűßem ió hűt, hűßem ió kereztiének, vgy kel, vgy kel, meg érdemlik, mint az Iobbalis czelekődének az ő baráti, és imé az ő győződelmeckel bódog állapattiockal keuélykednek puposkodnak, nem veßik eßekbe ßent Péter apostalnak amaz mondását, Ha az igazis alig vduőzűl, az hűtetlen hól találllya helyét? Az igazságnak ellensęgi őrűlnek mindenkoron az hűuek nyomoruságán, és magockal egyetemben tudományokatis kárhoztattiák ezért, miképpen az pogány Cicerois az Sidókról ezképpen ßollot régen: Mostan (vgy mond) az Sidó nemzetsęg mély ßerelmes és kedues légyen az halhatatlan Isteneknek, meg értheti, mint ha mondaná, mikoron Cicero in oratione pro Flacco. Cicero bolonásaga.

enni nyomoruság esik raita, mert az Pompeius az tayban vötte vala meg Ieruſalemet. Mikoron az Saxoniaĩ Electort Hertzeget az ötödik Caroly Czáſár meg fogatta vala, ki az Euangeliomnak óltalma vala, oly nagy dűczöködéſſel ſóllottanak az Pápáſok, örültek ezen, mint ha iſmet tellyeſſęggel maguát ſakaztanák az Iſten igeiének, kiáltiák vala: Hól az Lutherek Iſtene? Hűſem ió hőt, hűſem ió tudomány: de nem ſokára megpirulának, és meg iſmertete Iſten vélek, hogy *Tandem veritas vincit, & firma nobis & arx & propugnaculum Deus*. Erős várunk nekűnk az Iſten, és eſſekbe véuék hogy mi érőttűnk fegyuert kőtőt fel, és hartzol a maz erős vitéz, mellyet Iſten önnön magának válaztot. Azokáért mindenható Iſten, miért hogy mind ezek igy vadnak, ne foradicz el mi tőlűnk az te kezeidet, de minket nyomorúltakat és erötleneket az te kebeledben az te kezeid közőt tarcz, te légy az mi ſegitſegűnk, az te óltalmazáſod őrizzen minket, hogy néked meg tartatuán, kedues énekeckel dicziriűnk tégedet. Nemely Bőlczek az Amos prophétának ez vtólló réſzének eleit igy magyarázzák:

Tandem veritas vincit.

Látám az Wrat, hogy az óltáron áll vala, és monda, vsd az felső kűſzöböt (auagy az templom aitaiának ékőſſęgét) hogy meg indúllyanak az aitó mellyékek, mert az ő főſuényſęgek mindnyáian az ő feiökre fordúl. Az az, az Ieruſalembeli templom az Sidó népnek hűtetlenſęgéért, mind magockal egyetemben, el romol. Czufolkodik moſt ez világ az főſuényſęgnek vétkéuel, de hűdgyed nagy és gonoz vétek, az Iſten paranczolattiának első és második tábláia ellen való vétek, azt mondgya az Wr: Nem ſolgálhattok az Iſtennek, és ez világi gazdagſágnak. Iſmet: Mert az holot vagyon az tű kénczetek, ott vagyon az tű ſűuetekis. Azt mondgya az Szent Pális, hogy az főſuényſęg báluány imádás. Es iſmet, hogy az főſuényſęg minden gonozſágnak gyűkere.

Bűn az főſueny ſeg.

Matth. 6. Eph. 5. 1. Timot. 6.

Mint fel vetet kő az földre ſiertűnk.

Gyakorta el mulattiuk az Iſtennek igeiét, az pénzhőz való telhetetlenſęgűnk és ſzerelműnk miat, az földiekre viſelűnk czak gondot, az menyeiekről nem elmélkedűnk, még az Origenes doctoris igy ſólloc erről, hogy az főſuény ember az földről gondolkodik mindenkoron teſti indúlattia vagyon, az föld miat hábo-

borog

borog és földről szól, az földet kéuánnya, az Eghre nem néz, iövendőt nem gondol, az Isten ítéletit nem fęli, sem az ő szent igéretit nem ohaitia, de az ielen valókról gondolkodik, az őrőcké valóra nem foházkodik, és ezképpen mint az tenger for, és soha lelkében meg nem nyugßik. Szóllyunk immár az tőb kőuetkőzendő igékről is, mellyekben az Wr Isten az ő fenyegetésinek és bűntetésinek rettenetes vóltát azzal neueli, hogy soha semmi móddal szabadulásra való ezkőzzel meg nem menekedhetnek immár attól. Erről egy néhány rendben szól, mert látá ő felsęge, hogy kemény szűueckel vólna dolga. Igy szól előßőr:

Nem szalad el ő kőzűlők az ki el akarna futni, meg sem menekedik az, az ki meg akarna menekedni.

Mint ha mondaná: De ha szintén meg futamadolis te Sidó nemzetsęg, hűdgyed hogy nem szaladhatz azért el, és meg nem menekedhetel az én haragos bűntetésimről. Touábba mond: *Isten elől el nem futhatunk.*

Ha az földnek gyomrába ásnákis bé magokat, az én kezem onnanis kű hoza őket.

Az az, ha szintén az földbe ásák bé magokatis, de ottis bosszu állo lésen az én kezem raitok. Ismet:

Ha az Egbe hágnánakis fel, onnanis le vonsom őket. Ha az Carmelus hegyen reitezznénekis el (ki igen magas hegy Galilæában igen bő bor termő) onnanis elő keresuén kű vonnám őket. Sőt ha az én szemeim előt az tengernek fenekében reiteznénekis, parãczolok ottis az kigyónak, és meg maria őket.

Tengeri kigyo.

Az kigyón az Sidók amaz nagy Cet halat értik, de kőzőnsęges értelemmel érthetni itt az tengeri kigyót, auagy mérges halakat, minemű egy fęle mérges hál, kinek az mérge az farkáról tetzik meg (mint az Plinius iria) és ha az fáknak győkerire ragazkodik, meg vezti azt, és mint egy fegyuer vgyan által líkaztia, azt iriák hogy amaz Vlyssesis az ő fiától Thelemachustól ez által élettetet vólt meg, sőt az éytzaki tengerben réttenetes hűtetlen nag

Lib. 9. cap. 48.

kigyókat mondgyák hogy teremnek, kik sokszor nagy veszedelmekre hogy vadnak az vizen haiokozóknak. Ez fele oktalan állatokról szól itt az Wr, és azt mondgya, hogy az gonoszoknak veszedelmekre még az vizekbenis gonoz fegyuere vagyon ő néki. De mond touáb vgyan ezekről:

Vizekbenis fegyuere vagyon istennek.

Es ha az ő ellenségek előt őket fogságra visikis, az az, ha az ő ellenségőknek meg adgyák magokatis, hogy már ezzel életeket meg nyerhessék, de ezzel sem haználnak semmit (mert) ottis paranczolok az fegyuernek, hogy ottis az által öldökőllyem őket.

Vtólsor ez rendben így szól:

Es forditom ellenek az én szemeimet veszedelmekre, nem iauokra.

Az az, miképpen tű reátok régenten nagy gondot (hogy így szóllyak) óltalommal viseltem, őriztelek és tapláltalak, ezképpen immár ellenetek támadok, és az tű meg érdemlet büntetésteket retteneteséggel raitatok meg tőkéllem véghez visem. Szóllot vala még régen az mindenható Isten az Moyses az ő szolgáia által, az ő rettenetes haragiáról és bossúlásáról az Sidó nép ellen, monduán: Hogy ha meg nem őrizended és bé nem tellyesitended az tőruénynek minden igeiét, az mellyek meg vadnak iruán az könywben, hogy szellyed ez dőczősséges és rettenetes neuet, tudni illik, az te Wr ADATISTENEDET. Igy szól az több büntetések fölőt: Es léssen az te életted kétséges te előted, és rettegni fogz éyel és nappal, és életedet nem hűsed, reggel azt mondod, ki tudgya ha estuét érik, és estue az mondod, ki tudgya ha reggelt érik. Ismet ezek előt: Es miképpen őruendezet az Wr tű raitatok, siót czelekeduén tű veletek, és sokasituán tűreket: azképpen őruendezni fog az Wr tű raitatok, el veztuén és el tőrőluén tűreket.

Deut. 28. isteni atok.

Erczők meg miés és tanóllyuk meg, az felséges Istennek itten való szólásnak módgyait: La hogy mond: En visem kű onnanis, elő keresem onnanis, én vonom kű, paranczolok az kigyónak, az fegyuernek. Nem ok nélkűl modatnak ezek, de az mi tanusságunkra, tudni illik, hogy ismerjük meg az Istennek kezét, midőn valamenisőr valamit szenuedőnk, mely ismeret az békességgel való

való ßenuedésre vezet minket, kiről példák az Ioseph, Iob, és Dauidis, kik az Istennek gondgya viselésęnek meg gondolásával az testnek békételen zugolódásátis, és az boßßu állásnak kéuánságátis ő magokban meg foytották.

Vgyan ezen igékből aztis meg tanólhattiuk, hogy nem haznos minekűnk bizakodnunk az Istennek ereie hatalma ellen, ez világi testi erőbe és hatalomba, mert hiában keresnek azok igyenes vtat és tágas kaput, az kik az ő Istenőket az boßßu állásra fel inditották, kiről az Dauidis iól mondgya, hogy sem meny, sem föld, sem sötétsęg, sem világosság, nem reithet el minket az Wr Istennek ßemeij elől. Féllyűnk tahát és iedgyűnk meg, az Istennek haragos bűntetésitől, táuoztassuk el azokat az okokat, mellyekért az Isten haragia ránk ßokot geriedni, ki kiualtképpen hat képpen ßokot lenni, mellyekről az Amosis ßólla az ő könywében. *Psal. 119.*

Első dolog az Istennek haragia geriezteséęre, az ő ßent parancolattiának által hágása, kiről fölötte igen fenyegetőzik az Wr az Moyses általis, azt mondgya, hogy átkozot léßez az városban ezért, átkozot az mezőben, az te czűrődben, és minden marhádban. Inkáb ßolgálunk az őrdőgnek, (ez az nagy vétek) hogy sem mint az igaz és kegyelmes Istennek. *Hat dolog Isten haragia geriez tetesere. Deut. 28.*

Mátodik dolog, ki ezből iő ki, az ő ßent igeiének meg vtállása, kinek meg vtállásáért ez képpen fenyegeti az Ieremias által az embereket: Imè én reáiok fegyuert, éhsęget, és dőg halált boczátok, és vldőzőm őket fegyuerrel, éhsęggel, és dőg halállal, mert nem halgatták az én beßédemet, mellyet kűldőttem hozzáiok az én ßolgaim által. *Ierem. 29.*

Harmadik dolog, az testi kéuánságoknak kőuetése, kiért az Wr Isten régenis viz őzőnnel vezte el ez egéz világot, Sodomát, Gomorrhát tűzes kénykőues éssőuel el sűllyezte, és az ßent Pális azt mondgya, hogy ezekért iő az Istennek haragia az engedetlen fiakra. *Col. 4.*

Negyedik dolog, az aruáknak, őzuegyeknek, ßűkölkődőknek, hamissan való meg nyomoritások, kiről igy ßólla az Wr: Az őzuegynek és az áruáknak ne árczatok, ha meg bántandgyátok őket, én hozzám kiáltonak, és én meg halgatom az ő kiáltásokat, és meg verlek tűteket fegyuerrel. Ez fęle kegyetlenekről és hamissakról igazán mondották az régiek, hogy az arany miat az igazság meg gyaláztatik, Valerius iria az Manlius Torquatusról, *Exod. 22. Eőzuegyekről. Arany miat igazsag gyalatatik.*

Lib. 5. cap. 8. Syllanus. ki az ő fiát az Syllanus Deciust az ő házától el v̄ze, miért hogy egy nemű nemű embert hamissan sententiázot vala meg, az aiandékért, ki miat az ő fia fel akazta magát, de temetésęben sem akara ielen lenni az ő atia. Oh ez mi világunkban, bizonnyára, sok atia anya czelekődhetne ezt.

Leuit. 19. Exod. 23. Esa. 5. Eőtődik dolog, az gyűlölsęgnek gyakorlása, kiről igy ßól az Wr: Ne ály az te felebarátodnak vére ellen: sőt meg hadgya aztis, hogy az mi felebarátunknak ßamárát az tereh alól fel emellyűk.

Hatodik dolog, az Isten neuének káromlása, az kiről igy ßól: El hadták az Istent, meg káromlották az Izraelnek ßentét, hátra tértenek: annakokáért azt mondgya az Seregeknek Wra, az Izraelnek erős Istene: Vigaztaláſt veßek az én ellensęgimnek

Pius papa. bűntetésekből, és boßßút állok az én ellensęgimen. Pius pápa igazán mondgya ezt: Mindenek őzue elegyettenek, és meg háborodtanak, mindenűt káromlattatik az hűsęg, és az Isten az ő paranczolatiban meg vettetik, nincz semmi Isteni fęlelem, nincz az tőruénnek semmi bőczűleti.

Ertiűk ezeket, hadgyuk el, tériűnk az Wrhoz, életűnk meg iobbitásáual, vyiczuk meg az mi lelkűnknek elmeiét, mint ßent Pál ßól, igaz hűtből az Christus által ßármazot kőnyőrgésűnckel, ki fogadta, hogy az ßűksęgben segitsęg léßen, kiről még az Ouidius igy ßól, hogy az meg haragut Isten meg engezteltetik az kőnyőrgéssel: Ne keresſűnk mi az Isten haragiának meg engeztelésęre semmi teremtet állatnak segitsęgét, hanem czak az Christusban keresſűk az Isten előt való kőnyőrgéssel: Ne kőuesſűk az báluányozóknak bolondságát, kik az tűz ellen az ßent Antalt imádtattiák, Dőg halál ellen Rochust, Had ellen ßent Győrgyőt, és tőb kű gondolt idegen Isteneket.

Eph. 4. Ouidius sine titulo.

Touábba, hogy ne alicza az Sidó nemzetsęg imez fenyegetéseket (mellyeket meg hallál) czak hiában való intésnek lenni, az Istennek hatalmasságát mindenható vóltát kezdi meg irni az Prophéta, mellyel véghőz viheti az ő fenyegetésęnek bűntetésit, az mely igékben az egéz világnak réßeit bé foglallya. Előßőr igy ßól:

Mert mikoron az Seregeknek Wra Istene meg veri az földet, meg rendűl, és sirnak mind azok, valakik azon lakoznak, és bé

búrit-

búrittia az egéz földe t, mint egy folyo viz az veßedelem.

Az földnek meg renditésen az Istennek hatalmas hathatós ereiét érti, kinek minden teremtet állat enged, hogy azt az ő akarattia ßerint rendellye, és meg változtathassa, az földet tóckal, meg árradot vizeckel bé borithattia, vißont mikoron akarattia, meg ßárraz földé teheti, nem lehetetlen azért ő néki meg czelekődni, az miuel fenyeget, akar mely képtelenek és nagyságos dolgok legyenekis, czak az vyáual éri az földet (hogy igy ßóllyak emberi mód ßerint) és azonnal meg rendűl, auagy annira meg indúl, hoǵ az egéz földnek lakóń sirianak raita: Ez fenyegető mondását hasonlatosság által niluábban meg magyarázza, és igy ßól:

Es elburúl az föld, mint az Ægyptusnak földe az Nilussal el buritatik.

Mint ha mondaná: Noha az Nilus follyo vizének kű árradása haznos az Ægyptus mezeiének, de az én haragom, mellyet kű öntök rátok, tűteket veßedelmekre burit el, nem kűlömben mint az Ægyptus földét az Nilus vize hogy el fogia. Itt vőd eßedbe te ember, hogy mikor az Isten el hoza az bűnöknek bűntetésit, ezek oztán mint egy sereggel rohannak az emberre, azért mondgyák, *Nulla calamitas est sola*, Soha egy nyomoruság, vldőzés, kén sincz egyedű. Ennek vtánna ismet igy ßól az Prophéta: *Nulla calamitas sola.*

(Azt az Wrat mondom) az ki ott fen menyegben épitette az ő lakó helyét. Az az, az Czillagos Eghet, ki egyiknél másiknál fellyeb való, és önnen magoktól neműneműképpen meg válaztatnak.

Es az ő seregét (auaǵ nemellyek fordittiák) satorát, ez földön helyheztette.

Az első forditás illyen értelmet hoz, hogy érti az Wr Isten az ő seregén auagy satorán embereket, auagy egyéb teremtet állatokat, mellyeket rendelt az ő igaz itéletinek véghőz viteletire: Az második forditás penig illyen értelemmel magyaráztatik, előßőr, hogy az veßßőn az három éltető állatokat érczűk, az tűzet, éltető Eghet, és vizet, auagy ez egéz világnak állását, ki az földnek

ſinén mondatot fundáltatotni, miért hogy középben helyheztetet.

Neuezi veſſőczkének, az ki nyúltásért és vékonitásért, az Iſten hatalmának meg tőbbitéſęre, és kű ſéletéſęre nézue, mert tudod hogy mennél gyengyéb és vékonyab az veſſő, anniual inkáb kű vonyhatod és hoſſabithatod. Ehőz haſonlatos ſollásnak módgyaij azok, mellyeket az Eſaias irásábanis oluaſtam, mint az vizeket marockal meg mérni, az Egeket arazſal meg mérni, az földet három vy közzé fogni, az hegyeket fontban meg mérni, és az halmokat ſerpenyűben. Ezek mind az Iſtennek mindenható vóltát abrázollyák. Haly mégis vgyan ezenekről:

Földet három vy közöt fogni.

Ki (vgy mond az Prophéta) az tengernek vizeit ſóllittia, és kű tölti azokat ez földnek ſinére.

Ez igéckel az Eghi harmatoknak eſtőknek adáſátis az teremtő Iſtennek tulaidonittia kiről ſóllottam az ötödik Caputban.

Eſső Iſtentől vagyon

IEHOVA.

Kinek neue (mêgis igy ſól) IEHOVA.

Az az, ez az Iſten, ki őrőktől foguán ő magától és ő magában vagyon, és kinek minden teremtet állatoknak ereiők hatalmok enged. Es imé immár ezképpen bizonittia meg az Amos prophéta, hogy amaz mindenható Iſten hiában való fenyegetéſt hűdgyed hogy nem teſſen, mint ha véghőz nem vihetne az ő boſſúállásának bűntetéſęt. De imé mégis oktalan állatnál nagyob balgatagſág vagyon az emberben, ki noha láttia az Iſtennek naponkênt való rettenetes bűntetéſit, mind azon által nem indúl Iſteni fęlelemre és tizteletre. Mit váriunk Iſtentől? nem egyebet bizony, hanem ſulykot feiűnkre az ſűketeskedésért, kit ha el akarunk kerűlni, nem czak fęllyűnk az Wr Iſtentől, de ſőt inkáb az ő ſeretetireis inditaſſunk, mely minket az kéſęrtetekben czudálatoſſon meg vigaztal. Mert miképpen az ő hatalmaſságáual az Iſten az ő ellenſęgi ellen él, hogy az ő dűczőſſęgét erőſicze, ezképpen az ő hűueit óltalmazza, ſoha őket el nem hadgya, kiket az Chriſtus az ő halalának érdeméuel ſent atiáual meg békeltetet.

Balgatag az ember.

Eleg egy prædikatio.

Itt el kezduen prædikalhatz.

Haly mégis tőbbet, vgy mint az kőuetkőzendő igéczkének ſummáiát: Szólla ez ṽdeiglen az Amos, az tőbbi kőzőt, az bűnőknek bűntetéſekről, mellyet mind az Iuda és mind az Izrael

háza

háza meg érdemle Istentől, azért immár mostan az ellenuetéseknek meg feleletire tér, mellyeckel magoknak bódogságot ez világi kedues állapatot ígérnek vala: Tulaidonok ez az hűtetlenek, nek és képmutatóknak, hogy mikoron czendez és békeſęges állapatban élnek, nem igen gondolkodnak az Istennek ió téteményéről, de ſőt inkáb azockal gonoſúl élnek, ha peniglen ezért meg ſóllítatnak valakitől, és az Istennek ítéleti ſemek eleibe vitetik, azonnal az ígéreteket, kőtéſt, régi ió téteményeket, kűlső tiztességeteket, az anyaſentegyháznak méltóſágát, és több egyéb ſín mutatáſókat hánnak, és alattomban neuetik az Isteni fenyegetéſeket: az Sidók kőzőtis kőzönſęges dolog vólt ez, mint hellyel hellyel az Próphétáknak tanitáſok meg bizonittia. *Tulaidonok hűtetlenekneck miczoda.*

Meg felel azért nékik az Amos, és meg mondgya, hogy czak haſontalanſágban fáradnak, ſőt inkáb az bűntetéſt gerieztik ezzeckel, de maga az hűuek meg óltalmaztatnak, kik az Wr Istent igazhűtből tiztelik. Meg tanitnak azért minketis ez ígék, hogy az Wr Isten minden embereknek bűnők ellen az bűntetéſſel igazán él, de vgyan itt vigaztaltatnak az hűuek, hogy noha ő ſent felſęge őket az hűtetlenektől vdeig meg engedi nyomorgattatni, mind azon által ſorgalmatos és atiaij gonduiſeléſe vagyon ő ſent felſęgének reáiok.

Láſſuk immár az ígéket renddel. Leg előſőr ez nép az ő nemzetſęgének bőczűletes vóltáual elmélkedik vala fel, hogy miuel ők Abrahámnak fiaij vólnának, és Istennek válaztatot tulaidon népe, kiket ő ſent felſęge friggyel, kőtéſſel, vgyan magához kőtőt vala: de erre kemény ſóual felel nékik az Bólcz Isten, mondván:

Auagy nem haſonlók vadtoké én előttem az Szreczenekne k fiaijhoz, Oh Izraelnek fiaij?

Mint ha mondaná: Hallom az tű dűczekedő beſędeteket, ſaiatokban forgatuán az tű eleiteknek atiaijtoknak nőmős és bőczűletes vóltokat, igaz vgyan hogy neműnemű dolgokban fellyeb valók vadtok az több pogány nemzetſęgeknél: de miczoda ok vetés ez én ellenem? én magamra nézue czak, ollyak vadtok tű én nálam mint az Szereczeneknek fiaij, auagy több pogányok, kik idegenek az én hűueimnek házoktől, mert hogy nem az tű ſent eleitők-Sidók. *Szereczenek-hóz haſonlók.*

eleitőknek erkőlczőket példáiokat kőuetitek, de az Isténtelen pogány nemzetsęgeknek életőket kőuetitek.

Pogányokhoz hasonlitatnak Sidok.

Erre nézue az felsęges Isten az Oseas és Ezechiel prophétáknak általa, az Sidókat Chananæusoknak neuezi, és az Amorrhæusoktól és az Hittæusoktól ßármazottaknak kiáltia. Ez ielen való igékben sem ok nélkűl hasonlittia az Szereczenekhőz, de ezért, hogy meg mutassa, hogy semmit tőbbet nem haznált ő raitok az ő intésęuel tanitásáual, mint ha ki az Szereczent meg akarná feieriteni, azon v̊gyekőznek: de erről az Ieremias prophéta által niluán igéuel ßól ezképpen: Ha el változtathattia az Szereczen az ő bőrét, és az Pardutz az ő tarkaságat, tűés iót czelekődhettek, holot az gonoz czelekődetet meg ßoktátok.

Ierem. 13.

Hogy peniglen vgyan itt valamit méltatlanúl ne mondgyon az élő Isten meg bizonittia azonnal ezt, hogy semmit nem kűlőmbőznek az egyéb embereknek erkőlczőktől, mikoron őket az pogány nemzetsęgeknek eredetire vißi, monduán:

Auagy nem én hoztamé kű az Izraelt az Ægyptom főldéből?

Mint ha mondana: Miért nem gondollyátok meg, miczodák vóltatok tű régenten az Ægyptomnak főldében, mikoron nagy insęges ßolgálat alá vettettek vala, és ide és tetouâ el ozlatuán, czak az NEP neuet sem érdemlitek vala, kiczoda hozot innen kű tűtekét? kiczoda rendelte orßágtokat ékős és ió állapattal? Bizonyára én, minden érdemetek kűuől penig, holot nem vala semmi érdemetek, de czak kegyelmemből és irgalmasságomból vezettettem erre, Tahát mit dűczekődtek? Nem ßégyenliteké?

Nep neuet.

Isten kegyelmeből ßerette Sidokat.

Hogy penig ezben se keuélykődhetnének, mint ha Isten más nemzetsęgeckel ezt nem czelekődte vólna ő kűuőlők, arrólis ßól monduán:

Mint az Philistæusokat (kik az nagy Nimrodtól ßármáztak vólt) Caphtorból és az Syriabelieket Cirból.

Az Moysesis emlekőzik ezekről rőuideden, és kétség nélkűl vadnak historiák ezekről az pogányok kőzőt. Ez végre, hozattatnak penig itt elő ezek, hogy az Izraeliták az Istennek sok ió téteméniuel

méníuel se keuélyegiének meg, mert nem czak ő vélek, de egyéb pogány nemzetsęgeckelis az felsęges Wr Isten czudalátos kegyelmessęgit és ereit meg mutatuán, meg czelekődte, veghőz vitte: alázzák meg azért magokat, és az WR ISTENNEK ió téteméníről iózanon és igazán érczenek, hogy ő néki az dűczőssęget meg adgyák.

Nem czak Sidockal tót Isten iol.

Ez értelemből tanóld meg, hogy haßontalan és hiában való dolog, ha valaki az v̂duőssegnek dolgaiban az kűlső dolgokhoz auagy az ő eleinek bőczűletekhőz folyamik. Mert az mi illeti az embereknek v̂duőssęgeket, nem az vérből, sem az testnek akarattiából, ßűletetnek Istennek fiaiuâ, de az Wr Istennek őrőcké való és halhatatlan beßédéből, kit az hűuekben ő az ő'lelke által meg élezt: az mi peniglen néz az kűlső dolgokra ez, nem hogy minket igazithatna, de sőt inkáb kárhoztat és vádol, ha ezek iók vóltanak, és mi őket az ióban nem akariuk kőuetni. Nem azért keduel minket az WR ISTEN, auagy gyűlől, az kitől test ßerint nemzettűnk, de azért az kiknek terméßeteket erkőlczőket kőuettiűk. Erre bizonyság az Christusnak beßéde, ki az Sidókat őrdőg atiától monda lenni, mikoron az hazugságban és gyilkoságban kőuetnék, maga test ßerint az nagy ßent ABRAHAMNAK nemzeti valanak: de az pogányokis az ieles és fő embereknek rőst és bolond fiokat gyalázatos néuel, ártalmasoknak vétkeseknek mondották.

Iduőseg dolgaban miczoda haßontalan.

Miert gyűlől Isten.

Eőrdőg atiatol valok Sidok.

Ioan. 8.

Innen eßűnkbe vegyűk, hogy az mi atiainknak anyainknak (kik bátor az Istennek sok ió têteményét vőtték légyen) méltóságockal és ßent vóltockal ne dűczekődgyűnk, de előb mennyűnk az dologban, meg gondoluán, hogy az gazdagok, hatalmasak, nőmőssek, és minden ióságockal ékősek, czak hamar ßűksęgre, nyomoruságra, nőmtelensęgre, és sok gonozságra vitettethetnek. Ieles és fő nemzetsęgeknek finczen miuel dűczekedniek, ritka nemzet az, czak az mi orßágunkbanis, ki az bőczűletes eleinek helyét és koronáiát visellye, Nagyságos rendek léuők nőmesse lőttenek, Nőmes renden léuők pórrâ lőttenek, és sokak nemekben el fogytak, és ióßágokba őrőksęgekbe idegenek ßállottanak. Ez tanuság miképpen hogy minket alázatosságra int, az képpen az iőueuényeketis aiánlya nekűnk, mikoron az mi eleinknek állapattiokról azok ielen létele emlekeztet minket.

Io ßerencze hamar meg fordul.

Nemel-

Nemellyek ez igéket igy magyarázzák, mint ha igy ßóllana az Wr: Miképpen régenten az Szereczenek által egyéb pogány nemzetsęgeket helyekből kű v̂ztem, és tű általatokis az Chananæusokat, az Cappadociabelick által az Philistæusokat, az Cyrænusok által penig azokat, kik nemű v̂dőben Syriában laktanak: ez képpen tűteketis illyen kőnnyen az Chanaan földéből kű irthatlak, és más nemzetsęgeket, tudni illik, az Assyriabelieket, tű helyetekbe ide helyheztethetem. Mely értelemből illyen tanuság kőuetkőzhetik, hogy az Isten nem vgy kőtelezte magát mi hozzánk, hogy ne légyen ßabad ő néki az ő ió tételit mi tőlűnk meg vonni, az mi bűnnűnk hűtetlensęgűnk miat, és azt más nemzetsęggel nem czelekődni, mert igenis ßabad.

Iotelelet Isten el veheti.

Nò, meg feleluén az Wr Isten az Prophéta által az Sidóknak és mindeneknek, hogy senki ne dűczekődgyék bátórkodgyék az Isten bűntetésęnek az bűnért való el kőrűlésęuel, az ő eleinek ßent és bőczűletes vóltockal: immár tér az fenyegetésekre vyonnan, és kőzőnsęges igeiéuel ßóluán, az egéz Sidó nemzetsęget bűntetéssel fenyegeti, illyen argumentom alat: Az Isten minden orßágokat az bűnért meg bűntet: Tű penig vétkesek léuén, az pœnitentiátis meg vetitek: Annakokáért kétsęg nélkűl meg bűntet tűteket. Hallyad immár az fenyegetéseket, de oly igéckel, kikben mindenikben vagyon mit meg tekéntenűnk. Igy ßól penig:

Imè (vgy mond) az Wr Istennek ßemei vadnak az bűnős orßág ellen.

La hogy mond: IME. Ez réz igéczke erőssitő és bizonitó ige, mellyel őket vgy mint ielen való bűntetéssel fęlteti és sok v̂dőtől foguán való példákat ez mondássál vgy mint ßemek eleibe vét. Ez vtán azt mondgya, hogy az Wrnak ßemeij az bűnős orßág ellen. Mely mondással arra tanit, hogy nem oka nélkűl bűntettetet, de az bűnért, kire Isten ßámot tartot, nyakaztatnak és bűntettetnek. Harmadßor kőzőnsęgessen ßól az egéz Izrael orßágáról, kinek bűntetésęt az egéz népre harántia.

Wrnak ßemei bűnes orßag ellen.

Es el tőrőluén nem tőrőlnéme el az Iákób házát? (auagy) Mind az által mindenestől fogua nem tőrőlem el az Iákóbnak házát, azt mondgya az Wr?

Mint

Mint ha mondana: En élő és igaz Isten, ki enni sok vdőktől foguán az én igazságomat meg őrzőttem, és ennek ez világon sok példáját adtam, moſtan vgymint magamról el feletkezzemé? tiztemben való el iáráſra rőſtè legyeké hogy tűzeket bűntetés nélkűl hadnálak az tű érdemetek ſerint? Ez nem léſen. Haſonlatos ſóláſnak módgyát találom ehőz az Ieremias prophéta iráſában, az holot az kegyelmes Isten elő ſamlálliya az Sidóknak bűnöket, és az többi közőt igy ſól: Auagy nem látogatnámé meg ezért őket? azt mondgya az Wr: auagy ez ſęle nemzetſęget minemű ez, nem bűntetneie meg az én lelkem? *Ierem. 5.*

Engemet, tégedet, ſőt mindnyáiunkat, arra tanítnak ez ígék, hogy mint éllyűnk mi ió haſonnal az Isten igaz ítéletinek (mely-lyéket régenten czelekődet) példáiockal. Mint? Igy. Hogy tudnia illik, tekénczűk meg mi magunkatis, mi kőuetkőzhetik reánk, mert hűdgyed hog moſtanis nem feletkezik el az Wr az ő igaz ítéletinek bűntetéſęnek viteléről, azok ellen kik őtet (mint régenten) boſſontották bűnnel, és hűtetlenſęguel, miképpen régenten az tobzodókat, paráznákat viz özönnel meg bűntetè, az képpen moſtanis vgyan ezen ſęle vétkekben gyönyörködőket bűntetés nélkűl nem hadgya. Sodomát, Gomorrhát, és tőb városokat telhetetlenſęgekért, teſti váſotſágokért, buiálkodáſokért, kegyetlenſęgőkért kénkőues tűzes eſsőuelel veztete. *Iuſtum ítéletinek (mely-tiuel mint elyéket régenten czelekődet) példáiockal. Mint? Igy. Hogy tudnia illik, tekénczűk meg mi magunkatis, mi kőuetkőzhetik reánk, mert hűdgyed hog moſtanis nem feletkezik el az Wr az ő igaz ítéletinek bűntetéſęnek viteléről, azok ellen kik őtet (mint régenten) boſſontották bűnnel, és hűtetlenſęguel, miképpen régenten az tobzodókat, paráznákat viz özönnel meg bűntetè, az képpen moſtanis vgyan ezen ſęle vétkekben gyönyörködőket bűntetés nélkűl nem hadgya. Sodomát, Gomorrhát, és tőb városokat telhetetlenſęgekért, teſti váſotſágokért, buiálkodáſokért, kegyetlenſęgőkért kénkőues tűzes eſsőuelel veztete.*

Tenékedis te város, falu, ezen bűnőkért moſt ſem fog kedueznì az Wr Isten: Az Ægyptusbelieketis bőrnyen meg oſtoroza, mikoron az Izrael népe ellen kegyetlenűl viſelneie magát, és hogy meg nem engedik vala ennek, hógy tiztellye az menynek földnek Istenét: haſonlatosképpen moſtanis meg ſanyargattia meg bűntetí, kik az ártatlanokat nyomorgattiák, és az igaz Istení tiszteletet meg bántiák. Az Aſſyriaĥ, Babylloniaĥ, Romaĥ, és tőb népeket meg bűntetet, meg vert, hogy illetlen hadakat gyakorlottanak, orſágoknak meg rontáſockal dűczekődtenek, és ragadományból gazdagúltanak: Ez képpen moſtan ſem maradnak bűntetés nélkűl, kik haſonlatosképpen ez ſęlékből kereſnek magoknak díczíretet igaz ok kűuől. Sőt nem czak közönſęgeſſen az emberek, de külön kűlön az parázna, az réſzeges, az vſorás, az gyilkos, az étető, gondoikodgyék az példákról az bűntetéſekről, mellyeckel az Wr Isten ez ſęle bűnőkőt az emberekben meg bűntetet. Nem oka nélkűl mondgya az Iduözitő, hogy egyebek bűntetéſek máſok példáiárais lęznek. *Luc. 13.*

AZ

AZ MASODIKROL.

DE te mondhatnád itt énnékem: Ha az Izrael népét egyenlőképpen az Iuda házáual el vezti az Wr Isten, nem lehet hogy az iókis az gonoßockal eggyűt el ne veßßenek, és igy nem léßen az Isten népének semmi magua, kiről máſut az Wr igéretet tőt vala, hogy ezekből az Mag el nem fogyná? Halládé, önnön maga meg feiel az Wr Isten erre, és azt mondgya:

> Mert imè én paranczolok, és meg hányom vetem az pogány népek közöt az Izraelnek házát, miképpen meg hanyattatik az gabona az roſtában, vgy hogy czak egy köueczkeis ne eſſęk az földre.

Mint ha mondana: Ne bánczatok buſiczatok engemet az tű ſok álnokſágtockal és maga gondolatlan értelmetteckel, mert immár kön vagyon az ſententia, mellyet ſemmiképpen meg nem változtatok, tudni illik ez, hogy az mi képpen gyakorta fenyegettelek tűteket, és el ozlatlak és el ſakadoztatlak: de maga azért tű veletek eggyűt el nem veszem az én hűueimet, és ezeknek maguokat nem ſakaztom, de mi képpen az roſta által az gabona az pelyuától, az gaztól, el válaztatik, és az pelyua és gaz kűlön marad az búzától: ez képpen noha az egéz nép fogſágra vitettetik, és mint ha az hűuekis eggyűt láttatnának ſenuedi az hűtetleneckel, de maga azért czak az hűtetlenek veznek el, az hűuek penig meg ſabaditatnak az ő társaſágoktól, és az én gonduiſeléſem alat meg tartatnak. Es imè oztán ez igék után, kik legyenek az hűtetlenek, kiket az gabona (auagy búza közzűl) vgy kel kű tiztitani, mint az pelyuát az gaz, mindiáráſt meg ielenti ez igék alat:

Hűuek meg ő-riztetnek.

> Fegyuer mia halnak meg az én népemnek minden bűnöſſeij, kik azt mondgyák, nem ér el minket, és nem léßen ez veßedelem.

Kérlek

Kérlek atiámfia, ez igékből két dolgot végy eßedbe: Előßőr, *Itely közönseges büntetesekről.*
anóly itéletet tenni, az közönsęges büntetésekről, auagy nyomorgatásokról, mikoron mind az iókra mind az gonoßokra az egyenlőképpen kű ßélesedik. Mit ßóllyák? sokakat bánatra és fonazkodásra int ez, és sokan vgy gondolkodnak, mint ha Istennek előtte, az igaz és hamis emberek közőt nem vólna semmi külömbözés, az az, hogy az Istennek mind az ióra és mind az gonozra, egyaránt való tekénteti vólna. De minden hűueknek ßűuőket lelőket az rostált búzáról hozot hasonlatosság elégsęges képpen meg vigaztalhat ezben. Mert az hűueknek oly állapattiok vagyon neműnemű hasonlatossággal, az minemű az búzának, mely búzáról való hasonlatosság, az mi Wrunktól és az ő ßent felsęge hopmesterétőlis elő hozattatot. *Matth. 3. 13.*

Es előßőr, miképpen hogy az búza az pelyua közőt terem és nő, és vgyan azonban gyűmőlczőzik, az Napnak fęnyének héwsęge melegituén: ez képpen az hűuek az hűtetlenek közőt az Isten igeie magua által vyonnan ßűlettetnek, azok közőt neuekednek az hűtben, és azok közőt ßoktak az hűtnek ió gyűmőlczét termeni. *Buzarol ßep hasonlatosagok.*

Másodßor, miképpen az búza az ßórás, rostállás, tőrés nélkűl, az gaztól az pelyuátol meg nem tiztitathatik: igy az hűuek az testnek romlotságának nagy vólta miat, ez világtól nehezen ßakadnak el, sőt gyakorta meg ßéleseduén ez világnak gonoz tarsaságában bé merűlnének, ha Isten őket az v̄gyekezetekért valami sulyos kerezt által meg nem ßóllittana. Azért miképpen az tőrés, czéplés, ßórás, rostállás, ozlattia el az tizta búzától az pélyuát, és ez tőrdelés nem czak nem árt az búzának, de sőt inkáb ezek miat tiztúl meg az rutságtól, gazoktól, és bé helyheztetik az búzás kamarába: Ez képpen noha az hűuek gyakorta az hűtetleneknek nyomorusságokban réßesek, mind azon által ezeknek végek kűlőmbőz, auagy, nem egyaránt való kű menetelek vagyon, mert az hűtetlenek az nyomorgatás és kén miat kétßerte inkáb meg gonoßodnak, és érdemek ßerint az őrőcké való tűzre vettetnek, ezekről touáb bőuebben ßóllok, az hűueket penig az ő rostaiában, az az, az Wr Isten az ő óltalmazása alat meg tartia, hűteket neueli, erőssiti, és őket vgy mint meg ßórottakat, meg rostáltattakat, minden nyaualyákon nagy győződelmessen által menteket, az ő őrőcké való orßágának menyeñ czőribe hazáiába bé vißi. *Hűuek nyomorgatasa külömbőz hűtetlenektől.*

Ezekről minekűnk egy nehány ßent és iámbor emberekben

ßép

Tob. 1. ßép példáink vadnak, mint előßőr az vén Tobiasnak, ez iámbor és Isten fęlő ember léuén, noha az tőb vakmerő Sidóckal eggyűt vitetteték az Assyriabeli fogságba, és vgyan ott az rabságban ez fęlétis sok kőserues kerezteckel meg látogattaték, de maga ezzel, auagy ezeckel, az igaz hűt, Istenben való bizodalma, meg nem

Tob. 13. ßűnék, sőt ezeckel vgyan kőßőrűltetik vala, élesitetik és fęnyesitetik vala, azért mondá az ő diczíretiben: Diczérendő az Isten, az ki él mind őrőcké, és az ő orßágais hirdetendő: mert ő ostoroz meg, és ismet kőnyőrűl, ő vißen pokolra, és ismet kű hoz, és senki nincz ki az ő keze előt el ßaladhatna.

Tobias es Ieremias tiztultak kereztuel. Másodßor az Ieremiasban vgyan ezenre ßép példánk vagyon, meg iria maga ez Prophéta az ő sok kűlőmb kűlőmb fęle kereztit nyomoruságit, kőnywében, de kiuáltképpen irásának tizen őtődik és hußadik réßeiben, de nem hogy őtet az ő sok fęle nyomorusága az Isteni fęlelemben, és az igaz hűtnek álhatatosságában, meg rútitotta és sőtétette vólna, sőt mint az arany az tűzben, vgyan tiztúlt ezeckel az Ieremias, kiről magais igy ßól az Prophéta: Mikor az te beßéded ielen vólt, meg őttem azokat, az az, az én nyomoruságimban az te igédhőz ragazkodtam, (az édes igéretekhőz, mint ha mondaná, mellyek az Moysesben és az Psalmusokban iratattak) és azzal az igéuel éltettem magamat, vgy mint lelki éledellel, hogy lelkemben meg ne bágyadnám enni késęrtetimben, és az te beßéded énnékem őrőmemre vólt, és az én ßűuemnek vigazságára, mert az te neuedről neueztettem, (az az, mert az te népeidnek polgár társa vagyok.)

Danielnek haznal azt kerezt. Danielről sem feletkeztem el harmadßor, ki sok képpen nyomorgattatot búsitatot, az éh Orozlányoknak barlangiokban vettetet, mely haborgatások miat Danielnek hűti Istenben való reménsęge gazdagúla és őregbűle: Nehemiasnakis az Artaxerxesnek vduari ßolgaiának poharnokáinak mely sok bántási háborgatási vóltanak, bizonyság erre az ő irot kőnywe, de mint győzedelmes vitéz ezekben őrűlt, és élesitetet minden ióra vélle: Esdrasnak, Mardochæusnak, és tőbbeknek Istenben való reménsęgők hűtők az sok nyomoruságokban, haborgatásokban tűndőklőttetet világoskodot és fęnlet, az kik végezetre Istennek czudálatos gonduiselése által meg ßabaditattak, és másoknakis ßolgáltanak, az ő álhatatosságockal az iónak kőuetésęre.

Esdras. Mardochæus.

Miés tanollyunk ezeknek példáiockal, hogy mi se háborodgyunk

yunk meg az ẃdő ſerint való kerezt viſeléſeckel, de álhatatoſſak
agyűnk az igaz hűtnek vallásában, ha azt akariuk hogy mine-
nűnk Iſten ſeretőknek mindenek iónkra ſolgállyanak.

Vtólſor, ezben ez prædikátióban vőd eſedbe immár azoke
lak meg íráſokat, kiknek az Iſtennek igaz ítéleti veſedelmőkre
gagyon. Igy ſól azokról:

Fegyuer mia halnak meg az én népemnek minden bűnőſeij.

Az az, mind azok, kik magokat én népemnek, és én ſolga-
mnak vallyák lenni, maga gonoßak, és az gonozſágnak minden-
ror ſeretőj és őregbítőj: kik legyenek ezek tulaidonſágokról
ſűa meg őket:

Kik azt mondgyák, nem ér el minket, és nem léßen ez veßedelem.

Ez ige az Izrael népének az Iſtennek bűnért való fenyegetéſi ellen való vakmerő bátorſágokat, ſűketeskődéſeket iria meg, Iſtentelenek ſiketeskódeſe.
llelly hallatlanſág minden iſtentelenekben ſokot lenni, hogy a-
gigy nem azoknak ſámok kőzzűl valóknak ítélik magokat lenni,
n mellyek ellen az bűntetéſek mondattatnak, auagy lehetetlen-
k ítélik, hogy az meg mondot bűntetéſek őket el éríék, mert ſok
bődgyok ezkőzők vagyon nékik azoktól való meg menekődéſre.
yyen vakmerő bátorſágok vólt amazoknakis az bűntetéſeknek
ózelítéſében, kikről az Eſaias illyen ſóckal ir: Mint ha monda- Eſa. 28.
k: Az halállal frígyet tőttűnk, az koporſóual kőtéſt kőtőttűnk,
l el árradot oſtor minket által mégyen, mi hozzánk nem érke-
k, az hazugſágot válaztottuk óltalmúl magunknak, és az ha-
gſág alat reitezűnk el. Elő Iſten mely nagy bátorſág ez, hogy
mek előt láttiák az emberek az te haragodat, még ſem iſmerik
g: meg buſuláſodat; és az bűn ellen való kemény indulatodat, ſőt
qponként az gonozſágnak bűdős moczolyaiában heueruén, még
m ítélik magokat azoknak ſámok kőzzűl valóknak lenni, kiko
s az Iſten haragudgyék, és kik az kőzőnſéges gonozſoknak au-
noori.

Ez moſtani vdőben erre példák az réßegeſek, az paráznák,
nooráſok, hamis ítélő Birák, gyilkoſok, lopók, toluaiok, oruók,

kik nem hogy az Istennek bűn ellen való fenyegetésiuel ióra indúlnának, de sőt inkáb az ő gonozságokra ezekből ßőrzenek czufságot neuetsęget, mint az kik mondgyák: Minem élhetek vgy mint meny orßágban: Nincz iob ez világon, ennél ßeb dolog: Akar mely iámborok legyűnkis, meg kel halnunk.

Mostani vilag Symbolumia.

Az Plato pogány Bölcz czak aztis czudálta nemely emberekben, hogy minden nap kétßőr őttek, és hogy soha egyedül nem háltak: ha most élne, talám meg halna czudálkozásában, midőn látná az embereknek mind ételekben, mind itálokban, és egyéb czelekődetekbenis mértékletlensęgőket. Ió vólt az Pittacus Mytilenæusnak ez fęlék ellen való tőruénye, ki azt rendelte vólt, hog valamely ember mértékletlen életiből, réßegeskődésęből, valami gonozságot czelekődnék, az kétßerte inkáb bűntettetnék, mert az az oka, ki őtet az bűnre vitte, nehezeb vétek vólna: Igy talám meg ßűnnék az emberek kőzőt az vndok élet és réßegeskődés.

Plato ad Dionis. De sua in Siciliam peregrinatione. Plato nemellyekben mit czudalt. Pittacus Mytælenæus.

Haznos és Istennek kedues articulus vólna, mikor az orßág articulusi kőzt bé fęrne az réßegesek és egyéb mértékletlenek ellen való articulusis, neuezet ßerint, noha erre való tanácz nem tetzet Caroly Czaßárnak, mert mikoron Német orßágban nemű vdőben igen ió bor teremne, mellyel való mértékletlen élet miat sokan az emberek meg hóltanak (mint im mostanis Magyar orßágban 1595. és 96. eztendőben, hogy az Wr Isten igen fogyattia az Wr és Nőmős rendet) iőuének az Cárolyhoz tiztesęgbeli Németek, kéruén erre, hogy az réßegesek ellen rendelne bűntetéste tőruént: Ezt felele nekiek az feiedelem: Mit kel czelekednem? Az Németek kőzőt az réßegsęgnek tilalmáual annit haználok mint az Spaniolok kőzőt az lopásnak tilalmáual: mint ha mondona, tőbbet ártok vélle. De ez az sententia nem ió, mert igy hát soha semmi gonozságot nem kellene meg tiltani. Igenis tilalmas légyen az réßegsęg minden tőb gonozságual egyetemben, ha kik nem fogadgyák, hűdgyék, hogy meg tanóllyák azt veßedelmesnek lenni az ő gonozságockal, midőn fegyuer mia el hállonak.

Orßag articulusiban mit kellene irni. Caroly Czaßar.

Nó hát atiámfia, im el hagyuán az testi bátorkodást vakságot, mennyűnk bé az vduőssęgnek aitaián, ki az Istenhőz való meg térésben áll, kire minekűnk segitsęgűnk az IESVS CHRISTVS, az mi Wrunk, kinek adassęk, tiztessęg, dűczőssęg, hatalmasság, ßent atiáual és ßent lelkéuel, mind őrőckőn őrőcké, Amen.

Imád-

Imádſág.

IEſus Chriſtus az élő Iſtennek fia, kérünk tégedet ßóly mi felőlünk és mi érőttünk az te ßent Atiád előt, hogy adgya minekünk az ßent Lélek Iſtent, ki mi bennünk az O Adamot naponként öldöklye, az vy Adamot eleuenicze, az bűnt fogyaſſa, az igazſágot őregbicze, hogy ezképpen ez világgal őrőcké e l ne veßßünk, ſőt az ő rettenetes, kőuetkőzendő bűntetéſit el táuoztathaſſuk, hogy őrőcké élheſsünk: kedues tolmácz vagy te IESVS CHRISTVS ßent Atiádnál, mindent meg nyerhetz, valamit az te neuedben kérünk, Nyerd meg Wram eztis minekünk, Amen.

AZ SZENTAMOS PROPHETA IRASANAK KILENtzedik reßéböl való vtólſó Prædikatio.

AZ v̊döben fel emelem Dauidnak le eſet ſátorát, és meg épitem annak repedezéſit, és fel emelem annak romláſit, és meg épitem azt mint vólt régi v̊döben.

12. Hogy birhaſsák az Edomnak marad ékát, és minden népeket azok, az kik az én neuemröl neueztettek, azt mondgya az Wr, az ki ezeket czelekößi.

14. Imé napok iönek azt mondgya az Wr, és az ßántó ember az aratóual, és az bor nyomó, azzal az ki magot vißen vetni, egybe találkozik, és az hegyek muſtual czepegnek, és minden halmok vgy mint meg oluadnak.

13 Es haza hoző az fogſágból az én népemet az Izraelt, kik meg épitik az puztúlt váraſokat, hog

azokban lakozzanak, és ſzölöket plantálnak, hog azoknak gyümölczét egyék.

15. Es el plántálom öket az ö földökben, és többé kü nem ſzagattatnak az ö földökböl, mellyet nekiek adandok. Azt mondgya az te Wrad Iſtened.

Ez Igéknek röuid értelme.

ES az Ieſsének törſökéböl egy ſzép veſzö ſzál ſzármazik, és az ö gyükőréböl egy virág ſzál neuekedik, igy ſzól az menynek földnek Wra Iſtene, az ö ſzolgaiának az Eſaias prophétának általa. Mely mondásban igéretet teſzen az ö ſzent fiának az Chriſtus Ieſusnak, az emberi teſtben bizonyos vdöben való ſzületéſęröl, kinek ſzületéſe az Dauid királynak nemzetſęgéböl való lenne, kinek atia az Ieſſe (auagy Iſai) vólt, de ennek ez nemzetſęge oly nyomorúlt állapattal vólna ackoron, oly igen meg keueſednék, és meg aláztattatnék, hogy haſonlatos lenne az törſökhöz, kinek az ö teteye faia kü vágattatuán, czak maga maradna az földben, mind azon által ez az törſök és gyükér vyonnan meg veſzſzöznék, és virágot teremtene, mert az Ieſus Chriſtuſſal iſmet meg vyétatnék, és ennek azból való ſzármazáſáual nagy ékőſſęge és dűczőſſęge lenne, vgy mint, mely nemzetſęgnek magua mind őrőcké tartana.

Iſai nemzeti törſök.

Ezen Dauidnak királynak nemzetſęgének meg vyuálſáról, meg leuelezéſęröl, virágozáſáról, ſzól ez igékbenis az felſęges Iſten, az Amos prophéta által: mert ez vdeiglen az Prophéta, az Iuda és az Izrael házátis, az ö bűnök ſzerint való bűntetéſſel fölötte nehezen és keményen feddette, de miért hogy mind ez két orſzágban valának még az Iſtennek maradék népeij, kik ötet fęlik, böczűllik, és ſzeretik vala, azokáért ez vtólſó igékben immár vigaztallya azokat azzal, hogy noha Iſten mind az két orſzágot az Izraelt az Aſſyriabeli nép által, az Iuda házát az Babylloniáijak által, fenekét fel forditatná, mind azon által az ö igéretiröl ö meg emlekőznék, és az DAVIDNAK házát meg vyétaná, hogy az mint régenten igére tet tőt vala felölle, ennek őrőcké való orſzága lenne. Tanitatunk miés ez igékben, hogy ſemmi noyomoruſáginkban kétſęgeſſek ne legyünk, de az Iſteñek igaz igéretire tekéntellyünk, kik valóban igazak és fogyatkozás néikül valók, noha

Sam. 7.

az

az okosság máſt és kűlőmbet beſél. Értelmesb tanuſágunknak os káért peniglen, ſumma ſerint, ez igékben ſóllok:

Az Vy Teſtamentombeli kereztieni ſent gyűlekezetekről, az ő dűczőſſegeről es gazdag voltarol, mert itt az teſti dolgoknak neuezetiben az lelkiek ertetnek, az emberi romlot elmere nezue.

De az eſes tanitó egy nehany prædikatókra ſabhattia ezt.

NE vgy ércz atiámfia czak ez meg hallot igéket, az mint ige ſerint mondatnak (mint az Sidók bolondúl mágyarázzák) ne êrcz ez igéket kérlek az Dauidnak az ő nemzetſségének főldi országláſának meg vyétáſáról, mert vgyan ezen igék az Sidókat hamiſſollyák, és az ő értelmekben hátra tzafollyák, kik ő magoknak ez igékben ez világi czendez bódogſágot és nyugodalmot ígérnek, hogy miuel az Babylloniañ fogſágból meg térűén, az után az ő országoknak bódogſága méltoſsága vyonnan meg adattatnék és helyére állattatnék, kik oztán az ő főldókből ſoha kű nem puztítatnának: mondom hamiſſollyák ez igék magok az Sidókat, kik (az mi képpen ők ezeket értették) mind kűlőmben és más képpen eſet az dolog ő raitok. Mert meg ſabadúluán az Babylloniabeli fogſágból, ſóllehet vólt vgyan országok, de igen aláualó és ſelid, az ő reménſségek ſerint az Idumæuſokon nem hog birodalmat vőttenek vólna, auagy egyéb nemzetekenis, de ſőt inkáb máſok wralkodtanak ő raitok, mint az Meduſok, Perſák, Agyptusbeliek, Syriabeliek, ezeknek királyoknak fizettenek ſok vdeig adót, és toubbá az Romaiaktól tellyeſſeguel meg győzettetuén, királyokis ezektől adaték nekiek az Idumæus nemzetéből való Herodes, ki az ő közőttők ſene kegyetlenſséggel viſelé magát. Végezetre az Iſtennek ſent fia ellen való mérgőkért, gyilkoſságokért, mind városockal, templomockal, és országockal egyetemben meg rontatának, és ez egéz világ ſerte el ſakadozának, kik immár naggyal tőb ezer eztendeiénel, hogy ſámkiuettetuén, minden nemzetſségektől hurogattatnak. *Herodes Sidó kiraly.*

Tahát ez igéket nem az teſti Dauidra és az ő országára, de az lelki Dauidra és az ő országára kel vinni, kit abrázolt és példázot az Iſainak fia az Dauid: Tudniá illik, értenűnk kel ezen az Iſtennek fiát az Ieſus Chriſtuſt, ki az Dauid nemzetſségéből vőt ember- *Chriſtus Dauid*
ſégét ő magára, és ki az Iſtennek országát az emberek közőt meg *nemzetiből va-*
vyétotta, és vgyan ezent az ő ſent Apoſtali által minden nemzet- *lo.*

ſęgekre terieztette, és az Iſtennek fiaijt (mint az S. Iánosis ſól,) ide tétouá budoſtokat, az ő anyaſzentegyházának eggy eſſęgére hozta, őrőcké való orſzágot épituén, ki mind őrőcké tartana.

Actor. 15. Ez igéket hogy ez ſzerint kel magyaráznunk és értenűnk az ſzent Iakab apoſtalis bizonſág erre, ki az Ieruſalembeli concilíomban ez helyből bizonita az pogányoknak hiuatallyokat, mint hogy ezért tőttenek vala kiuáltképpen Conciliomot. Az Gabriel angyalis ez értelemmel magyarázza ez igéket, mikoron az Chriſtus Ieſuſnak az ő meg teſtelűléſęt az ſzűz Maria mehében meg iőuendűli, az tőb beſzédi kőzőt igy ſzól: Ez (vgy mond) nagy léſzen, és az felſęgeſnek fiának hiuattatik, és adgya ő néki az Wr Dauidnak az ő attának ſzékit, és wralkodik az Iákóbnak házán mind őrőcké, és az ő orſzágának nem léſzen vége. De ezekről másſzor ſzóluán, rend ſzerint láſſuk meg minden réſzeit ez igéknek, meg magyarázuán.

Leg előſzőr az Dauid orſzágának meg vyétáſáról való igéretben ſumma ſzerint rőuideden ſzól, monduán:

Az v̊dőben fel emelem az Dauidnak le eſet ſátorát, és meg épitem annak repedéſit, &c.

Emlekezik, véſzedé eſzedbe, az Dauidnak ſátoráról, egyſzőr s- mind emlekezik romláſáról, repedezéſęről, azért, hogy meg taniczon rea, hogy nem kel kételkedni ackoronis az Iduőzitőnek ſzűletéſęben, midőn látnók az Dauidnak orſzágát el eſetnek és romlandónak, mert illyen v̊dő táiban tellyeſednek bé az Iſtennek végezéſi, az ő orſzágának meg vyuláſáról, holot régenten az Iákób patriarchais vgy iőuendűle az Meſsias felől hog ez Silo (várandó Meſsias) ackor iőne, mikor az királij páltza el vétetnék az Iudától: az Eſaias prophétais az Meſsiaſt nem kű teriedet ágas, bugas, leueles faiából mondgya az Ieſſenek hogy ſzűlettetnék, de azt mondgya, hogy czak tőrſőkéből, az az, maradékiából alá való, ſzegény és el vettetet nemzetéből, oly reméntelenűl, hogy, mint az fának tőrſőkéből gyűmőlczet teremni ſenki nem vélne, igy az Dauidnak maradék nyomorúlt nemzetſęgéből ſenki ez világnak Iduezitőiét nem várhatna.

Iduőzitő ſzűletéſeben nem kellet ketelkedni. Gen. 49.

Egyeznek ez beſzédimmel az Euangeliombeli hiſtoriák, mert mikoron az ſzűz Mariáról ſzűlettették az Chriſtus, oly nyomorúltól és oly ſleitől vólt ackoron az Dauidnak nemzetſęge, hogy vgyan

gyan Bethlehembenis czak alig ßorulhata az Istalóba, hogy ßűllye az Iduőzitőt, és ackoron az egéz Izraelnek orßága az Romaiaknak kegyetlen birodalmok alat nyőg vala: az mi illeti az Istennek anyaßentegyházának kőzőttők való formáiát, az oly vala, mint ha vgyan nem vólna, mert az kik Istennek népeinek mondattatnak vala, azok az ő atioknak találmányok ßőrzetsęge miat az Isten anyaßentegyházának eggyessęgétől kűlőn ßakadtak vala, hűteckel kereskednek vala, és templomokat vasáros házzá czinálták vala, tudományockal egyetemben erkőlczők életőkis meg veßet vala, és az Isten tőruénye ellen az kuldúsok tétouâ buydosnak vala, azok az kik az anyaßentegyháznak kőzőnsęges iauából testi gonoz győnyőrűsęgekre élnek vala, az ßűkőlkődőket meg vetik vala. Tahát igazán bé tellyesedet vólt ez az mondás, hogy az Dauidnak sátora le eset, és az romláshoz kőzel vagyon.

Maria alig talala istalot.

Ez v̄dőben ßűlettetet azért az Christus, ki hogy az Istennek orßágát az emberek kőzőt meg vyétaná, az Apostaloknak tanítása által bőuité ezt, kiben az egy hűtnek formáiát meg bélyegeze, azképpen az minemű vólt az régi Patriarcháknak v̄deiében, az mikoron az Cæremoniák czak igen keuesek vólnának, mert az Isten lélekben és igazságban tiztelteti vala.

Atiámfiaij, ezekből miés ezt tanóllyuk, hogy mostan se botránkozzunk mi meg azban, mindőn láttiuk az Isten anyaßentegyházát az kegyetlenektől ide és tétouâ ßaggattatni, hurtzoltatni, v̄zettetni, verettetni, háborgattatni, őlettetni, mert az mely erős Isten régenten az ő nyomorúlt anyaßeniegyházát, az pogányok kőzőt, tudta teriezteni neuelni, kiken az sőtétsęgnekis feiedelme ackoronis wralkodik vala, mostanis ezen hatalmas Isten ennek le esęsęt fel emelheti, repedezésit meg vyéthattia, erősitheti, ezt meg tarthattia, hogy az pokolnak minden ereie se árthasson néki.

De minek előtte innen touáb lépnénk, tanóllyuk meg imez két dolgot, kinek az első rendit illyen kérdésbe foglalom bé: Az Christusnak orßága miért hasonlittatik Sátorhoz, auagy, miért mondattatik Sátornak? Ez mondással ennek ez menyeij czeléd-nek az földőn való állapattiokat iria meg. Tudodé az hadakozó emberek az ő sátorokban mely bizonytalanok az ő meg maradásokban, vgy hogy azt sem tudgyák mely nap mely órában fel

Christus orßaga miert sator.

kel sátorokat ßedni, és touáb kel lépniek, mint az régi Patriárchák példák erre, kik nem házakban, de czak sátor alat lakoztanak, ide és tétouâ buydosuán azockal: ezképpen vagyon ez világon az Isten anyaßentegyházának állapattia. Mert miért hogy ennek atia és házáia az menyegben vagyon, itt ez világon iöueuényül és bizonyos hely nélkül buydosik, mint az Abrahámis, minden hüueknek atia Wr Chaldeaból kü hiuattatuán, leg elößör Charranban (auagy más néwel Haranban) ßálla meg, annak vtánna az Chanaan földébe méne, innen Ægyptusban méne alá, és vißont Chanaan földébe vißßa téruén, sok külömb külömb fęle helyeken lakozot. Ezen állapattal viselte magát az ö fia Isaak, ennek fiais Iákób, az kiknek czelédek közöt ackoron az Isten anya ßentegyháza völt.

Gen. 15. 12.

Abraham budosik ez vilagon.

Ezeknek vtánna ezeknek fiok Ægyptusba buydosának ismet alá, és ott közel két ßáz és harmintz öt eztendeig lakozának: Innen kü indúluán az puztában negyuen eztendeig téuelygének, és touábba, hogy az meg igértetet földre helyhezteté az Wr Isten öket, az holot nyóltz ßáz és ötuen eztendöknél touáb lakuán, Babylloniába és az Nap keletre való orßágoknak töb réßeibe vitetének fogua, honnan hetuen eztendök vtán meg ßabadúluán, az ö elöbbi házáiaba vißßa térének, és ottis sok képpen kénoztatuán gyötrettetuén, öt ßáz harmintz hét eztendeig, mind az Christus meg testesülésęnek v̄deieig, meg állának, és az v̄döben azonnal az Apostalok által ez egéz világra kü tereiedének, kiben mind ez mai napiglan bizonyos hely nélkül sok kénok miat siruán, örül, ßenueduén hoßßu v̄deiglen való vitézkedést, kit ö néki közönsęgesenis és külön' különis el kel türni, ez világnak látható és láthatatlan ellensęgi ellen, világ, bün, és ördög ellen.

Anyaßentegyhaz sir.

Es imé atiámfia, látodé, hogy nem ok nélkül mondattatik az Isten anyaßentegyháza Sátornak, nem ok nélkül hasonlitatik Sátorhoz, kinek okát ám meg hallád, mely okról ßükſęges hogy te meg emleközzél mindenkor, de kiuáltképpen azkor, midön az ördög és ennek tagiaij miat háborusságot, ßámkiuetést, és töb kü mondhatatlan insęget ßenuednél, ha ez világból valók vólnának (gondold meg) ez világ ßeretne azt az mi öué, de miért hogy ez világtól kü válaztattunk, és ezben vgy mint czak ßarándokok vagyunk, nem kel azon czudálkozni, hogy gyülöl minket ez világ, vgy mint ki az igazságnak világosságát soha semmiképpen el nem ßenuedheti.

Vi-

Vigaztaltassunk mi ezzelis, hogy ez világonis meg marad az anyaßentegyház, akar mint dűhőskődgyék ez ellen ez világ auagy az ő feiedelme, (mert az Christus azt mondotta: En veletek vagyok mind világ végezetig) és végezetre hűdgyűk azt, hogy ez sátorból kű kűltőzuén, az menyeñ őrőcké való házánkba által vitetuén, az Christussal mind őrőckőn őrőcké élűnk.

Másodßor azt vőd eßedbe, mit ßól az Wr Isten az Anyaßentegyháznak meg vyétásáról az Sidók kőzőt, és innen mind ez világra való el teriedésęről. Igy ßól azért:

Fel emelem az Dauidnak le eset sátorat, és meg épitem annak repedésit, és fel ęmelem annak romlásit (auagy meg igyenesitem) és meg épitem azt mint vólt régi v̊dőben.

Ez igékben igéretet teßen az Wr Isten, az ő kereztiéni ßent gyűlekőzetinek meg épitésęről, vyétásáról. Miczodát kéuánnál te tőbbet, az mikoron az mi le esik, és fel emeltetik, az romlások és az héßag v̊rős helyek bé tőltetnek, az meg hailottak meg egyenessitetnek, és tellyessęggel az le romlandó és ezennel el esendő az ő előbbi ép és ió abrázattiára hozattatik, és ollyá tétetik, mint az régi Atiáknak v̊deiőkben Istentől meg ékősittetet és ßépitetet vólt?

Másodßor való meg vyétoi ennek az Isten házának az ßent Apostalok vóltanak, miképpen az ßent Pális ßól, monduán: Mert Isten mellet munkálkodó ßolgák vagyunk, Isten maiorsága, Isten épitése. Mely mondásban azt ielenti az Apostal, hogy noha az tanitók czak ezkőzők, de azért az Istennel eggyűt munkálkodnak, sőt az Isten az ő bősęges kegyelmét és az v̊duőssęget ez lelki sáffárok által oztogattia. 1. Cor. 3. Apostalok epitők.

Innen azt meg tanúlhatod, hogy igaz és kereztién anyaßentegyház az, mely az Apostalok által tanitatot anyaßentegyházra vißi az ő eredetét, annak formaiára vezérli és igazgattia. Miczodás anyaßentegyház lőt légyen ez, meg mondgya azt tenéked az ßent Lukácz Euangelista, az Apostali czelekődetről irt kőnywben, mikoron igy ßól az hűueknek tőbbűlésekről: Valának penig tőkélletessen meg maraduán az Apostoloknak tudományában, és az kőzlésben, és az kenyérnek ßegdelésęben, és az kőnyőrgésekben.

Aranyas anyaſſentegyhaz negy dologban diczíretes.

Négy dologban díczíri azt az aranyas anyaſſentegyházat: Elſőſör, díczíri őket tudományokban, vallásokban, mellyet nem valami álhatatlan és ſeles emberektől vőttenek és tanúltanak vala. de az Chriſtus Ieſuſnak Apoſtalitól, vgy mint menyeñ titkoknak ſáffáritól. Minemű tudomány lőt légyen penig, azt az Wr Chriſtus rőuid igékben foglaluán, igy ſól rólla: Szűkſęges az én neuemben pœnitentiát és bűnnek boczánattiát hirdetni: és miért hogy meg paranczolta vala ezeknek az Ieſus, hogy ſemmit egyebet ne, de czak az mit ő hagyot, taniczanak, nem kételkedem benne kétſęg nélkől, hogy az ő tanitáſának regulaiától ſemmiképpen el nem táuoztanak, holot az ſent Pális átkozotnak mondgya még az angyaltis, ha ez kűuől más Euangeliomot prædikállana. Ez tudománt az régi anyaſſentegyház tiztán és fertelem nélkől tartotta őrízte.

Luc. 24. Matth. 28.

Gal. 1.

Heb. 13.

Anyaſſentegyház alamisnas. Iohan. 13.

Amb. off. lib. 3. cap. 30. Act. 4. 1. Cor. 8.

1. Cor. 9.

Máſodſőr, ezt ez anyaſſentegyházát díczíri az Euangeliſta, az kőzlésben, az az, az ió tęteményekben, egymáſſal való ió czelekődetekben, könyőrűléſekben, alamiſnálkodáſokban, kire az ſent Pális int, monduán: Az ió tęteményről penig és az adakozáſról el ne feletkezzetek, mert ez fęle áldozatokban kedueskedik az Iſten. Akarnám, ha azok kőzzől ſokan (kik az Euangeliom ſzeretőinek mondgyák magokat lenni) az ió tęteményekről, ſegęnyeknek való alamiſnálkodáſokról, feledékenek nem vólnának, mert Chriſtus egy fő alá rekezti minket, és az Apoſtaloknakis azt mondgya, hogy arról iſmerik meg ő tanituáninak lenni őket, ha egymáſt ſeretik. Oly ſeretetet kéuán penig az ſent Ambrus Doctor az kereztién embertől, hogy ne czak ió akaró, de vgyan czelekődőis légyen, mint ſent Lukáczis ſól az ő vdeiében léuő kereztiénekről, mert valaki ſűkőlkődő nem vala (vgy mond) ő kőzőtők: Szent Pál apoſtalis díczíri az Macedoniañ anyaſſentegyházát, hogy ereiők ſerint, és ereiők fölőtis ió akarattal vóltanak, az ő ſegęnyſęgekre nézue, vgy mint ereiők fölőt vgyekeztenek az ió tęteményre: az Corinthusbeli kereztiéneketis díczíri ezért. Látodé hogy az régi kereztiének kőzőt ſem vólt ſűk az alamiſnálkodás.

Vr vaczoraia ſolgaltataſa.

Harmadſőr díczíri ezeket az Euangeliſta, az kenyérnek ſegeléſęben, az az, az Wr vaczoraiának ſolgáltatáſában, az vaczora alat az kereztſęgis értetik, kiről irt nęuezet ſerint azért nem

ſól,

ßól, mert immár az emberekről ir, kik ennek előtte meg kereztelkedtenek vólt. Ezek minemű Cæremoniáual ßolgáltatták az Wrnak vaczoráiát, meg érthetni amaz előbbi mondásából, midőn az Apostaloknak tudományában gyakorlatosoknak monda őket, mely Apostalok ezbenis kőuették az Christust, mint S. Pálbólis niluán meg tetzik, ki az Wr vaczoraiának ßolgáltatását az Christus rendelése ßerint czelekőßi, és az ő rendelésęre vißi. De az Apostalok v̊deie vtánis az Apostali fęrfiak meg tartották az vaczorának ßolgáltatásában az Wr Christus rendelésęt, mint Eusebiusis ir rólla, emlekezuén mind az Wr testéről mind az Wr véréről, és még az kézbe adásrólis: az Agoston Doctoris emlekezik mind az Wr testéről véréről: Hát mit bolondozik Pápa? De másßor ezekről. *Eusebius hist. Ecclesiast. lib. 3. cap. 8.*

Negyedßőr és vtólßor, diczíri az kereztiéneket az kőnyőrgésben, vélem hogy az kőzőnsęges kőnyőrgésről ßól (mert miczoda hűtetlen az, az ki még czak maga sem imádkozik) kiről az Wrnak niluán való paranczolattia vagyon, monduán: Ha ketten eggyet értenek ez földőn, minden dolog felől, az mellyet kérendnek, meg léßen nekiek az én atiámtól, az ki az Ehgekben vagyon. Az ßent Pális az kőzőnsęges kőnyőrgésekről igy ßól: Mert ez ió kellemetes az mi Iduőzitő Istenűnknek előtte. Illyen vólt az Apostalok v̊deiében az anyaßenegyháznak állapattia, kiről az Amosis igy iőuendűle, hogy meg vyétatnék és ßéppé tétetnék. *Matt. 18.* *1. Timot. 2.*

Ez ielen való v̊dőbenis azokáért ha az anyaßentegyház ez négy dologgal ékes, igaz anyaßentegyház az, nem kel azt kárhoztatni sem eretnek néuel illetni, hanem ha az Apostaloknakis azt mernéd mondani. Bátor gondolkodnának azok az emberek erről, az kik az Euangeliomnak tudományát, mely az mi anyaßentegyhazunkban hirdettetik, pártolkodó és eretnek néuel gyalázzák, ha kérded őket, miért mondgyák ezt főlőle? mondnak: mert ninczen óltárotok, képeitek, viaz győrtiátok, aranyas kelyhetek, Pap ruhátok, témiéntek, ßentelt vizetek, az halottakért áldozó misęuel sem éltek, purgatoromot nem vallotok, és egyéb ßőrzések, az mellyeket mi az régi Atiáktól Conciliomoktól kézről kézre (mert igy ßólnak) vőttűnk, es mind ez napiglan tartunk. Vgyé? Ió, bátor, de nem igen: Ezek minekűnk semmire nem kellenek, mert az Apostaloktól kérdezkedűnk

dünk mi ezekről, ők miért hogy ezek nélkül el lehettének, nem tudom mi miért fáradnánk raita: Ezek által emelte fel az Wr Isten Dauidnak le esett sátorát, ezek által épitette meg annak repedezéſit, és minden felől ezek által épitette meg: tű az vduſſęgnek mind fundamentomául vetettétek ezeket, mert azt mondgyátok, hogy ezekértis adattatik az vduſſęg az embereknek, holot Sent Pál azt kiáltia, ſenki nem vethet más fundamentomot, az kűuől, az kit egyſőr meg vetettek, ki az Ieſus Chriſtus.

Ieſus Chriſtus fundamentom.

Nem ſabad hogy az emberi ſőrzéſek miat az Iſtennek meg ſépitetet és meg tiztitatot anyaſzentegyháza meg ferteztęſſęk és meg rútitaſſęk, kiről az Iſtennek fiais igy ſól: Hiában tiztelnek pénig azzalis, hamis tudományokat tanitnak, mellyek embereknek paranczolati. Az báluányozók haſonlatoſok az oly paráznához, ki az iámbor és tizta aſſoni állatot azért ſidalmazza, hogy az ő vndok ruhaiában nem akar ez őltőzni, mint Iatraitól néki hozot arany gyűrőiben, fris bárſonyos őltőzetiben, fodorgatot haiának viſeléſében, és több paráznaſágra indító fertelmes ruhaiában: De miképpen az aſſoniállatnak nem az tzifra deli ruha ékeſſęge, hanem az ſemérmeteſſęg, és az ő Wrához való kőtelének tőkélleteſſen való meg tartáſa: ez képpen az anyaſzentegyházat az hűtnek engedelmeſſęge aiánlya, ki az iſten igeiétől czak egy kőrőmnire ſem táuozik el. Térek iſmet az Prophéta mondáſára, ki az Chriſtus orſágának auagy anyaſzentegyházának határát, és kik léznek lakoſi, meg iria, és mond:

Czifra ruha nem ekeſſege aſſonnak.

Matt. 15.

> Hogy birhaſsák (vgy mond) az Edomnak maradékát, és minden népeket, azok az kik az én neuemről neueztetnek, azt mondgya az Wr az ki ezeket czelekőſi.

Ez ígékben az Wr Iſten az Prophéta által az pogány népeknek hiuatallyokról ſól, az ő anyaſzentegyházának eggyeſſęgében, az az, nem czak az Sidók léznek az S. Dauid ſátorában, de az Edomnak és minden pogányoknak maradékiés, valakik az Euangeliomnak hűznek, mert ez ígéket az Sent Iakab apoſtalis (mint elől meg hallád) az pogány népekről magyarázza.

Gyakor emlekezet vagyon ezeknek hiuatallyokról mindaz Prophétáknak, mind Chriſtuſoak, és mind az Apoſtaloknak iráſokban.

ban. Igy ßól az Iduözitö az ö Apostolinak: Mennyetek ez ßéles világra, és prædikállyatok az Euangeliomot minden teremtet állatnak. Ismet: Tü léztek énnékem bizonságim, nem czak az Ierusalemben, de az egéz Iudæában és Samariában, és mind az földnek határáig. Neuezet ßerint neuezi az Idumæusokat az Prophéta, kik az Istennek népének gyülölöij és ellensęgi vóltanak (mint az Abdias prophéta irásábanis ßóllok erről, ha Isten akaria) azért, hogy el hűtesse az pogányok közzülis, az Isten anyaßentegyházának társaságára való iöueteleit, kik az tayban idegeneknek és az régi gyülölsęgnek miatta hűtetlen népeknek tartattanak, és erre nézue nyomorúlt állapatban vóltanak, az v̄duössęg nélkül léuén.

Marc. 16.

Actor. 1

Poganyok hiuatallya.

Hogy peniglen ezeket, az az, az pogány népeknek Isten népéué való lételeket valaki lehetetlennek ne itélneie, ne mondanáia, meg erössiti ezt az Prophéta az Wr Istennek mondásáual, kinek semmi beßéde hiában el nem múlik, és mond:

Azt (auagy) ezt mondgya az Wr, az ki ezeket czelekößi.

Mint ha mondaná: Istennek czeleködeti ez, Isten ereie által léßen ez, ki mindeneket az ö hatalmáual könnyen meg czelekößik, nem czak oly dolgokat, mellyek az emberi erőt felyűl haladgyák, de mêg ollyakatis, kikről az emberi elme nemis mér gondolkodni, az mint mondattatot és iöuendültetet ßintén vgy bé tellyesedet ez az Prophéta, mert az Apostalok czak keués ßámu eztendökben ez egéz világot el futosák, és ezt az Euangeliomnak hirdetésęuel meg világositák, mint az Dauid királyis meg iöuendülte vala ezt, monduán: Minden földre kű ment az ö zengések, és az föld kerekſęginek határira az ö ßauok. Eörül ennek az ßent Pál apostalis, hálákat aduán Istennek, mond: Az ki meg ßabaditot minket az sötétsęgnek halalmából, és által vit az ö ßerelmes fiának orßágába. Mely pogányokról másutis azt mondgya, hogy ezeknek áldozattiok kellemetes Istennél, meg ßenteltetuén ßent Lêleknek általa.

Psal. 67.

Coloss 1.

Iegyezd meg penig atiámfia ez igéket, mert nem minden Sidókat, sem minden pogányokat, de czak azoknak maradékiokat mondgya mind az két fęléknek hogy tartozandók az S. Dauid sátorában.

Rom. 15.

Nem minden Sidok, sem minden poganyok üduözülnek.

Azok

Azok (igy ſól) az kik az én neuemröl neueztettek.

Az az, (mint Hieronymus Doctor magyarázza, az kik az Chriſtuſt hűttel magokhoz ſorituán, ő tőlle kereztiéneknek mondattatnak. Itt két dolgot vegyűnk eſzűnkbe: előſőr ez igék az v̊duőſſęgnek fundamentomát adgyák előnkbe, ki az bizonyos dolog, hogy az Iſtennek ſabad és ingyen való válaztáſában vagyon, mely Iſten minket minden érdeműnk kűuől (mert még ingyen ſem vóltunk) czak tulaidon kegyelmeſségéből és irgalmáſſágából, az meg romlot és el veſzet emberi nemzetſęg kőzzűl, ki ő előtte ielen vólt, magának válaztot, annak vtánna bizonyos v̊dőben, az Euangeliomnak prædikalláſa által el hiuot, és az Chriſtus érdeme által vgy mint meg igazúltakat az őrők életnek őrőkőſſüe tőt.

Iduőſſeg fondamentoma válaztas.

Iſtennek ez fęle hűueit neuezi itt az Prophétais maradékoknak, mert ſintén ollyan móddal vadnak, mint az mely nagy roppant ſereg kőzzűl, auagy vizben haió romlás miat el ſűllyettek kőzzűl, valamiképpen meg maradnak nemellyek az veſzedelemtől: ez néuel neuezi az Amos, nem czak az Sidó nemzetſęg kőzzűl való hűueket, de az pogány nemzetſęgek kőzzűl valókatis, ez okáért, hogy meg ielencze hogy mind az Sidóknak és mind az pogányoknak Iſten előt egy állapattú v̊duőſſęgők vagyon.

Iſa. 10. 1. 3. 7.

Az Sidókról ez képpen ſólnak az Prophéták: Ha az te néped az Izrael ſám ſerint anni leiendneis, mint az tengernek főuenye, mégis czak az maradéka tér meg annak az Iſtenhőz. Iſmet: Ha az Seregeknek Wra Iſtene valami keueſet meg nem hagyot vólna bennűnk, ollyanok lőttűnk vólna, haſonlatoſok az Gomorrához. Mégis: Ierulalemből kű mennek az maradékok, és az kik meg maradtanak az Sion hegyéről. Vgyan ezeneket beſzéli az Amosis ez ielen való igékben az pogányokról, hogy ezek kőzzűlis czak az maradék tér bé az Izraelnek házába, kiket Iſten őrőktől foguán kegyelmeſſęgéből ſent fiában az őrők életre el válaztot, miképpen Ieremias általis ſól az Wr, monduán: En penig őzue győitőm az én iuhaimnak maradékat.

Ier. 23.

Az pogányoknak ingyen való v̊duőſſęgekről, kik őrőktől foguán erre rendeltettek vóltak, az ſent Pális ezeket ſóllya: Az miképpen el válaztot minket ő benne, ez világnak fel vetéſe előt,

Eph. 1.

hogy

hogy lennénk mi ßentek és fegyhetetlenek ő előtte az ßeretetnek általa. Az ki eléué válaztot minket az fiuij fogadásra az Iesus Christus által, önnön magára, az ő akarattiának ió kedue ßerint, az ő dűczőssęges kegyelmének diczíretire, az mellyel kegyelmére vőt minket az ő ßerelmes ßent fiában. Hűßem hogy minden kereztiének az Istennek őrőktűl foguán való válaztását, az emberek v̊duőssęge felől, nem tagadgyák, kiuáltképpen ha az Dauiddal egyetemben az ő testi eredeteket anyok mehéből meg gondollyák.

Nagy dolog bizony, és vgyan igen nagy dolog, az válaztásról prædikállani, kin még az ßent Pál apostalis igen el czudálkozik, de ezt nem ßabad azért el titkolni, auagy ezt az tudománt az pad (lóka) alá vetni ásni, ki az Istennek kegyelmét az mi v̊duőstégűnkben erőssiti, kiről még az Agoston Doctoris azt mondgya, hogy az ISTENNEK válaztását tagadni, igen igen gonoz káromlás. *Lib. 6. Hypognosticon. Agoston Doctor valaztasrol.*

Itt én nem tagadom az kőzőnsęges hiuatal által való válaztást, mert ez amaz elsőnek vgy mint sipia, holot az Isten az ő kegyelmessęgét mindenek előt niluán valóuá teßi az Euangeliomnak hirdetésęben, de czak azoknak adgya ittis magát, kik az ő őrőktűl foguán való válaztása ßerint az hűttel ő hozzá futnak: Miért nem válaztot vgy mindeneket, hogy mindenek v̊duőzűltenek vólna, kinek fő oka magokban? Szent Pál erre néked meg felel, holot azt mondgya: Ha penig meg akaruán mutatni az ő haragiát, és meg ielenteni az ő hatalmasságát, el ßenuedte sok tűrésęből az haragnak edényit, mellyek kéßitettenek az veßedelemre, és hogy meg ielentene az ő dűczőssęgének gazdagságát az irgalmasságnak edénin, az mellyeket eléué kéßitet az dűczőssęgre. *Rom. 8.*

Magyarázuán ez igéket az Agoston Doctor, igy ßól: Mit mondgyuk annakokáért, vgy mond? Nemdé hamisság vagyoné Istennél? Táuol légyen. Ha, annakokáért táuol légyen, hogy Istennél hamisság vólna, tahát, ha segitsęggel vagyonis, kegyelmessen czelekőßi, ha nem segitis, igazán czelekeßi, mert mindeneket nem vakmerősęgből, de itéletből czelekőßi. Touábba, ha az Szenteknek itéletek igazak, mennél inkáb az meg ßentelő és meg igazitó Istennek itéleti igazak, de titkosok. Annakokáért (igy ßól az iámbor Doctor) mikoron ez fęle kérdések elő iőnek, miért hogy emez igy? amaz vgy? miért hogy amazt Isten el hagyuán meg *In Euangelium Ioannis Tractatu 53.*

vakui?

vakúl? emez Istennek segitsęgéből meg vilgosittatik? Illyen nagy Birónak illyen itéletit ne hariczuk magunk itéletire, de rezketuén
Rom. 13. kiálczunk fel az Apostallal: Oh Isten gazdagságának, bőlczesęgének, és értelmének mélysęge, mely tudakozhatatlanok az ő itéleti, és meg találhatatlanok az ő vtaŋ. Honnan mondatot az sóltárban-
Eph. 5. is: Az te itéleted nagy mélysęg. Enis ezt felelem, nem tudok e-
Ioan. 6. gyebet mit felelnem: Az hűt Isten aiandéka, az hűt penig azoknak adatik, kiket az atia vonßon. Erről másut többet ßóllok, ha Isten akaria.

Másodßor, azt vőd eßedbe, hogy mindenek, valakik Istentől vőttenek neuet, auagy kereztiéneknek mondgyák magokat, az S. Dauid sátorában, az az, azban az anyaßentegyházban, ki az Dauidnak igaz fia, tartozandók, houais ennek paranczolattiából az ßent Apostalok mindeneket győitőttenek, mely nép az Euangeliomot mindenkoron ßerette: tahát ezben auagy ez alá, ki az ő Seregének eggyetlen egy feie, vgy kel állani, hogy ßenteknek eggyessęgi legyenek mind azok, valakik az igaz hűtnek és az őrők életnek réßesi kéuánnak lenni, mert az Isten népétől el kel idegeniteni az eretnek tudományokat, téuelygéseket, ßakadásokat, mert ezeckel az anyaßentegyház meg haiól, el czußamodik, és az ő egy feiétől az Christustól mint ha el akarna ßakadni. Látuán az
1. Cor. 9. ßent Pál apostal az ő halgatoiban ez meg ßélesedést, feddi őket,
Cephista. hogy ki Cephista, ki Paulinista, ki penig Apolonista: ez mi vi-
Paulenista. lágunkról vallyon mit mondaná az ßent Pál, mikor élne, melyben sok vy vy tudományok támadnak, vgy hogy az eggyűgyű halgató nem túd mit czelekedni az ő v̊duőssęge felől, az sok habozó vélekedések kőzőt? Ezeket az Papisták (noha ők vgyan az hűtnek vallásában téuelygenek) méltán igazán pirongattiák az mi fęleinketis.

Azért intek minden iámbor kereztiént, hogy magok v̊duőssęgeértis és az Christusnak draga árron meg váltot hűueiértis, táuol legyenek az botránkoztatásoktól, mellyek auagy tudományok, auagy életek által adattatneiék, mint ió tagok, kik egy más egéssęgének őrűlnek, az egy fő alól az Christus alól kű ne ßakadgyanak, egy mást ne rongállyák, az v̊duőssęgtől el ne ßakaßßák,
Ioel. 2. mert mint az Ioel mondgya vgyan vgy léßen, hogy az Christus légyen az Sion hegyén, és Ierusalemben léßen az v̊duősség, de az maradékokban, mellyeket az Wr hiuot: az Sion hegye és az Ierusalem az anyaßentegyházért vétetik.

Ez

Ez meg magyarázot igéckel penig az Amos az anyaßentegyháznak bódog állapattiát három dologban foglallya bé, mely dolgokat niluábban való értelemért bőueb ßóual meg ir, azértis hogy azok az igéretek, az Istennek népét, mikoron az kereztnek tűzében éguén, fęnyesittetik, vigaztallyák, és batoriczák. Előßőr igér ezeknek minden ióckal való bőuőlkődést, monduán: *Anyaßentegyházi bodogsági.*

Imè napok iőnek, azt mondgya az Wr, és az ßántó ember az aratóual, és az bornyomó azzal, az ki magot vißen vetni, őzue találkozik.

Ez igéknek mondásában az Istennek tőruénybeli igéretiről vagyon emlekőzet, és annira való bőßęgét mondgya az ember testi életére való gyűmőlczőzésnek, hogy ennek bé győitéßęre, fel ßedéßęre, még az v̄dőis czak alig lehetne elég, mert minek előtte az aratás el végeztetnék, ezt ben éri mindiáráſt az ßántásnak v̄deie, és az ßűretis az vetést ott éri. Es imè atiámfia, mi lehet keduesb és bőueb eztendő ez fęlénél, de azért még erre felyűl azt mondgya:

Es az hegyek (vgy mond) édes mustual czepegnek, és minden halmok vgy mint meg oluadnak, tudni illik, az nagy kőuérsęgtől az nagy siroságtól, mint erről az Ioel irásábanis ßóllottam. *Lasd az 3. caputban.*

Ez igéket érthettiűk, egyképpen az Istennek az ő atiaij gonduiseléßęről, mellyel ez világ ßerintis minden hűueinek életek állapattiok felől kegyelmessen gondot visel, mint Christus Wrunkis ßól erről, monduán: Keresßétek előßőr az Istennek orßágát, és mindenek meg adatnak tű néktek. Másut ismeg az Ehgi madaraknak el taplalásockal bizonittia az Wr az ő hűueit. *Matth. 6.*

De miért hogy az Istennek anyaßentegyháza vgyan nem lehet ez világon kerezt nélkűl, és ha mi kiczin őrőme engettetik ez világonis, de ez sok ßáz ezer kőserűsęggel siralommal egyeledik el: azért másodßor ez igéket az Istennek lelki áldására érczűk és magyarázzuk, az mely áldásában az Wr Istennek az hűuek mindenkor őrűlhetnek, mely áldást mi az mi őrők életűnkre czak az Iesus Christusban vehettiűk el, mert ez az, kinek tellyeßségéből (mint ßent János ßól, mindnyáian vőttűnk. *Ioan. 3.*

Ioan. 1. Ez az lelki éledelnek bőſęges mezeie akkoron firoſitaték meg, mikor az Chriſtus el iőue az teſtbe, és bőſęgeſſen ackor kezde gyűmölczőzni, mikoron az Euangeliom ez egéz világ ſerte kezde prædikáltatni, kű taſitá Iſten ennek ez mezőnek ſántáſára az ſent Apoſtalokat, kik ſántóíj vóltanak ez világ ſerint az Iſten mezeiének, őztőkőiek nekiek az ő tanitáſok feddéſek vólt, mellyeckel az embereknek az ő engedetlenſęgeket az Euangeliomnak tudománya ellen őztőkelték, és oztán magot vetettenek bé, tudnia illik, az menyei magot, az Iſtennek igeiét az hűueknek ſűuekbe el vetették, mely által Iſtennek fiaiuá vyonnan ſőlettettek. Ezen Apoſtalok vóltanak nyomóíj, ſaytolóíj az vduoſſęges ſőlő gerezdeknek, és az Prophétáknak régi homályos iőuendűléſeket ők faczartak kű, ők adták izit érzeni, az az, ők magyarázták meg ők tőtték nilcuán valóuá, mellyel az embereknek lelkek vgy mint meg éledet, meg vidamodot.

Apoſtalok ſántok.

Bor nyomok ſűrők Apoſtalok.

Hegyek Apoſtalok.

Touábba, Iſtennek kegyelmes ió tęteményéből lőt és lęſſen azis, hogy az anyaſzentegyháznak hegyeíj legyenek, az az, Doctori, prædikátori, tanitóíj, kik az menyeíj tudománt értetteſték, és az Euangeliomnak édes muſtiát mi nekűnk czepegeteſsék, az tőruénnek kőſerőſęge miat, mely lelki muſt az embereknek ſűuekben bé tőltetteſsék, az mely által az emberek naponként Iſten előt tőkélleteſeknek lenni vgyekezzenek. Touábba, mégis az anyaſzentegyházban az Chriſtus nit minekűnk élő víznek kűt feiet, mely ből valaki iandik, ſoha őrőcké meg nem ſomiuhozik.

Ioan. 4.

Ez bő és gyűmölczező eztendő mégis értelemnek okáért, akkoron tellyeſedet, ackoron tellyeſedik bé, mikoron az Iſten igeie prædikáltatik, és az emberek az Chriſtushoz térnek, hogy bőſęges aratás légyen, mikoron még az ſántás vetéſis nem végeződőt vólna el, azért mind az ſántó ember s mind az arató, mind az bor ſűrő, ackor találkozik eggyűué, az mikoron az ſent Péter apoſtal Ieruſalem városában czak egy prædicatioiáual három ezer embereket téritě az Chriſtuſnak iſmeretire: bezzeg bő aratás vólt ez, kiről az Iduőzitőis ſól, monduán: Es az ki arat iutalmát veſi, és takar gyűmölczet az őrők életre, hogy mind az maguető, s mind az arató eggyűt őrűllyenek: Iſmet: Az aratás bő vgyan, de az munkáſok keueſek: kéritétek annakokáért az aratáſnak Wrát, hogy hű munkáſokat taſiczón kű az ő aratáſába.

Act. 2.

Ioan. 4.

Szerelmes atiámfiai kereztiének, ez az értelem, mint hogy az meg

az meg tettent lelki ismereteket vigaztallya, azképpen minden kereztién embert tiztirőlis int ez, hogy tudnia illik, az Christustól, és az ő anyaszentegyházától el ne szakadgyunk, de sőt mikoron az mi gonoz testünk, auagy ez világ, az pártolkodásra ingerlene, tahát ackoron az Wrra fordúllyunk, és az szent Péter apostallal eggyűt ezt mondgyuk: Wram, kihőz mennyünk, tenálad vagyon az őrők életnek igeie. Ioan. 6.

Sirok és szűuem kőserег raitok, mikoron látom az emberek- Author pa-
nek szűueket az Istennek igeiéhőz oly keménnek engedetlennek Polkodik.
lenni, hogy bőszges gyűmölczet az tűrés által nem termik ennek: nincz ő bennek hazna sem az Isteni ismeretre, sem az iámbor életre, az Isten igeiének, de lelki ismeretek ellen, el hagyuán az életnek vizének kút feiét, hól mi hituán posadékokra fordúlnak, mellyet ő magoknak nagy kőlőséggel, sok munkáual, de semmi hassonnal ásnak. Mint régentenis az Ieremias prophéta által panaszolkodot erről az iő akaró Isten, mikoron igy szól: Mert két gonoszságot czelekedet (vgy mond) az én népem: El hadták engem élő kút feiet, és magoknak kútakat áftanak, bé omlot kútakat, kikben ninczen viz.

Másod rendiben ez igéknek igéretet teszen az Wr, az meg épitéről, szabaditásról, monduán:

Es haza hozom az fogságból az én népemet az Izraelt, kik meg épitik az el puztúlt városokat, hogy azokban lakozzanak, és szőlőket plantálnak, hogy azoknak borát igyák, kerteket czinálnak, hogy azoknak gyűmölczét egyék.

Réz szerint ez iőuendőlés az Sidókon ackoron tellyesedék bé, mikoron az Cyrus feiedelem által haza boczáttatának az fogságból, mely vdő táián az ő el puztúlt és le romlot városokat meg épitek, az földet mielék, ki egy nehány eztendeig gyűmölczőze. De miért hogy atiámfia ez fogságból sem mindnyáian iőuének viſſza, és tellyességgel az vdőtől foguán az ő előbbi bódog állapatiokban nem helyheztettetnek: azért ezeket ez igéketis igazban az Christusra kel értenünk, ki az halando nyomorúlt embereket az

ördögnek és az bűnnek rabságából, az Isten fiainak ßabadságokra hoza, és ez világ ßerte anyaßentegyházat győite magának, melyben az ő hűueit helyhezteté, kik ő néki kedues és ió gyűmölczőt teremnének, mely hűueket ő ßent felsęge minden veßedelmek ellen óltalmaz, hogy el ne veßßenek, és kiket minden emberi reménsęg kűuől czudálatosson óltalmaz.

Kereztienek tizti.

Ezekről ismet az mi tiztűnkben intettetűnk mi. Mert mi tiztűnk az, hogy az Isten anyaßentegyházára gonduiselők legyűnk, ebben az Isten igeie hirdetésęre ió daikák legyűnk, kerteket ßőlőket plantállyunk, kikben az igaz hűtnek ió gyűmölczei teremienek. Ez az gond de kiuáltképpen az tanitókra néz, kiket az Christus az ő ßőlőiének munkásiuá tőt: de azért az kűlső feiedelmekis segitczék ezeket az ő gondgyokban taplalással éltetéssel, kiket Isten az ő népének atiáiuá, és ió daikaiuá tőt, mint az Esaias prophéta általis ßól erről. Példa az kűlső feiedelmeknek erre amaz régi iámbor nagy Constantinus feiedelem, kit még az Eusebius igy diczir méltán, monduán: Ez világnak (vgy mond) akar mely réßére nézzekis, auagy Nap támadatra, auagy Nap nyugatra, auagy ez egéz földnek kereksęgére, auagy az Eghnek kűlső réßére, sohól ezt bódogtalan feiedelemnek nem látom. Bezzeg mondom hogy méltán diczíri ez feiedelmet, és énis igazán mondom, hogy az ióban tűkőre lehet az kűlső feiedelmeknek, ki miképpen hogy az Christusnak anyaßentegyházát óltalmazzá, az képpen azt akará, hogy ezben az igaz tudomány az igaz hűt az ő gyűmölczéuel egyetemben meg tartassék, kit ismeg az Eusebius egéz életében ßelidnek mond, alatta valóihoz ió téuőnek, az Isten igeiéhőz penig fölőtte nagy ßerelemmel buzgónak.

De vita Constantini proœmium.

Hist. Eclesiast. lib. 8. cap. 14.

Tű feiedelmek Isten népének elől iárőń, nodiczon ennek peldáia tűteket, az tű tiztetekben való igazán el iárásra: tűteketis tű kőzőnsęges népek, vgyan ezen iámbor feiedelemnek példaiainczen, hogy annak hűsęgessen meg felellyetek, az mire az tű hiuatalotok tűteket vezérl: ha ez ßerint czeleköztek, hiában nem munkálotok, nem fárattok, mert, az mint az Amosis ßól, tűés éztek az tű munkátoknak gyűmölczében, és el ió amaz ṽdő, az mikoron az hű ßolgáual egyetemben bé mentek az tű Wratoknak őrőmébe.

Nekemis sokat igertek, de keueset tellye sitettek, ez munkamra: volt masra penzek.

Matth. 25.

Feddetnek ezen tanuságban az rőst és tűnya feidelmekis, kiknek keués gondgyok vagyon az Isten anyaßentegyházának teriedésęre.

Feddet-

Feddetnek másodßor itt az alußékony ásitó Papok Prædikátorokis, kik czak békessęguel czendezsęguel élhessenek ez világ ßerint, el ássák az Wrnak talentomát, nem kereskednek vélle, és ez képpen magok sem gyůmölczőznek, egyebeknekis akadályokra vadnak az gyůmölczőzésben.

Vtólßor immár hogy az anyaßentegyhaznak békesęges állapattiát tőkélletes bódogságát, senki v̊dő ßerint valónak auagy álhatatlannak ne vélneie, bizonyos és őrőcké való czendezsęgét iria meg az ßent Amos prophéta ez ő vtólso beßédében, az Wr neuéuel, monduán harmadßor:

Es el plántálom ŏket az ŏ fŏldŏkben, és tŏbbé kŭ nem ßaggattatnak az ŏ fŏldŏkbŏl, mellyet nekiek adandok, azt mondgya az te Wrad Istened.

Hogy ezekis az Iesus Christusról, és az ő Ecclesiaiáról mondattassanak, az előbbi beßédemből meg tetzik, mert ez világon ezek az Sidókban bé nem tellyesedtenek, holot vyonnan az előbbi hoßßu v̊deiglen való fogságok vtán az Romaiak által orßágokból kű verettetének, és ez egéz világ ßerte el ozlatának, tahát ittis nem az testi ßabadságról, nyugodalomról, de az lelki plántálásról ßól az Amos, ki az embereket az Christusban óltia, és kiről az ßent Pál apostal az Corinthus városbeliekhőz irot leuelében emlekezetet teßen. Rőuideden monduán, ez igéknek értelme illyen: Hogy valakik egyßőr az Christusban óltattanak, ő benne azoknak mind őrőcké v̊duőssęgők vagyon, mellyet sem látható sem láthatatlan ellensęgek el nem fordithatnak.

Mert az mi Christusunk oly kőßiklás kő ßál, mellyet Isten fundamentomúl vetet az Sionnak, kinek ellene az pokolnak minden ereie sem álhat, és ki az ő iuhait az ő kezéből kű ragadni nem engedi. Nem czak kűlőn kűlőn óltalmazza az ő benne hűuőket, de kőzőnsęgesenis őrizőie az ő anyaßentegyházának, noha kezdettől foguán ez ellen ez világnak hatalmasi mindenkoron dűhőskődtenek, és gyakorta az puztában ßámkiuettetet, mind azon által vgyan mindenkoron helye és ßéki vólt azért, à holot ő az ő Istenét igazán tiztelhette. Ide és tétouâ hanyattatik vgyan, mint régenten az puztában az Moyses sátora hordoztatik vala, auagy

Esa. 28.
1. Pet. 2.
Matth. 16.
Anyaßentegyhaznak senki nem arthat.

mint az Genezaret tengeren való haióczka, de maga az kegyetleneknek hatalmok ezt el nem fogyathatta, hely nélkül ez világ ſzerint ſem hagyhattia. Mert az Wr illyen igérettel ſzóllot ő néki: Adatot énnékem minden hatalom mennyen és földön, es imè én veletek vagyok mind világ végezetiglen. Miképpen azért az Wr Iſten ez világ ſzerintis meg tartia az ő kereztiéni gyülekőzetit, azképpen ez világnak vtólſo óraiában az menyegbeis fel viſzi, az holot léſzen az élőknek földök, auagy oly házáiok, melyben az őrök életnek iauaiual őrökſęg ſzerint őrőcké élnek.

Hogy ezt minden hűuek igy lenni el hűdgyék, az hamiſság nélkül való Iſtennek igéretiuel mondáſáual erőſsiti az Prophéta, mert noha eggyűt munkáloſzik az ő ſzolgaiual (mint ſzent Pál ſzól) mind azon által azért czak ő egyedül az, ki az őrőcké való gondgya viſeléſęnek tanáczából mindeneket meg mértékel, és ſzűkſęges aiandékockal az Egyházi ſzolgákat fel ékőſiti, és az embereknek elmeiőkben, ſzűuőkben, lelkőkben, haznoſſan czelekőſzik, mondom, igy lenni ezeket, az Prophéta az Wr mondáſáual erőſsiti, monduán:

Azt mondgya az te Wrad Iſtened.

Es hát ez ellen ki ſzólhatná? auagy az ő tanácza ellen ki álhatna?

Sommaia az Amos könyuenek.

Ezben végezem immár el, (légyen dűczőſſęg az felſęges Iſtennek) az ſzent Amos prophéta iráſának magyarázattiát, mely Prophétának iráſa noha elég kemény és vgy mint haragos vala, minden rendbeli embereknek bűnők ellen, és az bűntetéſekrőlis nagy rettenetеſſęgeckel ſzólla, mind azon által az hűueket ez győnyőrűſęges iőuendűleſeckel vigaztalá, hogy az ő el veztet bódogſágoknak, ſzentſęgőknek, őrőcké való békeſęgeknek az Ieſus Chriſtusban vyonnan való meg adáſát igére.

Meg tanúltuk ez Prophéta iráſából aztis, miczoda vétkek bántiák meg az felſęges Iſtent leg fő képpen: miczoda gonozſágok okaij az orſzágok puztuláſanak, romláſának: és aztis meg tanóltuk, mint kel minekűnk viſelnűnk magunk az mi Iſtenűnk előt, ha azt akariuk, hogy őis mi nekűnk mindenkoron réánk néző édes atiánk légyen: vtólſzor aztis meg tanóltuk, hogy az Ieſus Chriſtusban minekűnk őrőcké való czendezſęgűnk, békeſſęgűnk, és őrők életűnk vagyon: Tahát ezt az Ieſus Chriſtuſt, az mi lelki kezeinckel, az igaz hűtel, ölellyűk meg, hogy ő belé óltatuán ió gyűmőlczőt teremczűnk, és ez halandó teſtűnkből kű öltőzuén

tőzuén ő véle az Egekben őrőcké országollyunk. Kinek adaſſék tiztefſég, dőczőſſég, birodalom, ſent Atiáual ſent Leikéuel egyetemben, mind őrőckőn őrőcké, Amen.

Imádſág.

FElſęges Iſten, kí nem ſenueded őrőmeſt el, és vígan az te tőled reánk boczáttatot kereztet, ha ezt őrőmmel nem akarnád el végezní bennűnk, minden hűuek az ő kőſerues kerezteknek viſeléſęben bízonnyal hűhetík azt te felőled, hogy ennek vége őrőmlęſen: El ſenuedgyűk Wram, el víſellyűk, czak adgyad az te S. leikedet, ki az mí teſtűnket enyhícze, kínek az nyomoruſág ígen nehéz, mert ő mindenkoron neuetní akarná, hogy békeſęggel czendezſęggel az íőuendő őrők élętnek reménſęgeért minden nehéz és ſulyos faidalmas kerezteket el ſenduedheſſűnk, tenéked kedueden leheſſűnk, az te ſerelmedtől ſoha el ne ſakadgyunk, az mí Wrunk Ieſus Chriſtusban az te fiadban,

Amen.

VEGE.

A.M.N. MUZEUM
KÖNYV-
TÁRA

Tabláia.

EZ KŏNYWNEK AZ A B C RENDI ſerint kŏuetkŏzik.

A

Abraham budoſik ez világon 919.
[redacted] veſet Achab 855.
Agoſton tanít mít kŏues az Szentekben 374.
Agoſton mondáſa 181. 594. 665. 676.
Agoſton doctor válaztáſrol 946.
Agoſton az Paterek íráſáról 466.
Agyból gondolt tíztelet nem kel Iſtennek 269.
Agg bűnőſek Sídók 321.
Alázatos bűneſek 966.
Alázatoſokat ſeret Iſten 623.
Alandó Iſten ſereteti 458.
Aldozat hűt és ſeretet nélkűl ſemmi 194.
Alhatatlanok kíczodák 702.
Allapattía az Sídó nêpnek az Prophéták v̂dőíêben, és miczoda feiedelmek alat prophétáltak 3.
Allapattía az Izrael orſágának Oſeas v̂deiében 8.
Alom látáſról 56.
Alnok kígyó moſtís czauárog 866.
Aluuás halál képe 820.
Ambroſius és Baſilius 77. 678.
Ammoníták feddetnek 650.
Ammoníták gonoz kéuánſaga 651.
Ammoníták bűntetéſe 653.
Amorræuſok kű ſaggattatáſok 680.
Amaſias lator Pap 863.
Amaſias tanácza Amoshoz 867.
Amos kiczoda vólt, és miért adta vólt Iſten Izraelnek 621. 622.
Amos miczoda v̂dőben tanítot 624
Amos tanítáſát beſédnek neuezi 626.
Amos páztorúl ſól 627.
Amoſnak bátorſága 628.
Amos Sídók prophétáia 632.
Amos miben nem vétkezet 725.
Amos igaz tanitáſa honnét tetzet kű 758.
Amos nem czak Sídókat feddi 778.
Amos magában buſong 791.
Amos ſynecdochicê ſól 802.
Amos és ſent Lukácz látatnak kűlőmbőzni, de nem 805.
Amos kőnyőrőg Sídókért 844.
Amos kőnyőrgéſe 846.
Amos neuén neuezi az Kírált 859.
Amos meg felel Amaſiaſnak 870.
Amos argumentál ibidem.
Amos nem kéuánta az Prophétaſágot 871.
Anabaptiſták ellen 623.
Anabaptiſták, Dauidianuſok, Blãdratiſták. 909.
Angyalok ſokan vadnak 386.
Anya kőſerűſęge mikor leg nagyob 903.
Anyaſentegyház gyermeket ſűl 16.
Anyaſentegyház mikor kezdetet 28.
Anyaſentegyház mi által győíteſik ibidem
Anyaſentegyház ſőrzéſęről 270
Anyaſentegyház láda és ozlop 27.
Anyaſentegyház téuelyeghetê 295

Anyaßentegyház ſír 919.
Anyaßentegyházban Iſten igéie hirdeteſſék 481.
Anyaßentegyházi bódogſági 948.
Anyaßentegyháznak ſenki nem árthat 952.
Anyaßentegyház alamiſnás 941.
Apoſtalok épitők 740.
Apoſtalok ßántók 949.
Apoſtalok idővendűlnek 569
Aprolék czemege 824.
Aradáſnak haſonlatoſ ága 109.
Arany tűzben égh 94.
Arany miat igazſág gyaláztatik 921
Aranyas regula 311. 411.
Aranyas anyaßentegyház négy dologban dicziretes 941.
Aranyas papok 120.
Artalmas feddéſt nem ßeretni 141.
Aſa király imádſága 389.
Aſaph pſalmuſa 452.
Aſſyriabeliek Saskeſelyük 251.
Aſſyriai fogſág 879.
Aſtrologuſok nem mindenkor talállyák idővendűléſeket 735.
Aßßony tollat viſel moſtan 825.
Atiafiuñ ßeretetről 650.
Atiainkat ne kővetſük 665.
Athanaſius 646.
Atiokra Sidók mint néztenek 757.
Atiák Iſtennek az puztában nem áldoztak 802.
Atiák példát mint kővetſük 136.
Auen és Eden 638.
Author panaßolkodik 950.
Az Iſt. mit miuel az bűnteté. 485.
Az Wr Iſtennek ßokáſa földi gyűmölczeknek megtartáſában 557.
Az ki miben vétkezik azzal bűntetik 876.

B.

Bagyko pap 318.
Báluányozás paráznaſághoz haſonlitatik 15.
Báluányozó papok tulaidonſága 119.
Báluányozáſról 127.
Báluányozáſnak bűn. 128. 564. 809.
Báluányozók báluányokhoz haſonlatoſok 301.
Báluányozóckal ne réßeſűly 374.
Báluány vrállatoſsága 417.
Báluányért Ieruſalem temploma nem kedues 916.
Barbély és Hohér tizti kűlőm. 178.
Barmok és emberek őrőme kűl. 554
Bátrak legyenek az tanitók 869.
Becztelenné mi teßi az Birákat 145.
Beczőletet érdemlenek hűuek 849.
Beda 676.
Bernhard Doct mondáſa 592. 671.
Bérek meg tartoñ 677.
Bethel miért tőretet le 718.
Bethel, Gilgal 756.
Bethel és Auen 329.
Beßédet vigy Iſtennek 450.
BethArbel 345.
Bizonyos helyűnk légyen Iſten igéie halgatáſára 405.
Biztató ige bűn ellen 445.
Bizontalanoktól fęlyűnk, biz. 706.
Bódogtalan tanácz 328 434
Bóldiſár király őrőme 827.
Bóldiſár bűntetéſe 917.
Bonauentura 794.
Bonifacius ßép mondáſa 153.

Bor nyomók bűrök Apoſtalok 949.
Bornyu Iſtenek 327.
Bornyu fizetésben adatik ibi.
Borral de olayual ötözön az taní-
tó 447.
Bor ſákok 821.
Bútéuő Balás 423.
Bőſęg honnan vagyon 84.
Bőlczek kíczodák 470.
Bőyten mit ércz 402.
Bőytelni annit teßen mint bűnt 402
Bűntetéſek az Iſten igeie vtállói-
nak 20.
Bűnnek meg feddéſęben való mód-
gya Iſtennek 24.
Bűnt Iſten igen vtál 33.
Bűn nem czak egykép. bűntet. 54.
Bűntetéſnek módgya á Sidók. 158.
Bűnben gyönyörködnek 178.
Bűnt veßedelem kőueti 227.
Bűntetéſnek vdeié n minemű va-
la Izrael 232.
Bűntetéſek meg téréſre fordi. 236.
Bűntetéſſel fenyeget az Wr 244.
Bűntetéſre méltó az feiedelmek
meg vetéſe 310.
Bűnért mit váriunk 326.
Bűneſek vagyunk 339.
Bűntől ne fęly 361.
Bűneſek mit miellyenek 486.
Bűnőſek ne fęllyetek 526.
Bűntetésbenis Iſten kegyelmére
tekéntellyűnk 547.
Bűn boczánatot ki nem érde-
mel 658.
Bűn meg bűntetik 661.
Bűnt bán Iſten 685.
Bűnből hogy támadgy 786.
Bűnők és bűntetéſekis meg mon-
datik Sidókról 814.
Bűné kőuér huſſal élni 831.
Bűntetéſek honnét vadnak 834.
Bűnt bűnnel Iſt. miért bűntet 855.
Bűntetésben Iſten főrző ok 839.
Bűntetés halaztatik 895.

C.

Celczap probátorok 652.
Celczapo kereztiének 224.
Cegeres bűnőkről 107.
Cephiſta 947.
Cato czelekődeti 876.
Caroly Czáſár 933.
Cæſar ſemermeteſſęge 821.
Chriſtuſra nézue vóltanak az hű-
uek mindenkor keduesek 27.
Chriſtus minden vdebeli embe-
reknek haznos 181. 575.
Chriſtus fęnyes nap 270.
Chriſtus az Tutor 324.
Chriſtus Iſtenſęgébenis kőzben
iáró 378.
Chriſtus máſnak moſſa lábait 421.
Chriſtus kereztſáya meg nyomta
az halált 441.
Chriſtus drága mondáſa 644.
Chriſtus orßága minemű 563.
Chriſtus Iſtennek neue 579.
Chriſtus valóban ſabadító 589.
Chriſtus Iſten ſáia 755.
Chriſtus Iſten keze ibid.
Chriſtus élet és kút fő ibidem.
Chriſtuſt mutogaſſuk atiának 627.
Chriſtus Dauid nemzetéből
való 936.
Chriſtus orßága miért Sátor 938.
Chryſoſtomus 671. 678. 794.

Cícero bolondsága 917.
Cífrás kuruához báluányozók hasonlatosak 61.
Cífra ruha nem ékessege aßßo. 945.
Constantinus 775.
Conditionaliter válazt Isten 696.
Czalárd papok 692.
Czalárdok vsorások 897.
Czalárd vsorálkodás ibid.
Czak Sidó nemzettel hadakozoté az Wr 157.
Czepegés miczoda 874.
Czillagok teremtőié Isten 865.
Czudálatosson tőt mostis Isten 426
Czudák az Eghben Christus ßűletésekor 570.

D.

Danielnek haznál az kerezt 932.
Danielnekis mondatik Christus 98.
Dauid mint vakúlt vólt meg 226.
Dauidis erőtelen ember vólt 359.
Dauid Péter és toluay pœnitentiáról ßép példák 397.
Dauid mi végre hegedűlt 487.
Dauid és Saul 775.
Dauid ió maga víselése 898.
Definitioia az réßegsęgnek 126.
Deltzek tulykok az emberek 139.
Diogenes testamentoma 659.
Drága aiandék az ßent Lélek 563.
Drága olay kenők fenők 822.
Drága gyűmőlczet teremt az Iuda 834.

E.

Ebritas est voluntaria insania 126.
Ebűl győitet ßérdéknek ebbűl kel el vezni
Edes atia Isten 359.
Edes az bűn előßőr 788.
Edomiták Izraellel miért háborgattak 647.
Edomiták bűne bűntetése 647.
Egereckelis bűntethet Isten 387.
Eger tántz sőuény tántz 824.
Eglon király teteme 658.
Egyebekértis iól éllyűnk 223.
Egy óltárt paranczolt vala Isten czak 269.
Egyik veßedelemből másikba 793.
Egyűgyűuek által Isten nagy dolgokat miel 873.
Ehsęggel fenyeget Isten 732.
Eleinknek báluányozására gonoz tekéntelnűnk 49.
Eleiőckel kik dűczőkednek 859.
Elégtelensęgűnk az ióra 799.
Elet valósága honnan 907.
Elet mit iegyez 756.
Ellensęg nem magától kegyetlenkedik 293.
Ellensęg nem bír velűnk 390.
Ellensęg kegyetlensęge 489.
Ellensęg nem mentheti magát, noha Isten véle vér 524.
Ellensęg gondolattia hűuek felől 591.
Ellensęg mezőhőz ßőlőhőz hasonlitatik 604.
Ellensęg nem tőrténet 844.
El mennij és meg térni miczoda 176.
Emberi nagy hálaadatlanság 55.
Ember erőtelen az v̂duőssęgre 65.

Emberi

Emberi nagy méltóſág az eſet előt, viſont nagy bódogtalanſág az eſet után 75.
Ember ſőrőz drágaſágot az bűnnel 85.
Emberek nem ſeretik az feddéſt 112
Ember ember ellen nem mindenkor óltalmazhat 168.
Emberbe nem kel reménſégünket vetnünk 130.
Emberi elmének tőkélletlenſege 233
Ember magát meg ítéli 323.
Emberi bizodalom ſemmi 344.372
Emberi ítélet vdő iárásról 412.
Ember mint adatik el 669.
Emberi érdem ſemmi 695.
Emberek gondolatitól kű ielenti Iſten 345.
Enekeſek 821.
Engedelmes és engedetleneckel mint kel bánni 13.
Engedetlenek kőuér ártányok 56.
Engedelmeſek legyűnk feiedelmünknek 214.
Engedetlenek miczodáſok 741.
Ephrem atia 211.
Ephraim az Izrael házáért vétetik 233.
Ephraim miért neuezetik 416.
Erethnek prædikátort ne tarcz 19.
Erethnekeknek mint felellyűnk 321.
Erethnekeknek tartották az Prophétákat 758.
Erős város az Iſten városa 584.
Erős váraink 646.
Erőſag ſerint való paráznaſág 875
Erelem nélkül való aitatoſſag 884.
Ertz kégyót tűriük el 819.
Erzékenſég nélkül való állatok hogſólhatnak halhatnak 83.
Eſdras, Mardochæus 932.
Euangeliő mellet őztőke vagyon 50
Euangelicuſok feddetnek 35.
Euangeliom nem hoz gonozt 897.
Executiót tétet Iſten ez hűtetlenekkel 265.
Ezechias és Manaſſes 775.
Ezueztők és fődorlók bűntetéſe 647
ölében hordozta Iſten az Sidókat 353.
őr állók az tanitók 251
ördög atiától valók 927.
őruendetes vala Sidóknak állapatiok 509.
őzuegyekről 642.

F.

Feiedelem nélkül lenni miczoda 96
Feiedelmek, Wrak, ió példa adók legyenek 500.
Feiedelem ſőme előt lőt gonozſágnak nagy hire vagyon 712.
Feiedelmeket ſidalmaza Amos 724
Feiedelmek rendeléſének oka 826.
Fęl pápáſok 97.
Fęlelemmel kel Iſtenhőz iárúlni 99.
Féllyűnk neis fęllyűnk Iſtentől 100.
Félnek kegyetlenek 673.
Fenyegetőzik az luda 160.
Ferdinandus és Erdeli Iános király 638.
Fiakban atiák vétke mint bűntetetik 636.
Fiainkat Iſtē dolgaira taniczuk 483
Fog vayo nem igen kel neha 733.
Fondamentoma az anyaſzentegyháznak miczoda. 29.

Frigynek rontóñ 645.
Főis budosni kezd 291.
Fő oka az tagok romlásának 826.
Főld barázdaiában termet v̊rem miczoda 335.
Főldi czudai Christusnak az ßolgai abrázatban 570.
Főldnek hatalmasságit meg rontia Isten 746.
Főld indúlás 895.
Főiddel kű okáttatni 896.
Főldnek Christus nem nehéz 897.
Főldet három vy kőzőt fogni 924.
Főllőttéb bánkodni az bűnen 241.
Fősuénsęg és aiandék 670.
Fősuénsęgről 727.
Fősuénsęgnek módgyañ 888.

G.

Galambok és kégyók mint le. 234.
Gazdagok mit viznek el magokkal 400.
Gergely Doctor az pokolról 258.
Gilgal városáról 508.
Gilgalról Oseas miért emlekőzik ibidem.
Gonduiseletlen atiákról anyá. 537.
Gondgya vagyon Istennek az hűuekre 601.
Gonoz tarsaság nem ió 132.
Gonoz ßokások vadnak az tiztre való fel emelésben 217.
Gonoz tanácz ártalmas 218.
Gonoz emberek az ióért káromlyák Istent 276.
Gonozságot nem kel kőuetni 375.
Gonoßokra se támadgy mód nélkűl 641.
Gonozt gonozra rakni 819.
Gonoz fiu Isten ostora ßűléken 877.
Gonoßok magockal mit viznek el ha meg halnak 900.
Gonoßok lelki ismereti ibidem.
Gonoßok Sidók által intetnek 817.
Gyarloságnak és wralkodásnak bűnősíj kűlőmbőznek 225.
Gyenge barányon mit ércz 140.
Gyermek sęgtől foguán az mi ßokásba mégyen, nehéz el had. 134.
Gyermek vezető meh 306.
Gyermeksęghőz miért hasonlitatik Izrael 350.
Gyermek ßűlőkkit példáznak 427.
Gyermekink veßedelme hon. 876.
Gyermekink egéssęge mint lehet meg 877.
Gyilkosságról 108.
Győzedelmet Istennek tulaidoniczunk 767.
Gyuitot kementzéhőz Sidók hasonlatosak 215.
Gyűmölcze az pœnitentiának Isteni segitsęg 183.
Gyűmölcz ßent irátban gyakorta emlitetik 883.
Gőrög orßágot Pápa hűti vez. 154.
Gőrögők mint iárának az Tőrőkőckel 267.

H.

Habarnitzák kiczodák 869.
Hadat Isten támazt 334.
Hadakozó fęrfiakban gonoz 708.
Haddal nem igen gondolnak gazdagok 830.
Haddal éhsęggel kű nem gondol Isten mint bűnteti ibid.
Hálaadassal éllyűnk Istñ iaual. 85.
Hálaadatlanság nagy vétek 121.
Hálaadatlanságnak bűntetése 122.

Hálaad-

Hálaadatlanok az Sidók 238.
Hálaadatlanság tűrhetetlen vétek 239.
Hálaadatlanság honnan 338.
Hálaadatlanságról 428.
Halgassák feidelmekis Isten igeiét 723.
Halált kik kéuánnyák 330.
Halgatóknak tiztek 520.
Hamar vér az Wr 743.
Hamis eskűuésről 108.
Hamis birák bűntetése 144.
Hamis papokról 201.
Hamis pœnitentiáról 240.
Hamis fing hamis itze 399.
Hamis tőruént Isten igeie igen vétál 143. 761.
Hamis tanitóknak állapattiok 862.
Hány dologkel az pœnitent. 392.
Hány fęle az Bőyt 504.
Határ el foglalás nagy bűn 160.
Hatalmas az Isten akar mely kíczinbenis 558.
Hat dolog Isten haragia geriez. 921
Haynalnak ſép haſonlatoſági 183.
Haynal ſőtétté mint lehet 776.
Haragſunk máſra az bűnért, ſemagunkra nem 316.
Háromkęppen báluányozot Izrael 807.
Hartzol Isten velünk 381.
Hazna az meg feddéſnek 117.
Haſontalanúlis tizeltetik Isten 309.
Házi ellenſęg 595.
Haznos az tanitók intéſe 295.
Haznos énekles 821.
Haznos Amos könyörgéſe 846
Haznos hatalom Ist. igeiében 875.
Hazugſágról 108. 835.
Hazugſágok miczodák 665.
Hegyek formálóia és ſelek teremtőie Isten 744.
Hegyek Apoſtalok 919.
Herodes Sidó király 936.
Hét gonozſág 648.
Hét leánya az főſuénységnek 671.
Hiában való dűczekődes 784.
Hieronymus az adoſságról 898.
Hituán Erenze etzetes Ser 888.
Hizelkedő papok, és kőſſęgis 125.
Honnan tegyűnk ítéletet az tudomány felől 294.
Hypocrita Szentek 199.
Hypocrita ſenſęg 243.
Hypocritát nem ſeret Isten 320.
Hypocritaſág hiában való 710.
Hogy czak Istent imádgyunk 319.
Hogy bir Ist. minden állatok. 386.
Hól vagyon az Eccleſia 337.
Hó harmatról 425.
Hólt teſtet ne báncz 658.
Homályoſan irók nem hazno. 97.
Hóld fęnye meg ſűnt 694.
Houa viſetet Izrael népe fogua 809
Huzodozáſok 820.
Hűtelenſęgnek bűntetése 93.
Hűtelenek és hűuek bűntetéſe kűlőmbőznek 129.
Hűtelenek menire erőſſek 628.
Hűtelenek tulaidonſága 819.
Hűtelenek meg tartoztatnak 805.
Hűt kęuántatik 179.
Hűt nélkűl az ió ſem ió 283.
Hűuek mindnyáiā kőteleſek Ist. 15.
Hűuek Isten óltalmában vad. 276.
Hűuek ellenſęg nyakán vlnek 365.
Hűuek mint könyörögienek 539.
Hűuek, Papok 566.

Hűuek és hűtetlenek az probában mint élnek 704.
Hűuek lelki íót várnak 31.
Hűuekért Prophéták könyörgőttenek 843.
Hűueknekis vereſęg kel 917.
Hűuek meg őriztetnek 929.
Hűuek nyomorgatáſa külömbőz hűtetlenekétől 930.

I.

Iákób küzdik anya mehében 376.
Iákób Iſtenbe veti bizodalmát 378
Iákób meg bénúl 382.
Iákób maradéki vduőzúlhettek de mi nem 384.
Iákób ellen eskűt Iſten meg 844.
Iákóbnak keuélyſęge mi vólt ibi.
Iákób kiczin 846.
Iákóbról Amos miért emlekőzik ibidem.
Iámborokatis Iſten ítél 15.
Iámborok nem bánnyák az feddéſt 402.
Iayal Prophéták mikor éltek 814.
Iaygatáſon mit ércz 884.
Idő az Oſeas proph. tanitáſának 8.
Idő vagyon kegyelem és boſſú állás nápiának is 293.
Idő állapattiát Iſten forgattia 734.
Időtlen halál mitől vagyon 780.
Iduőſſęg honnan 541.
Iduőſſęg kezdeti 447.
Iduőſſęg dolgában miczoda haſontalan 927.
Iduőſſęg fondamẽtoma válaz. 945.
Iduőzitő ſűletéſęben nem kellet kérelkedni 937.
IEHOVA 924.
Iehu miért bűntetet meg 19.
Iellel kűlőn válaztatunk az pogányoktól 223.
Ieroboamnak magua ſakad 855.
Ieroboamot miben kel kőuetni 866
Ieruſalemis el veſet 665.
Ieruſalem 757.
Ieruſalemi concilium 759.
Ieruſalem Iuda fő városa 813.
Ieruſalem mikor ſállatot meg 901.
Ieſreel miczoda 18.
Ieſus Chriſtusban válaztat. 377.
Ieſus Chriſtus fondamentom 943.
Igaz fondamentom miczoda 6. 755
Igazán mint térűnk meg 177.
Igaz hűttel meg győzűk Iſtent, ki Iſten igeie által léſen 255.
Igazságot hól kőueſsűnk 339.
Igazak kiczodák 487.
Igazságnak Doctora kiczoda 555.
Igazságot igazsággal óltalmaz 763.
Igazságnak fegyuerek ibidem
Igazságnak ellenſęge vagyon 863.
Igazán czelekődhetik Iſten 759.
Igaz tőruény ozlop 726.
Igaz mondókat nem ſerették Sidók 774.
Ingyenről 457.
Innep nap boſſúállás napia 290.
Ioelnek méltóſága 477.
Ioelnek ió vgyekőzete 512.
Iobbágyok nyúzői 672.
Ió és haznos páztorok az haſon hozásban külőmbőznek 200.
Ió gyűmőlczet várt Iſten Sidóktól 316.
Ioſue hertzegről 416.

Iót miért czelekőßik Iſten velünk 317.
Ió ſerenczés nem mindenkor bódog 327.
Ió ſerencze honnan meg fordúl 927
Ió ſaga Iſtennek kikben 464.
Iob állapattia ez világonis 472.
Ió könyörgés nem haßontalan 580.
Ió feiedelmek tízti 744.
Ió és gonoz nem fér egyűué 285.
Ió tételét Iſten el veheti 928.
Ió téteméntt mi végre vegyűk 825.
Iőuendő nyomoruſágokat lát Oſeas 307.
Ioſeph és Nicodemus 782.
Ioſeph romláſán mit érez 823.
Irgalmaſság és ió tétel kűlőmbőz 293.
Iſai nemzeti tőrſők 935.
Iſaakon mit érez 857.
Iſten ellen ſemmi erőſſ̃g nem haznál 19.
Iſten nem haragos 25.
Iſtennek mindenkor vagyon népe 26.
Iſten ſól az Chriſtus felől 27.
Iſten nélkűl ſemmi az dolog 28.
Iſten az gonoßok kőzőtis meg tartia hűeit 32.
Iſten kegyelmét aiánlya pogányok hiu atallyában 34.
Iſten nem ſereti az bűnt 42.
Iſten minden dolgábā lát és túd 45.
Iſten az bűnnek oka miért nem lehet ibidem.
Iſten nem czak az Izrael népét tanitotta 45.
Iſten az ő feleſſ̃géhőz nagy ſeretettel vagyon 46.
Iſten elis veheti az kit adot 58.
Iſten az gonoßokat magoknak hadgya 60.
Iſteni mód az engedetlen ſűhőz 65.
Iſten az bűntetéſt az meg téréſſel el fordittia 67.
Iſten emberi kegyetlenkődéſtis meg enyhit. 77.
Iſtennek való békélléſnek minemű módgya lehet. 80.
Iſten áldáſa az népnek ſaporodáſais. 85.
Iſten irgalmaſságáról 90.
Iſten népe vagyunk miés 96.
Iſten igeie halgatálára mi indíczon 103.
Iſten eleibe idéztetnek az emberek 104.
Iſten ió téteménye hogy magára hagyot eskűnni 138.
Iſten iárma helyet ember iárma adatik 140.
Iſten miczoda tízteletet nem ſeret 153.
Iſten magaddal itélet meg ibidem.
Iſtennek atiaĩ ió vólta aianlattatik 172.
Iſten mindenűt vagyon ibidem.
Iſten meg térőket ſeret 178.
Iſten iſmeret pœnitentia gyűmőlcze 182.
Iſteni kőſerues panaſolkod. 187.
Iſten igeie meg ól 192.
Iſtennek miczoda kedues czelekődet ibidem.
Iſtennek Atiáckal való régi kőtéſe 197.

Iſten igeiét nem egyaránt veßik az emberek 209.
Iſtent ne itéllyük vaknak 210.
Iſteni bűntetés 211.
Iſtentelen gonoz tanácz haßontalan 235.
Iſtentől el táuozni miczoda 237.
Iſten ió téteményeknek halaadatlanſágáról 242.
Iſten igeie miért trombita 249.
Iſtē haragiától ſenki meg nem menthet 252.
Iſten frigyének tőrőij meg bűntetetnek 253.
Iſten velűnk való frigyét miuel tőtte álhatatoſſá 254.
Iſten frigyét kik nem állyák meg ibidem.
Iſten azt ió végre czelekőßi az mit az ember gonoz végre 260.
Iſtennek miért nem kedues az báiuány 262.
Iſteni kegyelmeſſęg és irgalmaſság Sidókhoz 263.
Iſten nélkűl taplaláſra való erő ninczen az külső éledelben 280.
Iſten igeie által diczirtetik, vißont nem iſmertetik az nélkűl 273.
Iſten igeiéuel kik élnek gonoßúl 292.
Iſtenteleneknek az ióis veßedelem ibidem.
Iſtentelen ßántás, és álnokſágos aratás 343.
Iſten háza miért Sidó orßág 309.
Iſten igeie ellē találtatot tudomány ſemmi 317.
Iſten nem hirtelenkedik 357.
Iſten miuel bizonittia igéreti igazſágát 360.
Iſten neuei ibidem.
Iſtennek és embernek ſanyargatáſa közőt való külőmbſęg ibidem.
Iſten rendeli minden dolgunkat 388
Iſtenhőz meg térni, igazſágot meg őrzeni, és Iſtenben bizni 392.
Iſten miért késik 435.
Iſten miért nem bűntet azoñal 436.
Iſten kezét meg iſmeriűk 438.
Iſten felől mit hűdgyűnk 468.
Iſteni gonduiſelés ibidem.
Iſten igeie minden rendeknek ßolgál 481.
Iſten tanit haznoſan 482.
Iſten igaz tizteleti meg ßűnéſęn ſirni kel 493.
Iſten nem ſiet 219.
Iſtennek mindenkor vadnak veßői 521.
Iſten ellen nincz bizodalom 523.
Iſten irgalmas 531.
Iſteni nagy ßeretet emberekhőz 545
Iſtennek áldáſa nélkűl ſemmik vagyunk 548.
Iſten nem hágy ehezni 549.
Iſten meg veri hűuek ellenſęgét 551.
Iſten ellen lehetetlen ſenkinek hadakozni 552.
Iſten igeie eſőhőz haſonlitatik 555.
Iſten méltán vetette meg az Sidókat 559.
Iſten bir az ellenſęggel 590.
Iſten meg bűnteti az ellenſęget 598.
Iſtentelenek magok elő mennek bűntetéſre 602.
Iſten tutorunk 608.

Iſten

Iſten az mi erőſſegünk 609.
Iſten ellenſeget miért büntet 614.
Iſten ßól ió tanítók által 627.
Iſten beßédét hirdeti Amos 656.
Iſten igeie és ßentſegeckel való éles mint nem haznos 663.
Iſten által verték Sidók ellenſegeket 631.
Iſteni ſok ió téteméni 682.
Iſten ellen ſemmi nem haznál 685.
Iſten igeie igaz léßen még 692.
Iſten igeiéből emberek nem akarnak feddetni ibidem.
Iſten igeie mint haznos 695.
Iſten és ßent Pál ellenkeznek ibid.
Iſteni gonduiſelés 703.
Iſten nélkül nincz veßedelem 704.
Iſtennek ſok fęle fegyuere 736.
Iſten itéleti mint egy gradicz fogok 741.
Iſten ellen ſenki nem álhat 754.
Iſtent ki által kel meg kereſni 755.
Iſtenek az Birák 762.
Iſten ßolgai az ellenſęg 766.
Iſten polgari kiczodák 777.
Iſten előt el nem reitezhetünk 780.
Iſten tőruenyéhőz igazgatáſának az kültő tőruények 785.
Iſten ßolgai mint lehetünk 789.
Iſten ßolgai meg iegyzetnek ibid.
Iſten miért mértékli beßédét 895.
Iſteñek leg rettenetesb büntetéſi 904
Iſten adgya az ő igeiét, iſmeg ő veßi el 907.
Iſtē igeie meg ßűñéſe ſok gonozt ib.
Iſtenben nem czak igazitágot gondoly 908.
Iſten igeie meg vtálláſa ßűkſęget hoz 910.
Iſten neuére kel eskünni 911.
Iſten előt él nem futhatunk 916.
Iſteni átok 920.
Iſten kegyelméből ßerette az Sidókat 926.
Iſteni igaz itéletiuel mint éllyünk 929.
Iſtentelenek ſűketeskődéſe 932.
Iſten igeie győrtiáia 819.
Iſten igeiét kik ßidalmazzák 820.
Iſten ió téteméniuel ha gonoßúl élünk 815.
Iſten ió téteménit mi végre vegyük ibidem.
Iſten oſtorát el nem kőrülheted 827
Iſtennek lélek tulaidonitatik 828.
Iſten kezében az büntetés veßeie 833.
Iſten büntetésben bűnre néz 834.
Iſten kinek köteles 837.
Iſten könyörgéſſel tartozódik 845.
Iſtennek pœnitentia tulaydonitatik 849.
Iſten nem változik ibidem.
Iſten akarattia két fęle ibidem.
Iſten igeie kinek ió 874.
Iſten igeiét ſenki nem tartoztathattia 875.
Itéletkor leiendő czúdák 571.
Itéletnek napia kinek ió kinek gonoz 794.
Itélet napia mikor léßen 900.
Itély közönſęges büntetéſekről 930.
Iuda ágazattiátis feddi az Vr 159.
Iuda feiedelmi miért fedetnek 160.
Iuda és Izrael állapattia 188.
Iuda házaról 273.

Iuda

Iuda felöl két dolgot mond Istē 370
Iuda és Izrael mit kűlömböznek 627.
Iuda bűntetésęröl miczoda rendel tanit Amos 661.
Iuda meg ßabadúlt, de Izrael el veße 754.
Iudának Izraelnek mi mondatik mindenekre illik 817.
Iudais ßenuede bűntetést 856.
Iudiciomot miért forgatunk 889.
Iustinianus feiedelem 898.
Izraelitáknak Istentelensęgek 13.
Izraeliták bűne 93.
Izrael népe méltán idéztetet Isten ßéki eleibe 106.
Izraelitáknak gonoz aŋtatosságok 135.
Izraelnek maga mentése, és az Wrnak arra való feleleti 161.
Izrael állapattia 300.
Izrael népe miért nem fogadhattia vala Isten beßédét. 691.
Izraelnek tízteleti miczoda ockal kárhoztaték 731.
Izraelitáknak mit kel vala czelekődni 798.
Izrael az ő ßépsęgéből le vetkezteték 842.
Izrael meg czondorodot 845.
Izrael népe ért nyári gyűmölcz 882
Izrael háza el veßet 912.

K.

Kaput nît Isten kőfalon 767.
Kapukban v̂ltek tőruént régen 774
Káromló beßêdek az hálaadatlanoknak 239.
Kárt teznek gonoßok 298
Kegyelem mértéke miczoda 340.
Kegyelem v̂deie mikor vagyon 342
Kegyes dayka, auagy anya 354.
Kegyes oruos és hű barbély az Wr 415.
Kegyessęg gyűmölcze 789.
Kegyetlent kegyetlen által bűntet Isten 401.
Kegyetlen Wrak bűntetések 739.
Kelletlenis neuettek Sidók 901.
Kemény ßűuek mint iárnak 826.
Képekről 901.
Kén ßenuedésekor Christusnak való czudai 579.
Kép mutatóknak terméßetek 151.
Kép mutatóknak vak ßűuek 756.
Képekrőlis emlekőzik Amos 808.
Kereztiének se kőzősűllyenek pogányockal 222.
Kereztiéni hadakozást nem gyűlől Isten 391.
Kereztiének feslet élettel ártn. 574
Kerèztiéni életnek rendi 785.
Kereztiéni maga viselés 789.
Kereztiének tizti 951.
Kereztiének gonoßúl élűnk 171.
Késedelem Istennek ßokása. 10.
Késedelmes Isten az haragra 531.
Késedelmet igazán nē ßeretni 898.
Két Vrat nem ßolgálhatz 334.
Két ház ebei kiczodák ibidem.
Két képpen bőytelhetnek az emberek 503.
Két fęle téuelygés hoñan támad 800
Kételkődéssel Amos miért ßól 786
Keués halgató az Papot tunyáuâ ne tegyen 114.

Kéuely

Keuélyſég Iſtẽ igeie meg vtálláſa 153
Keuély ſók 405.
Keuélyſégről 828.
Kiczín bűntetéſek után nagyobbak kőuetkőznek 484.
Kiczín ſereg hogy tehet ſükſéget ib.
Kiczín gonoz ne neuellyünk 713.
Kiczín haſnon mit ércz 833.
Kiczín kőből és véka 890.
Kiczínyeketis miért bűntet Iſtẽ 443
Kiczodák Iſten czelédi 370.
Kiczoda veti meg Iſten tőruényét 662.
Ki által térűnk meg 527.
Kiért és miért hólt meg az Chriſtus 33.
Ki érdemlette az meg téréſt 177.
Kihőz térűnk 527.
Kigyo, czerebogár, veréb, mind Iſten oſtora 76.
Kik az gonozſágban máſokat kőuetnek, mint iárnak 154.
Kikre néznek Iſten ígéreti 362.
Kiknek prædikállot Ioel, és miczoda vdőben 478.
Kik gyűllyenek bé 536.
Kik verik hiába az ſelet 788.
Királt meg rőſegiteni miczoda 217
Kiuántatik az őztőn 556.
Kouáſos kenyérrelis áldoztak Sidók 730.
Kopaſſá kik teſik magokat 902.
Kő fal felől haſonlatoſságok 852.
Kőz fal el rontatik 25.
Kő műues az Iſten 854.
Könnyű embernek el eſni 162.
Környűl metélkődéſſel él Törők és Sidó 195.
Könyörgés haznos 851.
Kőſerues hír 584.
Kőſerues panaſolkodáſa Iſtennek 738.
Kőſerű mérget kik adnak 762.
Kőtele Iſtenek Sidókon mi vólt 354
Kőſikla ſűnők az Sidók 825.
Kőuetni eleinket gonozban 801.
Kőzőnſéges népek feddetnek 219.
Kőzőnſéges bűnnek feddéſe 231.
Kőzőnſéges pœnitentia tartáſnak módgya 535.
Kőzőnſéges és kiuáltképpen való bűntetéſek 703.
Kőzőnſéggel mit miellyen az taniſtó 844.
Kűlső frigy vetéſnek hazna 226.
Kűlső frigyhőz bizni bűn 267.
Kűlső tiztelet mire való 916.
Kű ontani ſent lelket miczoda 564.
Kű ragadot vſőg 740.

L.

Lacedæmon városbeliekről 441.
Lacedæmon híres igaz tőruénnyel 764.
Lactantius Iſten haragiáról 431.
Látáſé, auagy lőt dolog, hogy Oſeas paráznát vegyen 14.
Láttáſnak módgya és értelme ibid.
Lát Iſten mindent 895.
Leány ſűlés mit példázot 20.
Leg inkáb Iſten miért haragſik 875
Lelki vakſággal miért bűntet Iſten 54.
Lelki és igaz bódogſágról 62.
Lelki és teſti bódogtág honnan légyen 77.

Lelki chezéirôl és fomiuhozásról 124.
Lelki és testi paráznaság 142.
Lelki ismeretünk magunk hohére 212.
Lelki paráznaság testitis vonson vtánna 215.
Lelki paráznaság nagy bün 298.
Lelki értelme Sidók hazafiállásának 363.
Lelki és testi vesedelemben oruosság 783.
Lelki paráznaság testiuel bünteteték 876.
Lelki ismeret ezer bizonság. 908.
Lineáia vagyon Istennek 852.
Loammi miczoda 28.
Loruchama miczoda 20.
Luther Márton az válaztásról 432
Lutherek (mint az Papisták hiák) Missе ellen nem szóllonak 758.

M.

Maga hia bayra az Wr az Sidókat 156.
Maga általis nyakaztatik ember 305
Magáual tanáczkozik Isten 357.
Magokis bünteték az Sidók magokat 322.
Magtalanságról 302.
Magunk czeleködeti által bünteteténk meg 265.
Magyar ország állapattia 22.
Magyar országot fęltem Pápa hóti mia 154.
Magyarok hasonlatosok az Sidókhoz 227.
Magyari kóseruęs panaz 303.
Magyarok frígye 326.
Magyaroknakis kegyelmes Istene vagyon 426.
Magyar országot méri Isten 857.
Magyar ország magatólis veset 886
MahometMagyarokó wralkodik 21
Mál suba, Granát kóntós 779.
Maradék vétekbólis meg tiztit Isten 615.
Maria aligtalála istálót 958.
Más határához ne nyúly 593.
Meddig tér vissa az Wr tólünk 173
Meduehóz, Orozlányhoz hasonlatos Isten 429.
Meg ismert igazság ellen nehéz tusakodni 133.
Meg ismert igazság ellen ne hartzol semmi kénczért 163.
Meg büntetének kik embertól nem Istentól fęlnek 214.
Még az halottas házis neuetęst érdemi most 217.
Meg térés kéuántatik azoktól az kik vétkeztenek 225.
Még az ígéretben sem böczülették Sidók Christust 258.
Meg vesęt edények Sidók 265.
Meg térőckel mit miel Isten 455.
Meg térésre bünnek ismereti sükség 760.
Meniuel inkáb fel magaztaltatot Izrael anniual inkáb le nyomattatot 267.
Meniben legyünk testi vrainknak engedelmesek 213.
Mennél táuúlb] láttatik az Isten tóllünk lenni az nyomoruságnak ýdeién, de annál közeleb vagyon

vagyon ollyankor 383.
Menyei eső 735.
Mértékletes az hűt 532.
Mértékletlen öltözőt 823.
Mezítelenségről 47.
Miben kel az kereztiẽn tanitóknak foglalatosoknak lenni 119.
Miczoda az leg fẽlelmesb dolog 92
Miczoda Pap nélkől lenni 95.
Miczoda tiztek az bűntetettekknek 99.
Miczoda tiztek az hűueknek 177.
Miczoda terméſetiők az bolondoknak 242.
Miczodás ez moſtani világ 282.
Miczodás véneket kel tiztelni 490.
Miczoda bíró ió 672.
Miczoda az rẽſegség 678.
Miczoda tizteletek nem kedueſek Iſtennek 731.
Miczoda nehéz dolog 804.
Miért ízen haraggal az Wr Prophétától 12.
Miért teſen vezteglteſſeget Oſeas 103.
Miért haragut Iſten az Sidóſágra az poganyockal való közöſülésért. 222.
Miért nem tartnak vala az Sidók az Prophéták fenyegetéſiről 201.
Miért bűntette Iſten az Sidókat 252
Miért veſi el Iſten az ő iauait 277.
Miért vér Iſtẽ hamis tanitóckal 295.
Miért gyűlőlte meg Iſten az Sidókat 300.
Miért neueztetnek külön az feiedemek 310.
Miért veretet meg Ephraim ibid.
Miért fenyegettetik Iuda 373.
Miért térünk Iſtenhöz 447.
Miért véſ el minden marhánk 495.
Miért gyűltek az Sidók az templomba 505.
Miért hia az ellenſeget Iſten ő ſeregének 532.
Miért mondatik Iſten kegyelmeſnek 531.
Miért ſerette Iſten az Sidókat leg fellyebben 545.
Miért halgaſſák és oluaſsák az ſent iráſt 620.
Miért vadnak az ſok nyomoruſágok 332.
Miért vadnak raitunk az oſtorok 339.
Miért gonoz ẽdő 782.
Miért nem ſerette az Iſten azt, az mit ő maga paranczolt 796.
Miért gyűlől Iſten keuély embert 821.
Miért gyűlől Iſten 927.
Mi ellenünkis panaſolkodhatik Iſten 189.
Miért irgalmaſak legyünk 361.
Mig parázna feleſeg Izrael, addig Iſten el nem vőtte 90.
Mi hazna az fűketeskődésnek, és viſont ez mit hoſon 226.
Mi hazna az Iſteni bizodalommal 609.
Mikorban tanitot Ioel 478.
Mikor kiáltnak Iſtenhöz az oktalan állatok 513.
Mi légyen Iſtennek haragiának leg nagyob iele 282.
Mi légyen hűtetlenſeg 862.

Min-

Minden rendek Isten igeie alá vessék magokat 149.
Minden tudománnak czak az Szent irás regulái és mérő tzérnái 375.
Minden testen mit ércz 564.
Minden állat Istenért ellenünk vagyon 629.
Minden rendek meg veztek 714.
Minket hűeketis el iegyzet Isten 82.
Mint őrzi Isten és ki álal az ő nèpét 26.
Mint iárnak mostis, kik Isten iauaival gonosúl élnek 278.
Mint kéfirt Isten 379.
Mint fel vetet kő az földre sietünk 918.
Mi móddal szőrözzünk az nyomoruságokban könyörgéseket 540.
Mi ockal vtállyák vala meg az Sidók az Prophéták tanitáſát 249.
Miſpah és Thabor hegyeij 150.
Mi oka az veszedelemnek 429.
Mi oka az sok gonoszoknak 573.
Mi oka az szegények nyomorgatáſának 778.
Mire indit az kerezt 176.
Miről ismertetik réz szerint az igaz pœnitentia 478.
Mire tanit Christus és az ő Szenti 500.
Miről kel gondolkodni 787.
Mit kel mielnünk ha el nem akarunk vezni 212.
Mit ne czelekődgyünk 95.
Mit miel Isten az bűneſeckel 282.
Mit mielnek az Iſt. trombitáſij 259.
Mit taniczon Oseas 251.
Mit nézünk az Isten anyaszentegyházában 408.
Mit reménlyünk Istentől 467.
Mit tanit Ioel 480.
Mit akar Isten emlekezetben tartatni 483.
Mit czelekődgyünk ha láttiuk az Isten haragiát 507.
Mit czelekődgyél ha vdvözülni akarz 578.
Mit kel czelekődni, mit kel el táuoztatni 754.
Mit kel miuelnünk 799.
Mit bánnak az hűtetlenek 863.
Mi vólt oka Ieruſalem veszedelmének 756.
Mi végre nyomorgattatik az szegény 778.
Módgya Istennek az meg szabaditásban 31.
Módgya az szent lélek el boczátáſának 564.
Moloch báluány miczodás vólt 420
Moloch báluányért Isteni fenyegetés 807.
Moſtani emberekis haſonlók Sidókhoz 91.
Moſtani világis mélá feddetik 107
Moſtani Vrak nagy bűnt czelekőznek 149.
Moſtanis kegyelme raitunk Istennek 351.
Moſtani Királlyok mit mielyenek 534.
Moſtani ielek 626.
Moſtani gyülölſségek 649.
Moſtani világ bódogſága 701.

Moſtani világ mely tanitót ſeret 776.
Moſtani vigyorgók 793.
Moſtani hiuolkodók 824.
Moſtani morók 889.
Moſtani világ Symbolumia 933.

N.

Nagy kerezt az kéſedelem 180.
Nagyſágos Wrak miről gondolkodgyanak 419.
Nagy birodolom vólt az Aſſyriaŋ 521.
Nagy éhſęg Sidók kőzt 634.
Nagy léßen az mi bűntetéſűnk 697.
Nagy kő házak moſtis vreſſőlnek 780.
Nagy nyeluű kereztiének 792.
Nagy pohárból iuók 228.
Nagy házakon mit ércz 833.
Nap keleti ßél és ragya 736.
Nazaræuſok kiczodák 672.
Nazaræuſok bort ne igyanak 685.
Nem czak Sidókat ßeret Iſten 36.
Nem birunk mi Iſtennel 156.
Nem kel czak az bűnről gondolkodni 179.
Nem egyßőr s mind adatik az Iſteni igaz iſmeret 193.
Nem emberi hatalom az megtérés 185.
Nem Luther oka az Tőrők fegyuerének 335. 818.
Nem érdeműnk ßerint czelekőßik Iſten 358.
Ne nézd az hadban az kiczin ſereget 388.
Nem czak Papiſtak báluányozók 402.
Nem nehéz az halál 441.
Nem igazúlhatunk magunktól 468
Nem czak Papok kőnyőrőgienek 538.
Nem czak Chriſtus kőzben iáró, de mint 539.
Nem czak teſti őrőmről ßól az lőel 554.
Nem vgy haragßik Iſten, mint ember 716.
Nem Iſten oka az veßedelemnek 733.
Nem tőrténet az elő nem eſés 734.
Ne iádzál Iſtennel 764.
Nemellyek tizteletekről miczoda ítéletben legyűnk 797.
Nem bűn hegedűlni, lantolni 822.
Német orßágbeli Sidó 832.
Ne ſęllyetek tanitók 872.
Nemely Magyar orßági Wrak 887
Nem czak Sidóckal tőt Iſten ióI927
Nem minden Sidók, ſem minden pogányok vduőzűlnek 944.
Népnek bűnét mint őtték az Sidó papok 122.
Nép neuet ki nem érdemel 660.
Nőéban hálaadáſnak példáia vagyon 70.
Nyalakodó prokátorok 671.
Nyaualya titkoltatik 886.
Nyeluel ſem ßabad hízelkődni az Iſtentelennek 224.
Nyomorúltak nyomorgattatnak 898.
Nylus vize 986.

O.

O és Vy Teſtamentom mit kűlömbőz 565.
O és vy Teſtamentom mint eggyez 805.
OG király vas agya 653.
Okai paráznaſágnak el táuoztatáſának 675.
Oktalan állat pirongattia embert hálaadatlanſágáért 679.
Oktalan állat őrűl ſiris 511.
Ordít Iſten 564.
Orozlány az Chriſtus 508.
Orozlányhoz haſonlatos Iſten 700.
Orozlány kőlykek tanitók 501.
Orſágok bódog állapattia honnan vagyon 418.
Orſágok veſzedelme mitől ibid.
Orſágához bizik vala az Izrael 714.
Oſeas prophétának tituluſa 4.
Oſeas tanitáſának méltóſága 7.
Oſeas felől hamiſſan itéltek az Sidók 9.
Oſeas Prophétának álhatatoſſága az ő tiztiben ibidem.
Oſeas igazat mondot 10.
Oſeaſnak az tanitásban vólt magagyakorlása, noha még ifiu vala ibidem.
Oſeasis mentí Iſtent 44.
Oſeas álhatatoſsága 105.
Oſeaſt nem hadgya Iſten könyőrgeni az Izraelért 140.
Oſeas tanitáſának tzéllya 307.
Oſeas tanitáſának hűnni kel 346.
Oſeas és Amos hányadik eztendőben éltenek 624.
O tőruény Chriſtuſra nézet 803.
őrdőgőckel Iſten bir 386.
őrőcké való az anyaſzentegyház 615.
őt rendbeli bódogſág 610.
őzuegyekről, áruákról 642.

P.

Panaſzolkodás az nyomoruſágokról 582.
Pápa honnan erősíti vallását 97.
Pápák egyenetlenſége 421.
Papiſták nőtelenſége 423.
Papiſták argumentoma Iduőſſég felől 546.
Papiſták aitatoſsága 643.
Papok tizti miczoda 5.
Papoknak ſentől kel élni 6.
Papok mind ſélés mind ſoros vtón egyeneſt iárianak 9.
Papok közönſéges néppel egyűt feddetnek 113.
Papok tizti Iſten igeie hirdetéſe 120.
Papok meg feddéſe után Iſten közönſéges népet miért fed 205.
Papok az ő példáiockal pœnitentiára vezeſſenek 499.
Papok noha elől iárók mind azákal ínczenek fedgyenek 500.
Papok ſe igyanak bort 633.
Paráznaſágról 108. 674.

Paráznáknak vakságok 126.
Paráznaságnak és réßegsęgnek ártalmas vólta ibidem.
Paráznák feddetnek 215.
Paráznaság ellen való oruosság ibidem.
Parazt prognosticum álhatatlan és hamis 84.
Pártoláſt tőttűnk Iſten ellen 743.
Paulinista 145.
Perfas & nefas 762.
Philiſtæuſoknak bűnők 640.
Pius Pápa 922.
Plinius mit ir Ieruſalemről 815.
Pogányok őrők életre valók 34.
Pogányokat ßent irás biztat 37.
Pogányok hiuatallyáról való példák 38.
Pogányok és Sidók miért bűntettek 633.
Pogányok ßokása az temetésben 659.
Pogányok példáiáual feddetűnk 710.
Pogányokhoz haſonlitatnak Sidók 926.
Pokolbeli tűznek minemű az világoſſága 358.
Pokolbeli őrőm 789.
Pompiliuſt az Egerek meg eßik 387.
Pœnitentiához bűnnek iſmereti kéuántatik 179.
Pœnitentiának két kőnywe ibidem.
Pœnitentia miczoda 392. 447. 526.
Pœnitentia gyűmőlczet teremt 451.
Pœnitentia miben áll 506.
Pœnitentiának módgya 528.
Pœnitentia nem haßontalan 531.
Pœnitentiát hamar tarcz 636.
Pœnitentiára intetűnk 834.
Prædálókról 715.
Prædikátort meg bőczűly 406.
Prophétáknak az tanitásban való egyenlőſęgek 2.
Prophéták mit tanitottak 480.
Prophétáláſon neha mit ércz 567.
Prophéták intettek és feddettek 575.
Prophéták máſok nyaualyáian ſirtanak 751.
Prophéták miért ßántanak máſokat ibid.
Prophéták érdemeket nem hánták 846.
Prophéták fiain mit ércz 871.
Prophéták czeppegetnek 874.
Puztáſággalis bűnet Iſten 48.
Puztában talált ßőlő Izrael 266.

Q.

Quomodoſok 646.

R.

Radetius Locum tenens ßaua 171.
Ragya, kő eſső nem tőrténetből vagyon 59.
Rauáz és hazug Amaſias 865.
Reggeli kődről 423.

Reggeli harmat 459.
Régiekben minketis tanitot Isten 384.
Régi bűntetéseket Isten az Sidóknak emlekőzetbe hoza 483
Régi ßent feiedelmek 554.
Régi ió téteménínek példáiát Isten Sidók bűntetésęre fordittia 792.
Régi Cœremoniák sem haználtak Christus nélkűl 796.
Régi Atiák mindenűt áldozhattak 858.
Reménsęg meg nem czal 67.
Réßegeseknek Istentelen ßokások, és magok viselések 126.
Réßegesek tobzódók 142.
Réßeges feiedelmeknek iay 220.
Réßegesek ellen 276.
Réßegesek paráznák miről gondolkodgyanak 482.
Réßegesek sirianak előßőr 486.
Réßegesek terméßeti 487.
Réßegesekről 489. 687. 727.
Réßegesek ellen vetése mentsęge 490. 491.
Réßegeseket nem ßeret ßent Agoston Doctor ibidem.
Réßeges elmeiűk 817.
Rettenetes az Isten haragia 856.
Romaij Pápátis tiztelem 665.
Romlásnak iele miczoda 774.
Romlandó épűletek az Sidók 854.
Rőst Papok bűntetése 520.
Ruhák és éledelek kűlőmbsęgi 779.

S.

Sammaria és Ephraim miért neueztetet 208.
Sammaria, Ephraim, Iuda, Baal 774.
Sammaria Izraelnek fő városa 815.
Sándornak keuély beßéde 652.
Segitsęg által rontatunk 305.
Sathan akadállya pœnitentia ellen 772.
Sáska, Czerebogár, Hernio, Tetű, Bolha 737.
Sáskákat Isten czinál 642.
Semmi az emberi eß 305.
Seregek Wra Isten 746.
Senki gonoz példáiát ne kőuessűk 134.
Semmiben nem bizakodhatnak az Sidók 522.
Sebes tűz Isten haragia 850.
Segitő ezközi pœnitentiának 529.
Seregek Wra miért az Isten 385.
Sidókat nem ok nélkűl fenyegette Isten 22.
Sidók miért hiuattak előßőr 36.
Sidók nagy romlása 99.
Sidók meg térnek még 99.
Sidók világa hasonlatos az mi világunkhoz 151.
Sidók argumentulása Oseas ellen 186.
Sidók áldozattia miért vólt vtállatos 193.
Sidók nagy bolondsága kőz az Magyarockal 220.
Sidó pogányockalis kőzősűltenek 122.
Sidók mint sirtak iaygattak az bűnen 240.
Sidók mind ô tőruént s mind orßágoknak állapattiát meg vetetek va-

tek vala 257.
Sidók áldozattiockal gonoßúl éltenek 271.
Sidók pogányokhoz miért haylottanak vala 277.
Sidókat miért gyűlőli Isten 284.
Sidók eleitis Isten miért nem bűntette 332.
Sidók kűuőlis talált Isten hűueket 336.
Sidók vtnak mit hinak 343.
Sidók mikor ßállottanak haza 363.
Sidók álhatatlansága 372.
Sidók érdem hányása ellen 376.
Sidók lélekben testben bűntettetének 418.
Sidók mint panaßolkodtanak 550.
Sidóságban nagy puztulás 6 5.
Sidók méßárosij 728.
Sidók magok mentsęge 756.
Sidók vélekődése Istenről 805.
Sidók Istentől idegenek 804.
Sidókis Czillagot imádtanak 808.
Sidóknak rettenetes bűntetése 838.
Sidok el veztenek 855.
Sidók hituán marháért iót vettenek 890.
Siont és ßent hegyet miért neuez Isten 518.
Sion hegye holot vólt 815.
Sir az főld 111.
Sirattia Amos Izraelt 750.
Sirásának oka Amosnak 752.
Siralmas innepek 901.
Siros kereskődés 790.
Siu az Wr 608.
Soha nem késő az igaz pœnitentia 60.
Sodoma, Gomorrha veßedelméuel miért verte Isten Sidókat 740.
Sok nyomoruságoknak okai az Sidó papok és fő népek 150.
Sok Sidók ßámossá lőttenek 753.
Sokképpen tanitotta intette Isten Izraelt 158.
Sokaságért hamisságot ne kőuessűnk 205.
Sok fęle módu nyoßolyák 820.
Sok népében bizik Izrael 715.
Solon 775.
Sommáia Amos kőnywének 953.
Sommáia az Ioel kőnywének 479.
Sőtétűlt elme bűntetése Istenek 48.
Sőtétsęgnek és nem világosságnak napia 703.
Sőtétsęg czelekődeti hazna 899.
Sűrő sár gazdagság 780.
Sugua való gyonás 451.
Szabad Isten neuére eskűnni 137
Szabad menetels tanitóknak az tatanitásban 226.
Szabados dolgockal sem ßabad neha élni 537.
Szabad kaßálni, aratni, azt tarttiák 889.
Száyal való kereztiénsęg nem haznos 255.
Száyalis vallást kel Istenről tenni 72.
Szállás adás haznos 371.
Szánnya az tanitó halgatoit 845.
Szántó emberekis intetnek 494.
Szántó főld miuel sirosodik 557.
Szapora ßó Isteñ. nem kedues 845.
Szarándokságban iárók 759.
Szegényeknek Wrok kiczodák ibi.

Szegény az Christus serege ez világon, de azért ne fussunk tőlle 154.
Szegények nyomorgatása 226. 777
Szégyenlik hűuek az bűnt 788.
Személy válogatás nincz Istennél 756.
Szegény iól nem czelekőßik 674.
Szent Pál értelme az Iudáról 25.
Szentek imádók vétkeznek 177.
Szent Ambrus ßól 360.
Szentekben nem mindén dolgot kőuestűnk 374.
Szentekről 464.
Szent Péter Ioel mondásáual él 473.
Szelet ßinya miczoda 371.
Szent lélek Isten el boczátássa 562.
Szent lélek nélkűl haßontalanok vagyunk 565.
Szent lélek ereie 566.
Szent léleknek kiuáltképpen való aiandéki 567.
Szentsęgnek hegye 601.
Szentelésnek módgya 611.
Szent Prophéták iőuendűlése igaz 700.
Szentek hól iártanak mint bőczűllik 757.
Szent Agoston paranczol Papoknak 776.
Szent Iakab ió tanácza 799.
Szent Istuán és ßent Lukácz miben kűlőmbőztenek 806.
Szent Kathalin 872.
Szent Canaan főlde 878.
Szent igéknek meg vetése bűntetése 950.
Szép suba, ßép ßoknya, nem árt 533.
Szép házokbanis bizakodnak vala Sidók 718.
Szép templom Sidóké 857.
Szép articulus mi vólna 891.
Szeretet ßűnésse káros 897.
Szereczenekhőz hasonlók Sidók 925.
Szolgaŋnak Isten tiz tessęgőket meg őrzi 10.
Szó és irás általis tanit Isten 405. 484.
Szólit Isten 608.
Szuhoz és molyhoz hasonlittia az Wr magát 163.
Szűletésűnknek napiát ió végre meg tarthattiuk 217.
Szűletés és Itéletre való nap miért mondatik rettenetesnek 572.
Szűksęg és éhsęg 280.
Szűksęges az pœnitentia 508.
Szűksęggel nem gondolnak az gazdagok 830.
Szűuet el ozlatni miczoda 319.
Szűuedet ßaggard 530.
Szűuet kéuán Isten 885.
Syrusok fő városa 633.
Syrusok mint élnek ibidem.
Syrianus 922.

T.

Tandem veritas vincit 918.
Tanitók az emberekben az bűnt fedgyék 276.
Tanitók bátrak legyenek 709.
Tanitók sirianak 751.

Termé

Terméßet ßerint Isten nem haragos 832.
Tanitó semmit ne fęllyen 782.
Tauúl ne meny Istentől 320.
Tehen feiedelmek kiczodák 724.
Telhetetlenięg 651.
Terméßet tőruénye 641.
Tertulianus 894.
Testi iókalis meg áldgya Isten az ő hűueit 85.
Testnek győnyőrkődtetőńnek bűntetése 272.
Testi iókban gonoz állapattiok az embereknek 275.
Testnek itéletin ne iáry 374.
Test és lélek mit kéuán 607.
Testi bűntetésben mi vigaztalhat 904.
Test testiuel az lélek lelkiuel él 905.
Tengeri kigyo 916.
Teruek általis bűntethet Isten 3[illegible]2.
Tiztessęges temetés miczoda 6[illegible]9.
Tobias és Ieremias tiztúltanak kerezttel 932.
Tobzodás és hamis hűt 296.
Toth és Magyar orßágnak nem haznála az frigy 171.
Többet ßenuedtek Sidók Sodománál, Gomorhánál 742.
Tőr az hamis tanitó 296.
Tréffal az Amos 729.
Tudatlanságért el véz ember, de miért 119.
Tudatlan Isten senkit nem bűntet 249.
Tulaidonok hamissaknak miczoda 774.
Tulaidonok hűtetleneknek miczoda 925.
Turai mező 768.
Tutor az Isten 444.
Tűzen mit ércz 637.
Tyrus bűntetése 644.

V.

Vad ßamárhoz hasonlatos vólt az Izrael népe 266.
Vakmerősęgnek vétke, és annak gyűmőlcze 225.
Válaztás felől őrdőg mesterſęge semmi 36.
Válaztás Christus által lőt 377.
Válaztásról 431.
Válaztás és fiuiuá váló fogadás czak ingyen 695.
Vár, város, épités nem bűn 275.
Végreis Istenhőz kel futnunk 70.
Vége léßen nyomoruságnak 405.
Végezetre kőnyőrgés nem fog 851.
Velűnkis igazán pőről az Wr 109.
Velűnkis frigye vagyon istennek 253.
Velűnk Magyarockalis sok kegyelme Istennek 268.
Vén János király bolondsága 170.
Véren és testen mit ércz 571.
Veßedelmes dolog bűnben fekűnni 212.
Veßedelmeknek kiczoda oka 707.
Veßedelmes vdő mikor vagyon 781.
Veßedelmes Isten igeiét nem ßeretni 909.
Vétkek titkonis vadnak, niluánis 2[illegible]1.
Veztegletessęgre int az Ioel [illegible]81.
Vigazsságot ßomoruság talál 827.

Vigadni nem kel 900.
Világi bódogſágért ítéletet ne tégy 8.
Világi állapatból ne tégy ítéletet 12.
Világoſan való bűntetéſekről 95.
Világi álhatatlan őrőm 513.
Vilkum pohár 488.
Virág ének 822.
Virág ének helyet ſirni kezdez 902.
Vizben való buborékok Sidók 329.
Vitézek keduſek Iſtennél 390.
Vizekbenis fegyuere vagyon Iſtennek 92[illegible]
Von Iſten moſtis 35[illegible]
Vndok vétek báluányozás 88[illegible]
Vntalan Iſten vtán fuſſunk 38[illegible]
Vrnak iármát viſelik az hűuek 6[illegible]
Vr ſzele 44[illegible]
Vrnak napia egy képpen miczod[illegible] 50[illegible]
Vrnak ſzemei bűnős orſzág ellen 92[illegible]
Vr vaczoráia ſzolgáltatáſa 9[illegible]
Vy élet kel az pœnitentiához 39[illegible]
Vy hűtnek találóij ſok gonoſzoknak okaij 57[illegible]
Vy Teſtamentum világoſsága 90[illegible]

Errata ſic corrigantur:

Pagina 257. linea 6. lege Papſágnak rendit meg törték és meg ſzegték, kit az Ieſus &c. pag: 275. in margine, teſti iókban gonoz állapatiok, az hűueknek, lege, embereknek. Item linea 30. meg aiandekoztattál vtán, lege, de ne őrűly ennek, mert. &c. lin. 289 in margine pro Harmadik, lege, Máſodik folio 328. linea 6 pro Tizets lege Tiztes. folio 589. lin. 4 pro iőt lege ijet. Eadem pagina in margine lege Chriſtus valóban ſzabadita.

A M.N. MUZEUM KÖNYVTÁRA

IN
LABOREM PROPHETARVM, QVI MI-
nores ab Ecclesia apellantur, exantlatum
A
Gen. & Egreg. Domino CHRISTORHORO SOOS
de SOOVAR,
EPIGRAMMA.

STemmatibus claros multi monstrare parentes
Et Ioue se natos dicere sæpè solent,
Virtutes patrias iactant: magnumq; loquun-
Hoc peperit nobis, MARTIS & ARTIS opus. (tur
Est Virtutis honos gratus, seriemque Nepotum
Sat sequitur longam, ni vitiis pereat.
Obruta sed vitijs VIRTVS marcescit & vltrà
Non valet hæc vires pandere pressa suas.
Vanum igitur pulcram trahere est ab origine vitam,
Si vitijs vita vt vermibus alga scatet.
CHRISTOPHORVS patrio non tantum gaudet ho-
Sed bona parta bonis SOSIVS auget ijs, (nori,
Quæ constans VIRTVS, SVDOR mixtusq; LABORI
Accumulant, nullis interitura locis.
Mystica melliloquo dum Vatum detonat ore
Scripta, nec ignauâ quæ tenet arte premit.
Huic Splendens pulcro proaui diademate STEMMA
Inuenêre, orbis quod ruet interitu.

Ille Dei legem voluens diademata quærit
Non peritura, dabit quæ Deus ipse Polo.
Ergò agè qui sacros lustrabis cunque labores
Christophori vigeat Stemma precare diu.

Scriptum tumultuariò à
Georgio Fabuschio Mezopotam
Marcomann

IN PROPHETAS MINORES GENERO
si Domini Christophori Soos, Epigramma
Ioannis Balogi contra Zoilum.

Rides, carpis adhuc, tonasque Mome?
Quin legis? melius facis, vel edis?
Nil de Dauide, Mose, Salamone,
Nil nunc de Sadaelle, de Balassa,
Turba nilque recentiore dicam;
Quorum scripta pij manent honores.
Dicam Plinius insit hoc quod autor:
Nullum tam fieri malum libellum,
Ex quo non aliquid boni reportes.
At quanto magis ex tuis salitis
Discemus Generose Sose libris,
Libris vtilibus, Sacris Prophetis.
Liuor quem petit inuidens inersque,
Solertem hunc, simul arguit peritum.
Rides, carpis adhuc, crepasque Mome?
Quin legis? meliora vel recudis?

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA

EIVS-